ఆంధ్రవాచస్పత్యము

ద్వితీయ సంపుటము

శ్రీ కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రి కృతము

ది ఓరియంట్ పబ్లిషింగ్ కంపెనీ, (రిజిష్టర్డు)
మద్రాసు :: తెనాలి :: హైదరాబాద్

శ్రీ శారదాంబాయైనమః

ఆంధ్రవాచస్పత్యము

ఆంధ్ర ప్రతిపదార్థ పర్యాయపద నిఘంటువు

ద్వితీయ సంపుటము

ఇది

ఆంధ్రవిద్యావాచస్పతీత్యాది బిరుదాంకితు లగు

శ్రీ కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రిచే

రచియింపఁబడినది.

ప్రకాశకులు

ది ఓరియంటల్ పబ్లిషింగ్ కంపెనీ, (రిజిష్టర్డు)

మద్రాసు :: తెనాలి :: హైదరాబాదు

 [వెల రు. 12=50

ది ఓరియంటల్ పవర్ ప్రెస్ తెనాలి

శ్రీ

ఆంధ్ర వాచస్పత్యము

విజ్ఞప్తి

"వాగర్థావివ సంపృక్తౌ వాగర్థప్రతిపత్తయె,
జగతః పితరౌ వందే పార్వతీపరమేశ్వరౌ."

I. సంస్కృతభాషలోని శబ్దార్థజ్ఞానమునకుమాత్రము అమరసింహప్రణీతమగు నామలింగానుశాసనము మున్నగు పెక్కు నిఘంటువులు గలవు. వీనిలో కవిచౌడప్ప "చౌడప్పసీసము", శ్రీ వేంకటేశాంధ్రము, ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రరత్నాకరము, ఆంధ్రనామశేషము, సాంబనిఘంటువు, ఆంధ్రభాషార్ణవము, ఆంధ్రపదాకరము, ఆంధ్రదీపిక, బ్రౌణ్యనిఘంటువు, చిన్నయసూరి నిఘంటువు, శబ్దరత్నాకరము, ఆంధ్రపదపారిజాతము, శబ్దార్థచంద్రిక, లక్ష్మీనారాయణీయము, వావిళ్ళనిఘంటువు (మొదటి సంపుటము) వెలువడినవి. వీనిలో కొన్ని పద్యనిఘంటువులు, కొన్ని అకారాది నిఘంటువులు. అకారాది నిఘంటువులు పర్యాయపదముల నీయవు. పద్యనిఘంటువులు పర్యాయపదములం గొంతవరకు దెలుపునుగాని అకారాదిగఁ జూపఁ జాలవు. వీనియం దిట్టి చిక్కులు గలవు.

II. అందుపయిన నేను పర్యాయపదములందెలుపు నిఘంటువిధ మెట్లని చింతించి 25 సం॥రములు పరిశ్రమచేసి "ఆంధ్రవాచస్పత్యము" వ్రాసి అచ్చొత్తించి ప్రథమముద్రణము పూర్తి గావించితిని. అచ్చుపూర్తియగు సరికి 2 వేల సెట్లును లోకము స్వీకరించినది. ద్వితీయముద్రణమునకు యత్నింపఁగా కాగితములకఱవు కలిగినది. చందాదార్లతొందర హెచ్చినది. నా స్వప్రయత్నములు వృథాయైనవి. అందు చాలనష్టము కష్టము పొందితిని. పరమేశ్వరానుగ్రహమున "ది ఓరియంట్ పబ్లిషింగ్ కంపెనీ, తెనాలి" యజమానులు ము॥ సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు తోడ్పడి ఈ ద్వితీయముద్రణమునకు మార్గదర్శకులైరి. ఇందులకు గ్రంథకర్తయును, వారి వంశీయులును శ్రీ శర్మగారికి ఎంతేని కృతజ్ఞులై యున్నారు.

ఆంధ్రవాచస్పత్యము

ద్వితీయ - తృతీయ సంపుటములు

స్వర్గీయ శ్రీ కొట్ర శ్యామల కామశాస్త్రిగారు రచియించిన ఈ మహాంధ్ర నిఘంటువు మొదటి సంపుటము ముద్రించి ప్రకటించు భాగ్యము మాకు కలిగినను, ముద్రణాసంబంధమైన యీతి బాధల వలన శ్రీ శాస్త్రిగారు జీవించియుండగనే రెండు, మూడు సంపుటములు ముద్రించి ప్రకటించు నదృష్టము మాకు కలుగలేదు. అనివార్యముగ కొంతకాలము వృథాగా గడచిపోయినది.

పరమేశ్వరు కటాక్షమున నీ యుద్గ్రంథ మిప్పుడు పూర్తియైనది. మూడవ సంపుటముగూడ అన్ని విధముల పూర్తియయి కాపీలు సిద్ధముగ నున్నవి.

తెనాలి
10—11—1959

—ప్రకాశకులు.

నియమవిధానక్రమము

1. ఈ నిఘంటువునందలి పదములన్నియు అకారాది హకారాంతము వఱకు ప్రాసాక్షరాది నియమముతో వ్రాయఁబడును.

2. ప్రతి అర్థమునకును అకారాది హకారము వఱకు గల పర్యాయ పదములు తద్విశేషములతో ప్రాసాక్షరాది నియమములతో వ్రాయఁబడును. (చూ : ధేనువు, నది, మత్స్యము, యుద్ధము, వాయువు, సదనము, సర్పము, స్వరము, హయము మొ.)

3. కకారము తరువాత క్ష కారమును, ల కారము తరువాత ళ కారమును వ్రాయఁబడును.

4. సంస్కృతపదములకు ప్రత్యయములఁ జేర్చి (తత్సమరూపములు) వ్రాయఁబడును.

5. ఇందు నిర్దుష్టమగు సంస్కృతపదములు రమారమి 50,000 ను, తెనుఁగుపదములు మున్నగునవి 50,000 ను కలసి ఒక లక్ష పదములవఱకు కలవని అంచనా వేయఁబడెను.

6. ప్రతి పదమునకును భాషాభాగమును, అర్థమును, గూఢపదములకు ప్రయోగములును, నానార్థములును, ప్రత్యర్థమునకు పర్యాయపదములును, విశేషించి తద్విశేషాదులును వ్రాయఁబడును. (చూ: అ, అంకము, అంగము, వాయువు, వీణె, సదనము, సర్పము, స్వరము, స్త్రీ, హయము మొ.)

7. మఱియు తత్సమము (వికృతి) లకు తద్భవము (వైకృతి) లును, తద్భవములకు తత్సమములును = గుర్తుతోను, రూపాంతరములు — గుర్తుతోను గనుపఱుపఁబడును. (చూ: కుడ్యము = గోడ, బమ్మ = బ్రహ్మ; అంబా-అంబేద మొ.)

8. పర్యాయపదములు శీర్షికావదము లయినపుడు పైన వ్రాయఁబడిన వివరణాదులన్నవాని పర్యాయపదములకుతుదిని, తద్విశేషాదులను గనుఁగొనుటకై తద్గణాద్యపద తదర్థసంఖ్యలను :చూ, అను గుఱుతుతో సూచింపఁబడును. (:చూ, అ. అమ్. అంకము. అంగము. మొ.)

9. వేఁట. యుద్ధము మొ. (వివిధవృత్తులకును, ప్రకృతి శాస్త్రములు, గణితము, ధర్మశాస్త్రము, జ్యోతిషము, వైద్యము, భూగోళము, వ్యాకరణము, సంజ్ఞావివరణములు, న్యాయములు, జాతీయములు మున్నగు వివిధశాస్త్రములకును సంబంధించిన పారిభాషిక పదములును, వ్యావహారిక పదములును, అకారాదిగ సాహిత్యపదములతో కలఁబోసి కూర్పఁబడును. (చూ : అలంకారము, అరిగము, అంకోలబీజన్యాయము, అందెవేసిన చేయి మొ.)

10. చెట్టునకు * గుఱుతు చూపఁబడినది. చూ: కొబ్బరి, మామిడి మొ.)

11. ఇందుఁ గ్రియాపదములకు ధాతురూపములును, నామపదములకుఁ బ్రథమైకవచనరూపములును వ్రాయఁబడును.

12. సంస్కృత, వైకృత, దేశ్య, గ్రామ్య, వాడుక, పారిభాషిక, జాతీయ, ఉపసర్గ వీని కాయాయిసంజ్ఞ లిడఁబడును. నిర్దిష్టమగు అన్యదేశ్యము దేశ్యముగాఁ జేర్పఁబడినదిగాన దానికిఁ బ్రత్యేకముగా సంజ్ఞ యిడఁబడదు.

13. ద్వయమునకు అవయవములైన పదములయొక్క సంజ్ఞలను ఆయా శబ్దములకడఁ జూచునది. అనఁగా "అందాఁక" అనుచో అంత శబ్దముయొక్క సంజ్ఞను అంతకడను, దాఁక శబ్దముయొక్క సంజ్ఞను దాఁకకడను జూడవలయునని యర్థము. ఇట్లు తక్కినచోట్లను దెలియవలయును. (వైకృతమును దేశ్యమును మిశ్రమమైన పదము.)

14. ఒక్కొకచో నించుక రూపభేదముగల శబ్దము దాని మొదటి రూపముకడనే రూపాంతరమని వ్రాయఁబడును. (చూ: అకటవికటము, ఒకతె మొ.)

15. ఒక్కొకయెడ 'ముపర్ణాంత' రూపము ముపర్ణములేని శబ్ద రూపముకడనే రూ-అని వ్రాయఁబడును. (చూ. అగ్గలిక మొ.)

16. కొన్నిచోట్ల తెనుఁగు పదమునకు ఇయాంతరూపము, ఏదంత రూపము రెండును వ్రాయఁబడును. కొన్నియెడల ఇయాంత రూపముకడ ఏదంత రూపమును, ఏదంత రూపముకడ ఇయాంతరూపమును వ్రాయఁబడును. (చూ: అందకత్తియ; అగిసియ మొ; మఱియు అటె - అటో - మొదలగువాని భేదములను గుర్తింపవలయును.)

17. ఉకారలోపముగల అల్లు లోనగు వాడుకలోని పదములు ఒక్కొకయెడ ప్రత్యేకముగ వ్రాయఁబడవు. (చూ: అలుగు మొ.)

18. దేశ్యక్రియలయందు ఇంచుకు వచ్చెడు సామాన్యప్రేరణ రూపములు ప్రత్యేకముగా వ్రాయఁబడును. చూ : (అడఁగించు, ఇప్పించు మొ.)

19. తేటగాఁ దెలియఁదగుచోట్ల తఱచుగ దెనుఁగు పదములకు సంస్కృతపదములతోడను, సంస్కృతపదములకుఁ దెనుఁగు పదములతోడను అర్థములతో వ్రాయఁబడును.

20. ఒకపదము సంస్కృతముగాను తెనుఁగుగాను నున్నయెడల ముందు సంస్కృతార్థములును వెనుక తెనుఁగర్థములును క్రమముగా వ్రాయఁబడును. అట్టిచోటుల సంస్కృతార్థములకు బ్రాకెట్టులేని విడిఅంకెలును, తెనుఁగర్థములకు బ్రాకెట్టుగల అంకెలును గుఱుతిడఁబడును. (చూ: అ, అంకము, అంగము. మొ.) ఇటులనే ఒక పదము తెనుఁగుగాను సంస్కృతముగాను నున్నయెడల ముందు తెనుఁగర్థములును వెనుక సంస్కృతార్థములును క్రమముగా వ్రాయఁబడును. అట్టిచోటుల తెనుఁగర్థములకు బ్రాకెట్టుగల అంకెలును, సంస్కృతార్థములకు బ్రాకెట్టులేని విడి అంకెలును గుఱుతిడఁబడును. చూ: స్రుక్కు.

21. ఒక పదము విశేష్యము, విశేషణము, సర్వనామము, అవ్యయము, క్రియ అగునెడల ముందు విశేష్యార్థములును, వెనుక విశేషణార్థములును, నా వెనుక క్రియార్థములును వ్రాయఁబడును. (చూ: అంటు, ఎత్తు, ఒడ్డు మొ.)

22. ఇందుఁ గొన్నిటికి గ్రంథవిస్తరభీతిచే ప్రయోగములు సంగ్రహముగ వ్రాయఁబడి యుండుటవలన ఇందు వ్రాయఁబడిన అర్థములకు సందేహములు కలిగినయెడల ఆ యుదాహరణములకు ముందు వెనుకలను ఆ గ్రంథములయందు విశదముగఁ జూచుకొనవలయును.

23 ప్రయోగములు దొరకియు పాఠభేదములతోఁ గూడి యుండుటవలన నట్టిచోట్ల ఆశ్వాసాదిపద్యసంఖ్యలు వ్రాయఁబడును.

24. చదివెడివారికిఁ జక్కఁగా దెలియుటకై యిందు అర్థము లోనగునది తఱచుగ సంధిలేక వ్రాయఁబడును. నియమబాహుళ్యముచే నీక్రమము కొన్నియెడలఁ దప్పినను దప్పియుండును.

25. క్రొత్తగ నచ్చటచ్చటఁ జేరిన నియమవిధానాదులను పాఠకులా యా సందర్భాదులంబట్టి గ్రహించుకొనవలయును.

26. తెనుఁగున వాడుకలోనికివచ్చిన యన్యదేశీయాది శబ్దములు కొన్ని చేర్పఁబడినవి. ఇట్టి పదములకు గ్రంథదృష్టాంతాదులు దొరకుట దుస్సాధ్యము. అవి వాడుకయందున్నవి యున్నట్లే గ్రహింపవలయును.

27. రూపాంతరములలో కొన్నిమాత్ర మచ్చటచ్చట శీర్షికాపదములుగ నీయక నాయా పదములకడనే చూపఁబడినవి.

28. గ్రంథసంకేతాది పట్టికయందుఁ జేరని గ్రంథములు పెక్కులుండును. అట్టిచోట్ల నా యా గ్రంథముల పేర్లు వ్రాయఁబడును.

29. సంజ్ఞావివరణ పట్టికయందుఁ జేరని గుఱుతులు మెండుగ నుండును. అట్టిచోట్ల వాడుకనుబట్టి తెలిసికొనవలయును.

30. ప్రబంధాదులు పెక్కు ముద్రణాలయములయందు ముద్రింపఁబడిన కారణమున పాఠభేదములు వ్రాయ నలవికానన్ని గాన్పించుచున్నవి. తాళపత్ర గ్రంథములు పెక్కులు పెక్కుమంది వ్రాసిన కారణమున వాటియందు పాఠభేదములు విశేషముగఁ గాన్పించుచున్నవి. ఆ కారణమునఁ గొన్నిచోట్ల సుశబ్దాపశబ్ద నిర్ణయమును, అర్థనిర్ణయమును దుస్సాధ్యముగ నున్నది. అట్టిచోట్ల అట్టి పదములుగల పద్యము లుదాహరింపకయే నా బుద్ధికిఁ దగినరీతిని అర్థనిర్ణయాదులను వ్రాసితిని. అట్టిచోట్ల పాఠకులకు గ్రంథపరిశీలన మవసరమగునేని చూచుకొనుట కనువుగ నట్టి ప్రబంధాదులయొక్క ఆశ్వాసాదులను పద్యములయొక్క సంఖ్యను వివరించి పాఠకమహాశయుల కా పరిశ్రమ వదలివేసితిని. (ఉ॥ నేను స్వయముగ నాలుపదులగు తాళపత్రప్రతుల, నాలు విధములగు అచ్చు భారతప్రతుల నొకదానితో నొకటి పరిశీలింపఁగ నైదువేల పదములకు పాఠభేదములుఁ గాన్పించినవి.)

31. మొదటి ముద్రణము రెండువేల ప్రతులను అచిరకాలము లోనే ఆంధ్రమండల మంతయు స్వీకరించుటవలనను, రెండవ ముద్రణమునకు ఆంధ్రమండలమంతయు ద్విగుణీకృతముగ ప్రోత్సహించుటంబట్టియు నీ పునర్ముద్రణమునకు సాహసించితిని.

32 బుద్ధిమంతు లిందుల పొరపాట్లు తెలిపి దిద్దించి నన్నుఁ గృతార్థుం జేయుదురని ప్రార్థించెద.

ఇట్లు

నిఘంటు కర్త

సంజ్ఞా వివరణ పట్టిక

సంకేతము	వివరణములు	సంకేతము	వివరణములు
అ.	అకారాంతము. (ఇట్లు అ, ఇ. ఈ, ఉ, ఊ, ఋ,	నాట్య.	నాట్యశాస్త్రము.
	ఐ, ఓ, ఔ, చ్, జ్, త్, డ్, ఛ్, న్,ప్, ర్,వ్,శ్,	ని.	నిపాతము.
	భ్, ష్, స్, హ్. అనువర్ణములు గలచోట్ల ఆయా	న్యా.	న్యాయము.
	అంతములుగా చెప్పుకొనవలెను, ఉదా.— అకా	పర.	పరస్మైపది. [ఫలము.) = అనాస. మొ)
	రాంతము, ఇకారాంతము, ఈకారాంతము, చకా	పా.	పారిభాషికపదము. (ఉదా:. పుష్పసమూహ పరిణామ
	రాంతము జకారాంతము, తకారాంతము అని.)	పాఠా.	పాఠాంతరము.
(అ. అ.	పుంలింగవిశేషణ మైనప్పుడు, అకారాంతము.	పీ.	పీఠిక.
అ.)	(స్త్రీలింగ విశేషణ మైనప్పుడు) ఆకారాంతము	పు.	పుంలింగము.
	లేక ఈకారాంతము. (నపుంసకలింగ విశేషణ	పుం. న.	పుంనపుంసకలింగము.
అం.	అంకము [మైనప్పుడు) అకారాంతము.	పుం. స్త్రీ	పుంస్త్రీలింగము.
అం. ప్రే.	అంతర్భావిత ప్రేరణము.	—పై.—	పైయర్థాదులే.
అ. క్రి.	అకర్మక క్రియ.	ప్ర.	ప్రత్యయము.
అనౌ.	అనౌపవిభక్తికము.	ప్రా.	ప్రాకృతము.
అప.	అపదము (ఆగమము మొ॥)	ప్రే.	ప్రేరణము.
అప్ర.	అప్రసిద్ధము.	బ.	బహువచనాంతము.
అలం.	అలంకారములు.	బీజగ.	బీజగణితము.
అవ్య.	అవ్యయము.	మంత్ర.	మంత్రశాస్త్రము.
ఆత్మ.	ఆత్మనేపది.	మి.	మిశ్రము (సంస్కృతాంధ్రములు కలిసిన శబ్దము)
ఆమ్రే.	ఆమ్రేడితము.	ము.	ముపర్ణకాంతము.
ఉదా.	ఉదాహరణము.	మొ॥	మొదలైనవి.
ఉప.	(తెనుఁగు పదములకు ముందున్నచో) ఉపపదము	యు.	యుగళము. (కొన్ని యర్థములయందు దేశ్యమును
	(అపి, ఉద్ద, ఎగ, మొ.) (సంస్కృతపదములకు	యోగ.	యోగశాస్త్రము.[కొన్నియర్థములయందు వైకృతమును
	ముందున్నచో) ఉపసర్గము. (ప్ర. మొ.)	రూ.	రూపాంతరము.
ఉభ.	ఉభయము. (కొన్నిట అచ్చ తెనుఁగును, కొన్నిట	వా.	వాడుక.
ఏ.	ఏకవచనాంతము. [సంస్కృతమును.)	వి.	విశేష్యము.
ఔ.	ఔపవిభక్తికము.	విశే.	విశేషణము.
క్రి.	క్రియ.	వు.	వువర్ణకాంతము.
క్రి. విశే.	క్రియావిశేషణము.	వై. (లేక)	వైకృతము(తద్భవము)ప్రాకృతసమమును సంస్కృత
గ్రా.	గ్రామ్యము. (అనింద్యము.)	తద్భ.	ప్రాకృత భవము నైన పదము.
చూ,	చూడుము. (సంస్కృత, తెనుఁగు పర్యాయపదముల	వైద్య.	వైద్యశాస్త్రము.
ఛం.	ఛందశ్శాస్త్రము. కొఱకు.)	వ్యతి.	వ్యతిరేకార్థకపదము.
జా.	జాతీయము. (దేశీయము.)	వ్యవ.	వ్యవహారము.
జ్యో.	జ్యోతిశ్శాస్త్రము.	వ్యు.	వ్యుత్పత్త్యర్థము.
తంత్ర.	తంత్రశాస్త్రము.	వ్యాక.	వ్యాకరణము.
తద్వి.	తద్విశేషములు.	శత్ర.	శత్రంతము.
తర్క.	తర్కశాస్త్రము.	శప్.	శబ్వికరణము.
(తె. ప.)	తెలుఁగు పర్యాయపదములు.	సం.	సంస్కృతసమము. (తత్సమము.)
దే.	దేశ్యము.	సంగీత.	సంగీతశాస్త్రము.
ద్రు.	ద్రుతాంతావ్యయము.	సర్వ.	సర్వనామము.
ద్రు.	ద్రుతాంతము.	స. క్రి.	సకర్మకక్రియ.
ద్వ.	ద్వయము(వైకృతమును దేశ్యమును మిశ్రమైనపదము)	(సం. ప.)	సంస్కృత పర్యాయపదములు.
ద్వి.	ద్వివచనాంతము. (తెనుఁగున బహువచనాంతములో	సా.	సామెత.
ధర్మ.	ధర్మశాస్త్రము. [అంతర్భూతము)	స్త్రీ.	స్త్రీలింగము.
ధా. లేక క్రి.	ధాతువు (క్రియాపదము)	=	ప్రకృతి వికృతులు గుఱుతు.
న.	నపుంసకలింగము.	•	వృక్షలతాది వాచకమగుటను తెలియఁజేయును.
నాటక.	నాటకపరిభాష.	....	ఈ గుఱుతు నడుమ కొన్ని యక్షరము లుండును.

☞ అచ్చతెనుఁగు పదములలో చకార-జకారపదములుండవు. చ జ కారములు గలిగిన పదములే యుండును.

విమర్శక గ్రంథ సంకేతాది వివేచన పట్టిక

సంఖ్య	సంకేతములు	పేరు
		సంస్కృతనిఘంటువులు
1	అ. ని.	అప్తి సంస్కృతాంగ్ల నిఘంటువు.
2	అభి.	అభిధానరత్నమాల.
3	అమర.	అమరకోశము.
4	అ. పా.	అమరపదపారిజాతము.
5	త్రి. శే.	త్రికాండశేషము.
6	ధన్వ. ని.	ధన్వంతరి నిఘంటువు.
7	నా. ర.	నానార్థరత్నమాల.
8	నా. సం.	నానార్థ సంక్షేప నిఘంటువు.
9	బ్రౌ. ని.	బ్రౌణ్యనిఘంటువు.
10	మే. కో.	మేదినీ కోశము.
11	రా. ని.	రాజనిఘంటువు.
12	వాచ. ని.	వాచస్పత్య (తారానాథతర్క) నిఘంటువు.
13	విశ్వ.	విశ్వకోశము.
14	వై. ని.	వైజయంతి నిఘంటువు.
15	శ. క. త.	శబ్దార్థకల్పతరువు.
16	శ. కల్ప.	శబ్దకల్పద్రుమము.
17	శా. ని.	శాశ్వతనిఘంటువు
18	సం. ఆం.	సంస్కృతాంధ్ర నిఘంటువు.
19	స. సం.	సర్వశబ్దసంబోధిని.
20	హారా.	హారావళి.
		మిశ్రాంధ్ర నిఘంటువులు
21	ఆం. వా.	ఆంధ్ర వాచస్పత్యము (మొదటి ముద్రణము)
22	ఆం. దీ.	ఆంధ్ర దీపిక.
23	పురు. క.	పురుషోత్తమ కవీయము.
24	శబ్ద. ర.	శబ్దరత్నాకరము.
25	శ. చం.	శబ్దార్థచంద్రిక.
26	సూ. ని.	శ్రీ సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువు.
		అచ్చతెనుఁగు నిఘంటువులు
27	లక్ష్మినా.	లక్ష్మినారాయణీయ (శు ఆం. ప.ప) నిఘంటువు
28	వైకృ.	వైకృత దీపిక.
29	శు. పా.	శుద్ధాంధ్రపద పారిజాతము.
30	ఆం. భా.	ఆంధ్రభాషార్ణవము.
31	ఆం. ప.	ఆంధ్ర పదాకరము.
32	ఆం. శే.	ఆంధ్రనామశేషము.
33	ఆం. సం	ఆంధ్రనామ సంగ్రహము.
34	వేం. ఆం.	వేంకటేశ్వరాంధ్రము.
35	సాంబ.	సాంబనిఘంటువు
36	చి. సూ.	చిన్నయసూరిప్రాంతది.
37	బాల.	బాలచంద్రోదయము
38	ఆం. భూ.	ఆంధ్ర భాషాభూషణము.
39	ఆం. సర్వ	ఆంధ్రవిజ్ఞాన సర్వస్వము.
		ప్రకృతిశాస్త్రములు
40	భౌ.	భౌతికశాస్త్రము (మై. న.).
41	రసా.	రసాయన ,, (వే. వి. శర్మ).
42	మ. మ.	మహమ్మదీయ మహాయుగం (కొ. వె. ల.)
43	ప. వి.	పదార్థవిజ్ఞాన శాస్త్రము (మం. సా.)
44	ఆం. చ.	ఆంధ్రుల చరిత్ర (చి॥ వీ॥)
45	వ్య. శా.	వ్యవసాయశాస్త్రము (గో. జో.)
46	ప. వా.	పరిణామవాదము (చి॥ దీ॥)
47	వృ. శా.	వృక్షశాస్త్రము (టి. సా.)
48	శా. శా.	శారీరశాస్త్రము (వి. చం.)
49	జం. శా.	జంతుశాస్త్రము (అ. ల.)
50	స్వీ. చ.	స్వీయచరిత్ర (కం॥ వీ॥)
51	హి. మ.	హిందూ మహాయుగము (కొ. వె. ల.)
52	అ. శా.	అర్థశాస్త్రము (క. రా. రెడ్డి.)
53	శా. పరి.	శాస్త్రపరిభాష (ది. వెం. శి.)
		గ్రంథస్థమగు వేదములు శాస్త్రములు మొదలగునవి
54	వ్యా.	వ్యాకరణము.
55	వేద.	వేదములు.
56	నిరు.	నిరుక్తము.
57	జ్యో.	జ్యోతిషము.
58	కల్ప.	కల్పము.
59	ఛంద.	ఛందస్సు.
60	మీమాం.	మీమాంస.
61	న్యాయ.	న్యాయశాస్త్రము.
62	పురా.	పురాణములు.
63	ధర్మ.	ధర్మశాస్త్రము.
64	ఆయు.	ఆయుర్వేదము.
65	పాక.	పాకశాస్త్రము.
66	అర్థ.	అర్థవేదము.
67	కామ.	కామశాస్త్రము.
68	ధను.	ధనుర్వేదము.
69	మల్ల.	మల్లశాస్త్రము.
70	గజ.	గజశాస్త్రము.
71	వ్యూహ.	వ్యూహశాస్త్రము.
72	అశ్వ.	అశ్వశాస్త్రము.
73	పురు. సా.	పురుషసాముద్రికము.
74	స్త్రీ. సా.	స్త్రీసాముద్రికము
75	గాంధ.	గాంధర్వవేదము (రాగ - తాళ).
76	భావా.	భావాధ్యాయ ప్రమేయము.
77	అలం.	అలంకారములు.

సంఖ్య	సంకేతములు	పేరు	సంఖ్య	సంకేతములు	పేరు
78	నాటక.	నాటకలక్షణము.	121	కే. బా.	కేయూరబాహు చరిత్రము.
79	కావ్య.	కావ్యలక్షణము.	122	క్రీడా.	క్రీడాభిరామము.
80	ఛందో.	ఛందోలక్షణము.	123	గం. వ.	గంధవహము.
81	భరత.	భరతశాస్త్రము.	124	గాధే.	గాధేయోపాఖ్యానము.
82	చతు.	చతుష్షష్ఠి విద్యావివరణము.	125	గో. రా.	గోపీనాథ రామాయణము.
83	క్షే. గ.	క్షేత్రగణితము.	126	ఘ. మ.	ఘటికాచలమాహాత్మ్యము.
		ఆంధ్రలక్ష్య గ్రంథములు	127	చం. హా.	చంద్రహాస చరిత్రము.
84	అచలా.	అచలాత్మజా పరిణయము.	128	చం. భా.	చంద్రభానుచరిత్రము.
85	అచ్చ. భా.	అచ్చతెనుఁగుభారవి.	129	చం. రే.	చంద్రరేఖావిలాసము.
86	అచ్చ. రా.	అచ్చతెనుఁగు రామాయణము.	130	చం. చ.	చంద్రాంగదచరిత్రము.
87	అధ్యా.	అధ్యాత్మ రామాయణము.	131	చం. ప.	చంద్రికాపరిణయము.
88	అని.	అనిరుద్ధచరిత్రము.	132	చం. రా.	చంపూరామాయణము.
89	అప్ప.	అప్పకవీయము.	133	చమ.	చమత్కారమంజరి.
90	అ. మ. క.	అష్టమహిషీకల్యాణము.	134	చి. భా.	చిత్రభారతము.
91	అహ.	అహల్యాసంక్రందనము.	135	చె. పు.	చెన్నబసవపురాణము.
92	ఆం. చం.	ఆంధ్ర చంద్రాలోకము.	136	జా. మా.	జాహ్నవీమాహాత్మ్యము.
93	ఆము.	ఆముక్తమాల్యద.	137	జై. భా.	జైమిని భారతము.
94	ఇందు.	ఇందుమతీపరిణయము (ధూ.)	138	తపతీ.	తపతీ సంవరణోపాఖ్యానము.
95	ఇందు. రా	,, (రామభద్రకవి)	139	ద. రా. చ.	దశరథరాజనందన చరిత్రము.
96	ఉ. రా.	ఉత్తరరామాయణము.	140	ద. కు.	దశకుమార చరిత్రము.
97	ఉ. హరి	ఉత్తరహరివంశము.	141	ద. చ.	దశావతారచరిత్రము.
98	ఉ. హరిశ్చ.	ఉత్తర హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము.	142	దా. శ.	దాశరథీ శతకము.
99	కకు.	కకుత్స్థవిజయము.	143	ది. చ.	దిలీపచరిత్రము.
100	కలు. శ.	కలువాయిశతకము.	144	ద్వా. క.	ద్వాత్రింశిక (కథలు).
101	కవిక. ర.	కవికర్ణరసాయనము.	145	ద్వి. భాగ.	ద్విపదభాగవతము.
102	క. చౌ.	కవిచౌడప్పశతకము.	146	ద్వి. సా.	ద్విపదసారంగధర.
103	క. రం.	కవిజనరంజనము.	147	ద్వి. నల.	ద్విపద నలచరిత్ర.
104	క. జ.	కవిజనాశ్రయము.	148	ద్వి. పర.	ద్విపద పరమయోగివిలాసము.
105	క. రాజ.	కవిరాజ మనోరంజనము.	149	ద్వి. భా.	ద్విపద భాగవతము.
106	క. స.	కవిసర్ప గారుడము.	150	ద్వి. భార.	ద్విపద భారతము.
107	క. పూ.	కళాపూర్ణోదయము.	151	ద్వి. హరిశ్చ	ద్విపద హరిశ్చంద్ర.
108	కా. సం.	కావ్యాలంకారసంగ్రహము.	152	ధనా.	ధనాభిరామము.
109	కాశీ.	కాశీఖండము.	153	ధర్మ.	ధర్మఖండము.
110	కాళ.	కాళహస్తి మాహాత్మ్యము.	154	ధాతు.	ధాతుమాల (ఆంధ్రము).
111	కాళ. శ.	కాళహస్తీశ్వరశతకము.	155	నరస.	నరసభూపాలీయము.
112	కిరా.	కిరాతార్జునీయము.	156	న. నాథ.	నవనాథచరిత్రము.
113	కుచే.	కుచేలోపాఖ్యానము.	157	నల. చ.	నలచరిత్రము.
114	కువల.	కువలయాశ్వచరిత్రము.	158	నా. పం.	నారాయణకవి పంచతంత్రము
115	కుమార.	కుమారసంభవము (నన్నెచోడుఁడు)	159	నార. పు.	నారసింహపురాణము.
116	కృ. క.	కృష్ణకర్ణామృతము.	160	నిరం.	నిరంకుశోపాఖ్యానము.
117	కృష్ణాభ్యు.	కృష్ణాభ్యుదయము.	161	నిర్వ. రా.	నిర్వచనోత్తరరామాయణము.
118	కృ. శకుం.	కృష్ణకవిశకుంతలా పరిణయము.	162	నీతి. శ.	నీతిశతకము (సీసము).
119	కృ. వి.	కృష్ణరాయవిజయము.	163	నీ. సుం.	నీలాసుందరీపరిణయము.
120	కృ. శ.	కృష్ణశతకము.	164	నృ. పు.	నృసింహపురాణము.

సంఖ్య	సంకేతములు	పేరు	సంఖ్య	సంకేతములు	పేరు
165	నైష.	శృంగారనైషధము.	209	రం. రా.	రంగనాథ రామాయణము (ద్వి.)
166	పండి.	పండితారాధ్యచరిత్రము. (ద్వి.)	210	రఘు.	రఘువంశము.
167	పద్మ.	పద్మపురాణము (ఉ. ఖం.)	211	రఘునా.	రఘునాథాభ్యుదయము.
168	పరమ.	పరమయోగి విలాసము.	212	రత్న.	రత్నపరీక్ష.
169	పా. హ.	పారిజాతాపహరణము.	213	రస.	రసమంజరి.
170	పాం. ప.	పాంచాలీ పరిణయము.	214	రసా.	రసాభరణము.
171	పాం.మా.	పాండురంగ మాహాత్మ్యము.	215	రసిక.	రసికజన మనోభిరామము.
172	పార్వ.	పార్వతీ పరిణయము.	216	రాఘ.	రాఘవపాండవీయము.
173	పు. చ.	పురూరవశ్చరిత్రము.	217	రాజగో.	రాజగోపాల విలాసము.
174	ప్ర. ప్ర.	ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము.	218	రాజశే.	రాజశేఖరచరిత్రము.
175	ప్ర. లీ.	ప్రభులింగలీల.	219	రాజవా.	రాజవాహనవిజయము.
176	ప్ర.లీ.ద్వి.	,, ద్విపద.	220	రాజ. వి.	రాజశేఖరవిలాసము.
177	ప్ర. వెం.	ప్రబంధరాజవేంకటేశ్వర విజయవిలాసము.	221	రాధామా.	రాధామాధవము.
178	ప్ర. బో.	ప్రబోధచంద్రోదయము.	222	రాధికా.	రాధికాసాంత్వనము.
179	ప్రభా.	ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము.	223	రామరా.	రామరాజీయము.
180	ప్ర. భూ.	ప్రబంధమణి భూషణము.	224	రామలిం.	రామలింగేశ్వర శతకము,
181	బస. ద్వి.	బసవపురాణము (ద్విపద.)	225	రామాభ్యు.	రామాభ్యుదయము.
182	బహు.	బహులాశ్వచరిత్రము.	226	రామా.	రామాయణము.
183	బిల్హ.	బిల్హణీయము.	227	రా. ద్వి.	,, (ద్విపద.)
184	బ్ర. ఖం.	బ్రహ్మోత్తరఖండము.	228	రు. చ.	రుక్మాంగదచరిత్రము.
185	భ. సు.	భర్తృహరి (సుభాషిత రత్నావళి.)	229	రుక్మి.	రుక్మిణీపరిణయము.
186	భ. ప.	భద్రాపరిణయము.	230	లక్ష. సం.	లక్షణసార సంగ్రహం
187	భ. చ.	భల్లాణచరిత్రము.	231	ల. వి.	లక్ష్మీవిలాసము.
188	భాగ.	భాగవతము.	232	లక్ష్మీ.నృ.	లక్ష్మీనృసింహావతారము.
189	భాగ. ద్వి.	భాగవతము (ద్విపద.)	233	వన. వి.	వనమాలివిలాసము.
190	భాను.	భానుమతీ పరిణయము.	234	వరా. పు.	వరాహపురాణము.
191	భార.	భారతము	235	వసు.	వసుచరిత్రము.
192	భాస్క. రా.	భాస్కర రామాయణము.	236	వాసి.	వాసిష్ఠరామాయణము.
193	భా. శ.	భాస్కరశతకము.	237	వాల్మీ.	వాల్మీకిచరిత్రము
194	భీ. పు.	భీమేశ్వరపురాణము.	238	విక్ర.	విక్రమార్క చరిత్రము.
195	భే. క.	భేషజకల్పము.	239	విజ. వి.	విజయవిలాసము.
196	భో.	భోజరాజీయము.	240	విజ్ఞా.	విజ్ఞానేశ్వరీయము.
197	భో. ప.	భోజసుతాపరిణయము.	241	వి. నం. వి.	విజయనందన విలాసము.
198	మనుచ.	మనుచరిత్రము (స్వారోచిష మనుసంభవము	242	విష్ణుపు.	విష్ణుపురాణము.
199	మల్ల.	మల్లభూపాలీయము.	243	విష్ణుమా.	విష్ణుమాయా నాటకము.
200	మ. పు.	మల్లుపురాణము.	244	విప్ర.	విప్రనారాయణ చరిత్రము.
201	మల్హా.	మల్హాణచరిత్ర.	245	వీధినా.	వీధినాటకము.
202	మార్కం.	మార్కండేయ పురాణము.	246	వీర. వి.	వీరభద్రవిజయము.
203	ముకుంద.	ముకుందవిలాసము.	247	వేం.పం.	వేంకటకవి పంచతంత్రము.
204	మృ. వి.	మృత్యుంజయవిలాసము.	248	వేం. మా.	వేంకటాచల (కృ. కవి.
205	మై.	మైరావణచరిత్రము.	249	వేం. మా.	వేంకటాచల మాహాత్మ్యము.
206	మొ. రా.	మొల్లరామాయణము.	250	వేణు. శ.	వేణుగోపాలశతకము.
207	యయా.	యయాతిచరిత్రము.	251	వేమన.	వేమనశతకము.
208	రంగా.	రంగారాయచరిత్రము.	252	వైజ.	వైజయంతీ విలాసము.

సంఖ్య	సంకేతములు	పేరు
253	శశాం.	శశాంకవిజయము.
254	శాస. ప.	శాసనపద్యములు.
255	శి. ధ.	శివధర్మోత్తరము.
256	శి. ర.	శివరహస్యఖండము.
257	శి. రా.	శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.
258	శి. సా.	శివతత్త్వసారము.
259	శి. యో.	శివయోగసారము.
260	శుక.	శుకసప్తతి.
261	శు. చ.	శుకచరిత్రము.
262	శృం. ర.	శృంగార రసమంజరి.
263	శృం.రసా.	శృంగారరసాలవాలము.
264	శేష.	శేషధర్మము.
265	శ్రీరంగ.	శ్రీరంగ మాహాత్మ్యము (భై.)
266	శ్రీరం.మా.	,, (వరద.)
267	ష. చ.	షట్చక్రవర్తిచరిత్రము.
268	షో. చ.	షోడశకుమార చరిత్రము.
269	సకలనీ.	సకలనీతి సమ్మతము.
270	సత్య.సాం.	సత్యభామాసాంత్వనము.
271	సమీర.	సమీరకుమారవిజయము.
272	సర్వ. సా.	సర్వలక్షణ సారసంగ్రహము.
273	సస్యా.	సస్యానందము.
274	సాంబో.	సాంబోపాఖ్యానము.
275	సానం.	సానందోపాఖ్యానము.
276	సారం.	సారంగధర చరిత్రము
277	సా. ద్వి.	(ద్విపద.)
278	సిం. నా.	సింహాద్రినారసింహ శతకము.
279	సీతా.	సీతారామాంజనేయసంవాదము.
280	సీ వి.	సీతావిజయము.
281	సీమం.	సీమంతినీకళ్యాణము.
282	సుద.	సుదక్షిణాపరిణయము.
283	సురా.	సురాభాండేశ్వరము.
284	సు శ.	సుమతీశతకము.
285	సే. ఖం.	సేతుఖండము.
286	హంస.	హంసవింశతి.
287	హరిశ్చ.	హరిశ్చంద్రనలోపాఖ్యానము.
288	హర.	హరవిలాసము.
289	హ. వి.	హరభక్తవిలాసము.
290	హరి.	హరివంశము.
291	హ. ద్వి.	హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము. (ద్విపద.)
292	హరి.వరా.	హరిభట్టువరాహపురాణము.
		సంస్కృతలక్ష్య గ్రంథములు
293	అమర.	అమరసుధ.
294	ఉత్త.	ఉత్తరరామచరితము.
295	కాదం.	కాదంబరీకావ్యము.
296	కావ్యా.	కావ్యాదర్శము.
297	గీత.	భగవద్గీత.
298	గీ. గో.	గీతగోవిందము.
299	పరా.	పరాశరస్మృతి.
300	భట్టి.	భట్టికావ్యము.
301	భామిని.	భామినీవిలాసము.
302	మనుస్మృ.	మనుస్మృతి.
303	మ. వీర.	మహావీరచరిత్రము.
304	మాలతీ.	మాలతీమాధవము.
305	మాళ.	మాళవికాగ్నిమిత్రము.
306	ముద్రా.	ముద్రారాక్షసము
307	మురా.	అనర్ఘరాఘవము (మురారి.)
308	మృచ్ఛ.	మృచ్ఛకటికము.
309	మే దూ.	మేఘదూతము.
310	యాజ్ఞ.	యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి.
311	రత్నా.	రత్నావళి.
312	రసగం.	రసగంగాధరము.
313	విక్ర.	విక్రమోర్వశీయము.
314	వేణీ.	వేణీసంహారము.
315	శాకుం.	అభిజ్ఞానశాకుంతలము.
316	శిశు. వ.	శిశుపాలవధము.
317	సం. కిరా.	కిరాతార్జునీయము.
318	సం.కు.సం.	కుమారసంభవము.
319	సం.చంరా.	చంపూరామాయణము.
320	సం. దశ.	దశకుమారచరితము.
321	సం. నైష.	నైషధీయచరితము.
322	సం. పం.	పంచతంత్రము.
323	సం. ప్ర.	ప్రబోధచంద్రోదయము.
324	సం.భర్తృ.	భర్తృహరిసుభాషితము.
325	సం. భాగ.	భాగవతము.
326	సం. భార.	భారతము.
327	సం. రఘు.	రఘువంశము.
328	సం.రామా.	రామాయణము.
329	సం.సా.ద.	సాహిత్యదర్పణము.
330	హి. దే.	హితోపదేశము.
331	త. చం.	తత్వమచంద్రిక.
		కావ్యములు
332	ర. వం.	రఘువంశము
333	కు. సం.	కుమారసంభవము
334	మే. సం.	మేఘసందేశము
335	భారవి	భారవి
336	మురారి	మురారి

(మిగతవి స్పష్టము.)

పదముల పట్టిక

అక్షరము	శబ్దరత్నాకరము 5873		ఆంధ్ర వాచస్పత్యము - 12309								
	సం. పదములు	తెనుఁగు పదములు	సం. పదములు	తెనుఁగు పదములు	అంక ములు	పారిభాషి కములు	జాతీయ ములు	శాసన పదములు	ఆంగ్ల పరిభాష	వాడుక	లోకోక్తులు
అ	1521	855	2800	1323	254	833	8	....	47	20	14
ఆ	626	260	062	475	69	259	5	3	23	18	8
ఇ	61	261	182	432	14	48	2	19	27	3	9
ఈ	29	119	56	183	6	3	2	0	0	0	2
ఉ	619	273	933	400	14	137	8	24	1	8	2
ఊ	36	102	83	132	3	22	....	....	....	1	...
ఋ	29	....	65	...	....	....	....	....	....	....	....
ౠ	....	....	1	....	....	....	....	....	....	....	....
ఌ	....	....	1	....	....	....	....	....	....	....	....
ౡ	....	....	1	....	....	....	....	....	....	....	...
ఎ	....	353	....	645	3	32	6	5	112	7	6
ఏ	44	160	142	218	14	63	3	2	29	3	3
ఐ	20	20	41	27	9	5	1	3	7	0	0
ఒ	....	308	....	445	3	15	5	8	5	3	5
ఓ	15	110	49	150	....	11	....	3	20	....	....
ఔ	34	18	66	15	2	5	....	....	7	1	...
క	1192	706	3956	2904	357	229	58		17	124	5
క్ష	125	0	342	0	5	9	0		0	2	0
ఖ	124	4	432	2	9	15	0			22	6
గ	460	1061	1322	1623	160	127	14			207	0
ఘ	89	0	208	0	16	13	1			6	0
ఙ	0	0	2	0	0	0	0			0	4
చ	231	686	800	982	114	55	23			49	2
ౘ	0	554	0	830	10	0	5			8	0
ఛ	53	0	135	0	8	5	0			2	1
జ	296	125	640	195	51	20	1			10	1
ౙ	0	545	0	600	0	0	0			20	
ఝ	23	0	65	0	8	1	0			2	
ఞ	0	0	1	0	0	0	0			0	
ట	9	50	28	55	0	0	0			35	
ఠ	2	16	3	22	0	1	0			6	
డ	26	156	36	166	3	0	1			46	
ఢ	6	0	6	4	0	0	0				
ణ	0	0	0	0	0	0	0				
	8704	9663	18927	16283	1654	3351	183	67	573	967	

ఆంధ్ర వాచస్పత్యమును గుఱించి పండితాభిప్రాయములు

విమర్శకాగ్రేసర కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్య శాస్త్రిగారు

"ఇందున్న విశేషములన్నియు నితరనిఘంటువులలో లేవు. పెక్కేల? ఇది సర్వస్వమును గలవు. దీనిని నిఘంటు సామాన్యముగా నెంచఁ దగినదికాదు. శబ్దార్థ సర్వస్వ మనవచ్చును. తారానాథ తర్కవాచస్పతిచే విరచింపఁబడిన వాచస్పత్యమువలెఁ దెనుఁగున నీయది యుపయోగించుననుటకు సందియమింతయు నుండ నేరదు. కావున దీనిని శబ్దకల్పద్రుమమని చెప్పవచ్చును." — (పీఠికనుండి)

జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తిగారు, యం. ఏ., బి. యల్.,

"......రత్నాకరమున బ్రవేశించు ధృతికాలివలె భాషార్ణవమునఁ బ్రవేశించునాతఁడే భావార్థరహస్యముల నెఱుఁగఁ జాలును. గభీరతత్త్వమును హృదయంగమ మొనరించుకొనఁగలుగును. ఆంధ్ర వాచస్పత్యకర్త యీ యుత్కృష్ట కర్తవ్యమును నిర్వహించిరి. ఏదేని శాస్త్రమునకు అర్థము చెప్పవలసిన సందర్భమున దానినెత్తిగించి ఆ శాస్త్రమునకు సంబంధించిన బహుళ విషయములను పూసగ్రుచ్చినట్లు వీరు తెలిపిరి. వివిధశాస్త్రములను చదువనివారు ఈ మహాగ్రంథమును పరిశీలించి రేని వాని విశేషములను కన్నులకు కట్టినట్లు కిట్టెయుటఁ గాంచఁగలరు......... వైజ్ఞానిక మహీరుహామిది ...."

(సింహావలోకనమునుండి)

కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు, యం. ఏ.,

"ఈ మహోద్గ్రంథము కారణముగ తమకు నమర్త్యకీర్తి సంఘటిల్లు ననుటకు సందేహములేదు."

భారతీతీర్థప్రధాని: బుర్రా శేషగిరిరావుగారు, యం. ఏ.,

"శబ్దనిర్వచనములు చాల జ్ఞానదాయకములుగ నున్నవి. విజ్ఞాన సర్వస్వమువలె నుపయోగించును."

గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారు

"మీ నిఘంటువు శ్రీ సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువును మించియున్నది."

శ్రీ చిరంతనానందస్వామివారు, శ్రీరామకృష్ణమఠము, చెన్నపురి.

"నేను వ్రాసి ప్రకటించిన శ్రీ వివేకానంద జీవితచరిత్ర రచనకు దయతో మీరొసంగిన 'ఆంధ్రవాచస్పత్య' మెంతయు నాకుఁ దోడ్పడినది".

జటావల్లభుల పురుషోత్తంగారు, యం. ఏ., ప్రిన్సిపాల్, సంస్కృత కళాశాల, కొవ్వూరు.

"ఏతన్నిఘంటునిర్మాణమువలన మీ రాంధ్రుల శాశ్వత కృతజ్ఞతకుం బాత్రులైతిరి..."

దువ్వూరి జగన్నాథ శర్మగారు

"భళీ! ఇదివఱకుఁ బ్రకటితములైన నిఘంటువులకేకాక శ్రీ సూర్యరాయ - వావిళ్లాది రాఁగల నిఘంటువులకుఁ గూడ పర్యాయపద సూచీకరణమందైతే తమ నిఘంటువు మాతృస్థానము కాఁగలదని నా నమ్మకము."

కొమాండూరి శఠకోపంగారు, యం. ఏ., బి. యల్.,

“...ఆంధ్రవాచస్పత్యములో అన్న తెలుఁగు పదములు పూర్వసాహిత్యపు శబ్దములనే గాక ఇప్పటి జనుల వాడుక పదములనుగూడ చేర్చినారు. ఒకే శబ్దమునకు సంస్కృతములోను తెలుఁగులోను గల వివిధార్థము లన్నిటిని చూపినారు. ఆవశ్యకమని తోఁచినచోట ఉదాహరణలను (క్లుప్తముగానే) ఇచ్చినారు. వైజ్ఞానిక పారిభాషిక పదముల నెన్నిటినో కామశాస్త్రిగారీ నిఘంటువులో చేర్చుట ఈ వైజ్ఞానిక యుగములో చాల ఉపయోగకరమైనది. ఇందులో సంస్కృతాంధ్ర శబ్దములసంఖ్య క్రిందటికన్నను చాల హెచ్చినది. క్రొత్తగ కొన్ని మాండలిక పదములును చూపఁబడినవి. ఇది ఒక విధముగా గీర్వాణాంధ్రపదముల రెండింటి కోశమని చెప్పవచ్చు......”.

జనమంచి సీతారామస్వామిగారు

“ఆంధ్ర వాచస్పత్యము ఆంధ్రగీర్వాణ భాషా వైశారద్యమునకు నిదర్శనమై పండితులకుఁ బరమ మిత్రమై, విద్యార్థులకుఁ గామధేనువై, కళాశాలలకుఁ బెన్నిధానమై, పాఠశాలలకుఁ జింతామణియై, యాంధ్రహస్తముల కమూల్యభూషణమై, గ్రంథాలయములకుఁ గల్పతరువై, నిఘంటువులకు శిరోరత్నమై విరాజిల్లునని విశ్వసించుచున్నాను.”

గంటి లక్ష్మీనారాయణగారు

“పూర్వ నిఘంటువులవలె యిది మనుష్యమాత్రులుగాక యే ఋషులో, యే దేవతలో వ్రాసినదన్నను నమ్మదగ్గదే.”

గరిమెళ్ల వేంకటరామమూర్తిగారు

“ఇట్టి కార్యదీక్షా ధురంధరులగు మీకును మీ యాంధ్ర వాచస్పత్యమునకును గృపాళుఁడగు నప్పరమేశ్వరుఁడు చిరతరాయుస్సమృద్ధులఁ బ్రసాదించి సంరక్షించుఁగాత!...”

మంత్రిప్రగడ నరసింహం పంతులుగారు, బి. ఏ., బి. యల్.,

“ఎన్ని కష్టములకైన ఓర్చి నిఘంటువును పూర్తిచేయుట చాల శ్లాఘనీయము.”

కావ్య పురాణతీర్థ, విద్వాన్ : జనమంచి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు

మ. జననం బాదిగఁ బెంచినట్టి జననిన్, సద్భక్తితో వందనం
బును గావించి నిఘంటు రత్నము మదిం, బూజ్యుల్ ప్రశంసింపఁ బే
ర్మిని శ్రీ శ్యామల కామశాస్త్రి! కృతిసం, తృప్తిం దదంఘ్ర్యంకితం
బును గావించిన ధన్యమూర్తివి నినుం, బోలంగ లేరెవ్వరున్.

గోరుగంతు అచ్యుత సూర్యనారాయణశర్మగారు

మ. ఎవరే శబ్దము నెట్లు వాడిరొ యటం, చేకాగ్రచిత్తంబుతోఁ
గవిరాడ్గ్రంథములన్ విమర్శనముగా, గాలించి తత్సార భూ
తపదరత్నములన్ని యేర్చి మనయాం, ధ్రంబందుఁ గోశంబు నిం
త వివేకంబున వ్రాసినారె యెవరై, నన్ మున్ను విద్వన్మణుల్ !

ఇత్యాదు లింకను గలవు.

శ్రీ

ఆంధ్రవాచస్పత్యము

త

త, ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1. అంటు; చూ, సంయోగము; 2. నిశ్చయము: చూ. సత్యము; 3. కోపము: చూ, రోషము; 4. తోఁక, పందితోఁక (అవికొందఱు): చూ, వాలము. 1; 5. పరస్పరవిరోధమును గలుగఁజేయు మాట: చూ, శబ్దము. 2; 6. దొంగ: చూ. హారకుఁడు. 1; పుం. న. 7. అడుట; విణ. 8. ఆడించువాఁడు; 9. ప్రస్తుతప్రయోజనపుమాట: చూ, శబ్దము. 2; 10 కారణము: చూ. హేతువు. 1; 11. లక్ష్మీముఖము; అం. 12. చూ, దంత్యములు; 13. చూ, పరుషములు.

తంకర, దే వి. తుచ్ఛధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

తంగు, దే. వి. చూ, రూ-టంగు.

తంగువాఱు, దే. వి. చూ, రూ-టంగువాఱు.

తంగేడు, దే. వి. రూ-తఁగేడు*: చూ, హేమపుష్పకము.

తంగేటిజున్ను, జా. సులభముగా లభించునది. "అపవర్గ కాంక్షచే నాకొన్నవాఁకిఁదంగేటిజున్ను శ్రీరంగశాయి." కవిఃకర్ణరసాయనము.

తంగేడు, దే. వి. చూ, రూ-తంగెడు *.

తంట, దే. వి. రూ-తంటా, 1. అప్పు: చూ, బాకీ. 2; 2. మోసము: చూ, వంచన; 3. అతలకుతలము: చూ, శ్రమము. 1; 4. కలహము: చూ, యుద్ధము; 5, కొండియము-రూ-కొండెము. చాడి-రూ-చాడీ.

తంటలమారి, దే విణ. రూ-తంటాలమారి. కలహకారి; చూ, సూచకుఁడు. 1.

తంటసము, వా. వి. 1: చూ, తండసము. (1); 2: చూ, తండసము. (2).

తంటా, దే వి. చూ, రూ-తంట. 168.

తంటియము, దే. వి. రూ-తంటెము*: (తగిరిస = తంటెము అయినది) చూ, ప్రపున్నాటము.

తంటెము, —పై.—

తండకము, సం. వి. అ. పుం. 1. = దంతియ. ఇంటిదూలము: చూ, మదనచేతులు; 2. కాటుకపిట్ట: చూ, పిచ్చుక; 3. నురుగు: చూ, ఫేనము; 4 కాలికివేసికొనెడు నగ: చూ, భూషణము 2.

తండము, సం. వి. అ. పుం. = తండా, లంబాడీల గుంపు: చూ, సమూహము.

తండసము, సం. వి. అ పుం. 1. కమ్మరకొలిమి: చూ, రంధ్రము. 1; దే. వి. (1) మంగలి వెంట్రుకలనూడఁబెరికెడి పటిముట్టు: కుటిలిక, తంటసము; వా. (2) జరిమానా, తంటసము.

తండా, వై. వి. 1. = తండ. లంబాడీలగుంపు: చూ, సమూహము; 2. సరకునింపిన గోనెల సమూహము.

తండిరి, దే. వి. రూ-తండ్రి: చూ, సవిత. 1.

తండు, దే. స. క్రి. ఇయ్యవలసినధనమును పోయియడుగు. (తఁడుకొను అసియు) (తగులుకొను అసియు.)

తండుగోల, దే. వి. (తండు + కోల) చేఁపలఁ బొడిచెడు చిల్లకోల, మండము. పంచ. వేం 1, ఆ. 614; చూ. సర్వల.

తండురీణము, సం. వి. అ. పుం. 1. కడుగునీరు: చూ, శుక్తము. 1; 2. కీటకము: చూ, పురుగు; 3. బొబ్బరలు; చూ, ధాన్యము.

తండులకాలింగనము, అం. చూ, ఆలింగనములు.

తండులఫల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పిప్పలి*: చూ, శొంఠి.

తండులము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బియ్యము; 2: చూ, వాయువిడంగము*. (ఇట్లు తండులీయిక-తండులువు.)

తండులాంబువు, సం. వి. ఉ. న. పులికడుగు: చూ, శుక్తము. 1.

తండులి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చిట్టి* చూ, భండీరము.

తండులీకము, సం. వి. అ. పుం —పై.—

తండులీయకము, —పై —

తండులీయము, 1. —పై.—; 2. ఒకానొక ధాన్యము: చూ, ధాన్యము; 3: చూ, వాయువిడంగము*.

తండులేరము, సం. వి. అ. పుం; చూ, తండులి*.

తండులోత్థము, సం. వి అ. న. చూ, తండులాంబువు.

తండులోదకము, —పై.—

తండువు, సం. వి. ఉ. పుం. ఊ. స్త్రీ. 1. = తెడ్డు-తెడ్డు. రూ-తండువు-తర్డువు. హస్తాకారమైన దాకువు: చూ, దర్వి. 1. (చూ, పాత్రము. 6.); 2 = త్రెడ్డు-తెడ్డు, రూ-తండువు-తడ్డు-తడ్డు-తడ్డువు-తర్డువు-నావనడపు తెడ్డు: చూ, పీలి. 2; ఉ పుం. 3. నందీశ్వరుఁడు (శ. ర.) (తుండి అని అమరము): చూ, వృషభము. 1.

తండెలు, దే వి. రూ-తండేలు: చూ. సరంగు.

తండేలు, దే. వి.—పై —

తండోపతండము, మి వి 1: అహమహమిక, అహంపూర్విక. (పె. వ):—ఓహరి; వా. వి. బ 2. గుంపులు గుంపులు;

తండ్రి, దే. వి. 1: చూ, రూ-తండిరి. అం. 2. చూ, స్త్రీరత్నకులు.

తండ్రి తండ్రి, దే. వి. (తండిరి + తండిరి) తాత; చూ, పితామహుఁడు. 1.

తంతి, వై. వి. 1 = తంత్రీ. తీఁగియ: చూ, సూత్రము. 1: 2. వీణె మొదలగు వానికి వేసెడు ఉక్కు కమ్మి: చూ, సారణి. 3; వా. వి. 8. వార్తఁ నందించెడి ఉక్కు తీఁగె, తంతువు.

తంతియ, దే. వి. రూ. తంతె. మెట్టు: చూ, సోపానము. (బ. తంతియలు = మెట్లు.)

తంతీపు, దే. వి. చూ, సంభ్రమము. అం. భా. ప్ర. 140. (తరితీపు అని కొందఱు).

తంతు, వై. వి. 1. = తంత్ర. క్షుద్రదేవతకొలువు. (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, పండుగ. 2; 2. = తంత్రమ్. ఉభయార్థ సాధకమైన ఉపాయము: చిట్టె. (సం. వ.).— తంత్రము; 3. వివాహాదులలోఁ జేయు కార్యవిశేషము.

తంతుకాష్ఠము, సం. వి. అ న. 1. సాలెవానినాడె: చూ, నాడె; 2. నూలు వడికెడు కదురు; చూ, తర్కువు.

తంతుకీటము, సం. వి. అ. పుం. పట్టు పురుగు: చూ, పురుగు.

తంతునాగము, సం. వి. అ. పుం. నెగడు: చూ, మత్స్యము. 1.

తంతునాభము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సాలెపురుగు.

తంతుభము, సం. వి. అ. పుం. ఆవాలు: చూ, సర్షపము.

తంతువాయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సాలెపురుగు.

తంతువాయుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సాలెవాఁడు: అం. 2: చూ, జాతులు.

తంతువు, సం. వి. ఉ పుం. 1. నూలిపోఁగు: చూ, సూత్రము. 1; 2: చూ, తంతునాగము; 3: చూ, తంతి. 2; 4: చూ, తంతి. 3.

తంతుస్నేహము, సం. వి అ. పుం; చూ, తంతుభము.

తంతె, దే. వి. చూ, రూ-తంతియ.

తంత్రకము, సం విఅ క్రొత్తది (బట్ట): చూ, వస్త్రము.

తంత్రభేదము, అం శివప్రోక్తములగు చతుష్షష్టి తంత్రములలో నొకటి: చూ, తంత్రములు.

తంత్రము, సం. వి అ న. 1: చూ, తంతు 2; 2. స్వరాష్ట్ర చింత. (చూ, ఆవాపము. 4.); 3. వ్యాకరణశాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; 4. కుటుంబవ్యాపారము; 5. ఉత్తమమైన ఔషధము; చూ, మందు. 1; 6. నవవిధజ్యోతిషగ్రంథములు: చూ. సిద్ధాంతము. 2. (చూ, జ్యోతిషము.); 7. ప్రధానము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 8. నూలుపడుగు: చూ, మగ్గము; 9. పరిజనము: చూ, పరివారము. 1; 10. ఒకానొక వేదశాఖ: చూ, వేదము; 11. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 12. ఇట్లుచేయఁదగినదనుట; 13. ఒకపదమునకు రెండర్థములు గలిగియుండుట; 14. = తంతు. క్షుద్రదేవతారాధనము: చూ, పండుగ. 2; 15. చూ, ఆగమములు. (చూ, ఉపవిద్యలు 11-గ.)

తంత్రములు. అం. 1. మిత్రలాభము, మిత్రభేదము, సంధివిగ్రహము, లబ్ధనాశము. అసంప్రేక్ష్యకారిత్వము. (5); 2. అవ్యాజపాలిన్యాది — అవ్యాజపాలినీ, రాజ్యలక్ష్మీప్రసాదక, సర్వసామ్రాజ్య. అంగారగమన, రాజ్యపాలన, స్త్రీబాలరాజ, చామరద్వంద్వ, ప్రహర్షరాజ, ధీర, గ్రామపాలన, మిత్రలక్ష్మీప్రయోగ, దుర్గపాలన, ప్రాణలక్ష్మీప్రయోగ, ప్రభాలక్ష్మీప్రయోగ, తోయలక్ష్మీప్రయోగ, గంధలక్ష్మీప్రయోగ, పుష్పలక్ష్మీప్రయోగ, కామరూప, కళాజీవనిక. కుంజకంబళ, కనకప్రయోగ, బోధినీ, సత్యలక్ష్మీప్రయోగ, పాదుక, ప్రజ్ఞాలక్ష్మీప్రయోగ. ఖేటక, చాపలేప, శల్య. భీమలక్ష్మీప్రయోగ, మంజిష్ఠానప్రయోగ, పాతాళగమన, మర్దిని, స్ఫులింగలక్ష్మీ, శంఖమర్దళ, చక్రాయుధప్రయోగ, భైరవాదిప్రయోగ, సూపతంత్ర, లేఖతంత్ర, పృథివి, అశ్వ, గజ, గోరక్ష. ఐశ్వర్యలక్ష్మీ, శుల్క, మిశ్రలక్ష్మీప్రయోగ, జీవని, గిరి, వన, స్థానాపహ్యప్రయోగ, శ్రీసర్వదండిని, విఘ్నచ్ఛేద, భరత, శృంగకాద్యప్రయోగ, నరవాహన, స్తంభిని, దాహిని, మారిణీ, ద్వేషిణీ, మృతసంజీవని, ఉచ్చాటన, శోషణి, ఆకర్షణ, హర, మేఖలికా తంత్రములు (60): 3. శివప్రోక్తములగు చతుష్షష్టి తంత్రములు — మహామయాశంబరము, యోగినీ జాలశంబరము, తత్వశంబరము, సిద్ధభైరవ తంత్రము, కాలాగ్ని భైరవ తంత్రము, అగ్నిభైరవ తంత్రము, శక్తిభైరవతంత్రము, యోగినీభైరవ తంత్రము, మహాభైరవ తంత్రము, ప్రధానభైరవ తంత్రము, బ్రాహ్మీతంత్రము, మహేశ్వరీ తంత్రము. కౌమారీ తంత్రము, వైష్ణవీతంత్రము, వారాహీ తంత్రము, ఇంద్రాణీ తంత్రము, చాముండా తంత్రము, శివమాతీ తంత్రము, యమళాష్టక తంత్రము, చంద్రజ్ఞాన తంత్రము, మాలినీవిద్య, మహాసమ్మోహనము, వామజుష్ట తంత్రము, మహాదేవ తంత్రము, వాతూలము, వాతూలోత్తరము. కామికము, హృద్భేద తంత్రము, తంత్రభేదము, గుహ్యతంత్రము, కలావాదము, వాత్స్యాయనాదికము, కళాసారము, కుండికామతము, మతోత్తము, వీణాఖ్యము, త్రోతలము, త్రోతలోత్తరము, పంచామృతము, రూపభేదము, భూతోడ్డామరము, కులసారము, కులోడ్డీశము, కులచూడామణి, సర్వజ్ఞానోత్తమము, మహాకాళీమతము, అరుణేశము, మిలినేశము, వికుంఠేశ్వరము, పూర్వము, పశ్చిమము, దక్షిణము, ఉత్తరము, నిరుత్తరము, విమలము, విమలోద్ధము, దేవీమతము, శుభాగమపంచకము, వశిష్ఠసంహిత, సనకసంహిత, శుకసంహిత, సనందనసంహిత, సనత్కుమార సంహిత (మహావిద్యలు 18యును ఉపవిద్యలు 46 ను గూడి చతుష్షష్టి విద్యలయ్యె.)

తంత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1 = తంతి, లోహపుతీఁగె : చూ, సారణి. 3; 2, తిప్పతీఁగె: * : చూ, సోమువల్లి; 3. నాడి : చూ, నరము. (1).

తంత్రిక, సం. వి. అ. స్త్రీ, చూ, తంత్రి. 2.

తంత్వాతర్చ్ఛదము, సం. వి. అ. న. అనుగ్రోవి: చూ, మగ్గము.

తందనము, వై. వి. = తానః మాటిమాటికి తానశబ్దపూర్వకముగ చేసెడి రాగాలాపము. శిక్షా 3, అ. 197 : చూ, స్వరము. 2.

తందర, వై. వి. = తంద్ర. 1. తూఁగు, కునికిపాటు : చూ, ప్రమీల; 2. నిద్దుర . చూ, స్వప్నము. 2

తందరీణము. సం. వి. అ. పుం; చూ. తండులోదకము

తందువు, సం. వి. ఉ. పుం : చూ, రూ తండువు.

తందూరీణము, సం. వి. అ. పుం : చూ, రూ- తండురీణము.

తంద్ర, సం వి. ఆ. స్త్రీ = తందర. చూ, తందర.

తంద్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ.— పై.—

తంద్రిక, సం. వి. అ. స్త్రీ — పై. —

తంపటి. వా. వి. కుండలో తేలుచున్నవానిని నుంచి బోరగిలఁబెట్టి గడ్డిలోనగువానిచేత నుడికించుట.

తంపటిదోసకాయ, జా. క్రమవిరుద్ధముగా తయారైనది.

తంపర, దే. వి. తామరగుంపు, షండము: చూ, సహస్రపద్మము. 1.

తంపి, దే వి. రూ-త్రంపి 1. దాలిగుంట : చూ, రంధ్రము. 1; 2 కయ్యము : చూ, యుద్ధము. 1

తంబ, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఆవు : చూ, ధేనువు; దే వి (1) తంబతీగె * : చూ, శింబి

తంబళ, దే. వి రూ- తంబళి- తంబిన-తమ్మళి- తంబిగ. 1. శివార్చనచేసి బ్రతికెడు జాతి. (తంబళవాడు, తంబళది): 2. అర్చకుడు : చూ, పూజారి; 3. శివార్చకుడు : చూ, పూజారి; విష్ణ్వర్చకుడు : చూ, పూజారి.

తంబళి, — పై. —

తంబిగ, — పై. —

తంబు. దే వి. రూ- తమ్ముడు : చూ, సహోదరుడు. (ఇది వాత్సల్య సంబోధనమునందు వాడబడును.)

తంబుగ, దే వి. మెడ నిడుపుగా నుండెడు చెంబు : చూ, పాత్రము 6.

తంబుర, వై వి = తుంబురు. రూ-తంబురా- తంబుఱ తంబుఱా, ఉ. రా. 6, అ. 116 : చూ, వీణె.

తంబురా, — పై. —

తంబుఱ, — పై. — (తంతి + బుఱ్ఱ)(ద్వయమనిశబ్దరత్నాకరము.) ఉ. రా. 6, అ 116.

తంబుఱా, వై. వి = — పై —

తక, వా వి చూ, కిట.

తకతక, దే.వి తాళమునందగు ధ్వన్యనుకరణము:చూ, హూహూ.

తకపికలాడు, దే వి. క్రి. (తకపి లు + ఆడు) ఇట్టటు చలించు. కళాం. 4, అ. 61 : చూ, సలించు.

తకపికలుసేయుట, జా. ఎచ్చుతగ్గులు సేయుట "మకరాంకుని యనుగు మేనమామకు నీకుం దకపికలు సేయవలదనుము." విజ. 2, అ 196.

తకరరు, వా. వి. చూ, రూ-తకరారు.

తకరారు, వా వి 1. భేదము; 2 వివాదము.

తకావి. హిం. వి. సేద్యముచేయుటకై సహాయముగా నియ్యబడెడు సొమ్ము.

తక్క, దే. అవ్య. కాక : చూ, వినా.

తక్కటి, దే. వి మూడు ముఖములుగల దీపారాత్రికపు తట్ట

తక్కడ, వై. వి 1 = తర్కారి, రూ-తక్కిడ- తక్కెడ కూర వెల్లి* : చూ, శ్రీపర్ణము. 1; వై. వా. వి 2. = త్ర్యంకటమ్. (పేముతట్టలు వ్రేలవేసిన) తక్కెడ-రూ- తక్కిడ- తక్కిడి తక్కెడ : చూ, త్రాసు.

తక్కరి, వై. వి. 1 = తర్కారి* : చూ, వైజయంతి. 4; వై. విశే. రూ-టక్కరి. (తక్కు + అరి) 2. మోసకాడు వై. 8, అ. 111 : చూ, వంచకుడు; 3. వంచకురాలు : చూ, స్త్రీ,

తక్కలి, చూ, రూ- తక్కరి. 1. *.

తక్కారి, — పై. —

తక్కాలి. — పై. —

తక్కిడ, వై వి. చూ, రూ-తక్కడ. 1— 2

తక్కిడి, వై వి 1 = తస్కర. మోసము : చూ, వంచన; 2 = తర్కారి జయంతి* చూ, వైజయంతి. 4; 3. చూ, రూ- తక్కడ 2.

తక్కిడిగాడు, వై. విశే మోసకాడు. అచ్చ. సుం, కాం 47 : చూ, వంచకుడు. 1.

తక్కిలి, వై వి. = తర్కారీ* : చూ, వైజయంతి. 4.

తక్కిలి. — పై —

తక్కు, వై. వి = తక్క. రూ-టక్కు. 1. మోసము : చూ, వంచన; 2 అసత్యము : చూ, వితథము; 3 న్యూనము : చూ, వెలితి. 2; దే వి 4. మిగులు. భార. సౌ. 2, అ. 80 : చూ, శేషము 1; దే. విశే. 5. ఇతరము :చూ, పరాయి; దే. అ. క్రి. 6. తప్పు. భార. సౌ. 2, అ 100. చూ, మిఱివోవు; దే. స. క్రి 7 విడుచు. భార భీష్మ 3, అ 303 : విసర్జించు; వై. అ. క్రి. 8. టక్కుచేయు : చూ, వంచించు.

తక్కుడు, దే వి. తక్కుట, మోసగించుట, నిర్వ 4, అ. 66.

తక్కులాడి, ద్వ. విశే. (తక్కులు + ఆడి) : చూ, రూ- టక్కులాడి.

తక్కువ, దే. వి. కొఱత : వెలితి. 2.

తక్కువపడు, ద్వ. అ క్రి : చూ, లోపించు. 2.

తక్కువ పఱచు, ద్వ స క్రి : చూ, చిన్నపుచ్చు, అగడుచేయు

తక్కువపఱచుట, దే. వి. అధఃకరణము, అధఃకారము.

తక్కువపాటు, ద్వ. వి 1. కొఱతపాటు, భార. అర. 6, అ. 17. చూ, లోపము. 2; 2. న్యూనము : చూ, వెలితి 2.

తక్కె, దే వి. 1. రెండుపీసెలయెత్తు రూ- తక్కెడు, ఎత్తు, ఎత్తెడు, రెండుపీసెలు; వై.వి 2 = తర్కారి* : వైజయంతి.4.

తక్కెడ- వై. వి. 1 = తర్కారీ. తక్కిలి, తక్కోలకము *.చూ, వైజయంతి. 4. 2. = తర్కారీ. కూరనెల్లి : * చూ, శ్రీపర్ణము. 1; 3. = త్ర్యంకటము : చూ, తక్కడ. 2.

తక్కెడు, దే. వి. = : చూ, రూ- తక్కె. 1.

తక్కెలు, దే. విశే. అల్పము : స్వల్పము.

తక్కెల, వై. వి. = చూ, రూ-తక్కెడ. 1.

తక్కేడ, వై వి = — పై. —

తక్కేల, వై వి. = — పై. —

తక్కొను, దే. అ. క్రి : చూ, యత్నించు. భార. ఆది. 4, అ. 79.

తక్కోలకము, సం. వి అ. న. రూ-కోలకము * చూ, తక్కెడ. 1. (తక్కోలఫలమని కొందఱు)

తక్కోలము, సం. వి. అ. న: చూ, తక్కోలకము.

తక్కోలబుట్లు, మి. వి: చూ, కటిఫలము.

తక్తు, వా. వి సింహాసనము: చూ, తఖ్తు.

తక్రకౌండిన్య న్యాయము, న్యా. "బ్రాహ్మణులకందఱికిని బెఱుగు వడ్డింపుము కౌండిన్యునకు మాత్రము మజ్జిగ వడ్డింపుము." అన్నపుడు కౌండిన్యుడు బ్రాహ్మణుడైనను సామాన్యవిధి యిట ప్రవర్తిల్లదు. విశేషవిధిచే సామాన్యవిధికి బాధకలిగి నపుడీ న్యాయము వర్తించును.

తక్రము, సం వి. అ న. పాతికపాలు నీళ్ళుచేర్చిన మజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

తక్రాటము, సం వి అ. పుం. పెరుగుచిలికెడు కవ్వము: చూ, మంథానము.

తక్రాంతంభోజనమ్, న్యా. భోజనముచివర మజ్జిగను బోసికొనవలయును.

తక్షకుఁడు, సం. వి. అ. పుం 1. తక్షకుఁడను సర్పరాజు: చూ, సర్పము; 2. వడ్లవాఁడు రూ-తక్షుఁడు-తక్షనుఁడు (కృశముగాఁజేయువాఁడు): చూ, స్వర్ణకారుఁడు.
తక్షణము, సం. వి. అ. న. 1. (మాను.) చెక్కుట; వా. వి. 2. జరుగుడు, వెంటనే: చూ, అకస్మాత్తు, డబ్బాటు.
తక్షిణి, సం వి. ఈ స్త్రీ. బాడిస: చూ, వాశి.
తక్షశిల, సం. వి అ. స్త్రీ. తక్షశిలయను దేశము: చూ, దేశము.
తక్షుఁడు, సం. వి. న్. పుం: చూ, రూ-తక్షకుఁడు. 2.
తగటి, దే. విశే. (తగటు + ఇ) రూ-తగటీ. సరిగది: చూ, వస్త్రము.
తగటీ, దే. విశే—పై.—
తగటు, దే. వి. జలతారు. అచ్చ, బాల, కాం. 91: చూ, సరిగ.
తగడు, దే వి. బంగారు లోనగుకాసితేఁ. పాండు. 3, ఆ. 202: చూ. సరిగ.
తగణము, పా. రెండుగురువులు ఒకలఘువు గలది. ఉదా— శ్రీరామ (చూ. అష్టగణ లక్షణము.)
తగము, పాత + గ ఉదా.— విశ్వేశ్వరా. (చూ, ఉపగణములు.)
తగరపాదికము, సం. వి. అ. న. తగరము; చూ, లోహము. 1.
తగరము, సం. వి. అ. పుం. 1. = తగరు. పొట్టేలు: చూ, మేషము. 1: 2. జిహ్మము*: చూ, నందివర్ధనము; వై. వి. (1). = తమల-త్రపుల. రూ-తవరము: చూ, లోహము 1.
తగరు, వై. వి. 1. = తగర. పొట్టేలు: చూ, మేషము. 1; అం. 2. చూ, దిక్పాలవాహనములు.
తగరురవుతు, వై. వి. = తగర రాహుత్త. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1. (ఇట్లు తగరబాబాసామి)
తగవరి, దే. వి (తగవు + అరి) రూ-తగువరి. న్యాయాధిపతి: చూ. స్వామి. 3.
తగవు, దే. వి. రూ-తగువు. 1. న్యాయము. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 64: చూ, సత్యము. 1; 2 తగుట; 3. ధనాది నిమిత్తమైన జగడము: చూ, యుద్ధము; 4. పెండ్లప్పుడు పెండ్లికూఁతునకు తల్లిదండ్రులిచ్చెడు బహుమానము; అగవు—అగువు, విశే. 5. తగినది. యుక్తము. భార స్త్రీ. 2, ఆ. 62: చూ, సమీచీనము. 1; వా. వి. 6. తగాదా. "తగవు తెచ్చినాఁడు."
తగవుగోరి, దే. విశే. (తగవు + కోరి) సంధిచేయువాఁడు: చూ, మధ్యస్థుఁడు.
తగాదా, వా వి. 1. తగవు; 2. వ్యాజ్యము.
తగాయిదా, వా. వి.—పై.—
తగియుండు, వా. అ. క్రి: చూ, సార్థకమగు
తగిరిస, దే వి. తంటెము*: చూ, ప్రపున్నాటము.
తగిలించు, దే. స. క్రి: అంటించు. 3.
తగు, దే. అ. క్రి. 1. ఒప్పు అం, భా. తృ. 83: చూ, సమ్మతించు; 2. యుక్తమగు: చూ, సరిపడు. 2.
తగుకత్తి, ద్వ. వి. సాదనకు ఉపయుక్తమైన కత్తి: చూ, రిష్టి 2
తగులఁగట్టు, దే. స. క్రి. (తగులన్ + కట్టు) తగిలించు: చూ, తగులఁబెట్టు.
తగులఁబడు, ద్వ. అ. క్రి (తగులన్ + పడు) తగులు, చిక్కు (స్వార్థమునపడు); చూ, లోఁబడు.
తగులఁబెట్టు, దే స. క్రి. (తగులన్ + పెట్టు) 1: చూ, తగులఁగట్టు; 2 కాల్చు: చూ, దహించు.
తగులము, దే. వి. రూ-తగులు-తవులు-తౌలు. 1. చొక్కు: చూ, వలపు. 2: 2. ఆసక్తి. భార. విరా. 2, ఆ. 261: చూ, వాంఛ;-3. అడ్డపాటు: చూ, వారణము 1.
తగులాటకత్తె, ద్వ. వి. (తగులాటము + కత్తె) తగులాటము గల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. 1.౨౧౧.
తగులాటము, దే. వి. (తగులు + ఆట) తగులు: చూ, బంధము. 1. (ఇది పోరాటము మాటాటము వంటిది.)
తగులు, దే. వి. 1. రూ-తవులు-తౌలు, ఆసక్తి. భార. అర. 2, ఆ. 62: చూ, వాంఛ; 2. చొక్కు, అభిలాష: చూ, వలపు. 2; 3. పశువుమెడత్రాడు. అం, భా. ద్వి. 231: చూ, సూత్రము. 1; 4. తగులాటము కళా. 4, ఆ. 43: చూ, బంధము. 1; అ. క్రి. 5 చిక్కు: చూ, లోఁబడు; 6. తాఁకు: చూ, స్పృశించు; 7. సక్తమగు: చూ, మేళగించు. 1; 8 అంటు: చూ, లంకించు. 1; 9. పొసఁగు: చూ, పొవరు; 10 పట్టు; "ఆయిల్లు కట్టుటకు ఖర్చు ఏమితగిలెను": చూ, పట్టు; అం. ప్రే. 11. తగులఁజేయు. కళా, 3, ఆ. 197. తగులుచు-రూ- తగుల్చు-తవులుచు-తౌలుచు-తౌల్చు. (సం. ప).—క్రీలించు; స. క్రి. 12: చూ. వెంబడించు.
తగులుకొను, దే అ. క్రి. 1. మంటయెత్తు. "ఆ గుడిసె తగులుకొన్నది." : చూ, రౌలు; స. క్రి. 2. కామించు, రూ-తవులుకొను, తౌలుకొను: చూ, సంభోగించు.
తగులుకోలు, దే. వి. తగులుకొనుట : చూ, లంకెపాటు.
తగులుగొండి, దే. విశే. (విటుని) తగులుకొనునట్టిది. (ఆఁడుది): చూ, విటుకులాఁడి.
తగులుచు, దే. ప్రే: చూ, రూ-తగులు. 11.
తగుల్చు, దే. ప్రే. —పై.—
తగులుపు, దే. వి. 1 : చూ, తగులుకోలు; 2. పెట్టుబడి: చూ, వ్యయము.
తగులుదల, —పై.—
తగులుబడి, —పై.—
తగులువడు, ద్వ. అ. క్రి. చిక్కు: చూ, లోఁబడు.
తగులువాటు, ద్వ. వి. తగులువడుట.
తగువు, దే. వి: చూ, రూ- తగవు.
తగ్గించు, దే. స. క్రి: అతకరించు, తీసివేయు. ప్రే — క్రిందుపఱచు. అ. క్రి.—అణుగువడు, ఓసరిలు- రూ-ఓసరిల్లు-ఓసరు, తగ్గు, తఱుఁగు -రూ-తఱుగు. (మి. ప.).—అ క్రి.—అల్పతనొందు. (సం. ప.) స. క్రి.— అధఃకరించు. 2. చూ, సంక్షేపించు.
తగ్గింపు, దే. వి చౌక: చూ, వెల. 1.
తగ్గు, దే. వి. 1. తక్కువ. రూ-తగ్గుదల: చూ. వెలితి. 2; అం 2. త్రివర్గమునందొకటియగు క్షయము. (త్రివర్గములు. — క్షయ స్థానవృద్ధులు. = తగ్గు నిల్కడ పెరుగుట.) చూ, వర్గములు; దే. అ. క్రి 3. తక్కువగు: చూ, సుక్కు. 4; 4. ఓసరిలు. అం, భా. తృ. 96: చూ, తగ్గించు; 5. వెనుకకుదీయు: చూ, వెనుకదీయు; 6. తెగిపడు. భార. విరా. 4, ఆ. 87.

తగ్గుదల, దే. వి; చూ, రూ- తగ్గు. 1.

తచ్చన, దే. వి. 1. ఆట చూ, పరిహాసము; 2 కపటము : చూ, వ్యాజము. 1.

తచ్చనలాడు, దే. అ. క్రి. పరిహసించు; చూ, పిసాళించు.

తచ్చనచేయు, ద్వ. స. క్రి. (తచ్చన + చేయు) —పై.— పాండు. 1, ఆ. 199.

తటకా, దే. వి. నివ్వెఱ; చూ, వెఱవెఱపాటు.

తటకాపడు, ద్వ. అ. క్రి. చేష్టలుతక్కు. సా 2, ఆ. 37.

తటకాపాటు, ద్వ. వి. రూ- తటుకుపాటు. ఆశ్చర్యము; చూ, వింత. 1.

తటతట, దే. వి. గుండెలదరుటలోనగువానియందగునను కరణము. ప్రభా. 3, ఆ. 126 : చూ, హూహూ.

తటపటాయించు, వా. అ. క్రి 1. వెనుకముందులు ఆలోచించు; 2. సందేహించు.

తటమట, దే. వి 1. మోసము ; చూ, వంచన; విశే. 2. మోసముగలది. రూ- తటవట : చూ, వంచకము; 3. కలఁతనొందినది. లక్ష్మి 4, ఆ. 172; చూ, వ్యాకులము.

తటమటించు, దే. స క్రి. 1. మోసపుచ్చు : చూ, వంచించు; 2 కలఁచు. భాగ. 4, స్కం. 746 : చూ, కలగుండువెట్టు.

తటము, సం. వి. అ. న. 1. వరిమడి ; చూ, భూమి. 1. (చూ, పొలము); పుం, న. 2. = తట్టు. రూ- తటి. ఏటి ఒడ్డు : చూ, రోధస్సు; 3. చోటు : చూ, స్థానము. 1; పుం 4. కొండచఱియ ; చూ, పర్వతము.

తటవట, దే వి : చూ. రూ - తటమట. 1-2-3; 4. కల్ల : చూ, వితథము.

తటవటచేయు, దే. స. క్రి : చూ, వంచించు. తటవిటలు, వా. వి బ. చిక్కులు.

తటవిట్లు,—పై.—

తటస్థము, సం. విశే. 1. సమీపమందున్నది : చూ, సమీపము. 1; 2. ఒనఁగూడినది : చూ, సిద్ధము. 3; వా. వి 3. కలుగఁజేసికొనక పోవుట "తటస్థవృత్తి."

తటస్థించు, సం. అ. క్రి. 1 : చూ, సమీపించు; 2 : చూ, సిద్ధించు.

తటస్థుఁడు, సం. విశే. 1 న్యాయస్థుఁడు : చూ, సత్యవంతుఁడు; వా. 2. కలుగఁజేసికొననివాఁడు.

తటాకపరివాహన్యాయము, న్యా చెఱువునీరు తూముగుండా కొంచెముగానైన వెడలవనియెడల గట్టు బ్రద్దలయి నీరంతయుఁ బోవుననువిధము.

తటాకము, సం. వి. అ. పుం రూ - తటాగము - తడాకము - తడాగము. చెఱువు : చూ, సరస్సు 1; అం. 2. సంతానములు ఏడింటిలోనొకటి : చూ, సంతానములు.

తటాగము,—పై.—

తటాన, దే. ద్ర. క్రి. విశే రూ - తటాలున - తటుకున - తటుక్కున - తడుకున. దబ్బున : చూ, డిప్పాటు; చూ, స్యదము. 1.

తటాయించు, దే. స. క్రి. అడ్డగించు : చూ, వారించు.

తటారించు, దే. అ. క్రి. చొచ్చు. ఆం, భా. తృ. 122 : చూ, ప్రోఁకు. 4.

తటార్ధము, సం. వి. అ. పుం. దున్న : చూ, మహిషము.

తటాలు, దే. వి : చూ, తటతట జై. 6, ఆ. 13.

తటాలున, దే. ద్ర. క్రి. విశే : చూ, రూ - తటాన. వసు. 2, ఆ 83.

తటి, సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1 : చూ, తటము. 2; 2 : చూ, తటము. 3.

తటిత, సం. వి. త్. స్త్రీ. రూ - తటిత్తు - స్తటిత్తు. మెఱుపు : చూ, విద్యుత్తు.

తటిత్తు, —పై.—

తటిత్పతి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. మబ్బు : చూ, మేఘము. 1; అం. 2 ; చూ, విద్యుత్కెలు.

తటిత్వంతము, సం. వి. త్. పుం. రూ - తడిత్వంతము. మబ్బు : చూ, మేఘము. 1.

తటిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ ఏఱు : చూ, నది. 1.

తటుకన, దే. ద్ర. క్రి. విశే : చూ, రూ. తటాన. జై. 4, ఆ 107.

తటుక్కున, —పై.—

తటుకుపాటు, ద్వ. వి : చూ, రూ - తటకాపాటు - ఆం, భా. ప్ర. 182.

తట్ట, దే. వి. 1. తబుకు : చూ, పాత్రము 6 ; 2. వెదురుబద్దలు లోనగు వానితో నల్లిన పల్లె', చిన్నగంప (అనికొందఱు) "ఎండుపుతట్ట - తక్కెడతట్ట." మొ : చూ, సజ్జ. 1.

తట్టగిల్లు, దే. అ. క్రి. తట్టయగు.

తట్టము, దే వి : చూ, టంగువాఱు. కళా. 3, ఆ. 62.

తట్టస, వై. వి. ధైర్యము. ఉ. హరి. 3, ఆ. 123 చూ, స్థైర్యము. 1.

తట్టాడు, దే. స. క్రి. (తట్టు + ఆడు) (అడుగులు) ఇట్టట్టుఇడు. లక్ష్మి. 3, ఆ. 147.

తట్టి, దే. వి. 1. కంచము : చూ, పాత్రము. 6; 2. తెర. నిర్వ. 5, ఆ. 100 : చూ, వేఁటతెర.

తట్టు, వై. వి. 1. = తటమ్. ఒడ్డు : చూ, రోధస్సు; 2. వైపు : చూ, పార్శ్వము. 2; 3. = ద. డ. రూ - తట్టువ - తట్టువము. గుఱ్ఱము : చూ, హయము; 4. = దండ. రూ - తట్టువ - తట్టువము కుత్సితాశ్వము, పొట్టిగుఱ్ఱము (అనికొందఱు) : చూ, హయము; దే. వి. 5. శబ్దదోషములలో నొంటి; 6. దెబ్బ : చూ, హతి. 1; అ. క్రి. 7. కలుగు : చూ, పుట్టు 2; 8. తోఁచు : చూ, స్ఫురించు. 2: స. క్రి. 9 చఱచు : చూ, పటతళించు.

తట్టుగాలి, వా. వి. 1. ప్రక్కగాలి; 2. కోపము; 3. చిరాకు; 4. పోవుకాలము (పోయికాలము) "నీకు ఏమితట్టుగాలి వచ్చినదిరా!" (వినాశకాలము)

తట్టుచేయు. ద్వ. వి. కోటకొమ్మమీఁది అవయవము : చూ, సదనము. 1.

తట్టుపునుఁగు, ద్వ. వి. తట్టియెత్తిన మేలైన పునుఁగు : చూ, పూతిపునుఁగు.

తట్టుముట్టాడు, ద్వ. స. క్రి. (తట్టుముట్టి + ఆడు) (దారిద్ర్యము) చుట్టుకొను : చూ, వేష్టించు.

తట్టువ, వై. వి. = : చూ, రూ - తట్టు. 3-4. (అశ్వము.—స్వా. 4, ఆ. 113).

తట్టువడు, ద్వ. అ. క్రి. (తట్టు + పడు) : చూ, బాధపడు. స్వా. 4, ఆ. 37.

తట్టువము, వై. వి. = : చూ, రూ - తట్టు. 3-4 (కుత్సితాశ్వము.-అచ్చ. బాల, కాం. 37.)

తట్టువా. వై. వి. = —పై—

తట్టువిఱుగఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. తొప్పరిలఁబడు. ఆం. భా. తృ. 101 : చూ, వ్రాలు. 3.

తట్ర, వై. వి. = త్వష్ట. బంగారు పనిచేసి బ్రదికెడి జాతి (తట్రవాఁడు - తట్రది.) : చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

తట్రు, వై. వి. = —పై.—

తడ, దే. వి. 1. ధన్వము * (దీనిభేదము గూబతడ) (గాత్రవృక్షము) : చూ, మహాబల; 2. అడ్డి : చూ, వారణము. 1; 3. కడ : చూ, సమీపము.

తడఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. (తడ + పడు) 1. తొట్రుపడు : చూ, సంభ్రమించు; 2. వ్యత్యాసపడు. ఉ. 3, ఆ. 10 : చూ. వ్యత్యస్తమగు; 3. చలించు : చూ, సలించు. (ప్రే. తడఁబఱచు.)

తడఁబాటు. ద్వ. వి. 1: చూ, వ్యత్యయము. స్వా. 4, ఆ. 52; 2. చలనము ; చూ, లోలము.

తడక, దే. వి. రూ - [illegible] - తడికె - తడుక. 1 దడి, ఈఁత బ్రద్దలు లోనగువానిలో నల్లి గుడిసెలకు అమర్చెడు తలుపు : చూ, వాకిలి; 2. పశు. వేఁటాడువాఁడు మఱుఁగుగా నుంచుకొను సాధనము. భాగ. 7, స్కం. 59; వా. 3. ఒకానొక ధ్వని. "తత్తడక తడిక.", 4. నిజముకానిది.

తడకట్టు, దే. వి. 1. అడ్డగింత. రా, వి. 3, ఆ. 8 : చూ, వారణము. 1; స. క్రి. 2. అడ్డగించు : చూ, వారించు.

తడకదోపరి, దే. వి తడికత్రోసివేసి లోపలమూటెకు దొంగ. రూ - తడికద్రోపరి - తడికె దోపరి : చూ, హారకుఁడు.

తడకాలు, దే. వి. పల్లబంధవిశేషము, ఆం. భా. ద్వి. ఉ. 209. (చూ, విన్నాణములు.)

తడగము, దే. వి. రూ-తణగము-తణగాము-తడాకము. పక్కాలి, పద్మాకరము, ఎద్దుమీఁద నీళ్ళుతెచ్చెడు తోలుసంచి: చూ, సంచి.

తడప, దే. వి. కట్టుగానుండు నార: చూ, నడి. 3.

తడిపెట్టు, దే. స. క్రి. తెడఁబఱచు.

తడయు. దే. అ. క్రి. ఆలస్యముచేయు: చూ. విసరించు. 3.

తడవ, దే వి: తరవాయి, ఆవృత్తి : చూ, వెండియు.

తడవాడు, దే. అ. క్రి. (తడవి + ఆడు) 1: చూ, దోఁగాడు; 2. జడఁబడు: చూ, లుకలుకలాడు.

తడవియాడు, దే. అ. క్రి: చూ, దోఁగాడు.

తడవిల్లు, దే. వి. తడబ్రద్దల విల్లు: చూ, బాణము. 1.

తడవు, దే. వి. 1. రూ-తడవు. ఆలస్యము. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 195. చూ, విలంబము. 1; 2. రూ-తడువు. చిరకాలము, (అంత మొదలగు శబ్దములు ముందువచ్చునపుడు ఇది కేవలము కాలవాచకమగును. ఉదా.—అంతతడవు-ఇంతతడవు-ఎంతతడవు-కొంతతడవు మొ. ; ౩. క్రి 3 చేతులలో అట్టిట్టు త్రోయు. భార. ఆది 6, ఆ. 160; చూ, త్రోయు. 4; 4: చూ, దోఁగాడు. స. 39. 5. చూ, నిమురు. భార. ద్రో. 3, ఆ. 151; 6: చూ, వెదకు; 7 ప్రస్తావించు ఉ. 3, ఆ. 38 చూ, వచించు; 8: చూ, విచారించు. ఉ. 8, ఆ. 256; 9: చూ, రక్షించు.

తడవుఁగనినపట్టిఁగన్నయ్య, ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. వేం. ఆం. 2.

తడవుట, దే. వి: చూ, వెదకుట. ఆం. భా. ద్వి. 173.

తడవుకు, దే. వి. 1: చూ, తడవుట; 2. పరామరిక: చూ, విమర్శనము.

తడవుదాల్పు, దే. వి. బ్రహ్మచారి: చూ, వటువు.

తడ(వు)వులనికుపడు, దే. వి శేషుఁడు. అచ్చ. యు, కాం. 449. చూ, సర్పము.

తడాకము, సం. వి అ పుం: చూ, రూ-కటాకము.

తడాకా, వా. వి. శక్తి. "నాతడాకా చూడుము": (గోదావరి జిల్లాప్రాంతమున వాడుక) (పరుషవాక్యపరిణామము)

తడాగము, సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, రూ-తటాకము, 2. బంగారు కడియము. చూ, భూషణము 2.

తడి, దే. వి. 1. తేమ, చూ, పదను 2. 2. నీరు: చూ. సలిలము; విణ. 3. తేమగలది. చూ, వోదము.

తడిక, దే వి. చూ, రూ-తడక.

తడికద్రోపరి, దే. వి. (తడిక + త్రోపరి): చూ, రూ-తడకదోపరి.

తడికె, దే. వి. చూ, రూ-తడక.

తడికెదోపరి, దే. వి. చూ, రూ-తడకదోపరి.

తడిత్తు, సం వి. త్. స్త్రీ: చూ, తటిత్తు.

తడితీయు, దే. అ. క్రి ఆఱు. చూ, మిడుకు. 8.

తడిత్వంతము. సం. వి. త్. పుం: చూ, రూ-తటిత్వంతము.

తడిపొడి, దే. విణ. కొంచెము తడిగలిగి పొడిగానుండునది.

తడిప్రాఁతను గొంతుఁగోయుట. జా. చాపక్రిందినీటివలె తెలియనీయకుండఁగ ఆయాసపెట్టి చంపుట. "ఉపపతి హిమఘృణిచే బలెం, దడిప్రాఁతం గొంతుఁగోయ తగవెటిఁకి తివో." (పాంచాలీపరిణయము)

తడిబట్ట, దే. వి. తడిసినబట్ట. చూ, వస్త్రము.

తడియు, దే అ. క్రి ఇపముకొను : చూ, నాను.

తడియొత్తు, దే. వి (తడి + ఒత్తు) తడి తుడుచుకొను గుడ్డ. చూ, వస్త్రము.

తడుక, దే. వి: చూ, రూ-తడక.

తడుకు, దే. వి. 1. తోఁట లోనగువానిచుట్టు నేర్పఱచెడు వెలుగు. స్వా. 4, ఆ 37. చూ, వెలుగు. 2. తెప్పుకొలకు ముండ్లనల్లిన తడుక. ఆం. భా. తృ. 34. చూ. బొందెము.

తడుకున, దే. ద్ర. క్రి. విణ: చూ, రూ-తటుకున.

తడుపంచె, దే వి. 1. చిన్నబట్ట. రూ-తడుపంచె-తడుపు, పొత్తియ-రూ-పొత్తి. చూ, వస్త్రము; 2. తడిసినబట్ట. చూ, తడిబట్ట.

తడుపంచె. —పై.—

తడుపాత, వా. వి. —పై.—

తడుపు, దే. వి. 1. గోంచి. చూ, బొట్టము; 2. చిన్నబట్ట, జై. 8, ఆ 26: చూ, తడుపంచ. 1; 3 తడిసినబట్ట. కాశీ. 2, ఆ 7౩: చూ, తడుపంచ. 2; విశే. 4. తడిసినది (వస్త్రము); క్రి 5. తడియంజేయు.

తడుపుదాలుపు, దే. వి. (తడుపు + తాలుపు) బ్రహ్మచారి: చూ, వటువు.

తడుచు, దే స. క్రి. 1; చూ, నిముకు. స్వా 4, ఆ. 30; అ క్రి. 2: చూ, యోచించు.

తడువు, దే. వి. చూ-రూ-తడవు. 1-2.

తడువుతీర్పు, దే. వి. విలంబితము.

తర్దు, సం. వి. ఉ. పుం. నావనదపుతెడ్డు: చూ, తెడ్డు.

తడ్డువు, సం వి. ఉ పుం. = తెడ్డు.—పై.—

తణగము, దే వి. చూ, రూ-తడ ము.

తణగాము. —పై.—

తణగామొద్దు, దే. వి. పిచ్చితెచ్చెకి యెద్దు: చూ, వృషభము. 1.

తత్, సం. విశే. స్. 1. మతియొంటి; అవ్య. 2. కారణము: చూ, హేతువు 1.

తత ము, సం. వి. అ పుం. గాలి. చూ, వాయువు.

తతము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, తతగము; విశే - 2. విరివియైనది; 3 వ్యాపించినది: చూ, విపులము; అం. 4. వాదిత్రము (చూ. ఆతోద్యము) (చూ, వీణె) (చూ, తత వాద్యములు.)

తతవాద్యములు, అం: పరివాదిని, చతుర్దశి, ఏకాదశి, త్రయోదశి, మహతి, బృహతి, కలావతి, కచ్ఛపి, పితతము, పినాకిని, పౌర్ణమి, రావణహస్తము, ఉదుంబరము, షట్కర్ణము, హస్తభూ, సారంగి, ఆలాపిని, రుద్రవీణ, వ్యాళీముఖము. ఇల. (20) (వీణాదులు తతములు.): చూ, వాద్యములు.

తతి, సం వి. ఇ. స్త్రీ. 1. గుంపు: చూ, సమూహము; దే. వి (1) కాలము. య. 1, ఆ. 95: చూ, సమయము.

తతిమ్మా. వా. విశే. మిగతా, తక్కిన.

తత్తణము, వా. సం. అవ్య అప్పుడు: చూ, సద్యము.

తత్తడి. దే. వి గుఱ్ఱము: చూ. హయము.

తత్తడినెక్కుదంట, దే. వి. కుబేరుడు. చూ, శ్రీదుడు.

తత్తబిర, దే వి. ౘండు. క, హరి. 3, అ, 116. చూ, పేన. 1.

తత్తరపాటు, వై. వి = తబ్బిబ్బు. రూ - తత్తరము - తత్తఱ - తత్తఱపాటు - తత్తఱము: చూ. సంభ్రమము. 1.

తత్తరము, వై. వి = —పై.—

తత్తఱ,—4 పై.—(దేశ్యమని శ. ర.)

తత్తఱపడు, ద్వి. అ క్రి: చూ, సంభ్రమించు

తత్తఱపాటు, వై. వి. = : చూ, రూ - తత్తరపాటు ద్వయము అని శ. ర.)

తత్తఱపెట్టు, దే స. క్రి. తత్తఱపఱచు.

తత్తఱము, వై. వి. = : చూ, రూ - తత్తరము - (అం, భా. ప్ర 140.)

తత్తరించు, దే. అ. క్రి. రూ - తత్తఱిల్లు - తత్తఱిల్లు. 1: చూ, సంభ్రమించు; 2: చూ, సలించు.

తత్తఱిలు, దే. అ. క్రి.—పై. (చలించు.-కాశీ -7. ఆ, 76.)

తత్తఱిల్లు, —పై —

తత్తెర, దే. వి. సారాయిపోసెడుతిత్తి: చూ సారాయితిత్తి.

తత్పురుషుడు, సం. విశే. (ఒకటి) ఆ...లవాడు: చూ, బుద్ధుడు. 2.

తత్పురుషసమాసము; అం. చూ. శివానసములు; 2. ఒకానొక సమాసము.

తత్ర, సం. అవ్య. 1. తత్రార్థకము. (తె ప:- అందు, అట, అక్కడ, అగ్గెడ, అచట - అచటు, అచోటు, అచోటు, అచ్చోటు, అచ్చోటు, అచ్చో. అటు, రూ- అచ్చట-అచ్చోట, అయ్యెడ - రూ -అయెడ - అన; 2. కూడుకొనియుండుట; 3. పాఱిపోవుట.

తత్రత్యము, సం. విశే. అక్కడకలిగినది.

తత్రభవానుడు, సం. వి. త్. పుం: చూ, శ్లాఘ్యుడు.

తత్త్వజ్ఞుడు, సం విశే. తత్త్వముతెలిసినవాడు: చూ, హంసుడు 2.

తత్త్వము, సం. వి. అ. న 1. పరమాత్మ: చూ, హంసుడు. 2; 2 స్వభావము: చూ, రూపు. 3; 3. చూ, ఘనము. 1; (పంచ. వి శతితత్త్వములు. — అష్టప్రకృతులు షోడశవికారములు, పురుషుడు); 4. పదార్థము: చూ. వస్తువు; అం. 5: చూ, ఆకాశము లు.

తత్త్వశంబరము, అం; చూ, తంత్రములు.

తత్పత్ని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆమె. చూ, స్త్రీ.

తత్సమము, అం. సంస్కృతశబ్దముతోను ప్రాకృతశబ్దముతోను సమానమైన రూపము గలది.

తత్సము. సం. వి. అ. పుం. ఎరవేసినమాంసము: చూ, శుక్తము. 2.

తత్సామీప్యాత్తాచ్ఛబ్ద్యమ్, న్యా. ఒక వస్తువునకు దాని దగ్గఱనున్న వస్తువునుబట్టి పేరువచ్చును. గొల్లపల్లె నేకమున్నను గంగ దగ్గఱనున్న గొల్లపల్లెకు గంగవగ్గరనున్న గొల్లపల్లెయని పేరువచ్చును. దుర్మార్గునొద్ద మంచివాడుచేరిన వానినిగూడ దుర్మార్గుడని నిందింతురు.

తథా, సం. అవ్య. 1. వలెను. పోలికయందు వర్తించును. (వత్, వా, యథా, తథా, ఇవ, ఏవం ఈ ఆఱును పోలిక యందు వర్తించును.; 2. అటు - అటున్ - అట్టు - అట్టులన్ - అట్టులు. అటువోలె - అటువోలె, అలాగు రూ - అలాగు; 3. పరస్పర నిరపేక్షములగు నవయవ వస్తువులకు నొక క్రియతో సంబంధము కలుగుట; 4 పరమార్థము; 5. ఉత్తరువుచేయుట; 6. నిశ్చయము: చూ, సత్యము; 7. నింపించుట; 8. లెస్స: చూ, శుభము. 1; 9. సాంతము; 10. యోగ్యమగుపని.

తథాగతుడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుడు. 1.

తథ్యము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, సత్యము; విశే 2 సత్యమైనది. చూ, సత్యము.

తథ్యానుజుడు, సం. వి. అ పుం. బృహస్పతిగ్రహము: చూ, సురాచార్యుడు.

తదా, సం. అవ్య. అప్పుడు: చూ, సద్యము.

తదాత్వము, సం. వి. అ. న. ఆకాలము.

తదాముఖము, సం. వి. అ. న. ఆరంభము: చూ, సన్నాహము.

తదియ, వై. వి = తృతీయా. రూ - తద్దె. 1. పక్షమునందు మూఁడవతిథి : చూ, హరివాసము; అం. 2. శుక్లపక్షతిథులు పదునేనింటిలో నొకటి : చూ, శుక్లపక్షతిథులు; 3 కృష్ణపక్షతిథులు పదునేనింటిలో నొకటి : చూ, కృష్ణపక్షతిథులు.

తదీయము, సం విశ తత్సంబంధమైనది.

తదేకదేశభూతంతద్గ్రహణేనగృహ్యతే న్యా. ఒకదానితో కలసిన మఱియొకవిషయము. దేనితో కలియునో దానిపేరుతోనే వ్యవహరించును. గంగానదిలో అనేక ఉపనదులు కలిసినను గంగానది అనే పేరునే పొందును.

తద్గుణము, అం. 1. అలంకారములు నూటింటిలో నొకటి (తన గుణము విడిచి యన్యసంపర్కముచే తద్గుణమువచ్చుట "చెలి ముత్తె మధరకాంతిచేఁ బవడమయ్యె"; చూ, అలంకారము. 3; 2. అగుణము.

తద్గుణముపలభ్యతే, న్యా ఎట్టివారితో కలిసి ఉండిన అట్టి గుణములే వచ్చును. రెండు ఎఱ్ఱబట్టల మధ్య నొక తెల్లబట్ట నుంచినచో దానికికూడా ఎఱుపురంగు కలుగును.

తద్ద, దే అవ్య. భృశార్థకము. "తద్దతగదు, తద్దనెమ్మి". చూ, నెట్టన.

తద్దయు, దే ద్ర.—పై—

తద్దినము, సం. వి. అ. న 1. ఆబ్దికము, ప్రత్యాబ్దికము (వాడుక యందు మృతిఁబొందిన దినము), ఏఁడాది, ఆబ్దికము : చూ, సాంవత్సరికము.

తద్దు, సం. వి. ఉ. పుం.= తెప్ప, నావ నడపునది, తండువు : చూ, పీఠి 2.

తద్దె, దే. వి. 1. ఉత్సవము. "అట్లతద్దె, ఉండ్రాళ్లతద్దె." : చూ, పండుగ 2. వై వి. 2. = : చూ, రూ - తదియ.

తద్ధితమూఢో వైయాకరణః; తద్ధితరూఢో వైయాకరణః. న్యా. సామాన్యముగా వైయాకరణునకు సిద్ధాంతకౌముదిలోని తద్ధిత భాగమును జదువరాదు. కావున నందు మూఢుఁడై యుండును. తద్ధితరూఢుఁడేయనఁగా తద్ధితభాగమును క్షుణ్ణముగాఁజదివిన వాఁడే వైయాకరణుఁడు.

తద్భవము, వా. వర్ణలోప వర్ణాగమ వర్ణవ్యత్యయములచే దద్భవంబులగు. (శ్లోకము. — వైకృతి = తద్భవము : — (భోజనము = ప్రకృతి; తత్సమము; బోనము = వికృతి, వైకృతి, తద్భవము):— భోజనమ్ - బోనము. ఇట జకారమునకు లోపము; వర్ణాగమము. — రథః- అరదము. ఇచట "అ" యాగమము; వర్ణవ్యత్యయము. - శుచిః - చిచ్చు, కక్షః - చంక, చంద్రః - చందురుఁడు, సముద్రుఁడు - సంద్రము ఇవి సంస్కృతభవములు. ప్రవాళమ్ - పవడము, కాంస్యమ్ - కంచు ఇవి ప్రాకృతభవములు.)

తద్భవిష్యము, సం. విశ. దైవపరము, ఏటిదాళి. తనంతగల యతఁడు. వా. వి నలువ : చూ, బ్రహ్మ. 1.

తనకలి, దే వి. 1. చిక్కు, సంకటము : చూ, శోకము; విశ. 2. చిక్కుఁగలది; 3. చిక్కులఁబెట్టువాఁడు. ఉ. హరి. 3, అ. 133 : చూ, సూచకుఁడు 1.

తనకా, తనఖా. వా. వి. తాకట్టు; చూ, వారకము.

తనిక్కి, తనిఖీ. వా. వి. శోధన.

తనజన్మనక్షత్రము. అం. తానుపుట్టిననక్షత్రము; చూ, ప్రకాశింపఁ జేయఁగూడనివి.

తనతల్లి, అం. : చూ, మాతలు. తనదీపమని ముద్దుపెట్టుకొనిన నోరు కాలును. లో. ఉదా. — "ఇంటిదీపమనుచు నిగిలించుకొని ముద్దు, పెట్టుకొన్న నోరు బెట్టుగాలు, నృపుల సమ్మఁబంబు నెవరు వెంచుచు జను, వాఁడు మిగులఁ బరిభవం బునొందు." (కుచేలోపాఖ్యానము.)

తనము, సం. వి. అ. పుం. 1. చందనము : చూ. వాసన. 1; 2. చిత్తము . చూ, హృదయము, 2; వై. ప. (1) = త్వమ్ . భావార్థమునందు వచ్చెడు ఒక ప్రత్యయము. "గొప్పతనము. చిన్నతనము." మొ.

తనయ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కూఁతురు. చూ, పుత్రిక. 1.

తనయుఁడు, సం వి అ. పుం. కొడుకు: చూ, సూనుఁడు 1

తనరారు, ద్వ. అ. క్రి. (తనరు + ఆరు) రూ-తనరు. 1 అతిశయించు: చూ, ముమ్మరించు; 2. ఉన్నతమగు, నిక్కు. భార. విరా. 1, అ. 162. చూ, పొడుగు. 6.

తనరు. వై వి. 1. మంజులము. చూ, హృద్యము; అ. క్రి రూ. తనరారు. 2. అతిశయించు. భార. ఆది 7, అ. 180: చూ, ముమ్మరించు; 3: చూ, తనరారు. 2; 4. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు; 5. = తనరు : చూ, విజృంభించు. భార. విరా. 2, అ. 133.

తనరుచు, వై. అ క్రి. రూ- తనర్చు: చూ, రూ-తనరు 2-3-4-5; అం. ప్రే. 6. తనరఁజేయు. లక్ష్మీ. 4. అ. 8.

తనర్చు, -పై-

తనరుపు, వై. వి. రూ-తనర్పు. 1. అతిశయము. చూ, హెరాళము. 1; 2 ఉన్నతము. చూ, పొడవు. 2; 3. విశాలము; చూ, విస్తారము. 1; 4; చూ, హ్లాదనము.

తనర్పు, —పై— (పొడవునకు.—భార. సభా. 1, అ 62; అతిశయమునకు - భార. స్త్రీ 1, అ. 88.)

తనవయస్సు, అం. తన యేండ్లు: చూ, ప్రకాశింపఁ జేయఁ గూడనివి.

తనాబి, దే. వి. స్తంభములమీఁదిగోడకు క్రిందవేసెడు పెద్దపలక: చూ, మదనచేతులు.

తని, వై. విశ. 1. అల్పము. జై. 6, అ. 85: చూ. స్వల్పము; 2. = తనుః. అంతి. చూ, సూక్ష్మము 4.

తనిమము, సం. వి. న్. పుం. 1. కార్శ్యము; చూ, అవస్థలు; 2. చూ, విస్తారము. 1; 3. శరీరత.

తనియు, దే. అ. క్రి; చూ, తృప్తిపడు.

తనియువాఁడు, దే. వి. ఆపోవువాఁడు. (సం. ప).—ఆప్యాయిత.

తనివి, దే వి. రూ-తనువు. తృప్తి. చూ, సౌహిత్యము.

తనివిలేనివాఁడు, దే. వి. చూ, అతృప్తుఁడు.

తనివు, దే వి. చూ, రూ-తనివి.

తనివెచ్చ, దే. వి. ఇషమంతకాఁక. చూ. మందోష్ణము (చూ, వేఁడిమి.)

తనివోవు, దే. అ. క్రి. (తనివి + పోవు); చూ, తనియు.

తనిసను, దే. అ. క్రి (తనివి + చను) -పై-

తనిసినవాఁడు, దే. వి. చూ, ఆప్యాయితుఁడు.

తను, దే. విణ. వ్యుత్పత్తియందు తనుపుశబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. నిర్వ. 4. ఆ 78.

తనుకాంతి, అం. దీనికి ఉపమానములు.—బంగరువు, మెఱుపు తీఁగె, కుందనము, పచ్చనపసుపుకొమ్ము.

తనుకు, దే. వి. 1. రూ-తన్కు. తాపము: చూ, సంతాపము: అ. క్రి. 2. కలుగు. భార. సభా. 1, ఆ. 42: చూ, పుట్టు. 2; 3. జ్వలించు. భార. ఆది. 2, ఆ. 169: చూ, మండు. 1; 4: చూ, ప్రకాశించు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 89; 5. తపించు: చూ, సంతాపించు.

తనుగంధము, అం. దీనికి ఉపమానములు. — కర్పూరము, ఉత్పలము, పాటలపుష్పము, పద్మము, పువ్వు, మంచిగందము, మొగిలిపువ్వు.

తనుజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కూఁతురు: చూ. సూన. 1.

తనుజుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

తనుత్రము, సం. వి. అ. న. కవచము: చూ, వారవాణము.

తనుత్రాణము, —పై.— (శిరస్త్రాణము శిరస్త్రము, ముఖత్రాణము దలపము, ఉదరత్రాణము నాగోడము, జంఘాత్రాణము మంఘణము, బాహుత్రాణము బాహులము, అంగులీత్రాణము గోధ.)

తనుత్వచ, సం. వి. చ్. స్త్రీ. —పై—(ఇట్లు తనుత్వచము, తనుపత్రము.)

తనుపారు, దే. అ. క్రి. (తనుపు + ఆరు) 1. చూ, తృప్తిపడు; 2. చల్లబడు, ఉ. హరి. 4, ఆ. 31: చూ, శైత్యించు.

తనుపు, దే. వి రూ-తన్పు. 1. ఇగము: చూ, శైత్యము: 2: చూ, సంతోషము; 3. పితృయజ్ఞము; 4. వజ్రకాంతి. అం, భా. తృ. 42. చూ, వెలుతురు. 1; 5. రూ-తన్పు-తనివి-తన్వి. భార. విరా. 1, ఆ. 310. చూ. సౌహిత్యము; 6. శైత్యోపచారము; 7. తడి: చూ, పదను. 2; ప్రే. 8. రూ-తన్పు-తనియఁజేయు.

తనుప్రజాత, అం. చూ, దూతీచతుష్టయము.

తనుభస్త్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, ముక్కు.

తనుమధ్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అంగన: చూ, స్త్రీ; 2. సన్నని నడుముగల అంగన: చూ, స్త్రీ; పా. 3. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునకు ఒకతగణము ఒక యగణముఁగలదై యారక్షరచ్ఛందస్సునందుఁ బుట్టిన వృత్తము. ఉదా.—"కామేపలి వానున్, మేమెంతుమనంగన్, స్వామీ తనుమధ్యన్, భామిన్ దయలొప్పన్." చూ, వృత్తము. 1.

తనురసము, సం. వి. అ. పుం. చెమట: చూ, స్వేదము.

తనురుహము, సం. వి. అ. న. రూ-తనూరుహము. 1. రోమము: చూ, వెండ్రుక. 1; 2. పక్షిఱెక్క: చూ, ఱెక్క.

తనుపడు, ద్వ అ. క్రి. (తనుపు + పడు) చల్లనగు: చూ, శైత్యించు.

తనువు, సం. వి ఉ. స్త్రీ. 1. రూ తనుస్సు: చూ. శరీరము; 2. తోలు: చూ, బెరడు; విణ. 3.=తని. చిన్న: చూ, స్వల్పము; 4 ఒక్క: చూ, పేలవము; 5. సన్నము. (విస్తరించఁబడ సన్నని నూలుపోఁగు): చూ, సూత్రము. 1; అం. 6: చూ, భావములు.

తనువెచ్చ, దే. వి: చూ, రూ-తనివెచ్చ.

తనుహ్రదము, సం వి. అ. న: చూ, ముడ్డి.

తనూకృతము, సం. విణ. చూ, తష్టము.

తనూజుఁడు, సం. వి అ. పుం: చూ, రూ-తనుజుఁడు.

తనూనపాత్తు, సం. వి. త్. పుం. 1. అగ్ని: చూ. వహ్ని. 1; అం. 2: చూ, గహీనతానములు.

తనూభవుఁడు, సం. వి. అ పుం. కొడుకు. చూ తనుజుఁడు.

తనూరుహము, సం వి. అ. న: చూ. రూ-తనురుహము.

తనూహ్రదము, సం. వి. అ న. చూ, రూ-తనుహ్రదము.

తన్కు, చూ, రూ-తనుకు. 1.

తన్ను, దే వి. 1. పాదతాడనము; స. క్రి. 2. అడుగుతాటించు, గుదిత్రోయు, తన్ను, తాఁచు. (సం. ప)—అంఘ్రితాడించు; 3. ఒరయు చూ, రద్దు. 1.

తన్నుఁగోల, దే. వి. (తన్ను + కోల) ఏటవాలుగా పోటిపెట్టిన కోల. చూ, బోటు. 4.

తన్నుగట్టఁద్రాళ్ళు తానే తెచ్చుకొన్నట్లు, లో. స్వయంకృతాపరాధము. ఉదా.—"తన్నుగట్టఁద్రాళ్లు తానె, కొనివచ్చిన జాడ యనుచుఁ గుదియించి కిరంబునఁ బాశముఁగొని దానిన్,వన దీపుంగట్టె నసురవర్యుం డాజిన్." (కవికర్ణరసాయనము.)

తన్నుగన్నవాఁడు, అం. చూ పితల.

తన్నుగోడ, దే. వి. అండగోడ: చూ, ముట్టుగోడ. (చూ, మఱుఁగుగోడ.)

తన్నుబల్ల, దే. వి. ద్వారముయొక్క అడుగుకొయ్యమీఁదవేసెడు పలక చూ, మడఁచేకల.

తన్నుబిల్ల, దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తన్నుమానినధర్మము - మొదట చెడ్డబేరము గలదా? లో. ఉదా. —"తన్నుమాని పరులరక్షింపవలెనుట నీతికాదు. తన్నుమానిన ధర్మము - మొదట చెడ్డబేరము గలదా? యను లోకోక్తి విన్నాఁడవుగావా? (నీతిచంద్రిక - మిత్రలాభము.)

తన్నులాడు, దే. అ. క్రి. (తన్నులు + ఆడు) ఒకరినొకరు తన్నుకొను.

తన్పు చూ, రూ-తనుపు.

తన్మనము, సం. వి. అ పుం. ఏనుఁగు వెన్నెముకయొక్క మాంసాదిభాగము: చూ, హస్తి

తన్మయము, సం. విణ. తత్స్వరూపమైనది.

తన్మాత్రము, సం. వి. అ. న. శబ్దాదిపంచతన్మాత్రములు.— శబ్దము, స్పర్శము, రూపము, రసము, గంధము.

తన్వి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అంగన: చూ, స్త్రీ; 2. కృశించిన దేహముగల అంగన: చూ, స్త్రీ; దే. వి. (1) రూ-తనివి. తృప్తి. విజ. 2, అ. 109: చూ, సౌహిత్యము; (2) ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు భ, త, న, స, భ, భ, న, య గణములు గలిగి పదునాలుగింట యతిగల ఇరువది నాలుగవఛందస్సునందుఁబుట్టినవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

తపతప, దే. వి. ఱెక్కలు గుండెలు లోనగునవి కొట్టుకొనుట యందగు ననుకరణము. శశా 3, ఆ 21: చూ, హూహూ.

తపతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. శనిచెల్లి: చూ, నది.

తపనతనయ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. జమ్మి*: చూ, శమి; 2. యమునానది: చూ, నది.

తపనమణి, సం. వి. ఇ. పుం. సూర్యకాంతమణి: చూ, రత్నము. 1.

తపనము, సం. వి. అ. న. 1. తాపము; చూ, సంతాపము; 2. నాయికకు ప్రియవియోగకాలమందు మన్మథావేశముచేత గలిగెడు చేష్ట; చూ, సంయోగము; పుం. 3. వేసవికాలము, (జ్యేష్ఠ ఆషాఢ మాసములు): చూ, మాసద్వయము; 4. (పాపులను దపింపఁజేయునది.): చూ, నరకములు; 5. జీడి*; చూ, భల్లాతకి; 6. చిన్ననెల్లి *: చూ, శ్రీపర్ణము. 1; 7 వెచ్చని; చూ, వేఁడిమి.

తపనీయకము, సం వి. అ. న. బంగారు; చూ, లోహము. 1.

తపనీయము, — పై. —

తపనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-తపానుఁడు. తాపనుఁడు: చూ, సూర్యుఁడు.

తపము, సం వి. అ. పుం రూ-తపస్సు. 1: చూ, తపనము. 3; స్, న. 2: రూ-తపస్సు, అశిరము, జపము-రూ-జాపము, మంత్రావృత్తి, (తె. వ.).— కాక-రూ క్రాక, తపము; 3. రూ-తపస్సు. తపోలోకము: చూ, లోకము: ; 4. రూ-తపస్సు. చాంద్రాయణాది పుణ్యకర్మము (కృచ్ఛ్రాదికర్మ); స్ పుం. 5. రూ-తపస్సు. శిశిరఋతువు (మాఘ ఫాల్గుణ మాసములు): చూ, మాసద్వయము: 6. రూ-తపస్సు మాఘ మాసము; చూ, మాసము. 1; 7. పక్కి: చూ, పక్షి.

తపసి, వై. వి. 1 = తపస్వి. జడదారి: చూ, ముని 1; 2. గార*. స్వా. 3, అ. 77; చూ, హింగువు.

తపసికన్నుప, ద్వ వి చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

తపసుఁడు, సం. వి అ పుం.— పై. —

తపస్సాక్షుఁడు, పం. వి. అ. పుం ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

తపస్తక్షుఁడు, — పై. —

తపస్థలి, సం. వి. ఈ స్త్రీ. కాశీపట్టణము; చూ, దేశములు. (చూ, క్షేత్రములు.)

తపస్య సం వి ఆ. స్త్రీ. వ్రతానుష్ఠానము, వ్రతచర్య (పవిమిత్తము తిరుగులాడుట)

తపస్యము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఫాల్గుణమాసము: చూ, మాసము. 1; అ. న. 2, కుందపుష్పము.

తపస్వి, సం. వి. న్ పుం. 1. = తపసి-తబిసి. తాపసుఁడు, ప్రతి: చూ, సన్న్యాసి. 1; విశే. 2 కనికరింపఁదగినవాఁడు.

తపస్విని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తాపసురాలు: చూ, స్త్రీ; 2. కటుకరోహిణి*: చూ, కటుకరోహిణి; 3. జటామాంసి*: చూ, మాంసి. 1.

తపస్సు, సం. వి. స్. న. = తబుసు-దబిసు: చూ, రూ తపము.

తపాత్యయము, సం వి. అ. పుం. వర్షకాలము (శ్రావణ-భాద్రపద మాసములు): చూ, మాసద్వయము.

తపానుఁడు, సం వి. అ. పుం: చూ, రూ-తపనుఁడు.

తపారము, దే. వి. రూ-తపారు. ఒకరకము కుళ్లాయి: చూ, వస్త్రము.

తపారు, — పై. —

తపించు, సం. అ. క్రి. 1: చూ, సంతాపించు; 2, చూ, జపించు,

తపిసీలు, వా. వి. ఆరా, వివరము, రూ-బిసీలు-తబ్సీలు.

తపువు, సం. వి. స్. పుం 1. నిప్పు చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, తపనుఁడు.

తపేల, దే వి రూ తపేలా-తప్పెల-తప్పేలా-పచనపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6.

తపేలా, — పై. —

తపోధని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చిట్టిమూర*: చూ, భండీరము. 2.

తపోధనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. తపస్సే ధనముగాఁ గలవాఁడు: చూ, ముని. 1.

తపోధనులను బ్రాహ్మణులు, అం. సూరతు దేశమున తపతీనదికి సమీపమునను౦డు బ్రాహ్మణులు, శివాలయములందు పూజారులుగానుండి శివార్పిత ద్రవ్యముల భుజించెదరు. భూమిని సాగుబడిచేసి జీవించెదరు ఋగ్వేదులు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

తపోపహుఁడు, సం. వి. హ్. పుం; చూ, సూర్యుఁడు.

తపోలోకము, అం. చూ, ఊర్ధ్వలోకములు. (చూ, అధో లోకములు.)

తపోవటము, సం. వి. అ. పుం. బ్రహ్మావర్త దేశము: చూ, దేశము.

తపోవృద్ధు, అం: చూ, వృద్ధులు.

తప్తకాంచనము, సం. వి. అ. పుం. మేలిమి బంగారము: చూ, లోహము 1.

తప్తకుంభము, సం. వి. అ. పుం. తప్తకుంభమను నరకము; చూ, నరకములు.

తప్తకృచ్ఛ్రము, అం. ఒకానొక వ్రతము. మూఁడురోజులు వేడినీరును, మూఁడురోజులు వేఁడిపాలును, మూఁడురోజులు వేఁడినేయియును, త్రాగి, మూఁడురోజులు ఏమియును త్రాగక ఉపవసించుట. (6 పలముల నీరును-3 పలముల పాలును-1 పలము నేయియును త్రాగవలెను.

తప్తతైలాంబు న్యాయము. న్యా. కాగిన నూనెపై నీటిబొట్టు వేసిన భగ్గున మండునను రీతి.

తప్తపాషాణకుండము, సం. వి. అ. న: చూ, తప్తకుంభము.

తప్తము, సం విశే. తపింపఁజేయఁబడినది. కాఁచబడినది: చూ, శ్రాణ. 2.

తప్తరూపకము, సం. వి. అ. న. వెండి: చూ, లోహము. 1.

తప్తరూపము, సం. వి. అ. పుం. — పై. —

తప్తవాలుకము, సం. వి. అ. పుం. తప్తవాలుకమను నరకము; చూ, తప్తకుంభము.

తప్తశిలారోహణము, అం. చూ, బౌద్ధధర్మములు.

తప్తశూర్మికుండము, సం. వి అ. పుం: చూ, తప్తకుంభము.

తప్తసురాకుండము, — పై. —

తప్తాయఃపిండన్యాయము, న్యా. కాలిన యినుపగుండునకు పొగయుండదుగాని తక్కిన యగ్నిలక్షణములన్నియుఁ గలిగి యుండుననురీతి.

తప్తాయసపత్రబిందున్యాయము, న్యా. కాలినయినుపరేకుపై నీటిబొట్టుపడినయెడల నామరూపములు లేక నశించుననురీతి.

తప్తు, వా. వి. సింహాసనము: చూ, తఖ్తు.

తప్తుఁడు, సం. విశే. తాపయుక్తుఁడు.

తప్తేన సంధానకు పెలి తప్తెన న్యా. కరిగిన పదార్థము కరిగిన పదార్థముతోడనే కలియును. వ్యసనతప్తుఁ డట్టివాని తోడనే కలియును.

తప్ప, దే. వి. మాగినజపట్టని ధాన్యము: చూ, ధాన్యము; అవ్య. 2. కాక: చూ, వినా.

తప్పకనుజూచు, దే. స. క్రి: చూ, పాఱఁజూచు. ఆ. భా. తృ. 133.

తప్పకాయ, దే. వి: చూ, తప్ప. 1.

తప్పట, వై వి = తమ్మట: చూ, వీణె.

తప్పితము, వై. వి. = దండ. రూ-తప్పిదము తప్పు: చూ, నేరము (ద్వయమని శ. ర.)

తప్పిదము, (తప్పు + ఇదము) — వై. —

తప్పిదారి, జా. పొరపాటున. "ఈ పరమగోప్య మో పుత్త్రి యో పురంధ్రి తప్పిదారియు యెటిఁగింపఁ దగదుగాదు." (పాండురంగ మాహాత్మ్యము) (వాడుక తప్పిజాఱిపడియు.)

తప్పిపోవు, ద్వ. వి: చూ, అనిపోవు.

తప్పు, వై. వి. 1. = దమ్మము: చూ, తప్పితము (దేశ్యమని శ.ర.); దే. స. క్రి. 2. అతిక్రమించు. భార. అని. 3, ఆ. 14. చూ, దాఁటు. 6; అ. క్రి. 3. తక్కు. జై. 7, ఆ. 68: చూ, మిడిపోవు; వై. అ. క్రి. 4. తప్పుచేయు.

తప్పుడు, వై. వి. తప్పుట; తప్పుగల.

తప్పుడుగాయ, ద్వ. వి. ఒకానొకపక్షి: చూ, పక్షి.

తప్పుడుపడు. వై. అ. క్రి. (తప్పుడు + పడు) 1. తప్పుపడు; 2. సరితప్పు.

తప్పుత్రోవ, ద్వ. వి. తప్పుదారి: చూ, మార్గము. 1.

తప్పుదల, ద్వ. వి: చూ, తప్పుడు.

తప్పుదారి, ద్వ. వి చూ, తప్పుత్రోవ.

తప్పుదెబ్బలు, ద్వ. వి. బ. 1. బడులయందు ప్రొద్దుపోయి వచ్చి నందులకై వచ్చిన క్రమమునుబట్టి బాలురను ఉపాధ్యాయులు కొట్టెడు ఒకటిరెండు (సిరిచుక్క) మొదలగు దెబ్బలు: వా. 2. నేరస్థునికి విధించు దెబ్బలు.

తప్పెట, వై. వి. 1. = తమ్మట: ఆనకము, పటహము, ఆంక్యము: చూ, వీణె; 2: చూ, వాయసోలి*; 3. అడవిఉలవ*: చూ, సరటి.

తప్పేల, వా. వి: చూ, రూ-తపేల.

తప్పేలా, —వై. —

తఫావతు, వా. వి మాటతేడా, భేదము, లోపము, తక్కువ. (తఫావతు అనియు)

తబక, దే. వి; చూ, తప్ప. 1.

తబము, వై. వి. = తపస్సు చూ, తపము. 2.

తబిస, వై. వి. = తపస్వి. ఋషి చూ, ముని. 1.

తబిసి, —వై. —

తబిసీలు, వా. వి. వివరము. రూ-తబ్సీలు-తపిసీలు.

తబుకు, దే. వి. 1. తాంబూలపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6; 2. పాత్రి. చూ, పాత్రము. 6.

తబుసు, వై. వి. = తపస్సు: చూ, తపము. 2.

తబేలా, వా. వి. గుఱ్ఱపులాయము: చూ, సదనము. 1-3 — (3౬).

తబ్బిబ్బు, దే. వి. తడఁబాటు. స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, వ్యత్యయము.

తబ్దీలు, వా. వి. మార్పు.

తబ్సీలు, వా. వి. చూ, రూ-తబిసీలు.

తమ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రేయి: చూ, రాత్రి; వా. అప. (1) మీయొక్క. "తమసంబంధము."

తమంగము, సం. వి. అ. పు ; రూ-తమగము: చూ, మంచె. (మండపము అనికొందఱు.)

తమకపడు, ద్వ. అ. క్రి. (తమకము + పడు) 1. త్వరపడు. జై. 2, ఆ. 22: చూ, సంభ్రమించు; 2. మోహించు, రూ-తమకించు-తమికొను-తమకు: చూ, వలచు. 3.

తమకము, దే. వి. 1. చెలిమి: చూ, స్నేహము. 1: 2. యువ యువతి సంసృతప్రేమ: చూ, వలపు. 2; 3. త్వర. ఉ. హరి. 4, ఆ. 253: చూ, సంభ్రమము. 1.

తమకి, దే. విశే. (తమకము + ఇ) 1: చూ, వేగిరకాఁడు; 2: చూ, వలపుకాఁడు.

తమకించు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంభ్రమించు; 2: చూ, వలించు. పంచ. నా. 2. ఆ. 11.

తమకు, దే. వి. 1. రీతి. పాండు. 3, ఆ. 79: చూ, విధము. 1; అ. క్రి. 2: చూ, వలించు.

తమగము, వై. వి. = తమంగము చూ తమంగము.

తమట, దే. వి. అగ్నిజ్వాల: చూ, వహ్ని. 1.

తమటము, సం. వి. అ. పు. = తముకు. రూ-తమ్మటము. 1. తప్పెట: చూ, వీణె; వై. వి. (1) = తమట. తప్పెట; చూ, వీణె.

తమము, సం. వి. న్, న. 1. చీఁకటి. చూ, మేచకము. 1: 2. గుణములు మూఁడింటిలో నొకటి: చూ, గుణములు; 3. ఏడుపు: చూ, శోకము; షం న. 4. రాహుగ్రహము: చూ, రాహువు, 2; అం. 5. మేఘములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి. చూ. మేఘములు

తమరకము, సం. వి. అ. న. తగరము: చూ, లోహము. 1.

తమరము, సం. వి. అ. న.—వై.—

తమలపాకు, దే. వి. తములపుటాకు : చూ, రూ తములపాకు

తమలపాకుతీఁగె, ద్వ. వి: చూ, నాగవల్లి. 1.*.

తమలము, వై. వి. = తాంబూలమ్. రూ-తములము-తమ్మలము. తమ్ములము: చూ, వీడియము.

తమసము, సం. వి. అ. న. 1. చీఁకటి. చూ, మేచకము, 1; 2. ఒకనరకము: చూ, నరకములు; 3: నుయ్యి: చూ, సరస్సు.

తమసుఁడు, వై. వి చూ, తమస్సు. 4.

తమస్విని, సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1. త్రియామ: చూ, రాత్రి; 2 పసుపు: చూ, వర్ణము. 6

తమస్సర్గము, అం. చూ, సృష్టిసర్గములు.

తమస్సు, సం వి. స్. న. 1. రూ-తమ-తమి: చూ, రాత్రి: పుం. 2. ధూళి; చూ, రేణువు. 1; 3. ముట్టు: చూ, రేతస్సు. 1; 4 రాహుగ్రహము; చూ. రాహువు.

తమాము, వా. అప. బొత్తిగా; అంతయు.

తమాయించు, దే. అ. క్రి. 1. అడఁగు: చూ, సుక్కు. 4; అ. క్రి. 2. స్తిమితమగు.

తమాలపత్త్రము, సం. వి. అ. న. 1 నొసటిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1; 2. మకరికాపత్త్రము: 3. చీఁకటిమ్రాను*: చూ, తమాలము. 1.

తమాలము, సం. వి అ. న. 1; చూ, తమాలపత్త్రము, 1; పుం. 2. కత్తి: చూ, రిషి 2; 3. ఉలిమిడి*: చూ, శ్వేతపుష్పము; 4: కాలస్కంధము, కృష్ణస్కంధము, తమాలపత్త్రము, తాపింఛము (తె.ప) — చీఁకటిచెట్టు, చీఁకటిమ్రాను; 5. నేలయుసిరిక*: చూ, భూమ్యామలకి; 6: చూ, సిమ్మ*.

తమాషా, వా. వి. 1. గమ్మత్తు; 2. వేడుక; 3. ప్రజ్ఞ; 4. శక్తి; 5 మాయ (రూ-తమాషా)

తమి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1: చూ. తమస్సు. 1; 2. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; దే. వి. (1) త్వర. కళా 5, అ. 44. చూ, సంభ్రమము. 1; (2) కుతూహలము. అచ్చ. అ. కాం. 117; చూ, వ్యసనము. 6; న. (3) కోరిక: చూ, వాంఛ; (4) చొక్కు; చూ, వలపు. 2.

తమిఁద, దే. వి రూ-తమిఁదె-తవిఁద-తవ్వఁద. రాగిపైరు: చూ, పస్యము. 1; బ 2 రాగులు: చూ, ధాన్యము.

తమిఁదె, —పై.—

తమికొను, దే. అ. క్రి 1. త్వరపడు: చూ, సంభ్రమించు; 2. కుతూహలపడు: చూ, సంతోషించు; 3. కోరు: చూ, వాంఛించు; 4. మోహపడు: చూ, వలచు. 3; ప్రే. 5. తమికొల్పు, మోహపెట్టు. అచ్చ ఆర. కాం 58.

తమిరె, దే. వి. కాఁడినడిమిచీల: చూ, శమ్య.

తమిస్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చీఁకటిరేయి: చూ, రాత్రి; 2 చిమ్మచీఁకటి: చూ, మేచకము. 1.

తమిస్రము, సం. వి. అ. న. 1. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 2. కోపము: చూ, రోషము.

తముకు, వై. వి.= తమటము. తుడుము: చూ, పీఱె. (దేశ్యమని శ. ర.)

తములపాకు, ద్వి. వి (తములము + ఆకు): రూ-తములపుటాకు-తమలపాకు, ఆకు.

తములము, వై వి.= తాంబూలమ్: చూ, రూ-తమలము.

తమోదీపన్యాయము, న్యా. దీపమున్నయెడల చీఁకటియుండదను రీతి (దీపమును బట్టుకొని చీఁకటిని వెదకినరీతి.)

తమోఘ్నుఁడు, సం. వి అ. పుం. 1. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, సూర్యుఁడు; 3; చూ, హిమాంశువు; 4. బుద్ధుడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1; 5. కేశవుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 6; చూ, శివుఁడు. 1.

తమోనుత్తు, సం. వి. ద్. పుం. 1. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, హిమాంశువు; 3; చూ, సూర్యుఁడు; 4; చూ, దివిటి

తమోనుదుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

తమోపహుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, తమోఘ్నుఁడు 1—2—3—4.

తమోమత్తు, సం. వి. న్ పుం చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

తమ్మ, వై వి. 1.= తాంబూలమ్. నమలిన తాంబూలము, చెమ్మ, ఆవేలము: చూ, పీడియము (దేశ్యమని శ ర); దే. వి. 2. తంబ*: చూ, శింబ.

తమ్మంటు, దే. వి. (తమ్మె + అంటు) చెవినగ. పాండు. 1, అ. 165; చూ, భూషణము. 2. (తమ్మెట్టు అనియు పాఠక.)

తమ్మటము, సం వి. అ. పుం. 1.= తప్పెట. రూ-తమటము. కళా 7, అ. 61; వసు. 6, అ. 9: చూ, పీఱె; వై. వి. ( )= తమట —పై.— (పురుషోత్తమకవీయము)

తమ్మతసుకు, దే. వి. తమ్మపడిగము చూ, పాత్రము. 6.

తమ్మపడిగ, ద్వి. వి. రూ-తమ్మపడి తమ్మపడిగె.—పై.—

తమ్మపడిగము, —పై.—

తమ్మపడిగె, —పై.—

తమ్మలము, వై. వి.= తాంబూలమ్ రూ-తమలము; చూ, పీడియము.

తమ్మళ, దే. వి; చూ, రూ-తంబళ.

తమ్మళి, —పై —

తమ్మి, వై. వి. 1 = తామరసమ్ రూ-తామర: చూ, సహస్రపత్త్రము. 1; 2. పద్మవ్యూహము; దే. వి. 3. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

తమ్మికంటి, ద్వి. వి. (తమ్మి + కన్ను) 1 అందగత్తె: చూ, స్త్రీ: 2. కమలములవంటి కన్నులుగల ఆఁడుది: చూ స్త్రీ; 3 వెన్నుఁడు: చూ. విష్ణువు. 1. (ఇట్లు తామరకంటి.)

తమ్మికెంపు, ద్వి వి: చూ, తమ్మితాయి.

తమ్మిగద్దియదళవాయి, ద్వి. వి. నలువ చూ, బ్రహ్మ. 1.

తమ్మిచక్కలిగింత, ద్వి. వి: చూ, తమ్మిదొర. పాం. 1, అ. 9.

తమ్మిచుట్టము, ద్వి. వి.—పై.— అం, భా. ప్ర 81.

తమ్మిచూలి, ద్వి. వి. పద్మయోని. భాగ. 1, స్కం. 19: చూ, బ్రహ్మ. 1.

తమ్మిదీవి, వై వి. 1. పుష్కరద్వీపము: చూ, లంక. 1: అం. 2. చూ, ద్వీపములు.

తమ్మిదొర, ద్వి. వి. పద్మినీవల్లభుఁడు: చూ, సూర్యుఁడు.

తమ్మిపగతుఁడు, ద్వి. వి. అబ్జారి: చూ, హిమాంశువు.

తమ్మిపుట్టు, ద్వి వి: చూ, తమ్మిచూలి.

తమ్మిసిడారంపు గరితమిన్న, ద్వి వి. చూ, తమ్మియింటిగరిత.

తమ్మియ, దే వి రూ-తమ్మె. 1. చెవితమ్మె: చూ, భూషణము. 2 పలుపుతమ్మె: చూ. రూ-తమ్మె: 3. చెవియొక్క అడుగు భాగము.

తమ్మియింటిగరిత, ద్వి వి. పద్మాలయ: చూ, లక్ష్మి 1.

తమ్మితాయి, ద్వి వి. పద్మరాగమణి: చూ, రత్నములు.

తమ్మివాల్గంటి మగఁడు, ద్వి. వి: చూ, తమ్మిదొర.

తమ్ముఁడు, దే. వి. రూ-తమ్మువాఁడు-తంబు: చూ, సహోదరుఁడు. (వృత్తియందు తమ్ముగమి-తమ్ముగుఱ్ఱు మ్ముదోయి-తమ్మప్రోవు మొ.)

తమ్ముల పగవాఁడు, ద్వి వి: చూ. తమ్మిపగతుఁడు.

తమ్ములము, వై వి. = : చూ, రూ-ామలము-నై. 6, ఆ 141.
తిమ్ములవిందు, ద్వ వి చూ, తమ్మిదొర.
తమ్ముఁవాఁడు, దే వి. చూ, రూ-తమ్ముఁడు.
తమ్మె, దే. వి: చూ, రూ-తమ్మియ
తయనాయతి, వా. వి. కాంచికొని యుండుట: రూ-తయినాయితి
తయారు, వా. వి: చూ, సిద్ధము.
తయినాయితి, వా. వి; చూ, రూ- తయనాయతి.
తయిపారు, వా. వి: చూ, రూ- తైపారు.
తయిరు, వా. వి. రూ- తైరు: చూ, పెరుఁగు. 1.
తరంగన్యాయము, న్యా ఒకదానివెంబడి నొకటి విడువకవచ్చు నను రీతి.
తరంగప్రతిబింబన్యాయము, న్యా. తరంగముండఁ ప్రతి బింబించు సూర్యుఁడొక్కఁడైనను, ప్రతిబింబములు తరంగ ములయందుఁ జాల గాన్పించునను రీతి.
తరంగము, సం. వి. అ. పుం = తరగ. అల: చూ, వీచి. 1.
తరంగిణి, సం. వి ఈ. స్త్రీ 1. ఏఱు: చూ. నది; అం. 2 చూ, భాషాంగములు. (చూ, భాష. 1.)
తరండము, సం. వి. అ. పుం, న. 1, ఓడ, ఏఱుదాఁటుపుట్టి. (అని కొందఱు): చూ, హోడము; 2. గాలపువారము కట్టిన కొయ్యలోనగునది.
తరఁగ, వై. వి. = తరంగః: చూ, వీచి. 1.
తరక, సం. వి. ఆ స్త్రీ కోరింద; చూ, ముక్కోరి.
తరటించు, వై అ క్రి = తిర్కించు; చూ, వాదించు.
తరకటింపు, వై. వి. = తిర్కః; చూ, వాదము. 1.
తరకసము, దే వి. రూ-తరకసా. అమ్ములపొది. స్కా. 4, ఆ. 28: చూ, బాణము. 1.
తరకసా, 1.—పై —; 2: చూ, తరకటింపు.
తరక్షువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సివంగి. 1.
తరగంపియ, దే. వి. రూ-తరగంపె ఒకానొక అంపము: చూ, అంపము.
తరగంపె, —పై.—
తరగతి, వా. వి. (తరము + గతి) 1. తరమును దెలిపెడు భాగము; 2, క్లాసు. "మాబడియందు నాలుగు తరగతులు గలవు."
తరగతిగుండ్లు, మి. వా. వి. బ ఆడుదాని మెడనగ; చూ, భూషణము. 2.
తరటు, దే వి. 1 రూ-తటటు చలుకు: చూ, ముసికోల 2; 3. అశ్వాదుల శీఘ్రగమనము చూ, హయము; 3. తోలు నారి చూ, స్థావరము 1.
తరణము, సం. వి. అ. న. 1. (ఏఱు మొదలైనవి) దాఁటుట; చూ, లంఘ; పుం. 2. ఓడ; చూ, హోడము.
తరణి, సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రూ-తరణీ. తర్ణి, ఓడ; చూ, హోడము: 2 ఏఱు; చూ, నది; 3. దాఁటుట చూ, లంఘ; 4. పిన్నగోరంట *: చూ, మహాసహ; 5. కుమారియను మందు; 6: చూ, సేమంతి *; పుం. 7: చూ, సూర్యుఁడు; 8; చూ, సముద్రము.
తరతమభావము, సం. వి. అ న. తారతమ్యము. చూ, వాసి. 4.
తరతరము, దే. అవ్య. క్రి. విశ. 1. క్రమక్రమముగా. భార. ఆది. 2, ఆ. 4; 2. పరంపరగా.
తరపణ్యము, సం. వి. అ. న. ఆతరము, అవాపము. (తె ప.). —ఓడకేవు, కేవు.
తరపణ్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చూ, మాలిమి. 3.
తరపు, దే. స క్రి. 1. పోఁగొట్టు. భాగ. 6, స్కం. 89: చూ భంగించు; వా. వి 2. రూ-తరఫు. పక్షము, ఒకవైపు.
తరబడి, దే. వి. (తరము + బడి) రూ-తరము. 1: చూ, పురు షాంతరము; 2. మానము: చూ, తరము; 3 సామ్యము: చూ, సమానము. 2; 4. వరుస: చూ, పంక్తి. 1; 5 వస్తువు: చూ, సరకు. 2.
తరబియతు, వా. వి. నేర్పు (రూ-తరిఫియ్యత్తు అనియు)
తరము, సం. వి. అ. పుం. 1. దాఁటుట: చూ, లంఘ; 2 పడవ, పుట్టి (అని కొందఱు): చూ, హోడము; 3. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1; 4 చెట్టు: చూ, వృక్షము; న. 5. వడి. చూ, స్యదము. 1; 6. చూ, మాంసము; 7. బలము; చూ, శక్తి. 1; వా. 8. భూమితరము; దే. వి. రూ-తరబడి (1): చూ, తరబడి. 1. భార ఆది. 4, ఆ. 220 (2): చూ, తరబడి. 2. భార. ఉద్యో. 4, ఆ; 218; (3): చూ, తరబడి. 3. వసు. 1, ఆ. 41; (4): చూ, తరబడి. 4. స్కా. 4, ఆ. 40: (5): చూ, తరబడి. 5. విజ. 1, ఆ. 214; విశ. (6): చూ, శక్యము; (7): చూ, శక్తము. ఉ. హరి. 4, ఆ 131; (8); చూ, సమానము. 2. నై. 3, ఆ. 156; (9 : చూ, సంభ్రమము; (10); చూ, శ్రైష్ఠ్యము. అం, భా. తృ. 15; (11) ఇద్దఱు మోయుబరువు.
తరమిడి, వా. వి. 1. శీఘ్రము: చూ, స్యదము. 3; క్రి. విశ. 2: చూ, మఱిమఱి.
తరలము, సం వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-తరళము. 1; 2. సాలెవాండ్లపల్లె: చూ, దేశము; విశ. 3. మెఱయునట్టిది.
తరలి (తరళి). అం. ఒకానొక వృత్తము. (ఒక్కొక్కపాదము నందు భ స, జ, న, ర, గణములుగలిగి పదునొంటిట యతిగల పదునెనిమిదవ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము. సులక్షణసారము 52 ప): చూ, వృత్తము. 1.
తరలిక, వా. వి: చూ, ప్రయాణము.
తరలు, దే. అ. క్రి. రూ-తర్లు. ప్రయాణమగు. చూ, వెళ్ళు. 3.
తరలుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చూ, అంకుమగఁడు.
తరలుఁడు, వా. వి: చూ, తరలిక.
తరవరి, వై. వి. = తరవారిః. రూ-తరవలి-తరవళి. 1. పట్టాకత్తి. (ముప్పదియంగుళములకు మించినది) ఉ హరి 6, ఆ 50: చూ, రిష్టి. 2; 2. కత్తి. చూ. రిష్టి. 2 (చూ, బాణము. 1.)
తరవలి, వై. వి = —పై.—ఉ. హరి. 4, ఆ. 229.
తరవళి, —పై.—
తరవాణి, దే. వి. కూటినీళ్ళు: చూ, శుక్తము. 1.
తరవాయి, దే. వి. 1. కాలము: చూ, సమయము 1; 2 ఉప క్రమము. చూ, యత్నము; 3. అనుక్రమము. భార కర్ణ. 1, ఆ. 249: చూ, పరిపాటి; 4. ఆవృత్తి: చూ, తడవ; విశ. 5. మిగిలినది.

తరవారి, సం. వి. ఇ. పుం. = తరవరి-తారవలి-తిరవళి: చూ, తరవరి.

తరవు, వై వి = త్వర. శీఘ్రము: చూ, స్యదము. 1.

తరసము, సం. వి. అ. న. పొల: చూ, శుక్తము. 2.

తరస్వి, సం. వి న్. పుం. 1. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; విణ 2. బలిమిగలవాఁడు: చూ, శావరి; 3. వడిగలవాఁడు: చూ, వెగిరకాఁడు.

తరస్సు, సం. వి. స్. పుం. 1. బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 2. వడి: చూ, స్యదము.

తరహా. వా. వి రీతి; చూ, విధము. 1.

తరళ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. కాఁపుమగంజి చూ, సాదము. (1); 2. కల్లు; చూ, సుర. 1; అం. 3. రూ-తరళము. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునందు న, భ, ర, స, జ, జ, గురువులుగలిగి పంద్రెండవ యింట యతిగల ఏకోన వింశచ్ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము. (దీనినే ధృవకోకిల యనియు అందురు): చూ, వృత్తము. 1.

తరళము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-తరలము. హారమధ్య రత్నము: చూ, రత్నములు. (చూ, భూషణము. 2.); 2 నెమ్మి* చూ, వంజులము. 2; 3: చూ, రూ-తరళ. 3; విణ 4 = తల్లడము. చలించునది: చూ, వలితము. 3; 5. అనురాగముగలది: చూ, వల్లభము; 6. ప్రకాశించునది; చూ, శుభ్రము. 4.

తరళితము. సం. విణ. చలించినది, ప్రేంఖోలితము: చూ, వలితము. 3.

తరళేక్షణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ-1; 2. చలించు కన్నులుగల ఆఁడుది, క్రాలుగంటి; చూ, స్త్రీ. 1-గుణ.

తరాజు, వై. వి. = అరాచి, రూ-తరాసు: చూ, త్రాసు (దేశ్యమని శ. ర)

తరాన్ధువు. సం. వి. ఉ. పుం. ఒకానొక ఓడ: చూ, హోడము.

తరాలువ్వు, —పై.—

తరాసు, వై. వి. =: చూ, రూ-తరాజు (దేశ్యమని శ. ర.)

తరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఓడ: చూ, హోడము; 2: చూ, పొగ: 3. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 4. మాగాని; చూ, భూమి. 1; 5 బట్టలులోనగు వాని పెట్టె: 6. ఓడతెడ్డు: చూ, పీలి 2 (అగప); వై. వి. (1) = తృ. త్రచ్చుట: చూ, మథనము; వై. వి. బ. (2) = తరంగః. రూ-తటి: చూ, వళి 1.

తరించు, సం. స. క్రి. = తఱియు. 1. సముద్రములోనగు వానిని ఓడలోనగు సాధనములచే దాఁటు: చూ, లంఘించు. 2: వా. 2. మోక్షమునొందు. "మీరాకచే మా పెద్దలు తరించిరి"

తరిక, సం. వి ఆ. స్త్రీ. పడవ: చూ, హోడము.

తరికము, సం. వి. అ. పుం —పై.—

తరికాఁడు, వై. విణ. త్రచ్చువాఁడు.

తరిగంబము, వై. వి. (తరి + కంబము) చల్లరాడు: చూ, దండ విష్కంభము.

తరిగట్టు, వై. వి. కవ్వంపుమల: చూ, పర్వతము.

తరిగట్టుత్రాడు, ద్వ. వి. శేషఫణి. సాం. తిర్య. 10: చూ, సర్పము.

తరిగడవ, వై. వి. (తరి + కడవ) మంథని, పెరుఁగు త్రచ్చెడు కుండ: చూ, భాండము. 3.

తరిగొండ, (వై. వి. తరి + కొండ): చూ, తరిగట్టు. కాశీ. 6, ఆ. 131.

తరిగొఱ్ఱు, ద్వ వి రూ-తఱిగొఱ్ఱు. లాఁగలి*: చూ, హలిని.

తరిగోల, ద్వ. వి. (తరి + కోల) కవ్వము: చూ, మంథానము.

తరిచుట్టు, ద్వ. స. క్రి. (పెరుగు దేవతాదులకు నివేదనము చేయు.)

తరిటి, దే. వి రెండుపెండెలు బిగించెడు గోనెపట్ట. రూ-తరిటీ.

తరిటీ, —పై.—

తరిణి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. ఓడ: చూ, హోడము.

తరితీపు, ద్వ. వి. 1. అశ్రద్ధ ఉ. రా. 6, ఆ. 51: చూ, మదె మేలము. 1; 2. ఉద్ధృతి. స్వా 5, ఆ. 7: చూ, విలంబము. 1; 3. గర్వము. శశాం. 2, ఆ. 91: చూ, హంకారము; 4 చెలిమి: చూ, స్నేహము. 1, 5. కోరిక: చూ, వాంఛ; వా. 6. రూ-తఁతీపు.

తరితీపుసేయు, ద్వ. అ. క్రి. (తరితీపు + చేయు.) 1. గర్వించు: చూ, హంకరించు; స. క్రి. 2: ఒప్పరికించు, కన్నడించు. (సం. వ.)—ఉపేక్షించు.

తరిత్రాడు, ద్వ. వి. త్రిప్పుత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

తరిదాలుపు, ద్వ వి. (తరి + తాలుపు) మంధర పర్వతము ను ధరించినవాఁడు, రూ-తరిదాల్పు. లక్ష్మి. 1, ఆ. 51: చూ, విష్ణువు. 1.

తరిదాల్పు, —పై.—

తరిపిదూడ, దే. వి. (రూ-తరుపు-తఱిపి-తఱుపు.) బిడ్డయము (ఆఱునెలల దూడ యనికొందఱును, ఏఁడాదివయస్సు చెల్లిన ఆఁడుదూడయని కొందఱును): చూ, ధేనువు.

తరివట్టు, దే. స. క్రి. (తరి + పట్టు) దేవతల నుద్దేశించి పెరుఁగును త్రచ్చకనిలుపు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 308.

తరివె, దే. వి. మ్రానుచిలుకుట. రూ-తరువడి-తఱిమెన.

తరీష, సం. వి. అ. స్త్రీ. ఓడ: చూ, హోడము.

తరుచు, వై. స. క్రి. = తక్ష్. రూ-తర్చు-చిలుకు. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 194; చూ, మథించు.

తరుచుట, దే. వి. రూ-తర్చుట-త్రచ్చుట.

తరుణజ్వరము, పా. సప్తాహావధియను జ్వరము.

తరుణదధి, సం. ఇ. వి. న. ఐదుదినముల పెరుఁగు; చూ, పెరుఁగు. 1.

తరుణము, సం. వి. అ. న. 1. కుబ్జపుష్పము. (ఇదె విరజాజి పువ్వు): చూ, విరజాజి; పుం 2. ఆముదపుఁజెట్టు: చూ, వ్యాడంబకము; విణ. 3. యౌవనముగలది, కోడె చూ, పసిమిది, 4. క్రొత్తది: చూ, నూతనము; దే. వి. ( ) కాలము: చూ, సమయము. 1.

తరుణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-తలుని 1. ఆఁడుది; చూ, స్త్రీ: 2. యౌవనముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తరుణిమ, సం. వి. న్. పుం. జవ్వనము: చూ, వయస్సు. 1.

తరుణుఁడు, సం. విణ. రూ-తలుసుఁడు: చూ, యౌవనుఁడు. "తరుణీతరుణులు".
తరుతూలిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సుడిగాలి: చూ, వాయువు.
తరునఃఖము, సం. వి. ఆ పుం ముల్లు: చూ, నిశాగ్రము.
తరుపు, దే. వి. 1: చూ, తరిపిమూత; 2. ముదురుతోఁటమల్లి*; 3. దృఢము: చూ, స్థైర్యము. 1.
తరురాగము, సం. వి. ఇ. పుం. చిగురు: చూ, విటపము.
తరురాజము, సం. వి. అ. పుం. రాటిచెట్టు: చూ, శ్రీతాళము.
తరువడి, దే. వి: చూ, తరిపె, కళా. 2, అ. 15.
తరువాత, దే. వి రూ-తరువాయి: చూ, పిమ్మట.
తరువాయి, దే. వి.— వై.—(రూ-తరవాయి) సర్వ. 4, అ 8.
తరువారి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ-తరవారి.
తరువు, సం. వి. ఉ పుం. 1. చెట్టు; చూ, వృక్షము; అం. 2. స్వామ్యములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, స్వామ్యములు; దే వి. (1) ఇయ్యవలసిన ధనాధి మును ఇమ్మని చేయు నిర్బంధము: చూ. బలవంతము; (2) పెక్కుమంది కలసి ఆయుధాదుల మోయుట (మోయించుట, లేక ఎత్తుట)
తరువుకత్తె, ద్వ. విణ. తరువువచ్చినది (అంపుది): చూ, స్త్రీ.
తరువుకాఁడు, దే. విణ. తరువవచ్చినవాఁడు
తరువోజ, అం. ఒకానొక వృత్తము. మూఁడింద్రగణములు, ఒక సూర్యగణము, మరల మూఁడింద్రగణము లొకసూర్య గణము 4.7 గణముల యాదియక్షరములు యతులు రెండు గలిగియుండును. ఉదా.—"శతముఖ, ద్రుహినాది—సకలద్యు, భవులు, సతతమీ, ప్సితసిద్ధి - చనుఁగొల్తు, రెవరి.": చూ, వృత్తము. 1.
తరుశాయి, సం. వి న్. పుం. పక్కి: చూ, పక్షి.
తరెర, దే. వి. తలనొప్పి: చూ, శిరోభారము.
తర్కము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-వితర్కము. ఊహ: చూ, హృల్లేఖము. 3; 2. అధ్యాహారము: చూ, హంసపాదము; 3. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 4. కోరిక: చూ, వాంఛ; 5. = తరగటింపు (తర్కశాస్త్రము రెండు విధములు— న్యాయశాస్త్రము, కణాదశాస్త్రము); చూ, కాణాదము (చూ, శాస్త్రము); 6: చూ, విచారణ.
తర్కారి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = తక్కలి*; చూ, వైజయంతి
తర్కించు, సం. అ. క్రి. తర్కముచేయు.
తర్కుటము, సం. వి. అ. న: (నూలు) వడుకుట: చూ, వడుకుడు.
తర్కుపీఠి, సం. వి ఈ. స్త్రీ. రాటపుచెవి, రాటముయొక్క అడుగుచట్టము (అని కొందఱు): చూ, వర్తని.
తర్కులాసకము, సం. వి. అ. పుం: ఝల్లోలము.
తర్కువు, సం. వి. ఉ. పుం. (నూలువడికెడు) కదురు: "పాల నాలిక, కార్పాసనాళిక, తంతు - షము. (తె.ప).—కదురు, తిక్కడి.
తర్కుశానము. సం. వి. అ. న. కదురుమాఱుసాన, సామకము: చూ, రాయి.
తర్చు. వై. స. క్రి: చూ, రూ- తరుచు.
తర్జనము, సం. వి. అ. న. 1: (తెప).— అదలుపు. రూ-అదల్పు, దట్టన; అం. 2. చూ, హస్తక్రియలు.
తర్జని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జుట్టనవ్రేలు: చూ, వేలు. 2.
తర్జించు, సం. స. క్రి చూ, బెదరించు.
తర్జుమా, వా. వి. 1. భాషాంతరము; 2. విమర్శించి నిజమును తెలిసికొనుట.
తర్దువు, సం. వి ఉ. స్త్రీ. = త్రెడ్డు. మ్రానిగఁటెడు: చూ, తండువు. 1-2.
తర్ణకము, సం. వి. అ పుం. 1. అప్పుడు పుట్టిన దూడ: చూ, ధేనువు; 2. దిరిసెన*: చూ, శిరీషము.
తర్ణి, సం. వి. ఇ పుం. 1. రూ-తరణి; చూ, హోడము; 2: చూ, సూర్యుఁడు.
తర్తనికము, సం వి. అ. పుం. కాకిగూఁడు: చూ, సదనము. 1.
తర్తరీకము, సం. వి అ. న: చూ. తర్ణి. 1.
తర్దువు, సం. వి ఉ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు
తర్పణము, సం. వి. అ. న. 1. తనివి; చూ, సౌహిత్యము; 2. పితృయజ్ఞము; 3. ప్రీణనము, తృప్తిపొందుట; 4. యజ్ఞకాష్ఠము; 5. తర్పణములు.— ప్రాతస్సన్ధ్యా తర్పణము.— సన్ధ్యాంతర్పయామి, గాయత్రీం తర్పయామి, బ్రాహ్మీం తర్పయామి, నిమృజీం తర్పయామి; మాధ్యాహ్నికతర్పణము — సన్ధ్యాం తర్పయామి, సావిత్రీం తర్పయామి, రౌద్రీం తర్పయామి, నిమృజీం తర్పయామి; సాయంకాల తర్పణము:- సన్ధ్యాం తర్పయామి, సరస్వతీం తర్పయామి, వైష్ణవీం తర్పయామి, నిమృజీం తర్పయామి అని త్రివిధము. తద్వి.. ౧. జలతర్పణము, అంబుతర్పణము.
తర్మము, సం. వి. న్. న. యూపస్తంభపుకొన.
తర్లు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ- తరలు.
తర్షణము, సం. వి. అ. న. దప్పిగొనుట.
తర్షము, సం. వి. అ. పుం. 1. దప్పి: చూ, పిపాస; 2. కోరిక: చూ, వాంఛ, 3. కడలి; చూ, సముద్రము; 4. తెప్ప: చూ, హోడము.
తర్షితుఁడు, సం. విణ. రూ-తృషితుఁడు. దప్పిగొన్నవాఁడు: చూ, సతృట్టు.
తర్షుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
తర్వాత, దే. వి: చూ. రూ-తరువాత. అం, భా. తృ 73.
తలక, దే. వి రూ-తలకపొల్లు-తబక, తప్పవడ్లు: చూ, ధాన్యము.
తలచు, దే. వి రూ-తలుచు. 1. బాహుళ్యము. భార భీష్మ. 2, అ. 188: చూ, విస్తారము 1; విణ. 2 బహుళము: చూ, మొత్తము; 3 అధికము. స్వా. 3, అ. 84: చూ, హేరాళము. 1;
తలచుఁదనము, దే. వి. రూ-తలుచుఁదనము. ఒత్తు చూ, మెనుము.
తలటు, దే. వి 1: చూ, రూ-తరటు. 1; 2. మోటుతనము, భార. అం. 1, అ. 300. చూ, మౌర్ఖ్యము; విణ. 3. మూర్ఖము: చూ, మౌర్ఖ్యము; స. క్రి. 4. కికతొక్కు: రూ. తలటుగొను, తలటుసేయు.

తఱటుగొను. దే స. క్రి. (తఱటు + కొను): చూ, తఱటు. 4.
తఱటుసేయు ద్వ. స. క్రి. (తఱటు + సేయు) —పై.—, పాండు. 1, ఆ 163.
తఱతఱ. దే. వి. తత్తఱ: చూ, సంభ్రమము. 1.
తఱతఱలాడు. దే అ. క్రి. (తఱతఱ + ఆడు) తత్తఱపడు: చూ, సంభ్రమించు.
తఱపి. దే. వి 1: చూ, తరిపిమూడ; 2. యౌవనము. పాండు. 4, ఆ 286; చూ, పయస్సు. 1; విశ. 3. లేఁతది. కాశీ. 1, ఆ. 123: చూ, లేఁత. 1.
తఱపియావు. దే వి. (తఱపి + ఆవు) బహుకాలమునకు ముందీనిన యావు, బష్కయణి: చూ, ధేనువు.
తఱము. దే. అ క్రి. 1: చూ, సలించు; 2: చూ, సంభ్రమించు; స. క్రి 3. విడుచు: చూ, విసర్జించు.
తఱచు. దే ప్రే. తఱలఁజేయు. రూ-తఱచ్చు.
తఱచ్చు —పై.—
తఱి. దే వి. 1. రూ-తరి. కాలము: చూ, సమయము 1; 2. దగ్గఱ. అచ్చ. బాల, కాం. 146: చూ, సమీపము. 1; 3. త్రాసుకోలనగువాని యొత్తుకురేఖ. కాశీ. 5, ఆ. 284: 4. వృత్తియందు తఱిమెన శబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపగా మిగిలినరూపము. తఱిగోష్ఠి మొ; వై. వి. బ. 5 = తరంగః; చూ, పళి. 1. (దేశ్యమని శ. ర.); 6 = తరంగః. అల; చూ, వీచి. 1.
తఱిగొట్టుదారి. ద్వ. వి. వెన్నుఁడు, ఆం, సం. దే. 7; చూ, విష్ణువు. 1.
తఱిగొను. దే. అ. క్రి (తఱి + కొను): చూ, యత్నించు.
తఱిగొట్టు. ద్వ వి: చూ, రూ తఱిగొట్టు*.
తఱిపడు. దే. అ. క్రి. ఒత్తుకుపడు: రూ-తఱిపడు.
తఱిపివెన్నెల. ద్వ. వి. పండువెన్నెల: చూ, వెన్నెల
తఱిమెన. దే వి: చూ, తరివె. (దీనికి వృత్తియం దంత్యవర్ణము లోపించును: చూ. తఱి 4.)
తఱిమెనఁబెట్టు. దే. స. క్రి. (రూ-తఱిమెనఁబట్టు) బ్రమానుచిలుకు: చూ, మలుచు 2.
తఱియఁబడు. వై. అ. క్రి. (తఱియన్ + పడు) తఱియు. (స్వార్థమునపడు) భార. విరా. 4, ఆ. 213: చూ, సమీపించు.
తఱియు. దే. అ. క్రి. 1. —పై.—భార. విరా. 5, ఆ. 16; వై. స క్రి. 2 = తీర్త్వా అతిక్రమించు: చూ. దాఁటు. 6; 3. = తీర్త్వా దాఁటు. భార. అర. 6, ఆ. 111: చూ. తరించు. 1; 4. _ : చూ, తరించు. 2.
తఱివడు. దే. అ. క్రి. చూ, రూ-తఱిపడు.
తఱుఁగు. దే. అ. క్రి. 1. తగ్గు. భార. అర. 7, ఆ 158; విర్వ. 6, ఆ. 105: చూ, స్రుక్కు. 9; 2: చూ, తగ్గించు.
తఱుగరి. దే. వి (తఱుగు + అరి) తఱుగుబేరకాఁడు.
తఱుగాకు. దే. వి. (తఱుగు + ఆకు) కోయగూర*: చూ, మారిషము.
తఱుగు. దే. వి. 1. అమ్మెడువానికిని కొనెడువానికిని నొక పరకును వెలఁదీర్చి తీసియిచ్చి వారివద్ద నూటికింతయని దీసికొను ద్రవ్యము. (కమీషన్, రుసుము, బ్రోకరేజీ, లంచము ఇత్యాదులు); స. క్రి. 2. ఖండించు: చూ, నెలగు; 3. చించు. భార. అర. 2, ఆ. 167: చూ, భేదిల్లు 1; అ. క్రి. 4: చూ, తగ్గించు. ఆం, భా. కృ. 96; 5. క్షతిచేయు. ఆం, భా. కృ. 132.
తఱుగుబేరము. ద్వ. వి అడిసాటా: చూ. వర్తకము.
తఱుచు, దే. వి : చూ, రూ-తఱచు.
తఱుచుదనము, దే వి: చూ, రూ-తఱచుఁదనము.
తఱుపు, దే. వి. 1 చూ, తరిపిదూడ; 2. వజ్రప్రతినిధి: చూ, రత్నములు.
తఱుము, దే. అ. క్రి. 1. కవియు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 100: చూ, వ్యాపించు: 2. త్వరపడు. భార. విరా. 1, ఆ. 47: చూ, సంభ్రమించు; స. క్రి. 3 : చూ, వెంబడించి వరుగెత్తించు భార. ద్రో. 1, ఆ. 331; 4: చూ, బలాత్కరించు; 5: చూ, తఱిమెనఁబెట్టు; 6: చూ, వెళ్ళగొట్టు.
తఱులమెకము, ద్వ. వి. వలీముఖము. అచ్చ. యు, కాం. 197: చూ, వానరము.
తఱుఁమోరమెకము, —.పై—అచ్చ. యు, కాం. 81.
తఱువు, దే. అ. క్రి. 1. తగ్గు: చూ, స్రుక్కు. 9; స. క్రి. 2. ఖండించు; చూ, నెలగు.
తఱుసలి, దే. విశ. 1. ఉద్ధతుఁడు: చూ, పొగరుఁబోతు; 2. ఉద్ధతురాలు: చూ, స్త్రీ.
తఱ్ఱు, దే. విశ. రూ-తఱ్ఱు. నీచుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
తఱ్ఱు, —పై.—
తల, దే. వి. 1. జిత్తు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 75. చూ, యుక్తి; 2. చివర: చూ, సుద. 3; 3 గుంపు: చూ, సమూహము; 4. నెత్తి. చూ, శిరము. 1; 5. తలమీఁది వెండ్రుకలు; 6. పూనిక: చూ, సన్నాహము; 7. ముందుభాగము. భార. భీష్మ. 3, ఆ 70: చూ, ముందఱ. 1; 8. మొత్తము. భార. శల్య. 1, ఆ. 100: చూ, వెరసి. 1; 9. ఎడ. వ్యవహారము: చూ, సత్యము. 1; 10. కాలము. నిర్వ. 7, ఆ. 31: చూ, సమయము. 1; విశ. 11. మొదటిపి. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 268: చూ, మొదలు. 4; వై. వి. 12. = స్థలమ్ తావు: చూ, స్థానము 1; 13 ఎలుక. భార. భీష్మ 2, ఆ. 218: చూ, నోదె; 14. పక్షము. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 135: చూ, ప్రక్క. 2; ఆం. 15. చూ, కళాస్థానములు.
తలంటు, చూ, రూ-తలయంటు.
తలకించు, దే. అ. క్రి. 1: చూ. సలించు; ప్రే. 2 తలఁకఁజేయు.
తలఁకు, దే. వి. 1. రూ తలర. చూ, వెఱపు; 2 చలనము: చూ, లోలము; అ క్రి. 3 చలించు ఉ. హరి 6, ఆ. 205: చూ, సలించు; 4. భయపడు. చూ, స్రుక్కు 6. భార. ఆది. 8, ఆ. 8.
తలఁగు, దే. అ. క్రి రూ-తల్గు-తలఁగు. తొలఁగు. భార. అర. 2, ఆ 64. చూ, వియు. 5.
తలఁగుడు, దే. వి; చూ, విమోచనము.

తలఁచు, దే. స. క్రి. రూ-తలఁచు-తలఁపుచేయు. 1. ఎంచు, ఊహించు: చూ, యోచించు; 2: చూ, ధ్యానించు; 3: చూ, స్మరించు.

తఁమబ, అం. చూ, దశావస్థలు.

తలఁకు, దే. వి. (రూ-తలఁకు-తలరు-తల్లడింపు-తల్లడము) భయము: చూ, వెఱపు.

తలఁదోఁలేని, వా. వి. మొదలుతుదలేని.

తలఁదన్నుట, జా. అతిశయించుట. "లోకమునం దన్ను దల దన్నువాఁడు లేకుండునే" "బౌదలదన్నం జనునట్లు మించె ననినం దప్పేమి యొప్పేయగున్." (కళాపూర్ణోదయము.)

తలఁపు, దే. వి. 1. గుండె. ఉ. హరి. 2, ఆ. 112: చూ, హృదయము. 2; 2. చింత భార. అర. 7, ఆ. 128; అభి ప్రాయము (అనికొందఱు భార సౌ. 1, ఆ 45. చూ, పశ్చాత్తాపము; 3 కోరిక. భార విరా. 1, ఆ 187: చూ, వాంఛ; 4. జ్ఞప్తి. కళా. 7, ఆ 38: చూ, స్మృతి. 1; 5 భావన, తలఁచుట. భార. ఉద్యో 1, ఆ. 7: చూ, యోచన.

తలఁపుకొలఁకు, ద్వ. వి. మానస సరస్సు: చూ, సరస్సు. 1.

తలఁపుచేయు, దే. అ. క్రి భావించు: చూ, యోచించు.

తలఁపుచూలి, దే. వి భావజుఁడు: చూ, మన్మథుఁడు.

తలఁపుమానికము/ లాఁడు, ద్వ వి. ఇంద్రుఁడు, సాం. దే ౧౦: చూ, సహస్రాక్షుఁడు. (ఇట్లు తలఁపుదాయి సంతరించిదొర.)

తలఁపుమిన్న, ద్వ. వి. చింతామణి. చూ, రత్నములు. (ఇట్లు తలఁపురతనము-తలఁపుజాయి.)

తలఁపుసాకిరి, ద్వ. విశే. ఈకార్యము నీచేతి గి యుండుమని పలుమాఱు వాదిచే తెలిపింపఁబడినసాక్షి, స్మారితుఁడు: చూ, సాక్షి.

తలఁబట్టుట, జా. సమగ్రముగాఁ దెలియుట. "చదివిన పురాణము లన్నియు నాకు దలఁబట్టిపోయినవి (ధర్మజ రాజ సూయము.)

తలఁబ్రాలు, ద్వ. విశే తలన్ + ప్రాలు): చూ, సేసఁబ్రాలు.

తలకట్టు, దే. వి 1. కిరీటము: చూ, సీసకము. 1; 2 తలచుట్టు; చూ, పాగ. 2. (చూ, వస్త్రము): 3. ముఖ్యము, చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 4. పాగకట్టుట: చూ, తలచుట్టు. 1; 5. అకారము యొక్క రూపాంతరము: చూ, వర్ణము. 1; 6: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; విశే. 7. ముఖ్యమైనది చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

తలకడచు, దే. స. క్రి. తలమీఱు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 345: చూ, దాఁటు. 6.

తలకపొల్లు, ద్వ. వి. గింజపట్టనివడ్లు; చూ, ధాన్యము.

తలకప్ప, దే. వి. ఎరచల్లపుఁగు: చూ, మత్స్యము. 1.

తలకాఁడి, దే. వి. కాఁడికిముందటికాఁడి, ప్రాసంగము: చూ, యుగము. 5.

తలకాయ, దే. వి. తల. హరిశ్చ 3, ఆ. 91: చూ, శిరము, 1.

తలకూడు, దే. అ. క్రి 1: చూ, సిద్ధించు భార. అర. 7, ఆ. 316; ప్రే. 2. తలకూర్చు. పంచ. నా. 1, ఆ. 242.

తలకెడవు, దే. విశే. 1: రూ-తల్లకెడవు, తలక్రిందు-రూ-తల్లక్రిందు. (సం. వి.)—అధోముఖము; 2. అవరోహణ క్రమము గలది. రూ-తల్లకెడవు, తలక్రిందు-రూ-తల్లక్రిందు: చూ, విలోమము.

తలకొట్టుట, జా. అపరాధముచేయుట, నిర్జీవముచేయుట "కటా! నాపై దలకొట్టిన యట్టుల నట్టిపలుకులు నీయెడఁబుట్టఁజనునే" (ధర్మజ రాజసూయము.)

తలకొట్లమారి, దే. వి. (తలకొట్లు + మారి) 1. శిరశ్ఛేదనము పొందినవాఁడు, దుష్టుఁడు; చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. అవినీతుఁడు: చూ, సముద్ధతుఁడు.

తలకొను, దే. అ. క్రి 1. కలుగు: చూ, పుట్టు. 2: 2: చూ, యత్నించు; స. క్రి. 3. తాల్చు; చూ, వహించు; ప్రే. 4. తలకొల్పు. కళా. 8, ఆ. 244.

తలకొను దెంచు, దే. అ. క్రి. (తలకొను + తెంచు): చూ, తలకొను. 1. (స్వార్థమునితెంచు) భార ఆది. 3, ఆ. 191.

తలకొరివి, దే. వి అపరకర్మము చేయువాఁడు. (తలగోరు పట్టినవాఁడు.) శవము తొమ్మున నుంచెడు నిప్పు; చూ, వహ్ని. 1.

తలకోల, దే. వి. సాధువుకాని యావును పితుకునపుడు కొనను త్రాడుకట్టి దాని కొమ్ములకు తగిలించి పట్టుకొనెడు కోల.

తలకోలు, దే. వి. తలకొనుట.

తలక్రిందగుట, జా. వ్యత్యస్తమగుట.

తలక్రిందు, దే. విశే రూ-తల్లక్రిందు: చూ, తలకెడవు.

తలగడ, ద్వ. వి. (తల + కడ) 1. ఉపధానము రూ-తలయంపి - తలాట - తలాటి - తలాఁడు - తలాడ - తలాఁపి - తలాఁపు - తల్లడ - తల్లఁపి: చూ, లోడు; 2. (పండుకొనునపుడు) తలయుంచుకొనెడు దిక్కు: రూ - తలయంపి - తలాట - తలాటి- తలాఁడు - తలాడ -తలాఁపి - తలాఁపు- తల్లడ - తల్లఁపి: చూ, హరిత్తు.

తలగడుగు, దే. వి. (తల + కడుగు): చూ, తలయంటు. 1, పాండు. 3, ఆ 9.

తలగామ, ద్వ వి. రాహువు: చూ, రాహువు

తలగిల్లి మొలవేయుట. జా. తలక్రిందుగ పాఁతిపెట్టుట. అనఁగా నాశనముచేయుట. "నన్నేమో మీరు తలగిల్లి మొలవేయుదు రని భీతిల్లఁబోను." (ధర్మజరాజసూయము.)

తలగుంజ, ద్వ. వి విటరాజు. చూ, స్తంభము. 1.

తలగోరుపట్టుట. వా. వి. అపరకర్మ చేయువాఁడు శవముకో విప్పు తీసికొనిపోయి శవము తొమ్మున నిప్పునుంచి కర్మ చేయుట. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)

తలచముకు. దే. వి. కమ్మనూనియ: చూ, స్నేహము 2.

తలచావడి, దే. వి. అగారము, ఇంటిముందటి చావడి. చూ, హజారము (చూ, సదనము. 1.)

తలచీల, దే. వి. మీఁదను మునపను జేర్చి బిగించెడు చీల: చూ, కూలము.

తలచుట్టు, దే. వి. 1. పాగకట్టుట: భార. విరా. 5, ఆ, 210 చూ తలకట్టు. 4; 2. పాగ: చూ. తలకట్టు. 2. (చూ వస్త్రము.)

తలచూపు, దే. అ. క్రి 1. ఎనిరగు, చూ, మోహరించు; 2. తోఁచు: చూ, పొడచూపు.

తలడించు, దే. అ. క్రి. (రూ-తలడిల్లు-తల్లడకుడుచు. తల్లడపడు- తల్లడిలు- తల్లడిల్లు- తల్లడించు - తలరు - తలఁకు - తలఁకించు.) చలించు: చూ, సలించు.

తలడిల్లు, —పై.—

తలతల, దే. అవ్య. మనుష్యునికి మనుష్యునికి.

తలతలము, వా. అవ్య. తొలఁగుము తొలఁగుము.

తల తాకట్టుపెట్టుట, జా, తానమ్ముడువోవుట. "ఎప్పటనో తల తాకట్టుపెట్టి తెచ్చి." (ధర్మజరాజసూయము)

తఁతిక్క, వా. వి. పట్టినపట్టు వదలకుండుట.

తలత్రాడు. దే. వి. ఎద్దుకొమ్మలకుఁ గట్టెడు కుచ్చులతోఁగూడిన త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

తలదవారము, ద్వ. వి. తలవాకిలి. అచ్చ. అ, కాం. 10: చూ, హజారము (చూ, సదనము. 1.)

తలనట్టు, దే. వి. వేరుపురుగు కొటికి మోవు లెంక :దొంవు

తలనొచ్చు, దే. అ. క్రి: చూ, ఏడ్చు. 1.

తలనొప్పి. వా. వి: చూ, తరెర.

తలపట్టులు పట్టుకొనుట, జా, వివాదపడుట, జుట్టు పట్టుకొని కయ్యమాడుట. "తమలోఁ దాము తలపట్టుల పట్టుకొనుచు కష్టనష్టముల పాలగుదురు." (ధర్మజ రాజసూయము); "లోఁ దలపట్లు పట్టుకొని కుయ్యో యంచు మొఱ్ఱోయటంచును ఘోషిల్లుచు." (చాటుధార.)

తలపట్లు, జా, సిగపట్లు. "వాక్యోపవాక్యంబులం, గాకై ముందల పట్లకుం దొడఁగి రా కళ్యాణ వేదీస్థలిన్." (పాంచాలీ పరిణయము)

తలపడు, దే. స. క్రి. 1. ఎదిరించు. భార. — ద్రో. 5, అ. 118: చూ, ప్రతిఘటించు; 2. తాఁకు. భార. విరా. 3, అ. 18; భార. శల్య. 2, అ. 267: చూ, స్పృశించు; అ. క్రి 3. ప్రారంభించు. జై. 7, అ. 178; చూ, యత్నించు; 4. ఏర్పడు: చూ, సిద్ధించు.

తలపాగ, వా. వి: చూ, పాగ. 2.

తలపాటు, ద్వ. వి. 1. ప్రారంభము. నిర్వ. 10, అ. 11: చూ, సన్నాహము; 2. ఎదిరించుట: చూ, లూటి 4.

తలపాలు, వా. వి. 1. తలవైపు; 2. పుట్టె. అం, సం. మా. 28. చూ, శల్యము. 1.

తలపుండ్లు గడగుట, జా. సహాయ సంరక్షణాదులు చేయుట. "తలపుండ్లు గడిగించి తను బ్రదికించె గా, యపవి జో హాతుండయినఁ దెచ్చి." (పాండురంగ మాహాత్మ్యము).

తలపుష్పపుటము, అం. చూ, కరణములు.

తలపూ వాడకయుండుట, జా, ఆయాసపడకుండుట. "తలపూ వాడకయుంతుము." (పారిజాతాపహరణము)

తలపెట్టు, దే. అ. క్రి. 1 ప్రారంభించు. భార. కర్ణ. 3, అ. 115; చూ, యత్నించు; స. క్రి. 2. ప్రస్తాపించు. కళా, 5, అ. 57; చూ, పచించు; ప్రే. 3. తలపడఁజేయు, ఎదిరింపఁజేయు.

తలపొలము, దే. వి. పొలిమేర వెంబడినున్న పొలము. భార. ఉద్యో. 2, అ. 13: చూ, భూమి. 1.

తలపోఁత. దే. వి. 1. చింత: చూ. తలఁపు. 2; 2. ఆలోచన, విచారము. భార. ఉద్యో. 1, అ. 178. చూ, యోచన.

తలపోటకము, సం. వి. అ పుం. తంగేడు*: చూ, హేమపుష్పకము.

తలపోయు, దే. అ. క్రి. (తలఁపు+పోయు.) 1. చూ, యోచించు; 2. చూ, పశ్చాత్తాపపడు; 3. పురాతన విషయములు అడి పోసికొనుచు ఏడ్చు.

తలప్రాణము తోఁకకువచ్చుట, జా. ప్రాణాంతమునకు వచ్చుట. "పాములల నటుక ప్రాణము తోఁకబట్టును."

తలబంటి, దే. వి శిరఃప్రమాణము: తలమునుక రూ-తలమున్క.

తలబికనకాయ, దే. విణ. కలఁతనొందినది. జై. 7, అ. 143.

తలబీకరకాయ, వా. విణ.—పై.—

తలమాటు, దే. వి. చేటు. నిర్వ. 9, అ. 66: చూ, రుత్త.

తలమానికము, ద్వ. వి. 1. అలంకారార్థము శిరమునందుంచు కొనెడు రత్నము: చూ, రత్నములు; విణ. 2: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

తలమించు, దే అ. క్రి. ముందుమించు.

తలమిగులు, దే. అ. క్రి. ముందుమిగులు. భార. ద్రో. 1, అ. 376.

తలమీఁదివారు, జా. తనపై యధికారులు, తనకంటె నెక్కువవారు.

తలమీఱు, దే. అ. క్రి. ముందుమీఱు. పాండు. 4, అ. 281.

తలము, సం. వి. అ. న. 1. వింటిదెబ్బ తగులకుండ చేతికి తొడుగుకొనెడి అత్తెము: చూ, వారవారణము; 2. అడవి: చూ, విపినము; 3. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 4 పాతాళలోకము: చూ, లోకము. 1; పుం న, 5. స్వరూపము: చూ, రూపు. 3; 6. క్రిందిభాగము: చూ,దిగువాటు; 7. రూ-తాలము, కాళ్ల చేతుల క్రింది భాగము; 8. తాటి*: చూ, శ్రీతాళము; 9 చాఁచినవ్రేళ్లుగల అఱచేయి: చూ, హస్తము. 10. కత్తియొక్క పిడి: చూ, పిడి; 11. ఎడమచేతి తంతిమీటు. చూ, స్వరము. 2;12. అఱచేతి దెబ్బ చెంపదెబ్బ(అపికొండఱు): న. 13, ఆలవాలము: చూ, పాదు. 1; పా. 14. త + ల. ఉదా:= — దామోదర. (చూ, ఉపగణములు.): దే. వి. (1) చోటు; చూ, స్థానము. 1; (2): పీతము-రూ-పీఠము; (సం, ప). అ ఘట్టము, ఉద్ఘటనము-రూ-ఉద్ఘాటనము, ఉద్ధరణి-రూ-ఉద్ధరిణి, ఘటియంత్రము-రూ ఘటీయంత్రము: తద్వి — (ఎ) మళ్ళకునీళ్ళెత్తెడు తాటిదోనె. (తె. ప.).—కారెము, (ఓ) గిలక. (తె. ప).—కిప్పి, గిలక; (సం. ప) — కిప్పి. గిలక; (సం. ప). — ఉద్ధరణి-రూ-ఉద్ధరిణి; విణ: (3) సాధ్యము. సా. 2, అ. 12. చూ, శక్యము.

తలముఖము, అం. చూ, నృత్తహస్తములు.

తలముదప్పు, దే. అ. క్రి. (తలము + తప్పు) అశక్యమగు: దెప్పరించు.

తలమునుక, దే. వి. రూ-తలమున్క. 1. శిరస్స్నానము: చూ, స్నానము. 1; 2. శిరఃప్రమాణము. విజ. 3, అ. 15: చూ, తలబంటి.

తలమున్క, —పై.—

తలముళ్ళు, దే. వి. బ. 1. వేఁటకాని సాధనము: చూ, వాగుర; 2. దొంగయొక్క సాధనము; చూ, ములుబంతి; వా. 3. జుట్టుముళ్ళు.

తలయంటు, దే. వి. (తల+అంటు) 1. తలమీఁద (నూనె పెట్టి) రాచుట. రూ-తలంటు: చూ, స్నానము. 1; అ. క్రి. 2. తలమీఁద (నూనెపెట్టి) రాచు. రూ-తలంటు; చూ, రుద్దు. 1;వా 3. నెత్తికొట్టు."దొంగ ఆమె నగలను తలయంటి దొంగిలించెను" (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

తలయంపి, దే. వి. రూ-తలాఁపి: చూ, తలగడ. 1. భార, ఉద్యో. 1, ఆ. 66.

తలయేరు, దే. వి: తలనొప్పి: చూ, శిరోభారము.

తలయేఱు, దే. వి. గగనగంగ: చూ, నది.

తలయెత్తు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, వర్ధిల్లు; 2: చూ, మొలకెత్తు. పాండు. 2, ఆ. 52.

తలరు, దే. వి. 1. భయము. ఆం, భా. ప్రి. 133: చూ, వెఱపు; అ. క్రి. 2. చలించు. భార. సభా. 1, ఆ, 244: చూ, సలించు; 3 ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు; 4. చింతించు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 118: చూ, పశ్చాత్తాపపడు; 5. కలఁగు. భార. అర. 7, ఆ. 340: చూ, సంక్షోభించు; 6: చూ, సంభ్రమించు. అచ్చ. యు, కాం. 473.

తలలోనాలుక, జా. అత్యంతమైత్రి. (అవినాభావ సంబంధము) "తలలోపల నాలుక పూ, సలలో దారంబు." పాండు. 3, ఆ. 59.

తలవంపు, దే. వి. 1. తలవంచుట; 2. మానభంగము.

తలవకారము, అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.

తలవరి, వై. వి. = దళవర, రూ-తలారి. దొంగలఁ బట్టు బంటు: చూ, రక్షకుఁడు.

తలవాకిటను మెలంగు చెలువ, ద్వ. వి: చూ, సరస్వతి.

తలవాకిలి, దే. వి. ఇల్లు లోనగువాని మొదటి ద్వారము: చూ, హజారము: (చూ, సదనము. 1.)

తలవాడి, దే. వి. రూ-తలవాడు-తలవాడె, దవ, ఇక్ష్వగ్రిము: చూ, వాడెదవ.

తలవాడు, —పై.—

తలవాడె,— పై.—

తలవిడి, దే. వి. తలనటికిన తాటిచెట్టు లోనగు తృణద్రుమము యొక్క తలతుండు.

తలవిలాసితము, అం: చూ, కరణములు.

తలవీడు, దే. వి. 1. పురఃప్రదేశము; 2. సమీపప్రదేశము.

తలవు, దే. అ. క్రి.రూ-తలఁగు. 1. తొలఁగు: చూ, విరియు. 5; అం. ప్రే. 2. రూ-తలఁగు. తొలగించు.

తలవెఱ్ఱి, జా. బుద్ధిమాంద్యము. "మ. తలవెఱ్ఱే పచరింప నేటికి సమిద్ధానంబు దానంబు." పాండు. 4, ఆ. 98.

తలసంఘటితము, అం: చూ, కరణములు.

తల సంస్ఫోటితము,.— పై.—

తలసాల, ద్వ. వి: చూ, తలదువారము.

తలా, దే. అవ్య. క్రి. విణ. చెటి. ప్రభా. 5, ఆ. 89: చూ, మిథము.

తలాఁడు, దే. వి: చూ, రూ-తలగడ. 1—2.

తలాఁపి, దే. వి. (తల+ఆఁపి) రూ-తల్లఁపి:—పై.—(దిండు నకు.- ఉ, హరి. 5, ఆ. 204.)

తలాఁపు, దే. వి.—పై.—

తలాజీయ బ్రాహ్మణులు, అం. శుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యందిన శాఖవారు : చూ, బ్రాహ్మణులు.

తలాట, దే. వి: చూ, రూ-తలగడ. 1—2.

తలాటగుమ్మము, వా. వి. సింహద్వారము.

తలాటము, దే. వి (తల+ఆట) 1. పికిలిపిట్ట ఱెక్కలులోనగు వానిచే నేర్పఱచి గుత్తము నెత్తిని నిలువుగా నమర్చెడు తురాయి, లేవ. స్వా. 4, ఆ. 28: చూ, భూషణము. 2; వా. 2. తల: చూ, శిరము. 1; 3. జీవనము. "నీ తలాటము సుఖముగా జరుగును."

తలాటి, దే. వి: చూ, రూ-తలాట.

తలాడ, ద్వ. వి.—పై.—

తలాతలము, సం. వి. అ. న. ఏడవ క్రిందిలోకము: చూ, అధోలోకము.

తలారి, వై. వి. = దళవర: చూ, రూ-తలవరి.

తలారించు, దే. అ. క్రి. మరలు: చూ, వర్తిల్లు.

తలారిదొర, ద్వ. వి: చూ, కొత్వాలు.

తలి, దే. వి: చూ, రూ-తల్లి (1).

తలికె, దే. అవ్య. ముందు: చూ, ముందఱ. 1.

తలిమము, సం. వి. అ. న. 1. = తలిపము-తడిమము. దూది పఱపు: చూ, శయ్య. 1; 2. మేలుకట్టు: చూ, వితానము; 3. జాతికట్టనపునేల: చూ, భూమి. 1; 4. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 5. రమ్యము: చూ, హృద్యము; విణ. 6. మెత్తనిది: చూ, మృదువు; 7. కుట్టిమము: చూ, భూమి. 1.

తలియ, వై. వి. = స్థాలికా-స్థాలి. రూ-తళిగ-తళియ-తెలిగ-తెలియ-తెలె. భోజనపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6.

తలిరు, దే. వి. చిగురు. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 223: చూ, విద్రుమము.

తలిరుచు. దే. అ. క్రి. రూ-తలిర్చు. 1: చూ, పల్లవించు; 2: చూ, సంతోషించు; 3: చూ, ముమ్మరించు.

తలిరుదాసరి, ద్వ. వి. ఒకానొకదాసరి: చూ, శూద్రుఁడు.

తలిరుదిండి, దే. వి. (తలిరు+తిండి) కోయిల. విజ. 3, ఆ. 39: చూ, పికము.

తలిరుఁబోఁడి, దే. వి. (తలిరు+పోఁడి) 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ: 2. చిగురువలె మనోజ్ఞరాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తలిరుపు, దే. వి. తలిరుచుట. రూ-తలిర్పు.

తలిరు— చూ, తలిరుదిండి. సాంబ. తిర్య. 7.

తలి— రూ- తలిరువిల్కాఁడు: చూ, మన్మ

—ఁడు-తలిరువిల్తుఁడు.)

—రిరుచు. (సంతోషించుటకు

శిశయించుటకు.—భార.

తలుకు, దే. వి. రూ తళుకు. అధికప్రకాశము. అచ్చ. సుం, కాం. 83. చూ, వెలుకుచు 1.

తలుగు, దే. వి. రూ-తల్గు పసులకట్టెడు పలుపు, సంధానము: భార. విరా. 1, ఆ. 278: చూ, సూత్రము. 1.

తలుని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-తరుణి.

తలునుఁడు, సం. పుం: చూ, రూ-తరుణుఁడు.

తలుపు, దే వి. రూ-ఁల్పు: చూ, వాకిలి.

తలేఱు, వా. వి: చూ, తలనొప్పి.

తలోదరి, సం. వి ఈ స్త్రీ ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తల్గడ, ద్వ. వి: చూ, రూ తలగడ.

తల్గు, దే. వి. 1: చూ, రూ-తలుగు; అ క్రి 2. అపసల్గు భార. అర. 6, ఆ. 366: చూ, రూ-తగులు.

తల్చు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-తలఁచు.

తల్పము, సం. వి అ. న. 1. = పఱపు. దూదిపఱుపు: చూ శయ్య. 1; 2. అట్టడి, కొత్తళముమీఁది యిల్లు: చూ, సౌధము 1; 3 పెండ్లాము: చూ, భార్య; 4. తల్పము: చూ, సౌధము. (1).

తల్పు, దే. వి; చూ, రూ-తలపు.

తల్లఁపి, దే. వి; చూ, రూ-తలఁపి రా. వి. 3, ఆ. 28.

తల్లకెడవు, దే. వి; చూ, రూ-తలకెడవు.

తల్లక్రిందు, దే. వి. — పై — జై. 2, ఆ. 78.

తల్లజము, అం. చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు. (వృత్తియందు ఉత్తర పదమై శ్రేష్ఠతను దెలుపును. "కుమారీ తల్లజ .")

తల్లడకుడుచు, ద్వి. అ. క్రి. (తల్లడము + కుడుచు) రూ-తల్లడించు-తల్లడపడు - తల్లడిలు - తల్లడిల్లు. చలించు; చూ, సలించు.

తల్లడపడు, వై. అ క్రి (తల్లడము + పడు) —పై.—భార అర. 1, ఆ. 165.

తల్లడపాటు, దే. వి. 1 చలనము; చూ, లోలము; విణ 2. కలఁత నొందినది; చూ, వ్యాకులము.

తల్లడపెట్టు, ద్వ. స. క్రి (తల్లడము + పెట్టు) 1. బాధపెట్టు చూ, బాధించు; 2. చలింపఁజేయు.

తల్లడము, వై వి 1 = తరళమ్. చలనము: చూ, లోలము; 2. బెదరు: చూ, వెఱపు

తల్లడించు, దే అ. క్రి. చలించు: చూ, సలించు.

తల్లడింపు, వై. వి. 1. = తరళమ్: చూ, తల్లడము. 1; 2; చూ, తల్లడము. 2; విణ 3: చూ, తల్లడపాటు. 2.

తల్లడిలు, వై. అ. క్రి చలించు స్వా 5, ఆ 8; భార. సభా. 1, ఆ 2.7; చూ, సలించు.

తల్లడిల్లు, —పై.—

తల్లి, సం. వి ఈ. స్త్రీ 1. యౌవనముగ... ...రాలు: చూ, స్త్రీ; దేవి. (1). రూ తలి; ... (2) మొదటిది, చూ, ప్రథము... శ్రైష్ఠ్యము. ఉదా.—"తల్లి

తల్లికొండ్ర, దే. వి. మొద...

తల్లి గోడ, ద్వ వి... ...

తల్లితండ్రి. వా. వి. తాత: చూ, మాతామహుండు.

తల్లితల్లి, దే. వి. 1: చూ, లక్ష్మి: 2. అమ్మమ్మ: చూ, మాతామహి.

తల్లియిల్లు, జా. చోరవగాఁ బ్రవేశించుటకుఁ దగిన స్థలము, పమస్తమగు కోరికలను దీర్చుస్థలము, ఉనికిపట్టు. "అశేష ధర్మ విశేషములకుం దల్లియిలె" (ధర్మజ రాజసూయము.)

తవక్షీరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కర్మ.* చూ, వంశరోచన.

తవన, దే. వి కొద్దికాలము.

తవరము, వై. వి = తమరమ్. తగరము: చూ, లోహము. 1.

తవశి, దే. వి. 1. రూ-టవశి, ఆశ్చర్యము: చూ, వింతము; 2. దొంగ; చూ, హారకుఁడు.

తవాక్షీరి, సం. వి ఈ స్త్రీ: చూ, రూ-తవక్షీరి*.

తవాయి, దే వి. 1; చూ, తళ్లు 1; 2. చూ, యుద్ధము; వా. 3. దండుగ.

తవాప్యర్థం మమాప్యర్థమ్, న్యా. నీకును సగము నాకును సగము. ఇట్టిదే 'దొంగలును దొంగలును గలిసి యూళ్ళుంచు కొన్నారు.' అని ఆంధ్రభాషీయము.

తవిఁద, దే. వి: చూ, రూ-తమిఁద-తమిఁదె.

తవు, చూ, రూ-తగు.

తవుకోల, వా. వి: రూ-తవ్వుకోల. అం. ఖా. ద్వి. 230: చూ, ముద్గరము.

తవుటికి పొడుచు కొనుము, జా. వెట్టికి సిద్ధపడుము.

తవుటిపాము, దే. వి. (తవుడు + పాము) రూ-తౌటిపాము. మలుగుచేప: చూ, మత్స్యము. 1.

తవుడు, దే. వి: రూ-తౌడు. (సం. ప).—కంజాకము-రూ. కంబూకము, కండనము.

తవుఁడుబడు, ద్వ. అ. క్రి. తగులు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 195; చూ, లంకించు 1.

తవులు, చూ, రూ-తగులు. (చిక్కుటకు.—భార. అర. 1, ఆ. 211.)

తవులుకొను, చూ, రూ-తగులుకొను; ప్రే. 3. తవులుకొలుపు. జై 8, ఆ. 114.

తవులుచు, దే. ప్రే. తగులఁజేయు: చూ, తగులు. 11.

తవులుపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-తగులుపడు.

తవుల్చు, దే. ప్రే. చూ, రూ-తవులుచు.

తవెల, దే. వి పెద్దనోటికుండ. రా, వి 3, ఆ. 103: చూ, పాత్రము. 6.

తవ్వ, దే. వి. మానికెలోసగము, అర్ధశేరు: రూ-త్రవ్వ, పడి.

తవ్విఁద, దే. వి: చూ, రూ-తమిఁద. జై. 4, ఆ 95.

తవ్విదండములు, వా. విణ. బ: చూ, కోటానఁగోటులు.

తవ్వగోల, వా. వి: చూ, రూ-తవుకోల.

తష్టము, సం. విణ. రూ-త్వష్టము. బాడిస లోనగువానిచేఁజెక్కఁ బడినది. చెక్కఁబడిన కాష్ఠాదులు చూ, తనూకృతము.

తష్టి, వా. వి. కోరిక. "తష్టి తీరినదా."

తసరటు, వా. వి. ఒకము.

తసరము, సం. వి అ. పుం: చూ, రూ-త్రసరము.

... దే. వి. దట్టమగు నాయి ఒడి ; సడ-రూ-సదయి.

తనుకు, దే. వి. 1. అసత్యము: చూ, వితథము; 2: చూ, వంచన; 3. ప్రేమ గలిగినట్టు చేయుచేష్ట; అ. క్రి. 4. ప్రేమగలిగినట్టు చేష్టించు.

తనుకులాఁడి, దే. విణ. (తనుకులు+ఆఁడి) తనుకులు గలది. (ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ.

తస్కరము, సం. వి. అ. పుం. 1. భ్రమంగ*: చూ, శ్వసనము. 1;2. కాకిదొండ*: చూ, దొండ; 3. తోఁడేలు: చూ, వృకము; 4. = తక్కిలి, మోసము: చూ, వంచన; 5. = తెంకిలి. దొంగతనము. (తస్కరణము అనియు వాడుక): చూ, హరణము. 1.

తస్కరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒజ్జకసింద*: చూ, షడ్గ్రంథ.

తస్కరించు, సం. స. క్రి: ముచ్చిలించు: చూ, సడపు.

తస్కరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

తస్స, దే. వి. దుర్మాంసము. "నీతస్స చెక్కెదను".

తహతహ, దే. వి. 1: చూ, సంభ్రమము. అం, భా. ప్ర. 140; 2: చూ, శ్రమము. 1; 3. తమి: చూ, వ్యసనము. 8.

తహతహపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు.

తహతహపెట్టు. దే. స. క్రి. తమకిపరచు: చూ, సంభ్రమించు.

తహశీలు, వా. వి. రివెన్యూ, వసూలు.

తహశీలుదారు, వా. వి. రివెన్యూవ్యవహారములఁజూచు ఉద్యోగస్థుఁడు, తాలూకాపై యధికారి, జిల్లాకలెక్టరుక్రిందియుద్యోగి.

తళతళ, దే. వి. 1. (మిణుమిట్లుకొలుపు) భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 114: చూ, వెలుతురు. 1; 2. మెఱయుటయం దగు ననుకరణము. భార. భీష్మ.2, ఆ. 174: చూ, హూహూ.

తళిగ, వై. వి. రూ-తళియ: 1. స్థాలికా-స్థాల. కంచము: చూ, పాత్రము. 6; 2. భగవన్నివేదనార్హమైన యన్నము: చూ, సాదము. (1).

తళియ,—పై.—

తళుకు, దే. వి. 1. రూ-తళుక్కు-తళ్కు. కిరణము. అం, భా. ప్ర. 82: చూ, హాయనము. 2; 2. రూ-తళుక్కు - తళ్కు. అధికప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 3. ఒకానొకడేగ: చూ, శ్యేనము. 4. ఆఁడుడేగ: చూ, శ్యేనము.

తళుకొత్తు, దే. అ. క్రి. (తళుకు+ఒత్తు) మిక్కిలి ప్రకాశించు. భార. అర. 7, ఆ. 210: చూ, ప్రకాశించు. 1.

తళుక్కు, దే. వి. 1: చూ, రూ-తళుకు. 1; 2: చూ, రూ-తళుకు. 2; 3. మెఱయుటయం దగు ననుకరణము. శశాం. 3, ఆ. 9: చూ, హూహూ.

తళ్కు.—పై.—

తళ్లు, దే. వి. బ. 1. చెఱువు లోనగువానియందు గాలిచేత ఉబికి దరిని మోఁదెడు చిన్న చిన్న అలలు, తవాయి: చూ, వీచి. 1; వా. వి. బ. 2. తడవలు, పంటభూమియందు అప్పుడప్పుడు నీరు పాఱించుట. "వరిచేను ఎండకుండఁగ పెక్కుతళ్లు కట్టుటచే ఫలించినది." (గోదావరీ మండలమున వాడుక.)

తా

తా, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. కరుణ: చూ, దయ; దే. స. (1) తాను అనుదానికి ప్రాతిపదికము.

తాండవతాలికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. నందికేశ్వరుఁడు: చూ, శాలంకాయనుఁడు.

తాండవము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. ఉద్ధతమైన నృత్యము. (మృదుమధురమైన నాట్యము లాస్యమనఁబడును.): చూ, ఉద్ధతము. 2: (చూ, నాట్యము); 2. తృణవిశేషము: చూ, తృణము. 1; అం. 3: చూ, గతులు.

తాండవించు, సం. అ. క్రి. ఉద్ధతముగా నృత్యముచేయు.

తాండ్ర, దే. వి. రూ-తాఁడి-తాఁడికాయ-తాఁడె*: చూ, విభీతకము; 2. వా. మామిడితాండ్ర; 3. తాడితాండ్ర (ఇత్యాది).

తాండ్రపురుగు, ద్వ. వి: చూ, సాలెపురుగు.

తాంతము, సం. విణ. బడలినది (క్లాంతము.)

తాంతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. బడలిక: చూ, శ్రమము. 1.

తాంత్రికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. సూర్య సోమ సిద్ధాంతముల నెఱిఁగినవాఁడు: చూ, జ్ఞాతసిద్ధాంతుఁడు; 2. విషవైద్యుఁడు, గారడీఁడు: చూ, వ్యాళగ్రాహి; 3. తాంత్రిక మతస్థుఁడు; వా. 4. తంపి పెంచువాఁడు.

తాంబాళము, దే. వి. తాంబూలము మొదలగునవి యుంచుకొనుటకు ఉపయోగమగు ఇత్తడి లోనగువానితోఁజేయు పెద్దతట్ట: (చూ, హడపము. 1): చూ, పాత్రము. 6.

తాంబూలదాని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వక్కలాకుల తిత్తి: చూ, హడపము. 1.

తాంబూలదానిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వక్కలాకుల తిత్తిగం ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తాంబూలదుఁడు, సం. వి. అ. పుం. తాంబూల మిచ్చువాఁడు: చూ, వాగ్గులికుఁడు.

తాంబూలము, సం. వి. అ. న. 1. = తమ్ములము. తమ్మ, వక్కాకు: చూ, విడెము; 2: చూ, పోఁక*; అం. 3: చూ, ఉపచారములు; 4: చూ, అర్చన; 5: చూ, అష్టభోగములు. (భోగములు.)

తాంబూలవల్లి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-తాంబూలవల్లిక. తమలపాకు తీఁగె*: చూ, నాగవల్లి.

తాంబూలవల్లిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

తాంబూలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తాంబూలవల్లి*.

తాఁకించు, దే. స. క్రి. 1. శ్రమపరచు: చూ, శ్రమపెట్టు; ప్రే. 2. తాఁకఁజేయు.

తాఁకు, దే. వి. 1. రూ-తాఁకుడు. ముట్టు: చూ, స్పర్శము. 1; అ. క్రి. 2. మార్కొను: చూ, ప్రతిఘటించు; స. క్రి. 3. అంటు: చూ, స్పృశించు; 4. (యుద్ధమున) ముట్టు. భార. ద్రో. 1, ఆ. 200.

తాఁకుడు. దే. వి: చూ, తాఁకు. 1 సా. 2, ఆ. 197.

తాఁకుడుపేఁకి. దే. వి. వరుస మేరకు వచ్చెడు జ్వరము: చూ రోగము. 1.

తానములు. 3.

శుద్ధ. 28. | కూట. 28. | సర్వ. 28.

సహీన. 7.	రిహీన 7.	గహీన 7.	నిహీన 7.	రహీన 7.	రిహీన 7.	గహీన 7.	మహీన 7.	స-మహీన 7.	ప-రిహీన 7.	రి-ధహీన 7.	ని-గహీన 7.
అగ్నిష్టోమము	స్విష్టకృత్తు	అశ్వక్రాంతము	చాతుర్మాస్యము	సావిత్రి	అగ్నిచిత్తు	సర్వస్వదక్షిణము	ఇడ	జ్యోతిష్టోమము	సౌభాగ్యకృత్తు	త్రైలోక్యమోహనము	భైరవము
అత్యగ్నిష్టోమము	బహుసువర్ణము	యవక్రాంతము	సంస్థ	అర్థసావిత్రి	ద్వాదశాహము	దీక్ష	పురుషమేధము	దర్శము	శారీరి	వీరము	కామదము
వాజపేయము	గోసవము	విష్ణుక్రాంతము	శస్త్రశ్లోకము	సర్వతోభద్రము	సప్తాహము	సోమము	శ్యేనము	నాంది	శాంతి	కందర్పబలశాసనము	గర్భదము
షోడశి	మహావ్రతము	సూర్యక్రాంతము	చతుర్దశి	ఆదిత్య	సోమము	సమిత్తు	వజ్రము	పౌర్ణమాసి	పుష్టికృత్తు	శంఖచూడము	అష్టాకపాలకము
పౌండరీకము	విశ్వజిత్తు	జగత్క్రాంత	సౌత్రామణి	గవామయనము	అశ్వప్రతిగ్రహేష్టి	స్వాహాకారము	ఇషువు	రాత్రిసత్రము	వైనతేయము	గజచ్ఛోటీయము	స్విష్టకృత్తు
అశ్వమేధము	బ్రహ్మయజ్ఞము	వలభితు	చిత్ర	సర్వాణామయనము	బర్హి	తనూనపాత్తు	అంగిరస్సు	సౌరభము	ఉచ్చాటనము	రౌద్రము	వషట్కారము
రాజసూయము	ప్రాజాపత్యము	నాగయక్షకము	ఉద్భిత్తు	కౌండపాయనము	అభ్యుదయము	గోదోహము	కంకము	చింత్యము	వశీకరణము	విష్ణుక్రమము	మోక్షదము

☞ (చూ, వర్ణచతుష్టము; అలంకారము. 3; గమకములు; అంశములు; జాతులు; రాగములు; రాగాంగములు మొదలగునవి; మరియు మతంగముని మతప్రకారమున స్త్రీపురుష రాగములును గలవు.)

తానవము, సం వి. అ. న. తనుత్వము.

తానాంబ, అం. చూ, టక్కరిభాషలు. (చూ, భాష. 1.)

తాను, దే. స. తాశబ్దమునకు ప్రథమైకవచనము

తాను ఒకయింటి అల్లుఁడే, లో. సర్వసాధారణమగు ఒకవిషయమునుగూర్చి ఒకఁడు మఱియొకనిని ఆక్షేపించునపుడు ఉపయోగింతురు.

తానుజేసిన ధర్మము, అం. చూ, ప్రకాశింపఁ జేయఁగూడనివి

తానుపట్టిన కుందేటికి మూఁడే కాళ్ళు, లో. ఉదా.—"నాకుం దోఁచినంత యెత్తిచెప్పితి. ఎంతచెప్పిన నతండు తానుబట్టిన కుందేటికి మూఁడేకాళ్ళనుచున్నవాఁడు." (నీతిచంద్రిక—మిత్రభేదము.)

తానూనము, సం. వి. అ. న. సుడిగుండము; చూ, సుడి.

తానొకటిదలఁచిన దైవమొకటితలఁచును, లో. ఉదా.—"పూనుకొని తన ప్రయత్నము, లేనిజములు దైవఘటన లిల లేకున్నన్, మానవుఁడొకటి తలంచినఁ, దానొకటి తలంచుఁగాక దైవం బకలా." (కుచేలోపాఖ్యానము.)

తానోద్భవ, అం. 1. పంచమిజభాషలు (చూ, భాష. 1); 2. తాజనభాష చూ, భాష 1)

తాప, దే. వి 1: చూ, నిచ్చెన. పా. 2, ఆ. 93; 2. మెట్టు: చూ, సోపానము

తాపత్రయములు, అం. అ(ఆ)ధ్యాత్మికము, అధిభౌతికము, అధిదైవికము, (చూ, త్రయము.)

తాపనము, అం. (తాపనము) చూ, నరకములు.

తాపనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-తపనుఁడు.

తాపము, సం, వి అ. పుం 1: చూ, సంతాపము; 2. బాధ: చూ, శోకము; 3.= మూప. దప్పి చూ, పిపాస.

తాపములు, అం చూ, తాపత్రయములు.

తాపరము, వా. వి: చూ, తాప 2

తాపసతరువు, సం. వి ఉ. పుం. గార*; చూ, హింగుది.

తాపసము, అం. చూ, తాపనము.

తాపసుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. తపస్సు చేయువాఁడు: చూ, సన్న్యాసి 1; 2 కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదివ్రతముల నాచరించువాఁడు

తాపి, సం. వి. అ. పుం. 1. బుద్ధుఁడు; చూ, బుద్ధుఁడు. 1; దే వి రూ—తాపీ. ( ) కీలకము: చూ, మర్మము. 1; (2. జాడ: చూ, సూచన 1; వై. వి (3) బేలుదారి; (4) సున్నము పూయు ఇనుపపనిముట్టు: చూ, చెక్కతాపి

తాపించు. వై. స. క్రి. 1.= స్థాపన. నిలుపు, నెలకొలుపు: చూ, స్థాపించు; 2 చెక్కు: చూ, వారు 1, 3 మోదు. కాశీ 7, ఆ 91: చూ, మొత్తు. 2.

తాపిఛము, సం. వి అ. పుం. (సముద్రసమీపమందలి నల్లనియాకులుగల) చీఁకటిమాను*; చూ, తమాలము.

తాపికత్తియ, ద్వ. వి. రూ-తాపికత్తె-తాపుకత్తియ తాపుకత్తె-తాపుడి-తాప్పకత్తియ-తాప్పకత్తె కుట్టని (సంధానము చేయునది): చూ, కుంభళి.

తాపికత్తె, —పై.—

తాపికాఁడు, దే వి. సంధానము చేయువాఁడు. భార ఆది. 4, ఆ. 261.

తాపిత, దే. వి రూ-తాపితా మేలైన పట్టుబట్ట: చూ, వస్త్రము.

తాపితము, సం. విశే తాపింపఁజేయఁబడినది. చూ, సంతాపితము

తాపితా, దే. వి: చూ, రూ-తాపిత.

తాపివాఁడు, వా. వి: చూ, రూ తాపీవాఁడు.

తాపీ, దే. వి. వై. వి; చూ రూ-తాపి.

తాపీవాఁడు, వా. వి. రూ తాపివాఁడు సున్నము పూయువాఁడు: చూ, సూనరి

తాపు, దే. వి. 1.= స్థాపనమ్ అవలంబము: చూ, ప్రాపు 2; వై. స. క్రి. 2. చెక్కు: చూ, వారు. 1; 3. స్థాపన. ఏర్పఱచు: చూ, తాపించు. 1.

తాబంను, దే. వి. పావడ, గాగర; చూ, వస్త్రము.

తాబేదారు, వా. వి. తనక్రింది సేవకుఁడు.

తామర, వై. వి. 1.= తామరసమ్. తామరపువ్వు, కమలము: చూ, సహస్రపత్రము. 1; 2. మండలాకారకుష్ఠము. రూ-దామర, పడదామర, పొడదామర: చూ, మండలము. 3.

తామరకెంపు, ద్వ. వి. పద్మరాగమణి: చూ, రత్నము 1.

తామరచెలి, ద్వ వి పద్మమిత్రుఁడు: చూ, సూర్యుఁడు.

తామరతంపము, ద్వ. వి రూ-తామరతంపర-తామరదంపము. 1. కమలషండము: చూ, పద్మము. 1; 2. అభివృద్ధి: చూ, సమృద్ధి.

తామరతంపర, —పై.—

తామరదంపము, —పై.—

తామరతంపరలు, జా. సమృద్ధి తామరవలె వృద్ధిగా నుండునవి. తామరల యొక్క సమువాయము. "అఖిలైకధర్మములు తామరతంపరలై చెలంగె." (విజయ): "ప్రబలి తామరతంపరై పరిఢవిల్లి." (సారంగధర): "ఉత్తమాంగనయాది సంపదలు తామరతంపరలై ప్రవర్ధిలన్" (శాపూర్ణోదయము): "సంపద తామరతంపరయై పొదలెన్" (రామాభ్యుదయము).

తామరతీఁగె, వై. వి కంవారము: చూ, పద్మము. 1.

తామరతూపరి, ద్వ. వి (తామరతూపు + అరి): చూ, మన్మథుఁడు.

తామరదంపము, ద్వ. వి; చూ, రూ. తామరతంపము.

తామరదుంప, ద్వ. వి; చూ, పద్మకందము.

తామరదుద్దు, ద్వ. వి. కర్ణిక; చూ, మిద్దె. 2. (చూ, పద్మగర్భ. 1.)

తామరపాకు, ద్వ. వి. (తామర + ఆకు) 1. పద్మపత్రము; 2. పత్రపాత్రము: చూ, విస్తరి.

తామరపువ్వు, వై. వి. కమలము. చూ, పద్మము. 1.

తామరపూస, ద్వ. వి; చూ, తామరదుద్దు.

తామరపొక్కిలివాఁడు, ద్వ. వి. వెన్నుఁడు. సాంబ. దే. 4 చూ, విష్ణువు

తామరబావి, వై వి: చూ, సరస్సు 1.

తామరబాయి ద్వ. వి; చూ, తామరకెంపు.

తామరతేకు, ద్వ. వి. తామరపువ్వుయొక్క దళము: చూ, సహస్రపత్రము. 1.

తామరసము, సం. వి. అ. న. 1. = తమ్మి. తామర; చూ, పద్మము. 1; 2. బంగారు: చూ, లోహము 1; 3. రాగి; చూ, లోహము. 1.

తామలకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేలయుసిరిక*. చూ, భూమ్యామలకి

తామలిప్తము, సం. వి. అ. పుం. వేలాకూలమను దేశము: చూ, దేశము.

తామలిప్తి, సం. వి. ఇ. పుం. —పై.—

తామసమనువు, అం. చూ, మనువులు.

తామసము, సం. వి. అ. పుం. 1. పాము: చూ, సర్పము; విణ. 2. తమోగుణముగలది; దే. వి. (1) ఆలస్యము. వా. 4, ఆ. 11: చూ, విలంబము. 1; సం. అం. 3. చూ, అస్త్రములు.

తామసి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చీఁకటి: చూ. మేచకము. 1. 2. కటికచీఁకటిగలరాత్రి (అధికమైన తమస్సుగలది.): చూ, రాత్రి; 3: చూ, పార్వతి 1; వై. వి (1) = తామసుఁడు; కోపి; చూ, రోషణుఁడు; (2) దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

తామసించు, దే. అ. క్రి. ఆలస్యముచేయు జై. 3, ఆ. 10: చూ, విలంబించు. 3.

తామసుఁడు, సం. విణ. 1. తమోగుణము గలవాఁడు; 2: చూ, రూ-తామసి. (2).

తామిస్రము, సం. వి. అ. న. 1. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; అం. 2. చీఁకటిమయమైన నరకము: చూ, నరకములు.

తామేలు, దే. వి: చూ, రూ-తాఁబేలు.

తామ్రకము, సం. వి. అ. న. రాగి: చూ, లోహము. 1.

తామ్రకర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తామ్రపర్ణి. 2.

తామ్రకుట్టకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రాగిపనివాఁడు: చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

తామ్రక్రిమి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ ఆరుద్రపురుగు: చూ, పురుగు.

తామ్రచూడము, సం. వి. అ. పుం. 1. కోడి: చూ, పుంజు: 2. తామ్రచూడ మను అభినయహస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1; అం. 3: చూ. అసంయుతహస్తములు.

తామ్రపత్రిక, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, అశ్మయోని *.

తామ్రపర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తామ్రపర్ణియను నది. (తిరునల్వేలి జిల్లాలో నున్నది.): చూ, నది; 2. పడమటిదిక్కునందుండెడు ఆఁడేనుఁగు, వరుణదిగ్గజముభార్య, రూ తామ్రకర్ణి; చూ, హస్తి; అం. 3 చూ, దిగ్గజభార్యలు.

తామ్రపల్లవము, సం. వి. అ. పుం. అశోకము*: చూ, హేమపుష్పము.

తామ్రపుష్పిక, సం. వి. అ. స్త్రీ కాకిదొండ*. చూ, దొండ. (రక్తఫల).

తామ్రము, సం. వి. అ. న. 1. రాగి: చూ, లోహము. 1; పుం 2. ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 3. ఎఱ్ఱనిది: చూ, వర్ణము. 6; అం. 4. ఉత్తానౌంశకస్మము: చూ, ఖండములు; 5: చూ, ఖండములు.

తామ్రవృంతము, సం. వి. అ. పుం. ఉలవ*: చూ, సరటి. (చూ, ధాన్యము.)

తామ్రాక్షము, సం. వి. అ. పుం. 1. కోయిల: చూ, సాంకుడు పులుఁగు; విణ. 2. ఎఱ్ఱని కన్నులు గలది.

తామ్రార్ధము, సం వి అ. న. కంచు; చూ, లోహము. 1.

తామ్రిక, సం. వి. అ స్త్రీ. గురివెంద*: చూ, శ్వేతపాకి.

తాయము, దే. వి. తినఁదగిన మఱుఁగువస్తువు. తాయిల్లము.

తాయి, వై. వి = దాయీ-త్రాయిస్త్రీ. తల్లి. చూ, మాత. 1.

తాయిత*, ద్వ. వి (రూ-తాయిత్తు-తాయెత - తాయెతు - తాయెత్తు - తాయెదు-తావీజు.) 1. జబ్బ, కేయూరము: చూ, భూషణము-2; 2. తల్లి బిడ్డలకుఁగట్టు రక్షాబంధనము; చూ, రక్ష. 2.

తాయిత్తు, —పై.—

తాయిల్లము, వా. వి: చూ, రూ తాయము. (గోదావరిమండలమున వాడిక.) (ఏమన్నా అనుపదమువంటిది.)

తాయెత, ద్వ. వి: చూ, రూ-తాయిత.

తాయెతు, —పై.—

తాయెత్తు, ద్వ వి. (తాయి + ఎత్తు)—పై.—

తాయెదు, —పై.—

తార, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. బృహస్పతిభార్య: చూ, భార్య; 2. వాలిభార్య, సుగ్రీవునిభార్య (అని కొందఱు), చూ, భార్య; 3. బౌద్ధదేవి: చూ, భార్య; 4. ఓంకారము: చూ, ప్రణవము; (చూ, ఓమ్); అం. 5 చూ, కన్యకలు; దే. వి. (1) సుషిర వాద్యము: చూ, స్వరము. 2.

తారకమంత్రము, అం. శ్రీరామమంత్రము: చూ, మంత్రము. 1.

తారకజిత్తు, సం. వి. త్. పుం. కుమారస్వామి; చూ, స్కందుఁడు.

తారకము, సం. వి అ. స్త్రీ. అ. న. 1. కంటినల్లగ్రుడ్డు: చూ, లోచనము; 2. రిక్క: చూ, నక్షత్రము. 1; అ. న. 3 కన్ను: చూ, లోచనము; అం. 4: చూ, ఆకాశములు.

తారకాణ, దే. వి. (రూ-తారకాణము-తారుకాణము-తార్కాణ-తార్కాణము) మూదల-రూ-మూదలిక. దృష్టాంతము: చూ, ఋజువు.

తారకాణము, —పై.—

తారకాణించు, దే. స. క్రి. రూ-తార్కాణించు, దృష్టాంతపఱచు-సా. 2, ఆ. 279: చూ, ఋజువుపఱచు.

తారకుఁడు, సం. వి. అ పుం. 1: చూ, సరంగు; 2. తారకుఁడను రక్కసుఁడు: (తారకాసురుఁడు): చూ, రాక్షసుఁడు. 1. విణ. 3. దాఁటించువాఁడు.

తారణ, అం. 1. చూ, సంవత్సరములు; సం. విణ. 2. తరింపఁ జేయునది.

తారటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ పడవ: చూ, పోతము.

తారణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తారటి.

తారతమ్యము, సం. వి. అ. న. తరతమభావము, న్యూనాధిక్యము: చూ, వాసి. 4.

తారపీట, ద్వ. వి. ఎద్దు వెన్నుపైవేయుపీట: రూ-తావాపీట: చూ, పీట.

తారమంద్ర ప్రసన్నము, అం. అలంకారములు ఏడిటిలో నొకటి: చూ, అలంకారము. 3.

తారమంద్రము, అం. చూ, షడ్జగ్రామగతమూర్ఛనలు.

తారమాక్షికము, సం. వి. అ. పుం. తైలవర్ణముగల తేనె: చూ, మధువు. 5.

తారము, సం. వి. అ. న. 1. వెండి: చూ, లోహము. 1 2. కనుగ్రుడ్డు; చూ, లోచనము; 3. చుక్క: చూ, నక్షత్రము; 1; పుం 4. పులుగడిగిన ముత్యము: చూ, రత్నము. 1; 5. ముత్తెము పులుగడుగుట; విణ. 6. తలలోనుంచి పలుకఁబడిన గొప్పస్వరము: చూ, స్వరము. 2; దే వి. (1) నాలుగు కాసులనాణెము: చూ, దమ్మము; (2) మౌక్తిక విశేషము: చూ, రత్నము. 1.

తారలు, అం. 1. జన్మాది.—జన్మము, సంపత్తు, విపత్తు, క్షేమము, ప్రత్యక్కు, సాధనము, నైధనము, మిత్రము, పరమమైత్రి (9); 2 పురుషలక్షణాంగములు 68 లో నొకటి: (తారలు = నల్లగ్రుడ్లు.—తేనెవలెను తేనెటీఁగవలెను పచ్చనైయున్న శుభకరము): చూ, లక్షణాంగములు; 3. స్త్రీ లక్షణాంగములు 68 లో నొకటి: (తారలు = నల్లగుడ్లు—నల్లనైన భాగ్యవతి యగు:) చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 4. (చూ, అంగము. 9.): చూ, నాట్యోపయోగాంగములు.

తారసము, దే వి 1. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; 2 తలపాటు. జై. 5, ఆ. 415: చూ, యుద్ధము; విణ. 3. సమీపించినది. స్వా 5, ఆ. 81: చూ, సమీపము. 1.

తారసించు, దే అ. క్రి 1. రూ-తారసిలు-తారసిల్లు-తారు: చూ, సమీపించు; 2: చూ, వ్యాపించు.

తారసిలు, —పై— (సమీపించుటకు.—కా. 8, ఆ. 91; వ్యాపించుటకు.—ఉ. రా. 1, ఆ. 127.)

తారసిల్లు, —పై—

తారస్థాయి, అం: చూ, ఉచ్చతమము

తారాక్రియలు, అం. లేపనము, చలనము, పాతము, భ్రమణము, ప్రవేశనము, నివర్తనము, నిష్క్రమణము, సముద్వృత్తము. ప్రాకృతము, (9).

తారాజువ్వ, వా. వి: చూ, బాణసంచు.

తారాడు, దే అ క్రి. 1. (తారు + ఆడు): చూ, తిరుగులాడు; 2. చూ, జీరాడు.

తారాపథము, సం. వి. అ పుం ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1.

తారాపీఁట, ద్వ. వి: చూ, రూ-తారపీఁట.

తారి, వై. వి ఆటాడించెడు సూత్రధారి: చూ, సూత్రధారుఁడు.

తారిణి, సం. వి. ఈ స్త్రీ బౌద్ధదేవి: చూ, భార్య.

తారీఖు, వా. వి: చూ, రోజు: చూ, దినము.

తారు, దే. అ. క్రి. 1. తిరుగు. రాఘ. 1, ఆ. 19: చూ, సంచరించు; 2. పోవు: చూ, వెళ్లు. 3; 3. కదియు. స్వా 3, ఆ. 16: చూ, సమీపించు.

తారుకాణము, దే. వి: చూ, రూ-తారకాణ.

తారుకొను, దే స. క్రి. రూ తార్కొను. 1. కదియు: చూ, ప్రాపించు; ప్రే. 2. తాఱుకొలుపు.

తారుచు, దే. ప్రే. రూ-తార్చు. కదియించు, తారఁజేయు.

తారుచువాఁడు, దే వి రూ-తార్చువాఁడు: చూ, దూతుఁడు.

తారుణి, అం. ఖండములు ౫ లో నొకటి: చూ, ఖండములు

తారుణ్యము, సం. వి. అ న. యౌవనము: చూ, వయస్సు.

తారుపు, దే. వి. రూ-తార్పు 1. తార్చుట; 2. బరిణె. చూ, పాత్రము. 6.

తారుపుకత్తియ, ద్వ వి: చూ, రూ-తావికత్తియ.

తారుపుకత్తె, ద్వ. వి —పై.—

తారుపుబుద్ధి, దే వి.—పై— (అ. పదా. నర. 66)

తారుమారగు, దే. అ. క్రి. రూ-తాఱుమాఱగు అం. సం. మూ. 66: చూ, వ్యత్యస్తమగు

తారుమారు, దే. వి రూ-తాఱుమాఱు: చూ, వ్యత్యయము.

తారేయుఁడు, సం వి అ. పుం. 1. అంగదుఁడు: చూ, వానరము; 2. బుధుఁడు: చూ, రాహువు. 2.

తార్కాణ, దే. వి: చూ, రూ-తారకాణ ప్రభా. 3, ఆ. 85.

తార్కాణము, —పై—

తార్కాణించు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-తారకాణించు. ప్రభా. 4, ఆ. 116.

తార్కిక ప్రమాణములు, అం. ప్రత్యక్షము, అనుమానము, ఉపమానము, శాబ్దము. (4).

తార్కికుఁడు, సం. వి అ. పుం. తర్కశాస్త్రము తెలిసినవాఁడు: అక్షపాదకుఁడు, ఘటశాసి.

తార్కొను, చూ, రూ-తారుకొను (కదియు.—ప చ నా. 1, ఆ. 338; తార్కొలుపు.—భాగ. 3, స్కం. 927.)

తార్క్ష్యశైలము, సం. వి అ. న. గరుడ పచ్చ దాళ్ళవలనఁ బుట్టినది: చూ, రసాంజనము.

తార్క్ష్యుఁడు, సం వి అ. పుం. 1. గరుత్మంతుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు; 2. అనూరుఁడు చూ, సూరసూతుఁడు.

తార్చు, దే. ప్రే: చూ, రూ-తారుచు.

తార్చువాఁడు, దే. వి: చూ, రూ-తారుచువాఁడు.

తార్పు, దే వి. చూ, రూ-తారుపు.

తార్పులాడు, దే. అ. క్రి. (తార్పులు + ఆడు) (పెంపుడు పొట్టేలు కోడి మొదలగునవి) జగడమాడు: చూ, వాటులాడు.

తార్పుకత్తియ, ద్వ. వి: చూ, రూ-తావికత్తియ.

తార్పుకత్తె, —పై.—

తార్యము, సం. విణ. తరింపఁదగినది.

తాఱు, దే. అ. క్రి 1. అడఁగు. ఉ. హరి 3, ఆ. 59: చూ, సుక్కు. 4; 2: చూ, మఱుఁగుపడు.

తాఱుమాఱు, దే. వి. క్రమము తప్పుట చూ, వ్యత్యాసము; విణ. 2 క్రమము తప్పినది: చూ, వ్యత్యస్తము.

తాఱుమాఱుపడు, ద్వ. అ. క్రి. (తాఱుమాఱు + పడు): చూ, వ్యత్యస్తమగు.

తాలకి, సం. వి ఈ. స్త్రీ. తాటికల్లు: చూ, సుర. 2.

తాలతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తాలకి.

తాలధ్వజుఁడు, సం. వి. అ పుం. 1: బలరాముఁడు. చూ, హలాయుధుఁడు; 2. భీష్ముఁడు; చూ, శాంతనవుఁడు.

తాలపర్ణి, సం. వి ఈ. స్త్రీ. మురయనెడు గ్రంథ ద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము.

తాలభృత్తు, సం. వి. ద్. పుం. బలరాముఁడు; చూ, హలాయుధుఁడు

తాలమర్దలము, సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక వాద్యము: చూ, స్వరము. 2.

తాలము, చూ, రూ-తాళము.

తాలవ్యములు, అం. 1. "ఇ ఈ చ ఛ జ ఝ ఞ య శ"; 2. ఇ ఈ ఎ ఏ లం గూడిన చజలు తాలవ్యంబులు.

తాలాంక, సం. వి ఆ స్త్రీ యమునానది: చూ, నది.

తాలాంకుఁడు, సం. వి అ. పుం: చూ, బలరాముఁడు.

తాలి, సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1. నేలయుసిరిక: చూ, భూమ్యామలకి; దే. వి (1) పుస్తె. పాండు. 4, ఆ. 144: చూ, మంగళ సూత్రము (చూ, భూషణము. 2.)

తాలిచు, దే. స. క్రి. కూరలు మొదలగునవి తిరుగఁబోయు. తిరుగఁబోయు.

తాలింపు, దే వి. 1. తిరుగఁబోఁత: చూ, పోపుతాలింపు; 2 తాలించినకూర. పాండు. 2, ఆ 24: చూ, శాకము 5.

తాలిక, దే. వి. మెలిక: చూ, లంకె.

తాలిబొట్టు, ద్వ. వి 1. చూ, తాలి (1); 2. మంగళసూత్రపు బొట్టు, బొట్టు, మినుకు. చూ, భూషణము. 2.

తాలిమి, దే. వి. రూ-తాల్మి-తాళిక. 1. ఓరిమి; చూ, శాంతము. 1; 2. ధైర్యము. కళా. 7, ఆ 200; చూ, ధైర్యము 1

తాలిమికత్తియ, ద్వ. విణ. రూ-తాలిమికత్తె క్షమావంతురాలు: చూ, స్త్రీ.

తాలిమికత్తె, —పై—

తాలిమికాఁడు, దే. విణ: చూ, సహనుఁడు.

తాలీశవ, సం. వి. అ స్త్రీ. చూ, తాలి. 1. *.

తాలీసపత్రము, సం. వి. అ. న. 1. చూ, తాళిసపత్రి; 2; చూ, తాలి. 1.*.

తాలు, దే. వి. ఎన్నుతీసి యెండిపోయినపైరు, తుచ్ఛధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

తాలుచు, దే స. క్రి. రూ-తాల్చు. 1. ధరించు: చూ, వహించు; 2. నూలు పిరిపెట్టు; 3. తిరిగలు వేయు; 4. దారములోనగు వానిపేను; 5. పిండిలోనగువానిని, మెతికలులోనగు వానిని చేటతో తట్టియెత్తు.

తాలుపు, దే వి. ధరించుట, రూ-తాల్పు: చూ, పెట్టుకొనుట.

తాలుమూలము, సం. వి. అ. న: చూ, అంకిలి. 1.

తాలువు, సం. వి. ఉ. న.=దాపువ-కొండ-దిపుడు-తౌడ; చూ, నె. వి.

తాలువులు, అం. 1. పురుష లక్షణాంగములు 18 లో నొకటి. (తాలువులు=నెలవులు.—పద్మదళసమమైన రాజగును. రక్తవర్ణములైన ధనభోక్తయగును. నీలవర్ణములైన దరిద్రుఁడగును): చూ, లక్షణాంగములు; 2. స్త్రీ లక్షణాంగములు 38 లో నొకటి. (తాలువులు=నెలవులు—ఎఱ్ఱగనున్న శుభవతియు అదృష్టవతియు నగును. తెల్లనైన దాసియగును. నల్లనైన దరిద్రురాలును, దుఃఖవతురాలును అగును.): చూ, స్త్రీ లక్షణాంగములు.

తాలూకా, వా. వి. పరగణా. జిల్లాలో నొకభాగము. "కాకినాడ తాలూకా." "రాజమహేంద్రవరము తాలూకా."

తాలూకు, వా వి. యొక్క; విణ. చెందినది; సంబంధించినది. "నాతాలూకు ఆస్తి."

తాల్చు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-తాలుచు; (దారములోనగు వాని పేనుటకు.—ఉ, హరి. 5, ఆ 131.)

తాల్పు, దే. వి. చూ, రూ-తాలుపు.

తాల్మి, దే. వి: చూ, రూ-తాలిమి.

తావకాళ్ళు, దే. వి. బ. (తావలము+కాళ్ళు) పీతమెత్తువాఁడు కాళ్ళుచాఁచుకొనుటకు అమర్చిన పట్టెలు రూ-తావకోళ్ళు.

తావకీనము, సం. విణ నీది, త్వదీయము.

తావకోళ్ళు, దే. వి. బ; చూ, రూ-తావకాళ్ళు

తావడము, దే. వి. 1. రూ-తావళము. రుద్రాక్షలులోనగునవి గ్రుచ్చిన హారము. నై. 8, ఆ 170; చూ, భూషణము. 2; 2. కందుకము; చూ, బంతి. 3.

తావత్, సం. అవ్య. 1. అంతయు; చూ, యావత్తు; 2: అంతవఱకు, అందనుక; 3. అంతమాత్రము; 4. ప్రశంసనార్థకము: చూ, నేనాసు; 5. పున్నమ అమవస.

తావరము, వై. విణ.=స్థావర. స్థిరమైనది, స్థిరముగనుండునది.

తావలము, దే వి 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2 ఆవాసము భార. ఆర. 5, ఆ. 47; చూ, ప్రాపు; 3. ఇల్లు; చూ, సదనము 1.

తావళము, దే వి: చూ, రూ-తావడము.

తావారము, దే. వి: చూ, రూ-తాళ్వారము.

తావి, దే. వి. 1. పరిమళము: చూ, వాసన. 1; 2. కమల ధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

తావిగట్టు, ద్వ. వి. మలయపర్వతము: చూ, పర్వతము.

తావిగుబ్బలి, —పై.—

తావితోఁ బెరఁచినది, ద్వ. విణ. వంటచేయఁబడినది. పొనటినది, పొటిరసరి: చూ, సంస్కృతము. 6.

తావినూనె, దే. వి. తావిగలనూనె, అత్తరు. చూ, ప్రబోధనము.

తావిమోపరి, దే. వి గంధవహుఁడను గాలి. చూ, వాయువు.

తావిపూకాఁడు, దే. వి చూ, మన్మథుఁడు.

తావీజు, వా. వి: చూ, రూ-తాయిత. 1—2.

తావు, వై. వి.=స్థానమ్. రూ-టావు 1. ఇల్లు; చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; వా వి. 3. ఒకబందు కాగితము; రూ-టావు-తావు; 4: చూ, పటపమ్ము.

తావుకొను, దే. అ. క్రి. నెలకొను; చూ, స్థిరపడు.

తావేజు, వా. వి: చూ, రూ-తావీజు.

తావేలు, వా. వి. తహవ్వేలు; రుజువు; ఆరా.

తాసికీలు, వా. వి బ. కొండెములు.

తాసీలు, —పై—

తాసీలుదారు, వా. వి: చూ, రూ-తహశ్శీలుదారు.

తాహతు, వా. వి. గొప్ప, మరియాద

తాళ, సం. వి. ఆ స్త్రీ. తాటిచెట్టు: చూ, తాడి. 1.

తాళకము, సం. వి. అ. న. 1. పర్వతధాతు విశేషము; 2: చూ, హరిదళము; 3 తొగరిమన్ను: చూ, సురాష్ట్రజము. 2; 4. చిన్నబీగము: చూ, బీగము.

తాళకీలు, అం. చంచత్పుటము-రూ- చాచత్పుటము - షట్పితాపుత్రిక, సంపద్వేష్టము, ఉద్ఘట్టము. (5): (చూ, తాళము 2.)

తాళక్రియలు, అం. మార్గక్రియలు, దేశ్యక్రియలు. 2).

తాళగించు, వై. అ. క్రి తాళము వేయు లక్ష్మీ. 2, అ 82: చూ, తాళించు. 1 2

తాళగిరి, వై. వి తాళము వేయువాడు. చూ, సీకారి

తాళజాతులు, అం. చతురశ్రము, త్రిశ్రము, మిశ్రము, ఖండము, సంకీర్ణము. (5): (చూ, తాళము. 2.)

తాళపత్రము, సం వి. అ. న. 1: అకు, కమ్మ, తాటాకు; 2. చెవ్వాకు. చూ, భూషణము. 2.

తాళప్రాణములు, అం. గాంధర్వ వేదమునందలి తాళాధ్యాయము నందున్నవి 10.— కాలప్రాణములు 12, మార్గప్రాణములు (తాళమార్గములు) 6, నిశ్శబ్దక్రియలు 4 + దేశీయక్రియలు 4 = 8, అంగప్రాణములు 6, గ్రహప్రాణములు 4, జాతి క్రియలు 5, ముఖ్యతాళప్రాణములు 5 + జన్యతాళములు 96 = 101, లయప్రాణములు 3, యతిప్రాణములు 6, ప్రస్తార ప్రత్యయ ప్రాణములు 19. మొత్తము 170. మఱియు సూడకములు (సూళాదిసప్తతాళములు) 7, వాద్యములు 4, తతవాద్యములు 20, అవనద్ధవాద్యములు 18, సుషిరవాద్యములు 10, ఘనవాద్యములు 6, పంచమహావాద్యములు 5. మొత్తము 63 (చూ, స్వరము. 2.)

తాళమార్గములు, అం. (మార్గప్రాణములు) దక్షిణము, వార్తికము, చిత్రము, చిత్రతరము, చిత్రతమము 6. అతిచిత్రము, 7. (అతిచిత్రతమము.)

తాళము సం. వి. అ. న. రూ-తాలము. 1: చూ, బీగము. (పుం. అసి కొండిలు; పుం. 2. పాడునప్పుడు చేతులతో చఱచెడు చఱపు. తద్విశేషములు ౧.— తాళప్రాణకాభేదములు — (సం.— ప) అంగము, అద్వితీయము, అప్రతిరాజము, అవిజ్ఞేయము, ఉత్తరక్రీడ, ఉద్ఘట్టము, ఉద్వీక్షణము, ఉద్దీర్ణము, ఏకతాళము, కరుణాఖ్యము, కల-రూ-కళ, కాష్ఠ, కుడుక్క-కము, కృష్ణ, క్రియ, క్రీడము, ఖండము, గురుదరాలము, తాళ ప్రత్యయకము మొ (చూ, స్వరము. 2.) ౨ తాళమానాష్ట లవకాలము. (సం. ప.)— కాష్ఠ; ౩. తాళప్రాణక్రియాభేదము. (సం. ప.)— ఆవాపము; ౪ తాళప్రాణ జాతివిశేషము — (సం. ప)—ఖండము; ౫ ఎనిమిది యక్షరముల కాలము.— (సం. ప.)— ఆదితాళము; ౬ నృత్తగీతాదులకాలము.—: చూ, ఘనము. 1; 2. లఘ్వక్షరము యొక్క చతుర్థభాగోచ్చార ణము చేయునంతటికాలము.— త్రుటి. (మిగత విశేషాంశము లకు 'స్వరము. 2.' ౧౪౧-(౨) చూడుము.) 3. = తాడి రూ-తాడము. తాటిచెట్టు: చూ, శ్రీతాళము; 4. కత్తిపిడి: చూ, పిడి. 2; 5. తాళము వేసెడు కంచువాద్యము: చూ, వీణె; 6. లొడితెడుకంటె హెచ్చు: 7 యక్షధూపము: చూ, సజ్జరసము; 8. చూ, హరి... : 9 ... : చూ, ... 1; 10. అలచెయ్యి: చూ, ... అం. 11. చూ, నకబ్ధ క్రియలు; 12. చూ, ఘనవాద్యములు; 13: చూ, ప్రణవ నాదములు; ౧౪ అక్షరకాలము:— అట, అట, అటతాళము, ఆదితాళము (చూ, సూడకములు.) దే. వి. (1) మల్లబంధ విశేషము. భార. విరా. 2, ఆ. 19: చూ, మల్లశాస్త్రము; వై. వి (2) = తాల. తలుపు లోనగు వానికి వేసెడు తాళము: (చూ, తాళము. 1.) చూ, బీగము.

తాళముచెవి, వా. వి తాళము వేయుటకును తీయుటకును తగిన పొడవగు పనిముట్టు: చూ, బీగము

తాళములు, అం. ధ్రువము, మఠ్యము (మఠ్యము), రూపకము, త్రిపుట, జంపె, అట, ఏకము (7): (చూ, తాళము. 2.)

తాళమూలిక, సం. వి. ఆ స్త్రీ. నేలతాడు*. చూ, శిలీంధ్రకము.

తాళవర్జితము, అం. చూ, గాయకదోషములు.

తాళవృంతము, సం. వి. అ, న: చూ, విసనకఱ్ఱ

తాళప్రత్యయము, సం. వి. అ. పుం. తాళప్రాణకాభేదము: చూ, తాళము. 2.

తాళసపత్రము, సం. వి. అ, న. = : చూ, తాళిస పత్రిరి.

తాళాంగములు (అం. ప్రాణములు), అం. అనుద్రుతము (విరామము), ద్రుతము, లఘువు. గురువు, ప్లుతము, కాకపాదము. (6).

తాళారోహణన్యాయము, న్యా తాటిచెట్టెక్కువాని నెవరదనుక నెట్టదోయునంతనరీతి.

తాళాధ్యాయము, వా. 1. శివశక్తుల సామరస్యాత్మక రూపమే తాళము. మఱియు ఘాతజధ్వనులతో తన్మధ్యస్థము లయిన విరామకాలములతోనయిన నృత్యగీతవాద్యకాల పరిచ్ఛేదనమే తాళశబ్దార్థము, దీనిని గుఱించి తెలుపునది తాళాధ్యాయము: వా. 2. కొట్టుట, తన్నుట. "సీకు పారము రాకున్నచో తాళాధ్యాయము తప్పదు."

తాళాలు, వా. వి. ఒ: చూ, కన్నాత. ఆం. భా. ద్వి 207. (తాళములు).

తాళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1. = తాడి*. చూ, శ్రీతాళము; దే. వి రూ-తాళీ. (1) పతకము, హారము నడుమను డెడు రత్నపు బిల్ల: చూ, భూషణము 2; 2) రూ. తాపడము. తాపళము, ఒకానొక హారము. ఉ, రా. ౯, ఆ. 30: చూ, భూషణము.2.

తాళించు, దే. స. క్రి. 1. జూదమాడునప్పుడు క్రింద వేయుటకై పాచికలను చేతనుంచుకొని యిటు నటు త్రిప్పు. ఉ. హరి, 3, ఆ. 64; వై. అ క్రి 2. తాళము వేయు. లక్ష్మీ. 2, ఆ. 82: తాళగించు, దరువువేయు

తాళిక, దే. వి 1. ఓర్పు: చూ, శాంతము. 1; వి 2. తాలింది: చూ, శాంతము. 3.

తాళియను, దే. అ. క్రి. తాళు: అను.

తాళితాడు, దే. అ క్రి. మూర్ఛిల్లు. సా. ఱ. మా, 42: చూ, సొమ్మసిల్లు.

తాళిసపత్తిరి, వై. వి = తాళిసపత్రి (సం. వ)— తాళీసపత్రము- రూ-తాళసపత్రము.

తాళికము, అం. ఒకానొక భస్మము: చూ, భస్మములు.

తాళి. దే. వి చూ, రూ-తాళి (1) (2). ... నదు.— అచ్చ. సుం, కాం. 34.)

తాళికుఁడు, దే. విశే. కార్యకర్త: చూ, వ్యవహర్త. 2.

తాళు, దే. అ. క్రి. 1. తాళికయగు: చూ, శాంతించు; 2: చూ, సహించు; 3. ఆత్రపడక విచారించు: రూ-తాళుకొను, నిదానించు, విబ్బరించు.

తాళుకొను, —పై.—

తాళ్ళపాము, వా వి. 1. ఒకానొక బాలక్రీడ: చూ, బాలక్రీడ; 2. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము. (ఇట్లు తాటిల్లిపాము.)

తాళ్వారము, దే వి. రూ-తావారము. స్తంభముల మీఁదికి దించిన సోవా: చూ, సదనము. 1.

తి

తి, వా. వ్యాకరణంబున—1. అజ్ఝుమొదలగు శబ్దంబుల తివర్ణంబంతాగమంబును రేఫంబున కొక్కటికి లోపంబునగు; 2. విభక్తి పరంబగునపుడు గోయిప్రభృతుల తుదియక్షరంబు తివర్ణంబగు; 3. టి-తివర్ణంబులు పరంబులగునపుడు డుత్వంబున కిత్వంబగు; 4. టి వర్ణంబు పరంబగునపుడు క్రిందు-మీఁదు-ముందు పువర్ణంబున యత్వంబున కత్వంబగు; 5. ఔపవిభక్తికముల తృతీయాసప్తములకత్వంబాదేశంబు బహుళంబుగానగు. (4—5 అర్థంబుల యశంబులు 'తి'కి సంబంధించినవిగాన విట వివరింపఁబడియె.)

తింట, దే. వి. తినుట: చూ, సాపాటు.

తిండి, దే. వి. 1. భోజనము: చూ, సాపాటు; 2. ఆహారము. జై. 3, ఆ 34; చూ, సాదము. (1).

తిండికత్తియ, ద్వ. విశే. రూ-తిండికత్తె. తిండిపోతు; చూ, స్త్రీ.

తిండికాఁడు, దే. విశే రూ-తిండీఁడు: చూ, భక్షకుఁడు.

తిండిపోతు, దే. విశే. 1: చూ, తిండికత్తియ; 2: చూ, తిండికాఁడు.

తిండీఁడు, దే. విశే; చూ, రూ-తిండికాఁడు.

తిండుకిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: అగ్నిమేంటి*.

తింతిశి, సం. వి. ఈ స్త్రీ చింత*: చూ, బహుపత్ర.

తింతిడ, సం. వి. అ. స్త్రీ.—పై.—

తింతిడము, సం. వి అ. పుం. 1: చూ, తింతిశి*; న. 2. చింతపండు: చూ, తింత్రిణీకము.

తింతిడి, సం వి. ఈ. స్త్రీ: 1; చూ, తింతిశి*: 2. జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4.

తింతిడిక, సం. వి. అ, స్త్రీ: చూ, తింతిశి*.

తింతిడీకము, సం వి. అ, న: చూ, తింతిడము.

తింతిలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తింతిశి*:

తింతిలిక, సం. వి. అ. స్త్రీ.—పై.—

తింత్రిడీకము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-తింతిడీకము - తింత్రిణీకము.

తింత్రిణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తింతిశి*.

తింత్రిణీకము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-తింత్రిడీకము.

తింకదుము, సం. వి. అ. పుం.= చూ, తుమ్మికి-తుమికి.

తికమక, దే. వి 1. కలఁత. సా. 1. ఆ 94. చూ, సంతాపము; 2. చూ, సంభ్రమము; 3 అంగములయొక్క అస్వాధీనత. భాగ. 6, స్కం 308.

తికమకగొను, దే. అ. క్రి. (తికమక+కొను) 1; చూ, సంభ్రమించు. భాగ. 6, స్కం. 27 : 2. అంగములయొక్క అస్వాధీనతను పొందు: తికమకలాడు.

తికమకలాడు, —పై.—

తికము, వై. వి. 1.=త్రిక. ముడ్డిపూస: చూ. రూ టి; వై స. 2.=త్రిక. మూఁడు: చూ, మూఁడు.

తికోషము, సం. వి. అ. పుం: చూ, తిమి 2.

తిక్క, దే. వి. రూ- త్రిక. 1 పిచ్చి: చూ, వెఱ్ఱి. 1; 2. పిచ్చివాఁడు; చూ, వెఱ్ఱివాఁడు; 3: చూ, పైత్తము. (చూ, ధాతువు)

తిక్కగొను, దే. అ క్రి. (తిక్క+కొను) పిచ్చెత్తు: చూ, వెఱ్ఱెత్తు

తిక్కటమక్కట, దే వి కలఁత: చూ, సంతాపము.

తిక్కటిక, సం. వి. అ స్త్రీ: చూ. రూ తిక్కణిక.

తిక్కడి, దే. వి. నాలుగడికెడు చిప్పదురు: చూ, తరుక్కువు.

తిక్కణిక, సం వి. అ స్త్రీ: చూ, మట్టిపగడము.

తిక్కన, అం. కవుల ముగ్గురిలో నొకఁడు: చూ, కవులు (ఇతనియింటిపేరు కొట్టరువువారట.) (గ్రామనామము ఇంటిపేరయ్యెనందురు.) చూ, కొట్టరువు-క్షేత్ర.

తిక్కశంకరయ్య, జా. పట్టు వీడని వాఁడు.

తిక్త, సం. వి. అ. స్త్రీ. కటుకరోహిణి* చూ, శకులాదని. 1.

తిక్తకర్కోటకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కందవల్లి*: చూ, వంధ్యాకర్కోటకి.

తిక్తగుంబ, సం. వి అ స్త్రీ. కానుగ *: చూ, శాదఘ్నము.

తిక్తబీజ, సం. వి అ. స్త్రీ పెద్దచేఁదు అనుగు*: చూ, సొఱ

తిక్తము, సం. వి. అ. న. 1. చేఁదిపొట్ల*: చూ, పొట్ల: పుం. 2; కసరు, చేఁదు.(సం. ప.).—కటువు; విశే. 3. సుగంధము గలది, కషాయము, సురభి: చూ, వాసన; 4. చేఁదైనది.

తిక్తవారము, సం. వి. అ. పుం. 1. తుమ్మెదల మైథునము: చూ. సంయోగము; 2. పిశాచము పట్టిన మనస్సు: చూ, హృదయము. 2.

తిక్తశాకము, సం. వి. అ. పుం 1. ఉలిమిరి*; చూ, శ్వేతపుష్పము: 2 చంద్ర *: చూ, వెలిచంద్ర.

తిక్తాలాబువు, సం. వి. ఉ. పుం. చేఁదిసొర*: చూ, సొర.

తిగ, వై. స.=త్రికిమ్. రూ-తివ-తీ "తేఁపన్నవాఁడీతఁడే తిగకన్ను లేని, శంభుఁడంచున." (చంద్రాలో-ము. 15.): చూ, మూఁడు.

తిగకంటి, ద్వ. వి. (తిగ+కన్ను) ముక్కంటి. అచ్చ. అ. కాం. 13: చూ, శివుఁడు. 1.

తిగకాళ్ళదేవర, ద్వ. వి. నిప్పు: సాం. దే. 12: చూ, వహ్ని. 1,

తిగప్రోలుదాయ, ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. (ఇట్లు తిగప్రోలువేఁటకాఁడు.)

తిగవంచ. ద్వ. స. రూ-తీవంచ: చూ, నాలుగు.

తిగియు, దే. స. క్రి. రూ-తివియు. ఆకర్షించు: చూ, రెమ్ము.

తిగుచు, దే. స. క్రి. రూ-తివుచు.

తిగుచువాఁడు, ద్వ. వి: ఈడ్చువాఁడు. (సం. వ.)— కర్షకుఁడు. రూ-కార్షకుఁడు.

తిగ్మము, సం. వి. అ. న. 1. వెట్ట: చూ, వేఁడిమి; విణ. 2. వేఁడిమికలది: చూ, వేఁడిమి.

తిట్ట, దే. వి. గుట్ట. భార. ద్రోణ. 5, ఆ. 193; భార. విరా. 5, ఆ. 154: చూ, రాశి. 1.

తిట్టాట, దే. వి: చూ, శాపము. 1.

తిట్టాడు, దే. స. క్రి. (తిట్టు+ఆడు) తిట్టు: చూ, శపించు.

తిట్టు, దే. వి. 1: చూ, తిట్టాట. పాండు. 5, ఆ. 270; 2. అప దూఱు: భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 331: చూ, నెగ్గింపు; స. క్రి. 3: చూ, తిట్టాడు. కళా. 4, ఆ. 19; 4. దూఱు: చూ, నెగ్గించు.

తిట్టువడు, ద్వ. అ. క్రి. (తిట్టు+పడు): చూ, వీటిబోవు.

తిట్టువాటు, ద్వ. వి: చూ, తిట్టు. 2.

తిడిమ్మి, దే. వి. 1. రథము పాఱునప్పటి మ్రోతయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. రథము పాఱు నప్పటి మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.

తిణింగిణి,అం. విన్నాణములు 32 లో నొకటి:చూ,విన్నాణములు.

తిణిఁగి, అం.—పై.—(ఇట్లు సింగిణి.)

తితఉవు, సం. వి. ఉ. పుం, న. రూ-తితఉవు. చాలని. (తె. ప) .—జల్లి-జల్లెడ.

తితిక్ష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. ఓర్పు: చూ, శాంతము. 2; అం. 2: చూ, శమాదులు.

తితిక్షువు, సం. విణ. ఉ: చూ, సహనుఁడు.

తిత్తి, వై. వి. = ఖ్రితి. 1. కొలిమితిత్తి: చూ, భస్త్ర; 2. మృగ ములతోలు. స్వా. 4, ఆ. 60: చూ, బెరడు. 1; 3. ఒలిచి సుతిపోయుట కేర్పరచినతోలు: చూ, బెరడు. 1; 4: చూ, తత్తెర; 5. కత్తులతిత్తి: చూ. హడపము. 2;6. వక్కాకుల తిత్తి: చూ, హడపము. 2; 7. అసిమి: చూ, పంచి.

తిత్తికాఁడు, వై. విణ: చూ, సుతికాఁడు.

తిత్తిరి, సం. వి. ఇ. పుం. = : చూ, తీతువు.

తిధి, సం. వి. ఇ. పుం. స్త్రీ. 1. = తేదీ. పాడ్యమి లోనగునది. (శుక్లపక్షము మొదటనుండి క్రమముగా ఐదేసి తిథులు నంద, భద్ర, జయ, రిక్త, పూర్ణ యను నామములు కలవి యగును.): చూ, తిథులు; 2. అబ్దికము, శ్రాద్ధదినము: చూ, సాంవత్సరికము; అం. 3: చూ, పంచాంగములు (చూ, అంగము. 9); 4: చూ, దినాంగములు; 5. తద్వి.— మూఁడువారములు కూడినతిథికి.- అవమము, త్రిద్యు స్పృక్కు: (చూ, దినము.)

తిథిప్రణి, సం. వి. ఇ. పుం. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

తిథులకు అధివతులు, అం. పాడ్యమికి-అగ్ని, వి-బ్రహ్మ, త-పార్వతి, చ-విఘ్నేశ్వరుఁడు, పం- ఆదిశేషుడు, ష-కుమార స్వామి, స-సూర్యుఁడు- అ-శివుఁడు, న-అష్టవసువులు, ద-దిగ్గజములు, ఏ-యముఁడు, ద్వా- విష్ణువు, త్ర-మన్మ థుఁడు, చతు-కలిపురుషుఁడు, పౌ- చంద్రుఁడు, అమా-పితృదేవతలు: (చూ, తిథి.)

తినాసము, వై. వి. = తినిశము. నెమ్మి*: చూ, స్యందనము:

తినిపించు, దే. స. క్రి. తినునట్లుచేయు.

తినిపించువాఁడు, దే. వి: చూ. ఆశయిత.

తినిశము, సం. వి. అ. పుం. = : చూ, తినాసము.

తిను, దే. స. క్రి: చూ, సాపడు.

తినుకు, దే. వి. 1. ముక్కిముక్కి విఘించుట: చూ, యాతన; అ. క్రి. 2. ముక్కిముక్కి విఘించు: చూ, విఘించు.

తినుట, దే. వి. తినఁబడుట: చూ, భుక్తము. 1.

తినువాఁడు, దే. వి. కుడుపరి: చూ, మ్రింగువాఁడు.

తిన్న, దే. విణ. 1. మనోజ్ఞము: చూ, హృద్యము;2. యుక్తము. పాండు. 2, ఆ. 121: చూ, యోగ్యము. 2; 3. తిమ్మ, నిమ్మళము: చూ, స్వస్థము; 4. సూటి, ఋజువు (అనియు): చూ, లక్ష్యము.1;5. సౌమ్యము. భార. సౌ. 1, ఆ. 80. పవ రణ-రూ-సవరణము: (చూ, సౌమ్యము.)

తిన్నఁగా, దే. ద్రి: చూ, ఒయ్య. 1.

తిన్నఁదనముగలవాఁడు, దే. వి: చూ, సరళుఁడు.

తిన్నన, దే. వి. 1. మనోజ్ఞత. అం, భా. తృ. 14: చూ, హృద్యము; 2. యుక్తత: చూ, యోగ్యము. 2; 3. తిమ్మన, స్వస్థత: చూ, స్వస్థము; 4. మయివడి-రూ-మెయివడి-మై నడి; చూ, సౌమ్యత; 5. ఋజుభావము. పాండు. 3, ఆ. 94: చూ, హృద్యము.

తిన్నియ, దే. వి. రూ-తిన్నె-తీనియ-తీనె. అచ్చ. ఆ, కాం. 10: చూ, వేదిక.

తిన్నె, 1.—పై.—; 2. గవవివాకిట వాటముగ నేర్పఱచిన మట్టిదిబ్బ, హస్తినఖము: దిబ్బ.

తిపరతాండము, వా. వి. మనస్సునకు కుదురుపాటు లేకుండఁ జేయుట. ("తిపరతాండము పెసరపప్పు.")

తిపిరి, వా. వి: చూ, సొఱకాయ.

తిపిరికిన్నెర, వా. వి. సొఱకాయచే రచించిన వాద్యము: చూ, వీణ.

తిపురుకట్టు, దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు.

తిప్ప, వై. వి. = ద్వీప. 1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2. చిన్న కొండ: చూ, పర్వతము; 3. ఉద్ధ. వసు. 1, ఆ. 137. చూ, రాశి. 1.

తిప్పకాయ. దే. విణ. ఆకతాయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. (ఇట్లు దిప్పకాయ.)

తిప్పతీఁగ, దే. వి. రూ-తిప్పతీఁగె*: చూ, సోమవల్లి (దీని నుండి తిప్పసత్తు తీయుదురు. ఇది జ్వరములమీఁద పని చేయును.)

తిప్పత్రిమ్మరి, ద్వ. వి. 1. కోఁతి. అచ్చ. కిష్కిం. కాం. 28: చూ, వానరము; 2. కొండచిలువ: చూ, సర్పము.

తిప్పతెల్లు, ద్వ. వి. ఇక్షుకము*: చూ, బాణ.

తిబిరి, దే. వి. 1. మాఱుపాటు: చూ, వ్యత్యయము; విణ. 2. అల్పము: చూ, స్వల్పము; వా. వి. 3. లెక్కలలోని పొర పాటు. (తేడా.)

తబ్బి, దే. వి. ముందటికి కుట్టు పోనిచ్చుచు వెనుకకు మరలించి మరలించి కుట్టెడు గట్టికుట్టు: చూ, స్యూతి. 1.

తిమి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. నూఱుయోజనముల పొడవుగల చేప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. మున్నీరు: చూ, సము ద్రము. 1. [మత్స్యము. 1.

తిమింగిలము, సం. వి. అ. పుం. తిమిని మ్రింగెడుచేప: చూ,

తీఁడిరించు, దే. అ. క్రి. ప్రకాశించు. కాశీ. 3, ఆ. 235: చూ, హవణిల్లు.
తీఁపురము, దే. వి. తప్పు: చూ, సొంటు.
తీక్ష్ణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఊరఁగోగు*: చూ, మృదుద్రుమము.
తీక్ష్ణకంటక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, దృష్టావేశ*.
తీక్ష్ణకర్మ, సం. వి. న్. పుం. తీక్ష్ణమగు కర్మగలవాఁడు: చూ, అయశ్శూలికుఁడు.
తీక్ష్ణగంధ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఓమము: చూ, యవాని; 2. నల్లావాలు: చూ, సర్షపము.
తీక్ష్ణగంధము, సం. వి. అ. పుం. 1. మునగ*: చూ, శిగ్రువు. 1; 2. పెద్దతుమ్మి*: చూ, తుమికి; 3. నెరవెంద*: చూ, సరవెంద.
తీక్ష్ణతుండము, సం. వి. అ. పుం. దోమ: చూ, మశకము. 1.
తీక్ష్ణపత్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఉప్పి*: చూ, లవణి.
తీక్ష్ణము, సం. వి. అ. న. 1. = తీఁద్రము. వెట్ట: చూ, వేఁడిమి; 2. విషము: చూ, విసము. 1; 3. పోరు: చూ, యుద్ధము; 4. ఇందుప్పు: చూ, లవణము. 1; 5. ఇనుము: చూ, లోహము. 1; పుం. 6. గాజుప్పు: చూ, లవణము. 1; విణ. 7. చుఱుకైనది: చూ, రౌద్రము. 3; 8. వాఁడియైనది: చూ, మిడి. 4.
తీక్ష్ణసారము, సం. వి. అ. పుం. ఇప్ప*: చూ, మధూకము.
తీడు, దే. స. క్రి. వాఁడిచేయు. పంచ. వేం. 2, ఆ. 197.
తీతువు, వై. వి. = తిత్తిరి. (సం. ప).—అర్ధపారావరము, ఖరకోణము, ఖరక్వాణము, తిత్తిరి; తద్వి-తిత్తిరి పక్షుల సమూహము.— (సం. ప).—తైత్తిరము.
తీన్‌తేఱ, వా. అవ్య. నీరసము.
తీనియ, దే. వి. రూ-తిన్నియ. అచ్చ. యు, కాం. 439: చూ, వేదిక.
తీనె,—పై.—
తీపారు, దే. అ. క్రి. (తీపు + ఆరు): చూ, మనోజ్ఞమగు.
తీపి, దే. వి. 1. తీపు. కమ్మనిరసము: చూ, మాధుర్యము; 2. కోరిక: చూ, వాంఛ; విణ. 3. కమ్మనిది: చూ, మధురము.
తీపు, దే. వి. 1. కమ్మన: చూ, మాధుర్యము; 2: చూ, యాతన; 3. అరఁటిగెలలోనిఅత్తము. అం, భా. ద్వి. 58: చూ, పూగుత్తి; విణ. 4. కమ్మనిది: చూ, మధురము; అం. 5: చూ, రసములు.
తీపుద్రాడు, దే. వి. (తీపు + త్రాడు) వేఁటాడుటకుఁదగిన సాధనము: చూ, వాగుర.
తీమునగ, ద్వ. వి: చూ, రూ-తియ్యమునగ*. అం, భా. ద్వి. 44.
తీయ, దే. విణ: చూ, తీపి. 3.
తీయదోన, దే. వి. తియ్యనిదోస*: (చూ, దోస): చూ, హరివాలుకము.
తీయన. దే. వి: చూ, తీపు. 1-5.
తీయము, దే. వి: చూ, రూ-తియ్యము. విజ. 3, ఆ. 182.
తీయమునగ, ద్వ. వి: చూ, రూ-తియ్యమునగ.
తీయు, దే. అ. క్రి. 1. తొలఁగు: చూ, విరియు. 5; 2. కృశించు: చూ, సొటసొటవోవు; 3. తగ్గు: చూ, స్రుక్కు, 9; స. క్రి. 4. ఈడ్చు: చూ, రెమ్ము; 5. కొను: చూ. విలుచు; 6. వెలయిచ్చికొను; 7. వేయు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 119: చూ, విసరు. 8.
తీయువాఁడు, దే. వి: చూ, గ్రహీత.
తీరబకన్యాయము, న్యా. ఒడ్డున కొంగ జపముచేయుచున్నట్లుండి చేఁప చేరువకు రాఁగా లటుక్కునఁబట్టి మ్రింగుననురీతి.
తీరము, సం. వి. అ. న. 1. = దరి. ఒడ్డు: చూ, రోధస్సు; 2. తగరము: చూ, లోహము. 1.
తీరు, దే. వి. రూ-తీఱు. 1. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 2. శరము: చూ, బాణము. 1; 3. రీతి: చూ, విధము. 1; 4. మంజులము. వేం. ఆం. 56: చూ, హృద్యము; 5. సొగసు: చూ, సౌందర్యము; 6. సంధి: చూ, సాప్తపదీనము; అ. క్రి. 7. చచ్చు: చూ, మరణించు; 8. చక్కఁబడు, యుక్తమగు: చూ, పరివడు. 2; 9. శక్యమగు. నిర్వ. 7, ఆ. 76: చూ, సిద్ధించు; 10. చెడు: చూ, నశించు; 11. పాయు: చూ, విరియు. 1; 12. అవకాశపడు.
తీరుకు, దే. వి. ఒకానొక నాట్యగతి: చూ, నాటకము. 1. (తీరుకులు = కోపులు.)
తీరుచు, వై. ప్రే. = తీర. (రూ-తీర్చు-తీఱుచు-తీఱుపు) దేశ్యమని శ. ర). 1. నెఱవేర్చు, తీర్పుచేయు (అని కొందఱు): చూ, సవరించు; 2. చక్కఁబఱచు, దిద్దు. విజ. 1. ఆ. 132: చూ, సవరించు; 3. నృత్తగీతవాద్యములు సమముకావించు; 4. నాశముచేయు; 5. పాయఁజేయు: చూ, పాపు.
తీరుపరి, దే. వి. రూ-తీర్పరి. (తీరుపు + అరి) 1. న్యాయాధిపతి: చూ, స్వామి. 3; 2. చారుఁడు: చూ, వేగువాఁడు; విణ. 3. అధిపతి: చూ, ప్రభువు. 2; 4. కార్యనిర్వాహకుఁడు. జై. 8, ఆ. 57: చూ, సమర్థుఁడు.
తీరుపు, దే. వి. రూ-తీర్పు. 1. న్యాయము, తెగతెంపు, ఉ. రా. 6, ఆ. 139: చూ, సత్యము. 1; 2. చక్కఁబాటు; 3. తాళమానలయ: చూ, నాటకము. 1; 4. బాకీని తీర్చుట; వా. 5. ధాన్యాదులుగొనినవారు అమ్మినవారి కిచ్చెడు పద్దు.
తీరువ, దే. వి. (రూ-తీరువాయి-తీర్వ.) పంటపెట్టువాఁడు రాజునకిచ్చెడు సీటిపన్ను: చూ: సిస్తు. 1.
తీర్చు, వై. ప్రే: చూ, రూ-తీరుచు- (దేశ్యమని శ. ర.) చక్కఁబరచుటకు.—భార-విరా. 1, ఆ. 101; నాశముచేయుటకు.- భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 273. సవరించుటకు.— భార. విరా. 1. ఆ. 54; నృత్తగీతవాద్యములు సమముకావించుటకు. —ఉ, రా. 6, ఆ. 139.
తీర్ణము, సం. విణ. దాటఁబడినది: చూ, లంఘ.
తీర్థంకరుఁడు. సం. విణ. తీర్థకరుఁడు, బుద్ధదేవుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.
తీర్థకరుఁడు,—పై.—
తీర్థకాకన్యాయము, న్యా. కాకి గంగాదితీర్థములయందు మునుఁగునుగాని దానివలనఁగలుగు ఫలము నెఱుఁగదను రీతి.
తీర్థమాట, మి. వి. తీర్థమాడుట. కాశీ. 5, ఆ. 48: చూ, స్నానము. 1.

తీర్థమాడు, మి. అ. క్రి (తీర్థము + ఆడు) స్నానముచేయు: చూ, నీళ్ళాడు; ప్రే. 2. తీర్థమార్చు. కాశీ. 6, ఆ. 270.

తీర్థము, సం. వి. అ. న. 1. మహాత్ములు స్నానముచేసిన పుణ్యోదకము: చూ, సలిలము; 2. పుణ్యనది: చూ, న°; 3: చూ, రేవు. 1-2; 4. నూతి దగ్గఱ నుండెడు తొట్టి: చూ, నిపానము. 1; 5. పుణ్యక్షేత్రము: చూ, భూమి. 1; 6. జన్నము: చూ, యజ్ఞము; 7. నియమనగ్రంథము: చూ, శాస్త్రము; 8. ఉపాయము: చూ, వెరవు; 9. భాజనము: చూ, పాత్రము. 6; 10. స్త్రీరజస్సు, ముట్టునెత్తురు: చూ, రేతస్సు. 1; 11. ఉపాధ్యాయుఁడు. (శ. ర): చూ, ఓఝుఁడు; 12. మంత్రి (శ. ర): చూ, తీర్థుఁడు.

తీర్థయాత్ర, అం. (గంగాది తీర్థములు సేవించుట): చూ, గమన రహితములు.

తీర్థరాజి, సం. వి. ఇ. పుం. కాశి: చూ, దేశము. 176: (చూ, క్షేత్రములు.)

తీర్థవాసి, సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) తీర్థసేవచేయువాఁడు: తైర్థికుఁడు.

తీర్థుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, తీర్థము. 11-12.

తీర్పరి, చూ, రూ-తీరుపరి.

తీర్పు, దే. వి: చూ, రూ-తీరుపు. (చక్కఁబాటునకు—భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 193.)

తీఱమి, దే. వి. అక్కఱ, పోరామి. భార. విరా. 1, ఆ. 128: చూ, వ్యాపారము. 1.

తీఱిక, దే. వి. తీఱుబడి, అవకాశము: చూ, సందు. 6.

తీఱు, దే. వి. అ. క్రి: చూ, రూ-తీరు. (నశించుటకు.—భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 273; పాయుటకు.- భార. ఆది. 4, ఆ. 19; అవకాశపడుటకు.—భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 102.)

తీఱుగడ, దే. వి. 1. రూ-తీరుదల. తేఱుగడ, ముగియుట: చూ, సమాప్తి. 1; 2: చూ, తీఱిక.

తీఱుచు, వై. ప్రే. = తీర: చూ, రూ-తీరుచు.

తీరుదల, దే. వి: చూ, రూ-తీరుగడ. ఉ, రా. 6, ఆ. 302.

తీఱుపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, నశించు. పంచ. వేం. 1, ఆ. 696.

తీఱుపాటు, ద్వ. వి: చూ, తీఱిక.

తీఱుపు, వై. ప్రే: చూ, రూ-తీఱుచు. రాఘ 1, ఆ. 42. (దేశ్య మని శ. ర.)

తీఱుబడి, దే. వి: చూ, తీఱిక.

తీలగు, దే. అ. క్రి. (తీలు + అగు) రూ-తీలుపడు. అడఁగు: చూ, గ్రుక్కు. 4.

తీలు, దే. వి. లోపల నణఁగియుండుట: చూ, స్తబ్ధము.

తీలుపడు, ద్వ. అ. క్రి. తీలగు. పాండు. 4, ఆ. 18: చూ, గ్రుక్కు. 4.

తీలుపాటు, ద్వ. వి: చూ, పీలుపాటు. నై. 7, ఆ. 52.

తీవ, వై. వి. = దీర్ఘ: చూ, రూ-తీఁగ.

తీవంచ, ద్వ. స. (తిగ + వంచ) మూఁడునొకటి "సీ. వామాక్షి యొకతె తీవంచవేయుమటన్న, నది శిల్పిరాక యెట్లగు నటంచు" చమ. 1, ఆ. 43; పండి. పురా. 125. పా.

తీవంచ మోములదిట్ట, ద్వ. వి. నల్మోము దేవర. సాం. దే. 5: చూ, బ్రహ్మ. 1.

తీవరపడు, వై. అ.క్రి. (తీవరము + పడు): చూ, సంభ్రమించు.

తీవరపాటు, వై. వి. తీవరపడుట: చూ, సంభ్రమము. 1.

తీవరము, వై. వి. = తీవ్రము. త్వరితము: చూ, స్యదము.

తీవరించు, వై. స. క్రి. త్వరితపఱచు. శశాం. 4, ఆ. 24.

తీవరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. చేఁపలఁబట్టువాఁడు: చూ, వలజేఁడు (శ. ర); 2. సముద్రుఁడు: చూ, సముద్రము; వై. వి. (1). = ధీవరః. చేఁపలుబట్టువాడు: చూ, వలజేఁడు (పురుషోత్తమః వీయము.)

తీవియ, వై. వి. = దీర్ఘ: చూ, రూ-తీఁగ. అచ్చ. బాల, కాం. 189.

తీవిరము, దే. వి: చూ, రూ-తీఁట.

తీవె, వై. వి. = దీర్ఘ: చూ, రూ-తీఁగ.

తీవెసరులు, వై. వి. ఒకరకముపప్పు: చూ, ధాన్యము.

తీవ్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. నల్లావలు: చూ, సర్షపము; 2. కటుకరోహిణి: చూ, కసులాదని. 1; 3. తీఁగగఱిక*: చూ, తృణము. 1.

తీవ్రగంధ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఓమము: చూ, యవాని.

తీవ్రగంధము, సం. వి. అ. పుం. కారుబుడమ*: చూ, బుదమ.

తీవ్రము, సం. వి. అ. న. 1. పెల్లు: చూ, హేరాళము. 1; విణ. 2. అధికము: చూ, హేరాళము; 3. మిక్కిలి వేఁడిమి గలది: చూ, వేఁడిమి; 4. కారముగలది: చూ, కారము. 1; 5. = తీవరము. శీఘ్రము: చూ, స్యదము; అం. శ్రుతులు 22 లో నొకటి: చూ, శ్రుతులు.

తీసికొను, దే. స. క్రి: చూ, కొను. 6.

తీసివేఁత, వా. వి. ఎత్తివేఁత: చూ, వ్యవకలనము.

తీసివేయు, దే. స. క్రి. 1. ఖండించు: చూ, వెలగు; 2. తగ్గించి వేయు: చూ, ఎత్తివేయు. 1; 3: చూ, తగ్గించు; అ. క్రి. 4: చూ, వ్యయించు.

తు

తు, సం. అవ్య. 1. పాదపూరణమందు వర్తించును: "తతస్తు రాజంతం", త్వర్చాహేత్వః పాదపూర్తా వితశేషః: చూ, చ. 1; 2. అయ్యవే; 3. విశేషమందు వర్తించును "పూజ్యాగౌః కపిలాతు పూజ్యతరా.": చూ, హేరాళము. 1; 4. నిశ్చ యార్థకము. "వేదాస్తుప్రమాణం": చూ, సత్యము; 5. మర్యాదయందు వర్తించును. (పూజయందు వర్తించును.) "వేదాధ్యస్తు ద్విజాతీనాం.": చూ, సన్మానము; 6. హేత్వర్థకము. "ద్విజస్తుజలదైశ్చనాభవిత్రీవృష్టిసంహతిః.": చూ, హేతువు. 1; 7. అభిప్రాయము: చూ, స్మృతి. 1; 8. నిద్దుర: చూ, స్వప్నము. 2; 9. దూరమునుండి పిలుచుట: చూ, సంబోధనము; 10. గుంర్రించు: చూ, వికారము. 1; 11. మేలు: చూ, శుభము; 12: చూ, లాలనము. 1.

తుంగ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. జమ్మి*: చూ, శమి; దే. వి. (1) తుంగముస్తె, నిడుముస్తె, (అని కొందఱు)*: చూ, తృణము. 1.

తెగులుగొంటు, దే. విణ. రూ-తెవులుగొంటు. తెవులుగొంటు. 1. వ్యాధిగ్రస్తుఁడు: చూ, వ్యాధితుఁడు; 2. వ్యాధిగ్రస్తురాలు: చూ, స్త్రీ: 3 వ్యాధిగ్రస్తము: చూ, రోగము. 1.

తెగులుగొను, దే. అ. క్రి. (తెగులు + కొను): రూ-తెవులుగొను, తెవులువడు.

తెగువ, దే. వి. 1. తెంపు; చూ, సాహసము; 2. దాతృత్వము: చూ, వితరణము.

తెగువడు, ద్వ. అ. క్రి. (తెగువ + పడు) భేదపడు: చూ, వేఱుపడు.

తెచ్చు, దే. స. క్రి. తీసికొనివచ్చు: కొనివచ్చు. (సం. ప.):— ఆనయించు.

తెచ్చుట, వా వి. పొందుట: (సం. ప.)— ఆనయము — రూ— ఆనేయము, ఆహరణము, ఆహరము, ఆహృతి; తద్వి:— పొందింపఁదగినది.— ఆనేతవ్యము.

తెచ్చువాఁడు, వా. వి: చూ, ఆనేత.

తెటిక, దే. వి తెప్ప: చూ, హోడము.

తెటుకు, వా. వి. వంపు, ఎగుడు దిగుడు. "మంచపుపట్టెలు తెటుకుగానున్నవి": 2. తేడా, భేదము. "నీమాట తెటుకుగ నున్నది."

తెట్ట, వై. వి = ధట్ట. ప్రోవు: చూ, రాశి 1.

తెట్టగిలఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. (తెట్టగిలన్ + పడు) రూ-తెట్టగిలు. తెట్టగిల్లు, తెల్లవాఱు; చూ, సొల్వు (స్వార్థమునపడు.)

తెట్టగిలు, దే. అ క్రి. —పై.—

తెట్టగిల్లు, —పై —

తెట్టతెన్ను, ద్వ వి. ఘంటాపథము, సంసరణము, ఘంటలతోఁ గూడిన యేనుఁగులదారి: చూ, మార్గము. 1.

తెట్టతెరువు, —పై.—

తెట్టి, దే. వి. (రూ-తెట్టియ-తెట్టువ-తెట్టె తొట్టి-తొట్టువ.) 1. నీటి మీఁదిమడ్డి; 2. పెరుఁగుమీఁదితెట్టె చూ, మీఁగడ.

తెట్టియ, వై. వి. రూ-తెట్టె. 1.—పై.—; 2. తేనెపెర, తెట్టె: చూ, మధుపటలము; 3 తృణకాష్ఠానిఖారము: రూ-తెట్టువ—తెట్టె.

తెట్టు. దే. వి. కంచెకోట: చూ, ప్రాచీనము. 1.

తెట్టువ వై. వి. 1. నీటియందుగాలి కొంక ప్రక్కఁజేరిన తృణాది సమూహము. లక్ష్మి. 3, ఆ. 110: చూ, రూ-తెట్టియ. 3; 2. వర్గము ఉ, రా. 3, ఆ. 78: చూ, సమూహము.

తెట్టువకట్టు, ద్వ. అ. క్రి (తెటువ + కట్టు) నీటియందు తృణాది కము గాలి కొంక ప్రక్కఁజేరు నిర్వ. 1, ఆ. 51. రూ-తెట్టువలుకట్టు-తెట్టెకట్టు, తెట్టువలుగొను-తెట్టెలగొను.

తెట్టువలుకట్టు, —పై.—

తెట్టువలుగొను, —పై. —

తెట్టువు, దే. వి. కంచెకోట: చూ, ప్రాచీనము. 1.

తెట్టె, వై వి. 1: చూ. రూ-తెట్టియ. 1-2-3; 4. రూ-తెట్టెము. గుంపు: చూ, సమూహము

తెట్టెము, వై వి: చూ, రూ-తెట్టె.

తెట్టెలుగట్టు, ద్వ అ. క్రి. (తెట్టెలు + కట్టు) ప్రోఁకగొను: చూ, రాశిపడు.

తెట్టెలుగొను, (తెట్టెలు + కొను) — పై. — ఉ, హరి. 3, ఆ. 27.

తెడ్డు, వై. వి. = తండువు-తండూ. రూ-త్రెడ్డు. 1. కొయ్యగరిఁటె: చూ, దర్వి. 1. (చూ, పాత్రము. ౮.); 2. పడవ త్రోసెడుపలక; చూ, పీలి. 2.

తెడ్డునకుఁ బాకగుణము తెలియునా, లో. ఉదా —"ఉ కరవు గావు హరవునుగా వళిరకివిగావు నీవు స, త్కీర్తిధురీణయితకును గృష్ణుఁడె మూఁడము గాన పుణ్యవి, స్ఫూర్తియుఁ బాపవైకృతముఁ బూరుషుఁబొందునె యస్వతంత్రతన్, వర్తిలుచున్కిఁ దెడ్డునకు వచ్చునె పాకగుణాగుణావళుల్"? (పాండురంగ మాహాత్మ్యము. 5, ఆ. 45.)

తెడ్డుమూతికొంగ, ద్వ. వి. జలపక్షివిశేషము: చూ, బకము

తెనమఱు, దే. అ. క్రి. పరుండు చూ, శయనించు.

తెనుంగు, తెనుఁగు, వై. వి. = త్రినగ. రూ-తెలుఁగు ఆంధ్ర భాష. యు. 1, ఆ. 1: చూ, భాష. 1.

తెనఁగువాఁడు, ద్వ. వి: చూ, రూ-తెలుఁగువాఁడు.

తెన్నువాఁడు, వా. వి.—పై—

తెన్నిది, దే. వి. రీతి: చూ, విధము. 1.

తెన్ను, దే. వి. 1. దారి చూ, మార్గము. 1; 2. కష్టము: చూ, మండలము. 3.

తెన్నుండు, దే. అ. క్రి. రూ-తొన్నుండు. పరుండు: చూ, శయనించు.

తెప్ప, దే. వి 1. రూ-తేప-తేపిక: చూ, హోడము; 2 రూ-తేప. ప్రోవు వసు. 1, ఆ. 189: చూ, రాశి. 1.

తెప్పదెరలఁగ, దే. ద్ర క్రి. విశ. అతిశీఘ్రముగ: చూ, స్యవము 1.

తెప్పఁదేలు, దే. అ. క్రి. 1. (తెప్పన్ + తేలు) 1 ఓలలాడు: చూ, తేఁ. 4; ప్రే. 2. తెప్పఁదేల్చు. కళా. 6, ఆ. 262.

తెప్పలఁదేలుట, జా. ఓలలాడుట. "నిచ్చనిచ్చలు గ్రొత్తతెయెచ్చరించు, ఫేనంబులఁ దెప్పలఁ దేలుచుండె." (కవికర్ణ రసాయనము.)

తెప్పి, వా. వి. మంగలి తుదను చర్మములోపల నుండెడు ఎఱ్ఱని కండ: రూ-తొప్పి

తెప్పిడ్లు, దే. అ. క్రి అపాయమునుండితేలు. రూ-తెప్పిలిలు-తెప్పిటిల్లు తెప్పిలు-తేలు.) ఉ, రా. 3, ఆ. 353: చూ, నేకరించు.

తెప్పిటిలు, —పై —

తెప్పిటిల్లు, —పై.—

తెప్పిలు, —పై.—

తెప్పున, దే. ద్ర. క్రి విశ: చూ, తెప్పదెరలఁగ

తెబక. దే. వి. 1. మొత్తము: చూ, సమూహము; వా. 2. తేరగా వచ్చినసొమ్ము, లాటరీలో వచ్చినసొమ్ము. (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక.)

తెమడ, దే. వి: చూ, శ్లేష్మము

తెమలు, దే. అ. క్రి 1. చలించు. పంచ. నా. 2, ఆ. 209; చూ, సలించు; వా 2. తెఱపిచేసికొను

తెమలుచు, దే. ప్రే తెఱపిచేసికొను రూ-తెమల్చు.

తెమల్చు, —పై.—
తెమ్మ, వై. వి. 1 = తేమ. చెమ్మ: చూ, పదను. 2; 2. లోష్టము మంటిగడ్డ: చూ, భూమి. 1.
తెమ్ము, వా. స. క్రి: చూ, రూ-తే.
తెమ్మెర, దే. వి. (తెమ్మ + ఎర) 1. చల్లగాలి, మలయమారుతము విజ. 3, ఆ, 40: చూ, వాయువు; 2 చిఱుగాలి, మందమారుతము: చూ, వాయువు (ఎరశబ్దమునకు వ్యుత్పత్తియందు గాలియర్థమని తెలియవలయును)
తెమ్మెరకొడుకు, ద్వ. వి: చూ, భీముఁడు. సాం. మా 12.
తెమ్మెరచెలి, దే వి. అగ్ని. సాం. దే. 12: చూ, వహ్ని. 1.
తెయితక్కలు, వా. వి. బ. 1. ఒకరకము గంతులు. "తెయితక్క తెయ్యి అని ఆడెను"; 2. కపటనాటకము. "నీతెయితెక్కలును నీతమాషాలును నావద్దఅవనికిరావు."
తెర, వై. వి. 1. = తరంగ. అల. ఉ, హరి. 4, ఆ 216: చూ, వీచి. 1; 2. మఱుఁగుచీర. భార. సౌ. 1, ఆ. 117: చూ, వస్త్రము. 3. ఆడ్డువల: చూ. వల. 1; 4 = తిరస్కరిణి. గంతవడము: చూ, వస్త్రము; 5. తట్టి: చూ, వేఁటతెర; బ. 6: చూ, పరంపర. భార. సభా. 1, ఆ. 226; 7. అడ్డపాటు; చూ, వ్యవధానము. 3; వా. 8. నాటకాదులయందు క్రిందకును మీఁదకును లాగెడు చిత్రవర్ణములుగల (సీను) అడ్డువస్త్రము; 9. తోలుబొమ్మలులోనగు ఆటలయందు బొమ్మల నాడించుట కనుపుగఁగట్టిన తెల్లనిబట్ట.
తెరఁగు, దే. వి. రూ-తెఱఁగు. 1. రీతి; చూ, విధము. 1; 2 దారి: చూ, మార్గము. 1.
తెరచాప, ద్వ. వి. డమాను, ఓడకొయ్యకుఁగట్టు తంతుపటము: చూ, చాప. 2. (చూ, వస్త్రము.)
తెరతెర, వై. వి. (విడువకసాగునది) కాలువ, (పరంపర): చూ, వెల్లి. 4; వా. 2 పరంపర. "వానికి దగ్గు తెరతెరగా వచ్చుచున్నది."
తెరనాటకపుఱంగాలు, మి. వి. బ: చూ, బొమ్మలాటవాండ్రు.
తెరపి, దే. వి; చూ, తెర. 7.
తెరయాఁగ, దే. వి. తూనీఁగ. ఆం. భా. ద్వి. 65: చూ, చషికి.
తెరల, దే. వి. కబళము: చూ, సాపాటు.
తెరలఁబాఱు, దే. అ క్రి. (తెరలన్ + పాఱు) రొఁగు: చూ, విరియు. (స్వార్థమున పాఱు)
తెరలిక, దే. వి. గుంపు: చూ, సమూహము.
తెరలు, దే. వి. 1. రూ-తెరతెర-తెప్లు. పరంపర. పాండు. 1, ఆ. 184: చూ, వెల్లి. 4; అ. క్రి. 2. తొలఁగు: చూ, విరియు. 5; 3 బయలుదేఱు. జై. 3, ఆ. 57; చూ, వెడలు. 3; 4. కలఁగు. భార. కర్ణ. 3, ఆ. 52; లక్ష్మీ. 3, ఆ. 36: చూ, సంక్షోభించు; 5. చచ్చు. ఆం, భా. తృ. 87: చూ. మరణించు; 6. నీళ్ళులోనగునవి కాఁగి సలసల పొంగు; రూ-తెప్లు.
తెరలుచు; దే. ప్రే. తెరలఁజేయు. రూ-తెరల్చు. భార ద్రో. 4 ఆ. 147.
తెరల్చు, —పై.—
తెరలుడు, దే. వి చూ, ప్రయాణము.
తెరవ, దే. వి. రూ-తెఱవ. ఆఁడుది; చూ, స్త్రీ.
తెరవాలు, ద్వ. అ. క్రి. (తెర + పాఱు) జిడ్డుదేఱి తెరగట్టు; (తెర = అల).
తెరవు, దే. వి. (రూ-తెరఁగు-తెరకువ-తెరువు-తెర్వు-తెఱవు.) దారి; చూ, మార్గము. 1.
తెరవేఁట, ద్వ. వి. తెరయెత్తి ఆడెడువేఁట: చూ, వేఁట. 3
తెరవేఁటకాఁడు, ద్వ. వి. తెరయెత్తి వేఁటాడెడువేఁటకాఁడు. స్వా. 4, ఆ. 41: చూ. వేఁటకాఁడు.
తెరకువ, దే. వి దారి: చూ, రూ-తెరవు.
తెరపుమఱపు, దే వి. రూ-తెఱపుమఱపు. అపస్మారము; చూ, విస్మృతి.
తెరవరి, దే. విశ. (తెరువు + అరి) దారినడచువాఁడు; చూ, పాంథుఁడు.
తెరువాటీఁడు, దే. విశ. (తెరువాటు + ఈఁడు) రూ-తెరువాటుకాఁడు. దారిదొంగ; చూ, మ్రుచ్చు. 1.
తెరువాటు, దే. వి. (తెరువు + ఆటు) (దొంగలు) దారికొట్టుట, అభిగ్రహణము: చూ, మ్రుచ్చిలి.
తెరువాటుకాఁడు, దే. విశ: చూ, రూ-తెరువాటీఁడు.
తెరువు. దే. వి. దారి. ఉ, హరి. 6, ఆ. 28; చూ, రూ తెరవు.
తెర్లు, చూ, రూ-తెరలు.
తెర్వు, దే. వి; చూ, రూ-తెరవు.
తెఱ, దే. వి. రూ-తెఱ్ఱ. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని 1; 2 అడ్డపాటు: చూ, వ్యవధానము. 3; విశ. 3. తెఱపయినది.
తెఱఁగు, దే వి. 1. రూ-తెరఁగు. రీతి. అచ్చ. యు, కాం. 37: చూ, విధము. 1; 2. చక్కన. భార. అర. 7, ఆ. 158: చూ, సౌందర్యము; 3. సంధి. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 262: చూ, సాపపదీనము.
తెఱఁగువడు, ద్వ. అ. క్రి. (తెఱఁగు + పడు) 1. సంధియగు, ముడివడు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 21; చూ, సంధించు; ప్రే. 2. తెఱఁగుపఱచు.
తెఱకువ, దే. వి. 1. తెలివి. భాగ. 1, స్కం 99: చూ, బుద్ధి; 2. ఉపాయము. స్వా. 2, ఆ. 20: చూ, తెరవు.
తెఱకొను, దే. అ. క్రి. (తెఱచు + కొను) బయలువెడలు: తెఱచు.
తెఱగంటి, దే. వి. (బ. తెఱగంటులు) (తెఱ + కన్ను) 1. అనిమిషుఁడు. ఉ,రా. 1. ఆ. 119: చూ, వేల్పు; 2. అనిమిషస్త్రీ: చూ, వేలుపులు. 2; 3. చేప. అనిమిషము; చూ, మత్స్యము. 1.
తెఱగంటిపోనము తెచ్చినలావరి, ద్వ వి. గరుత్మంతుఁడు. వేం. ఆ. 18: చూ, హరివాహనుఁడు.
తెఱగంటిమ్రాఁకు, దే వి. కల్పవృక్షము. సాం. దే. 19: చూ, వేల్పుచెట్టు.
తెఱగంటియన్నులు, దే. వి బ: చూ, అచ్చరలు.
తెఱగంటిఱేఁడు, దే. వి. ఇంద్రుఁడు. చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
తెఱచు, దే. స. క్రి. తెఱపిఁజేయు.
తెఱచుట, దే. వి: తెఱప. (సం. ప)—ఉద్ఘాటనము.

తెలనోటిమెకము, ద్వ. వి. (తెలనోరు + మెకము): చూ, సింహము.

తెలప, దే. వి. 1: చూ, తెలుచుట; 2. ఓర్పు చూ, శాంతము. 1; 3. అడ్డపాటు: చూ, వ్యవధానము. 3; విణ. 4. మఱుగు లేనిది: చూ, తెలపి. 3. వా. వి. 5. సుఖము: తెలపి.

తెలపి, దే. వి. 1. వకాశము. భార. అర. 6, ఆ. 350: చూ, సందు. 6; 2. తలపైబరువుదిగిపోవుట; విణ. 3. మఱుగు లేనిది తెలప-రూ-తెరిపి. (సం. ప)— అవకాశము; వా. 4 ఖాళీ; 5; చూ, తెలప. 5. వి. అ. చూ, రూ తెలప. 3.

తెలపుమఱపు, ద్వ. వి. 1. (చిత్తస్వాస్థ్యము తప్పినప్పుడు కలుగు) మఱపు; చూ, రూ-తెరపుమఱపు; 2. ఆకటవికటము: చూ, వ్యత్యయము

తెలమొగము మెకము, ద్వ. వి: చూ, సింహము.

తెలలు, దే. అ. క్రి. 1. (వాసన) బయలు వెడలు: చూ, తెల కొను; 2. మరణించు. సాం. మా. 36. చూ, సమయు.

తెలవ, దే. వి. (తెల + వా) ఆడుది. భార. అర. 4, ఆ. 295: చూ, రూ-తెరవ

తెలవామెకము, ద్వ. వి: చూ, సింహము. 1.

తెలవు, దే. అ క్రి. 1. దారి: చూ, రూ-తెరవు. 2. రూ-తెలుగు. ఉత్త. అచ్చ. అ, కాం. 22; చూ, విధము. 1.

తెలవుగాపరి, ద్వ. వి. కోల్పులి. సాం. తిర్య. 1: చూ, శార్దూలము.

తెరిపి, దే. వి. రూ-తెలప-తెలపి-తెరపి. 1. అడ్డపాటు: చూ, వ్యవధానము. 3; 2. అరలి: చూ, విరామము; విణ. 3; చూ, తెలపి. 3.

తెలుసవ, దే వి. తెలివి; చూ, హృల్లేఖము. 2.

తెల్లి, దే. విశ. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, తెల. 2.

తెల, వై. విశ. = ధవళ. రూ-తెల్ల. (ఆమ్రేడితమందు తెలతెల) శుక్లవర్ణము. ప చ. నా. 5, ఆ 19. చూ, వర్ణము. 6.

తెలకపిండి, వై. వి. = తిలపిష్టము: చూ, రూ-తెలికపిండి.

తెలకలు, వై. వి. బ. = తిల: చూ, నువ్వులు.

తెలకవాడు, వై వి. = తిలఘాతుక: చూ, తెలుకులవాడు.

తెలగ, వై. వి. = త్రిలింగ. రూ-తెలగా. 1. త్రిలింగదేశ శూద్రుడు, నాలవకొలమువాడు; చూ, శూద్రుడు; 2. త్రిలింగదేశమునందలి యొకానొక శూద్రజాతి; చూ, శూద్రుడు; బ. 3. అజాతివారు (వృత్తియందు దీర్ఘమునకు హ్రస్వము. ఉదా.—తెలగ(గా) బలిజెలు. (బ. తెలగలు-తెలగాలు.)

తెలగాణ్యబ్రాహ్మణులు, అం. కృష్ణయజుర్వేదులును, ఋగ్వేదులును కలరు వీరు క్రమముగా ఆపస్తంబ ఆశ్వలాయన కాత్యాయన సూత్రముల ననుష్ఠించువారు. వీరిలో పంప తెలగాణ్యమని, చవటితెలగాణ్యమని ద్వివిధము. వీరిలో గ్రామ పాచకారి (పురోహిత) వృత్తివలన జీవించువారు కొంత కాలమునకు నింద్యముగ జూడబడిరి: చూ, బ్రాహ్మణులు.

తెలచు, దే స. క్రి: చూ, రూ-తెలుచు (ఇది వెలచు క్రియ వంటిదిగా నుండవచ్చును.)

తెలతెలపోవు, ద్వ. అ. క్రి. (తెలతెల + పోవు): చూ, వెల్వెలబాఱు.

తెలతెలవాఱు, — వై.— అచ్చ. బాల, కాం. 78; 2. తెల్ల తెల్లవాఱు: చూ, వేవు.

తెలతెలవాఱు, (తెలతెల + పాఱు). 1.—వై.—అచ్చ. బాల, కాం. 78; 2. తెల్లగా తెల్లవాఱు: చూ, వేవు.

తెలనాకు, ద్వ. వి. తెల్లని సన్నపు తములపాకు. రూ-తెల్లనాకు. కళా. 2, ఆ. 17.

తెలవాఱు, ద్వ. అ. క్రి. రూ-తెల్లవాఱు 1. ఉదయమగు: చూ, వేవు; 2. తెల్లనగు: చూ, వెల్లబాఱు.

తెలి, వై. విణ. 1 = ధవళ. తెల్లనిది. "తెలినవ్వు": చూ, వర్ణము. 6; 2. నిర్మలము, తేట, నిచ్చలము; చూ, నిర్మల్యము; 3. కంచము. రూ-తెలె: చూ, పాత్రము. 6; 4. పక్వఘృతము: చూ, హవిస్సు. 1.

తెలికపిండి, వై వి. రూ-తెలకపిండి, గానుగపిండి. (సం. ప):- తిలపిష్టము, పిణ్యాకము.

తెలికలు, వై. వి. బ. = తిల: నువు-రూ-నువ్వు. నూగు-రూ-నూవు. బొట్టుగు-రూ-బొట్టువు (వృత్తియందు ఏకవచనాంతము. తెలికపిండి మొ.): చూ, నువ్వులు.

తెలికవాడు, వై. వి. = తిలఘాతుక: చూ, రూ-తెలుకులవాడు.

తెలికాకి, వై. వి. ధూంక్ష్మము: చూ, వాయసము. 1.

తెలిగ, వై. వి. = స్థాలికా. కంచము: చూ, పాత్రము 6.

తెలిగంటి, ద్వ. వి. (తెలి + కన్ను) ధవళాక్షి, ఆడుది. ఉ, రా, 2, ఆ. 137: చూ, స్త్రీ.

తెలిగాము, వై. వి = ధవళగ్రహ శుక్రుడు: చూ, శుక్రుడు.

తెలిగిబ్బ, ద్వ. వి. ఈశవృషభము. ఆం, బా. ప్ర. 64: చూ, వృషభము. 1.

తెలిగొను, ద్వ. అ. క్రి (తెలి + కొను) ప్రమాణము చేయించు.

తెలిదమ్మి, వై. వి. (తెలి + తమ్మి) (రూ-తెల్లదమ్మి-వెలిదమ్మి-వెల్లదమ్మి.) పుండరీకము: చూ, పద్మము. 1.

తెలిదమ్మికంటి, ద్వ. వి (తెలిదమ్మి + కన్ను) పుండరీకాక్షుడు: చూ, విష్ణువు 1.

తెలిదీవిమన్నీడు, — వై.—.

తెలిదెప్పంకరి, ద్వ వి. ఎరచిల్లపులుగు (ఒకానొక చేప అని కొందఱు.): చూ, మత్స్యము. 1.

తెలిపక్కము, వై వి. = ధవళపక్షము. రూ-తొలుపక్కము. శుక్లపక్షము: చూ, పక్షము. 1.

తెలిపిట్ట, వై. వి. = ధవళపిత్సన్. శ్వేతగరుత్తు: చూ, హంస. (ఇట్లు తెలిపులుగు.)

తెలిపెవాడు. వా. వి. చూ, ఆవేదకుడు.

తెలిమెకము, వై. వి. = ధవళమృగ: చూ, సింహము.

తెలిమొదవు, ద్వ వి కామధేనువు: చూ, ధేనువు.

తెలిమోముపక్కి, వై. వి. = ధవళముఖపక్షి. గరుత్మంతుడు: చూ, హరివాహనుడు.

తెలియ, వై. వి. = స్థాలికా: చూ, రూ-తెలె.

తెలియమి, వా. వి అప్రసిద్ధి: చూ, రహస్యము.

తెలియు, దే. అ. క్రి. 1. ఎఱుకపడు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 102: చూ, విదితమగు; 2. తేటపడు. జై. 8, ఆ 69. చూ, విశదమగు; 3. మేలుకొను: చూ, లేచు. 2; 4. ప్రసన్నత

నొందు. భార. భీష్మ. 1, ఆ 102: చూ, వెలయు; స. క్రి. 5: ఎర్గు - రూ-ఎఱుఁగు, కను, కనుగొను - రూ-(గ్గొను.
తెలియేఱు, ద్వ. వి. ఆకాశగంగ. చూ, నది.
తెలివరి, వా. వి: చూ, విద్వాంసుఁడు.
తెలివాఁక, ద్వ. వి. చూ, తెలియేఱు. సాంబ. దే 16.
తెలివి, దే. వి. 1. ప్రసన్నత, తేట, తేఱు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 263: చూ, శుద్ధము. 3; 2. ప్రకాశము, కాంతి. చూ, వెలుతురు. ; 3. రూ-తెలివిడి, వివేకము. భార. ద్రో 2, ఆ. 213 : చూ, బుద్ధి : 4 తెలుపు. స్వా. 3, ఆ. 23: చూ, వర్ణము 6; 5. దేహాత్మాది భేదజ్ఞానము: చూ, బుద్ధి (ఇ దలి 3 వ అర్థము చూడుము.): 6. గెలివి భార ద్రో. 2, ఆ. 375. చూ, వికాసము; 7. (నీళ్ళ) తేఱుట. స్వా. 3, ఆ 23
తెలివికత్తె, ద్వ విశ. ప్రాజ్ఞ, వివేకముగలది (ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ.
తెలివికాఁడు, దే విశ. రూ-తెల్వికాఁడు. 1. ప్రాజ్ఞుఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు. 2, నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు.
తెలివిడి, దే. వి. 1 తెలివి. చూ, హృల్లేఖము. 2; 2. దృష్టాంతము: చూ, నిదర్శనము. 1; 3. తెలియఁజేయుట.
తెలివితేటలు, జా. నిర్మలమైనబుద్ధి. "నీతెలివితేటలు మంచివి" "వాఁడు తెలివితేటలు గలవాఁడు."
తెలివితేరితనము, వా. వి: చూ, మఱపు 2.
తెలివితేరినవాఁడు, వా. వి: చూ, సజ్జుఁడు.
తెలిపుట్టుఁడు, ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు. వేం. ఆ. 8.
తెలిపెల్పు, వా. వి: చూ, శివుఁడు. ఆం. పదా. సుర. 10.
తెలుకులవాఁడు, వై. వి.= తిలఘాతకః: రూ-తెలకవాఁడు— తెలుకులి - గాండ్లవాఁడు. (సం. ప)—తిలఘాతుకుఁడు.
తెలుంగు, తెలుఁగు వై. వి =త్రిలింగః: చూ, రూ-తెనుఁగు.
తెలుఁగువాఁడు, ద్వ. వి: రూ-తెల్గువాఁడు. తెనుఁగువాఁడు-తెన్గువాఁడు. (సం. ప)—ఆంధ్రుఁడు.
తెలుకులి, వా. వై వి =: చూ, తెలుకులవాఁడు.
తెలుచు. దే. స. క్రి. రూ-తెలచు-తెల్చు. 1. మ్రొక్కు రాఘ. 1, ఆ. : చూ, నమస్కరించు; 2. తేర్చు: చూ, తెలుపు. 9 భార. విరా. 4, ఆ 227; 3. ప్రార్థించు. కళా. 6, ఆ 268. చూ, వేఁడికొను.
తెలుపాఱు. ద్వ. అ. క్రి. (తెలుపు + ఆఱు) (రూ-తెలుపువాఱు-తెల్లవాఱు-తెలవాఱు-తెల్వాఱు.) . తెల్లనగు: చూ, వెల్లబాఱు; 2. ఉదయమగు: చూ, వేగు.
తెలుపు, దే. వి. 1. ఊఱట: చూ, విశ్రాంతి. 2; వై. వి. 2.= ధవళ. (రూ-తెల్ల-తెల్లన-తెలి-తెల్ల.) ధావళ్యము చూ, వర్ణము. 6; 3. మిక్కిలి గరగర: చూ, పరిశుద్ధి; 4. మేహరోగము: చూ, రోగము. 1; విశ 5. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6. అం. 6. పంచరంగులలో నొకటి: చూ, రంగులు; ప్రే 7. ఎఱిఁగించు: చూ, బోధించు: 8. మేఁకకొలుపు. భార. ఆ. 7, ఆ. 252: చూ, శుభోదయము; 9. తేర్చు చూ, తెలుచు. 2; 10. తెలియఁజేయు.
తెలుపుడు, దే. వి. ఎఱుక. రూ-తెల్పుడు: చూ, సూచకము
తెలుపుడుసేయు, ద్వ. స. క్రి. (తెలుపుడు + చేయు) ఎఱిఁగించు: చూ, సూచించు. (రూ-తెల్పుడుసేయు.)
తెలుపువాఱు, ద్వ. అ. క్రి. (తెలుపు + వాఱు) తెలుపాఱు. ల. 3, ఆ. 13 : చూ, వెల్లబాఱు
తెలె, వై. వి = స్థాలికా. స్థాలమ్. భోజనపాత్రము, కంచము. రూ-తెలియ: చూ, పాత్రము. 6.
తెల్గువాఁడు, వా వి: చూ, రూ-తెలుఁగువాఁడు.
తెల్చు, దే స. క్రి: చూ, రూ-తెలుచు.
తెల్పుడు, దే. వి: చూ, రూ-తెలుపుడు
తెల్పుడుసేయు, ద్వ. స. క్రి: చూ, రూ-తెలుపుడుసేయు
తెల్ల, వై. విశ. 1.= ధవళః రూ-తెల. తెల్లనైనది: చూ, వర్ణము. 6; 2. రూ-తెల్లమి-తెల్లము, తేట-రూ-తేటతెల్ల: చూ, స్పష్టము
తెల్లఉల్లి, వా. వి: చూ, వెల్లుల్లి *
తెల్లఎలిగొట్టు, ద్వ వి. కాష్ఠపాటలి*. చూ, స్థాలి 2
తెల్లకలువ, వై. వి. = ధవళకైరవ. రూ-తెల్లకల్వ. కైరవము*. ఆ, భా. ప్ర. 164: చూ, పద్మము. 1.
తెల్లకల్వ, —పై.—
తెల్లకాకి, వై. వి: చూ, రూ-తెలికాకి
తెల్లకొక్కెర, వై. వి. బలాక: చూ, బకము;
తెల్లగగ్గెర, ద్వ. వి. అర్జకము*. చూ, పర్ణాసము.
తెల్లగడ్డ, వై. వి: చూ, వెల్లుల్లి*.
తెల్లగన్నేరు, ద్వ. వి: చూ, హయమారకము*.
తెల్లగలిక, ద్వ. వి. శతవీర్య*: చూ, తృణము. 1.
తెల్లగలిజేరు, ద్వ వి: చూ, వసుకేతువు*.
తెల్లగలువ, వై వి. = : చూ, రూ-తెల్లకలువ.*
తెల్లగినియ, వై. వి: చూ, శిరీషపత్ర*.
తెల్లగిసె, వై. వి: చూ, శుకనామము. 1.
తెల్లగుబ్బలి, ద్వ వి. కైలాసపర్వతము వేం ఆ . 77. చూ, పర్వతము.
తెల్లగురిగింజ, ద్వ. వి: చూ, శ్వేతపాకి*.
తెల్లగురిజ, వై. వి. — పై. —
తెల్లగోరంట, వై వి. సైరేయకము*: చూ, మహాసహ.
తెల్లచెన్నంగుఱు, ద్వ వి ఒ ఒకరకముపెసలు: చూ, ధాన్యము.
తెల్లచెలుకు, ద్వ. వి. తేజనకము*: చూ, హరిత. 1.
తెల్లచెఱకుపండు, జా. అతిమధురిమకై కల్పించఁజేసిన వస్తువు. ఉదా.—"కుందనము కమ్మవలపుం జెందినచందమునఁ దెల్ల చెఱకునఁబండై, సుందరియగు నక్కన్నియ, యందెఁ బ్రాయ ంబువిడువ నాయతమామెన్." (కవికర్ణరసాయనము.)
తెల్లజనుము, వై. వి. రూ-తెల్లజనుము. వృత్తపర్ణి*: చూ, శణము.
తెల్లజనుము, —పై —
తెల్లజిలకఱ్ఱ, వై. వి. శ్వేతజీరకము*; చూ, సుషవి 2.
తెల్లజిల్లేడు, ద్వ. వి అల్పార్కము*; చూ, పసిమము.
తెల్లడాలుమెకము, ద్వ. వి: చూ, సింహము 1.
తెలంకగరము, వై వి. ఖురకము: చూ, లోహము. 1.
తెల్లకుమ్మ, ద్వ. వి. సోమవల్కము*: చూ, పట్టబిరము.

తోలుదోఁగు, వా. అ. క్రి : చూ, తోలూడ్చు.
తోలువాయిదము, ద్వ. వి. అనద్ధము, తోలు:ప్పిన వాద్యము : చూ, వీణ.
తోలూడ్చు, వా. అ. క్రి : తోలుగోఁగు, ఒలియు స. క్రి. — ఒలుచు.
తోలెము, దే. వి : చూ, రూ- తోడెము.
తోవ, దే. వి. 1. కలుప, ఆం. పదా. 6-49 : చూ, పద్మము. 1; 2. కొణిగ, వల భి. ఆం, భా. ద్వి. పుర. 21 : చూ, సద నము. 1.
తోటకము, పా. ఒకానొకవృత్తము. ఉదా.—భ, భ, భ, గగ. 7 యతి. "తోయజలోచన-తోడఁగుమయ్యా."
తోషిణి, అం : చూ, తంత్రములు.
తోసము, వై. వి.= చూ, సంతోషము. సా.. మాన. 23.
తోసిరాజు, మి. వి. 1. తొలఁగఁదగిన రాజు. విజ. 1, అ. 103. (చదరంగమునందలి పరిభాష. దీనిని భాషాంతరమందు షహ అందురు. "తోసిరాజు ఆటకట్టు"; జా. 2. లక్ష్యము చేయ కుండుట.
తోసివేయు, వా. స. క్రి. 1 తీసివేయు. 2. (నావా) కొట్టివేయు.

తౌ

తౌ. దే. అ. క్రి : చూ, రూ- తవు-తగు
తౌటిపాము, దే. వి. (తౌడు + పాము) : చూ, రూ-తవుటిపాము.
తౌడు, దే. వి: చూ, రూ- తవుడు.
తౌర్యత్రికము, సం. వి. అ. న. నృత్తగీతవాద్యములు మూఁడును గూడుట, నాట్యము. (చూ, ఉద్ధతము-చూ, లాస్యము.)
తౌలఁబడు, ద్వ. అ. క్రి : చూ, రూ-తవులఁబడు. భార. ఉద్యో. 2, అ. 195.
తౌల, దే. అ. క్రి : చూ, రూ-తగులు. (తవులునకు— భార. అర. 1, అ. 211.)
తౌలుకొను : చూ, రూ-తవులుగొను. 1-2; దే ప్రే. 3 : చూ, రూ-తవులుకొలుపు. జై. 3, అ. 114.
తౌలుచు, దే. ప్రే : చూ, రూ-తగులుచు.
తౌలువడు, ద్వ. అ. క్రి : చూ, రూ-తవులుపడు.
తౌల్యము, సం. వి. అ. న. సామ్యము : చూ, సమానము. 2.
తౌశవము, అం : చూ, దేశములు.

త్య

త్యక్తము, సం. విణ. విడువఁబడినది, నిర్వ్యాజము : చూ, హీనము. 3-౧.
త్యజనము, సం. వి. అ. న, వర్జనము, విడుపు : చూ, విమోచ నము.
త్యజించు, సం. స. క్రి వర్జించు, విడుచు : చూ, విసర్జించు
త్యజేతవంతము, సం. విణ. రూ త్యాజితవంతము. విడిచిపెట్టినది: చూ, హీనము. 3.

త్యా

త్యాగము, సం. వి. అ. పుం. 1 = తేగ-చాగము, ఈవి : చూ, వితరణము.
త్యాగరత్నము, సం. వి. అ. న.= చాగరతనము, చింతామణి : చూ, రత్నములు.
త్యాగరాజకృతి, వా. (సంగీతవిద్వాను లోకమునకు త్యాగము చేసిన విద్వాంసుఁడగు) త్యాగరాజు చెప్పినకృతి (త్యాగరాజ కృతులు పెక్కు గలవు.)
త్యాగి, సం. విణ. 1.= చాగి. దాత: చూ, వదాన్యుఁడు.
త్యాజితవంతము, సం, విణ: చూ, రూ-త్యజేతవంతము.
త్యాజ్యము, సం. విణ. 1. విడువఁదగినది: చూ, హీనము 2: వా. వి 2. విడువఁదగినకాలము; 3. దోషయుక్తమైన కొద్ది కాలము; (పంచాంగమునందు ప్రతిదినమును త్యాజ్యము చూపఁబడును)

త్ర

త్రంగ, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, పట్టణము 2.
త్రంగము, సం. వి. అ. పుం.— పై.—
త్రంపి, దే. వి: చూ, రూ-తంపి. 1.
త్రచ్చన. వై. వి. 1. అట: చూ, పరిహాసము; 2. చిలుకుట: చూ, మథనము; 3. చెక్కుట: చూ, చెరువు. 1.
త్రచ్చు. వై. స. క్రి.= త్వా, తక్షి. రూ-తరుచు. చిలుకు: చూ, మథించు.
త్రచ్చుట. వై. వి. చిలుకుట. ఆం. భా. ద్వి. చూ, మథనము.
త్రప. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. చూ, సిగ్గు; 2: చూ, అంకలాఁడి: అం. 3. (తనవరుని నామంబుఁ బరాకునఁజేర్కొని తన నెచ్చెలి వినెఁగదాయని యచ్చోటి మోమువంచె,: చూ, సంచారిభావములు.
త్రపిష్ఠుఁడు, సం. విణ. మిక్కిలి సిగ్గుగలవాఁడు. చూ, హ్రీమంతుఁడు.
త్రపుకర్కటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ములుదోస*: చూ, దోస.
త్రపులము, సం. వి. అ. న. 1 = తగరము: చూ, లోహము. 1; 2. సీసము: చూ, లోహము. 1.
త్రపువు, సం. వి. ఉ. న. 1.—పై.— ; ఉస్. న. 2.—పై.—
త్రపుస, సం. వి. అ. స్త్రీ. చేదుగలదోస*: చూ, దోస.
త్రపుసము, సం. వి. అ. వ. రూ-తాపుసము. తగరపుబొమ్మ: చూ. బింబము. 3.
త్రమ్మ, దే. వి 1. రూ-తుమురు-త్రుమ్మ-దుము-దుమ్ము: చూ, రేణువు. 1; స. క్రి. 2: దుమ్ముచేయు. రాఘ. 1, అ. 42.
త్రయము. సం. స. అ. మూఁటి సమూహము. త్రయి, త్రికము. తద్విశేషములు.—అం. మూఁడంకములుగలవి— అంతర జాతులు (శకారి), అంబలు, అగ్నులు, అగ్నులు, అనుప్రాసము (అలంకారము), అభిషేకములు, అలంకారములు. అవస్థలు, అవాంతరములు (హరిణ్యాది), ఆదిశస్తులు, ఆనందములు

(మనుష్యానందాది), ఇచ్ఛాదులు, ఈషణములు, ఉదయములు (క్షయాది), ఋణములు, కటుకములు (త్రికము), కరణములు, కర్తృత్రయము (ప్రకృత్యాది), కర్మలు (కాయికాది), కర్మలు (పుణ్యాది), కర్మలు (ఆగామ్యాది), కవులు, కాండములు, కార్యములు, కాలములు (ఉదయాది), కాలములు (త్రిషవణము = గ్రీష్మాది), కావ్యదోషములు, కావ్యపాకములు (పాకములు), కావ్యరీతులు (రీతులు), కుంభకారత్రయము, క్షైత్రిపుటి, క్రియాకాలములు, క్రియలు, క్షౌరములు, గజజాతులు (జాతులు), గాయత్రీమంత్రత్రిపాదములు, గుణములు (త్రైగుణ్యము), గురువులు, చిత్రమూలాది, జాతకములు (ఏలికలు మొ.), జ్ఞానములు, తత్వములు, తాపములు, త్రికము (శాంతి మొ., త్రిదండము (మనోదండాది 1-2), త్రిదోషములు, దండములు (మనోదండాది), దండిలు, దశలు, దీక్షలు, దేవత్రయము, దేవీత్రయము, దేహములు, (లక్షణములకు లిగెసు) దోషములు, ద్విజులు, ధనగతులు, నాడీ క్రియలు, నాడులు, నాయకులు (దేవాది), నాయకులు (పతి మొ.), నాయికలు, నేత్రములు (జ్ఞానాది), నేత్రములు (భూమధ్యాది), పత్రములు (లవంగపత్ర్యాది), పాపములు, పునర్భవాశ్రయము, పురుషములు, పూర్వరాగము (కుసుంభ, నీలి, మంజిష్ఠములు), ప్రకృతులు (శ్లేష్మాది), ఫలములు (త్రికము), బంధనములు, భక్తులు, భేదములు, మండలములు, మతములు, మదములు, మధువులు, ముక్తులు, మూర్తులు, మౌనములు, యతులు, రాజముఖ్యగుణములు, రాములు, లక్షణాలు (లక్షణములు), లక్ష్యములు, లయలు, లవణములు, లింగములు (శ్రీలింగాది), లింగములు (శ్రీశైలాది), లోకములు (స్వర్గాది, లోకములు (పృధివ్యాది), వర్గములు, వాసనలు, విధులు, వృత్తులు, వృద్ధులు, వేదములు (త్రయి), వేదస్వరములు, వైద్యశాస్త్రస్కంధములు, వైరాగ్యములు, వ్యసనములు, వ్యాహృతులు, శక్తులు (జననము మొ.), శక్తులు (సిద్ధులు) (ఉత్సాహాది), శక్తులు (ఇచ్ఛాది), శక్తులు (జీవనదాత్ర్యాది, శత్రువురోడి సంధులు, శాస్త్రములు, శుద్ధులు, సంగములు, సంహితలు, సింహాసనములు, సిద్ధిత్రయము, సుఖములు, సూత్రత్రయము (యజ్ఞోపవీతము లోనగునవి, స్థానములు, స్వరములు, స్వాధ్యాయము (వాచికాది) (ఇందుగల పదములకు 'త్రి' చేర్చి యుచ్చరింపవలెను— త్రిమూర్తులు, త్రిలోకములు: త్రిగుణములు మొ.): చూ, మూడు అంకములు గలవి.

త్రయరాశికము, పా: చూ, రూ-త్రైరాశికము.

త్రయి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఋగ్యజుస్సామవేదములు (చూ, వేదము): చూ, త్రయము; 2. మూడిసమూహము: చూ, త్రయము; 3 ఏనుగుకాలి సంకెల: చూ, శృంఖలము. 2; 4. కుటుంబముగల ఆడుది: చూ, స్త్రీ; 5. మంచిమనస్సుగల ఆడుది: చూ, స్త్రీ; అం. 6. ధర్మాధర్మములు తెలిపెడు శాస్త్రము, రాజవిద్యలు నాలుగింటిలో నొకటి. చూ, విద్యలు : (చూ, ఆన్వీక్షికి.)

త్రయీతనువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సూర్యుడు.

త్రయీధర్మము, సం. వి. అ. పుం. వేదవిహితధర్మము.

త్రయీశిత, అం: చూ, ఏకవింశతి స్థానకములు.

త్రయోదశము, సం. స. పదుమూడవది.

త్రయోదశి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పక్షమునందు పదుమూడవ తిథి: చూ, తిథులు-తిథి; 2. పదుమూడు తంతువులుగల పరివాదిని యను వీణె. చూ, వీణె; విణ. 3. పదుమూడవది; అం. 4: చూ, తతవాద్యములు; అం. 5. చూ, తిథి.

త్రవు దే. స. క్రి: చూ, రూ-త్రవ్వు. (పుట్టుపూర్వోత్తరములనెత్తు. భార. ఉద్యో. 1. ఆ. 311.)

త్రవుకోల, దే. వి: చూ, రూ-త్రవ్వుకోల.

త్రవ్వ, దే. వి రెండుసోలలు: చూ, రూ-తవ్వ.

త్రవ్వటము, దే. వి త్రవ్వుట. కళా. 4, ఆ. 78.

త్రవ్వితలకెత్తుట, జా. నిశ్శేషముగా నిచ్చుట. హెచ్చుగా నిచ్చుట, అమితలాభము గలిగించుట. "కొమరులుపుట్టి తమకేమో యట్టె త్రవ్వి తలకెత్తెదరను చిత్తంబుతో" (ధర్మజరాజ సూయము; "సమరనేమి త్రవ్వితలకెత్తి రమరులీ, యర్వి మనుజులేమి యొసగగలరెరి." (వైజయంతీ విలాసము.)

త్రవ్వితలపోసికొనుట. జా. పూర్వపుసంగతులను మరల జ్ఞప్తికి దెచ్చుకొని యదియే యాలోచించుట. "లేనిపోనివి త్రవ్వి తలపోసికొననేల?" (ధర్మజరాజసూయము.)

త్రవ్వు, దే. స. క్రి. రూ- త్రవు- త్రవ్వటించు. 1. ఖననము చేయు; 2 ఖండించు : చూ, నెలగు; 3. పుట్టు పూర్వోత్తరములనెత్తు; 4 ప్రస్తావనకుదెచ్చు; వా. 5. (మొక్కలకు గొప్పులు) త్రవ్వు; 6. (కొంపలు కట్టుటకును తీయుటకును గోతులు) త్రవ్వు.

త్రవ్వుకోల, దే వి. రూ- త్రవుకోల - తవుకోల - తవ్వుగోల : చూ, ముద్గరము.

త్రవ్వువాడు, వా విణ: చూ, రూ- త్రవ్వెడువాడు.

త్రవ్వెడువాడు, వా విణ. రూ- త్రవ్వువాడు (సం.ప.) — ఖనకుడు, ఖాతకుడు.

త్రసకము, సం. వి అ. న. గడ్డిపరక : చూ, తృణము. 1.

త్రసము, సం. విణ. తిరుగునది : చూ, జలమానము. 1.

త్రసరము, సం. వి అ. పుం. రూ - తసరము. పంటెక్క, నూలుచుట్టుట (ఆనికొండలు) : చూ, మగ్గము.

త్రసరేణువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. సంజ్ఞాదేవి; పుం. 2 ముప్పది పరమాణువుల కొలది.

త్రస్త, అం. : సంచారీభావమునం బుట్టిన దృష్టులు.

త్రస్తము, సం. విణ. భయపడినది : చూ, భీతము.

త్రస్తరి, దే. వి. ఆట : చూ, పరిహాసము.

త్రస్తరించు, దే అ. క్రి పరిహాసమాడు : చూ, వినోదించు.

త్రస్నువు, సం. విణ. భయపడువాడు: చూ, వెఱపరి.

త్రస్స, దే. వి వేదాధ్యయనము చేయునపుడు నోటనుండి రాలెడు తుంపర, బ్రహ్మబిందువు : చూ, పస్స.

త్రా

త్రాచు, దే. వి. రూ- తాచు. పడగదారి : చూ, సర్పము (త్రాచులో భేదములు- నల్లత్రాచు, తెల్లత్రాచు, గోధుమత్రాచు, మొ.)

త్రాగు, దే. స. క్రి : రూ-త్రావు, అను. అరగించు, కుడుచు-రూ - కుడ్చు, క్రోలు, త్రెక్కొను, నిముకు. (సం ప.)— అనుత్రషించు.

త్రాగుఁబోతు, వా. వి కల్లు సారాయి బ్రాందిలోనగువాని నెల్ల ప్పుడు పానముసేయువాఁడు.

త్రాగుడు, దే. వి. రూ-త్రావుడు: చూ, పానము. 1.

త్రాడు, దే. వి. 1. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 2. రూ-తాడు. పేనినదారము, పాశము: చూ, సూత్రము. 1; 3. తాడి. *. సాంబ. స్థా. 3: చూ, శ్రీతాళము; 4. రూ-తాడు. చేరు: చూ, సూత్రము. 1; వా. 5. మంగళసూత్రము. "నాత్రాడుగట్టిదిగాన నాభర్త 99 ఏండ్లు జీవించెను." (బ. త్రాడులు-త్రాళులు-త్రాళ్లు.)

త్రాడుతాలుపు, దే. వి పాశి. అచ్చ. సుం. కాం. 41: చూ, వరుణుఁడు. 1.

త్రాడుబారుట, జా. దృఢత్వమునొందుట; సదుద్దేశ్యము లేకుండుట. "తావకాపరాధముల కంతంబుగలదె త్రాడు బారెడు దౌష్ట్యంబుఁ దవులుకతన." (శ్రీనివాస విలాసము.)

త్రాడువడు, ద్వ. అ. క్రి. 1. కృశించు: చూ, సొటసొటవోవు; 2. దారమగు.

త్రాణ, వై. వి. = ద్రవిణమ్. బలము: చూ, శక్తి. 1.

త్రాణము, సం. వి. అ. న. 1. కలుఁగానుగు*: చూ, వార్షికము. 1; 2. కాపు: చూ, రక్షణము; విణ. 3. రూ-త్రాతము. కాపఁబడినది: చూ, రక్షితము.

త్రాత, సం. వి. ఋ. పుం: చూ, రక్షకుఁడు.

త్రాతము, సం. విణ: చూ, రూ-త్రాణము. 3.

త్రాపుషము, సం. విణ. త్రపువుచేత చేయఁబడినది.

త్రాపుసము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-త్రపుసము.

త్రాయంతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, త్రాణము. 1. *; 2 = తాయి. తల్లి: చూ, మాత 1; విణ. 3. కావఁబడుచుండునది: చూ, రక్షితము.

త్రాయమాణ, సం. వి ఆ స్త్రీ: చూ, త్రాణము. 1. *.

త్రావణ, అం. 1: చూ, పంచమజభాషలు (చూ, భాష. 1.); 2: చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు (చూ, భాష. 1.)

త్రావు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-త్రాగు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ 95.

త్రావుడు, దే. వి: చూ, రూ త్రాగుడు.

త్రాసము, సం. వి. అ. పుం. 1. భయము: చూ, వెఱపు; 2. మణిదోష విశేషము: చూ, రత్నము. 1; అం. 3: చిత్రరువునందు వ్రాసిన మృగ్మమునింగాంచి యయ్యంతి బెదరు చూపుతో దవ్వుగం బోవసాఁగెను): చూ, సంచారిభావములు.

త్రాసు, దే. వి: రూ-రాజు, తరాసు. (సం. వ).—ఆరాచి-నారాచి, ఏషణి-ఏషణిక, తుల, ల్యంకటము, నారాచి తెక్కె-తక్కెడదు.—తక్కెడ—రూ-తక్కెడి తక్కెడ, దప (సం.ప.) వ).—ధటము. పెద్దతక్కెడకు.—కాటా.

త్రాసురాసి, ద్వ. వి. తులారాశి: చూ, రాశి. 1.

త్రాసురాశిగాంగ్, ద్వ. వి: ఎలికె: చూ, మూషికము.

త్రాసుగడ, వా. వి: చూ, తుసికోలు.

త్రి

త్రి, సం. స. = లీ: చూ, మూఁడు.

త్రింశత్తు, సం. స. త్. స్త్రీ. : మూప్పది: అం 2. చూ, ముద్దిపూస.

త్రింశము, సం. స. ముప్పదవది.

త్రిక, సం. వి. ఆ స్త్రీ నూతిగిరక. చూ, రాట్నము.

త్రింటకము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ముచెండు*; 2. పెద్దపల్లేరు*: చూ, పల్లేరు; 3. లఘుగర్గము, ఏనుఁగు పల్లేరువంటిచేప: చూ, మత్స్యము. 1.

త్రికకుత్తు, సం. వి. ద్. పుం. 1. త్రికూటాద్రి: చూ, పర్వతము; 2. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 3. అభినయహస్త విశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1.

త్రికటుకము, అం. సొంటిపిప్పిలిమిరియాలు: చూ, త్రయము. (గళరోగగుల్మ పీనసములను హరించి దీపనపాచన శక్తి నిచ్చును.)

త్రికటువు, —పై.—

త్రికము, సం. వి. అ. న. 1. = లిక. మూఁటిసమూహము: చూ, త్రయము. 1; 2. తిరుము-రూ-టిక్కము: చూ, ముద్దిపూస; 3: చూ, త్రికటుకము; 4. కరు తాడి యునిరికలు: చూ, త్రయము. 2; 5. మూఁడుదారులు కలయుచోటు: చూ, మార్గము. 1; వా. 6. షష్ఠాష్టమవ్యయములు; 7. కావ్యలక్షణమున. — సంఖ్యాబద్ధమగు ముక్తకాదికములలో నొకటి: చూ, మహాకావ్యము. (చూ, దండకము. 7.)

త్రికరణములు, అం. మనస్సు, వాక్కు, కాయము. (చూ, త్రయము.)

త్రికాష్ఠి, సం. వి. ఇ. న. = త్రిక్కుటి: చూ, బాణము. 1.

త్రికూటము, సం. వి. అ. న. 1. ఇసుముప్పు: చూ, లవణము. 1; పుం. 2: చూ, త్రికకుత్తు. 1.

త్రికోణము, సం. వి. అ. న. మూఁడుమొనలు కలసినరూపము, త్రిభుజము, ముక్కోణము: చూ, కోణము, కోణమానము.

త్రిక్క, దే. వి: చూ, రూ-తిక్క. 1—2; ద్ర. 3 వివర్థము: చూ, విగా.

త్రిక్కటి, వై. వి. = : చూ, త్రికాష్ఠి.

త్రిక్కు, వై. వి. 1 = రక్క. మోసము; చూ, వంచన; దే వి. 2. చిక్కు, బాధ: చూ, శోకము; అ. క్రి 3 తక్కు, తప్పు గెంటువడు; చూ, మిడివోవు.

త్రిగర్త, సం. వి ఆ స్త్రీ: చూ, అంకులాఁడి.

త్రిగర్తము, సం. వి. అ. పుం. త్రిగర్తదేశము: చూ, దేశము.

త్రిగుణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ముయ్యాకుపొన్న *: చూ, సాంపర్ణి.

త్రిగుణములు, అం: చూ, త్రయము, గుణములు.

త్రిగుణాకృతము, సం. విణ మూఁడుచాళ్లదున్నినది (పొలము); చూ, భూమి. 1.

త్రిపటము, సం. వి. అ. పుం = తెర*: చూ, సర్వానుభూతి.

త్రిజాతములు, అం. ఏలకులు, లవంగాలు, దాల్చినచెక్క. (చూ, త్రయము)

త్రిణత, సం. వి ఆ. స్త్రీ రూ-తృణత. 2.

త్రితయము, సం. స: చూ, త్రి.

త్రిదండము, అం. పుం. 1. మనోదండము, వాగ్దండము, కర్మదండము అను మూఁడుదండములుగల సన్న్యాసాశ్రమము: చూ, త్రయము; అం. న. 2. మనోదండము, వాగ్దండము, కర్మదండము; చూ, త్రయము.

త్రిదండి, సం. వి. న్. పుం. మనోదండ, వాగ్దండ, కర్మదండము లను మూఁడుదండములుగల సన్న్యాసి: చూ, సన్న్యాసి. 1.

త్రిదశాయుధము, సం. వి. అ. న. ఇంద్రుని వజ్రాయుధము; చూ, బాణము. 1.

త్రిదశాలయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్గము.

త్రిదశుఁడు, సం. వి. అ. పుం. దేవత: చూ, వేల్పు.

త్రదివ, సం. వి. అ. స్త్రీ. త్రిదివ అను ఏఱు: చూ, నది.

త్రిదివము, సం. వి అ. పుం: చూ, స్వర్గము.

త్రిదివేశుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, త్రిదశుఁడు.

త్రిదోషజము, అం. ఏనుఁగుయొక్క త్రిదోషజనితజ్వరము. (ఇవి మూఁడు. — పిత్తజ్వరము, పాలకిము, కూటపూర్వము అనునవి.)

త్రిదోషము, అం. 1. వాతపిత్తశ్లేష్మములు: చూ, త్రయము; 2. లక్షణములకు గలిగెడివి - అతివ్యాప్తి, అవ్యాప్తి, అసంభవము: చూ, త్రయము.

త్రిద్యుస్పృక్కు, సం. వి. శ్. పుం. మూఁడువారములు కూడిన తిథి, అవమము. (చూ, తిథి. 5.) చూ, వారము.

త్రిధాముఁడు, సం. వి. న్. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 2. వెన్నుఁడు; చూ, విష్ణువు. 1; 3: చూ, శివుఁడు; 4: చూ, యముఁడు; 5. గణపతి: చూ, వినాయకుడు. 1.

త్రినగము, సం. వి. అ. పుం. = తెనుఁగు; చూ, తెనుఁగు.

త్రినేత్రక్రియ, అం. క్రియాంగములు పంద్రెండింటిలో నొకటి (చూ, అంగము. 9): చూ, క్రియాంగములు.

త్రినేత్రచూడామణి, సం. వి. ఇ. పుం. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

త్రిపతాకము, సం. వి. అ. న. 1. మూఁడురేఖలుగల నొసలు; పుం. 2. అభినయహస్తవిశేషము. (బొటనవ్రేలివంచి చూపుడువ్రేలి మొదటఁగూర్చి యుంగరపువ్రేలిని వంచి కడమవ్రేళ్ళను జాఁచిపట్టినది); అం. 3. చూ, అసంయుత హస్తములు.

త్రిపథగ, సం. వి. అ. స్త్రీ. గంగానది, ముత్రోవద్రిమ్మరి: చూ, నది. 1.

త్రిపద, అం. 1. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు నాలుగు ఇంద్రగణములుగలిగి మూఁడవ గణాద్యక్షరము యతిగాఁగలవృత్తము: చూ, వృత్తము 1; 2. చిత్రకవిత్వము నందొకటి ఉదా.—"దేవమునివంద్యగోవింద - దితిజహరణ, పుండరీకాక్ష యవ్యక్త-పుణ్యపురుష, యమరసన్నుతగోపాల-హరిముకుంద, దేవ యవ్యక్త హరితునాఁ-ద్రిపదియయ్యె.". చూ, వృత్తము. 1.

త్రిపది, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఏనుఁగుకాలిసంకెల: చూ, శృంఖలము. 2.

త్రిపర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సాలపర్ణి. *.

త్రిపాత్తు, సం. వి. ద్. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

త్రిపుండ్రకము, సం. వి. అ. న. నొసటను చిన విబూదిలోనగు వాని మూఁడురేఖలు; త్రిపుండ్రము.

త్రిపుండ్రము. సం. వి. అ. న.—పై.—

త్రిపుట, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. చిట్టేలకి *: చూ, ఏలకి; 2. తెల్లతెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి; 3. చూ, మల్లె *; 4. చూ, బొల్లిబూసర*; అం. 5. (రూ-త్రిపుటము.): చూ, సూదకములు. (ఇదె సప్తతాళములలో నొకటి: చూ, తాళములు, తాళము. 2,): చూ, స్వరము. 2.

త్రిపుటము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఏడక్షరములకాలము: చూ, త్రిపుట. 5; 2. తీరము: చూ, రేవు; 3. నాడి; చూ, నరము (1).

త్రిపుటీఫలము, సం వి అ. న. ఆముదము *; చూ, వృదంబము.

త్రిపురదహనుఁడు, సం వి అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

త్రిపురము, సం. వి. అ. న. 1. మయునిచే నిర్మింపఁబడిన మూఁడుపురములు: చూ, దేశము; పుం. 2: చూ, బంగి.*.

త్రిపురాంతకుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, శివుఁడు. (ఇతనికి త్రిపురసంహారమునపుడు తేరు భూమి, చక్రములు సూర్యచంద్రులు, గుఱ్ఱములు వేదములు, చాపము మేరువు, నారి శేషుఁడు, బాణము విష్ణువు అయ్యెను)

త్రిపుష్పి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నల్లఉమ్మెత్త *: చూ, హలాపుష్పము.

త్రిప్పట, దే. వి. రూ-త్రిప్పు-త్రిమ్మట: చూ, విహారము. 1.

త్రిప్పరి, దే. విశ. (త్రిప్పు+అరి.) రూ-త్రిమ్మరి త్రిమ్మరీఁడు-దిమ్మరి: చూ, దిమ్మరీఁడు.

త్రిప్పికొను, దే. అ. క్రి. 1. తిరిగికొను: చూ, మరలు; ప్రే. 2: త్రిప్పికొలుపు.

త్రిప్పియాడు, దే. ప్రే. (త్రిప్పి+ఆడు) తిరుగఁజేయు, త్రిప్పు, మలపు. భార. శ-య. 1, అ. 317: చూ, మురిచు. (స్వార్థమునఆడు.)

త్రిప్పు, దే. వి. 1 తిరుగుడు. లక్ష్మి. 5, అ. 172: చూ, విహారము 1; ప్రే. 2: చూ, త్రిప్పియాడు. వై. 5. అ. 173. (తలత్రిప్పు, ఒడలుత్రిప్పు, గానుగత్రిప్పు, చక్రముత్రిప్పు ఇత్యాదులూహ్యంబులు.)

త్రిప్పుడుత్రాడు, దే. వి; చూ. తిరుగుడుత్రాడు.

త్రిప్పుత్రాడు, దే. వి: చూ, తరిత్రాడు.

త్రిప్పుళ్ళు, వా. వి. బ. 1. తిరుగుటలు: 2: చూ, బాలక్రీడ.

త్రిప్రాస, అం. హ్రస్వాక్షరమున కవ్వల నొకటి రెండక్షరములు. తక్కిన పాదములందుఁ గూడఁగూర్చి చెప్పినచో వానిని ద్విప్రాస, త్రిప్రాసము లందురు.

త్రిఫల, సం. వి. అ. స్త్రీ. రూ-త్రైఫల-త్రిఫలి. 1. కరకతాడి యుసిరికలు: చూ, త్రయము: 2. ద్రాక్షకాశ్మర్య ఖర్జూర ఫలములు: చూ, త్రయము; 3. జాజీలవంగపూగ ఫలములు: చూ, త్రియము.

త్రిఫలములు. అ. కరక తాడి ఉసిరికలు: చూ, త్రయము.

త్రిబాహువు, అం, చూ, ప్రచారములు.

త్రిభంగి, అం. 1. మాలికావృత్తములలో నొకటి. న, న. న, న, న, న, స, స, భ, మ, స. గ. 2—10—18

దయ్యు, దే. అ. క్రి. 1. రూ-డయ్యు. బలహీనమగు: చూ, వలియు; 2. కృశించు: చూ, శోషించు.

దర, వై. వి. = ధర: చూ, వెల. 1. (కొనఁదలఁచి దర తెలిసి కొనుట.)

దరఖాస్తు, వా. వి. విన్నపము "వారంటు దరఖాస్తు, నీటి దరఖాస్తు, పరీక్షదరఖాస్తు" మొ

దరణము, వై. వి. = ధరణము. ఎనిమిది డబ్బుల నాణెము. (దేశ్యము శ. ర.)

దరదము, సం. వి. అ. న. రూ-దారదము. ఇంగిలీకము: చూ, హింగుళము.

దరము, సం. వి. అ పుం, న. 1. భయము: చూ, వెఱపు; 2. శంఖము చూ, సంకు; 3. గొయ్యి, గుంట: చూ, రంధ్రము. 1; అవ్య. 4. ఇంచుక "దరహాసము"; చూ, స్వల్పము.

దరహాసము, సం. వి. అ. పుం. చిఱునవ్వు: చూ, హాస్యము. 1.

దరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గుహ. కృత్రిమమైన (మనుజుల త్రవ్విన) గృహాకారమైన పర్వతబిలము: చూ, రంధ్రము. 1. (చూ, పర్వతము); వై వి. (1) = తీరమ్. గట్టు. పాండు 4, ఆ. 40. చూ, రోధస్సు; (2) = తీరమ్. దగ్గఱ సా. 3,ఆ. 232: చూ, సమీపము. 1; (3) మేర: చూ, సీమ. 1.

దరికొను, దే. అ. క్రి. 1. ఎరియు, కాలు (అని కొందఱు): చూ, మండు. 1; ప్రే. 2. దరికొలుపు.

దరిజీ, వా. వి కుట్రపువాఁడు: చూ, సౌచికుఁడు.

దరితుఁడు, సం. విణ. భయపడినవాఁడు: చూ, వెఱపరి.

దరిద్రము, సం. వి అ. న. లేమి: చూ, బీదతనము.

దరిద్రుఁడు, సం. విణ: చూ, బీదవాఁడు.

దరవేసి, దే. వి. దైన్యముగలవాఁడు. దీనుఁడు. కై. 5, ఆ. 196: చూ, ప్రాయిడి.

దరిమిలా, వా. క్రి. విణ. తరువాత. "దరిమిలా యీనాము", "దరిమిలా సంగతులు."

దరియాప్తు, వా. వి రూ-దర్యాప్తు. విచారణ.

దరిసించు, వై. స. క్రి. 1. = దర్శ. చూచు: చూ. వీక్షించు; 2. కానుకగానిచ్చు: చూ, పెట్టు 8; వా. 3. (కోపాలచేత) ఉచితముగానిచ్చు. "నీకేమి? నేను వానికిదరిసించుకొనెదను."

దరిసెనము, వై. వి. = దర్శనమ్. రూ-దర్సెనము. చేదరిసెనము, చేకానుక: చూ, లంచము.

దరుజు, దే వి. 1. గోడలకు పూయు సున్నపుగచ్చు: చూ, లేపనము 2; 2. సున్నము బాళ్ళతో కలుపుట.

దరుమము, వై. వి. = ధర్మమ్. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1.

దరువు, వై. వి. 1. గీతివిశేషము; 2. = ధ్రువ. (సూళాది సప్త తాళములలో నొకటి): చూ, సూడకములు; వా. వి. 3. శరీరమందలి కందరాదుల బలము. "వీఁడు మునుపటివలె లేఁడు. ఒంటింతియు దరువుతీసినది"; 4. కొట్టుట. "పాఠము రానందున పంతులు పిల్లవాని నొక్క దరువుతీసి నాఁడు"

దరువుచేయు, వై. అ. క్రి: చూ, తాళగించు.

దరేఖానా, వా. అవ్య. 1. దిక్కులేక; 2. అంతులేని; 3. లెక్కలేని.

దరోబస్తు, వా. వి. సర్వము.

దర్జీ, వా వి: చూ, రూ-దరిజీ.

దర్దురి, సం. వి. ఆ స్త్రీ దుర్గ: చూ, పార్వతి 1.

దర్దురము, సం. వి. అ. పుం. 1. కప్ప: చూ, మండూకము. 1; 2. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1.

దర్దురా యత్ర వక్తార స్తత్ర మౌనంహి శోభనమ్, న్యా. కప్పలు మాటకారు లయినచో మాటాడకుండుటయేశోభ. అట్లే నీచులు ప్రభువులయినచోట మాటాడకుండుటయే మంచిది.

దర్పకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. దుర్గతిం బొందువాఁడు : చూ, మన్మథుఁడు.

దర్పణము, సం. వి. అ. పుం. 1. అద్దము: చూ, ముకురము; అం. 2: చూ, జన్యతాళములు.

దర్పము, సం. వి. అ. పుం. 1. గర్వము: చూ, అహంకారము; 2. కస్తూరి: చూ, మృగమదము; అం: చూ, అష్టములు.

దర్పించు, సం అ. క్రి. గర్వించు; చూ. హంకరించు.

దర్బారు, వా. వి. 1. కచ్చేరి, కొలువుకూటము: చూ, సభ 2; 2. దర్బారు అను రాగము: చూ, స్వరము. 2.

దర్భ, సం. వి అ. పుం. 1. = దబ్బ కుశము, పవిత్రము, కుశము: చూ, తృణము. 1; అం. 2: చూ, అర్ఘ్యములు.

దర్భముద్రిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ దబ్బయుంగరము. పాండు. 3,ఆ. 60: చూ, భూషణము. 2.

దర్భలు, అం. కుశము, కాశము, యవము, దూర్వము, విశ్వామిత్రము, ఉశీరము, కుందురము, గోధూమము, వ్రీహి, ముంజము (10).

దర్యాప్తు, వా. వి: చూ, రూ-దరియాప్తు.

దర్వి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మిక్కిలి చిన్నగరిటె, మిళ్ళి, భజపము: చూ, పాత్రము, 6; తద్వి.— గరిటెలు, చిల్లుల గరిటెకు. కఱ్ఱగరిటెకు—: చూ, పాత్రము. 1; 2. పాము పడగ: చూ, సర్పము.

దర్వీకరము, సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ, సర్పము.

దర్వీపాకరసన్యాయము, న్యా. గరిటె సమస్తవస్తువు లోను మెలఁగుచున్నను ఆవస్తువుల రుచి దానికిఁ దెలియదను రీతి.

దర్శకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చూచువాఁడు, ద్వారపాలకుఁడు; చూ, ప్రేక్షణికుఁడు; విణ. 2. చూపెడువాఁడు; దర్శయిత; 3. నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు.

దర్శనము, సం. వి. అ. న. 1. చూపు: చూ, వీక్షణము; 2. కన్ను: చూ, లోచనము; 3. అద్దము: చూ, ముకురము; 4. తెలివి: చూ, బుద్ధి; 5. కల: చూ, స్వప్నము; 6. శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; 7. ధర్మము: చూ, పుణ్యము. 1; 8. = దరిసెనము, కానుక; చూ, లంచము; అం. 9: చూ, దశావస్థలు; 10: చూ, ద్వాదశావస్థలు.

దర్శపూర్ణమాసేష్టి, అం: చూ, హవిర్యజ్ఞములు.

దర్శని, సం వి ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-దర్శని.

దర్శనీయము, సం. విణ. చూడఁదగినది: చూ, వీక్ష్యము. 2.

దర్శము, సం. వి అ. పుం. 1. అమావాస్య: చూ, సూర్యేందు సంగమము (చూ, తిథులు); 2. అమావాస్యనాఁడు చేయు

దగినయిష్టి: చూ, యజ్ఞము: 3. చూపు: చూ, వీక్షణము: అం. 4. స—మ—హీనతానములు 7 లో నొకటి: చూ, స—మ—హీనతానములు: (చూ, సర్వతానములు.)
దర్శయిత, సం. విణ. చూపువాడు; దర్శకుడు.
దర్శవిపత్తు, సం. వి. ద్. పుం. చందమామ: చూ, హిమాంశువు.
దర్శించు, సం. స. క్రి. = దరిసించు. చూచు: చూ, వీక్షించు.
దర్శితము, సం. విణ. చూపఁబడినది: చూ, వీక్షితము.
దర్శిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఉపరథ్య: చూ, మార్గము. 1; వా. 2. చూపెడు ఒకానొక యంత్రము. "దూరదర్శిని".
దర్సెనము, వై. వి =: చూ, రూ-దరిసెనము.
దలపము, సం. వి. అ. పుం. ముఖత్రాణము; చూ, వారవారణము: (చూ, తనుత్రాణము.)
దలారి, దలాలి. వా. వి. తరగరి.
దలిమము, వై. వి. 1. = తలిమ; చూ, రూ-దడిబము; దే. విణ. 2. సన్నము: చూ, సూక్ష్మము. 4.
దల్లు, వై. వి. = జిల: చూ, రూ జిల్లు.
దవ, దే. వి. 1. చెలుకుకొన: చూ, తలవాడి; 2. ధూళి. ఆంధ్ర. ద్వి. 220: చూ, రేణువు. 1.
దవంత్రి, దే, వి. అగడిత: చూ, పరిఖ.
దవగము, వా. వి. ఎండాకు; చూ, సొరుగాకు.
దవడ, వై. వి. =; చూ, రూ-దవుడ.
దవనము, వై. వి. = దమనః. వాసనగల మూలిక • చూ, దవి.
దవము, సం. వి. అ. పుం. రూ-దావము. 1. కార్చిచ్చు: చూ, వహ్ని. 1; 2. అడవి: చూ, విపినము.
దవసము, వై వి. = దాస్యమ్. కొలుచు. సిసువరకము. (దేశ్య మని శ. ర.): చూ, సేవ. 1.
దవాగ్ని, సం. వి. ఇ పుం. ఎరగలి: చూ, వహ్ని. 1.
దవాడిబ్రాహ్మణులు, అం. నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులలో నొక తెగవారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.
దవిష్ఠము, సం. విణ. మిక్కిలిదవ్వైనది: చూ, సుదూరము: (చూ, విప్రకృష్టము).
దవీయము, సం. విణ. = దవ్వు — పై.—
దవు, వై. విణ. = దవీయ: చూ, రూ-దవ్వు.
దవుడ, వై. వి = ధాడా. తాలుపు. (రూ-దవడ-దాఘవ-దౌడ.) బుగ్గలోపలిభాగము. (దేశ్యమని. శ. ర.): చూ, సెలవి.
దవుడసికాలుపట్టుకొను, దే. అ. క్రి: చూ, పణపెలపడు. అం, భా. శ్ర. 104.
దవుడు, వై. వి. = రూ-దౌడు. ధౌరితకమ్. అశ్వగతి: చూ, హయము; 2. = ధావనమ్: చూ, పరుగు. 2; 3. దండయాత్ర; చూ, యుద్ధము.
దవురు, దే వి, రూ-దౌరు. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1.
దవురుగల్లి. వా. వి. మెడగగ: చూ, భూషణము. 2.
దవ్వ, దే వి. మాను దిమి మెత్తనిభాగము.
దవ్వు, వై. విణ.=దవీయము. (రూ-దవు-దౌ-దౌవు.) భార. అర. 2, ఆ 169. చూ, రూ-దవు.
దశ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. = దెస. కాలకృతావస్థితి "శుక్ర మహాదశ మహారాజయోగమును ఇచ్చును.": 2. దీపపువత్తి: చూ, వత్తి. 2; ఐ. 3. బద్దె: చూ, వత్తె.
దశకంఠుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పదికంఠములవాఁడు: చూ, రావణుఁడు.
దశకము, సం. న. ఈరేను: చూ, పది.
దశకోటి, అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.
దశదానములు, అం; చూ, దానములు.
దశనము, సం. వి. అ. న. 1. కవచము. చూ, వారవారణము. పుం. 2 దంతము. (దీనిచేత వనితలయధరమును గొఱుకుదురు.; చూ, పల్లు. 2; 3 శిఖరము: చూ, సుద. 3.
దశనవాసస్సు, సం. వి. స్. న. పలువలువ: చూ, పెదవి
దశబలములు, అం. బుద్ధి, క్షాంతి, వీర్యము, ధ్యానము, జ్ఞానము, కృప, శీలము, బలము, దానము, ఉపేక్ష.
దశబలుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుడు. 1.
దశభూమీశుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, దశార్హుఁడు.
దశమాతా హరీతకీ, న్యా. కరకకాయ పదిమందితల్లులకుపెట్టు
దశమి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పక్షమునందు పదియవతిథి. "విజయదశమి"; చూ, తిథి: (చూ, తిథులు); విణ. న్. 2. మిక్కిలి వృద్ధుడు: చూ, వృద్ధుఁడు: 1; విణ. 3. పదియవది.
దశమీస్థుఁడు, సం. విణ. 1. నష్టవీర్యుఁడు; 2. ముదుసలి: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.
దశము, అం; చూ, సంఖ్యాభేదములు.
దశరంధ్రములు, అం. (2 ముక్కు, 2 కన్ను, 2 చెవి, 2 మూత్ర-మలద్వార, వాక్కు, బ్రహ్మరంధ్రములు; స్త్రీలకు స్తనరంధ్రములు 2, గర్భమార్గమునందొకటి అధికముగ గలవు.)
దశరథుఁడు, సం. వి. అ. పుం. సూర్యవంశపురాజు (పలుదిక్కులను రథములుగలవాఁడు): చూ, రాజు. 1.
దశరూపకముల లక్షణములు, అం. ౧ నాటకము, ౨. ప్రకరణము, 3. భాణము, ౪. ప్రహసనము, ౫ డిమము, ౬. వ్యాయోగము, ౭. సమవాకారము, ౮. అంకము, ౯. వీథి, ౧౦ ఈహామృగము, (వీనిలక్షణము లాయా పదములకడ వివరింపఁబడియె): చూ, రూపకములు.
దశరూపభృత్తు, సం. వి ద్. పుం. వెన్నుఁడు; చూ, విష్ణువు. 1.
దశలక్ష, అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.
దశలు, అం. 1. బాల్య, యౌవన, కౌమారములు, మఱియు వార్ధక్యము: చూ, అవస్థలు; 2. రవి, చంద్ర, అంగారక, బుధ, బృహస్పతి, శుక్ర, శని, రాహు, కేతు దశలు (9).
దశవిధకావ్యగుణములు, అం. శేషాది: చూ, కావ్యగుణములు.
దశవిధగమకములు, అం. ఆరోహణము, అవరోహణము, ఢాలు, స్ఫురితము, కంపితము, ఆహతము, ప్రత్యాహతము, త్రిపుచ్ఛము, ఆందోళము, మూర్ఛన. (10): (చూ,) ౧౫ గమకములు.)
దశవిధధాతువులు, అం: చూ, ధాతువులు.
దశవిధనాడులు, అం: చూ, నాడులు.
దశవిధనాదములు, అం; చూ, నాదములు,
దశవిధనియమములు. అం; చూ, నియమములు.
దశవిధప్రళయములు, అం: చూ, ప్రళయములు.
దశవిధప్రాణపురి, అం: చూ, పురులు.

దశవిధబ్రాహ్మణులు, అం. "దేవో ముని ర్ద్విజో రాజా వైశ్యశూద్ర బిడాలకః। పశుమ్లేచ్ఛశ్చ చండాలో దశవిప్రాః ప్రకీర్తితాః॥ ద్రావిడ గౌడాది భేదములచే నలరుచుండు బ్రాహ్మణశాఖల వారియందుగల గుణధర్మాదుల ననుసరించి దేవ, ముని, ద్విజ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్ర, బిడాలక, పశు,మ్లేచ్ఛ, చండాలు రను భేదముగలవా రగుచుండిరని స్మృతికర్తలు నిర్ణయించిరి: చూ, బ్రాహ్మణులు.

దశవిధమన్మథావస్థలు, అం: చూ, దశావస్థలు.

దశవిధశాస్త్రలక్షణములు, అం; చూ, శాస్త్రలక్షణములు.

దశవిధసద్గుణములు. అం: చూ, సద్గుణములు.

దశశీర్షము, అం: చూ, శస్త్రములు.

దశసహస్రము, అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

దశాకర్షి, సం. వి. ఈ. పుం. దివ్వె: చూ, స్నేహాశము.

దశాక్షి(?)ము, అం: చూ, శస్త్రములు.

దశానామేకాదశన్యాయము, న్యా. ఏదియో కొంతమట్టుకు ఖర్చు చేయవలసి వచ్చినపుడు ఇంకొక కొంచెము సహింపవలెను. పదిలో పదునొకండు అనుకీతి.

దశార్హుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

దశాలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కంచెకోట: చూ, వెలుగు. 1.

దశావతారములు. అం: చూ, అవతారములు.

దశావతారుఁడు, సం, వి. అ. పుం. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు 1.

దశావస్థలు, అం. దర్శనము (చూచుట), మనస్సంగమము (తలఁచుట), సంకల్పము (కోరిక), జాగరము, కార్శ్యము (అరుచి), అరతి (చిక్కుట), అలజ్జ (సిగ్గువిడుచుట), ఉన్మాదము (అఱచుట), మూర్ఛ, మరణోద్యమము (చచ్చుట) (10): చూ, అవస్థలు: (చూ, కామము. 8.)

దశాహము, సం. వి. అ. పుం. మృతిపొందినవానికిఁ బదియవ నాఁడుఁజేయు శ్రాద్ధము: చూ, శ్రాద్ధము.

దశేంద్రియములు, అం. నేత్రాది.—: చూ, ఇంద్రియములు.

దశోపనిషత్తులు, అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.

దష్టము, సం. విశ. కఱవఁబడినది.

దసరా, వై. వి. = దశరాత్ర. దేవీనవరాత్రములు.

దసిలీ, దే. వి. 1. ఒకరకముపట్టు. కా. 2, అ. 15. చూ, మొగ్గపట్టు: (చూ, పట్టు 17): 2. వదలు, పరిత్యాగము: చూ, విమోచనము.

దసువంది. దే. వి. గ్రుద్దులాటకు జెట్టీలను గూర్చువాఁడు.

దసెన, దే. వి. ఒకానొక ఆయుధము; చూ, బాణము. 1.

దస్కతు, వా. వి: చూ, సంతకము.

దస్తరము, వా. వి: చూ, రూ-దస్త్రము.

దస్తా, వా. వి. 1. ఇరువదినాలుగు కాగితములు (తావులు): చూ, పటపత్రము; 2. ఇరువదినాలుగు బాణములకట్ట; చూ, బాణము. 1.

దస్తావేజు, వా. వి. వ్రాఁతపూర్వకమైన సాధనము; చూ, పత్రము.

దస్తు, వా. వి. 1. పోగుచేసినసొమ్ము: చూ, విత్తము. 1: 2. వసూలయిన సొమ్ము: చూ, విత్తము. 1; 3. ధనము: చూ, విత్తము, 1.

దస్తూరీ, వా. వి. 1. చేవ్రాఁత: చూ, వ్రాలు; 2. ఇతరులవ్రాఁత; చూ, వ్రాలు, 3. చేవ్రాలు: చూ, సంతకము.

దస్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. పగతుఁడు: చూ, శత్రువు. 1; 2. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

దస్రులు, అం. అశ్వినీదేవతలు (రోగములను క్షయింపఁజేయువారు): చూ, అశ్వులు.

దస్త్రము, వా. వి: చూ, రూ-దస్తరము.

దహనము, సం. వి. అ. న. 1. కాల్చుట: ఓషము: చూ, ప్రోషము; పుం. 2. చిత్రమూలము*: చూ, వహ్నిసంజ్ఞకము; 3. జీడి*: చూ, భల్లాతకి.

దహనసంస్కారము, వా. వి: చూ, అగ్ని సంస్కారము.

దహనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విశ. 2. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

దహించు, సం. స. క్రి. కాల్చు: చూ, వెలుఁగు. 5.

దళకొను, దే. అ. క్రి. రూ-దళముకొను, దళగించు, అధికమగు: చూ, హెచ్చు 3.

దళగించు, — పై.—

దళనము, సం వి. అ. న. 1. ఖండించుట: చూ, హతి; 2. చీల్చుట, భేదించుట: చూ, విదారణము. 1.

దళము, సం. వి. అ. న. 1. ఆకు: చూ, పర్ణము. 1;2 = దడము-దణా. దండు; చూ, సేన. (తెనుఁగు అని కొందఱు); 3: చూ, హరిదళము; 4. భాగ్యము, అదృష్టము: చూ, సంపత్తి; దే. వి (1) ఆధిక్యము; చూ, హెచ్చు. 2; విశ. (2) అధికము. స్వా. 5, ఆ. 51: చూ. హెచ్చు. 1; (3) తఱచు, ఒత్తడము, చూ, మొత్తము; (4) దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2.

దళముకొను, దే. అ. క్రి. 1; చూ, రూ-దళకొను; ప్రే. 2. దళముకొలుపు.

దళవరి, దే. వి. (దళము + వరి) 1. ఒకరకము వడ్లు: చూ, ధాన్యము; వై. వి. 2. = దళవాహి. సేనాధిపతి. చూ, సైనికుఁడు.

దళవాయి, వై. వి. 1 = దళవాహి. (రూ-దళ్వాయి దళవరి): చూ, సైనికుఁడు; 2. రూ-దళ్వాయి. సుంకరిసహాయుఁడైన యుద్యోగస్థుఁడు.

దళవాహి, సం. వి. ఇ. పుం. = దళవాయి - దళవరి చూ, సైనికుఁడు.

దళసంచు, దే. వి. (దళము + సంచు) దళముజాతి.

దళసరి, ద్వ. వి. (దళము + సరి) 1. ఘనత: చూ, సాంద్రము. 2; విశ. 2. తఱచు: చూ, దళము (3); 4. మందము, జాగు: చూ, విలంబనము. 1; వా. 5. మందము, (పొడవు వెడల్పు ఎత్తు అను మూఁడింటిలో నొకటి). "ఆ కవిష్మ అడుగున్నర దళసరి-లదు." 6. చిక్కని. "ఆ కాగితము దళసరి."

దళసూచి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ముల్లు: చూ, సితాంకము.

దళస్నుహి, సం. వి. ఈ స్త్రీ: చూ, సుఖవిరేచని*.

దళించు, సం. స. క్రి. 1. ఖండించు: చూ, పెఱుగు; 2. నిర్భేదించు: చూ, భేదించు.

దళితము, సం. విణ. 1. భేదింపఁబడినది. (ఖండింపఁబడినది (అనియు): చూ, విచ్ఛిన్నము. 3; 2. వికసించినది: చూ, హసితము. 1.

దళుఁకు, దే. వి. భయము: చూ, వెఱపు.

దళ్వాయి, వై. వి. = దళవాహి. చూ, రూ-దళవాయి.

దా

దా, దే. విణ. 1. రూ-డా: చూ, సవ్యము. 1; వా. అవ్య. 2. రా, రమ్మ (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

దాంతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-దమము. 3.

దాంతుఁడు, సం. విణ. రూ-దమికుఁడు. 1. గురు శిక్షితుఁడు: చూ, శిష్యుఁడు; 2. అణఁపఁబడినవాఁడు; 3. తపఃక్లేశము నోర్చువాఁడు.

దాంపత్యము, సం. వి. అ. న. ఆమ్మగలభావము.

దాంభికుఁడు, సం. విణ. = దాంబికుఁడు: చూ, ప్రాతిహారకుఁడు.

దాఁక, దే. ద్ర; చూ, రూ-వనుక.

దాఁకొను, దే. అ. క్రి. (దాఁక + కొను): చూ, మఱుఁగుపడు.

దాఁగనమ్రుచ్చులు, దే. వి. బ: చూ, రూ-డాఁగనమ్రుచ్చులు.

దాఁగిర, దే. వి. ప్రసేవకము: చూ, స్యోనము. చూ, సజ్జ.

దాఁగినవాఁడు, దే. విణ: చూ, డ. 11.

దాఁగిలిమూఁతలు, దే. వి బ: చూ, రూ-డాఁగనమ్రుచ్చులు.

దాఁగిలిమ్రుచ్చులు, —పై.—

దాఁగు, దే. అ. క్రి. చూ, రూ-డాఁగు.

దాఁగుకొను, —పై.—

దాఁగురించు, దే. స. క్రి. 1. దాఁచు: చూ, మఱుఁగు; 2: చూ, వంచించు.

దాఁగురింత, దే. వి. దాఁగురించుట.

దాఁగురింతలు, దే వి బ: చూ, రూ-డాఁగనమ్రుచ్చులు.

దాఁగురుమూఁతలు, —పై.—

దాఁచియుంచు, వా. అ క్రి: ఇల్లడయిడు.

దాఁచు, దే. ప్రే: చూ, రూ-దాఁగురించు. హరిశ్చ. 3, అ. 20

దాఁచుట, వా. వి: దాఁపటికము. దాఁపుడు, దాఁపురము, ఐందు. (సం. ప.)—ఉపగూహనము, గుప్తి, గూహనము, గోపనము: (చూ, బందు)

దాఁటడుగుపరువడి, అం: చూ, వినశాలు.

దాఁటడుగుమొన, అం. 1.—పై.—; 2: చూ, మొనలు.

దాఁటరి, దే. వి. కప్పు: చూ, మండూకము. 1.

దాఁటించువాఁడు, వా. విణ: చూ, ఉత్తారకుఁడు.

దాఁటు, వై. వి 1. వర్గము: చూ, సమూహము; ద్వ. వి. 2. ప్లుతగతిభేదము: చూ, హయము; దే. వి. 3. లంఘనము; చూ, లంఘ; వై. వి. 4. = ధాటీ. దండయాత్ర: చూ, యుద్ధము; 5. = ధాటీ దండు: చూ, సేన. 1; వా. 6. తప్పించుకొనిపోవుట; అ. క్రి. ప. క్రి: హద్దునతిక్రమించు, అడుగుదాఁటు. అ. క్రి. 7; చూ, లంఘించు; స. క్రి. 8; చూ, తరించు: 9: అంగవించు, అడుగుపోఁటు, అతకరించు, అవఘళించు, ఉత్తరించు, కడచు, గుంపించు, జవదాఁటు, తప్పు, తటియు, తలకడచు, తుటారించు, మీఱు, మేర మీరు, వాలు. (సం. ప.)—అంతరించు, అతిక్రమించు, ఉల్లంఘించు, క్రమించు: (చూ, వాలు 12.)

దాఁటుకట్టు, ద్వ. అ. క్రి. గుంపుగూడు: చూ, సంతనకట్టు. 1.

దాఁటుకొను, దే. అ. క్రి: చూ, లంఘించు.

దాఁటుట, వా. వి: చూ, లంఘ.

దాఁటుడువల, దే. వి. ఒకానొకవల: చూ, వల. 1.

దాఁటుపరువడి, అం: చూ, పరువళ్లు.

దాఁటులు, వా. వి. బ. పేరెములు; చూ, లంఘ.

దాఁపక, దే. వి. దాఁచుట.

దాఁపరము, దే. వి రూ-దావరము. దొంగిలించుట: చూ, హరణము.

దాఁపరించు, దే స. క్రి. 1. దొంగిలించు: చూ, సడపు; వా. 2. తగులుకొను, వెంబడించు. (వీఁడునాకుదాఁపరించినాఁడు.)

దాఁపరీఁడు, దే. వి. (దాఁపరము + ఈఁడు) దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

దాఁపటికము, దే. వి (దాఁపన + టికము) చూ, దాఁచుట.

దాఁపు, దే. ప్రే: చూ, రూ-దాఁచు.

దాఁపుడు, దే. వి: చూ, దాఁచుట.

దాఁపురము, 1.—పై.—కళా. 6, అ. 255; 2. దాఁచినసొమ్ము. సా. 2, అ. 185: చూ, విత్తము. 1.

దాక, వై. వి. 1. = ద్రాక్ష: చూ, స్వాదుఫల; దే. వి. 2. బోగిణి: చూ, పాత్రము. 6; 3. వెడల్పునోరుగల ఎటికి: చూ, పాత్రము. 6.

దాకలి, దే. వి. (దాయి + కలు): చూ, రూ-డాకలి.

దాకల్లు, దే. వి. (దాపు + కల్లు) 1.—పై.—; 2. బండికంటి కడకమ్మి: కమ్మి. (సం. ప.) నేమి.

దాకొను, దే. అ. క్రి. (దాఁపు + కొను): చూ, సమీపించు.

దాక్షాయణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గౌరి: చూ, పార్వతి. 1; 2. రోహిణీనక్షత్రము: చూ, రిక్క. 1—ళ; 3. అశ్విన్యాది నక్షత్రములు: చూ, రిక్క. 1; 4. నేల: చూ, భూమి. 1.

దాక్షేయుఁడు, సం. వి అ. పుం. గ్రద్ద; బోరువ: చూ, హరివాహనుఁడు. (సంపాతి తమ్ముఁడు — అరుణాత్మజుఁడు, జటాయువు, జరాయువు: (చూ, హరివాహనుఁడు.)

దాక్షిణాత్య, అం. 1: చూ, పంచమణిభాషలు: (చూ, భాష. 1); 2: చూ, భిన్నషడ్దకజభాషలు: (చూ, భాష. 1.)

దాక్షిణేయుఁడు, సం. విణ: చూ, రూ-దక్షిణ్యుఁడు.

దాక్షిణ్యము, సం. వి. అ. న: చూ, మొగమాటము.

దాక్షిణ్యుఁడు, సం. విణ: చూ, రూ-దక్షిణ్యుఁడు.

దాగిలి, దే. వి: చూ, రూ-డాకిలి.

దాచిని, వా. వి: చూ, రూ-దాల్చిని.

దాజపండాబ్రాహ్మణులు, అం. సామవేదులు. చంద్రపచండులను నామాంతరముసయితముకలదు. వీరు గోభిల, ద్రాహ్యాయణ సూత్రములకుఁ జెందినవారు. కొందఱిపుడు కృష్ణయజుర్వేదము నవలంబించుచున్నారు: చూ, ఉత్కలులు (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

దాట్రాయి, వై. వి: చూ, బాలక్రీడ.

దాడి, వై. వి. 1 = ధాటీ. దండయాత్ర; చూ, యుద్ధము; 2. = ధాటీ. దండు; చూ, సేన. 1; 3. గడ్డము: చూ, శ్మశ్రువు.

దాడింబ, వై. వి. = దాడిమః.(రూ-దాడినిమ్మ-దాడిమ్మ-దానిమ్మ-దాళింబ-దాళిమ్మ *: చూ, రక్తబీజము.

దాడికాఁడు, వై. వి: చూ, వేగులవాఁడు. లక్ష్మి. 2, అ. 60.

దాడిచేయు, వై. అ. క్రి: చూ, దండెత్తు.

దాడినిమ్మ, వై. వి =: చూ, రూ-దాడింబ.

దాడిమపుష్పకము, సం. వి. అ. పుం. రోహి, రోహితకము*: చూ, ముఱమోదుగు.

దాడిమము, సం. వి. అ. పుం 1. = దాడింబ*: చూ, దాడింబ; 2. ఏలకి*: చూ, వత్రల.

దాడిమి, సం. వి. ఇ. పుం =: చూ, దాడింబ*.

దాడిమ్మ, వై. వి. = దాడిమ.—పై.—

దాడియూచు, ద్వి. స. క్రి. మార్కొను: చూ, ప్రతిఘటించు.

దాఢ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ = 1. దౌడ. కోఱపల్లు: చూ, పల్లు. 1; 2. గుంపు: చూ, సమూహము.

దాణ, వై. వి. = ఖాదన. ఎడ్లు గుఱ్ఱములు లోనగువాని యొక రముతిండి: కాణము, ఖాణము. (సం. ప.)—ఖాదనము.

దాణము, దే. వి. శుల్కము: చూ, సుంకము. 1.

దాణుఖోడ, అం: చూ, విసరులు.

దాత, సం. విణ. ఇచ్చువాఁడు; చూ, వదాన్యుఁడు;

దాతము, సం. విణ. దితము. నఱకఁబడినది: చూ, కృత్తము.

దాతకత్తి, దే వి. (దాయి + కత్తి) దాదుంగ: చూ, పట్టెడ. 6.

దాత్యూహము, సం. వి. అ. పుం 1: కర్కరాంకము, కాలకంఠకము-రూ-కాలకంఠము,— కాలవర్ణము, కాకముగ్గువు, జలరంకము, జలరంకి. (తె ప.) —కూఁకటిగుడ్డంగి-రూ-కూకుడుగుండఁగి-కూకురుగుండె; 2: చూ, వానకోయిల.

దాత్రము, సం. వి. అ. న. కొడవలి: చూ, లవిత్రము.

దాదాఁపు, దే. వి. (దాఁపు + దాఁపు) మిక్కిలి సమీపము: చూ, సమీపము. 1.

దాది, వై. వి. = ధాత్రి: రూ-దాదిలి. (సం. ప.) అంకపాళి, ఉపమాత, ధాత్రి: (చూ, మాత. 1.)

దాదిలి, వై. వి. = —పై.—

దాదుంగ, దే. వి. (దాయి + దుంగ): చూ, దాతికత్తి

దానపంచకము, అం. సంప్రాప్తము. ఉత్సర్గము, సంప్రాప్త ధనోత్సర్గము, స్వయంగ్రాహము, ప్రతిమోక్షము (5).

దానమిచ్చు. మి. స. క్రి. ఇచ్చు: చూ, దయచేయు. 2.

దానము, సం. వి అ. న. 1. ఈవి: చూ, వితరణము; 2. ఏనుఁగుకపోలమదము: చూ, మదములు; (చూ, హస్తి; 3. పాలనము. చూ, రక్షణము; 4. ఛేదనము: చూ, ఖర్దనము. 2; 5. శుద్ధి: చూ, శోధనము. 1; అం. 6. చతురుపాయములలో నొకటి. (ఇది ఐదువిధములు.— తనకుఁగల ధనమంతయు నిచ్చుట, ఎక్కడనేని ధనముతీసికొన్నచో దానికిఁ దానుహామీయై యుండుట, అపూర్వ వస్తువుల నిచ్చుట, ఒకని ధనముఁ బుచ్చుకొనఁ బ్రవర్తింపఁజేయుట, అప్పు తీర్చుట): చూ, ఉపాయములు: 7 చూ, ఉపాయములు; 8. నాయకుఁడు నాయికయొక్క కోపమును పోఁగొట్టునపుడు ఉపయోగించెడు ఉపాయములు ఆఱింటిలో నొకటి: చూ, ఉపాయములు; 9: చూ, రాజ ముఖ్యగుణములు; 10. ధనగతి త్రయమునందొకటి: చూ, ధనగతిత్రయము: (చూ, త్రయము), అం. 11. దీనికి ఉపమానములు.— బలి, కర్ణుఁడు, దధీచి; శిబి, మేఘము, కల్పవృక్షము, కామధేనువు, చింతామణి.

దానముచేయుట, అం: చూ, నియమములు.

దానములు, అం. 1. దశదానములు.— గోదానము, భూదానము, తిలదానము, హిరణ్యదానము, ఆజ్యదానము, వస్త్రదానము, ధాన్యదానము, గుడదానము, రౌప్యదానము. లవణదానము; 2. షోడశ మహాదానములు.— గోదానము, భూదానము, తిలదానము, హిరణ్యదానము, రత్నదానము, విద్యాదానము, కన్యాదానము, దాసీదానము, శయ్యాదానము, గృహదానము, అగ్రహారదానము, రథదానము, గజదానము, అశ్వదానము, భాగదానము, మహిషదానము; మఱియొకవిధము.— తులాపురుషము, హిరణ్యగర్భము, బ్రహ్మాండము, స్వర్ణము, పంచలాంగలము, స్వర్ణధేనువు, భూగోళము, కనకపర్వతము, కామధేనువు, కల్పవృక్షము, రజితపర్వతము, సహస్రధేనువు, సాలంకృత హేమవృషభము, సాలంకృత లక్ష్మీప్రతిమ, సాలంకృత సప్తాచలము, సప్తసముద్రము, గజము, సర్గచ్ఛాయ. (18). 3; చూ, దానము. 6, 8, 9, 10.)

దానవారి, సం. వి ఇ. పుం. దేవుఁడు: చూ, వేలుపు.

దానవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రక్కసుఁడు. చూ, రాక్షసుఁడు.1.

దానవులు, అం. కశ్యపునకు దనువునందు గల్గిన సంతతి. వీరు నూఱుమంది. ద్విమూర్ధుఁడు, శంకుకర్ణుఁడు, హయశిరుఁడు, అయోముఖుఁడు, శంబరుఁడు, కపిలుఁడు. వామనుఁడు, మారీచి, మఘవంతుఁడు, ఇల్వలుఁడు, సృమరుఁడు, విక్షోభనుఁడు, కేతువు, కేతువీర్యుఁడు, శతహ్రదుఁడు, మహాబలుఁడను తారకుఁడు, వైశ్వానరుఁడు, పులోముఁడు, విద్రావణ మహాశిరుఁడు, స్వర్భానువు, వృషపర్వుఁడు, విప్రచిత్తి ఇత్యాది స్వర్భానువునకుఁ బ్రభయు, పులోమునకు శచియు, హయశిరున కుపదానవియు, వృషపర్వునకు శర్మిష్ఠయుఁ బుత్రికలు, పులోమ. కాలకలు వైశ్వానరునకుఁ బుత్రికలై మారీచునకు భార్యలైరి. పులోమయందుఁ గల్గినవారు పౌలోములు (60000), కాలకయందలి సంతానము కాలకేయులు (1400) హిరణ్యపుర నివాసులు. శతహ్రదునకు మూషకుఁడు, హ్లాదుఁడు కల్గిరి. సుందునివలనఁ దాటకియందు మారీచుఁడు పుట్టెను. సంహ్లాదునకు గొప్ప దపఃఫలు లగు నివాతకవచు లనఁబడు మూడుకోట్లమంది పుట్టిరి. వీరు మణిమతీపుర నివాసులు.

దానశౌండుఁడు, సం. విణ. మిక్కిలి యీవికాఁడు: చూ, వదాన్యుఁడు.

దానహీనుఁడగు రాజు, అం. చూ, అప్రకాశకులు.

దానింబ, వై. వి = దాడిమః*: చూ, రూ-దాడింబ.

దానిమ్మ, —పై.—

దాపనము, సం. వి. అ. న. దండుగగొనుట.

దాపరము, దే. వి: చూ, రూ-దాపుంము.

దాఁపరించు, దే. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.
దాపల, దే. వి. రూ-డాపల: చూ, సవ్యము. 1.
దాపలించు, దే. అ. క్రి. రూ-డాపలించు 1. చుట్టివచ్చు. భార. శల్య. 2, ఆ. 267: చూ, వలగొను: 2. చుట్టుకొను: చూ, వేష్టించు.
దాపించు, దే. అ. క్రి: చూ, సమీపించు.
దాపించుకొను, సం. విణ. రూ-దాయితుఁడు: చూ, సాధితుఁడు.
దాపు, దే. వి. 1. భయము: చూ, వెఱపు; 2 దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; స. క్రి. 3. చెక్కు: చూ, వాఱు. 1.
దాపురమగు, దే. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.
దాపురము, దే. వి: చూ, రూ-డాపురము.
దాప్యము, సం. విణ. దండుగఁగొనఁదగినది.
దాబ, వా. వి. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.
దామని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ = దామెన: చూ, సూత్రము. 1.
దామము, సం. వి. న్. పుం. న. 1. తలుగు: చూ, సూత్రము. 1; 2. హారము: చూ, భూషణము: 2
దామర, దే. వి. 1. ఉరిత్రాడు. వసు. 4, ఆ. 132: చూ, సూత్రము. 1; 2: చూ, రూ-దామెర.
దామెన, వై. వి = దామని. పెక్కు తలుగులుగల నిడివిత్రాడు; చూ, సూత్రము. 1.
దామెర, దే. వి. రూ-పలుదామెర. మండలాకార కుష్ఠవ్యాధి: చూ, మండలము. 3.
దామోదరాయనమః. అం. శమదమాదిషట్కసంపత్తివలన సంస్కరింపఁబడిన శుద్ధమనస్సుచేఁ బొందఁదగిన వస్తువు కొఱకు నమస్కారము: చూ, ఓమ్.
దామోదరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. వెన్నుఁడు. (తులసిమాలిక యుదరమందు గలవాఁడు): చూ, విష్ణువు. 1.
దాయ, వై. వి.= దాయాదః 1. సగోత్రుఁడు: చూ, సగంధుఁడు. 2. పగతుఁడు: చూ, శత్రువు.
దాయఁగట్టు, దే. స. క్రి: చూ, ఉట్టుకట్టు.
దాయము, సం. వి. అ. పుం. 1. పంచుకొనఁదగిన తండ్రిసొత్తు: చూ, విత్తము. 1; 2. ఈవి: చూ, వితరణము; 3. అరణము: చూ, హరణము; 4. కట్నము: చూ, లంచము; 5. ఉల్లకుట్టుమాట: చూ, శబ్దము. 2; దే. వి. (1) ఆపద: చూ, విపత్తు; (2) పాచికలు గవ్వలు మొదలైనవానియందలి పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4; (3) గవ్వలాట: చూ, వ్యవహారము. 4.
దాయాదుఁడు. సం. వి. అ. పుం.= దాయ. 1. జ్ఞాతి: చూ, సగంధుఁడు; 2. కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.
దాయి, సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) 1. ఇచ్చువాఁడు: చూ, వదాన్యుఁడు; దే. వి. (1): చూ, డాకలి; వై. వి. (2).= దాత్రీ: చూ, రూ-దాది; వా. క్రి. (3) దాఁచు.
దాయు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-డాయు.
దార, సం. వి. అ. పుం. బ. 1. అగ్నిసాక్షిగా వివాహమాడిన పెండ్లాము; చూ, భార్య; వై. వి.= ధారా. (1) త్యాగము: చూ, వితరణము; (2) కత్తియంచు: చూ, వాదర; (3): చూ, నీటిచాలు. పా. 4, ఆ. 16, దే. వి. (4) క్రమము: చూ, విధము. 1.
దారకర్మ. సం. వి. న్. న: చూ, వివాహము.
దారకుఁడు. సం. వి అ. పుం. 1. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు; 2. కృష్ణుని సారథి: చూ, సారథి; విణ 3. చీల్చువాఁడు: చూ, విదారకుఁడు.
దారణ, వై. వి.= ధారణ. క్రయము: చూ, వెల, 1.
దారణము, సం. వి. అ. న. చీల్చుట: చూ, రూ-విదారణము.
దారదము, సం. వి అ. పుం. 1. స్థావర, విషభేదము: చూ, హాలాహలము; 2. పాదరసము: చూ, సూతము; 3. ఇంగువ: చూ, హింగువు; 4. కడలి: చూ, సముద్రము; 5. రూ-దరదము: చూ, హింగుళము.
దారబంధము, వై. వి.= ద్వారబంధః. రూ-దోరము-ఒవాసము: చూ, వాకిలి.
దారము, దే. వి. 1. చౌర్యము; చూ, ముచ్చిలి; 2 నూలిత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.
దారముగట్టుట, జా. నాఁడునావనిన వానింగూర్చి నీవే దారముఁ గట్టితివా యనుట (నీవే పుస్తెకట్టితివాయనుట. పుస్తె= దారముతోఁ గూడినది, మంగళసూత్రము), స్వాధీనముచేసికొనుట, మంగళసూత్రము గట్టుట. "ఏవారును మనము దారము గట్టితమని మీఁదచూపు చూడరాదు." (ధర్మజ రాజసూయము)
దారి, వై. వి 1.= ద్వార్, చనుప: చూ, మార్గము. 1; 2.= ధారా. రూ-దోరి. కత్తియంచు; చూ, వాదర; 3.= ధారీ. ధరించువాఁడు; 4. రూ తారి. చూ, సూత్రధారుఁడు; వా. 5. గతి, దిక్కు. "నాకేమిదారి."
దారించు, సం. స. క్రి. చీల్చు: చూ, విదారించు.
దారితము, సం. విణ. విదారితము, చీల్పఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.
దారితెన్ను. వా. వి. మంచిచెడ్డ.
దారిదొంగ, వా. వి. ఎడత్రోవకాఁపరి: చూ, హారకుఁడు.
దారిద్ర్యము, సం వి. అ. న: చూ, బీదతనము.
దారిపన్ను, వా. వి: చూ, సిస్తు. 1.
దారిలేమి, వా. వి. అధ్వానము, అమార్గము, నిర్ధనత్వము.
దారుకీటము, సం. వి. అ. పుం. ఘుణము: చూ, పురుగు.
దారుణము, సం. వి. అ. పుం. 1. భయానకరసము: చూ, రసములు; విణ. 2. భయంకరము: చూ, రసములు; వా. 3. చెప్పనలవికానిది; 4. ఊహింపతరముకానిది; వ్రాయనలవికానిది.
దారున, దే. క్ర. క్రి. విణ. తటాలున. కళా. 3. ఆ. 67: చూ, స్వదము. 1.
దారుపురుషన్యాయము, న్యా. కఱ్ఱమొద్దునుజూచి మనుష్యుఁడని భ్రమపడినరీతి.
దారువు. సం. వి ఉ. న. 1. కొయ్య: చూ, వంటచెఱకు; 2. దేవదారువు*; చూ, సూక్ష్మదారువు; 3. ఇత్తడి: చూ, లోహము. 1.
దారుహరిద్ర, సం. వి, అ. స్త్రీ; చూ, మ్రానిపసుపు

దారుహస్తకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, తెడ్డువు. 1.
దారేషణము, అం. చూ, ఇషణము: (చూ, త్రయము.)
దారోగా, వా. వి పై యధికారి.
దార్ఢ్యము, సం. వి అ. న. దిటవు: చూ, శక్తి. 1.
దార్వాఘాతము, సం. వి. అ పుం. వడ్లంగిపిట్ట: చూ, శతపత్రకము. 4.
దార్వి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1: చూ, మ్రానిపసుపు*; 2; చూ, బెండ*; 3. అడవికంద*: చూ, సూరణము.
దార్వికా, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, బెండ*; 2. మ్రానిపసుపున వండిన అంజన విశేషము: చూ, రసాంజనము.
దాలి. దే. వి. పాలుకాచుటలోనగువానికి పేర్చిన పిడకల ప్రోగు (గుంట). "పాలదాలి."
దాలిగుంట, దే. వి; పాలుమొదలగునవికాచు గుంట, తంపి: చూ, రంధ్రము. 1. "కుక్క దాలిగుంట సామ్యము".
దాల్చిని, వా. వి. రూ-దాచిని. సుగంధద్రవ్యములలో నొకటి: చూ, రాజార్హము. 1.
దావంతము, దే. వి. దుఃఖము: చూ, శోకము. 2.
దావము, సం. వి. అ. పుం. 1. అడవి; చూ, విపినము; 2. కాఱుచిచ్చు: చూ, వహ్ని. 1.
దావరడంగి, దే వి: చూ, రూ-దాపరడంగి.
దావరము, దే. వి; చూ, రూ-దాపరము.
దాపరి, దే. విణ. రూ-దాపరీడు. పిసినిగొట్టు: చూ, లోభుడు.
దాపరీడు, దే. విణ. (దాపరి + ఈడు)—పై.—
దావా, దే వి 1. చౌర్యము: చూ, హరణము; వా. వి 2. వ్యాజ్యము.
దావాగ్ని, స. వి. ఇ. పు; చూ, అగ్నివృక్షము. 1.
దావికము, సం. విణ. రూ-దేవిక. దేవికయను నది: చూ, నది.
దాశపురము, సం. వి. అ. న. కయివడిముస్తె*: చూ, తృణము. 1.
దాశార్హుడు, సం. వి. అ. పుం. వెన్నుడు; చూ, విష్ణువు. 1.
దాశేరకము, సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక దేశము: చూ, దేశములు.
దాసనము, దే వి. జప*; చూ, హయజీవన మారకము.
దాసపూరము, సం. వి. అ. న; చూ, రూ-దాశపురము*.
దాసరయ్య, వై. వి. తాబేలు; చూ, వృత్తము. 4.
దాసరి, వై. వి. = దాస, దాసేర. రూ-దాహరి. విష్ణుసేవకుడైన శూద్రుడు; చూ, సాతాని.
దాసరికొయ్య, ద్వ. వి. ఒకానొకచేప: చూ, మత్స్యము. 1.
దాసరిగాడు, ద్వ. వి: చూ, దాసరయ్య.
దాసరిపాము, ద్వ. వి. ఒకానొకపాము; చూ, సర్పము. 1.
దాసి, సం. వి ఈ. స్త్రీ 1. పనిచేయుట కేర్పాటైనదాసి, వెలకుగొన్నపనికత్తె, ఉంపుడుకత్తె (అ.యు): చూ, పరిచారిక; 2. కాకిదొండ*; చూ, రక్తఫల; 3. నల్లగోరంట*: చూ, మహాసహా; 4. పిన్నవరగోగు*: చూ, పీలువు; అం. 5. చూ, దానములు:(చూ, మహాదానములు. 2.); 6: చూ, దానములు: (చూ, మహాదానములు 2.); 7. చూ: ఐశ్వర్యములు; 8. చూ, నాయికలు.
దాసుడు, సం. వి. అ. పుం. 1. వెలకుగొన్న పనివాడు: చూ, సేవకుడు; 2. అడుగుపుట్టువు: చూ, శూద్రుడు; 3. జ్ఞాని: చూ, విద్వాంసుడు; 4. రూ-దాశుడు, చేపలపట్టుజాలరి: చూ, వలజేడు.(ఈయర్థమున ఇది శకారోపథము అగు.)
దాసేయి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. శంతనుని పెండ్లాము; చూ, భార్య.
దాసేయుడు, సం. వి. అ. పుం. 1. పనివాడు. రూ-దాసేరుడు, వ్యవహర్త: చూ, సమర్థుడు: విణ. 2. రూ-దాసేరుడు. దానికిబుట్టినకొడుకు: చూ, పుత్త్రుడు. 1.
దాసేరుడు, సం. వి అ. పుం. విణ. —పై.—
దాస్యము, సం వి. అ. న. 1. = దపసము. కొలుచు: చూ, సేవ; అం 2. చూ, భక్తిలక్షణములు.
దాహకుడు, సం విణ. కాల్చువాడు.
దాహము, సం. వి. అ. పుం. 1. కాలుట: ఓషము: చూ, ప్రోషము; 2. = దగ. దప్పి: చూ, పిపాస
దాహరి, వై. వి. = దాస: చూ, దాసరి
దాళవా, వా. వి: చూ, దాళువా.
దాళా, దే వి. 1. పదియొక్క యెక్కువ తక్కువలు: రూ. దాళవా-దాళువా-దాళ్వా; వై. వి. 2. నెయ్యి నూనె మొదలగునవి తీయు పాత్రములనుగాని అవియు చియున్న పాత్రములనుగాని సరిమెత్తుటాలను దడతిట్టనుంచి తూచుట; దడ, దాళవా-రూ-దాళువా-దాళ్వా.
దాళాలు, అం. బ: చూ, మల్లశాస్త్రము.
దాళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెసగలులోనగువానిపప్పు.
దాళింబ, వై వి. = దాడిమము*; చూ, రూ దాడింబ.
దాళిమ్మ, —పై.—
దాళీకుడు, దే వి. కార్యకర్త. వ్యవహర్త: చూ, సమర్థుడు.
దాళు, దే. వి వర్ణలేశము. "పసుపుదాళు".
దాళువ, వై వి = తాటు: చూ, సెలవి.
దాళువా, దే. వి. రూ-దాళవా. దాళ్వా. శరదృతువు మొదలుకొని నీరాగరానుపండెడు పల్లపుపంట; చూ, పిక్కారు; వా. 2: చూ, రూ-దాళా. 1; 3: చూ, రూ-దాళా. 2.
దాళ్వా, —పై —

ది

ది, దే. అప సంబంధమును దెలుపునది. "నాది, నీది, వానిది, వీనిది" మొ. దీనికిబహువచనమున వి "నావి, నీవి, వానివి, వీనివి" మొ.
దించిలు, అం. బ చూ, మల్లశాస్త్రము.
దించు, దే. క్రి; చూ, రూ-డించు.
దింటెన, దే వి. రూ-గింటెన*. చూ, విష్ణుకాంత.
దింటెడ, దే. వి. అడ్డముగానమర్చిన దాయవు: రూ దిండీడ.
దిండీడ, —పై.—
దిండీడు, దే. విణ. (దిండు + ఈడు) కానెకట్టినవాడు.
దిండు, దే. వి. రూ-ద్రిండు. 1. నిడుపాటిగుండ్రపు తలగడ: చూ, లోడు; 2. నిడుపాటి గుండ్రపుతలగడ వలె చెక్కబడిన మ్రాను; చూ, పాపటము; 3. మెఱుగుబిళ్లలోనగునవియంటి చెను జాళ్లపనివాని సానతిరుగుడు కొయ్య: 4 దట్టి; చూ, వస్త్రము; 5: అడ్డ, అడపట్టె-అడ్డపట్టె, అడ్డమాను.

డిండిం, దే. వి. మృదంగరవము. రూ-డిమిడిమి-డిముకు: చూ, స్వరము. 2.
డింపు, దే. వి: చూ, రూ-డింపు.
డింపులువోవు, దే. అ. క్రి: చూ, వ్రేలాడు.
దికామొగము, వై. విశ. రూ-దిక్కుమొగము: చూ, భయ ద్రుతుడు.
దిక్కుమొగము, —పై.— విజ. 3, ఆ. 159.
దిక్కామొగము, —పై.— పా. 5, ఆ. 37.
దిక్కు, సం. వి. శ. స్త్రీ. 1.=దిస్స-దెస. రూ-దిశ-దిశ. చూ, హరిత్తు: 2. చేరుగడ: చూ, శరణము. వై. వి. (1)=దిక్కు: (చూ, దిక్కు. 1): చూ, హరిత్తు; (2) ఆశ్రయము: చూ, ప్రాపు. 2; వా. (3) గతి, దారి. "నీవేనాదిక్కు".
దిక్కుమాలినతనము, వా. వి; ఎక్కటి, ఎగ్గతము, ఒంటరిపాటు, ఒంటి, ఒంటిపాటు, ఒంటికంటియురుము. (సం. ప.)— అసహాయత, అసహాయము, ఏకాంతము, ఏకము, ఏకలము.
దిక్కులు, అం. 1. తూర్పు, దక్షిణము, పడమర, ఉత్తరము (4); 2. తూర్పు, ఆగ్నేయము (అగ్నికోణము), దక్షిణము, నైరృతి, పశ్చిమము, వాయవ్యము, ఉత్తరము, ఈశాన్యము. (8).
దిక్చక్రము, వా. వి. భూమ్యాకాశములు కలిసినట్లు కనుపించు గీత: అంబరాంతము.
దిక్చారిణి, సం. వి ఈ. స్త్రీ =దిచ్చరి: చూ, అంకలాడి.
దిక్పాలకుడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ఆశాపాలుడు.
దిక్పాలకులు, అం: చూ, దిగధిపతులు.
దిక్పాలపట్టణములు, అం. అమరావతి, తేజోవతి, సంయమన, కృష్ణాంగన, శ్రద్ధావతి, గంధవతి, అలక, యశోవతి. (8).
దిక్పాలభార్యలు, అం. (దిక్పాలురభార్యలు) శచీదేవి, స్వాహాదేవి, శ్యామలాదేవి, దీర్ఘాదేవి, కాళికాదేవి, అంజనాదేవి, చిత్రరేఖ, పార్వతీదేవి. (8).
దిక్పాలవాహనములు, అం. ఐరావతము, తగరు, మహిషము, నరుడు, మొసలి, లేడి, గుఱ్ఱము, వృషభము. (8).
దిక్పాలాయుధములు. అం. వజ్రము, శక్తి, దండము, కుంతము, పాశము, ధ్వజము, ఖడ్గము, త్రిశూలము. (8).
దిక్స్వస్తికము, అం: చూ, కరణములు.
దిగ, దే. అవ. దిగువశబ్దమునకు వృత్తియందు ఆదేశముగా వచ్చిన రూపము. (వృత్తియందు ఇది అర్థవిశేషముల నిచ్చు చున్నది. "దిగఁబోఁత. దిగరోఁజు.")
దిగంతము, సం. వి. అ. న. దిక్కులకొన, కరిణోయకము: చూ, హరిత్తు.
దిగంతరము, సం. వి. అ. న. దిక్కులనడిమిచోటు, కీశము చూ, హరిత్తు.
దిగంబరుడు, సం. వి. అ. పుం. 1. దిసమొలవాడు: చూ, శివుడు; 2: చూ, భైరవుడు; విశ. 3: అవాసనుడు, అవాసుడు. ఋషి, కాకరూకుడు- రూ- కాకలూకుడు, కీసుడు, గోరంకువు, నగ్నుడు. (తె. ప.).— అంగమొల వాడు, దిసమొలవాడు-రూ- దిస్సమొలవాడు, బట్టఁగట్టని వాడు, బిత్తలి-బిత్తిలి: (చూ, బిత్తిలి.)

దిగరోఁజు, దే. వి. కుట్టూపిరి.
దిగఁదీయు, దే. స. క్రి. 1. దృష్టిదోషము మొదలైన వానికి ఉప్పు మిర్చి లోనగువాని చుట్టివేయు: చూ, సురాళించు; వా. 2. క్రిందకులాగు.
దిగఁదుడుచు, —పై.—
దిగఁదుడుపు, దే వి: చూ, సురాళము.
దిగఁద్రావు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, దిగు. 4; స. క్రి. 2 విడుచు. భార. అర. 7, ఆ. 480: చూ, విసర్జించు. 4.
దిగఁజాఱు, వా. అ. క్రి: చూ, చిలుకు. 11.
దిగఁబోఁత, దే. వి. దిగువకు వ్యాపించుట.
దిగఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. రూ-డిగఁబడు. 1: చూ, దిగు. 4. స్కా. 4, ఆ. 20; 2. అడఁగు-లక్ష్మీ. 5, ఆ. 52: చూ, ద్రుక్కు. 4; 3. జాఱు. భార. కర్ణ. 3, ఆ. 66: చూ, సస్లు. 2.
దిగదిగ, దే. వి. వచ్చుట, పోవుట, విసరుట, మెఱయుట లోనగు వాని యందగు ననుకరణము (శ. ర.): చూ, హూహూ.
దిగధిపతులు, అం. ఇంద్రుడు, అగ్ని, యముడు. నైరృతి, వరుణుడు, వాయువు, కుబేరుడు, ఈశానుడు (అరుణా భుడు). (8).
దిగనాడు, దే. స. క్రి. రూ-దిగ్గనాడు: చూ, విసర్జించు.
దిగవిడుచు, —పై.—
దిగనన, దే. క్ర. క్రి. విశ. దిగువగా.
దిగు, దే. అ. క్రి. రూ-దివు. 1. మీఁదనుండి క్రిందవచ్చు; 2. ప్రయాణమైపోవునపుడు దారిలో విడుచు; 3. దిగుమతి యగు; 4: రూ-దివు, ఎరఁగు-రూ-ఎఱఁగు, డిగఁద్రావు-రూ-డిగ్గఁద్రావు-దిగఁద్రావు-దిగ్గఁద్రావు- డిగఁబడు- రూ-దిగఁబడు, డిగు-రూ-డిగ్గు- దిగ్గు. (సం. ప.)— అవతరించు, అవతరిల్లు.
దిగుచు, దే. ప్రే: చూ, రూ-దించు.
దిగుట, వా. వి. (సం. ప.)— అపచారము, అవపతనము, అవపాతము, అవరోహణము, అవరోహము.
దిగుడు, దే. విశ. రూ-దిగ్గుడు-దిగువాయి. 1. అనతము. చూ, భుగ్నము. 1; 2. న్యూనము: చూ, వెలితి.
దిగుదల, ద్వ. వి. (దిగుడు+తల): చూ, దిగువాటు.
దిగుమతి, దే. వి. (ఓడలోనున్న సరకును రేవునందు) దించుట.
దిగులు, దే. వి. బ. గు దెయదరు, భయము (శంక): చూ, వెఱపు.
దిగులుపడు, ద్వ. అ. క్రి దిగులొందు.
దిగులుపాటు, ద్వ. వి: దిగులుపడుట.
దిగులొందు, ద్వ. అ. క్రి: దిగులుపడు.
దిగువ, దే. అవ్య. 1: చూ, క్రింద; దే. వి. 2: చూ, దిగువాటు; విశ. 3. క్రిందైనది.
దిగువాటు, ద్వ. వి. (సా. 1, ఆ 124): అడుగు-రూ-అడ్గు, డిగువ-రూ-దిగువ, దిగుదల, పాదు. (సం. ప.)— అధో భాగము, తలము.
దిగువాయి, దే. విశ: చూ, రూ-దిగుడు.

దిగువాఱు, దే. అ. క్రి. (దిగుడు + పాఱు) 1. మీఁదినుండి క్రిందికిపడు; 2: చూ, స్రవించు. స్వా. 3, అ. 9.

దిగ్గద్రావు, దే. అ. క్రి: చూ, దిగు. 4.

దిగ్గజభార్యలు, అం. అభ్రముపు, కపిల, పింగళ. అనుపమ, తామ్రపర్ణి, శుభ్రదంతి, అంగన, అంజనావతి. (8).

దిగ్గజములు, అం. ఐరావతము, పుండరీకము, వామనము, కుముదము, అంజనము, పుష్పదంతము, సార్వభౌమము, సుప్రతీకము. (8): చూ, హస్తి

దిగ్గన, దే ద్ర. క్రి విణ. తటాలున: చూ, వేగము. 3.

దిగ్గనాడు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-దిగనాడు.

దిగ్గియ, వై. వి. = దీర్ఘిక: చూ, రూ-దిగియ.

దిగ్గు, చూ, రూ-డిగ్గు.

దిగ్గుడు, దే. విణ: చూ, రూ-దిగుడు.

దిగ్గున, దే. ద్ర. క్రి. విణ: చూ, రూ-దిగ్గన.

దిగ్గురను, దే. అ. క్రి. (దిగ్గు + అను) భయముచే హృదయము దిగ్గురను (సంధియందు వర్ణాధిక్యము.)

దిగ్గోలు, దే. వి. కోయుపైరునకు ముందుపైరు: చూ, సస్యము.

దిగ్ధము, సం. వి అ. పుం. 1. లిప్తకము, విషముపూసిన బాణము: చూ, బాణము. 1; విణ. 2. పూయఁబడినది: చూ, లిప్తము.

దిగ్బంధము, సం. వి. అ. పుం. 1. మంత్రముచేత కట్టెడు దిక్కులకట్టు: చూ, మంత్రము. 1; 2. చూ, సాలెపురుగు.

దిగ్భ్రమము, సం. వి. అ. పుం. 1. = దిమ్మ. దిక్కులతబ్బిబ్బు. చూ, హరిత్తు; వా. 2. భ్రమమునొందుట, త్రిప్పు: చూ, విహారము. 1.

దిచ్చేరి, వై. వి. = దిక్చారిణీ: చూ, బుంకులాఁడి

దిచ్చమొగము, ద్వ. విణ. అదృశ్యము: చూ, కంచుమించు.

దిట, వై. వి. = దృఢ. రూ-దిట్ట. దార్ఢ్యము. భాగ. 3, స్కం. 699; చూ, శక్తి. 1.

దిటము, వై. వి = దృఢ. (రూ దిటవు-దిట్ట-దిట్టము.) 1. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము; 2. దృఢము: చూ, స్థిరము; దే. విణ. 3 పెచ్చు: చూ, హెచ్చు. 2.

దిటవరి, వై. వి. = దృఢ: చూ, రూ-దిట్టఁడు, దేశ్యమని శ.ర.)

దిటవు, వై. వి. 1. = దృఢ. దార్ఢ్యము: చూ, శక్తి. 1; విణ. 2. = దృఢ: దృఢము: చూ, స్థైర్యము.

దిట్ట, వై. వి. 1. = దృఢ: చూ, రూ-దిట; విణ. 2: చూ, సమర్థుఁడు. అచ్చ. సుం, కాం. 167; 3. = దృఢః: చూ, రూ-దిట్టఁడు; 4. దార్ఢ్యము కలవాఁడు: 5. దృఢము: చూ, స్థిరము.

దిట్టఁడు, వై. విణ. = దృష్టః భార. భీష్మ. 1, అ. 65: అగ్గిపిడుగు, ఉటంకి-రూ- ఉబంకు, ఉక్కు, ఉక్కుతునియ, ఉరియ-రూ-ఉటియ, గసునరి, గద్దతికాఁడు, గాళకుఁడు, గుండా, తుటారికాఁడు, దంట, దట్టుఁడు, దిటవరి-దిట్ట-రూ-దిట్టఁడు-దిట్టరి, పెంకి, రణపెంకి; (సం. ప.)— అతివృతి, అదీనుఁడు, ఏకాగ్రుఁడు, ధీరుఁడు, ధృష్టుఁడు, ధైర్యశాలి: (చూ, హంవీరుఁడు. 2.)

దిట్టము, వై. వి. 1. నిర్ణయము: చూ, సత్యము. 1; 2 = ద్రఢిమ-ద్రఢిష్ఠ: చూ, రూ-దిట.

దిట్టరి, వై. విణ. = దృఢ: చూ, దిట్టఁడు.

దిడ్డి, దే. వి. 1. గవనిలోనగువానిప్రక్కనయుండు వాకిలి: చూ, వాకిలి: చూ, సదనము. 1.); 2. చిన్నవాకిలి. చూ, వాకిలి. (చూ, సదనము. 1.)

దిడ్డిగంత, వా వి. పెరటిగుమ్మము; చూ, దిడ్డి. 2.

దిడ్డివాకిలి, —పై.—

దితము, సం. విణ. నఱకఁబడినది. దాతము: చూ, కృత్తము.

దితి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అసురులతల్లి: చూ, మాత. 1; 2. నఱకుడు: చూ, హతి.

దితిసుతుఁడు, సం. వి. అ. పుం. దైత్యుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

దిద్దు, దే స. క్రి. 1. దండించు. కళా. 2, అ. 31: చూ, శిక్షించు: 2: చూ, సవరించు. కళా. 3, అ. 174; వా. 3. బొట్టుదిద్దు; 4. అక్షరములుదిద్దు.

దిద్దుగడ, దే. వి. (రూ-దిద్దుకు-ఉద్దుపాటు-దిద్దుబడి.)

దిద్దుకు, —పై.—

దిద్దుపాటు, —పై.—

దిద్దుబడి, —పై.—

దిదృక్ష, సం. వి అ. స్త్రీ. చూడనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ.

దిదృక్షువు, సం. విణ. ఉ. చూడనిచ్ఛగలవాఁడు: చూ, వాంఛితుఁడు.

దిధక్ష, సం. వి అ. స్త్రీ. కాలుపనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ.

దిధక్షువు, సం. విణ. ఉ. కాలుపనిచ్ఛగలవాఁడు: చూ, వాంఛితుఁడు.

దిధిషువు, సం. వి ఊ స్త్రీ. 1. మాఱుమనువుది: చూ, భార్య: ఉ. పుం. 2. మాఱుమనువుదాని మగఁడు: చూ, భర్త. 1.

దినకరుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

దినగోల, వా. వి: చూ, దినబత్తెము.

దినదినము, వా. సం. వి. ప్రతిదినము: చూ, వాసరము.

దినపతి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, దినకరుఁడు.

దినబత్తెము, వా. మి. వి. (దినము + బత్తెము) ప్రతిదినము నను ఇచ్చెడుబత్తెము. హరిశ్చ. 4, అ. 19; చూ, సాదము. (1).

దినభవము, సం. వి. అ. న. నాఁటిది: చూ, అకుది.

దినభాగములు, అం. రౌద్రము, శ్వేతము, మైత్రము, శారభటము, సావిత్రము, విజయము, గాంధర్వము, కుతపము, రౌహిణేయము, విరించము, సోమము, నిర్వృతి, మహేంద్రము, వరుణము, భటము. (15).

దినమణి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, దినకరుఁడు.

దినము, సం. వి. అ. న. 1. పగలు (12 గంటల కాలము): చూ, వాసరము; వా. 2. పగలురాత్రికలసిన కాలము (24 గం. కాలము): చూ, వాసరము; 3. ఇంగ్లీషు సెలవుతారీఖు: చూ, రోజు: 4. సౌరమాసమంగలి ఒకదినము, తిథి: చూ, వాసరము; వా. 5. తద్దినము. "నేఁడు మాతండ్రిగారిదినము."

దినవెచ్చము, వా. మి. పి. (దినము + వెచ్చము) ప్రతిదిన. మును జరిగెడు వ్యయము. పాండు. 3, ఆ. 16: చూ, వెచ్చము. 2.
దినసరి, దే. వి. ఒకరకమువరి: చూ, సస్యము.
దినసరులు, దే. వి. ఒకరకమువడ్లు: చూ, ధాన్యము.
దినసు, దే. వి. రూ-దినుసు. 1. సామ్యము: చూ, సమానము. 2; 2. వస్తువు: చూ, సరకు. 2.
దినాంగములు, అం. తిథి, వారము, నక్షత్రము, యోగము, కరణము (5): చూ, పంచాంగములు.
దినాంతము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సాయంకాలము.
దినారి, వై. వి. = దీనారః. వరహా: చూ, లోహము. 1.
దినుసు, దే. వి: చూ, రూ-దినసు. 1—2; 3. రీతి: చూ, విధము. 1.
దినుస్సు, దే. వి. రూ దినుసు. 1. వస్తువు. కళా. 6, ఆ. 83: చూ, సరకు 2; 2. రీతి: చూ, విధము. 1.
దిన్న, దే. వి: చూ, రూ-జిన్న*. అచ్చ. యు, కాం 332.
దిబదిబ, వా. వి. నడచుట కొట్టుట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. చూ, హూహూ.
దిబుక్కున, వా క్ర. చూ, దిబ్బున.
దిబ్బ, వై. వి. = ద్వీప. 1: చూ, తిన్నె. 2; 2. మెరకనేల: చూ, భూమి. 1: 3 = ద్వీప. కుప్ప: చూ, రాశి. 1.
దిబ్బసము, దే వి. చూ, రూ-దబ్బసము. 1.
దిబ్బు, వా. వి. రూ దిమ్ము: చూ, దబ్బు. 4.
దిబ్బున, వా. క్ర: చూ, దబాలున.
దిబ్బెము, వై. వి. = దీపము: చూ, స్నేహాశము.
దిబ్బెమెత్తుట, జా. దీపముతోఁ బ్రమాణముచేయుట. "దిబ్బె మెత్తఁగవచ్చు నబ్బురంబగు కల్మి మేరమీటినరీతి మెలఁగఁ డనుచు" (పాండురంగమాహాత్మ్యము)
దిమాకు, వా. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; 2. బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 3. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. (ధిమాకు అనియు.)
దిమిదిమి, దే. వి. 1: చూ, రూ-దిందిం: 2. మద్దెలమ్రోఁత యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
దిమిస, వా. వి: రూ-దిమ్మిస-దిమ్మెస, గట్టన. (సం. ప.)—ఘట్టన.
దిముకు, దే. వి: చూ, దిమిదిమి.
దిమ్మ, వై. వి. 1. వర్గము: చూ, సమూహము; 2 = ద్వీప. కుప్ప. దిబ్బ. అచ్చ. బాల, కాం. 121; చూ, రాశి 1; వా. 3. = దిగ్భ్రమ దిగ్భ్రమనొందుట, భ్రమము: చూ, విహారము. 1.
దిమ్మరి, వై. విశే. = దీహర. (దిమ్మ + అరి) రూ-దిమ్మరి. 1. భ్రమకలవాఁడు; రూ-దిమ్మరీఁడు; 2. భ్రమకలది; చూ, స్త్రీ; 3. మత్తుకలవాఁడు. రూ-దిమ్మరీఁడు: చూ, సోమరి; 4. మత్తుకలది; చూ, స్త్రీ.
దిమ్మరీఁడు, వై. విశే = దీహర. (దిమ్మరి + ఈఁడు.) 1: చూ, రూ-దిమ్మరి. 1. శకాం. 1, ఆ. 108; 2: చూ, రూ-దిమ్మరి. 3.
దిమ్మిస, దే. వి; చూ, రూ-దిమిస.
దిమ్మె, దే వి. 1. గుంపు: చూ, సమూహము; వై. వి. 2: చూ, దిమ్మ. 3. సా. 2, ఆ, 99; 3. మత్తు; చూ, మదము. 1; వా వి 4. చూ, రూ-దిబ్బు.
దిమ్మెవట్టు, ద్వి అ. క్రి (దిమ్మ + పట్టు) 1. భ్రమగొను: చూ, పరిభ్రమించు; 2. మత్తుకొను. చూ, మబ్బుగొను
దిమ్మెవడు, ద్వి అ. క్రి: చూ, పరిభ్రమించు.
దిమ్మె, దే. వి. 1. తామరదుంప: చూ, మిద్దె. 2: (చూ, సహస్రపత్రము): 2. చిన్నచిన్న రాళ్ళగుట్ట: చూ, పర్వతము; 3. కొయ్యబిరడ: చూ, బిరడ.
దిమ్మెస, దే. వి. 1: చూ, రూ-దిమిస; 2. కాసెవాని ఒకానొక కొలముట్టు.
దిరదిర, దే వి. తిరుగుట యందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ.
దిరసన, వై. వి. = శిరీషః. (రూ దిరిసనము - దిరిసెనము - దిరిసెము-గిరిసెము)*: చూ, శ్యామవర్ణ.
దిరిసనము, —వై.—
దిరిసెనము, —వై.—
దిరిసెము, —వై.—
దిద్దిర, దే. వి: చూ, రూ-దిరదిర. భార. ఆది. 4, ఆ. 38.
దిలాసా, వా. వి. ధైర్యము.
దిలీపుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రాజు. 1.
దివటి, వై. వి. = దీపయష్టికా. కాగడా: చూ, రూ-దివిటి.
దివటీ, వై. వి. = —వై.—
దివము, సం. వి అ. న. = దివి. 1: చూ, స్వర్గము; 2. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము; 3; చూ, దినము. 1-2-3-4.
దివసము, సం. వి. అ. పుం. న: చూ, రూ-దినము. 1-2-3-4.
దివస్పతి, సం. వి. ఇ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేల్పుఱేఁడు.
దివాంధన్యాయము, న్యా. అందఱికి నిష్టమగుపగలు గుడ్లగూబకు అనిష్టముగా నుండుననురీతి.
దివాంధము, సం. వి. అ. పుం. గుడ్లగూబ: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు.
దివాకరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పగటివేలుపు: చూ, సూర్యుఁడు.
దివాకీర్తి, సం. వి. ఇ. పుం. 1; చూ, మంగలి: 2. మాలవాఁడు; చూ, మాల. 1.
దివాణము, వై. వి. = దేవాయతనమ్. 1. దర్బారు: చూ, సభ. 2; 2. కచ్చేరి. పాండు. 1, ఆ. 109: చూ, సభ. 2.
దివాతపచంద్రన్యాయము, న్యా. పగటి చంద్రునివలెఁ గాంతిగాంతిహీనుఁడై యుండెననురీతి.
దివాను, వా. వి ప్రెగడ: చూ, మంత్రి. 1.
దివాభీతము, సం. వి. అ. పుం, 1. గుడ్లగూబ: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు; 2. కలువలకొలను: చూ, సరస్సు. 1.
దివాభీతుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1: వా. 2. పనికిమాలిన వాఁడు. చూ, వాజె.
దివాలా, వా. వి. వ్యవహారము చెడి కలిగిన నష్టము. "దివాలా కోరు"
దివి, సం. వి. వ్. స్త్రీ. 1. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము; 2. = దివ్. రూ-దివము; చూ, స్వర్గము(వైకృతమని కొందరు);

3. కొండనాలుక: చూ, రోగము: (చూ, రసం): ఇ. పుం. 4: చూ, పాలపిట్ట: వా. వి. 6: చూ, దినము. 8. (దివి. 20-2-1949 సంగిరం)

దివిజుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వేలుపు.

దివిటి, వై. వి. = దీపయష్టికా. కరదీపము. 1. రూ-దివటి - దివటీ - దివిటీ - దివ్వటి - దివ్వటీ - దివ్విటి-దివ్విటీ - దివ్వెటి- దీటి - దీవటి - దీవిటి, దివియ-రూ - దివ్వియ - దివె - దివ్వ; తద్వి.—అగ్గిఁబొడి, ఇంగిలాయ, ఇలాయ-ఇలాయి, కర దివియ - కరదివ్వియ - కరదివ్వె, కాగడ - కాగడా, కాలు దివియ, కోలదివియ-కోలదివ్వె, చేదివియ, చేవెలుఁగు, జిగీ జోతులు, జూంజము - జుంజాము, దివియకోల - దివ్వెకోల - దివ్వెనకోల, నడదివియ, పిచ్చెనపంజ, పిచ్చెనపంజు, పగ లొత్తులు, పెనుపంజ, మషాలు,మోటత్తులు; తద్వి.—(సం.వ.): —౧. ఆకాశదీపము, కరదీపము, తమోమత్తు, దీపయష్టిక: (చూ, స్నేహాశము). ౨. దీపోత్సవమునకు. — అగ్నిక్రీడ.

దివిటీ, —పై—సాంబ. తిర్య. 26.

దివిదారికొమ్మ, ద్వ. వి: చూ, ఒడ్డగ.

దివియ, వై. వి. = దీప (రూ-దివ్వియ దీవియ - దివె - దివ్వె - దివ్వ - దీబె - దిబ్బెము.) 1. దీపికా. దీపము. సా. 3, ఆ. 27: చూ, స్నేహాశము; 2. చూ, రూ-దివిటి.

దివియకంబము, వై. వి. = దీపస్తంభః. దీపపుసెమ్మె. (రూ- దివెకంబము-దివ్వియకంబము-దివ్వెకంబము-దీపిస్తంబము): చూ, సెమ్మె.

దివియకోల, ద్వ. వి: చూ, రూ-దివిటి.

దివిషదుఁడు, సం. వి. ద్. పుం. (రూ - దివిషత్తు - ద్యుషత్తు - ద్యుషదుఁడు): చూ, వేలుపు.

దివు, దే అ. క్రి: చూ, రూ-దిగు రాప 2. ఆ. 86.

దివె, వై. వి. = దీప: చూ, రూ-దివియ 1-2.

దివెకంబము, వై. వి. = : చూ, రూ-దివియకంబము.

దివెదారికొమ్మ, ద్వ. వి. దాసరుల దీపపుస్తంభము: చూ, సెమ్మె.

దివోకసము, సం. వి. స్. పుం: చూ, రూ-దివౌకసము.

దివోకసుఁడు, సం. వి. స్. పుం: చూ, రూ-దివౌకసుఁడు.

దివౌకసము, సం. వి. స్. పుం. 1. పిట్ట: చూ, పక్షి: 2. రూ- దివోకసము. చాతకము: చూ, వానకోయిల.

దివౌకసుఁడు, సం. వి. స్. పుం. రూ-దివోకసుఁడు: చూ, దివిషదుఁడు.

దివ్య, సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. ఉసిరిక * చూ, శ్రీఫలి. 1; వై. వి. (1.) = దీప. రూ-దివియ, దీపము; చూ, స్నేహాశము: (2.) = దీప. రూ-దివియ. కరదీపము: చూ, రూ-దివిటి.

దివ్యక్షేత్రము. అం. అక్షేత్రము: చూ, పుణ్యక్షేత్రము.

దివ్యచక్షువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. సుగంధవిశేషము: చూ, రాజార్హము; విణ. 2. జ్ఞానదృష్టికలవాఁడు; 3. మంచి కన్నులు గలవాఁడు; 4. గ్రుడ్డివాఁడు: చూ, రేచీకు.

దివ్యదోహదము, సం. వి. అ. న: చూ, మొక్కుబడి.

దివ్యము, సం. వి. అ. న. 1. మహావ్యవహారములయందు జయింపఁదగిన సత్యము, బాస. (ఇది పంచవిధము.—: చూ, దివ్యములు.): 2: చూ, లవంగము; పుం. 3: చూ, ఉత్పాతము. 1; విణ. 4. దివియందుఁ బుట్టినది; 5. ఒప్పునది.

దివ్యములు, అం తులాదివ్యము, అగ్నిదివ్యము, జలదివ్యము, విషదివ్యము, కోశదివ్యము. (5).

దివ్యవనములు, అం మేరువునకు ఉత్తరమున నందనము, తూర్పున చైత్రరథము, దక్షిణమున గంధమాదనము, పశ్చిమమున వైభ్రాజనము ను గలవు: చూ, వనములు.

దివ్యాస్త్రమంత్రతంత్రప్రయోగ విస్తారప్రస్తావము. అం: చూ, ప్రమేయములు.

దివ్యోపపాదుకుఁడు, సం. విణ. (స్వర్గమందుండువారు దివ్యులు. తల్లి మొదలైనవారు లేకయే అయోనిజులై పుట్టువారు ఉప పాదుకులు.) అయోనిసంభవదేవాది.

దివ్వటి, వై. వి. = : చూ, రూ-దివిటి.

దివ్వటీ, —పై.—విజ. 3, ఆ. 102.

దివ్వాఋవుఁబువ్వు, ద్వ. వి. (దివ్య + ఆఋవు + పువ్వు.) మిఱుత; చూ, కలభము.

దివ్విటి, వై. వి. = : చూ, రూ-దివిటి.

దివ్విటీ, —పై.—

దివ్వియ, వై. వి = దీప. దీపికా. చూ, రూ-దివియ.

దివ్వియకంబము, చూ, రూ-దివియకంబము.

దివ్వియకోల, ద్వ. వి. చూ, రూ-దివియకోల.

దివ్వె, వై. = దీప. దీపికా: చూ, రూ-దివియ.

దివ్వెకంబము, వై. వి. = : చూ, రూ-దివియకంబము.

దివ్వెకోల, ద్వ. వి: చూ, రూ-దివియకోల. (ఇట్లు దివ్వెనకోల.)

దివ్వెచమురు, దే. వి: చూ, స్నేహము. 2. సాంబ. మాన. 47.

దివ్వెటి, వై. వి. = : చూ, రూ-దివిటి సాంబ. తిర్య. 26.

దివ్వెయార్పు, ద్వ. వి: చూ, రూ-దివ్వాఋవుఁబువ్వు.

దివ్వెసుడి, ద్వ. వి. గోడయందు దీపముపెట్టుగూఁడు.

దిశ, సం. వి. ఆ స్త్రీ. = దిస్స-దెస-దిక్కు: చూ, హరిత్తు.

దిశలు, అం: చూ, దిక్కులు 8 + భూమ్యాకాశములు 2 = (10).

దిశాపదిశలు, అం: చూ, ఉపవీతములు.

దిశ్యము, సం. విణ. దిక్కునందుఁబుట్టినది.

దిష్టము, సం. వి. అ. న. 1. భాగ్యము: చూ, సంపత్తి పుం. 2. చూ, సమయము. 1; విణ. 3. ఉపదేశింపఁబడినది; ఆదిష్టము, ఉపదిష్టము.

దిష్టాంతము, సం. వి. అ. పుం. మరణము: చూ, సావు.

దిస, వై. వి = దిక్. దిక్కు. రూ-దిస్స: చూ, హరిత్తు.

దిసంతడుచు, దే. స. క్రి. (దిసంతు + అడుచు) దూఱు: చూ, సెగ్గించు.

దిసంతు, దే. వి. 1. దూఱు: చూ. సెగ్గింపు. 1; 2. అలరింత: చూ, హాస్యము. 1.

దిసంతుకొట్టు, దే. స. క్రి: చూ, దిసంతడుచు. స్వా. 3, ఆ. 108.

దిసంతులుకొట్టు, —పై.—

దిసమొల, ద్వ. వి. రూ-దిస్సమొల: చూ, బిత్తల.

దిసమొలవాఁడు, ద్వ. విణ: చూ, దిగంబరుఁడు.

దినమొలవేల్పు, ద్వ. వి. రూ-దిస్సమొలవేల్పు. 1: చూ, శివుఁడు; 2. కాలభైరవుఁడు.
దిస్స, వై. వి. =: చూ, దిస.
దిస్సమొల, ద్వ. వి: చూ, రూ-దినమొల.
దిస్సమొలవాఁడు, ద్వ విణ: చూ, రూ-దిసమొలవాఁడు. పాం-డు. 1, ఆ. 218.
దిస్సమొలవేల్పు, ద్వ. వి. చూ, రూ-దిసమొల వేల్పు. 1—2.
దిస్సు, దే. వి. పాముబుసకొట్టుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము (బుస్సు): చూ, హుహూహూ.

దీ

దీ, దే. అవ్య. చూ, రూ-డీ.
దీకు, దే. వి: చూ, రూ-డీకు. భార. విరా. 5, ఆ. 91.
దీకొను: చూ, రూ-డీకొను.
దీకోలు, దే. వి. రూ-డీకోలు: చూ, లూటీ. 4.
దీక్ష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చూ, శ్రద్ధ "తదేకదీక్ష": 2. యజ్ఞాదిక్రియారంభమందు అనుష్ఠింపఁ బూనుకొనెడు ఆచారనియమము; అం. 3: చూ, గహీనతానములు.
దీక్షాంతము, వా. వి: చూ, అవభృథము
దీక్షించు, సం, అ. క్రి. దీక్షవహించు.
దీక్షితబ్రాహ్మణులు, అం 1. సారస్వతులలోని రెండవ తెగలోని వారు: చూ, ఆచార్యఅను బ్రాహ్మణులు: చూ, బ్రాహ్మణులు. 1. కన్యాకుబ్జులందలి పంచగౌడులలోని యొకానొక తెగ వారు. వీరు యజుర్వేదులు ఆపస్తంబులునై యున్నారు; కన్యాకుబ్జులు: (చూ, బ్రాహ్మణులు.)
దీక్షితుఁడు, సం. వి. అ. పుం. సోమముగల యజ్ఞమునందు దీక్ష వహించినవాఁడు.
దీటి, వై. వి. =: చూ, రూ-దివిటి.
దీటు, వై, వి. 1 సామ్యము: చూ, సమానము. 2; దే. వి. 2. ఆక్రమణము: చూ, పురి. 4; విణ. ఏ. 3. చక్కని: చూ, సరి. 11; స. క్రి. 4. సరిచేయు. లక్ష్మీ. 2, ఆ. 86: చూ, సరిపెట్టు.
దీటుకట్టు, దే. అ. క్రి. పూర్ణమగు: చూ, మెండుకొను. 3.
దీటుకొను. 1.—వై.— భార. కర్ణ. ', ఆ. 120; భార. విరా. 5, ఆ. 34; స. క్రి. 2. సవరించు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 215: చూ, సవరణించు, 3: చూ, సరిపోలు; ప్రే. 4. దీటుకొలుపు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 229.
దీదివి. సం. వి. ఇ. పుం. న. 1. అన్నము: చూ, సాదము (1); పుం. 2. బృహస్పతి: చూ, వేల్పుటొజ్జ.
దీధితి, సం. వి. ఇ స్త్రీ. కిరణము: చూ, హాయనము. 2.
దీన, సం వి. అ. స్త్రీ. 1. ఎలుక: చూ, మూషికము; విణ. 2. దీనురాలు: చూ, స్త్రీ.
దీనము, అం: చూ, దృష్టులు.
దీనారము, సం. వి. అ. పుం = దినారి. పైఁడి నాణెము, గద్దియ: చూ, లోహము. 1.
దీనికి, దే. స: చూ, ఇందులకు. 2.
దీనుఁడు, సం. విణ. 1: చూ. బీదవాఁడు; 2. దర్పముడిగినవాఁడు; 3. భయపడినవాఁడు: చూ, వెఱపరి: 4. దైన్యము కలవాఁడు: చూ, దరిబేసి: చూ, ప్రాయిది.
దీపకము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఓమము: చూ, యవాని; 2. దీపము: చూ: స్నేహాశము; 3, ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 4. = : చూ, దీమము. 2; విణ. 5 వెలిగించునది: చూ, వెలుతురు. 1; అం. 6 అర్థాలంకారములలో నొకటి (వర్ణ్యావర్ణ్యములకు ధర్మైక్యము. ఉదా.— "మదమున గజపతి యొప్పును: ప్రతాపమున భూపతి యొప్పును."), చూ, అలంకారము. 3; 7: చూ, జన్యతాళములు.
దీపకలికాన్యాయము, న్యా, న్యాయములలో నొకటి.
దీపపుకోడి, వా. మి. వి. కోడి: చూ, సిగ. 4.
దీపము, సం వి. అ. షం. 1. = దిబ్బెము. రూ ప్రదీపము. దీపిక: చూ, స్నేహాశము; 2. తీఁగె: చూ, లత. 1; 3. ఖయిరవాసము: చూ, వస్త్రము. 4. చూ, మయూరశిఖి*; అం. 5: చూ, ఉపచారములు.
దీపయష్టిక, సం. వి. అ. స్త్రీ = దివిటి, కాగడా. చూ, దివిటి.
దీపవల్లి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దీపపువత్తి; చూ, వత్తి. 2.
దీపవృక్షము, సం. వి. అ. పుం: చూ, దీపస్తంభము.
దీపశిఖ, సం. వి. అ. న. కోటి. దీపపుకొడి.
దీపస్తంభము, సం. వి. అ. పుం. = దివ్వెగంటము: చూ, నెమ్మె.
దీపాగ్ని, సం. వి. ఇ. పుం. అగస్త్యుఁడు: చూ, ముని. 1.
దీపావళి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ నరకచతుర్దశికి మఱునాఁటి పండుగ (దీపములసమూహము): చూ, బాణాసంచు.)
దీపిక, సం. వి అ. స్త్రీ. = దీవియ. దీపము: చూ, స్నేహాశము.
దీప్తము, సం. విణ. 1. వెలిఁగినది, ప్రృతము: చూ, వెలుతురు. 1; 2. కాలినది, ఉపచితము: చూ, ప్రజ్వలితము: 3 మండినది: చూ, ప్రజ్వలితము; అం. 4: చూ, ఆగమములు: (చూ, ఉపవిద్యలు 11—౧)
దీప్తి, సం, వి. ఇ. స్త్రీ. కాంతి: చూ, వెలుతురు 1.
దీప్యకము, సం వి. అ. పుం 1. ఓమము: చూ, యవాని: 2. యవలబియ్యము: చూ, బియ్యము; 3. నెమిలిజుట్టు: చూ, సిక. 4.
దీప్యము, సం. వి. అ. పుం. (రూ-దీపము-దీపకము-దీపనీయ.) ఓమము: చూ, యవాని.
దీమము, వై. వి రూ-దీము. 1. = ధామ. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. = దీపకః. వేఁటమృగములు పక్షులు లోఁగునవి, దీపకము, దీము: చూ, వేఁటపిట్ట.
దీపసము, దే వి. 1. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. 1; 2. ఉపాయము. భార, విరా 2, ఆ. 91: చూ, వెరవు.
దీము, వై. వి = దీపకః: చూ, దీమము. 2; స్వా 4, ఆ. 22; 2 = ధామ. ఇల్లు. "దిక్కు దీము లేదు": చూ, సదనము. 1.
దీర్ఘకోశిక, సం. వి అ స్త్రీ. ఏనుఁగుజెలగ: చూ, బుడ్డపిడుఁదు.
దీర్ఘజంఘము, సం. వి. అ. పుం. 1. బెగ్గురు: చూ, సారసము; విణ. 2. నిడుపాటిపిక్క గలది.

దీర్ఘదర్శి, సం. వి. న్. పుం. 1. చదువరి: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2. గద్ద: చూ, హరివాహనుఁడు; విశ. 3. దూరంపుయోచన కలవాఁడు.

దీర్ఘదేహి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పందికొక్కు: చూ, మూషికము.

దీర్ఘపత్రము, సం. వి. అ. పుం. తెల్లగలిజేరు: చూ, వర్షకేతువు.

దీర్ఘపత్రిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. అరఁటి: చూ, రంభ. 2.

దీర్ఘపర్ణిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. శాలేయము: చూ, సహప.

దీర్ఘపృష్ఠము, సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ, సర్పము.

దీర్ఘమగు, మి. అ. క్రి. దాగు: చూ, పొడవగు.

దీర్ఘము, సం. విశ. నిడుద: చూ, సోగ. 2.

దీర్ఘమూల, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, తీఁగతుమ్మి*.

దీర్ఘయష్టిక, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, చిలుగ*.

దీర్ఘరాజము, సం. వి. అ. పుం. గుండ్రతుంగ*: చూ, తృణము. 1.

దీర్ఘవృంతము, సం. వి. అ. పుం. దుండిగము*: చూ, శోణకము.

దీర్ఘసురతము, సం. వి అ. పుం. కుక్క: చూ, శునకము.

దీర్ఘసూత్రుఁడు, సం. విశ: చూ, చిరక్రియుఁడు.

దీర్ఘాయువు, సం. వి. స్. పుం. 1. కాకి: చూ, వాయసము. 1; 2. మార్కండేయుఁడు; 3. బూరుగు*: చూ, శాల్మలి; 4. జీవకమను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; విశ. 5. పెక్కేండ్లుబ్రదుకువాఁడు: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.

దీర్ఘాయుష్మంతుఁడు, సం. వి. త్. పుం: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.

దీర్ఘిక, సం. వి. అ. స్త్రీ = దిగ్గియ-దిగ్గియ: చూ, సరస్సు 1.

దీర్ణము, సం. విశ. 1. చీల్పఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3; 2. భయపడినది: చూ, భీతము.

దీలు, దే. విశ. 1: చూ, డిల్లము; అ. క్రి 2. దీలుపడు: చూ, రూ-డిల్లపడు.

దీలుపడు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-డిల్లపడు.

దీవటి, వై. వి = : చూ, రూ-దివిటి.

దీవన, దే. వి. రూ-దీవెన, జే-జేజే-జోజో. (సం. ప).— ఆశాసనము, ఆశీర్వచనము, ఆశీర్వాదము, ఆశీస్సు, జయ, మంగళాశాసనము: (చూ, మంగళాశాసనము.)

దీవనఁబ్రాలు, దే. వి. బ. అక్షతలు. పా. 2, ఆ. 36: చూ, సేసఁబ్రాలు.

దీవసము, దే. వి: చూ, రూ-దీమసము. 1. భార. విరా. 3, ఆ. 137.

దీవి, వై. వి. = ద్వీపః. నీటినడిమిదిబ్బ: చూ, లంక. 1.

దీవించు, దే స. క్రి: జేపెట్టు, తిమ్మ. (సం. ప) - ఆశాసించు, ఆశీర్వదించు, జయపెట్టు: (చూ, మంగళముచేయు.)

దీవిటి, వై. వి. = : చూ, రూ-దివిటి.

దీవియ, వై. వి = దీపికా. రూ-దివ్వె. దీపము. భార. సౌ 1, ఆ. 147: చూ, స్నేహాశము.

దీవికంబము, వై. వి. = దీపస్తంభః: చూ, రూ-దివియకంబము.

దీవె, వై. వి = దీపికా: చూ, రూ-దీవియ.

దీవెన, దే. వి: చూ, రూ-దీవన. శశాం. 5, ఆ. 166.

దీవెనకోలు, దే. వి. 1. నతి; చూ, నమస్కారము; 2. ఒకానొకనతి: చూ, నమస్కారము.

దీవెనఁబ్రాలు, వై. వి. బ. మంత్రాక్షతలు: చూ, సేసఁబ్రాలు. (వాడుక.)

దు

దు, వా. వి 1. సంబంధార్థమందు యుష్మదస్మచ్ఛబ్దములకు ఏకవచనమున వికల్పముగవచ్చు ప్రత్యయము: 2 రూ-దూ. కుక్కను పిలుచుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

దుఃఖమేవసర్వం వివేకినః, న్యా వివేకికి సమస్త ప్రపంచమును దుఃఖమయముగానే యుండును.

దుంకము, దే వి. బెజ్జము: చూ, రంధ్రము. 1.

దుంగ, దే వి మ్రాఁ మొద్దు: చూ, మొద్దు.

దుండగము, వై వి = దౌష్ట్య. 1: చూ, వేరము; 2. దౌష్ట్యము: చూ, క్రౌర్యము. 2; 3 కీడు. జై. 1, ఆ. 92: చూ, హాని. 2.

దుండగీఁడు, వై. విశ. (దుండగము + ఈఁడు) 1. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 1; 2. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 2; 3. అపరాధి: చూ, రూ-దుండెకాఁడు.

దుండతికము, వై. వి. = : చూ, దుండగము.

దుండి, సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1. = దొండ*: చూ, రక్తఫల; దే. వి. (1) దొరసాని: చూ, రాజ్ఞి

దుండిగము, వై. వి. = దుండుకః *: చూ, శోణకము.

దుండిలము, —వై —

దుండుకము, —వై.—

దుండుబలి, దే. విశ: చూ, సోమరి.

దుండుబలితనము, దే. వి: చూ, చండితనము.

దుండెకాఁడు, దే. వి 1. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 2; 2. దుండగములుచేయువాఁడు: చూ, రూ-దుండగీఁడు. 3.

దుంత. దే. వి. దున్న: చూ, మహిషము.

దుంతరవుతు, ద్వ. వి: చూ, యముఁడు.

దుందిలము, వై. వి. = దుండుకః*: చూ, దుండిగము.

దుందుకము, —వై —

దుందునాభము, అం: చూ, శస్త్రములు.

దుందుభి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పాచికయందలి ఇత్తిగ: ఇత్తిగ, ఇద్దుగ: (చూ, షట్కము): పుం. 2. భేరి: చూ, వీణె, 3; చూ, వరుణుఁడు; 4. ఒకానొక రక్కసుఁడు; చూ, రాక్షసుఁడు. 1; అం. 5; చూ, సంవత్సరములు; 6: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు.

దుందుము, దే వి. రూ-దుందుడు. చక్రాకారపుదివటీ. కళా. 8, ఆ 10: చూ, సురుడు.

దుందుడు, దే. వి.—వై.—

దుంప, దే. వి. 1. ద్వివార్షికము. (గననులోనగువానిగడ్డ) (చూ, ఏకబీజదళము): చూ, వేరు, 1; 2. నాఁగేటిగొరిగ: చూ, లాంగలము. 1.

దుంపతీయుట, వా. వి. 1. గడ్డపెల్లగించుట; జా. 2. కొంపతీయుట; 3. సమూలము పెల్లగించుట; 4. మాంసమును ఛేదించుట.

దుంపతెంపుట, జా. — వై.—

దుంపబచ్చలి, దే. వి. మట్టుబచ్చలి*: చూ, బచ్చలి.
దుంపరాష్ట్రము, ద్వ వి. రూ-దుంపరాస్మ*. చూ, సన్నరాష్ట్రము.
దుంపరాస్మ, —పై.—
దుంపలుదంపలుచేయుట, జా. పదరానిపాట్లుపడుట. దుంపలు అగు మెరకనేలలు పల్లపు నేలలుగాఁ జేయుట. "దుంపలు దంపలుచేసికొని వచ్చితిమి." (ధర్మజరాజసూయము.)
దుంబాలా, వా. వి. పన్ను లేనిది (యీనాము).
దుంబొడి, దే. వి (దుమ్ము + పొడి) (మెంతిజీలకఱ్ఱచేర్చిచేసిన) నున్ననికూరపిండి. రా, వి. 2, ఆ. 101; చూ, సాదము. (౧).
దుఃఖపడు, మి. అ. క్రి. (దుఃఖము + పడు) 1. నొగులు: చూ, రోదించు; ప్రే. 2. దుఃఖపఱచు.
దుఃఖపాటు, మి. వి: చూ, శోకము. 1. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 3.
దుఃఖపెట్టు, మి. స. క్రి అదిజడిపెట్టు, ఏపరించు, జాలిఁబెట్టు.
దుఃఖభాగులు, అం. ఈర్ష్యాళువు. జుగుప్సావంతుడు, నిస్సంతోషి, క్రోధనుఁడు, నిత్యశంకితుఁడు, పరభాగ్యోపజీవి. (6).
దుఃఖము, సం. వి. అ. న.= దూఃకలి. 1. పీడ, బాధ, వ్యథ. (దీనియందు ఇంద్రియములు దుష్టములగును): చూ, శోకము; అ. పుం. 2. కుటుంబము: చూ, సంసారము.
దుఃఖాన్వితుఁడు, సం. విణ. చూ, విమనుఁడు.
దుఃఖించు, సం. అ. క్రి. 1. వగచు: చూ, క్రుక్కు. 5; 2. ఏడ్చు: చూ, శోకించు.
దుఃఖితము, సం. విణ: ఆయస్తము, ఆర్తము, క్లిశితము, క్లిష్టము, క్లేశితము, ఖిన్నము. (తె. ప.)— ఒంటిలి-రూ-ఒందిలి: (చూ, శోచ్యము.)
దుఃఖితుఁడు, సం. విణ: చూ, విమనుఁడు.
దుకాణము, దే. వి. 1. పసారము, సరుకులమ్మెడిఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. అళము, ఉట్టు, ఉప్పురాసులుంచెడుచోటు: చూ, నట్టు.
దుకూలము, సం. వి. అ. న. 1. తెల్లనిబట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. సన్నవిబట్ట: చూ, వస్త్రము (వెలిపట్టుచీర.)
దుక్కి, దే. వి. దున్నుట, కృషి: చూ, వ్యవసాయము (దీని భేదములు.-రొంపిదుక్కి, వెలిదుక్కి.)
దుక్కిఎద్దు, దే. వి. (దుక్కి + ఎద్దు) హాలికము: చూ, వృషభము. 1.
దుక్కిముచ్చు, దే. వి: చూ, వ్యవసాయి.
దుక్కివాలు, ద్వ. వి. నాఁగలి: చూ, లాంగలము. 1.
దుక్కివాలుదాలుపు, ద్వ.వి. హలాయుధుఁడు: చూ, బలరాముఁడు.
దుగ. వై. స.= ద్వికమ్. రూ-దువ. ఇనుమడి. కళా. 3, ఆ 131: చూ, రెట్టి. 1.
దుగపదిరూపుల దుండగీఁడు, ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. వేం. ఆం. 11.
దుగపుట్టుక, వా. వి: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు. సాంబ. మా 2.
దుగమొగముల పులుఁగు, ద్వ వి. గండభేరుండము. అచ్చ. అ, కాం. 77: చూ, పక్షి.
దుగమొగమువేల్పు, ద్వ. వి. నిప్పు. అచ్చ యు, కాం. 279; చూ, వహ్ని. 1. (ఇట్లు దుగమోములయ్య- దుగమోర పాదుసా.)

దుగలము, దే. వి. రూ-దుగులము. చివుక, పరహాలో 1/16 భాగము, 1/4 రూపాయ
దుగినుఁడు, వై. వి.= ద్రుఘణః: చూ, బ్రహ్మ. 1.
దుగుణము, వై. స.= ద్విగుణమ్. 1. దుగ: చూ, రెట్టి 1; విణ. 2. రెండింతలు.
దుగులము, దే. వి: చూ, రూ-దుగలము.
దుగ్గ, వై. వి = దుర్గా. రూ-దుగ్గి. 1. కాళి, శక్తి: చూ, పార్వతి. 1; 2. గౌరి: చూ, పార్వతి. 1.
దుగ్గతంద్రి, ద్వ. వి హిమాద్రి. వేం ఆం 77: చూ, పర్వతము.
దుగ్గాని, వై. వి. (దుగ + కాని) రెండుదమ్మిడీలు (లంకెసునకు 16 డబ్బులు. ఈ లెక్కనుబట్టి కానియనఁగా దమ్మిడి.)
దుగ్గి, వై. వి.= దుర్గా: చూ, రూ-దుగ్గ. 1—2.
దుగ్గికన్నయ్య, ద్వ. వి: చూ, దుగ్గతంద్రి.
దుగ్గు, దే. వి. రూపముచెడినది (త్రిణ ఖ.)
దుగ్ధకుంబి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పానాను*: చూ, సొఱ.
దుగ్ధము, సం వి అ. న. 1. క్షీరము: చూ, పాలు. 1; విణ. 2. పిదుకఁబడినది; 3. నింపఁబడినది: చూ, భృతము. 2.
దుగ్ధాకరము, సం. వి. అ. పుం. పాలసముద్రము: చూ, సముద్రము. (ఇట్లు దుగ్ధార్ణవము.)
దుగ్ధిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మనిపాల*.
దుట్టుపు, దే. వి. రూ-మట్టుపు-జాట్టుపు, ఇట్టుపు*. చూ, విషాణి.
దుట్టువు, —పై.—అం, భా. ద్వి. 61.
దుడిదుడి, దే. వి. గునగున: చూ, హూహూ.
దుడుకఁడు. వై. విణ. (దుడుకు + అఁడు) 1. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు; 2= దుండుకః దుష్టుఁడు. భాగ. 7, స్కం. 253: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. (ఇట్లు చెడుగఁడు, నిడుపఁడు మొ.)
దుడుకు, వై. వి. 1. తప్పు: చూ, నేరము; 2 = దుండకః. దౌష్ట్యము: చూ, వ్యళీకము. 2; 3. గర్వము, ఉద్ధతి: చూ, హంకారము; విణ. 4: చూ, దుష్టము. అచ్చ. సుం, కాం. 167; 5. ఉద్ధతము, గర్వించినది: చూ, బిఱ్ఱు. 4.
దుడ్డు. వై. వి. రూ-ద్రుడ్డు. = దండః. 1. లావుకఱ్ఱ: చూ, వేత్రము. 1; 2. గుదియ: చూ, గద; 3. గుదిగఱ్ఱ: చూ, బంద. 3; 4. ఇనుపముష్టు: చూ, ముద్గరము; 5. కాణి. చూ, కాని. 1; విణ. 6. మోటుకాఁడు, దిట్టఁడు (అనియు): చూ, హరిందముఁడు.
దుడ్డుకఱ్ఱ, ద్వ. వి. 1. చూ, దుడ్డు. 1; 2. చూ, దుడ్డు. 3. (ఇక్కడ దుడ్డుశబ్దము స్థూలమాత్రపరము.)
దుడ్డుఁగోల, —పై.—
దుడ్డె, దే. విణ. 1. చూలి: చూ, శిశువు; 2. బాలుఁడు: చూ, శిశువు; 3. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 4. ధూర్తురాలు: చూ, స్త్రీ.
దుత్త, దే. వి పాలచెంబు, పాలగుంత, పాలకుండ, బుంగ, భాండము. 3; (చూ, పాత్రము. 6)
దుత్తాయి, దే. వి కంబుచ: చూ, వస్త్రము.
దుత్తూరము, సం. వి. అ. పుం. (రూ-దుత్తురము-ధుస్తూరము-ధుత్తూరము.) 1. ఉమ్మెత*: చూ, హాలాపుష్పము; దే. వి. (1) కపటము: చూ, వ్యాజము. (1).

దుద్దు, దే. వి. 1. తామరపూవులోని దిమ్మె, కర్ణిక: చూ, మిద్దె. (చూ, సహస్రపత్రము 1.); 2. తాటాకు జాబుమీఁది చెంద్రిక; బ. 3. చెవినగ; చూ, భూషణము. 2; పిఅ. 4. అసత్యము: చూ, వితథము.

దుద్దుపెట్టుట, జా. మోసముచేయుట. "చక్కన్నను దుద్దుపెట్టి యరకంగఁదలంచెదు." (సారంగధరచరిత్ర.)

దుద్దెక్కు, దే. అ. క్రి: చూ, ముమ్మరించు.

దుద్రిమము, సం. వి. అ. పుం. పచ్చనీరుల్లి: చూ, పలాండువు.

దునీఁడు, వై. విణ. (రూ దునీదారు-దునెదారి-దునేదారి-దుము దారి.) శూరుఁడు: చూ, హంవీ౯ఁడు.

దునీదారు, వై. విణ.—పై—

దును, దే. స. క్రి: చూ, రూ-దున్ను

దునుకు, వై. వి. బాధ, దుఃఖము: చూ, శోకము

దునుము, వై. స. క్రి చంపు: చూ, సంహరించు

దునెదారి, వై. విణ: చూ, రూ-దునీఁడు; 2. = ధనుర్ధారి. కత్తి చేతధరించినవాఁడు: రూ-దునేదారి. (సం. ప)—ధనుర్ధారి.

దునేదారి, వై. విణ.—పై—

దున్న, దే. వి. 1: చూ, దుంత; 2. పుంషపశువు.

దున్నపోతు, దే. వి.—పై—

దున్నయీనినదన దూడను గట్టుమన్నట్లు, లో. విమర్శనలేని ప్రభుత్వము. ఉదా.— "చెప్పెడి వారొకవేళఁ జెప్పనను వినెడివారికయిన వివేకముండవలెను గదా ! అట్లుగాక దున్న యీనినదన దూడను గట్టమన్న మతిపసనొక్కఁడే." (నీతి చంద్రిక-విగ్రహము.) దున్ను చూ, రూ-దును.

దుప్పటము, వై. వి. = ద్విపటీ. (రూ-దుప్పటి-దుప్పటీ-దువ్వటము.) 1. వెలగల సన్నపాటి వెడల్పుబట్ట: చూ, వస్త్రము; 2 ముతుకనూలుతో నేసిన రెండుపొరలబట్ట; 3. కవచము: చూ, వారవారణము.

దుప్పటి, —పై.—

దుప్పటీ, —పై.—

దుప్పి, దే. వి. 1. జింక. ఇట్టి చూ. హరిణము; 2. దుప్పి, కాలుకొమ్ము మెకము: చూ. పృషతము; 3. చమూరువు. పాండు. 5, ఆ. 14; చూ, రామము. 3.

దుబరకా, వా. వి చినిఁగిన సంచులకు వేయు అస్తరుసంచి (గుడ్డ).

దుబారా, వా. విణ. వ్యర్థమైనది.

దుబాసి. వా. వి. = ద్విభాషి. రెండుభాషలు నేర్చినవాఁడు, భాషాంతరము చేయువాఁడు, వ్యవహారము జరుపువాఁడు.

దుబేబ్రాహ్మణులు, అం. వీరు కన్యాకుబ్జులు. వీరు పంచగౌడు లలో నొకతెగవారు. మాధ్యందినశాఖ శుక్లయజుర్వేదులొక కొందఱును నామశాఖ గోబిల సూత్రీయు లొక కొందఱును కలరు: చూ, కన్యాకుబ్జులు :(చూ, బ్రాహ్మణులు.)

దుబ్బ, దే. వి. అఁడుగుబటి; చూ, భగము. 12.

దుబ్బు, వై. వి. = స్తంభః. చూ, పైరుదుబ్బు.

దుమగతికేతు, వై. వి. = ధుమకేతుః. తోఁకచుక్క: చూ, తిక్క. 1.

దుమదుమ, వా. వి. 1. మొగముచిట్లించుకొనుటయందగు నను కరణము: చూ, హూహూ; దే. విణ. 2. మిక్కిలితిడిగలది. కళా. 3, ఆ. 68: చూ, స్తిమితము. 2.

దుమా, దే వి. వ్రాయుట చేయుట పరుగెత్తుట లోనగువాని యందగుధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ. (దుమాదుమా అనియు.)

దుమారము, దే. వి ధూళి. స్వా. 5, ఆ 38; చూ, రేణువు. 1.

దుమాలు, దే. విణ. సమూలము: జాడా.

దుము, దే. వి: చూ, దుమారము.

దుముకు, దే. వి. రూ-దూకు. 1. ఒకానొక ప్లుగతి: చూ, హయము; 2. గంతు: చూ, లంఘ; అ. క్రి. 3. గంతు వేయు: చూ, లంఘించు. 3; 4. దాఁటు; చూ, లంఘించు. 2; 5. ఉఱుకు: చూ, లంఘించు. 2.

దుముకులాడు, దే. అ. క్రి. గంతులువేయు: చూ, లంఘించు. 2.

దుముక్కు, దే. వి. ఉఱుకుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము, దుబుక్కు (అనికొందఱు): చూ, హూహూ.

దుముకారి, దే. వి: చూ, దునీఁడు.

దుముదారు, దే. వి. దండు. స్వా 3, ఆ 54; చూ, సేన. 1.

దుముదుములాడు, దే. అ. క్రి. దుమ్ములురేఁగు, నిప్పులురేఁగు. (ఇట్లు దుమదుమలాడువాడుక.)

దుమ్ము, దే. వి. 1. ఎమికె: చూ, శల్యము. 1; 2. (రూ-దుమారము-దువ-దువ్వ- తుమురు-త్రుమ్మ-త్రమ్ము.) ధూళి: చూ, రేణువు. 1.

దుమ్ముచేయు, వా. స. క్రి: చూ, త్రమ్ము.

దుమ్మురేఁచు, దే. స. క్రి. గొరాడు. అం, భా. తృ. 132; చూ, నెంగు.

దుమ్ములగండు, దే. వి. ఒకానొకమృగము: రూ-దుమ్ముల గొంది-దుమ్ములగొండు, కొరనాసిగండు- కొరసానిగండు- కొర్నవగండు.

దుమ్ములగొంది, —పై.—

దుమ్ములగొండు, —పై.—

దుయుముడి, దే. వి రూ-దూముడి-దూయుముడి- సులభముగా నూడఁదీయునట్లు మొనముడిఁచి వెసినముడి: చూ, ముడి. 3.

దుయ్యఁబట్టు, వా. స. క్రి. 1. బాధపెట్టు; 2. పదేపదే ఇబ్బంది పెట్టు.

దుయ్యు. రూ-దూయు: చూ, రూ-దుయ్యు.

దుర్, సం. ఉప. (౧) దుర్బలుఁడు = ఇచట "దుర్" అనునది బలశబ్దముతో సమశించి అభావార్థమును చెప్పుచున్నది. ఇది తఱుచు ఈ యర్థమందే యుండును. (౨) దుర్మార్గుఁడు. = ఇచట మార్గశబ్దముతో సమసించి దుష్టమను నర్థకముకలది యైనది (౩) దుర్వహము = ఇచట అశక్యము అను నర్థము కలదియైనది. ౪. దుర్జనము = ఇచట దుష్టము అను నర్థము కలది యైనది. (౫) దుర్ఘటము = ఇచట ధాత్వర్థమును సంఘటన కానిది యను నర్థమునకు మార్చినది. ఇత్యాది.

దురంతము, సం. విణ. 1. అనవధి, అంతములేనిది: చూ, అపారము. 3; వా. 2. చేటు.

దురంతుఁడు, సం. విణ: చూ, అదీనవుఁడు.

దురతిక్రమము, సం. విణ. అతిక్రమింపఁగూడనిది.
దురత్యయము, సం. విణ. చేటులేనిది: చూ, శుచి. 1.
దురద, దే. వి. 1. తీఁట: చూ, విదర్చిక: 2. నస, కసరు: చూ, మసము. "దురదకంద".
దురదకంద, ద్వ. వి. కసరుగలకంద*: చూ, సూరణము.
దురదగొండి, దే. వి: చూ, శూకశింబి.*.
దురదగోవెల,—వై.—
దురదుర, వై. ద్ర. క్రి. విణ. వేగముగా: చూ, వేగము. 3.
దురదృష్టము, సం. వి. అ. న. దుర్భరభావము, దౌర్భాగ్యము: చూ, అదృష్టము, 1.
దురదృష్టవంతుఁడు, సం. విణ. చూ, పెట్టిపుట్టనివాఁడు.
దురధిగమము, సం. విణ. 1. కష్టముచేత పొందఁదగినది. 2. కష్టముచేత చదువఁదగినది.
దురధ్వము, సం. వి. అ. పుం. చెడ్డత్రోవ: చూ: మార్గము 1.౯: చూ, సృతి: 1-3.
దురపిల్లు, అ. క్రి. 1. ఏడ్చు. భార. శల్య. 2, ఆ. 369: చూ, శోకించు; 2. తపించు: చూ, సంతాపించు; 3. కలఁగు. జై. 6, ఆ. 55: చూ, సంక్షోభించు
దురపుటోరెపు దాసరితంత్రి, ద్వ. వి. నలువ. వేం. అం. 4: చూ, బ్రహ్మ. 1.
దురభిగ్రహము, సం. వి. అ పుం. 1. ఉత్తరేను*: చూ, శైఖరికము; విణ. 2. గ్రహింపఁగూడనిది.
దురము, వై. వి 1.=త్వర. శీఘ్రము. శశాం. 3, ఆ. 100: చూ, స్యదము. 1; 2=ఉదర: చూ, యుద్ధము. 1.
దురవగాహము, వా. వి. చూ, అగాధము. 4.
దురవాపము, సం. విణ. క్ష్వేడము, దురాపము, పొందఁగూడనిది.
దురా, దే. వి. ఆజ్ఞ. రూ-దురాయి. శశాం. 3, ఆ. 48: చూ, వెలవు.
దురాకృతము, సం. వి. అ. న. 1. అకృత్యము: క్రి. విణ. 2. అకృత్యముగా.
దురాచారము, సం. వి. అ. పుం. 1. చెడ్డనడవడి: అనాచారము; విణ. 2. చెడ్డనడవడి కలది: అనాచారము.
దురాచారుఁడు, సం. విణ. చెడ్డనడవడికలవాఁడు: దురాత్ముఁడు, దుర్మార్గుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు.
దురాతము, దే. వి. ఒఱగుదిండు: చూ, లోడు.
దురాత్ముఁడు, సం. విణ. న్. చెడ్డమనస్సుకలవాఁడు: చూ, దురాచారుఁడు; వా. 2. చెడుగఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
దురాధర్షము, సం. వి. అ. పుం. 1. తెల్లావలు: చూ, సర్షపము; విణ. 2. తిరస్కరింపఁదగనిది: కచాపుపు.
దురాధర్షుఁడు, సం. విణ. తిరస్కరింపఁదగినివాఁడు.
దురాపము, సం. విణ. పొందఁగూడనిది: చూ, క్ష్వేడము. 6.
దురాయి, దే. వి: చూ, రూ-దురా.
దురారోహ, సం. వి. ఆ స్త్రీ: చూ, శాల్మలి*
దురారోహము, సం. వి. అ. పుం. 1. తొండ: చూ, సరటము; విణ. 2. ఎక్కఁగూడనిది.
దురాలభ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తీఁటకసింద*: చూ, సముద్రాంత; విణ. 2: చూ, దురాప ..
దురాలాపము, సం. వి. అ. పుం. చెడుమాట: చూ, శబ్దము. 2.
దురాలోకము, సం. విణ. చూడఁగూడనిది: చూ, విచ్చుమొగము.
దురాశ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=దురాస: చూ, వాంఛ.
దురాసదము, సం. విణ: చూ, దురాపము.
దురాస, వై. వి =దురాశ: చూ, వాంఛ.
దురితము, సం. వి. అ. న: చూ, పాపము.
దురీక్షణము, అం: చూ, జన్యతాళములు.
దురుద్ధానము, అం. చూ, శిక్షాకాలములు.
దురుసు, దే. వి. 1. కాఠిన్యము: చూ, పరుషము: విణ. 2. కఠినము: చూ, బెడిదము; క్రి. విణ. 3. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3.
దురూదరుఁడు, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-దురోదరుఁడు.
దురోదరము, సం. వి అ. న. 1. జూదము : చూ, వ్యవహారము. 4; 2. పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4.
దురోదరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-దురూదరుఁడు. జూదరి; చూ, పందెకాఁడు.
దుర్గ, సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. రూ-దుర్గి=దుగ్గి. గౌరి. (వనాది దుర్గము నివాసముగాగలది): చూ, పార్వతి. 1; 2. నల్లపిచ్చుక: చూ, పిచ్చి; 3. నీలి*: చూ, రంజని.
దుర్గంధము, సం. వి. అ. పుం. 1. గబ్బు: చూ, వాసన; విణ. 2. గబ్బుగలది: చూ, వాసన.
దుర్గతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నరకము: చూ, నరకములు; 2: బీదతనము.
దుర్గతుఁడు, సం. విణ: చూ, బీదవాఁడు.
దుర్గపాలనము, అం: చూ, తంత్రములు.
దుర్గమము, సం. విణ. 1. పోకూడనిది: కలిమము, దుర్గము; 2; చూ, దురాపము.
దుర్గము, సం. వి. అ. న. 1. కోట: చూ, ప్రాకారము; విణ. 2: చూ, దుర్గమము, 1; అం. 3: చూ, సప్తాంగములు; 4. అష్టవర్గమునందొకటి: చూ, అష్టవర్గము.
దుర్గసంచరము, సం. వి. అ. న. పోరాని జలప్రవాహాదులయందు పోవుటకు కట్టినకట్ట మొదలగునవి: చూ, సంక్రమము.
దుర్గి, సం. వి. ఈ స్త్రీ: చూ, రూ-దుర్గ. 1.
దుర్గుణము, సం. విణ: చూ, వ్యళీకము. 2.
దుర్ఘటము, సం. విణ ఘటింపనిది.
దుర్జనుడు, సం. విణ. దుర్జాతి, దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
దుర్జయము, అం. 1: చూ, దండవ్యూహములు; 2: చూ, మండలవ్యూహములు.
దుర్జయుఁడు, సం. విణ: అజితుఁడు, అపరాజితుఁడు.
దుర్జాతము, సం. వి. అ పుం; అసమంజసము, దుష్పమము.
దుర్జాతి, సం. విణ. ఇ: చూ, దుర్జనుఁడు.
దుర్జ్ఞేయము, సం. విణ, ఎఱుఁగఁగూడనిది: - ప్రసిద్ధి, గహనము.
దుర్దశ, సం. విణ. చెడ్డదశ.
దుర్దాంతము, సం. విణ. అణపఁబడనిది.
దుర్దినము, సం. వి. అ. న. 1. మబ్బుక్రమ్మిన దినము: చూ, ముసురుప్రొద్దు: వా. 2. అపజయము కలిగిన రోజు.
దుర్దురూటుఁడు. సం. వి. అ పుం. చూ, నాస్తికుఁడు.
దుర్ధరము, సం. విణ. ధరింపఁగూడనిది.

దుర్ధర్ష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. నల్లయుప్పి*: చూ, లవణ; విణ. 2. తిరస్కరింపఁదగనిది: చూ, వహేలనము.
దుర్ధర్షుఁడు, సం. విణ. తిరస్కరింపఁదగనివాఁడు.
దుర్నయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, అన్యాయము.
దుర్నామ, సం. వి. న్. స్త్రీ. ఏనుఁగు జలగ: చూ, బుద్ధపిడుఁదు.
దుర్నామము, సం. వి. అ. న: చూ, మూలసంక.
దుర్నిరీక్ష్యము, సం. విణ. చూడఁగూడనిది: చూ, విచ్చు మొగము.
దుర్నివారము, సం. విణ. నివారింపఁగూడనిది.
దుర్బలము, అం. (బలములేనిది): చూ, అశ్వహృదయ పరిజ్ఞానము.
దుర్బలస్య బలం రాజా, లో. బలములేనివానికి రాజే బలము. ఉదా:- "రాజుల కారరక్షణంబుంబోలు ధర్మంబులొండులేవు. "దుర్బలస్య బలం రాజా" యన వినవే. (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.)
దుర్బలుఁడు, సం. విణ: చూ, బక్కవాఁడు.
దుర్బిణి, వా. వి. దూరవస్తుదర్శనయంత్రము, భూతకణ్ణుని.
దుర్బోధనము, సం. వి. అ. న: చూ, దుస్స్వహా.
దుర్భగుఁడు, సం. విణ. ద్వేషింపఁదగినవాఁడు.
దుర్భర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తెల్లవాఁకుడు*: చూ, వాఁకుడు.
దుర్భరము, సం. విణ. భరింపఁగూడనిది: చూ, దుర్వహము.
దుర్భాగ్యుఁడు, సం. విణ: చూ, దౌర్భాగ్యుఁడు.
దుర్భిక్షము, సం. వి. అ. న. క్షామము: చూ, కఱవు.
దుర్మతి, సం. విణ. 1. దుర్బుద్ధికలవాఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు, 2; అం. 2: చూ, సంవత్సరములు.
దుర్మదుఁడు, సం. విణ. కావరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
దుర్మరణము, సం. వి. అ. న. (విషశస్త్రాదులచేత వచ్చెడు) చెడ్డ చావు: చూ, సావు.
దుర్మల్లిక. అం. నాటికలు 18 లో నొకటి, (4 అంకములు, క్రోధము, నాయక, స్నేహితులు, ఒకరితర్వాత నొకరు నాయకులవుదురు): చూ, నాటికలు.
దుర్మార్గత లేకుండుట, అం: చూ, నియమములు.
దుర్మార్గుఁడు, సం. విణ: చూ, దురాచారుఁడు.
దుర్ముఖి, అం: చూ, దుర్మతి. 2.
దుర్ముఖుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒక రాక్షసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; విణ. 2: చూ, ముఖరుఁడు.
దుర్యశము, సం. వి. అ. న. చెడుపేరు: చూ, బన్నము. 2.
దుర్యోధనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. గాంధారేయుఁడు: చూ, సుయోధనుఁడు; అం. 2: చూ, దుష్టులు.
దుర్వర్ణము, సం. వి. అ. న. 1. వెండి: చూ, లోహము. 1; 2. నూఁగుపోస*: చూ, హరివాయకము: (చూ, దోస); విణ. 3. చెడ్డవర్ణముగలది: చూ, వర్ణము. 6.
దుర్వహము, సం. విణ. వహింపఁగూడనిది, దుర్భరము: చూ, వెక్కసము. 4.
దుర్విధుఁడు, సం. విణ. 1: చూ, బీదవాఁడు; 2: చూ, దుర్జనుఁడు.
దుర్వినీతుఁడు, సం. విణ. వినయములేనివాఁడు: చూ, సముద్ధతుఁడు.
దుర్లభము, సం. విణ. అందరానిది: చూ, వెక్కసము. 3.
దుర్లభములు, అం. ప్రియవచనములతోడి దానము, గర్వరహితమైన జ్ఞానము, క్షమాసహితమైన శౌర్యము, త్యాగయుక్తమైన విత్తము.
దుర్హృదుఁడు, సం. వి. ద్. పుం. 1. పగవాఁడు: చూ, శత్రువు. 1; విణ. 2. చెడ్డమనస్సుకలవాఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
దులదుల, దే. వి: చూ, సంభ్రమము. 1.
దులాఖి, వా. వి. దూబరతిండి: (చూ, దుబారా.)
దులి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. = ధులి. ఆఁడుతాఁబేలు: చూ, వృత్తము 4; పుం. 2. సన్నాసి: చూ, సన్నాసి. 1.
దులుపు, దే. స. క్రి. 1. ప్రక్కల నంటుకొనియుండు గింజలను రాల్చు; 2: చూ, విదళించు; 3. తప్పులు ఎంచు.
దువ, వై. స. = ద్విక. రూ-దుగ: చూ, రెట్టి. 1.
దువారము, వై. వి. 1. కన్నము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. = ద్వారమ్. గుంబము: చూ, వాకిలి.
దువాళము, అం: (చూ, అశ్వధారలు) వేగమున అంతమేరయు సమముగా పాతెడి యశ్వధార ప్లుతము. రూ-దువాళి, నిబ్బరము, షటము: చూ, హయము: (చూ, ధారలు.)
దువాళి, అం. —పై.—
దువాళించు, దే. అ. క్రి. 1. దువాళము చేయు; అం. ప్రే. 2. దువాళము చేయించు.
దువ్వ, దే. వి. ధూళి: చూ, రేణువు. 1.
దువ్వగాలించుజాణ, దే స. క్రి. గాలి. సాంబ. దే. 13: చూ, వాయువు. 1.
దువ్వటము, వై. వి. = ద్విపటీ: చూ, రూ-దుప్పటము. 1.
దువ్వలువ, వై. వి. = రూ-దువ్వల్వ. 1: చూ, దుప్పటము; 2. కట్టుగోక: చూ, వస్త్రము.
దువ్వల్వ, వై. వి. = —పై.—
దువ్వి, వై. వి. రూ-దువ్వు = ద్వీపీ. 1. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 2. చిఱుతపులి: చూ, శార్దూలము. 1.
దువ్వు, వై. వి. = —పై.— 1, 2 —; దే. స. క్రి. 3. దువ్వెనతో తల చిక్కుదీయు; 4. అల్లనతడవు: చూ, నిమురు; వా. 5. ఇచ్చకమాడు.
దువ్వెన, దే. వి. 1. పన్నె: చూ, ప్రసాధని; 2. చిక్కుఁటు: చూ, ప్రసాధని.
దుశ్చ్యవనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
దుశ్చికిత్స్యవ్రణ పీడితానాం వ్రణం శిశమయిషోః శస్త్రగ్రహణమ్, న్యా. ఎన్నిమందులు వేసినను మానని పుండు బాధ పోగొట్టుటకు శస్త్రము చేయించినట్లు. శస్త్రమునుచేసే వైద్యుఁడు పుండును కోయునపుడు బాధను పోఁగొట్టుటకు కోయును గాని దయ లేకపోవుటవలన కోయఁడు అట్లే చెప్పినమాట వినని కొడుకును శిక్షించడము వానిని మంచిమార్గములో పెట్టడమునకేగాని దయ లేకపోవుటచేతకాదు.
దుశ్చేష్ట, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చెడుపని, కఱత, కల్లతనము.

దుశ్శకునము, సం. వి. అ. న. అపశకునము, శోకచుక్క: చూ, నక్షత్రము. 1.
దుశ్శకునములు, అం. (పంచాంగమునందు చూడుము.)
దుశ్శాసనుఁడు, అం. = దుస్సనేనుఁడు: చూ, దుష్టులు.
దుశ్శీలుఁడు, సం. విణ. ఒఱుటు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
దుష్కరప్రాస, అం. సంయుక్తాక్షరము లనేకములున్న ప్రాస. "అర్ఘ్యంబుతో సతని శ్రీ। రస్త్రాణంబు దుల్చి."
దుష్కరము, సం. విణ. చేయఁగూడనిది.
దుష్కరం కిం మహాత్మనామ్, న్యా. మహాత్ములకుఁ జేయరాని దేమున్నది.
దుష్కృతము, సం వి అ. న. 1. చూ, పాపము; విణ. 2 దుష్టముగా చేయఁబడినది.
దుష్టచతుష్టయము, అం: చూ, దుష్టులు.
దుష్టచేష్ట, అం: చూ, శిక్షకాలములు.
దుష్టము, సం. విణ. చెడ్డది: (తె. ప.)— అలవ, కీడు, చెడ్డ, గొట్టు, చెపుగొండి, ఏడుకు.
దుష్టావేశ, సం. వి. అ. స్త్రీ: కందరి-కందారి, కందము, కృత గంధ, తీక్ష్ణకంట:.*.
దుష్టుఁడు, సం. విణ. = తుంట: చూ, దుర్జనుఁడు.
దుష్టులు, అం. దుర్యోధన, దుశ్శాసన, కర్ణ, శకునులు (4).
దుష్పత్రము, సం. వి. అ. పుం. 1. నల్లకచోరము*: చూ, షడ్గ్రంధ: 2: చూ, బఱిరక్కెస*.
దుష్ప్రధర్షణి, సం. వి. ఈ స్త్రీ ములక*: చూ, హింగళి.
దుష్ప్రభ, సం. వి. అ స్త్రీ మైలచాయతొండ: చూ, సంటము.
దుష్ప్రాపము, సం. విణ. చూ, దురాపము.
దుష్షమము, సం. అవ్య: చూ, నిష్షమము.
దుస్, సం. ఉప. ఇది 'దుర్' యొక్క రూపమునే పొందును.
దుసికిలు, దే. అ. క్రి. రూ-దుసిక్కిల్లు 1. జాఱు: చూ, సళ్లు 2; 2. తప్పించుకొను; వా. 3: అసిఁబోవు, కూరు, తప్పిపోవు, దుస్సిపోవు-దూసిపోవు. ("తప్పిపోవు" అను పదముకది ద్వ అ. క్రి. అని చదువుకొనవలెను.)
దుసికిల్లు, —పై.—
దుస్తరము, సం. విణ. తరింపఁగూడనిది.
దుస్తు, దే. వి. 1. బట్ట: చూ, వస్త్రము: 2. సొగసు: చూ, సౌందర్యము.
దుస్త్యజము, సం. విణ. విడువఁగూడనిది.
దుస్పర్శ, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, వాకుడు*.
దుస్పర్శము, సం. వి. అ. పుం. 1. తీఁటకసింద*: చూ, సము ద్రాంత; విణ. 2. తీక్ష్ణమైన స్పర్శముకలది.
దుస్సమము, సం. వి. అ. పుం: చూ, దుర్జాతము.
దుస్సర, దే. వి. రూ-దుస్సిర*: చూ, వత్సాదని.
దుస్సలహా, వా. మి. వి చెడ్డఆలోచన. దుర్బోధనము: చూ, బోధనము: (చూ, యోచన)
దుస్సనేనుఁడు, ౼. వి = చూ, దుశ్శాసనుఁడు (దుర్యోధను తమ్ముఁడు).
దుస్సహము, సం. విణ. సహింపఁగూడనిది: చూ, వెక్కసము. 1.
దుస్సహుఁడు, సం. విణ. ఆక్షేపకుఁడు: చూ, వెక్కసి. 1.
దుస్సిర, దే. వి: చూ, రూ-దుస్సర*.
దుస్సిపోవు, వా. అ. క్రి. రూ-దూసిపోవు, కూరు: చూ, దుసికిలు. 3.
దుహిత, సం. వి. ఋ. స్త్రీ. రూ-ద్రుహి-ద్రుహిత. కూఁతురు: చూ, సూన. 1.
దుహ్యము, సం విణ. దోహనముచేయఁదగినది (దోహనము = పాలు పితుకుట.)

దూ

దూ, వా. వి: చూ, రూ-దు. 2. ("దూమా" అని కుక్కను పిలిచితిని.)
దూఁకరి, వై. వి. = దుఃఖమ్: చూ, శోకము. 2.
దూఁకు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-దుముకు.
దూఁకుడు, దే. విణ: చూ, ఎగుడుదిగుడు.
దూఁకొను, దే. స. క్రి. (దూఁటు + కొను) 1 ఆస్వాదించు: చూ, భుజించు; 2. పొందు: చూ, ప్రాపించు.
దూఁట, దే వి. అరఁటియూఁచ: చూ, ఊచ. 2.
దూఁటు, దే. స. క్రి: చూ, పొడుచు.
దూఁటుకొను, దే. అ. క్రి. ఎగురు భార. అర. 4, ఆ. 388: చూ, లంఘించు.
దూఁబఱఁదిండి, దే. వి. 1. అతివ్యయము: విణ 2. (దూయు + పఱ + తిండి) మిగులఁబెట్టక యెంతయున్నను అంతయు వెచ్చించి తినువాఁడు: చూ, భోగుబడి.
దూఁపిడి, దే. వి (దూయు + పిడి) నూలుతోఁడునపుడు చీడు తగిలించుటకు నిలిపెడు పీఠమమర్చెడు కొయ్య.
దూగర, దే. వి. రూ-దూగలి- దూవర (దూపము + కలి) 1. కలుషపము: చూ, పొగ; 2. ధాన్యాదిపరాగము: చూ, నూక; 3. చిట్టు తవుడు కలిసిన భాగము.
దూగలి, దే. వి —పై.—
దూడ, దే. వి. వత్సము. (ఆవుదూడ, ఎనుపదూడ): చూ, ధేనువు.
దూడపాల, దే. వి. గూడపాల* చూ, శారిబ
దూత, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రాయబారి; 2: చూ, దూతుఁడు.
దూతవికల్పము, అం: చూ, దండనీతిశాస్త్రము: (చూ, కామందకము: చూ, ప్రకరణములు.)
దూతి, సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. = జాజి. 1. కుంటెనకత్తె: చూ, శంభళి; అం. 2. నాయికలకు సహాయురాలు: చూ, నాయికలు.
దూతిక, సం. వి అ. స్త్రీ. 1.—పై.—; అం. 2: చూ, దూతీచతుష్టయము.
దూతీచతుష్టయము, అం. కామశాస్త్రములోనివి.— సారిక, చతురిక, సహసంచారిక, దూతిక. (దీనికి మతాంతరములు మూఁడు. — మొదటిదానిలో అవి — ప్రాతివేశిని, శిల్పిని, గాయిక, లింగిని, సఖి, తనుప్రజాత; రెండవదానిలో ఎనిమిది.—ప్రహిత, ఉద్విహిత, పత్రహారి, భావన, పత్రికా, మూక, స్వయం, భావదూతిక; మూఁడవదానిలో పది యాయు.—దాసి, కన్య, చెలికత్తె, విధవ, [illegible] గంధమమ్మునది, పువ్వులమ్మునది, మోటుఁదల్లి, [illegible]

వీళ్ళమ్మకొనునది, చిత్రరువులను వ్రాయునది, భార్య, రతి ప్రవేశముకలది, కిథలుచెప్పునది, చిలుక, గోర్వంక.)
దూతీభేదములు, అం. —పై.—
దూతుడు, సం. వి. అ. పుం. ఎదకాడు, కుంటెనకాడు, కుంటెనీడు, తారుమవాడు- తాప్పవాడు, పెంటిగూర్చు వాడు, బవా. (సం. ప.) —దూత: (చూ, బడవా) సందేశ హరుడు.
దూత్యము, సం. వి. అ. న. రూ-దౌత్యము. 1. దూతభావము; 2. దూతకర్మము; 3. దూతిస్వభావము.
దూది, వై. వి. = తూల. విత్తుతీసినప్రత్తి: చూ, ప్రత్తి.
దూదిచుట్టు, వా. వి. ఏకు: చూ, పెంజిక.
దూదిదబ్బ, దే. వి తోలుదళముగానుండెడు దబ్బ*: చూ, శర్కరాంకము.
దూదినిమ్మ, దే. వి: చూ, మాతులుంగము. *.
దూదిప్రోవు, వా. వి: ఇంద్రతూలము, గ్రీష్మహాసము.
దూదిమూట, వా. వి: కంటలము-కంట్లము-కంటాళము.
దూదేకులవాడు, వా. వి: చూ, పెంజారి.
దూనము, సం. విణ: చూ, సంతాపితము.
దూప, వై. వి. = తాప. దప్పి (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, పిపాస.
దూపటిలు, దే. అ. క్రి: (రూ-దూపటిల్లు - దూపించు - దూపిలు - దూపిల్లు.) 1. దప్పిగొను: చూ, నీరుపట్టు: 2: చూ, సంతాపించు.
దూపటిల్లు, —పై.—
దూపము, వై. వి. = ధూపః. వాసనగలపొగ. చూ, పొగ.
దూపార్తి, వై. వి. (దూపము + ఆర్తి) దూపము వేసెత్తు పాదము పెట్టినతట్టు: చూ, సంచి.
దూపించు, దే. అ. క్రి: చూ, దూపటిలు.
దూపిలు, —పై—
దూపిల్లు, —పై.—
దూపె, దే. వి. 1. అండుగులి: చూ, భగము. 12; 2. అవలక్షణము.
దూబ, దే. వి. 1: చూ, సౌవిదల్లుడు: విణ. 2 అధముడు: చూ, హీనుడు; 3: చూ, విప్రయోజకుడు; వై. వి. 4. ఒక రకము ఖాతము; 5. ఒకరకముగాదె: చూ. పంటసాల.
దూబూచి, ద్వ. వి. (దూయు + బూచి) రూ-దోబూచి. బాలక్రీడా విశేషమునందగు ననుకరణము. సా. 1, అ. 49: చూ, హూహూ; బ. 2: చూ, బాలక్రీడ.
దూముడి, దే. వి: చూ, రూ-దుయుముడి.
దూయు, అ. క్రి. 1: చూ, రూ-దుయ్యు. 1; 2: చూ, రూ-దుయ్యు. 2; 3. ప్రవేశించు: చూ, సోకు. 4; స. క్రి. 4: చూ, రూ-దుయ్యు. 3; 5: చూ, రూ-దుయ్యు. 4.
దూయుతీగ, ద్వ వి: చూ, దుస్పర. *.
దూయుముడి, దే. వి: చూ, రూ-దుయుముడి.
దూరగిరిన్యాయము, న్యా. దూరముగానున్న పర్వతములు నునుపుగా గాన్పించును దగ్గఱకుం బోవ గుబ్బలు మెట్టలు ముండ్లుగా నుండుటను రీతి. "దూరపుకొండలు నునుపు."
దూరదర్శి, సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుడు; 2: చూ, హరివాహనుడు; విణ. 3: చూ, దీర్ఘదర్శి. 3.
దూరదర్శిని, పా. (టెలెస్కోప్) దుర్భిణి.
దూరనికటస్థలక్ష్యభేదనలక్షణములు. అం. ప్రమేయములు.
దూరపాతిశరాభ్యాస విస్తరకీర్తనము. అం. —పై.—
దూరపుచుట్టము, వా. మి. వి: చూ, బంధువు.
దూరము, సం. విణ. దవ్వు: చూ, విప్రకృష్టము.
దూరస్థాఃపర్వతారమ్యా స్సమీపస్థాస్తు బర్బరాః. న్యా. దూరపు కొండలు నునుపు, దగ్గఱకు బోయిన నెగుడుదిగుడు.
దూరాన్వయము. అం. (వీడు నామేనబావ యల్లుడనుటకు వీడు నాతల్లితోడబుట్టినవాని కొడుకుకూతు మగడని చెప్పుట. ఈతడు దూరపుబంధువని తోపజేయుటకై యిట్లు చెప్పుట గుణమేయగును. అట్టియుద్దేశములేకుండిన దోషము): చూ, సంధిదోషములు.
దూరు, దే. వి. రూ-దూఱు: చూ, నెగ్గింపు.
దూరుబారు, దే. వి. ఒకానొక పావురము: చూ, పావురము.
దూర్చు, దే. స. క్రి. 1. చెక్కు: చూ, వారు. ; వా. పేర్చి. 2: చూ. రూ-తూఱుచు.
దూర్వ, సం. వి. అ. స్త్రీ. గరిక *: చూ, తృణము. 1.
దూర్వామూలన్యాయము, న్యా. గరికవేరు భూమిలోనుండియుండి చినుకుపడగానే చిగుర్చును గాని యెన్నటికిని చావదనురీతి.
దూఱు, దే. వి. 1. అపవాదము: చూ, నింద. 1: స. క్రి. 2: చూ, నిందించు; 3. ప్రవేశించు: చూ, సోకు. 4.
దూఱుదుంకెన, దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.
దూఱువడు, ద్వ. అ. క్రి. నిందింపబడు: చూ, వీటిబోవు.
దూల, దే. వి. 1; చూ, విదర్చిక; వా. 2. సంభోగేచ్ఛ: చూ, వాంఛ. 1.
దూలకొండి, దే. వి. రూ-దూలగొండి *: చూ, శూకశింబి.
దూలగొండి, —పై.—
దూలగోవెల, —పై.—
దూలపోతు, దే. వి. ఎల్లప్పుడును దూలగలవాడు.
దూలము, వై. వి. = తులా-స్థూల. ఇంటికురుజుల కాధరువుగా నమర్చెడు మ్రాను: చూ, మదనచేతులు.
దూలి, వై. వి. = ధూళి. రూ-దూళి. ఆంధ్ర. పదా. చర. 51: చూ, రేణువు. 1.
దూవర, దే. వి: చూ, రూ-దూగర.
దూవలువ, దే. వి. (రూ-దూవల్వ దువ్వలువ-దువ్వల్వ-దువ్వటము) నిచోళము: చూ, వస్త్రము.
దూవల్వ, —పై.—
దూషణము, సం. వి. అ. న. దూషించుట: చూ, నింద. 1.
దూషణుడు, సం. వి. అ. పుం. ఒకరక్కసుడు: చూ, రాక్షసుడు. 1.
దూషించు, సం. స. క్రి: చూ, నిందించు.
దూషిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: 1. (రూ-దూషి-దూషీక-దూషము) కంటిపుసి: చూ, పుసి; 2: చూ, వాగలు; 3: చూ, సాలెపురుగు.
దూష్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-చూష. వరత్ర: చూ, సూత్రము. 1.

దూష్యము, సం. వి. అ. న. 1. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1. 2. బట్ట: చూ, వస్త్రము; విణ. 3. దూషింపఁదగినది: చూ, హీనము. 2.

దూసర, దే. వి: చూ, రూ-దుస్సర *.

దూసరి, దే. వి. 1. అపవాదము: చూ, నింద. 1; 2. దూసరి గడ్డి*: చూ, తృణము. 1.

దూసరులు, దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

దూసిపోవు, వా. అ. క్రి: చూ, రూ-పస్సిపోవు.

దూళి, వై. వి =ధూళి: చూ, రేణువు. 1.

దృ

దృంభువు, సం. వి. ఊ. స్త్రీ: చూ, సర్పము. జై 1, ఆ. 10.

దృక్కు, సం. వి. చ్. స్త్రీ. రూ-దృశ. 1: చూ, లోచనము; 2: చూ, వీక్షణము; 3: చూ, బుద్ధి; విణ. 4. చూచువాఁడు.

దృగాయుధుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు 1.

దృగ్ధము, సం. విణ. కూర్పఁబడినది: చూ, సంయోజితము.

దృఢదేశము, అం: చూ, దండవ్యూహములు.

దృఢనాభము, అం: చూ, శస్త్రములు.

దృఢము, సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. అత్యంతము: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 2. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 3.=దిటము. దిటవుగలది: చూ, స్థైర్యము; 4.=రుటము. గట్టిది: చూ, బెడిదము; 5. బలిసినది: చూ, స్థూలము. 2.

దృఢసంధి, సం. వి. ఇ. పుం. (దృఢమైన కీలుగల హస్తా ద్యవయవము): చూ, సంహతము.

దృతము, సం. విణ. ఆదరింపఁబడినది: చూ, ప్రతీతము.

దృతి, సం. వి. ఇ. పుం.=తిత్తి. కొలిమితిత్తి, తోలుతిత్తి (అనియు): చూ, భస్త్రి.

దృతాఖ్యము, అం: చూ, ఉద్ధితకరణబంధములు.

దృప్తుఁడు, సం. విణ: చూ, పొగరుఁబోతు.

దృబ్ధము, సం. విణ. గ్రుచ్చఁబడినది: చూ, స్యూతము.

దృశ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-దృక్కు.

దృశత్తు, సం. వి. చ్. స్త్రీ: చూ, రూ-దృషత్తు.

దృశ్యము, సం. విణ. 1. చూడఁదగినది: చూ, వీక్ష్యము. 1; అం. 2. కావ్యము.— దృశ్యము, శ్రవ్యము అని ద్వివిధము. అందు దృశ్యము (చూడఁదగినది), నాటకము (మురారి-శాకుంతలము లోనగునవి.) (దీనికే రూపకమని నామాంతరము): (చూ, అనూచ్యము): చూ, కావ్యము. 4: (చూ, నాటకము. 1.)

దృషత్తు, సం. వి. ద్. స్త్రీ రూ-దృశత్తు. 1. శిల: చూ, రాయి; 2. సన్నెకల్లు: చూ, రాయి.

దృషత్పుత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పొత్రము: చూ, రాయి.

దృషద్వతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గౌరి: చూ, పార్వతి. 1.

దృష్టం కిమపి లోకేఽస్మిన్ న నిర్దోషం ననిర్గుణమ్, న్యా. కేవలము నిర్దోషమైనదియు, కేవలము నిర్గుణమైనదియు, యేదియును ఈ లోకములో కనఁబడదు. అట్లే ప్రతివస్తువునందును గుణదోషములు రెండును ఉండును.

దృష్టము, సం. వి. అ. న. రాజునకు తనబలము వలనను, పగవారివలనను పుట్టినబలము: చూ, శక్తి. 1; విణ. 2: చూ, వీక్షితము; అం. 3: చూ, దృష్టులు; 4. కావ్యలక్షణంబున. —ధనయశఃప్రభృతులు: చూ, అదృష్టము.

దృష్టరజ, సం. వి. స్. స్త్రీ: చూ, రజస్వల.

దృష్టాంతము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ఉదాహరణము; 2. శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; 3: చూ, సావు; అం. 4. ఒక యర్థాలంకారము. (వాక్యసాధర్మ్యము. ఉపమానోపమేయముల సాధారణ ధర్మములను బింబప్రతిబింబములవలె భిన్నవాక్యములతోఁ జూపుట): చూ, అలంకారము. 3.

దృష్టాంతీకరించు, సం. స. క్రి: చూ, ఉదాహరించు.

దృష్టి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, వీక్షణము; 2. కన్ను: చూ, లోచనము (తద్వి.—దోషముచేత క్రూరమైనచూపునకు.— అదృష్టి.); 3: చూ, బుద్ధి; అం. 4: చూ, నాట్యోపయోగములైన యంగములు: (చూ, అంగము. 9.)

దృషించు, సం. స క్రి: చూ, వీక్షించు.

దృష్టిక్రియలు, అం. సమము, ఆలోకితము, సాచి, ప్రలోకితము, ఉల్లోకితము, అవలోకితము, అనువృత్తము, విలోకితము, పార్శ్వగతము, యాతము, నిమీలితము, అర్ధనిమీలితము, ఉన్మీలితము, అధస్థలము, కంపితము, అంతర్మీలితము, ఊర్ధ్వతలము, వ్యావర్తము. (18): చూ, దృష్టిభేదములు: (మఱియు ఇందుకు సంబంధించినవి: చూ, రసదృష్టులు 8, దృష్టులు 8, సంచారి భావమునకుఁ బుట్టిన దృష్టులు 20.)

దృష్టిదోషము, సం. వి. అ. న: చూ, కనుదాటు.

దృష్టిభేదములు, అం. సమము, ఆలోకితము, సాచి, ప్రలోకితము, నిమీలితము, ఉల్లోకితము, అనువృత్తము, అవలోకితము (అనికొందఱు) (8): చూ, దృష్టిక్రియలు.

దృష్టిలక్షణాస్వీకరణము, అం: చూ, ప్రమేయములు.

దృష్టులు, అం. స్నిగ్ధము, హృష్టము, దీనము, క్రుద్ధము, దృప్తము, సభయము, జుగుప్స, విస్మితము (8).

దె

దెంచనము, దే వి: చూ, రూ-దంచన.

దెందము, దే. వి: చూ, రూ-డెందము.

దెత్తి, వా. వి: చూ, భూతము.

దెప్పము, దే. వి. లెప్పము: చూ, లక్ష్యము 1.

దెప్పర, దే. వి. రూ-దెప్పర. 1. అశుభము: చూ, హాని. 2; 2. అశక్యము: చూ, లావు. 7.

దెప్పరము, దే. వి. రూ-దెప్పరము. 1. అశుభము: చూ, హాని. 2; 2. చూ, విపత్తు; విణ. 3. అశక్యము: చూ, లావు. 7; 4. దుస్సహము: చూ, వెక్కసము. 4; వా. 5. దుర్లభము: చూ, రూ-దెప్పరము. 6.

దెప్పరములు, దే. వి. బ. దుస్సహవచనములు. భార. సభా. 2, ఆ. 255.

దెప్పరిలు, దే. అ. క్రి: రూ-దెప్పరిల్లు: చూ, బాధపడు.

దెప్పరిల్లు, దే. అ. క్రి —పై—

దెప్పటీకము, దే. వి. (దెప్పరము + టీకము) దుస్సహత్వము: చూ, హెచ్చు. 1.
దెప్పిపొడుచు, వా. స. క్రి: ఒత్తిపొడుచు, దెప్పు-దెప్పు.
దెప్పు, దే. వి. 1. ఎత్తిపొడుపు: చూ, సోత్ప్రాసము; స. క్రి. 2: చూ, రూ-దెప్పు.
దెప్పుడు, దే. వి: చూ, దెప్పు. 1. (బ. దెప్పులు)
దెబ్బ, దే. వి. కొట్టు: చూ, మొత్తు. 1.
దెబ్బపరులు, అం: చూ, ధాన్యము.
దెబ్బాటు, దే. వి. (దెబ్బ + ఆటు) బలిష్ఠమైనవాన: చూ, వాన. 2.
దెబ్బున, దే. ద్ర క్రి. విశే: చూ, వేగము. 3.
దెయ్యము, వా. వి. చూ, రూ-దయ్యము.
దెస, వై. వి. 1.= దిశా. దిక్కు. భార. ద్రో. 2, అ. 57; చూ, హరిత్తు. 1; 2. వైపు: చూ, పార్శ్వము. 2; 3.= దశా. అవస్థ: చూ, పాటు. 7; 4.= దశా. దురవస్థ: చూ, పీనుఁగుపెంట; 5: చూ, రక్షణము; 6. అండ: చూ, ప్రాపు. 2.

దే

దేంద్ర, దే. వి: చూ, జేంద్ర.
దేంద్రవాఁడు, దే. వి: చూ, రూ-జేంద్రవాఁడు.
దేకి, వై. వి.= శ్రీకృష్ణునితల్లి, దేవకి, చూ, మాత. 1.
దేకిన, వా. వి: చూ, రూ-దేగిన.
దేకు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-దేకు.
దేనము, వై. వి.= ధ్యాన. తలంపు: చూ, స్మృతి. 1.
దేబె, దే. విశే: చూ, ప్రాయిడి
దేయము, సం. విశే. ఇయ్యఁదగినది: చూ, హీనము. 3.
దేరిజ, దే. వి. రూ-దేరీజ: చూ, సదనము. 1.
దేరీజ, దే. వి.—పై.—
దేవఋణము, అం: చూ, ఋణత్రయము.
దేవకము, సం. వి. అ. పుం. రూ-దేవనము. 1: చూ, పాచిక; 2. గెలువనిచ్చు: చూ, వాంఛ.
దేవకాంచనము, సం. వి. అ. పుం. ఆస్ఫోటము. చూ, కాంచనము. 5.
దేవకీనందనుఁడు, సం. వి. అ. పుం కృష్ణుఁడు చూ, విష్ణువు. 1.
దేవకులోద్భవము, సం. వి. అ. పుం: చూ, కాచిమము *
దేవకుసుమము, సం. వి. అ. న: చూ, లవంగము.
దేవకృతి, అం: చూ, గౌడకృతి.
దేవఖాతకము, సం. వి. అ. న: చూ, పరిఖ.
దేవగంగ, సం. వి. అ. స్త్రీ. ఆకాశగంగ; చూ, నది. 1.
దేవగంధ, సం. వి అ. స్త్రీ: ఆరామశీతలము, కుక్కుటమర్దకము, గంధాఢ్య. (తె. ప).— గొడసాల.*
దేవగద్దలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దబోడతరము*: చూ, ముండిని.
దేవగణవిశేషము, అం: చూ, దేవతాభేదము.
దేవచ్ఛందము, సం. వి: అ. పుం. నూఱుపేటల హారము: చూ, భూషణము 2.
దేవచంగకము, సం. వి అ. పుం. కామంచిగడ్డి*: చూ, తృణము. 1.

దేవజగ్ధిక, సం. వి. ఆ స్త్రీ —పై.—
దేవత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దేవుఁడు: చూ, వేలుపు.
దేవతరువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, వేల్పుఁజెట్టు: 2: చూ, రచ్చ *.
దేవతరువులు, అం: చూ, దేవవృక్షములు.
దేవతలు, అం: చూ, దేవత. 1. (బ).
దేవతాడి, వై వి.= దేవతాళము. దావరదంగి*: చూ, విషనాశని.
దేవతాపండాబ్రాహ్మణులు, అం. కృష్ణయజుర్వేదులు. శ్రీకృష్ణాది విష్ణ్వాలయ రోధకులనైయున్నారు: చూ, ఉత్కళులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)
దేవతాభేదములు, అం. (దేవతలవలనఁబుట్టినవారు) విద్యాధరుఁడు, అప్సరసలు, (తె) అచ్చరి. (ఊర్వశీప్రభృతులు, యక్షులు (కుబేరాదులు), రక్షస్సులు (విభీషణాదులు), గంధర్వులు (హాహాహూహూప్రభృతులు), కిన్నరులు (గుఱ్ఱపు మోముగలవారు), పిశాచములు (మాంసాశనులు, కుబేరానుచరులు), గృహ్యకులు (మాణిభద్రుఁడు మొదలైన నిధిపాలకులు), సిద్ధులు (విశ్వావసుప్రభృతులు), భూతములు (ఇష్టము నొందెడి బాలగ్రహాదులు); తద్విశేషములు-కింపురుషుఁడు-కింపూరుషుఁడు, ద్రుమణుఁడు, ద్రుముఁడు, క్షేత్రపాలుఁడు, క్రతువు, కుష్మాండుఁడు, కువేరుఁగు, కాలకికాలుఁడు, ఖేచరుఁడు; (తె. ప.)— బిక్కిమోరవేలుపు. (మిగత విశేషములకు: చూ, వేలుపు.)
దేవతాళము, సం. వి. అ. పుం.=: చూ, రూ-దేవతాడి*.
దేవదత్తము, సం. వి అ. పుం. 1. ఒకఉపవాయువు (జృంభప్రవర్తమానవాయువు): చూ, వాయువు: 2. అర్జునుని శంఖము: చూ, సంకు. 1.
దేవదారి, వై. వి.= దేవదారువు*: చూ, సూక్ష్మదారువు. (చర్మరోగములలో దీని తైలమును వాడెదరు.)
దేవదారువు, సం. వి. ఉ. పుం.= దేవదారి. —పై.—
దేవదాలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, లత. 1.
దేవదూతలు, వా. వి. దేవతలదూతలు.
దేవద్రయ్యక్కు, సం. విశే. 1. దేవతలనుగూర్చి పోవువాఁడు; 2. దేవపూజకుఁడు; చూ, పూజారి
దేవనము, సం. వి. అ. న. 1. క్రీడ: చూ, విలాసము. 1; 2. జూజము: చూ, వ్యవహారము. 4; 3 గెలువనిచ్చు: చూ, వాంఛ; 4. వ్యవహారము; చూ, సత్యము. 1; పుం. 5. పాచిక. చూ, వ్యవహారము. 4.
దేవనాయకుఁడు, అం: చూ, నాయకత్రయము.
దేవనాళము, సం. వి. అ. పుం. అడవి కిక్కసకసవు*: చూ, తృణము. 1.
దేవబ్రాహ్మణులు, అం. ఉంఛవృత్తిచే సాత్త్వికమగు మితాహారము భుజించుచు సంతుష్టికలిగి ఇంద్రియ నిగ్రహులై వేదశాస్త్రములయందలి యథార్థజ్ఞానము గలవారై తత్త్వజిజ్ఞాస గలవారగువారే దేవబ్రాహ్మణులు. (వీరు దశవిధబ్రాహ్మణులలోనివారు ; చూ, బ్రాహ్మణులు.
దేవభూయము, సం. వి అ. న. దేవత్వము; చూ, సాయుజ్యము.
దేవమణి, సం. వి. ఇ. పు . 1. కౌస్తుభము; చూ, రత్నములు; 1. 2: చూ, శివుఁడు; 1; 3. గుఱ్ఱము మెడసుడి: చూ, సుడి. 1.

దేవమాత, సం. వి. ఋ. స్త్రీ: చూ, మాత. 1.
దేవమాతృకము, సం. వి. అ. పుం. వానచే పండెడు దేశము: చూ, దేశము.
దేవమాసము, సం. వి. అ. పుం. గర్భాష్టమమాసము: చూ, మాసము. 1.
దేవయజ్ఞము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, హోమము; అం. 2: చూ, యజ్ఞములు.
దేవయోనివిశేషము, అం: చూ, దేవతాభేదము.
దేవర, వై. వి. = దేవ. 1. ఎకిమీడు: చూ, ప్రభువు. 2: 2. చూ, వేలుపు.
దేవరన్యాయము, న్యా. దేవరుడనఁగా భర్తయొక్క అన్న. సంతతి నిర్వంశమగుచుండఁగా దేవరుఁడు మఱఁదలియందు సంతానముఁగని వంశము నిలుపవచ్చును పాండుధృతరాష్ట్రులు దేవరన్యాయమున వ్యాసునివలన విచిత్రవీర్యుని భార్యలగు నంబికాంబాలికలయందు దుదయించిరి. ఇట్టివిధము.
దేవరింపు, దే. వి. బతిమాలడము. అం. భా. ప్ర. 116: చూ, వాచారపము.
దేవరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-దేవృఁడు, మగని తోఁబుట్టువు: చూ, సహోదరుఁడు.
దేవరుఖబ్రాహ్మణులు. అం. అధర్వణవేదములో దేవర్షిశాఖకుఁ జెందిన వారు. రత్నగిరిజిల్లాలోను, ఉత్తరకొంకణ దేశములోను, బరోడాలోను కాంబాసు దురు. వీరు కృష్ణయజుర్వేదులలో నొకశాఖవారు. హిరణ్యకేశయన సూత్రము: చూ, బ్రాహ్మణులు.
దేవలుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, అర్చకుఁడు. 1-2-3.
దేవలోకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్గము.
దేవవల్లభము, సం. వి. అ. పుం. చూ, పొన్న.*
దేవవృక్షములు, అం. (దేవతరువులు) మందారము, పారిజాతము, సంతానము, కల్పవృక్షము, హరిచందనము.
దేవసత్వ, అం: చూ, ద్వాదశసత్వలు.
దేవసరులు, దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
దేవసాయుజ్యము, సం. వి. అ. న: చూ, దేవభూయము.
దేవసర్గము, అం: చూ, సృష్టిసర్గములు.
దేవళము, వై. వి. = దేవాలయ: చూ, సదనము 1.
దేవళ్లు, వై. వి. బ. = దేవా దేవతలు: చూ, వేలుపు.
దేవాంగి, దే. వి. చూ, జేంద్ర-దేంద్ర. (దేవాంగులు సంస్కృతమని శ. ర.)
దేవాజీవి, సం. వి. న్. పుం: చూ, దేవలుఁడు.
దేవాజీవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. - వై.—
దేవాదివర్ధని, అం: చూ, టక్కజవిభాషలు: (చూ, భాష. 1.)
దేవానాంప్రియము, సం. వి. అ. పుం. 1. మేక: చూ, మేషము. 1; 2. మేకపోతు: చూ, మేషము. 1.
దేవానాంప్రియుఁడు, సం. విణ: చూ, మూర్ఖుఁడు. రాఘ. 1, ఆ. 5.
దేవాలయము, సం. వి. అ. న. = : చూ, దేవళము.
దేవావాసము, సం. వి. అ. పుం; చూ, రచ్చ*.

దేవి, సం. వి. ఈ స్త్రీ (క్రీడించునది) 1. దుర్గ: చూ, పార్వతి. 1; 2. = దేవేరి. రాణి: చూ, రాజ్ఞి; 3. చాగ*: చూ, ప్రప; 4. పిక్క*: చూ, స్పృక్కు.
దేవిక, సం. వి. ఆ స్త్రీ: చూ, దావికము.
దేవిడీ, వా. వి కోటవాకిలి.
దేవిడీమన్నా, వా. వి. కోటవాకిలికి రాకూడదను ఉత్తరువు.
దేవీకోట, అం. శోణితపురము: చూ, దేశము.
దేవీసుతము, అం: చూ, తంత్రములు.
దేవు, దే. స. క్రి. 1. నీళ్లలోనగువానియందుండి తడవియెత్తు: 2: చూ, వెతకు. అచ్చ. సుం, కాం. 8.
దేవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. = దేవర: చూ, వేలుపు వా. 2. (నాట్యపరిభాషయందు) రాజు. భట్టారకుఁడు; చూ, రాజు. 1.
దేవునిదర్శనము, అం: చూ, శకునరహితములు.
దేవురించు, దే. అ. క్రి: చూ, వాచారు. హరిశ్చ 4, ఆ. 103.
దేవురింపు, దే. వి: చూ, రూ-దేవరింపు.
దేవురు, —వై.—
దేవురుగొట్టు, దే. విణ: చూ, దేబె.
దేవులాడు, దే. స. క్రి. (దేవులు + ఆడు) 1: చూ, వెదకులాడు; వా. 2. విచారించు.
దేవృఁడు, సం. వి. ఋ. పుం: చూ, రూ-దేవరుఁడు.
దేవెరి, వై. వి = దేవి. రూ దేవేరి. 1. రాణి: చూ, రాజ్ఞి; వా. 2. దొరసాని: చూ, రాజ్ఞి
దేవేరి, 1.—వై.—; 2.—వై —పాండు, 1, ఆ. 239.
దేశకాలవిభజనము, అం: చూ, అంగపంచకము. (చూ, అంగము. 9).
దేశకుఁడు, సం. విణ: చూ, అవ్యవసాయవంతుఁడు.
దేశజధర్మములు, అం: చూ, ధర్మములు.
దేశము, సం. వి. అ. పుం. 1. అనేక పట్టణములుగల గొప్ప భూభాగము: ఉపవర్తనము, బ, జనపదము, జనాంతము, జానపదము, ద, ఇ, ప్రదేశము, మండలము, రాష్ట్రము, విషయము. (తె. ప.)—ఆడియము-అడెము, అయిన, ఊరు, ఏఱువ, కలంక, నాడిక, నాడు, నాణిమ, మాగాణి-మాగాని, విలాతి, సీను: చూ, దేశములు; అం. 2. చూ, వింశతి విగ్రహములు; 3: చూ, రాగాంగములు: చూ, అంగము. 9.)
దేశములు, అం ప్రధానమైన దేశములు, ౫౬: ౧ అంగము; ౨ వంగము, పుండ్రము; ౩ కళింగము-కలింగము; ౪ కర్ణాటము; ౫ కేరళము-కేరలము; ౬ కామరూపము; ౭ గౌడము-గడము, పుండ్రము, వరేంద్రి; ౮ వనవాసము; ౯ కుంతలము; ౧౦ కోంకణము-కొంకణకము; ౧౧ మగధము, కీకటము; ౧౨ సురాష్ట్రము; ౧౩ మాళవము-మాలవము; ౧౪ లాటము; ౧౫ భోటము; ౧౬ వరాటము; ౧౭ శబరము; ౧౮ కుకురము; ౧౯ కురువు, కురుక్షేత్రము, గమిష్ఠువు, ధర్మక్షేత్రము, వినశనము; ౨౦ అవంతయము-అవంతి, ఉజ్జయని, విశాల. (తె. ప.)—ఉజ్జని; ౨౧ పాండ్యము; ౨౨ మద్రము; ౨౩ సింహళము; ౨౪ ఘూర్జరము, (తె. ప.)— గుజరాతి-గుజరి-గుజరు-గుజరాతి-గుజ్జరి; ౨౫ పాంశికము; ౨౬ మిథిలము; ౨౭ పాంచాలము; ౨౮ శూరసేని;

౨౯.గాంధారము;౩౦.బాహ్లికము-బాహ్లీకము;౩౧.హైహయము; ౩౨.తాళవము;౩౩.సాల్వము-శాల్వము, కారకుక్షియము; ౩౪. పుండ్రకము; ౩౫. ప్రాగ్జ్యోతిషము; ౩౬. మత్స్యము; ౩౭. చేది-చైద్యము-చేదయము, డాహలము; ౩౮. బర్బరము; ౩౯ నేపాళము; ౪౦. గౌళము; ౪౧. కాశ్మీరము-కశ్మీరము, కీరము, తామ్రశిల్పనము; ౪౨. కన్యాకుబ్జము-కన్యాకుబ్జ-కాన్యాకుబ్జము, కుశస్థలము, కౌశము, గాధిపురము; ౪౩ విదర్భ-విదర్భము; ౪౪. ఖురసానము; ౪౫. మహారాష్ట్రము; ౪౬. కోసలము; ౪౭. కేకయము; ౪౮. అహిచ్ఛత్రము; ౪౯. త్రిలింగము, త్రిలింగక్షేత్రము, ఆంధ్రము-అంధ్రము, అంధ్రకోసలము-ఆంధ్రకోసలము, ఆంధ్రమండలము - ఆంధ్రమండలము (తె. ప.)—తెనుఁగు-తెలుఁగు; ౫౦. ప్రయాగము; ౫౧. కరహాటకము; ౫౨. కాంభోజము-కంభోజము-కంబోజము; ౫౩. భోజము; ౫౪. చోళము- చోలము-చోడము; ౫౫. హూణము; ౫౬. కాశి, అవిముక్తము, ఆనందకాననము, కాశము, కాశిక, జిత్వరి, తపస్థలి, తీర్థరాజి, వారణాసి. (తె. ప.)—బనారసు ఇత్యాది; 2. మఱికొన్ని ముఖ్యదేశములు. ౫౭. ౧. అంగల దేశము, అంగలభూమి-ఆంగలభూమి; ౨. అంబష్ఠము; ౩ అధిష్ఠానము; ౪. అరేబియా-హరబ్బి; ౫. అలక-అళక; ౬. ఆంధతి; ౭. ఆకరి; ౮. ఆభీరము; ౯. అరట్టము; ౧౦. ఆర్యావర్తము, కర్మభూమి, పుణ్యభూమి; ౧౧. ఆశ్రయము; ౧౨. ఉత్కలము, ఒరిస్సా, ఓఢ్రదేశము, ఓఢ్రము; (తె. ప.)—ఒడ్డాది; ౧౩. ఉదీచ్యము; ౧౪. ఉపవర్తనము; ౧౫. ఉ..మంజి-హూరుముంజి - హూరుముంజీ - హూర్మ్మంజీ; ౧౬. ... ౧౭. కరూశము-కారూశము; ౧౮.కాంపిలము-కాంపీ..ము; ౧౯. కామరూపము; ౨౦.కీకటము-కీకటాము; ౨౧. కుండినము; ౨౨. కుకురము; ౨౩. కుణాలము; ౨౪. కుముద్వంతము - కుమూవాసము - కుముద్వా..; ౨౫. కురాసాని; ౨౬. కొట్టాము; ౨౭ కోదండము; ౨౮. కోమలము; ౨౯. కోలాంశము; ౩౦. కొంగము; ౩౧. కౌశాంబి, వత్సపత్తనము; ౩౨. ఖశము, ఖశయష్టుస్కము; ౩౩. గర్తము; ౩౪. గోండము; ౩౫. ఘోట్టాణము; ౩౬ చీనము; ౩౭. జవనము-యవనము; ౩౮. తక్షశిల; ౩౯. తామలిప్తము-తామలిప్తి, వేలాకూలము; ౪౦. తురుష్కము; ౪౧. త్రిగర్తకము; ౪౨. దండకము; ౪౩. దక్షిణాపథము; ౪౪. దశార్ణము, కుక్కురము, యదవము, సాత్వతము; ౪౫. దాశేరకము; ౪౬. దేవమాతృకము; ౪౭. నద్వంతము నద్వలము; ౪౮. నదీమాతృకము; ౪౯. బ్రహ్మావర్తము, తపోవటము; ౫౦. మందిరము; ౫౧. మరుభువ; ౫౨. మలయము; ౫౩. లంపాకము; ౫౪. శకము; ౫౫. సింధువు; ౫౬. సౌవీరము, కుమాలకము; ౫౭. ద్రోణి. మఱియు, అచ్చి, అచ్చిమట్టము, కలంక, కోన ఇత్యాది: చూ, సీమ. 1. ౫; ౫౮. 3. ప్రధానములగు పుణ్యనగరములు:- ౧. అయోధ్య, కోశలము-కోషల-కోసల-కోసలము. (తె. ప.) — అయోధ్ధ; ౨. మధుర; ౩. మాయ, ౪. కాశి; ౫. కాంచి. (తె. ప.)—కంచి; ౬. అవంతి-అవంతిక, ఉజ్జయిని విశాల. (తె ప) — ఉజ్జని; ౭. ద్వారవతి; ౫౯. 4. మఱికొన్ని ముఖ్యనగరములు. ౧. గయ; ౨. చంప; ౩. ప్రాగ్జ్యోతిషము, కామరూపము; ౪. అశ్మంతము, అశ్మనగరము; ౫. ఉపపట్టణము, గుహ్యా-గుహ్యాము-గృహ్యా. (తె. ప.)—పెంట-పేఁట; ౬. రాజధాని,కటకము. (తె. ప.)–రాచవీడు ఇత్యాది; చూ, సీమ. 1-౬౦; 5: పట్టణమునకు.— కర్వటము, కోట్టము, ఖమ్-ఖంబు, నగరము—నగరి, పట్టణము, పురము. (తె.ప.) — పట్టము-పట్నము, ప్రోలు, సీమ; 61. ప్రసిద్ధికెక్కిన పట్టణములు.— ౬౧-(అ) ౧. అపిస్థలము, అధిష్ఠానము; ౨. అమర, అవరోహము, అమరము, ఇంద్రనగరి, ఇంద్రలోకము, సుదర్శనము. (తె. ప.)—అమరావతి; ౩. అలక, కాంతిమతి; ౪. ఐళావి, ఐళి; ౫. కుసుమపురము; ౬. ఖపురము; ౭ ఖర్పణ. (తె.ప.) —కసుబా; ౮. గంధవతి, ౯. చంప, పుష్ప, మాలి; ౧౦. త్రిపురము; ౧౧. దుర్గము, కోట్టము. (తె. ప.) —కోట; ౧౨.ధార; ౧౩. బాణపురము, బాణరాజనగరము, ఉషావనము, కోటివర్షము-కోటీవర్షము-కోట్టవీపురము, దేవికోట,శోణితము, ౧౪. బ్రహ్మపురి. అజావత్య, అత్రి. అనందిని; ౧౫. మాహిష్మతి, కథ; ౧౬. ఇరావతి, యమపురి, చిత్రితాకరి; ౧౭. (తె. ప.) — రేవు (కరవాకపట్టణము); ౧౮. వైకుంఠము; ౧౯. శంభపురి-శంభుపురి, ఏకచక్రము, హరిగృహము; ౨౦.హస్తినాపురము-హస్తినపురము-హస్తిని-హస్తినీపురము; గజసాహ్వయము-గజాహ్వ-గజాహ్వము - గజాహ్వయము; ౨౧. తిరిచినాపల్లి (త్రిశిరఃపురి) ఇత్యాది: (చూ, సీమ. 1); ౬౨. 7. దిక్పాలపట్టణములు. — అమరావతి, అలక, కృష్ణాంగన, గంధవతి, తేజోవతి, యశోవతి, శ్రద్ధావతి, సంయమని; (౬)-౬౩. 8. గ్రామాదులు.—౧. పట్టణమునకు దగ్గఱఊరు-ఉపపట్టణము; ౨. గ్రామము — ఉపవసథము, కసితము, కీరము, కులము; గ్రామటిక, గ్రామము, జనపదము, జానపదము, నివృత్తు-నీవృతి. (తె. ప.)— ఊరు, కుప్పము, కొటిక-కొట్టిక, గామము, పల్లియ - పల్లె, పాడు, పాలెము, పొలము; ౩. బ్రాహ్మణుల ఊరు.—అగ్రహారము, విప్రపురి. (తె. ప.)—నల్లిండ్లు; ౪ వర్తకులపేఁట—ఖేటము; ౫. పంటకాఁపులపల్లె.—ఖేటము; ౬. గొల్లపల్లె.—ఆభీరపల్లి, కర్వటము-ఖర్పటము-ఖర్వటము, ఖేటకము-ఖేటము, గ్రామప్రధానము, ఘ, ఘోషము. (తె. ప.)- గొల్లపల్లె, మంద, వ్రేపల్లె;౭. బోయపల్లెకు.-కశ్మలము,నిషాదము,శబరాలయము. (తె. ప.)—పక్కణము, బోయపల్లె; ౮. సాలెపేఁటకు — తరలము; ౯. కమ్మరివడ్రంగుల పల్లె.—కర్వటము—ఖర్పటము-ఖర్వటము; ౧౦. కొండప్రక్కపల్లె— కర్వటము— ఖర్పటము—ఖర్వటము; ౧౧ నన్నూఱు గ్రామములు గల పరగణాకు ముఖ్యగ్రామము.-- కర్వటము—ఖర్పటము—ఖర్వటము; ౧౨. నగరమునకు దగ్గఱనున్న గ్రామము. — గృహ్యా; ౧౩. మంగలిపల్లె —కలింజనము; ౧౪. చిన్నపల్లె.—ఖండిక—ఖండ్రిక; ౧౫. అడవిలోని ఊరు. —అడవిపల్లె, కారూరు; ౧౬. మాలపల్లె.—గ్రామాంతము. (తె.ప.) — మాలపల్లె; ౧౭. 9. గ్రామములగుంపు.—గ్రామత, చక్రము; (తె. ప.) ఒంటు; ౧౮. గ్రామవిశేషము.— ఖేటకము; ౧౯. చెంబడిపల్లె. —(తె. ప.)–కుప్పము; ౨౦. పల్లెటూరు.–జనపదము; ౨౧. మండలము, జనపదము ఇత్యాది; (2); ౬౪. 10. మఱికొన్నివిశేషములు.—౧. చంద్రలోకము.—

ఆనందాలయము; ౨. ఇహము, ఇహలోకము ఇత్యాది: (చూ, లోకములు); ౩. ఐరావతమను ఖండము.— ఐరావతము; ౪. ఖండములు.— (చూ, ఖండములు 1.); ౫. తనదేశము కానిదేశము.— దేశాంతరము: ౬; చూ, ఆనర్తము. 4 ఇత్యాది: (చూ, దేశము. 1): చూ, సీమ. 1.

దేశరూపము, సం. వి. అ. న. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1.

దేశపాండ్య, వా. వి. చిన్నజమీదారుఁడు.

దేశస్థబ్రాహ్మణులు, అం. ఋగ్వేదులు.— కొందఱు సామవేదులు కొందఱు అధర్వణవేదులు. ఈ రెండుశాఖలవారు ఋగ్వేదులతో చుట్టఱికము చేయుచున్నారు. వీరిలో దక్షిణ పరిగ్రహించువారు భిక్షులనియు తదితరులు గృహస్థులనియుఁ జెప్పుదురు. వీరిలో రావు, పంట్, దేశాయి, దేశపాండి, దేశముఖి, కులకరణి, పటేల్ ఇత్యాదులు వీరి బిరుదములు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

దేశాంతరము, అం. తనదేశముకాని దేశము: చూ, ఊరు. 3.

దేశాటనచాతుర్యము, అం: చూ, సుగుణములు.

దేశి, అం: చూ, రాగాంగములు.

దేశికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. గురువు: చూ, పంతులు 1; 2. దేశముతిరుగువాఁడు.

దేశీయ్యము, అం: చూ, ఉద్ధతము. 2.

దేశీయక్రియలు, అం. ధృవక, సర్పిణి, కృష్య, పద్మిని, విసర్జిత, విక్షిప్త, పతాక, పతిత. (8).

దేశీయము, పా: చూ, జాతీయము. (ఇడియము)

దేశ్యక్రియలు, అం. 1: చూ, తాళక్రియలు; 2. ధృవకము, సర్పిణి, కృష్యము, పద్మిని, విసర్జిత, విక్షిప్త, పతాకము, పతిత (8): చూ, దేశీయక్రియలు.

దేశ్యము, సం. విశ. దేశమునవాడఁబడునది: చూ, గ్రామ్యము 10: (చూ, దేశ్యములు)

దేశ్యములు, అం. 1. ఎ ఒ ఁ చ జ ఱ ఈ యక్షరంబులుగల పదంబులు దేశ్యంబులు. ఉదా.— ఎవఁడు, ఒకఁడు, కొన, అనఁటి, చావడి, జాలు, చెఱుకు; 2. స్వార్థంబుగాగమంబు లేని క్రియలు దేశ్యములు. ఉదా.—పండు, చేయి; 3. రేఫము ద్విత్వముగలవి దేశ్యములు. ఉదా.—అఱ్ఱు, ఇఱ్ఱి, కుఱ్ఱ; 4. సర్వనామములును, కృత్తద్ధితాంతములును దేశ్యములు; 5. ఔపవిభక్తికములు దేశ్యములు. ఉదా.—కన్ను, ముల్లు, ఱాయి, పేను; 6. డువర్ణమునకు వెనుక ఉత్వములేని పదములు, దేశ్యములు. ఉదా.—కర్తలఁడు, వెంకఁడు; 7. ప్రథమ వచనైక లోపంబుగల పున్నపుంసకంబులగు అకారాంతములును, అన్ని యాకారాంతపదములును దేశ్యములు. ఉదా.— అన్న, పాలు, బల్లెము; 8. హ్రస్వాంతముల బహువచనము రువర్ణంబాయెనేని యవి దేశ్యములు. ఉదా.—అల్లుడు, పగతురు; 9. సంయుక్తవర్ణంబు బహువచనంబగు పదంబులు దేశ్యంబులు. ఉదా.—అంట్లు, త్రాళ్లు, కోమట్లు, పైర్లు, అటకంట్లు; ౧౦ అయి, అవు, గ, డొ, మొదలగునవి ఆదేశముగాఁగలవి దేశ్యములు. ఉదా.— ఐతి = అయితి; ఔడు = అవుడు; కాకితము = కాగిదము; పోడిమి=పోణిమి; పగలు=పవలు మొ.)

దేసము, వై. వి. = ద్వేష: చూ, విరోధము. 1.

దేహగంధము, అం. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (సంపెంగ కలిగొట్టు పువ్వులవాసన గలిగిన సౌభాగ్యముగలిగి పతివశయై యుండును. క్షీరగంధ, కటుగంధ, రక్తగంధములు దుఃఖప్రదములు. ధాన్యగంధము, వేఁపగంధము, గోమూత్ర గంధము, హరిదళగంధము, దుష్టగంధము, గంధమూషికా గంధము (చుంచువాసన), మత్స్యగంధము, ఉగ్రగంధము లైన విధవ పలెను): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.

దేహపుపాపపు, అం: చూ, ఉపపీతములు.

దేహబాధ, వా. వి. 1. మలవిసర్జనమునకు వెడలుట: 2 శరీరాయాసము.

దేహము, సం. వి. అ పుం. న. 1. మేను: చూ, శరీరము; పా. 2. దీనికి ఉపమానములు.— తీఁగె, శంపాలత; అం. 3 పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి (శరీరము, అంగము.— మిక్కిలిపొడవుగాక మిక్కిలిపొట్టిగాక మిక్కిలిలావుగాక మిక్కిలి సన్నముగాక యున్నఁ బ్రశస్తము. భోజనము, నిదుర, రతి క్షీణకాలమునఁజేయుచు స్నానము ఆలస్యముగఁ జేయుట ఆయుర్వృద్ధి. 108 అంగుళముల పురుషుండైన దివ్యపురుషుండగు): చూ, లక్షణాంగములు; 4. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి (లావుగాక, సన్నముగాక, పొడవుగాక, పొట్టిగాకయున్న శ్రేష్ఠము. మృదువైన భోగియగు. బిరివియైన నల్పాయువగు). చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 5. (దేహము): చూ, టక్కుఱిభాషలు: (చూ, భాష. 1.)

దేహయాత్ర, సం. వి. అ. స్త్రీ 1. చూ, సాపాటు, 2: చూ, సావు.

దేహరోమము, అం. 1. పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి (రోమము.— ఒక్కటియైనరాజగు. రెండైన ధనవంతుఁడగు. మూఁడైన పండితుఁడగు. బహురోమమైన దరిద్రుఁడగును): చూ, లక్షణాంగములు; 2. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (రోమము.—సూక్ష్మములైన సుఖవతియగు. రూక్షములైన బిడ్డలు లేనిదగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.

దేహళి, సం వి. ఈ. స్త్రీ): గేహళి, ఉదుంబరము, కుతుపము, గృహావగ్రహణి (తె. ప.)—కడప-గడప: (చూ, వాకిలి).

దేహళీదీపన్యాయము, న్యా. (దేహళీదత్తదీపన్యాయము) గడపమీద దీపముబెట్టిన నింటిలోనఁ బైటఁగూడ నుపయోగించు ననురీతి.

దేహి, సం. విశ. 1. దేహము కలవాఁడు: చూ, శరీరి: వా. 2. జీవాత్మ: చూ, హంసుఁడు. 2; వా. 3. బిచ్చమెత్తువాని ప్రార్థనయందలి విధేయతను సూచించు శబ్దము. "భవతు భిక్షాం దేహి."

దై

దైతేయుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-దైత్యుఁడు. (బ. దైతేయులు = కశ్యపునకు దితియందుఁ గల్గిన సంతతి): చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

దైత్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ). కల్లు: చూ, సుర. 2.

దైత్యగురువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, శుక్రుఁడు.

దైత్యము, అం: చూ, శస్త్రములు.

దైత్యారి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 2. దేవుఁడు: చూ, వేలుపు.
దైత్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-దైతేయుఁడు.
దైన్యపడు, మి. అ. క్రి: చూ, వాచాఱు.
దైన్యపాటు, మి. వి: చూ, వాచారపము.
దైన్యము, సం. వి. అ. న. 1.—పై.—; అం. 2. సంచారీభావములు 33 లో నొకటి (ఓ మన్మథుఁడా! పురవైరికిందిరము దప్పించిన నీకే విరిబోడియన నెంత? కరుణఁజూచి రక్షింపుము): చూ, సంచారీభావములు.
దైర్ఘ్యము, సం. వి. అ. న. నిడుపు: చూ, పొడవు. 2.
దైవఘటన, 1. భగవంతుని యేర్పాటు: చూ, సంధానము; అం. 2. అగ్నిజలాదులవలనఁ బుట్టెడు కీడులలో నొకటి: చూ, అదృష్టము.
దైవజ్ఞి, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, సోదెకత్తె; 2: చూ, బల్లి.
దైవజ్ఞుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. జోస్యుఁడు: చూ, సాంవత్సరుఁడు: 2. గణకుఁడు: చూ, పంజీకరుఁడు.
దైవతభూషణ, అం: చూ, భిన్నపంచమజభాషలు: (చూ, భాష. 1.)
దైవతము, సం. వి. అ. పుం. న. 1: చూ, వేలుపు; 2. దేవతది.
దైవత్యము, సం. విణ. ఈశ్వరత్వము: చూ, అనిమిషత్వము.
దైవప్రశ్నము, సం. వి. అ. పుం. ఉపశ్రుతి: చూ, వినికిడి.
దైవస్య చిత్రా గతిః, న్యా. దైవగతి చిత్రమైనది.
దైవమత్రాతిరిచ్యతే, న్యా. అన్నిఁటిని దైవ మతిశయించును.
దైవము, సం. వి. అ. న. 1. భాగ్యము: చూ, అదృష్టము; 2. దయ్యము, పిశాచము: చూ, భూతము; 3: చూ, వేలుపు; పుం. 4 జ్యోతిష్టోమాది యాగము ప్రారంభింపఁబడినప్పుడు యథావిధిగా తత్కర్మము నడపిన ఋత్విజుని నలంకరించి కన్యనిచ్చి చేయు వివాహము: చూ, వివాహము; అం. 3: చూ, విగ్రహములు.
దైవాఱు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-దయివాఱు (అతిశయించుటకు. —లక్ష్మీ. 5, ఆ. 95.)
దైవికము, సం. విణ. దైవమువలనఁగలిగినది: చూ, గ్రుడ్డివాటు.
దైశికరాగజ్ఞానము, అం: చూ, సుగుణములు.

దొ

దొంకెన, ద్వ. వి: చూ, రూ-దొంకెన.
దొంగ, దే. వి. 1. రూ-దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1; 2. అరఁటి పువ్వులోనికాడ: చూ, ముచ్చు. 2; విణ. 3: చూ, వంచనము. (దొంగచూపు, దొంగనిద్ర, దొంగభక్తి, దొంగకూడు మొ.)
దొంగతనము, దే. వి. (దొంగపని, దొంగటికము): చూ, ముచ్చిలి.
దొంగతొత్తులు, దే. వి. బ. 1: చూ, బాలికాక్రీడ; వా. 2. దొంగబుద్ధి కలవారు.
దొంగపని, దే. వి: చూ, దొంగతనము.
దొంగటికము, —పై.—
దొంగిలించు, దే. స. క్రి. (రూ-దొంగిలు): చూ, ముచ్చిలించు.
దొంగిలు, —పై.—
దొంగు, దే. అ. క్రి. —పై.—
దొంగు, చూ, రూ-దొంగు.
దొండ, వై. వి. గ. = దుండి.* (దీనిభేదములు. — అడవిదొండ, కాకిదొండ, చేఁదుదొండ, నాగదొండ, నీటిదొండ, పాముదొండ, పిండిదొండ, లింగదొండ, మరుదొండ (లేక) మర్లదొండ మొ): చూ, రక్తఫల.
దొండి, దే. వి. తూఁటు: చూ, రంధ్రము. 1.
దొండు, దే. వి. ఒకానొక చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
దొంతకత్తియ, దే. వి. రూ-దొంతకత్తె. కుట్టని: చూ, కంథరి.
దొంతర, ద్వ. వి. (దొంతి + తరఁగ) 1. దొంతి. విజ. 3, ఆ. 196: చూ, దొర. 1; 2. పరంపర. విజ. 1, ఆ. 114; విణ. 2. పరంపరయైనది. కళా. 8, ఆ. 96: వా: 4. ఇరుపది రూపాయలు. "ఒక దొంతర లంచము ఇచ్చినాను."
దొంతరముద్దు, ద్వ. వి. ఒకరకము ముద్దు: చూ, ముద్దు. 3.
దొంతరవన్నెలు, ద్వ. వి. బ: చూ, అంచులు. 2.
దొంతి, దే. వి. రూ-దొంతర-దొర. 1. ఒకటిమీఁద నొకటిగా నుంచిన కుండలు లోనగువాని వరుస: చూ, దొర. 1; 2. పంక్తి. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 141: చూ, వరుస. 1; విణ. 3. దొంతియైనది. అం, భా. ద్వి. 34.
దొంతిగనిడు, వా. స. క్రి: చూ, అడుకు. 3.
దొందడి, ద్వ. వి. (దొందు + దడి.) 1. సందడివలనగలుగు ధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 2. రాసికొను జనసమూహము. భార. ద్రో. 4, ఆ. 129: చూ, సందడి. 1.
దొందడించు, దే. అ. క్రి: చూ, సందడించు.
దొందము, వై. వి. = ద్వంద్వ. 1. ద్వంద్వరోగము: చూ, రోగము. 1; వా. 2. జత: చూ, సంగడి. 5.
దొందు, వై. వి. = దండ-ద్వంద్వము. జత: చూ, సంగడి. 5.
దొంపు, దే. వి. 1. మళ్ళవరుస: చూ, భూమి. 1; 2: చూ, తలనట్టు.
దొంబులిగొట్టు, ద్వ. వి. (దొందు + పులి + కొట్టు) (వ్యతిరేక లక్షణచే) పిటికి (రెండుపులులను గొట్టువాఁడు అని శబ్దార్థము): చూ, వెఱపరి.
దొగ్గలి, దే. వి: చూ, రక్తబాష్పము.*
దొడదొడ, దే. వి. కాఱుట లోనగువానియందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ.
దొడవ, దే. విణ. కుదిపి. (సం. వ.)—కురూపి, అనాకారి.
దొడ్డ, దే. విణ. రూ-దొడ్డు. గొప్ప. "దొడ్డమ్మ, దొడ్డవాఁడు": చూ, మహితము.
దొడ్డతనము, దే. వి. 1. గొప్పతనము: చూ, యోగ్యత. 1; 2. మంచితనము: చూ, యోగ్యత. 2.
దొడ్డయడవి, దే. వి. పెద్దయడవి: చూ, విపినము.
దొడ్డయెద్దు, దే. వి. మహోక్షము: చూ, వృషభము. 1.
దొడ్డవాఁడు, వా. వి: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.
దొడ్డి, వై. వి. = ద్రోణి. 1. పసులగొట్టము: చూ, సదనము. 1; 2. పసులుమేయుకంచె: చూ, వివీతము; 3: చూ, పెరడు; వా. 4: చూ, మఱుఁగుదొడ్డి; 5. పొంకుదొడ్డి.
దొడ్డికట్టు, ద్వ. వి. చుట్టుకొల్లారు: చూ, సదనము. 1.

దొడ్డికాళ్ళవాఁడు, ద్వ. వి: చూ, సంజ్ఞువు.
దొడ్డికాళ్ళు, ద్వ. వి. బ. పంగటికాళ్లు: చూ, ముడికాళ్లు.
దొడ్డివల, ద్వ. వి. ఒకరకము వల: చూ, వల. 1.
దొడ్డివాకిలి, ద్వ. వి. పెరటిద్వారము: చూ, వాకిలి: (చూ, సదనము. 1.)
దొడ్డు, దే విణ: చూ, రూ-దొడ్డ.
దొడ్డువాఱు, దే. అ. క్రి. అధికమగు: చూ, హెచ్చు 3.
దొత్త, దే. విణ. ప్రేలాఁపునది.
దొద్ద, దే. వి కొల్ల చూ, లూటీ. 4.
దొద్దకత్తె, ద్వ. విణ. కొల్లపెట్టుఆఁడుది: చూ, ముచ్చు. 1: (చూ, స్త్రీ.)
దొద్దకాఁడు, దే. వి: చూ, దొంగ. 1.
దొద్దగొను, దే. స. క్రి. కొల్లగొను: చూ, హరించు.
దొద్దవోవు, దే. అ. క్రి. కొల్లవోవు: చూ, పఱివోవు.
దొద్దు, వై. విణ. = తుందీ. పెనుబొజ్జవాఁడు: చూ, బొజ్జవాఁడు.
దొన, వై. వి. 1: చూ, తూము. 3; 2. = ద్రుణ. దోని. కొండ మీఁది పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1; 3. = తూణ - ద్రోణీ. అంబులపొది: చూ, బాణము. 1; 4. ఈఁద్రవాని కత్తిపిడక.
దొనకు, దే. వి. కీడు: చూ, హాని. 2.
దొనదొనమను, దే. అ. క్రి. దొనదొనమనికూయు.
దొనయుప్పు, ద్వ. వి. (దొన + ఉప్పు) సంభరి దేశము నందలి రుమ యనెడు గనియందు కట్టెఁ వలనఁ గలుగు ఉప్పు. రౌమకము. చవుటియుప్పు (అనికొందఱు): చూ, లవణము.
దొనరు, వా. వి: చూ, యోగ్యత.
దొనుకు, వా. వి. 1. దుఃఖము: చూ, శోకము; 2. విచారము: చూ, సంతాపము.
దొన్నియ, వై. వి. = ద్రోణికా. (రూ-దొన్నె-దొప్ప-దొప్ప) పత్రచషకము: చూ, పాత్రము. 6.
దొన్నె, —పై.—
దొప్ప, —పై.—
దొప్పదొప్ప, దే. వి. అడిచికొన టయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
దొబ్బ, దే.వి. రూ-ద్రొబ్బ 1. నంజుఁడుముక్క: చూ, మాంసము; 2. నెత్తురుముద్ద; చూ, రక్తము. 1; 3. పిండము: చూ, ముద్ద. 2.
దొబ్బలగొట్టు, దే. వి. అదురుగుండియ: చూ, వెఱపరి.
దొబ్బు, వా. స. క్రి. ద్రొబ్బు: 1. పడఁద్రోయు; 2 అపహరించు.
దొబ్బుడాయి, వా. వి. 1. గరువము; 2 పెంకితనము.
దొబ్బుతెగులు, వా. వి. మూర్ఖపుపట్టుదల గలవాని స్వభావము.
దొమ్మ, దే. వి 1: చూ, పశురోగము; 2 అవయవవిశేషము. అచ్చ. యు, కాం 134: చూ, విశేషము. 8.
దొమ్మదోలు, దే. వి. చూ, పెన్నేరు.*
దొమ్మర, దే. వి. గడకట్టియాడి జీవనముచేసెడి యొకానొకజాతి
దొమ్మరవాఁడు, దే. వి: చూ, వంశనర్తి.
దొమ్మరి, (దొమ్మర + ఇ) —పై.—
దొమ్మి, వై. వి. = తుముల. 1. అందఱు కలియఁబడిచేయు యుద్ధము. జై. 7, ఆ. 178; చూ, యుద్ధము; 2. అందఱు కలియఁబడుట; 3. సందడి: చూ, స్వరము. 2.
దొమ్ములాడు, ద్వ. అ. క్రి. (దొమ్ములు + ఆడు) 1. దొమ్మి యుద్ధముచేయు; 2. పెనఁగొను: చూ, పెంటిగొను.
దొర, దే. వి. 1. రాజు: చూ, ప్రభువు 2; 2: చూ, సైనికుఁడు. 3: చూ, యోధవరుఁడు. భార. విరా. 3, ఆ. 122; విణ. 4. సామ్యము: చూ, సమానము 2; 5: చూ, విఖ్యాతుఁడు; 6. సమసంఖ్య: చూ, సంఖ్య. 1; 7: చూ, సమానుఁడు. భార కర్ణ. 3, ఆ. 29; వా. వి. 8. జమీన్‌దారు; 9. పద్మనాయకుఁడు: చూ, వెలమ; 10. ఐరోపాదేశస్థుఁడు: 11. ఐరోపా నుండి వచ్చినవాఁడు.
దొరఁకు సన్నాసి, ద్వ. వి. రూ-దొరకోలు సన్నాసి నమ్మించి మోసపుచ్చి దొంగిలించుకొనఁబోయెడు దొంగ, విజ. 3, ఆ. 163. (దొరఁకు = యత్నించు): చూ, ముచ్చు. 1.
దొరకొను, దే. అ. క్రి. 1: చూ, యత్నించు. భాగ. 1. స్కం. 7; స. క్రి. 2. మొదలుకొను చూ, వహించు.
దొరకు, దే. అ. క్రి. 1 చిక్కు. రాఘ. 2, ఆ. 69: చూ, సిద్ధించు; ప్రే. 2. దొరకించు.
దొరకువడు, ద్వ. అ. క్రి. చిక్కుకొను: చూ, లోఁబడు.
దొరకొను, దే. అ. క్రి. (దొరకు + కొను) 1. లభించు. భార. అర. 6, ఆ. 137; భార. విరా. 4, ఆ. 77: చూ, సిద్ధించు; 2. పుట్టు. భార. సభా. 2, ఆ. 133: చూ, సంభవించు; వా. 3. పట్టుకొను. (దొరకొని = దొరకఁబుచ్చుకొని.)
దొరకోలు, దే. వి: చూ, ఉపక్రమము (1 మొదలు 7 వఱకు.)
దొరకోలుసన్నాసి, ద్వ. వి: చూ, రూ-దొరఁకుసన్నాసి.
దొరగడము, దే. వి. (దొరఁకుకడలు) గొప్పఅల; చూ, వీచి. 1.
దొరతనము, దే. వి: చూ, ప్రభుత్వము.
దొరయు, దే. అ. క్రి. 1. అంటు: చూ, లంకించు. 1; 2. సమానమగు భార. కర్ణ. 1, ఆ. 251: చూ, సరిపోవు. 1; 3. కలుఁగు: చూ, పుట్టు. 2; 4. జరుగు: చూ, సాగు; స. క్రి. 5. పోలు: చూ, సరిపోవు. 1.
దొరలు, దే. అ. క్రి. 1. రూ-దొర్లు: చూ, పొరలఁబడు: 2. కూలఁబడు: (చూ, చతికిలపడు.) స్వా. 5, ఆ. 40: చూ, పడు. 5; 3. కలయు: చూ, మేళగించు. 1; 4. మాఱుకొను: చూ, ప్రతిఘటించు; స. క్రి. 5. అనుభవించు; చూ, భుజించు.
దొరవి, దే. వి. రూ-దొరువు. కొలను. జై. 5, ఆ. 97: చూ, సరస్సు. 1.
దొరసాని, ద్వ. వి. 1. రాజుభార్య: చూ, రాజ్ఞి; 2. అంతఃపురస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; వా. 3. ఐరోపాదేశపు స్త్రీ; 4. వెలమకులజుని భార్య.
దొరుగండి, దే. వి. (దొరువు + గండి) నిండినప్పుడు నీళ్లు వెలుపలకు పోవుటకై యేర్పఱచిన దొరువు తూము: చూ, మరిగొమ్మ.
దొరువు, దే. వి. 1: చూ, రూ-దొరవి. రాఘ. 2, ఆ. 6; 2. నడబావి: చూ, సరస్సు. 1.
దొరువుపట్టెడ, దే. వి. గంతయెద్దుల తోఁకక్రిందఁ దగిలించెడు పట్టెడ.
దొర్లు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-దొరలు.
దొఱట, దే. వి. రూ-దొఱ్ఱట. కోటరము: చూ, రంధ్రము. 1.
దొఱయు, దే. స. క్రి. పొందు: చూ, ప్రాపించు.

దొ్ఱట, దే. వి: చూ, రూ-దొఱట.
దొలుపు, దే. ప్రే. దొర్లఁజేయు.
దొలుపుగమ్మి, వా. వి. ఇరుసువయి దొలుపుకఱ్ఱ.
దొసఁగు, వై. వి. 1.=దోష. రూ-దొసఁగు--దొసవు : చూ, పాపము (దేశ్యమని శ. ర.); దే. వి. 2. రూ-దొసవు, ఆపద: చూ, విపత్తు; 3. రూ-దొసవు, అడ్డు. అచ్చ. బాల, కాం. 7 : చూ, విఘ్నము.
దొసవు, —వై.—

దో

దో, సం. వి. న్. పుం. న. భుజము: చూ, స్కంధము. 1.
దోఃకరము, అం.=: చూ, దొక్కరము.
దోఁకిన, దే. వి. దోఁకుట, దోఁకుడు.
దోఁకు, దే. స. క్రి. 1. నేలను ఎదురుగ చెక్కు: చూ, వారు. 1; వా. 2. డోఁకు. (వాంతి)
దోఁకుడు, దే. వి: చూ, దోఁకిన.
దోఁకుడుఁబాఱు, దే. వి: చూ, కోఱుకుపాఱు.
దోఁకుడుబార, వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.
దోఁగాడు, దే. అ. క్రి. (దోఁగి+ఆడు) బిడ్డ నేలఁ జేతులూఁది మోఁకాళ్ళతో నడచు. రూ-దోఁగియాడు: చూ,రూ-దోఁగాడు.
దోఁగియాడు, —వై.—
దోఁగిపోవు, దే. అ. క్రి : చూ, ఒరసికొనుపోవు.
దోఁగు, దే. అ. క్రి. 1. మేని తోలొలయు; 2; చూ, రూ-దోఁగాడు.
దోఁగురు, వై. వి. దొంగతనము: చూ, ముచ్చిలి.
దోఁచు, దే. స. క్రి. 1. అపహరించు : చూ, ముచ్చిలించు; 2. దొంగిలించు: చూ, ముచ్చిలించు; వా. 3. బలవంతముగా దొంగిలించు: చూ, ముచ్చిలించు.
దోఁటముముక్కర, ద్వ. వి. దోఁటివంటి ముంగర: రూ-దోఁటి ముక్కర.
దోఁటమ్ము, ద్వ. వి. (దోఁటి+అమ్ము) దోఁటివంపైనఅలుఁగు గల బాణము, కర్ణికరము: చూ, బాణము. 1.
దోఁటి, దే వి. అందనివండ్లు కోసెడు వంకర చిల్లదోఁపిన కోల.
దోఁటిముక్కర, ద్వ. వి: చూ, రూ-దోఁటము ముక్కర.
దోఁటు, దే. స. క్రి. ఇచ్చు: చూ, పెట్టు. 8.
దోఁపరి. దే. వి. (రూ-దోఁపిడికాఁడు-దోఁపుకాఁడు - దోఁపుడు కాఁడు-ద్రోఁచువాఁడు.) (ద్రోఁపు+అరి) 1. దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1; 2. కొల్లకాఁడు: చూ, ముచ్చు. 1.
దోఁపిడి, దే. వి: చూ, రూ-దోఁపు.
దోఁపిడికాఁడు, దే. వి: చూ, రూ-దోఁపరి.
దోఁపు, దే. వి. (రూ - దోఁపడము. దోఁపిడి-దోఁపుడు.) 1. దోఁచుకొనుట; 2. కొల్ల: చూ, లూటీ. 4; 3. దోఁపిడి: చూ, ముచ్చిలి; 4. అలుకలదోఁపు: చూ, పూర్ణానకము. 1; స. క్రి. 5; కూరుకొను-కూర్కొను, క్రుక్కు, చొనుపు - చొన్పు, చొప్పరించు-చొప్పించు-చొప్పపఱచు-చొప్పఱచు.
దోఁపుకాఁడు, దే. వి: చూ, రూ-దోఁపరి.

దోకెన, వా. వి. సీరుతోడు పనిముట్టు.
దోగ్ధ, సం. వి. ఋ. పుం. 1. గొల్లవాఁడు: చూ, మహాశూద్రుఁడు; 2. దూడ: చూ, ధేనువు; 3. కవిత్వముజెప్పి జీవించెడుకవి: చూ, మూటలల్లువాఁడు; విణ. 4: చూ, పిదుకువాఁడు.
దోగ్ధ్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఈనినఆవు: చూ, ధేనువు.
దోణము, దే. వి. (రూ-దోణము-ద్రోణము-ద్రోణాము-దోనము.) 1. భుజమునకు బలము వచ్చుటకై త్రిప్పెడుజెట్టివాని యుపకరణ విశేషము; 2. మ్రాను సుకరముగా చీలుటకై యక్కడక్కడ చెక్కిన మేకులను దిగఁ గొట్టెడి యుపకరణ విశేషము.
దోణము, దే. వి: చూ, రూ-దోణము.
దోదకము, అం. (పాదపవృత్తము) ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్కపాదంబున భ, భ, భ, గ, గణములుగలిగి ఏడింట యతిగల పదునొకండవ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.
దోదమ్మి, దే. వి. (రూ-దోదుమి-దోదుమ్మి.) పట్టా, పట్టాకత్తి, సైఖు, ఉభయపార్శ్వధారాసి: చూ, బాణము. 1.
దోదసి, వై. వి.=ద్వాదశి, పక్షమునందు పండ్రెండవతిథి: చూ, సూర్యేందుసంగమము: (చూ, తిథి)
దోదుమి, దే. వి: చూ, రూ-దోదమ్మి.
దోదుముదారి, దే. వి. ఒకరకము బాణము: చూ, బాణము. 1.
దోదుమ్మి, దే. వి: చూ, రూ-దోదమ్మి.
దోనము, దే. వి: చూ, రూ-దోణము.
దోనమ్ము, ద్వ. వి. (దోని+అమ్ము) అల్పశరము: చూ, బాణము. 1.
దోని, వై. వి. 1.=ద్రోణీ. నావ: చూ, హోడము; 2: చూ, దొన. 2; 3. కాలువతూము. పా. 2, ఆ. 33: చూ, మరిగొమ్ము; 4. అల్పము: చూ, స్వల్పము.
దోనియ, వై. వి. రూ-దోనె=ద్రోణీ. 1. పడవ: చూ, హోడము; 2. చిన్నపడవ: చూ, హోడము; 3. జలముడుగు వాని సాధనము; 4. సాలెవాఁడు చాఁపు చుట్టెడుమ్రాను.
దోనె, —వై.—
దోఁపడము, దే. వి. దోఁచుకొనుట: చూ, ముచ్చిలి.
దోఁపుఁబోవు, దే. అ. క్రి: చూ, ముచ్చిలించు.
దోబూచి, వా. వి: చూ, రూ-దూబూచి.
దోమ, దే. వి: చూ, మశకము.
దోమటి, దే. వి. అన్నము: చూ, సాదము. (1).
దోమతెర, ద్వ. వి. దోమలుచొరకుండ మంచమునంటి పందిరి చుట్టువేయు వలగుడ్డ: చూ, చతుష్కి. 2.
దోము, దే. వి. అజీర్తిచే పొఱుకొనుట: చూ, రోగము. 1.
దోయి, వై. వి.=ద్వయీ-ద్వంద్వము. జత, భార. ద్రోణ. 2, ఆ. 291: చూ, సంగడి. 5.
దోయికట్టు, ద్వ. అ. క్రి. జతకూడు: చూ, సంధించు. 3.
దోయిడి, దే. విణ. రిత్త. జై. 2, ఆ. 17: చూ, శూన్యము. 1.
దోయిలి, వై. వి.=ద్వయీ. వంపఁబడిన రెండుచేతుల చేరిక, చూ, రూ-దోసిలి.

దోయిలించు, వై. వి. స. క్రి: చూ, రూ-దోసిలించు.
దొర, దే. వి. 1. దొంతర, దొంతి, అడుకు. (సం. వ.)— ఉత్పంక్తి [ఆం, భా. ద్వి. 34); 2. రాసి: చూ, రాశి. 1; విశ. 2. రాసి: చూ, రాశి. 1; విశ. 2. ఎఱ్ఱపాఱినది. "దోరగాయ, దోరకాఁగినపాలు"; 4. ఒఱగినది. "దోరపాక".
దోరగలు, దే. వి. రూ-దోరగల్లు: చూ, వాటుపడుట.
దోరగలువడు, ద్వ. అ. క్రి. రూ-దొంగల్లువడు: చూ, వాటుపడు.
దోరగల్లు, దే. వి: చూ, రూ-దోరగలు.
దోరగల్లువడు, దే. వి: చూ, రూ-దోరగలువడు. స్వా 5, అ. 35.
దోరగాయ, దే. వి. ఎఱ్ఱపాఱి ఫలరసమును పూరించుకొనుచున్న శలాటువు. చూ, శలాటువు. 2.
దోరగిలు, దే. అ. క్రి. రూ-దోరగిల్లు 1. ఎఱ్ఱవాఱు: చూ, పల్లటిల్లు; 2. ఒరగు: చూ, వ్రాలు. 8.
దోరగిల్లు, —పై.—
దోరణ, వై. వి = తోరణమ్ రూ-దోరణము. కళా. 3, అ. 7: చూ, తోరణము.
దోరణపుఁగమ్మి, వై. వి. (దోరణము + కమ్మి): చూ, లచ్చికమ్మి.
దోరణపుఁబట్టె, వై వి. కపిలె బిల్లక్రింది యడ్డపట్టె.
దోరణపుసాటిరిక్క, ద్వ. వి. చెలిమిచుక్క, అనూరాధ: చూ, రిక్క. 1.
దోరణము, వై. వి. = తోరణమ్: చూ, రూ-దోరణ.
దోరపాక, దే వి ఓరపాక: చూ, సదనము. 1.
దోరము, వై. వి = ద్వారమ్. గుమ్మము: చూ, వాకిలి: (చూ, సదనము. 1.)
దోరు, దే అ. క్రి 1. చచ్చు. సా. 1, అ. 107: చూ, సమయు; 2. ఒరగు: చూ, వ్రాలు. 3.
దోరుచు, దే. ప్రే. 1. చావఁజేయు: చూ, మరణించు; 2. వ్రాల్చు. పాండు. 3, అ. 92.
దోర్చు, —పై.—
దోరు, వా. వి. ఒకరకముపిట్ట: చూ, పక్షి.
దోరెము, దే. వి: చూ, రూ-తోరెము. స్వా. 4, అ. 27.
దోర్మధ్యము, సం. వి. అ. న: చూ, పిడికిడిపోటు
దోర్మూలము, సం. వి. అ. పుం. చంక: చూ, మడిసంది.
దోల, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, రూ-డోల.
దోవలి, వై. వి. = ధౌతి. ఉదికినబట్ట. 1. మగవానికట్టుబట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. ఆఁడుదానికట్టుకోకజేయు: చూ, వస్త్రము. (దేశ్యమని శ. ర.); వా. 3. మడిబట్ట: చూ, ...ము.
దోష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. భుజము: చూ, స్కంధము 1; 2: చూ, రాత్రి.
దోషకము, సం. వి. అ. పుం. = దోసె: చూ, భక్ష్యము.
దోషకారి, సం. విశ. = దోసకారి. పాపి: చూ, వ్యాధుఁడు, 2.
దోషగ్రాహము, సం. వి. అ. పుం. ఇండుపుఁజెట్టు: చూ, సల్లకి.
దోషజ్ఞుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు: 2: చూ, వైద్యుఁడు; విశ. 3. దోషమును ఎఱిఁగినవాఁడు.
దోషము, సం. వి. అ. పుం. = దొసఁగు-దోసము. 1. తప్పు: చూ, నేరము; 2: చూ, పాపము; వా. వి. 3. (జ్వరాదుల యందలి) సంధి.
దోషములు, అం. 1. కావ్యదోషములు త్రివిధము.— పదదోషములు, వాక్యదోషములు, అర్థదోషములు.— అందు పదదోషములు (17); వాక్యదోషములు (24); అర్థదోషములు (18); (పదదోషములకు.—: చూ, కావ్యదోషములు; వాక్యదోషములకు.—: చూ, వాక్యదోషములు; అర్థదోషములకు.—: చూ, అర్థదోషములు; 2. సంధిదోషములు (15) — ఉక్త సంధ్యాదిః చూ, సంధిదోషములు.
దోషరహితము, అం: చూ, కావ్యస్వరూపము.
దోషాకరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చంద్రుఁడు, రేతేఁడు: చూ, హిమాంశువు.
దోషాచరుఁడు, 1.—పై.— 2: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
దోషి, సం. విశ. = దోసి: చూ, దోసి.
దోషించు, సం. అ. క్రి. 1. దోషముపుట్టు; వా. 2. జ్వరాకులయందు వీర్యము స్ఖలనమగు; 3. సంధిచూపు; 4. సంధించు.
దోస, దే. వి. కర్కటి*(దీనిభేదములు.-చేఁతిదోస, తియ్యదోస, నక్కదోస, నూఁగుదోస, ములుదోస మొ): చూ, హరివాలుకము.
దోసకారి, వై. విశ. = దోషకారి. 1. కుజనుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 2; 3. పరస్త్రీగమనాది దోషములచే దూఱఁబడినవాఁడు: చూ, పాపిష్ఠుడు; 4. కుత్సితస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 5. దుష్టురాలు, వెంబరః చూ, స్త్రీ.
దోసఁగు, వై వి. = దోష కసటు: చూ, పాపము.
దోషము, 1.—పై.—; 2 తప్పు: చూ, నేరము.
దోసి, వై. విశ. = దోషీ. 1. తప్పుగలవాఁడు: చూ, దోసకారి. 3; 2. మిక్కిలిపాపి: చూ, దోసకారి. 3; 3. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 2; 4. తప్పుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 5. పాపిష్ఠురాలు: చూ, స్త్రీ.
దోసియ, వై. వి. = దోషకా. రూ-దోసె: చూ, భక్ష్యము.
దోసిలి, వై. వి. = ద్వయి. రూ-దోయిలి; అంజలి - అంజలికి. (సం వ.) —అమ్. అంజలి. తద్వి-దొప్పదోసిలికి- (సం.) అంజలిపుటము.
దోసిలించు, వై. స. క్రి : చూ, రూ- దోయిలించు.
దోసె, వై. వి. = : చూ, రూ-దోసియ.
దోసెడు, వా. వి. అంజలిపరిమాణము.
దోహదము, సం. వి. అ. న. 1. ఇచ్చ: చూ, వాంఛ; 2. గంట్లము. గర్భిణికి గల వేవిళ్ళు : చూ, వేవిళ్లు; 3. ఎరువు : చూ, పిడక; 4. తరుగుల్మలతాదులకు అకాలమునందు పుష్పాదులను బుట్టించెడు స్త్రీలపాదతాడనాది క్రియ. (అశోకమునకు దోహదము పాదతాడనము, పొగడకు ముఖసీధువు, గోరంటకు ఆలింగనము, బొట్టుగునకు వీక్షణము, మామిడికి కరస్పర్శము, సంపెఁగకు ముఖరాగము, కొండగోఁగునకు సల్లాపము, వావిలికి ఊర్పు, మోరటికి పాట, సురపొన్నకు నవ్వు.)

దోహదవతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-దోహళవతి వేవిళ్లుగల ఆఁడుది : చూ, స్త్రీ.
దోహదలక్షణము, సం. వి. అ. న. స్త్రీలవయస్సంధి; 2. గర్భము: చూ, భ్రూణము. 1.
దోహదశాస్త్రము, అం. ఆయుర్వేదము (ఋగ్వేదోపవేదము) నందుఁ జెప్పఁబడినది. వృక్షలతాము లకాలముఁ యందుఁ ఫలించుటకుఁ జేయు క్రియ
దోహనము, సం. వి. అ. న. పాలుపిదుకుట.
దోహలము, సం. వి. అ. పుం. ఉత్సాహము : చూ, యత్నము.
దోహళవతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ : చూ, రూ-దోహదవతి.

దౌ

దౌ, దే. విణ : చూ, రూ- దవు.
దౌడ, వై. వి = దాఢా. (దేశ్యమని శ. ర.) (రూ-దవడ-దవుడ-దాఅవ.) బుగ్గలోపలిభాగము : చూ, నెఱవి.
దౌడపల్లు, వా. వి. పార్శ్వదంతములు : చూ, పల్లు. 1.
దౌడు, వై. వి. : చూ, రూ- దవుడు.
దౌత్యము, సం. వి. అ. న. : రూ- దూత్యము.
దౌరాత్మ్యము, సం. వి అ. న. దురాత్మభావము, చెడ్డతనము: చూ, వ్యళీకము. 2.
దౌరు, దే. వి : చూ, రూ- దవురు. రా వి. 5, ఆ. 35
దౌర్జన్యము, సం. వి. అ. న. దుర్జనభావము: చూ, దౌరాత్మ్యము.
దౌర్భాగ్యము, సం. వి. అ. న. దుర్భగభావము : చూ, దుర దృష్టము.
దౌర్భాగ్యుఁడు, వా. సం. విశ. చూ, దుర్భాగ్యుఁడు.
దౌర్వాసము, అం ; చూ, ఉపపురాణములు.
దౌవారికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ద్వారపాలకుఁడు : చూ, ప్రతి హారుఁడు.
దౌవు, వై. విణ = దవీయః : చూ, రూ- దవ్వు- జై. 2, ఆ. 51.
దౌష్ట్యము, సం. వి. అ న. = దుండగము : చూ, దౌరాత్మ్యము
దౌహిత్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. దుహితకొడుకు : చూ, మను మఁడు.
దౌహృతము, సం. వి. అ. న: చూ, దోహదము. 2.
దౌహ్య, అం : చూ, టక్కాజభాషలు: (చూ, భాష. 1)

ద్యా

ద్యావాపృథువులు, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ద్వి. మిన్నుమన్ను : చూ, దరోసి, (ఇట్లు ద్యావాభూములు. ఇ. స్త్రీ.)

ద్యు

ద్యుతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కాంతి : చూ, వెలుతురు. 1; 2. వెలుఁగు: చూ, హోయనము. 2.
ద్యుమణి, సం. వి. ఇ. పుం. చదలుమానికము : చూ,సూర్యుడు.
ద్యుమ్నము, సం. వి. అ. న. 1. ధనము : చూ, విత్తము. 1; 2. బలము : చూ, శక్తి. 1.

ద్యూ

ద్యూతకారుఁడు, సం విణ : చూ, పందెకాఁడు.
ద్యూతము, సం వి. అ. పుం. రూ- ద్యూతి. 1.=జూజము(ఇండలి జగడము అక్షద్యూతికము): చూ, వ్యవహారము. 4; అం. 2 ; చూ, కామమునులు (జూదమాడుట): చూ, సప్తవ్యసనములు; 4. ద్యూతము — ప్రాణిద్యూతము అప్రాణిద్యూతము. అని ద్వివిధము.
ద్యూతసమాహ్వయము, అం: చూ, వ్యవహారపదములు.

ద్యో

ద్యోతకము, సం. విణ. ప్రకాశింపఁజేయునది: చూ, శోభితము. 5.
ద్యోతనము, సం. వి. అ. న. ప్రకాశించుట: చూ, వెలుతురు. 1.
ద్యోతమానము, సం. విణ. ప్రకాశించుచున్నది; చూ, శోభితము. 5.
ద్యోతము, సం. వి. అ. పుం = జోతము. ప్రకాశము, ఎండ: చూ, వెలుఁగు. 3.
ద్యోతించు సం. అ. క్రి. ప్రకాశించు: చూ, హవణిల్లు.
ద్యోతితము, సం విణ. ప్రకాశితము: చూ, శోభితము. 5.

ద్ర

ద్రగడము, సం. వి. అ. న: చూ, తూర్యగానము
ద్రప్సము, సం. వి. అ. న. 1. అడుగుపెరుఁగు చూ, పెరుఁగు. 1; 2 మీఁదిపెరుఁగు: చూ, పెరుఁగు. 1; 3. నీళ్ళుకలిసిన పెరుఁగు; చూ, పెరుఁగు. 1; పుం. 4. నీటిబొట్టు; చూ, బొట్టు 1.
ద్రబ్బెర, దే. వి: చూ, భక్ష్యము.
ద్రమిడుఁడు, సం. విణ. (రూ-ద్రమిణుఁడు - ద్రామిడుఁడు - ద్రామిణుఁడు-ద్రావిడుఁడు.) ద్రవిడదేశస్థుఁడు. (చూ, అఆవలు): చూ, ద్రావిడులు; (చూ, బ్రాహ్మణులు.)
ద్రవంతి, సం వి. ఈ. స్త్రీ. ఎలుకజీడి*: చూ, భల్లాతకి.
ద్రవము, సం. వి. అ. పుం. 1. తడి; చూ, స్తేమము; 2. పరిహాసము: చూ, విలాసము. 1; 3: చూ, పరుగు; 4. యుద్ధము వలనిఁబాఱుట: చూ, పలాయనము.
ద్రవించు, సం. అ. క్రి. కాఱు, చేఁపు; చూ, స్రవించు.
ద్రవిడప్రాణాయామము, రూ—ద్రావిడప్రాణాయామము, న్యా. ద్రావిడులు ప్రాణాయామము చేయునపుడు చేతితో ముక్కును సూటిగాఁ బట్టుకొనక తలచుట్టును త్రిప్పిపట్టుకొందురు. చెప్ప వలసినదాని సరిగాఁజెప్పక త్రిప్పిత్రిప్పి చెప్పుచున్నపుడు దీని నుపయోగింతురు.
ద్రవిడము, అం. ద్రవిడ దేశము. (తెలుఁగుదేశమునకును మైసూరు నకును దక్షిణముగా నుండునట్టియు, కొచ్చిరాజ్యమునకును మళయాళదేశమునకును తూర్పుగా నుండునట్టియు దేశమునకు ద్రవిడదేశమని పేరు: చూ, దేశములు.

ద్రవిణము, సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 3. = త్రాణ. బలము: చూ, శక్తి. 1.

ద్రవ్యము, సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 2. ఇత్తడి: చూ, లోహము. 1; 3: చూ, ఘూఁతి: 4. మంద బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2: 5: చూ, లక్క: విణ. 6. భవ్యము, శుభమైనది: చూ, శుభము; 7. ద్రువికారము; అం. 8. పృథివ్యాది: చూ, ద్రవములు.

ద్రవ్యములు, అం. పృథివి, అప్పు, తేజము, వాయువు, ఆకాశము, కాలము, దిక్కు, ఆత్మ, మనస్సు. (9).

ద్రవ్యాంగము, సం. వి. అ. న: చూ, ద్రవ్యము. 4.

ద్రా

ద్రాక్, సం. అవ్య. శీఘ్రముగ; చూ, వేగము. 3.

ద్రాక, వై. వి. = ద్రాక్ష. గోస్తని*: చూ, స్వాదుఫల.

ద్రాక్ష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = దాక. ద్రాక. — పై —

ద్రాక్షపండ్లుపుల్లనివి, లో. ఒకమనుష్యుఁడు తానుకోరినది లభింప నపుడు, దానితో తనకు ఆవశ్యకము లేనట్లు నటించును. అట్టిసమయమున చూచినవారు 'ద్రాక్షపండ్లు పుల్లనివి' అన్నట్లున్నదని యెత్తి పొడుతురు.

ద్రాక్షాపాకము, అం. (అర్థగాంభీర్యము పాకమనంబడును. అది రెండు విధములు: ౧. ద్రాక్షాపాకము, ౨. నారికేళపాకము అని.) వెలుపలను లోపలను స్ఫురించుచున్న రసము గలది ద్రాక్షాపాకము. ఉదా.—"వీనులవిందై యమృత పు । సోనల బొందై యమందసుమచలదళినీ । గానముగ్రందై యాస్వన । మానంద బ్రహ్మమైన నధిపతి పలికెన్." (వసు. 2, ఆ. 14.): (చూ, నారికేళపాకము): చూ, పాకములు.

ద్రాక్షారామము, అం: చూ, త్రిలింగము:(చూ, ఆ ధ్రమండలము.) గోదావరీమండలములోని యొకానొక పుణ్యక్షేత్రము.

ద్రాఘిష్ఠము, సం. విణ. మిక్కిలి దీర్ఘమైనది; చూ, మూల. 2.

ద్రాబ, దే. విణ. 1. అసారము: చూ, ఫల్గువు. 2; 2. ఆపారుఁడు: చూ, వ్రాజె; 3. అధముఁడు: చూ, హీనుఁడు. 2; 4. అధమము: చూ, హీనము. 1.

ద్రావకము, సం. వి. అ. పుం. 1. గంధ పాషాణాదులయందు తీసెడు రసవిశేషము, అరఖు: 2. బరువైనజాయి: చూ, రత్నములు; విణ. 3. నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు. (శ. ర.); 4. మోసకాఁడు: చూ, వంచకుఁడు. (శ. ర.)

ద్రావిడ, అం: చూ, ఘూర్జరుప్యాంగములు: (చూ, అంగము. 9.)

ద్రావిడకము, సం. వి. అ. పుం. కచ్చూరము* చూ, షడ్గ్రంథ.

ద్రావిడప్రాణాయామము, జా. సుఁతభముగానిపని. (ద్రవిడ ప్రాణాయామమనియు.)

ద్రావిడము, సం. వి. అ. న. 1. ద్రవిడభాష; చూ, భాష. 1; పుం. 2: చూ, ద్రావిడకము*.

ద్రావిడవరాటి, అం: చూ, వరాట్యుపాంగములు.

ద్రావిడి, అం. ఉత్కల కైశికిభాష: చూ, భాష. 1.

ద్రావిడుఁడు, సం. విణ: చూ, రూ-ద్రమిడుఁడు.

ద్రావిడులు, అం. ద్రవిడదేశమున నివసించు బ్రాహ్మణులు. ద్రావిడులు. వీరి భాష ద్రావిడము. వీరిలో కోనసీమద్రావిడులు: తుమ్మగుంట ద్రావిడులు; పుదూరి ద్రావిడులు; దోశివాండ్లు తన్నాయిరము తిల్లమువ్వాయిరము అను బ్రాహ్మణులు; శ్రీవైఖానస బ్రాహ్మణులు: శ్రీపాంచరాత్ర బ్రాహ్మణులు; శ్రీవైష్ణవ బ్రాహ్మణులు; భాగవత బ్రాహ్మణులు; బృహచ్చరణ బ్రాహ్మణులు, వడమ బ్రాహ్మణులు: మాధ్వబ్రాహ్మణులు కలరు: చూ, బ్రాహ్మణులు: (చూ, అఱువలు. 1.)

ద్రాహ్యాయణము, అం: చూ, కల్పసూత్రము, కల్పము.

ద్రి

ద్రిండు, దే వి: చూ, రూ-దిండు.

ద్రిమ్మరి, వా. వి: చూ, రూ-త్రిప్పరి.

ద్రిమ్మరీఁడు, —పై.—

ద్రు

ద్రుంగు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-త్రుంగు.

ద్రుకిలిమము, సం. వి అ. పుం: చూ, కిలిమము*.

ద్రుఘణము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఇనుపగుదియ : చూ, ముద్గరము; 2. గండ్రగొడ్డలి : చూ, ముద్గరము.

ద్రుఘణుఁడు, సం. వి. అ. పుం. నలువ : చూ, బ్రహ్మ. 1.

ద్రుడ్డు, వై. వి. = దండ : చూ, రూ-ముడ్డు. అచ్చ. యు, కాం. 237.

ద్రుణము, సం. వి. అ. న. 1. కత్తి : చూ, రిష్టి. 2; 2. విల్లు. చూ, బాణము. 1; పుం. 3. ఒకరకము తుమ్మెద : చూ, షట్పదము; 4. (రూ-ద్రుణి-ద్రూణము-ద్రోణము) తేలు : చూ, వృశ్చికము. 1; 5. = దొన. అంబులపొది : చూ, బాణము. 1.

ద్రుణి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ : చూ, రూ- ద్రుణము. 4.

ద్రుతప్రకృతికసంధి, అం : చూ, సంధిదోషములు.

ద్రుతము, సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. త్వరితము : చూ, వేగము. 3; విణ. 2. పడిగలది : చూ, వేగము. 3; 3. కరఁగినది ; చూ, లీనము 2; 4. చీలినది ; ౧ తద్వి-చీల్పఁబడినది. అపదీర్ఘము; వ్యా.5. 'న' కారము ద్రుతము. చూ, ను. 1?; అం. 6 ; చూ, కాలప్రాణములు; 7 ; చూ, ప్రచారములు; 8; చూ, లయప్రాణములు; 9: చూ, అంగప్రాణములు.

ద్రుతమేరునష్టము, అం: చూ, ప్రస్తార ప్రత్యయ ప్రాణములు (ఇట్లు ద్రుత మేరువు-ద్రుత మేరూద్దిష్టము.)

ద్రుతవిలంబితము, ఛం. పద్యవిశేషము. ఒక్కొకపాదమున న-భ-భ రగణములు గలిగి ఏడింట యతిగల పండ్రెండవ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము; (చూ, జాతులు): చూ, వృత్తము. 1.

ద్రునఖము, సం. వి. అ. పుం. ముల్లు : చూ, సితాగ్రము.

ద్రుపదము, సం. వి అ. న. బొండకొయ్య : చూ, బోను.

ద్రుమము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-ద్రువు చెట్టు : చూ, వృక్షము: 2. పారిజాతము*: చూ, సూక్ష్మదారువు; 2. అంజూరు*: చూ. మేది.

ద్రుమముఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-ద్రుముఁడు. 1 : చూ, కింపురుషుఁడు: 2. శిశుపాలుని స్నేహితుఁడు : చూ, ద్రుముఁడు.

ద్రుమరము, సం. వి అ పుం : చూ, ద్రునఖము.

ద్రుమామయము, సం. వి అ. పుం : చూ, లక్క.

ద్రుముఁడు. సం. వి. అ. పుం : చూ, రూ- ద్రుమముఁడు.

ద్రుమోత్పలము, సం. వి. అ. పుం. కొండగోఁగు * : చూ, మృదుద్రుమము.

ద్రువయము, సం. వి. అ. న. త్రాసు మూర తూము లోనగు మానము : చూ, మానము.

ద్రువు, సం. వి. ఉ. పుం : చూ, రూ-ద్రుమము. 1.

ద్రుహణుఁడు, సం. వి. అ. పుం.= దుగిణుఁడు : చూ, రూ- ద్రుహిణుఁడు.

ద్రుహిణుఁడు, సం. వి. అ. పుం— పై.—

ద్రూ

ద్రూణము. సం. వి. అ. పుం. రూ- ద్రుణము. 1. ఎఱ్ఱతేలు : చూ, వృశ్చికము. 1; 2. తేలు : చూ, వృశ్చికము. 1.

ద్రే

ద్రేక్కాణము, అం. షోడశవర్గునందొకటి (లగ్నమును మూఁడు సమభాగములు చేసిన యెడల ద్రేక్కాణము అనుసంజ్ఞ కలుగుచున్నది. అట్లుచేయఁగా లగ్నముయొక్క మొదటి భాగమునకు లగ్నాధిపతియును, ద్వితీయభాగమునకు నాలగ్నమునకుఁ బంచమాధిపతియు, తృతీయభాగమునకు నాలగ్నమునకు నవమాధిపతియును ద్రేక్కాణాధిపతు(లగుదురు): చూ, షోడశవర్గు.

ద్రేక్కాణలగ్నము. అం: చూ, ద్రేక్కాణము. (జన్మలగ్న ప్రమాణము÷3; అట్లుచేయఁగా వచ్చిన 3 భాగములలో ప్రథమభాగములో జాతకుఁడు జననమైనయెడల జన్మలగ్నమే ద్రేక్కాణలగ్నము. ద్వితీయభాగములో జననమైన యెడల జననలగ్నమునకుఁ బంచమరాశి ద్రేక్కాణలగ్నము. తృతీయభాగములో జననమైన యెడల జననలగ్నమునకు నవమరాశి ద్రేక్కాణలగ్నము.)

ద్రొ

ద్రొబ్బ, దే. వి : చూ, రూ- దొబ్బ.

ద్రొబ్బు, దే. స. క్రి : చూ, రూ- దొబ్బు: వా. 2. త్రోయు (రాయలసీమలో వాడుక.)

ద్రో

ద్రోఁచువాఁడు, వా. వి : చూ, దోఁపిడికాఁడు.

ద్రోడాఢకము, పా. (32 కుంచములు ద్రోణము, 2 కుంచములు ఆఢకము.)

ద్రోణక్షీర, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఇద్దుము పాలపిండెడు ఆవు [ఇద్దుము= రెండుతూములు. (అమరము): 2. తూమెడు పాలు పిదికెడు ఆవు. తూము = నాలుగుకుంచములకొలఁది శ. ర.]

ద్రోణదుఘ. సం. వి అ. స్త్రీ — పై.—

ద్రోణము, సం. వి. అ. పుం. న. 1. తూము: 2. నల్లుము ; పుం. 3. ఒక కొండ : చూ, పర్వతము: 4. తుమ్మికూర * : చూ, స్ఫూర్జకము; 5. తేలు : చూ, వృశ్చికము. 1; 6. ఎఱ్ఱతేలు : చూ, వృశ్చికము. 1 : 7. మాలకాకి : చూ, వాయసము; దే.వి. (1) : చూ, రూ-దోణము.

ద్రోణముఖము, సం. వి. అ. న. 400 గ్రామముల మధ్యనున్న గ్రామము : చూ, దేశము.

ద్రోణము, దే. వి: చూ, రూ- దోణము.

ద్రోణి,సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.= దోనె. చిన్నయోడ :చూ,హోడము; 2. పసులు మేయు కంచె : చూ, వివీతము; 3= దొన-దోని. కొండపల్లము : చూ, రంధ్రము. 1; 4. దొన్నె-దొప్ప: చూ, పాత్రము. 6; 5.= దోనె. అరిణ: చూ, హోడము; 6= దోనియ-దోనె. జలగడుగువాని సాధనము: చూ, దోనియ. 3; 7. ఒకదేశము : చూ, దేశము; 8. నీలి *: చూ, రంజని; 9.= దొడ్డి: చూ, పెరడు; 10.= దొన. అంబులపొది: చూ, బాణము. 1.

ద్రోణుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ద్రోణాచార్యుఁడు: ఆచార్యుఁడు, కీర్తిభాజుఁడు, కుంభజుఁడు, కుంభయోని, కుంభసంభవుఁడు, గురువు' 2. గురువు: చూ, పంతులు. 1.

ద్రోపది, వై. వి. 1.= ద్రౌపది. రూ-ద్రోవది. పార్వతి, పాంచాలి, ద్రుపదరాజుకూఁతురు: చూ, పుత్రిక; 2. అంగన, కృష్ణ.

ద్రోయువాఁడు, వా. వి. దొంగ. చూ, హారకుఁడు.

ద్రోవది, వై. వి.= ద్రౌపదీ. రూ-ద్రోపది: చూ, పార్వతి. 2.

ద్రోహము, సం. వి. అ. పుం. 1. చంపనిచ్చ: చూ, వాంఛ: 2. కీడు తలఁపు: చూ, వ్యళీకము. 2; 3. కలవాఁడు; చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

ద్రోహి, సం. విశే. (న్. ఈ. న్.) ద్రోహము.

ద్రౌ

ద్రౌణాయనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, అశ్వత్థామ.

ద్రౌణికము, సం. విశే. నల్లుము విత్తులు విత్తఁదగినది(పొలము): చూ, భూమి. 1.

ద్రౌపది, సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=: చూ, రూ-ద్రోపది.

ద్వ

ద్వంద్వము, సం. వి. అ. న. 1.= దోఁదము స్త్రీ పురుషుల జంట. చూ, సంగడి. 5; 2. ఇద్దఱొకరితో నొకరు చేయుయుద్ధము: చూ, యుద్ధము; 3. ఏకాంతము: చూ, రహస్యము. 1; 4. శీతోష్ణాదులు; 5: చూ, రెండు; పా. 6. ఉభయపదార్థ ప్రధానము ద్వంద్వము: ద్విపద ద్వంద్వము.— "తల్లిదండ్రులు"; బహుపద ద్వంద్వము .— "రామలక్ష్మణ భరత

శత్రుఘ్నులు; సమాహారద్వంద్వము.—"రథగజతురగపదాతి" అయినను నడుమవచ్చునని కర్మధారయము. విభక్తులలో సమసించునది తత్పురుష. చివర కలవాఁడు వచ్చునది బహువ్రీహి. విశేషంబు లూహ్యంబులు: చూ, సమాసము.

ద్వయము, సం. వి. అ. న.= దోయి. 1. జత: చూ, సంగడి. 5; 2: చూ, రెండు.

ద్వయాతిగుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రజస్తమోగుణరహితుఁడు. రూ-ద్వియాతిగుఁడు.

ద్వయి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ.= దోయి. (రూ - ద్వయము - ద్వంద్వము - ద్వితయము - ద్వైతము)జత: చూ, సంగడి. 5.

ద్వా

ద్వాదశకము, సం. స. అ. న. బారా. పంద్రెండు: చూ, ముచ్చొకము: (చూ, పంద్రెండు.)

ద్వాదశజ్యోతిర్లింగములు, అం: (చూ, జ్యోతిర్లింగములు.) సోమనాథము, మల్లికార్జునము, మహాకాళము, ఓంకారము, వైద్యనాథము, భీమశంకరలింగము, రామేశలింగము, నాగేశలింగము, విశ్వేశలింగము, త్ర్యంబకలింగము, కేదారలింగము, ఘృష్ణేశలింగము.

ద్వాదశాదిత్యులు, అం : చూ, ఆదిత్యులు.

ద్వాదశభావములు, అం : చూ, భావములు.

ద్వాదశము, సం. విణ. 1. పంద్రెండవది : ద్వాదశి; అం. 2. లగ్నకారకత్వములు 12 లో నొకటి (పాప, మోక్ష, నరక, చిత్తవికల, మనోవ్యథ, వామనేత్ర, వ్యయ, జారత్వ, వివాహనష్ట, శయన, శత్రు, శృంఖల : అన్యదేశగమనములు.): చూ, లగ్నకారకత్వములు.

ద్వాదశరాజమండలము, అం. అరి, మిత్రుఁడు, మిత్రమిత్రుఁడు, అరిమిత్రమిత్రుడు, పార్ష్ణిగ్రాహుఁడు, ఆక్రందుఁడు, ఆక్రందాసారుఁడు, పార్ష్ణిగ్రాహసారుఁడు, విజిగీషుఁడు, మధ్యముఁడు, ఉదాసీనుఁడు. (12).

ద్వాదశసత్వలు, అం. దేవ, మనుజ, నాగ, యక్ష, గంధర్వ, పిశాచ, కాక, వానర, గార్దభ, ముని, రాక్షస, కిన్నరసత్వలు. (12): (చూ, సత్వలు.)

ద్వాదశాంగుళము, సం. వి. అ. పుం: చూ, జేన. (శ. ర.) (వాడుకయందు 12 అంగుళములు లేక అడుగు.): చూ, వితస్తి.

ద్వాదశాంశ, అం. షోడశవర్గునందొకటి (లగ్నమును 12 భాగములు చేయుటచే ద్వాదశాంశ యనఁబడును ద్వాదశాంశ కనుఁగొనవలసిన గ్రహ మేరాశియందెన్నవ భాగమునందున్నదో కనుఁగొనవలెను. ద్వాదశాంశ కనుఁగొనవలసిన గ్రహమున్న రాశిమొదలు పంద్రెండు రాశ్యధిపతులును ద్వాదశాంశాధిపతులగుదురు. పైనఁజెప్పిన ప్రకారము గ్రహ మేరాశియం దెన్నవభాగమం దున్నదని కనుఁగొనబడెనో, యా గ్రహమున్నరాశి మొదట నన్నశరాశి ద్వాదశాంశ యనఁబడును. ఆరాశ్యధిపతియే ద్వాదశాధిపతి) : చూ, షోడశవర్గు.

ద్వాదశాఖ్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం : చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

ద్వాదశాత్ముఁడు, సం. వి. న్. పుం : చూ, సూర్యుఁడు.

ద్వాదశావస్థలు, అం. చక్షుఃప్రీతి, మనస్సంగము, సంకల్పము, ప్రలాపము, జాగరము, కార్శ్యము, అరతి, లజ్జాత్యాగము, సంజ్వరము, ఉన్మాదము, మూర్ఛ, మరణము (12): చూ, అవస్థలు.

ద్వాదశాహము, అం. 1 : చూ, రిహీనతానములు : (చూ, కూటతానములు); సం. వి. న్. న. 2. = బారసాల. నామకరణము : చూ, బారసాల; వా. 3. పంద్రెండవనాటి కర్మము.

ద్వాదశాళ్వారులు, అం : చూ, ఆళ్వారులు.

ద్వాదశి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ =: చూ, దోదసి; విణ. 2. పంద్రెండవది: చూ, ద్వాదశము.

ద్వాపరము, సం. వి. అ. పుం. 1 : చూ, సంశయము; అం. 2 : చూ, యుగములు.

ద్వాపరయుగము, అం. 1 : చూ, ద్వాపరము. 2; 2. జ్యోతిష.— ద్వాపరయుగంబున శీర్షోదయలగ్నమే జన్మలగ్నము: చూ, జన్మలగ్నసమయములు.

ద్వారక, అం. క్షేత్రములు 24 లో నొకటి : చూ, క్షేత్రములు.

ద్వారకంటకము, సం. వి. అ. న. తలుపు: చూ, వాకిలి.

ద్వారపాలకుఁడు, సం. వి. అ. పుం : చూ, ప్రతిహారుఁడు.

ద్వారబంధము, సం. వి. అ. పుం. = దారబంధము : చూ, వాకిలి.

ద్వారము, సం. వి అ. న. 1. = దువారము. — పై. —; 2 = ఉపాయము : చూ, వెరవు; 3. = దారి : చూ, మార్గము. 1.

ద్వారములు, అం. పాణి, ఉపస్థ, పదము, వాణీద్వారము.

ద్వారవతి, అం ; చూ, పుణ్యనగరములు (రూ-ద్వారావతి-ద్వారకాపురము.)

ద్వార్స్థుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్వారపాలకుఁడు.

ద్వాస్థుఁడు, సం. వి. అ. పుం —పై.—

ద్వి

ద్వికము, సం. వి. అ. న. 1. = దుగ: చూ, రెండు; వి అ. పుం. 2. కాకి: చూ, వాయసము; 3. జక్కువ: చూ, బటువుగువ్వ: అం. 4. సంఖ్యాబద్ధములగు ముక్తకాదికములలో నొకటి ; చూ, త్రికము. 7.

ద్విక్షారములు, అం. సర్జక్షారము, యవక్షారము.

ద్విగుణము, వా. = దుగుణము : చూ, రెట్టింపు.

ద్విగుణాకృతము, సం. విణ. రెండుచాళ్లు దున్నినది (పొలము): చూ, భూమి. 1.

ద్విగువు, పా. సంఖ్యాపూర్వపదము ద్విగువు. "మూఁడు లోకములు" : చూ, సమాసము.

ద్విజ, [illegible] 1 : చూ, బారంగి *; 2. రేణుకయను [illegible] శాకా [illegible] ము.

ద్వి [illegible] [illegible]నిరతుఁలై యెల్లప్పుడును దేవ [illegible] వేదాధ్యయననిరతులై సత్ప్ర [illegible] (వీరు దశవిధబ్రాహ్మ

ద్విజము, సం. వి. అ. పుం. 1. పిట్ట: చూ, పక్షి; 2. దంతము: చూ, పల్లు. 1; 3. పాము: చూ, సర్పము.
ద్విజన్మము, సం. వి. న్. పుం: చూ, ద్విజము. 1—2.
ద్విజన్ముఁడు, సం. వి న్. పుం. 1: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు: 2. క్షత్రియుఁడు: చూ, రాయి. 1; 3. కోమటి: చూ, వైశ్యుఁడు.
ద్విజరాజు, సం. వి. అ. పుం. 1. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు; 2. గరుత్మంతుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు; 3. శేషుఁడు: చూ, సర్పము.
ద్విజాతి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. పక్షి పాము లోనగునవి: 2: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.
ద్విజిహ్వము, సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ, సర్పము. 1.
ద్విజిహ్వుఁడు, సం. విశే. కొండెగాఁడు: చూ, సూచకుఁడు.
ద్విజుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చూ, ద్విజన్ముఁడు.
ద్వితయము, సం. స. అ. న. 1. జత: చూ, సంగడి. 5; వా. 2: చూ, రెండు.
ద్వితలము, అం: చూ, ఉద్ధితకరణబంధములు.
ద్వితీయ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పెండ్లాము: చూ, భార్య: 2.= విదియ: చూ, తిథి, తిథులు; (చూ, సూర్యేందుసంగమము); విశే. 3. రెండవది.
ద్వితీయకము, అం: చూ, జన్యతాళములు.
ద్వితీయము, వా. వి. రెండవపెండ్లి: అం.2: చూ, అసంహత వ్యూహములు.
ద్వితీయాకృతము, సం. విశే: చూ, ద్విగుణాకృతము
ద్వితీయుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1. విశే. 2. రెండవవాఁడు.
ద్వితీయోక్థ్యము, అం: చూ, క్రతుచతుష్టయము.
ద్విత్వము, పా. ఏకవిధమైన హల్లులకూడిక.
ద్విదేహుఁడు, సం. వి. అ. పుం. గణపతి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.
ద్విపటము, సం. వి. అ. న. కప్పుడు దుప్పటి:
ద్విపటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ.= దుప్పటము —పై.—
ద్విపద, పా. 1. ఒకానొక పద్యభేదము. మూఁడు ఇంద్రగణములు, తుద సూర్యగణము. మూఁడవగణాదిని యతి (రెండు పాదములకు.): చూ, వృత్తము. 1;2 చిత్రకవిత్వములో నొకటి: చూ, వృత్తము. 1;3. కావ్యలక్షణమున. -: చూ, అసంఖ్యా బద్ధము.
ద్విపము, సం. వి. అ. పుం. రెంటఁద్రావుడు, ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.
ద్విపలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, ఇరుపలము
ద్విపాదపశువు, జా. పనికిమాలినవాఁడు.
ద్విపాద్యము, సం. వి. అ. పుం. తగినదండుగకంటె రెట్టింపు దండుగ: చూ, సేగి.
ద్విపాత్రిన, అం: చూ, త్రిపాన.
ద్విభల్లకము, అం: చూ, బాణగ్రిములు
ద్విభాషి, సం. వి. న్. పుం. = ...లు తెలిసినవాఁడు.
ద్విముఖాహి, సం. వి ... సర్పము.

ద్వియాతిగుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్వయాతిగుఁడు.
ద్విరదగతి, అం. నవవిధరగడలలో నొకటి (ఇరువది మాత్రలు గలిగి పదునొకొండవ మాత్రయే యతిగాఁగల వృత్తము): చూ, రగడ: (చూ, వృత్తము. 1.)
ద్విరదము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్విపము.
ద్విరసనము, సం. వి అ. పుం: చూ, ద్విముఖాహి.
ద్విరేఫము, సం. వి. అ. పుం. తుమ్మెద: చూ, భ్రమరము.
ద్విలవణములు, అం: చూ, లవణములు.
ద్విషత్తు, సం. వి. త్. పుం. (రూ-ద్విషంతుఁడు - ద్విషదుఁడు - ద్విషుఁడు - ద్వేషణుఁడు) పగవాఁడు: చూ, శత్రువు.
ద్విషుఁడు, సం. వి. అ ష్. పుం. --పై.—
ద్విసీత్యము, సం. విశే. రెండుచాళ్లు దున్నినది (పొలము): చూ, భూమి. 1.
ద్విహల్యము, —పై.—
ద్విహాయని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రెండేండ్లప్రాయముగల పెయ్య (ఇట్లు ద్వివర్ష. ఆ. స్త్రీ): చూ, ధేనువు.
ద్విస్వరయుక్తరాగములు, అం. గాధికములు: చూ, రాగములు.

ద్వీ

ద్వీపము, సం. వి. అ. పుం. 1. పులితోలు: చూ, బెరదు; పుం, న, 2. = దీవి: చూ, లంక. 1.
ద్వీపములు, అం. జంబు, ప్లక్ష, కుశ, క్రౌంచ, శాక, శాల్మలి, పుష్కరద్వీపములు (7).
ద్వీపవతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఏఱు: చూ. నది.
ద్వీపి, సం. వి. న్. పుం. 1. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 2. = దువ్వి, చిఱుతపులి: చూ, శార్దూలము. 1; 3. కడలి; చూ, సముద్రము.

ద్వే

ద్వేషణుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్విషత్తు.
ద్వేషము, సం. వి. అ. పుం. = దేసము, పగ: చూ, విరోధము. 1.
ద్వేషి, సం. విశే: చూ, ద్విషత్తు.
ద్వేషించు, సం. అ. క్రి: చూ, విరోధించు.
ద్వేష్ట, సం. విశే. (ద్వేషించువాఁడు): చూ, ద్విషత్తు.
ద్వేష్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ద్విషత్తు: విశే. 2. పగఁగొనఁదగినవాఁడు: చూ, ద్విషత్తు.

ద్వ్య

ద్వ్యక్షరము, అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.
ద్వ్యక్షరి, అం. —పై—
ద్వ్యష్టము, సం. వి. అ. న. రాగి: చూ, లోహము. 1.

ధు

ధుంధుం, వా, అవ్య, కోపమునందలి ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
ధుంధుమారము, సం. వి. అ. పుం. 1. కఱమూపము: చూ, పొగ; 2. పట్టుపురుగు: చూ, పురుగు.
ధుతము, సం. విణ. రూ. ధూతము. 1. కదలింపఁబడినది: చూ, వేల్లితము; 2. విడువఁబడినది: చూ, సముజ్ఝితము; అం. 3: చూ, శిరఃక్రియలు.
ధుత్తూరము, సం. వి. అ. పుం. (రూ-ధుస్తూరము.|ధుర్తూరము. ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము.
ధుని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఏఱు: చూ, నది.
ధుర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-ధురి. బరువు: చూ, భారము. 1.
ధురంధరము, సం. వి అ. పుం. (రూ-ధురీణము - ధుర్యము - ధూర్వహము-ధౌరేయము.) 1. బరువు మోసెడు ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; విణ. 2. బరువుమోయునది: చూ, వృషభము. 1.
ధురంధరుఁడు, సం. విణ. (రూ-ధుర్యుఁడు-ధురీణుఁడు-ధూర్వహుఁడు-ధౌరేయుఁడు) బరువుమోయువాఁడు; చూ, భారవాహుఁడు.
ధురి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-ధుర.
ధురీణము, సం. వి. అ. పుం. విణ: చూ, రూ-ధురంధరము.
ధురీణుఁడు, సం. విణ: చూ, ధురంధరుఁడు.
ధురీన, మి. క్రి: చూ, యుగపత్.
ధురీలున, —పై.—
ధుర్తూరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ధుస్తూరము.*
ధుర్యము, సం. వి. అ. పుం. విణ: చూ, రూ-ధురంధర
ధుర్యుఁడు, సం. విణ: చూ, ధురంధరుఁడు.
ధుస్తూరము, సం. వి. అ. పుం: చూ. రూ-ధుత్తూరము

ధూ

ధూంక్ష్మము, సం. వి. న్. పుం. తెల్లకాకి: చూ
ధూంగియాల బ్రాహ్మణులు, అం. నేపాళదే

ధూమకేతువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. = దుముగతి కేతు. తోఁక చుక్క: చూ, రిక్క; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
ధూమధ్వజుఁడు, సం. వి. అ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
ధూమనాళిక, వా. వి. పొగగొట్టము.
ధూమయోని, సం. వి. ఇ. పుం. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1.
ధూమలము, సం. వి. అ. పుం. 1. నలుపుమించఁ గలసిన యెఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 2. నలుపుమించఁ గలిసిన యెఱుపుఁ గలది; చూ, వర్ణము. 6.
ధూమశకటము, వా. వి. పొగబండి: చూ, శకటము. 1.
ధూమిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మూడమంచు: చూ, హిమము.
ధూము, వా. వి. కలత. జాడ్యము.
ధూమ్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ధూమముల గుంపు.
ధూమ్యాటము, సం. వి. అ. పుం. రూ-ధూమ్రాటము. కూఁకటి మూఁగ: చూ, భృంగరాజము. 3.
ధూమ్రపత్రిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పొగచెట్టు.
ధూమ్రము, సం. వి. అ. పుం. విణ: చూ, ధుమలము.
ధూమ్రశూకము, సం. వి. అ. న: చూ, లొట్టిపిట్ట.
ధూర్జటి, సం. వి. ఇ. పుం. 1 : చూ, శివుఁడు; 2. కాళహస్తి మా... వాసినకవి.
ధూ... న. 1. ఒకరకము ఉప్పు: చూ, లవ
...మ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము.
...ధూర్తుఁడు. 1: చూ, పందెకాఁడు;
...
...ణ. —పై.—
...విణ: చూ, ధురంధరము.
...రంధరుఁడు.
... గాలి: చూ, వాయువు. 1.
...
...ళి: చూ, రేణువు. 1.
... చూ, ధూమకదంబము.
...బూడిదరంగు: చూ,
... విణ. 3. బూడిద
...గిన యింటిపేరుగా

ధృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ధరించుట : చూ, పెట్టుకోలు; 2. ధైర్యము; చూ, స్థైర్యము. 1; 3. ఆనందము, సౌఖ్యము (అని కొందఱు): చూ, సంతోషము; పుం. 4 : చూ, యజ్ఞము; అం, 5; చూ, ఛందస్సులు; 6: చూ, యోగములు. (ధ్రుతిఅని కొం దఱు.)

ధృతిర్మాలి. అం : చూ, శస్త్రములు

ధృవ, సం. వి. అ. స్త్రీ. మియ్యాకుపొన్న *: చూ, పాలపర్ణి.

ధృవక, అం : చూ, దేశీయ క్రియలు.

ధృవకోకిల, పా. పద్యవిశేషము : చూ, వృత్తము. 1.

ధృవము, అం : చూ, పశబ్దక్రియలు.

ధృవములు, అం. ఉత్తరధృవము, దక్షిణధృవము. (2).

ధృవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. అం: చూ, రూ- ధ్రువుఁడు. (ధ్రువుఁడు అని కొందఱు.)

ధృష్టలంజ, సం. వి. అ. స్త్రీ. = దండులంజె; చూ, జంపు లాఁడి.

ధృష్టుఁడు. సం. విణ. 1. = దిట్ట - దంట - దట్టుఁడు. (రూ - ధృష్ణుఁడు - ధృష్ణువు) చూ, దిట్టఁడు; అం. 2. శృంగారనాయక చతుష్టయములోఁ [illegible] స్త్రీ గమ నాదులచేఁ దప్పుచేసియు నిర్భయుఁ[illegible] [illegible]తులు; (చూ, శృంగారనాయకులు)

ధృష్ణువు, సం. విణ. ఉ. 1 : [illegible]
సభలో సంశయింపఁబడినది [illegible]

ధృష్ణుహామ, సం. విణ. ఉ. 2 [illegible]

[illegible]

ధే. దా. వి. గుఱ్ఱమును [illegible]
[illegible] 8, అ 62: చూ, [illegible]

ధేనుక, సం వి. అ. స్త్రీ. 1. [illegible]
2. ఆఁడేనుఁగు : చూ [illegible]
హయము : 4. [illegible]
పార్వతి 1. [illegible]

ధేనుకము. సం. వి [illegible]

ధేనుకసూదనుఁడు [illegible]

అవతోక - అవతోక, ఉపఘాతిని, ప్రవద్గర్భ; (తె).- ఈచు కొనునది; ౪. కట్టినపిదప నాఁటోతు పొఱఁగా నీచుకొన్న యావు.—గర్భోపఘాతిని, వేహత్తు; ౫. ఈనుచున్నయావు (దూడతోఁగూడినయావు.)—దోగ్ధ్రి; ౬. ఒకవిధమైనవన్నె గలయావు. (తె.) చూరియావు; ౭. కట్టుటకు నీడువచ్చిన యావు.—కాల్య; ౮. కామధేనువు.—[illegible] రవీరి, కామద— కామదుఘ—కామధుక్, కామధేనువు. (తె).—అడిగిన నొసఁగెడియావు ఈవులమొదవు చదలుఁదొడుకు, జేజేగిద్ది, తెలిమొదవు - తెల్లమొదవు, పాల్కడలికాన్పు, పుడుకుఁ దొడుకు, వింటిపసి, వేదికిలఁబడు దొడుకు, వెలిగిద్ది - వెలుపుగిద్ది, వెలుపుటావు; ౯. గొడ్డుఅవు. గోవశ, వంధ్య. వశ; (తె).-గొడ్డు; ౧౦. చాలాకాలమునకునుందీసినయావు -చిఱసూత, బష్కయణి. (తె).—తరిపియావు- తఱపియావు; ౧౧. చిత్రవర్ణములుగలయావు - చిత్రగవి. (తె).—చెమటి యావు - చేమటియావు; ౧౨. తెల్లనియావు. —(తె.)— అచ్చావు; ౧౩. తొలిచూలావు — ఉపసర్య, గృష్టి ఘృష్టి నవసూతిక. (తె).- తొలిచూలావు; ౧౪. దూడలుబ్రతికిన యావు - అభివాన్య; ౧౫. దేవతాదుల నుద్దేశించి యథేచ్ఛ ముగ విడిచినయావు. (తె).—జన్నియ - జన్నె; ౧౬. దానార్థ మేర్పరచినయావు - క్షీరధేనువు; - ౧౭. నల్లావు.- నీలధేనువు. (తె). కఱియావు; ౧౮. నీటియావు —ఉస్రిక - ఉస్త్రిక, కాళింది - కాళింది. (తె.)—నీటిఅవు - నీటియావు, ౧౯. పుల్లావు.—[illegible] నీల (తె).—పుల్లావు; ౨౦. పొట్టిఅవు - కుట్ట; ౨౧. బందెవడ్డయావు - ధేనుష్య; ౨౨. బెల్లము లోనగువానితో జేసిన అవు.- గుడధేనువు (తె) — గొడ్డు; ౨౩. మంచిరూపముకలిగి చాలపాలిచ్చెడియావు. —నిచికి దూ- నైచికి; (తె) అబ్బావు, పాడియావు. పాలావు. ౨౪. [illegible]లవన్నె యావు.— శబలి-శబలి; ౨౫. యజ్ఞ[illegible]వు, [illegible]వు, ౨౬. రక్షలుగలయావు.— అభ్యంక; ౨౭. [illegible] యాఁబోతుచేత వెంటాడించఁబడినయావు.— [illegible] (తె).—ఎదావు-వెదావు, వెదమొదవు; ౨౮. [illegible]వు-గుడ; ౨౯. సాధువైనయావు.—అచండి,సుక[illegible] [illegible]ంగిఅవు; ౩౦. సొధుప్రకాసియావు. కరట, [illegible]త. (తె).— అలవ-అలసలు. ఒఱియ.

దూడ, పెయ్య- పేయ, లేఁగ; ౩౦. రెండేండ్లపెయ్య — ద్విహాయని, ద్వివర్ష; ౩౭. మూఁడేండ్లపెయ్య.— త్రిహాయని, త్ర్యబ్ద: ౪౦. నాలుగేండ్లపెయ్య.— చతురబ్ద, చతుర్హాయని; ౪౧. వత్సతరి. (౩)— తఱపిదూడ. తరుపు- తఱపి- తఱుపు; ౪౨. పాలచేఁపుటకు నిర్మించిన ప్రాణములేని తోలుపెయ్య. (౭)— చేటపెయ్య — చేఁతపెయ్య. ౪౩. అవిశ్వాస. ౪౪. ఆవు గేదె లోనగునది: పాదబంధనము. (మిగిలియున్న విశేషాదులకు "సౌరభేయి" చూడుము.)

ధేనుష్య, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. బందెవడ్డయావు. కుదువఁబెట్టిన యావు (అనికొందఱు): చూ ధేనువు. ౨౧; 2. బందెవడ్డయెనుము, కుదువఁబెట్టినయెనుము, (అని కొందఱు): చూ, మహిషి.

ధై

ధైనుకము, సం. వి. అ. న. ఆవులమంద: చూ, ధేనువు. ౩౪.

ధైర్యం సర్వత్ర సాధకమ్ న్యా. ఎల్లెడల ధైర్యము కార్యసాధకము.

ధైర్యము, సం. వి. అ. న. 1. ధీరత్వము, దీమసము: చూ స్థైర్యము. 1; అం. 2. దీనికి ఉపమానములు.— పర్వతము (మేరువు); అం. 3: చూ, శృంగారచేష్టలు.

ధైర్యశాలి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, దిట్టఁడు.

ధైర్యే సాహసే చ లక్ష్మీః, న్యా. ధైర్యమునందును సాహసమునందును లక్ష్మి నివసించును

ధైవతము, అం. (నాభ్యాదిస్థానములవలనఁ బుట్టినది. బుద్ధిమంతులచేఁబాడఁబడునది : చూ, సప్తస్వరములు. స్వరము. 2: (చూ, ఉచ్చతమము).

ధైవతి, అం: చూ, శుద్ధజాతులు: (చూ, అంశములు).

ధో

ధోత, అం: చూ, విసరులు.

ధోరణము, సం. వి. అ. న. ఎక్కఁదగిన యేనుఁగు లోనగునది: చూ, వాహనము.

ధోరణి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పద్ధతి: ... పంక్తి: చూ, వరుస.

ధోక్ష, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ ...

ధ్యాతము, సం. విశే. ధ్యానింపఁబడినది.

ధ్యాతవ్యము, సం. విశే. ధ్యానింపఁదగినది: ధ్యేయము.

ధ్యానము, సం. వి. అ. న. = దేనము. 1. తలఁచుట: చూ, స్మృతి. 1; అం. 2. (చాంచల్యము లేక భగవంతుని మనసునసున తలఁచుట): చూ, యోగాంగములు: (చూ, అంగము. 9); 3. (అమ్మహామహుఁ డగు రాఘవేంద్రుండు నాకన్నులకుఁ గల నిప్పచ్చరం బెల్లఁ దీర్చును? ఎప్పుడు నామనంబున కాశ్వాసంబు గలుగు. ఇది యెన్నఁడేని చేకూరునో!): చూ, సంచారిభావములు.

ధ్యానించు, సం. స. క్రి. అవధరించు. చూ, తలఁచు. 2.

ధ్యామము, సం. వి. అ. న. 1. రూ-ధ్యాముము, కామంచిగడ్డి*: చూ, తృణము. 1; 2. దవనము*: చూ, రుచి. 1; విశే. 3. నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6.

ధ్యాయము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-ధ్యామము. 1.

ధ్యే

ధ్యేయము, సం. విశే: చూ, ధ్యాతవ్యము.

ధ్రు

ధ్రుతి, అం. (ధృతి అని కొందఱు) (ఆంజనేయా! ఇంక నా జన్మమునకు రాము నొకసారి కన్నులం గాంచినం జాలు): చూ, సంచారిభావములు.

ధ్రువ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఋగ్వేదము: చూ, స్రువము; 2. గుబ్బపుసుడి: చూ, సుడి. 1;3 గుబ్బపుసుడియుండు చోటు; 4 చాఁగ*; చూ, స్రుక్; 5. ముయ్యాకుపొన్న*: చూ, సాలపర్ణి; అం. 6. = ధరువు: చూ, సూచకములు.

ధ్రువము, సం. వి. అ. న. 1. ఊహ: చూ, యోచన; 2. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. ... పుం. 3: చూ, మఱ్ఱి*: 4. మోదుగు: చూ, వృక్షము ... పదునాలుగక్షరముల... ఎడతెగనిది;

ధ్వజముఁడు, సం. వి. అ. పుం. కల్లమ్మెడువాఁడు: చూ, సురాజీవి.

ధ్వజని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దండు: చూ, సేన. 1; 2. సీమా భేదము.

ధ్వని, సం. వి. ఇ. పుం. 1. మ్రోఁత, శబ్దము: చూ, స్వరము. 2; 2. వ్యంగ్యప్రధానపదము: చూ, స్వరము. 2.

ధ్వనించు, సం. అ. క్రి. 1. మ్రోయు: చూ, శబ్దించు; 2. కూయు: చూ, శబ్దించు.

ధ్వనిగ్రహము, సం. వి. అ. న. చెవి: చూ, శ్రోత్రము.

ధ్వనితము, సం. విశే. మ్రోయునది. రవణము. 2.

ధ్వాఙ్క్షద్వేషువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, కణాదిబొంగు.

ధ్వన్యనుకరణము, అం. ధ్వన్యనుకరణంబులు ద్వి - త్రి - చతురుక్తంబులు నగు: చూ, హూహూ.

ధ్వస్తము, సం. విశే. 1. నశించినది: అంతరితము; 2. జారినది: చూ, స్రస్తము.

ధ్వా

ధ్వాంక్షపుష్టము, సం. వి. అ. పుం. కోయిల: చూ, సాఁకుడు పులుఁగు.

ధ్వాంక్షము, సం. వి. అ. పుం. 1. కాకి: చూ, వాయసము; 2. కొక్కెర: చూ, బకము.

ధ్వాంతము, సం. వి. అ. న. చీఁకటి: చూ, మేచకము.

ధ్వానము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ధ్వని. 1.

న

న, ఒక యక్కరము. సం. వి. అ. పుం. 1. పిక్కారి: చూ, వినాయకుఁడు. 1; 2. కయ్యము: చూ, యుద్ధము; 3. దానము: చూ, వితరణము; 4. మేలు: చూ, శుభము. 1; స్త్రీ. 5. [illegible] 1; [illegible] తెలివి: చూ, బుద్ధి. 1; 7. [illegible] 8. గొడ్రాలు: చూ, [illegible]; 10. మిక్కి [illegible]

నంగనాచి, 1.—పై.—; వి. 2: చూ, వల్లచిలుక.

నంగి, దే. వి. ముక్కుతో మాటాడఁబడుమాట: చూ, శబ్దము.2.

నంగిమాట, —పై.—

నంగు, దే. అ. క్రి. ముక్కుతో మాటాడు.

నంచు, వా. స. క్రి: చూ, రూ-నంజు. 3.

నంజ, వా. వి. 1. మాగాణి: చూ, పొలము:(చూ, భూమి. 1.); 2: చూ, పచ్చడి.

నంజ, వా. వి.—పై.—(రూ-నంజు).

నంజు, దే. వి. 1 విషము. స్వా. 5, ఆ. 50: చూ, విసము. 1; 2: చూ, రూ-నంజ; 3. నెత్తురు చచ్చి తెల్లవాఱుట. నజు; స. క్రి. 4. రూ-నంచు. కూరలు లోనగు వ్యంజనములను తిను: చూ, సాపడు.

నంజుడు, దే. వి. ఎఱచి. భార. అను. 4, ఆ, 379: చూ, శుక్తము. 2.

నంజుడుదిండి, దే. వి. 1: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. అచ్చ. సుం. కాం. 158; విశే. 2. మాంసమును దినువాఁడు.

నంజుడుముక్క, వా. వి: చూ, శుక్తము. 2.

నంజువాఱు, దే. అ. క్రి. (నంజు + పాఱు) నెత్తురుచచ్చి తెల్లపాఱు.

నంటు, దే. వి. 1. రూ-అంటు: చూ, స్నేహము. వసు. 4, ఆ. 36; విశే. 2: చూ, స్నేహితుఁడు. శకాం. 1, ఆ. 33.

నంటుకత్తె, గ్వా. విశే: చూ, రూ-అంటుకత్తియ.

నంటుకాఁడు, దే. విశే: చూ, రూ-అంటుకాఁడు.

నంద్రకాయ, వా. వి: చూ, పీత.

నంద, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కొన్నితిథులు కలిసిన తిథి; చూ, తిథి; 2. ముంత: చూ, పాత్రము. 6; 3. కలిమి: చూ, సంపద; పా. 4. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క పాదము తగణ లగములతోఁ గూడినదై ఐదవఛందస్సు నందుఁ బుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1; అం. 5: చూ, గాంధారగ్రామగత మూర్ఛనలు.

[illegible] అ. పుం. 1. విష్ణుఖడ్గము (దేవకీనను [illegible] 2; విశే. 2. సంతోషించునది:

నధ్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ టంగువారు; చూ, వరత్ర.
నన, దే. వి. 1. చిగురు: చూ, విద్రుమము; 2. కోరకము: చూ, మొగ్గ. 1; 3. పువ్వు: చూ, సుమము.
ననంద, సం. వి. ఋ. స్త్రీ. (రూ-ననాంద-నానంద - నానాంద-ననందిప) మగనితోడఁబుట్టిన ఆఁడుది, ఆఁడుబిడ్డ: చూ, వదినె.
ననఁబోఁడి, దే. వి. (నన + పోఁడి) 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ: 2. పువ్వువలె మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
ననకారు, ద్వ. వి. చైత్ర వైశాఖమాసములు, వసంతఋతువు: చూ, మాసద్వయము.
ననసీరు, ద్వ. వి. పూఁదేనె: చూ, మకరందము.
ననయు, దే. అ. క్రి. 1. పుష్పించు: చూ, వికసించు; 2: చూ, పల్లవించు.
ననవిలుకాఁడు, దే. వి. పుష్పధన్వుఁడు: చూ, మన్మథుఁడు (ఇట్లు ననవింటివాఁడు.)
ననవిలుకావన్న, దే. వి. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1.
ననవిలుతుఁడు, దే. వి: చూ, ననవిలుకాఁడు.
ననుఁబాయి, వా. వి. రూ-నన్బ్రాయి-ననుఁబ్రాయి. చక్కఁగా ఉడుకని బియ్యము, నలుగుబియ్యము: చూ, బియ్యము.
ననుఁబ్రాయి, దే. వి — పై. —
ననుఁబ్రాయివడు, ద్వ. అ. క్రి. ననుఁబ్రాయియగు. జై. 8, ఆ. 198.
ననుచు, దే. అ. క్రి. 1. పూఁచు: చూ, రూ-ననయు. 1; 2. మొగ్గయెత్తు; 3: చూ, పల్లవించు: 4. అనురాగమొందు; 5: చూ, ముమ్మరించు; 6: చూ, సొగియు; ప్రే. 7. ననిపించు.
ననుపు, దే. వి. 1. అనురాగము: చూ, స్నేహము. 1; 2. అతిశయము. నై. 7, ఆ, 161: చూ, హెచ్చు. 2; 3. ఇంపు: చూ, సౌందర్యము; వా. 4 పెంపు.
ననుపుకత్తె, ద్వ. విశే. 1. ప్రియురాలు: చూ, స్త్రీ; 2. చూ, అంకులాఁడి.
ననుపుకాఁడు, దే. విశే. 1. ప్రియుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. 1; 2: చూ, విటుఁడు. స్వా. 2, ఆ. 73.
ననుపువడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, పొత్తుసేయు.
నన్న, దే. విశే. కుఱుచ: చూ, హ్రస్వము.
నన్నూఱు, దే. స. (నాలుగు + నూఱు) (400) చతుశ్శతము. కాశీ. 5, ఆ. 192.
నన్నుకాఁడు, దే. విశే: చూ, రూ-ననుపుకాఁడు.
నన్బ్రాయి, దే. వి: చూ, రూ-ననుఁబాయి.
నపాపేప్రతిపాపీస్యాత్, లో. ఇతరుఁడు తనయెడ దుష్టుఁడైనం తనె దాను నతనియెడ దుష్టుఁడు గాగూడదు.
నపీరు, వా. వి. ఊఁదు వాద్యవిశేషము: చూ, స్వరము. 2.
నప్పి, వా. వి. అబ్బి: చూ, శిశువు.
నపుంసకత్వము, సం. విశే. (ఊబ.): చూ, షండత్వము.
నపుంసకలింగము, అం: చూ, లింగములు.
నపుంసకుఁడు, సం. వి. అ. న: చూ, షండుఁడు.

నప్త, సం. వి. ఋ. స్త్రీ. 1. రూ-నప్త్రి. (కొడుకు కూఁతురు, కూఁతుకూఁతురు): చూ, మనుమరాలు; పుం. 2. పౌత్రుఁడు (కొడుకు కొడుకు): చూ, మనుమఁడు. (దౌహిత్రుఁడు = కూఁతురుకొడుకు); 3. ప్రపౌత్రుఁడు: చూ, ముమ్మనుమఁడు.
నప్త్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, నప్త. 1.
నప్పు, వా. స. క్రి. పచ్చిసులోనగు ఆటలలోని కాయలు నడిపించు
నబ్రూయాత్సత్యమప్రియం, లో. సత్యమైనను అప్రియవాక్కును వచింపరాదు.
నఫా, వా. వి. లాభము (నభా అనియు)
నభప్రాణుఁడు, సం. వి. అ. పుం. గాలి: చూ, వాయువు. 1.
నభము, సం. వి. స్. న. 1. రూ-నభసము-నభస్సు, ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1; 2: చూ, స్వర్గము; పుం. 3. శ్రావణమాసము: చూ, మాసము. 1; 4. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 5. వర్షాకాలము (శ్రావణ భాద్రపదములు): చూ, మాసద్వయము; 6. బిసతంతువు: చూ, పద్మము. 1; 7. తమ్మపడికము: చూ, పాత్రము. 6; 8: చూ, ముక్కు.
నభసంగమము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పక్షి.
నభస్యము, సం. వి. అ. పుం. భాద్రపదమాసము: చూ, మాసము.
నభస్వంతుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, నభప్రాణుఁడు.
నభూతో నభవిష్యతి, న్యా. (స్పష్టము.)
నభోగజము, సం. వి. అ, పుం: చూ, నభము. 4.
నమకము, పా. ప్రతిమంత్రమునకును ఆద్యంతములయందు నమశ్శబ్దమున్నందున నమకమనఁబడుచున్నది. "నమస్తే రుద్రమన్యవ ఉతోత ఇషవే నమః" ఇత్యాది; (చమకము— హెచ్చుగ చకార మకారములతోఁగూడిన ప్రార్థనమంత్రములు గలది కావున చమకము. 'వాజశ్చమే ప్రసవశ్చమే.' ఇత్యాది) (రెండును రుద్రాభిషేకమం దుపయోగింతురు గనుక చమకముగూడ నిచట తెలుపఁబడియె.)
నమనము, సం. వి. అ. న. వంగుట: చూ, భుగ్నము. 1.
నమలి, వా. వి. కేకి: చూ, మయూరము.
నమలు, దే. స. క్రి. రూ-నములు. తిను: చూ, సాపడు.
నమలుట, వా. వి. చర్వణము.
నమశ్శివాయ, పా. పంచాక్షరి: చూ, మంత్రము. 1.
నమసితుఁడు, సం. విశే. రూ-నమస్యితుఁడు. నమస్కరింపఁబడినవాఁడు: చూ, పూజితుఁడు.
నమస్కరించు, సం. స. క్రి: చూ, మ్రొక్కు.
నమస్కారము, సం. వి. అ. పుం. 1. చేమోడ్పుట; చూ, హాజిగలు; అం. 2: చూ, ఉపచారములు; 3: చూ, ఉపచారములు.
నమస్కారి, సం. వి. ఈ స్త్రీ: చూ, సోఁకుడుముడుఁగు*.
నమస్కృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, నమస్కారము. 1.
నమస్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పూజ: చూ, సపర్య.
నమస్యితుఁడు, సం విశే: చూ, రూ-నమసితుఁడు.
నమస్సు. సం. వి. స్. న: చూ, నమస్కారము. 1.
నమాజు, వా. వి: చూ, నిమాజు.

న మాతే శపతే పుత్రిమ్, న్యా. తల్లి పుత్రునిఁజావుమని శపింపదు.

నమించు, సం. స. క్రి: చూ, మ్రొక్కు. శకాం. 1, అ. 18.

నమితము, సం. విణ. 1. వంగినది: చూ, వక్రితము; అం. 2: చూ, చుంబనములు.

నమిలి, దే. వి: చూ, రూ-నమలి.

నముగాములు, వా. వి: చూ, మేలుకీళ్ళు.

నముచిసూదనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుతేఁడు.

నములు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నమలు.

నముహ్యేదర్థకృచ్ఛ్రేషు నచ ధర్మం పరిత్యజేత్, న్యా. మానవులను రత్నము వెదుకదు. మానవులే దానిని వెదుకుదురు.

నమూదు, వా. వి: చూ, రూ-నమోజు-నమోదు.

నమూనా, మాదిరి. రూ-నమోనా.

నమేరువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సురపొన్న *: (దీనికి దోహదము హనితము).

నమోజు, వా. వి. పేరుచేర్చుట.

నమోదు, —పై.—

నమోనా, వా. వి: చూ, రూ-నమూనా.

నమ్మకము, దే. వి: చూ, విశ్వాసము.

నమ్మదుంప, దే. వి: చూ, సుపుష్పము.

నమ్మలు, వా. వి. బ. వీఁపుమీఁదఁజేయు నఖక్షతములు: చూ, నఖక్షతములు.

నమ్మి, దే. వి. 1: చూ, నమ్మదుంప*: 2. రూ-నెమ్మి: చూ, నమలి.

నమ్మిక, దే. వి: చూ, రూ-నమ్మకము.

నమ్మిగ, -పై.-భార. ఉద్యో. 1, అ. 315.

నమ్మినవాఁడు, వా. వి. అపుం: చూ, స్నేహితుఁడు. 1.

నమ్ము, దే. స. క్రి: చూ, విశ్వసించు.

నమ్మువాఁడు, వా. వి: చూ, నమ్మినవాఁడు.

నమ్రమగు, మి. అ. క్రి: చూ, వంగు.

నమ్రము, సం. విణ: చూ, నమితము. 1.

నయ, దే. వి: చూ, సౌందర్యము.

నయగారము, దే. వి (నయము+కారము) 1. మృదుత్వము. స్వా. 1, అ. 135: చూ, సుకుమారము: 2. మృదువచనము: చూ, శబ్దము. 2; 3 కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 4. అనుకూలము: చూ, స్నేహము. 1.

నయగారి, దే. విణ. (నయగారము+ఇ) 1. మృదుత్వము గలవాఁడు; 2. మృదువచనము గలవాఁడు.

నయనము, సం. వి. అ. న. 1. కన్ను: చూ, లోచనము; 2: చూ, పొందింపు.

నయపుపారువు, అం: చూ, ఉపవీతములు.

నయము, సం. వి. అ. పుం. 1. నీతి: చూ, సత్యము. 1; 2: చూ, నయనము. 2; 3. జూదమునందలి భేదము: చూ, వ్యవహారము. 4; దే. వి. (1): చూ, లాభము: (2) సుఖపు. భార. ఉద్యో. 2, అ. 110: చూ, స్నిగ్ధము. 2; (3 మృదుత్వము. సర్వ. 8, అ. 36: చూ, నయగారము. 1; (4): చూ, సౌందర్యము; విణ. (5) వెలతక్కువ; చూ, వెల. 1; (6) నునుపైనది: చూ, స్నిగ్ధము. 2; (7) మేలైనది: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; (8) మృదువైనది: చూ, సాంద్రము. 3; (9) అందమైనది: చూ, సౌందర్యము: వా. (10) వ్యాధి తగ్గుచున్నదనెడు సూచన. "వాని జ్వరము నిన్నటికంటె నయము": (11) సమస్త శాస్త్రములలోను పాండిత్యమును కొద్దికొద్దిగా యొకనికిమించి యొకఁడు సంపాదించినాఁడనెడు సూచన. (ప్రతివిషయమునందును "నయము" అను శబ్దము ఉపయోగింపఁబడును.) "వానికంటె వీఁడు చదువు సంధ్యలలో నయము."

నయించు, సం. స. క్రి. పొందించు: చూ. ప్రాపించు.

నర, దే. వి. 1. (రూ-నరపు-నరుపు-నెరపు): చూ, పలితము. 1; 2. ముదిమిచే తెల్లఁబాఱిన వెండ్రుక: చూ, వెండ్రుక. 1.

నరకఁడు, వై. విణ. = నరంగ-నారంగ. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

నరకజిత్తు, సం. వి. త్. పుం. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

నరకము, సం. వి. అ. పుం. రూ-నారకము. (పాపిష్ఠులను తన సమీపమును బొందించునది) కుజము, దుర్గతి, నిరయము: చూ, నరకములు.

నరకములు, అం. తామిస్రము, లోహశంకువు, మహానిరయము, శల్మలి-శాల్మలి, రౌరవము, కుంభలము, పూతిమృత్తికము, కాలసూత్రము, సంఘాతము, లోహితోదము, సవిషము, సంప్రపాతనము, మహానరకము, కాకోలము, సంజీవనము, మహాపథము, అవీచి, అంధతామిస్రము, కుంభీపాకము, అసిపత్రము-అసిపత్రవనము, తపనము-తాపనము-(21)-ఇవిగాక మఱికొన్ని నరకములు-అంధకూపము, అంధతామిస్రము మొ. అంబరీషము, ఋజీషము, కరాళము, శల్మషము, కుట్మలము, కేనారము, ఘనవాతము, ఘనోదధి, తప్తకుంభము, తప్తపాషాణకుండము, తప్తవాలుకము, తప్తహూర్మికుండము, తప్తసురాకుండము, తమసము, దుర్గతి, పరితాపము, మహారౌరవము, సంహారము. (మిగతవానికి "సంహారము 2" చూడుము.)

నరకములు, వానిని అనుభవించువారు, పా. ౧. రౌరవము (కూటసాక్షి, పక్షపాతి, అసత్యవాది, భ్రూణహంత, గురుహంత, గోఘ్నుఁడు, ఉచ్ఛ్వాసనిరోధకుఁడును); ౨ శూకరము (సురాపానము, బ్రహ్మహత్య, బంగారుదొంగిలుట మొ. చేయువారును); ౩ తప్తలోహము (క్షత్రియులను, వైశ్యులను, రాజభటులను వధించువాఁడును, సోదరితోసంగమించువాఁడును, గురుతల్పగుఁడును); ౪. మహాజ్వాలము (కోడలినిగాని, కుమార్తెనుగాని కూడువాఁడు); ౫. శబలము (పరదూషకుఁడు, గురునవమానించువాఁడు. వేదమును దూషించువాఁడు, వేదవిక్రయుఁడు, పొందరాని స్త్రీఁ బొందువాఁడు); ౬. విమోహము (మర్యాదహీనుఁడు, చోరుఁడు); ౭. కృమిభక్ష్యము (దేవ, బ్రాహ్మణ, పితరులను ద్వేషించువాఁడు); ౮. కృమీశము (దుష్టునాశించి యాగాదుల చేయువాఁడు); ౯. లాలాభక్ష్యము (పితృదేవతలను, దేవతలను, అతిథులను సత్కరింపక భుజించెడివాఁడు); ౧౦. విశసనము. (శరకర్త, వేధకుఁడు, రంధ్రాన్వేషకుఁడు; ఖడ్గాది యుద్ధ సాధనము

చేయువాఁడు); ౧౧. అధోముఖము. (పట్టరాని దానమును పట్టువాఁడు, అనర్హులచే యాగములు చేయించువాఁడు, తెలియకయే జ్యోతిశాస్త్రము నెఱిఁగినట్లు నటించువాఁడు); ౧౨. కృమిపూయము. (ఒంటరిగా తినువాఁడు, లక్క-పాదరసము-మాంసము-ఉప్పు-నువ్వులు అమ్మెడు బ్రాహ్మణుఁడు); ౧౩. రుధిరాంధము. (నాటకమువలన జీవించువాఁడు, చేఁపలఁ బట్టువాఁడు, కుండలయం దన్నము తినువాఁడు, విషముపెట్టువాఁడు, కుట్టుపనివాఁడు, తనభార్య వ్యభిచారమువలన జీవించువాఁడు, పర్వములయందు స్త్రీలతో సంగమించువాఁడు, ఇండ్లకు నిప్పుపెట్టువాఁడు, మిత్రఘ్నుఁడు, శకునములు చెప్పువాఁడు, గ్రామపురోహితుఁడు); ౧౪. వైతరణి. (కల్లమ్మువాఁడు, గ్రామములను నాశనము చేయువాఁడు, తేనెపట్టులను దీయువాఁడు); ౧౫. కృచ్ఛ్రము (రేతఃపానము చేయువాఁడు, మర్యాదను భేదించి వర్తించువాఁడు, శౌచ్యములేనివాఁడు, మోసముచే జీవించువాఁడు); ౧౬. అసిపత్రవనము. (అనవసరముగాఁ జెట్లను నఱుకువాఁడు); ౧౭. వహ్నిజ్వాలము (గొఱ్ఱెలమందను బెంచెడువాఁడు, వేఁటకాఁడు); ౧౮. సందంశము. (వ్రతలోపము చేయువాఁడు, స్వాశ్రమభ్రష్టుఁడు); ౧౯. శ్వభోజనము (పగటివేళను, స్వప్నముల యందును రేతస్ఖలనముగావించు బ్రహ్మచారియు, పుత్రులచేఁ జదివింపఁబడు తండ్రులును); (మిగితవివరములకు "సంహారము. 2." చూడుము.)

నరకాంతకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కృష్ణుఁడు: చూ, విష్ణువు.1.

నరకాసురుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మహితుఁడు.

నరకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఒక యసురుఁడు; చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

నగర, దే. వి. మడ్డువు. గిడిగి; చూ, వీణె.

నరగజము, —వై.—

నరగతి, అం: చూ, గతులు.

నరపాలుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఱేఁడు: చూ, రాజు. 1.

నరపు, దే. వి: చూ, నర. 1.

నరభూమి, అం: చూ, ఇలావృతము.

నరము, సం. వి. అ న. 1: చూ, రామకర్పూరము; దే. వి. (1) నాడి: చూ, సిర, 1.

నరయు, దే. అ. క్రి. ముదిమిచే వెంద్రుకలు తెలుపగు: రూ-నరియు, ఉరియు.

నరవ, దే. వి. అరవ: చూ, మార్గము. 1.

నరవాహనుఁడు, సం. వి. అ.పుం. కుబేరుఁడు:చూ. శ్రీదుఁడు.

నరసింగఁడు, వై. వి. = నరసింహ. కళా. 1, అ. 2: చూ, సింగఁడు. 1.

నరసింగము, 1. = —వై.—; 2: చూ, నృసింహము, నారసింహము.

నరసింహము, సం. వి. అ. పుం. = నరసింగము. —వై.—

నరాజి, దే. వి. (రూ-నరాజీ-నారాజి-నారాజీ) శక్తి: చూ. రిష్టి. 2.

నరాజీ, దే. వి: చూ, రూ-నరాజి.

నరాయణుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నారాయణుఁడు.

నరిగి, దే. వి. ఒకరకము గొఱ్ఱెరంగు.

నరిడి, దే. వి. గుండెయుబ్బరపు పశురోగము: చూ, పశురోగము.

నరియఁడు, దే. వి. నక్క. ఉ. రా. 6, అ. 235: చూ, సృగాలము.

నరియు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నరయు.

నరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-నారుఁడు. 1: చూ, మనుష్యుఁడు; 2. అర్జునుఁడు: చూ, విజయుఁడు, 1; 3. ఒక ఋషి: చూ, ముని. 1.

నరుకు: చూ, రూ-నఱుకు.

నరుజు, దే. వి. చీములచాల్పు.

నరుపు, దే. వి: చూ, రూ-నర. 1.

నరులుగిననిపెద్దలు, మి. వి. బ: చూ, వేలుపు. సాం. దే. 18.

నరేంద్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రాజు. 1; 2: చూ, వ్యాళగ్రాహి.

నర్కుటము, అం. (కోకిలకాకము) ఒక్కొక్క పాదమున న-జ-భ-జ-జ-వగణములు గలిగి ౧౧వ యింట యతిగలిగి సప్తదశ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము.1.

నర్కరము, సం. వి. అ. న. మేఁడపోతు: చూ, మేషము. 1.

నర్తనము, సం. వి. అ. న. = నాటకము: చూ, నటనము. 1.

నర్తకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆటకత్తె; చూ, శైలూషి; 2. ఆఁడేనుఁగు: చూ, హస్తి; 3. గువ్వగుత్తిక *: చూ, రాజాక్షము.

నర్తకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. = నట్టువు (ఆటచే జీవించువాఁడు): చూ, శైలూషుఁడు; 2: చూ, వ్యాళగ్రాహి; విఱ. 3. ఆడెడువాఁడు: చూ, శైలూషుఁడు.

నర్తనప్రియము, సం. వి. అ. పుం. నెమలి: చూ, మయూరము.

నర్తనము, సం. వి. అ. న: చూ, నటనము. 1.

నర్తనశాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆటపట్టు: చూ, సదనము. 1.

నర్తించు, సం. అ. క్రి: చూ, మలపుగొను.

నర్తిల్లు. —వై.—

నర్మద, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నది.

నర్మదుఁడు, సం. వి. అ. పుం. నర్మసచివుఁడు.

నర్మము, సం. వి. న్. న: చూ, పరిహాసము.

నర్మిలి, దే. వి: చూ, వాంఛ. విజ. 3, అ. 127.

నర్సిపర బ్రాహ్మణులు, అం. ఘూర్జర బ్రాహ్మణులలో నొక తెగవారు. ఋగ్వేదులు-శుక్లయజుర్వేదసూత్రులు-కృష్ణయజుర్వేదులునై కృష్ణదేవాలయములందు పూజారులై యుందురు. వల్లభాచార్య సంప్రదాయమువారు. ఈ తెగ ఋగ్వేదులు యజుర్వేదులు సామవేదులునునై యున్నారు. రాజపిపల, ధర్మపూరు సంస్థానపు రాజులకు గురువులు: చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు: (చూ, బ్రాహ్మణులు).

నఱుప: చూ, రూ-నఱుకు, (ఖండించుటకు.—భార. ద్రో. 1, అ. 174.)

నఱకుడు, దే. వి: చూ, రూ-నఱుకు. జై. 8, అ. 119.

నఱకుడువడు, ద్వి. అ. క్రి: చూ, వ్రక్కలాలు. ఉ, రా. 4,అ. 292.

నఱుకువాఁడు, వా. వి: చూ, హింసకుఁడు.

నఱవ, దే. విః చూ, రూ-అఱవ. భార. విరా. 1, ఆ. 101.
నఱుకు, దే. వి. 1. దెబ్బ. రూ-నరుకు-నఱుకు: చూ, హతి; స. క్రి. 2. ఖండించు, రూ-నరుకు-నఱుకు. భాగ. 6, స్కం. 370: చూ, సెలగు.
నఱుకుడు, దే. విః చూ, రూ-నఱుకు. 1.
నఱు(రు)కుడుపరువడి, అం: చూ, విసరులు. (రూ-నఱుకు పరువడి.)
నఱుకులియ్యము, దే. విః చూ, ననుఁబ్రాయి.
నఱుకులాడు, దే. స. క్రి. నఱుకుకొను.
నఱుకులు, అం. మల్లశాస్త్రములోనివి - లోవెలి నఱుకు, గుజ్జరి దుముకు, చూరణనఱుకు (3).
నఱుక్కు, దే. వి. దిగులుపడుటయందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ.
నఱుజు, దే. వి. అణువు. అచ్చ. కిష్కిం, కాం, 105: చూ, స్వల్పము.
నఱుమాడు, దే. స. క్రి: చూ, పొడిసేయు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 237.
నఱుము, దే. వి. 1: చూ, సురుము; స. క్రి. 2: చూ, నఱుమాడు. భార. ద్రో. 3, ఆ. 210.
నఱ్ఱు, దే. వి. 1. ప్రయానముచేత పిదుకఁదగినయావు: చూ, ధేనువు; 2. ప్రయాసముచేత బండిలోనగువానికి పూన్పఁదగిన యెద్దు: చూ, వృషభము. 1.
నల, అం. 1: చూ, రూ-నళ; వై. విణ. (1) = నైల్య-నీల: చూ, రూ-నల్ల. 1; (2) (రూ-నలి) నలుసు: చూ, వట్టిగడ్డి. (ఎండుకసవు.)
నలఁక, దే. వి. రూ-నలఁకువ. 1. వ్యాధి: చూ, రోగము. 1; 2: చూ, శ్రమము; 3. బాధ: చూ, శోకము; 4. అత్యంత సూక్ష్మవస్తువు: చూ, రేణువు. 1.
నలఁకువ, —పై.—
నలఁగు, దే. అ. క్రి. 1. నలియగు: చూ, సదమదమగు; 2: చూ, పీడితమగు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 190; 3: చూ, నశించు; 4. శ్రమపడు. కళా. 4, ఆ. 99: చూ, వేసరు. 2.
నలఁగుడు, దే. వి. 1: చూ, పీడనము; 2: చూ, శ్రమము.
నలఁగుడుపడు, దే. అ. క్రి: చూ, పీడితమగు.
నలఁగుడువెట్టు, దే. స. క్రి: చూ, పీడించు. ఉ, రా. 5, ఆ. 197.
నలఁచు, దే. ప్రే. నలఁగఁజేయు, రాఘ. 2, ఆ. 99.
నలకూబరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కుబేరునికొడుకు: చూ, పుత్త్రుఁడు. 1.
నలగము, అం. (న + లగ) "గరుడహయా": చూ, ఉపగణములు.
నలదము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, వట్టివేరు: 2. పూఁదేనె: చూ, మకరందము.
నలపుట, వా. విః చూ, పీడనము.
నలబై, వా. విః చూ, రూ-నలుబది. (40).
నలము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ-నడము; 2: చూ, నలినము. 1; అం. 3. (న + ల) 'నరహరి': చూ ఉపగణములు.
నలమేనిదొర, ద్వ. వి. కృష్ణుఁడు; చూ, విష్ణువు. 1.
నలలము, అం. (న + లల) "కరివరద.": చూ, ఉపగణములు.
నలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గువ్వగుత్తిక*: చూ, రాజార్హము; దే. వి. (1) : చూ, రేణువు. 1; (2): చూ, నలఁక. 1; (3): చూ, సురుము; విణ. (4) నలఁగినది. స్వా. 1, ఆ. 37. నలినలి; విజ. 1, ఆ. 102; (5) సన్నము. లక్ష్మి. 2, ఆ. 85: చూ, సూక్ష్మము. 4; ద్ర. (6) అత్యంతము: చూ, మటిమటి; ద్ర. క్రి. విణ. (7) యోగ్యముగా. భార. అర, 7, ఆ. 393.
నలికండ్లపాము, దే. వి. నలికిఁచు: చూ, సర్పము.
నలికము. దే. వి. సన్నఁదనము.
నలికిరి, దే. వి. (రూ-నలికిలి-నల్లిక-నలికిఁచు): చూ, సర్పము.
నలికిలి, —పై.—
నలికిఁచు, —పై.—
నలిగులి, దే. వి. మిక్కిలి నలఁగినది; గజిబిజి, నజ్జు.
నలిగొట్టు, దే. విణ. సన్నమగునది: చూ, శీర్ణము. 2.
నలితిండి, దే. విః చూ, చిరుదిండి.
నలితిండికాఁడు, వా. విః చూ, సోమరి.
నలినము, సం. వి. అ. న. (రూ-నలీనము-నలము-నళికము-నాళికము-నాళీకము). 1. తామర: చూ, సహస్రపత్రము. 1; 2. నీరు: చూ, సలిలము.
నలిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, నలినము. 1; 2. తామర కొలను: చూ, సరస్సు. 1; 3. తామరతీఁగ; చూ, పద్మము. 1; 4. తామరతంపర: చూ, సహస్రపత్రము 1; 5. మిన్నేరు: చూ, నది; అం. 6. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్కపాదములో స-స-స-స-స గణములు గలిగి పదింట యతిగల పంచదశ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము.1.
నలినీపద్మకోశము, అం: చూ, నృత్తహస్తములు.
నలినేశయుఁడు, సం. వి. అ. పుం. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.
నలియు, దే. అ. క్రి: చూ, నలఁగు. 1. ఉ, హరి. 3, ఆ. 80.
నలు, దే. స. వృత్తియందు హల్లుపరమగుచో నాలుగున కాదేశముగా వచ్చును. "నలుగడ-నలుమూల" మొ. (నాలుగు).
నలుఁగు, వా. వి. చూ, నలుఁగుఁబిండి. భార. విరా. 2, ఆ. 22; దే. అ. క్రి. 2: చూ, రూ-నలఁగు. 1.
నలుఁగుడు, దే. వి. 1: చూ, నలుగుఁబిండి; 2: చూ, పీడనము.
నలుఁగుఁబిండి, వా. వి. సున్ని: చూ, సాదము. (1).
నలుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. నలమహారాజు: రాజు. 1; 2. ఒకకోఁతి: చూ, వానరము; 3. పితృదేవత: చూ, యముఁడు.
నలకువ, దే. వి. 1: చూ, నలఁక. 1; 2: చూ, నలఁక. 3.
నలుగు, వా. విః చూ, రూ-నలుఁగు. 1.
నలుగురినోళ్లలోఁబడుట, జా. అల్లరిపాలగుట, అపకీర్తినిఁ బొందుట "పసులఁగాచుచు నలుగురినోళ్లలోఁబడ్డ గురుతు వోవ" (శ్రీనివాసవిలాసము).
నలుగురు, దే. స. నాలుగునకు మహన్మహత్త్వర్థక బహువచనాంతాదేశము: రూ-నలువురు-నల్గురు-నల్వురు.
నలుచదరము, వా. వి. రూ-నల్చదరము: చూ, చతురము. 3-4.
నలుచు, దే. ప్రే. నలియఁజేయు, నలుపు.

నలుతుము, ద్వ. వి (నాలుగు + తూము) ప...రాశిః రూ-నల్తుము.
నలుపగు, వా. అ. క్రి. కందు: చూ, సందడించు.
నలుపలము, ద్వ. వి. చతుఃపలము: రూ-నల్పలము.
నలుపు, వై. వి.=నైల్య-నీల. రూ-నల్ల-నల్లన. 1. నీలవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6: విణ. 2. నీలవర్ణముగలది. నై. 8, ఆ. 184: చూ, వర్ణమ. 6; ప్రే. 3: చూ, నలుచు.
నలుపుమెట్టువెలుకు, ద్వ. వి. ఒకరకము వెలుకు *: చూ, రసాలము. 3.
నలుపుగింటెముదాల్పు, ద్వ. వి: చూ, బలరాముఁడు.
నలుపుపాఱు. వా. అ. క్రి: చూ, కాటుకకట్టు.
నలుబది, దే. ప. (ఆం): రూ-నలబై-నలువది-నల్బది-నల్వది.
నలువ, ద్వ. వి (నాలుగు + వా): చూ, బ్రహ్మ. 1.
నలువంక్రు, ద్వ. స. నలువదిమంది (నలువదికి మహత్మహత్వర్థక రూపము.)
నలుపతేజి, వా. వి: చూ, హంస.
నలువది. ద్వ. స. (నాలుగు + పది): చూ, నలుబది.
నలువరాణి, వై. వి. రూ-నల్వరాణి. బ్రహ్మభార్య: చూ, సరస్వతి.
నలువు, దే. వి. 1. ఒప్పిదము, మంజులము: చూ, హృద్యము; 2. సొ..సు చూ సౌందర్యము; 3: చూ, సామర్థ్యము. స్వా. 4, ఆ. 3[7]; 4. క్రమము: చూ, విధము 1; విణ. 5. ఒప్పినమైనది: చూ, శ్రీమంత. 2. (హృద్యము.)
నలుపురు, దే. స: చూ, రూ-నలుగురు.
నలుసాల, ద్వ. వి. (నాలుగు + సాల) చుట్టు కొల్లారు: చూ సదనము. 1.
నలుసంత, ద్వ. వి. నలి: చూ, రేణువు. 1.
నలుసు, దే. వి.—పై—
నల్గురు, దే. స: చూ రూ-నలుగురు
న..చదరము, వా. వి: చూ, రూ నలుచదరము.
నల్తిగ, వా. స: చూ, ఇరాటు. ఆం, పదా. నర. 124.
నల్తుము, ద్వ. వి: చూ, రూ-నలుతుము.
నల్పలము, ద్వ. వి: చూ, రూ-నలుపలము.
నల్బది, దే స: చూ, రూ-నలుబడి.
నల్మోముదేవర, ద్వ వి: చూ, నలువ.
నల్ల, వై. వి.=నైల్య. నీల 1: చూ, రూ-నలుపు 1. భార. ఆది. 2, ఆ. 32; 2: చూ, బొగ్గు. జై. 8, ఆ. 74; విణ. 3.=నైల్య. నీల: చూ, నలుపు. 2; దే వి. 4: చూ, రక్తము. అచ్చ. సుం, కాం. 105.
న..బాఱు, వా. అ. క్రి, చూ, సందడించు.
నల్లఁదనము, వై. వి: చూ, చామనచాయ.
నల్లఅగలు, వా. వి. 1 అగరువు: చూ, రాజార్హము; 2: చూ, జాపువ్వు.
నల్లఉమ్మెత్త, దే. వి. ఒకరకము ఉమ్మెత్త *: చూ, హలాపుష్పము.
నల్లక, దే. వి: చూ, సురభి.
నల్లకంద, వై. వి. ఒకకంద*: చూ, సూరణము.
నల్లచోరము, వై. వి. చోరము *. చూ, రాజార్హము.
నల్లకలువ, వై. వి. రూ-నల్లగలువ-నల్లగల్వ: చూ, పద్మము. 1.
నల్లగగ్గెర, ద్వ. వి: చూ, పర్ణా.ము *.
నల్లగఱిక, ద్వ. వి. పచ్చిక: చూ, హరిత: (చూ, తృణము. 1.)
నల్లగలిజేరు. ద్వ. వి: చూ, పర్ణకేతువు *.
నల్లగింటెన, ద్వ. వి నల్లడింటెన. (సం. ప.)—నీలపుష్పి *.
నల్లగిసియ, వై. వి: చూ, శిరీషపత్ర*.
నల్లగిసియ, వై వి: చూ, ఈ నాసము. 1.*
నల్లగుండె, ద్వ. వి: చూ, యకృత్తు.
నల్లగురిగింజ, ద్వ. వి: చూ, శ్వేతపాకి*.
నల్లగుఱ్ఱము, వై. వి. నీలాశ్వము: చూ, హయము.
నల్లగొబ్బ, ద్వ. వి. కృతమాలకము: చూ, సకినపుబులుఁగు.
నల్లగొలిమిడి, ద్వ. వి. నీలమూర్వ*: చూ, మొగిలీర.
నల్లగోరంట, వై. వి: చూ, మహాసహ*.
నల్లగ్రుడ్డు, ద్వ. వి. కనీనిక: చూ, లోచనము.
నల్లగ్రోలునట్టి టెంకి, ద్వ. వి: చూ, మూలతేఁకు. వేం. ఆ. 4.
నల్లచీమ, ద్వ. వి. ఒకానొకచీమ: చూ, పిపీలిక.
నల్లచెన్నంగులు, ద్వ. వి. బ. చూ, ధాన్యము.
నల్లచెఱుకు, ద్వ. వి: చూ. రసాలము. 3*.
నల్లచేమ, ద్వ. వి: చూ, శపటము *
నల్లచ్చిగాఁడు, ద్వ. వి. (నల్ల + ఇచ్చినపు + కాఁడు) 1: చూ, ఏటిరింత; 2. ఒకానొక పక్షి: చూ, పక్షి.
నల్లజీడి, ద్వ. వి: చూ. భల్లాతకి*.
నల్లజీలకఱ్ఱ, వై. వి. రూ నల్లజిలకఱ్ఱ*: చూ, సుషవి. 2.
నల్లజెట్టి, ద్వ వి. ఒకరకముజెట్టి: చూ, సర్పము.
నల్లతీఁగ, వై. వి. కమ్మెరాకుతీఁగ: చూ, సురలి*.
నల్లతుమికి, ద్వ. వి. కాకితుమ్మికి*: చూ, స్ఫూర్జకము*.
నల్లతుమ్మ, ద్వ. వి: చూ, విట్టదిరము *.
నల్లతెగడ, వై వి: చూ, సర్వానుభూతి*.
నల్లతేలు, ద్వ. వి: చూ, ఎనుపతేలు.
నల్లత్రాఁచు, ద్వ. వి. (రూ-నల్ల దాఁచు) కృష్ణసర్పము: చూ, సర్పము
నల్లదాసరి కాఁడు, ద్వ. వి: చూ, తాఁబేలు.
నల్లదిరిసెనము, వై వి. ఇరుగు*: చూ, శింశుప.
నల్లదింటెన, ద్వ. వి: చూ, నల్లగి టె*.
నల్లదోమ, ద్వ. వి. తీక్ష్ణతుండము: చూ, మశకము. 1.
నల్లనాగుడు, దే. వి. రూ-నల్లప్రావుఁడు: చూ, బుద్ధసేవుఁడు.
నల్లప్రావుడు, 1.—పై—అచ్చ. అర, కాం. 12; 2. రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
నల్లప్రావువాఁడు. ద్వ. వి: చూ, మూలంతేఁకు, ఆ. సం. దే. 20.
నల్లన, వై. వి.=నైల్య—నీల : చూ, వర్ణము. 6.
నల్లనగు, వా. అ. క్రి: చూ, నలుపగు.
నల్లనయ్య, వై. వి. 1. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు, 1; 2. కృష్ణుఁడు:—పై.—; 3. కోమటి. సాంబ. మా. 2. చూ, వైశ్యుఁడు; విణ. 4. నల్లనివాఁడు: చూ, అసితుఁడు. 2.
నల్లనయ్యరవాలు, ద్వ. వి. గరుడుఁడు. సాంబ. దే. 15 చూ, హరివాహనుఁడు.

నల్లనియాఁగ, వా. వి: చూ, మక్షిక.
నల్లనివాఁడు, ద్వ. వి: కట్టి. (సం. ప.)—కాలుఁడు.
నల్లనేల, ద్వ. వి. కృష్ణభూమి: చూ, భూమి. 1.
నల్లనేఁగుమ్మడు, ద్వ. వి. పాలగుమ్ముడు*: చూ, మహాఫలము.
నల్లనైదువగేస్తు, ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.
నల్లపిచ్చుక, ద్వ. వి. పోతకి: చూ, పిచ్చుక.
నల్లపులుగుడు, ద్వ. వి. కృష్ణకాంభోజి*: చూ, వాతంగిని.
నల్లపూస, ద్వ. వి. నల్లనిగాజుపూస.
నల్లపెసలు, ద్వ. వి. బ. శింబికము: చూ, పెసర.
నల్లబుడమలు, ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
నల్లబుడునర, ద్వ. వి: చూ, వాయసి*.
నల్లమందు, ద్వ. వి. అభిని. (సం. ప.)—అఫేనము. అహిఫేనము. అభిని. (దీనికి విడగుడు ఎటొపిన్ అను ...శ్లేష మంగు) (శుద్ధి—నేతిలో నొక మర్దించిన శుద్ధి)
నల్లమందుపాలు, ద్వ. వి అభినిపాలు.
నల్లమడుఁగు, ద్వ. వి. మిక్కిలిలోఁతుగల మడుగు: చూ, సరస్సు. 1.
నల్లమంగ, ద్వ. వి: చూ, శ్వసనము*.
నల్లమద్ది, ద్వ. వి: చూ, ఇనుమద్ది*.
నల్లమట్టి, ద్వ. వి; చూ, కర్మజము. 2.
నల్లమామిడి, ద్వ. వి. చూ, మామిడి*.
నల్లమూరెలు, ద్వ. వి బ: చూ, ధాన్యము.
నల్లయతిపస, ద్వ. వి: చూ, విష*.
నల్లయిసుకు, ద్వ. వి; చూ, శిపస*.
నల్లయుప్పు, ద్వ. వి: చూ, లవణి.*.
నల్లయుమ్మెత్త, వై. వి హేమిక*: చూ, హలాపుష్పము.
నల్లయురగ, ద్వ వి. చూ, పుఁజు.
నల్లరఁటి, ద్వ. వి. చూ, రంభ. 2*.
నల్లరాయి, ద్వ. వి. నీలమణి: చూ రత్నము. 1.
నల్లవంగ, వై. వి. నీటివంగ *: చూ, వంగ.
నల్లవడు, వై. అ. క్రి: చూ, సంఁడించు
నల్లవలువవాల్పు, ద్వ. వి. బలరాముఁడు: చూ, హలాయుధుఁడు.
నల్లవస, వై. వి. ఉగ్ర*: చూ, విష.
నల్లవావిలి, ద్వ. వి. శేఫాలిక *: చూ వావిలి.
నల్లవిష్ణుక్రాంత, మి. వి స్థూలపుష్పి *: చూ, విష్ణుక్రాంత.
నల్లవెదురు, వై. వి. కృష్ణసారకము *: చూ వేణువు
నల్లవో, దే. అవ్య. రూ-నల్లవో. ఔరా. భార. విరా. 3, ఆ 99: చూ, సంతాపము.
నల్లవో, —పై.—
నల్లసుగంధిపాల, మి. వి: చూ, శారిబ*.
నల్లావలు, ద్వ వి. బ: చూ, సర్షపము
నల్లి, దే. వి. (నల్ల+ఇ): చూ, మత్కుణము
నల్లిండ్లు, ద్వ. వి. బ. (నల్ల+ఇండ్లు) బ్రాహ్మణులపల్లె, అగ్రహారము. భార. సభా. 2, ఆ. 121: చూ, దేశము.
నల్లిక, దే. వి. రూ-నలికిరి: చూ, సర్పము.
నల్లికరము, వా. వి: చూ, ఇక్కువాఁడు.
నల్లె, దే. వి. జేన: చూ, వితస్తి.
నల్లెడు, దే. వి. జిట్టెడు: చూ, మూర. 1.
నల్లెరు, దే. వి. రూ-నల్లేరు*: చూ హస్తికుండి.
నల్లేరు, దే. వి.—పై.—
నల్లేరుపైబండి, జా. నిరభ్యంతరము, సులువు "నల్లేరుపై బండి నడక మాకు." (నానారాజసందర్శనము.)
నల్వజక్కి, ద్వ. వి: చూ, హంస. వేం. అం. 97.
నల్వది, ద్వ. స. చూ, రూ-నలుపది.
నల్వము, సం. వి. అ. పుం. నన్నూఱుమూరల మూరము.
నల్వరాణి, వై. వి: చూ, రూ-నలువరాణి.
నల్వురు, దే. స: చూ రూ-నలువురు.
నవ, సం. స. 1. తొమ్మిది: చూ, ప మ్మూఁడు; దే. వి. (1) దురద: చూ, విదర్చిక.
నవఁత, దే. వి 1. క్షయము: చూ, రోగము. 1; 2. నవయుట; 3. దుఃఖము: చూ, శోకము.
నవకము, సం. వి. అ. న. 1. తొమ్మిది: చూ, ముమ్మూఁడు; దే. వి. (1) మృదుత్వము: చూ, సుకుమారము.
నవక్షారము, సం. వి. అ. పుం. = ;చూ, నవాసారము.
నవఖండములు, అం. 1: చూ, ఖండము లు. 4; 2. భరత, హేమకూట, నైషధ, ఇలావృత, నీల, శ్వేత, కురు, భద్రాశ్వ, కేతుమాల. (ఇవే నవవర్షములు.)
నవగోఁజ, దే. వి. పెద్దడేరా: చూ, సదనము. 1.
నవగ్రహములు, అం: చూ, గ్రహములు.
నవటాకు, వా. వి. అరసోల, 1/8 సేరు. పది రూపాయల ఎత్తు.
నవతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, తొంబది.
నవదళము, సం. వి. అ. న: చూ, సంవర్తిక.
నవద్రవ్యములు, అం: చూ, ద్రవ్యములు.
నవధాన్యములు, అం: చూ, ధాన్యములు.
నవనందిని, అం. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునందు స-జ-స-న-గగములు గలిగి తొమ్మిదింట యతిగలిగి 14 వ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.
నవనము, సం. వి అ. న: చూ, స్తోత్రము.
నవనిధులు, అం: చూ, నిధులు.
నవనీతము, సం. వి. అ. న. అప్పుడు చిలికి యెత్తిన వెన్న: చూ, వెన్న.
నవబ్రహ్మలు, అం: చూ, బ్రహ్మలు.
నవమము, విణ: చూ, నవమి. 2.
నవమల్లిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ. విరజాజి*.
నవమాలిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నవమల్లిక*.
నవమి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, తిథులు; విణ. 2. తొమ్మిదవది, నవమము.
నవము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, స్తోత్రము; విణ. 2. రూ. నవీనము-నవ్యము. క్రొత్తది: చూ, నూతనము.
నవయు, దే. అ. క్రి. 1. (రోగాదులచే) చిక్కు. భార. అర. 5, ఆ. 330: చూ, సొటసొటబోవు: 2. శుష్కించు. భార. అర. 7, ఆ. 28: చూ, శోషించు.

నవరంగము, సం. వి. అ. న ఒకానొక యిల్లు. పాండు. 5, ఆ. 266: చూ, సదనము. 1.
నవరత్నములు, అం. 1: చూ. రత్నములు; 2. సంఖ్యాబద్ధము లగు ముక్తకాదికములలో నొకటి: చూ, త్రికము. 7.
నవరసములు. అం: చూ, రసములు.
నవరసస్థాయీభావములు. అం: చూ, రసస్థాయీభావములు.
నవరసు, వా. వి. బంగారునాణెము.
నవరు, దే. వి. 1: చూ, నగరు. 1; 2: చూ, సౌందర్యము.
నవల, దే. వి. 1. రూ-నవలా. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. మానికె: చూ, శేరు. 1; వా. 3. కథయందలి చమత్కారమును దెలుపు వచనగ్రంథము: చూ, పుస్తకము.
నవలా, దే. వి. ఆఁడుది. స్వా. 2, ఆ. 25: చూ, స్త్రీ.
నవలెబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, కపూరియే బ్రాహ్మణులు.
నవవర్షములు, అం: చూ, నవఖండములు. 2.
నవసస్యేష్టి. అం. ఆగ్రహాయణేష్టి: చూ, హవిర్యజ్ఞములు.
నవసూతిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (క్రొత్తగా ఈనినది) లేఁగటి యావు: చూ, ధేనువు.
నవాంబరము. సం. వి. అ. న. క్రొత్తబట్ట: చూ, వస్త్రము.
నవాతు, దే. వి. తెల్లని చక్కెర: చూ, శర్కర.
న వారిణా శుధ్యతి చాంతరాత్మా, న్యా. పైని స్నానమాడుటచే అంతరాత్మ శుద్ధముగాదు.
నవారు, వా. వి, మంచముపట్టెడ: చూ, పట్టెడ. 1,
నవార్చి, సం. వి. ఇ. పుం. అంగారకుఁడు: చూ, వక్రుఁడు. 1.
నవాసాగరము, వై. వి. = నవశారము, ఒకరకము ఉప్పు: చూ, లవణము.
నవాసారము, వై. వి. = : చూ, రూ-నవాసాగరము.
నవి, దే. వి. కరగోడపెట్టుటకు నిడుపున త్రవ్వి యెత్తిన మట్టిపల్లము.
నవీనము, సం. విణ: చూ, నూతనము.
నవీనుఁడు, సం. విణ: చూ, నూతనుఁడు.
నవు, దే. వి: రూ-నవ్వు.
నవుకరి, వా. వి; చూ, శుశ్రూష. 2. (రూ-నౌకరు.)
నవుకరు, వా, వి: చూ, సేవకుడు. (రూ-నౌకరు.)
నవుకు, వా. వి. 1. లోఁతు: చూ, రంధ్రము. 1; 2: చూ, మొల్లి.
నవుడుకొట్టు, దే. అ. క్రి. రూ-నౌడుకొట్టు. ఏమియుతోఁచక భ్రమించు: చూ, మిణకరించు.
నవురు, దే. వి. మృదువు: చూ, సుకుమారము.
నవోఢావస్త్రము, సం. వి. అ. న. పెండ్లికూతురునకుఁ కట్టెడు మధుపర్కము: చూ, వస్త్రము.
నవోద్ధృతము, సం. వి. అ. న: చూ, నవనీతము.
నవైద్యః ప్రభు రాయుషః, న్యా. వైద్యుఁడు జీవితమునకుఁ బ్రభువుగాఁడు. అనఁగా బ్రదికింపఁజాలఁడు.
నవ్యము, సం. విణ. 1. నవీనము: చూ, నూతనము; 2. నుతింపఁదగినది: చూ, శ్లాఘ్యము.
నవ్వ, దే. వి. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు.
నవ్వు, దే. వి. రూ-నవు. 1. అలరింత: చూ, హాస్యము. 1;2. అపహాస్యము: చూ, హాస్యము. 1; 3: చూ, పరిహాసము; 4: చూ, వికాసము; అ. క్రి. 5: చూ, హసించు; 6: చూ, వికసించు; స. క్రి. 7. పరిహసించు. పంచ. నా. 1, ఆ. 470: చూ, వెక్కిరించు. 3; 8. అపహసించు. విజ. 1, ఆ. 150: చూ, వెక్కిరించు. 3.
నవ్వుఁబాటు, ద్వ. వి: చూ, రూ-నగుఁబాటు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 141.
నవ్వుటాల, దే. వి.—పై.—భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 61.
నవ్వులాట. —పై.—
నవ్వులబండి. దే. వి. నవ్వెడు స్వభావముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
నశించు, సం. అ. క్రి: చూ, సమయు. 3.
నశ్వరము, సం. విణ. నశించునది: చూ, భంగురము.
నష్టమగు, మి. అ. క్రి: చూ, అదృశ్యమగు.
నష్టము, సం. విణ. 1. నాశము (ద్రవ్యనాశము) నొందినది: చూ, సేగి: 2. మఱుఁగుపడినది; అం. 3: చూ, ప్రస్తార ప్రత్యయ ప్రాణములు.
నష్టములు, అం: ఇల్లుకాలిపోవుట, పెండ్లాము చచ్చుట, పసులు గోల్పోవుట, మిత్రులు నశించుట, కొడుకులుచెడుట, ధనము కొల్లపోవుట, ధాన్యము కొల్లపోవుట (7).
నష్టలబ్ధి, అం: చూ, షట్ప్రత్యయములు.
నష్టవ్రతుఁడు, సం. విణ: చూ, అవకీర్ణి.
నష్టాగ్ని, సం. వి. ఇ. పుం, 1. వీరహా. గార్హపత్యాగ్నిని విడిచినవాఁడు; 2. నష్టమైనయగ్ని గలవాఁడు.
నష్టాశ్వదగ్ధరథన్యాయము' న్యా. యుద్ధములో ఒకని గుఱ్ఱము చచ్చెను. ఇంకొకని రథము కాలిపోయెను. ఉభయులు గలిసిన రథికులయ్యెదరనురీతి. (కష్టసమయమున పరస్పర సాహాయ్యము).
నష్టి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నాశము: చూ, రుత్త; 2. ద్రవ్యనాశము: చూ, సేగి.
నస, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. (రూ-నస్-నస్సు-నాస-నాసిక): చూ, ముక్కు; 2. దురద: చూ, విదర్చిక; 3. కనరు: చూ, మసము; 4: చూ, విపత్తు.
నసగూఁటి, దే. విణ. (నసగూఁడు+ఇ): చూ, అంకులాడి.
నసగూఁడు. దే. వి. కామోద్రేకము.
నసాహసమనారుహ్య నరో భద్రాణి పశ్యతి, న్యా, మనుష్యుఁడు సాహసింపక మేలును బొందఁడు.
నసిమిరి, దే. వి. 1; చూ, నస. 2; 2. ఒకాచొక చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
నసీబు, వా. వి. నుదుటివ్రాఁత.
నసుకు, దే. వి. 1. అసత్యము: చూ, వితథము; విణ. 2. అబద్ధోక్తి—పై.—; వా. 3: చూ, నణుగు.
నసువు, దే. వి. మొలక: చూ, మొక్క. 1.
నస్యము, వా. వి. ముక్కుపొడుము: చూ, ముక్కుపొడుము. తద్వి.—అవపీడన-అవపీడనము.
నస్తితము, సం. వి. అ. పుం. ముకుఁద్రాడుగట్టిన యెద్దు: చూ, వృషభము. 1.

నస్త్రీస్వాతంత్ర్యమర్హతి, న్యా. స్త్రీస్వాతంత్ర్యమున కర్హురాలు గాదు.

నస్యోతము, సం. వి. అ. పుం.—పై.—

నహి, సం. అవ్య: చూ, న. 15-16-17.

నహి కఠోరకంఠీరవస్య కురంగశాబః ప్రతిభటో భవతి, సింహముతో లేడిపిల్ల యుద్ధము చేయగలదా ? అట్లే శాస్త్రజ్ఞునితో శాస్త్రముచదువనివాడు వాదముచేయజాలఁడు.

నహినిందాన్యాయము, పా. ప్రతివ్రతము సంకల్పించినపు డది యెల్లవ్రతములలో నెల్ల సుత్తమమని చెప్పఁబడుచుండును. ఇట్లు చెప్పుటచే దక్కినవి నిందింపబడినవని తలంపరాదు. ప్రస్తుతమగుదాని స్తుతించినంతమాత్రమున దానితో సమానములగు నితరములను దూషించినట్లు తలంపరాదు అనురీతి.

నహిమరుమరీచిసరసీ క్రమశః శుష్యతి, న్యా. ఎండమావులలోని నీరు క్రమక్రమముగా నింకిపోదు. ఎండమావి ఒక్కసారిగానే అదృశ్యమగును. జ్ఞానోదయముకాఁగానే అజ్ఞానము ఒక్కసారిగానే నశించును.

నహి సార్వభౌమానందమనుభవ న్రాజా గ్రామాధిపతిసుఖం తుచ్ఛమపేక్షతే, న్యా. చక్రవర్తి పదవియొక్క ఆనందమను భవించువాఁడు, ఒకగ్రామకరణముయొక్క అధికారముకొఱకు కాశపడునా ? అట్లే బ్రహ్మానందము ననుభవించుచున్నజ్ఞాని విషయసుఖముకొఱకు ఆశపడఁడు.

నహిస్వల్పోదోషోఽమితగుణాభిభావకః, న్యా. ఒక్కదోషమువల్ల అనేక సద్గుణములకు హానికలుగదు. అట్లే చంద్రునిలో నల్లనిమచ్చయున్నను చల్లఁదనము మొదలగు మంచిగుణము లుండుటవలన మన మతనిని ప్రేమించుచున్నాము.

నహీనవాసులు, అం. అశ్వక్రాంతము, యవక్రాంతము, విష్ణుక్రాంతము, సూర్యక్రాంతము, జగత్క్రాంతము, వలభిత్తు నాగయక్షకము (7): చూ, శుద్ధతానములు.

నహ్యాయంస్థాణోరపరాధోయదేనమంధోనపశ్యతి, న్యా, ఎదురుగానున్న స్తంభమును చూడలేక గ్రుడ్డివాఁడు దానిమీఁదపడి తల పగులఁగొట్టుకొనిన ఆ తప్పు స్తంభమునకు అంటదు, అట్లే మంచివాఁడు చెడ్డవానితో తిరిగి దుష్టస్వభావము నేర్చుట చెడ్డవానికి తప్పుగాదు.

నళ- అం. (నం): చూ, సంవత్సరములు.

నళము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నడము.

నళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తుంటికూర*.

నళికము, సం. వి అ. న: చూ, రూ-నలినము. 1.

నా

నా, అం. 1 అష్టాక్షరి; దే. స. (1) నేను అనుదానికి ప్రాతిపదికము; 2. సంబంధమున "నీ-నా"లకు బహువచన రూపం బొక్కెడ నగు. ఉదా.—మీయూరు, మాతల్లి మొ.

నాంచారు, వా. వి. ఒకానొక వైష్ణవదేవత. (నాంచారి అనియు.)

నాంది, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. దేవతలు బ్రాహ్మణులు లోనగువారు చేయునట్టి ఆశీర్వాదము: చూ, మంగళాశాసనము; 2. నాటక ప్రారంభమునందు జరిపెడు మంగళము; (నాంది యనఁ గావ్యాది పద్యము. ఇందుఁ బదముచేఁగాని యర్థముచేగాని కథాసూచనచేయు టాచారము. నాందికిఁ బద నియమము గలదని కొందఱు, లేదని కొందఱు, పాదమే పదమని కొందఱు, 8-12-18-22 పదము లుండవలెనని యందురు. నాంది ద్వివిధము.-శుద్ధనాంది, క్రియానాంది యని. కేవల పద్యపూర్వక దేవతాస్తుతి శుద్ధనాంది. ఈస్తుతిపద్యమునం"దాశీర్నమస్క్రియా, వస్తునిర్దేశ" ములలో నొకటి యుండును. అక్షతలు, పుష్పములు దోయిలించి సభ్యుల మీఁద జల్లుచు మంగళగీతముఁ బాడుట క్రియానాంది. పూర్వరంగమనఁగా నాట్యోపక్రమమునఁ గుశలవులచే విఘ్నోపశాంతికొఱకుఁ జేయు కృత్యము. దీనికిఁ బెక్కు లంగిములున్నవిగాని వానిలో నాంది ముఖ్యము.; 3. భేరి: చూ, దుందుభి. 2; అం. 4: చూ, స-మ-హీనతానములు: (చూ, సర్వతానములు) ; 5: చూ. వేసరషాడవజ భాషలు: (చూ, భాష. 1.); వి: చూ, జన్యతాళములు.

నాందీకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, తోరణ స్తంభము.

నాందీకరుఁడు, సం. విణ. 1. మంగళపాఠకుఁడు: నాందీవాది: భేరీవాయించువాఁడు; నాందీవాది.

నాందీవాది, సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) —పై.—

నాఁగటిచాలు, వా. వి: చూ, సీత. 2.

నాఁగటిచాలుకూర, ద్వ. వి. తటిగొట్టు*: చూ హలిని.

నాఁగటిచాలుపేరియతివ, ద్వ. వి. శ్రీరాముని భార్య: చూ; సీత. 1: (చూ, భార్య.)

నాఁగటిచిప్ప, ద్వ. వి. (నాఁగలి + చిప్ప) రూ. నాఁగంటిచిప్ప, నాఁగంటిదుంప - నాఁగటిదుంప - నాఁగంటిపదత - నాఁగటిపదత - నాగంటియారు-నాఁగటియారు - పదత - పణత : చూ, లాంగలము. 1.

నాఁగటిజోదు, వై. వి. బలరాముఁడు: చూ, హలాయుధుఁడు.

నాఁగటిదుంప, ద్వ. వి. నాఁగటిచిప్ప.

నాఁగటిపదత, —పై.—

నాఁగటియారు, —పై.—

నాఁగటిసీల, ద్వ. వి. ఏడికోల జారకుండుటకై బిగించిన చీల,

నాఁగలి, వై. వి. = లాంగలమ్. (రూ-నాఁగెలు నాఁగేలు - నాఁగేరు) 1. హలము: చూ, లాంగలము. 1; 2. మడక: చూ, లాంగలము. 1.

నాఁగలివాల్జోదు, వై. వి: చూ, నాఁగటిజోదు.

నాఁగు, దే. వి. ధాన్యమునకు వడ్డీగానిచ్చు ధాన్యము.

నాఁగుదు, వై. వి. = నాగిని*: చూ, శూలివి.

నాఁగెలు: చూ, రూ-నాఁగలి.

నాఁగేరు, —పై.—

నాఁగేలు, —పై.—

నాఁచికోలు, దే. వి. అపహరించుకొనుట. భార. శల్య. 1, ఆ. 49: చూ, ముచ్చిలి.

నాఁచు, దే. వి. 1. తీఁగపాఁచి: చూ, శైవలము; 2: చూ, ముచ్చు. 1; స. క్రి. 3: చూ, ముచ్చిలించు. అని. 2, ఆ. 136.

నాఁచుడు. దే. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.

నాఁచువగ, వా. వి. అంతరదామర *: చూ, సహస్రపత్రము. 1.

నాఁడు, దే. వి. 1. తారీఖు. అం, భా. ప్ర. 90: చూ, రోజు; 2. అదినము. జై. 8, అ. 65; భార. ఉద్యో. 4, అ. 407; ఉ. రా. 7, అ. 232; కళా. 4, అ. 132; 3. కాలము: చూ, సమయము. 1; 4. అకాలము.

నాఁడునాఁడు, వా. వి రూ నానాఁడు: చూ, ప్రతిదినము.

నాఁడెకత్తె, దే. వి నాణెముకలది. రూ-నాణెకత్తె: చూ, స్త్రీ.

నాఁడెకాఁడు, దే. వి. నాణెముకలవాఁడు. రూ-నాణెకాఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

నాఁడెము, వై వి = నాణెము: చూ. రూ-నాణెము.

నాఁపరాయి, దే. వి. (నాఁపు-రాయి) విష్టిక: చూ, రత్నములు.

నాకబలి, సం. వి. ఇ. పుం = నాగప-నాగప్ప-నాగవలి - నాగవల్లి-నాప. పెండ్లిచివరనాటితంతు. కళా. 7, అ. 83.

నాకము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, స్వర్గము; 2. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1; 3. నక్క: చూ, సృగాలము.

నాకిని, సం. వి ఈ. స్త్రీ. =: చూ, నాగిని. (1).

నాకు, వా. స. 1. నాకొఱకు; దే. స. క్రి. 2. లేహనము చేయు.

నాకుట, వా. వి: చూ, లేహనము.

నాకులి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సర్పాక్షి *.

నాకువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. పుట్ట: చూ, వల్మీకము; 2. కొండ; చూ, పర్వతము; 3: చూ, సన్న్యాసి. 1.

నాకేశుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, వేలుపుతేఁడు.

నాక్రము. సం. వి. అ. పుం. = నక్క: చూ, సృగాలము.

నాగ, వై. విశ. 1. పూజ్యము. చూ, సత్తు; 2. పెద్ద: చూ, విపులము; వా. 3: చూ, నాగా. 1.

నాగఁడు, వై. వి. = నాగశేషుఁడు: చూ, సర్పము.

నాగకంకణుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. 1.

నాగకన్నియ, ద్వ. వి: చూ, ఉలూపి. 2.

నాగకృతి, అం: చూ, క్రియాంగములు: (చూ, అంగము. 9.)

నాగకేసరము, సం. వి అ. పుం. చూ, సువర్ణాఖ్యము. *.

నాగకేసర చూర్ణకము, సం. వి. అ. పుం. చూ, కరికుసుంభము.

నాగకేసరులు, ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

నాగగన్నేరు, ద్వ. వి. ఒకరకపుగన్నేరు*: చూ, హయమారకము.

నాగచెముడు, ద్వ. వి ఒకరకము చెముడు*; చూ, స్నుహి.

నాగజిహ్వక, సం. వి. అ. స్త్రీ. మణిసిల: చూ, రత్నములు.

నాగదంతకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, నాగవాసము. (3).

నాగదంతి, ద్వ. వి: (సం. వ.)—ఏరండ పత్రిక, ఏరండఫల, కాందేరి, కామమూతిక, నాగస్ఫోట *

నాగదమని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ఈశ్వరి. 2.

నాగదాళి, దే. వి. ఒకానొకముండ్లచెట్టు: చూ, వృక్షము.

నాగనేరేడు, ద్వ. వి. ఒకరకమునేరేడు *: చూ, నేరేడు.

నాగప, వై వి. =: చూ, నాకబలి

నాగపడగలదండ, మి. వా. వి. అందువారి మెడనగ: చూ, భూషణము. 2.

నాగపడగలు, మి. వా. వి. బ —పై.—

నాగపసాని వై. వి. నాకబలిచిరంటి. (రూ-నాగప్పసాని-నాగసాని-నాగావసాని-నానావసాని-నాపసాని: చూ, స్త్రీ.

నాగపాశము, సం. వి. అ. పుం. 1. వరుణుని ఆయుధము: చూ, బాణము. 1; 2: చూ, రతిబంధము; అం. 3: చూ, ఉత్తానకరణబంధము.

నాగపెంజెర, ద్వ. వి. ఒకరకము పెంజెర: చూ, మత్స్యము 1.

నాగప్ప, వై. వి. =: చూ, నాకబలి.

నాగప్పసాని, వై. వి: చూ, రూ-నాగపసాని.

నాగబందము, వై. వి. = నాగబంధ. సర్పాకృతి ముగ్గు.

నాగబంధము, సం. వి. అ. న. 1 = నాగబందము: —పై.—; అం. 2: చూ, కాయమానములు; 3: చూ, శబ్దాలంకారములు; 4: చూ, సంయుతహస్తములు.

నాగబల, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, బీఱ. 2.*.

నాగబలుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, భీమసేనుఁడు.

నాగబెత్తము, వై. వి. పొన్నువేసిన మంత్రపూతమైన చిన్నపేము కళా. 2, అ. 48.

నాగబ్రాహ్మణులు, అం. సారస్వతులలో నొకతెగవారు: చూ, ఆచార్యే అను బ్రాహ్మణులు: (చూ, బ్రాహ్మణులు).

నాగమల్లిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. =: చూ, నాగమల్లె. *.

నాగమల్లె, వై. వి. = నాగమల్లికా. (రూ-నాగమల్లియ-నాగుమల్లియ-నాగుమల్లె) అష్టపత్రిక: చూ, మల్లె. 1 (హసంతి.2.)

నాగమల్లెలు, వై. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

నాగమాత, సం. వి. ఋ. స్త్రీ: చూ, ఘా. 9.

నాగము, సం. వి. అ. న. 1. సత్తు: చూ, లోహము. 1; 2. తగరము: చూ, లోహము 1; 3: చూ, నాగపాశము. 2; పుం. 4. = నాగువు. రూ-నగము; చూ, సర్పము; 5. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి; 6. కొండ. రూ-నగము: చూ, పర్వతము; 7. గ్రహము, గాము. చూ, రాహువు. 2: 8: చూ, నాగవాసము. (8); 9. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 10. ఉద్గారప్రవర్తమానవాయువు: చూ, వాయువు. 11. ముస్తె*: చూ, తృణము. 1; 12: చూ, సువర్ణాఖ్యము *; 13: చూ, పొన్న *; 14. (ఉత్తరపదమైనపుడు) శ్రేష్ఠము: చూ, శ్రేష్ఠము; అం. 15 అష్టనాగములు. — అనంతుఁడు, వాసుకి, తక్షకుఁడు, శంఖపాలుఁడు, కుళికుఁడు, పద్ముఁడు, మహాపద్ముఁడు, కర్కోటకుఁడు: (చూ, సర్పము); 16: చూ, భస్మములు.

నాగముస్తె, వై. వి. భద్రముస్తకము *: చూ, తృణము. 1.

నాగమ్మ, వా. వి. సరుపయోగి "పుంజాలూరి నాగమ్మ".

నాగయతికము, అం: చూ, నహీనతానములు: (చూ, శుద్ధతానములు.)

నాగరంగము, సం. వి అ. పుం. నారింజ *: చూ, శర్కరాంకము.

నాగరము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, శుంఠి; 2. ముస్తె *: చూ, హరితి; 3. నాగరదేశీయాక్షరము; పుం. 4. గోరంట*: చూ, మహాసహ; విశ. 5. నగరమునఁబుట్టినది; అం. 6. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదము భగణ, రగణ, వగణములతోఁగూడినదై యష్టమఛందస్సునందుఁబుట్టిన

వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1; దే. విణ. (1) ఆఁకువారి శిరోభూష: చూ, భూషణము. 2.
నాగరముస్త, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఒకానొకతుంగ*: చూ, తృణము. 1.
నాగరాఖ్యము, అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.
నాగరికత, సం. వి ఆ. స్త్రీ: చూ, నాణెము. 4.
నాగరికము, సం. విణ నాణెమైనది: చూ, శ్రేష్ఠ్యము.
నాగలోకము, సం. వి. అ. పుం. పాతాళము: చూ, లోకము. 1.
నాగవము, సం. వి. అ. న: చూ, కరణము. 14.
నాగవలి, వై. వి. = : చూ, నాకబలి.
నాగవల్లి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, తాంబూలవల్లి, తాంబూల వల్లిక, తాంబూలి. (తె).—తమలపాకుతీఁగె*; వై. వి. (1) = : చూ, రూ-నాగవలి.
నాగవల్లినిష్ఠురము, జా. 1. పెండ్లియైదవనాఁటి దెప్పులు; 2. ముద్దుఅపిండిదగ్గఱ దెబ్బలు; 3. పనియైనపిదప పోరాటము. "లోలత నింక నాగవలిలోపల నిష్ఠుర మేలపల్కఁగన్". (విజయవిలాసము 3, ఆ. 72.)
నాగవల్లీదళము, సం. వి. అ. న: (తె. ప.)—ఆకు, తమలపాఁకు - తములపాకు - తములపుటాకు; తద్వి.—కారపు నల్ల తములపాకునకు. —(తె. ప.)—కమ్మెరాకు. (కమ్మెరాకు తీఁగెకు.—: చూ, సురలి.) (మిగతవానికి: చూ, సురలి.)
నాగవాసము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, నాగలోకము; వై. వి. (1) వేశ్యాసమూహము. స్వా. 2, ఆ. 73: చూ, వేశ్య; (2) ఆటమేళము. అచ్చ. బాల, కాం. 33: చూ, వేశ్య; దే వి. (3) గొండ్లెము తగిలించెడు రెండు కొనలు వంచినయినుపకమ్మి; నాగదంతము, నాగము, నిర్యూహము. (తె.ప.)— కఱిమొలు, ఏనుఁగుపల్లు.
నాగవీటుఁడు, సం. వి. అ. పుం. మనువు కుదుర్చువాఁడు: ఖటకుఁడు, టాంకరుఁడు, త్ర్యకీరుఁడు.
నాగశుండి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఖురాసానిపుచ్ఛ*. చూ, పుచ్ఛ.
నాగసంభవము, సం. వి. అ. న: చూ, సిందూరము. 1.
నాగసత్వ, అం: చూ, ద్వాదశసత్వలు.
నాగసరము, వై. వి. = నాగస్వరః - రూ- నాగసొరము. 1. పాములవాఁడు ఊఁదెడుబుఱ్ఱ: చూ, వీణె; 2. మంగలికొళ్ళు, సన్నాయి: చూ, వీణ.
నాగసాని, వై. వి: చూ, రూ-నాగపసాని.
నాగసుగంధ, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, సర్పాక్షి*.
నాగసొరము, వై. వి. = : చూ, నాగస్వరము. 1-2.
నాగస్వరము, సం. వి. అ. పుం. = : చూ, నాగసరము. 1-2.
నాగా, వా. వి. 1. పనిచేయనిరోజు; 2. శూన్యము.
నాగాంతకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. గురుడుఁడు: చూ, హరి వాహనుఁడు.
నాగాఖ్యము, సం. వి. అ. పుం: చూ, నాగకేసరము*.
నాగాపసర్పితము, అం: చూ, కరణములు.
నాగాశనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, నాగాంతకుఁడు.
నాగిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గొల్లజిడ్డు*: చూ, శూలిని; వై. వి. (1) = నాకిని. దేవత్వమొందిన ముత్తైదువ: చూ, స్త్రీ.
నాగుఁబాము, ద్వ. వి: చూ, సర్పము.

నాగుమల్లె, వై. వి. = నాగమల్లికా*: చూ, రూ-నాగమల్లె.
నాగులు, వై. వి. బ. = నాగాః (కశ్యపునకుఁ గద్రువయందుఁ గల్గిన సహస్రసంఖ్యాకమగు సంతతి.—శేష-వాసుకి-తక్షక-ఐరావత-కంబళ-అశ్వతర-మహాపద్మ - శంఖ - కర్కోటక-ధనంజయ-మహానీల-ఐలాపత్ర-మహాకర్ణ-ధృతరాష్ట్ర- బలాహక-కుహర-పుష్పదంష్ట్ర, దుర్ముఖ, సుముఖ, శంఖపాల, కపిల, వామన, నహుష, మణి, శంఖరోమాదులు ప్రముఖులు): చూ, సర్పము.
నాగువు, వై. వి. = నాగ: చూ, సర్పము.
నాగోదము, సం. వి. అ. న. ఉదరత్రాణము: చూ, వారవారణము.
నాచికేతుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, వహ్ని. 1.
నాజూకు, వా. విణ. సున్నితము, నాణెము.
నాట, సం. వి. అ. పుం. ఒకానొకరాగము: చూ, స్వరము 2.
నాటకము, సం. వి అ. న. 1. నాట్యప్రధానమై పద్యగద్యాత్మక మైన గ్రంథవిశేషము: (చూ, నాట్యము: చూ, ఉద్ధతము. 2: చూ, వ్యంజకము. 1.) రూపకము-రూపము. (౧. దృశ్యము నాటకము. దీనికే రూపకమని నామాంతరము; ౨. నాటక మనఁగా నాట్యముచేఁ జూపఁబడునది; ౩. నాటకము త్రివర్గ (ధర్మ-అర్థ-కామ) ఫలదము; ౪. నాటకములు వస్తు, నేతృ, రసభేదములచేఁ బదియయ్యె.—నాటకము, ప్రకరణము, భాణము, ప్రహసనము, డిమము, వ్యాయోగము, సమవాకారము, వీథి, అంకము, ఈహామృగము: (చూ, దశరూపక ముల లక్షణములు); ౫. దశరూపకముల లక్షణములలో.—నాటకము.—ఇందుఁ గథప్రఖ్యాతము. ధీరోదాత్తుఁడు నాయకుఁడు. శృంగారవీరరసములలో నొకటి ప్రధానము. ఇతర రసము లంగములు. భారతివృత్తి. సంధులైదును గలవు. 5 మొదలు 10 లోపుగ నంకము లుండవలెను. అంక కథ పరిమితిదినమని కొందఱు వత్సరమని కొందఱు చెప్పుదురు; ౬. నాటకకథను నడిపించువాఁడు సూత్రధారుఁడు; ౭. నాటకములోని భాగములకు "అంక" మనిపేరు; ౮. సర్వనాటకములందుఁ బ్రథమమునఁ బూర్వరంగము, తర్వాతఁ బ్రస్తావనము జరుపవలెనని సామాన్యలక్షణము.) తద్విశేషములు. —౧. నాటకాంగభేదములు.—అధమాసారితక్రియ, అవకృష్ట, అవతరణము, ఉత్థానము, గానము, చూలిక; ౨. నాటకపరిచ్ఛేదము. —అంకము, ఉద్ఘాతము, ఆశ్రావణము. ఆశ్వాసము; ౩. విలంబితనృత్యము. — జీవము; ౪. జిక్కిణియనుఆట.-(తె. ప.) జిక్కిణి; ౫. నాట్యము.—ఖంఖ; ౬. నాట్యగతిభేదము.—(తె. ప.)—కోపు, కొరు, తీరుకు, తీరుపు-తీర్పు, సారె; ౭. నాట్యబంధము.-(తె.ప.)—కంట, కట్టరము—కట్టారము; ౮. నాట్యతృతీయసంధి.—గర్భము; ౯. నాట్యచతుర్థసంధి.—అవమర్శము; ౧౦. నాట్యచతుర్థాంగభేదము.—అయారము, కలాసకము, కితువు, ఖర్వత్వము, చలి, చాల, చాలి, తూకము. (తె. ప.)—కలానికి. ౧౧. ముఖము మొదలగు రెండు సంధులయొక్క అంతర్భాగము: అంగము, (మిగతవానికి: చూ, వ్యంజకము. 1.) పుం. న. 2. నాటకగ్రంథముయొక్క నాట్యము; వై. వి.

(1)=నాట్యము-నర్తక-నర్తనము ఆట. పాండు. 4, ఆ. 77: చూ, విలాసము. 1; (2) ప్రవర్తనము. ఉ, హరి. 2,ఆ. 70: చూ, సమయము. 2.

నాటకసంధులు, అం. (సంధులు) ముఖము, ప్రతిముఖము, గర్భము, విమర్శము, నిష్ఠ.

నాటకసాల, మి. వై. వి.=నాట్యశాల. ఆలపట్టు. స్వా. 5, ఆ. 63: చూ, సదనము. 1.

నాటామ్రము, సం. వి. అ. పుం: చూ, తిమిటము.

నాటి, అం. (4 అంకములు. పాత్రిభేదముచే ప్రకరణిక వంటివి): చూ, నాటికలు.

నాటికలు, అం. ఇవి ౧౮.— నాటిక, త్రోటిక, గోష్ఠి, సత్తకము, నాట్యరాసకము, ప్రస్తావనము, ఉపలాస్యము, కావ్యము, ప్రేంకణము, రాసకము, సల్లాపకము, సృగాదితము, శిల్పకము, విలాసిక, దుర్మల్లిక, ప్రకరణిక, హల్లీసకము, భాణికము.

నాటిది, వా. వి: చూ, ఆతుది.

నాటివెతలు, వా. అ. క్రి: చూ, ఉచ్చు. 2.

నాటు, దే. వి. 1. నాటు లోనగువానిని నాటుట; నాట్నము; 2. నాటుట; అ క్రి 3. గ్రుచ్చుకొను. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 417. చూ, స్థిరపడు; స. క్రి. 4. నాటులోనగు వాని స్థాపించు; చూ, మొలవేయు; అం. ప్రే. 5. గ్రుచ్చు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 60: చూ, మొలవేయు

నాటుకొను, దే. అ. క్రి: చూ, నాటు. 3. (ప్రే నాటుకొలుపు. అచ్చ. సుం, కాం. 91)

నాటుపురము, వా. వి. పల్లెటూరు.

నాట్నము, దే. వి: చూ, నాటు. 1.

నాట్యభేదములు, అం. నృత్తము నృత్యము నను రెండును నాట్యభేదములే.

నాట్యము, సం. వి. అ. న.=నట్టువ. 1. నృత్యము (నాట్యము మృదుమధురమైనచో "లాస్యమని" ఉద్ధతమైనచో "తాండవమని" చెప్పుదురు): చూ, తాండవము: చూ, లాస్యము: (చూ, వ్యంజనము. 1; చూ, నాటకము. 1); (నాట్యమునకు భరతసూత్రము లాధారములు. కాబట్టియే నాట్యమునకు "భరత"మని పేరువచ్చినది: చూ, భరతము): 2. నృత్త గీత వాద్యముల కూడిక: చూ, తౌర్యత్రికము; అం. 3: చూ, విసరులు.

నాట్యరాసకము, అం. (ఒకటంకము, నాట్య, గాన, హాస్య, [illegible]యము లుండవలె): చూ, నాటిక.

నాట్యశాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=: చూ, నాటకసాల.

నాట్యోపయోగములైన యంగములు, అం. ఇవి 19. — వీనిలో నొక్కొక్కదానికిఁ గల భేదసంఖ్య.— శిరస్సు 17, దృష్టి 18, తారలు 9, పుటలు 9, భృవులు 7, నాసికము 6, గండములు 6, అధరము 6 చిబుకము 8, ముఖము 6, కంఠము 4, హస్తములు 10, వక్షము 3, జఠరము 3, పార్శ్వములు 5, కటి 5, ఊరువు 5, జంఘలు 5, చరణము 9: (చూ, ఉపవిద్యలు చూ. అంగము. 9.)

నాడా, వా. వి. 1. సన్ననినూలుత్రాడు; 2. గుఱ్ఱములు ఎడ్లు లోనగువాని డెక్కలకు వేసెడు ఇనుపముక్క.

నాడి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, నరము (1): (చూ, నాడులు); 2: చూ, నాడిక; 3.=నారి. నారికుఱుపు: చూ, వ్రణము; 4. ఈనె: చూ, పర్వరీణము; 5. కూరకాడ: చూ, శాకము. 1; 6. తెల్లగరిక: చూ, హరిత: (చూ, తృణము. 1.); 7. మోసకాని నడక.

నాడింధముఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

నాడిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గడియకాలము: గడియ - గడె. (సం. ప.) ఘటిక, నాడి; (మిగతవానికి "విఘటిక" చూడుము.) వై. వి. (1) రూ-నాడు-నాణెము. అచ్చ. అ. కాం. 111: చూ, దేశము.

నాడీచరణము, సం. వి. అ. న. అగసాలె: చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

నాడీదేహుఁడు, సం. వి. అ. పుం. భృంగీశ్వరుఁడు. చూ, శలుఁడు.

నాడీవ్రణము, సం. వి అ. పుం: చూ, నాడి. 3

నాడు, దే. వి. 1: చూ, దేశము; 2. జనపదము; అ. క్రి. 3. నాటు, భార. కర్ణ. 2. ఆ. 245: చూ, మొలవేయు; స. క్రి. 4. స్థాపించు, అం, భా. తృ. 122: చూ, స్థిరపడు.

నాడుమొదలు, దే. అవ్య. అప్పటినుండియు.

నాడులు, అం. 1 దేశభేదములనుబట్టి రాఁబడిన బ్రాహ్మణాది వర్ణములకు గలిగిన పేళ్లు. (వెలినాడు, ములకనాడు, కాసలనాడు, తెలనాడు, వెంగినాడు మొ.): 2. మండలములోని అంతర్భాగములనుబట్టి ఆ యా భాగములకు రాఁబడిన పేళ్లు. (బాగలునాడు, పోలునాడు మొ.): (చూ, దేశములు); 3 ఇవి 10— నాసికాద్వారములు, నేత్రద్వారములు, కర్ణద్వారములు, శంఖినీనాడి, గుదనాడి, బ్రహ్మనాడి, సుషుమ్నానాడి; (పదివిధనాడుల వివరము. — ౧. ఇడానాడియన చంద్రనాడి (ముక్కునకు ఎడమభాగమునునుండును. శివుఁడు అధిదేవత); ౨. పింగళనాడియన సూర్యనాడి (ముక్కునకు కుడివాగమున నుండును. విష్ణువు అధిదేవత); ౩. సుషుమ్నానాడిఅన అగ్నినాడి (ముక్కుమధ్య నుండును, బ్రహ్మ అధిదేవత); ౪. గాంధారినాడి (కుడినేత్రమందుండును. ఇంద్రుడు అధిదేవత); ౫. అస్తినినాడి (నాలుకయందుండును. ఎడమనేత్రమందును ఉండును. వరుణుఁ డధిదేవత); ౬. పుషానాడి. (కుడిచెవియందుండును. దిగ్దేవత అధిదేవత); ౭. పయస్వినినాడి (ఎడమచెవియందుండును. బ్రహ్మ అధిదేవత); ౮. అలంబననాడి (శిశ్నమందుండును. అగ్ని అధిదేవత); ౯. లుహునాడి. (గుదస్థానమందుండును. భూమి అధిదేవత); ౧౦. శంఖినినాడి (నాభిస్థానమున నుండును. చంద్రుఁడు అధిదేవత); (శరీరమునందు మజ్జాతంతువులు (నాడులు) దాదాపుగ 700 కలవు.)

నాడె, దే. వి. నడుమ నూలికండె నుంచెడు నాడా: తొట్టియ. తొట్టె - తొట్టెనాళ. (సం. ప.)—ఉపర, తంతుకాష్ఠము, తురి, తుర్య.

నాణకము, సం. వి. అ. న.=నాఁడెము. రూపాయలోనగు నాణెము. అహతము. (తె. ప.)— నాణెము: (చూ, లోహము. 1.)

నాణము, వా. వి మాంసరసము. అం, భా. ద్వి. 252.

నాణెము, దే. వి: చూ, దేశము.

నాణీయము, వై. వి. = నాణక : చూ, రూ- నాణెము.

నాణెకత్తె, వై. విణ : చూ, రూ- నాఁడెకత్తె.

నాణెకాఁడు, వై. విణ. 1. కోమటి. సాంఖ. మా. 2 : చూ, వైశ్యుఁడు; 2 : చూ, నాఁడెకాఁడు.

నాణెము, వై. వి. = నాణక. (రూ-నాణీయము - నాఁడెము.) 1. శుద్ధదీనారము : చూ, లోహము. 1; 2. ముద్రింపఁబడిన రాగి వెండి బంగారముల బిల్ల : చూ, లోహము 1; 3. ఇచ్చి పుచ్చుకొనుటయందలి యోగ్యత; 4. నాగరికత; 5. యోగ్యతాయోగ్య పరిశీలనము : చూ, శ్రేష్ఠత; 6. మంజులము : చూ, హృద్యము.

నాతము, దే. వి. బత్తెము. రా, వి. 2, ఆ. 34 : సంబళము.

నాతి, దే. వి రూ- నాతుక. ఆఁడుది : చూ, స్త్రీ. 1.

నాతుక, దే. వి. (నాతి + ఉక) : చూ, రూ - నాతి.

నాతోడు, జా. నాయాన. నాపైఒట్టు, నన్ను చంపుకొనితిన్నట్టు. "నీ నెచ్చెలితోడు సుమ్మ సఖి నిక్కము చెప్పుము." (ప్రభావతీ. 1, ఆ. 8.) "కలయట్లు చెప్పుమీ కల్లలాడిన నీకు నాతోడు సుమ్ము ప్రాణసఖివీవు" (ప్రభావతీ. 3, ఆ. 67.)

నాదత్తముపతిష్ఠతే, న్యా. పూర్వజన్మమునఁ బెట్టకున్న నీ జన్మమున రాదు. ఈ విషయము నీక్రింది శ్లోకమున గమనించునది. "శ్లో॥ ద్వారంద్వార మటన్ భిక్షుశ్శిక్షత్యేవం నయాచతే। అదత్వా మాదృశో మాభూ ద్దత్వా త్వం త్వాదృశో భవ"॥

నాదము, సం. వి. అ. పుం. = నాదు. 1. ధ్వని, మ్రోఁత : చూ, స్వరము. 2; అం. 2. ఆహతము - అనాహతము. అని ద్వివిధము. (ఆహతము.—హరికీర్తనాది రూపముచేత శ్రోత్రుశ్రోత్రరంజకమై భవభంజకమై యున్నది. ఈ యాహతనాదమునకే స్థానభేదములనుబట్టి 22 భేదములు గలవు. అవే వినఁబడునవి గనుక శ్రుతులనుపించుకొనినవి: చూ, ఉచ్చారణము.), అనాహతము (ప్రాణాగ్ని సంయోగ రూపమైనది); (నాదమనఁగా వ్యాకరణప్రకారము = మ్రోఁగెడి అస్ఫుటధ్వని యని తాత్పర్యము. మంత్రవ్యాకరణ ప్రకారమైనచో.—న = ప్రాణము, ద = అగ్ని, ప్రాణాగ్ని సంయోగరూపమైనది గనుక నాద మనిపించుకొనినది.) : చూ. స్వరము. 2; 3 : చూ, అష్టాదశపదార్థములు.

నాదములు, అం. (దశవిధనాదములు) జల, భేరీ. మద్దెల, మృదంగ, ఘంటా, కాహళ, కింకిణీ, వేణు, భ్రమర, ఓంకారనాదములు.

నాదాంతరి, అం : చూ, భాషాంగములు.

నాదారు, వా. వి. 1. నిష్పచ్చ, : చూ, బీదతనము; 2. పేద; 3. పొట్టి; 4. శక్తిలేమి; విణ. 5. చిక్కినది; 6. పేలది.

నాది, దే. వి. నాసంబంధమైనది.

నాదించు, సం. అ. క్రి. మ్రోఁగు. శశాం. 5, ఆ. 53 : చూ, శబ్దించు.

నాదు, వై. వి. = నాదః. శబ్దము, ధ్వని. సా. 2, ఆ. 98: చూ, స్వరము. 2.

నాదేయము, సం వి. అ. పుం. 1. కైవడిముస్తె*. చూ, ముస్తకము: 2. నీరుప్రబ్బ*: చూ, ప్రబ్బలి; విణ. 3. నదీ సంబంధమైనది.

నాదేయి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కిత్తలి*. చూ, శర్కరాంకము; 2. నారదబ్బ*: చూ, శర్కరాంకము; 3. తక్కలి*: చూ, వైజయంతి; 4. దాసనము *: చూ, హయజీవన మారకము; 5: చూ, నాదేయము. 2*; 6. కాకినేరేడు (నేలనేరేడు)*: చూ, లికుచము. (నాగరంగపు చెట్టు అని కొందఱు.)

నాధము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ముక్కుత్రాఁడు.

నాధవంతుఁడు, సం. విణ. చూ, పరాధీనుఁడు.

నాథుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. పెనిమిటి: చూ, భర్త. 1; 2. తేఁడు, ప్రభువు: చూ, స్వామి. 1; 3. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

నాన, వై. వి. = జ్ఞాన: చూ, సిగ్గు భార. అది. 3, ఆ. 137.

నానఁబ్రాలు, దే. వి: చూ, నానబియ్యము.

నానగండ, వై. విణ. సిగ్గుమాలినవాఁడు. పాండు. 5, ఆ. 179.

నానబియ్యము, దే. వి. నానఁబెట్టిన క్రొత్త చేరుడు బియ్యము: చూ. బియ్యము.

నానాఁడు, దే. వి. రూ-నాఁడునాఁడు. చూ, ప్రతిదినము.

నానాప, వై. వి. =: చూ, నాకబలి.

నానాపసాని, వై. వి: చూ, రూ-నాగపసాని.

నానారూపము, సం. విణ. పలుదెఱఁగులుగలది: చూ, వివిధము.

నాను, దే. వి. 1. నానుక్రోవి: చూ, భూషణము. 2; అ. క్రి. 2 చూ, ఊరు. 6.

నానుక్రోవి, దే. వి: చూ, నాను. 1.

నానుచు, దే. ప్రే. 1: రూ-నాన్చు. నానఁజేయు పాండు. 3,ఆ. 191.

నానుడి, దే. వి (నాను + నుడి) 1. లోకోక్తి, గాలిమాట: చూ, శబ్దము. 2; 2. సామెత సా. 2, ఆ. 258: చూ, శబ్దము. 2.

నానుఁడు, దే. విణ. 1.—పై.—; 2. తడిసినది.

నానుడువాన, దే. వి. విడువకకురిసెడు పొడిపొడి చినుకుల వాన: చూ, వాన. 1.

నానుపు, దే. ప్రే. (బట్ట) చలువచేయు.

నానుబోర, దే. వి. మాంసముగలతొమ్ము: చూ, వక్షము.

నానృతాత్పాతకంపరమ్, న్యా. అనృతముకన్న పాతకములేదు.

నానృషిఃకురుతేకావ్యమ్, న్యా. ఋషిగానివాఁడు కావ్యమును రచింపఁజాలఁడు.

నానేఁత, వా. వి. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1.

నానొడి, వా. వి: చూ, రూ-నానుడి. అం, భా. ప్ర. 111.

నానోడు, వా. వి.—పై.—

నాన్చు, దే. ప్రే: చూ, రూ-నానుచు.

నాన్తెల, దే. వి: చూ, భక్ష్యము.

నాన్న, దే. వి. రూ-నాయన. 1. తండ్రి: చూ. సవిత్రుఁడు. 2; 2. పూజ్యుఁడు: చూ, మహనీయుఁడు: వా. 3. (శూద్రులలో) అన్న: 4. (శూద్రులలో) మేనమామ.

నాప. వై. వి. =: చూ, నాకబలి.

నాపసాని, వై. వి: చూ, రూ-నాగపసాని.

నాపితుఁడు, సం. వి. ఋ. పుం: చూ, మంగలి.

నాభాగ్యము దేవరచిత్తము, లో. దయతోఁగూడిన లాభము. "మామకస్వాంతవీధి, చెలఁవభాగ్యంబు దేవరచిత్త మధిప." (పాంచా).

నాభి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కస్తూరి: చూ, మృగమదము; పుం. స్త్రీ. 2: చూ, బొడ్డు. 1; పుం. 3. విషవిశేషము; వత్సనాభి: చూ, వసనాభి; 4. బండికంటి నడిమితూము: చూ, పిండిక. 1; 5. తిలకము. చూ, బొట్టు. 1; 6. క్షత్రియుఁడు: చూ, రాజు. 1; 7. చక్రవర్తి: చూ' రాజు. 1; పా. 8. దీనికి ఉపమానములు—పొన్నపువ్వు, సుడి, మడుగు, నూయి, చక్రము; అం. 9. పురుషలక్షణాంగములలోనొకటి. (బొడ్డు) (దక్షిణావర్తమై వర్తులమై యతిగంభీరమైనఁ బ్రశస్తము. వామావర్తమై మిక్కిలి లోఁతుగలిగిన పాపాత్ముఁడగు. ఉత్తానవిరళమైన దుఃఖప్రదము.): చూ, లక్షణాంగములు; 10. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (బొడ్డు) (లోఁతుగనున్న పూజ్యురాలగు. ఏటిసుడివలె దక్షిణావర్తమైన రాజపత్నియు, పుత్త్రవతియు, పతిప్రియయు. భోగియునగు. ఎడమసుడియైన చచ్చుబిడ్డలు కలదియగు. లోపల సుడియున్న జారయగు. బొడ్డుకు కొంచెముక్రింద కుంకుమగర్భితమై పద్మసమముగు చిన్నెయున్న మన్నెవాని యన్నుమిన్నయగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 11: చూ, అధమక్షేత్రములు 12: చూ, కళలుండు స్థలములు; 13: చూ, హస్తక్షేత్రములు; 14: చూ, చుంబనస్థానములు; 15: నాభిశుద్ధి. — గోమూత్రములో 3 రోజులు నానవెచి యెండించిన శుద్ధి(7 రోజులనికొందఱు).

నాభిజన్ముఁడు, సరి. వి. న్. పుం. పొక్కిలిచూలి: చూ, బ్రహ్మ. 1.

నామకరణము, సం వి. అ. న. 1. బిడ్డలకు పేరుపెట్టుట; అం. 2: చూ, కర్మములు.

నామకా. వా. క్రి. విశ. స్వతంత్రము లేకుండఁగ.

నామగుంట, ద్వి. వి. (నామము+గుంట) గళగర్తము: చూ, రోగము. 1.

నామధేయము, సం. వి. అ. న: చూ, పేరు. 1.

నామమడఁచు, మి. స. క్రి. చంపు. ధా. శ్రీ 2, ఆ. 54: చూ, సంహరించు.

నామము, సం. వి న్. న. 1: చూ, నామధేయము; (సృష్టిలో మొదట చెట్లపేర్లు భూసారమునుబట్టి పుట్టెను. తరువాత సరీసృపములు జంతువులపేర్లు చెట్లసారమునుబట్టి పుట్టెను. పిదప గ్రామముల పేర్లు సరీసృపములయొక్కయు జంతువుల యొక్కయు పేర్లనుబట్టి పుట్టెను. తదుపరి గ్రామనామములు యింటిపేర్లయ్యెను. వీనియందెన్నియో విశేషాంశములు పుట్టెను. దీనికంతకును ప్రత్యేక నిఘంటువు ఈ నిఘంటుకర్తచే వ్రాయఁబడినది. వ్రాయఁబడుచున్నది.): చూ, ఇంటిపేరు. వా. 2. (నామము) పేరునకుఁ బ్రాతిపదికమని సంజ్ఞ. "రామ, కృష్ణ" మొ: దే వి. (1) నొసట పెట్టుకొనెడుబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1.

నాపములు, అం: చూ, పదములు.

నామరులు, దే. వి. బ. పాచికలు: చూ, వ్యవహారము. 4.

నామర్దా. వా. వి. అగౌరవము.

నాము, దే. వి. జొన్నలోనగువాని కొయ్యగాలున చిగిరించిన మొలక: చూ, మొక్క. 1.

నామూషీ, వా. వి. అవమానము.

నాయంకరము, ద్వ. వి. (నాయకుఁడు+కరము): చూ, ప్రభుత్వము.

నాయఁకవాడి, ద్వ. వి. పంటపరామరికచేసెడు దివాణపుబంటు. రూ-నాయఁకవాళి: చూ, సుహసూలుదారు.

నాయఁకవాళి, —పై.—

నాయకుఁడు. వై. వి. 1. ప్రభువు: చూ, స్వామి. 1; 2. పన్నిద్దఱు భటులకధిపతి: చూ, స్వామి. 1.

నాయఁడు, వై. వి. 1. శూద్రవిశేషము: చూ, శూద్రుఁడు; 2.=నాయకః. ప్రభువు: చూ, స్వామి. 1; 3. బలిజెలోనగువాని పట్టపుఁబేరు.

నాయకగుణములు, అం. కావ్యలక్షణంబున — మహాకులీనత, మహాభాగ్యము (పరిపాలన), ఔజ్జ్వల్యము, ఔదార్యము (దాతృత్వము), తేజస్విత (పరాక్రమ), ధార్మికత, వైదగ్ధ్యము (నేర్పు), పాండిత్యము (విద్యావివేకము) మొ. వీరికిఁదగిన నాయకలు సాధారణముగ ముగ్గురు: చూ, స్వీయ, అన్య, సామాన్య. (ఈ గుణములన్నియు పూర్తిగా గలవాఁడుత్తముఁడు. కొన్నియె కలవాఁడు మధ్యముఁడు. చాల తక్కువగలవాఁడధముఁడు.)

నాయకత్రయము, అం. దేవనాయకుఁడు, మనుష్యనాయకుఁడు, ఉభయనాయకుఁడు. (3).

నాయకనర్మసచివులు, అం: చూ, నాయకసఖులు.

నాయకము, సం. వి. అ. పుం. పతకమునడిమి రత్నము: చూ, భూషణము. 2.

నాయకసఖులు, అం. విటుఁడు, విదూషకుఁడు, పీఠమర్దుఁడు, చేటుఁడు. (4).

నాయకస్వరూపము, అం. కీర్తిప్రతాపసుభగత్వము, ఆర్తావనత్వము, సుగుణాఢ్యత్వము, భూభరణధురీణత్వము, కావ్యగీతప్రియత్వము. (5).

నాయకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1.=నాయఁడు. అధిపతి: (చూ, నాయకులు): చూ, స్వామి. 1; 2. శృంగారరసావలంబనపురుషుఁడు: (చూ, నాయకులు); విశ. 3: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; వై. వి. (1).=నాయక. అధిపతి. చూ, స్వామి. 1. (పురుషోత్తమకవీయము.)

నాయకులు, అం. 1. సర్వరససాధారణులయిన నాయకులు నల్వురు.- ధీరోదాత్త, ధీరోద్ధత, ధీరశాంత, ధీరలలిత (4). (ధైర్యముగలిగి శాంతుఁడై సర్వమెఱింగి దయాశాలియైన వాఁడు ధీరోదాత్తుఁడు, గర్వాసూయాదంభమాయాదులు గలవాఁడు ధీరోద్ధతుఁడు, ప్రసన్నాత్ముఁడు ధీరుఁడు శాంతుఁడువైనవాఁడు ధీరశాంతుఁడు, నిశ్చింతుఁడు విద్యాసక్తుఁడు సుఖియైనవాఁడు ధీరలలితుఁడు'; 2. శృంగారనాయకులు నల్వురు. — అనుకూలుఁడు, దక్షిణుఁడు, ధృష్టుఁడు, శఠుఁడు (4): (చూ, ఉపనాయకులు) [అనుకూలుఁడు.— ఒకేనాయికయం దాసక్తుఁడు; దక్షిణుఁడు— అనేక నాయికలయందు సమస్నేహవర్తి: ధృష్టుఁడు.— పరస్త్రీగమనాదులచేఁ దప్పుచేసియు నిర్భయుఁడు; శఠుఁడు..

నాయికామాత్రవిహితవిప్రియకారి: (చూ, పతులు): 3. ఉపనాయకులు నల్వురు — పీఠమర్దుఁడు, విటుఁడు, చేటుఁడు, విదూషకుఁడు: (చూ, నాయకసఖులు. ఉపనాయకులు.)
నాయన, దే. వి. (నా + అన్న): చూ. రూ-నాన్న.
నాయనమ్మ, వా. వి తండ్రితల్లి: చూ, పితామహి.
నాయభారము, వై. వి. = న్యాయభారః. 1. సత్యమును వహించుట; 2. రాజీకిఁబ్రయత్నించుట.
నాయభారి, వై. వి. = న్యాయభారి. సత్యదూత.
నాయము, సం. వి అ. పుం. 1. ప్రాపణము: చూ, లాభము. 1; 2 నీతి: చూ, సత్యము. 1; వై. విణ. (1) = న్యాయః. న్యాయయుక్తము: చూ. సత్యము. 1.
నాయిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శృంగారరసావలంబనస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.
నాయికలు, అం. వివిధశృంగార రమణీయులైన రమణీమణులు స్వీయ, పరకీయ, సామాన్యలను ముత్తెఱంగులయియుండిరి అందు స్వీయ పదుమూఁడు, పరకీయ రెండు,సామాన్య యొక విధములవుటచేఁ బ్రధాననాయికలు పదునాఱ్వురైరి. అవస్థాభేదంబుచే శృంగారనాయిక లష్టవిధములైరి. ౧. స్వాధీనపతిక (ప్రియునిం దనకు వశపఱచుకొన్నది): ౨. వాసవసజ్జిక (పతి వచ్చువేళకు శయనాదు లంకరించునది); ౩. విరహోత్కంఠిత (నాయకుఁడు వేళకురాకున్నఁ దపించునది): ౪. విప్రలబ్ధ (సంకేతస్థలమునం బ్రియునిఁగానక కలఁగునది); ౫. కలహాంతరిత (ముందు కోపముచేఁ బతిని విడనాడి పిమ్మటఁ బశ్చాత్తాప పడునది); ౬. ఖండిత (ప్రియుఁడు పరస్త్రీనిఁగూడిన చిన్నెలఁజూచి కోపించునది); ౭. ప్రోషితభర్తృక (పతి పరదేశమున నుంటచేఁ బరితపించునది); ౮. అభిసారిక (ప్రియునిఁగూర్చి సంకేతస్థలమున కేగునది) (వీరికి దూతి, దాసి, సఖి, చేటి, ధాత్రేయి, ప్రాతివేశిని, లింగిని,శిల్పిని యనువారు సహాయులు)(ధాత్రేయి= దాదికూఁతురు. ప్రాతివేశిని = పొరుగింటిది. లింగిని = సన్యాసిది. శిల్పిని = ముచ్చిది.)
నాయికాత్రయము, అం. స్వీయ, పరకీయ, సామాన్య (3).
నార, దే. వి. 1. నదీతడప, చీల్చిన తాటిమట్ట లోనగునది: చూ, వల్కము 2; 2. జనపనారపీచు: చూ. వల్కము. 2; 3. కూరమీఁదిపీచు, కడంబము: చూ, వల్కము. 2; 4. కొబ్బరి, ఈఁత, మొగలి, గోఁగులోనగువాని పీచు: చూ, వల్కము. 2; 5. చెట్టుమీఁదిపట్ట, వల్కలము. భార. అర. 2, ఆ. 326: చూ, వల్కలము: (చూ, బెరడు).
నారంగడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విటుఁడు; 2. = నరకుఁడు. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
నారంగము, సం. వి. అ. పుం. 1. నారింజ*: చూ, శర్కరాంకము; 2. కంచెకాడ*: చూ, శర్కరాంకము; ఐ. 3. అవుఁడుబిడ్డలు: చూ, యమళశిశువులు: 4. పిప్పలిరసము.
నారకము, సం. వి. అ. పుం: చూ. రూ-నరకము.
నారచీర, దే. వి. పొత్తిచీర.
నారట్టము. సం. వి. అ. పుం. బీటినేల, విపినము: చూ, భూమి. 1.
నారణపక్కి, వై. వి. = నారాయణపక్షి: చూ, పక్షి.
నారదబ్బ, వై. వి. = నారదము. (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, శర్కరాంకము*.
నారదము, సం. వి. అ. పుం. 1 = : చూ, నారదబ్బ*: 2. = నారింజ*: చూ. శర్కరాంకము. (నారంగతిద్భవము నారదమని కొందఱు.)
నారదస్మృతి, అం: చూ, మూలస్మృతులు, స్మృతులు.
నారదీయము, అం. 1: చూ, పురాణములు: 2: చూ, ఉపపురాణములు.
నారదుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక దేవముని: చూ, ముని. 1.
నారపంటలు, అం. ప్రత్తి, గోఁగు, జనుము, కిత్తనార మొ.
నారమడి, దే. వి. నారతోనేసినబట్ట, ముకుబము-ముకుప్పటము: చూ, వస్త్రము.
నారము, సం. వి. అ. న. 1. నరులగుంపు; 2: చూ, రూ— నారాచము. 1; పుం. 3. అప్పుడుపుట్టినదూడ. చూ, ధేనువు; ఐ. 4. నీళ్ళు: చూ, సలిలము.
నారవేళ్లు, దే. వి. బ. ఏకదళబీజ వృక్షములవేళ్లు (కొబ్బరి, తాటి, ఈఁత, వరి, చోడి, జొన్న లోనగువానివేళ్లు): చూ, వేరు. 1.
నారసము, వై. వి. = నారాచము: చూ, బాణము. 1.
నారసింహాయనమః, అం. (నరసింహః = అన్యేన నరీయతే నశీయత ఇతి చతుర్విధ నాశరహిత ఇత్యర్థః): చూ, ఓమ్.
నారసింహీయము, అం: చూ, ఉపపురాణములు.
నారాచము, సం. వి. అ. పు . 1. = నారాసము. నారము, అచ్చము ఇనుప బాణము, ప్రక్ష్వేడనము: చూ, బాణము. 1; 2. నీటి యేనుఁగు: చూ, హస్తి; అం. 3: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: (చూ, బాణము. 1); అం. 4. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్కపాదము తగణ, రగణ, వగణములు గలదై యెనిమిదవ ఛందస్సునఁ బుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.
నారాచి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. బంగారునఱకెడు కొలముట్టు: చూ, సానము. 2. అరాచి, తీక్షణి-ఎషణిక, అగసాలెవాని ఇనుపత్రాసు (అనికొందఱు).
నారాజి, దే. వి : చూ, రూ-నరాజి.
నారాజీ, —పై.—
నారాయణపక్షి, సం. వి. న్. పుం. = : చూ, నారణపక్కి.
నారాయణబలి, పా. సన్న్యాసికిఁజేయు శ్రాద్ధము (పరిషత్తు).
నారాయణము, వా. వి. తైత్తిరీయమను వేదభాగమునం దొకపన్నము.
నారాయణాస్త్రము, అం: చూ. అస్త్రములు.
నారాయణస్వాహా, అం. (నారాయణః = నారస్య - జ్ఞానస్య - ముక్తేర్వా-అయనం ప్రాప్తిః =, రేఫాత్ ; రనకారస్య ణత్వవిధానాత్ సర్వప్రాణిబుద్ధిగుహానివాసాత్ శుద్ధచైతన్యమిత్యర్థః) : చూ, ఓమ్
నారాయణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1 : చూ, పార్వతి. 1; 2: చూ, లక్ష్మి: 3 : చూ, శతమూలి*.
నారాయణుఁడు, సం. వి. అ. పు . (రూ-నారయాణుఁడు - నరాయణుఁడు - నరాయుఁడు) (౧ అవతారపురుషుఁడు,

౨ ఉదకమందు స్థానము, ౩ నరసమూహమున కునికిపట్టు ౪ నరసమూహమునివాసము, ౫ శబ్దగమ్యుఁడు, ౬ సారూప్య ముక్తికి స్థానము, ౭ తొంబదియాఱు తత్త్వములకు స్థానము, ౮ ఒక మన్వంతరమున నరుఁడనుఋషికిఁ గుమారుఁడు.) 1. వెన్నుఁడు : చూ, విష్ణువు. 1; 2 : చూ, సూర్యుఁడు; 3. చంద్రుఁడు : చూ, హిమాంశువు; 4. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1; 5 : చూ, శివుఁడు; 6. అగ్ని : చూ, వహ్ని. 1; 7 : చూ, అశ్వమేధిని; 8. ఆవు : చూ, ధేనువు.

నారి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది : చూ, స్త్రీ; వై. వి. (1)=నాడి: చూ, నరము; (2)=వాడి. నారికుఱుపు : చూ, వ్రణము; దే. వి. (3) వింటియల్లెత్రాడు : చూ, మౌర్వి. 1.

నారింజ, వై. వి. = నారంగ *: చూ, శర్కరాంకము.

నారికడము, వై. వి.= చూ, స్కంధఫలము:1.

నారికాయ, దే. వి. అల్లెత్రాటి తాఁకుడువలన చేతఁగలిగిన కిణము: (చూ, కిణము. 1-2.)

నారికుఱుపు, ద్వ. వి. నెలపుండు : చూ, వ్రణము.

నారికెడము, వై. వి.= : చూ, నారికేళము*.

నారికేడము, —పై.—

నారికేళము, సం. వి. అ. పుం. =నారికడము - నారికెడము- నారికేడము. (రూ- నారీకేళము - నారికేళి-నారీకేళి - నాళీకేరము - నాడికేలము - నాళికేరము - నారికేరము) టెంకాయ* : చూ, స్కంధఫలము.

నారికేళతృణన్యాయము, న్యా. కొబ్బరిచెట్టెందులకెక్కితివన దూడగడ్డికై యెక్కితినను రీతి.

నారికేళపాకము, అం. 1. పాకములు 2 లో నొకటి. (మిగుల కఠినమై యభేద్యమైనది.) : చూ, పాకములు: (చూ, ద్రాక్షాపాకము); 2. పాకములు 4 లో నొకటి : చూ, పాకములు: (చూ, వృత్తులు.)

నారికేళఫలాంబున్యాయము, న్యా. "సిరి దా వచ్చిన వచ్చును సలలితముగ నారికేళసలిలముభంగిన్."

నారికేళాంజనము, అం : చూ, అంజనములు.

నారికేళాంబున్యాయము, న్యా. కొబ్బరికాయలోనికి నీరెట్లు వచ్చి నది తెలియదనినరీతి.

నారీ, అం.ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునకు ఒక మగణముగలదై మూఁడవ ఛందస్సునందుద్భవించిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

నారీనుతము, అం ఒకానొకవృత్తము. ఇది పదునొకండవ త్రిష్టుప్ఛందస్సునందలి శాలినీవృత్తచ్ఛాయను బేసిపాదములున్ను ఇంద్రవజ్రచ్ఛాయను సరిపాదములున్ను నడచును: చూ, వృత్తము. 1.

నారు, దే. వి , చూ, రూ- నాఱు.

నారుచు, దే. ప్రే. నాడఁజేయు : నార్చు.

నార్చు: —పై.—

నాఱు, దే. వి : 1. రూ-నారు, అకు, కోఁగు. (సం. ప)— అంకురాళి.తద్వి- ౧. విత్తులుచల్లుట. అంకురార్పణము. ౨. శుభకార్యములందు నవధాన్యములు చల్లుట; అంకురార్పణము.

నాఱువాటు, దే. ప. క్రి : చూ, మొలపేయు.

నాఱునాటుట, దే. వి. : ఊకుపు - ఊడ్పు.

నాఱుపోయు, దే. స. క్రి ; అకుపోయు.

నాలము, వా. వి : చూ, లాడము.

నాలవకొలమువాఁడు, ద్వ. వి : చూ, శూద్రుఁడు.

నాలాయకు, వా. వి. లాయఖు లేని.

నాలి, దే. వి. 1. కుత్సితపుపని. స్వా. 3, ఆ. 51 : చూ, వంచన; విశ. 2. కుత్సితము: చూ, హీనము. 1; 3. మందము, ఆలస్యము : స్వా. 3, ఆ. 28 : చూ, విలంబము. 1; 4. తక్కువైనది : చూ, హీనము. 1.

నాలిక, దే. వి : చూ, రసన, జై. 7, ఆ. 100.

నాలికచేఱు, ద్వ. వి. 1. తృణవిశేషము : చూ, తృణము. 1; 2 : చూ, పశురోగము.

నాలికతీపు లోనవిషము, లో. ఉదా.—అజిత్తుఁడుమారి మృగము యొక్క తేనెమాటలకు మోసపోయితివి. నాలికతీపు లోన విషమని యెఱుంగుమనా" (నీతిచంద్రిక - మిత్రలాభము.)

నాలికలు, దే. వి. బ. సర్పజిహ్వికలు. రూ- నాలికలు.

నాలికి, వా. వి. వల్లకి. రూ - నాలకి- నాల్కి: (లాలకి-లాలికి-లాల్కియని వాడుక.)

నాలిగాలి, వా. వి : చూ, చిఱుగాలి.

నాలిజంఘము, సం. వి. అ. పుం. కాకి : చూ, వాయసము.

నాలిబూతము, ద్వ. విశ. 1. కుత్సితుఁడు : చూ, వ్యాధుఁడు, 2; 2. కుత్సితురాలు : చూ, స్త్రీ.

నాలిముచ్చు. దే. విశ : చూ, నాలిబూతము. 1.

నాలీషు, వా. వి : చూ, నామర్దా.

నాలుక. దే. వి ; చూ, రూ- నాలిక.

నాలుకమిగులుట, జా. (మాటమిగులుట) దూషించుట "నాలుక మిగులరానీయకుము" (చిన్నయసూరి నీతిచంద్రిక.)

నాలుకలు, దే వి. బ. 1 : చూ, రూ- నాలికలు. భాగ. 4, స్కం. 729; 2. జ్వాలలు. భార. ద్రో. 5, ఆ. 229.

నాలుగాకులెక్కువచదువుట,జా. విశేషాంశంబులుతెలిసియుండుట. "అంతకునాలుగాకు లెక్కువయే చదివితి." (ధర్మజ)

నాలుగు, దే. స : రూ- నాలువు - నాల్గు - అద్ద - ఉద్ద- ఉద్దా, చవు - చౌ - చవుకము - చౌకము, తిగవంచ - తీవంచ, పుంజీ, మూఁడు నొకటి - మూడునొకటి. (సం. ప.) — అంబుధి, అబ్ధి, చతుర్థము, చతుష్కము, చతుష్టయము, చరమము: (చూ, మూడునొకటి.)

నాలుగుఅంకములు గలవి, అం. అంతఃకరణములు, అగ్నులు, అనుబంధములు. అభినయములు, అలంకారములు, అవస్థలు, ఆశ్రమములు, ఉపవేదములు, ఉపాయములు, కరణులు, కావ్యవృత్తులు (వృత్తులు). క్రతువులు, గ్రీవాభేదములు, జ్ఞాతులు, తార్కికప్రమాణములు, తాళగ్రహములు, దిశలు, దిక్కులు, ద్వారదులు, ధనవృద్ధులు, నాయకనర్మసచివులు, నృత్యములు, పదులు, పాకములు, పురుషజాతులు,

పురుషార్థములు, ప్రయోగములు, ప్రాణాయామములు, మనుజవృత్తులు, ముక్తులు, ముఖరతులు, మేఘములు, యుగములు, యోగములు, రతులు, రథికులు, రాజవిద్యలు, మనుష్యవర్ణములు, వర్జితములు, వాదిత్రము, వేదములు, వేదోపాంగములు, వ్యూ(హ)హాభేదములు, శుశ్రూషలు, సముద్రములు, సాధనములు, సృష్టిభేదములు, సేనాంగములు, స్త్రీజాతులు ఇత్యాది.

నాలుగుకంబాలాట, ద్వ. వి: చూ, బాలక్రీడ.

నాలువు, దే. స: చూ, రూ-నాలుగు.

నాల్క. దే. వి: చూ, రూ-నాలిక.

నాల్గు, దే. స: చూ, రూ-నాలుగు.

నాల్గునుంచువేల్పు, దే. వి. అగ్ని, అచ్చ. బాల, కాం. 54: చూ, వహ్ని. 1.

నావ, సం. వి. ఔ. స్త్రీ = నౌక. 1. తరణి: చూ, పోడము; వై. వి. (1) = నావ. ఓడ: చూ పోడము.

నావి, దే. వి. సస్యరోగము: అవ, చీడ, నట్టు.

నావికుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సరంగు.

నావిష్ణుఃపృథివీపతిః, న్యా. విష్ణువుగానివాఁడు రాజుగాఁడు. లేక రాజునకు రూపుఁడగు విష్ణువు.

నావురు, వై. వి: చూ, రూ-నాఁగుడు*.

నావ్యము, సం. విణ. ఓడచేత దాఁటఁదగినది. (నద్యాదులు).

నాశకుఁడు, సం. విణ: చూ, తుట్టు. 2.

నాశము, సం. వి. అ. పుం. 1. చేటు: చూ, రాత్త; 2 కనబడమి; 3. అనుభవములేమి; 4: చూ, మరణము; అం. 5: చూ, ధనగతులు.

నాశిలు, సం. అ. క్రి. నవయు: రూ-నాశిల్లు. (తె. ప.) అం. వి. ప(వ)డు.

నాశిల్లు, సం. అ. క్రి. —పై.—

నాస, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, ముక్కు. 1; 2; చూ, లచ్చికమ్మి; 3. అవ*: చూ, సర్షపము.

నాసత్యులు, సం వి. అ. పుం. ద్వి అశ్వినీదేవతలు (అసత్యములేనివారు.)

నాసాభరణము, సం. వి. అ. న. అడ్డబాస, ముక్కర: చూ, భూషణము. 2.

నాసామణి, సం. వి. ఇ పుం. —పై—

నాసి, దే. వి పిల్లి: చూ, మార్జాలము.

నాసిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1: చూ, ముక్కు; 2. దీనికి ఉపమానములు.—తిలపుష్పము, సంపెంగపువ్వు, కోడెరు: అం. 3: చూ, చుంబనస్థానములు; పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి (ముక్కు) (చిలుకముక్కువలెమన్న రాజగు దీర్ఘమైన భోక్తయగు. హ్రస్వమైన ధర్మశీలుఁడగు): చూ, లక్షణాంగములు; స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (ముక్కు) (సమముగనున్న పతిని సంపన్నునిఁజేయును. నువ్వుపువ్వువలెను సంపెంగపువ్వువలెనున్న సుఖవ యగు. కుడిసుడియున్న ధనవృద్ధియుఁ బుత్త్రవృద్ధియునగు. ఎడమసుడియున్న విధవయగు. మచ్చయున్న హీనియగు. ఊర్ధ్వమైనను హ్రస్వమైనను దాసియగు. దీర్ఘమైన కోపియగు. లంబమైన వ్రపశస్తురాలగు. మిక్కిలి పొడవు మిక్కిలి లావు లేకున్న సుఖప్రదురాలగు. చట్టిమైయున్న విధవయగు. నాసాబిలములరోమమున్న నప్రశస్తురాలగు. మీసములున్న విధవయగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 4: చూ, నాద్యోపయోగములైన యంగములు. (చూ, అంగము. 9.)

నాసికాంగుళీన్యాయము, న్యా. ఎవని ముక్కురంధ్రములో వాని వ్రేళ్ళైనను పట్టుననుకీతి.

నాసికాక్రియలు, అం. భావాద్యాయప్రమేయములోనివి. —స్వాభావికి, నత, మంద, సోచ్ఛ్వాస, సికూచిత, వికృష్ట. (6)

నాసికావ్వారములు, అం: చూ, నాకులు.

నాసికావేదనము, సం. వి. అ. పుం: చూ, నాస. 3*.

నాసిల్లు, వై. అ. క్రి. = నాశ. నశించు: చూ, సమయు 3.

నాసీరము, సం. వి. అ. న 1: చూ, సేనాముఖము. 1: 2. దర్పము: చూ, హంకారము.

నాస్త, హిం. వి. చలిదిభోజనము, ఫలహారము.

నాస్తి, వా. సం. అవ్య. లేదు.

నాస్తికత, సం. వి. అ. స్త్రీ. పరలోకము లేదనెడు బుద్ధి: చూ, మిథ్యాదృష్టి.

నాస్తికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పరలోకము లేదనెడువాఁడు.

నాస్తిక్యము, సం. వి. అ. న; చూ, నాస్తికత.

నాహంకారాత్పరోరిపుః, లో. మనుజున కహంకారముకంటె శత్రువు వేఱొకఁడు లేఁడు.

నాళము, సం. వి. అ. పుం. న. 1. రూ-నాళి. తామరలోనగువానికాడ: చూ, బిసము. 1; 2. క్రోవి: చూ, బాణము. 1; 3. చిమ్మనఁగ్రోవి: చూ, శృంగము. 3; 4. అగసాలెవాని ఊఁదుఁగ్రోవి: ఊఁదుఁగ్రోవి, క్రోవి, గొట్టము; 5. సస్యాది నాళము: చూ, క్రోవి. 2: (ఆకారాంతస్త్రీలింగమునగును); దే. వి (1). రూ-నాలము: చూ, లాడము.

నాళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, నాళము. 1; 2 కూరయొక్కనార, కాడ, గొట్టము.

నాళికము, చూ, రూ-నాళికము.

నాళికేరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నారికేళము*.

నాళీకము, సం. వి. అ. న. రూ నాళికము. 1. తామర. చూ, రూ-నలినము. 1; 2. తామరతంపర: చూ, సహస్రపత్త్రము; పుం. 3. అమ్ము: చూ, బాణము. 1; 4. బాణపుములికి: చూ, బాణము. 1.

నాళీకాసనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1.

ని

ని, సం. అవ్య. 1. నిశ్చయార్థము: చూ, సత్యము. 1; ఉవ. 2. (నికర్షణము = ఇచట "ని" అనునది మిక్కిలి అను నర్థముకలది: నిఃశేషము = ఇచట నిరర్థకము; నికారము = ఇచట ధాత్వర్థము మ వంచనయను నర్థమునకు మార్చినది; నికాశము = ఇచట ధాత్వర్థమును తుల్యము అను నర్థముకలదిగా మార్చినది; నికృంతనము = ఇచట వ్యర్థము): అం. 3: చూ, స్వరము. 2: (చూ, గ. 1.) దే. అవ. (1) ద్వితీయైక వచనమునందు వచ్చెడు ఒకప్రత్యయము. "రాముని,

పోముని" మొ; ద్ర. (2.) చార్థకము. ఆం. భా. తృ. 67: చూ,ను (14).

వింకిరి, దే. వి. రూ-వింపిరి. ముటికి: చూ. శమలము. 1.

వింకిణి, దే. అవ్య. క్రి. విశ: చూ, వేగము. 3.

వింగి, దే. వి. ఆకాశము. స్వా. 4, ఆ. 99: చూ, సుర వర్త్మము.

వింగిచూలి. దే. వి నభస్వంతుఁడు: చూ, వాయువు.

వింగిమిరి, దే. వి. సువర్చల*.

వింగివడు, ద్వి. అ. క్రి. (ఉ, హరి. 5, ఆ. 84): అస్తమిల్లు, కూఁకు, క్రుంకు, పడు. (సం. ప., —అస్తమించు.

వింగినిగ, ద్వి. వి. వ్యోమకేశుఁడు: చూ, శివుఁడు.

వించు, దే. ప్రే: రూ-వినుచు-వింపు, నెరపు-నెఱపు.

వింజిలి, వా. వి. మనోవ్యధ: చూ, శోకము.

వింట, దే. వి. జలపూరము.

విండఁబడు, ద్వి. అ. క్రి. (రూ-విండారు- విండు- విండుకొను) పూర్ణమగు : చూ, మెండుకొను. 3.

విండారు, దే. అ. క్రి. —పై.—

విండు, దే. వి. 1. పూర్ణత : చూ, సంపూర్ణత; విశ 2. విండి నది, పూర్ణము. భార. ఆది. 1, ఆ. 110 : చూ, సంపూర్ణము; అ. క్రి. 3 : చూ, విండఁబడు; వా. 4 : చూ, విండుకొను. 2.

విండుకొను దే. అ. క్రి. 1 : చూ, విండఁబడు; వా. 2. లేక పోవు. "బియ్యము విండుకొనెను."

విండుజవ్వనము, వా. వి. నెలజవ్వనము. ఆం, భా. ద్వి. 118 : చూ, వయస్సు. 1.

విండుమాట, వా. వి. ఆలాపము : చూ, సంభాషణము: (చూ, శబ్దము. 2.)

వింద, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దూఱు : చూ, నెగ్గింపు; 2. అప దూఱు : చూ, నెగ్గింపు.

విందతికంచుకమేవప్రాయశ్శుష్కస్తనీనారీ. న్యా. స్తనములులేని స్త్రీ అవికను నిందించును.

విందితము, వా. విశ. విండింపఁబడినది.

విందించు, సం. స. క్రి. దూఱు : చూ, నెగ్గించు.

విందింపఁబడు, మి. అ. క్రి : చూ, వీటిఁబోవు.

విందితుఁడు, సం. విశ. దూఱఁబడినవాఁడు : చూ, వెలివాఁడు. 1-3.

విండ్యము, సం. విశ. విందింపఁదగినది : చూ, హీనము. 2.

విండ్యములు, వా. కవులు వాడుకొనఁగూడనివి. ఉదా— వ్రాస్తాను, కొంటావు, ఇచ్చేని, కూడుందాము, లెగుద్దాము, వచ్చేని, అందాము మొ.

విండ్యుఁడు, సం. విశ. దూఱదగినవాఁడు : చూ, వ్యాధుఁడు.2.

వింపాది, దే. విశ. (వింపు+ఆది) సమృద్ధము: చూ, సమృద్ధి.

వింపారు, దే. అ. క్రి. రూ- వినుపారు : చూ, విండఁబడు.

వింపిరి, దే. వి : చూ, వింకిరి.

వింపు, దే. వి. 1. రూ-వినుపు. కళా. 6, ఆ. 235 : చూ, సమృద్ధి; ప్రే. 2: చూ, రూ-వించు.

వింపువాఁడు, దే. విశ. సమృద్ధుఁడు : చూ, సంపన్నుఁడు.

వింబతరువు, సం. వి. ఉ. పుం. వారిజము * : చూ, సూక్ష్మ దారువు.

వింబము, సం వి. ఆ. పుం : చూ, వేము*.

నికటము, సం. వి. అ. న. 1. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1: విశ. 2. సమీపమైనది : చూ, సమీపము. 2; దే. వి. (1) నిర్బంధము : చూ, బలవంతము.

నికటస్థము, సం. విశ. ఉపోద్ఘము : చూ, నికటము. 2.

నికము, దే. వి. విశ : చూ, రూ-నిక్కము.

నికరము, సం. వి. అ. పుం. 1 : చూ, సమూహము; 2 : చూ, లిబ్బి. 2; విశ. 3. శ్రేష్ఠము, : చూ, శ్రైష్ఠ్యము; దే. విశ. (1) త్రోపుడు పోఁగా మిగిలినది : చూ, సారాంశము; వా. (2) శ్రేష్ఠమైనది.

నికర్షణము, సం. వి. అ. న. పట్టణము చుట్టువాఱినబయలు : చూ, సన్నివేశము.

నికష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రాక్షసులతల్లి : చూ, మాత. 1.

నికషము, సం. వి. అ. పుం. రూ-కషము. 1. ఒకటరకల్లు, శాణము : చూ, సాన. 1; 2. గంధము తీసెడుదాయి : చూ, సాన. 3; 3. కత్తులు లోనగునవి నూరెడురాయి: చూ, సాన. 2; అవ్య. సమీపార్థమందు వర్తించును, హిరుక్కు : చూ, సమీపము. 1.

నికషాత్మజుఁడు, సం. వి. అ. పుం. నిర్రుతి ; చూ, సోఁకుల ఱేఁడు.

నికామము, సం. క్రి. విశ. అ. న : చూ, స్వేచ్ఛ.

నికాయము, సం. వి. అ. పుం. 1. (రూ-నీకాయము - నికాయ్యము - నీకాయ్యము) ఇల్లు : చూ, సదనము. 1; 2. తెగ : చూ, సమూహము; 3. = నిగా : లక్ష్యము. 1; 4. ప్రోగు: చూ, రాశి. 1; 5. పరమాత్మ : చూ, హంసుఁడు.

నికాయ్యము, సం. వి. అ పుం. : చూ, రూ- నికాయము. 1.

నికారణము, సం. వి. అ. న : చూ, వధము.

నికారము, సం. వి. అ. పుం. 1 : చూ, వంచన; 2 : చూ, ఉత్కారము 1; 3 : చూ, ఉత్కారము. 2; 4. దంతపఙ్క్తిపీడ నముచలనఁ గలిగిన ముఖవికారము లోనగునది : చూ, విప్రకారము. 3; వా. 5. తిరస్కారము : చూ,అవహేళనము.

నికాశము, సం. వి. అ. పుం. 1. నిశ్చయము : చూ, సత్యము. 1; విశ. 2. రూ-నీకాశము. తుల్యము : చూ, సమానము. 2.

నికుంచకము, సం. వి. అ. పుం : చూ, సోల.

నికుంచకార్థము, సం. వి. అ. న : అర్ధ, అరసోల.

నికుంచితము, అం. 1 : చూ, శిరఃక్రియలు 2: చూ, భ్రూక్రియలు; 3 : చూ, కరణములు.

నికుంజము, సం. వి. అ. పుం. న. రూ- కుంజము, పొదరిల్లు : చూ, సదనము 1.

నికుంజకామ్మ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ : కుంజిక, కుంజవల్లరి*

నికుంభము, సం. వి. అ. పుం. దంతి* : చూ, [illegible]. 4.

నికుంభుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కుంభ ర్ణుని కొడుకు : చూ, సూనుఁడు. 1.

వికుట్టనము, అం : చూ, కరణములు.
వికురుంబము, సం. వి. అ. న : చూ, సమూహము.
వికూణిత, అం : చూ, నాసికా క్రియలు.
వికృంతనము, సం. వి. అ. న: చూ, హతి.
వికృతము, సం. విణ. 1. దూఱఁబడినది : చూ, హీనము. 2; 2. వంచింపఁబడినది : చూ, వ్యవసితము. 3; 3. ద్రోపుడు చేయఁబడినది.
వికృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. బెదరుమాట: చూ, శబ్దము. 2; 2: చూ, వంచన; 3. ద్రోపుడు: చూ, నిషేధము; వా. 4. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1.
వికృతుఁడు, సం. విణ: చూ, వంచకుఁడు.
వికృత్తము, సం. విణ. నఱకఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.
వికృష్టము, సం. విణ. అధమము: చూ, హీనము. 1.
వికృష్టుఁడు, సం. విణ. అధముఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2: (చూ, హీనుఁడు.)
వికేతనము, సం. వి. అ. న. (రూ-నికేతము-నీకేతము-కేతము) ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.
వికోచకము, సం. వి. అ. పుం. ఊటుగ * : చూ, మహాయమళ పత్రిక.
విక్కచ్చి, దే. వి. 1. నిర్బంధము: చూ, బలవంతము; 2: చూ, శ్రమము. 1; 3. సంకటము: చూ, శోకము.
విక్కము, దే. వి (రూ-నికము-నిక్కువము.) 1. నిశ్చయము. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 157: చూ, సత్యము. 1; 2. యథార్థము. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 187: చూ, సత్యము. 1; 3. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; విణ. 4. సత్యమైనది: చూ, సత్యము. 1; 5. పొసఁగినయర్థముగలది: చూ, అన్వర్థము.
విక్కల, దే. వి కన్నదియనుభవమునకు తెచ్చెడుకల. భార. అర, 6, ఆ. 401: చూ, స్వప్నము. 1.
విక్కవుఁడు, వై. వి. 1. దంభములేనివాఁడు; 2. = నిష్కపటి: చూ, సత్యవంతుఁడు.
నిక్కవొడుచు, దే. అ. క్రి. (నిక్కు + అనపొడుచు) నిక్కన నిలుచు.
నిక్కాఁక, దే. వి. (నిండు + కాఁక) మిక్కిలికాఁక: చూ, వేఁడిమి.
విక్కించు, వా. స. క్రి. నిక్కునటులఁజేయు.
నిక్కు, దే. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకారము. 1; 2. బులుపు: చూ, విలాసము. 2; 3. పదుచుతనపు టెక్కు: చూ, తెక్కు; 4. ఉన్నతి: చూ, పొడవు. 2; అ. క్రి. 5: చూ, వర్ధిల్లు భాగ 5, స్కం. 2, ఆ. 78; 6. అతిశయించు. ఉ.హరి. 6, ఆ. 57: చూ, మున్మరించు; 7. గర్వించు: చూ, హంకరించు; 8. తపరాదు, ఉన్నతమగు: చూ, పొడుగు. 6; వా. 9. ఉద్ధితమగు: చూ, లేచు. 1.
నిక్కుఁబోతు, దే. విణ: చూ, పొగరుఁబోతు.
నిక్కుడు, దే. వి: చూ, నిక్కు. 4.
నిక్కువము, దే. వి: చూ, రూ-నిక్కము.
నిక్కువీనులజక్కి, దే. వి. ఉచ్చైశ్రవము: చూ, హయము. (ఇట్లు నిక్కువీన్వాపురము).

నిక్కువీనులజక్కినెక్కురౌతు, ద్వ. వి. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
నిక్వణము, సం. వి. అ. పుం. (రూ - నిక్వాణము - క్వాణము - క్వణము - క్వణనము) వీణలోనగువాని మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.
నిక్వాణము, —వై.—
నిక్షేపము, సం. వి. అ. పుం. 1. చెప్పి చూపియుంచిన యిల్లడ: చూ, వాడిక; 2. నిధి: చూ, లిబ్బి. 2; అం. 3: చూ, వ్యవహారపదములు; వా. 4. చేమిరి: చూ, తోడు. 4.
నిక్షేపించు, సం. స. క్రి. పాఁతు: చూ, పూడుచు.
నిఖాతము, సం. విణ. త్రవ్వఁబడినది.
నిఖిలము, సం. విణ. ఎల్ల: చూ, సర్వము.
నిగడము, సం. వి. అ. పుం. న. రూ-నిగళము. 1. ఏనుఁగు కాలి సంకెల: చూ, శృంఖలము. 2; 2. సంకెల: చూ, శృంఖలము. 3.
నిగణము, సం. వి. అ. పుం. హోమధూమము: చూ, పొగ.
నిగదము, సం. వి. అ. పుం. రూ-నిగాదము. స్పష్టమునాఁ బలుకుట: చూ, ప్రస్తావము. 2.
నిగదించు, సం. స. క్రి. స్పష్టముగా చెప్పు. భాగ. 2, స్కం. 37: చూ, వచించు.
నిగనిగ, దే. వి. 1. అధికప్రభ: చూ, వెలుతురు. 1; 2. మెఱయుటయందగు ననుకరణము. వసు. 6, ఆ. 85: చూ, హూహూ.
నిగమము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేదము; 2. అంగళ్ల వాడ: చూ, మార్గము. 1; 3. దారి: చూ, మార్గము. 1; 4. పట్టణము. చూ, సీమ. 1.
నిగముఁడు, సం. వి. అ. పుం. బేహారి: చూ, వర్తకుఁడు.
నిగరణము, సం. వి అ. న. 1. రూ-గరణము-నిగారము: చూ, మ్రింగుట; పుం. 2. కంఠము: చూ, మెడ.
నిగరము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-నిగరణము. 1; వై. విణ. రూ-నిగారము. (1) = నికరః. శ్రేష్ఠము. ఉ, రా. 7, ఆ. 397: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; (2) = నికరః. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; (3) బలము: చూ, శక్తి. 1.
ని – గ—హీనతానములు, అం. భైరవము. కామదము, గర్భదము, అష్టాకపాలము, స్విష్టికృత్తు, వషట్కారము, మోక్షదము (7): (చూ, సర్వతానములు.)
నిగళము, సం. వి. అ. పుం. న: చూ, రూ-నిగడము. 1—2; అం. 3. గ్రహములు ద్విస్వభావరాసులలో చివరమూఁడు పాదములయందున్న నిగళమఁపట్టును: (చూ, పాశము, భుజంగము.)
నిగా(నిగహ్), వా. వి. 1. దృష్టి: చూ, వీక్షణము; 2. జాగరూకత; వై. వి. 3. = నికాయ: చూ, లక్ష్యము. 1.
నిగాదము, సం. వి అ. పుం: చూ, రూ-నిగదము.
నిగారము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-నిగరణము. 1; వై. విణ. (1) = నికరః: చూ, రూ-నిగరము (1), (2), (3) (శ్రైష్ఠ్యమునకు,—అచ్చ. ఉ, కాం. 83.)

నిగాళము, సం. వి. అ. పుం, న. గుఱ్ఱముమెడ సమీపపుచోటు: చూ, హయము.

నిగిడారు, దే. అ. క్రి. (నిగిడి + అరు): చూ, వ్యాపించు.

నిగిరిక, దే. వి. ఇగిరిక: చూ, హవిస్సు.

నిగుడు, దే. అ. క్రి. రూ-నివుడు. 1: చూ, వ్యాపించు. భార. అర. 5, ఆ. 3; ఉ, హరి. 3, ఆ. 141; 2: చూ, విజృంభించు. భార. శల్య. 1, ఆ. 129; 3. నిక్కు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 146: చూ, పీఁగు. 5; 4. చాఁగు. భార. విరా. 3, ఆ. 79; చూ, పొడవగు: 5: చూ, సంభ్రమించు; 6. కన్ను వేయు. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 375; చూ, దృష్టించు; 7. చక్కఁబడు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 61: చూ, సరిపడు. 2; 8. చిప్పిల్లు: చూ, బుగులుగొను.

నిగుడుచు, దే. ప్రే. నిగుడఁజేయు; రూ-నిగుడ్చు-నివుడుచు-నివుడ్చు.

నిగుడుదెంచు, దే. అ. క్రి. నిక్కు: చూ, పీఁగు. 5.

నిగుడ్చు, దే. ప్రే: చూ, రూ-నిగుడుచు.

నిగులు, దే. వి. (రూ-నివులు-నీఱు) కట్టెనిప్పుమీఁదిభస్మము. ఉ. రా. 5, ఆ. 58: చూ, భస్మము.

నిగూఢము, సం. విశ. మఱుఁగుపుచ్చినది: చూ, రహస్యము.

నిగూహనము, సం. వి. అ. న. మఱుఁగుపుచ్చుట: చూ, బందు: (చూ, దాఁచుట.)

నిగ్గడి, దే. విశ. కఠినము; చూ, బెడిదము.

నిగ్గు, దే. వి. 1. ఉత్కృష్టకాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 2. వర్ణలేశము: చూ, వర్ణము. 6; 3. కిరణము. అం, భా. ప్ర. 82: చూ, హాయనము. 2; 4. పస: చూ, సారాంశము; విశ. 5: చూ, నికరము. (1); అ. క్రి. 6. రూ-నెగ్గు. నిర్వహిల్లు: చూ, రవణించు.

నిగ్రహము, సం. వి. అ. పుం. 1. త్రోపాట; 2. బెదరుమాట: చూ, శబ్దము 2; 3. చెఱ: చూ, బంధనాలయము; 4. మేర: చూ, సన్మానము; 5. రూ-నిగ్రాహము. అడ్డగింపు: చూ, వారణము. 1; అం. 6: చూ, హస్తక్రియలు.

నిగ్రహించు, సం. స. క్రి. 1. త్రోపాడు; వా. 2. గెలుపొందు. "వానివ్యాజ్యము నిగ్రహించినది."

నిగ్రాహము, సం. వి. అ. పుం. రూ-నిగ్రహము: చూ, వారణము. 1.

నిఘంటుప్రావీణ్యము, అం: చూ, సుగుణములు.

నిఘంటువు, సం. వి. ఉ. పుం. పదపదార్థములను పర్యాయపదాదులను తెలియఁజేసెడు ప్రమాణగ్రంథము.

నిఘట్టనము, సం. వి. అ. న. = నెగ్గడము: చూ, పీడనము.

నిఘము, సం. వి. అ. పుం. చదరపువస్తువు.

నిఘసము, సం. వి. అ. పుం. కుడుపు: చూ, పాపాటు.

నిఘాతకము, అం: చూ, అదూషితములు: (చూ, వ్యాసకరణబంధములు.)

నిఘాతిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. డాకలి: చూ, పట్టెడ.

నిఘ్నుఁడు, సం. విశ లోఁకువైనవాఁడు: చూ, పరాధీనుఁడు.

నిచయము, సం. వి అ. పుం: చూ, సమూహము.

నిచికి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-నైచికి. మంచిరూపముగలిగి చాల పాలిచ్చెడియావు: చూ, ధేనువు.

నిచితము, సం. విశ. పఱపఁబడినది: చూ, ప్రసారితము. 1.

నిచుల(ళ)ము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఎఱ్ఱగన్నేరు*: చూ, హయమారకము; 2. రూ- (నిచోళము-చోళము) కప్పడుదుప్పటి, పక్కదుప్పటి (అనికొందఱు): చూ, వస్త్రము; 3. నీరుప్రబ్బలి.*: చూ, ప్రబ్బలి.

నిచోళము, సం. వి అ. పుం. 1; కోశము-కోషము, ఖడ్గకోశము, ఖడ్గపిధానకము-ఖడ్గపిధానము. (తె. ప.)—ఒఱ, గవిసెను-గలీబు, గవిసెన-గవుసెన-గౌసెన: చూ, వస్త్రము; 2: చూ, నిచుల(ళ)ము. 2.

నిచ్చెన, వై. వి. = నిశ్రేణి. తాప. (సం. ప.)–అధిరోహిణి, ఆరోహణము, నిశ్రేణి.

నిచ్చెనపంజు, ద్వ. వి. దివిటీలకమ్ములమర్చిన నిచ్చెనవంటి సాధనము, కరదీపము: చూ, స్నేహాశము.

నిచ్చెనదివ్వెపంజు, —పై.—

నిచ్చ, వై. అవ్య. రూ-నిచ్చలు, 1. = నిత్య. సదార్థము. వసు. 2, ఆ. 126: చూ, సతతము. 2; 2. ప్రతిదినము. పంచ. నా. 1, ఆ. 153: చూ, వాసరము; 3. ఎల్లప్పుడు; చూ, సతతము. 2; వా. 4. తారీఖు. అం, భా. ప్ర. 90: చూ, రోజు.

నిచ్చమల్లె, వై. వి. = నిత్యమల్లికా. ఎల్లప్పుడును బూచెడు మల్లిక. అం, భా. ద్వ. 51: చూ, రూ-నిత్తెమల్లె.

నిచ్చయము, వై. వి. = నిశ్చయః. రూ-నిచ్చలము-నిచ్చలు: చూ, సత్యము. 1.

నిచ్చలము, 1. = —పై.—; 2. = నిర్మలము. అం, భా. తృ. 15: చూ, సొచ్చెము. 2; విశ. 3. = నిశ్చలమ్. కళా 3, ఆ. 198; చూ, స్థావరము; 4. నిర్దోషము. కళా. 2, ఆ. 18: చూ, సమీచీనము. 2; 5. నిరంతరము. రాఘ. 2, ఆ. 5: చూ, సతతము. 2.

నిచ్చలు, వై. వి. అవ్య. = నిత్య: చూ, రూ-నిచ్చ. (సదార్థకము.—పాంచ. 2, ఆ. 53.)

నిజము, సం. వి. అ. న. = నిజము. 1. కలతెఱఁగు: చూ, సత్యము. 1; 2. సత్యవచనము: చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, స్వభావము. 2; విశ. 4. నిజమైనది: చూ, సత్యము. 1; 5. యథార్థము: చూ, సత్యము. 1; 6. తవది: చూ, స్వకీయము; 7. శాశ్వతమైనది: చూ, శాశ్వతము.

నిజమోహము, అం: చూ, మోహచతుష్టయము.

నిజాయితీ, వా. విశ. న్యాయమైన.

నిజమరి, ద్వ. విశ. చూ, సత్యవంతుఁడు. 2.

నిజము, వై. వి. విశ = : చూ, నిజము (కలతెఱఁగునకు.—కళా. 1, ఆ. 169; నిజమైనది అనుటకు.–లక్ష్మీ. 4, ఆ. 154; భార. కర్ణ. 3, ఆ. 60.)

నిజోగి, వై. వి. = నియోగి. రూ-నియ్యోగి: చూ, మంత్రి. 1.

నిటలము, సం. వి. అ. పుం. న. = నుదురు-నొసలు. (రూ-నిటాలము-నిటీలము-నిటిలము-నీటిలము.; చూ, లలాటము.

నిటలాక్షుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

నిటాకు, వా. విణ. నిలువున.

నిటాలము, సం. వి. అ. పుం, న: చూ, రూ-నిటలము.

నిటిలము, —పై.—

నిటీలము, సం. వి. అ. పుం, న.—పై.—

నిట్ట, దే. వి. 1. ప్రవాహము. భార. విరా. 2, అ. 66: చూ, వెల్లువ; 2. చోటు. భార. విరా. 1, అ. 45: చూ, స్థానము. 1; 3. కంబము: చూ, స్తంభము. 1; 4. ఎత్తు. పాండు. 3, అ. 139: చూ, నిక్కు. 4; 5. ప్రక్క: చూ, పార్శ్వము. 2; 6. (రూ-నిట్ర-నిట్రు): చూ, లంకణము; విణ. 7. నిక్కినది. భాగ. 6, స్కం. 469: ఉన్నమితము, నద్ధము; 8. సరియైనది. స్వా. 4, అ. 73: చూ, సుషమ. 1.

నిట్టకనిలుచు, దే. అ. క్రి. సరిగానిలుచు: రూ-నిట్టనిలుచు, నిట్టనిలుచుండు.

నిట్టకనిలువు, దే. వి. సరినిలువు: రూ-నిట్టకనిల్వు.

నిట్టకనిల్వు, —పై.—

నిట్టగ్రమ్ము, దే. అ. క్రి. 1. నిట్టవొడుచు. లక్ష్మీ. 2, అ. 50: చూ, విజృంభించు; 2: చూ, పులకరించు.

నిట్టనిలుచు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నిట్టకనిలుచు. పాండు. 2, అ. 55.

నిట్టనిలుచుండు, —పై.—

నిట్టపంట, దే. వి. నిష్కారణము.

నిట్టరాడు, దే. వి. రూ-నిట్రాడు: చూ, తలగుంజ.

నిట్టలము, దే. విణ. రూ-ఇట్టలము. భాగ. 6, స్కం. 319: చూ, హెచ్చు. 1.

నిట్టవొడుచు, దే. అ. క్రి: చూ, నిట్టగ్రమ్ము.

నిట్టు, దే. వి. 1. రూ-నిట్రు. పస్తు. రా, వి. 2, అ. 69: చూ, లంకణము; 2: చూ, పిపాస; 3. చూ, వలపు; విణ. 4: చూ, రాత్రి; విణ. 5. రూ-నిట్రు. చూ, శుష్కము. 2.

నిట్టుపాసము, ద్వ. వి. రూ-నిట్రుపాసము, ఉపోషపవాసము: చూ, లంకణము.

నిట్టూరుచు, ద్వ. అ. క్రి. (నిడుద + ఊరుచు) రూ-నిట్టూర్చు: చూ, వగర్చు.

నిట్టూర్చు, ద్వ. అ. క్రి.—పై.—

నిట్టూరుపు, ద్వ. వి. (నిడుద + ఊరుపు) రూ-నిట్టూర్పు. దీర్ఘ విశ్వాసము: చూ, వాయువు.

నిట్టూర్పు, ద్వ. వి.—పై.—

నిట్ర, దే. వి. రూ-నిట్రము. 1. ఇల్లి: చూ, లంకణము; 2. నిలువు.

నిట్రము, దే. వి.—పై.—

నిట్రాడు, దే. వి: చూ, నిట్టరాడు.

నిట్రాయి, దే. వి. (నిట్ట + రాయి) పొడవుఱాయి: చూ, రాయి.

నిట్రించు, దే. స. క్రి. నిలువుగానుంచు.

నిట్రిల్లు, దే. అ. క్రి. ఉపవాసముండు.

నిట్రు, దే. వి. విణ: చూ, నిట్టు. 1-5.

నిట్రుపాసము, ద్వ. వి: చూ, రూ-నిట్టుపాసము.

నిడికుడక, ద్వ. వి: చూ, భక్ష్యము.

నిడివి, దే. వి (రూ-నిడుద-నిడుపు.) 1. దైర్ఘ్యము: చూ, సోగ. 2; విణ. 2. దీర్ఘము. లక్ష్మీ. 3, అ. 76: చూ, మూల. 2.

నిడిగ్రేలు. దే. వి. నడిమిగ్రేలు: చూ, వేలు 2.

నిడు, దే విణ. వృత్తియందు నిడుదశబ్దమునకు మీఁదిపదమును లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. "నిడుమోము. నిడువాలు" మొ.

నిడుచట్ట, దే. వి: చూ, కుపసము.

నిడుచను, దే. అ. క్రి. (నిడుద + చను) చాఁగు. భార. ఆది. 7, అ. 175: చూ, పొడవగు.

నిడుద. దే. విణ: చూ, నిడివి. 2.

నిడుదపెన్ను, దే. వి: చూ, సర్పము. అచ్చ. సుం. కాం. 57.

నిడుపఁడు, దే. వి. —పై.—

నిడుపఁడుపాన్పుతేఁడు, ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు 1.

నిడుపు, దే. వి. 1; చూ, చాఁపు. 1. అం, భా. ద్వి. 152; 2. దీర్ఘము: చూ, సోగ. 2; విణ. 3. చూ, నిడివి. 2.

నిడుపుకానె, దే. వి: చూ, అంగదట్టము.

నిడుముస్తె, ద్వ. వి. (నిడుద + ముస్తె) తుంగ*: చూ, తృణము. 1.

నిడువెంట్రుక, దే. వి. (నిడుద + వెంట్రుక) 1. గగురు: చూ, రోమాంచము; వా. 2. పొడవుగానుండెడు వెంట్రుక.

నిడువెంట్రుకవెట్టు, దే అ. క్రి. చూ, పులకరించు. భార. భీష్మ. 1, అ. 181.

నిడుసు, వా. వి. బొరిముద్ర. అం. భా. ద్వి 274: చూ, లోహము. 1.

నిద్ద, వా. వి. దెబ్బ: చూ, హతి.

నితంబము; సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, పిఱ్ఱ; (స్త్రీలమొలకు వెనుకనున్న ప్రదేశము. సురతసమ్మర్దముచేత మిక్కిలి గాసిఁబొందునది); 2. మొల: చూ, శ్రోణీఫలకము; 3. కొండనడుము; చూ, పర్వతము; 4. మూఁపు: చూ, స్కంధము. 1; 5. దరి: చూ, రోధస్సు: అం. 6; చూ, నృత్తహస్తములు; 7; చూ, కరణములు.

నితంబిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గొప్పపిఱుఁదులు గల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

నితాంతము, సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. పెల్లు: చూ, హెచ్చు.1.

నిత్తెమల్లె, వై. వి. = నిత్యమల్లికా*: నిచ్చమల్లె. (సం. ప.)—నిత్యమల్లి-నిత్యమల్లిక.

నిత్యకల్యాణము పచ్చతోరణము, జా. ఎడతెగని శుభములు. "నిత్యకల్యాణముఁ బచ్చతోరణమై జనులందఱు నుల్లసిల్లఁగన్." (విజ. 1, అ. 84).

నిత్యమల్లి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = : చూ, నిచ్చమల్లె*.

నిత్యమల్లిక, సం. వి. అ స్త్రీ. = —పై.—

నిత్యము, సం. క్రి. విణ. అ. న. = నిచ్చలు. 1. ఎల్లప్పుడు: చూ, సతతము. 2; విణ. 2. ఎడతెగనిది: చూ, సాంద్రము. 2; 3. స్థిరమైనది: చూ, శాశ్వతము.

నిత్యానిత్యవస్తువివేకము, అం: చూ, సాధనచతుష్టయము

నిదర్శనము, సం. వి. అ. న. 1. దృష్టాంతము: చూ, వృత్తాంతము. 7; పుం. అం. 2. నిదర్శనాలంకారము. (వాక్యార్థములకు సామ్యారోపణము.) "దాతకు సౌఖ్యత మెదియొ యదె పూర్ణేందునకు నిష్కళంకత.": చూ, అలంకారము. 3

నిదాఘము, సం.వి. అ. పుం. 1. వెట్టకారు: చూ, మాసద్వయము; 2. వెచ్చన: చూ, వేడిమి; 3. చెమట: చూ, స్వేదము.

నిదానము, సం. వి. అ. న. 1; చూ, ఆదికారణము; 2. పెయ్యపలుపు: చూ, సూత్రము. 1; 3. రోగనిర్ణయము: చూ, అదానము. 3; వై. వి. (1) = నిర్ధారణ. ఆ త్రపడక విచారించుట: (సం. ప.)—నిర్ధారణ.

నిదానించు, వై. అ. క్రి: చూ, తాప. 3.

నిదిగ్ధము, సం. విణ. (కొలంత హెచ్చిన ధాన్యాదులు) పెంపబడినది: చూ, వర్ధితము. 1.

నిదిగ్ధిక, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, వాకుడు.

నిదిధ్యాసనము, సం. వి. అ. న. మటిమటితలంచుట.

నిదుర, వై. వి. = నిద్రా. రూ-నిద్దుర: చూ, స్వప్నము. 2.

నిదురపోతు, ద్వ. విణ. రూ-నిద్దురపోతు: చూ, స్వప్నకుడు.

నిదురవోవు, ద్వ. అ. క్రి: రూ-నిద్దురవోవు: చూ, నిద్రించు.

నిదురించు, వై. అ. క్రి.—పై.—

నిదేశము, సం. వి. అ. పుం. 1. పనుపు చూ, సెలవు; 2 రూ-నిర్దేశము, చెప్పుట: చూ, శంసనము; 3. దాపు; చూ, సమీపము. 1.

నిదేష్ట, సం. విణ ఆజ్ఞాపించువాడు.

నిద్ధము, వై. విణ. = స్నిగ్ధ. 1. రూ-నిద్దా. నునుపుగలది; చూ, స్నిగ్ధము. 2; 2. స్నేహముకలది: చూ, స్నిగ్ధము. 1; 3. దట్టమైనది: చూ, సాంద్రము 2; 4. చిక్కనైనది: చూ, స్నిగ్ధము. 3.

నిద్దా, వై విణ. = స్నిగ్ధమ్: చూ, రూ-నిద్దము. 1.

నిద్దుర, వై. వి. = నిద్రా. చూ, రూ-నిదుర. రాఘ. 4, అ. 165.

నిద్దురపోతు, ద్వ. విణ; చూ, రూ-నిదురపోతు.

నిద్దురలేనట్టి పెద్దలు, ద్వ. వి. బ. దేవతలు. వేం, ఆం. 20: చూ, వేలుపు.

నిద్దురవోవు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-నిదురవోవు.

నిద్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. = నిదుర: చూ, స్వప్నము. 2; అం. 2. (అమ్మన్నుకన్నియ స్వప్నంబుననైన ప్రియావలోకనంబు లభించునేమోయని నిద్రగోరి నేత్రకంజంబు మూయుచుండెను): చూ, సంచారిభావములు; 3: చూ, శిక్షకాలములు.

నిద్రపోవు, మి. అ క్రి: చూ, రూ-నిదురవోవు.

నిద్రాణుడు, సం. విణ: చూ, నిదురపోతు.

నిద్రాళువు, సం. విణ. ఉ: చూ, నిదురపోతు.

నిద్రించు, సం. అ. క్రి: నిద్రిలు-నిద్రిల్లు. (తె. వ.)—కునికిపడు, కునుకు, కూరుకు, తూగు, నిదురించు, నిదురవోవు. నిద్దురవోవు, నిద్రపోవు.

నిద్రిలు, —పై.—

నిద్రిల్లు, —పై.—

నిధనము, సం. వి. అ. న. 1. కొలము: చూ, వంగడము; పుం, న. 2. చావు: చూ, మరణము; 3. చేటు: చూ, ఇత్తి.

నిధానము, సం. వి. అ. న. 1. ఉంచుట: చూ, పెట్టుకోలు; 2. పాతఱ: చూ, లిబ్బి. 2.

నిధి, సం. వి ఇ. పుం. 1: చూ, లిబ్బి. 2; అం. 2: చూ, సంతానములు.

నిధినాథుడు, సం. వి. అ. పుం. కుబేరుడు: చూ, శ్రీదుడు.

నిధులు, అం. మహాపద్మము, పద్మము, మకరము, శంఖము, కచ్ఛపము, ముకుందము, కుందము, నీలము, వరము. (9).

నిధువనము, సం. వి. అ. న. 1. కలయిక: చూ, సంయోగము; 2. వడకు: చూ, వేపథువు.

నిధ్యానము, సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము.

ని, దే. ద్రవార్థకము: చూ, రూ-ను. అం, భా. తృ. 67.

నినదము, సం. వి. అ. పుం. రూ-నినాదము. ధ్వని; చూ, స్వరము. 2.

నినాదము, —పై.—

నినుచు, దే. ప్రే; చూ, రూ-నించు. స్వా. 1, అ. 78.

నినుపారు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నింపారు.

నినుపు, దే. వి: చూ, రూ-నింపు.

నిన్న, దే. వి. (నిఱు + నాడు) గతదినము. (సం. ప)—అధరేద్యువు.

నిపఠము, సం. వి. అ. పుం. రూ-నిపాఠము. 1. చదువుట; చూ, పఠనము; వా. 2: చూ, హెచ్చరిక.

నిపతించు, సం. స. క్రి. రూ-నిపాతించు. చూ, పడద్రోయు.

నిపము, సం. వి. అ. పుం. కలశము: చూ, భాండము. 3.

నిపాఠము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నిపఠము. 1—2.

నిపాతనము, సం. వి. అ. న: చూ, నియాతనము.

నిపాతము, సం. వి. అ. పుం. 1. పడుట: చూ, పతనము; 2. వ్యాకరణమునందు సాధారణవిధికి సంబంధింపక విధింపబడినశబ్దము; 3: చూ, అవ్యయము. 4.

నిపాతించు, సం. స. క్రి: చూ, రూ-నిపతించు.

నిపానము, సం. వి. అ. న. పిక్కగాడి: చూ, లట్టు. 1.

నిపీడితము, అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

నిపుణుడు, సం. విణ: చూ, సమర్థుడు.

నిప్పచ్చు, ద్వ. వి. (నిరు + పచ్చు) రూ-నిప్పచ్చరము. 1; చూ, బీదతనము; 2. నాశము: చూ, రుత్త.

నిప్పచ్చరము, వై. వి. 1: చూ, రూ-నిప్పచ్చు. 1; 2: చూ, రూ-నిప్పచ్చు. 2; విణ 3. ఉత్తది: చూ, శూన్యము. 1.

నిప్పటి, దే. వి: చూ, భిక్షము.

నిప్పట్టు, దే. వి: చూ, నిప్పటి.
నిప్పస్తు, దే. వి. (నిఱు + పస్తు.): చూ, లంకణము.
నిప్పు, దే. వి. రూ-నిప్పుక. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1: 2. విస్ఫులింగము. భార. భీష్మ. 4, ఆ. 349: చూ, వహ్ని. 1.
నిప్పుఁదిండి, దే. వి. 1: చూ, వెన్నెలపులుఁగు; వా. 2: నిప్పుకోడి.
నిప్పుక, దే. వి: చూ, రూ-నిప్పు.
నిప్పుకలు, దే. వి. బ. రూ-నిప్పులు. స్ఫులింగములు, చూ, వహ్ని.
నిప్పుకోడి, వా. వి. నిప్పుఁదిండి 2.
నిప్పులను మ్రింగుపులుఁగు, దే. వి: చూ, నిప్పుఁదిండి. 1.
నిప్పులగుంపు, వా. వి: చూ, వహ్ని. 1.
నిప్పులు, దే. వి. బ: చూ, రూ-నిప్పుకలు.
నిప్పువన్నె గుత్తులకానుఁగు, ద్వ. వి: చూ, శాదప్నుము 1.*.
నిబంధనము, సం. వి. అ. న. 1. ఏర్పాటు: చూ, సత్యము. 1; 2. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 3. తంతులుగట్టెడి బిరడ: చూ, బిరడ: 4. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 5. కట్టుపాటు: చూ, సమ్మె; విణ. 6. కూర్పఁబడినది: చూ, సంయోజితము.
నిబంధము, సం. వి. అ. పుం. 1. మలమూత్రబంధము; 2: చూ, నిబంధనము 2; 3. వర్షాశనము మొదలైనది.
నిబంధించు, సం. స. క్రి. 1: చూ, బంధించు: 2: చూ, వారించు.
నిబద్ధి, వై. విణ. = నిబద్ధ. (రూ-నిబ్బసి-నిబ్బద్ధి): చూ, సత్యము. 1.
నిబద్ధించు, వై. స. క్రి. నిజపఱచు రూ-నిబద్ధిలించు.
నిబద్ధిలించు, —వై.—
నిబద్ధమగు, మి. అ. క్రి: చూ, సంధించు.
నిబద్ధము, సం. విణ. 1. బంధింపఁబడినది: చూ, నితము. 4; 2. అడ్డగింపఁబడినది: చూ, రుదము. 1.
నిబర్హణము, సం. వి. అ. న. చంపుట; చూ, వధము.
నిబర్హితము, సం. విణ. చంపఁబడినది: చూ, ప్రోక్షితము. 2.
నిబిడము, సం. విణ. దట్టమైనది: చూ, సాంద్రము. 2.
నిబిడీకరించు, సం. స. క్రి. దట్టముచేయు.
నిబిడీకృతము, సం. విణ. దట్టముగాఁజేయఁబడినది: చూ, సాంద్రము. 2.
నిబిరీసము, సం. విణ: చూ, నిబిడము.
నిబోధనము, సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము.
నిబ్బది, వై. వి. = నిబద్ధ: చూ, రూ-నిబద్ధి.
నిబ్బద్ధి, —వై.—
నిబ్బరము, వై. వి. 1. అతిశయము: చూ, హేరాళము. ; 2; 2. అశ్వగతివిశేషము: చూ, హయము; క్రి. విణ. 3. అత్యంతము: చూ, హెచ్చు. 1; విణ. 4. = నిర్భరమ్. తిన్నన; చూ, హృద్యము; వా. వి. 5. బెదురులేమి.
నిబ్బరించు, వై. అ. క్రి. 1: చూ, ముమ్మరించు: 2: చూ, నిదానించు.
నిబ్బరికము, దే. వి. దయ. సా. 2, ఆ. 216: చూ, ప్రేమము.
నిబ్బరికించు, వై. అ. క్రి. 1: చూ, ముమ్మరించు; దే. అ. క్రి. 2: చూ, దయసేయు.
నిభము, సం. వి. అ. పుం. 1. = నెపము: చూ, వ్యాజము. 1; విణ. 2. సమానము: చూ, ఉపమ. 4.
నిభాయించు, వా. క్రి. తాళు.
నిభుగ్నము, అం: చూ, వక్షక్రియలు.
నిభృతము, సం. విణ. ప్రశ్రితము, శిక్షింపఁబడినది: చూ, వినీతము.
నిమంత్రణము, సం. వి. అ. న. శ్రాద్ధభోజనాదులయందు తగిన వారిని నియమించుట.
నిమంత్రించు, సం. స. క్రి. శ్రాద్ధభోజనాదులయందు తగిన వారిని నియమించు: చూ, పిలుచు
నిమంత్రితుఁడు, సం. విణ. నిమంత్రింపఁబడినవాఁడు.
నిమజ్జనము, సం. వి. అ. న. మజ్జనము: చూ, స్నానము. 1.
నిమటాయి, దే. వి. ఒకరకముతీఁగె*: చూ, వృక్షము.
నిమయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వినిమయము.
నిమాజు, వా. వి. ప్రార్థన: రూ-నమాజు.
నిమితకాఁడు, ద్వ. వి. బరువుమోసెడి పనివాఁడు: చూ, భారవాహకుఁడు.
నిమితకాండ్రు, ద్వ. వి. బాణశాఁజీవిజనము.
నిమితము, వై. వి. 2; చూ, బైసి; విణ. 2. =: చూ, నియమితము. 1.
నిమిత్తము, సం. వి. అ. న. 1. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 2: చూ, శకునము. 1; 3. గుఱి: చూ, లక్ష్యము. 1; 4. గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1.
నిమిత్తాభావే నైమిత్తికస్యాప్యభావః. న్యా. చేయువాఁడు లేక పోయినచో చేయబడెడి పనికూడనుండదు. అట్లె ఈశ్వరుఁడు లేకపోయినచో జగముకూడ నుండదు.
నిమిషచివి, వా. పౌరుషబిరుదమునొందినఇంటిపేరుగాగలవాఁడు.
నిమిషము, సం. వి. అ. పుం. రూ-నిమేషము. = నిముసము (60 సెకనుల కాలము).
నిమీలనము, సం. వి. అ. న. 1. కనుమూయుట; 2. చావు: చూ, సావు.
నిమీలితము, అం: చూ, దృష్టిక్రియలు.
నిముకళ్ళ, దే. వి. (నిముసు + కళ్ళము) 1. కైలుచేసిన కళ్లమునందలి యడుగు ధాన్యము: చూ, స్తంబకరి; 2. కొలఁత: చూ, వెలిత. 2.
నిముసు, దే. స. క్రి. స్తన్యపానముచేయు: చూ, త్రాగు.
నిమురు, దే. స. క్రి. 1. ఆకర్షించు. అం, భా. తృ. 132: చూ, రెమ్మ. 2; 2 ప్రేమచే శరీరము అల్లనతడవు: రూ-నివురు. తడవు-తడుము, దువ్వు. (సం. ప.)—అభిమర్శించు.
నిమురుట, దే. వి. అభిమర్శనము.
నిముసము, వై. వి. =: చూ, నిమిషము.
నిమేయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, నిమయము.
నిమేషము, సం. వి. అ. పుం. 1. = నిముసము: చూ, రూ-నిమిషము; అం. 2: చూ, పుటక్రియలు; 3. చూ, కాలప్రమాణము.

నిమ్నగ, సం. వి. అ. స్త్రీ. ఏఱు: చూ, నది.

నిమ్నము, సం. విణ: చూ, లోఁతు. 2. =(చూ, భూమి. 1.)

నిమ్మ, దే. వి. (సం. ప)—1. అగ్ని. ఐరావతము, కరుణము, కాకఫలము, క్షుద్రాంబుపనస-క్షుద్రామ్లపనస, గంభి, గంభీరము, గిలము, జంబిరము - జంబీరము - జంభీరము, జంభము, జంభలము, జలేంద్రము, దహూవు, తమాలము, దంతశఠము దంతహర్షణము; తద్వి.—అడవినిమ్మకు.—అడవినిమ్మ. (సం. ప.)—వనజంబీరము.

నిమ్మళము, వై. విణ.=నిర్మల. 1. నిశ్చింత. చూ, మందమది; 2: చూ, శాంతము. 1; 3: చూ, స్వస్థము.

నిమ్మలి, వై. వి.=: చూ, నిమ్మళము. 2.

నిమ్మలించు, వై. అ. క్రి. 1. నిశ్చింతమగు; 2: చూ, సేదదేరు.

నియంత, సం. వి. ఋ. పుం. (రూ-నియంతృఁడు-యంతృఁడు.) 1. తేరునడపువాఁడు: చూ, సారథి; విణ. 2. నడపువాఁడు: చూ. సారథి.

నియంతవ్యుఁడు, సం. విణ. 1. అడ్డగింపఁదగినవాఁడు; 2. ఆజ్ఞాపింపఁదగినవాఁడు.

నియంత్రణ, సం. వి. అ. స్త్రీ. అడ్డగింత: చూ, వారణము. 1.

నియంత్రితము, సం. విణ. అడ్డగింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము. 1.

నియతము, సం. విణ. 1.=నితకము. నియతి. నియమము గలది; 2. నిత్యమైనది: చూ, శాశ్వతము.

నియతశ్రావ్యము, అం. (శ్రావ్యములు 2 లో నొకటి) (స్వగతము) (దరినున్నవారికి వినఁబడుట అని కొందఱు) : చూ, శ్రావ్యము.(శ్రావ్యము.—సర్వశ్రావ్యము, నియతశ్రావ్యము.)

నియతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నియమము : చూ, సత్యము. 1; 2 : చూ, సంపత్తి.

నియమనము, సం. వి. అ. న. నియమించుట: చూ, సత్యము. 1.

నియమము, సం. వి. అ. పుం. రూ- నియామము = నేమము. 1. ఏర్పాటు ; చూ, సత్యము. 1; 2. కట్టు: చూ,: బంధము. 1; 3. పనుపు : చూ, సెలవు; 4. పట్టుదల : చూ, స్పర్ధ. 4; 5. శరీరముకంటె భిన్నములైన మృజ్జలాదులు సాధనముగాఁ గలిగి నిత్యము సేయవలయునను నిర్బంధములేని శౌచతపస్స్వాధ్యాయ దేవతానమస్కారము : చూ, హాణిగలు; 6 : చూ, బైసి ; 7 : చూ, సమ్మతి. 1; 8. శాస్త్రముచే నియమింపఁబడునది. పుణ్యకము : చూ, వ్రతము; అం. 9 : చూ, యోగాంగములు: (చూ, అంగము. 9.)

నియమములు, అం. 1. తపము, సంతోషము, ఆస్తికత్వము, దానము, భగవదర్చన, వేదాంతశ్రవణము, లజ్జ, మతి, జపము, వ్రతము, (10); 2. వితాన, విలోమ, వ్యుత్పన్న, అస్తిత్వ, మధ్యమాన, బహూపద, ఉత్క్రమ, శేషఫలనియమాదులు గలవు. 3. శౌచము, సంతోషము, తపస్సు,స్వాధ్యాయము, ఈశ్వరప్రణిధానము (5).

నియమించు, సం. స. క్రి. ఆజ్ఞాపించు; చూ, సెలవిచ్చు.

నియమితము, సం. విణ. 1 = నిమితము. నియమింపఁబడినది: చూ, బంధము. 1; 2. కట్టఁబడినది : చూ, సితము. 4.

నియమ్యము, సం. విణ. నియమింపఁదగినది.

నియానము, సం. వి. అ. న. దిగద్రొబ్బుట:చూ- నిపాతనము. అవనాయము. (తె.వ.)— పడఁద్రోయుట.

నియామకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1 : చూ, తండెలు; విణ. 2. నియమించువాఁడు.

నియామము, సం. వి. అ. పుం. = నేమము: చూ, రూ- నియమము. 1.

నియుక్తుఁడు, సం. విణ. వినియోగింపఁబడినవాఁడు, అనుజ్ఞాతుఁడు, ఆజ్ఞాతుఁడు.

నియుతము, సం. వి. అ. న. లక్ష ; చూ, సంఖ్య. 1.

నియుద్ధము, సం. వి. అ. న. బాహుయుద్ధము : చూ. యుద్ధము.

నియోక్తవ్యము, సం. విణ. వినియోగింపఁదగినది : చూ. ప్రతిసరము. 9.

నియోగబ్రాహ్మణులు, అం. ఆంధ్రులలో నొకతెగవారు. వీరిలో ఆఱువేల నియోగులనియు, ప్రాజ్ఞాటి నియోగులనియు, నందవరీకులనియు భేదములు గలవు. కొందఱు కృష్ణయజుర్వేదీయులు ఆపస్తంబసూత్రులు, కొందఱు ఋగ్వేదులు అశ్వలాయనసూత్రులు, కొందఱు శుక్లయజుర్వేదులు కాత్యాయన సూత్రులునైయున్నారు. ఊర్ధ్వపుండ్రధారులు చక్రాంకనపరు లొక కొందఱును, త్రిపుండ్రధారు లొక కొందఱును, మీసముంచువా రొక కొందఱును నైయున్నారు. లౌకికవృత్తియందతిసమర్థులై గ్రామకరణములుగను లేఖకులగను ఉన్నారు : చూ, బ్రాహ్మణులు. (పంజీకుఁడు) (నిజోగి).

నియోగము, సం. వి. అ. పుం : చూ, నియమము. 3.

నియోగి, సం. విణ. = : చూ, నిజోగి

నియోగించు, సం. స. క్రి. చూ, నియమించు.

నియోగ్యుఁడు, సం. విణ. నియోగింపఁదగినవాఁడు.

నియోజనము, సం. వి. అ. న. ఆజ్ఞాపనము : చూ, సెలవు

నియోజ్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పనివాఁడు. చూ, సేవకుఁడు.

నియోద్ధ, సం. వి. ఋ. పుం. బాహుయుద్ధముచేయువాఁడు

నియ్యోగి, వై. వి. 1.=:చూ, నియోగి; 2. నియోగిశాఖకుఁ జెందిన బ్రాహ్మణుఁడు : చూ, లేఖకుఁడు.

నిర్, సం. ఉప. (౧) నిర్గమ.=ఇచట "నిర్" అనునది నిరర్థకము, (౨) నిర్ణయము=ఇచట ధాత్వర్థమును నిశ్చయము అను నర్థమునకు మార్చినది; (౩) నిర్దయుఁడు = ఇచట దయాశబ్దములో సమసించి అభావార్థమునలసియైనది; (౪) నిర్దళితము=ఇచట నిరర్థకమైనది; (౫) నిర్దేశము = ఇచట ధాత్వర్థమును నిర్ణయమను నర్థమునకు మార్చినది. మొ.

నిరంకుశ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బబిలిక* చూ, హ్రస్వగవేధుక.

నిరంకుశము, సం. విణ. అడ్డములేనిది : చూ, నిరర్గళము.

నిరంజన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ : చూ, పున్నమ.

నిరంజనము, సం. వి. అ. పుం. 1. యజ్ఞమునకుఁ దగిన చిత్రవర్ణహరిణము : చూ, హరిణము 1; విణ. 2. కాటుకలేనిది; 3. దోషములేనిది : చూ, సమీచీనము. 2.

నిరంతరము, సం. విణ. 1. దట్టము : చూ, సాంద్రము. 2; 2 : చూ, సతతము. 2.

నిరంతస్థము, అం : చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిరకు, వా. వి: చూ, రూ - నిరుకు.
నిరక్షరేఖ, పా. భూమధ్యరేఖ.
నిరతము, సం. విణ మిక్కిలి ఆసక్తికొన్నది: చూ, లోల, 3.
నిరతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలి ఆసక్తి : చూ, వాంఛ.
నిరత్యయము, సం. విణ. నాశనములేనిది : చూ, శాశ్వతము.
నిరపరాధుఁడు, సం. విణః చూ, అనపరాధి.
నిరపాయము, సం. విణ. అపాయములేనిది.
నిరపేక్షము, సం. విణ. అపేక్షలేనిది : నిరాశము. నిస్పృహము.
నిరయము, సం. వి. అ. పుం : చూ, నరకము.
నిరర్గళము, సం. విణ. = నిరుకళము, అడ్డములేనిది: చూ, విశృంఖలము.
నిరర్గళుఁడు. సం.విణ.అనర్గళుఁడు,అనివారణుఁడు,అబాధకుఁడు.
నిరర్థకము, సం. విణ. 1. ప్రయోజనము లేనిది: చూ, వ్యర్థము; అం. 2. కావ్యదోషములలో నొకటి. పాదపూరణమునకై ప్రయోగించిన పదము, ఉదా.—"తలఁపగ వెలయుచు లలి నుజ్జ్వలమగు నీతనివిలాససౌష్ఠవ మనఁగన్" (విలాసమను పదముమాత్ర మిచట నావశ్యకము. తలఁపగన్, వెల యుచున్, లలిన్ అను శబ్దములు నిరర్థకములు.) : చూ, కావ్యదోషములు, పదదోషములు.
నిరర్థకములు, అం. శీలములేని యాఁడుది, కన్నులులేనిప్రాణి, కర్మహీనుఁడగు విప్రుఁడు, ఆవులేనియిల్లు, శాంతములేని చదువు, నీళ్లలేనియేఱు, పురుషుడులేనిస్త్రీ. (7)
నిరలంకృతి, అం. (గుణములు చెప్పుటతో శూన్యమైనది. ఉదా- "[illegible]హయుఁడు రాజు".): చూ, వాక్యగతదోషములు.
నిరవగ్రహుఁడు, సం. విణ : చూ, స్వతంత్రుఁడు.
నిరవధికము, సం. విణ : చూ, నిరర్గళము.
నిరసనము, సం. వి. అ. న. 1. (రూ-నిరాసనము-నిరాసము): చూ, వహేలనము; 2 : చూ, బెదరింపు; 3: చూ, వధము; 4. ఉమియుట : చూ, నిష్ఠీవనము.
నిరసించు, సం. స. క్రి. 1. తిరస్కరించు : చూ, భంగించు; 2 : చూ, విసర్జించు.
నిరస్తపాదపేదేశే ఏరండోఽపి ద్రుమాయతే, న్యా. చెట్టులేని చోట నాముదపుచెట్టే మహావృక్షము.
నిరస్తము, సం. విణ. 1. తర్వితముగా చెప్పఁబడినది (మాట): చూ, శబ్దము. 2; 2. తిరస్కరింపఁబడినది: చూ, వహేల నము; 3. వెడలఁగ్రక్కఁబడినది: చూ, వాంతము. 2; 4. న్యాయముచే త్రోయఁబడినది; 5. ప్రయోగింపఁబడినది (బాణము): చూ, ప్రయుక్తము.
నిరాకరణము, సం. వి. అ. న. ఈసడింపు: చూ, వహేలనము.
నిరాకరించు, సం. స. క్రిః చూ, నిషేధించు.
నిరాకరిష్ణువు, సం. విణ. ఉ. తిరస్కరించువాడు: క్షిప్నువు. (తె. వ.)—త్రోపరి, త్రోయువాఁడు.
నిరాకారము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, నిరాకరణము; 2: చూ, వ్యోమము. 1.
నిరాకారుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1 : చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3: చూ, హంసుఁడు; విణ. 4: చూ, నిరాకృతి. 2.
నిరాకృతము, సం. విణః చూ, నిరస్తము. 4.
నిరాకృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, నిరసనము. 1; విణ. 2. రూపములేనివాఁడు : నిరాకారుఁడు; 3: చూ, అస్వాధ్యాయుఁడు.
నిరాఘాటము, సం. విణ. 1. కొలఁదిలేనిది; 2: చూ, నిరవధికము.
నిరాతంకము, సం. విణ. 1: చూ, నిర్భయము; 2: చూ, నిరామయము. 2.
నిరాధారము, పా: చూ, దిక్కుమాలినతనము.
నిరాపనింద, మి. వా. వి. అపదూఱు. పా. 3, ఆ. 51: చూ, సెగ్గింపు.
నిరాబారి, వై. వి. = నిరాహారి, ఉపవసించి తపముచేయువాఁడుః చూ, సన్న్యాసి. 1.
నిరామయము, సం. వి. అ. పుం. 1. రోగములేమి; విణ. 2. రోగములేనిది; చూ, వార్తము.
నిరామయుఁడు, సం. విణ. రోగములేనివాఁడుః చూ, వార్తుఁడు.
నిరాయాసము, సం. విణ. ఆయాసములేనిది; చూ, మైమై. 2.
నిరాశము, సం. విణః చూ, నిరపేక్షము.
నిరాసకము, సం. విణ. నిరసించునదిః చూ, వహేలనము.
నిరాసనము, సం. వి. అ. నః చూ, రూ-నిరసనము. 1.
నిరాసము, సం. వి. అ. న.—పై.—
నిరాహారి, సం. వి. ఇ. పుం = : చూ, నిరాబారి.
నిరీక్షణము, సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము.
నిరీక్షతే కేళివనం ప్రవిశ్య క్రమేలకః కంటకజాలమేవ, న్యా. లొట్టిపిట్ట శృంగారవనమును ప్రవేశించి ముండ్లనే వెదకును.
నిరీక్షించు, సం. స. క్రి. చూచుః చూ, వీక్షించు.
నిరీక్షితము, సం. విణ. చూడఁబడినదిః చూ, వీక్షితము.
నిరీశ(ష)ము, సం. వి. అ. నః చూ, లాంగలము.
నిరు, వై. అవ్య. గతార్థము. "నిరుడు, నిన్న, నిప్పచ్చ" మొ.
నిరుకదము, దే. వి. ఒకచెట్టుః చూ, వృక్షము.
నిరుకళము, వై. విణ. = :చూ, నిరర్గళము. పాండు, 2, ఆ. 229.
నిరుకు, దే. వి. రూ-నిరకు. 1. నిర్ణయముః చూ, సత్యము. 1; 2. నిర్ణయముచేసినవెలః చూ, పణము. 6.
నిరుక్తము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, వేదాంగములుః చూ, అంగము. (7); విణ. 2. చెప్పఁబడినదిః చూ, శబ్దము. 2.
నిరుక్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అర్థనిర్వచనముః అం. 2. ఒకానొక అర్థాలంకారము. (నామసంబంధముచే ననార్థకల్పనము. ఉదా.–"నీచరిత్రములచేతనే నీవు దోషాకరుఁడవు": చూ, అలంకారము. 3.
నిరుడిమావియావు, దే. వి. ఒకతూరి యీనినయావు, గృష్టిః చూ; సౌరభేయి. (దేనువు.)
నిరుఁడు, దే. వి. (నిరు + ఏఁడు) కడచినసంవత్సరముః చూ, సంవత్సరములు.
నిరుత్తరము, అంః చూ, తంత్రములు.
నిరుద్ధము, సం. విణ. నిరోధింపఁబడినదిః చూ, రుద్ధము. 1.
నిరుపద్రవము, సం. విణః చూ, అరము. 7.

నిరుపమము, సం. విణ. ఉపమలేనిది.
నిరుపయోగిము. సం. విణ: చూ, వ్యర్థము.
నిరూఢము, సం. విణ. ప్రసిద్ధికెక్కినది: చూ, రూఢము. 2.
నిరూఢి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, ప్రసిద్ధి. 1; 2: చూ, నియమము.
నిరూపణము, సం. వి. అ. న. 1. అరయిక: చూ, వెదకుడు; 2. చూపు: చూ, వీక్షణము; 3: చూ, రుజువు.
నిరూపించు, సం. స. క్రి. నిరూపణముచేయు. నిర్ధరించు.
నిరూపితము, సం. విణ. నిరూపింపఁబడినది
నిరూప్యము, సం. విణ. నిరూపింపఁదగినది.
నిరూహము, సం. వి. అ. పుం. 1. ముగినిసవాక్యము: చూ, శబ్దము. 2; విణ. 2. ఊహలేనిది; 3. నిశ్చయింపఁబడినది: చూ. స్థితము. 3.
నిర్‌ఋతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అలక్ష్మి: చూ, పెద్దమ్మ; పుం. 2. (రూ-నైర్‌ఋతి-నైరృతుఁడు): చూ, సోఁకులఱేఁడు; 3. దినముయొక్క 12 వ భాగము: చూ, దినభాగములు; అం. 4: చూ, దిగధిపతులు.
నిర్‌ఋతిమూల, మి. వి: చూ, రూ-నైరృతిమూల.
నిరేఖత, అం: చూ, నక్షత్రములు.
నిరోగి, సం. విణ చూ. పటువు. 4.
నిరోధకము, సం. విణ: చూ, నిరోధము. 1.
నిరోధము, సం. వి. అ. పుం. 1. అడ్డు: చూ, వారణము. 1; 2. చేటు: చూ, రుత్త.
నిరోధించు, సం. స. క్రి: చూ, వారించు.
నిరోష్ఠ్యము, అం. 1. శబ్దాలంకారములలో నొకటి (ప, ఫ, బ, భ, మ, వ, యను నక్షరములు లేకుండఁగ నుండునది); 2. (శబ్దాలంకారములు.)
నిర్గతము, సం. విణ. వెడలఁబడినది: చూ, వాంతము. 2.
నిర్గతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, వెడలఁబాటు.
నిర్గమనము, సం. వి. అ. న.—పై.—
నిర్గమము, సం. వి. అ. పుం.—పై:—
నిర్గమించు, సం. అ. క్రి. వెడలఁబడు: చూ, వెళ్లు. 3.
నిర్గళనము, సం. వి. అ. న. వెలికిజారుట.
నిర్గళితము, సం. విణ. వెలికిజారినది: చూ, వాంతము. 2.
నిర్గుండి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, వావిలి*; 2. నల్లవావిలి*: చూ, వావిలి.
నిర్గుండీద్వయము, అం. నల్లవావిలి, తెల్లవావిలి*. 2.
నిర్గుణుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. భగవంతుఁడు: చూ, వేలుపు; విణ. 2. గుణరహితుఁడు.
నిర్గ్రంథనము, సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ, వధము.
నిర్గ్రంథుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. దిసమొలవాఁడు: చూ, బిత్తిలి; 2: చూ, బీదవాఁడు; 3: చూ, మూర్ఖుఁడు.
నిర్ఘటము, సం. వి. అ. న. బహుజనసమర్దముగల అంగడి, అంగడివీధి (అని కొందఱు): చూ, మార్గము. 1; విణ. 2. ఘటములేనిది.
నిర్ఘాతము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పిడుగు; 2. వజ్రము: చూ, రత్నము. 1.
నిర్ఘాతాగ్ని, సం. వి. ఇ. పుం. మేఘాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
నిర్ఘృణుఁడు, సం. విణ: చూ, నిర్దయుఁడు.
నిర్ఘోషము, సం. వి. అ. పుం. ధ్వని: చూ, స్వరము. 2.
నిర్ధనత్వము, సం. వి. అ. న: చూ, దారిలేమి. (వాడుక).
నిర్జనము. సం. విణ. జనములేనిది.
నిర్ఝర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, సోమవల్లి*: 2. మురము, అందుగు*: చూ, సల్లకి.
నిర్జరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. దేవత: చూ, వేలుపు; విణ. 2. ముదిమిలేనివాఁడు.
నిర్జలభూమి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నీరులేనినేల: చూ, భూమి. 1.
నిర్జించు. సం. స. క్రి: చూ, విజయమునొందు.
నిర్జితుఁడు, సం. విణ. గెలువఁబడినవాఁడు.
నిర్జీవుఁడు, సం. విణ. జీవములేనివాఁడు.
నిర్ఝరము. సం. వి. అ పుం. సెలయేఱు: చూ, నది.
నిర్ఝరిణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. యేఱు: చూ, నది; 2. ఒకానొక నది: చూ, నది.
నిర్ణయము, సం. వి. అ. పుం. ఏర్పాటు: చూ, సత్యము. 1.
నిర్ణయించు, సం. స. క్రి. ఏర్పాటుచేయు: చూ, సృజించు.
నిర్ణయింపఁబడు, మి. అ. క్రి: చూ, ఏఱుపడు. 2.
నిర్ణాయకుఁడు, సం. విణ. నిర్ణయముచేయువాఁడు; నిర్ణేత.
నిర్ణిక్తము, సం. విణ: చూ, శోధితము.
నిర్ణీతము, సం. విణ. నిర్ణయింపఁబడినది: చూ, స్థితము. 3.
నిర్ణేజకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చాకలవాఁడు: చూ, రజకుఁడు.
నిర్ణేత, సం. విణ: చూ, నిర్ణాయకుఁడు.
నిర్ణేయము, సం. విణ. నిర్ణయముచేయఁదగినది.
నిర్దంత్యము, అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.
నిర్దగ్ధము, సం. విణ. చక్కఁగా కాలినది: చూ, ప్రజ్వలితము.
నిర్దయుఁడు, సం. విణ. దయలేనివాఁడు: అదయుఁడు, క్రూరుఁడు, ధమనుఁడు, నిర్ఘృణుఁడు.
నిర్దళనము, సం, వి. అ. న. చక్కఁగా భేదించుట.
నిర్దళితము, సం. విణ. చక్కఁగా భేదింపఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.
నిర్దహనము, సం. వి. అ. న. చక్కఁగా కాలుట.
నిర్దహించు, సం. స. క్రి. చక్కఁగా కాలుచు.
నిర్దారణము, సం. వి. అ. న. చక్కఁగా చీల్చుట.
నిర్దారితము, సం. విణ. చక్కఁగా చీల్పఁబడినది: చూ, నిర్దళితము.
నిర్దిష్టము, సం. విణ. నిర్దేశింపఁబడినది.
నిర్దేశము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఆజ్ఞ: చూ, సెలవు; 2. చెప్పుట: చూ, శంసనము; 3: చూ, సమీపము. 1.
నిర్దేశించు, సం. అ. క్రి. 1. ఆజ్ఞాపించు: చూ, సెలవిచ్చు; 2. నిర్దేశముచేయు: చూ, అచ్చుపఱ(ఱు)చు. 3.
నిర్దేశ్యము, సం. విణ. నిర్దేశింపఁదగినది.
నిర్దేష్ట, సం. విణ. నిర్దేశించువాఁడు.
నిర్దోషము, సం. విణ. దోషములేనిది: చూ, సమీచీనము. 2.

నిర్ధనపురుష శ్వపచసమానః న్యా. ధనములేని పురుషుఁడు గతికపరకతో సమానుఁడు.
నిర్ధనుఁడు, సం. విణ : చూ, చేబోడి.
నిర్ధరించు, సం. స. క్రి నిర్ధారణచేయు చూ, నిరూపించు.
నిర్ధారణ, సం. వి అ. స్త్రీ = : చూ, నిదానము. (1.
నిర్ధారణము, సం. వి. అ. న. నిశ్చయము : చూ, సత్యము. 1.
నిర్ధారణీయము, సం. విణ నిర్ధరింపఁదగినది: నిర్ధార్యము.
నిర్ధారితము, సం. విణ. నిర్ధరింపఁబడినది.
నిర్ధార్యము, సం. విణ: చూ, నిర్ధారణీయము.
నిర్ధార్యుఁడు, సం. విణ. ఆపత్సంపదలయం దొక్కతీరున నుండెడి ధైర్యముతో పూనిన పనిని విడువక చేయువాఁడు.
నిర్ధూతము, సం. విణ. విడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.
నిర్నిద్రము, సం. విణ. 1. నిద్రలేనిది; 2. జాగరూకతకలది.
నిర్బంధము, సం. వి. అ. పుం. 1. బలాత్కారము : చూ, బలవంతము; 2. కదలమెదలఁగూడనికట్టు : చూ, బంధము. 1.
నిర్బంధించు, సం. స. క్రి. చూ, సంధించు
నిర్భయము, సం. విణ. భయములేనిది : అఘోరము, అభయము, నిరాతంకము.
నిర్భయుఁడు, సం. విణ : అకుతోభయుఁడు, అభయుఁడు, అభీకుఁడు.
నిర్భరము, సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. పెల్లు : చూ, హెచ్చు. 1; విణ. 2 = నిబ్బరము. తిన్నన ; చూ, హృద్యము.
నిర్భర్త్సనము, సం. వి. అ. న. 1 : అదలుపు, అదల్పు, దట్టన దట్టన. (సం. వ.)—తర్జనము ; 2 : చూ, లక్క.
నిర్భర్త్సించు, సం. స. క్రి : చూ, బెదరించు.
నిర్భర్త్సితుఁడు, సం. విణ. చూ, బీదవాఁడు.
నిర్భిన్నము, సం. విణ : చూ, నిర్దళితము.
నిర్భేదించు, సం. స. క్రి : చూ, విదారించు.
నిర్మదము, సం. వి. అ. పుం. 1. మదముడిగిన యేనుఁగు ; ఉద్వాంతము : చూ, హస్తి; విణ. 2. మదములేనిది.
నిర్మర్యాద, అం: చూ, ప్రచారములు.
నిర్మలము, సం. వి. అ. న. = నిచ్చలము. అకళంకము. నిర్మాల్యము : చూ, శుద్ధము. 3; 2. అభ్రకము , చూ, శుద్ధము. 1; విణ. 3. మయిలకానిది; అచ్ఛీకృతము.
నిర్మాణము, సం. వి. అ. న 1 : చూ, నిర్మితి; 2 : చూ, యోగ్యత; 3. సారము : చూ, సత్యము. 1.
నిర్మాత, సం. విణ. నిర్మించువాఁడు ; నిర్మాయి.
నిర్మాయి, సం. విణ : చూ, నిర్మాత.
నిర్మాల్యము, సం. విణ. ధరించి తీసివేసినది: చూ, నిర్మలము. 1.
నిర్మించు, సం. స. క్రి : చూ, సృజించు.
నిర్మితము, సం. విణ. నిర్మింపఁబడినది : చూ, వ్యాపారము. 1.
నిర్మితి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నిర్మించుట : నిర్మాణము.
నిర్మిమీష, సం. వి. అ. స్త్రీ. నిర్మింపనిచ్ఛ : చూ, వాంఛ.
నిర్ముక్తము, సం. వి. అ. పుం. కుబుసము విడిచినపాము : చూ, సర్పము.
నిర్ముక్తుఁడు, సం.వి. అ. పుం. 1. సంగము విడిచినసన్న్యాసి : చూ, సన్న్యాసి; విణ. 2. సంగమువిడిచినవాఁడు.
నిర్మూర్ధన్యము, అం : చూ, శబ్దాలంకారములు.
నిర్మూలము, సం. విణ. వేరులేనిది.
నిర్మూలించు, సం. స. క్రి. 1. వేరులేనిదిగాఁజేయు, 2. నాశము చేయు.
నిర్మోష్ఠకము, అం : చూ, శబ్దాలంకారములు.
నిర్మృష్టము, సం. విణ. తుడవఁబడినది.
నిర్మోకము, సం. వి. అ. పుం. 1. పాముకుబుసము : చూ, పీవరము. 3; 2. కుబుసము : చూ, వస్త్రము; 3. విడుపు : చూ, విమోచనము; 4. ఆకాశము : చూ, వ్యోమము. 1.
నిర్యంత్రణము, సం. విణ : చూ, నిరర్గళము.
నిర్యంత్రితము, సం. విణ. అడ్డములేనిదిగాఁ జేయఁబడినది.
నిర్యాణము, సం. వి. అ. న. ఏనుఁగుకడకన్ను:చూ,హస్తి; 2. చావు : చూ, మరణము; 3 : చూ, మోక్షము. 1; 4 : చూ, నిర్గతి.
నిర్యాతనము, సం. వి. అ. న. 1. పగతీర్చుట : 2. చంపుట : చూ, వధము; 3. అప్పులోనగువానిఁ దీర్చుట: 4. దాఁచఁ బెట్టినసొమ్ము మరల నప్పగించుట; 5. ఈవి : చూ, వితరణము.
నిర్యాతము, సం. విణ. వెడలఁబడినది : చూ, వాంతము. 2.
నిర్యాసము, సం. వి. అ. పుం : చూ, బందన.
నిర్యూహము, సం. వి. అ. పుం. 1. నిగబంతి: చూ, భూషణము. 2; 2. చూ, నాగవాసము (3); 3: చూ, నిర్యాసము; 4. వాకిలి: చూ, సదనము. 1.
నిర్లక్ష్యము, సం. విణ: చూ, వహేలనము.
నిర్లజ్జము, సం. విణ. లజ్జలేనిది: క్షపణము.
నిర్లూత, వా. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.
నిర్వచనము, సం. వి. అ. న. 1. అర్థవివరణముచేసి చెప్పుట; విణ. 2. మాటలేనిది.
నిర్వచనీయము, సం విణ. నిర్వచింపఁదగినది.
నిర్వచించు, సం. స. క్రి. నిర్వచనముచేసి చెప్పు.
నిర్వపణము, సం. వి. అ. న. ఈవి: చూ, వితరణము.
నిర్వర్ణనము, సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము.
నిర్వర్తించు, సం. ప్రే. నిర్వర్తిల్లఁజేయు: చూ, సలుపు.
నిర్వర్తిల్లు, సం. అ. క్రి. నెఱవేఱు: చూ, రవణించు.
నిర్వహణము, సం. వి. అ. న. 1. ప్రస్తుతకథయొక్క సమాప్తి: చూ, సంధి; 2: చూ, నిష్ఠ. 6.
నిర్వహము, సం. విణ. గట్టిది: చూ, బెడిదము.
నిర్వహించు, సం. ప్రే. నిర్వహిల్లఁజేయు: చూ, సలుపు
నిర్వహిల్లు, సం. స. క్రి. 1: చూ, జరగు. 9; 2. నెఱవేఱు : చూ, సక్తమగు.
నిర్వాకము, వా. విణ. గొప్పకుచేసినపని.

నిర్వాణము, సం. వి. అ. న. 1. ముక్తి: చూ, మోక్షము. 1; 2. నాశము: చూ, రుత్త; 3, సుఖము: చూ, సంతోషము; 4. ఏనుఁగు నీళ్లలోమునుగుట: చూ, హస్తి; విణ. 5. చల్లారినది (దీపము నిప్పు లోనగునది): 6. నీళ్ళమునిఁగినది (ఏనుఁగు): చూ, హస్తి.

నిర్వాణుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. పనివాఁడు: చూ, సేవకుఁడు; 2: చూ, ధారవాహుఁడు; విణ. 3. శాంతుఁడైనముని: చూ, సన్న్యాసి; 4. శాంతిఁబొందినది (వహ్ని మొ.)

నిర్వాతము, సం. వి. అ. పుం. 1. చలింపనిగాలి: చూ, వాయువు; విణ. 2. గాలిలేనిది (చోటు మొ.) గాలిలేని దేశాదులపేరు (అనికొందఱు) నివాతము.

నిర్వాదము, సం. వి. అ. పుం. 1. అపవాదము: చూ, నెగ్గింపు; 2. వాదములేమి; 3. నిశ్చితవాదము.

నిర్వాపణము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, వధము; 2: చూ, వితరణము.

నిర్వాసనము, సం. వి. అ. న. 1. రూ-నిరాసనము : చూ, వధము; 2. వెళ్లగొట్టుట.

నిర్వాసితము, సం. విణ. వెళ్లగొట్టఁబడినది.

నిర్వాస్యము, సం. విణ. వెళ్లగొట్టఁదగినది.

నిర్వాహకుఁడు, సం. విణ. నిర్వహించువాఁడు : చూ, ధారవాహుఁడు.

నిర్వాహము, సం, వి. అ. పుం. 1. బలిమి : చూ, శక్తి. 1; 2. జరుగుబాటు : చూ, వృత్తి. 2.

నిర్వికారుఁడు, సం. విణ. వికారములేనివాఁడు.

నిర్విఘ్నము, సం. విణ. విఘ్నములేనిది : చూ, విశృంఖలము.

నిర్విణ్ణుఁడు, సం. విణ. నిర్వేదమునొందినవాఁడు.

నిర్వివాదము, సం. విణ : చూ, అవివాదము.

నిర్విశేషము, సం. విణ. విశేషములేనిది.

నిర్విష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అతివస*: చూ, విష; విణ. 2. విషములేనిది.

నిర్విష్టము, సం. విణ. 1. చొరఁబడినది; 2. పొందఁబడినది : చూ, వ్యాప్తము. 3; 3. నిలిచినది.

నిర్వీర్యము, సం. విణ. వీర్యములేనిది : చూ, నిష్కళ.

నిర్వృతము, సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు : చూ, సదనము. 1; విణ. 2. సుఖించినది : చూ, సంతోషము; 3. నశించినది : అంతరితము, ధ్వస్తము.

నిర్వృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. సుఖము : చూ, హ్లాదనము; 2. ఊఱట : చూ, సమాశ్వాసము; 3. నాశము : చూ, రుత్త.

నిర్వృత్తము, సం. విణ. నెరవేఱినది : చూ, సిద్ధము. 3.

నిర్వృత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. సంతోషము : చూ, హ్లాదనము; 2. ముక్తి : చూ, మోక్షము. 1; 3. నెఱవేఱుట; విణ. 4. వృత్తిలేనిది.

నిర్వేదము, సం. వి. అ. పుం. 1. తత్త్వజ్ఞానదుఃఖేర్ష్యాదులచేత గలుగు హేయత్వబుద్ధి : చూ, బుద్ధి; అం. 2. (ఓ చెలీ: యాతనిం జూడకున్న మణిమయాభరణంబులు శిలలుగను, హారములు సముద్రపుచినుకులుగను గాన్పించుచున్నవి:): చూ, సంచారీభావములు.

నిర్వేదించు, సం. అ. క్రి. నిర్వేదపడు : చూ, విసుగు. 2.

నిర్వేశము, సం. వి. అ. పుం. 1. కూలి: చూ, వేతనము: 2. జీతము : చూ, వేతనము; 3. భోగము : చూ, భుక్తి. 2; 4. మూర్ఛపోవుటః చూ, రోగము. 1.

నిర్వ్యథనము, సం. వి. అ. న. బెజ్జము : చూ, రంధ్రము. 1.

నిర్వ్యాపారాంబష్టన్యాయము, న్యా. పనిలేనిమంగలి పిల్లితల గొఱుగుననురీతి.

నిర్వ్యూఢము, సం. విణ. త్యక్తము : చూ, సముజ్ఝితము.

నిర్హరణము, సం. వి. అ. న. 1. నిశ్శేషముగా హరించుట; 2. పీనుఁగును కాల్చుట.

నిర్హ్లాదము, సం. వి. అ. పుం. రూ-నిర్హ్రాదము, ధ్వని : చూ, స్వరము. 2.

నిర్హారము, సం. వి. అ. పుం. నిర్హృతి; చూ, అభ్యవకర్షణము.

నిర్హారి, సం. విణ. దూరముగా వ్యాపించునట్టిది (పరిమళము): చూ, సమాకర్షి.

నిర్హృతము, సం. విణ. ఊడఁబెఱికినది. (నాటినముల్లు లోనగునది.)

నిర్హృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, నిర్హారము.

నిర్హ్రాదము, సం. వి. అ. పుం : చూ, రూ-నిర్హ్లాదము.

నిర్హేతుకజాయమానకటాక్షము, లో. అకారణముగ కల్గినదయ (వాడుక).

నిర్హేతుకము, సం. విణ: చూ, అహేతుకము.

నిఱు. వై. ఉప = నిర్. మిక్కిలి "నిఱుపేద" : చూ, హెచ్చు. 1.

నిఱుపేద, వై. వి. రూ-ఇఱుపేద : చూ, బీదవాఁడు.

నిఱ్ఱనీలుగు, దే. అ. క్రి. (నీలుగు + నీలుగు) 1. మిక్కిలి నీలుగు; 2. గర్వించు : చూ, హంకరించు.

నిలఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. (రూ-నిల్వఁబడు-నిలువఁబడు) 1. నిలుచుండు, నిలుచు : చూ, మట్టుపడు; 2. అభ్యంతరమగు : చూ, నట్టువడు; 3. ప్రతిష్ఠితమగు: రూ - నిల్వఁబడు, నిలుచు - నిల్చు.

నిలక, దే. వి : చూ, నిలుగు. 1.

నిలకడ, దే. వి : చూ, రూ - నిలుకడ.

నిలయము, సం. వి. అ. పుం. ఇల్లు : చూ, సదనము. 1.

నిలవ, దే. వి. (రూ-నిలువ -నిల్వ) నిలిచినవస్తువు : చూ, శేషము. 1.

నిలవరము, దే. విణ : చూ, రూ-నిలువరము.

నిలింపుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేలుపు; 2. బోయ : చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

నిలీనము, సం. విణ. మిక్కిలి అడఁగినది : చూ, స్తబ్ధము. 1.

నిలుకడ, దే. వి. (రూ-నిలకడ-నిల్కడ.) 1 చోటు : చూ, స్థానము. 1; 2. స్థైర్యము. భార. విరా. 2, ఆ. 315: చూ, స్థితి. 3; 3 : చూ, విరామము; 4. తక్కువ : చూ, వెలితి. 2; అం. 5 : చూ, మల్లశాస్త్రము.

నిలుగు, దే. వి. నిలుచుట : నిలక. నిలుపు - నిల్పు - నిలుపు: అ. క్రి. 2. ఒళ్ళువిఱుచుకొను. స్వా. 3. ఆ. 58. (రూ - నీలుగు - నీల్గు - ఈలుగు) ; 3 : చూ, నీలుగు. 3.

నిలుచు, దే. అ. క్రి. రూ - నిల్చు. 1. నిలుచుండు: చూ, మట్టుపడు; 2: చూ, నిలఁబడు, 3; 3: చూ, నిలఁబడు. 2; 4 : చూ, వసించు; 5: చూ, శేషించు.
నిలుచుండు, దే. అ. క్రి : చూ, నిలుచు. 1.
నిల్చుండు, —పై.—
నిలుచుకొను, —పై.—
నిలుచున్నవాఁడు, వా. వి : ఊర్ధ్వంధముఁడు, ఊర్ధ్వస్తుఁడు.
నిలుపు. దే. వి. రూ - నిల్పు. 1 : చూ. నిలుగు. 1; 2 : చూ, నిష్ఠ. 7. భార. శాం. 4, ఆ. 111; 3. ప్రతిష : చూ, సన్మానము ; 4 : చూ, రూ - నిలకడ. భార. ద్రో. 2, ఆ. 355 ; విశ. 5. నిలుపునది. భార. భీష్మ. 2, ఆ 266 ; 6. స్థిరమైనది : చూ, శాశ్వతము; ప్రే. 7. నిలుపఁబెట్టు : నిలుపరించు - నిల్వరించు; 8. అడ్డగించు: చూ, వారించు ; 9. స్థిరపఱచు : చూ, స్థాపించు; 10 : చూ, నిలుపుచేయు.
నిలుపుచేయు. వా. స. క్రి. అడ్డముచేయు, ఆపు, ఆపుచేయు, నిలుపు, నిలుపుదలచేయు, (సం. ప.).—ఉత్తంభించు : (చూ, సంశోధించు).
నిలుపుదలచేయు, — పై.—
నిలుపోపు, దే. అ. క్రి. (నిలుపు + ఓపు) : చూ, సహించు.
నిలువ, దే. వి : చూ, రూ - నిలవ.
నిలువఁబడు, ద్వ. అ. క్రి ; చూ, నిలఁబడు. జై. 7,ఆ. 173.
నిలువరము, దే. విశ. 1. (నిలవరము - నిలువారము - నిల్వరము) స్థిరమైనది : చూ, శాశ్వతము; 2. (రూ-నిలవరము నిలువారము - నిల్వరము) యాథార్థ్యము : చూ, సత్యము. 1; 3. (రూ-ఇలవరము-ఇలువరము - ఇలువారము - ఇలారము,నిలవరము నిలువారము-నిల్వరము):చూ,సదనము.1.
నిలువరించు, దే. అ. క్రి. రూ-నిల్వరించు. 1. చలింపకనిలుచు. భార. విరా. 5, ఆ. 181; అం. ప్రే. 2. చలింపకనిలుపు. కళా. 8, ఆ. 121; 3 : చూ, నిలుపు. 7.
నిలువారము, దే. విశ : చూ, రూ - నిలువరము.
నిలువు, దే. వి. 1 : చూ, నిలుగు. 1; 2. చేయి మీఁది కెత్తుకొని నిలుచున్న పురుషుని చేయిపొడవుకొలఁది అంతస్తు; 3. మీఁది అంతస్తు, మేడ. లక్ష్మీ. 4 ఆ. 131 : చూ, సదనము. 1; 4. ఆకృతి : చూ, రూపు. 3; 5. చేనిలో కొంత కోసెనతర్వాత కోయఁగలభాగము.
నిలువుఁగొలువు, దే. వి. నిలుచుండిచేయుసేవ: చూ, సపర్య.
నిలువుఁగాళ్లు. దే. వి. బ. తావకాళ్ళకువెనుక మాను మొదలైనవాని కాధారముగా నాటిన రాటలు : చూ, స్తంభము. 1.
నిలువుజీతము, ద్వ. వి. నిలుచుండి సేవచేయువానిజీతము: చూ, వేతనము.
నిలువుఁదోపు, వా. వి. శరీరముపైనున్నదంతయు.
నిలువునీరగుట, జా. ఒడలంతయు కంపమొందుట. "నిలువు నీరగుటెంత యనంటి కంబముల్." (కవికర్ణరసాయనము).
నిలువుబొట్టు, వా. వి. వైష్ణవభక్తులబొట్టు: (వ్య. అడ్డబొట్టు): చూ, బొట్టు. 1.
నిలువులు, దే. వి. బ : చూ, అరిగాళ్లు.

నిలువోపు, దే. అ. క్రి : చూ, నిలుపోపు.
నిల్కడ, దే. వి : చూ, రూ- నిలుకడ.
నిల్చు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నిలుచు.
నిల్పు, దే. వి : చూ, రూ - నిలుపు.
నిల్వ, దే. వి : చూ, రూ-నిలవ.
నిల్వఁబడు, దే. అ. క్రి : చూ. రూ-నిలఁబడు.
నిల్వరము, దే. విశ : చూ, రూ- నిలువరము.
నిల్వరించు, దే. అ. క్రి, అం. ప్రే : చూ, రూ-నిలువరించు. (చలింపక నిలుచుటకు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 241.)
నివరి, వై. వి = నీవారః. రూ-నీవరి-నివ్వరి. విత్తకపండువరి: చూ, ధాన్యము.
నివర్తనము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, మరలఁబాటు; అం. 2: చూ, తారాక్రియలు.
నివర్తించు, సం. ప్రే. నివర్తిల్లఁజేయు : చూ, విసర్జించు.
నివర్తితము, అం. 1: చూ, ఊరూక్రియలు; విశ. 2. మరలఁబడినది : అపాస్తము , అవర్తితము, నిన్నృత్తము.
నివర్తిలు, సం. అ. క్రి. రూ-నివర్తిల్లు. మరలఁబడు : చూ, పట్రిల్లు.
నివర్తిల్లు, —పై.—
నివసతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఇల్లు : చూ, సదనము. 1.
నివసథము, సం. వి. అ. పుం. ఊరు : చూ, సీమ. 1.
నివసనము, సం. వి. అ. న : చూ, నివసతి.
నివసించు, సం. అ. క్రి : చూ, వసించు.
నివహము, సం. వి. అ. పుం. గుమి : చూ, సమూహము.
నివాకము, సం. వి. అ. పుం, రూ - నీవాకము. జయఘంట మొదలగువానిగుండ ధాన్యాదులవెల ప్రసిద్ధపరచుట. వ్యవహారాదుఁయందు న్యూనాధిక్యములు లేక కలిగినది పలుకుట (అనికొందఱు), మహార్ఘములైన ధాన్యాదులయందలి జనుల యాచరాతిశయము (అనికొందఱు) : చూ, ప్రయామము.
నివాతము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఆసరా : చూ, ప్రాపు. 2; విశ. 2. కవచము: చూ, వారవారణము; 3 : చూ, నిర్వాతము. 2 ; 4. గట్టి : చూ, బెడిదము.
నివాపము, సం. వి. అ. పుం. పితౄలనుద్దేశించి నువ్వులునీళ్లు విడుచుట లోనుగాఁగల కర్మము : (తర్పణము) (తిలోదకమును విడుచుట.)
నివారణము, సం. వి. అ. న : చూ, వారణము. 1.
నివారించు, సం. స. క్రి : చూ, వారించు.
నివారితము. సం. విశ. అడ్డగింపఁబడినది : చూ, రుద్ధము. 1.
నివాసము- సం. వి. అ. పుం. (రూ-నివాసనము-నివసము-నివసనము-వసనము-వాసము-నివసానము) 1. ఇల్లు : చూ, సదనము; 1;2. చోటు ; చూ, స్థానము. 1. (ప్ర.న. అని కొందఱు.)
నివాసి, సం. విశ. వాసముచేయువాఁడు.
నివాళి. వై. వి (రూ-నివాళిక - నివ్వాళి - నివ్వాళిక) = నిరాజన : చూ, హారతి.
నివాళించు, వై. అ. క్రి. ఆరతెత్తు.

నివాళిక, వై. వి. =: చూ, రూ- నివాళి (స్వార్థమున కప్రత్యయము.)
నివాళిగరపులు, వై. వి. ఒ : చూ, హణిగలు.
నివాళితము, సం. విణ. చుట్టఁబడినది : చూ, వ్యావృత్తము 1.
నివీతము, సం. వి. అ. న. 1. కంఠలంబితము, మెడను దండవలె వ్రేలెడు జన్నిదము : చూ, యజ్ఞోపవీతము : విణ. 2. ప్రావృతము, కప్పుకొనుకోక : చూ, వస్త్రము.
నివుకు, దే. అ. క్రి : చూ, రూ- నిగుకు.
నివుడుచు, దే. ప్రే: చూ, రూ-నిగుడుచు.
నివుడ్చు, —వై.—
నివురు, దే. స. క్రి. చూ. నిమురు : 2. భాగ. 4, స్కం, 226.
నివులు, దే. వి. చూ, రూ - నిగులు.
నివృతము, సం. విణ నలుప్రక్కలఁ చుట్టఁబడినది : చూ, పరిక్షిప్తము.
నివృత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ : చూ, మరలఁబాటు.
నివృత్తము, సం. విణ. మరలఁబడినది : చూ, నివర్తితము. 2.
నివృతి, సం. వి ఇ. స్త్రీ. నలుప్రక్కలఁ చుట్టుట.
నివృత్తు, సం వి. త్. పుం : చూ, రూ - నీవృత్తు.
నివేదనము, సం. వి అ. న. 1. ఎఱుక : చూ, బుద్ధి; 2: చూ, సమర్పణము.
నివేదించు, సం స. క్రి. 1. ఎఱిఁగించు: చూ, బోధించు; 2 చూ, సమర్పించు.
నివేదితము, సం. విణ. 1. ఎఱిఁగింపఁబడినది; 2. సమర్పింపఁదగినది: చూ, సన్యస్తము. 2.
నివేశము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఇల్లు : చూ, సదనము. 1;2. చొరవ : చూ, ప్రవేశము; 3: చూ, శిబిరము; 4: చూ, వివాహము; 5. ఇల్లడ: చూ, వాడిక; అం. 6 : చూ, కరణములు.
నివ్వటిలు, వై. అ. క్రి. రూ - నివ్వటిల్లు. 1: చూ, వ్యాపించు. భార. శల్య. 1, ఆ. 228; 2. పూర్ణమగు. అం, భా. ద్వి. 101 : చూ, మెండుకొను; 3. అతిశయించు : చూ, ముమ్మరించు; 4. కలుగు : చూ, సంభవించు; 5: చూ, సిద్ధించు.
నివ్వటిల్లు. —వై.—
నివ్వరి, వై. వి.= నీవారః : చూ, రూ - నివరి.
నివ్వాళి, వై. వి.= నీరాజన : చూ, రూ - నివాళి.
నివ్వాళిక, వై. వి = — వై —
నివ్వీటితము, అం : చూ, అదూషితములు (వ్యాకరణబంధములు.)
నివ్వెర, దే. వి. (రూ - నివ్వెఱ - నివ్వెఱఁగు.) 1: చూ, భ్రాంతి; 2. చూ, వింత. 1; 3. పారవశ్యము. స్వా. 5, ఆ. 65 : చూ, విస్మృతి; 4. నిశ్చేష్టత : చూ, వెఱవెఱపాటు; 5. మిక్కిలిభయము, చూ, వెఱపు.
నివ్వెఱ, —వై.—
నివ్వెఱఁగు. —వై.—(పారవశ్యమునకు. భార. భీష్మ 2,ఆ. 157)
నివ్వెఱపడు, దే. అ. క్రి. 1 చూ, విస్మృతినొందు; 2 : చూ, వెఱఁగుపడు; 3. భ్రాంతిపడు. భార. విరా. 4, ఆ 85; 4. మిక్కిలి భయపడు : చూ, భయపడు.
నివ్వెఱపాటు, ద్వ. వి : చూ, నివ్వెర. (పారవశ్యమునకు. — కళా. 5, ఆ. 2; మిక్కిలి భయమునకు. — భార. భీష్మ. 1, ఆ. 97)
నిశ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. = నిసి. రేయి : చూ, రాత్రి; 2. పసుపు : చూ, వర్ణము. 6; 3: చూ, మ్రానిపసుపు; పా. 4. ఒక వృత్తము. న, న, ర, ర, ర, ర గణములు. 9. యతి (11 వ ఛందస్సు) : చూ, వృత్తము. 1.
నిశంకిబ్రాహ్మణులు, అం. ఉత్కళులలో నొకతెగవారు. శుక్ల యజుర్వేదులు. కాణ్వశాఖ : చూ, ఉత్కళబ్రాహ్మణులు (బ్రాహ్మణులు.)
నిశాంకుశ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. జిబిలిక *: చూ, హ్రస్వగవేధుక.
నిశాంతము, సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు : చూ, సదనము. 1;2 : చూ, వేగుజాము; విణ. 3. మిక్కిలి అడఁగినది : చూ, సద్ధము. 1.
నిశాకరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చంద్రుఁడు, రేరేఁడు, చూ, హిమాంశువు.
నిశాఖ్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, నిశ. 2.
నిశాచరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1 : చూ, రాక్షసి. 1; 2. చూ, జంకులాఁడి; 3: చూ, నిశాటనము.
నిశాచరుఁడు, సం. వి. అ. పుం : చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
నిశాటనము, సం. వి. అ. పుం. పయిఁడికంటి : చూ, సకినంపులుఁగు.
నిశాటుఁడు, సం. వి. అ. పుం : చూ, నిశాచరుఁడు.
నిశాతము, సం. విణ. మిక్కిలి వాఁడిచేయఁబడినది : చూ, శాతము. 1.
నిశాని, వా. వి. 1. సంస్థానాధిపతులు ప్రాతస్సంధ్యాకాలములయందు తమ కోటములందు వాయింపించెడు మంగళధ్వని; 2. వివాహాది శుభకర్మములలో ప్రాతస్సంధ్యాకాలములయందు వాయించెడు మంగళధ్వని; 3. చదువురానివాని వ్రాలునకు మాఱుగావ్రాయు (వేయు)గుఱుతు. (ఎడమచేతి బొటనవ్రేలి ముద్ర.) "నిశానీదారు."
నిశాపతి, సం. వి. ఇ. పుం. 1 : చూ, నిశాకరుఁడు; 2. కర్పూరము : చూ, సిరము.
నిశారణము, సం. వి. అ. న; చూ, వధము.
నిశారము, సం. వి. అ. పుం. రూ - నీశారము. చలికప్పుడు దుప్పటి, శరీరమంతయుఁ గప్పు పరికిణి (అని కొందఱు): చూ, వస్త్రము.
నిశితము, సం. విణ. 1 : చూ, నిశాతము; 2. సానఁబెట్టఁబడినది (పదునుపెట్టఁబడిన ఖడ్గాదులు) : క్ష్ణుతము, తేజితము.
నిశిపతి, సం. వి. ఇ. పుం : చూ, రూ - నిశాపతి. 1.
నిశీథము, సం. వి. అ. పుం. = నిసి. 1. నడురేయి : చూ, రాత్రి; 2. రేయి : చూ, రాత్రి.
నిశీథిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రేయి : చూ, రాత్రి.
నిశ్చయము, సం వి.అ.పుం. = నిచ్చయము : చూ, సత్యము. 1.
నిశ్చయించు, సం. స. క్రి. నిర్ణయించు : చూ, స్రుజించు.
నిశ్చల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. నేల : చూ, భూమి. 1; విణ. 2.= నిశ్చలము కదలనిది; చూ, స్థావరము.
నిశ్చలతపస్వియగుట, అం : చూ, నియమములు.

నిశ్చితము, సం. విణ. నిశ్చయింపఁబడినది : చూ, స్థిరము 3.
నిశ్చేష్టత, సం. విణ: చూ, వెఱవెఱపాటు.
నిశ్చేష్టుఁడు, నా. విణ: చూ, అచేష్టుఁడు.
నిశ్చేష్టాకరణము, సం. వి. అ. న. ఒకానొక మన్మథబాణము : చూ, బాణము. 1.
నిశ్రేణి, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1 = : చూ, నిచ్చెన.
నిశ్రేయము, సం. వి. అ. న : చూ, సదాప *.
నిశ్రేయసము, సం. వి. అ. న. 1. ముక్తి : చూ, మోక్షము. 1; 2 మేలు : చూ, శుభము. 1.
నిశ్రేయసుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.
నిశ్వసనము, సం. వి. అ. న. రూ - నిశ్వాసము : చూ, నిట్టూరుపు.
నిశ్వసించు, సం. అ. క్రి. రూ - నిశ్వాసించు: చూ, నిట్టూరుచు.
నిశ్వాసనము, సం. వి. అ. పుం : చూ, నిట్టూర్పు.
నిశ్వాసము, సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—; అం. 2: చూ, ఆగమములు. (చూ, ఉపవిద్యలు, 11-౧)
నిశ్వాసించు, సం. అ. క్రి: చూ, రూ - నిశ్వసించు.
నిశ్శబ్దకియలు, అం. ఆవాపము, నిష్క్రామము, విక్షేపము, ప్రవేశము. (4)
నిశ్శబ్దము, సం. వి. అ. పుం. 1. తాళమానలఘుచతుష్టయ కాలము : చూ, స్వరము. 2; విణ. 2. శబ్దములేనిది (అకారాంత స్త్రీలింగమైనప్పుడు రాత్రి అర్థము); అం. 3 : చూ, కాలప్రాణము.
నిశ్శలాకము, సం. విణ. ఏకాంతము : చూ, రహస్యము.
నిశ్శేషము, సం. విణ. అంతయు : చూ, సర్వము.
నిశ్శోధ్యము, సం. విణ. కడుగుటలోనగువానిచేత గంగరికైనది : చూ, శోధితము.
నిషంగము, సం. వి. అ. పుం. 1. అమ్ములపొది : చూ, బాణము. 1; 2. మిక్కిలి సంగము : చూ, సంయోగము.
నిషంగరచనాప్రవచనము, అం : చూ, ప్రమేయములు.
నిషంగి, సం. విణ : చూ, విలుకాఁడు.
నిషణ్ణము, సం. విణ. 1. ఉండినది; 2. కూర్చుండినది : అసితము.
నిషదము, సం. వి. అ. పుం : చూ, రూ- నిషాదము. 2.
నిషద్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దుకాణము : చూ, సదనము. 1; 2;. కూర్చుండుట.
నిషద్వర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రేయి : చూ, రాత్రి.
నిషద్వరము, సం. వి. అ. పుం. అడుసు ; చూ, శాదము. 2.
నిషధము, సం. వి. అ. పుం. 1. (ఇది హరివర్షమనెడు వర్షమునకు ఉత్తరమందు బాలసూర్యప్రకాశమై యుండును.) : చూ, పర్వతము; 2. ఒకదేశము : చూ, సీమ. 1; విణ. 3. గట్టి : చూ, బెడిదము.
నిషా, వా. వి. మత్తు.
నిషాదము, సం. వి. అ. పుం. ఒకబోయపల్లె : చూ, దేశము; 2. ఒకస్వరము (మనస్సు దీనియందునివాసించును హెచ్చుండును) సప్తస్వరములలో కడపటిదగుటవలన దీనియందు స్వరములన్నియుఁ జేరియుండును) : చూ, స్వరము. 2. (సప్తస్వరములు.)
నిషాది, సం. వి. న్. పుం : చూ, హస్త్యారోహుఁడు.
నిషాదిని, అం ; చూ, భిన్నషడ్జకభాషలు. (చూ, భాష. 1.)
నిషాదుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. పుల్కసుఁడను ఒకబోయ: చూ, వ్యాధుఁడు, 1; 2 ; చూ, మాల. (1)
నిషిద్ధము, సం. విణ. 1. నిషేధింపఁపడినది : చూ, సంయుతహస్తములు.
నిషూదనము, సం. వి. అ. న : చూ, వధము.
నిషేకప్రస్తుతము, గర్భాదానము ; చూ. శోభనము. (సంయోగము)
నిషేకము, సం. వి. అ. పుం. చూ, నిషేకప్రస్తుతము
నిషేధము, సం. వి. అ. పుం : అంగులితోరణము, ఆచ్ఛాదనము, ఊమము, నికృతి. (తె.ప.) — గెంటుట, త్రోపుడు, నూకుడు.
నిషేధించు, సం. స. క్రి : నిరాకరించు (తె. ప.) — అఁగు, ఒత్తు, గెంటు, త్రోద్రోపులాడు, త్రోయు.
నిషేవణము, సం. వి. అ. న. 1. చక్కఁగా సేవించుట; 2: చూ, సోమపానము.
నిషేవితము, సం. విణ. చక్కఁగా సేవింపఁబడినది : చూ, సేవితము.
నిష్కంఠ్యము, అం : చూ, శబ్దాలంకారములు.
నిష్కపటి, సం. వి. ఇ. పుం. 1 = నిష్కపుఁడు : చూ, సత్యవంతుఁడు; 2. కపటములేనివాఁడు ; అకౌటిల్యుఁడు. నిష్కపటుఁడు. (తె. ప.)—అంబిస్తు, దమ్మఁడు.
నిష్కపటుఁడు, సం. వి. అ. పుం. —పై.—
నిష్కము, సం. వి. అ. పుం. 1. మాడ : చూ, హిరణ్యము. 2; 2. పైఁడి, టంకము : చూ, లోహము. 1; 3. నూటయెనిమిది మాడలు (సువర్ణములు) : చూ, హిరణ్యము. 2; 4. పతకము : చూ, భూషణము 2; 5 : చూ, పలము. 1; 6. బంగారు : చూ, లోహము. 1; 7. వెండి చూ, లోహము. 1.
నిష్కర్ష, సం. వి. అ. పుం. నిశ్చయము : చూ, సత్యము. 1. (శ. ర.) (ఆ. స్త్రీ. అని కొందఱు).
నిష్కర్షము, అం. 1 : చూ, ఆరోహివర్ణగతాలంకారములు. 2: చూ, అవరోహివర్ణగతాలంకారములు.
నిష్కర్షించు, సం. స. క్రి. నిశ్చయించు : చూ, సృజించు.
నిష్కళ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ - నిష్కళి. విగతార్తవ, ముట్టుడిగిన ఆఁడుది; చూ,స్త్రీ.విణ. 2. కళలేనిది; 3. వీర్యము లేనిది : నిర్వీర్యము.
నిష్కళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ : చూ, రూ- నిష్కళ. 1.
నిష్కాముఁడు, సం. విణ : చూ, అకాముఁడు.
నిష్కాసితము, సం. విణ. 1. ఉనుపఁబడినది; 2. వెడలింపఁబడినది ; చూ, వెడలఁబాటు.
నిష్కుటము, సం. వి. అ. పుం. రూ- నిష్కూటము. 1. తొఱ్ఱ చూ, రంధ్రము. 1; 2, అంతిపురము : చూ, సదనము. 1: 3. ఇంటితోఁట: చూ, వనము. 2; 4. తలుపు : చూ, వాకిలి; 5. మడి : చూ, భూమి. 1.

నిష్కుటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దయేంకిక : చూ, పత్రల.
నిష్కులి, అం : చూ, శస్త్రములు.
నిష్కుషము, సం. వి. అ. పుం : చూ. నిష్కుటము. 1.
నిష్కుహము, —పై—
నిష్కూజితము, అం : చూ, సంచారీవర్ణగతాలంకారములు.
నిష్కూటము, సం. వి. అ. పుం : చూ, రూ-నిష్కుటము. 1.
నిష్కూహము, —పై.—(రూ-నిష్కుహము)
నిష్కోపి, సం. విణ : అకోపుఁడు, అకోరముఁడు.
నిష్కృతము, సం. విణ. 1. ప్రాయశ్చిత్తము చేయఁబడినది; 2. చేయఁబడినది : చూ, వ్యాపారము. 1.
నిష్కృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1 : చూ, ప్రాయశ్చిత్తము; 2. చేయమి.
నిష్క్రమము, సం. వి. అ. పుం. 1. చెడుకులము : చూ, వంగడము; 2. సంపత్తు : చూ, బుద్ధి (శుశ్రూష, శ్రవణము, గ్రహణము, ధారణము, ఊహ, ఆరోహము, అర్థవిజ్ఞానము, తత్వవిజ్ఞానము అను ఎనిమిది విధములైన బుద్ధిసామర్థ్యవిశేషములు నిష్క్రమమనఁబడును); 3 : చూ, వెడలఁబాటు.
నిష్క్రాంతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. బయలువెడలుట : చూ, వెడలఁబాటు.
నిష్క్రమము, అం. 1 : చూ, తారాక్రియలు; 2 : చూ, నిశ్శబ్ద క్రియలు.
నిష్ఠ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉనికి : చూ, స్థానము. 1; 2. చేటు: చూ, రుత్త; 3. తుది : చూ, నుద. 3; 4 ముగియుట: చూ, సమాప్తి. 1; 5. వేఁడికోలు : చూ, యాచన; అం. 6 : చూ, నాటకసంధులు (రూ-నిర్వహము): చూ, నిర్వహణము. 2; వా. 7. నిలుపుట ; ఉత్తంభనము, (తె. ప.)—నిలుపు-నిల్పు.
నిష్ఠానము, సం. వి. అ. న. మజ్జిగపులుసు : చూ, మజ్జిగ.
నిష్ఠీవనపాత్రము, సం. వి. అ. న. పీకిదాను. చూ, పాత్రము. 6.
నిష్ఠీవనము, సం. వి. అ. న. ఉమియుట: నిరసనము, నిష్ఠ్యూతి, నిష్ఠేవనము, నిష్ఠేవము. (చూ. బ్రహ్మబిందుపు. 1-౧.)
నిష్ఠురము, సం. విణ. 1. కఠినము : చూ, బెడిదము; 2. పరుషోక్తి, పరుషము : చూ, శబ్దము. 2.
నిష్ఠురుఁడు, సం. విణ. కఠినుఁడు : చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
నిష్ఠూతము, సం. విణ. రూ- నిష్ఠ్యూతము. త్రోయఁబడినది : చూ, విద్ధము.
నిష్ఠేవనము, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. పుం : చూ, నిష్ఠీవనము.
నిష్ఠేవము, —పై—
నిష్ఠ్యూతము, సం. విణ. 1. ఉమియఁబడినది; 2 : చూ, నిష్ఠూతము.
నిష్ఠ్యూతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ : చూ, నిష్ఠీవనము.
నిష్ణాతుఁడు, సం. విణ : చూ, సమర్థుఁడు.
నిష్పక్వము, సం. విణ : ఎనిమిదవపాలు మిగులునట్లు కాఁచఁబడిన కషాయాదులు, క్వథితము: చూ, బ్రుంగుడు. 1.
నిష్పత్తి సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నెఱవేఱుట : చూ, సిద్ధి. ; 2. పరిసమాప్తి : చూ, సమాప్తి. 1;
నిష్పన్నము, సం. విణ : చూ, నిర్వర్తితము.
నిష్పాదనము, సం. వి. అ. న : చూ, నిష్పత్తి. 1.
నిష్పాదించు, సం. స. క్రి : చూ, సిద్ధించు.
నిష్పాదితము, సం. విణ. సిద్ధించినది : చూ, సిద్ధము. 3.
నిష్పాద్యము, సం. విణ. సిద్ధింపఁదగినది : చూ, సిద్ధము. 3.
నిష్పావము, సం. వి. అ. పుం 1. అనుములు : చూ, ధాన్యము; 2. చేటగాలి : చూ, వాయువు; 3: చూ. పవనము. 3; 4. పెసలు లోనగువాని పొట్టు : చూ, బరడు; 5. పొల్లు: చూ, సస్యము. 1; విణ. 6 : చూ, స్థిరము.
నిష్పిష్టము, సం. విణ. చక్కఁగా నూఱఁబడినది : చూ, మర్దితము.
నిష్ప్రభము, సం. వి అ. న. కాంతిలేని దివాచంద్రాదులు: చూ, అరోకము.
నిష్ప్రయోజకుఁడు, సం. విణ. చూ, వ్రాజె.
నిష్ప్రయోజనము, సం. విణ. చూ, వ్యర్థము.
నిష్ప్రవాణి, సం. విణ. ఇ. క్రొత్తది (బట్ట): చూ, వస్త్రము.
నిష్ఫలము, సం. విణ. ఫలములేనిది : అతియుక్తకము, అసంగతము, అసంబంధము, అసంబద్ధము, పలాలము.
నిషమము, సం. అవ్య. వింటింపఁదగినవానియందు వర్తించును: దుష్షమము.
నిసర్గగణములు, అం. "య-ర-త-భ-జ-స-న-మ" : చూ, అష్టగణలక్షణము.
నిసర్గనిపుణాః స్త్రియః, న్యా. స్వభావముగా స్త్రీలు గడుసరులు.
నిసర్గము, సం. వి. అ. పుం. 1 : చూ, స్వభావము; 2. కలిగించుట; 3. చూ, వితరణము.
నిసర్గశాలీనాః స్త్రియః, న్యా. స్త్రీలు స్వభావముగా సిగ్గరులు.
నిసి, వై. వి. = నిశా-నిశీథ : చూ, నిశీథము. 1.2
నిసిందా, వా. విణ. తెలియకుండునటుల కలిపి వ్రాసినది. "నిసిందావ్రాఁత."
నిసివెలుఁగు, ద్వ వి : చూ, నిశాకరుఁడు.
నిసుంభితము, అం : చూ, కరణములు.
నిసుఁగు, వై. వి. = శిశుకః-శిశు. రూ - నిసువు. 1. పక్షిలోనగువాని సంతతి : చూ, శిశువు; 2. స్తనపాయి. అచ్చ. యు, కాం. 146 : చూ, శిశువు.
నిసువు, —పై.—
నిసృష్టము, సం. విణ. 1. దాఁచఁబెట్టినది : చూ, రహస్యము; 2 : మధ్యస్థము.
నిస్తరణము, సం. వి. అ. న. 1. దాఁటుట : చూ, లంఘు; 2 : చూ, వెడలఁబాటు; 3: చూ, వెరవు.
నిస్తరించు, సం. స. క్రి. చక్కఁగాదాఁటు: చూ, లంఘించు. 1.
నిస్తర్హణము, సం. వి. అ. న. చూ, వధము.
నిస్తలము, సం. విణ. 1 : చూ, వలితము. 3; 2. చూ, వృత్తము. 5.
నిస్తారము, సం. వి. అ. పుం. చూ, నిస్తరణము.
నిస్తాలవ్యము, అం : చూ, శబ్దాలంకారములు.
నిస్తుషితము, సం. విణ. 1. చులకనగా చేయఁబడినది; 2. పొట్టుపోఁగొట్టినది; 3. విడువఁబడినది : చూ, హీనము. 3.

విస్త్రింశము, సం. వి. అ. పుం. 1. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2. విశ. 2. కనికరము లేనిది.
విస్పందము, సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలి చలనము: చూ, లోలము.
విస్పృహము, సం. విశ. ఆశలేనిది: చూ, నిరపేక్షము.
విస్పృహస్య తృణం జగత్, న్యా. విస్పృహగలవానికి నవఁగా విరక్తునకు లోకము గడ్డికపంటిది.
విస్యందము, సం. వి. అ. పుం. కాఱుట.
విస్రావము, సం. వి. అ. పుం. గంజి: చూ, వారుపుడు.
విస్వనము, సం. వి అ. పుం. రూ - విస్వానము. ధ్వని: చూ, స్వరము. 2
విస్వానము, —పై.—
విస్సంగుఁడు, సం. విశ. తన కుటుంబమును వర్జించి ఋషివలె సంచరించువాఁడు.
విస్సంతతి, సం. విశ = నిస్సంతు: సంతానములేనిది. (తె.ప.) విస్సంతు.
విస్సంతు, వై. విశ. = విస్సంతతి, —పై.—
విస్సంధి, సం. విశ: చూ, నిర్వహము.
విస్సంపాతము, సం. వి. అ. పుం. అర్ధమరేయి: చూ, రాత్రి.
విస్సత్తువ, వై. వి. = నిస్సత్వ. శక్తిలేమి: రూ - నిస్సత్తువు. వీరనము. (సం. ప.) — అశక్తి, గ్లాని.
విస్సత్తువు, —పై.—
విస్సత్త్వమగు, మి. అ. క్రి. అశక్తియగు: (తె. ప.) ఓటఱు - ఓటాఱు.
విస్సరణము, సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు లోనగువాని ముందటి భాగము: చూ, సదనము. 1; 2. చావు: చూ, సావు; 3. ముక్తి: చూ, మోక్షము. 1; 4: చూ, వెడలఁడాటు; 5. చూ, వెరవు.
విస్సహణము, వై. వి. = నిస్సాణ. రూ - నిస్సానము. 1. చర్మవాద్య విశేషము: చూ, వీణె; అం. 2: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు.
విస్సాకారము, వా. వి: చూ, నికారము. 4.
విస్సాణము, సం. వి. అ. పుం. = : చూ, నిస్సహణము.
విస్సానము, సం. వి. అ. పుం. = —పై.—
విస్సార, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అరఁటి *: చూ, రంభ. 2.
విస్సారస్య పదార్థస్య ప్రాయేణాడంబరో మహాన్, న్యా. తఱచుగా విస్సారమగు పదార్థమున కాడంబరము హెచ్చు. "వట్టిగేదెకు అఱుపులెక్కువ" అని ఆంధ్రభాషీయము.
విస్సారము, అం: చూ, జన్యతాళములు.
విస్సారము, సం. విశ. సారములేనిది: చూ, బెండు. 2.
విస్సారుఁడు, సం. విశ. చూ, అబలుఁడు. 1.
విస్స్వకుఁడు, సం. వి ఇ: చూ, బీదవాఁడు.
విస్స్వఁకు, —పై.—
విహంత, సం. విశ. చంపువాఁడు: చూ, హింసకుఁడు.
విహాక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ - నిహాక.
విహా ము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, హెచ్చవేఁత; పుం. 2. అనుదాత్తస్వరము: చూ, స్వరము. 2: (చూ, అనుదాత్తము): విశ. 3. చంపఁబడినది: చూ, సూదితము; 4. గుణింపఁబడినది: గుణితము.
విహతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చావు: చూ, సావు.
విహననము, సం. వి. అ. వ. చంపుట: చూ, వధము.
విహాక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ - నిహాక. 1. ఉడుము: చూ, బిలేశయ; 2. పిటియుడుము: చూ, బిలేశయ.
విహారము, సం. వి. అ. పుం. రూ - నీహారము. మంచు: చూ, హిమము.
విహింసనము, సం. వి. అ. న: చూ, విహననము.
విహితము, సం. విశ. ఉంచఁబడినది: చూ, న్యూఢము. 2.
విహీనతానములు, అం. చాతుర్మాస్యము, సంస్థ, శస్త్రశ్లోకము, చతుర్దశి, సౌత్రామణి, చిత్ర, ఉద్భిత్తు (7): చూ, శుద్ధతానములు.
విహీనుఁడు. సం. విశ: చూ, హీనుఁడు.
విహ్నవము, సం. వి. అ. పుం. 1. అవిశ్వాసము. (తె.ప.) — అపనమ్మకము - అపనమ్మిక; 2. కపటము: చూ, వ్యాజము 1; 3: చూ, వహేలనము; 4. దాఁపటికము: చూ, బందు; 5. నమ్మిక: చూ, విశ్వాసము; 6. మఱుఁగుమాట: చూ, శబ్దము. 2.
విహ్నవించు, సం. స. క్రి: చూ, మఱుఁగుపెట్టు.
విహ్నుతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మఱుఁగుపుచ్చుట: చూ, విహ్నవము. 4.

నీ

నీ, దే. స. 1. నీవు అనుదానికి ప్రాతిపదికము; 2. సంబంధార్థమందు యుష్మచ్ఛబ్దమునకుం గల ప్రాతిపదికము; 3: చూ, నా. (2).
నీఁగు, దే. స. క్రి: చూ, నివర్తించు భార. అర. 5, ఆ. 289.
నీకాయ్యము, సం. వి. అ. పుం. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.
నీకాశము, సం. వి అ. పుం 1. ప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 2. నిశ్చయము: చూ, సత్యము: 1; విశ. 3. తుల్యము: చూ, సమానము. 2.
నీకులోఁబడితిని, అం: చూ, చిహ్నములు.
నీకేతనము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-నికేతనము.
నీగపోగిస, వై. వి: చూ, బాలక్రీడ.
నీచపాత్రలు, అం. విటచేటీప్రభృతులు నీచపాత్రలు: (చూ, సూచ్యము.)
నీచమిత్రపురుషసంబుద్ధి, అం. ఓరి-ఓరీ, ఔర-ఔరా.
నీచము, సం. విశ. తక్కువైనది: చూ, వెలితి. 2.
నీచమిత్రసంబోధన, అం. ఓసి-ఓసీ.
నీచాఃకలహమిచ్ఛంతి సంధిమిచ్ఛంతి సాధవః, లో. నీచులు జగడముంగోరుదురు. యోగ్యులు కలయికంగోరుదురు. "ఉదా. — మాచేతనయింతవనుకం గలుపుకోలుతఁబున కడంకుదము". "నీచాఃకలహమిచ్ఛంతి సంధిమిచ్ఛ తి సాధవ" యని ధర్మజ్ఞులు వచింతురుగాదె." (నీతిచంద్రిక.)
నీచార్థకములు, అం. ఏ, సీ, ఇస్సిరో, గాఁడు మొ.

నీచాశ్రయోనకర్తవ్యః, కర్తవ్యోమహదాశ్రయః న్యా. నీచుల నాశ్రయింపరాదు. ఉదారులనాశ్రయింపవలయును.

నీచుఁడు, సం. విణ. = నీచ. 1: చూ, హీనుఁడు; 2: చూ, వామనుఁడు.

నీచైర్గచ్ఛత్యుపరిచ దశా చక్రనేమిక్రమేణ, న్యా. ప్రాణియొక్క దశ చక్రముయొక్క ఆకువలెఁ గ్రిందికినిఁ బైకినిఁ బోవును.

నీచు, వై. వి. = నీచ. 1. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. అధముఁడు: చూ, హీనుఁడు.

నీచుతనము, వై. వి. = నీచత్వ. 1: కేరడములు చతనము, గట్టిదనము, టవళి; 2. అధమత్వము.

నీటికానుపు, ద్వ. వి. అగ్ని. అచ్చ. బాల, కాం. 8: చూ, వహ్ని. 1.

నీటికుప్ప, ద్వ. వి. 1: చూ, సముద్రము. వసు. 5, ఆ. 36; వా. 2. జలమయము: చూ, సలిలము.

నీటికుమ్మరిపురుగు, ద్వ. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.

నీటికూర, వై. వి: చూ, సహస్రపత్రము. 1.

నీటికెకురెక్కపుట్టువు, ద్వ. వి. చేఁప. వేం, అం. 71: చూ, మత్స్యము. 1.

నీటిచెంబు, ద్వ. వి. నీరుగలచెంబు: చూ, పాత్రము. 6.

నీటిచాలు, ద్వ. వి. దార. (సం. ప.) — ధార, ఋక్షరము.

నీటిచూలి, ద్వ. వి. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1.

నీటితాత, వై. వి: చూ, వాయువు. 1.

నీటితాలుపు, ద్వ. వి: చూ, మేఘము. 1.

నీటితొట్టి, ద్వ. వి: చూ, లట్టు. 1.

నీటిదయ్యము, వై. వి. జలగ్రహము: చూ, మత్స్యము. 1.

నీటిపాఁచి, వై. వి. ఆకాశమూలి*: చూ, తృణము. 1.

నీటిపుట్టుగు, ద్వ. వి. 1. తామర: చూ, సహస్రపత్రము 1. 2: చూ, నీటియిక్క.

నీటిబిడ్డఁడు, ద్వ. వి: చూ, నీటిచూలి.

నీటిబొట్టు, వై. వి: చూ, బొట్టు 6.

నీటిమూల, వై. వి: చూ, నీరుసుడియ.

నీటిమోపరి, దే. వి: చూ, నీటితాలుపు.

నీటియాట, ద్వ. వి. జలక్రీడ: చూ, విలాసము. 1.

నీటియావు, ద్వ. వి. ఉస్రిక: చూ,దేనువు (నీటిఆవు అనియు.)

నీటియిక్క, ద్వ. వి. కౌస్తుభమణి: చూ, రత్నము. 1.

నీటిరాశి, వై. వి: చూ, నీటికుప్ప.

నీటిరిక్క, వై. వి. పూర్వాషాఢ, తొలునీటిరిక్క: చూ, రిక్క. (నీరురిక్క) 1-౨౪.

నీటిరిక్కనెల, ద్వ. వి. ఆషాఢము: చూ, మాసము. 1.

నీటిఱేఁడు, ద్వ. వి. 1: చూ, వరుణుఁడు; 2: చూ, సముద్రము.

నీటివేల్పురిక్క, ద్వ. వి. శతభిషము, నూఱుచుక్కలప్రోవు. రూ-నీళ్ళవేలిరిక్క: చూ, రిక్క. 1-౨౪.

నీటిలము, సం. వి. అ. పుం, న: చూ, రూ-నిటలము.

నీటిపంగ, వై. వి. =: చూ, రూ-నీరుపంగ*.

నీటివ్రాలు, ద్వ. వి. 1. అసత్యము: చూ, వితథము; 2. నశ్వరము: చూ, భంగురము. 1; జా. 3. విలిచియుండనిది.

"మనయత్నంబులన్నియు నీటివ్రాలగును." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.)

నీటిసుడివాతి, సుడి. 1-౪.

నీటీఁగె, ద్వ. వి. క్షుద్ర జలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.

నీటు, దే. వి. 1. శృంగారగర్వము: చూ, హంకారము; 2: చూ, విలాసము. 2; 3. కైసేఁత: చూ, భూషణము. 2.

నీటుకత్తియ, ద్వ. విణ. నీటుగలది: చూ, స్త్రీ.

నీటుకాఁడు, దే. విణ: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.

నీడ, దే. వి. 1: చూ, ప్రతిబింబము. 1; 2. ఛాయ: చూ, వెలుతురు. 1; 3. ఎండలేమి; 4: చూ, రక్షకము. "తోడునీడ".

నీడము, సం. వి. అ. న. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; పుం, న. 2. పక్షిగూఁడు: చూ, సదనము. 1.

నీడోద్భవము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పక్షి.

నీతకము, వై. వి. = నియత. రూ-నీతము. నియమము: చూ, బైసి. 1.

నీతము, సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; 2. ధాన్యము: చూ, స్తంబకరి: విణ. 3. పొందింపఁబడినది; 4. శిక్షింపఁబడినది: చూ, వినీతము; 5. తేఁబడినది: ఆనీతము; వై. వి. (1) = నియత. శశాం. 3, ఆ. 69: చూ, నీతకము.

నీతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 2. పొందించుట; పా. 3. దీనికి ఉపమానము. — చాణక్యుఁడు.

నీతిశాస్త్రము, అం. (దీనిని చాణక్యుఁడువ్రాసెను.): చూ, విద్యలు.

నీనుదుటనే ప్రొద్దుపొడిచెనా, జా. అంతయు నీకేతెలియునా? "కానిమ్ము, వేగిరింపకు; నీనుదుటనెఁ బ్రొద్దువొడిచెనే" (కళాపూర్ణోదయము.)

నీపము, సం. వి. అ. పుం. 1. కదిమి*: చూ, హలిప్రియము; 2. నీరుకడిమి*: చూ, హలిప్రియము; 3. మంకెన*: చూ, రక్తకము; 4. నల్లయిరుగుడు*: చూ, శింశుప.

నీరంధ్రము, సం. వి. అ. న. 1. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము; విణ. 2. సందులేనిది.

నీరకము, సం. వి. అ. న. బేగడ: చూ, శుభ్రము. 1.

నీరక్షీరము, అం: చూ, జాతస్మరాలింగనములు: (చూ, ఆలింగనములు. 2.)

నీరజనము, సం. వి. అ. న. = నివ్వాళి. రూ-నీరాజనము: చూ, హారతి.

నీరజము, సం. వి. అ. న. 1. తామర: చూ, సహస్రపత్రము. 1; 2: చూ, ముత్తెము; 3. చెంగల్వకోష్టు: చూ, పారిభావ్యము; విణ. 4. నీటఁ బుట్టినది.

నీరదము, సం. వి. అ. పుం. 1. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 2. తుంగ*: చూ, హరిత. (తృణము. 1.)

నీరధి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్రము 1.

నీరనీరన్యాయము, న్యా. నీరునునీరును గలిసిన మెతల విడఁదీయుట యసాధ్యమనురీతి.

నీరము, సం. వి. అ. న. = నీరు: చూ, సలిలము.

నీరసము, సం. వి. అ. పుం. 1. దానిమ్మ*: చూ, రక్తబీజకము; వా. 2. శక్తిలేమి: చూ, నిస్సత్త్వ. విణ. 3. రసము లేనిది: చూ, పిరసము. 1.

నీరాకు, ద్వ. వి. పాచి ; చూ, శైవలము.
నీరాఖువు, సం. వి. ఉ. పుం : చూ, నీరుపిల్లి.
నీరాజనము, సం. వి. అ. న. = : చూ, రూ- నీరజనము.
నీరాట, ద్వ. వి రూ- నీరాటము. 1 : చూ, స్నానము; 2. జలక్రీడ : చూ, విలాసము. 1.
నీరాటము, సం. వి. అ. పుం. 1 : చూ, రూ- నీరాట. 1; 2: చూ, రూ- నీరాట. 2; 3. నీటియందుచరించు జంతువు: చూ, మత్స్యము. 1.
నీరాటరేవు, ద్వ వి. (రూ-నీలాటిరేవు-నీళ్లాటరేవు.) స్నానము చేయు రేవు : చూ, సరస్సు. 1.
నీరాడు, ద్వ. వి. 1. కూరాటిలో పోసెడువేన్నీళ్ళు; అ. క్రి. 2: చూ, స్నానమాడు.
నీరామని, ద్వ. వి. వర్షఋతువు : చూ, మాసద్వయము.
నీరాడుచు, దే. ప్రే. నీరాడఁజేయు : రూ-నీరార్చు.
నీరార్చు, —పై.—
నీరింకు, ద్వ. వి. ఎండు: చూ, మిడుకు. 8.
నీరిజ దే. వి. ఒక అడవిచెట్టు: చూ, వృక్షము.
నీరిప్ప, ద్వ. వి: చూ, మధూకము*.
నీరు, వై. వి. = నీరమ్. 1. జలము. చూ, సలిలము; 2. కన్నీరు. భా. 1, స్కం. 430: చూ: సలిలము; 3. ఉచ్చ: చూ, మూత్రము; విశ. 4: చూ, స్వల్పము.
నీరుకట్టియ, వై. వి. రూ-నీరుకట్టె నీర్కట్టె: చూ, సర్పము.
నీరుకట్టు, ద్వ. వి. 1. అశ్మరి: చూ, మూత్రకృఛ్రము; అ. క్రి. 2: చూ, పాతించు.
నీరుకట్టు తెవులు, ద్వ. వి: చూ, నీరుకట్టు. 1.
నీరుకట్టె, వై. వి: చూ, రూ-నీరుకట్టియ.
నీరుకడిమి, ద్వ. వి. ధారాకదంబము*: చూ, హరిప్రియము.
నీరుకాకి, ద్వ. వి. = నీరకాక. మద్గువు: చూ, వాయసము 1.
నీరుకాయ, ద్వ. వి. నీరుబుద్ధ: చూ, బుద్బుదము. 1.
నీరుకాయవాఁడు, ద్వ. వి: నీరుపాప, నీరుమానిసి. (పం.ప.)— కపురుషుఁడు: (చూ, మనుష్యుఁడు.)
నీరుకాయ, ద్వ. వి: చూ, సందంశకము.
నీరుకావి, దే. వి. రూ-నీర్కావి. కెంచెము ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6.
నీరుకావులు, దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
నీరుకాళ్లు, ద్వ. వి. బ. శోణహరితవర్ణములైన యుభయసంధ్యల యందుఁ దోచెడు సూర్యకిరణములు (ఇది వర్షసూచకము): చూ, హాయనము. 2.
నీరుకుక్క, వై. వి. జలశునకము: చూ, శునకము.
నీరుఉప్పు. ద్వ. వి: చూ, రూ-నీటిఉప్పు.
నీరుకోఁతి, ద్వ. వి. శింశుమారము: చూ, వానరము.
నీరుకోడి. ద్వ. వి. జలకుక్కుటము: చూ, పుంజు.
నీరుగండి. ద్వ. వి. తూముకాలువ: చూ, వాహనము. 2.
నీరుగన్నేరు, ద్వ. వి. ఇలసము*: చూ, హింజలము.
నీరుగవిసియున్న నిప్పుఁబోలె, లో. "అ. మంచు ముఱుగు వడిన మార్తాండుడుఁడునుబోలె, నీరుగవిసియున్న నిప్పుఁబోలె." భార. విరా. 1, అ. 228.

నీరుగుట్టు. ద్వ. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.
నీరుగొబ్బి, ద్వ. వి: చూ, మొగలీర*.
నీరుగొలిమిడి, ద్వ. వి: చూ, పద్మము. 1.
నీరుచిచ్చు, వై వి. = నీరశుచి. రూ- నీర్చిచ్చు. బడబాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
నీరుచిట్టి, వై. వి: రూ-నీరుచిట్టె, చెలిమిడి. (సం. ప.) —జలతండులీయము*.
నీరుచిట్టె. —పై.—
నీరుచెంచలి, ద్వ. వి. ఒకానొకచెంచలి*: చూ, సువిషణ్ణకము.
నీరుచల్ల, ద్వ. వి: చూ, నీరుమజ్జిగ.
నీరుచుఱుకు, ద్వ. వి. ఉచ్చవెలువరించుటలో కలుగుమంట: చూ, మూత్రకృఛ్రము.
నీరుటెంకి, ద్వ. వి: చూ. సరస్సు. 1.
నీరుడి, ద్వ. వి. (నీరు + ఊడు)ఉచ్చ అధికముగా దిగు రోగము: చూ, మూత్రకృఛ్రము.
నీరుడుము, ద్వ. వి : చూ, బిలేశయ.
నీరుతాలుపు, ద్వ. వి. మబ్బు. అచ్చ. అ, కాం. 188 : చూ, మేఘము. 1.
నీరుతిట్ట, ద్వ. వి : చూ, సముద్రము. అచ్చ. అ, కాం. 21.
నీరుతిత్తి, వై. వి. = నీరదృతి. ఉచ్చబుడ్డ : చూ,మూత్రకోశము.
నీరుతుట్ట, ద్వ. వి : చూ, నీరుకట్టియ.
నీరుతుమికి, ద్వ. వి : చూ, స్ఫూర్జక*.
నీరుతోటకూర, ద్వ. వి. చూ, మారిషము*.
నీరుదొంత. ద్వ. వి : చూ, నీరుతుట్ట.
నీరుదోమ, ద్వ. వి. జలమశకము : చూ, మశకము.
నీరుద్రిమ్మరి, ద్వ. వి. జలజంతువు అచ్చ. యు, కాం. 3 ; చూ, మత్స్యము. 1.
నీరుపంది, ద్వ. వి. జలసూకరము : చూ, సూకరము.
నీరుపట్టు, ద్వ. అ. క్రి : చూ, నీరువిఱుచు. 1.
నీరుపట్టుదోమ, ద్వ. వి : చూ. నీరుదోమ.
నీరుపమును, దే. వి. కొద్దిపదును : చూ, స్తేమము.
నీరుపాది, ద్వ. వి. ఒక చెట్టు ; చూ, వృక్షము.
నీరుపాప, ద్వ. వి. 1. నిప్పు : చూ, వహ్ని. 1; 2. క్షుద్రజలచరము : చూ, మత్స్యము. 1; 3 : చూ, నీరుకాయువాడు.
నీరుపాపర, ద్వ. వి : చూ, నిరుపాప. 2.
నీరుపాము, ద్వ. వి : చూ, నీరుకట్టియ.
నీరుపాయము, ద్వ. వి. జవ్వనము : చూ, వయస్సు. 1.
నీరుపాతించు, ద్వ. అ. క్రి : చూ, నీరుకట్టు. 2.
నీరుపిప్పలి, వై. వి. = నీరపిప్పలి*: చూ, శకులాదని. 2.
నీరుపిల్లి, వై. వి. = నీరబిడాల : చూ, మత్స్యము. 1.
నీరుపుట్టువ, ద్వ. వి. 1. శంఖము. అచ్చ. బాల, కాం. 3 : చూ, సంకు. k 2. తామర : చూ, పద్మము. 1; 3 : చూ, నీటియిక్క.
నీరుపుట్టువు. ద్వ. వి. 1 : చూ, రూ-నీరుపుట్టువ. 1; 2 : చూ, రూ-నీరుపుట్టువ. 2; 3 : చూ, రూ-నీరుపుట్టువ. 3; 4. ఉచ్చైశ్శ్రవము : చూ, హయము; 5. నిప్పు వహ్ని. 1; 6 : చూ, హిమాంశువు; 7. ఐరావతము : చూ, హస్తి.

నీరుపెట్టు, వా. అ. క్రి : చూ, నీరుకట్టు. 5.
నీరుపోసికొను, ద్వ. స. క్రి. 1 : చూ, స్నానమాడు; 2 : చూ, నీరుమోసికొను.
నీరుప్రబ్బ, ద్వ. వి. రూ- నీరుప్రబ్బలి* : చూ, విదులము
నీరుప్రబ్బలి, ద్వ. వి. —పై.—
నీరుబుడగ, వై. వి. నీరబుద్బుద ; చూ, నీరుకాయ.
నీరుబుగ్గ, —పై.—
నీరుబుడ్డ, —పై.—
నీరుబొడ్డి, ద్వ. వి. ఒకరకముబొడ్డి* : చూ, వృద్ధదారకము.
నీరుమజ్జిగ, వై. వి.= నీరమార్జికా. మూఁడుపాళ్లు నీళ్లుగలని మజ్జిగ : చూ, మజ్జిగ.
నీరుమానిసి, వై. వి.= నీరమానుష : చూ, నీరుకాయువాఁడు.
నీరుముంపు, ద్వ. విణ. కినీరునేల : చూ, భూమి. 1.
నీరుముట్టు, ద్వ. వి. 1. ఉచ్చ : చూ, మూత్రము; అ క్రి. 2. నీరుముట్టుకొను; వా. 3. ఉచ్చ వెడలించు : నీరుముట్టుకొను.
నీరుముట్టుకొను, ద్వ అ. క్రి. —పై.—
నీరుమడియ, ద్వ. వి : నీరుమూట. (సం.వ.)— కమూతము.
నీరుమోపరి, ద్వ. వి. 1. కడవ : చూ, భాండము 3; 2. బిందె: చూ, పాత్రము. 6; 3. మబ్బు : చూ, మేఘము. 1; విణ. 4. నీరుమోచునది.
నీరుమోయు, వై. వి.= : చూ, నీరుమజ్జిగ.
నీరుమోసికొను, ద్వ. స. క్రి. గర్భిణిధరించు : నీరుపోసికొను. (వా. నీళ్ళుపోసికొను.)
నీరురాసి, వై. వి : చూ, సముద్రము.
నీరురిక్క, వై. వి. పూర్వాషాఢ, తొలునీటిరిక్క : చూ, రిక్క: ౧-౨౦ (నీటిరిక్క).
నీరుల్లి, ద్వ. వి. ఎఱ్ఱగడ్డ * : చూ, సుకందకము.
నీరువంగ, వై. వి.= నీరవార్తాక *: చూ, వంగ.
నీరువట్టివేరు, ద్వ. వి. లామజ్జకము : చూ, వట్టివేరు.
నీరువట్టు, ద్వ. వి. 1 : చూ, పిపాస; అ. క్రి. 2. దప్పికొను. భార. అర. 3, ఆ. 202 : చూ, దూపటిలు. 1.
నీరువత్తిగ, వై. వి.= నీరవర్తిక : చూ, భక్ష్యము.
నీరువరి, వై. వి.= నీవార (దేశ్యమని శ. ర.) నీవారతృణము : చూ, హరిత; 2. నీవారధాన్యము : చూ, స్తంబకరి. (సస్యము.)
నీరువామి, ద్వ. వి: చూ, సముద్రము. 1. అచ్చ. కిష్కిం,కాం. 64.
నీరువిడుచు, ద్వ. అ. క్రి. 1 : చూ, నీరువట్టు; 2. నీరువదలు; 3: చూ, వెల్వెలఁబాఱు.
నీరూరు, ద్వ. అ. క్రి : చూ, స్రవించు.
నీరెండ, ద్వ. వి : చూ, ఈరెండ.
నీరెత్తువంగ, ద్వ. వి : చూ, నీరువంగ.
నీరెన, వా. వి : చూ, నీరుగుట్టు.
నీరేనుఁగు, ద్వ. వి. నీటిగజము : చూ, హస్తి.
నీరొట్టియ, ద్వ. వి. రూ - నీరొట్టు - నీరొట్టె : చూ, భక్ష్యము.
నీరొట్టు, —పై.—
నీరొట్టె, —పై.—
నీర్కట్టె, వై. వి: చూ, రూ - నీరుకట్టియ. వేం, ఆం. 75.
నీర్కావి, దే. వి : చూ, రూ - నీరుకావి.
నీర్చవి, వా. వి : చూ, నీరెన.
నీర్చిచ్చు, వై. వి.= : చూ, రూ - నీరుచిచ్చు.
నీర్చిచ్చుకాఁడు, ద్వ. వి. ఒకానొక టిట్టిభము : చూ, లకుముకి.
నీర్వట్టు, ద్వ. వి : చూ, రూ - నీరువట్టు. (దప్పికి — పాండు. 5, ఆ. 168.)
నీర్వామి, ద్వ. వి : చూ, రూ - నీరువామి. అచ్చ. కిష్కిం. కాం. 91.
నీఱు, దే. వి : చూ, రూ - నిగురు.
నీలంగువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. ఈఁగ : చూ, మక్షిక; పుం. 2. నక్క : చూ, సృగాలము; 3. రూ - నీలాంగువు: చూ, పురుగు.
నీలఁడు, వై. వి. నల్లగుఱ్ఱము : చూ, హయము.
నీలకంఠము, సం. వి. అ. న. 1 : చూ, ముల్లంగి *; పుం. 2. నెమలి: చూ, మయూరము. 3. డొంకబిచ్చు : చూ, పిచ్చుక 4. బంగారుపిచ్చుక; చూ, పిచ్చుక, 6. పాము; చూ, సర్పము. 1.
నీలకంఠుఁడు, సం. వి. అ. పుం : చూ, శివుఁడు. 1.
నీలకము, సం. వి. అ. పుం. నల్లకోఁతి : చూ, వానరము.
నీలగంధి, సం. వి. ఇ. పుం. ఒకరకము మాణిక్యము (ఇది తుంబురమునఁ బుట్టినది. నల్లఛాయగలది. అధమజాతి రత్నము: (చూ, మాణిక్యము) : చూ, రత్నములు.
నీలఝింటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నల్లగోరంట *: చూ, మహాసహ.
నీలదూర్వ, సం. వి ఆ స్త్రీ. చూ, నల్లగొలిమిడి *.
నీలధేనువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ. నల్లనిఆవు : చూ, ధేనువు.
నీలపునర్నవ, సం. వి ఆ. స్త్రీ. గలిజేరు *: చూ, వర్షకేతువు.
నీలపుష్పము, సం. వి. అ. న. నల్లగింటెన:* చూ, విష్ణుక్రాంత.
నీలపుష్పి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—
నీలబుహ్నా, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అజాంత్రి *, అండకోటరపుష్పి.
నీలమణి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఇంద్రనీలమణి : చూ, రత్నము. 1.
నీలము, సం. వి. అ. న. 1. నల్లరాయి: చూ, రాయి; 2. = నీలి*: చూ, రంజని; పుం. 3.= ల్ల. నలుపు : చూ, వర్ణము 6; 4. ఒకానొక కొండ : చూ, పర్వతము; 5. ఒకనిధి : చూ, నిధులు; విణ. 6. నల్లనిది : చూ, వర్ణము. 6.
నీలలోహితుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. 1. "నీలలోహితపూజ".
నీలసరస్వతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి : చూ, స్వాహా. 2.
నీలాంగువు, సం. వి. ఉ పుం : చూ, రూ - నీలంగువు. 3.
నీలాంజనము, సం వి. అ. న. 1. కాటుకరాయి : చూ, సౌవీరము. 2; అం. 2: చూ, అంజనములు.
నీలాంబరుఁడు, సం. వి. అ. పుం 1 :చూ, బలరాముఁడు: చూ, హలాయుధుఁడు; 2: చూ, సోఁకుఁబోఁతు; 3. శనిగ్రహము: చూ, శని.
నీలాంబుజన్మము, సం. వి. అ. న: చూ, నీలాబ్జము *.
నీలాటిరేవు, ద్వ. వి. చూ, రూ - నీరాటరేవు

నీలాబ్జము, సం. వి. అ. న. నల్లకలువ: చూ, సహస్ర పత్రము. 1.
నీలాలి, ద్వ. వి. రెండుముఖముల దీపారాత్రికపు తట్ట
నీలాశ్వము, సం. వి. అ. పుం: చూ, నీలుఁడు.
నీలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నల్లగోరంట :* చూ, మహాసహ; 2. = నీలి *: చూ, రంజని; 2: చూ, అంకుశము; వై. వి. (1) = నీలిని *: చూ, నీలి. 2: (2) నల్లనిబట్ట నల్లనూలు (అనికొందఱు): చూ, వస్త్రము; విణ. (3) = నీల. నల్ల విది. హరిశ్చ. 2, ఆ. 8: చూ, వర్ణము. (6); (4) గార దము గలది. పాండు. 3, ఆ. 71.
నీలిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. నల్లవావిలి *: చూ, వావిలి: 2. ప్రాఁచితీఁగె *: చూ, శైవలము.
నీలిగోతాము, అం: చూ, మల్లశాస్త్రము.
నీలిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = నీలి: చూ. నీలి. 2, (1).
నీలిమ, సం.వి. న్. పుం. రూ-నీలిమము. నల్లుపు:చూ, వర్ణము. 6.
నీలిమందు, ద్వ. వి. నీలిమొక్కలు వండిచేసిన వస్తువు.
నీలిమబ్బు, ద్వ. వి. వేఁటసాధనము.
నీలిరాగము, సం. వి. అ. పుం. బయటికి విశేషముగా కనఁబడక లోపల నెప్పటికిని వీఁడకుండెడు గాఢానురాగము: (చూ, పూర్వరాగము.)
నీలుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక కోఁతి: చూ, వానరము; 2. పూర్వజైన విశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.
నీలుఁగు, దే. వి. రూ - నీల్గు. 1. గాత్రవినామము; అ. క్రి. రూ - నీల్గు. 2: చూ, రూ - నిలుగు. 2; 3. చచ్చు: చూ, సమయు.
నీలోత్పలము, సం. వి. అ. న: చూ, నీలాబ్జము *.
నీలోత్పలి, సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, నీలుఁడు. 2; అం. 2: చూ, భాషాంగములు.
నీల్గు, దే. వి. అ. క్రి: చూ, రూ - నీలుగు.
నీవరి, వై. వి = నీవార: చూ, రూ - నివ్వరి.
నీవాకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ - నివాకము.
నీవారము, సం. వి. అ. పుం. = : చూ, నీవరి.
నీవి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, సంచిమొదలు; 2: చూ, వలపుకీలు; 3: చూ, బంధనాలయము; 4. పందెపుసొమ్ము.
నీవీబంధము, సం. అ. వ: చూ, నీవి. 2.
నీవు, దే. వి. రూ - ఈవు: 1. ఎదుటవిమవాఁడు. 2. నీశబ్దమునకు ప్రథమైకవచనము: చూ, త్వమ్; 3. బ్రాహ్మణుని తిరస్కరించునపు డుపయోగించు శబ్దము: చూ, హుం.
నీవృత్తు, సం. వి. త్. పుం. రూ - నివృత్తు. 1. గ్రామము: చూ, సీమ. 1; 2. దేశము: చూ, సీమ. 1.
నీవ్రము, సం. వి. అ. న. 1. చూరు: చూ, వెలిపె; 2. బండి కంటి నడిమికమ్మి: చూ, బండికల్లు; 3: చూ, విపినము; 4. రేవతి: చూ, రిక్క. 1. ౨౦.
నీశారము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నిశారము.
నీహారము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నీహారము.
నీళ, సం. వి. ఆ స్త్రీ. విష్ణుభార్యలలో నొకతె: చూ, లక్ష్మి. 1.
నీళ్లగాఁడి, వా. వి: చూ, లట్టు. 1.
నీళ్లపాలుకు, వా. వి చూ, వెల్లువ.
నీళ్లమ్ముకొనునది, అం. దూతీచతుష్టయమునందలి మూఁడవదానిలోని పదియాతింటిలో నొకటి: చూ, దూతీచతుష్టయము.
నీళ్లతేఁడు, వా. వి: చూ, వరుణుఁడు.
నీళ్లరేనిరిక్క, ద్వ. వి: చూ, రూ-నీటితేనిరిక్క.
నీళ్లవరుగు, ద్వ. వి. ఉప్పు: చూ, లవణము.
నీళ్లాటబొద్దులు, వా. వి. బ. తొమ్మిదినెలలు నిండిన పిదప ప్రసవమగు సమయమందలి సూచనలు.
నీళ్లాటరేవు, ద్వ. వి: చూ, రూ-నీరాటరేవు.
నీళ్లాడు, ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, ప్రసవించు. భార. శల్య. 2,ఆ. 160; 2: చూ, స్నానమాడు.
నీళ్ళునమలుట, జా. మాంద్యము వహించుట. "నీవివి యన్నయు నీళ్లునమలుట" (నీతిచంద్రిక విగ్రహము.)

ను

ను, సం. అవ్య. 1. ప్రశ్నార్థకము: చూ, ప్రశ్నము; 2: చూ, యోచన; దే. అప. (1) నా శబ్దమునకు ప్రథమైకవచనమునందు వచ్చెడు ప్రత్యయము. "నేను"; (2) తఱుచుగ అమహదర్థక శబ్దములకు ద్వితీయైకవచనమునందు వచ్చెడు ప్రత్యయము. "వనమును"; (3) క్రియలలో తద్ధర్మార్థక ప్రథమపురుషైకవచనమునందును, తద్ధర్మవర్తమాన భవిష్య ద్వ్యతిరేకార్థకోత్తమపురుషైకవచనము లందును వచ్చెడు ప్రత్యయము. "కొట్టును, కొట్టుదును, కొట్టుచున్నాను, కొట్టఁగలను, కొట్టను" మొ; అవ్య. (4) సముచ్చయార్థమును తెలుపును. (ఇది ఉకారేతరములమీఁద యువర్ణపూర్వకముగా వచ్చును. భార.ఆది. 1, ఆ. 12; ఆ యువర్ణము ఒకానొకచో లోపించును. భార. సభా. 2, ఆ. 282; భార. భీష్మ. 1, ఆ. 31; వసు. 3, ఆ. 173): చూ, సముచ్చయము: చూ, యు; (5) అవధారణార్థకము: చూ, సత్యము. 1; (6) సహితార్థకము. స్వా. 1, ఆ. 72: చూ, నైతము; (7) వ్యతిరేకార్థ ద్యోతకమైన ప్రశ్నమునందు సహితార్థమును తెలుపును. జై. 1, ఆ. 85; (8) ఏని, ఐన అను వానివలె వ్యతిరేకార్థ ద్యోతకమైన ప్రశ్నమునందు వచ్చును. భార. ఉద్యో. 1,ఆ. 28: ఉద్యో. 4, ఆ. 285; (9) ఎటులు, ఎట్టు, ఎట్లు అను శబ్దములు కడపటఁజేరినప్పుడు ఏవిధముచేతనైన అను నర్థమును తెలుపును. భార. అర. 1, ఆ, 49: (10) కొన్నిచోట్ల అర్థవిశేషములను తెలుపును. భార. ఆది. 1, ఆ. 14; (11) వ్యతిరేక క్రియలమీఁద వికల్పార్థమును తెలుపును. భార. ద్రో. 3, ఆ. 162; (12) పాదపూరణమందు అంతలోనగు శబ్దములమీఁద వచ్చును (13) "న"కారము ద్రుతము. ద్ర. (14): చూ, వి. (2). అం, భా. తృ. 67.
నుంకు, దే. వి పస్తు: చూ, లంకణము.
నుక్కట, దే. వి. చలనము: చూ, లోలము.
నుగ్గాట, దే. వి. హింస. అం, పదా. నర. 115; చూ, వధము.
నుగ్గాడు, దే. స. క్రి. 1. చంపు. అం, భా. తృ. 123; చూ, సంహరించు: 2. ఖండించు: చూ, నెలగు
నుగ్గు, దే. వి. 1. తునుకు: చూ, శకలము. 4; 2: చూ, నుఱుము; బ. 3: చూ, పిసక; అ. క్రి. 4. నుగ్గగు, నలఁగు. లక్ష్మి. 4, ఆ. 114; చూ, నదమదమగు.

నుగ్గులువారు, దే. అ. క్రి: చూ, నుగ్గు. 4.
నుచ్చిప్ప, దే. వి. బ: చూ ఫేనము.
నుచ్చు, దే. వి. 1. గొఱ్ఱెల మేఁకల వెంట్రుక. స్వా. 3, ఆ. 60: చూ, కమలము. 1: స. క్రి. 2. నుచ్చుపాఁతలుచుట్టు.
నుచ్చుపాఁత, ద్వ. వి. గొఱ్ఱెల మేఁకల చన్నులపైఁ జుట్టెడు గుడ్డ.
నుచ్చెన, వై. వి: చూ, మాడపట్టు.
నుజ్జు, దే. వి. క్షతినొందినది.
నుడి, దే. వి. (రూ-నుడికారము-నుడు-నుడుగు-నుడువు-నొడి-నొడికారము-నొడుగు-నొడువు) 1: చూ, శబ్దము. 2; 2. వచనము: చూ, శబ్దము. 2: 3. చెడ్డపేరు: చూ, బన్నము.2.
నుడికారము, దే. వి. 1. మాటచమత్కారము: రూ-నొడికారము; 2: చూ, రూ-నుడి. 1. ఆం, భా. ప్ర. 110.
నుడిపోఁడలుగు, దే. వి. ముమ్మొనవాలు. ఆం, పదా. సుర. 12: చూ, బాణము. 1.
నుడు, దే. వి చూ, రూ-నుడి. 1.
నుడుగు, 1.—పై.—; స. క్రి. 2. చెప్పు: చూ, వచించు.
నుడుగుతేఁడు, దే. వి: చూ, వేల్పుటొజ్జ.
నుడువరి, దే. విణ. 1. మాటలమారి; చూ, వక్త. 1; 2. చెప్పువాఁడు: చూ, వక్త. 1.
నుడువు, చూ, రూ-నుడుగు.
నుతము, సం. విణ. నుతింపఁబడినది: చూ, స్తుతము.
నుతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, స్తోత్రము.
నుతించు, సం. స. క్రి: చూ, స్తుతించు.
నుతిక, దే. వి: చూ, సమూహము.
నుత్తము, సం. విణ. త్రోయఁబడినది: చూ, విద్ధము.
నుదురు, వై. వి.=నిటల (దేశ్యమని శ. ర.) 1: చూ, లలాటము: పా. 2. దీనికి ఉపమానము.—అర్ధచంద్రుఁడు.
నును, దే. విణ. 1. వృత్తియందు నునుపుశబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. (వృత్తియందిది అల్పార్థకమునగును. ఉదా.-నునుఁజెక్కిలి, నునుసిగ్గు మొ) (హల్లుపరమగుచో కడపటి ఉకారము వికల్పముగ లోపించును.) (నున్‌బూది మొ.); దగ్రి. 2. చార్థకము: చూ, వి. ఆం, భా. తృ. 67.
నునుపరి, దే. విణ. నునుపుగలది: చూ, స్నిగ్ధము. 2.
నునుపు. దే. వి. 1. నున్నన: చూ, స్నిగ్ధము. 3 ; విణ. 2. నున్ననిది: చూ, స్నిగ్ధము. 2.
నున్న, దే. వి. 1. నున్నవిఱుముక ; విణ. 2. నునుపైనది: చూ, స్నిగ్ధము. 2.
నున్నన, దే. వి. (రూ - నున్న - నునుపు - నున్నదనము): చూ, స్నిగ్ధము. 2.
నున్నము, దే. విణ: చూ, నుత్తము.
నుయి, దే. వి. (రూ - నుయ్యి - నూయ - నూయి) చేఁదబావి. పాండు. 4, ఆ. 274 : చూ, సరస్సు. 1—౧౫.
నుయ్యి.—పై.—

నురుగు, దే. వి. 1. రూ - నురువు: చూ, నుచ్చిప్ప. రాఱ. 1, ఆ. 84; 2. గతిలేనిశరము, సరుడు : చూ, బాణము. 1,
నురుఁగుదబ్బ, దే. వి: చూ, యకృత్తు.
నురువు, దే. వి. రూ - నుర్వు : చూ, రూ - నురుఁగు. 1.
నురువుడు, దే. వి. సస్యమంజరీ చూర్ణము : చూ, సబురి.
నుర్వు, దే. వి: చూ, రూ - నురువు. ఆం, భా. ప్ర. 154.
నులిచివూచు, దే. స. క్రి నాశముచేయు. రాఘ. 4, ఆ. 122: చూ, సరిపెట్టు.
నులిపిడి, దే. వి. (రూ-నూర్పిడి-నూర్పు-నూలిపిడి-నూలుపు) ధాన్యాదికమును కాళ్ళతోను మాడలతోను త్రొక్కి నులుచుట. భార. ద్రో. 3, ఆ 268 : చూ, నూలుపు.
నులుచు, దే. స. క్రి. (రూ - నులుపు - నూర్చు - నూలుచు) ధాన్యాదికమును కాళ్లతోను దూడలతోను త్రొక్కినులుచు.
నులుపు, 1.—పై.— ; 2. చంపు : చూ, సంహరించు; 3. ప్రహరించు. ఆం, భా. తృ. 124 : చూ, మొత్తు. 2.
నులుమాడు, దే. స. క్రి. 1 : చూ, పొడిసేయు; 2. చంపు. భార. కర్ణ. 2, ఆ. 376 : చూ, సంహరించు.
నులుము, దే. వి.: చూ, సురుము. భార. ఆది. 6, ఆ. 160; స. క్రి. 2: చూ, పొడిసేయు ; 3 : చూ, నులుమాడు. 2.
నులుముచేయు, ద్వ. స. క్రి : చూ, నులుమాడు.
నులక, దే. వి. రూ - నుల్క. మంచమల్లెడుగోఁగు, జనుము, మొగలిలోనగువాని నారతోపేనిన (త్రాడు) దారము : చూ. సూత్రము. 1.
నులి, దే. వి 1. పేగులలోనొప్పి: 2. చిక్కు. ప్రభా. 2, ఆ. 42 ; కళా. 5, ఆ. 113 : చూ, స్రుక్కు. 3 ; విణ. 3: చూ, స్వల్పము. "నులివెచ్చ - నులివేఁడి."
నులించు, దే. ప్రే. నులియఁజేయు : రూ - నులుచు - నులుపు, నులిపెట్టు.
నులిగొమ్ములమెకము, ద్వ. వి. జింక. సాంబ. తిర్య. 4 : చూ, హరిణము. 1.
నులిగుల్ల, ద్వ. వి క్షుద్రజలచరము : చూ, మత్స్యము. 1.
నులిగొను, దే. అ. క్రి. చికుపడు : చూ, సంతాపించు.
నులితడ, దే. వి : చూ, మహాబల*.
నులిపురుగు, ద్వ వి. కడుపులోని సన్నని యెమిడిక : చూ, పురుగు.
నులియు, దే. అ. క్రి. 1. ఏదైననొంటి తాఁకుటచే స్థానము తప్పి యిట్టట్టుతొలఁగు. భార. శల్య. 1, ఆ 176; 2. పొడియగు : చూ, వలియు.
నులివాళ్లు, దే. వి. బ. కొంచెమువాడుటలు : చూ, వసివాళ్లు.
నులివాళ్లువాడు, దే. అ. క్రి. కొంచెమువాడు.
నులివు, దే. వి. నులియుట. (ఉలివువంటిది.)
నులివెచ్చ, దే. వి. మందోష్ణము : చూ, వేఁడిమి.
నులివెచ్చన,—పై.—
నులిపెట్టు, దే. స. క్రి : చూ, నులించు.
నులుచు, దే. ప్రే.—పై.—
నులుపు, దే. ప్రే: చూ, నులిపెట్టు.

నులుము, దే స. క్రి. 1. చంపు. అం, భా. తృ. 123: చూ, సంహరించు; 2. తొడ బుగ్గ లోనగువానికండ రెండు వ్రేళ్ళతో అటునిటునొక్కి త్రిప్పు. కళా. 4, ఆ. 41 : చూ, వదివేయు; 3. ఉన్మూలించు : చూ, బేదిల్లు.

నులుసు, దే. వి. మ్యానత : చూ, వెలితి. 2.

నుల్క, దే. వి: చూ, రూ - నులక.

నువు, దే. వి. (రూ - నువ్వు - నూ - నూవు) 1. సస్యవిశేషము : చూ, సస్యము. 1; బ. 2. తెలికలు : రా. వి. 3, ఆ. 48 : చూ, నువ్వులు.

నువ్వు, వా. వి. 1 : చూ, నీవు. (అప్ర); 2 : చూ, నువ్వు.*.

నువ్వు (నువ్వులు), దే. వి. బ. (ఋతురక్తము జారీచేయును.) 1 : తెలకిలు - తెలికలు, నువు - నువ్వు - నూ - నూగు - నూవు, బొట్టుగు - బొట్టువు. (సం. ప.)—కరండము, కాకగుడము, కాకరుహము, కుతపము, కురవము, క్షురకము, ఖురకము, ఛిన్నరుహము, తిల, తిలకము, శ్రీమాన్. తద్వి.—౧. అడవి నువ్వులు. (సం. ప.)—జర్తిలము; ౨. కుటినువ్వులు - కుఱునువ్వులు; ౩. పొట్టినువ్వులు. (సం. ప.)—కాతిలలు, కాతువరిక ; ౪. పొల్లనువ్వులు. (సం. ప.)— తిలపింజము — తిలపేజము. (మిగతవానికి "శ్రీమాన్" చూడుము) : 2 : చూ, నవధాన్యములు, ధాన్యము.

నువ్వులనూనె, వా. వి. తిలతైలము : చూ, స్నేహము. 2.

నుస, దే. వి. 1. కండూతి. అం, భా. ద్వి. 129 : చూ, విదర్చిక ; వా. 2. గొంతుకలోని పొడిదగ్గు.

నుసమ, దే. వి: చూ, రూ - నుసుమ: (చూ, మశకము. 1-౪.)

నుసమ, దే. వి: చూ, మసము.

నుసలు, దే. అ. క్రి. 1. అలస్యముచేయు: చూ, వివరించు. 3; 2. పూను: చూ, వహించు; స. క్రి. 3. (ఒళ్లు) విఱుచుకొను. శశాం. 4, ఆ. 62: చూ, విఱుచు.

నుసి, దే. వి. 1. పురుగులుతొలువఁగా రాలు ప్రూనిపొడి : చూ, సురుము; 2: చూ, స్వల్పము.

నుసిపురుగు, ద్వ. వి. ఘుణము: చూ, పురుగు.

నుసుఁగు, దే స. క్రి: చూ, తిరస్కరించు. నై. 7, ఆ. 130.

నుసుమ, దే. వి. కండ్లయందు ముసరెడు చిన్నదోమ: రూ - నుసమ.

నుసుము, దే. స. క్రి. ఆకర్షించు. వసు. 4, ఆ. 23: చూ, రెమ్మ. 2.

నుసులు, దే. వి. 1. అలఁతి. భార. శల్య. 2, ఆ. 267: చూ, లాఘవము. 1; అ. క్రి. 2 కొంచెము చలించు, మొదలు. పా. 2, ఆ. 126 : చూ, సలించు.

నూ

నూ, దే. విశ. 1. వృత్తియందు నూవశబ్దమునకు అంత్యవర్ణము లోపించఁగా మిగిలినరూపము. (ఉదా.—నూఁబిండి-నూఁబువ్వు మొ); 2: చూ, రూ - నువ్వులు.

నూఁక, దే. వి. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

నూఁగారు, వా. వి. రూ - నూఁగాఱు. 1: చూ, రోమరాజి ; అం. 2. దీనికి ఉపమానములు. -తుమ్మెదలచాలు, చీమలబారు, సలాకు, కత్తి, నల్లత్రాఁచు, ఇంద్రనీలమణులవరుస, ధూమము, మబ్బు మొ.

నూఁగు, దే. వి. 1. కొన్నియాకులమీఁదను, కాయలమీఁదను ఏర్పడియుండు చిన చిన్నముండ్లు : చూ, సితాగ్రము ; 2. వస్తులోనగువాని రేణువు, రూ - నూఁగుడు : చూ, సితాగ్రము; 3. లేఁతఁదనము. భార. విరా. 1, ఆ. 245: చూ, సౌకుమార్యము. 1; విశ. 4. లేఁత: చూ, సుకుమారము.

నూఁగుడు, దే. వి: చూ, రూ-నూఁగు. 2.

నూఁగుదోస, దే. వి. కూఁతురుబుడమ*: చూ, హరివాలుకము.

నూక, దే. వి: చూ, శంబూకము.

నూకపొట్టు, వా. వి. ఊఁక: చూ, తుషము.

నూపు, వా. స. క్రి. 1. తుడుచు, ఊడుచు (రాయలసీమలో వాడుక): చూ, సమ్మార్జించు; 2. తుడుచు, ఒత్తు: చూ, ప్రాము. 4; 3. త్రోలు స్వా. 4, ఆ. 44. చూ. వెలుచు.

నూకుడు, దే. వి. త్రోపుడు: చూ, నిషేధము.

నూగు, దే. వి: చూ, రూ-నూవు*.

నూచె, దే. వి. రూ-నూచము. పొడి. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 211: చూ, సురుము.

నూచెము, —పై.—భార. భీష్మ. 2, ఆ. 361.

నూతనము, సం. విశ. రూ-నూత్నము: చూ, హొస.

నూతనుఁడు, సం. విశ: ఆధునికుఁడు, నవీనుఁడు. (తె. ప.) - క్రొత్తవాఁడు.

నూతియొఱ, వా. వి: చూ, బావియొఱ.

నూత్నము, సం. విశ: చూ, రూ-నూతనము.

నూదోస, దే. వి: చూ, రూ-నూఁగుదోస*.

నూనము, సం. క్రి. విశ, అ. న: చూ, నెట్టన.

నూనియ. ద్వ. వి. రూ-నూనె. 1. తలచమురు. వసు. 5, ఆ. 74: చూ, స్నేహము. 2; 2. తైలము: చూ, స్నేహము. 2; 3. నువ్వులనూనె: చూ, స్నేహము. 2.

నూనె, ద్వ. వి. (నూవు + నేయి)—పై.—: వా వి. 4. తైలములు ఇంటిపేరుగాగలవారు. (నూనెవారు, నేతివారు, వెన్నవారు, ఇత్యాదు లూహ్యంబులు.)

నూనెముడి, ద్వ. వి: చూ, వేనలి. స్వా 3, ఆ. 31.

నూనియగిన్నె, ద్వ. వి. నెల్లగిన్నె*: చూ, శుకనాసము. 1.

నూపురపాదిక, అం: చూ, ఆకాశచారులు

నూపురము, సం. వి. అ. పుం. న. 1. అందె: చూ, భూషణము. 2; అం. 2. చూ, కరణములు.

నూయి, దే. వి: చూ, రూ-నుయి; వా. 2.నూయి యింటిపేరుగాగలవారు "నూతివారు" (ఇట్లు చెరువువారు, గోదావరివారు, సముద్రమువారు ఇత్యాదులూహ్యంబులు.)

నూయి, —పై.—

నూరి(టి)పోయుట, జా. బాగుగ బోధసేయుట. "అప్పుడీతనిఁ జేరఁదీయవలదని మీరెంద తెంద తెన్నెన్ని విధములనో నూరి(టి)పోసిరి." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము)

నూర్చు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-నూఱుచు.
నూర్పిడి, దే. వి: చూ, రూ-నూఱిపిడి.
నూర్పు, దే వి: చూ, రూ-నూఱుపు.
నూఱంచులకత్తిచేఁగాంచుజోదు, ద్వ. వి. వజ్రపాణి,ఇంద్రుఁడు. వేం, అం. 12: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
నూఱంచులకైదువు, దే. వి. శతకోటి, వజ్రాయుధము. లక్ష్మీ. 2, ఆ. 46: చూ, బాణము. 1.
నూఱంచులవాలు, —పై.—
నూఱాము, జా. విస్తారము. "నొచ్చినకరువాత గిరులు నూఱాము వడన్వచ్చునే." (రామాభ్యుదయము.)
నూఱిపిడి, దే. వి: చూ, రూ-నుఱిపిడి
నూఱు, దే. స. 1. వంద: చూ, సంఖ్య. 1; స. క్రి. 2: చూ, వాడిచేయు; 3. సన్నెకంట మర్దించు: చూ, మర్దించు.
నూఱుచు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నుఱుచు.
నూఱుచుక్కలప్రోవు, వా వి. శతభిషము: చూ. రిక్క.
నూఱుట, వా. వి. పొడిచేయుట: చూ, సురుము.
నూఱుపు, దే. వి చూ. నుఱిపిడి.
నూఱుఱాయి, వా. వి. 1. సన్నెకల్లు: చూ, రాయి; 2. మంగలి కత్తి నూఱుఱాయి: చూ, రాయి.
నూఱువందలు, వా. స. పదివేలు: చూ, సంఖ్య. 1.
నూఱువేలు, వా. స. లక్ష, నియుతము: చూ, సంఖ్య. 1.
నూలాను. వా. వి. సరకుపోయు వస్తువిశేషము.
నూలిగరను, దే. వి: చూ, బట్టతల.
నూలు, దే. వి. ప్రత్తివడికినపోఁగు: చూ, స్తోకము; వా. 2. నూలు యింటిపేరుగాఁ గలవారు. "నూలువారు".
నూలుకండె. దే. వి. చూ, సరిగ.
నూలుకొను, దే. అ. క్రి' రూ-నూర్కొను. 1: చూ, సమ్మతించు; 2: చూ, మట్టుపడు; 3: చూ, సరిపడు. 2; 4: చూ. వ్యాపించు. (ప్రే. నూలుకొలుపు-నూలుకొల్పు. సమ్మతింపఁ జేయుటకు..కళా. 7, ఆ. 157; మట్టుపఱచుటకు.—భార. విరా 4, ఆ. 187.)
నూలుకోలు. దే వి. నూలుకొనుట.
నూలుపోఁగతుకు, వా. వి: చూ, క్రొత్తముట్టు.
నూర్కొను, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నూలుకొను. (మట్టుపడుట.—భార ఉద్యో. 2, ఆ. 174.)
నూవు, దే. వి: చూ, రూ-నువ్వు.
నూవుచేను, దే. వి. తిల్యము. ఆం, భా. ద్వి. 229: చూ. భూమి. 1.

నృ

నృగాదికము, అం. నాటికలు 18 లో నొకటి.(ఒకటే యంకము, గానము, సంభాషణముగలది): చూ, నాటికలు.
నృత్తము, సం. వి. అ. న. 1. రూ-నృత్యము. నర్తనము, కేవలభావాశ్రయము (కాళ్లతో గంతులువైచుట): చూ, వ్యంజకము. 1: (చూ, నాటకము); 2.= నెత్తము. జూజము: చూ, వ్యవహారము. 4.
నృత్తహస్తములు, అం. ఉద్ధృతము, తలముఖము, విప్రకీర్ణము, గజదంతము, అరాళకటకాముఖము, ఆవిద్ధవక్త్రము, సూచీవిద్ధము, రేచితము, అర్ధరేచితము, పల్లవము, నితంబము, కేశబంధము, లత, కరిహస్తము, దండపక్షము, ఊర్ధ్వమండలము, పార్శ్వమండలము, ఉరోమండలము, నలినీపద్మకోశము, ఉరఃపార్శ్వమండలము, కపోతము, మకరము, జ్ఞానము, వరదాభయము, ముద్ర, గరుడపక్షము, ముష్టిస్వస్తికము, ముకుళస్వస్తికము, ప్రయుక్తాలపల్లవము (29).
నృత్యము, సం. వి. అ. న. తాళలయాన్వితము. (మాటలాడకుండ భావమును హస్తాద్యవయవములచేఁ గనఁబఱచుట): చూ, నృత్తము. 1
నృపతి, సం. వి. ఇ పుం. 1. రాజు: చూ, రాజు. 1; 2: చూ. శ్రీమఁడు.
నృపపదము, అం. దీనినే రాజ్యపదమందురు): చూ,అరూఢము.
నృపలక్ష్మము, సం. వి. న్. న. రాజునకుఁబట్టెడు తెల్లగొడుగు: చూ, వారిత్ర.
నృపాలుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, నృపతి. 1.
నృపుఁడు, —పై.—
నృశంసుఁడు, సం. విణ: చూ, హింసకుఁడు.
నృసింహము, అం. (నరసింగము): చూ, విన్నాణములు.
నృసింహావతారము, అం. (నారసింహము): చూ, అవతారములు.
నృసింహుఁడు, సం. వి. అ పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2. నరశ్రేష్ఠుఁడు: చూ, సింగఁడు. 1.'
నృహరి, సం. వి. ఇ. పుం. —పై.—

నె

నె, దే విణ నెలనెటిశబ్దములకు వృత్తియందు అంత్యాక్షరము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము.(వృత్తియందు దీనిమీఁదిహల్లు నకుద్విత్వమువచ్చెడి.ఉదా.-నెలశబ్దమునకు-నెచ్చెలి,నెత్తమ్మి, నెత్తమ్మి, నెత్తామర, నెత్తావి, నెమ్మది, నెవ్వగ, నెవ్వడి మొ. నెటిశబ్దమునకు— నెన్నడ, నెన్నడుము, నెన్నుదురు, నెన్నొసలు, నెమ్మెయి,నెమ్మేను,నెమ్మొగము,నెమ్మోము మొ. నెన్నడ, నెన్నడుము, నెమ్మేను ఇత్యాదిస్థలములయందు నెటిశబ్దపూర్వకమై అర్థము పొసఁగి యుండునట్లు నెలశబ్దపూర్వకమై పొసగియుండదని యెఱుంగవలయును. కొన్ని యెడల ఏత్వమునపదము పరమగునపుడును ద్విత్వము కానఁబడుచున్నది. "నీవు నెమ్మనమున" భార. అర. 4, ఆ. 377.
నెంచలి, దే. వి. మనోవ్యథ: చూ, శోకము.
నెక్కర, దే. వి. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
నెక్కొను, దే. అ. క్రి. (రూ - నెట్టుకొను - నెలకొను - నెలవుకొను) 1. పాదుకొను. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 287: చూ. స్థిరపడు; 2: చూ, మట్టుపడు; ప్రే. 3. (రూ - నెక్కొలుపు - నెక్కొల్పు) భార. విరా. 1, ఆ. 321.
నెక్కోలు, దే. వి. నెక్కొనుట.
నెగడి, దే. వి. 1. దుష్టమృగములు బెదరుటకును, చలికాఁచుకొనుటకును వేసెడుమంట: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, భూతిము.

నెగడు, దే. వి. రూ-నెవడు. 1. అగడు: చూ, మత్స్యము. 1; 2: చూ, తంతినాగము; అ. క్రి. 3. బయలు మెఱయు. భార. విరా. 1, ఆ. 143; 4: చూ, వర్ధిల్లు.

నెగపు, దే. వి. 1: చూ, హుంకారము; 2. మండిపడుట: రూ-ఎగపు- ఎగసిపాటు, గోరింపు.

నెగయు, దే. అ. క్రి. రూ-నెవయు-ఎగయు. 1. ఎగురు: చూ, లంఘించు; 2. పైకిలేచు. భార. విరా, 1, ఆ. 162: చూ, రేఁగు.

నెగయుదెంచు, —పై.— భార అది. 5, ఆ. 173.

నెగపు, దే. వి: చూ, సందీనము.

నెగులు, దే. వి. (రూ-నెవులు — నొగులు-నోవి - నొవ్వ-నొవ్వు-నోవు) 1. నొప్పి: చూ, శ్రమము 1; 2. దుఃఖము; చూ, శోకము; 3. దుఃఖరూపమైన విచారము: చూ, శ్రమము. 1. (శోకము.)

నెగ్గడము, వై. వి. 1. = నిఘట్టన: చూ, సమ్మర్దము; 2. = నికట: చూ, సాంద్రము.

నెగ్గు, దే. అ. క్రి: చూ, రవణించు.

నెగ్గుట, వా. వి: చెల్లుబడి : చూ, రసము. 1.

నెగ్గురు, దే. వి. గుండె యదురుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హుూహూ.

నెచ్చు, దే. వి. మిక్కిలి సన్నమైన నూకలసమూహము: చూ, శంబుకము.

నెచ్చెలి, దే. వి. 1: చూ, స్నేహితుఁడు; 2. సఖురాలు: చూ, స్త్రీ.

నెటిక, సే. వి. రూ-నెట్టిక. వ్రేళ్ళ కీళ్ళ చప్పుడు; చూ, చిటిక.

నెటుకట్లు, దే. వి. చూ, బాలక్రీడ.

నెటికురు, దే. వి నెటికవిఱుఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. జై. 8, ఆ. 17: చూ, హుూహూ.

నెట్టన, దే. అవ్య. క్రి. విఽ. అనివార్యముగ. భార. ఆది. 5,ఆ. 68: చూ, భృశము. (రూ-నెట్టనము.)

నెట్టనము, దే. అవ్య. —పై.—

నెట్టసంత, దే. అవ్య. క్రి. విఽ. నిష్కారణముగ.

నెట్టము, వా. వి. నెమలియీఁకలచేఁ బేనిన దారము. (రూ-నెట్టియము-నెట్టెము): చూ, సూత్రము. 1.

నెట్టిక, దే. వి; చూ, రూ-నెటిక.

నెట్టికసీల, వై. వి. 1. = నైష్ఠికశీల. సదాచారసంపన్నమగు స్వభావము గలవాఁడు. జై. 6, ఆ. 190. చూ, నైష్ఠికుఁడు; విఽ. 2. = నైష్ఠికశీలా, సదాచారసంపన్నమగు స్వభావము గల యాఁడుది: చూ, స్త్రీ.

నెట్టియము, దే వి. (రూ-నెట్టెము-నెట్టము) 1: చూ, రూ-నెట్టము; 2. చుట్టకుదురు; చూ, మట్టు. 3; 3. గుండుపాగ: చూ, పాగ. 2.

నెట్టు, దే. వి. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. ఉపద్రవము: చూ, శోకము; 3: చూ, యత్నము; 4. రూ-నట్టు. ఉప్పురాసులుండెడు చోటు: చూ, భూమి. 1; 5: చూ, బాలక్రీడ; స క్రి. 6. పూనిత్రోయు. భాగ. 3, స్కం. 13.

నెట్టుకొను, దే. అ. క్రి. 1: చూ, యత్నించు; 2: చూ, స్థిరపడు; 3; చూ, ముమ్మరించు. శకాం, 3, ఆ. 4; స. క్రి. 4: చూ, బలాత్కరించు; వా. 5. అడ్డుకొను.

నెట్టుకుగాయ, వా. వి: చూ, నెట్టు. 5.

నెట్టె, దే. వి. బొలిక: చూ, సమానము. 2

నెట్టెము, దే. వి. ద్వీపము (అప్ర): చూ, లంక. 1.

నెత్తకమ్మ, దే. వి. (నెత్తము + కమ్మ) పాచికల పందెము. శకా. 6, ఆ. 118: చూ, వ్యవహారము. 4.

నెత్తంపుపలక. ద్వ. వి. (నెత్తము + పలక) రూ-నెత్తపలక; చూ, శారిఫలము. (వాడుక) (నెత్తపలము అని కొందఱు.)

నెత్తపలక, —పై.— (వాడుక.)

నెత్తము, దే. వి. 1. దెప్ప, స్నువు. స్వా, 4, ఆ. 78: చూ, పర్వతము; 2. = నృత్త. పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4; 3. = నృత్త. పాచికలాట. జై. 3, ఆ. 42: చూ, వ్యవహారము. 4.

నెత్తమ్మికొలనికాఁపు. ద్వ. వి. గాలి. వేం, ఆం. 13: చూ, వాయువు.

నెత్తమ్మిదిమ్ముల నిఘరమందు, ద్వ. వి. చంద్రుడు: చూ, హిమాంశువు. వేం, ఆం. 11.

నెత్తరి. వా. వి. జూదరి. ఆం, పదా. నర. 63: చూ, పందెకాఁడు.

నెత్తలులు, దే. వి. బ. (నెఱ + తరులు) 1. పెద్దయలలు: చూ, వీచి. 1; 2. రూ-ముత్తరులు. ఆం, భా. ద్వి. 137: చూ, వళి. 1.

నెత్తి, దే. వి. తల. జై. 8, ఆ. 98; చూ, శిరము. 1. (తలపైభాగమని కొందఱు).

నెత్తికాయ, వా. వి.— పై. —"సినెత్తికాయ".

నెత్తిరాప, వా. వి. తప్పనిసరి.

నెత్తురు, దే. వి. రూ-నెత్రు: చూ, రక్తము.

నెత్తురుఁబ్రొద్దు, ద్వ. వి: చూ, సందెజాము. స్వా. 4, ఆ. 60.

నెత్తురుకందు, ద్వ. వి. రూ-నెత్రుకందు. పాండు. 3, ఆ. 156: చూ, శిశువు.

నెత్తురుగడ్డ, వా. వి: చూ, వ్రణము. 1.

నెత్తురుద్రావుఁడు, దే. వి: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. అచ్చ. యు,కాం. 60.

నెత్తురుపెనుపొడ, వా. వి. మఱ్ఱుఁబాము. చూ,సర్పము.

నెత్తురుపొడ, దే. వి.—పై —

నెత్తురుబంక, దే. వి మలముతో నెత్తురును బంకయును పడు రోగము: చూ, రోగము. 1.

నెత్తురువాఱు, దే. అ. క్రి: చూ, పల్లటిల్లు.

నెత్రు, దే. వి: చూ, రూ-నెత్తురు.

నెత్రుకందు, ద్వ. వి: చూ, రూ-నెత్తురుకందు.

నెనరు, దే. వి: చూ, మూలగ. భార. ద్రో. 2, ఆ. 312.

నెనరు. దే. వి. 1. ప్రేమము: చూ. స్నేహము; 2. కృతజ్ఞత: చూ, శుభము. 1.

నెన్నడుము, వా. వి: చూ, మధ్యము. 1. సాంబ. మాన. 15.

నెన్నుదురు, వా. వి: చూ, లలాటము. వేం, ఆం. 37.

నెన్నుదుళ్ళను వ్రాయుదు నేను, వా. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1. ఆం. పదా. సుర. 17.
నెన్నొసలు, వా. వి: చూ, నెన్నుదురు.
నెపము, వై. వి. (రూ-నెవము-నేవము) 1.= నిభః. మిష, కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 2: చూ, సిగ్గు. ఆం, భా. ప్ర. 38; 3. కారణము. భార. ఆది. 8, ఆ. 112: చూ, హేతువు. 1; 4. తప్పు. భార. అర. 5, ఆ. 318: చూ, పొంటు; వా. 5. లేనిది మీఁదమోపుట.
నెప్పరము, దే. వి. రూ-నెప్పళము. వేగము. పా. 4, ఆ. 66: చూ, స్యదము. 1.
నెప్పరి, దే. విశ. 1. ఉపాయశాలి: చూ, సమర్థుఁడు: 2. ఉపాయశాలిని: చూ, స్త్రీ
నెప్పరించు, దే. స. క్రి: చూ, రుజువుపరచు.
నెప్పళము. దే. వి: చూ, రూ-నెప్పరము.
నెప్పు, దే. వి. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1: 2: చూ. స్థైర్యము; 3: చూ, వెరవు; 4: చూ. విధము. 1: విశ. 5: చూ, నిలువరము. 1.
నెప్పుకొను, దే. అ. క్రి: చూ, స్థిరపడు. స్వా. 4, ఆ. 34.
నెమకు, దే. స. క్రి: చూ, వెదకు. పా. 2, ఆ. 33.
నెమకుట, వా. వి: చూ, వెదకుడు.
నెమకుడు, —పై.—
నెమరు, దే. వి. 1: చూ, రోమంథము; 2. నెరుసు: చూ, రేణువు. 1.
నెమరుచు, దే. అ. క్రి. రూ-నెమరుచ్చు. నెమరువేయు.
నెమలి, దే. వి. 1. (రూ-నెమ్మి-నమలి-నమ్మి, నెమలి-నెమ్మిలి-నెవిలి): చూ, మయూరము; 2. రూ-నెమలు*: చూ, పూతికరజము; అం. 3. (నెమలిపలుకు): చూ, కూజితములు.
నెమలికన్ను, వా. వి: చూ, అర్ధచంద్రము. 5.
నెమలియడుగు, దే. వి రూ నెమిలియడుగు. 1: చూ, పూతికరజము*; బ. 2. కుచనఖక్షతములు: చూ, స్ఫుటత: (చూ, నఖక్షతము).
నెమలు, వా. వి: చూ, రూ-నెమలి. 2*.
నెమిలి, దే. వి: చూ, రూ-నెమలి. 1. జై. 4, ఆ. 79.
నెమిలివడ్లు, దే. వి బ. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.
నెమిలిసోరము, వా వి. షడ్జస్వరము: చూ, స్వరము. 2.
నెమురు, వా వి. 1. తైలలేపనము; 2. (బియ్యముపోనగునవి) నెమురుట; 3. తడవుట.
నెమ్మది, వా. వి. 1: చూ, మదిమది. ఆం, భా. ద్వి. 181; 2: చూ, శాంతము. 1; 3. కుదిరిక: చూ, పాదు. 3; 4. ఆరోగ్యము.
నెమ్మయి, వా. వి: చూ, శరీరము. వేం, ఆం 36.
నెమ్మలిపరుఁజు, వా. వి: చూ, నెమ్మిలిపరుఁజు.
నెమ్మి, దే. వి. 1: సంతోషము: చూ, హ్లాదనము; 2. చూ, శుభము. 1. అచ్చ సుం, కాం. 86; 3.= స్నేహః: చూ, స్నేహము. 1. భార. అర. 1, ఆ. 63; 4. రూ-నెమ్మది: చూ, శాంతము. 1. భార. అర. 2, ఆ. 338: 5. రూ-నెమ్మది: చూ, మదిమది; 6.= నేమి. తినాము*; చూ, వంజులము. 2; 7: చూ, రూ-నెమలి. 1; 8.= నేమి బండి కంటికడకమ్మి. రథనేమి: చూ, శకటము. 1.
నెమ్మిక, దే. వి: చూ, రూ-నెమ్మి. 3.
నెమ్మిజుట్టు, ద్వ. వి: చూ, సిక. 1.
నెమ్మిరవుతు, ద్వ. వి. శిఖివాహనుఁడు: చూ, స్కందుఁడు. (ఇట్లు నెమ్మితేఁడు.)
నెమ్మిలి, దే. వి: చూ, రూ-నెమలి.
నెమ్మిలిపరుఁజు, దే. వి. కత్తిపిడి: చూ, పిడి. 2.
నెయ్యు, దే. వి. 1. తడి: చూ, స్తేమము; 2. ఎమికె: చూ, శర్యము. 1; బ. 3. పలకలు,తిలుపుచెక్కలు లోనగునవి ఒకదాని కొకటి చేర్చి యంటవేయ లోపలఁజొప్పించెడు మేకులు; బ. 4. బండిచక్రముల రంధ్రములయందు జొప్పించెడు ఇనుపగొట్టములు; వై. వి. 5.= నేమి: చూ, రూ-నెమ్మి. 8.
నెయ్యుకొను, దే. అ. క్రి. చూ, పదనుకొను.
నెమ్మేను, వా. వి: చూ, నెమ్మయి. వేం, ఆం. 36.
నెయి, వై. వి. (రూ-నెయ్యు-నే-నేయి)= స్నేహ. 1. ఘృతము: చూ, హవిస్సు; 2. తైలము: చూ, స్నేహము. 2.
నెయ్యపుటలుక, ద్వ. వి. ప్రణయకోపము: చూ, రోషము.
నెయ్యపుతేఁడు, ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు.
నెయ్యమాడు, ద్వ. అ. క్రి. చూ, స్నేహించు.
నెయ్యమి, వై. వి. రూ-నెయ్యము. = స్నేహః. 1: చూ, స్నేహము; 2: చూ, సౌందర్యము.
నెయ్యము, వై. వి.= (రూ-నేయము-నెయ్యమి-నెమ్మి-నెమ్మిక) = స్నేహ.—పై.— (సౌందర్యమునకు.—భార. ఆది. 7, ఆ. 172.)
నెయ్యరి, ద్వ. విశ. 1: చూ, స్నేహితుఁడు, 2. సఖి: చూ, స్త్రీ. 1.
నెయ్యి, వై. వి. 1.=: చూ, రూ-నెయి; వా. స. క్రి. 2. (బట్టలు) నేయు. (అప్ర.)
నెయ్యుఁడు, వై. విశ.= చూ, స్నేహితుఁడు. భార. సభా. 1, ఆ. 77.
నెయ్యురాలు, ద్వ. విశ. (నెయ్యము + ఆలు): చూ, నెయ్యరి 2
నెర, దే. విశ. వృత్తియందు నెరవు శబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము: రూ-నెఱ-నెరా-నేరా.
నెరకు, దే. విశ. 1. గొగ్గి: చూ, రత్నము. 1; 2. సమము కానిది: చూ, విషమము.
నెరపు, దే. వి. 1. రూ-నెరవు; చూ. వ్యాపనము; 2; చూ, పలితము. 1; విశ 3. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; ప్రే. 4. నెరయుచు జేయు; 5: చూ, నించు; 6. నెఱవేర్చు. లక్ష్మి. 2, ఆ. 76; 7. పఱపు; 8. వ్యాపింపఁజేయు; 9; చూ, దువ్వు. 5.
నెరయు, దే. అ. క్రి. రూ-నెఱయు, 1: చూ, వ్యాపించు. లక్ష్మి. 3, ఆ. 41; 2: చూ, మెండుకొను. భార. ఆది 3, ఆ. 157 3: చూ, సిద్ధించు.
నెరయొంటరి, వా. వి. తుమ్మెద. వేం, ఆం. 98: చూ. భ్రమరము.

నెరవంజి, దే. వి (రూ-నెరవు-నెరవెంద*): చూ, సరవెంద.
నెరవు, దే. వి. 1. రూ-నెఱవు. పూర్తి: చూ, సంపూర్ణత: 2. రూ-నెరపు. చుట్టుట: చూ, వ్యాపనము; 3. రూ-నెఱవు, దారి: చూ, మార్గము. 1; 4: చూ, రూ-నెరవంజి*; విణ. 5. రూ-నెఱవు. పూరణము: చూ, సంపూర్ణము; 6. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 7. యుక్తము: చూ, యోగ్యము. 2; 8. విశాలము: చూ, విస్తారము. 1; 9: చూ, వ్యాపకము; 10; చూ, వ్యాప్తము' నై. 5, అ. 161.
నెరవెంద, దే. వి: చూ, రూ-నెరవంజి*.
నెరసరి, వా. వి. 1. రూ-నెఱసరి: చూ, సింహము; 2. పూర్ణోపమానము: చూ, ఉపమ.
నెరసు, దే. వి. 1. కళంకము: చూ. లక్షణము. 1;2. దోషము: చూ. వృజినము. 1; 3. రూ-నెరుసు. ఉ, రా. 1, అ. 98: చూ, రేణువు. 1; 4. తప్పు. అని. 1, అ. 12: చూ, సొంటు; 5. గవుండ్లవాఁడు కత్తులనూరెడు పొడి: చూ, రేణువు. 1.
నెరి, దే. వి. రూ-నెఱి. పాండు, 1, అ. 117; చూ, వేల్లితము.2.
నెరుము, దే. స. క్రి. రాచు: చూ, రుద్దు. 1.
నెఱ, దే. విణ. 1. రూ-నెఱా-నేఁడా. వృత్తియందు నెఱవుశబ్దమున ను మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. "నెఱగాణ-నెఱజాణ" మొ; అచ్చ. యు. కాం. 420; వి. 2. కేశము. అం, భా. ద్వి. 145: చూ, వెండ్రుక. 1.
నెఱఁకు, దే. వి. రూ-నెఱను. జీవస్థానము, మర్మము (అసియు). భార. విరా. 3, అ. 161: చూ, మర్మము. 1.
నెఱక, దే. వి: చూ, నెఱ. 2.
నెఱకాఁడు, దే. విణ. (నెఱవు+కాఁడు): చూ, పూర్ణుఁడు.
నెఱను, దే. వి: చూ, రూ-నెఱఁకు. భార. విరా. 3, అ. 161; ఉ, హరి. 5, అ. 98.
నెఱపు, దే. వి. విణ, ప్రే: చూ, రూ-నెరపు. (వ్యాపింపఁజేయుటకు.—శకాం. 3, అ. 102.)
నెఱమీటుమొన, అం: చూ, మొనలు.
నెఱయు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నెరయు.
నెఱవాది, దే వి: చూ, సమర్థుఁడు.
నెఱవిద్దె, ద్వ. వి. హస్తలాఘవముగల జాలవిద్య: చూ, విద్య 1.
నెఱవు, దే. వి: చూ, రూ - నెరవు (అధికము — అచ్చ. యు, కాం. 33; యుక్తము. — స్వా. 4, అ. 27; విశాలము. — ఉ, హరి. 4, అ. 272.)
నెఱవేఱు, దే. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.
నెఱవేఱుచు. దే. స. క్రి: చూ, సిద్ధినొందించు.
నెఱవేఱుట, దే. వి: చూ. రసము. 1.
నెఱసరి, ద్వ. విణ. 1: చూ, శూరుఁడు; 2: చూ, రూ — నెరసరి. 1.
నెఱా, దే. విణ: చూ, రూ-నెఱ. 1.
నెఱి, దే. వి. 1. కచ్ఛభేదము: చూ, పింజె. 4; 2. క్రమము: చూ, విధము.1.భార. ద్రో. 2, అ. 132; 3. న్యాయము.భార. ఉద్యో. 3, అ. 263: చూ, సత్యము. 1; 4. పరాక్రమము. భార. ఆది. 4, అ. 201: చూ, శౌర్యము. 1; 5. రూ-నెరి. వక్రత: చూ, వేల్లితము. 2; 6: చూ, సౌందర్యము. కళా. 4, అ. 103; 7: చూ, తెక్కు. 1. స్వా. 4, అ. 58; 8. పక్షియీఁకల చిక్కు. భార. ఉద్యో. 2, అ. 112; 9: చూ, నెఱిక. 1; 10. ఆచారము: చూ, సమయము. 2; 11: చూ, నెరవు. 1; 12. ప్రజ్ఞ; చూ, హృల్లేఖము. 2; బ. 13. కేశము: చూ, వెండ్రుక. 1; 14. చుట్టువెండ్రుకలు: చూ, వెండ్రుక. 1; విణ. 15. వక్రము: చూ, వేల్లితము. 2.
నెఱిక, దే. వి. 1. వస్త్రపుకుచ్చె: చూ, వళి. 2; 2. పైఁట పావడ. నై. 6, అ. 22: చూ, వస్త్రము.
నెఱికుఱులు, దే. వి. బ. అలకలు: చూ, వెండ్రుక. 1.
నెఱిపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.
నెఱియ, దే. వి. (రూ-నెఱె-నెఱ్ఱియ-నెఱ్ఱె) 1. చీలిక: చూ, శకలము. 4; 2. నేలపగులు. చూ, బీఁట.
నెఱె, —పై.—
నెఱ్ఱియ, —పై.—
నెఱ్ఱె, —పై.—
నెల, దే. వి. 1. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు: 2: చూ, పున్నమ; 3: చూ, మాసము. 1. (బ. నెల్లు అని యయాతి చరిత్రము); 4. చోటు. పాఁడు. 1, అ. 153: చూ, స్థానము. 1; 5. కర్పూరము. కళా. 7, అ. 60: చూ, సిరము; 6. ఆఁడుదానితలనగ. చూ, భూషణము. 2.
నెలఁత, దే. వి. ఆఁడుది. రూ-నెలఁతుక: చూ, స్త్రీ.
నెలఁతుక, —పై.—
నెలకట్టు, దే. వి. కట్టడపునేల. భార. విరా. 4, అ. 26: చూ, భూమి. 1.
నెలకువ, దే వి. చోటు. నిర్వ. 2, అ. 11. చూ, స్థానము. 1.
నెలకూన, ద్వ. వి. 1. బాలచంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు; 2. నెలవంక: చూ, నఖక్షతము.
నెలకొను, దే. అ. క్రి. రూ-నెలవుకొను. 1. నిలుకడయగు: చూ, స్థిరపడు; 2. నిలుచుండు: చూ, మట్టుపడు.
నెలగ, దే. వి. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3.
నెలచూలి, దే. వి. బుధుఁడు: చూ, సౌమ్యుఁడు.
నెలచెలియలు, దే. వి: చూ, లక్ష్మి. 1.
నెలజవ్వనము, ద్వ. వి: చూ, సిందుజవ్వనము, అం భా. ద్వి. 118.
నెలజోడు, వా. వి: చూ, సూర్యుఁడు. సాంబ. దేవ. 9.
నెలతాలుపు, దే. వి. రూ-నెలతాల్పు. చంద్రశేఖరుఁడు: చూ, శివుఁడు. 1.
నెలతునియ, వా. వి. చంద్రకళ: చూ, శశికళ.
నెలత్రావుడము, దే. వి; చూ, వెన్నెలపులుఁగు.
నెలదారిసింగిణి, వా. వి: చూ, పర్వతము.
నెలపంది, వా. వి. ముండ్లపంది; చూ, సూకరము.
నెలపట్టి, దే. వి: చూ, నెలచూలి.
నెలపట్టు, దే. వి. చంద్రగ్రహణము: చూ, గ్రహణము. 1.
నెలపాలు, దే. వి: చూ, నెలతునియ.
నెలపు, వా. వి. పరిమాత్రు భాగధేయము: చూ, రూ-నెలవు. (ను.పా.)

నెలపులుఁగు, దే వి. రూ-నెలపుల్గు: చూ, నెలత్రావడము.
నెలమేపరి, దే. వి 1. విధుంతుదుఁడు: చూ, రాహువు. 1; 2. కవి: చూ, రాహువు. 2.
నెలయల్లుఁడు, వా. వి: చూ, మన్మథుఁడు.
నెలరా, దే. వి. రూ-నెలరాయి. చంద్రకాంతపుశిల: చూ, రాయి.
నెలరాయి, దే వి. —పై.—
నె. లు, అం మాసములు: చూ, మాసము. 1.
నె-వంక, ద్వ. వి: చూ, నెలకూన. (నఖక్షతము. — వసు. 1. ఆ 75.)
నెలవంకకోల, ద్వ. వి. అర్ధచంద్రబాణము: చూ, బాణము 1.
నెలవత్తి, ద్వ. వి. 1. పచ్చకప్పురపు పలుకు. కళా 7, ఆ. 60: చూ, సిరము; 2. పోఁక*: చూ, క్రంసి.
నెలవరి, దే. విణ. రూ-నెళవరి. 1. పరిచయముకలవాఁడు; 2: చూ, మర్మజ్ఞుఁడు. సా. 3, ఆ 239.
నెలవారము, మి. వి. సోమవారము: చూ, వారము. 2.
నెలవీసము, దే. వి: చూ, నెలతుసియ.
నెలవు, దే. వి. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 3. వాసస్థానము: చూ, సదనము. 1; 4. పరిచయము: చూ, సంస్తవము.
నెలవుకొను, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నెలకొను
నెలవెలుఁగు, దే. వి: చూ, వెన్నెల.
నెల్లి, దే వి. 1: చూ, శ్రీపర్ణము. 1*; 2. ఉసిరిక *: చూ, శ్రీఫలి. 1.
నెల్లిబద్ద, వా. వి. చూపుకుట్టుబద్ద. (విశాఖపట్టణ ప్రాంతమున వాడుక).
నెవడు, వా. వి: చూ, రూ-నెగడు (బయలుమెఱయుటకు.— పంచ. వేం. 4, ఆ. 159).
నెపము. వై. వి. = నిభ. మిష: చూ, రూ-నెపను. (కారణమునకు.—నై. 8, ఆ. 47.)
నెవయు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నెగయు. (గురుటకు. — భార. సభా. 1, ఆ. 254.)
నెవిలి, దే. వి: చూ, రూ-నెమలి. (అప్ర.)
నెవులు, దే. వి: చూ, రూ-నెగులు.
నెవ్వ, దే వి. 1. దారిద్ర్యము: చూ, సీదరము. 1; 2: చూ, విపత్తు; ?: చూ, వలపు.
నెవ్వగ, వా. వి. రూ-నెవ్వము. అధికవిచారము: చూ, శోకము.
నెవ్వడి, వా. వి. అతిశీఘ్రము: చూ, వేగము. 3.
నెవ్వము, వా. వి: చూ, రూ-నెవ్వగ.
నెళవరి, దే. విణ: చూ, రూ-నెలవరి
నెళము, దే. వి. 1. రూ-నెలవు. పరిచయము: చూ, సంస్తవము 2; చూ, మర్మము. 1.
నెళవు, వా వి —పై.—
నెళినెళి. దే వి. విఱుగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

నే

నే. దే. స. 1. నాశబ్దప్రథమైక వచనమునకు సరళస్థిరవర్ణములు పరములగుచో ప్రథమము లోపించిన రూపము. నేగెలిచితిని" " మొ: వై. వి. 2: చూ, రూ - నెయి. 1; 3: చూ, రూ- నెయి. 2.
నేఁజెల్ల, దే. అవ్య. (నేను+చెల్లె) బతార్థకము : చూ, సంతాపము.
నేఁడు, దే. వి: చూ, ఈ దినము.
నేఁత, వై. వి. 1. = వ్యూతి. నేయుట: చూ, వ్యూతి: ఐ. 2. సన్నదారవాఁపులు: చూ, పత్త్రము (చేఁవమని శ. ర.)
నేఁతకాఁడు, దే వి. రూ-నేఁతరి: చూ, సాలెవాఁడు.
నేఁతపక్షి. దే. వి. నేఁతకాఁడు నేయునపుడు పడుగుపేకలను ఉగ్గించునట్టి పక్షి.
నేఁతపురుగు, ద్వ. వి: చూ, సాలెపురుగు.
నేఁతరి, దే వి. చూ, రూ-నేఁతకాఁడు.
నేజ, దే. వి (రూ-నేజా-నేజము) 1. చిల్లకోల. కళాం. 5, ఆ. 25: చూ, సర్వల; 2. కుంతము: చూ, బాణము. 1.
నేజము, —పై.—
నేజా.—పై.—
నేటించు దే. అ. క్రి. దృఢపడు: నేటుగొను, పదిలపడు, పనుగొను.
నేటు, దే. వి. 1. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1; 2. నిజము; చూ, సత్యము. 1; 3. దృఢము. అప్ప. యు, కాం. 128; చూ, స్థైర్యము; 4. శ్రేష్ఠము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.
నేటుకొను, దే. అ. క్రి: చూ, నేటించు,
నేటునేయు, ద్వ. అ క్రి. నిశ్చయపఱచు: చూ, రేశేకివచ్చు.
నేత, సం విణ. 1. ఏలిక: చూ, స్వామి. 1; అం 2. నేతయనఁగాఁ గథానాయకుఁడు. [నాయకునకు మహాభాగ్య (పరిపాలన) ఔదార్య (దాతృత్వ) తేజస్వితా, పరాక్రమ) వైదగ్ధ్య (నేర్పు) పాండిత్య (విద్యావివేకము) ప్రముఖగుణములుండవలయును. ఈ గుణములన్నియు పూర్తిగాఁ గలవాఁడుత్తముఁడు. కొన్నియె కలవాఁడు మధ్యముఁడు. చాల తక్కువగల వాఁడధముఁడు. సర్వరససాధారణుఁ డయిన నాయకులు నల్వురు. (చూ, నాయకులు) శృంగార నాయకులు నల్వురు (చూ, నాయకులు), ఉపనాయకులు నల్వురు. (చూ, నాయకులు)]
నేతి, సం. అవ్య: చూ, యద్వ.
నేతిచాలు, వా. వి. ఆజ్యధార: చూ. హవిస్సు 1.
నేతిబీర, (ఆ). ద్వ. వి. ఘృతకోశాతకి*: చూ, బీర. 2.
నేతిబీరకాయ వాటము, జా. లోపలసారములేనిది.
నేతిసంద్రము. ద్వ. వి సర్పిస్సముద్రము: చూ, సముద్రము.
నేత్రపర్వము, జా. కనువిందువు. "నేత్రంబుల కప్పూర పర్వంబులొనర్చె." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము); "కన్నుల పండువై ధగధగం" (కవికర్ణరసాయనము.)
నేత్రము, సం. వి. అ. న. 1. కన్ను: చూ. లోచనము; 2. తరిత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 3. ఏరు; చూ స్వర్ణది (నది); 4. వెలిపట్టుచీర: చూ, వస్త్రము; 5. తేరు: చూ, శకటము. 1; 6. చెట్టువేరు: చూ, వేరు. 1.

నేత్రములు, పా. కంఠ్లు. 1. వీనికి ఉపమానములు.— తామర రేకులు, లేడికన్నులు, తుమ్మెద, కలువ, చేపలు; అం. 2. పురుషలక్షణంగములలో నొకటి, (రక్తరేఖలైన ధనవంతుఁడగు. వ్యాఘ్రాక్షుండైన నత్యంత కోపముఁడగు. కుక్కుటాక్షుఁడు సదాదుఃఖియగు. మృగాక్షుఁడైన శుభలాభ మఁడగు. బిడాలాక్షుఁడైనను హంసాక్షుడైననునవాధముఁడగు. మయూరాక్షుఁడును నకులాక్షుఁడునైన మధ్యముఁడగు. నేత్రాంతము లెఱ్ఱనైన లక్ష్మీయుక్తుఁడగు. మధుపింగళ వర్ణమైన నైశ్వర్యము దీర్ఘాయువువగు ఏకాక్షుఁడైన క్రూరుఁడగు. మిడిగ్రుడ్లుగలిగిన నైష్ఠికుఁడగు తడికన్నులైన దుఃఖియగు. గుంటకన్నులైన దరిద్ర దుఃఖియగు. రోమము లున్న దరిద్రుఁడగు): చూ, లక్షణాంగములు; 2. స్త్రీ లక్షణాంగములలో నొకటి (లేడి కన్నులవలెనున్న రాజభార్యయగు. విశాలమైన సుఖపతియగు పింగళవర్ణములైన బిడ్డలు లేనిదియును దుశ్శీలురాలును విధవయును నగు. కాటుకపిట్టవలెనున్న భాగ్యవంతురాలగు ఎఱ్ఱనైన వెఱ్ఱి కలుండిన దరిద్రురాలగు. మచ్చయున్న నవశ్రవదము. గుండ్రముగనున్న రాక్షసీనమయై దుశ్చారిణియగు. గూబకన్నులైనను పిల్లికన్నులైనను ఎనమండ్రుగురు మగలగుదురు. కదలుచున్న చూపు గలిగిన జారిణియగు. ; చూ, స్త్రీ లక్షణాంగములు.

నేత్రాంబువు, సం. వి. ఉ. న. కన్నీరు: చూ, రోదనము. 2.

నేత్రామృతము, అం: చూ, అంజనములు.

నేతృఁడు, సం. విణ. ఒడయుఁడు: చూ, స్వామి. 1.

నేదిష్టము, సం. విణ. రూ-నేదీయాంసము. మిక్కిలి దగ్గఱ చూ, సమీపము. 1.

నేదీయాంసము, —పై—

నేను, దే. స: రూ-ఏను. (సం. ప).— అహమ్.

నేపథ్యము, సం. వి అ. న. రూ-నైపథ్యము. 1. వస్త్రాద్యలంకారము: చూ, భూషణము. 2; 2 వటిసిలుచుచోటు: చూ, రంగము. 3.

నేపాలదేశపుబ్రాహ్మణులు అం వారి జాతులయొక్క నామములు. అం వార్పస్తే అధికారి, అర్జల, ఆచార్య, ఉక్నియాల, కందరియ, కప్యాల, కొయిక్కాల, కొయినాల-కొయిరాల, ఖనాల ఖాంక్యాల, గజ్నియాల, గురగాయి, గైరౌల, ఘిమిరియా, చంపాగాయి, చవలాగాయి, దజి, డంజాలరి, దవారి, ధూంగియాల, నేపాలియా, పండిత, పనేరు, రిజాల, రిష్యాల, రుకాయి, లంసాల, లహోని, వాస్తగాయి, సత్యాల, సిద్ధియాలు: చూ, బ్రాహ్మణులు (నేపాళదేశము పర్వతములతో నిండినదగుటచే సిందు వసించు బ్రాహ్మణులు పార్బత్యాది నామములు కలవారై గోమాంసభక్షకులను శూద్రజాతిలో నధములగు కహోరా, భోటియా లనెడి తక్కువజాతివారలచే నీళ్లు తెప్పించి యుపయోగించుకొందురు. వీరిలో ఋగ్వేదులు, యజుర్వేదులు, మాధ్యందినులు, సామవేదులు, అథర్వణవేదులును కూడ కలరు. వీరు శాక్తేయమతమునకుఁజెంది శక్త్యుపాసనాపరులై యొక తెగవారును, దంత్రోపాసకులై యొకతెగవారు నైయున్నారు. వీరిలో పార్బత్యాట బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణులకును, క్షత్రియులకును పురోహితులై యున్నారు. కొందఱు ఇ. రజాతులవారికి పురోహితులైయున్నారు నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణ తెగవారందఱును గొఱ్ఱెను మేకను పక్షిజాతులను భక్షించెదరు. ఆ దేశపు ప్రభువు క్షత్రియుఁడగుటచే బ్రాహ్మణాది జాతులవారు కులాచారములు చెడకుండ కాపాడుచుందురు.); చూ, బ్రాహ్మణులు.

నేపాళము, సం. వి అ పుం. 1. నేపాళదేశము: చూ, దేశము: 2. ఒకరకము చెఱకు*: చూ, రసాలము. 3; వై. వి. (1) నేపాళము*: నేపాళిక (ఇదిద్వివిధము.—పెద్ద నేపాళము, పీమనేపాళము.) (శుద్ధి.—గింజలలోని వప్పును పేడనీళ్లలో రెండుజాములు ఉడికించిన శుద్ధి.)

నేపాళవేము, సం. వి. అ. పు : అశ్వతిక్తము, తృణనింబము.*

నేపాళిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నేపాళము (1) *.

నేబు, దే. వి. 1. పండ్రెండుకాసుల నాణెము; వా. బ. 2. డబ్బులు (కానులు) "నేబులనంచి"

నేమంబుఁగన్న మన్నీఁటితల్లి, ద్వ వి. దేవగంగ. వేం, అం. 17: చూ, నది.

నేమకము, వై. వి. = నియమము. రూ-నేమము; చూ, బైసి.

నేమము, సం. వి. అ. పుం. 1. కాలము: చూ, సమయము. 1; 2. మేఁక: చూ, మేషము. 1; 3. ఖండము. చూ, శకలము 4; 4: చూ, ప్రాకారము; 5. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; వై. వి. (1): చూ, రూ-నేమకము. కళా. 6, అ. 94; (2): చూ, వ్రతము.

నేమి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. = నెమ్మి-నెమ్మ. బండి కంటికకమ్మి: చూ, శకటము. 1; 2. తినిశము*; చూ, పంజులము. 2; ఇ. స్త్రీ. 3. త్రిక. నూతియందు నీరెత్తుటకు సమీపమున నుంచిన రాట్నము, ఏతము మొదలైన దారుయంత్రము; వా. వి. (1): చూ, సామర్థ్యము. 1.

నేమించు, వై. స. క్రి. = నియమ: చూ, సెలవిచ్చు.

నేము, దే. స. క్రి. 1. ధాన్యముచేటలోఁబోసికొని యటునటుఁద్రిప్పు: 2. రూ-ఏము-మేము. నాశబ్దప్రథమా బహువచనమునకు రూపాంతరము.

నేయము, వై. వి. (రూ-నెయ్యము-నెయ్యమి) 1. =: చూ, స్నేహము రస. 3, గుచ్ఛము; 2. న్యాయము. "నేయము గాదు" క్షేత్రయ: చూ, సత్యము. 1.

నేయార్థము, అం. సంధిదోషములలో నొకటి. (తనకె సంకేతమైనది): చూ, కావ్యదోషములు, సంధిదోషములు.

నేయి, వై. వి. చూ, రూ నెయ్యి;

నేయు, వై స. క్రి. 1. నేఁతనేయు: అనువయించు; 2: చూ, అల్లు; వా. వి. 3. జబ్బుతో మంచముమీఁద పరుండు.

నేయుఁడు, వై. వి. (రూ-నెయ్యరి-నెయ్యుఁడు) = స్నేహి: చూ, స్నేహితుఁడు

నేరఁబోతు, దే. విణ: చూ, వ్రాజె.

నేరమి, దే. వి. 1. అజ్ఞానము. భార. అర. 5, అ. 311: చూ, మఱపు. 2; 2. పాపము. అం, భా. ద్వి. 191: భార. సభా. 2, అ. 224: చూ, వృజనము; 3: చూ, రూ-నేరము.

నేరము, దే. వి. తప్పు. (రూ-నేరమి-నేవము-నెవము-నెపము-నెరసు: చూ, పొంటు.

నేరాజు, దే. వి. జరబాజీ (బట్ట): చూ, వస్త్రము.

నేరమి. దే. వి: చూ, రూ-నేరుపు. 1.

నేరుచు, దే. అ. క్రి. రూ-నేర్చు. 1. ఓపు: చూ, పర్యాప్తమగు; స. క్రి. 2: చూ, వాడుకపడు.

నేరుపరి, దే. విణ. (రూ-నేర్పరి-నేరుపుకాఁడు-నేరుపులాఁడు-నేర్పుకాఁడు): చూ, సమర్థుఁడు.

నేరుపు, వై. వి.=నైపుణ్య. రూ-నేర్పు. (దేశ్యమని శ. ర.) 1: చూ, సామర్థ్యము. 1; 2. చమత్కారము, విజ్ఞానము: చూ, సామర్థ్యము. 1. అం, భా. ప్ర. 103; 3. అజ్ఞ: చూ, సమర్థనము, ప్రే. 4. నేరుపఁజేయు.

నేరుపుకాఁడు, దే. విణ: చూ, రూ-నేరుపరి.

నేరుపులాఁడి, దే. విణ. జాణ: చూ, స్త్రీ.

నేరుపులాఁడు, దే. విణ: చూ, రూ-నేరుపరి. అచ్చ. బాల, కాం. 7.

నేఱుఁటేఱు. దే. వి. జంబు: చూ, నది.

నేరెడు, దే. వి: చూ, రూ-నేరేడు.

నేరేడల్లులు, వా. వి. బ: చూ, హణిగలు.

నేరేడు, దే. వి. (రూ-నేరెడు-నేఱెడు-నేఱేడు): చూ, సురభిపత్ర. (అతిమూత్రమును, మధుమూత్రమును తగ్గించును. రక్తగ్రహణి కట్టును.)

నేరేడుదీవి, ద్వ. వి: చూ, తొలుదీవి. నై. 5, ఆ. 76.

నేరేడుపండు, ద్వ. వి. జంబువు. జాంబవము.

నేర్చు: చూ, రూ-నేరుచు.

నేర్పరి. దే. విణ: చూ, రూ-నేరుపరి.

నేర్పు, వై. వి. ప్రే: చూ, రూ-నేరుపు (దేశ్యమని శ. ర.)

నేర్పుకాఁడు, దే. విణ: చూ, రూ-నేరుపుకాఁడు.

నేర్పువాఁడు, దే. విణ: చూ, బోధకుఁడు.

నేఱు, దే. విణ: చూ, రూ-నెఱ. 1.

నేల, దే. వి. 1. పుడమి: చూ, భూమి. 1; 2. చోటు ఉ.హరి. 2, ఆ. 204: చూ, స్థానము. 1; 3. దేశము. భారి. విరా. 4, ఆ. 221: చూ, సీమ. 1. (దేశము); వా. 4. పంట పండు పొలము. 'నాకు నాలుగుపుట్ల నేలకలదు.'

నేలంటు, వా. వి. 1. పునాదికట్టుదిట్టము; 2. నేలమీఁద వ్రాయుటతో సంబంధము. "మావానికి నేలంటు వదలినది. పై తరగతులకు వచ్చినాఁడు".

నేలఁగలుపు, దే. అ. క్రి. చంపు: చూ, సంహరించు.

నేలఁబెట్టి కాలరాచుట, జా. మిక్కిలి కష్టపెట్టుట. 'నేలఁబెట్టి కాలరాచునట్టి యా చిన్నవాండ్రు.' (ధర్మజరాజసూయము.)

నేలకడిమి, ద్వ. వి. భూకదంబము*: చూ, హరిప్రియము.

నేలకలిగొట్టు, దే. వి. భూపాటలి*: చూ, స్థాలి. 2.

నేలకుఁగోలకుఁదెచ్చుట, జా. మిక్కిలి బాధపెట్టుట. "నేలకుఁ గోలకుఁ దెచ్చుచున్నవాఁడు." (కళాపూర్ణోదయము. 7, ఆ. 35).

నేలగుమ్మడి, దే. వి చూ, భూమికర్కారువు*.

నేలగుమ్ముడు, ద్వ. వి. విదారి* (ఇది ద్వివిధము. — తెల్లనేలగుమ్ముడు, నల్లనేలగుమ్ముడు. ఇదియే తెల్లనేలగుమ్ముడు): చూ, భూమి కర్కారువు.

నేలగొలిమిడి, దే. వి. గోలోమి*: చూ, మొగబీర.

నేలచూలి, దే. వి. మన్నుకానుపు: చూ, సీత.

నేలజమ్మి, ద్వ. వి. పిన్నజమ్మి*: చూ, శమీరము.

నేలతంగేడు, దే. వి: చూ, హేమపుష్పకము*

నేలతమ్మి, ద్వ. వి. మెట్టదామర*: చూ, సహస్రపత్రము.

నేలతాడి, ద్వ. వి. రూ-నేలతాడు: చూ, శిలీంధ్రకము*.

నేలతాడు, —పై.—

నేలతామర, ద్వ. వి: చూ, నేలతమ్మి*.

నేలతాలుపు. దే. వి. 1: చూ, పర్వతము; 2 క్షత్రియుఁడు. అచ్చ. యు, కాం. 21: చూ, రాజు. 1.

నేలతొలసి, ద్వ. వి. భూతులసి*: చూ, హరిప్రియ.

నేలనమలి, దే. వి. ఒకజాతిపిట్ట: చూ, పక్షి.

నేలనేరేడు, దే. వి. భూమిజంబువు*: చూ, సురభిపత్ర.

నేలపట్టి, దే. వి. 1. అంగారకుఁడు. చూ, వక్రుఁడు; 2. నరకాసురుఁడు: చూ, మహీసుతుఁడు; 3: చూ, నేలచూలి.

నేలపట్టిమగనిజంటు, ద్వ. వి. 1. అనుమఁడను కోఁతి. అం, పదా. 6—21: చూ, వానరము; 2. కోఁతి: చూ, వానరము. 1.

నేలపడక, వా. వి. 1. చచ్చినవానిపక్షము: చూ, మృతశయ్య; 2. నేలపైపరుండుట.

నేలపల్లటి, దే. వి. ఒకరకము పావురము. చూ, సురటి.

నేలపొన్న, ద్వ. వి. కోలపొన్న*: చూ, పృశ్నిపర్ణి.

నేలబోఁక, ద్వ. వి. బోధంబకము*: చూ, స్రంసి.

నేలబువి, ద్వ. వి: చూ. వల్మీకము. వేం, ఆ. 88.

నేలమలె, ద్వ. వి. భూమిలోపలియిల్లు. (రూ-నేలమాలియ-నేలమాలె): చూ, సదనము. 1.

నేలమాలియ, —పై—

నేలమాలె, —పై—

నేలములక, దే. వి. (రూ-నేలముఁగ-నేలములక) వార్తాకి*: చూ, వాఁకుడు.

నేలముఁగ, —పై.—

నేలములగచెట్టునకు దొంకెనలుకట్టుట, జా. పుట్టినది పుట్టినట్టుగానే యుండుట.

నేలములక, దే. వి: చూ, రూ-నేలముఁగ*.

నేలయడుగు, వా. వి. పాతాళము: చూ, లోకము. 1.

నేలయుసిరిక, దే. వి. భూమ్యాలిక*: చూ, శివ. 4.

నేలరేను, దే. వి. భూబదరి*: చూ, రేఁగు. 1.

నేలఱేఁడు, దే. వి. భూపతి: చూ, రాజు. 1.

నేలవిడిచిసాము, జా. నిరాధార వ్యాపారము. "ఊరక యేల నేల విడిచి సాముచేసెదవు." (నీతిచంద్రిక — మిత్రభేదము.)

నేలవేము, దే. వి: చూ, భూనింబము*.

నేలవేలుపు, దే. వి: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

నేలసంపెఁగ, ద్వ. వి. భూమిచంపకము*: చూ, సంపెఁగ.

నేలసెనగబుడ్డలు, వా. వి. వేరుసెనగకాయలు (రాయలసీమలో వాడుక.)

నేలాఁపు, దే. వి. ఒకరకముడేగ: చూ, శ్యేనము.
నేవ, వా. వి. 1. కోపము: చూ, రోషము; 2. నింద: చూ, నెగ్గింపు.
నేవడము, దే. వి. (రూ-నేవలము-నేవళము) రత్నాలదండ: చూ, భూషణము. 2. (రాయి.)
నేవము, వై. వి: చూ, రూ-నెవము.
నేవలము, దే. వి: చూ, రూ-నేవడము.
నేవళము, —పై.—కళా. 7, అ. 66.
నేషుఁడు, అం: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1.
నేస్తకత్తియ, వై. విణ. నేస్తకత్తె: చూ స్త్రీ.
నేస్తకాఁడు, వై. విణ. = చూ, స్నేహితుఁడు.
నేస్తము, వై. వి. = స్నేహః చూ, స్నేహము.
నేస్తి, —పై.—
నేస్తు, —పై.—
నేస్తురాలు, ద్వ. విణ: చూ, నేస్తకత్తియ.
నేహరము, దే. వి: చూ, నేవలము.

నై

నైకభేదము, సం. విణ: చూ, ఉచ్చావచము.
నైగనిగ్యము, సం. వి. అ. న. నిగనిగలాడుట.
నైగమము, సం. వి. అ. న. 1. వేదాంతము: చూ, వేదము; విణ. 2. పట్టణముది.
నైగముఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. నాగరుఁడు; 2: చూ, నిగముఁడు.
నైచికము, సం వి. అ. న. ఆవుయొక్క తలభాగము: చూ, సౌరభేయి. (ధేనువు.)
నైచికి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చక్కనిరూపము మంచిప్రాయము గలిగి చాలపాలిచ్చెడియావు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.)
నైచ్యము, సం. వి. అ. న. (భక్త్యాదులచేఁగలుగు) అధమభావము: చూ, హీనము. 1.
నైజము, సం. విణ. 1. తనది: చూ, స్వతంత్రము; 2: చూ, స్వాభావికము.
నైతికుఁడు, వా. వి. నీతిశాస్త్రజ్ఞుఁడు.
నైపథ్యము, సం. వి. అ. న: చూ, నేపథ్యము.
నైపాలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేపాళదేశపుమణిశిల, కునటి: చూ, రాయి.
నైపుణము, సం. వి. అ. న. = నేర్పు. నేర్పరితనము: చూ, సమర్థనము.
నైపుణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = —పై.—
నైపుణ్యము, సం. వి. అ. న. = —పై.—
నైమిత్తికము, సం. విణ. నిమిత్తమువలనఁగలిగినది; వా. 2. నిఃసంబంధమైనది.
నైమేయము, సం. వి. అ. పుం; చూ, వినిమయము.
నైయగ్రోధము, సం. వి. అ. న. మఱ్ఱిపండు.
నైయాయికుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, న్యాయాధిపతి.
నైరాశ్యము, సం. వి. అ. న. 1; చూ, వలవమి: అం. 2: చూ, శత్రుములు.
నైరృతి, చూ, రూ-నిరృతి. 2. 4.
నైరృతిమూలి, మి. వి: చూ, రూ-నిరృతిమూలి. (హరిత్తు.)
నైరృతుఁడు, చూ, రూ-నిరృతి. 2.—4.
నైర్ఘృణ్యము, సం. వి. అ. న. దయలేశీనము.
నైర్మల్యము, సం. వి. అ. న. నిర్మలత్వము, గరగర: చూ, శుద్ధము. 3.
నైల్యము, సం. వి. అ. న. = నల్ల. నల్లఁదనము: చూ, వర్ణము. 6.
నైవాశ్రితేషుగుణదోష విచారణాస్యాత్. న్యా. ఆశ్రితులందుగుణదోషములను విచారింపరాదు.
నైవేద్యము, సం. వి, అ. న. రూ-నివేదనము. 1. నివేదింపఁదగినవస్తువు (దేవుని కారగింపయినది): చూ, సమర్పణము; అం. 2: చూ, ఉపచారము. 1; 3: చూ, ఉపచారము. 2.
నైషధుఁడు, సం. వి. అ పుం. నిషధుఁడు, నలచక్రవర్తి: చూ, రాజు. 1.
నైషాది, అం: చూ, శుద్ధజాతులు (అంశములు.)
నైష్కికుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూపాధ్యక్షుఁడు.
నైష్ఠికుఁడు, సం. విణ. =: చూ, నెట్టికసీల. 1.
నైష్ఠుర్యము, సం. వి. అ. న. నిష్ఠురత్వము.
నైసర్గికము, సం. విణ: చూ, నైజము. 2.
నైస్త్రింశికుఁడు, సం. విణ: చూ, అసిహేతి.
నైస్పృహ్యము, సం. వి. అ. న. ఇచ్ఛలేనితనము: చూ, వలవమి.

నొ

నొంచు, దే. క్రి. నొవ్వఁజేయు. భార. కర్ణ. 1, అ. 192: చూ, అ. 192: చూ, నొగులుచు. 1, 2.
నొక్కము, దే. వి. పెద్దసదావ*: చూ, సదావ.
నొక్కు, దే. వి. 1. రూ-నొక్కుడు. అదుముడు వలనఁగలిగిన పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. ముడుత. స్వా. 3, అ. 23: చూ, పళి. 2; స. క్రి. 3. పేనుచదుపు: కుక్కు-క్రుక్కు, చదుపు: 4. పంటనొక్కు: చూ, మాకొను; 5. అదుము: చూ, పిసుకు. 1.
నొక్కుడు, దే. వి; చూ, రూ-నొక్కు. 1.
నొక్కులు, దే. వి. బ. పళులు: చూ, పళి. 1.
నొగ, దే. వి: చూ, యుగంధరము.
నొగచివర, దే. వి: చూ, పంగలగుంజ.
నొగులు, దే. వి. 1. వికలమగుట; 2: చూ, రూ-నెగులు; 3: చూ, శోకము; అ. క్రి. 4: చూ, వైకల్యమగు. ఉ హరి. 3, అ. 80; 5: చూ, నొచ్చు. 1; 6: చూ, నొచ్చు. 2.
నొగులుచు, దే. క్రి. రూ-నొగుల్చు-నొంచు. 1. నొగులఁజేయు, ఎడలించు; 2. నొప్పించు: చూ, హింసించు.
నొగుల్చు, —పై.—
నొచ్చికొక్కు, దే. వి. బ. చొంగ: చూ, లాల.
నొచ్చు, దే. అ. క్రి. 1; చూ, వేసారు; 2. దారిద్ర్యాదులచే పీడనొందు: నొగులు.

నొచ్చుకొను, దే. అ. క్రి: చూ, గ్రుక్కు. 1.
నొచ్చుకోలు, దే. వి: చూ, విప్రతీసారము. 1.
నొట్ట, వా. వి: చూ, రూ-నొష్ట. 'నొట్టచుక్క'.
నొడలదొంతి, దే. వి: చూ, వంశయము (అప్ర.)
నొడి, దే. వి: చూ, రూ-నుడి.
నొడికాఁడు, దే. విణ: చూ, నుడువరి.
నొడికారము, దే. వి: చూ, రూ-నుడికారము. (మాటచమత్కార మునకు.-కళా. 8, అ. 55; మాటకు.-అం, భా. ప్ర. 110.)
నొడికారి, దే. విణ. (నొడికారము + ఇ): చూ, రూ-నుడువరి. ఉ, హరి. 4, అ. 155.
నొడుగు, దే. వి, స. క్రి: చూ, రూ-నుడుగు.
నొడుచు, దే. స. క్రి. తప్పులుపట్టు.
నొడుపు, దే. వి. తప్పులుపట్టుట.
నొడువు, దే. వి, స. క్రి: చూ, రూ-నుడుగు.
నొప్పి, దే. వి. 1. బాధ: చూ, శోకము; 2: చూ, విపత్తు వై. 7, అ. 117; 3: చూ, శ్రమము. 1.
నొప్పించు, దే. ప్రే: చూ, హింసించు.
నొప్పిగుంటి, వా. వి: చూ, వ్యాధితుఁడు.
నొప్పియెత్తు, వా. స. క్రి: చూ, ఎత్తు. 29.
నొలి, వా. వి: చూ, శోకము.
నొల్లు, దే. స. క్రి. 1. బిడ్డలు నోటఁ బ్రేళ్లిడుకొని చప్పరించు; వా. 2. గ్రహించు, నొల్లుకొను.
నొవులు, వా. వి: చూ, నొలి.
నొవ్వి, దే. వి. రూ నొవ్వు. 1. వేదన: చూ, శ్రమము. 1; 2. తెవులు. పంచ. నా. 1, అ. 408; చూ, రోగము 1; 3: చూ, శోకము.
నొవ్వు, —పై.—
నొసటియొముక, దే. వి. అళి; చూ, శల్యము. 1.
నొసలు, వై. వి. = నిటల. రూ-నెన్నొసలు. (దేశ్యమని శ.ర.) 1. నుదురు: చూ, లలాటము; అం. 2: చూ, కళలుండు స్థలములు.
నొసలుబత్తుఁడు నోరుతోఁడేలు, జా. 'నసవు నొసలు బత్తుఁడును నోరు తోఁడేల, టన్నరీతి దోఁచుచున్నదిపుడు' (వైజయంతీ విలాసము.)
నొష్ట, వా. వి. నుదురు: చూ. రూ-నొట్ట. (లలాటము.)

నో

నోఁచు. దే. స. క్రి. నోము. పాండు. 2, అ. 30: చూ, వ్రత మాచరించు.
నోఁత, దే. వి. నోఁచుట.
నోటికితాళమువేయుట, జా. మాటాడకుండఁ జేయుట. "ఈపాటికి నోటికి తాళమువేయవచ్చును."(ధర్మజరాజసూయము)
నోటిపీగము, దే. వి. దేవతాప్రార్థనకై దౌడలయందు పట్టుకొనెడు చౌకపు లోహపుకమ్మి.
నోటీసు, వా. వి. ప్రకటన.
నోటు, వా. వి. 1. బదులుపుచ్చుకొని వ్రాసియిచ్చెడు ప్రామిసరీ నోటు; 2. రూపాయలుగా మార్చుకొనెడు బ్యాంకినోటు; 3. జ్ఞాపకార్థము వ్రాసియుంచుకొనెడు చుక్కా; 4 తాటాకులము.
నోటెండు, వా. వి: గుక్కెఁడు-గుక్కెఁడు, గుటక.
నోము, దే. వి. 1: చూ, వ్రతము; స. క్రి. 2: చూ, నోఁచు; 3. పోఁగొట్టు: చూ. భంగించు.
నోయు, దే. అ. క్రి. నొచ్చు; చూ, వేసారు.
నోరు, దే. వి. చూ, వదనము. 1; వా.వి: 2. నోరు ఇంటిపేరుగా గలవారు. "నోరివారు" (ఇట్లే శరీరావయవము లన్ని పేళ్లుగా వ్యవహరించెడి ఇంటిపేళ్లు:— బుఱ్ఱవారు, ముక్కువారు, గడ్డమువారు, లలాటంవారు, కాళ్లవారు ఇత్యాది.)
నోరుమెంగ, దే. విణ. చూ, మూఁగ. కళా. 3, అ. 238.
నోరుమెదల్పుట, జా. మాటలాడుట. "బ్రహ్మయు నోరు మెదల్ప లేని" పాండు. 3, అ. 151. మిన్నకిచవ నంత నోరు మెద పక' కళా. 3, అ. 238.
నోరూరు, దే. అ. క్రి. 1. రుచిగల వస్తువులను తినెడుకోరికచే నోటనీళ్ళూరు; 2: చూ, వాంఛించు పా. 3, అ. 51.
నోరెత్తు, దే. అ. క్రి. మాటాడయత్నించు: చూ, ఎత్తు. 23.
నోరోడిక, జా. మాటాడ సందేహింపక. "అచ్చట నోరోడ కాయన రచ్చలో" (శుద్ధాంధ్రనిరోష్ఠ్య నిర్వచన నైషధము.)
నోవరి, దే. విణ: చూ, నొప్పిగుంటి.
నోవి, దే. వి: చూ, రూ-నొవ్వి.
నోవు, —పై.—భార. ఉద్యో. 3. అ. 267.

నౌ

నౌ, సం. వి. ఔ. స్త్రీ. 1. ఓడ. (పదార్థమును గట్టును బొందించునది): చూ, హోడము; దే. వి. (1): చూ, రూ-నవు-నవ్వు.
నౌక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = నావ: చూ, నౌ. 1.
నౌకళకటన్యాయము, న్యా. ఓడలుబండ్లగును, బండ్లోడలగు నను రీతి.
నౌకాఖ్యము, అం: చూ, ఉత్తానికరణబంధములు.
నౌకాదండము, సం. వి. అ. పుం ఓడనడపుగడ; చూ, పీలి.2.
నౌకార్ధము: చూ, అర్ధనావము.
నౌకు, దే. వి: చూ, రూ-నవుకు.
నౌడుకొట్టు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నవుకుకొట్టు.
నౌబతు, వా. వి. మహారాజుల కోటముందు వాయించెడువాద్యము. "ఢంకా నౌబతులు."
నౌరు, దే. విణ: చూ, రూ-నవురు.

న్య

న్యంకువు, సం. వి. ఉ. పుం 1. ఇఱ్ఱి (తలవంచుకొని పోవునది): చూ, హరిణము. 1; 2. ముని: చూ, సన్న్యాసి.
న్యక్కారము, సం. వి. అ. పుం; చూ, పహేలనము.
న్యక్కృతి, సం వి. ఇ. స్త్రీ. —పై.—
న్యక్షము, సం. విణ. 1. అధమము; చూ, హీనము 1; 2: చూ. సర్వము.

న్యక్షుఁడు, సం. విణ: చూ, హీనుఁడు.

న్యగ్రోధము, సం. వి. అ. పుం. 1. మఱ్ఱి: చూ, వటము. 3; 2: చూ, శమి*; 3. భార: చూ, వ్యామము.

న్యగ్రోధాదిగణము, అం. మఱ్ఱి, మామిడి, జువ్వి, రావి, మేడి (5).

న్యగ్రోధి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, భల్లాతకి *

న్యర్బుదము, సం. వి. అ. న. 1. పదియర్బుదములసంఖ్య: చూ, సంఖ్య. 1; విణ 2. పదియర్బుదముల సంఖ్యగలది.

న్యస్తము, సం. విణ. ఉంచఁబడినది: చూ, వ్యూఢము. 2.

న్యా

న్యాదము, సం. వి. అ. పుం. కుడుపు: చూ, సాపాటు.

న్యాయము, సం. వి. అ. పుం. = నాయము. 1. తగవు, న్యాయబుద్ధి: చూ, సత్యము. 1; 2. స్వధర్మమువలన చలింపకుండుట: చూ, సత్యము. 1; అం. 3: చూ, తర్కము. 5; బ. 4: చూ, న్యాయములు; వా. 5. న్యాయము ఇంటిపేరుగాఁ గలవారు "న్యాయపతి-న్యాపతి" వారు.

న్యాయములు, అం. న్యాయమనఁగా పోలిక. (ఇవి సమయోచితముగాఁ గొన్నిచోట్లఁ బ్రయోగించినచోఁ గావ్యము శ్రావ్యముగా నుండును.) ఉదా:— అంకోలబీజన్యాయము మొ॥ కొద్దిగ అకారాదిని చూపఁబడెను.

న్యాయశాస్త్రము, వా. వి. న్యాయమనఁగా దృష్టాంతము. దీనివలనఁ దెలియఁబడని గవయాది పదార్థములను, తెలియఁబడిన గోవు మొదలగు పదార్థములను జూపి వీటివంటివే గవయాది పదార్థములని చెప్పి తెలుపవచ్చును. గమక ప్రమాణము మొదలైన షోడశపదార్థములం దొకటియగు దృష్టాంతపదార్థమునకు నామమైన న్యాయశబ్దముతో శాస్త్రమునకుఁ బేరేర్పడుపఁబడినది: (న్యాయశాస్త్రము ననుసరించువారే న్యాయపతి, న్యాపతి అను యింటిపేరు వారయిరి.

న్యాయాత్పథః ప్రవిచలంతి పదం నధీరాః, న్యా. ధీరులు న్యాయమార్గము నుండి కాలుఁగదల్పరు.

న్యాయాధికారి, సం. విణ: చూ, స్వామి. 3.

న్యాయాధిపతి, —పై.—

న్యాయాన్యాయములు, పా: చూ, యుక్తాయుక్తతలు.

న్యాయ్యము, సం. విణ. చూ, యోగ్యము. 2.

న్యాసము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఉనుమట: చూ, విన్యాసము 1; 2. ఇల్లడ: చూ, వాడిక.

న్యు

న్యుబ్జఖడ్గము, సం. వి. అ పుం. వాఁకు: చూ, బాణము. 1.

న్యుబ్జము, సం. వి. అ. న. 1 కర్మరంగమను వృక్షము; పుం. 2. దర్భతోఁజేసిన స్రుక్కు. (శ. ర.)

న్యుబ్జుఁడు, సం. విణ. 1. క్రిందుచూచువాఁడు; 2. తెవులుచే వంకరైనవాఁడు.

న్యూ

న్యూనపదము, అం. వాక్యదోషములలో నొకటి ("శ్రీరామచంద్రుని శరణు చొరమి హతుఁడయ్యెను." ఇందు రావణుఁడను పదము న్యూనము. పదలోపము కొన్నియెడల నపార్థమున కెడమిచ్చును. "పిల్లవాఁడైనను వానికిఁ బెద్దవానికున్నంత యున్నది." ఇందు తెలివియను పదము లుప్తము.): చూ, వాక్యదోషములు.

న్యూనము, సం. విణ. 1. తక్కువైనది: చూ, హీనము 1; 2. నిందింపఁదగినది: చూ, హీనము. 2; వా. 3. తగ్గుదలఁ గలది: చూ, వెలితి. 2.

న్యూనాధిక్యము, సం. వి. అ. న: చూ, వాసి. 4.

న్యూనోపమము, అం. వాక్యదోషములలో నొకటి (ఉపమయందు న్యూనతయుండెనేని న్యూనోపమము. ఉదా.— పీతాంబరుఁడైన హరిమేఘనిభుఁడు. మేఘముతోఁబోల్పఁదగిన గుణము నీలవర్ణము హరియందుఁ జెప్పకుండుటచే నుపమ చాలదు. ఇత్యాది): చూ, వాక్యదోషములు.

ప

ప, ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1. గాలి: చూ, వాయువు అం. 2: చూ, కవర్గము; 3: చూ, స్వరము. 2; 4: చూ, పరుషములు.

పంకక్షాళనన్యాయము, న్యా. బురదలోదిగి కాళ్ళుకడుగుకొనుటకంటె దూరముగా నొత్తిగిలుటయే మేలనురీతి.

పంకజము, సం. వి. అ. న. అసలుఁబుట్టువు. రూ-పంకేజము: చూ, సహస్రపత్రము.

పంకప్రక్షాళనన్యాయము, న్యా. అసుస్రుతొక్కనేల? కాలు కడుగవేల ?

పంకమగ్నగజన్యాయము, న్యా. బురదలో నేనుఁగు పడినచో దానినెత్తుట దుర్లభము. దాని నేనుఁగే యెత్తవలెననురీతి.

పంకము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. = పంకి: చూ, సుబ్బిక; బురద; 2. పాపము: చూ, వృజినము. 1; దే. వి. (1) పాలు. జై. 4, ఆ. 79: చూ, స్తన్యము.

పంకరుహము, సం. వి. అ. న: చూ, పంకజము. (రూ-పంకేరుహము.)

పంకా, వా. వి. కఱ్ఱచెక్కకు గుడ్డనతికి ద్రేలఁగట్టి లాగెడు యొకానొక పెద్దవిసనకఱ్ఱ. "పంకాలాగుము."

పంకి, వై. వి. = పంకము. య. 5, ఆ. 12; చూ, బురద.

పంకించు, వై. అ. క్రి. 1. = కంపః; చూ, నలించు. జై. 3, ఆ. 40; దే. స. క్రి. 2. పఠించు. జై. 6, ఆ. 85; పాండు, 2, ఆ. 41: చూ, పూయు.

పంకిణి, వా. వి. పరిమళద్రవ్యము లుంచెడు పాత్రము: చూ, పాత్రము. 6.

పంకిలమగు, మి. అ. క్రి: చూ, అసలుకొను.

పంకిలము, సం. విణ. బురదిగలది (పేళము): చూ, సీమ. 1.

పంకెన, దే. వి. తడి: చూ, స్రేమము.

పంకేజము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-పంకజము.

పంకేరుహము. సం. వి. అ. న; చూ, రూ-పంకరుహము.

పంక్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.= బంతి: చూ, శ్రేణి. 1; 2.= పది: చూ, పది; పా. 3. పదవ ఛందస్సునందుఁ బుట్టిన వృత్తము. భ-భ-భ-గ 7: చూ, వృత్తము. 1; 4. పంచమ ఛందస్సునందుఁ బుట్టినవృత్తము. ఒకభగణము రెండు గురువులు గలది: చూ, వృత్తము. 1.

పంక్తికంఠుఁడు, సం. వి అ. పుం. (పంక్తికంధరుఁడు) 1. పరుసగాఁగంఠములు గలవాఁడు; 2. రావణుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పంక్తికంధరుఁడు, —పై.—

పంగ, వై. వి. 1. రూ-ప్రగ్గ, పలవకొమ్మ. పాయగొమ్మ. స్వా 4, అ. 21: చూ, శాఖ; వా. 2. ఎడముగా చాఁచబడినరెండు కాళ్ళనడిమిబాగము. (అంగవంటిది.)

పంగటి, వై. విణ. ఎడముగలది.

పంగటించు, వై. స. క్రి. ఎడముగాచాఁచు.

పంగటికాళ్లవాఁడు, ద్వ. వి: చూ, సంజ్ఞువు.

పంగటికాళ్లు. వా. వి. బ: చూ, ముడికాళ్లు.

పంగనామము, ద్వ.వి. 1. నడుమ ఎడముగలుగ పంగవలెతీర్చిన తిరుమణి: చూ, బొట్టు. 1; వా. 2. పంగనామము ఇంటి పేరుగాఁగలవారు. (ఇవారి గుణాధిక్యమును తెలుపును.)

పంగము, వై. వి. దేవబ్రాహ్మణవృత్తులమీఁద దొరతనమువారు తీసెడు చతుర్థాంశమైన కప్పము: చూ. శిస్తు. 1.

పంగ-గుంజ, ద్వ. వి. 1: చూ, ఇఱుకుమార్గము; 2. కోడి పీఁట, నొగచివర. (సం. ప.)—అనుకర్షణము-అనుకర్షము.

పంగిడి, దే. వి. (రూ-పంగిడీ-పంగిణీ, పంగెన) ఓడము: చూ, వారి. 6.

పంగిడీ, — పై.—

పంగిడీయెత్తు, జా. మోసపుటెత్తు.

పంగు, దే. వి. 1: చూ, వెలుఁగు; వై. వి. 2.= భగః: చూ, భగము. 12.

పంగువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. శనిః చూ, శని; విణ. 2: చూ, కలి. 4.

పంగెన, దే. వి: చూ, రూ-పంగిడి

పంగ్వంధన్యాయము, న్యా. ఒకఁడుగ్రుడ్డి మఱియొకఁడు కుంటి. కుంటివానిని గ్రుడ్డివాఁడు మోచికొనిపోవుచుండెను. కుంటి వాఁడు మార్గము చెప్పుచుండెను. పరస్పరలాభమునకై పరస్పర సాహాయ్యము.

పంచకము, సం. వి. అ. న. 1. యుద్ధభూమి: చూ, భూమి. 1; స. 2. నాలుగునొకటి: ఇంద్రియము; (తె. ప.)— అయిదు. ఐదు. అరవడ, ఏను, చవ్వంచ-చౌవంచ-చౌవంచి; అం. 8. (అయిదు అంకములు గలవి)అంగములు, అగ్నులు (గార్హపత్యాది), అగ్నులు (పూర్వాగ్న్యాది), అమృతములు, అలంకారములు, అవయవములు (ప్రతిజ్ఞాది), అవస్థలు, అశ్వధారలు, ఆకాశములు, ఆరామములు, ఆసనములు, ఇంద్రియములు, ఇంద్రియవిషయములు, ఉత్తరవాదములు, ఉపచారములు, ఉపవాయువులు, కన్యకలు, కవ్యాదానాంగములు, కర్మేంద్రియములు, కల్పవృక్షములు. కాలములు, కావ్యములు, కృతసాక్షులు, కోశములు, కోశములు, క్రియలు, క్షీరములు, క్షేత్రములు, ఖండములు, గంగలు. గవ్యములు, గురుమూలములు, గౌడులు, జ్యోతిర్లింగములు. తంత్రములు. తన్మాత్రలు, తాళకళలు, తాళజాతులు, తిక్తగణము, తృణములు. దినాంగములు, దేవతలు, ద్రావిడులు, నాటకసంధులు. పంచగవ్యము, పంచతిక్తగణము, పంచాక్షరి, పంగిసూత్రములు, పర్వతములు, పాండవులు, పాయజ్ఞములు, పితలు, పుత్త్రులు, ప్రకరణములు. ప్రాణములు. బౌద్ధశాస్త్రస్కంధములు. భక్ష్యములు. భూతములు, మన్మథబాణములు. మహాపాతకములు, మహాయజ్ఞములు, మహావాద్యములు, మాతలు, మార్గములు, ముఖములు (శివునివి), ముద్రలు. యానములు, రంగులు, లఘుమూలము, లవణములు, లోహములు. వర్ణములు, విలుకాని స్థానములు, విష్ణ్వాయుధములు శకులు. శిఖలు, శిల్పులు, శివాసనములు, సంస్కారములు, సమాధులు. సామములు, సూత్రములు, సోమయజ్ఞములు, హవిర్యజ్ఞములు, హేత్వాభాసము ఇత్యాది (పందర్భానుసారముగ ఇందుగల శబ్దములకు "పంచ" అనునది మొదట చేర్చి యుచ్చరింపవలెను.)

పంచక్రియలు, అం. ఉక్తి, ఆదానము, గమనము, విసర్గము, ఆనందకము. (5).

పంచక్షేత్రములు, అం. శ్రీశైలము, కాశి, కేదారము, కాళహస్తి, పట్టిసము. (5)

పంచగవ్యము, అం. ఆవుపేడ, ఆవుపంచితము, ఆవుపాలు, ఆవుపెరుగు, ఆవునెయ్యి (5).

పంచగూఢము, సం. వి. అ. పుం. తాఁబేలు: చూ, వృత్తము. 4. (ఇట్లు పంచగుప్తము.)

పంచగౌడులు, అం. ఉత్కల, మైథిల, కనోజ, కాన్యకుబ్జ, సారస్వతులు (5): (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

పంచచామరము, అం. షోడశఛందోద్భవవృత్తము. జ-ర-జ-ర-జ-గ. 10: చూ, వృత్తము. 1.

పంచజనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మనుష్యుఁడు.

పంచజ్ఞానుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

పంచతన్మాత్రలు, అం. శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములు(5).

పంచతిక్తగణము, అం. మారేడుపిందెలు, వట్టివేరు, ధనియాలు, శుంఠి, తుంగముస్తెలు (5).

పంచత్వము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, మరణము; 2. పంచభావము.

పంచదశ, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1.= శుద్ధ. పదునైదు; 2: చూ, వృత్తము. 1.

పంచదశప్రకరణములు, అం. ప్రత్యక్తత్వ. పంచభూత. పంచకోశ, ద్వైత, మహావాక్య వివేకములు; చిత్ర, తృప్తి, కూటస్థ, ధ్యాన, నాటకదీపములు; బ్రహ్మానందమందు యోగానందము, బ్రహ్మానందమందు ఆత్మానందము, అద్వైతానందము, విద్యానందము, విషయానందము (15).

పంచదశి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అమవస: చూ, సూర్యేందు సంగమము; 2: చూ, పున్నమ.

పంచదైవతములు, అం. బ్రహ్మ, విష్ణువు. మహేశ్వరుఁడు రుద్రుఁడు, పదాశివుఁడు (5)

పంచనఖము, సం. వి. అ. పుం. పులి: చూ, శార్దూలము.

పంచనఖి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉడుము: చూ, బిలేశయ.

పంచపాత్రము, సం. వి. అ. పుం. 1. పంచపాత్రముల సమూహము: చూ, పాత్రము. 6; వా. 2. కోలగానుండు లోహపాత్రము (పంచపాత్రఅనియు): చూ, పాత్రము. 6.

పంచభద్రము, సం. వి. అ పుం. ఐదుచోట్ల మంచిసుళ్లుగల గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పంచమంగళము, సం. వి. అ. పుం. స్తన శిర కుంభ చూళికా పక్షో మధ్యములయందు మంచి సుళ్లుగల గజము: చూ, హస్తి.

పంచమజభాషలు, అం. కైశికి. ద్రావణ, తానోద్భవ, ఆభీరి, ఘూర్జరి, సైంధవి. దాక్షిణాత్య, ఆంధ్రి, మాంగళి, భావని (10).

పంచమము, సం. వి. అ. పుం. 1. కోయిల, చూ, పికము; అం. 2. రాగవిశేషము: చూ, స్వరము. 2 (నాభి. ఉరము, హృదయము, కంఠము, శిరస్సు అను అయిదు స్థానములం దునుబుట్టినది. కోయిలలచే విస్తరింపఁబడునది. సప్తస్వరములలో నొకటి); విణ. 3: అయిదవది-ఐదవది; 4. ఇంపైనది: చూ, హృద్యము;

పంచమలక్షిక, అం: చూ, టక్కజభాషలు.

పంచమషాడవజభాషలు, అం. వేళావళి. శుద్ధమౌళి, నట్ట (3) (భాష).

పంచమషాడవజవిభాష, అం: వల్లవిభాష. (1) పంచమషాడవజాంతరభాషలు.అం.లలిత,కిరణావళి. శకాద్యావళి.(3)(భాష).

పంచమి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పక్షమునందు అయిదవతిథి: చూ, తిథులు; 2. ద్రౌపది: చూ, సూన. 1; అం. 3; చూ, శుద్ధజాతులు.

పంచమిజవిభాష, అం. కౌసలి. (1) భాష).

పంచమిజవిభాషలు. అం. ధర్మాణి, అందోలిక (2).

పంచముఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. మాలఁడు: చూ, మాల (1; 2. అయిదవవాఁడు; 3: చూ, సమర్థుఁడు.

పంచముఖము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచాస్యము.

పంచముఖుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పంచాస్యుఁడు, అయిదు మోముల వేలుపు: చూ, శివుఁడు. (ఈశానము, తత్పురుషము, వామదేవము, సద్యోజాతము, అఘోరము అను 5 ముఖములు.)

పంచరత్నములు, అం: చూ, సంఖ్యాబద్ధము: (చూ, త్రికము. 7.)

పంచలక్షణము, అం. (అయిదులక్షణములుగలది) పురాణము. (పురాణమాత్రమునందెల్ల సాధారణముగ సర్గము, ప్రతిసర్గము, వంశము, మన్వంతరము, వంశానుచరితము అని పంచలక్షణములుండును. శ్రీకృష్ణభాగవతమునందు దశలక్షణలక్షితత్వము చెప్పఁబడియున్నది.)

పంచవటుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఉరస్కటుఁడు: చూ, మహావ్రతి.

పంచవీరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పూర్వజైనవిశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

పంచశరుఁడు, సం. వి. అ పుం: చూ, మన్మథుఁడు. (ఉన్మాదన, తాపన, శోషణ, స్తంభన, సమ్మోహనము లను నైదు బాణములు కలవాఁడు)

పంచశాఖము, సం వి. అ. పుం: చూ, హస్తము.

పంచసరము, సం. వి. అ. పుం.=బన్నసరి: చూ, భూషణము. 2

పంచసారము, సం. వి. అ. పుం.=పంచదార: చూ, శర్కర. 1.

పంచస్వరయుక్తరాగము, అం (ఔడవము): చూ, స్వరము 2.

పంచాంగము, సం. వి. అ. న. 1. (తిథి. వారము, నక్షత్రము, కరణము, యోగముల తెలిపెడిపొత్తము): చూ. అంగము. 9; పుం. 2. తాంబేలు: చూ, వృత్తము. 4; 3 ఒకానొక గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 4: చూ, హడిగలు; వా. 5. పంచాంగము ఇంటిపేరు గలవారు.

పంచాంగములు, అం: చూ, పంచాంగము. 1.

పంచాంగపుష్పితము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచభద్రము.

పంచాంగులము, సం. వి. అ. పుం. ఆముదము: చూ, వ్యడంబకము.

పంచాక్షరీమహామంత్రము, అం. న-మ-శి-వా-య (లేక) న-మ-శి-వ-య: చూ, మంత్రము. 1.

పంచాణుఁడు, సం. వి. అ. పుం.=పంచాణపువాఁడు. శిల్పి: చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

పంచాదశ, అం. సంఖ్యాబద్ధమందొకటి: చూ, త్రికము. 7.

పంచాననము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచాస్యము.

పంచాననుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చూ, శివుఁడు.

పంచామృతములు, అం. 1: చూ, తంత్రములు; 2: చూ, అమృతము. 9. (పీనిమిశ్రము.)

పంచాయతి, వా. వి: చూ, అయిదుగురికూటమి.

పంచార్చి, సం. వి. న్. స్త్రీ. బుధుఁడు: చూ, సౌమ్యుఁడు 1.

పంచాలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=పంజళము: చూ, స్వరము. 2.

పంచావటము, సం. వి. అ. పుం. ఉరస్కటము, బాలురకట్టుబట్ట: చూ, వస్త్రము.

పంచావయవములు, అం. ప్రతిజ్ఞ, హేతువు, ఉదాహరణము, ఉపనయము, నిగమనము (5).

పంచాస్యము, సం. వి. అ. పుం. తెఱనోటిమెకము: చూ, సింహము.

పంచాస్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచముఖుఁడు.

పంచితము, దే. వి. అవుఉచ్చ: చూ, మూత్రము.

పంచిటిలు, దే. అ. క్రి. రూ-పంచితిల్లు. గోవుమూత్రమువిడుచు.

పంచియ, వై. వి. రూ-పంచె. కట్టుకొనుపెద్దపంచె; కట్టుకొను చిన్నపంచె; అంగవస్త్రము: చూ, వస్త్రము.

పంచివేత, దే. వి. 1. ఒక్కొక్కనిపై నియమించినచందా; వా. 2. పంచిపెట్టుట.

పంచేషువు, సం. వి. ఉ. పుం. చూ, మన్మథుఁడు.

పంచోత్తరవాదము, అం. సామాన్యనిరుక్తి, సవ్యభిచారము, సత్ప్రతిపక్షము, అసిద్ధము, బాధ (5).

పంచ, వై. వి. = పార్శ్వ - ప్రాంతః. రూ - పంచపాక - పాక-పంచపాళి-పంచాది) ఇంటిప్రక్క ప్రదేశము, ఇంటి ప్రక్క వంచి కట్టినకట్టడము (అనియు). ఉ. హరి. 4, ఆ. 270: చూ, సదనము. 1; 2. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; వా. 3: చూ, రూ-పంచియ; విశ. 4. అధికము: చూ, హేరాళము. 1.

పంచకము, దే. వి. 1. గుఱ్ఱముయొక్క పశ్చాత్ప్రదేశము. సా. 1, ఆ. 31: చూ, హయము; వై. వి. 2: అయిదుతూములు, ఏదుము, ఏనుము. (20 కుంచములు).

పంచ-రపాటులు, ద్వ. వి. బ. అత్యధికదుఃఖములు. కాశీ. 4, ఆ. 18: చూ, శోకము.

పంచగౌడులు, అం. "సారస్వతాః కన్యకుబ్జా గౌడా ఉత్కల మైథిలాః । గౌడాః పంచవిధాః ప్రోక్తా వింధ్యాదుత్తర వాసినః". సారస్వతులు, కన్యాకుబ్జులు, గౌడులు, ఉత్కళులు, మైథిలులు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

పంచదార, వై. వి. = పంచసారః: చూ, శర్కర. 1.

పంచదారతిండి తేజిరౌతు, ద్వ. వి: చూ, మన్మథుడు.

పంచద్రావిడులు, అం. "మహారాష్ట్రాంధ్రద్రవిడాః కర్ణాటాశ్చైవ ఘూర్జరాః । ద్రావిడాః పంచధాప్రోక్తా విన్ధ్యదక్షిణవాసినః"॥ మహారాష్ట్రులు, ఆంధ్రులు, ద్రావిడులు, కర్ణాటకులు, ఘూర్జరులు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

పంచపాక, ద్వ. వి: చూ, పంచ. 1.

పంచపాళి. —పై.—

పంచబంగాళము, వై. విశ. దూరము. కాశీ. 1, ఆ. 122: చూ, విప్రకృష్టము.

పంచపట్టె, వై. వి. అయిదుపట్టెలు. (రుక్మాంగదచరిత్ర. 1, ఆ.)

పంచవన్నియ, వై. వి. = పంచవర్ణః. రూ-పంచవన్నె: చూ, వర్ణము. 6.

పంచవన్నెబిరుసులు: వా. వి. బ: చూ, బాణసంచు.

పంచాణంపువాడు, వై. వి. =: చూ, పంచాణుడు. (రూ-పంచాణమువాడు - పంచాణపువాడు - పంచాణంబువాడు) (ద్వయమవి కొందఱు.)

పంచాణము, వై. వి. = పంచానన: చూ, శిల్పము. 1.

పంచాది, ద్వ. వి: చూ, పంచ. 1.

పంచారతి, వై. వి. = పంచరాత్రిక; చూ, ఆళఘారతి.

పంచారము, వై. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2: చూ, వ్యాపనము.

పంచారించు, వై. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించు. పాండు. 3, ఆ. 179; 2. అతిశయించు. కాశీ. 6, ఆ. 125; చూ, సందడించు.

పంచు, దే. స. క్రి. రూ-పనుచు. 1. ఆజ్ఞాపించు. భార. ఆది. 1, ఆ. 30: చూ, సెలవిచ్చు; 2. పుచ్చు: చూ, సెలవిచ్చు; 3: చూ, భాగించు; 4: చూ, పంపు. 11.

పంచె, వై. వి: చూ, రూ-పంచియ.

పంజరము, సం. వి. అ. న. 1. = పంజరము: చూ, పదనము. 1; 2. గవుసెన: చూ, వస్త్రము; పుం. 3: చూ, శరీరము; 4. శరీరముయొక్క యెముకలగూడు: చూ, శల్యము. 1.

పంజి, దే. వి: చూ, పంగము.

పంజిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1; చూ, పింజనము: వా. 2: చూ, పింజిక.

పంజియ, వై. వి. = భార్గి. రూ-పంజె. బారంగిః: చూ. హంజిక.

పంజీకరుడు, సం. వి. అ. పుం. కరణము: చూ, సంప్రతి.

పంజె, వై. వి. 1: చూ, రూ-పంజియ.*; 2. దారిద్ర్యము: చూ, సీదరము. 1: 3. దరిద్రుడు చూ, శాతుడు. 1.

పంజెతనము, వై వి: చూ, అవిక. రామా. 4, ఆ. 168.

పంజ, వై. వి: చూ, అవిక. రామా. 4, ఆ. 168.

పంజన, దే. వి. నిగరమైనది. (అ ప్ర.)

పంజరము, వై. వి. =; చూ, పంజరము. 1. అచ్చ. అ, కాం. 90.

పంజళము, వై. వి. = పంచాలి. కాశీ. 6, ఆ. 265; చూ, స్వరము. 2.

పంజాయి, దే. వి. అగ్గిబొడి, హంస. 3, ఆ. 28: చూ, స్నేహాళము.

పంజు, దే. వి. 1. దివటీ: చూ, స్నేహాళము; 2: చూ, పంజాయి; 3. విడవలిలోనగువానికట్ట. రామా. 5, ఆ. 41: చూ, విడవలి; 4. విడవలిలోనగువాని గంట; చూ, విడవలి.

పంజులకమ్ములు, దే. వి. బ. రత్నములుచెక్కిన కమ్ములు. ఉ, రా. 3, ఆ. 81: చూ, భూషణము 2.

పంట, దే. వి. 1. పండుట; 2. కృషి: చూ, వ్యవసాయము; 3; చూ, ఫలము. 1; 4. వరిపైరు: తద్వి-మార్గశిరమాసము నందు కోతకువచ్చుపంట: తొలుకారు. సారవా. చూ, సస్యము. 1.

పంటకాపు, దే. వి. 1: చూ, వ్యవసాయి; 2. పంటరెడ్డి: చూ, రెడ్డి.

పంటపొలము, వా. వి. 1. పండిననేల: చూ, భూమి. 1; 2. పండెడునేల: చూ, భూమి. 1.

పంటరెడ్డి, దే. వి: చూ, పంటకాపు. 2.

పంటవలతి, దే. వి. నేల: చూ, భూమి. 1. పా. 1, ఆ. 24. (ఇట్లు పంటచెలి, పంటపొలతి.)

పంటవలతి తోడికోడలు, దే. వి: చూ, లక్ష్మి. 1. ఆం పదా. సుర 14.

పంటసాల, ద్వ. వి. (ధాన్యాదులు పోసెడు గాదె, పాతఱ, పురి, కొట్టు, పొణక, బోరెము లోనగువానిస్థానము; మఱియు ధవాదికము దాచుకొనెడు బొక్కసము లోనగువాని స్థానము): తద్వి.-౧. గాదెకు.—కణజము. గరిసెగటిసె,

గవిసె, గాజె-గాదె, గుమ్మి- (సం. ప.) — అధిష్ఠానము, కంతువు, కుశూలము-కుసూలము, కృదరము, కోష్ఠము, వ్రీహ్యాగారము; ౨. పాతఱకు — కణజము, దూబ,పాతఱ. (సం ప.)—గుప్తి; ౩.పురికి.—కూటు, పురి; ౪. పొణతకు.- కుమి-కుమ్మి, కూటము, కొట్టె, గుమి, పొడక-పౌణక, బొట్ట; (సం. ప.)—అవలలము; ౫. బోరెమునకు -బోరెము; వడ్లు ఉప్పు లోనగు రాసులుండెడు చోటునకు.-కొటారము.- కొటారు-కొట్టరువు,గొదాము,పంటసాల; ౬.బొక్కసమునకు:- ఉగ్రాణము. ఖజానా, పంటసాల, బండరము-బండారము- బండారు-బండరువు, బొక్కసము, మలుగు (సం. ప.)— కోశము-కోషము. గంజము, భండారము, భాండాగారము; ౭. సామాగ్రుల కొట్టునకు.—ఉగ్రాణము, కొట్టడి, కొట్టము- కొట్టాము-కొట్టు-కొఠారు, గిడ్డంగి. (సం. ప.)— కోశము- కోషము-కోష్ఠము. కోష్ఠాగారము. (మిగత విశేషాదులకు చూ, "సదనము. 1.")

పంటి, దే. వి: చూ, రూ-పనఁటి.

పంటించు, దే. అ. క్రి. 1. జాగుచేయు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 124; చూ, వివరించు: 2; చూ, సంక్రమించు.

పంటితెపులు, వా. వి: పుప్పి-పుప్పి. (సం. ప.)అర్బుదము.

పంటియ, దే వి. రూ. పంటె-పఱఁటె-పంటెకోల. పంటెకఱ్ఱ. సాలెవాఁడు నూలుచుట్టెడు సాధనము: చూ, మగ్గము. 1.

పంటె, —పై.—

పంటెకఱ్ఱ, —పై —

పంటెకోల, —పై.—

పంట్ర, దే. వి. బిల్లలుగల అలుఁగులు మూఁడు నాలుగు గల కఱ్ఱ; పంట్రకోల, బల్లగోల.

పంట్రకోల, —పై.— స్వా. 4, ఆ. 54.

పంట్రించు, దే. స. క్రి. పంట్రతోఁ బొడుచు.

పండ, సం. వి ఆ. స్త్రీ. యథార్థమెఱిఁగిన బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2.

పండగ, వా. వి: చూ. రూ-పండుగ.

పండాకు, వా. వి రూ-పండుటాకు: చూ, సొరుగాకు.

పండాబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, ఉత్కళులు. (ఉత్కళదేశ దేవాలయములలో పూజారులుగ నుందురు. సామవేదులు, శుక్లయజుర్వేదులుగూడ నున్నారు.); చూ, బ్రాహ్మణులు.

పండించు, వా. స. క్రి. 1: చూ, వంచించు; 2. పండఁబాఱిన కాయలు కావువేయు; 3 శవమునుకాల్చు; 4. ఆటలో గెలుపును పొందించు.

పండితః పండితం దృష్ట్వా శ్వానవత్ ఘుర్ఘురాయతే, న్యా. పండితుఁడు మతొకపండితునిఁజూచి కుక్కవలె గుఱ్ఱుపెట్టును

పండితబ్రాహ్మణులు, అం. 1: చూ, నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులు; 2: చూ, కపూరియె బ్రాహ్మణులు.

పండితుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = పండితులు. 1: చూ; విద్వాంసుఁడు; 2: చూ, వ్యాపారి.

పండు, దే. వి. 1: చూ, ఫలము. 1; విశే. 2. పండినది; వా. 3. జయము; 4. గెలుపు; అ. క్రి 5: చూ, ఫలించు; 6. చూ, శయనించు, పంచ. వేం. 1, ఆ. 218.

పండుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = పేడి: చూ, షండుఁడు.

పండుకొను, దే. అ క్రి: చూ, శయనించు.

పండుగ, దే. వి. (రూ-పండగ-పండుగు-పండువ-పండువు) 1: చూ, సంతోషము; 2: చూ, సంబరము. 3; 3. సంక్రాంతి లోనగు పండుగ: చూ, సంబరము. 3-౧౧.

పండుగు, దే. వి: చూ, రూ-పండుగ.

పండుచేప, దే. వి. ఝషము: చూ, మత్స్యము. 1.

పండుటాకు, వా. వి: చూ, రూ-పండాకు.

పండుపంతిముఖదంట, ద్వ. వి. చిలుక చూ, శుకము. వేం. ఆం. 99.

పండువ, దే వి: చూ, రూ-పండుగ.

పండువంటికాఁపురము, జా. సమస్తసంపదలతో నిండియున్న కాఁపురము.

పండువు, దే. వి: చూ, రూ-పండుగ.

పండువెన్నెల. ద్వ వి. పూర్ణచంద్రిక: చూ, వెన్నెల.

పందెబ్బది, ద్వ. వి. ఒకరకము పందెపుకోడిపుంజు: చూ, పుంజు.

పందేరము, వై. వి. = భిక్ష: చూ, భిక్షము. సా. 1, ఆ 23.

పంద్రెండు, ద్వ. స. (పది + రెండు : చూ, ముచ్చెకము.

పండ్లపాచి, వా. వి. దంతమలము: చూ, శమలము.

పండ్లమ్రాఁకు, దే. వి. రూ-పండ్లమ్రాను. 1. చేలయందుగల పైరులోని గాదముపోవునట్లు దున్నెడు సాధనము; 2: అవంధ్య, అవంధ్యము ఫలేగ్రహి. (గొడ్డువోక ఫలించెడు మ్రాఁకు.)

పండ్లమ్రాను, వా. వి.—పై.—

పండ్లుకొఱుకుట, జా. అధికముగ కోపపడుట. 'పాపితుండు రుఁడా యంచుఁ బండ్లుకొఱుకుకొంచు'(రాజాపూర్ణోదయము.)

పంతకాఁడు. ద్వ. విశే. (పంతము + కాడు) 1. పోటీచేయువాఁడు; పోటిగాఁడు; 2. ప్రతిజ్ఞకలవాఁడు; 3. పౌరుషము గలవాఁడు.

పంతగించు, వై. అ. క్రి. 1: చూ, పోటీచేయు; 2. ప్రతిజ్ఞ చేయు: పట్టు, పట్టుపట్టు; 3: చూ, నెలవిచ్చు.

పంతము, వై. వి. 1. = స్పర్ధ. రూ-పంతు. ఉ, హరి 5, ఆ. 178: చూ, స్పర్ధ. 4; 2. పౌరుషము. ఉ, హరి. 3. ఆ. 47: చూ, శక్తి. 1; 3, రీతి: చూ, విధము. 1; 4. పోటీ. కళా. 1, ఆ. 146: చూ, స్పర్ధ. 1.

పంతు, వై. వి. 1. = స్పర్ధ: చూ, రూ-పంతము. 1; దే. వి. 2. మేలిమి: చూ, హెచ్చు. 1; విశే 3. మేలు: చూ, శుభము. 1.

పంతులమ్మ, వా. వి. ఉపాధ్యాయిని: చూ, భార్య. 1- రా: చూ, స్త్రీ.

పంతులు, వై. వి. బ. = పండిత. (దేశ్యమని శ. ర.)1. అయగారు-అయవారు-అయ్యగారు-అయ్యవారు, ఒజ్జ-ఓజ, చదువులయ్య, తాతరు. (సం. ప. —అవబోధఁకుడు, ఇజ్య, ఉపాధ్యాయుఁడు, కలాదుఁడు, గురువు, తీర్థము, తీర్థుఁడు, దేశకుఁడు, ద్రోణుఁడు; తద్వి.—నాట్యోపాధ్యాయుఁడు.—నట్టువాఁడు: మిగతవానికి: చూ, "సురాచార్యుఁడు");2. బ్రాహ్మణులలో గొప్ప యుద్యోగస్థులకును, లౌక్యులకును, నియోగులు లోనగువారికిని పూజ్యవాచకము. (దేశ్యమని శ. ర.)

పంథ, సం. వి న. పుం. త్రోవ : చూ, మార్గము. 1.
పంద, వై. విణ. 1 పిఱికి. భార. అర. 6, ఆ. 245: చూ, వెఱపరి; 2: చూ, షండుఁడు.
పంది, దే. వి: చూ, సూకరము. (దీని భేదములు.— ఊరబంది, అడవిపంది ముండ్లపంది.)
పందికొక్కు, దే. వి. రూ - కొక్కు : చూ, మూషికము.
పందికొమ్ము, వా. వి. పందికోఱ: చూ, పల్లు. 1.
పందికోఱ, —పై.—
పందిగడ్డ, ద్వి. వి: చూ, శృంగాటకము *.
పందిగోరు, ద్వి. వి. వేఁటకాని సాధనము : చూ, బాణము. 1.
పందితోఁక, వా. వి. ఋషభము: చూ, వాలము. 1.
పందిపీఁట, ద్వి. వి. గాఁడీమొదలగు ఎక్కుడుబండ్ల చివరను పందిమూతివలె మార్గను లోనగువానితోఁజేసి యమర్చిన పరికరము : పందిముక్కు, పందిమూతి, మట్టియ - ముట్టె.
పందిపోటు, దే. వి. పందినిపొడిచెడి యీఁటె. రూ- పందీఁటె : చూ, బాణము. 1.
పందిముక్కు, దే. వి: చూ, పందిపీఁట.
పందిమూతి, —పై.—
పందియము, వై. వి. = పణిత : చూ, రూ - పందెము.
పందిరి, దే. వి. రూ-పందిలి. కాయమానము చూ, సదనము. 1.
పందిలి, —పై.—
పందీఁటె, దే. వి : చూ, రూ - పందిపోటు.
పందుము, వై. వి. పదితూములు : చూ, రూ - పదుము.
పందెకాఁడు, ద్వి. వి. రూ - పందెపుకాఁడు. జూదకాఁడు, జూజరి, జూదకాఁడు, జూదరి, (సం. అక్షికుఁడు, ద్యూతకారుఁడు. విప్రి. 7, ఆ. 124 : చూ, హారకుఁడు. 2.
పందెపుకాఁడు, ద్వి. వి: చూ, రూ - పందెకాఁడు. అం, పదా. నర. 53.
పందెపుకోడి, వా. వి: చూ, రూ - పుంజు
పందెనమందుము, వా. వి. పదునెనిమిది తూములు.
పందెమిడు, వా. స. క్రి. ఒడ్డు, కాయు.
పందెము, వై. వి. = పణిత. రూ- పందియము. 1. ఒట్టినము. జూజములోనగు వానియందు ఓడెడువాఁడు గెలిచెడివాని కిచ్చునట్లు పంతమాడి పెట్టెడు ధనాదికము: చూ, వ్యవహారము. 4; 2. దాయము, జూజము : చూ, వ్యవహారము. 4.
పందేరము, దే. వి. ధనాదికము పంచిపెట్టుట: చూ. పంపిణి. 1.
పందొమ్మందుము ద్వి. వి. పందొమ్మిది తూములు.
పందొమ్మిది, ద్వి. స. ఏకోనవింశతి.
పందొమ్మిదిమెట్టు, అం. ఒకానొక రాగము : చూ, స్వరము. 2: (చూ, గానశాస్త్రపండితుఁడు.)
పంపకము, దే. వి. 1. పంచుట : చూ, భాగము. 1; 2. పంపుట; చూ, ప్రేషణము.
పంపర, సం. వి ఆ స్త్రీ : పంపరపనస *.
పంపరపనస, మి. వి. — పై.—; తద్వి. — పుల్లపంపరపనసకు. — పుల్లపంపరపనస. (సం. ప.) —అ(ఆ)మ్లపంపర, కుంభీబోజము.
పంపించు, దే. స. క్రి : చూ, పంచు. 1-2-11.

పంపిణి, దే. వి. 1 : చూ, పందేరము; 2. కట్టువడి.
పంపు, దే. వి. 1 : చూ, వ్యభిచారము. అం, పదా. నర. 99; 2. ఆజ్ఞ. జై. 7, ఆ. 96 : చూ, సెలవు; 3. ఆజ్ఞాపింపఁబడినపని. నిర్వ. 8, ఆ. 82; 4 : చూ, రూ - పంపకము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 9; 5. దాస్యము. అం, పదా. నర. 67 : చూ, సేవ; 6. పరిమళ్ళపరుస. వసు. 1, ఆ. 99 : చూ, భూమి. 1; వై. వి. 7. మారణకర్మము : చూ, హింస. 1; 8. వీశెలో 8 వ వంతు (15 తులములు.); 9. అభిచారవాచకము; స. క్రి. 10 : చూ, సెలవిచ్చు. నిర్వ. 5, ఆ. 102; 11. ఆరుగఁజేయు : అంపు అనుచు-అన్చు-అనుపు. పంచు- పంపించు- పనుచు-పన్చు- పుచ్చు వా. వి. 12. గాలిలోనగువాని నెక్కించు గొట్టము.
పంపుట, వా. వి : చూ, ప్రేషణము.
పంపుపడు, ద్వి. అ. క్రి. ఆజ్ఞాపింపఁబడు : జై. 4, ఆ 122 : చూ, సెలవిచ్చు.
పంపుపెట్టు, దే. స. క్రి. ఆజ్ఞాపించు : చూ, సెలవిచ్చు.
పంబ, వై. వి. = పణవము : చర్మవాద్యవిశేషము; "పంబనాదము." : చూ, వీణె
పంబలవాఁడు, వా. వి. బ. పంబవాయించెడువాఁడు.
పంబిన, వా అవ్య. భృశార్థకము : చూ, భృశము. 3.
పంబు, దే. వి. 1. ఎద్దుమీఁద వేసెడు పెద్దసిద్దె : చూ, సిద్దె; 2. జయము; అం, పదా. నర. 116 : చూ, విజయము 1; అ. క్రి. 3: చూ, సందడించు.
పంబుదాళ్లు, దే. వి. బ. దేనినేని ఈడ్చికట్టెడి త్రాళ్ళు : చూ, సూత్రము. 1. (పంబుత్రాళ్లు అనియు)
పకపక, దే. వి. రూ - పకాపక. నవ్వుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 148 : చూ, హహాహా.
పకాపక, —పై.—
పకాలి, దే. వి: చూ, రూ - పక్కాలి.
పకాలు, వా. వి: చూ, పకపక.
పకీరు, వా. వి. 1. మహమ్మదీయుల బైరాగి; 2 మహమ్మదీయుని చిహ్నము; 3. బిచ్చగాఁడు.
పకీలు, దే. వి. పేయుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము : చూ, హహహా.
పకోడి, వా. వి. రూ - పగోడా : చూ, భక్ష్యము.
పక్క, వై. వి. = పక్ష. రూ - ప్రక్క. 1 : చూ, పార్శ్వము 2: 2 : చూ, ప్రక్క. 2; 3: చూ, సహాయము; 4: చూ, పక్షము. 1; దే. వి. 5 : చూ శయ్య.
పక్కణము, సం. వి. అ. పుం. బోయపల్లె : చూ, దేశము.
పక్కణి, వై. వి = భరణి. దబ్బి రూ - పక్కిణి. (దేశ్యమవి శ. ర.) : చూ, పాత్రము. 6.
పక్కము, వై. వి.= పక్షము. 1 : చూ, పక్క. 4; 2: చూ, స్నేహితుఁడు; 3 : చూ, పక్క. 3; విణ. 4. తోడు : చూ. పక్క. 5.
పక్కా, వా. విణ. పక్వమైన, స్థిరమైన, నిండు "పక్కారంగు" "పక్కా వ్యవహారము."
పక్కాలి, దే. వి. రూ - పకాలి : చూ, తగడము.

పక్కి, వై. వి. 1. = పక్షి : పులుఁగు : చూ, పక్షి; 2. = స్పృక్కా. స్పృక్కాయను గంధద్రవ్యము. రూ - పక్కియ - పక్కె : చూ, రాజార్ణము; వా. 3. రీతి : చూ, విధము. 1.

పక్కిడాల్వేలుపు, ద్వ. వి. గరుడధ్వజుఁడు : చూ, విష్ణువు. 1.

పక్కిణి, వై. వి. = : చూ, రూ - పక్కణి.

పక్కిపాప, వా. వి. పక్షిపిల్ల : చూ, పక్షి.

పక్కియ, దే వి. రూ - పక్కె. 1. (రూ - పక్కె - ప్రక్క - ప్రక్కి - ప్రక్కె -) బరివెంక* : చూ, శాఖోట; వై. వి. 2. = పక్షః. భార. అర. 1, ఆ. 306 : చూ, పార్శ్వము. 2; 30 పక్షము. అం. భా. ద్వి. 138 : చూ, ప్రక్క. 2; 4. ఒకానొకచేఁప : చూ, మత్స్యము. 1.

పక్కిరాయఁడు, వై వి : చూ, హరివాహనుఁడు.

పక్కు, దే. వి. 1 : చూ, వృద్ధుఁడు; 2. ఎండిన మెతుకు : చూ, సాదము. (1); 3. ఎండినపట్టు; 4. నవ్వుటలోనగు వానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. స్వా. 4, ఆ. 103 : చూ, హూహూ (ఆమ్రేడితమందు పక్కుపక్కు.)

పక్కున, దే. ద్ర. క్రి. విణ. తటాలున స్వా. 3, ఆ. 69 : చూ, వేగము. 3.

పక్కె, చూ, రూ - పక్కియ. (చేఁపలలోని భేదములు. —. చందమామపక్కె, బుద్దపక్కె మొదలగునవి.)

పక్కెర, వై. వి. = ప్రఖరః. 1. గుఱ్ఱము లోనగువాని అంగీ, కంబళము. పా. 4, ఆ. 76; భార. అర. 1, ఆ. 378; భార. ద్రో. 1, ఆ. 353; భార. విరా. 3, ఆ. 131; భో. 3, ఆ. 238; చూ, ప్రఖరము; 2. కవచము: చూ, వారవారణము.

పక్కెరాలు, ద్వ. వి. అంతఃపురకావలికత్తె. రామా. 6, ఆ. 171: చూ, స్త్రీ.

పక్త్రిమము, సం. విణ. 1. పండినది: చూ, శ్రాణ. 2; 2. పండఁబడినది: చూ, శ్రాణ. 2.

పక్వమగు, మి. అ. క్రి: చూ, ఫలించు.

పక్వము, సం. విణ. 1. పరిపాకముఁ బొందినది. (నశింప నాయత్తమైనది); 2. చేటుమూఁడినది: చూ, పరిణతము. 1.

పక్షకము, సం వి. అ. పుం. దిడ్డివాకిలి: చూ, సదనము. 1.

పక్షగ్రహణము, అం: చూ, సూర్యగ్రహణము.

పక్షచరము, సం. వి. అ. పుం తనకదుపునుబాసి యొంటిఁ జరించెడి యేనుఁగు: చూ, హస్తి

పక్షచరుఁడు, సం వి. అ. పుం. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

పక్షజన్ముఁడు, సం. వి. న్. పుం — పై. —

పక్షతి, సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1. పాడ్యమి; చూ, హరివాసరము; 2: చూ, ఱెక్కమొదలు.

పక్షపరిమాణప్రశంస, అం: చూ, ప్రమేయములు.

పక్షపాతము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకప్రక్క కొఱఁగుట; వా. 2. పక్షపాతబుద్ధితో వర్తించుట. (ఒకపక్షము పని చేయుట): చూ, వలపక్షము.

పక్షభాగము, సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగుయొక్క పార్శ్వభాగము: చూ, హస్తి.

పక్షము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పక్క - పక్కము, నెలయందు పదునైదుదినములు, (ఇది ద్వివిధము.—శుక్ల (శుద్ధ) పక్షము; కృష్ణ (బహుళ) పక్షము ౧.-శుక్లపక్షమునకు.— ధవళపక్షము, శుక్లము, సితపక్షము. (తె.ప.)-తెలిపక్కము, తొలుపక్కము; ౨.- బహుళపక్షమునకు. — అసితపక్షము, కృష్ణపక్షము, కృష్ణము, బహుళపక్షము (తె.ప.) — కతిపక్కము, మలుపక్కము; పక్షమునకు. — (తె.ప.)— పక్క-పక్కము, (మిగతవానికి "చూ, శుక్లము. 3"); 2: చూ, ఱెక్క. 1; 3. = ప్రక్క-పక్క. వైపు: చూ, పార్శ్వము. 2; 4. ప్రక్కయిల్లు: చూ, సదనము. 1; 5: చూ, విరోధము; 6. బలము: చూ, శ కి. 1; 7. రాజెక్కిడి యేనుఁగు: చూ, హస్తి; 8. ప్రొయ్యినోరు: చూ, ప్రొయ్యి; 9: చూ, స్నేహితుఁడు; 10: చూ, సహాయుఁడు. 1; 11. తర్కవిషయసాధ్యము; 12. ఏటము: చూ, ప్రక్క. 2; 13. కేశతత్పర్యాయముఁకు పరమైనచో పమూహము. "కేశపక్షము" మొ: చూ, సమూహము.

పక్షములు, అం. 1: చూ, పక్షము. 1; 2. కుడిఱెక్క, ఎడమఱెక్క; 3. వాదిపక్షము, ప్రతివాదిపక్షము; 4. పాండవులపక్షము, కౌరవులపక్షము ఇత్యాదు లూహ్యంబులు; 5. వ్యూహాంగములు

పక్షవంచితము, అం: చూ, సంయుతహస్తములు.

పక్షవాతము, సం. వి. అ. పుం. శరీరమును ఒకప్రక్క కొరగఁ జేసెడి రోగము: చూ, రోగము. 1.

పక్షాంతము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పున్నమ; 2. అమవస: చూ, సూర్యేందుసంగమము.

పక్షాంతరము, వా. సం. అవ్య. 1. ఆలోచింపఁగా ఒకపద్ధతిని; 2. మఱొకప్పుడు

పక్షి, సం. వి. న్. పుం = పక్కి. (ఱెక్కలుగలిగినది) 1. చిలుక మొదలైనది: అండజము, అగౌకసము, అనేకజము, అభ్రగము, ఉకము, ఉత్పతము, కటాకువు, కాహళము, కీకశాస్యము, కీకసాస్యము, కీశము, కుక్షిము, కుటరువు, కులాయస్థము, క్రాంతువు, ఖగము, ఖచరము, ఖజాకము, ఖేటము, ఖేలి, గరుత్మంతము, గాంధారరాజము, చంచుభృత్తు, తపము-తపస్సు, తరుశాయి, తుండి, దివౌకసము, ద్విజన్మము, ద్విజము, ద్విజాతి, నగౌకసము, నభస్సంగమము, నాడీచరణము, నీడోద్భవము, పతంగము-పతగము, పతత్తు-పతత్త్రి పతి, పత్రరథము, పిత్సంగము, బంధురము - బంధూరము, వారంకము, వాజి, విహగమము-విహంగము - విహగము, వికిరము, విష్కిరము, విహాయము-విహాయసము, వ్యోమచారి. శకుంతము, శకుంతి, శకునము, శకుని. (తె ప.)— ఇరుఁబుట్టువు, గువ్వ, గూఁడుకానుపు, గ్రుడ్డుకానుపు, పక్కి, పిట్ట, పులుఁగు, పులువు; తద్విశేషములు — ౧. పర్యాయపదములఁ జూపెడివి:— కొంజు, హరివాహనుఁడు (గరుత్మంతుఁడు); సకినంపుఁబులుఁగు (గుర్లగూబ); డేగ (శ్యేనము); జీనువాయి, జీలుఁగు, తీతువు, తైలపాయిక, దాత్యూహము, పాలపిట్ట, పాపురము, సాఁకుడుపులుఁగు (పికము), పిగిలిపిట్ట, పిచ్చుక, పిన్నగ్రద్ద, పెన్నడపులుఁగు, బకము, బటువుగువ్వ, బెళగువ్వ, భారిటము, భృంగరాజము, మల్లెజేగురు, మహాపక్షము, రాబందు, లకుముకి, లావుక, వర్తిక, వానకోయిల, వాయసము, విట్కారిక, వెన్నెల

పులుఁగు (చకోరము, వేసడము, వ్యాఘ్రాటము, వ్యోమనాసిక, శకునము, శతపత్రము, శారిక, శుకము, సారసము, హారితము; (మఱియు) ౨. పలురకముల పక్షులు.— అంగదీర్ఘవంతము, అట్టయోధి-అష్టయోధి, అవచకము, కంఠాగ్ని, కచాటరము, కతిసోలము, కరకము, కరటువు, కవి, కాష్ఠకుట్టము, కుతాకువు, కుథరము, కోంకణము, క్షుద్రచూడము, గండభేరుండము, గలేగండము, గిరివర్తికము, గుంద్రము, గూధలక్తము, చికురము, ప్లవము ఇత్యాది. (మఱియు) ౩. పలురకముల పక్షుల తెనుఁగు పేళ్లు—అంబటిజోరిగాఁడు, అలజడిదరి, ఆసకప్పెరగాఁడు, ఉల్లంకి-ఉల్లఁగి, ఉల్లాము, ఎబ్బెర, కల్లేడు, కఱుకు-కఱ్కు, కాటిగాఁడు, కుటూక, కురుజు, కేర్జము, గడ్డిపిట్ట, గావ, గుండుముఱుపుగాఁడు, గుడుగురావిలము, గున్నంగి, గొంగడికాఁడు, గొబిడి, గోగడి, గ్రుడ్డుకామవు, చల్లపిట్ట, చాకిబాన, చీతవ, జిట్ట, జీనువ-జీనువాయి, జుమ్మ, తప్పుడుగాఁడు, దోరువా, నల్లచ్చిగాఁడు, నేలనెమలి, పగడంపుజిట్ట-పగడపుజిట్ట, పరబ, పఱిక, పఱిగపిట్ట, పాతుకాఁడు, పాలనారిగాఁడు, పాలకాకి, పావళము, పురిడిపిట్ట, పూరెడు-పూరేడు, పెడిసె, పొట్టిపిట్ట, పొడిపిట్ట, పొన్నంగి, పోతుకాఁడు, పోపిట్ట, పోలుగ-పోలువ, బంగరుపిచ్చిక, బట్టమేఁక, బెలంచి, బెళగువ్వ, బెళవ, బొఱ్ఱజిట్ట, మాస, మిల్లంగిపిట్ట, మూఁగ, రివ్వ, లాటి, లావిల, లొటకజిట్ట, లొట్టకన్నుజిట్ట, వంగపండు, వరిక, వాజము, వామన, వామనపాతుకాఁడు, వెదురుకంపజిట్ట, వెదురుపిచ్చిక, వెన్నడాయి, వెన్నముద్దకోడి; (మఱియు) ౪. కేర్జమునకు.-గేరంజనము-గేరజము. (తె.ప).-కెర్జము - కేరజము-కేర్జము; ౫. గండభేరుండమునకు.—గండభేరుండము -భేరుండము. (తె.ప).- ఇరుఁదలపులుఁగు, ఇరువాయిపక్కి, ఏనుఁగులతిండి, దగమొగముల పులుఁగు; ౬. పదుదల పక్షికి.- డాబ-దాబ, పదిదల-పదుదల; ౭. నారాయణపక్షికి.-నారాయణపక్షి. (తె.ప). - నారణపక్కి; ౮. ఈఁకలురాల్చినపక్షికి.-(తె.ప).-అడుజు, అణుజు, కురుజు, గూఁటిగువ్వ; ౯. గువ్వలగుంపునకు.- (తె. ప .-గువ్వకరి ౧౦; పక్షిజాతికి.— కక్షిక - కక్షీక; ౧౧. పక్షిపిల్లకు.— అవటము, చమసము, (తె. ప.) — పక్కిపాప; ౧౨. ఱెక్కలువచ్చి వయస్సువచ్చిన పక్షిపిల్లకు.— (తె. ప.) — ఏగుబోద; ౧౩. ఆఁడుపక్షికి.— (తె. ప) — పక్కిణి మొదలగునవి (మిగత విశేషాదులకు "శకుంతి" చూడుము.) అం 2 : చూ, గరుడు.

పక్షిణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1. రెండుపగళ్ళనడుమనున్న రాత్రి: చూ, రాత్రి: 2. చూ. రాత్రి; 3: చూ. పున్నమ; 4. ఆఁడుపక్షి : చూ, పక్షి; వా. 5. చనిపోయినవానిం గూర్చి దగ్గఱబంధువులు లోనగువారికిం గలుగు త్రిరాత్రమృతాశౌచము: చూ, మృతాశౌచము.

పక్షివృక్షన్యాయము, న్యా. పక్షి చెట్టుమీఁద నిలుచునట్టిదనురీతి :

పక్షిసింహుఁడు, సం. వి. అ. పుం : చూ, పన్నగాశనుఁడు.

పక్షీకరించు, సం. అ. క్రి. పక్షముంచు.

పక్ష్మము, సం. వి. న్. న. 1. ఱెప్పవెండ్రుక : చూ, వెండ్రుక. 1; 2. పక్షిత్రుప్పుడు : చూ, వెండ్రుక. 1; 3. నూలులోనగువాని సన్నపుతునక : చూ సూత్రము. 1; 4. అకరువు, కింజల్కము : చూ, సహస్రపత్రము.

పక్ష్మలము, సం విశ. పక్షములుగలది.

పక్ష్మలించు, సం. అ. క్రి : చూ, ఱెప్పవేయు. కాశీ. 2, ఆ. 44.

పగ, వై. వి. 1. రూ - పగర : చూ, విరోధము. 1. నిర్వ. 5, ఆ. 139; 2 : చూ, రూ-పగతుఁడు.

పగఁబట్టు, ద్వ. అ. క్రి. పగగొను : చూ, విరోధించు.

పగకెదిరించు, వా. స. క్రి : చూ, అభియోగించు.

పగకెదురు, వా. వి. 1 : అభిగ్రహుఁడు, అభియుక్తుఁడు; 2 : చూ, లూటీ. 4.

పగగొను, ద్వ. అ. క్రి. విరోధపడు : భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 227: చూ, విరోధించు.

పగచాటు, ద్వ. వి. దూషించుట. పంచ. వేం. 1, ఆ 600 : చూ, నెగ్గింపు.

పగటిచీఁకు, వా. వి : చూ, పకిసంపుఁబులుఁగు.

పగటిజోతి, ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు.

పగటివేలుపు, దే. వి. —పై.— (రూ - పగటివేల్పు.)

పగటు, వై. వి. 1. = ప్రకట : ప్రకాశము : చూ, వెలుతురు. 1; 2 : చూ, లావణ్యము : 3. విరోధపుమాట. అం, భా. ప్ర. 116 : చూ, పరుషము. 2; స. క్రి. 4 = ప్రకటించు. కళా 8. ఆ. 175; హరిశ్చ. 1, ఆ. 37 : చూ, వెల్లడించు.

పగడ, దే. వి. 1. ఒకటి : చూ, పంచి; 2. పాచికలమీఁది ఒంటిచుక్క : చూ, వ్యవహారము. 4.

పగడచౌవంచయడుగులుగల పక్కి, ద్వ. వి. తుమ్మెద : చూ, భ్రమరము.

పగడపంటిదొర, ద్వ. వి. చూ, వినాయకుఁడు, 1.

పగడపుజిట్ట, ద్వ. వి. రూ - పగడంపుజిట్ట. ఒకరకము పిట్ట : చూ, పక్షి.

పగడపుతీఁగెలు, ద్వ. వి. రూ - పగడంపుతీఁగెలు: ఒకరకము వడ్లు : చూ, ధాన్యము.

పగడపురిక్క, వై. వి. రూ - పగడంపురిక్క = ప్రవాళర్క్ష; ఆర్ద్ర: చూ, రిక్క.

పగడము, వై. వి. 1. = ప్రవాళము: చూ, రత్నము. 1; వా. వి. 2: చూ, రూ - పగడ. 1; పా. 3. పగడముశుద్ధి. — నిమ్మపండ్లరసములో నానవేయుటయే శుద్ధి.

పగడలసాల, ద్వ. వి. (పగడ + సాలె) 1. పాచికలు సారెలుగల సొగటాలజత : చూ, వ్యవహారము. 4; 2. సొగటాల ఆట, సొగటాలు : చూ, వ్యవహారము. 4.

పగతుఁడు, ద్వ. వి. (పగ + అతఁడు) (రూ - పవతుఁడు - పగ - పగఱు - పగవాఁడు) : చూ, శత్రువు. 1.

పగతురాలు, ద్వ. వి. (పగతుఁడు + ఆలు) శత్రురాలు: చూ, స్త్రీ.

పగదారి, వై. వి. 1. పగగొనఁదగినవాఁడు : చూ, శత్రువు. 1; 2. పగకెదిరించువాఁడు : చూ, శత్రువు. 1.

పగదెంచు, వా. స. క్రి. చంపు. ఆం. భా. తృ. 123 : చూ, పంహరించు.

పగదెంచుట, వా. వి. చంపుట. ఆం. పదా. పర. 115 : చూ, హింస. 1.
పగయాగుట, దే. వి. వైరశుద్ధి. ఆం, భా. ద్వి. 224 : చూ, విరోధము. 1.
పగలు, ద్వ. వి. బ. (పగ + వాలు) శత్రువులు. భార. సౌ. 1, ఆ. 120 : చూ, శత్రువు. 1.
పగలింటిదొర, దే. వి. (పగలు + దొర) : చూ, పగటిజోతి.
పగలు, దే. వి రూ - పవలు. 1. పట్టపగలు : చూ, వాసరము; వా. వి. 2. పంద్రెండుగంటల కాలము : చూ, వాసరము; 3. 24 గంటల కాలము : చూ, వాసరము; బ. 4. విరోధములు. "పగలు పెరిగినవి": చూ, వైరము.
పగలుకానని పుల్లు, ద్వ. వి: చూ, పలుగుపిట్ట. వేం. ఆం. 101.
పగలువత్తి, ద్వ. వి. మతాబు : చూ, బాణాసంచు.
పగలు సేయువలంతి, వా. వి : చూ, పగలింటిదొర.
పగలొత్తులు, వా. వి. బ. కరదీపికాభేదము : చూ, స్నేహాశము.
పగవాఁడు, ద్వ. వి: చూ, పగతుఁడు.
పగిడి, దే వి. 1 : కరబుజము. (సం. ప.)— ఇతాౢిలము*; 2. రూ-పగిది. ఉపద : చూ, లంచము; 3: రూ-పగిదికష్టము: చూ, శిస్తు. 1.
పగిది, దే. వి : చూ, రూ - పగిడి 2-3; 4 = ప్రకృతి, రీతి : చూ, విధము. 1.
పగులఁగొట్టు, దే. స. క్రి. పగులఁజేయు: పగులుచు- పగుల్చు.
పగులఁబాఱు, దే. అ. క్రి. పగులు : చూ, విదారించు.
పగులు, దే. వి. 1. చీలిక ఆం. భా. ద్వి. 130: చూ, స్ఫోటము; అ. క్రి. 2. రూ - పవులు - ప్రక్కలగు : చూ, పగులఁబాఱు.
పగులుచు. దే. ప్రే : చూ, పగులఁగొట్టు.
పగుల్చు. —పై—
పగుళ్లవాఱు, దే. అ. క్రి: చూ, పగులఁబాఱు.
పగోడా, వా. వి: చూ రూ - పకోడి.
పగ్గము, వై. వి. = ప్రగ్రిహః. రూ - ప్రగ్గము - 1. గుఱ్ఱము లోనగువాని కళ్లెములోనగువానియందు తగిల్చి యీడ్చుఁబడెడు త్రాడు. భార. విరా. 3, ఆ. 180 : చూ, సూత్రము. 1; 2. పాలెవాఁడు పశువులనీడ్చికట్టెడు త్రాడు : చూ, సూత్రము. 1; 3. తరిత్రాడు. స్కా. 5, ఆ. 30: చూ, సూత్రిము. 1; 4. త్రాడు. సీలా. 2, ఆ. 66 : చూ, సూత్రము. 1; 5. ఎడ్ల తలకుఁగట్టెడి త్రాడు : చూ, సూత్రము. 1; వా. వి. 6. రథాదులను లాగెడిత్రాడు : చూ, సూత్రము. 1.
పగ్గించు, వై. అ. క్రి ప్రజ్ఞఇపలుకు.
పగ్గియ, వై. వి. రూ - పగ్గె = ప్రజ్ఞా. 1. గర్వోక్తి : చూ, శబ్దము. 2; 2. సామర్థ్యమును తెలుపుమాట : చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, సామర్థ్యము. 1.
పగ్గె. —పై— (2 వ యర్థమునకు.— ఉ, రా. 6, ఆ. 80; 3 వ యర్థమునకు. — అచ్చ. యు, కాం. 287.)
పచ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. వంట : చూ, సూపకారము.
పచంపచ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = పచ్చ-పసుపు-రూ-పత్రంపచ. *: చూ. హరిద్రువు.
పచనము, సం. వి. అ. న. = జొనసము : చూ, వచ.
పచా(చా)రి, వా. వి. చిల్లరదినుసులమ్మువాఁడు : చూ, వర్తకుఁడు.
పచి, సం. వి. ఇ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
పచేరము, వై. వి. = ప్రచారః. 1: చూ, విహారము. 1; 2: చూ, పచారు.
పచేరు, —పై.—(వాడుక.)
పచేళిమము, సం. విశ. తనంతట పక్వమైనది: చూ, శ్రాణ. 2.
పచ్చి, దే. విశ. 1. తడిగలది: చూ, స్తిమితము. 2; 2. ఉడుకనిది: 3. ఎండనిది; 4. కాలనిది; 5. తేఱనిది; 6. మఱుఁగు లేనిది; 7. ముదురనిది; 8. పండనిది; 9. మండనిది.
పచ్చిక, దే. వి. (పచ్చి + కలది) శాదము: చూ, హరిత. (తృణము. 1.)
పచ్చికపడియ, వా. వి. అల్పసరస్సు: చూ, సరస్సు. 1.
పచ్చికాయ, వా. వి. 1: చూ, శలాటువు; 2. లేఁతవయస్సువాఁడు: చూ, యౌవనుఁడు.
పచ్చి(చ్చ)గడ్డి, వా. వి: చూ, గడ్డి.
పచ్చిదేఱు, దే. అ. క్రి. పచ్చియగు.
పచ్చిదొంగ, వా. వి. గజదొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.
పచ్చినెత్తురు, వా. వి. నికరమైన రక్తము : చూ, రక్తము: 1.
పచ్చిపులుసు, వా. వి. కాచని చింతపండురసము.
పచ్చిబియ్యపుమామిడి, దే. వి. నారలేక కండగల మామిడి*: చూ, మామిడి.
పచ్చిబియ్యము, దే. వి. 1. నానఁబ్రాలు: చూ, బియ్యము; 2. ఉప్పుడుచేయని బియ్యము: చూ, బియ్యము; వా. వి. 3. ఈ సంవత్సరపు క్రొత్తపంట బియ్యము: చూ, బియ్యము.
పచ్చిబూతు, వా. వి. బండతిట్టు.
పచ్చియము, వై. వి. రూ-పచ్చెము. = పశ్యతోహరణ. చూచు చుండఁగా దొంగిలుట: చూ, ముచ్చిలి.
పచ్చీసు, వా. వి: చూ, బాలిక్రీడ.
పచ్చెకాఁడు, ద్వ. విశ: చూ, పచ్చిదొంగ. (వైకృతము అని కొందఱు).
పచ్చెపువాఁడు, —పై.—
పచ్చెము, వై. వి. = : చూ, రూ-పచ్చియము.
పచరణ, వై. వి. = ప్రచరణ: చూ, మిహి.
పచరించు, వై. అ. క్రి. = ప్రసరః. 1. ప్రవర్తించు. య. 1, ఆ. 87: చూ, వర్తించు; స. క్రి. 2. = ప్రసరః: చూ, రూ-పచారించు. 2. హరి. పూ. 7, ఆ. 189; 3. (అంగడియందమ్ముటకు) సరకులమర్చు భార. ఆది. 8, ఆ. 73; 4. వెలపఱచు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 271; 5: చూ, ప్రయోగించు. 2. భో. 5, ఆ. 243; 6. బాణము ప్రయోగించు. వసు. 5, ఆ. 60: చూ, ప్రయోగించు, 4; 7. చాఁచు. మార్క. 1, ఆ. 251: ఒగ్గు, ఒడ్డు, చాఁచు. చాఁపు; 8: చూ, పచారించు. 1. వసు. 3, ఆ. 85; 9: చూ, సవరించు. హరి. ఉ. 6, ఆ. 252; 10: చూ, సగటు. 4.
పచరింపు, వై. వి. ప్రసరణము: చూ, వ్యాపనము.
పచారము, వై. వి. = ప్రసాదః. అంగడి: చూ, సదనము. 1.

పచారించు, వై. స. క్రి. (రూ-పచరించు-పసరించు) 1. నడచు. రామా. 7, ఆ. 144: చూ, వర్తించు; 2. ప్రసరింపఁజేయు. స్వా. 5, ఆ. 101: చూ, వ్యాపించు.

పచారు, వై. వి.=ప్రచారః (రూ-పచేరు-పచేరము) మంద పాదవిన్యాసము: చూ, ప్రయాణము.

పచ్చ, వై. వి. 1.=పచంపచ. రూ- పచ్చన. పసరువన్నె: చూ, వర్ణము. 6; 2. పసుపువన్నె. రూ-పచ్చన: చూ, వర్ణము. 6; 3. మరకతమణి: చూ, రత్నము. 1; 4. పచ్చని చెట్టు మొదలైనవి. పాండు. 3, ఆ. 48; హరిశ్చ. 3, ఆ. 162; 5. కరచరణాదులయందు పొడుచుకొనుటచే నేర్పడెడు పసరువన్నెరేఖ; విణ. 6. పసరువన్నెగలది: చూ, వర్ణము 6; 7. పసుపువన్నెగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పచ్చందనము, వై. వి.-పచంపచ: చూ, పచ్చ. 1.

పచ్చంప్రాలు, ద్వ. వి. బ. శోధనాక్షతలు: చూ, సేసప్రాలు.

పచ్చకన్నులమెకము, ద్వ. వి: చూ, సింహము.

పచ్చకన్నులవేల్పుసూఁడు: ద్వ. వి. పింగళాక్షుఁడు. అచ్చ. సుం, కాం. 105: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పచ్చకప్పురపుసరులు, వా. వి. ఒకరకమువడ్లు: చూ, ధాన్యము.

పచ్చకప్పురమయ్యె, జా. అపురూపమాయెను. "పచ్చకప్పుర మయ్యె భామపలుకు." (విజయవిలాసము).

పచకప్పురము, వై. వి. చల్లఁదనమును, మంచి పరిమళమును గల కర్పూరము: చూ, సిరము.

పచ్చగన్నేరు, ద్వ. వి. 1. పచ్చపూవులగన్నేరు*: చూ, హయ మారకము; 2. వ్రీహిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పచ్చగుఱ్ఱము, వై. వి. కలీనము: చూ, హయము.

పచ్చగుఱ్ఱముగలాఁడు, ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. అం, భా. ప్ర. 81.

పచ్చగోరంట, వై. వి: చూ, మహాసహ*

పచ్చచేమంతి, వై. వి. కురంటకము*: చూ, సేమంతి.

పచ్చజనము, వై. వి: చూ, శణపుష్పి*.

పచ్చజువ్వి, ద్వ. వి. కపజువ్వి*: చూ, ప్లక్షము.

పచ్చడము, వై. వి.=ప్రచ్ఛద. 1. బట్ట: య. 2, ఆ 18: చూ, వస్త్రము; 2. ప్రక్కదుప్పటి. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 89: చూ, వస్త్రము; 3. కటుబట. కాశీ. 6, ఆ. 184: చూ, వస్త్రము; 4. అంగవస్త్రము: చూ, వస్త్రము.

పచ్చడి, దే. వి. 1. పునుక: చూ, శకలము. 4; 2. న జా. పాండు. 4, ఆ. 184: చూ. రుచిగాయ; 3. ఊరఁబిండి: చూ, భక్ష్యము; వా. 4. ముద్ద: చూ, సరుపడము.

పచ్చతలపిచ్చుక, ద్వ. వి. బంగారుపిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక.

పచ్చన, వై. వి.=పచంపచ. 1: చూ, రూ పచ్చ. 1: 2: చూ, రూ-పచ్చ. 2. స్వా. 4, ఆ. 28.

పచ్చనీరుల్లి, ద్వ. వి. దుర్ద్రుమము*: చూ, సుకందకము. 1.

పచ్చపచ్చన, వై. వి.=పచంపచ. రూ-పచ్చ. పచ్చన: చూ, వర్ణము. 6.

పచ్చపచ్చన, —వై.—

పచ్చపిట్ట, వై. వి: చూ, హరితము. 3.

పచ్చపూమొగలి, ద్వ. వి: చూ, హేమపుష్పిక*.

పచ్చపూమొల్ల, ద్వ. వి: చూ, మొల్ల*.

పచ్చపూసాయె, జా: చూ, పచ్చకప్పురమయ్యె. "పచ్చ పూసాయెఁబో పొలఁతియారు." (విజయవిలాసము).

పచ్చపెసలు, వా. వి. హరితము*: చూ, పెసర.

పచ్చపైకము గుఱ్ఱము చచ్చినదాఁకనె, లో. "పచ్చపయికంబు గుఱ్ఱము, చచ్చినదాఁకనె యట్లన్న సామెత వినవే". (నిరంకుశోపాఖ్యానము).

పచ్చముపాడు, దే. విణ. (పాడు+పాడు) మిక్కిలిశూన్యము. జై. 4, ఆ. 20: చూ, శూన్యము. 1.

పచ్చములుగోరంట, ద్వ. వి. కుతటకము*: చూ, మహాసహ.

పచ్చయరఁటి, ద్వ. వి. మహారంభ*: చూ, రంభ.

పచ్చయిరుగుడు, ద్వ. వి: చూ, శింశుప*.

పచ్చయెన్నువిల్లు, ద్వ. వి: చూ, చిగురువిల్లు. వేం. ఆం. 9.

పచ్చరాయి, ద్వ. వి: చూ, పచ్చ. 3

పచ్చరెక్కలపిట్ట, ద్వ. వి: చూ, శుకము.

పచ్చవలువదారి, ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

పచ్చవారువపుజోదు, ద్వ. వి. రూ-పచ్చవార్వపుజోదు. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2: చూ, మన్మథుఁడు. అచ్చ. బాల, కాం. 3.

పచ్చవార్వపుజోదు, —వై.—

పచ్చవిలుతుఁడు, ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు. భార. అర. 7, ఆ. 174

పచ్చవిలుతునితేజి, ద్వ. వి: చూ, శుకము. సాంబ. తిర్య. 8.

పచ్చసరులు, వా. వి: చూ, ధాన్యము.

పచ్చసెగ, వా. వి. ఒకానొక సెగరోగము: చూ, రోగము. 1.

పచ్చాకు, ద్వ. వి: చూ, హరితపత్రిక*.

పజ, వై. వి.=ప్రజా: చూ, ప్రజ.

పజదొర, ద్వ. వి. నలువ. వేం. ఆం. 4: చూ, బ్రహ్మ. 1.

పజ్జ, వై. వి.=పశ్చాత్. 1. వెనుక. భార. ఆది. 7, ఆ. 269: చూ, వెనుక. 1; 2: చూ, సమీపము. 1. ఉ, రా. 2, ఆ. 330.

పటకా, వా. వి. వడ్డికట్టు (బెల్టు) : చూ, సూత్రము. 1.
పటకారు, వా. వి: చూ, రూ - పట్టుకారు (ఋ).
పటకారుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్ణకారుఁడు.
పటకుటీరన్యాయము, న్యా. డేరా యెక్కడ కావలెనన్న నచ్చట నిల్లుగా నేర్పడుననురీతి.
పటచ్చరము, సం. వి. అ. న ప్రాఁతగుడ్డ : చూ, వస్త్రము.
పటపట, దే. వి. కదలుట కొఱుకుట పగులుట విఱుగుట లోనగు వానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. పా. 3, అ. 82; స్వా. 4, అ. 113 : చూ, హూహూ.
పటపత్రము, సం. వి. అ. న: 1. కాకలము -కాగలము. పత్రిక. (తె.ప.)— కాకితము - కాకిదము - కాగితము - కాగిదము. తద్వి. — ౧. ఒక బందు కాకితమునకు— (తె.) —టావు-, తావు -తావు; ౨. ఇరువదినాలుగు కాగితములకు—(తె.)— దస్తా; ౩ ఇరువది దస్తాలకు. (తె.) _ రీము; ౪. పదిరీము లకు—(తె.) బేలు. (మిగతవానికి: "చూ, సంపుటము.3.")
పటము, సం. వి. అ. పుం. న. 1= పడము - పుట్టము. బట్ట : చూ, వస్త్రము; 2. చిత్తరువు వ్రాయు వస్త్రాదికము : చూ, వస్త్రము; పుం. 3 : చూ, మోరటి*; వై. వి. (1)= స్పటా. పాఁవపడగ : చూ, సర్పము.
పటలప్రాంతము, సం. వి. అ. న. చూరుకొణిగె : చూ, వెలిసె.
పటలము, సం. వి. అ. న. 1. ఇంటికప్పు: చూ, సదనము. 1; 2: చూ, సమూహము; 3: చూ, పరివారము. 1; 4. గ్రంథ భాగము : చూ, సర్గము. 1; 5. నేత్రరోగము: చూ, హర్షణము; 6. నొసటిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1; 7. = పొట్లము. సేనాసమూహము: చూ, సేన. 1; పుం. 8. రత్నదోషము: చూ, రత్నములు.
పటలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ : చూ, సమూహము.
పటవణి, దే. వి: చూ,వ్యాపనము.
పటవణించు, దే. అ. క్రి : చూ, వ్యాపించు.
పటవాసకము, సం. వి. అ. పుం. వస్త్రములకు వాసనకట్టెడు బుక్కాము : చూ, సురుము.
పటహము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఆనకము, అంక్యము, తప్పెట : చూ, వీణె; పుం. 2 యుద్ధవాద్యప్రోఁత: చూ, స్వరము. 2; అం. 3 : చూ, పంచమహావాద్యములు; 4 : చూ, అనద్ధవాద్యములు.
పటా, వై. వి. =పట్ట. రూ- పట్ట-పట్టా. గోనెపట్టలోనగునది : చూ, సంచి.
పటాకి, వా. వి: చూ, పటాసు.
పటాణి, దే. వి. గుఱ్ఱము ఉ,రా. 4, ఆ. 200: చూ, హయము.
పటాపంచ, దే. విణ. రూ-పటాపంచము. అగోచరము. పాం.ము. 2, ఆ. 8 : చూ, విచ్చుమొగము.
పటాపంచము, దే. వి. —పై.—విజ. 2, ఆ. 65.
పటాపంచలు, వా. వి. బ : చూ, శకలికలు.
పటాలము, వై వి. దండు : చూ, సేన. 1.
పటాసు, వా. వి. మణిశిలతోఁజేరి ప్రమాదమును కలుగఁజేయు ఒకానొక యంగడిమందు. పటాకి.
పటిక, వై. వి.= స్పటిక : చూ. పటికారము.
పటికపుఱాయి, వా. వి: చూ, పటికము.
పటికబెల్లము, ద్వ. వి : చూ, శర్కర. 1.
పటికము, వై. వి.= స్పటిక: చూ, రాయి.
పటికారము, వై. వి. = స్పటికా. (పటి: + కారము): చూ, వెలిగారము.
పటికిరింత, దే. వి. చలము : చూ, లోలము.
పటితళించు, దే. స. క్రి. (ఉ. హరి. 6, ఆ. 85): అప్పళించు, చప్పటించు, చమరు, చఱచు, తట్టు, దబ్బడించు (సం. ప.) ఆస్ఫాలించు, ఆస్ఫోటించు.
పటిమ, సం. వి. న్. పుం. 1. నేర్పు: చూ, సామర్థ్యము. 1; 2. ఓపిక : చూ, శాంతము. 1.
పటిష్ఠము, సం. విణ. మిక్కిలి పటువైనది.
పటీరము, సం. వి. అ. న. 1. చందనము. చూ, వాసన. 1; పుం. 2. చందనవృక్షము* : చూ, సుగంధము.
పటుకారు(ఋ), దే. వి: చూ, రూ- పట్టుకారు(ఋ.)
పటుకు, దే. వి. రూ-పటుక్కు. పడవైచుట, త్రెంచుటలోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము : చూ, హూహూ.
పటుక్కు, —పై.—(పుటుక్కు.)
పటుతాళించు, దే. స. క్రి. అటు నిటు బెళుకంగఁజూచు ఆం.భా. తృ. 138.
పటుపర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, స్వర్ణక్షీరి*
పటువు, సం. వి. ఉ. న. 1. ఇంపుప్పు: చూ, లవణము. !; పుం. 2. చేఁతిపొట్ల*: చూ, పొట్ల విణ 3: చూ, సాహసికుఁడు; 4 ఆరోగి, నిరోగి; 5.= పటుగ చూ, సమర్థుఁడు.
పటుసాలె, వై. వి.= పట్టశాలిక. (రూ-పటుసాలియ- పట్టుసాలియ-పట్టుసాలె): చూ, సాలెవాఁడు
పటెమంచము, వై. వి.= పట్టికామంచ. (రూ-పట్టెమంచము - పట్టెడమంచము) ఆం, భా. ద్వి. 164 చూ, మంచము
పటేలు వా. వి. 1. పేలుట పగులుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. ఒకానొక జాతివారి బిరుదు. (పేరు). "వల్లభాయిపటేలు" మొ.
పటోలము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పటువు, 2*; 2.= పొట్ల* : చూ, పొట్ల.
పటోలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ.= బొక్క. రూ- పటోలి* : చూ, పొట్ల.
పటోలిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. —పై.—
పట్ట, వై. వి. 1. చెట్టుమీఁదితోలు: చూ, బెరడు; 2: చూ, రూ- పటా.
పట్టకము, సం. వి. అ. పుం. 1= పడిగ. తమ్మపడిగము : చూ, పాత్రము. 6; పా. 2. మూఁడు పలకలుగల గాజుకడ్డీ.
పట్టడ. దే. వి. కమ్మరసాల : చూ, సదనము. 1.
పట్టణము, సం. వి. అ. న.= పట్టము-పట్నము (రూ-పట్టనము-పత్తనము-పాట్టణము-పాత్తనము) : చూ, దేశము.
పట్టపగలు, దే. వి. (పగలు + పగలు) మట్టమధ్యాహ్నము: చూ, వాసరము.

పట్టపగ్గములు లేవు. జా. పట్టుటకుఁ బ్రాఁకులేవు అనగా లొంగఁ డనుట.

పట్టపుటేనుఁగు. వై. వి. = పట్టణానేకప, రాజెక్కెడియేనుఁగు: చూ, హస్తి.

పట్టపుదేవి, మి. వి. పట్టపురాణి : చూ, రాజ్ఞి.

పట్టపువాఁడు, దే. వి : చూ, వలతేఁడు.

పట్టభంగము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సోపానము. స్వా. 2, ఆ. 21.

పట్టభద్రుఁడు, వా. సం. వి. అ. పుం. 1. పట్టమూర్పుది. ఒకానొక పందెపుకోడిపుంజు: చూ, పుంజు; 2. పట్టాభిషిక్తుఁడు.

పట్టమూర్పుది, వా. వి: చూ, పట్టభద్రుఁడు. 1.

పట్టము, సం. వి. అ. పుం. 1. రాజ్యాభిషేకకాలమున నొసటఁ గట్టెడు పట్టె: చూ, లలామకము; 2. పట్టునూలు: చూ, సూత్రము. 1; 3. చెట్టుమీఁదిపట్ట: చూ, బెరడు; 4. (రాజు రైతులకిచ్చెడు) పట్టా (కవులు): చూ, పట్టా. 1: 5. చదుకము: చూ, మార్గము. 1; 6. (వ్రణము మొదలైనవానికి కట్టెడు) కట్టు; 7. సన్నెకల్లు: చూ, రాయి; 8: చూ, పీఁట; దే. వి (1): చూ, బిరుదము; వై వి. (2) = పట్టణ. రూ- పట్నము య. 2, ఆ. 62: చూ, దేశము; (3) = పట్టిస. అడ్డకత్తి: చూ, బాణము. 1. (రిష్టి. 2.)

పట్టసారాయి, వై. వి: చూ, సుర. 2.

పట్టా, వె. వి 1: చూ, కవులు. 1; 2. రెండువైపుల వాదరగల పెద్దకత్తి: చూ, బాణము. 1. (రిష్టి. 2.); 3: చూ, రూ-పటా.

పట్టాకత్తి, వై. వి: చూ, పట్టా 2.

పట్టాభిషేకము, వా. సం. వి అ. పుం. పట్టాభిషిక్తునిఁగజేయుట, పట్టముగట్టుట.

పట్టి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పలక (లలాటపట్టిక): చూ, లలాటము; 2: చూ, పట్టము. 1; ఈ. స్త్రీ. న్. పుం. 3. ఎఱ్ఱలొద్దుగు*: చూ, లొద్దుగు; దే. అవ్య. (1) పంచమీవిభక్తి ప్రత్యయము; (2) అపత్యము (కొడుకు కూఁతురు): చూ. శిశువు; వి. (3) కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1. (4) కూఁతురు: చూ, సూన. 1; (5) హేతువునందును గుణమునందును క్రియయందును వచ్చును; వా. (6): చూ, పట్టీ 1.

పట్టించు, దే. ప్రే. 1. పూయు: చూ, లేపనముచేయు; 2. విద్యార్థులకు నూతనపఠనముచేయు; 3. ప్రారంభముచేయించు; వా. 4. ఎద్దునకు బిడ్డకొట్టించు.

పట్టింపు, దే. వి. 1. (విద్యార్థులకు నూతన పుస్తకపఠనమును) ప్రారంభము చేయించుట (అక్షరాభ్యాసానంతరము పొత్తము పట్టించు కర్మము); 2. ప్రారంభముచేయించుట; 3. కాంక్ష: చూ, వాంఛ; వా. 4. పట్టుదల; 5. బెట్టుసరి.

పట్టిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. పలక (ఫాలపట్టిక): చూ, లలాటము; 2. మంచము లోనగువాని చట్టము: చూ, మంచము; 3. కమ్మరివాని దాగలి: చూ, పట్టెడ. 6; వా. దే. వి. (1): పట్టి-పట్టీ. జాబితా: (షెడ్యూలు.)

పట్టికాఖ్యము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పట్టి. 3.*.

పట్టికామంచము, సం. వి. అ. పుం: చూ. పట్టెమంచము.

పట్టికాలోధ్రము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పట్టి. 3 *.

పట్టినదెల్లబంగారు, జా. ప్రయత్నించిన ప్రతికార్యమును సఫలమగుట.

పట్టిపట్టి, దే. వి. 1: చూ, మనుమఁడు; 2: చూ, మనుమరాలు; వా. క్రి. 3. గట్టిగా నొక్కినొక్కి.

పట్టిపల్లార్చుట, జా. వివాదముచే సిద్ధాంతము చేయుట. "జారచోరాదులు సుజనులంబట్టి పల్లార్తురు" (ధర్మజరాజసూయము); "పట్టిపల్లార్చి నామీఁద వట్టి లేని, పోనివాదువేయఁగఁ బాడియౌనె మీకు." (రసికజనమనోరంజనము.)

పట్టియ, వై. వి. రూ-పట్టె. 1. పలక: చూ, లలాటము; 2. = పట్ట: చూ, పట్టము. 1; 3. = పట్టికా. మంచములోనగువానిపట్టె. అని. 2, ఆ. 61; య 1, ఆ. 97: చూ, మంచము; 4. మిద్దెటింటిమీఁది అడ్డుమాలము: చూ, మదనచేతులు; 5. పక్క: చూ, పార్శ్వము. 2; 6. పట్టెవలె తీర్చిన ద్రవద్రవ్యపు రేఖ; వా. 7. కోకసరిగపట్టె: గోఁటు; 8. ఎఱ్ఱమట్టిపట్టె: చూ, సమాలంభము; 9: చూ, సురటి.

పట్టియము, వై. వి. = పాటక. రూ-పట్టెము 1. పెద్దకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 2. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

పటిలి, దే. వి. కమి, కమిలికి, కుప్ప: చూ, లప్ప.

పట్టిసము, సం. వి. అ. పుం. 1. అడ్డకత్తి: చూ, బాణము. 1. (రిష్టి. 2.); 2. ఒక దివ్యక్షేత్రము; 3. ఒకానొక యింటిపేరు.

పట్టీ, దే. వి. 1. వస్తువులపేళ్లజాబితా: పట్టి, పట్టిక, జాబితా; వా. 2. కారపుకిళ్లి-కారాకిళ్లి, మిఠాయికిళ్లి మొదలగునవి; 3. ఇనుము లోనగువానితీగె: చూ, సరిగ; 4. (వ్రణాదులపై వేయఁబడెడు పాలాస్త్రీ.) పట్టీ.

పట్టు, వై. వి. 1. = పట్టు. కౌశేయము. పట్టుపురుగువలన కలిగిన రుమాలు: చూ, సూత్రము. 1: దే. వి. 2. పద్దు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 242: చూ, స్పర్ధ. 4; 3. గ్రహణము. (చంద్రగ్రహణము—నెలపట్టు; సూర్యగ్రహణము = ప్రొద్దుపట్టు): చూ, ప్రతిగ్రహము. 1; 4. చోటు: చూ, స్థానము. 1: 5: చూ, వైశాల్యము, స్వా. 3, ఆ. 28; 6. వాసస్థానము: చూ, పదనము 1; 7. పూఁత: పా. 1, ఆ. 99; అచ్చ. బాల, కాం. 33. చూ, సమాలంభము: 8 అవకాశము. భార. ఆర. 4, ఆ. 224: చూ, సందు. 6; 9. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము 1; 10: చూ. విషయము. 4. య. 3. ఆ. 115: 11. అవలంబము: చూ, ప్రాపు. 2; 12. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 13. కోరిక: చూ, వాంఛ; 14: చూ, ఘట్టము. 4; 15. పేకాట (చీట్లాట)యందు హుకుము లోనగువానివలన పట్టిన పట్టు; 16. జెట్టికీలెఱిఁగి కరచరణాద్యవయవములను ఇటునటు కదలక యదుముట. "కుస్తీపట్టు, చూ, సమ్మర్దము: 17. చుట్టఱికము: చూ, సంబంధము; అ. క్రి. 18. చెల్లు: చూ, సిద్ధించు; 19. బహుకాలము చెల్లు; 20. పద్దుపట్టు. జై. 4, ఆ. 50: 21. ఇంపగు. భార. విరా. 1, ఆ. 192: చూ, రమ్యమగు; 22: చూ, యత్నించు; 23. అంటు: చూ, లంకించు. 1; 24. అక్కఱకలుగు; 25. పట్టుదలచేయు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 308: చూ, పంతగించు. 2; 26. కలుగు: చూ, సంభవించు; 27. శంఖము లోనగువాని

మూఁదు: ఈలకొట్టు, ఈలవిడుచు, ఈలవేయు, ఊఁదు' ఒత్తు, (సం. ప.)—పూరించు; స. క్రి. 28. గ్రహించు. భార. విరా. 2, అ. 47: చూ, స్వీకరించు: 29. నిర్బంధము చేసి గ్రహించు; 30 అవలంబించు. భార. విరా. 2, అ.140: చూ, ప్రాపుగొను; 31. ఊఁదు: (చూ, అ. క్రి. పట్టు. 27): 32: చూ, మూర్కొను; 33: చూ, పిసుకు. 1, 34. జెట్టి కీలెతిఁగి కరచరణాద్యవయవములు ఇటు నటు కదలక యదుము. "కు స్తీపట్టు"; 35. తగులు-తవులు-తౌలు: (చూ, అ. క్రి. పట్టు. 28.) (గొంతుపట్టు, దెయ్యముపట్టు, గంధము పట్టు మొ; తిక్కపట్టు, నొక్కిపట్టు, నీరుపట్టు, నోటఁబట్టు, పెంకిపట్టు మొ.); అం. 36: చూ, చిహ్నములు.

పట్టుఁగొమ్మ, దే. వి: ఆనెకఱ్ఱ, ఊఁతకోల, ఎత్తనగోల.

పట్టుఁగొమ్మలు, జా. ఆధారములు. "పట్టుకొమ్మలు రమణీయ భావములకు." (కవికర్ణరసాయనము); "సూనృతలక్ష్మికిఁ బట్టుకొమ్మలై."(పాండురంగమాహాత్మ్యము); "లక్ష్మీలీలకుం బట్టుఁగొమ్మ.'' (రామాభ్యుదయము).

పట్టుకారు(ఱు), దే. వి. (రూ-పడకారు(ఱు), పటుకారు(ఱు): చూ, సందంశము.

పట్టుకొను, దే. అ. క్రి. 1. నెలకొను. నిర్వ. 10, అ. 115: చూ, స్థిరపడు; 2. నిలుచుండు: చూ, మట్టుపడు; 3. (వాయు రోగము మొదలగువానిచేత) బిగిసికొను: చూ, బిగిసికొను; ప్రే 4 పట్టుకొలుపు.

పట్టుకోలు, దే. వి: చూ, నిలకడ. భార. విరా. 2, అ. 292.

పట్టుగా, వా. అవ్య. ఒత్తిలి.

పట్టుచీర, వా. వి. పట్టాంశుకము. (స్త్రీలు ధరింతురు) అం, భా. ద్వ. 152: చూ, వస్త్రము.

పట్టుజీనువు, ద్వ. వి: చూ, పిగిలిపిట్ట. పసు. 1, అ. 113.

పట్టుట, వా. వి. గ్రహణము: చూ, స్వీకారము. 2.

పట్టుడు, దే. వి. 1.—పై.—; వా 2. పంతము: చూ, స్పర్ధ.4.

పట్టుదల, —పై.—

పట్టునూలు, వా. వి; చూ, పట్టు. 1.

పట్టుపంచ, వా. వి. పట్టాంశుకము: చూ, వస్త్రము(ఇందు అంచు గలవి పురుషులును, అంచులేనివి విధవలును ధరింతురు.)

పట్టుపట్టు, వా. అ. క్రి: చూ, పంతగించు. 2.

పట్టుపురుగు, వై. వి. ఇంద్రగోపము: చూ, పురుగు.

పట్టుబడి, దే. వి. 1. ఏదో యొకదానిక్రింద వ్యయమైన సొమ్ము: వా. 2. ధాన్యాదులు సంచులలో నింపుట: బస్తాబంది.

పట్టుబ్రాహ్మణులు, అం. శైవబ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు. వీరును మూత్తదుబ్రాహ్మణులు (కేరళదేశస్థులు)ను కృష్ణ శుక్ల యజుస్సులకును ఋగ్వేదమునకును అధర్వణశాఖలకును జెంది ఆపస్తంబ హిరణ్యకేశి సత్యాషాఢ శాంబవీయాది సూత్రములకుఁ జెందిన శైవవైష్ణవాది ప్రవర్తకులై లౌక్య వైదికములయందతి సమర్థులైయున్నారు: చూ, శైవబ్రాహ్మణులు (బ్రాహ్మణులు.)

పట్టువడు, ద్వ. అ. క్రి. చిక్కు. భార. అర. 7, అ. 102: చూ, లోఁబడు; 2: చూ, విదితమగు భార. విరా. 2, అ. 47; ప్రే. 3. పట్టువఱుచు. భార. సభా. 2, అ. 21.

పట్టుసాలియ, వై. వి. = పట్టశాలిక: చూ, రూ-పటుసాలె. (ఇట్లు పట్టుసాలె, పట్టుసాలెవాఁడు.)

పట్టె, వై. వి: చూ, రూ పట్టియ, (పట్టమునకు. అచ్చ. యు, కాం. 462.)

పట్టెడ, దే. వి. 1. మంచమున కల్లెడు నవారు. అని. 2, అ. 61: చూ, సూత్రము. 1; 2. ఎద్దు మొదలైనవాని మెడకు కట్టుటకు ఉపయోగముగా నూలితోఁ జేసినపట్టె: చూ,సూత్రము. 1; 3. పట్టెవలె చాఁగఁగొట్టిన తగడు: చూ, పరిగ; 4. పట్టెవలె కోసిన తోలు. రామా. 2, అ. 21: చూ, వెరడు; 5. అందుదాని మెడ నగ: చూ, భూషణము. 2; 6. చెక్కడు మ్రానికి ఊఁతగా క్రిందనుంచుకొనెడు కఱ్ఱ దుంగ బల్ల ఇనుపమువ్వ లోనగునది, కమ్మరదాగలి (అనియు): దాకలి-దాకల్లు.దాకలి - దాకల్లు - దాగలి, దాయి - దాయి, దాతికఱ్ఱ, దామంగ. (సం. ప.)—ఉద్ఘనము, కర్మధారము, చతురశ్రకము, నిఘాతిక, పట్టిక; 7. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

పట్టెడజుట్టుది, వా. వి వంచెపుకోడిపుంజు: చూ, పుంజు.

పట్టెడమంచము, వై. వి: చూ, రూ-పట్టెమంచము.

పట్టెడమ్రాను, దే. వి. సానదిండు ప్రక్క కొయ్యలక్రింది చట్టము.

పట్టెమంచము, వై. వి. నవారుఅల్లిన మంచము, రూ-పటె మంచము: చూ, మంచము.

పట్టెమాఱుపు, ద్వ. వి. వస్త్రమునందలి చిత్రవర్ణవిశేషము: చూ, వస్త్రము.

పట్టెము, వై. వి. =: చూ, రూ-పట్టియము. (కత్తికి. కళా. 3, అ 120)

పట్టెవర్ధనము, మి. వి. మగవారు మిక్కిలి వెడల్పుగాను, దళము గాను పట్టెవలె తీర్చిన నొసటిబొట్టు. హరిశ్చ. 4, అ. 162: చూ, బొట్టు. 1.

పట్టెవ, వా. వి: చూ, రూ-పట్టియము.

పట్నము, వై. వి = పట్టణము: చూ, దేశము.

పట్నూలవాఁడు, వా. వి: చూ, పటుసాలె.

పట్రు, దే. వి. ఒకానొక కిరాతుఁడు, కిరాతులజాతి (అనియు): చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

పట్రవాఁడు, దే. వి. కిరాతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

పట్రది, దే. వి. ఎతికెత: చూ, సోదెకత్తె.

పఠనము, సం. వి. అ. వ. చదువు: చూ, విద్య. 1.

పఠాణి, వా. వి. 1. యవనభేదము; 2. కచ్ఛదేశపు గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పఠానులు, వా. వి. ఒకానొకజాతివారు.

పఠించు, సం. స. క్రి: అధికరించు, అధిగమించు, అనుసంధించు,(తె.ప.):—చదువు, సంతచెప్పు:(చూ,సంతచెప్పు.)

పఠిత, సం. విశ. పఠించువాఁడు: చూ, సంతచెప్పువాఁడు.

పఠితము, సం. విశ. పఠింపఁబడినది: అధిగతము.

పఠితవ్యము, సం. విశ. పఠింపఁదగినది.

పడ, దే. వి. బ: చూ, రాశి. 1.

పడఁకు, దే. వి. రూ-పణఁకు. 1. గుహ. అచ్చ. యు, కాం. 384: చూ, రంధ్రము. 1; 2. సందు. స్వా. 5, ఆ. 52: చూ, సరి. 9.
పడఁత, దే. వి. హనువు. కాశీ. 6, ఆ. 19: చూ, పార్శ్వము.2.
పడఁతి, దే. వి. (రూ-పణఁతి-పణఁతుక-పడఁతుక) ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
పడఁతుక, (పడఁతి + ఉక) — పై.—
పడఁద్రోయు, వా. స. క్రి: (సం. ప.).—నిపతించు-నిపాతించు.
పడఁద్రోయుట, వా. వి: చూ, నియాతనము.
పడక, వా. వై. వి. రూ-పడుక, పఱపు: చూ, శయ్య. 1.
పడగ, వై. వి. 1. = స్ఫటా. (రూ-పడిగ-పడిగె) పాముపడగ: చూ, సర్పము; 2. = పతాకా. టెక్కెము. నిర్వ. 6, ఆ. 91. చూ, సిడము; 3. ఆఁడుదానిచెవినగ. పంచ. వేం.4,ఆ. 416: చూ, భూషణము. 2; 4. నదీప్రాంతము (రూ పడిగమడ-పడిగమెడ-పడిగెమడి): చూ, మడి. 1.
పడగదారి. వై. వి. = స్ఫటాధారి. పాము: చూ, సర్పము.
పడచు, దే. స. క్రి. రూ-పడయు, 1. పొందు: చూ, ప్రాపించు; 2: చూ. సంపాదించు; 3: చూ. ప్రసవించు.
పడచ్చు, వా. వి: చూ. పనిముట్టు.
పడత. దే. వి: చూ, రూ-పణత.
పడతామర, వా. వి: చూ, సితము. 1.
పడదల, వా. వి. 1. ఒడ్డాణము: చూ, భూషణము 2; 2. రూ-పెకుదల: చూ, పక్షి.
పడపు, దే. వి. 1: చూ, సంపాదనము; 2. ఆర్జితము: చూ, విత్తము. 1.
పడపుఁగొమ్మ, వా. వి: చూ, వేశ్య.
పడమట, వా. వి. రూ-పడమర. 1. పశ్చిమదిక్కు: చూ, హరిత్తు. 1; విణ. 2. పశ్చిమము: చూ, హరిత్తు. 1.
పడమటికొండ, ద్వ. వి క్రుంకుకొండ; చూ, పర్వతము.
పడమటిగాలి, వా. వి. పడమరనుంచి వీచెడు గాలి: చూ, వాయువు.
పడమటిదొర, దే. వి: చూ, వరుణుఁడు.
పడమటివంకతేఁడు, వా. వి. — పై.—
పడమర, చూ, రూ-పడమట. 1—2.
పడము, వై. వి. 1. అంచలమున క్రిందపఱచెడు రత్నకంబళము రా, వి. 2, ఆ. 43: చూ, రల్లకము; 2. = పట్ట. బట్ట: చూ, వస్త్రము.
పడయు, దే. స. క్రి: చూ, రూ- పడచు (ప్రసవించుట స.- నిర్వ 3, ఆ. 58; సంపాదించుటకు — భార. అర. 3, ఆ. 132.)
పడవ, దే. వి. 1: చూ, యుద్ధము; 2. ఎక్కటికయ్యముచేయు భూమి: చూ, భూమి. 1; 3. క్షయము : చూ, హాని. 2: వై. వి. 4. = ప్లవ. చిన్నదోనె : చూ, హోడము.
పడవలము, దే. వి. (పడలు + వలము) 1: చూ, సేనాముఖము. 1; వా. 2. పూజ్యాశ్వము. చూ, హయము.
పడవవాఁడు, వా. వి : చూ, సరంగు.
పడవాలు, వై. వి. రూ-పడాలు:1. సేనాధిపతి: చూ, నాయకుఁడు; 2. స్వల్పసేనాధిపతి. అని. 4, ఆ. 23: చూ, నాయకుఁడు; వా. 3 = ప్రతీహార: చూ, వేగువాఁడు.
పడసాల, ద్వ. వి. (పడమ + సాల) కూటము: చూ, సభ. 2.
పడాల, వై. వి. అందలముమీఁది పన్నాగము:చూ, పన్నాగము.
పడాలు, వై. వి : చూ, రూ-పడవాలు.
పడి, దే. వి. రెండుసోలల కొలఁది : తవ్వ-త్రవ్వ.
పడిక, వై. వి. = పతద్గ్రహ. రూ-పడికము. తమ్మపడిగము : చూ, పాత్రము. 6.
పడికము, —పై.—
పడికట్టు, దే. వి. 1. తూనికకట్టె: చూ, రాయి; 2. మర్యాద : చూ, సన్మానము; 3 : చూ, సోపానము; వా. స. క్రి. 4 : తూఁచు, తూనికవేయు, దడకట్టు.
పడిగ, వై. వి. 1 = పట్టక. రూ-పడిగము : చూ, పడిక; 2 = స్ఫటా : చూ, పడగ. 1.
పడిగము, పట్టక : చూ, రూ- పడిగ. 1.
పడిగల్లు, దే. వి. తుపాకిగుండు : చూ, విరంగిగుండు.
పడిగాపు, దే. వి. పంచను కాచియుండుబంటు. చూ, సేవకుఁడు.
పడిగాపులుండుట, జా. నిరీక్షించియుండుట. "అ కణభూమిపల్లెలు, నెండలను ల్పడిగాపు లుండగగా" (వై.2. ఆ.71.)
పడిగె, వై. వి. = స్ఫటా: చూ, రూ- పడిగ. 1.
పడిగెమడి, వా. వి: చూ, పడగ. 4. ఆం. భా. ద్వి. 6. (రూ-పడిగమడ-పడిగమెడ.)
పడితరము, దే. వి. 1. ఏడుపాటు : చూ, జైని; 2. ఏటేట వచ్చు మొత్తము: చూ, వార్షికము.4.
పడిద, వా. వి. (రూ-పడిదియ-పడిదె-పడిదియ) చాకలవాఁడు చలువలు అద్దెకిచ్చుట.
పడిదియ, దే వి. —పై.—
పడిదియము. దే. వి. రూ- పడిదెము. 1. బజ్జి. చూ, భక్ష్యము; 2. కట్టు: చూ, యూషము.
పడిదె, దే. వి: చూ, రూ-పడిద.
పడిదెము, దే. వి. 1 : చూ, రూ-పడిదియము. 1. జై. 3, ఆ. 50; వా. 2: చూ, రూ-పడిదియము. 2.
పడినవాఁడు, వా. విణ: (సం.ప.)—పతితుఁడు.
పడియ, దే వి. రూ-పడె. హరిశ్చ. 2, ఆ. 61: చూ, సరస్సు.1
పడియచ్చు, ద్వ. వి: చూ, గండరువు.
పడివాగె, ద్వ వి. 1. ఎక్కుటకాయి త్తపఱుచునపుడు సవరించెడు గుఱ్ఱపుసవరణ; వా. 2: చూ, పడవలము. 2.
పడిసెము, వై. వి. = ప్రతిశ్యాయము : చూ, రొంప. 2.
పడిసేటు, వా. వి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
పడిహారి, వై. వి. = ప్రతిహారి. (రూ-పడిహారుఁడు - పడీహారి - పడీహారుఁడు) 1: చూ, వేత్రహస్తుఁడు; 2. ద్వారపాలకుఁడు : చూ, ప్రతిహారుఁడు. 2.
పడిహారుఁడు, వై. వి. —పై—
పడు, వై. అ. క్రి. 1: చూ, శయనించు; 2: చూ, మరణించు. భార. అర. 4, ఆ, 401; 3. అస్తమించు. భార. అర. 2,ఆ.67:

చూ, వింగిపడు: 4. శ్రమమునొందు : చూ, వేసరు. 2; 5 = పత్. పతనమగు : కూలఁబడు, కూలు, కెడయు, డిల్లు - డొల్లు. దొరలు; 6 : చూ, రాలు; 7. పూడు : చూ, మెండుకొను. 3; స. క్రి. 8. అనుభవించు. భార. అర. 2, అ. 219: చూ, భుజించు. 2; 9. = పత్. పొందు. భార. విరా. 2, అ 318 : చూ, ప్రాపించు.
పడుక, వై. వి: చూ, రూ - పడక.
పడుకటిల్లు, ద్వ. వి. (పడుక + ఇల్లు) శయనగృహము : చూ, సదనము. 1.
పడుకు, దే. వి. 1. శిల: చూ, రత్నములు; 2. రూ - పడుగు. చటియ : చూ, పర్వతము.
పడుగాయ, ద్వ. వి. రాలినకాయ: చూ, శలాటువు. 2.
పడుగు, దే. వి. 1: చూ, పంగము. అం, పదా. చర. 48; 2. ఆతానము, వస్త్రము నేఁతయందలి నిడుపు నూలు. చూ, మగ్గము; 3: చూ, రూ - పడుకు. 2; 4. పైకప్పు తీసిన జొన్నకుచ్చెల పరికుప్ప లోనగునది.
పడుగొమ్మ, ద్వ. వి. ఊడ : చూ, శిఫ. 1.
పడుచడు, వా. వి. బాలకుఁడు : చూ, శిశువు.
పడుచు, దే. వి. 1. కన్యక: చూ, స్త్రీ: 2. యువతి: చూ, స్త్రీ: 3. బాలుఁడు. మార్క. 5, అ. 304 : చూ, శిశువు: 4. కన్నెటిఁకముకాని వేశ్య : చూ, వేశ్య; 5. పోటి. భార. ఉద్యో. 4, అ. 285 : చూ, స్త్రీ.
పడుచుఁజేఁత, ద్వ. వి: చూ, వ్యభిచారము.
పడుచుతనము, వా. వి. 1. బాల్యము : చూ, శైశవము; 2. యౌవనము; చూ, వయస్సు. 1.
పడుచుది, దే. విణ. (పడుచు + అది) : చూ, పడుచు. 2.
పడుచురాసి, ద్వ. వి. కన్యారాశి : చూ, రాశి. 2.
పడుచులతిండి, దే. విణ: చూ, శిశుఘాతిని. హరిశ్చ. 5, అ. 130.
పడుచువాఁడు, దే. విణ: చూ, యౌవనుఁడు.
పడుట, వై. వి. = పతన : చూ, రాలుపు.
పడుదల, దే. వి: చూ, రూ - పడదల. 2. అం, భా. ద్వి. 214.
పడువు, వా. వి: చూ, పడుచుఁజేఁత.
పడుపుకత్తియ, వా. వి: చూ, పడపుఁగొమ్మ.
పడుబాటు, వా. వి. 1. నతి : చూ, హణిగలు; విణ. 2. శిథిలమైనది: చూ, శ్లథము.
పడువ, దే. విణ. మిక్కిలిపల్లమైనది (నేల) : చూ, భూమి. 1
పడువరి, ద్వ. వి. కోఁతకోయునప్పుడు గింజలు రాలి మొలచిన వరిపైరు : చూ, సస్యము. 1.
పడె, దే. వి: చూ, రూ - పడియ. భాగ. 10, స్కం. ఉ. 257.
పడ్డ, వై. వి. 1. తొలిచూలి యావు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 2. గేదె: చూ, మహిషి
పణఁకు, దే. వి: చూ, రూ - పడఁకు.
పణఁతి, వా. వి: చూ, రూ - పడఁతి.
పణఁతుక, —పై.—
పణత, దే. వి. రూ. పడత : చూ, నాఁగటిచిప్ప.
పణము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పందెము : చూ, వ్యవహారము. 4; 2. విలువ : చూ, వెల. 1; 3. కూలి : చూ, వేతనము; 4. ధనము : చూ, విత్తము. 1; 5. జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4; 6. చూ, విరుకు; 7: చూ, అక్షము. 8; 8. కర్షమెత్తు రాగి టంకము: చూ, లోహము. 1; 9. గవ్వయెత్తు; 10. అమ్మఁదగిన కూరలోనగువాని పిడికిలి; 11 = పమ్ము : చూ, శిస్తు. 1; దే. వి (1) : చూ, విన్నాణములు.
పణవము, సం. వి. అ. పుం. = పణవ. 1. ఉడుక, వాద్యభేదములలో నొకటి; చూ, వీణె. స్వరము. 2. ; అం. 2 : చూ, ఆనద్ధవాద్యములు; అం. 3. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునందు మగణ, నగణ, యగణ గురువుతోఁ గూడి యాఱింట యతిగలిగి 10 వ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.
పణవ, సం. వి. అ. పుం. = పణవః: చూ, పనస. 2.
పణాయితము, సం. విణ. (రూ-పనాయితము-పణితము-పనితము) పొగడఁబడినది: చూ, స్తుతము.
పణార్థము, సం. వి. అ. పుం: చూ, అడ్డిగ.
పణితము, సం. విణ. 1: చూ, రూ-పణాయితము; 2. పందెముగాఁ జేయఁబడినది; 3. సీమయందలి యేకదేశము.
పణితవ్యము, సం. విణ. 1. పొగడఁదగినది: చూ, స్తుత్యము; 2. అమ్మఁదగినది: చూ, విక్రేయము.
పణిదము, వా. వి. గుడపాకము: చూ, శర్కర. 1.
పణిదియ, దే. వి: చూ, రూ-పడిద.
పణిహారి, వై. వి. = : చూ, రూ-పడిహారి.
పణిహారుఁడు, —పై—
పణుగు, వా. వి: చూ. పడుకు. 2.
పణ్య, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, మానేరు*.
పణ్యము, సం. విణ. 1: చూ, పణితవ్యము. 1; 2: చూ, పణితవ్యము. 2.
పణ్యవీధి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. విపణి, అంగడివీధి: చూ, మార్గము. 1.
పణ్యాంగన, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, వేశ్య.
పణ్యాజీవుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, వర్తకుఁడు.
పణ్యారము, వై. వి. = పణ్యాహార. 1. నానఁబప్పు: చూ, సూపము; 2. చూ, భక్ష్యము.
పతంగదీపన్యాయము, న్యా. మిడుత దీపమును మ్రింగఁబోయి దానిపైఁబడి మరణించు విధము.
పతంగము, సం. వి. అ. న. 1. పాదరసము: చూ, సూతము; పుం. 2: చూ, పక్షి; 3: చూ, శలభము; 4: చూ, బాణము. 1; 5: చూ, మార్జాలము; 6. శాలిధాన్యము. చూ, ధాన్యము.
పతంగిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. తేనెటీఁగ: చూ, మక్షిక.
పతంగుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
పతంతకము, అం: చూ, భోగవ్యూహములు.
పతకము, వై. వి. = పదక హారము నడుమ నుండెడు రత్నపు బిల్ల: చూ, భూషణము. 2.
పతగము, సం. వి. అ. పుం. (రూ-పతంగము-పతంగము. పతము.): చూ, పక్షి.

పతత్తు, సం. వి. త్. పుం.—పై.—
పతత్త్రము, సం. వి. అ. న. పత్రము: చూ, ఱెక్క. 1.
పతత్త్రి, సం. వి. ఇ. న్. పుం: చూ, పతగము.
పతత్ప్రకర్షము, అం. అతిశయముతప్పి చెప్పుట. (ఈ భటుఁడు పులులను, వరాహములను, జింకలను వధించెను. ఇందు ముందుఁ జెప్పినవానికన్న వెనుకటివి బలహీనములు కావున దోషము. పులులను జంపినాఁడని చెప్పినతరువాత జింకలను జంపినాఁడని చెప్పుటయందు సారస్యములేదు.): చూ, వాక్య దోషములు.
పతద్గ్రిహము, సం. వి. అ. పుం. = పడికము. రూ-పతద్గ్రాహము: చూ, పాత్రము. 6.
పతద్గ్రాహము, =—పై.—
పతనము, సం. వి. అ న. = పడుట: చూ, రాలువు.
పతనాంతా స్సముచ్ఛ్రయాః, న్యా. పెరుగుట విఱుగుటకొఱకే.
పతయాళువు, సం. విణ. ఉ: చూ, పాతుకుఁడు.
పతాక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. = పడగ. టెక్కెము: చూ. సిడము; 2. టెక్కెపుఁగంబము: చూ, స్తంభము. 1; 3: చూ, సౌభాగ్యము.
పతాకము, అం. చూ, అసంయుతహస్తములు. (బొటనవ్రేలిని వంచి చూపుడువ్రేలి మొదటఁగూర్చి వ్రేళ్లన్ని చక్కఁగఁ జాచి పట్టినది.)
పతాకస్వస్తికము, అ : చూ, సంయుతహస్తములు.
పతాకి, సం. విణ. టెక్కెముగలవాఁడు: చూ, వైజయంతికుఁడు.
పతాకిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ధ్వజిని: చూ, సేన. 1.
పతి, సం. వి ఇ. పుం. 1. మగఁడు: చూ, సామి. 2; విణ. 2. ఏలిక: చూ, స్వామి. 1.
పతింవర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తనంతట మగని వరించునట్టి ఆఁడుది, వర్య, స్వయంవర: చూ, స్త్రీ.
పతిత, అం: చూ, దేశీనృత్తక్రియలు.
పతితుఁడు, సం. విణ. 1: (తె. ప.) —పడినవాఁడు; 2. పదవి చెడినవాఁడు.
పతిపత్ని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ రూ-పతివత్ని. మగనాలు: చూ,స్త్రీ.
పతిమ, వై. వి. = ప్రతిమ: చూ, బింబము. 3.
పతివత్ని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-పతిపత్ని.
పతివ్రత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సాధ్వి: చూ, స్త్రీ.
పతులు, అం. శృంగారనాయక చతుష్టయము: చూ, నాయకులు. 2.
పత్తనము, సం. వి. అ. న. రూ-పట్టణము: చూ, వీడు. 1. (దేశము.)
పత్తా, వా. వి. జాడ: చూ, సూచన. 1.
పత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, ప్రయాణము; 2. సేనావిశేషము. (ఒకరథము, ఒకయేనుఁగు, మూఁడుగుఱ్ఱములు, ఏవురు కాల్వురును గలది): చూ, సేన. 1; పుం. 3. కాలిబంటు: చూ, భటుఁడు; దే. వి. (1): చూ, రూ-ప్రత్తి.*.
పత్తికట్టు, వా. వి: చూ, పత్తిరేకు.
పత్తిరాకు, వై. వి. = పత్త్రి: చూ, పత్తిరి.
పత్తిరి, వై. వి. = పత్త్రమ్. 1. పూజకుపయోగించెడు బిల్వదళాదులు. కాశీ. 2, ఆ. 48: చూ, పర్ణము. 1; వా. వి. 2. గంజాయిపత్తిరి. "పత్తిరిపీల్చుచున్నాఁడు": చూ, పర్ణము. 1.
పత్తిరిబొట్టు, వై. వి. తిలకవిశేషము: చూ, బొట్టు. 1.
పత్తిరేకు, దే. వి. లోహాదుల నొకదానితో నొకటి యదికి చనవుడు పత్తివలెఁ గొట్టిపెట్టెడు సజాతీయమైన బొడిరేకు: పత్తికట్టు.
పత్తు, వా. వి. 1. నేల: చూ, భూమి. 1; 2. రూ-పస్తు: చూ, లంకణము.
పత్తెచ్చము, వై. వి. = ప్రత్యక్షము, ఐంద్రియకము: చూ, స్పష్టము.
పత్ని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, భార్య.
పత్రఝంకారము, సం. వి. అ. పుం. నీటిసుడి: చూ, సుడి 1.
పత్రనాడి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పొరక.
పత్రపరశువు, సం. వి. ఉ పుం. అకురాయి: చూ, వృశ్చనము. (చీరణము-చీర్ణము అను పదములకు "వృక్షాదనము. 1." చూడుము.)
పత్రపాత్రము, సం. వి. అ. పుం. కుట్టుడాకు:చూ, పగ్గము. 8.
పత్రపాశ్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పాపటబొట్టు, లలాటిక: చూ, బొట్టు. 1.
పత్రభంగము, సం. వి. అ. పుం. స్త్రీలయొక్క చెక్కిలి స్తనములు లోనగువానియందు లిఖించెడు మకరికాపత్రము: పత్రరేఖ, పత్రలేఖ, పత్రాంగుళి, పత్రావళి.
పత్రము, సం. వి. అ. న. 1. = పత్తిరాకు-పత్తిరి-పత్రి. ఆకు: చూ, పర్ణము. 1; 2. వ్యవహారముయొక్క చెల్లుబడికై యొకరికొకరు వ్రాసికొనెడు ఆకు: చూ, దస్తావేజు; 3: చూ, పతత్రము: 4. ఎక్కఁదగిన యేనుఁగు లోనగునది: చూ, వాహనము; 5: చూ, బాణము. 1; 6. చురకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 7. లవంగపుపట్ట: చూ, వరాంగకము; 8. భోజనపాత్రము (కుట్టినఆకు(అడ్డాకు), కుట్టనిఆకు (తామరపాకు) లోనగునది): చూ, విస్తరి.
పత్రరథము, సం. వి. అ. పుం. పులుఁగు: చూ, పక్షి.
పత్రరేఖ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పత్రభంగము.
పత్రల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పెద్దయేలకి: ఏలకి, ఐంద్రి, కటుచాతుర్జాతకము, కన్యక, గుల్మి, చంద్రబాల, త్వచిసుగంధ, దాడిమము, నిష్కుటి, పుటిక, పృథ్వీక, పృద్వేల, బహుళ, బృహదేల. (తె. ప.) — అడవియేలకి, ఏలకి, పెద్దయేలకి, పేరేలకి: తద్విశేషములు. — సన్నయేలకి. — ఉపకుంచిక - ఉపకుంభిక, ఏలీక, కటుక, కపోతక, కపోతపర్ణి, కోరంగి, తుచ్చ, త్రిపుట, త్రుటి, బహుళ, భద్రైల, మహాతుక, సూక్ష్మ, సూక్ష్మైల. (తె.ప.)— చిట్టేలకి,- చిన్నయేలకి, సన్నయేలకి: (చూ, సూక్ష్మైల); 2: చూ, శ్రీతాళము *.
పత్త్రిలత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మిక్కిలి సిఱుపుచురియ : చూ, రిష్టి. 2.
పత్త్రిలేఖ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పత్త్రిభంగము.
పత్త్రివాహనము, సం. వి. అ. పుం : చూ, బాణము. 1.
పత్త్రిసూచి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ముల్లు : చూ, పితాగ్రము.
పత్త్రిస్నుహి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సువిరేచని *.

పత్రిస్రుక్కు, సం. వి. చ్. స్త్రీ. —వై.—
పత్రిహారి, అం. చూ, దూతీచతుష్టయము.
పత్రాంగము, సం. వి. అ. న. 1. రక్తచందనము: చూ, వాఁన. 1; 2: చూ, భూర్జము *; 3: చూ, పద్మకాష్ఠము *.
పత్రాంగుళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పత్రభంగము.
పత్రి, సం. వి. న్. పుం. 1. డేగ: చూ, శ్యేనము; 2: చూ, పక్షి; 3: చూ, బాణము. 1; 4: చూ, పర్వతము; 5: చూ, మాత్రిను; 6: చూ, రథికుఁడు; వై. వి. (1) = పత్త్రి: చూ, రూ - పత్తిరి.
పత్రిక, సం వి. అ. స్త్రీ. 1. కాగితము: చూ, పటపత్త్రిము; 2: చూ. పత్రిము. 2; అం. 3: చూ, దూతీచతుష్టయము; వా. 4. వార్తాపత్రిక. "ఆంధ్రపత్రిక, హిందు" మొ.
పత్రోర్ణము, సం. వి. అ. న. ఉదికిన పొత్తిచీర, పట్టుచీర మొ: చూ, వస్త్రము; పుం. 2: చూ, శోణకము *.
పథము, సం. వి. అ. పుం. త్రోవ: చూ, మార్గము. 1.
పథికుఁడు, సం. విణ: చూ, పాంథుఁడు.
పథి శూద్రవదాచరేత్, న్యా. ప్రయాణమునందు మార్గమధ్యమందు శూద్రునివలె నాచారముల నాచరింపవలయును. అనగా స్వీయాచారమును సమగ్రముగాఁ బాటింప నక్కఱలేదు.
పథ్య, సం. వి. అ. స్త్రీ. కరక *: చూ, హరీతకి.
పథ్యాకంఠము, అం. (పథ్య): చూ, కంఠము. 3.
పదంపడి, దే. అవ్య. రూ-పదపడి. 1. వెనుక. ఉ, హరి. 4, ఆ. 17 : చూ, వెనుక. 1; 2. మఱియు. భాగ. 4, స్కం, 118: చూ, వెండియు.
పదంహి సర్వత్ర గుణైర్నిధీయతే, న్యా. గుణము లందరిని మెప్పించును.
పదకము, సం. వి. అ. పుం. 1 =.పతక. సరవిశేషము: చూ, భూషణము. 2; వై. వి. (1) = పదక. క్రమము. నిర్వ, 4, ఆ. 31 : చూ, విధము. 1; వా. (2) పన్నుగడ, రచన.
పదకవితారచనావైపుణ్యము, అం: చూ, సుగుణములు.
పదకీర్తన, అం. ఒకానొక రాగము: (చూ, గానశాస్త్రపండితుఁడు): చూ, స్వరము. 2.
పదఖండనము, అం: చూ, కాయమానములు.
పదగతము, అం: చూ, అర్థాంతసంక్రమితవాచ్యము.
పదగతములు, అం: చూ, కావ్యదోషములు.
పదగళాప్తి, అం: చూ, విన్నాణములు.
పదగుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, భటుఁడు. 1.
పదచాళి, వై. వి. పెక్కుఁ జమునునాట్యము: చూ, వ్యంజకము. 1.
పదచ్ఛేదము, వా. వి. పదముల విభజించుట.
పదటము, దే. వి. (రూ - పదిటు - పల్లటము): చూ, సంభ్రమము.
పదటి, దే. వి. ధూళి: అం. బా. ద్వి. 220; చూ, రేణువు. 1.
పదటు, దే. వి: చూ, రూ - పదటము.
పదడు, దే. వి. బూడిదె: చూ, భస్మము.
పదదోషములు, అం: చూ, కావ్యదోషములు.
పదను, దే. వి. 1: చూ, సమయము. 1; 2. తడి. రామా. 4, ఆ. 176: చూ, స్తేమము; 3. నైశిత్యము, రూ - పదను. య. 2, ఆ. 87: చూ, వాఁడి. 1; 4. పరిపాకము: చూ, పరువు; వా. 5: చూ, రూ - పదును. 1.
పదనుకొను, దే. అ. క్రి. తడియు: చూ, స్తేమమగు.
పదపడి, దే. అవ్య: చూ, రూ - పదంపడి: (వెనుక అనుటకు — భార. అది. 3, ఆ. 109; మఱియు అనుటకు — భార. అది. 1, ఆ. 68.)
పదభ్రమకము, అం. ఒకానొక చిత్రకవిత్వము: చూ, వృత్తము. 1.
పదము, సం. వి. అ. న. 1. పాదము: చూ, హజ్జ; 2. పద్యపాదము, చరణము: చూ, వృత్తము. 1; 3. ఇసుకలోనగు చోట్లఁ గనఁబడెడు పాదచిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1. 4. చిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; 5. శబ్దము (ధ్వనితోఁ గూడినది): చూ, స్వరము. 2; 6. వాక్యము, పాట (అని కొందఱు): చూ, శబ్దము. 2; 7. ప్రయత్నము: చూ, యత్నము; 8: చూ, స్థానము. 1; 9: చూ, వ్యాజము. 1; 10: చూ, సరకు. 2; 11: చూ, వేరు. .; పుం. 12. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; వా. 13. కత్తెము.
పదయమకము, అం: చూ, యమకము.
పదరము, వై. వి. తములపాకుల యడపము: చూ, హడపము.
పదరు, వా. వి. 1. వదరుబోతుతనము: చూ, శబ్దము. 2; 2. నింద: చూ, నెగ్గింపు; బ. 3. త్వరితోక్తి. స్వా. 6, ఆ. 44 : చూ, శబ్దము. 2; బ. 4. కోపోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 5. చలనము: చూ, లోలము; అ. క్రి. 6. రూ - పదురు. త్వరపడు. కళా 6, ఆ. 222: చూ, సంభ్రమించు; 7. కోపించు: చూ, రోషించు; 8. చలించు: చూ, సలించు; స. క్రి. 9. ఆక్షేపించు. భార. అసి. 5, ఆ. 101: చూ, నెగ్గించు.
పదలము, వా. వి. అరవీశె, అడిశేరు (½ వీశె = రెండు ఏబులములు = 60 తులముల యెత్తు.)
పదవి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. త్రోవ: చూ, మార్గము. 1; వై వి. (1) కలిమి: చూ, సంపత్తి. 1; (2) = పద. ఉన్నతమగు స్థితి. "చక్రవర్తిపదవి. మహారాజపదవి."
పదాజి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, భటుఁడు. 1.
పదాడము, వా. వి: చూ, బిరుదము.
పదాతి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, పదాజి (అంగము. 9.)
పదార్థటీక, అం: చూ, హస్తప్రాణములు.
పదార్థము, సం. వి. అ. పుం 1. వస్తువు: చూ, సరకు. 2; 2. శబ్దములయొక్క అభిధేయము.
పదార్థములు, అం. 1. ద్రవ్యము, గుణము కర్మము, సామాన్యము, విశేషము, సమవాయము, అభావము (7); 2. మాంసకృత్తులు, పిండిపదార్థములు, క్రొవ్వుపదార్థములు, ఉప్పు పదార్థములు, నీరు (5); 3. పదములయొక్క అర్థములు (టీక); 4. సరకులు.
పదార్వాళ్లదొర, ద్వ. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు. అం, పదా. సుర. 23.
పదాఱు, ద్వ. స. రూ-పదియాఱు-పదునాఱు, కళ-కళ; చూ, షోడశము. 1.

పది, సం. వి. ద్. పుం. 1. పాదము. రా. వి. 1, ఆ. 36: చూ, హజ్జ; వై. స. (1) = పంక్తి: దశమము, పంక్తి. (తె.ప.)—ఈరేను, ఈరైదు, బంతి, రెండయిదులు-రెండైదులు.

పదింబదిగ, ద్వ. క్రి. విశ. (పదియున్ + పది + కాన్) 1. గట్టిగా, ఎక్కుడగా. రాఘ. 4, ఆ. 101; వా. 2. అదేపనిగ.

పదికుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పదాతి.

పదికోట్లు, మి. వి స. ఖ. అర్బుదము: చూ, సంఖ్య. 1.

పదినూఱుంచులవాలు, ద్వ. వి: చూ, కదిదలుఁగు (బాణము. 1.)

పదియాఱ్డుము, ద్వ. వి. పదునాఱుతూములు.

పదియాఱు, ద్వ. స: చూ, రూ-పదాఱు.

పదియేఁడు, ద్వ స. రూ-పదునేడు.

పదియేడ్డుము, ద్వ. వి. పదియేడుతూములు: రూ-పదునేడ్డుము.

పదియేను, ద్వ. స: రూ-పదునేను (వాడుకయందు పదిహేను.)

పదిరెండు. ద్వ. స: చూ, ముచ్చొక్కము.

పదిలపడు, వై. అ. క్రి. 1: చూ, నేటిలుచు; 2: చూ, స్థిరపడు; ప్రే. 3. పదిలపఱుచు.

పదిలము. వై. వి. = భద్ర. 1. సుఖము: చూ, సంతోషము; 2. అవధానము: చూ, హెచ్చరిక; 3: చూ, స్థైర్యము. హరి. ఉ. 10, ఆ. 147; విశ. 4: చూ, మేలుగోలు. నీలా. 2, ఆ. 59; 5. దృఢము. భో. 4, ఆ. 309: చూ, స్థైర్యము. 1.

పదిలించు, వై స. క్రి. 1. దృఢపఱుచు; 2: చూ, స్థిరపఱుచు. జై. 7, ఆ. 221.

పదిలుఁడు, వై. వి.శ. 1.= భద్ర: చూ, మేలుకొనియుండువాఁడు. హరి. ఉ. 6, ఆ. 69; 2. స్థిరుఁడు, శని: చూ, రాహువు. 2.

పదివేలకు, జా. శాశ్వతముగా. 'వీరు మనవలదే పదివేలకైన' (దాశరథివిలాసము); "చాలు పదివేలువచ్చె నీదలమువిడువు". (రసికజన మనోరంజనము); "చాలు పదివేలువచ్చెఁబాంచాలి దొరకినట్టెగద." (పాంచాలీపరిణయము.)

పదివేలు, ద్వ. వి. నూఱువందలు: చూ, సంఖ్య. 1.

పదివేసముఁసామి, వై. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

పదుండ్రు, ద్వ. స: చూ, రూ-పదుగుండ్రు.

పదుగు, దే. వి. 1. పంక్తి: చూ, శ్రేణి. 1; 2. కొలము: చూ, వంగడము; 3. రూ-పదువు. సజాతీయప్రాణిసమూహము: చూ, వంగడము.

పదుగుండ్రు, ద్వ. స. పదిమంది: (రూ-పదుగురు-పదువురు-పదుండ్రు-పదురు-పదువు).

పదుగురు, —పై.— (పదికి మహన్మహత్త్వార్థకబహువచనాంతాదేశము.)

పదునల్తుము, ద్వ. వి. పదునాలుగుతూములు.

పదునాఱు, ద్వ. స: చూ, రూ-పదాఱు.

పదునాలుగు. ద్వ. స: రూ-పదునాల్గు, ఈరేడు. (సం. ప.)—ఇంద్రము.

పదును, దే. వి. (పది + ఊను.) రూ-పదను. 1. పదియంగుళములవఱకు నేలయందు తడి చొచ్చునంతటి వర్షప్రమాణము; వా. 2: చూ, రూ-పదను 3.

పదునుపెట్టు, వా. స. క్రి: చూ, వాఁడిచేయు.

పదునెనమండుము, ద్వ. వి. పదునెనిమిదితూములు.

పదునెనిమిది, ద్వ. స. అష్టాదశము.

పదునెనిమిది వర్ణనములు, అం. ప్రబంధమన నివికల్పిత చరిత్రము. ఇందు ౧౮ వర్ణనలనికొందఱు, ౨౨ వర్ణనలని కొందఱు. ఈ చెప్పిన వర్ణనలం దేవేని ౪-౫ తక్కువైనను సరే. పెక్కులు లోపించినచో దానిని ప్రబంధమనరు. ౧౮. వర్ణనములు.—పుర, సముద్ర, పర్వత, రవి, శశి, ఋతు, వివాహ, రతి, విరహ, సుతోదయ, వన, జల, యాన, పాన, దౌత్య, నృప, మంత్ర, యుద్ధములు. వీనికి స్త్రీ, దౌహృద, మృగయ, జయములు కలిపినచో 22 వర్ణనలగును: (చూ, కావ్యము. 5.)

పదునేడు, ద్వ స: రూ-పదియేడు.

పదునేడ్డుము, ద్వ. వి: రూ-పదియేడ్డుము.

పదునేను, ద్వ స: రూ. పదియేను.

పదునొకటి, వై. స. ఏ, ఏకాదశకము. ఏకాదశము.

పదునొకొల్తుము, వై. వి: (పది + ఒకండు + తూము) పదునొకండు తూములు

పదుపు, దే. వి: చూ, రూ-పదుగు. 3. అచ్చ. యు, కాం. 491. (ధేనువు).

పదుము, వై. వి: చూ, పందుము.

పదుముత్తుము, ద్వ. వి. పసుమూఁడుతూములు.

పదురు, వై. స. 1: చూ, రూ-పదుగురు. కాశీ, 3, ఆ. 142; 2: చూ, విధము. 1; బ. 3: చూ, రూ-పదరు. 3; అ. క్రి. 4: చూ, రూ-పదరు. 6-

పదురుచు, దే. ప్రే. రూ-ప్రదుచు. పదురఁజేయు: చూ, వక్కళించు.

పదువు, దే. వి: చూ, రూ-పదుగు 3.

పదువురు, ద్వ. స: చూ, రూ-పదుగురు.

పద్గుఁడు, సం. వి. అ. పుం. (రూ-పదకుఁడు-పదికుఁడు-పత్తి-పదాతి-పదాతికుఁడు-పదాతిగుఁడు): చూ, భటుఁడు. 1.

పద్దియము, వై. వి. (రూ-పద్దె-పద్దెము.) = పద్యమ్ ఛందోబద్ధమైన కావ్యము. నీలా. 2, ఆ. 91: (చూ, వృత్తము. 1): చూ, శ్లోకము.

పద్దు, వై. వి. 1.= ప్రతిజ్ఞ: చూ, స్పర్ధ. 4; 2. = స్పర్ధా. పోటి: చూ, స్పర్ధ. 1; 3.= భద్ర. అంకెలకట్టెము; వా. 4. (అంగడివరుకుల) జాబితా; 5: (బదులు పత్రమునకు మాఱుగా వ్రాసినది) పద్దు; 6. (కూలీలమస్తరు) పద్దు; 7. తాకట్టుపద్దు; 8. సత్రమందు భోజనపుపద్దు; 9: కరుడు, చిట్టా-చిఠా. "పద్దులపొత్తము"; విశ. 10. = అబద్ధ. నిజము కానిది; చూ, వితథము; వా. క్రి. 11. వెళ్ల "నీవు పద్దు. నేను వచ్చెదను." (వాడుక. అప్ర.)

పద్దె, వై. వి. = పద్యమ్: చూ, రూ-పద్దియము.

పద్దెము, —పై.— య. 1, ఆ. 12.

పద్ధతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. త్రోవ: చూ, మార్గము. 1; 2. వరుస చూ, విధము. 1; 3. అడుసు: చూ, బురద.

పద్నాల్గు, ద్వ. స: చూ, రూ-పదునాలుగు.

పద్మ, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, లక్ష్మి: 2. జారంగి*: చూ, హంజిక; 3. మెట్టదామర*: చూ, సహస్రపత్రము.
పద్మకంద, సం. వి. అ. స్త్రీ. తామరదుంప: చూ, సహస్రపత్రము. 1. (పద్మకందము అనియు.)
పద్మకము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, పద్మము. 5; 2: చూ, పద్మకాష్ఠము*: అం. 3. ఒకానొక వృత్తము. "న-భ-జ-జ-జ గురువులు." ౧౧ వ యింట యతి. పదునాఱవఛందస్సు: చూ, వృత్తము. 1.
పద్మకాష్ఠము, సం. వి. అ. న. ఒకానొకఓషధి*: పత్రాంగము, పద్మకము, పన్నగము.
పద్మకోశము, అం: చూ, అసంయుతహస్తములు. (అయిదు వ్రేళ్ళను కొనలు కూడకుండునట్లు విల్లుచివంచి యెడము గలవానిగాఁ బట్టునది.)
పద్మగర్భి, సం. వి. ఇ. పుం. (రూ-పద్మగర్భుఁడు, పద్మనాభి, పద్మనాభుఁడు): చూ, విష్ణువు. 1.
పద్మచారణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, పద్మ. 3.
పద్మనాభము, అం. 1: చూ, శస్త్రములు; అం. 2. ఒకానొక వృత్తము. "త-త-త-త-త-త-త-గగములు."13 వ యింట యతి. 23 వ ఛందస్సు: చూ, వృత్తము. 1.
పద్మనాభాయనమః, అం. (పద్మనాభః = హృదయపద్మస్య నాభౌ నాభే రీషదుపరిభాగే ప్రకాశనాత్): చూ, ఓమ్.
పద్మనాభుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పద్మగర్భి.
పద్మనాయకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలమ.
పద్మపత్రము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, తామరపాకు; 2. మెట్టతామరదుంప: చూ, సహస్రపత్రము.
పద్మపత్రస్థితతోయన్యాయము, న్యా. తామరాకులోని నీరు తామరాకున కంటదు. అట్లే గృహస్థుఁడయ్యు సంసారబంధమునఁ జిక్కనివానినిఁగూర్చి దీనిని వ్యవహరింతురు.
పద్మపాణి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. ఒకానొక బుద్ధుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1; 2: చూ, సూర్యుఁడు.
పద్మపుదీఁగ, మి. వి. చోరపుష్పి*: చూ, శంకిని.
పద్మబాంధవుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
పద్మము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. తామర, కమలము: చూ, సహస్రపత్రము; అం. బ. 2: చూ, నిధులు. (లిబ్ని. 2.); 3: చూ, వ్యూహభేదములు; 4. సంఖ్యాభేదము: చూ, సంఖ్య. 1; 5. ఏనుఁగు మొగమునందలి బొట్లసమూహము, జాల, పొగరుపొడ, పద్మకము: చూ, హస్తి; పుం. 6: చూ, సర్పము.
పద్మరాగము, సం. వి. అ. పుం. తామరకెంపు: మాణిక్యము, (ఇది సింహళమున పుట్టినది. రక్తవర్ణము గలది. ఉత్తమజాతి రత్నము.): చూ, రత్నములు.
పద్మలతాశిఫ, సం. వి. అ. స్త్రీ. తామరతూడు: చూ, సహస్రపత్రము.
పద్మవెలమ, మి. వి: చూ, వెలమ.
పద్మవ్యూహము, అం: చూ, ప్రధానవ్యూహములు. (వ్యూహములు.)
పద్మాకరము, సం. వి. అ పుం. 1. కొలను: చూ, సరస్సు. 1; 2. చెఱువు: చూ, సరస్సు. 1.
పద్మాటము, సం. వి. అ. పుం. తగిరిస *: చూ, ప్రపున్నాటము.
పద్మాలయ, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, లక్ష్మి.
పద్మాసనము, అం. 1: చూ, ఆసనములు: 2: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.
పద్మి, సం. వి. న్. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.
పద్మిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తామరతీఁగ: చూ, సహస్రపత్రము; 2. తామరకొలను: చూ, సరస్సు. 1; 3. తామరతంపర; చూ, సమృద్ధి; 4. పద్మినీజాతి స్త్రీ. స్త్రీలలో నత్యుత్తమమైనది. పాంచాలుఁడను పురుషుఁడు ప్రేమించును. నాలుగవజామునఁ బంకజాసనపద్మమను బంధమిష్టము, నాభి, పిఱుఁదులు, తొడలు కళాస్థానములు. వంకలైన బహుకేశములు, కుటిలములగు స్తనములు. మొల్లమొగ్గలవంటి దంతములు, పద్మగంధము, హంసస్వరము, మఖసౌభాగ్యము, ప్రేమఁగోరుట కలిగియుండును: చూ, స్త్రీ; 5. ఆఁడేనుఁగు: చూ, హస్తి; 6: చూ, పద్మాలయ; అం. 7: చూ, స్త్రీకాతులు; 8: చూ, దేశీయక్రియలు.
పద్మినీపత్రజలబిందున్యాయము, న్యా. తామరపాకులోని నీరు ఆకు నంటకుండు ననురీతి.
పద్మినీవల్లభుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
పద్య, సం. వి. అ. స్త్రీ. త్రోవ: చూ, మార్గము. 1.
పద్యకావ్యము, అం. గణయతిప్రాస నియమము గలది: చూ, కావ్యము. (తిక్కనసోమయాజి నిర్వచనోత్తర రామాయణము మొ॥ వి.)
పద్యభ్రమకము, అం. చిత్రకవిత్వమునం దొకటి: చూ, వృత్తము. 1.
పద్యము, సం. వి. అ. న. = పద్దెము: చూ, పద్దియము.
పద్యములు, అం: చూ, జాతులు. 5.
పద్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శూద్రుఁడు.
పమ్రిచు, దే. ప్రే: చూ, రూ - పదురుచు.
పన, దే. వి. ఓదియ-ఓదె: చూ, సస్యము. 1.
పనఁటి, దే. వి. రూ - పంటి: 1. వంటకుండ: చూ, భాండము. 3; 2. కుండ: చూ, భాండము. 3.
పంవు, వై. స. క్రి. = ప్రలప్. ప్రలాపించు: చూ, రొల్లు.
పనస, వై. వి. 1. = పంచాశత్తు: ప్రశ్నాంశము (ఏఁబది పదముల సమూహము పంచాశత్తనఁబడును ఇది తెనుఁగుదేశమున పనసయని చెప్పఁబడుచున్నది); 2. = పణస. *: చూ. వేరుపనస.
పనసలవాండ్రు, ద్వ. వి. బ. కమసాలెవారిని యాచించి బ్రతుకువారు.
పనాయితము, సం. విణ: చూ, రూ - పణాయితము.
పని, దే. వి. 1. చేఁత: చూ, వ్యాపారము. 1; 2. కర్మము: చూ, వ్యాపారము 1; 3: చూ, ప్రయోజనము; 4: చూ, శిల్పము; 5. ఆజ్ఞ. భార. అని. 2, ఆ. 46; చూ, నెవు: వా. 6. సేవకావృత్తి. "మా అబ్బాయికి కలెక్టరు ఆఫీసులో పని."; 7. స్వతంత్రవృత్తి. "మా అబ్బాయికి మా భూములు సేద్యముచేయించెడు పని."

పనికుచ్చె, వా. వి. అధికకాంతిగల కృత్రిమ పద్మరాగము. ఆం. భా. ద్వి. 227: చూ, రత్నము. 1.
పనిగొను, దే. స. క్రి. నియోగించు: భార. విరా. 1, ఆ. 269: చూ, వెలవిచ్చు.
పనిగోరడిబంద, వా. వి. పనులు చేసెడి పలుగాకి.
పనిచెఱుపువాఁడు, వా. వి. చూ, వినాయకుఁడు: 1. (ఇట్లు పని చెఱుపు వేల్పు.)
పనిచెఱుపు, వా. వి: చూ, విఘ్నము.
పనిఁజేసిన పాతికకట్టము, లో. "ఉదా.— "మేము పనిఁజేసిన పాతికపట్ట మనుమాటఁ మడిఁబెట్టక." (ధర్మజ రాజ సూక్తము.)
పనితము, సం. విణ: చూ, రూ - పణాయితము.
పనిముట్టు, దే. వి: చూ, సాధనము. 2.
పనిలేనివాఁడు, వా. వి: (సం) అమ్యానుఁడు, బొదరికుఁడు.
పనివచ్చు, దే. స. క్రి: చూ, పనిగొను.
పనుపడు, ద్వ అ క్రి. 1. అక్కఱపడు: చూ, వాంఛించు; వా. 2. పనియందు నేర్పుటియగు.
పనివాఁడు, దే. వి. 1: చూ, సేవకుఁడు; 2. కర్మకారుఁడు: చూ, వ్యవహర్త. 3: చూ. సమర్థుఁడు.
పనివిను, దే. అ. క్రి. 1. ఆజ్ఞావశవర్తియగు. రామా. 4, ఆ. 4: చూ, విను; 2. వచ్చెదను. భో. 6, అ. 378: పోయెదను. "ఎను బనియెదనన్న." భార. అను. 1, ఆ.
పనుకు, దే. అ. క్రి. చూ, రోషించు: ఉ. హరి. 4, ఆ. 63.
పనుగొను, దే. అ. క్రి (పన్ను+కొను) 1: చూ, నేటించు. భార. ఆది. 4, ఆ. 163; 2. కలుగు: చూ, సంభవించు.
పనుచు, దే. స. క్రి: చూ, రూ - పంచు. 1-2-11.
పనుపడు, ద్వ. అ క్రి. 1. రూ - పన్నుపడు: చూ, వాడుక పడు; 2: చూ, పనుగొను 2; 3. నాటు: చూ, మొలవేయు
పనుపరి, దే విణ. రూ - పన్పరి. ఆజ్ఞకు లోఁబడినవాఁడు: చూ, పరాధీనుఁడు
పనుపు, దే వి. రూ - పన్పు: 1: చూ, పని. 5; వా. 2. దాస్యము: చూ, సేవ.
పను సాకిరి, వా. వి: చూ, సూర్యుఁడు: ఆం, పవా. సుర, 20.
పనేరుబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులు.
పన్చు, దే. స. క్రి: చూ, రూ - పనుచు.
పన్న, దే. విణ. 1: చూ, వృద్ధుఁడు; 2: చూ, పేరులేని వాఁడు.
పన్నకము, దే. వి. (రూ - పన్నుగడ - పన్నిక - పన్నికము): చూ, రచన.
పన్నగము, సం. వి. అ. పుం. 1. పాము: చూ, సర్పము; 2: చూ. పద్మకాష్ఠము.
పన్నగాశనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పాఁపమేపరి: చూ, హరివాహనుఁడు.
పన్నము, సం. విణ. 1. జాఱినది: చూ, స్రస్తము; వై. వి. (1). =ప్రశ్నః. వేదమునందలి అట్టమునకు అవయవము. (వేదపరిచ్ఛేదము: చూ, వేదము. (2) వేదపన్నములు వచ్చినవారగుటచే పన్నములవారు "పన్నాలు" అనెడి యింటిపేరు గలవారైరి. "పన్నాలవారు" (ఇట్లే వేదాల వారు, మొ.)
పన్నా, వా. వి. కాగితము బట్టలోనగువాని పొడవు వెడల్పులు.
పన్నాగము, దే. వి. 1: చూ, పడాల. 1; వా. 2. ఎత్తుగడ; 3. మోసము.
పన్నారు. దే. వి. బాలిక లాలెకుగురిగి. య 3, ఆ. 151.
పన్నారుకోవి, వా. వి. చిన్నగిన్నె: చూ, పాత్రము 6.
పన్నిక, దే. వి: చూ, పన్నకము.
పన్నికము, వా. వి. —పై.—
పన్నిదము, వై. వి. =పణితమ్. 1. జూదమునందు ఒడ్డెడు ధనాదికము: చూ, వ్యవహారము. 4; 2. పాచికలు గవ్వలు మొదలగువాని పాల్లికి: చూ, వ్యవహారము. 4.
పన్నిద్దఱు, ద్వ. స. (పది+ఇద్దఱు) (రూ-పన్నిరుగురు-పన్నిరువురు-పన్నిర్వురు) పండ్రెండుగురు మంది. (పండ్రె-డంటికి మహన్మహత్యర్థక బహువచనాంతాదేశము).
పన్నిద్దుము, ద్వ. వి. పండ్రెండుతూములు; రూ పన్నిర్దుము.
పన్నియ, దే. వి: చూ, రూ-పన్నె.
పన్నిరుగురు: చూ, రూ-పన్నిద్దఱు.
పన్నిరువురు. —పై.—
పన్నిర్దుము, ద్వ. వి: రూ-పన్నిద్దుము.
పన్నిర్లము, వా. వి. రూ-పన్నిల్లము. పండ్రెండు పలములు. ఆం. భా. ద్వి. 269.
పన్నిర్వురు, ద్వ. స. పన్నిరువురు.
పన్నిల్లము, వా. వి. రూ-పన్నిర్లము.
పన్నీరము, సం. వి. అ. న. = పన్నీరు; చూ, సలిలము.
పన్నీరు, వై. వి. = పన్నీర.—పై.—
పన్ను, వై. వి. 1. = పణ. పంగము: చూ, సిస్తు. (ఇందుల భేదములు —ఇంటిపన్ను, భూమిపన్ను, వృత్తిపన్ను మొ.); వా. 2: చూ, పల్లు. 1; దే. విణ. 3. ఒప్పైనది. భార. ఆది. 3, ఆ. 128: చూ, హృద్యము; దే. అ. క్రి. 4. యుద్ధమునకు సిద్ధపడు. ఉ. హరి. 3, ఆ. 52: చూ, సిద్ధించు; 5. కలుగు. హరిశ్చ. 2, ఆ. 9': చూ. సంభవించు; అం. ప్రే. 6: చూ, సిద్ధపఱచు ఉ, హరి. 4, ఆ. 212; 7. కలుగఁజేయు పాండు. 5, ఆ 122; స. క్రి. 8. ఏర్పఱుచు, రచించు: చూ, సృజించు; 9: చూ ఉపదేశించు; 10. చేయు: చూ, సమకట్టు; (మాయోపాయము పన్ను; కావడి బద్దకు మట్లుపన్ను; యుక్తిపన్ను మొ.)
పన్నుండు, దే. అ. క్రి: చూ, శయనించు.
పన్నుగడ, దే. వి. 1: చూ, పన్నకము; 2. ఏతవుకడవ పై దండెనుంచి త్రాళ్ళతో బిగించుట; వా. 3. కావడిమట్లుబద్దకు సన్నాహముచేయుట.
పన్నుపడు, ద్వ. అ. క్రి; చూ, రూ-పనుపడు.(ప్రేపన్నుపఱచు.)
పన్నె, దే. వి. రూ-పన్నియ. 1. మగ్గములోని పడుగునూలు వేఱువేఱు చొప్పించుటకై నడుమ దువ్వెన పల్లవలె నిలువు నేర్పడియుండునట్లు వెదురుబద్దలతో అడ్డముగాఁగట్టఁబడిన సాలెవాని సాధనవిశేషము. 2. అంకవన్నె వెనుకటి యినుపముల్లు; 3. దువ్వెన. ఆం. పదా. ౪-౩౧: చూ, ప్రసాధని.

పన్పరి, దే. విణ: చూ, రూ - పనుపరి.
పన్పు, దే. వి: చూ, రూ - పనుపు.
పప్ప, దే. వి. 1: చూ, భక్ష్యము; వా. 2. బండికియెడమవైపున పూనెడు ఎద్దు: (చూ. టిట్టి): చూ, వృషభము. 1; వా. 3. ఆకుగుటి. (అప్ర) (నీచజాతులయందు వాడుక.)
పప్పణము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పాపట*.
పప్పర, దే. వి: చూ, మోదుగు*.
పప్పళి, దే. వి. 1. వస్త్రమునందలి చిత్రవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 2. చిత్రవర్ణముగల వస్త్రము: చూ, వస్త్రము.
పప్పళిపచ్చడము, వా. వి. బొంత: చూ, వస్త్రము.
పప్పు, దే. వి. 1: చూ, సూపము; 2. పొట్టుపోయి బ్రద్దలైన కాయధాన్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము).
పప్పుకట్టు, వా. వి. పప్పువేసికాచినచారు: చూ, యూషము.
పప్పుచేయు, ద్వ. న. క్రి. 1: చూ, నలుమాడు; వా. 2. కందులు, పెసలులోనగువాని పొట్టుపోయి బ్రద్దలగునట్లుచేయు.
పబలుట, వై. వి.= ప్రబల. వృద్ధినందుట.
పబువు, వై. విణ. = ప్రభువు: చూ, స్వామి. 1.
పబ్బము, వై. వి.= పర్వ. 1. ఉత్సవము: చూ, సంబరము; 2. సంక్రాంతిపండుగలోనగునది: చూ, సంబరము; 3. ఆతిథ్యము. పంచ. నా. 5, ఆ. 56: చూ, విందు. 2.
పబ్లీకు, వా. వి. బహిరంగమైన; అందఱికి చెందిన.
పమిదె, వై. వి. (రూ - ప్రమిద - ప్రమిదె - ప్రమ్మిద) దీపముంచు పాత్రము: చూ, పాత్రము. 6.
పమ్జు, దే. వి: చూ, రూ - పంజు. 2.
పమ్మకము, దే. వి. అంచులుమడిచి పట్టైడికుట్టు: చూ, స్యూతి. 1.
పమ్ము, దే. అ. క్రి. 1. అతిశయించు. మార్క. 5, ఆ. 245: చూ, సందడించు; స. క్రి. 2. అంచులు మడిచికుట్టు; చూ, కొడుచు. 9.
పయఁట, వై. వి.= పైట (రూ - పయిఁట - పయ్యఁట - పైఁట - పయ్యద - పయ్యెద - పైయద) స్త్రీలతొమ్ముమీఁదివస్త్రము. విజ. 2, ఆ. 26: చూ, వస్త్రము.
పయఃపానం భుజఙ్గానాం కేవలం విషవర్ధనమ్, పాములకుఁ బాలు త్రాగించుట విషాభివృద్ధి జనకము.
పయనము, వై. వి.= ప్రయాణ. (రూ - పయినము - పైనము): చూ, ప్రయాణము.
పయనించు, వై. అ. క్రి. = ప్రయాణించు: చూ, వెళ్లు. 3.
పయర, దే. వి. (రూ - పయిర - పయ్యర - పయ్యెర - పైర) 1. దక్షిణపుగాలి: చూ, వాయువు; 2. గాలి: చూ, వాయువు; బ. 3: చూ, అపరాలు.
పయస్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పాల*: చూ, రాజాదనము. 1; 2. పిన్నపాల*: చూ, రాజాదనము. 1; 3. రెడ్డివారి నానఁబ్రాలు*: చూ, స్వర్ణక్షీరి; విణ. 4. పాలక. హితవైనది; 5. పాలయొక్క వికారము (నెయ్యి - పెరుఁగు - చల్ల మొ): చూ, స్తన్యము.
పయస్విని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 2. ఏఱు: చూ, స్వర్ణది (నది); 3: చూ, పాలగొలిమిడి*.
పయస్సు, సం. వి. స్. న. (రూ - పయము - పయనము - పాయసము) = పాయి. 1. చనుపాలు: చూ, స్తన్యము; 2. పాలు: చూ, స్తన్యము; 3. నీరు: చూ, సలిలము.
పయాట, వా. వి. రూ - పైయాట. 1: చూ, వ్యభిచారము; 2. ఉపరతి: చూ, సంయోగము; 3. చీట్లాటయందలి ఆటపైయాట.
పయి, దే. వి. 1. (రూ - పై - పైని) ఉప్పరము: చూ, మీఁదు. 2; ద్ర. 2. (రూ-పై-పైని) ఊర్ధ్వార్థకము. ఆం, భా.త్ప. 66.
పయింబక్కఁబడుట, జా. స్నేహముగానుండుట, ఎక్కువ మమతగానుండుట. "పయింబక్కఁబడంగఁ జిక్కని కుమారుని మక్కువమీఱ" (సారంగధరచరిత్ర).
పయిఁట, వై. వి. = : చూ, రూ - పయఁట.
పయిఁటకొంగు, ద్వ. వి. రూ - పైఁటకొంగు; చూ, మైజారు.
పయిఁడి, దే. వి. రూ - పైఁడి. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 2. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 3. ఉంకువ: చూ, శుల్కము. 2; 4. రోయి: చూ, శుల్కము. 3.
పయిఁడికంటి, దే. వి. (పైఁడి + కన్ను) రూ-పయిఁడికంటె-పైఁడికంటి.) 1: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు; 2. మెడనగ: చూ, భూషణము. 2; విణ. 3. బంగారుచాయ కన్నులు గలది: పయిఁడికంటె.
పయిఁడికంటె, —వై.—
పయిఁడిచూలాలు, దే. వి. రూ-పైఁడిచూలాలు. వసుగర్భ: చూ, భూమి. 1.
పయిఁడితామర, ద్వ. వి. రూ-పైఁడితామర. మెట్టతామర: చూ, సహస్రపత్రము. 1.
పయిఁడినెలఁత, దే. వి. రూ-పైఁడినెలఁత: చూ, లక్ష్మి. 1.
పయిఁడిప్రత్తి, ద్వ. వి. రూ-పైఁడిప్రత్తి: చూ, ప్రత్తి.*.
పయిఁడిబాసము, ద్వ. వి. రూ-పైఁడిబాసము: చూ, గాలిమాట. (శబ్దము 2.)
పయిఁడిముడుచు, దే. అ. క్రి. రూ-పైఁడిముడుచు. నిశ్చితార్థము చేయు.
పయిఁడిముడుపు, దే. వి. రూ-పైఁడిముడుపు, నిశ్చితార్థము.
పయిఁడియుమ్మెత్త, ద్వ. వి. రూ-పైఁడియుమ్మెత్త, కాంచనము*: చూ, యుగపత్రకము.
పయిఁడితేఁడు, వా. వి. రూ-పైఁడితేఁడు. కుబేరుఁడు; చూ, శ్రీదుఁడు.
పయికము, దే. వి. రూ-పైకము. 1. రెండుకాసుల నాణెము: చూ, హవువు. 4; 2: చూ, విత్తము. 1; 3: చూ, సమూహము.
పయికొఁపు, జా. రూ-పైకొఁపు, పైజాగ్రత్త. "కుచోత్థతభరంబు నెకుం బయికొఁపువోలె" (కళాపూర్ణోదయము.)
పయికూటమి, దే వి. రూ-పైకూటమి. ఉపరిసురతము: చూ, సంయోగము.

పయికొను, దే. అ. క్రి. రూ-పైకొను. 1. మీఱు: చూ, సందడించు; 2. కవియు: చూ, వ్యాపించు; 3: చూ, యత్నించు; 4. కలుగు: చూ, సంభవించు. (ప్రే. పయికొలుపు.)

పయిచేయి, జా. రూ-పైచేయి. అధికుఁడు. "చిల్వరాయనికిఁ బైచేయియయ్యె." (శ్రీనివాసవిలాసము.)

పయిఁజాఱు, దే. వి. రూ-పైజాఱు: చూ, పాదుక.

పయిజాఱుమట్ట, దే. వి. రూ-పైఁజాఱుమట్ట: చూ, మత్స్యము. 1.

పయిజు, వా. వి: చూ, పదరు. 1. ఆం, పదా. చర. 83.

పయిద, దే. వి. రూ-పైద. పిల్లకాయ: చూ, శిశువు.

పయిదలి, దే. వి. రూ-పైదలి. ఆఁడుది: చూ. స్త్రీ

పయినము, వై. వి. = ప్రయాణ: చూ, రూ-పయనము.

పయిపడు, ద్వి. అ. క్రి. రూ-పైపడు. 1: చూ, సందడించు; 2. కవియు: చూ, వ్యాపించు.

పయిపయిగ, దే. ద్ర. క్రి. విశ. (పయిపయి + కాన) రూ - పైపైగ: చూ, సులభము. 2.

పయిపాటు, ద్వి. వి. రూ-పైపాటు. 1. (పైపడుట) కవియుట: చూ, వ్యాపనము; వా. వి. 2. చీఁకటితప్పువలన వచ్చెడు రాబడి; 3. ఇతరవృత్తివలన వచ్చెడు రాబడి.

పయిఁబూనికొనుట, జా. సంబంధములేనివి కలుగఁజేసికొనుట "ఆయినదానికిఁ గానిదానికి నడ్డమువచ్చి పయిఁబూనికొనక." (నీతిచంద్రిక—విగ్రహము.)

పయిర, దే. వి. రూ-పైర: చూ, రూ-పయరు.

పయిరము, దే. వి. రూ-పైరము. ఆవు: చూ, ధేనువు.

పయిరు, దే. వి. రూ-పైరు: చూ, సస్యము. 1.

పయిరుదుబ్బు, వా. వి. దుబ్బు: చూ, రూ-పైరుదుబ్బు.

పయిరుమాను, వా. వి. రూ-పైరుమాను: చూ, వస్తాదు. 2.

పయిరులయెకిమీఁడు, దే. వి. రూ-పైరులయెకిమీఁడు: చూ, హిమాంశువు.

పయిశాచము, అం. (పైశాచము): చూ, అస్త్రములు.

పయిస, వా. వి. రూ-పైస. (కానికి పైసలు = 3; కాని = $\frac{1}{4}$ అణా; పైస = దమ్మిడి (అని కొందఱు); (కానికి దమ్మిడీలు = 4 (అని కొందఱు): చూ, రువ్వ. 1.

పయిరులునుఱు, వా. వి. రూ-పైరులునుఱు. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1.

పయిలుమాను, వా. వి: చూ, రూ-పయిరుమాను.

పయిసరము, దే. వి. రూ-పైసరము. రతి: చూ, సంయోగము.

పయిసలా, వా. వి. రూ-పైసలా. తీర్పు, పరిష్కారము

పయోజము, సం. వి. అ. న. నీటిపుట్టుగు, తామర: చూ, సహస్రపత్రము.

పయోధరము, సం. వి. అ. పుం. 1. బ. పాలిండ్లు: చూ, స్తనము; 2. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 3: చూ, ముక్కంటిపండు; 4. కోశకారమను చెఱకు*: చూ, రసాలము. 3.

పయోధి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్రము.

పయోముఖవిషకుంభన్యాయము, న్యా. లోపల విషమును నోట పాలును గల కుండ యను రీతి. (పైన పాలును అడుగున హాలాహలమును గల కడవ).

పయోరాశి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, పయోధి.

పయ్య, వై. వి. = పాటల. రూ-పయ్యె. 1. పాటలవర్ణము, పల్లవన్నె గలది: చూ, వర్ణము. 6.

పయ్యంట, వై. వి. = పైతా: చూ, రూ-పయంట.

పయ్యద, ద్వి. వి. —పై.—

పయ్యర, దే. వి: చూ, రూ-పయర. (దక్షిణపుగాలికి.—స్వా. 3, ఆ. 84; గాలికి.—అచ్చ. బాల, కాం. 63.)

పయ్యె, వై. వి. విశ: చూ, రూ-పయ్య.

పయ్యెంట, వై. వి. = పైతా: చూ, రూ-పయ్యంట.

పయ్యెద, ద్వి. వి. (పయి + ఎద) —పై.—

పయ్యెర, వా. వి. 1: చూ, రూ-పయంట; 2. పయ్యెరగాలి: చూ, రూ-పయర.

పర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వాగ్భేదము; దే. వి. (1) కంటిపొర: చూ, పొర. 4; (2) అరఁటిలోనగువాని పొర. 5; వై. విశ. (3) వృత్తియందు పరముశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము.

పరంగి, వై.వి. 1. అవదాతుఁడు: చూ, శ్వేతముఖుఁడు; 2. పరంగిచెక్క.

పరంగిలాగి, ద్వి. వి. కెంపుజాతివస్తువు.

పరంజము, సం. వి. అ. పుం. 1. తిలయంత్రము. (తె.ప).—గానిఁగ-గానుఁగ - గానుఁగు-గాన్గు; 2. చురకత్తియలుఁగు: చూ, రిష్టి. 2; 3. నురుగు: చూ, ఫేనము; 4. = పరుజా. కత్తిపిడి: చూ, పిడి. 2.

పరంజ, వై. వి. రూ-పరంజా. గోడకట్టుబాటున కెత్తుగ కట్టిన కట్టడము: చూ, సారువ. 3.

పరంజా, —పై.—

పరంజాగాఁడు, ద్వి. వి. పరంజాబొక్క: చూ, రంధ్రము. 1.

పరంపర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. = తెరతెర. వరుస (విడువక సాగునది): చూ, వెల్లి. 4; పుత్రపౌత్రపారంపర్యము: చూ, సంతానము. 2; 3. బాధ: చూ, శోకము; వా. వి. (1) వరుస: చూ, పరంపర. 1.

పరంపరాకము, సం. వి. అ. న. యజ్ఞమునందలి పశువధ. చూ, శసనము.

పరంపరావాహనము, సం. వి. అ. న. తేరుమోసు, పలువురు మోయఁదగిన యందలము, మొసలగుంది (అని కొందఱు): చూ, సూత్రము. 1.

పరంపరుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ముమ్మనుమఁడు.

పరఁగు, వై. అ. క్రి. 1. = ప్రయుజ్. ఒప్పు. ఆం, భా. తృ. 83: చూ, సమ్మతించు; 2. = ప్రయుజ్. ప్రయాణమగు. మార్క. 4, ఆ. 220: చూ, వెళ్లు. 3; 3. = పర్యియుజ్; ప్రయుక్తమగు; 4. = ప్రయుజ్. ప్రవర్తిల్లు భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 316; 5. ప్రసరించు. ఉ. హరి. 5, ఆ. 313: చూ, వ్యాపించు; 6. ప్రసిద్ధమగు. మార్క. 5, ఆ. 220; 7. ప్రవహించు: చూ, వెల్లిగొను; 8. విహరించు. ప్రభా. 1, ఆ. 65.

పరఁజా, వా. వి: చూ, రూ-పరుఁజా.

పరఁట, దే. వి: చూ, పిడక.

పరంటి, దే. వి: చూ, రూ-పనంటి. 1-2.
పరంటిపుట్టువు, దే. వి. కుంభసంభవుండు, అగస్త్యుండు. య. 1, ఆ. 95: చూ, సన్న్యాసి.
పరంతె, దే. వి: చూ, రూ-పంటియ.
పరక, దే. వి. 1. రెండుపీసములు; వా. 2. రెండుకానులు, ఆరుపైసలు, అరణా, 1/32 వంతు రూపాయ; 3. పంద్రెండు, డజను. (పంట్లవర్తకులు పరక కొక పండుపైగా నిచ్చెదరు.); 4. గడ్డిపోంచ, స్వా. 4, ఆ. 48: చూ, మేటి.
పరకాళాసుద్ద, వై. వి. తెల్లవి నాజూకుబట్ట: చూ, వస్త్రము.
పరకీయ, అం. 1. ఇది అన్య, కన్య యని ద్వివిధము. (అన్య అతిరహస్యమైన పరపురుషభోగము కలది. కన్య వివాహము కానిది. సామాన్యవేశ్య. (ఇట్లు స్వీయ 13, పరకీయ 2, సామాన్య 1, విధములవుటచే బ్రధాననాయికలు పదునాలుగురైరి: (చూ, నాయికలు, స్వీయ, అన్య, కన్య); విశ. 2. ఇతరునిది.
పరగడ, వై. వి. = పరిసర. రూ పరవడ. ఊరివెలుపలి పొలము: చూ, భూమి. 1.
పరగడుపు, ద్వ. వి. (పరము + కడుపు) ఆహారముపేయని కడుపు: చూ, ఘూర్ణము. 1.
పరగణా, వా. వి. జమీకోని భాగము: చూ, సీమ. 1 (దేశము).
పరచంటివాండు, వా. వి. స్తనపాయి; చూ, శిశువు.
పరచి, దే. వి. యాచితకము: చూ, కాకి. 2.
పరచిత్తపరిజ్ఞానము, అం: చూ, సుగుణములు.
పరజాతుండు, సం. విశ: చూ, సేవకుండు.
పరజె, దే. వి. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.
పరతంత్రము, అం: చూ, ద్వైవిధీభావద్వయము.
పరతంత్రుండు, సం. విశ: చూ, పరాధీనుండు.
పరద, వా. వి: చూ, బకము.
పరదము, వా. వి: చూ, హడపము. ఆం, భా. ద్వి. 167.
పరదా, వా. వి. 1 తెర: చూ, వస్త్రము; 2. బాడు. ఆం, భా. ద్వి. 199: చూ, ముసుంగు. 3.
పరదూషణము, అం: చూ, షోడశసంధులు.
పరదేశి, సం. వి. న్. పుం: చూ, విందు. 4.
పరద్రవ్యాణి లోష్టవత్, న్యా. పరద్రవ్యములను మంటిబెడ్డవలెం జూడవలయును.
పరపతి, వై. వి. 1. మానిలుకడ; 2. = పరభృతి. అప్పుతీసికొనుట: చూ, పరపత్తెము.
పరపత్తెము, వై. వి. = పరభృతి: చూ, పరపతి. 2.
పరపిండాదుండు, సం. విశ: చూ, పరాన్నుండు.
పరపు, వా. వి. 1: చూ, పరిణాహము; 2: చూ, శయ్య. 1; 3. విశాలము. నిర్వ. 9, ఆ. 102: చూ, విస్తారము. 1; విశ. 4. విరివిగలది: చూ, విపులము; వై. ప్రే. క్రి. (బాణము) ప్రయోగించు. హరి. ఉ. 10, ఆ. 89: చూ, ప్రయోగించు. 4; 6. ప్రవహింపంజేయు. హరి. పూ. 2, ఆ. 71.
పరపుష్కరము, వా. వి: చూ, హణిగలు.
పరపురుషుండు, సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.
పరబ్రహ్మము, సం. వి. అ. పుం: చూ, హంసుండు.
పరభక్షకులు, అం. మక్షికము, మశకము, వేశ్య. మూషికము, యాచకుండు, గ్రామణి, గణకుండు (7).
పరభాగము, సం. వి. అ. పుం. గుణోత్కర్షము.
పరభృతము, సం. వి. అ. పుం. = కోయిల: చూ, సాంకుడు పులుంగు.
పరభృత్తు, సం. వి. త్. పుం. కాకి: చూ, వాయసము.
పరమపదము, సం. వి. అ. న. విష్ణువుండెడుచోటు, వైకుంఠము: చూ, స్వర్గము.
పరమభాగవతోత్తములు, అం. ప్రహ్లాదుండు, నారదుండు, పరాశరుండు, పుండరీకుండు, వ్యాసుండు, అంబరీషుండు, శుకుండు, శౌనకుండు, భీష్ముండు, రుక్మాంగదుండు, అర్జునుండు, వసిష్ఠుండు, విభీషణుండు మొ.
పరమము, సం. వి. అ. పుం. 1. పరమాత్మ: చూ, హంసుండు; విశ. 2. ఆద్యము; 3: చూ, శ్రేష్ఠ్యము; 4. ప్రధానము; అవ్య. 5: చూ, సమ్మతము. 1.
పరమహంస, సం. వి. అ. పుం. ఉత్తమపదము నొందిన సన్న్యాసి: చూ, సన్న్యాసి.
పరమాణువు, సం. వి. ఉ. పుం. సూక్ష్మముల కంటె సూక్ష్మమైన అణువు: చూ, రేణువు. 1.
పరమాత్మ, సం. వి. న్. పుం: చూ, పరమము. 1.
పరమాత్మయందలి అవస్థలు, అం. చిత్తు, అంతర్యామి, సూత్రాత్మ, విరాట్టు. (4).
పరమాత్ముండు, సం. వి. న్. పుం: చూ, పరమాత్మ.
పరమానా, వా. వి. రాజాజ్ఞ, రాజుసన్నదు: పరమాయింపు.
పరమాన్నము, సం. వి. అ. న: చూ, పాదము. (1).
పరమాయించు, వా. స. క్రి: చూ, సెలవిచ్చు.
పరమాయింపు, వా. వి: చూ, పరమానా.
పరము, సం. వి. అ. న. 1. కేవలము: చూ, సర్వము; 2: చూ, మోక్షము. 1; విశ. 3. = పరాయి - పెర. ఇతరము: చూ, వేఱు. 3; 4. దూరము: చూ, విప్రకృష్టము; 5. మీందిది: చూ, మీందు. 1; 6: చూ, శ్రేష్ఠ్యము; దే. వి. (1) రథకూబరము: చూ, యుగంధరము; (2) కట్టెబండిమీందిపలుపుమాను: పలుగాండి: (3) చదును. కాశీ. 5, ఆ. 205. చూ, సపాటము; వై. వి. (4). = ప్రాయ. అనశనవ్రతము, నిరాహారవ్రతము.
పరముపడు, వై. అ. క్రి. 1. = ప్రణామ: చూ, సాగిలపడు; 2. ప్రాయోపవేశముచేయు: ప్రాణచారముపడు.
పరమేశ్వరుండు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుండు; 2: చూ, విష్ణువు. 1.
పరమేష్ఠి, సం. వి. న్. పుం: చూ, బ్రహ్మ. 1.
పరలోకములు, వానియధిపతులు, అం. దేవలోకము (దేవేంద్రుండు), బ్రహ్మలోకము (లేక) సత్యలోకము (బ్రహ్మ), కైలాసము (ఈశ్వరుండు), వైకుంఠము (విష్ణువు).
పరవంజు, దే. స. క్రి: చూ, వేష్టించు.
పరవంతుండు, సం. విశ: చూ, పరాధీనుండు.
పరవడ, వై. వి =: చూ, రూ-పరగడ.
పరవశమగు, మి. అ. క్రి: చూ, విస్మృతినొందు.

పరవశము, సం. విణ. 1: చూ, పరాధీనము; వా. వి. 2. ఒడలెఱుంగమి: చూ, విస్మృతి.
పరవా, వా. వి. 1. ప్రావరణవస్త్రము: చూ, వస్త్రము (పరదా అనియు); 2. రూ-పర్వా. ప్రమాదము: చూ, స్ఖాలిత్యము.
పరవాది, దే. విణ: చూ, వేగిరకాఁడు. స్వా. 3, ఆ. 84.
పరవు, దే. వి. 1: చూ, వ్యాపనము. స్వా. 4, ఆ. 115; అ. క్రి. 2. రూ-పర్వు: చూ, వ్యాపించు.
పరశురామము, అం: చూ, అవతారములు (పరశురాముఁడు.)
పరశురాముఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. కార్తవీర్యరిపువు, జామదగ్న్యి: చూ, అవతారములు; 2. జమదగ్నికొడుకు: అధ్యక్షుఁడు; 3. చిరంజీవి.
పరశువు, సం. వి. ఉ. పుం. గండ్రగొడ్డలి: చూ, ముద్గరము.
పరశ్వథము, సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—; అం 2: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.
పరశ్శతము, సం. విణ. స. నూటికంటె నధికసంఖ్య గలది: చూ, సంఖ్య. 1.
పరస, దే వి. ఉత్సవమునందు వచ్చెడు జనము.
పరసవేది, వై. వి. = స్పర్శవేది. రూ - పరుసవేది: చూ, స్పర్శవేధి. (ఇనుమునంటి బంగారము చేయు రసము.)
పరస్పరము, సం. విణ: చూ, మిథము.
పరస్పరోపకారవర్ధనము, అం: చూ, సామంచకము.
పరస్త్రీ, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అన్యస్త్రీ: చూ, స్త్రీ
పరసహస్రము. సం. విణ. స. వేయికంటె అధికమైన సంఖ్య గలది: చూ, సంఖ్య. 1.
పరా, సం. ఉప. (౧. పరాక్రమము = ఇచ్చట 'పరా' అనునది ధాత్వర్థమును వీర్యమనునర్థమునకు మార్చినది; ౨ పరాజయము = ఇచ్చట ధాత్వర్థమును వ్యతిరేకార్థముగా మార్చినది; ౩. పరాభవము - ఇచట ధాత్వర్థము ౨ అసమానమను నర్థముగా మార్చినది; ౪. పరాయణము. = ఇచట ధాత్వర్థమును ఆశ్రయమను నర్థముగా మార్చినది: ౫. పరాసు ౧ = ఇచట "అసు" శబ్దముతోఁగలసి తానుకొట్టఁబడిన యను నర్థముకలవి యయినది. ఇత్యాది.)
పరాగము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సముద్రము.
పరాంతిక, అం. వైతాళీయజాతి వృత్తములలో నొకటి. నాలుగు పాదములును ప్రవర్తక వృత్తచ్ఛాయనే నడచును: చూ, వృత్తము. 1.
పరాకు, దే. వి. = పరాక్. 1: చూ, స్ఖాలిత్యము; 2. తత్పరత. విజ. 2, ఆ. 152.
పరాకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కుత్సితుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
పరాకుపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, ప్రమాదించు.
పరాక్రమము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వీర్యము. 1; 2: చూ, శక్తి. 1; 3: చూ, సామర్థ్యము; 1. 4: చూ, యత్నము; పా. 5. దీనికి ఉపమానములు.—కుమారస్వామి, శ్రీరామమూర్తి, అర్జునుఁడు, పరశురాముఁడు, బలరాముఁడు మొ.
పరాక్రాంతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరాక్రమము.
పరాగము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పుష్పాసి; 2. దుమ్ము: చూ, రేణువు. 1; 3. నలుగుఁబిండి: చూ, సాదము. (1); 4. రాహువు సూర్యచంద్రులఁబట్టుట: చూ, గ్రహణము. 1; 5. చందనము: చూ, వాసన. 1; 6: చూ, విఖ్యాతి; 7. ఒకానొకకొండ: చూ, పర్వతము.
పరాచీనము, సం. వి. అ. న. పెడమొగము: చూ, వైముఖ్యము.
పరాఙ్ముఖము, 1—పై.—; అం. 2: చూ, శస్త్రములు; 3: చూ, హస్తప్రచారములు.
పరాఙ్ముఖత్వము, సం. విణ. విముఖత్వము: చూ, వైముఖ్యము.
పరాఙ్ముఖుఁడు, సం. విణ: చూ, విముఖుఁడు.
పరాచకము, వై. వి. = : చూ, పరిహాసము (వా).
పరాచితుఁడు, సం. విణ: చూ, పరజాతుఁడు.
పరాచీనము, సం. వి. అ. న: చూ, పరాఙ్ముఖము.
పరాచీనుఁడు, సం. విణ: చూ, విముఖుఁడు.
పరాజయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వీఁక. 7.
పరాజితుఁడు. సం. విణ: చూ, పరాభూతుఁడు.
పరాత్పరుఁడు, సం. విణ. శ్రేష్ఠులకంటెకి శ్రేష్ఠుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.
పరాధీనము, సం. విణ. ఒకరికి లోఁబడినది: చూ, వశము. 1.
పరాధీనుఁడు, సం. విణ. అధీనుఁడు, ఆయత్తుఁడు, అస్వచ్ఛందుఁడు, క్షణుఁడు, గృహ్యకుఁడు. నాథవంతుఁడు, నిఘ్నుఁడు, పరతంత్రుఁడు, పరవంశుఁడు. (తె. ప.)—చాలుమాసిసి. పనుపరి - పన్పరి.
పరాన్నం ప్రాణసంకటమ్, న్యా. పరులుపెట్టు భోజనమునకాధారపడియుంట ప్రాణసంకటము.
పరాన్నభుక్కు, సం. విణ: చూ, పదనికా.
పరాన్నుఁడు, సం. విణ: ఒకరింటికూడు తినువాఁడు: చూ, భక్షకుఁడు.
పరాభవ, అం: చూ, సంవత్సరములు.
పరాభవము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పరాభవనము; 2: చూ, సంస్థ. 3.
పరాభవించు, సం. స. క్రి: చూ, భంగించు.
పరాభూతి, సం. వి ఇ స్త్రీ: చూ, పరాభవము.
పరాభూతుఁడు, సం. విణ. యుద్ధమందోడినవాఁడు: చూ, పరాహతుఁడు.
పరామరిక, వై. వి. = పరామర్శ. రూ - పరామరిక. స్వా. 3, ఆ. 129: చూ, పరామర్శము.
పరామరిన, —పై—
పరామరిపించు, వై. స. క్రి. = పరామర్శించు. ఉ, రా, 7, ఆ. 17: చూ, విమర్శించు.
పరామర్శము, సం. వి. అ. పుం. = పరామరిక: చూ, విమర్శనము.
పరామర్శించు, సం. స. క్రి. = పరామరిసించు: చూ, విమర్శించు.
పరామృతము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వడగల్లు.
పరాయణము, సం. వి. అ. న. 1. ఆశ్రయము; చూ, సన్నిధానము. 2; విణ. 2. అభీష్టము: చూ, వాంఛ.
పరాయణుఁడు సం. విణ. ఒకట ఆసక్తిగలవాఁడు: చూ, లుబ్ధుఁడు. 2.
పరాయి, వై. విణ. = పర. ఇతరము: చూ, వేఱు. 3.

పరాయివాఁడు, వై. విశ: చూ, వేఱయినవాఁడు.
పరారి, దే. విశ. ఎత్తుపడి ఊరువిడిచిపాటిపోయి వాఁడు: చూ, పాంథుఁడు.
పరావువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, పొట్లు.
పరార్థవాది, సం. వి. న్. పుం: చూ, వకీలు.
పరార్థ్యము, సం. విశ: చూ, శ్రేష్ఠ్యము.
పరార్థ్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2.
పరావతి, అం. ఒకానొక వృత్తము. బేసిపాదంబుల ర-జ-ర-జ-గురువులును, సరులను జ-ర-జ-ర-గురువులును గలిగి బేసి పాదంబుల 9, సరులను 10, యతులుగలవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.
పరావృతము, సం. విశ. పొర్లాడినది.
పరాస్వృత్తము, అం. 1: చూ, శిరఃక్రియలు; 2: చూ, ఏకవింశతి స్థానకములు.
పరాశరగోత్రము, అం: చూ, గోత్రము. 13.
పరాశరస్మృతి, అం. (కలియుగధర్మములఁ దెలుపునది): చూ, స్మృతులు (దీనికి వ్యాఖ్యానము పరాశరమాధవీయము.)
పరాసకము, వా. వి. పరియాచకము.
పరాసనము, సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ, హింస. 1.
పరాసువు, సం. విశ. చచ్చినవాఁడు: చూ, సంస్థితుఁడు.
పరాస్కందె, సం. వి. న్. పుం. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.
పరాస్తము, సం. విశ. 1. అపజయమొందినది: చూ, పీడిత. 7; 2. నిరాకరింపఁబడినది: చూ, ప్రత్యాదిష్టము.
పరి, సం. ఉప. 1. (౧. పరిశుద్ధుఁడు = ఇచట "పరి" అనునది నిరర్థకము; ౨. పరిధానము = ఇచట అంతట అను నర్థము గలది; ౩. పరిదానము = ఇచట ధాత్వర్థమును మార్చు అను నర్థముగా మార్చినది; ౪. పరిభూతము = ఇచట ధాత్వర్థమును తిరస్కరించు అను నర్థముగా మార్చినది; ౫. పరిభ్రమము = ఇచ్చట అంతట అను నర్థముకలది: దే. వి. (1): చూ, సమూహము. హరి. ఉ. 6, ఆ. 179; (2) పదాతి. అం. పదా. నర 42: చూ, భటుఁడు. 1; (3). దండు. భార. విరా. 4, ఆ. 78: చూ, సేన. 1; (4) పంక్తి. స్వా. 4, ఆ. 10: చూ, శ్రేణి. 1; (5) వేష్టనము: చూ, వ్యాపనము; (6) చతురంగబలసేన: చూ, సేన. 1; (7) పంటబోదె (లేక) ముటికిబోదె: చూ, స్వర్ణది; (8) రూ-పారి. అవృత్తి. (ఈయర్థమం దిది యేకార్థశబ్దపూర్వకముగానే ప్రయోగింపబడును. ఉదా.— ఒకపరి-ఒక్కపరి. మొ).
పరిజించు, వై. స. క్రి. వరుజుతోఁబుట్టు. భో. 5, ఆ. 45.
పరిక, దే. వి. 1. ముగ్గు: చూ, రంగవల్లి; 2. ఇల్లు అలికి పెట్టిన ముగ్గుయొక్క అలంకారము: చూ, రంగవల్లి.
పరికట్టె, వా. వి. దరిద్రుఁడు. అం, భా. తృ. 14: చూ, కాతుఁడు.
పరికథ, అం. కావ్యభేదము. తద్వి.— ఆఖ్యాయిక, (ఉపలబ్ధార్థ). ఆశ్వాసము, ఉచ్ఛ్వాసము, కథ, ఖండకథ, చంపువు: చూ, సంపుటము.
పరికరము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఉపకరణము: చూ, సాధనము. 2; 2: చూ, సమూహము; 3: చూ, పరివారము. 1; 4. నడికట్టు: చూ, వస్త్రము; 5: చూ, యోగపట్టె; 6: చూ, యత్నము; 7: చూ, మంచము; 8: చూ, స్మృతి. 3; అం. 9. పరికరాలంకారము. సాభిప్రాయవిశేషణములు గలది. ఉదా:— చతుర్భుజుండైన విష్ణువే పురుషార్థము లిచ్చును": చూ, అలంకారము. 3.
పరికరాంకురము, అం. సాభిప్రాయవిశేష్యము గల యర్థాలంకారము; ఉదా:— ఈ రాజు శత్రువులకు యముఁడు, స్త్రీలకుఁ గాముఁడు, యాచకులకుఁ గామధేనువు నయ్యె. ఇతనింజూచి స్త్రీలు కాముఁడని, రిపులు కాలుఁడని, దీనులు కల్పవృక్షమని యెన్నుచుండిరి." చూ, అలంకారము. 3.
పరికరించు, వై. స. క్రి = పరీక్ష. రూ-పరికించు. జై. 1, ఆ. 103: చూ, విమర్శించు.
పరికర్మము, సం. వి. న్. న: చూ, స్నానము. 1.
పరికాఁడు, దే. వి. యూథపము: చూ, హస్తి.
పరికి, దే. వి. ఒకానొక కిరాతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.
పరికించు, వై. స. క్రి. 1: చూ, రూ-పరికరించు. భార. ఆది. 3, ఆ. 130; 2: చూ, వెదకు. అం, భా. తృ. 122.
పరికించుట, వా. వి: చూ, వెదకుడు. అం. పదా. చర. 39.
పరికిణీ, దే. వి. పావడ: చూ, వస్త్రము.
పరికూటము, సం. వి. అ. పుం. గవనివాకిట నుండెడు మంటి దిబ్బ.
పరికె, దే. వి: చూ, శృంగాటకము.
పరికెగడ్డ, —పై.—
పరిక్రమము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విహారము. 1; అం. 2: చూ, జన్యతాళములు.
పరిక్రమసహము, సం. వి. అ. పుం. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1.
పరిక్రియ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చుట్టుకొనివచ్చుట. చూ, వ్యాపనము.
పరిక్లేశము, అం: చూ, దండత్రయము.
పరిక్షిప్తము, సం. విశ. నలుప్రక్కలఁ జుట్టఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 2.
పరిక్షేపము, సం. వి. అ. పుం. 1. చుట్టుకొనియుండుట: చూ, వ్యాపనము; 2: ఉన్నమనము - ఉన్నయము- ఉన్నాయము. (తె. ప.)—ఎత్తుట.
పరిఖ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అగడిత: చూ, స్వర్ణది.
పరిగణనము, సం. వి. అ. న. ఎన్నిక: చూ, సంకల్పము.
పరిగణించు, సం. స. క్రి: చూ, లెక్కించు.
పరిగణితము, సం. విశ. 1. కదలిపోయినది: చూ, వేల్లితము; 2. చుట్టఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 1; 3. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము 2; 4. పొందఁబడినది: చూ, వ్యాప్తము. 3; 5. మఱుపఁబడినది.
పరిగము, వా. వి: చూ, పరి. 6.
పరిగియ, దే. వి: చూ, రూ-పరిగె.
పరిగృహీతము, సం. విశ. ప్రియముతో పుచ్చుకొనఁబడినది: చూ, స్వీకృతము. 2.

పరిగె, దే. వి. రూ-పరిగియ. 1. పరిగె*; 2. పరిగెచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; క్రి. విణ. 3: చూ, వేగము. 3; వా. వి. 4. కోసినచేలో దిగఁబడిన వెన్నులు. రూ-పరిగ.

పరిగెచేను, వా. వి. సస్యముకోసిన పొలము: చూ, భూమి. 1.

పరిగెబ్రదుకు, వా. వి. పరిగెయేరుకొను వృత్తి: చూ, బ్రదుకు. 1.

పరిగొను, దే. అ. క్రి 1. (వసు. 5, ఆ. 65): పవుజులుతీరు-పౌజులుతీరు, బారులీరు; స. క్రి. 2: చూ, వేష్టించు. హరి. పూ. 6, ఆ 65.

పరిగ్రహణము, సం. వి. అ. న. ప్రియముతో పుచ్చుకొనుట: చూ, స్వీకారము. 2.

పరిగ్రహము, సం. వి. అ. పుం. 1. —పై.—; 2: చూ భార్య; 3. = బలగము: చూ, పరివారము. 1; 4: చూ, సంధిమొదలు; 5: చూ, శాపము. 1; 6. ఉపకరణము. చూ, సాధనము. 2; అం. 7: చూ, హస్తక్రియలు.

పరిగ్రహించు, సం. స. క్రి. ప్రియముతో పుచ్చుకొను: చూ, స్వీకరించు.

పరిఘము, సం. వి. అ. పుం. 1. (పరిఘ): చూ, యోగములు; 2: చూ, లవుడి; 3: చూ, బాణము. 1; 4. గడెమ్రాను: చూ, విష్కంభము. 2; 5. కోటగవను చూ, వాకిలి; 6. గాజుకుండ: చూ, భాండము. 3; 7. కుండ: చూ, భాండము. 3; 8. దెబ్బ; చూ, హతి; 9. ద్వారమునందుంచు లాటీకఱ్ఱ: చూ, లాటీ; 10. చంపుట (హింసి చుటయు హింసించు నదియు పరిఘము): చూ, హింస. 1; అం. 11: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు

పరిఘూణించు, దే. అ. క్రి: చూ, ఎదురాడు.

పరిఘాతనము, సం. వి అ. పుం: చూ, పరిఘము. 2.

పరిఘోషము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఉఱుము: చూ, స్తనితము; 2 నెగచేఁ దెలిపెడు మాట: చూ, శబ్దము. 2; 3. మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.

పరిచయము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఎఱుక: చూ, సంస్తవము; 2: చూ, స్నేహము.

పరిచయించు, సం. అ. క్రి: చూ, స్నేహించు. నై. 7, ఆ. 128.

పరిచరించు, సం. అ. క్రి: చూ, సేవించు.

పరిచరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పరిధిస్థుఁడు. కాచియుండు భటుఁడు, సేనగాచు భటుఁడు (అని కొందఱు): చూ, భటుఁడు. 1.

పరిచర్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సేవ.

పరిచాయ్యము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ఉపచాయ్యము.

పరిచారకుఁడు, సం. వి. అ పుం. బంటు: చూ, సేవకుఁడు.

పరిచారము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పరిచర్య.

పరిచారిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ ఊడిగపుది : కర్మకరి (తె.ప). ఊడిగపుకత్తె; తద్వి.—గ. వెలకుఁ గొన్నదాసి.—కుటహారిక, కుటి, దాసి. (తె. ప).—ఇంటిపాప, ఉంపుడుకత్తియ-ఉంపుడుకత్తె; ౨. (శివపరిచారికలు. —కర్మమోటి,చాముండ, చాముండి, చర్మముండ, చర్చిక.)

పరిచార్యుఁడు, సం. విణ. పరిచర్యచేయువాఁడు: చూ, సేవ్యుడు.

పరిచితము, సం. విణ. పరిచయముగలది: చూ, సంస్తవము. 1.

పరిచితి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. పరిచయము, నెలవు: చూ, సంస్తవము. 1.

పరిచ్యుతము, సం. విణ. చక్కఁగా విడువఁబడినది : చూ, హీనము. 3.

పరిచాళిక, దే. వి : చూ, మల్లశాస్త్రము.

పరిచ్ఛదనము, సం. వి. అ. పుం. 1. కప్పుడుబట్ట : చూ, వస్త్రము; 2. పరిజనము : చూ, సంఘము.

పరిచ్ఛిత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నిశ్చయము : చూ, సత్యము. 1.

పరిచ్ఛిన్నము, సం. విణ. పరిచ్ఛేదమునొందినది : చూ, విభాజితము.

పరిచ్ఛేదము, సం. వి. అ పుం. 1. గ్రంథభాగము. ఆశ్వాసము; చూ, సంపుటము; 2. మేర: చూ, సీమ. 1.

పరిజనము, సం. వి. అ. పుం : చూ, పరివారము. 1.

పరిఢవము, వా. వి. అతిశయము, విశేషము : చూ, హెచ్చు. 2. (దేశ్యమని శ. ర.)

పరిఢవించు, వా. ప్రే 1. పరిఢవిల్లఁజేయు: చూ, వర్తించు; 2. అతిక్రమించు. భాగ. 6, స్కం. 369 : చూ, వాలు. 12; 3. ధరించు. కాశీ. 3, ఆ. 12 : చూ, వహించు. (దేశ్యమని శ. ర.)

పరిఢవిల్లు, వా. అ. క్రి. 1. ఒప్పు. అం, భా. తృ. 83: చూ, నమ్మతించు; 2. ప్రవర్తిల్లు : చూ, వర్తించు; 3. అతిశయిల్లు భాగ. 6, స్కం : చూ, సంపదించు. (దేశ్యమని శ. ర.)

పరిణతము, సం. విణ. 1. పరిపాకముబొందినది : చూ, పక్వము. 2;2. కొమ్ముతో నడ్డముగాఁ బొడిచినది (ఏనుఁగు): చూ, హస్తి.

పరిణతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పరిపాకము ; చూ, పరువు. (5); 2. త్రివిధమైన తెనుఁగు క్రియంలో నొకటి.

పరిణద్ధము, సం. విణ : చూ, పితము. 4.

పరిణమించు, సం. అ. క్రి : చూ, సంతోషించు. స్వా. 5, ఆ. 95; భాగ. 2, స్కం. 244.

పరిణయము, సం. వి. అ. పుం : చూ, వివాహము.

పరిణామము, సం. వి. అ. పుం. 1. క్షేమము : చూ, శుభము. 1; 2. అడ్డముగా విసరఁబడిన యేనుఁగుకొమ్ముదెబ్బ: చూ, హస్తి; 3. మాఱురూపు (పాలు పెరుఁగగుట, కాష్ఠము భస్మమగుట మొ. ప్రకృతుల యన్యథాత్వము పేరు) : చూ, ప్రతిబింబము. 1; అం. 4. ఒకానొక యర్థాలంకారము. (ఉపమానము ఉపమేయముగాఁ బరిణమించుట.) ఉదా,—మదవతి తన నేమ్రదమ్ములతోఁ బతిం జూచె : చూ, అలంకారము. 3.

పరిణామిన్యాయము, న్యా. కాలమునుబట్టి ప్రతివస్తువునకును మార్పుగలుగుననుకితి.

పరిణాహము, సం. వి. అ. పుం : చూ, వెడలుపు.

పరిణేత, సం. వి. ఋ. పుం. మగఁడు : చూ, సామి. 2.

పరితపించు, సం. అ. క్రి : చూ, సంతాపించు.

పరితము, వై. వి = పరభృతః. కోయిల. య. 5, అ. 11: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు.
పరితాపము, సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీతాపము. 1 : చూ, సంతాపము; 2: చూ, నరకములు.
పరితుష్టి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలి సంతోషము : చూ,సంతోషము.
పరితోషము, సం. వి. అ. పుం.—వై.—
పరితోషించు, సం. అ. క్రి. మిక్కిలిసంతోషించు : చూ, సంతోషించు.
పరిత్యక్తము, సం. విణ. బొత్తిగా విడువఁబడినది : చూ, హీనము. 3.
పరిత్యక్తుఁడు, సం. విణ : చూ, అపధ్వస్తుఁడు.
పరిత్యజించు, సం. స. క్రి. బొత్తిగావిడుచు : చూ, విసర్జించు.
పరిత్యాగము, సం. వి. అ. పుం. బొత్తిగావిడుచుట : చూ, విమోచనము.
పరిత్యాజ్యము, సం. విణ. బొత్తిగావిడువఁదగినది : చూ, హీనము. 3.
పరిత్రాడు, అం. (ఉరిత్రాడు) : చూ, కాయమానములు.
పరిత్రాణము, సం. వి. అ. న. 1 : చూ, రక్షణము; 2. చాలు ననెడితలంపు : చూ, యోచన; 3 చంపవచ్చినవాని వద్ద గించుట, పర్యాప్తి: చూ, హస్తవారణము. 3.
పరిదానము, సం. వి. అ. న : చూ, వినిమయము. 1.
పరిది, వై. వి. = పరిధి : చూ, పరిధి.
పరిదేవనము, సం. వి అ. న. దుఃఖముతోఁ బలికెడుమాట : చూ, వాచారపము.
పరిదేశి, వా. వి. రూ-పరదేసిత్తి : విందు. 4.
పరిద్రోణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నారికడపుపొత్తి: చూ, పొత్తి. 4.
పరిధానము, సం. వి. అ. న. దోవతి : చూ, వస్త్రము.
పరిధి, సం. వి. ఇ. పుం = పరిది. సూర్యాదిపరివేషము : చూ, వరడగుపి; 2. సున్నయొక్క చుట్టుగీఁత: చూ,సున్న 1; 3. యజ్ఞమునందు పశుబంధనార్థము నాటిన పైపట్టగలకొయ్య, యజ్ఞార్హమైన మేడిచెట్టు మొదలైనదానికొమ్మ(అనికొందఱు).
పరిధిస్థుఁడు, సం. వి. అ. పుం : చూ, పరిచరుఁడు.
పరిపంథి, సం. వి. న్. పుం. 1 : చూ, శత్రువు; 2. తెరువాటు దొంగ : చూ, హారకుఁడు. 1.
పరిపక్వము, సం. విణ. 1. పరిపాకముపొందినది : చూ, సంస్కృతము. 5; వా. 2. జ్ఞానోదయమైనది.
పరిపణము, సం. వి. అ. న : చూ, పంచి మొదలు.
పరిపరి, దే. విణ. 1. బహుప్రకారము. జై 2, అ. 15; అవ్య. 2. కణకోర్థకము: అం, భా. తృ. 67: చూ, చిందఱవందఱ.4.
పరిపరిగతులు, వా. వి. బ. నానావిధములు.
పరిపాకము, సం. వి. అ. పుం : చూ, పరువు. (5).
పరిపాటి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. = పరువడి. సొరిది: చూ, విధము 1. స్వాధ్యాయక్రమము: అనుక్రమణిక, అనుక్రమము, అనుపూర్వి, ఆవృత్తు, పర్యాయము.
పరిపాలకుఁడు, సం. విణ. చక్కఁగా కాపాడువాఁడు: చూ, స్వామి. 1.
పరిపాలనము, సం. వి. అ. న. చక్కఁగా కాపాడుట: చూ, రపము. 1.
పరిపాలించు, సం. స. క్రి. చక్కఁగా కాపాడు: చూ, రక్షించు.
పరిపాలితము, సం. విణ. చక్కఁగా కాపాడఁబడినది. చూ, రక్షితము.
పరిపూతము, సం విణ. చక్కఁగా పవిత్రమైనది: చూ, శుక్లము. 3.
పరిపూర్ణత, సం. వి. అ. న. ఆభోగము: చూ, సంపూర్ణత.
పరిపూర్ణము, సం. విణ. చక్కఁగా నిండినది: చూ, సంపూర్ణము.
పరిపూర్తి, సం. విణ. స్త్రీ. చక్కఁగా నిండుట: చూ, సంపూర్తి.
పరిపేలవము, సం. వి. అ. న. తుంగముస్తై: చూ, ముస్తము.1.
పరిపోవు, వా. అ. క్రి: చూ, వెల్లివిరియు. అం, భా. తృ. 105.
పరిపోషకుఁడు, సం. విణ. చక్కఁగా పోషించువాఁడు: చూ, రక్షకుఁడు.
పరిపోషణము, సం. వి. అ. న. చక్కఁగా పోషించుట: చూ, రక్షణము.
పరిపోషించు, సం. స. క్రి. చక్కఁగా పోషించు: చూ, రక్షించు.
పరిపోషితుఁడు, సం. విణ. చక్కఁగా పోషింపఁబడినవాఁడు : చూ, రక్షకుఁడు.
పరిప్లవము, సం. వి. అ. పుం 1. నీరుకోడి: చూ, పుంజు; విణ. 2. కదలునది: చూ, లోలము.
పరిబర్హము, సం. వి. అ. పుం. 1. శ్వేతచ్ఛత్రాది రాజార్హ వస్తువు: చూ, వారిత్ర; 2. పరివారము: చూ, సంఘము.
పరిభవము, సం. వి. అ. పుం. అవమానము (రూ - పరిభావము - పరాభవము - పరీభవము - పరీభావము - పారాభవము): చూ, వహేలనము.
పరిభవించు, సం. స. క్రి: చూ, పరాభవించు.
పరిభావము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ - పరిభవము.
పరిభాష, సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. పదార్థవివేచకాచార్యులయొక్క యుక్తియుక్తవాక్కు: చూ, శబ్దము. 2; 2. గ్రంథసంక్షేప నిర్వాహముకొఱకు చేయఁబట్టి సంకేతవిశేషము: (చూ, కందరములు)
పరిభాషణము, సం. వి. అ. న. 1. నిందతోఁగూడిన దుర్వాక్యము: ఉపాలంభము, ఉల్లుంఠనము: చూ, శబ్దము. 2; 2. ఆలాపము: చూ, సంభాషణము; 3. నియమము: చూ, బైసి.
పరిభూతము, సం. విణ. అవమానింపఁబడినది: చూ, వహేలనము (వెగ్గింపు).
పరిభూతుఁడు, సం. విణ. తిరస్కరింపఁబడినవాఁడు: చూ, వహేలనుఁడు.
పరిభ్రమము, సం. వి. అ. పుం. అంతట తిరుగుట: చూ, విహారము. 1.
పరిభ్రమించు, సం. అ. క్రి. అంతట తిరుగు, గుబ్బటిల్లు: చూ, విహరించు.

పరిమండలము, సం విణ. అంతటగుండ్రమైనది: చూ, వృత్తము. 5.

పరిమళము, సం. వి. అ. పుం. రూ - పరీమళము. 1. మెదుపుటవలనను, రాయిడివలనను బుట్టిన యొప్పిదపుఠావి: చూ, వాసన. 1; 2. సురతమున వలఁగిన మేనిపూఁతపోనగు వానివలనఁ బుట్టినఠావి: చూ, వాసన. 1; 3. (కుంకుమాదుల) మెదుపుట: చూ, విమర్దనము.

పరిమళించు, సం. అ. క్రి. ఠావివీచు: చూ, విసరు. 6.

పరిమాణము, సం. వి. అ. న. 1. తూము లోనగువాని కొలఁత: చూ, పరిమితి; వా. వి. 2: చూ, సంచిమొదలు; 3. విశాలము.

పరిమాణార్థకములు, అం. "అంత, ఇంత, ఎడు." అనునవి.

పరిమార్జనము, సం. వి. అ. న. అంతట తుడుచుట: చూ, రుద్దుడు.

పరిమార్పు, దే. వి. చంపుట: చూ, హింస. 1.

పరిమాఱుచు, దే. స. క్రి. (పరియ + మాఱుచు) 1. ఖండించు. భాగ 10, స్కం. ఉ. 444: చూ, నెలగు; 2. చంపు. భార. విరా. 2, ఆ. 193: చూ, సంహరించు. (రూ - పరిమాఱ్చు - పరిమార్పు అనియు).

పరిమికఁవ, వా. వి ఒకానొక ముండ్లచెట్టు: చూ, వృక్షము.

పరిమితము, సం. విణ. 1. కొలఁది యిడఁబడినది. ఉచితము; 2. చేర్చఁబడినది: చూ, మట్టసము.

పరిమితి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఇయత్త, ఇయాన్, గరళము, పరిమాణము, పరివాపము, మితి. (తె.ప).-అలవి, కట్టు,కొలఁది-కొల్ది, కొలత, పాళము, మట్టము, మట్టసము, వాసి. తద్వి. - ౧. అల్పపరిమాణమునకు.— కణము; ౨. ధాన్యపు కొలతకు.—కణము. (తె. ప): (చూ, కొలత); 3. రెండువేల పలములు పరిమాణమునకు — శకటము. (మిగత వానికి "చూ, వాసి 6.") (కొలత అను పదము కడనుగల వివరములు చూడుము.)

పఱియ, దే వి: చూ, రూ - పఱియ.

పరియంకము, వై. వి. = పర్యంకః. పాసుపు. విక్ర. 6, ఆ. 21: చూ, శయ్య. 1.

పరియాచకము, వై. వి. = పరిహాసః. రూ-పరేచకము. 1: చూ, పరిహాసము; విణ 2. పరిహాసయుక్తము.

పరియాచకముసేయు, వై. స. క్రి. వెక్కిరించు. కాశీ. 4, ఆ. 81: చూ, హసించు.

పరియాచకుఁడు, వై. వి. = పరిహాసకః: చూ, హాస్యగాఁడు.

పరియు, దే. అ. క్రి. 1. తప్పు: చూ, మిడివోవు; 2. ‍శించు: చూ, సమయు. 3; 3. మీఁదిభాగము సారహీనమై చెక్కలు వాని రాలు.

పరిరంభము, సం. వి. అ. పుం. రూ - పరీరంభము. కౌఁగిలింత: చూ, సంశ్లేషము.

పరివట్టము, వై. వి. 1. అలవట్టము: చూ, సూరెపాను; 2. = పరివట్ట. ఒకానొకమూలిక: చూ, వృక్షము; 3. — పరివేష్టన. విష్ణుప్రసాదముగా గ్రహించి తలకుఁ జుట్టుకొనెడు పట్టుబట్ట: చూ, వస్త్రము.

పరివర్జనము, సం. వి. అ. న. 1. బొత్తిగా విడుచుట: చూ, విమోచనము; 2. చంపుట: చూ, హింస. 1.

పరివర్జితము, సం. విణ. బొత్తిగావిడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

పరివర్తనము, సం. వి. అ. న. 1. (రూ - పరివర్తము - పరీవర్తము.) వస్తువులమాఱుపు: చూ, వినిమయము 1; 2. (రూ - పరివర్తము - పరీవర్తము.) చుట్టివచ్చుట: చూ, వ్యాపనము; 3. (రూ - పరివర్తము - పరీవర్తము,) వెనుకకు తిరుగుట: చూ, వైముఖ్యము; 4. కథావిభాగము: చూ, సంపుటము; అం. 5: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు

పరివర్తము, సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—1-2-3; అం. 4: చూ, సంచారివర్ణగతాలంకారములు (రూ-పరీవర్తము).

పరివర్తించు, సం. అ. క్రి. చుట్టివచ్చు. తిరుగు: చూ, విహరించు.

పరివర్తితము, అం. 1: చూ, తిర్యక్కరణబంధములు (బంధములు); 2: చూ, కంఠక్రియలు; 3; చూ, హస్తకరణములు.

పరివసథము, సం. వి. అ. పుం. ఊరు: చూ, సీమ. 1. (దేశము).

పరివాదము, సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీవాదము. 1. నింద: చూ, నెగ్గింపు; 2. వీణవాయించెడు కొడుపు: చూ, శలాక.2.

పరివాదిని, అం: చూ, తతవాద్యములు (ఏడుతంతులుగలవీణె): (చూ, వీణె).

పరివారు, వై. వి. = పరివార. పరిజనము: చూ, సంఘము.

పరివాపనము, సం. వి. అ. న. గొఱుగుట: చూ, ముండనము.

పరివాపము, సం. వి. అ. పుం. రూ - పరీవాపము. 1. నీరు వెట్టుట; 2. కొలఁది: చూ, పరిమితి (కొలత); 3: చూ, పాదు. 1; 4. తనివి: చూ, సౌహిత్యము.

పరివాపితము, సం. విణ. 1. గొఱుగఁబడినది ముండితము: చూ, వాపితము. 1; 2. చక్కగా భేదింపఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.

పరివారము, సం. వి. అ. పుం. రూ - పరీవారము. 1. = పరివారః. ప్రాణిసమూహము: చూ, సంఘము; 2. దండు: చూ, సేన. 1; 3. కత్తియొఱ: చూ, ప్రత్యాకారము; 4. తిరిగెడి ప్రాణి: చూ, శరీరి.

పరివారు, వై. వి. = : చూ, పరివారము. 1.

పరివాహము, సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీవాహము. 1. కలుజు: చూ, వాహనము. 2; 2: చూ, పరిబర్హము. 1.

పరివాహితము, అం: చూ, శిరఃక్రియలు.

పరివిగ్నము, సం. విణ. వ్యవస్థ తప్పినది. ఉద్విగ్నము.

పరివిత్తి, సం. వి. ఇ. పుం. తమ్మునికి పెండ్లియయి తనకు లేకుండెడియన్న. రూ - పరివిత్తుఁడు, (వీనికి రెండు ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రములు ప్రాయశ్చిత్తము. అట్లు చేయఁడేని నరకమును పొందును).

పరివిత్తుఁడు, సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పరివృఢుఁడు, సం. విణ. ఏలిక. రూ-పరీవృఢుఁడు: చూ, స్వామి. 1.

పరివృతము, సం. విణ. రూ-పరీవృతము. 1. చుట్టఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 2; 2. పొందఁబడినది: చూ, వ్యాప్తము. 3; 3. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2.

పరివృత్తము, అం. 1: చూ, జంఘాక్రియలు ; 2: చూ, కరణములు.

పరివృత్తి, అం. ఒకానొకయర్థాలంకారము (కొంచెమిచ్చి హెచ్చుగొనుటగాని హెచ్చిచ్చి యించుకగొనుటగాని పరివృత్తియె. ఉదా.- "ఏకవిశిఖమువిడిచి యరినృపాలపురముల గొనియె."): చూ, అలంకారము. 3.

పరివేత్త, సం. వి. ఋ. పుం. అన్నకన్నముందుఁ బెండ్లాడిన తమ్ముఁడు. (వీనికి రెండు ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రములు ప్రాయశ్చిత్తము. ఇవి చేయనిచో నరకము తప్పదు.)

పరివేదిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పరివేత్తయగువానిని పెండ్లి చేసికొనినస్త్రీ. (దీనికొకప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రము. అది చేయఁ చో నరకము సిద్ధము.) (మఱియు అట్టి పరివేత్తకు పిల్లనిచ్చినవాఁడు, అట్టి పెండ్లికి యాజకుఁడుకూడ నరకమును పొందుదురు. కన్యాదాతకు కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రము, యాజకునకు చాంద్రాయణము ప్రాయశ్చిత్తములు.)

పరివేశము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ - పరివేషము - పరీవేషము. గాలిగుడి: చూ, పఱదగుడి; 2. వేష్టనము: చూ, వ్యాపనము.

పరివేషము. —పై.—

పరివేష్టనము, సం. వి. అ. న. 1.—పై.—; 2: చూ, పరివట్టము. 3.

పరివేష్టించు, సం. స. క్రి: చూ, వేష్టించు.

పరివ్యాధము, సం. వి. అ. పుం. 1. కొండగోగు*: చూ, మృదుద్రుమము; 2. నీరుప్రబ్బ*: చూ, విదులము.

పరివ్రాజకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సన్న్యాసి.

పరివ్రాట్టు, సం. వి. జ్. పుం.—పై.—

పరిశిష్టము, సం. విణ. కడపట శేషించినది: చూ, శేషము. 1.

పరిశీలనము, సం. వి. అ. న: చూ, శోధన. 1.

పరిశీలించు, సం. స. క్రి: చూ, శోధించు.

పరిశుద్ధము, సం. విణ. మిక్కిలి శుద్ధిపొందినది: చూ, శుద్ధము. 3.

పరిశుద్ధి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిగరగర, తెలుపు: చూ, పరిశీలనము.

పరిశుద్ధుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శుద్ధుఁడు.

పరిశేషన్యాయము, న్యా. ఆఁడువాండ్రును మగవాండ్రును గలసి పదిమంది. అందులో నలుగురు మగవాండ్రు అని చెప్పఁగా మిగిలిన ఆఱుగురు ఆఁడువాండ్రని చెప్పనక్కఱ లేకుండఁగనే తెలియునురీతి.

పరిశోధనము, సం. వి. అ. న: చూ, పరిశీలనము.

పరిశోధించు, సం. స. క్రి: చూ, పరిశీలించు.

పరిశ్రమము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, స్వభావము; 2. మిక్కిలి అలపు: చూ, హొంత.

పరిశ్రాంతము, సం. విణ. మిక్కిలి యూఅటఁజెందినది.

పరిశ్రాంతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలియాఅట: చూ, శ్రాంతి.

పరిషత్తు, సం. వి. ద్. స్త్రీ. 1. = పరుస. సమితి: చూ, సభ. 2. (పరిషత్తు 5 విధపక్షములు.- ౧. వేదవేదాంగములు పఠించి యజ్ఞాదికము నాచరించిన ఆహితాగ్నులు నలుగురుండుట; ౨. వేదవేదాంగములు పఠించి యజ్ఞాదికము నాచరించిన ఆహితాగ్నులు ముగ్గురుండుట; ౩. ఆహితాగ్నులు కాకపోయినను వేదవేదాంగములు పఠించినవారలు అయిదుగురుండుట; ౪. ఆహితాగ్నులు కాకపోయినను వేదవేదాంగములు పఠించినవారలు ముగ్గురుండుట; ౫. ఆత్మవిద్యానుభవముకలిగి మనన శీలుఁడై ఆహితాగ్నియగువాఁడొకఁడుండుట. ఇట్లు లేక కేవల నామధారక బ్రాహ్మణులు వేలకొలఁది యున్నను వారు పరిషత్వమునకు అర్హులు కారు.); 2: చూ, సమూహము; వా. 3. = పరుస: చూ, వంగడము.

పరిషేచనము, సం. వి. అ. న. పుడిసిట నీళ్లుపోసికొని భోజనపాత్రాదుల చుట్టువిడుచుట: చూ, శుద్ధాచమనము.

పరిష్కరించు, సం. స. క్రి: చూ, సవరించు.

పరిష్కారము, సం. వి. అ. పుం. 1. చక్కఁబెట్టుట: పరిష్కృతి; 2. తొడవు: చూ, భూషణము. 2.

పరిష్కృతము, సం. విణ. 1. చక్కఁబెట్టఁబడినది: చూ, సుకృతము. 3; 2. అలంకరింపఁబడినది: చూ. సజ్జితము 2.

పరిష్కృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, పరిష్కారము. 1; 2: చూ, పరిష్కారము. 2.

పరిష్కృతుఁడు, సం. విణ: చూ, భూషితుఁడు.

పరిష్వంగము, సం. వి. అ. పుం. కౌఁగిలింత: చూ, సంశ్లేషము.

పరిసంఖ్య, అం. ఒకానొక యర్థాలంకారము. (ఒకచోఁ లేదని మఱొండుచో నియమించుట. ఉదా.— "స్నేహక్షయము చెలులడెందంబులందుఁగాదు దీపములందుఁగావి.": చూ, అలంకారము. 3; అం. 2: చూ, విధులు.

పరిసరము, సం. వి: అ. పుం. 1: చూ, సమీపము. 1; 2. = పరగడ. ఊరుదరి పొలము: చూ, భూమి. 1; 3: చూ, సావు.

పరిసర్పము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పరిక్రియ. 1.

పరిసర్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ - పరిసారము - పరీసారము. 1. కొండ లోనగువాని సమీపమార్గము ననుసరించిపోవుట; 2. అంతట తిరుగుట: చూ, వ్యాపనము.

పరిసారము, సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పరిసెనము, దే. వి. గంతు. స్వా. 4, ఆ. 27: చూ, లంఘ.

పరిస్కందుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పరజాతుఁడు.

పరిస్తరణము, సం. వి. అ. న అగ్నిచుట్టు పఱచినదర్భ: చూ, హరిత. 1. (తృణము. 1.)

పరిస్తోమము, సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగుమీద పఱచెడి యెఱ్ఱకంబళి, కుథము: చూ, రల్లకము.

పరిస్పందము, సం. వి. అ. పుం. 1. మాల్యాది నిర్మాణము: చూ, రచన; 2. దర్పణాద్యుపకరణము: చూ, సాధనము. 2.

పరిస్ఫోటనము, సం. వి. అ. న. 1. చీల్చుట; చూ, విదారణము. 1; 2. ప్రకాశింపఁజేయుట: చూ, వెలుతురు. 1.

పరిస్ఫోటించు, సం. స. క్రి. 1. చీల్చు: చూ, విదారించు; 2. ప్రకాశింపఁజేయు.
పరిస్రుత, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. కల్లు: చూ, సుర. 1; విణ. 2. కారినది: చూ, స్రుతము.
పరిహరించు, సం. స. క్రి: చూ, విసర్జించు.
పరిహసనము, సం. వి. అ. న. = పరియాచకము: చూ, హాళి.
పరిహసించు, సం. వి. క్రి. నవ్వు: చూ, హసించు.
పరిహస్తబ్రాహ్మణులు, అం. మైథిలులలో నొక తెగవారు. (సామవేదులు కొందఱును, కృష్ణయజుర్వేదులు కొందఱును, శుక్లయజుర్వేదులొకకొందఱును నైయున్నారు): చూ, బ్రాహ్మణులు.
పరిహారము, సం. వి. అ. పుం. 1. విడుపు: చూ, విమోచనము; 2. చేయి: చూ, హస్తము. (శ ర.)
పరిహారి, సం. విణ. పరిహరించు వాఁడు: చూ, హారకుఁడు. 1.
పరిహార్యము, సం. వి. అ. పుం. 1. హస్తవలయము: చూ, భూషణము. 2; విణ. 2. విడువఁదగినది, హేయము: చూ, హీనము. 3.
పరిహాసకులు, అం: చూ, సభాసప్తాంగములు.
పరిహాసము, సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీహాసము: చూ, పరిహసనము.
ప-రి-హీ-న-తానములు, అం. సౌభాగ్యకృత్తు, శారీరి, శాంతి, పుష్టికృత్తు, వైనతేయము, ఉచ్చాటనము, వశీకరణము. (7): చూ, తానములు.
పరిహృతము, సం. విణ. పరిహరింపఁబడినది: చూ, హీనము. 3.
పరిహృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరిహారము. 1.
పరీక్ష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పరిశీలనము.
పరీక్షకుఁడు, సం. విణ. కారణికుఁడు: చూ, శోధకుఁడు.
పరీక్షాతంత్రములు, అం: చూ, పంచతంత్రములు.
పరీక్షించు, సం. స. క్రి. = పరికించు: చూ, శోధించు. 1.
పరీక్షిత్తు, సం. వి. త్. పుం: చూ, పౌత్త్రేయుఁడు.
పరీతము, సం. విణ. చుట్టుకొనఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 2.
పరీతాపము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ- పరితాపము. 1.
పరీధావి, అం: చూ, సంవత్సరములు.
పరీభవము, సం. వి. అ. పుం: చూ. రూ-పరిభవము.
పరీభావము, —పై.—
పరీరంభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరిరంభము.
పరీవర్తము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరివర్తము. 1-2-3; అం. 4: చూ, హస్తప్రాణములు.
పరీవాదము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరివాదము.
పరీవాపము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరివాపము.
పరీవారము, సం. వి. అ. పుం: చూ. రూ-పరివారము.
పరీవాహము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరివాహము. 1-2.
పరీవృఢుఁడు, సం. విణ: చూ, రూ-పరివృఢుఁడు.
పరీవృతము, సం. విణ: చూ. రూ-పరివృతము.
పరీష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అమన్త్రణార్థము వెదకుట: చూ, వెదకుడు; 2. పరిచర్య: చూ, సేవ; అం. 3. (ప్రాకామ్యము): చూ, సిద్ధులు (విభూతులు).

పరీసారము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరిసారము.
పరీహాసము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరిహాసము.
పరుండు, దే. అ. క్రి. (పడి+ఉండు): చూ. శయనించు (రేఫాదేశము.)
పరుఁజు, వై. వి. = పరంజి. కత్తిపిడి. స్వా. 4, అ. 28: చూ, పిడి. 2.
పరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శత్రువు; 2. పరమాత్ముఁడు: చూ, హంసుఁడు. 2; విణ. 3. అన్యుఁడు: చూ, వేఱయినవాఁడు.
పరుగిడు, వా. అ. క్రి. రూ-పరువిడు. పరుగెత్తు: చూ, వెళ్లు. 1.
పరుగు, దే. వి. 1: చూ, పరువు. (1); 2. (రూ - పఱుగు - పరువు - పర్వు): చూ, ప్రధావనము.
పరుగుగొను, వా. అ. క్రి: చూ, పరుగిడు.
పరుగునేల, వా. వి: చూ, పరువు. (1).
పరుగుమెట్టు, —పై.—
పరుగువాఱు, వా. అ. క్రి. (రూ-పరువువాఱు - పరుగువెట్టు - పరువువెట్టు-పరుగెత్తు-పరువెత్తు - పరుగుగొను-పరువుగొను-పరుగిడు-పరువిడు): చూ, వెళ్లు 1.
పరుగువెట్టు, —పై.—
పరుగెత్తు, —పై.—
పరుపు, వా. వి. 1: చూ, వైశాల్యము; 2: చూ, శయ్య. 1.
పరుము, వా. వి: చూ, సురుము.
పరువడము, దే. వి. చేయము, చయనము: చూ, వహ్ని. 1.
పరువడి, దే. వి. ఇ. 1. పర్యాయము: చూ, సమానము. 2; 2. = పరిపాటి. క్రమము. ఉ, హరి. 2, అ 86: చూ, విధము. 1.
పరువము, వై. వి. 1. = ప్రాయము. హరి. ఉ, 5, అ. 218: చూ, వయస్సు. 1; 2. = ప్రాయ. యౌవనము: చూ, వయస్సు. 1; 3. పరిపాకము: చూ, పరువు; 4. = పర్వ, ఉత్సవము: చూ, సంబరము.
పరువళ్ళు, అం. ఎడమడుగు పరువడి, కుడియడుగు పరువడి, కదలుపరువడి, దాటుపరువడి, కోపుపరువడి, ఒంటియడుగు కత్తెర, సర్పబంధు కత్తెర, చిట్టడుగు కత్తెర, జాగినకత్తెర, పొదలికకత్తెర, పావురపు పావురు, జాగినపావులు. (12) (మల్లశాస్త్రములోనివి.)
పరువిడు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పరుగిడు.
పరువు, సం. వి. ఉ. పుం. స్. న. 1. వెదురుగనుపు, గ్రంథి, పర్వము: చూ, వేణువు; దే. వి. (1) కోసుమారము: కూఁతనేల, కూఁతపట్టు, కూఁతపట్టునేల, కూఁతవేటు, కోసు, పరుగు-పరుగునేల-పరువు-పర్వు, పరుగుమెట్టు (సం.ప).— క్రోశము, గవ్య, గోమితము, గోరుతము, గోవు; తద్వి.— (౧) రెండుకోసులంత.— (౨, ఇరుపరువునేల- ఇరుపర్వునేల. (సం ప). — క్రోశద్వయము, క్రోశయుగము, గోయుత (మిగతవానికి: "చూ, విప్రకృష్టము"); (2) ధావనము: చూ, రూ-పరుగు. 2; (3) ఇంటికప్పు: చూ, సదనము. 1; వై. వి. (4) = భర. గొప్పదనము: చూ, సన్మానము;

(5) = పర్వ: కొలికి, పదను, పరువము, పరువు' (సం. ప).— పరిపాకము, పరిణతి, పాకము.
పరువుగొను, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పరుగుగొను. అచ్చ, యు, కాం. 90.
పరువువాఱు, చూ. పరువుగొను.
పరువువెట్టు. —పై.—
పరువెత్తు, వా. అ. క్రి. —పై.—
పరుషము, సం. విణ. 1. కఠినము, నిష్ఠురము, (తె ప).— ఈఱతాఱలు, కంకర, కరను, కఱకు, కిఱుకు, క్రొవ్విదము, గంగ్రలు, చిడిపి, దురుసు, పరుసందనము, పరుసన - పరుసనము, - పరుసు, పలుసము, పిఱుము, ప్రల్లదము, మొఱకు, మొట్టి; (మిగతవానికి "చూ, శబ్దము. 2."); 2. నిష్ఠుర వాక్యము: చూ, శబ్దము. 2; 3. చిత్రవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 4. = కరుసు, బిరుసు-బెరుసు, కఠినము: చూ, బెడిదము; అం. 5. పదదోషములలో నొకటి (శ్రుతికటువు): చూ, కావ్యదోషములు; 6. వాక్యగతదోషములలో నొకటి (కఠినార్థము గలది.: చూ, వాక్యగతదోషములు (వాక్య దోషములు); 7. కావ్యదోషములలో నొకటి (వినుటకుఁ గఠినము లగు పదములు గలది. ఉదా.—"కుర్భేద్ధా పతిమూర్ధ ధృతార్థోద్వధి పతికొత్తు".): చూ, కావ్యదోషములు; 8: చూ, అర్థదోషములు ("ఈ రాజు సౌందర్యమునకు మంటలోఁ బడిన మన్మథుఁడే సాటి.")
పరుషోక్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరుషము. 2.
పరుస, వై. వి. 1. బాటసారులగుంపు: చూ, సమూహము; విణ: 2. కఠినుఁడు. భార. ఉద్యో. 3, అ. 47: చూ, వ్యాధుఁడు.2; 3. = పరిషత్: చూ, పరిషత్తు. 1; 4. = పరిషత్. కదుపు: చూ, వంగడము; 5. = పరిషత్. గుంపు: చూ, సమూహము.
పరుసదనము, వై. వి. = పరుషత. (రూ-పఱసనము-పరుసన-పరుసు పలుసము): చూ, పరుషము. 1.
పరుసన, —పై.—
పరుసనము, —పై.—
పరుసము, వై. వి. = స్పర్శవేది: చూ, రూ-పరసవేది; విణ. 2. రూ-పలుసము: చూ, పరుషము.
పరుసవేది, వై. వి. = స్పర్శవేది: చూ, రూ-పరసవేది. హరి. ఉ. 5, అ. 238.
పరుసు, వై. వి. 1. = పరుషత: చూ, పరుషము. 1; 2. రీతి: చూ, విధము. 1.
పరూషము, సం. వి. అ. పుం. పేరీఁదు*: చూ, మధుఖర్జూరిక.
పరూషి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చిట్టీఁదు*: చూ, మధుఖర్జూరిక.
పరేచకము, వై. వి. = పరిహాసము: చూ, పరిహాసము.
పరేతరాట్టు, సం. వి. జ్. పుం: చూ, యముఁడు.
పరేతుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. భూతవిశేషము: చూ, భూతము; విణ. 2. చచ్చినవాఁడు: చూ, మృతుఁడు. (తద్వి.—కీర్తిశేషుఁడు, మృతజీవుఁడు, జీవన్మృతుఁడు, జీవన్మృతుఁడు ఇత్యాది.)
పరేద్యవి, సం. అవ్య. మఱునాటికిపేరు.
పరేష్టుక, సం. వి. అ. స్త్రీ. పెక్కు ఈఁత లీనిన యావు, బహుసూత: చూ, సౌరభేయి (దేనువు).
పరైధికుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పరజాతుఁడు.
పరోక్షము, సం. విణ. ఇంద్రియగోచరముకానిది.
పరోఢ, సం. వి. అ. స్త్రీ. పరకీయాభేదము (ఒకనిఁబెండ్లాడినది.)
పరోపకారార్థమిదంశరీరమ్, లో. ఈ శరీరము పరులకుపకారము చేయుటకొఱకు. "అరయ బరోపకారార్థ మిదంశరీరమ్మ'ను వాక్యసారము గ్రహించి." (కుచేలోపాఖ్యానము)
పరోయుతులు, సం. విణ. పదివేలకంటె నధికమైన సంఖ్య గలది: చూ, సంఖ్య. 1.
పరోష్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తైలపాయిక. (తైలపాయిక దగ్గఱ పరోష్ణి చేర్చి చదువుము.)
పర్కటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ న్. పుం. 1. జువ్వి*: చూ, ప్లక్షము; 2. పోఁకమ్రాను లోనగువాని క్రొత్తపండు: చూ, సర్వని. 1.
పర్జని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ పచంపచ, మ్రాని పసుపు*: చూ, హరిద్రువు.
పర్జన్యన్యాయము, న్యా. మేఘునివలన చవిటినేఁలను మంచినేలను గూడ వాన కురియును. మంచినేలను గురిసినది యుపయోగించును. చవిటినేలను గుఁరిసినది వ్యర్థమగుననురీతి.
పర్జన్యము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఉఱుము: చూ, స్తనితము; 2. ఉఱిమెడు మేఘము: చూ, మేఘము. 1.
పర్జన్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. వర్షాధిదేవత. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు; అం. 2: చూ, ఆదిత్యులు.
పర్ణభోజనము, సం. వి. అ. న: చూ, పరికర్మసహము.
పర్ణము, సం. వి. అ. న. 1. (వృక్షమున వెలిదియుండునది): (చూ, ఆకు) అరరము, ఉటము, కచపము, కవచము, ఛదనము-ఛదము, దళము, పత్రము, పర్ణము, పలశము. (తె. ప).—ఆకు, గాదము; తద్వి. — ౧. ఎండిన ఆకునకు.—(తె). — ఎండాకు, కారాకు, చొక్కాకు, చొరుగు-చొరువు, సొరుగాకు; ౨. గంజాయిఆకునకు.—(తె).— పత్తిరాకు-పత్తిరి-పత్రి; ౩. చివికినఆకునకు.— చీకాకు; ౪. పండిన ఆకునకు.—(తె).—కారాకు, పండుటాకు - పండాకు; ౫. పూజాదళమునకు.—(తె) —పత్తిరాకు-పత్తిరి-పత్రి (మిగత విశేషాదులకు: "చూ, సొరుగాకు"); పుం. 2: చూ, మోదుగు *.
పర్ణశాకము, సం. వి. అ. న: ఆకుకూర.
పర్ణశాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆకుటిల్లు: చూ, సదనము. 1.
పర్ణస్తబకము, సం. వి అ. పుం: ఆకుచుట్ట, ఆకుబుట్ట.
పర్ణాస, సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గగ్గెర*; చూ, సుగంధికము; 2. నల్లగగ్గెర*: చూ, సుగంధికము.
పర్ణాసము, సం వి. అ. పుం.—పై.—
పర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, షడ్గ్రంథ*.
పర్ణగాపార్బ్రాహ్మణులు, అం. ఉత్కళులలో నొకతెగవారు. (శుక్లయజుర్వేదము, మాధ్యందినశాఖ): చూ, బ్రాహ్మణులు.
పర్పటము, సం వి. అ. పుం; చూ, పాపట. 2*.
పర్పటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, కృష్ణ. 14.

పర్పణము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పర్పటము*.
పర్పరీకుఁడు. సం. వి. అ. పుం అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
పర్పాటము, వై. వి: చూ, తృణము. 1.*
పర్మానా, వా. వి: చూ, సెలవు.
పర్యంకము, సం. వి. అ. పుం. 1. – పరియంకము. వలంగు: చూ, మంచము; 2: చూ, పర్యస్తిక.
పర్యంతము, సం. వి. అ. పుం. వఱదాఁక, దనుక; చూ, వఱకు.
పర్యంతార్థకములు, అం. "దనుక, దాఁక, వఱకు" అనునవి.
పర్యటనము, సం. వి. అ. న. వ్రజ్యా. భిక్షలోనగు వానికొఱకు తిరుగుట: చూ, విహారము. 1.
పర్యటించు, సం. అ. క్రి. భిక్షలోనగువాని కొఱకు తిరుగు: చూ, సంచరించు.
పర్యయము, సం. వి. అ. పుం. క్రమముతప్పుట: చూ, వ్యత్యయము.
పర్యవసానము, సం. వి. అ. న. ముగియిక: చూ, సమాప్తి. 1.
పర్యవసితము, సం. విణ. ముగిసినది: చూ, సమాప్తము.
పర్యవస్థ, సం. వి. అ. స్త్రీ. విరోధించుట: చూ, విరోధము. 1.
పర్యవస్తము, సం. విణ. 1. పడినది; 2. కొట్టఁబడినది: చూ, ప్రహతము. 1.
పర్యస్తిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. పర్యంకము: చూ, యోగపట్టె.
పర్యాప్తమగు, మి. అ. క్రి. (తె. ప).— అంటు, ఉడుగు, ఓపు, కలుగు-కల్గు-కలువు. నేరుచు-నేర్చు.
పర్యాప్తము, సం. వి. అ. న. 1. యథేష్టము: చూ, స్వేచ్ఛ; 2. తృప్తి: చూ, సౌహిత్యము; 3: చూ, శక్తి. 1; 4. నివారణము: చూ, వారణము. 1.
పర్యాప్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, పర్యాప్తము. 2; 2: చూ, పరిత్రాణము. 3.
పర్యాయము, సం. వి. అ. పుం. 1. అవసరము: చూ, సమయము. 1; 2. క్రమము: చూ, విధము. 1; 3. పోలిక: చూ, సమానము. 2; 4. స్వాధ్యాయక్రమము: చూ, పరిపాటి; అం. 5. ఒకానొక యర్థాలంకారము. (ఒక వస్తువున కనేక సంశ్రయములఁ జెప్పుట. ఉదా—"కామినీముఖప్రభ తమ్మి విడిచి చంద్రుం బొందె"): చూ, అలంకారము. 3.
పర్యాయోక్తి, అం. (పర్యాయోక్తము) ఒకానొక యర్థాలంకారము (చేయవలసిన పనిని భంగ్యంతరముచేఁ దెల్పుట. ఉదా.—"సముద్రపానము చేసిన మునికి వందనము."): చూ, అలంకారము. 3.
పర్యాలోచనము, సం. వి. అ. న. చక్కఁగా ఆలోచించుట: చూ, యోచన.
పర్యాలోచించు, సం. స. క్రి. చక్కఁగా ఆలోచించు: చూ. విమర్శించు.
పర్యుదంచనము, సం. వి. అ. న అప్పు: చూ, బాకీ. 2.
పర్యుదస్తము, సం. విణ: చూ, విద్ధము.
పర్యుదాసము, సం. వి. అ. పుం. త్రోయుట: చూ, విద్ధము.
పర్యుషితము, సం వి. అ. న. 1. చలిది: చూ, సాదము. (1); విణ. 2. బహుకాలము ఉంచఁబడినది: చూ, పూర్యుధము. 2.

పర్యుదస్తము, సం. విణ. త్రోయఁబడినది: చూ, విద్ధము.
పర్యుదాసము, సం. వి. అ. పుం. త్రోయుట: చూ, విద్ధము.
పర్యుదాసించు, సం. స. క్రి. త్రోయు: చూ, రాకొట్టు.
పర్యుషితము, సం. వి. అ. న. 1. చలిది: చూ, సాదము (1): విణ. 2. బహుకాలము ఉంచఁబడినది: చూ, పూర్యుధము. 2.
పర్యేషణ, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, పరీష్టి. 1.
పర్వతమార్గము, సం. వి. అ. పుం. కొండమీఁది దారి: చూ, మార్గము. 1.
పర్వతము, సం. వి. అ. పుం. (సంధులుగలిగినది) 1. అంకము, అగమము, అగము, అచలము, అద్రి, అవని (నీ ధరము, అవని (నీ) ధ్రము, అబ్దము, అర్బుదము, అని, అహార్యము, ఋ, ఞా, కందరాకరము, కటకి, కలింగము, కాలంజరము, కుంజము, కుండము, కుకీలము, కుట్టారము, కుట్టీరము, కుశి, కుక్కీలము, కుధరము, కుధ్రము, కుశీలము, కుశేశయము, కేదారము, క్షితిధరము, క్ష్మాభృత్తు, గంగాధరము, గజచ్ఛాయ, గిరి, గోత్రము, గోమేధము, గోవిదము, గ్రావము, ఘనాఘనము, చికురము, జీమూతకుటము, జీమూతము, జీమూలము, తుంగము, ధ్రదంతి, ధరణి, ధరణీధరము, ధరము, ధరాధరము, ధాతుభృత్తు, నగము, నాకువు, నాగము, నిర్ఘరి, పత్రి, పృథుశేఖరము, భూభృత్తు, మహీధ్రము, మహేంద్రము, వరాహము, వలాహకము, వ్యంగకము, శిఖరి, శిలోచ్చయము, శృంగి, శైలము, సానుమంతము, స్థావరము, స్థిరము, (తె. ప.) — కరువ, కొండ, గట్టు, గుండు, గుట్ట, గుబ్బలి, చట్టు, తిప్ప, నేలతాలుపు, పుడమితాలుపు, మల, మెట్ట-మెట్టు, తద్విశేషములు. ౧. అంజన పర్వతమునకు - అంజనగిరి, అంజనము, అంజనాచలము, నీలము. (తె. ప).-కప్పుమల,కాటుకకొండ, కాటుకగుబ్బలి; ౨ అస్తాద్రికి-అబ్దము, అర్బుదము, అస్తము, అస్తాచలము, అస్తాద్రి,కనకాచలము, కనకాద్రి, చరమక్ష్మాభృత్తు, (తె ప).-క్రుంకుకొండ, క్రుంకుడుగట్టు, క్రుంకుమల, క్రుంకుమెట్ట, పడమటికొండ; ౩. ఉదయాద్రికి. — ఉదయము, ఉదయాద్రి, ఖగావనము, పూర్వపర్వతము. (తె.ప) —తూర్పుఁగొండ, తొలుగట్టు, పుట్టుగట్టు, పొడుపుఁగొండ, మునుగట్టు; ౪. ఋశ్యమను కొండకు. — ఋశ్యపర్వతము, ఋశ్యము; ౫. ఓఢ్రదేశస్థ పర్వతవిశేషమునకు. — కిష్కింధము - కిష్కింధ్య; ౬. కవ్వపుఁగొండకు.— ఇంద్రకీలము, మందరము, మంథాద్రి(తె. ప).—కవ్వంపుమల, కవ్వపుఁగొండ, కవ్వపుమల, తరిగట్టు, తరిగొండ; ౭. కుల (ప్రధాన) పర్వతములు — మహేంద్రము, మలయము, సహ్యము, శుక్తిమంతము, గంధమాదనము, వింధ్య, పారియాత్రము (7); ౮. కృతకాద్రికి.—కృతకాద్రి, క్రీడాస్థానము, (తె. ప.—ఆటతిప్ప, ఆటపట్టు, చేతగట్టు; ౯. కైలాసపర్వతమునకు. — అపరావృత్తినిలయము, అష్టాపదము, ఉద్వారవేదిక, కుబేరాచలము, కువేరాచలము, కేలాసము-కైలాసము, గణపర్వతము, గౌతమీద్వారము, రజతప్రస్థము, రజతాద్రి, శివాద్రి: (తె. ప). — తెల్లగుబ్బలి, మడికాసుమలగట్టు, ముక్కంటిమల, ముక్కంటియిల్లు, విసపుమేఁతరిబలుటెంకి,

వెండికొండ, వెండిగుండు, వెండిమించుకొండ, వెలిగొండ, వెలితిప్ప: ౧౦. కొండగుహకు.—: (చూ, రంధ్రము. 1); ౧౧. కొండచఱియకు.—అగము, చౌండాదికము, దంతము, తటము. ప్రపాతము, భృగువు. (తె. ప.)— కొండచఱియ, కొండనడుము, గుబ్బపేట, చఱి-చఱియ, జాఱువు, పడుకు - పడుగు - పణుగు, లొద్ది, లోలము, లోవ; ౧౨. కొండ వగులు; అఘాతము; (తె.ప) లొద్ది, లోయి, లోవ ;౧౩. కొండమీఁద సమానమైనచోటునకు — ప్రస్థము, స్నువు, (తె.ప) — దెప్ప, నెత్తము, పాళి; ౧౪. క్రౌంచాద్రికి — కౌంచము - క్రౌంచము. (తె.ప).— కొలచ; ౧౫. చక్రవాళ పర్వతమునకు.—చక్రవాళము, లోకాలోకము. (తె. ప).— కడపటిమల, చుట్టుగొండ, బటువుగుబ్బలి, మేర గట్టు, సుడిగట్టు; ౧౬. చిత్రకూటాద్రికి.—గుణేశ్వరము, చిత్రకూటము; ౧౭. చిన్నచిన్న రాళ్ళగుట్టకు.—(తె.ప).— దిమ్మె; ౧౮. త్రికూటాద్రికి.—త్రికకుత్తు. త్రికూటము; ౧౯. ద్రోణాద్రికి.—ద్రోణము, ఓషధీశము; ౨౦. ప్రతిధ్వనించు కొండకు.— (తె. ప).—పలుకుడుబండ; ౨౧. మలయాద్రికి.—అషాఢము, గిరిపారము, చందనాచలము, మలయము (తె. ప.)—గంధపుఁ గొండ; ౨౨. మేరు పర్వతమునకు..ఉరు, కనకాచలము, కనకాద్రి, కర్ణికాచలము, కల్యాణగోత్రము, కాంచనగిరి, చామీకరము, జ, మేరువు, శక్రక్రీడాచలము, సుమేరువు, హేమాద్రి. (తె.ప).- జేజేగట్టు-జేజేలగట్టు, నెలదారిసింగిణి, పొంగట్టు, బంగరుకొండ - బంగారుకొండ, వేలుపుమల - వేల్పుమల, వేలుపులయిల్లు, వేవన్నెల పసిఁడిగట్టు; ౨౩. మైనాకపర్వతమునకు.— క్రౌంచానుజము, మైనాకము. (తె. ప .— గట్టువట్టి, గట్టురాచూలి-గట్రాచూలి; ౨౪. రైవతపర్వతమునకు —కృష్ణాచలము, రైవతము; ౨౫. వర్షపర్వతములు.- చైత్రము, హిమవంతము, హేమకూటము, నిషధము, మేరువు, కర్ణి, శృంగి, (7); ౨౬. వృషభపర్వతమునకు. - ఋషభము. విష్ణుక్షేత్రము, వృషభము, వేంకటాచలము. (తె. ప).—తిరుపతి, తిరుమల; ౨౭. హిమాద్రికి.—అద్రిరాజు, ఉమాపిత, కారము, గోవిందుఁడు. నగపతి, నగాధిపుఁడు, నారాయణుఁడు, మేనాధవము, హిమధాతువు, హిమవంతము, హిమాచలము, హిమాద్రి, హిమాలయము. (తె. ప).—కొండఱేఁడు, గట్టులఱేఁడు; గట్లయెకిమీఁడు, గుబ్బలికొర, చలిగొండ, చలువగట్టు, చలువలమల, చల్లనివెలిదిబ్బ, తొడుకుసాహిణిమామ, దుగ్గతంత్రి, దుగ్గికన్నయ్య, పులుచూలి తాత, బేసికంటిమామ, మంచుగుబ్బలి, మంచుఁగొండ, మంచుటిలఁదాల్పు, రెల్లుకానుపు తాత, వడఁకుగుబ్బలి, వడఁకుఁగొండ, వలిమల; ౨౮. పర్వత విశేషములు.—అగ్నిపర్వతము, అంశుమంతము. అయోముఖము; ఋష్యమూకము; కకుభము; కగోత్రులు (సముద్రము నందలి కొండలు); కలిందము; కాలాంజనము, కులాచలము; కూపిక (నీటినడిమికొండ); కూలకము (కృమిపర్వతము); కేదారము: (తె. ప).—కొండకోట (వరణాకారమైనకొండ ; కోలాహలము; గులూచి-గుళూచి (పర్వతప్రాంతము): గోమంతము; గోవర్ధనము; ధారమల; (తె. ప).—నడఁగొండ (జంగమపర్వతము): పరాగము: వింధ్యము: ౨౯. శిలకు - (చూ, రాయి): (మిగతవానికి "చూ, హిమాలయము.")

పర్వతుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఒకానొకదేవఋషి: చూ, సన్న్యాసి. 1.

పర్వతోద్భూతము, సం. వి. అ. న. బేగడ: చూ, ఉభ్రిము. 1.

పర్వము, సం. వి. న్. పుం. 1. గనుపు: చూ, బుడిపి; 2. దర్శప్రతిపత్సంధి: చూ, పున్నమ; 3. = పబ్బము-ప్రబ్బము - పరువము, పండుగ: చూ, సుఖరము; 4. విషువదాది: చూ, విషువత్తు; 5: చూ, సమూహము; 6: చూ, శంసనము; 7. లక్షణాంతరము: 8. గ్రంథసంధి: చూ, సంపుటము (సర్గము).

పర్వములు, అం. 1. కృష్ణపక్షాష్టమి, కృష్ణపక్ష చతుర్దశి, కుహువు (అమవస), పూర్ణిమ (పున్నమ), రవిసంక్రాంతి (5): చూ, పంచకము; 2. భారతపర్వములు.— ఆది, సభా, అర, విరా, ఉద్యో, భీష్మ, ద్రోణ. కర్ణ, శల్య, సౌప్తిక, స్త్రీ, శాంతి, అనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణ పర్వములు. (18). (ఇక శీర్షికలుగా లేవు.)

పర్వరీకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, వహ్ని. 1.

పర్వరీణము, సం. వి. అ. న. 1. ఆకులయీనె: చూ, పొరక; 2. జూజమాడెడు కంబళి: చూ, వ్యవహారము. 4 (రల్లకము); 3. గనుపు: చూ, బుడిపి; 4: చూ, పసరు. 2.

పర్వసంధి, సం. వి. ఇ. పుం. పున్నముకును పాడ్యమికిని, అమావాస్యకును పాడ్యమికిని మధ్యకాలము: చూ, పున్నమ.

పర్వా, వా. వి. 1. గుఱి: చూ, లక్ష్యము. 1; 2: చూ, రూ-పరవా. 2; 3: చూ, వెఱపు. "నీకు పర్వాలేదు."

పర్వు, దే. వి. 2: చూ, రూ-పరుగు. 2; 2: చూ, రూ-పరువు (1); అ. క్రి. 3. రూ-పరవు: చూ, వ్యాపించు.

పర్యుక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ప్రక్కయెముక: చూ, శల్యము. 1.

పఱ, దే. వి. 1. రూ-పఱ్ఱు, ఉప్పుపండెడుబయలు: చూ, భూమి. 1; 2 రూ-పఱ్ఱు. బయలు: చూ, భూమి. 1; 3. రూ-పఱ్ఱు. సున్నము లోనగువానిఁ గొలిచెడు మానవిశేషము, 4: చూ, సమూహము; వై. విణ. 5. = పరః. ఇతరము: చూ, వేఱు. 3; 6. మిక్కి-లి. భో. 5, ఆ. 289: చూ, హెచ్చు. 1; 7. = పృథు-గొప్పది. భార. విరా. 4, ఆ. 86: చూ, విపులము.

పఱఁగు. వై. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు. హరి. ఉ. 7. ఆ. 34.

పఱగడ, వై. వి. 1. = పరిసర. (రూ—పరగడ-పరవడ-పఱగడము) ఇతరస్థలము. ఉ. హరి. 4, ఆ. 48: చూ, భూమి. 1; 2: చూ, పార్శ్వము. 2. రామా. 7, ఆ. 249.

పఱగడము, —వై.—

పఱగు, వై. అ. క్రి = ప్రసర-ప్రయుజ్: చూ, వ్యాపించు.

పఱచినపాటు, వా. వి. పొందించిన దురవస్థ.

పఱచు, దే. అ. క్రి. 1. పాఱు. భార. ఆది. 2. ఆ. 67: చూ, వ్యాపించు; 2. వలపఱచు: ఒగ్గు, ఒడ్డు; వై. ప్రే (రూ-పఱుజు-పఱుపు.) 3. పడఁజేయు. కళా. 7, ఆ. 225;

4. దువ్పటిలోనగువానిపఱచు; 5. పాటు పడఁజేయు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 245.

పఱచుట, వా. వి: చూ, త్రోలుట.

పఱత, దే. వి. (రూ-పఱతి-పఱద-పఱవ-పఱ్ఱు, వరద-వఱద.) ప్రవాహము: చూ, వెల్లువ.

పఱతి, —పై.—

పఱతెంచు, దే. అ. క్రి. (పఱచు + తెంచు). పాటివచ్చు. భార. ఆది. 5, ఆ. 255.

పఱద, దే. వి: చూ, రూ-పఱత.

పఱపఱ, దే. వి. చించుట నమలుట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

పఱపు, దే. వి. 1. పడక: చూ, శయ్య. 1; 2. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3; 3. విరివి. కళా. 2, ఆ. 133: చూ, విస్తారము. 1; విణ. 4. విరివిగలది: చూ, విపులము; దే; ప్రే. 5. పోఁగొట్టు. భార. విరా. 4, ఆ. 201: చూ, భంగించు; 6. త్రోలు: చూ, వెలుచు; 7: చూ, ప్రయోగించు; 8: చూ, పూయు. సర్వ. 6, ఆ. 128.

పఱవ, దే. వి: చూ, రూ-పఱత.

పఱి, దే. వి. 1. రీతి: చూ, విధము. 1; 2. కాఁడిబరువు.

పఱిక, దే. వి 1. ఒకానొకరాయి: చూ, రాయి; 2. ఒకరకము పక్కి: చూ, పక్షి.

పఱిగ, దే. వి: చూ, రూ-పరిగె. 4.

పఱిగపిట్ట, ద్వ. వి. పఱిగయేఱితినెడుపిట్ట: చూ, పక్షి.

పఱిగ్రుడుకు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పరిగెత్రుడుకు.

పఱిగరి, దే. విణ. (పరిగ + అరి) పఱిగయేఱువాఁడు: పఱిగవాఁడు.

పఱిగవాఁడు, దే. విణ: చూ, పఱిగరి.

పఱిగొను, దే. స. క్రి. అపహరించు: చూ, సడపు.

పఱిపఱి. దే. విణ. పీడనము. హరి. ఉ. 8, ఆ. 6; హరి. ఉ. 8, ఆ. 48: చూ, సమ్మర్దము.

పఱియ, దే. వి. రూ-పఱ్ఱియ: చూ, శకలము. 4.

పఱియవాయు, దే. అ. క్రి. 1. చీలు: చూ, విదారించు; ప్రే. 2. పఱియవాపు. భార. విరా. 1, ఆ. 77.

పఱివోవు, దే. అ. క్రి. 1. చూరపోవు. ఉ. హరి. 3, ఆ. 44: చూ, ముచ్చవోవు; 2. నశించు: చూ, సమయు. 4.

పఱుగు, దే. వి: చూ, రూ పరుగు.

పఱుచు, దే. ప్రే: చూ, రూ-పఱపు. 3-4-5 (పడఁజేయుటకు—భాగ. 6, స్కం. 370).

పఱుపు, దే. వి. 1. పడక: చూ, శయ్య. 1; ప్రే 2: చూ, రూ-పఱచు. 3-4-5.

పఱె, వా. వి. 1: చూ, రూ-పఱియ; 2. గర్తము: చూ, రంధ్రము. 1.

పఱ్ఱు, దే వి. 1: చూ, ముద్ది. సాంబ. మాన. 19; 2: చూ, రూ-పఱ. 1-2-3.

పఱ్ఱుఉప్పు, వా. వి. ఊషరజము: చూ, లవణము. 1.

పఱ్ఱుపంట, వా. వి. పఱ్ఱునేలయందు పండినపంట.

పఱియు, దే. వి: చూ, రూ-పఱియ.

పఱ్ఱు, దే. వి. చినుఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

పఱ్ఱె, దే. వి. 1: చూ, రూ-పఱ్ఱియ; వా. 2: చూ, రూ-పఱ్ఱు. 1.

పఱ్ఱెమీను, దే. వి. పెనుచొరచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

పలంకష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పల్లేరు*: చూ, స్వాదుకంటకము. 1; 2. గుగ్గిలము*: చూ, మహిసాక్షి; 3: చూ, మోదుగు*; 4. రాస్న*: చూ, సన్నరాష్టము; 5. దోశతరము*: చూ, హపుష.

పలంకషుఁడు, సం. విణ. నైరృతి: చూ, సోఁకులేఁడు.

పలంగు, వై. వి. = పర్యంక: చూ, శయ్య. 1.

పలండువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, రూ-పలాండువు.*

పలఁకు, దే. అ. క్రి. పండు: చూ, ఫలించు (అప్ర).

పలక, వై. వి. 1. = ఫలకమ్. వ్రాయుఁదగినసాధనము: (సం.ప). —అక్షరభూమిక, ఖమ్, ఫలకము; 2. = ఫలకమ్. కేడెము: చూ, హరిగ; 3 = ఫలకమ్. జూదమాడెడుబల్ల: చూ, శారిఫలము; 4 తలుపు లోనగువాని కుపయోగించెడు ప్రమానిచెక్క: చూ, శకలము. 4; 5 బల, మేజా, కూర్చుండుటకై కాళ్ళమర్చిన యెత్తుపలక: చూ, పీఁట; 6. సాలెవాఁడు నేఁతకరికట్టెడు సాధనము: చూ, మగ్గము; 7. = ఫలకమ్. నుదురు: చూ, లలాటము.

పలకపుల్ల, వా. వి. బలపము: చూ, లేఖని.

పలకము, వై. వి. 1. = పల్యంక. కుక్కి, చిన్నమంచము: చూ, మంచము; 2. ఒకానొక గుఱ్ఱము (నిలువుముడి యగ్రభాగము గలది): చూ, హయము.

పలకసరి, వై. వి. స్త్రీపురుషుల కంఠాభరణము: చూ, భూషణము. 2.

పలగండుఁడు, సం. వి. అ. పుం. సున్నముపూఁతపూయువాఁడు, లేపకుఁడు: చూ, సూనరి.

పలఘ్నము, సం. వి. అ. పుం. గుర్జికామంచి* : చూ, తృణము. 1.

పలచ, వా. విణ: చూ, రూ-పలుచ.

పలచన, వా. వి: చూ, రూ—పలుచన.

పలచము, దే. వి: చూ, పంగము. నిర్వ. 1, ఆ. 33.

పలనాడు, దే. వి. రూ-పల్నాడు. ప్రభా. 1, ఆ. 18: (చూ, నాయులు. 1.)

పలపల, దే. వి. 1. తొరఁగుట యందగు ననుకరణము. ఉ. రా. 5, ఆ. 308: చూ, హూహూ; 2. వేగుటయందగు ననుకరణము. కాశీ. 5, ఆ. 144: చూ, హూహూ: విణ. 3. విరళము. పాండు. 2, ఆ. 48: చూ, వెలితి. 1; 4. కృశము: చూ, సొరపు.

పలపలన, దే. వి. 1. వైరళ్యము: చూ, వెలితి. 1: 2. కార్శ్యము: చూ, సొటసొట; విణ: 3. విరళము: చూ, వెలితి 1; 4. కృశము: చూ, సొరపు.

పలము, సం. వి. అ. న. 1. నిష్కము. నాలుగు కర్షముల యెత్తు (వెండిపలము-ఇరువు, బంగారుపలము = కుఱుచిత్తము,

అగ్రము. తద్వి.—(సం. ప).— అక్షము, అర్ధపలము, కర్షము. (తె. ప.)—అరపలము; 2. మూఁడుతులములు (లేక) 1/8 శేరు: చూ, శతమానము. 1; 3. రూ-పలలము-పొలలము = పొలసు: చూ, మాంసము; వై. వి. (1) = ఫల. మిగులు: చూ, లాభము. 1.

పలలము, సం. వి. అ. న. 1. = పొలసు: చూ, పలము. 3; 2. బురద: చూ, శాదము. 2; 3. నూవుపిండి: చూ, సాదము. (1).

పలలుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు.1.

పలవ, దే. వి. రెండుకొమ్మల మొదలు: చూ, శాఖ. 1.

పలవకొమ్మ, వా. వి. పంగ - ప్రగ్గ. పాయగొమ్మ, ఎడముగా చాఁచినశాఖ: చూ, శాఖ. 1.

పలవరము, వై. వి. = ప్రలాపము. స్వప్నభాషణము (రూ-పలువరము—పలవరింత - పలువరింత - పలవరింపు-పలువరింపు -పల్లఅవు): చూ, శబ్దము. 2.

పలవరించు, వై. అ. క్రి. = ప్రలాప. ప్రలాపించు (రూ-పలవించు - పలవు-పలుము - పల్వరించు) ఉ, హరి 5, ఆ. 282; చూ, రొల్లు. 2.

పలవరింత, వై. వి. = ప్రలాప. 1. పలువరించుట: చూ, రూ-పలసరము; 2. వ్యర్థోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.

పలవరింపు, వై. వి. = ప్రలాప: చూ, రూ-పలవరము. ఆం. భా. వ్రి. 116.

పలవించు, వై. అ. క్రి. = ప్రలాపించు: చూ, రూ-పలవరించు. జై. 6, ఆ. 76.

పలాండువు, సం. వి. ఉ. పుం. రూ-పలండువు, నీరుల్లి* (ఇందుల భేదములు—ఎఱ్ఱనీరుల్లి, తెల్లనీరుల్లి. పచ్చనీరుల్లి): చూ, సుకందకము. 1. (ఇదె ఎఱ్ఱనీరుల్లి.)

పలాములు, వా. వి. బ. నాశనము: చూ, సంస్థ. 3.

పలాయనము, సం. వి. అ. న. పాఱిపోవుట: చూ, సంద్రావము.

పలాయితుఁడు, సం. విశ. పాఱిపోయినవాఁడు: గ్రిగ్గులుకొఁడు.

పలాలము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. = పొల్ల-పొల్లు: చూ, నిష్ఫలము; 2. కిర్మి, మోడు: చూ, తృణము. 1. (తృణము 1 అను నర్థమందు 'ఖలాలము' అను పదము "పలాలము" అని చదువవలెను.)

పలాశము, సం. వి. అ. న. 1. ఆకు: చూ, పర్ణము. 1; పుం. 2. ఆకుపచ్చ: చూ, వర్ణము. 6; 3. గంట్లకచోరము*: చూ, షడ్గ్రంధ; 4: చూ, మోదుగు*; విశ. 5. ఆకుపచ్చనిది: చూ, వర్ణము. 6.

పలాశి, సం. వి న్. పుం. 1. చెట్టు: చూ. వృక్షము; 2. కోరింద*: చూ, ముచపత్రి; 3. జువ్వి*. చూ. ప్లక్షము; 4: చూ, పలాశము. 3*; 5: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పలాశుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పలాశి. 5.

పలాష్ట్రి. వా. వి. వ్రణములకంటించు మలాముపట్టి: రూ-పాలాష్ట్రి.

పలిక్ని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ముదిసినయాఁడుది, వృద్ధ: చూ, స్త్రీ; 2. తొలిచూలి యావు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).

పలితము, సం. వి. అ. న. 1. నర - నరపు - నరుపు-నెరుపు. (సం. ప).—పాకము; 2. నరపెండ్రుక: చూ, నర. 2; 3. బురద: చూ, శాదము. 2; 4: చూ, జాపువ్వు.

పలియ, వై. వి. = పల్లి. రూ-పల్లె: చూ, సీమ. 1. (దేశము).

పలు, దే. వి. రూ-పల్లు. 1. దంతము. భాగ. 9, స్కం. 196: చూ, రూ-పల్లు. 1; 2. అనేకము: చూ, విస్తారము. 1; అవ్య. 3. నానార్థకము. ఆం, భా. తృ. 68.

పలుఁగు, వై. వి. = స్ఫటికము. ఉ. హరి. 2, ఆ. 172; భార. సభా. 1, ఆ. 12: చూ, పటికము.

పలుక, వై. వి. 1. తెల్లన. హరి. ఉ. 3, ఆ. 43: చూ, వర్ణము. 6; 2. = పలక. డాలు: చూ, హరిగ.

పలుకఁబాఱు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, వెల్లఁబాఱు. పా. 2, ఆ. 59.

పలుకన, వై. వి: చూ, రూ-పలుక. (విశేషణమగుచో.—విక్ర. 2, ఆ. 155.)

పలుకప్పు, వా. వి. రూ-పల్కప్పు. పెదవి: చూ, వాతెఱ.

పలుకమి, వా. వి: చూ, మౌనము.

పలుకరించు, దే. స. క్రి. రూ-పల్కరించు. 1. మాటాడు: చూ, వచించు; 2. పిలిచిమాటాడు: చూ, వచించు; 3. నిద్దురలేపిమాటాడు: చూ, వచించు; ఆం. పే్రి. 4. మాటాడించు: చూ, వచించు; స. క్రి. 5: చూ, హెచ్చరించు.

పలుకరింత, దే. వి. (రూ-పల్కరింత-పలుకరింపు) 1. మాటాడుట: చూ, శబ్దము. 2; 2: చూ, హెచ్చరిక.

పలుకరింపు,—పై.—

పలుకసరి. వా. వి: చూ, రూ-పలకసరి.

పలుకు, దే. వి. రూ-పల్కు. 1. తునక. య. 1, ఆ. 97: చూ, శకలము. 4; 2. మాట: చూ, శబ్దము. 2; 3. వచనము: చూ, శబ్దము.2; 4. చదువు: చూ, విద్య; 5. నింద. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 286: చూ, నెగ్గింపు; 6. పక్షిధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 7. విత్తులోపలి భాగము: చూ, బద్ద. 1; 8: వీణాదిస్వరము: చూ, స్వరము. 2; స. క్రి. 9, (అను. భార. ఆర. 7, ఆ. 309:) చూ, వచించు; 10. విందించు: చూ, నెగ్గించు; అ. క్రి. 11. మాటాడు: చూ, వచించు.

పలుకుఁజెలి, దే. వి. రూ-పల్కుఁజెలి. వసు. 1, ఆ. 3: చూ, సరస్వతి.

పలుకుఁదత్తడి, దే వి. చిలుక: చూ, శుకము.

పలుకుతుకొండ, వా. వి. ప్రతిధ్వనించుకొండ: చూ, పర్వతము.

పలుకుపల్లదనము. ఆం: చూ, సప్తవ్యసనములు.

పలుకుబంగారము. జా. అపురూపము. "చిలుకా నీతో నైనను పలుకంగారాదె పలుకుబంగారఁటవే" (విజ. 2, ఆ. 181).

పలుకుబడి, దే. వి. రూ-పల్కుబడి. 1. ఉచ్చారణము: చూ, శబ్దము. 2; 2. వచోనిబంధనము: చూ, రాజి.

పలుకుజాయి, దే. వి. ప్రతిధ్వనిచ్చు శిల. రూ-పలుగుజాయి: చూ, రత్నములు.

పలుకులపులుఁగు, వా. వి: చూ. పలుకుఁదత్తడి.

పలుకులు, పా: (చూ, కూజితములు) దీనికి ఉపమానములు — కోకిలవాక్కులు, చిలుకవాక్కులు, చక్కెర, తెనె, కర్పూరము, అమృతము, మామిడి పండు, చెఱుకు మొ.

పలుకువెలఁదిమగఁడు, వా. వి. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1.
పలుకెంపు, దే. వి: రూ-పల్కెంపు: చూ, పలుగంటి.
పలుగంటి, వా. వి. (రూ-పలుగంటు - పల్గంటి - పల్గంటు, పలు నొక్కు-పల్నొక్కు, పలుకెంపు-పల్కెంపు) దంతక్షతము. చూ, వాతెరకెంపు.
పలుగంటు, వా. వి.—పై.—అం, భా. ద్వి. 180.
పలుగఱ, ద్వ. వి. పండ్లపొడి. ప్రభా. 5, ఆ. 66: చూ, నురుము.
పలుగాఁడి, దే. వి. 1. పెండెము. పసులదొడ్డి లోనగువానికి పెట్టెడుతలుపు. ఉ. హరి. 3, ఆ. 34: చూ, వాకిలి. 2. ఖండిపఁము. వారి. పూ. 5, ఆ. 174: చూ, పరము; (2): విణ. 3. పెక్కుగాఁడులుగలది.
పలుగాకి, దే. విణ. దుష్టుఁడు. హరిశ్చ. 2, ఆ. 154: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
పలుగు, దే. వి. 1. గుంటకగుజ్జులకును, పాపటపు గుజ్జులకును తగిలించెడు దళమైన తగడు: చూ, సరిగ; వా. వి. 2. గడ్డ పలుగు: చూ, పలుగుగుంటక; వై. వి. 3. = స్ఫటిక : చూ, రాయి; 4. = ఫాల. పళువు పలుపు: చూ, సూత్రము. 1; దే. విణ. 5: చూ, పలుగాకి. హరిశ్చ. 2, ఆ. 154.
పలుగుంఁడ్రు, దే. స. బ. (రూ - పలువుంఁడ్రు - పలుగురు - పలువురు - పల్వురు, పెక్కండ్రు - పెక్కండ్రుకు - పెక్కురు) అనేకులు.
పలుగుగుంటక, దే. వి: చూ, పలుగు. 2.
పలుగుడు, వా. వి. శరీరమునువగుల్చురోగము: చూ, విపాదిక.
పలుగుడుఁబాము, దే. వి. కట్లెపాము: చూ, సర్పము.
పలుగుఁబిట్ట, ద్వ. వి. గుడ్లగూబ: చూ, సకినపుఁబులుఁగు.
పలుగురు, దే. స. బ: చూ, రూ - పలుగుంఁడ్రు.
పలుగుజాయి, వా. వి: చూ, రూ - పలుకుజాయి.
పలుగొమ్మలమెకము, ద్వ. వి. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.
పలుచ, దే. విణ. రూ - పలచ. 1. దళసరికానిది; 2. వెలితి యైనది, వెలితి: చూ, హీనము. 1; 3. చిక్కనకానిది: చూ, వెలితి. 3; 4. చులకనైనది: చూ, లఘ్వి. 2; 5. సన్న మైనది: చూ, నైకము.
పలుచన, దే. వి. రూ-పలచన. 1. సన్నఁదనము, సన్నన: చూ సూక్ష్మము. 4; 2. వెలితితనము, తక్కువ: చూ, వెలితి. 1; 3. అనుకుఁదనము: చూ, పిదపిద. 2; 4. చులుకఁదనము. స్వా. 4, ఆ. 70: చూ, లాఘవము 1; వా. 5. నీరు కలి సిన పాలు మజ్జిగ లోనగునవి తేటగా అగుట. ("పాలు పలు చన, మజ్జిగ పలుచన." మొ.)
పలుచనిపప్పు, వా. వి. సూపఖరము: చూ, సూపము.
పలుదుర (ఱ). ద్వ వి: చూ, రూ-పలుకప్పు.
పలుదోముట, దే. వి. (సం. ప). ఖమ్, దంతధావనము.
పలునొక్కు, దే వి. రూ-పల్నొక్కు: చూ, పలుగంటి.
పలుపట్టడ, దే. వి. సంకరజాతిజనము: చూ, సంతతి. 6.
పలుపు, వై. వి. = ఫాల. రూ-పలుగు. 1. పసుల మెడఁగట్టెడు తలుగు: చూ, సూత్రము. 1. (దేశ్యమని శ. ర.); 2. గుఱ్ఱము మెడఁగట్టెడు త్రాడు. భార. విరా. 5, ఆ. 53: చూ, సూత్రము. 1.
పలుమరు, దే. క్ర. క్రి. విణ. (పలు + మాఱు) (రూ-పలుమారు- పలుమఱు- పలుమాఱు-పల్మరు- పల్మారు-పల్మఱు-పల్మాఱు) మాటిమాటికి. రామా. 3, ఆ. 153: చూ, శశ్వత్తు.
పలుమఱు, —పై.—
పలుమాఱు, —పై.—
పలుమారు, —పై.—
పలుము, వై. వి. = ప్రలాప. 1: చూ, పలవరము; అ. క్రి. 2: చూ, పలవరించు
పలుమేను. దే. వి: చూ, వృక్షము. స్వా. 4, ఆ. 37.
పలువ, ద్వ. విణ. (పలు + వా): చూ, పలుగాకి; 2: చూ, పలుము. 1; వా. 3. బొంకు: చూ, వితథము.
పలువగలు, వా. వి బ. ఉచ్చావచనములు: పలువితములు.
పలువతిట్టు, వా. వి: చూ, పలువ. 3.
పలువరము, వై. వి = ప్రలాప: చూ, రూ-పలవరము.
పలువరింత, —పై.—
పలువరింపు, —పై.—
పలువలువ, దే. వి. రూ-పల్వల్వ: చూ, పలుకప్పు.
పలువితములు, వా. వి. బ: చూ, పలువగలు.
పలువిత్తు, దే. విణ. పలువురకుఁ బుట్టినవాఁడు: లంజెకొడుకు చూ, సూనుఁడు. 1.
పలువుంఁడ్రు, దే. స. బ: చూ, రూ-పలుగుంఁడ్రు.
పలువురు, —పై.—
పలుసము, వై. విణ. = పరుష: చూ, రూ-పరుసము. 2. హరిశ్చ. 5, ఆ. 111.
పల్కన, వై. వి: చూ, రూ-పలుకన. (ఆమ్రేడితమందు పలు పల్కన.—య. 1, ఆ. 129).
పల్కప్పు, దే. వి: చూ, రూ-పలుకప్పు.
పల్కరించు: చూ, రూ-పలుకరించు. (మాటాడుటకు — భార. ఆది. 4, ఆ. 68; మాటాడించుటకు. — స్వా. 4, ఆ. 41).
పల్కరింత, దే. వి: చూ, రూ-పలుకరింత.
పల్కు: చూ, రూ-పలుకు.
పల్కుఁజెలి, దే. వి: చూ, రూ-పలుకుఁజెలి.
పల్కుటల్లుమేటులు, వా. వి. బ. దేవతలు. సాంబ. దేవ. 8: చూ, వేలుపు.
పల్కుడు, వా. వి. పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1.
పల్కుబడి, దే. వి: చూ, రూ-పలుకుబడి. కళా. 3, ఆ. 163.
పల్కులచెలియత్త, వా. వి: చూ, లక్ష్మి. 1.
పల్కెంపు, దే. వి: చూ, రూ-పలుకెంపు.
పల్గంటి, వా. వి: చూ, రూ-పలుగంటి.
పల్గంటు, —పై.—
పల్గాకి, దే వి: చూ, రూ-పలుగాకి. రామా. 5, ఆ. 70.
పల్నాడు, వా. వి: చూ, రూ-పలనాడు.

పల్నొక్కు. వా. వి: చూ, రూ-పలునొక్కు.
పల్పల: చూ, రూ-పలపల.
పల్పలన, చూ, రూ-పలపలన. (విరళమునకు. — భాగ. 10, స్కం. పూ. 75.)
పల్మరు, దే. ద్ర. క్రి. విశ: చూ, రూ-పలుమరు. పల్మఱు. ఉ. హరి. 2, అ. 124.
పల్మఱు, —పై —
పల్మారు, —పై.—
పల్మాఱు, —పై.—
పల్యంకము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పలంకము. పలంకు: చూ, మంచము; 2. అరప: చూ, మంచె; 3 యతులు లోనగువారి యానము: చూ, సవారి; 4: చూ, యోగపట్టె; 5. = పల్లకి-పాలకి. రూ-పల్యంకిక: చూ, సవారి.
పల్యంకిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. = పల్లకి - పాలకి. చూ, పల్యంకము. 5.
పల్యయణము, సం. వి. అ. న. = పల్లాయనము-పల్లము. (రూ-పల్యయనము-పల్యాణము - పళ్యాణము) గుఱ్ఱపుజీను: చూ, హయము.
పల్యయనము. — పై.—
పల్యాణము, సం. వి. అ. న. 1. —పై.—; 2. = పల్లన. ఏనుఁగుమీఁది అంబారి: చూ, హస్తి.
పల్ల, వై. విశ. = పాటల. 1. పాటలవర్ణము కలది: చూ, వర్ణము. 6; 2. కపిలవర్ణముకలది. కాశీ. 4, అ. 158: చూ, వర్ణము. 6; 3. అరుణవర్ణముకలది, పల్లకమ్మ: చూ, వర్ణము. 6.
పల్లకట్టు, ద్వ. విశ. పల్లపన్నె చూపట్టునది.
పల్లకమ్మ, వా. వి. ఒకానొక గ్రామదేవత: చూ, మహాలక్ష్మి. 3; 2: చూ, పల్ల. 3.
పల్లకి, వై. వి. = పల్యంకికా. రూ-పల్లకీ. ఉత్సవవిగ్రహములు పధూవరులు లోనగువారిని శుభదినములలో మనుష్యులు మోసికొనిపోయెడు వాహనము. జై. 2, అ. 103: చూ, సవారి.
పల్లకీ, —పై.— కళా. 2, అ. 7.
పల్లగించు, వై. స. క్రి. = పల్యాణ: చూ, పల్లించు.
పల్లగేదె, వా. వి. తెల్లబఱ్ఱె: చూ, మహిషి.
పల్లట, దే. వి. రూ-పల్లటము. 1: చూ, లోలము; 2: చూ, వ్యత్యాసము; 3: చూ, సంభ్రమము.
పల్లటము. —పై.—; వై. వి. 4. = పర్యస్త. కష్టము: చూ, శోకము.
పల్లటి, దే. వి. రూ-పల్లటీ-చేపల్లటీ-అంతర పల్లటీ. 1. ప్లుత గతిభేదము: చూ. హయము; 2. ఎగపు: చూ, సందీనము; వై. వి. 3. = పాటలాంఘ్రి. ఒకానొక పావురము: చూ, సురటీ.
పల్లటిలు, దే. అ. క్రి. రూ-పల్లటిల్లు. 1: చూ, సలించు. భార. అర. 5, అ. 394; వై. అ. క్రి. 2. = పర్యస్త. తడఁబడు: చూ, వ్యత్యస్తమగు (దేశ్యమని శ. ర.); 3: చూ, వెల్లఁబాఱు; 4: ఎఱ్ఱవాఱు; వా. 5: చూ, శోకించు.
పల్లటిల్లు, —పై.— (ఎఱ్ఱవాఱుటకు.-భార. విరా. 2, అ. 135.)
పల్లటీ: చూ, రూ-పల్లటి (పారావతవిశేషమునకు.—సా. 1, అ. 117.)
పల్లటీల్గొను, దే. అ. క్రి. ఎగురు. కళా. 8, అ. 98: చూ, లంఘించు.
పల్లటీల్దాఁటు, దే. అ. క్రి.—పై.—కళా. 8, అ. 41.
పల్లటీల్వైచు, దే. అ. క్రి.—పై.—
పల్లదము, దే. వి. రూ-ప్రల్లదము: చూ, శబ్దము. 2.
పల్లన, వై. వి. = పల్యాణ. (రూ-పల్లనము-పల్లము-పల్లాయనము) 1: చూ, పల్యయణము; 2. అంబారి. పా. 4, అ. 111: చూ, పల్యాణము. 2.
పల్లనము, —పై.— విక్ర. 5, అ. 132.
పల్లపుఁబంట, ద్వ. వి. నీరాసరాను పండెడుపంట. చూ, వ్యవసాయము.
పల్లము, సం. వి. అ. పుం. 1. ధాన్యముపోసెడు పెద్దగరిసె: చూ, సదనము. 1. (పంటసాల); వై. వి. (1). = పల్వల. (రూ-పల్లు-పల్లుడు-పల్లుకడు) గోయి: చూ, రంధ్రము. ; (2) = పల్యాణమ్. కోగిరి. స్వా. 4, అ 28; కళా. 3, అ. 81; హరి. ఉ. 7, అ. 92: చూ, పల్లన. 1; 3) = ప్లవః. పల్లపునేల: చూ, భూమి. 1; విశ (4) పల్లు (నేల): చూ, భూమి. 1.
పల్లఅపులు, ద్వ. వి బ. (పలు + అలుపులు) 1: చూ, పలవరము; 2. (పలువ + అలుపులు) అదరని పెక్కుమాటలు. హరిశ్చ. 4, అ. 109.
పల్లవము, సం. వి. అ. పుం. 1. చిగురు: చూ, విద్రుమము; 2. చిగిరించిన కొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; 3. కోకిచెఱఁగు; చూ, మైజారు; 4. లత్తుకరంగు: చూ, వర్ణము. 6; 5. శృంగారము: చూ, సౌందర్యము; 6. విరివి: చూ, విస్తారము. 1; పుం. 7. వెనుకటి చరణములయందలి యర్థమునను సరించి సంగీతము మొదటచెప్పెడు వాక్యము: చూ, స్వరము. 2; అం. 8: చూ, నృత్తహస్తములు.
పల్లవి, అం. ఒకరకము రాగము: చూ, స్వరము. 2 : (చూ, గానశాస్త్రపండితుఁడు).
పల్లవించు, సం. అ. క్రి: (తె. ప —ఇంకించు, ఇగిరించు— ఇవిరించు, ఇగురుకొను, ఇగురుచు - ఇగుర్చు - ఇగ్రుచు, ఇగురొత్తు, ఇవుచు, ఇవురుచు - ఇవుర్చు - ఇవులుచు - ఇవుల్చు, చిగిరించు, చిగురుకొను, చిగురుచు - చిగుర్చు, చిగురొత్తు, తలిరుచు - తలిర్చు, ననయు, మొగ్గవిచ్చు.
పల్లవితము, సం. విశ. 1. చిగిరించినది: చూ, సంభూతము; 2. లత్తుకచే నెఱ్ఱనైనది: చూ, వర్ణము. 6; 3. విరివియైనది: చూ, విపులము.
పల్లవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-పల్లవికుఁడు: చూ. విటుఁడు.
పల్లా, వా. వి. నూటయిరువది పక్కాసేరుల మానము, పందుము (శ. ర.)
పల్లాయనంబువాఁడు, ద్వ. విశ. రూ — పల్లాయనమువాఁడు, ఆప్తుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. భార. ఉద్యో. 1, అ. 94.

పల్లాయనమువాఁడు, —వై.—
పల్లాయనము, వై. వి. 1. ఆవ్రత: చూ, స్నేహము. 1; 2. = పల్యయన: చూ, పల్లన. 1.
పల్లి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = పల్లె-పల్లియ: చూ, సీమ. 1. (దేశము); 2. గుడిసె: చూ, సదనము. 1; 3. = బల్లి గౌళి: చూ, బల్లి.
పల్లించు; వై. స. క్రి. పల్లముకట్టు. పా. 4, ఆ. 66: పల్లగించు
పల్లిక, వై. వి. = బిలక. రూ-పళ్లిక. వెపల్పుగల చిన్నతిట్ట: చూ, స్యోనము.
పల్లికతట్ట, వా. వి. ఒకానొకచేప: చూ, మత్స్యము. 1.
పల్లియ, వై. వి. 1. = పల్లి: చూ, రూ-పల్లె. 1; దే. వి. 2: చూ, రూ-పల్లె 2; 3: చూ, రూ-పల్లె 3.
పల్లు, దే. వి. 1: రూ-పలు, అవుడు-బొసు, కోఱ, పస్ను. (సం. ప.)—ఖరువు, ఖాదనము, జంభము, దంతము, దశనము, ద్విజన్మము, ద్విజము, రదనము, రదము, వక్త్రిఖరువు, హాసువు; తద్విశేషములు.—౧. కోఱపల్లునకు.—రూ-పలు, కోఱ, దౌడ, (సం. ప.)—దంష్ట్రి, దాడ; ౨. పందికోఱకు.—కొమ్ము, కోఱ, పందికొమ్ము, పందికోఱ; 3. పాముకోఱకు-కోఱ. (సం. ప.)—ఆశి, ఆశీస్సు, దంష్ట్రి; ౪ ఏనుఁగుదంతమునకు.—(చూ, హస్తి); ౫. (సం) పండ్లులేనిది, దంతములు లేనిది.—అజంభము.) (మిగత వానికి "చూ, హాసువు."); వై. వి. 2. = ప్లవ. నిమ్నము: చూ, రంధ్రము. 1.
పల్లుకు, వై. విణ. = ప్లవ. పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1.
పల్లె, వై వి. రూ-పల్లియ. 1. = పల్లి. చిన్నఊరు: చూ, సీమ. 1. (దేశము); దే. వి. 2. రూ—పల్లియ. అగ్నికులక్షత్రియ జాతి; 3. రూ- ల్లియ. చదువుపలకి: చూ, స్యూతు.
పల్లెకూటము, దే. వి: చూ, పల్లె. 3.
పల్లెటూరివాఁడు, వా. వి. గ్రామేయుఁడు—గ్రామ్యుఁడు.
పల్లెత, దే. వి. అగ్నికులక్షత్రియజాతియందుఁబుట్టిన యాఁడుది.
పల్లెమాట, దే. వి. పల్లెటూరి పలుకు: చూ, శబ్దము. 2.
పల్లెరు, దే. వి. రూ-పల్లేరు=పలంకష*: చూ, స్వాదుకంటకము.
పల్లెరుపూవు, వా.వి. (రూ-పల్లేరుఁబూవు) జడయందును. చెవుల యందును ధరించెడు ఆఁడుదాని నగ: చూ, భూషణము. 2.
పల్లెవాఁడు, వా. వి. అగ్నికులక్షత్రియజాతి యందుఁ బుట్టిన వాఁడు (ఇతఁడు ఓడదాఁటించుచు సర్వవర్ణములను మోసెడు వృత్తిగల వాఁడు); చూ, సరంగు.
పల్లేరు, దే. వి: చూ, రూ- పల్లెరు*.
పల్లేరుఁగాయ, దే. వి: చూ, పల్లెరుపూవు.
పల్లొత్తు, దే. వి: చూ, పలుగంటి. పాండు. 3, ఆ. 10.
పల్వరించు, వై. అ. క్రి. = : చూ, రూ-పలవరించు. రుక్మి. 3, ఆ. 96.
పల్వలము, సం. వి. అ. న. సడియ: చూ, సరస్సు. 1.
పల్వల్వ, దే. వి: చూ, రూ-పలవలుప. అచ్చ. బాల, కాం. 135.
పల్వాలుగలదొర, వా. వి. సర్పరాజు. వేం. ఆం. 102: చూ సర్పము.
పవటిగ్రుడ్డిగూబ, వా. వి: చూ, సకినంపులులుఁగు. సాంబ. తిర్య. 10.
పవడగీతి, అం. ఇది అబవెలఁదివలె నడచును. ప్రతిపాదము నను రెండవయక్షరము ప్రాస: చూ, వృత్తము. 1.
పవడము, వై. వి. = ప్రవాళ: చూ, రూ-పగడము.
పవడించు, దే. అ. క్రి. (రూ-పవళించు-పవ్వడించు-పవ్వళించు): చూ, శయనించు.
పవతుఁడు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పగతుఁడు. పం. వేం. 4, ఆ. 181
పవనతనయుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భీముఁడు. 1; 2. హనుమంతుఁడు: చూ, వానరము; 3. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
పవనము, సం. వి. అ. పుం. 1. అవను: 2. గాలి: చూ, వాయువు: 3: రూ-పవము, నిష్పావము. (తె. ప):—ఎగరఁబోఁత, తూరుపెత్తు-తూర్పెత్తు: (చూ, స్తంబకరి.)
పవనాశనము, సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ, సర్పము. 1.
పవమానుఁడు, సం. వి. అ. పుం. గాలి: చూ, వాయువు. 1.
పవము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ - పవనము. 3.
పవలు, దే. వి: చూ, రూ - పగలు.
పవళించు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ - పవడించు.
పవళింత, దే. వి. పవళించుట: చూ, శయ్య. 1.
పవళింపు, —వై.—
పవాడము, వై. వి. 1. రూ - పావాడము. కోరిక నెఱవేఱని నాఁడు దేవునిఁజేయు నిందారోపణము; 2: చూ, బిరుదము. ఆం, భా. ద్వి. 193.
పవి, సం. వి. ఇ. పుం. రూ - భవి. వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.
పవిత్రకము, సం. వి. అ. న. 1. శణసూత్రము, జనపనారత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; పుం. 2: చూ, మేడి *; 3: చూ, రావి *.
పవిత్రము, సం. వి. అ. న. 1. జందెము: చూ, యజ్ఞోపవీతము; 2. దర్భ*: చూ, తృణము. 1; 3. నీరు: చూ, సలిలము; 4. అవుపేఁడ: చూ, పిడక; 5. తామ్రము: చూ, లోహము. 1; విణ. 6. పరిశుద్ధమైనది: చూ, శుద్ధము. 3.
పవిత్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. శుచియైనవాఁడు: చూ, శుద్ధుఁడు.
పవిది, వై. వి. = ప్రకృతి: చూ, రూ - పగిది.
పవుఁజు, వై. వి. రూ - పౌఁజు. 1. వరుస, బారు: చూ, శ్రేణి: 2. దండు: చూ, సేన. 1; అం. 3. బలము, రాజ్యాంగములలో నొకటి: (చూ, అంగము. 9.)
పవుఁజులకమ్మ, వా. వి. రూ - పౌఁజులకమ్మ: చూ, భూషణము. 2.
పవుఁజులుతీరు, ద్వ. అ. క్రి. రూ - పౌఁజులుతీరు: చూ, పరిగొను.
పవుఁజులతీరుచు, ద్వ. ప్రే. బారుతీర్చు. (రూ - పవుజులుతీర్చు - పౌజుతీరుచు - పౌఁజుతీర్చు - పౌఁజులుతీరుచు -

పవు(జులుసేయు - పౌ(జులుసేయు - పౌ(జుసేయు, పౌ(జులుతీర(జేయు (అని కొందఱు).

పవులు, దే. అ. క్రి. (రూ - పగులు - పౌలు): చూ, విచారించు.

పవ్వ, వా. వి. తతముఖభాండము: చూ, పాత్రము. 6.

పవ్వడించు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ - పవళించు.

పవ్వళించు, —పై.—

పవ్వళింపు, వా. వి: చూ, రూ - పవలింత.

పశుకంఠరవము, సం. వి. అ. పుం. అఱపు: చూ, స్వరము. 1.

పశుపతి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శివుఁడు. 1.

పశుపాదరోగము, సం. వి. అ. న. గొరిసెగాలి; చూ, పశురోగము.

పశుబ్రాహ్మణులు, అం. "గమ్యాంగమ్యాం నజానాతి ప్రియం యోఽశౌచనిర్గుణః । కృత్యాకృత్య పరిభ్రాంత సవిప్రః పశురుచ్యతే." (గమ్యాగమ్యములను కృత్యాకృత్యములను ఎఱుఁగక పరస్త్రీలోలులగువారు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

పశుమక్షిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. జోటీఁగ: చూ, మక్షిక.

పశుమార్గము, సం. వి. అ. పుం. దర్మిని: చూ, మార్గము. 1. (నక్షత్రమార్గమనియు వాడుక).

పశురోగములు, సం. వి. అ. పుం. బ. పశువులకు వచ్చెడు తెవుళ్లు. పాదరోగమునకు — అడప - అడుప, గాలికుంటు, గొరిసెగాలి, పుప్పు; మఱికొన్ని రోగములు.—అదురుఁద్రిక్క - అరువుఁద్రిక్క — అవురుఁద్రిక్క; ఉంగడ - ఉంగిడి, ఏడుపూఁద; కప్పనావురు; కింక; గురుకు; చురుక; దొమ్మ; నరిడి; నాలికచేఱు. మొ: (చూ, రోగము. 1.)

పశువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. = పసలము - పసురము - నాలుగుకాళ్ళజంతువు: చూ, మృగము. 1; 2. గొఱ్ఱె: చూ, మేషము. 1.

పశ్చాత్తాపపడు, మి. అ. క్రి: చూ, స్రుక్కు. 11.

పశ్చాత్తాపము, సం. వి. అ. పుం; అనుతాపము: చూ, విప్రతీసారము.

పశ్చాద్భాగము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వెనుక. 1.

పశ్చిమము, సం. విశ. 1. పడమటిది: చూ, హరిత్తు. 1; 2. వెనుకటిది: చూ, వెనుక. 1; 3. కడపటిది: చూ, వెరసి. 2; అం. 4: చూ, తంత్రములు.

పశ్చిమసముద్రము, అం: చూ, సముద్రములు.

పశ్యతోహరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. కమసాలె: చూ, స్వర్ణకారుఁడు; 2. = పచ్చెపువాఁడు. ఎదుటనొంగిలించువాఁడు: చూ, హారకుఁడు. 1.

పశ్యత్పాలుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, శివుఁడు.

పష్ఠౌహి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తొలుచూలిపడ్డ. రూ - ప్రష్ఠౌహి: చూ, సౌరభేయి (దేనువు).

పస, వా. వి. 1. అధికప్రభ; చూ, వెలుతురు. 1; 2. ఉపస్థితి; తోఁచుట. అం, భా. తృ. 30; చూ, స్ఫురణము. 2; 3. సారము; చూ, సారాంశము; 4: చూ, సమృద్ధి. కళా. 1, అ. 33; 5: చూ, సామర్థ్యము. 1. కళా. 1, అ. 10; వై. వి. 6. = పచంపచా. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6.

పసందు, వా. వి: చూ, సౌందర్యము.

పస(గు, దే. అ. క్రి: చూ, విశదమగు.

పసగడుగు, వా. వి. కడుగు: చూ, శుక్రము.

పసగరగాను, దే. స. క్రి. పీడించు. హరి. పూ. 7, అ. 167: చూ, హింసించు. 2.

పసదనము, వై. వి. 1. = ప్రసాదనమ్ అలంకారశోభ: చూ, భూషణము 2; 2. తానుకోఱినపని నెఱవేరినప్పుడు నెఱవేర్చుకొన్నవాఁడు సంతోషించి నెఱవేర్చినవానికి సంతోషముగా నిచ్చెడు వస్త్రాభరణాదిద్రవ్యము: పారితోషికము; వా. 5. (రూ - పసాదము - సాదము భోజనము: చూ, సాదము. (1).

పసను, దే. వి. 1. ఎఱుపుమించినపసుపువన్నె: చూ, వర్ణము. 6; 3: చూ, సౌందర్యము.

పస, దే. వి: చూ, నానుబువాన.

పు. వై. వి. = పచంపచా. రూ - పసుపు 1. హరిద్రము; చూ, వర్ణము. 6. (దీనిభేదములు—కస్తూరి సపు, కూర

పసపసపు. మ్రానిపసపు); 2. హరిద్రావర్ణము: చూ, వర్ణము.

పస6 : 3. జాతిమీఁదజాచి పూసికొనెడు పసుపు, బండారు : చూ, వర్ణము. 6; విశ. 4. పసుపువన్నెకలది : చూ, వర్ణము. 6.

పసపుంజాయ, వా. వి. పసుపురంగు : చూ, వర్ణము. 6.

పసరము, వై. వి. = పశు : చూ, రూ- పసులము.

పసరించు, వై. అ. క్రి. = ప్రసర : చూ, వ్యాపించు.

పసరింపు, వై. వి. = ప్రసర : చూ, వ్యాపనము.

పసరిక, వా. వి : చూ, రూ. పసిరిక. 4.

పసరు, వై. వి : చూ, వ్యాపనము హరి. ఉ. 8, అ. 158; దే. వి. రూ- పసురు; 2. ఆకునలిపిన రసము: అసరు, ఆకుపసరు. (సం. ప).—పర్వరీణము; విశ. 3. ఆకుపచ్చన. ఉ. రా. 6, అ, 8 : చూ, వర్ణము. 6. పసరుగాయ, దే. వి. ముదిరినపిందె: చూ, శలాటువు 2.

పసరుఁబాయ, వా. వి: చూ, పసపుంజాయ.

పసరుమొగ్గ, ద్వ. వి. (రూ-పసిమొగ్గ, పసిరికమొగ్గ) లేతమొగ్గ: చూ, మొగ్గ. 1.

పసలము, వై. వి. = : చూ, రూ. పసరము.

పసాదపడు, వై. స. క్రి. తిను: చూ, సాపడు.

పసాదము, వై. వి. = ప్రసాదమ్. అన్నము: చూ, సాదము. (1.)

పసాపడు, వై. స. క్రి. (పసాదము + సాపడు): చూ, రూ. పసాదపడు. అచ్చ. బాల, కాం. 75.

పసారము, వై. వి. రూ-పసారు. 1. అంగడి. రాజ. 2, అ. 90: చూ, సదనము. 1; 2. = ప్రసార. సంచారము. (రూ- పసారు-పచేరు-పచారు): చూ, ప్రయాణము.

పసారు, —పై.— అచ్చ. బాల, కాం. 34.

పసి, దే. వి. 1. పశ్వాదులమీఁదిగాలి. స్వా. 4, అ. 41; స్వా. 4, అ. 51: చూ, వాయువు; 2. పువ్వులమీఁదిగాలి. భో. 3, అ. 176: చూ, వాయువు; వై. వి. 3. = పశు. గోకు

లము: చూ, పసులము. హరి. ఉ. 8, అ. 285; (బ. పసులకు.—హరి. ఉ. 8, అ. 260); 4. ఆఁకలి: చూ, బుభుక్ష; 5: చూ, వాసన. 1; విణ. 6. లేఁత: చూ, సుకుమారము.

పసిఁడి, దే. వి. 1. బంగారు. కాశీ, 5, అ. 53: చూ, లోహము. 1; 2. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 8.

పసిఁడికంటి, దే. వి: చూ, రూ పయిఁడికంటి.

పసిఁడికంటె, వా. వి.—పై.—(రూ-పైఁడికంటె.)

పసిఁడికాయ, దే. వి. పొత్తిమాలికాయ. భాగ. 2, స్కం. 51.

పసిఁడిపుట్టముదాల్పు, ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1. ఆం. సం. దే. 7. (ఇట్లు పసిఁడిచలువదాల్పు.)

పసిఁడిపురుగు, ద్వ. వి. పొత్తినూలికాయపురుగు. మార్క. 2, 118: చూ, పురుగు.

పసిఁడివేఁపు, దే. వి: చూ, శ్రీదుఁడు.

పసిక, దే. వి. 1. పస: చూ, సారాంశము: వా. 2: చూ, సమృద్ధి; 3: చూ, సామర్థ్యము. 1.

పసిగాఁపు, ద్వ. వి. గోపకుఁడు. పాండు. 2, అ. 128: చూ, మహాశూద్రుఁడు.

పసిగొను దే. అ. క్రి. గాలిపట్టు: పసిపట్టు.

పసిఁడి ద్వ. వి. పులి. ఆచ్చ. బాల, కాం. 122: చూ, శార్దూలము.

పసిపట్టు, వా. అ. క్రి: చూ, పసిగొను.

పసిపాప, దే. వి. 1. లేఁతబిడ్డ: చూ, శిశువు; విణ. 2. మిక్కిలి లేఁత యైనది. వై. 8, అ 12: చూ, సుకుమారము.

పసిబిడ్డ వా. వి: చూ, పసిపాప. 1.

పసిమంద, వా. వి. పసులమంద, ఆవులమంద: చూ, ధేనువు.

పసిమనుపరి, వా. వి: చూ, పసిగాఁపు.

పసిమనుపు, వా. వి. గోరక్షణము: చూ, రక్షణము.

పసిమి, దే. వి. (రూ-పసిమిడి). 1. ఆకుపచ్చని. కళా. 3, అ. 83: చూ, వర్ణము. 6; 2. ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నె. కళా. 3, అ. 204: చూ, వర్ణము. 6; 3. గోరోజనపు వన్నె. హరి. ఉ. 7, అ. 60: చూ, వర్ణము. 6.

పసిమిడి, దే. విణ. (పసిమి + మిడి) పసిమిగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పసిమొగ్గ, వా. వి: చూ, పసరుమొగ్గ.

పసిరిక, దే. వి. (పసరు + ఇక) 1. పసరువన్నె: చూ, వర్ణము. 6; 2. పచ్చపిట్ట: చూ, హరితము. 3; 3. నల్లగలిక*: చూ, హరిత; వా. 4: రూ-పసరిక, కామాల-కామెల. (సం. ప) —కామల-కామలము; విణ. 5. పసరు వన్నెకలది: చూ, వర్ణము. 6.

పసిరికపాము, దే. వి. పచ్చపాము: చూ, సర్పము.

పసిరికపిట్ట, ద్వ. వి: చూ, పసిరిక. 2.

పసిరికమొగ్గ, ద్వ. వి: చూ, పసరుమొగ్గ.

పసివాఁడు, వా. వి: చూ, శిశువు. సాంబ. మాన. 5.

పసుపాడు, ద్వ. అ. క్రి. (పసుపు + ఆడు) పసుపుపూసికొని జలకమాడు: చూ, స్నానమాడు.

పసుపు, చూ, రూ-పసపు. (పసుపు పుండ్లు మాన్పును. పసుపు పటిక కలిపి చెవిలో పోసిన చీముగాఱుట తగ్గును.)

పసుపుఁబిట్ట, వై. వి: చూ, పసిరికపిట్ట.

పసుపుముద్ద, ద్వ. వి. —పై.—

పసుపుమొల్ల, వై. వి: చూ, పచ్చపూమొల్లి*.

పసుపులమ్మ, వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

పసురము, వై. వి. = పశు: చూ, రూ-పసులము.

పసురు, వా వి: చూ, రూ-పసరు. 2.

పసులకాఁపరి, వా. వి: చూ, పసిగాఁపు.

పసులకొట్టము, వా. వి. పశువులసాల: చూ, సదనము. 1.

పసులదారి, వా. వి: చూ, పశుమార్గము.

పసులపుంత, —పై.—

పసులపోలిగాఁడు, ద్వ. వి. ఏటిరింత: చూ, వ్యాఘ్రాటము.

పసులము, వై. వి. = పశు. గోమహిషజాతి (శాకభక్షకజంతువుల గణము): (రూ-పసురము - పసరము - పసలము), పసి, తొడుకు, తొట్టి: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).

పసులవాఁడు, ద్వ. వి: చూ, పసిగాఁపు.

పసులు, వై. వి. బ. = పశు. గోవులు: చూ, ధేనువు.

పస్తాయించు, దే. అ. క్రి: చూ, పశ్చాత్తాపపడు

పస్తిల్లి, వా. వి. (రూ-పస్తు-నిప్పస్తు): చూ, లంకణము.

పస్తు, వై. వి —పై.—

పస్తుండు, వా. అ. క్రి: చూ, ఉపవసించు.

పస్తున్నవాఁడు, వా. వి: ఉపోషితుఁడు.

పస్తము, దే.వి (రూ-వస్త్యము-వాస్త్యము-వస్తము-అవస్త్యము) ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

పస్సె, వై. వి, విణ: చూ, పయ్య. 1—2.

పశపశ, దే వి. ప్రకాశించుట యందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ; వా. 2. లెంపలు వాయించుట, ఎండిన ఆకులు లోనగునవి విఱుచుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

పళశబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, మహారాష్ట్రులు. (వీరు వాజసనేయ శాఖవారు. బొంబాయి రాజధానియందుఁ జూడనగు. ఇతర బ్రాహ్మణులు వీరి యాచారముల నిందింతురు.): (చూ, బ్రాహ్మణులు).

పళ్ళాలమ్మ, వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

పళ్ళిక, వా. వి: చూ, రూ-పల్లిక.

పళ్యము, వై. వి. (రూ-పళ్ళెము-పళ్ళెరము) 1. భోజనపాత్రము. కాశీ. 3, అ. 307: చూ, పాత్రము. 6; 2. తాంబాళము: చూ, పాత్రము. 6.

పళ్ళెము, —పై.—

పళ్ళెరము, —పై.— పా. 3, అ. 38.

పా

పాంచజన్యము, సం. వి. అ. పుం. విష్ణుశంఖము: చూ, బాణము. 1.

పాంచజన్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

పాంచాలము, సం. వి. అ. పుం: చూ, దేశము.

పాంచాలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పంచమి, ద్రౌపది: చూ, సూన. 1;2: చూ, పుత్తడి. 2; అం. 3: చూ, రీతులు; వా. 4: చూ, పంచాలి.

పాంచాలిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పాంచాలి. 2.

పాంచాలుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. పాంచాల పురుషుఁడు: చూ, పురుషజాతులు; విఖ. 2. పాంచాలదేశమునందుఁ బుట్టినవాఁడు.

పాంజేబు, వై. వి. రూ-పాఁజేబు, ఆఁడుదాని కాలినగ: చూ, భూషణము. 2.

పాండరము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-పాండురము; విఖ. 2: చూ, రూ-పాండురము.

పాండవబీడు, వా. మి. వి. రూ-పాడవబీడు-పాడవ. దున్నని నేల: చూ, భూమి. 1.

పాండవాభీలుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

పాండవులు, అం. ధర్మరాజు, అర్జునుఁడు, భీముఁడు,నకులుఁడు, సహదేవుఁడు (వీరియజ్ఞాతవాసమందలి పేర్లు—(వరుసగా) కంకుభట్టు, బృహన్నల, వలలుఁడు, దామగ్రంథి, తంత్రీపాలుఁడు; (ద్రౌపది = మాలిని).

పాండితి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-పాండిత్యము.

పాండిత్యము, సం. వి. అ. న. —పై.—

పాండిమ, సం. వి. న్. పుం. రూ-పాండిమము. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6.

పాండిమము, సం. వి. అ. పుం. —పై.—

పాండీఁడు, వై.వి. = పాండ్యః. పాండ్యదేశపురాజు: చూ, రాజు. 1.

పాండుకంబళి సం. వి. న్. పుం. 1. తెల్లనికంబళిచేఁగప్పఁబడిన రథము: చూ, శకటము. 1; విఖ. 2. తెల్లకంబళిగలది.

పాండురము, సం. వి. అ. న. రూ-పాండరము. 1. తెల్ల పులుము: చూ, మండలము. 3; పుం. 2. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3. తెలుపుమించిన పచ్చన: చూ, వర్ణము. 6,4. తెలుపు పసుపు కలిసినరంగు: చూ, వర్ణము, 6; విఖ. రూ-పాండరము; 5. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 6. తెలుపు మించినపచ్చనిది: చూ, వర్ణము. 6.

పాండువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. = పాలుడు. పాండురోగము: చూ, రోగము. 1; 2. పేరీఁదు*: చూ, మధుఖర్జూరిక; 3. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 4: చూ, పాండురము. 3;5: చూ, పాండురము. 4; విఖ. 6: చూ, పాండురము. 5; 7: చూ, పాండురము. 6; 8. పాండురాజు. (ఇట్లు పాండుఁడు - పాండువుఁడు): చూ, రాజు. 1.

పాండ్యము, అం. పాండ్యదేశము: చూ, దేశము.

పాందాను, వా. వి: చూ, హడపము. 1.

పాంథుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-పథికుఁడు. తెరువరి: చూ, వాటచారి.

పాంశల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-పాంశుల.

పాంశలవణము, సం. వి. అ. పుం. ఐరిణము: చూ, లవణము. 1.

పాంశుచందనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

పాంశుల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పాంశల-పాంసుల: చూ, అంకులాఁడి.

పాంశువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. రూ-పాంసువు. దుమ్ము: చూ, రేణువు. 1; 2. ఎరువు: చూ, పిడక.

పాంసనము, సం. వి. అ. న: చూ, వహేలనము.

పాంసనుఁడు, సం. విఖ. దూషకుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాంసుల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, రూ-పాంశుల; 2. పుడమి: చూ, భూమి. 1.

పాంసువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, రూ-పాంశువు. 1.

పాఁకు, వా. అ. క్రి: చూ, రూ-ప్రాఁకు. 3-4.

పాఁకుడు, దే. వి. రూ-ప్రాఁకుడు, 1: చూ, ప్రాఁకుడు. 1; 2: చూ, ప్రాఁకుడు. 2; 3. నూతిపాఁకుడు: చూ, శైవలము; 4. నీళ్లమీఁద బలిసి పాఁకెడుకూర*: పాఁచి - ప్రాఁచి. (సం.ప.)—గుండాలువు, జలమంటపము: (చూ, శైవలము.)

పాఁకులాడు, వా. అ. క్రి: చూ, రూ-ప్రాఁకులాడు.

పాఁకోడు, వా. వి: చూ, పాదుక.

పాఁగెము, వై. వి: చూ, సంబంధము. య. 2, ఆ. 106.

పాఁచి, వై. వి. రూ-ప్రాఁచి. 1. పండ్లముటికి: చూ, శమలము; 2. నీటియందుకలిగెడు పచ్చని ముటికి. రూ-ప్రాఁచి: చూ, శైవలము; 3. నీటియందుకలిగెడుపచ్చనితీఁగె*: చూ, శైవలము; విఖ. 4. రూ-ప్రాఁచి. ప్రాఁతది: చూ, పురాతనము.

పాఁచితీఁగ, వై. వి. మజ్జిగచిక్కనఁజేయునొకాచొకతీఁగ* : బదర. (సం. ప.).-ఘృష్టి: (చూ, శైవలము.)

పాఁజేబు, దే. వి. బః చూ, రూ-పాంజేబు. "పాఁజేబు పట్టీలు."

పాఁడి, దే. వి. 1. పాలు. కాశీ. 3, ఆ. 181: చూ, స్తన్యము; 2. పాలయొక్కవికారము: చూ, స్తన్యము.

పాఁత, వై. వి. = వస్త్ర. రూ-ప్రాఁత. 1. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. జీర్ణవస్త్రము: చూ, వస్త్రము; విఖ. రూ-ప్రాఁత: చూ, పురాతనము.

పాఁతగిలు. వై. అ. క్రి = ప్రాక్తన. (రూ-పాఁతగిల్లు-ప్రాఁతగిలు-ప్రాఁతగిల్లు) ప్రాఁతదియగు.

పాఁతగిలు, —పై.—

పాఁతడము. వా. విఖ: చూ, స్థాపితము. 1.

పాఁతఱ, దే. వి. (పాఁతు + అఱ) 1. ధాన్యముంచెడుగొయ్యి : చూ, పంటసాల; 2. నిధి: చూ, లిచ్చి. 2.

పాఁతటికము, వా. వి. ఎఱుక: చూ, సంస్తవము.

పాఁతు, దే. వి. 1. భూమిలోనగువాని లోపలదిగినట్టు పర్వతము లోనగువాని క్రిందిభాగము. భాగ. 5, స్కం. 2, ఆ. 11; భార. విరా, 2, ఆ. 19; స. క్రి. 2: చూ, పూడుచు.

పాఁపజందెములమేటి, వా. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

పాఁపజగము, ద్వ. వి. నాగలోకము: చూ, లోకము. 1.

పాఁపజన్నిగట్టు, ద్వ. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

పాఁపతూపు, దే. వి. వరుణాయుధము: చూ, బాణము. 2.

పాఁపతొడవులవేలుపు, వా. వి: చూ, శివుఁడు. 1.

పాఁపమీను. ద్వ. వి. శృంగి, ఒకానొకఆఁడుచేప: చూ, మత్స్యము. 1.

పాఁపమేపరి, దే. వి. 1. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు; 2. నెమలి: చూ, మయూరము.

పాఁపమేపుడు,—పై.—య. 4, ఆ. 106.

పాఁపర, దే. వి. చిన్నపాపర, పిన్నపాఁపర, (సం. ప.).— గోతుంబి*.
పాఁపరబుడమ, వా. వి: చూ, శ్రీపర్తి.*
పాఁపరమ్ముక ద్వ. వి: చూ, పాఁపతూపు.
పాఁపతేఁడు, దే. వి. నాగుఁబాము: చూ, సర్పము.
పాక, దే. వి. రూ-ప్రాక. సాల: చూ, సదనము. 1.
పాకకృష్ణము, సం. వి. అ. పుం. కలివి*. (రూ-కృష్ణపాకము-ఫలకృష్ణము కృష్ణఫలము- ఫలపాకము - పాకఫలము-కృష్ణపాకఫలము-కృష్ణఫలపాకము -పాకకృష్ణఫలము - పాకఫలకృష్ణము): చూ, సామ్లపుష్పఫల.
పాకత్రయము, అం. నారికేళ-కదళీ-ద్రాక్షాపాకములు : (చూ, పాకములు, త్రియము).
పాకనాటిరెడ్లు, వా. వి. ఒకానొకరెడ్డిజాతివారు: చూ, రెడ్డి.
పాకనాడు, దే. వి: చూ, నాడులు.
పాకనాడు, దే. వి. దేశవిశేషము: (చూ, నాడులు).
పాకపుచలిమిడి, వా. వి. బెల్లపుపాకపు పిండిముద్ద: చూ, సాదము (1).
పాకము, సం. వి. అ. పుం. 1. పరిపాకము: చూ, పరుపు. (౯); 2. వంట: చూ, సూపకారము; 3. నర: చూ, పలితము, 1; 4. పిల్ల: చూ, స్త్రీ; 5. = పాఁగు: చూ, శర్కర. 1; అం. 6: చూ, కావ్యస్వరూపము; అం. 7: చూ, పాకములు.
పాకములు, అం. ౧. ద్రాక్షాపాకము (మృదుమధురమై సర్వజనవేద్యమైనది), ౨. నారికేళపాకము (మిగులంటినమై యభేద్యమైనది), మఱియు ౩. కదళీపాకము, ౪. రసాలపాకము అనియు నాలుగు విధములు.
పాకలము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, పారిభావ్యము*; పుం. 2. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 3. గజమునకుఁగలుగు పిత్తజ్వరము: చూ, రోగము. 1.
పాకశాసని, సం. వి. ఇ. పుం. ఇంద్రునికొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.
పాకశాసనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పాకారి.
పాకశాస్త్రము, అం. ఆయుర్వేదమున నీపాకశాస్త్ర మొకభాగము. ఇందు నల భీమ పాకములు ప్రసిద్ధములు.
పాకస్థానము, సం. వి. అ. న. వంటయిల్లు: చూ, సదనము. 1.
పాకాన్నము, సం. వి. అ. న. = పాకెన-పాకెన్న. సదస్యపు విందు: చూ, సాదము. (1).
పాకారి, సం. వి. ఇ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
పాకి, దే. వి. రూ-పాకీ. మలుఁగుపెరటికుప్ప యెత్తెడువాఁడు: పాకీవాఁడు.
పాకీ, —వై.—
పాకీవాఁడు, 1. —వై.—; వా. 2. నేలపైఁప్రాఁకెడుశిశువు: చూ, ప్రాఁకెడువాఁడు. 2. (పాఁకువాఁడు అనియు.)
పాకుఁడు, వా. వి. బిడ్డ: చూ, శిశువు.
పాకెత, వా. వి. పాకీవానిభార్య: చూ, భార్య.
పాకెన, వై. వి. = పాకాన్న. రూ-పాకెన్న-పాకెన-పాకెన్న: చూ, పాకాన్నము.
పాకెన్న, —వై.—

పాక్యము, సం. వి. అ. న. 1. అట్టుప్పు: చూ, లవణము. 1; పుం. 2. యవక్షారము: చూ, లవణము. 1.
పాగ, దే. వి. రూ-పాగా. 1. అశ్వశాల: చూ, సదనము. 1; 2. రూ-పాగా, తలకట్టు, తలచుట్టు, తలపాగ. (సం. ప.)— ఉష్ణీషము, చోలండుకము-చోళోండుకము. తద్వి.— గుండుపాగరు.—నెట్టియము-నెట్టెము. (మిగతవానికి: "చూ, సీసకము. 1."); 3. గుఱ్ఱములవరుస: రూ-పాగ-బాగా. (సం. ప.)- అశ్వపంక్తి, అశ్వాతరము: (చూ, హయము); 4. గుఱ్ఱములగుంపు: చూ, హయము; వై. వి. బ. 5. = పాదుకా. (రూ-పాగా-పావ-పావా) పావకోళ్లు: చూ, సమ్మార్గికలు.
పాగడ, వా. వి. నూలుపిడి: చూ, సూత్రము. 1.
పాగడము, వై. వి. = పాటక. రూ - పాడగము- పాదహము. అఁడుదానికాలినగ: చూ, భూషణము. 2.
పాగా: చూ, రూ-పాగ. (పావకోళ్లకు.—నై. 8, ఆ. 103; అశ్వశాలకు.—కాశీ 1, ఆ. 35).
పాగు, వై. వి. = పాక. గుడ (చక్కెర) పాకము: చూ, శర్కర. 1.
పాచకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వంటలక్క.
పాచకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సూపకారుఁడు; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
పాచనము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పాచితము; 2. పులుసు: చూ, పుల్లన. 1; 3. = పాచనము-పాసనము. గ్రహణి: చూ, రోగము. 1.
పాచని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కరక*: చూ, హరీతకి.
పాచిక, వై. వి. 1. = పాశక. జూదమాడెడు అడ్డసాళ్లు: చూ, వ్యవహారము. 4; వా. 2. దాసి: చూ, బానిసె.
పాచితము, వై. వి. = ప్రాయశ్చిత్తము. రూ-ప్రాచితము. దోషనివృత్తి. పాండు. 5, ఆ. 47: చూ, శిక్ష. 1.
పాచనము, వై. వి. = పాచన. బేది: చూ, పాచనము. 3.
పాచు, దే. క్రి. (పాయఁజేయు) 1. తొలఁగించు. భార. అర. 1, ఆ. 195: చూ, విసర్జించు; 2. చిక్కెడలించు.
పాట్, సం. అవ్య: చూ, సంబోధనార్థకములు.
పాట, దే. వి. 1. సంగీతము: చూ, స్వరము. 2; 2. రీతి. భార. సభా. 1, ఆ. 127. (రూ-పాటి- పాటు-పాళము): చూ, విధము. 1; 3. ఏలము: చూ, వేలము. 4; వై. వి. 4. = పాఠా. అగలుసొంటి*: చూ, విద్ధకర్ణి.
పాటకత్తె, వా. వి. గాణ: చూ, స్త్రీ.
పాటకము, సం. వి. అ. పుం. 1. = : చూ, పాగడము: 2. = పట్టియము. పట్టాకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 3. వాద్యము: చూ, స్వరము. 2; 4. నద్యాదితీరము: చూ, రోధస్సు; 5. అక్షాదిచాలనము: చూ, వ్యవహారము. 4; 6. సేనానివేశనము: చూ, శిబిరము; వై. వి. (1) = స్ఫోటకము. రూ-పోటకము-పోదకము, మశూచి: చూ, స్ఫోటకము; వా. (2) తక్కువ, హీనము. "పాటకపుజాతి."
పాటకాఁడు, వా. వి. రూ-పాటరి. 1. గాణ : చూ, సీకారి; 2. వేలముపాడినవాఁడు.
పాటచ్చరయామికన్యాయము, న్యా. దొంగలకు గస్తీతిరుగుపని యిచ్చినయెడల వానిదొంగతనము పట్టువా రుండరనురీతి.

పాటచ్చరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.
పాటన, దే. వి. 1. కైసేఁత: చూ, భూషణము. 2; 2. సంస్కారము. స్వా. 3, ఆ. 53: చూ, సాతాళింపు (ఇదివిచార్యము); 3. ఆదణము: చూ, ముద్దు.
పాటనము, సం. వి. అ. న. చీల్చుట: చూ, విదారణము. 1.
పాటపాట, దే. విణ. కొంచెము కొంచెము. కళా. 4, ఆ. 89: చూ, స్వల్పము.
పాటపొలము, దే. వి. చిఱువేరు పైరయ్యెడునేల: చూ, భూమి. 1.
పాటబండి, దే. వి. గాడీ: చూ, శకటము. 1.
పాటము, వై. వి. కెంపులు నాణెముచూచుటకు తగినయెండ: చూ, వెలుఁగు. 3.
పాటరి, వా. వి: చూ, పాటకాఁడు.
పాటలవళి, వా. వి. సంగీత సప్తస్వర సమూహము: చూ, స్వరము. 2.
పాటల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-పాటలము. కలిగొట్టు *: చూ, స్థాలి. 2; 2. పాటలగంధి; చూ, స్త్రీ.
పాటలము, సం. వి. ఆ. స్త్రీ., అ. న. 1. కలిగొట్టుపువ్వు: చూ, స్థాలి. 2; అ. పుం. 2. ఎఱ్ఱవడ్లు: చూ, ధాన్యము; 3. = పయ్య. తెలుపుమించిన యెఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 4. = పయ్య. తెలుపుమించిన యెఱుపుగలది: చూ, వర్ణము.6.
పాటలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ముష్కము*: చూ, మొక్కము; పుం. స్త్రీ. 2. = పాదిరి*: చూ, పాటల.
పాటవము, సం. వి. అ. న. 1. ఆరోగ్యము: చూ, లాఘవము. 2; 2. నైపుణ్యము: చూ, సమర్థనము; 3. శక్తత: చూ, శక్తి. 1; 4. తైక్ష్ణ్యము: చూ, మిడి. 4; వా. 5. క్షేమము: చూ, వ్రణము. 1.
పాటి, దే. వి. ఏ. 1. సామ్యము. భాగ, 10 స్కం. పూ.1598: చూ, సమానము. 2; 2. ప్రమాణము. పాండు. 1, ఆ. 148: చూ, శపథము; విణ. 3. సమము: చూ, సపాటము; 4. సామాన్యము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 8: చూ, సాధారణము. 2; 5. న్యాయము. భార. విరా. 5, ఆ. 278: చూ, సత్యము. 1; 6. కొలఁదిది. కాశీ. 7, ఆ. 130; వా. వి. 7. రీతి చూ, విధము. 1.
పాటించు, దే. స. క్రి. 1. ఆదరించు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 89: చూ, సంభావించు; 2: చూ, ప్రతీక్షించు; 3: చూ, విమర్శించు; 4: చూ, వహించు; 5: చూ, ప్రాపించు. నై. 1, ఆ. 95.
పాటింపు, వా. విణ: చూ, పాటన. 3.
పాటికంద, వా. వి. ఊరఁగంద*: చూ, సూరణము.
పాటిగొను, దే. స. క్రి: చూ, సరిపెట్టు.
పాటితము, సం. విణ. చీల్చఁబడినది, ఘటితము: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.
పాటినేల, దే. వి. ఊరెత్తుపడిపోయి పాడుపడిననేల, పాడు: చూ, భూమి. 1.
పాటిమీఁదిగంగానమ్మకు కూటిమీఁదనేలోకము, లో. అత్యాశతోఁ గూడిన జిజ్ఞాస.
పాటిరేవు, దే. వి. దిగినడచి దాఁటిపోదగినరేవు: చూ, రేవు. 1.
పాటిలు, వై. అ. క్రి. = ప్రాప్తి. రూ-పాటిల్లు. కలుగు: చూ, సంభవించు.
పాటిల్లు, —వై.—
పాటీనము, వై. వి. = పాఠీన: చూ, పాఠీనము.
పాటీలు, దే. వి. బ అఁడుదాని హస్తభూష: చూ, భూషణము. 2.
పాటు, వై. వి. 1. కష్టము: చూ, శోకము; 2: చూ, విపత్తు; 3 చూ, శ్రమము. హరి. ఉ. 4, ఆ. 98; 4: చూ, విధము. 1; 5. పడుట. కళా. 6, ఆ. 75: చూ, రాలుపు; 6. సముద్ర జలోల్బణ శమనము ; వా. 7. ఉడుకువ: చూ, విరామము.
పాటుపడు, వై. అ. క్రి: చూ, వేసరు. 2.
పాటుమానిసి, వై. వి: చూ, పాట్లమారి.
పాట్లని, వా. వి. అట్లఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
పాట్లమారి, ద్వ. విణ. మిక్కిలిశ్రమపడు స్వభావము గలవాఁడు: చూ, శ్రద్ధధానుఁడు.
పాఠ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చిఱుబొద్ది*: చూ, విద్ధకర్ణి; 2. విసబొద్ది*: చూ, విద్ధకర్ణి.
పాఠకబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, కపూరియొబ్రాహ్మణులు.
పాఠకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. వేదపాఠము చదువువాఁడు: అద్వైత, పాఠి. పఠిత, (తె. ప.)—చదువరి, సంతచెప్పువాఁడు; తద్విశేషములు.—౧. వైదికములుకాని గ్రంథములు చదువువానికి. — అజపుఁడు; ౨. బట్టువానికి.— స్వస్తిముఖుఁడు. ఐ. (తె. ప.).—క్రిక్కలు, చదువరులు, బట్టులు-బట్లు-బట్టువారు, బూతులు, వంది; ౩. అన్యశాఖాపాఠకునకు.—శాఖాదండుఁడు. (మిగతవానికి "చూ, సంతచెప్పువాఁడు.")
పాఠము, సం. వి. అ. పుం. 1. చదువు (రూ-పఠనము-పఠము-నిపాఠము): చూ, విద్య. 1; 2. వేదపఠనము: చూ, విద్య. 1; 3. బ్రహ్మయజ్ఞము: చూ, యజ్ఞము; 4. ఎచ్చరిక: చూ, హెచ్చరిక.
పాఠశాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బడి: చూ, స్కూలు.
పాఠి, సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, పాఠకుఁడు; 2: చూ, వహ్ని సంజ్ఞికము*.
పాఠీనము, సం. వి. అ. పుం. = పాటీనము. సహస్రదంష్ట్రము: చూ, మత్స్యము. 1.
పాఠ్యము, సం, విణ. పఠింపఁదగినది: పఠితవ్యము.
పాడగము, వై. వి. = పాటక: చూ, రూ-పాగడము.
పాడము, —వై.—
పాడఱు, దే. అ. క్రి. న ంు. చూ, సమయు. 3.
పాడలి, వా. వి. గోడకు క్రిందుగా నిర్మించిన క్షుద్రశాల: చూ, సదనము. 1.
పాడవ, వా. వి. పాండవబీడు: చూ, భూమి. 1.
పాడవబీడు, —వై.—
పాడహము, వై. వి. = పాటక: చూ, రూ-పాగడము.
పాడి, దే. వి 1. ధర్మము: చూ, పుణ్యము. 1; 2. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 3: చూ, సమానము. 2; 4: చూ, వ్యవహారము 3; 5: చూ, స్వభావము. భార. విరా. 3, ఆ. 42.

పాడింట్లో దీపముఁబెట్టినట్లు, లో. ఉదా.—"పాడింటికినిడిన దీప పఙ్క్తియుఁబోలెన్" (కుచేలోపాఖ్యానము).

పాడిగము, వై. వి. = పాదాంగద: చూ, పాగడము.

పాడిపంటలు, లో. పంటఫలములు.

పాడియాబ్రాహ్మణులు, అం. ఉత్కళులలో నొకతెగవారు. (సామవేదులు. గోభిలసూత్రజ్ఞులు. పౌరోహితవృత్తి గల వారు. కాలక్రమమున కృష్ణయజుశ్శాఖ నవలంబించు చున్నారు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

పాడియావు, వై. వి. మిగులపాలిచ్చుగోవు: చూ, ధేనువు.

పాడు, దే. వి. 1: చూ, పాటినేల; 2. శూన్యగ్రామము: చూ, సీమ. 1. (దేశము); 3. ఎల్లె: చూ, దేశము; 4. చేటు: చూ, సంస్థ. 3; విణ. 5. చిక్కులేని స్థితిగలది; 6. రుత్తు: చూ, శూన్యము. 1; అ. క్రి. 7. పాటపాడు, ఆలపించు. (సం. ప.) —ఆలాపించు.

పాడునుయ్యి, దే. వి. అంధకూపము: చూ, సరస్సు. 1.

పాడుమాట, వా. వి. అశుభవాక్కు: చూ, శబ్దము. 2.

పాడుముండ, వా. వి. పాడుపనులు జేసెడు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పాడువడు, ద్వి. అ. క్రి: చూ, పాడఱు.

పాడువాఱు, ద్వి. అ. క్రి.—పై.—హరి. పూ. 5, ఆ. 32.

పాడువిధవ, వా. మి. వి. పాడుపనులుచే సెడుముండ మోపి: చూ, స్త్రీ.

పాడువెధవ, వా. మి. వి. తుంటరి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాడుసేయు, వా. స. క్రి. అఱవఱసేయు, కాడుచేయు. (సం. ప.) —ధ్వంసించు.

పాడె, దే. వి: చూ, శవయానము.

పాడెగట్టు, వా. వి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాడ్యమి, వై. వి. = ప్రతిపత్. ప్రథమా. మొదటితిధి. (ఇది సంస్కృతమని కొందఱు): చూ, ప్రతిపత్తు.

పాణసి, దే. వి. మాల· హరిశ్చం. 2, ఆ. 174: చూ, సురియాఋవు.

పాణి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. రూ-పాణము. మనికట్టుమొదలు కొని చాచినవ్రేళ్లతోఁగూడినచేయి: చూ, హస్తము; అం. 2: చూ, ఇంద్రియములు; వై. వి. (1) = పానీయ. ముత్తెపు నీరు: చూ, సలిలము.

పాణింధమము, సం. ని. అ. పుం. 1. కొలిమితిత్తి: చూ, భస్త్ర; 2. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 3. ఒకానొకవాద్యము: చూ, వీణె.

పాణిగృహీతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, భార్య.

పాణిగ్రహణము, సం. వి. అ. న. చేపట్టు: చూ, వివాహము.

పాణిఘుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చేతులతో తాళముచేయువాఁడు: పాణివాదుఁడు.

పాణిని, సం. వి. ఇ. పుం. రూ-పానిని. (ఇతఁడు వ్యాకరణ సూత్రకర్త. ఇతని చిత్రచరిత్రము పారాశర్యమను పురాణ మున విశేషముగ గలదు): చూ, సన్న్యాసి...

పాణిపీడనము, సం. వి. అ. న: చూ, పాణిగ్రహణము.

పాణివడము, దే. వి. అమ్ములపొది: చూ, బాణము. 1.

పాణివాదుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పాణిఘుఁడు.

పాణౌకృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, వివాహము.

పాత, సం. విణ. కాచువాఁడు: చూ, రక్షకుఁడు.

పాతకము, సం. వి, అ. పుం. మహాపాపము: చూ, వృజినము. 1.

పాతకములు, అం. స్వర్ణస్తేయము, సురాపానము, బ్రహ్మహత్య, గురుపత్నీగమనము, ఇవిచేయువారితోడి సహవాసము (౫).

పాతకుఁడు, వా. విణ. పాపాత్ముఁడు: రూ-పాతుకుఁడు, పతయాళువు.

పాతనము, అం: చూ, భ్రూక్రియలు.

పాతము, సం. వి. అ. పుం. 1. పతనము: చూ, రాలుపు, 2. రాహుగ్రహము: చూ, రాహువు; విణ. 3. కావఁబడినది: చూ, రక్షితము; అం. 4: చూ, తారాక్రియలు.

పాతరకత్తె, వా. వి. ఆటకత్తె: చూ, శైలూషి.

పాతరలాడు, ద్వి. అ. క్రి: చూ, నర్తించు. భాగ. 10, స్కం· పూ. 726.

పాతరలు, వై. వి. బ. = పాత్ర. 1: చూ, పాతరకత్తె; 2. ఆట: చూ, వ్యంజకము. 1.

పాతరి, వా. వి: చూ, పాతరకత్తె. అం. భా. ప్రి. 129.

పాతాళకము, అం: చూ, పరిస్తారప్రత్యయప్రాణములు.

పాతాళగరుడ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దూసరి*: చూ, వత్సాదని.

పాతాళము, సం. వి. అ. న. 1. క్రిందిలోకము: చూ, లోకము. 1; 2. బడబాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; అం. 3: చూ, అధోలోకములు; 4: చూ, లోకములు.

పాతిక, వై. వి. రూ-పాతికె. 1. = పాద-పాదిక, కాలు, ఒకటిలో నాలుగవభాగము.

పాతికె, వై. వి. = —పై.—

పాతివ్రత్యము, సం. వి. అ. న. 1. పతివ్రతాత్వము: ఈలువు: పా. 2. దీనికి ఉపమానములు — సీత, అరుంధతి, దమయంతి, సావిత్రి, పార్వతి, సరస్వతి, లక్ష్మి.

పాతు, వై. వి. = పాత. 1. భూస్థాపనము: పాతుట; 2: చూ, లిబ్బి. 2.

పాతుకుఁడు, సం. విణ: చూ, రూ-పాతకుఁడు, పతయాళువు.

పాతుట, వై. వి. = పాత: చూ, పాతు. 1.

పాత్రము, సం. వి. అ. న. 1. నద్యాదులయొక్క రెండుదరుల నడుము: చూ, వంకము. 1; 2. భ్రుకుంసాది. - స్త్రీవేష ధారియై నటనముచేయుపురుషుఁడు: చూ, భ్రూకుంసుఁడు; 3: చూ, మంత్రి. 1; 4: చూ, యోగ్యము; బ. 5. స్రువము మొదలైనయజ్ఞపాత్రము: చూ, పాత్రము, 6-౪౫. (స్రుక్కు. 1.); త్రి. 6. భాజనము. (ఇదితెనుఁగున భాజనార్థమునందు కొందఱిచే పాత్రఅని ప్రయోగింపఁబడియున్నది. ఒకచో నర్తకియను నర్థమందు వైకృతముగా ప్రయోగింపఁబడియున్నది. "తీవె పాత్రలకు" (య. 4, ఆ.) (పాత్రము = ఆధేయవస్తువులను రక్షించునది): పాత్రము, భాజనము, స్థాలము, స్థాలిక, హరివాణము. (తె. ప.)—అరివాణము, కంచము, కోర, చౌకి, చౌకీ, టట్ట, టట్టి, తలియ-తళియ, తళిగ, తెలి-, తెలిగ, తెలియ-తెలె, బోనపుట్టిక: పాత్రముల భేదములు. —౧. అండీకి.— అలంజరము - అలింజరము - లవింజరము-

అళింజరము, ఆ,ఆపవనమ.(ఆవపనము అనికొందఱు),కర్పరము-ఖర్పరము, గోల, గోలకము-గోళకము,నందా,మందామణి, మణికము, లోహకటాహము-హండ-హండా,హండి-హండీ. (తె.ప).-అండా-అండి-అండీ, అనికి, అలాయము, కంగాళము-గంగాళము, కడవ-కడువ, కప్పెర-కొప్పెర, కళాయి కాఁగు, కొప్పై, గాబు, గోలియము-గోలెము, దేక్చా-దేగిస-దేకిచా-దేకిస, తవెల, తొట్టి, నీరుమోపరి, పవ్వ, పెద్దబాన, బందడము-బందరము-బందలము, బాన; ౨, ఆటికకు.-(తె.వ).-అటిక-అట్టిక, ఎసల చట్టి, డాక-దాక, బోగిణి; ౩. కరాటమునకు.-కరండకము-కరండము, ఛ. (తె. వ.)—కరడ, కరవటము, కరవడము-కరాటము, గుండీ, డబ్బ-డబ్బి, తాపుపు-తార్పు, పక్కణి-పక్కిణి, పూనె, బరణి-బరిణె; ౪. కల్లుత్రాగెడుగిన్నెకు.— అనుకర్షణము, అనుకర్షము, అనుతర్షణము, అనుతర్షము, గల్వర్కము, చమనము, చషకము, పారి, పిష్టవర్తి, సరకము, సుర, (తె.ప).—కల్లుగిన్నె, కోర, చిప్ప; ౫. కాచపాత్రమునకు: (మాంత్రికునిది) .—(తె. ప).— ఆవిలి; ౬. కొమ్ము చెంబునకు.—జారీ-ఝారి. (తె ప).—జారీ;౭. కొయ్యతోఁ జేసిన నీటిపాత్రమునకు.—అద్మని; ౮. గందపుకుడకకు. —(తె. ప).—కుడక, గందపుకుడక; ౯. గంపవంటి పాత్రమునకు.—(తె. ప).—గుండిగ, తొట్టి; ౧౦. గరగకు.—ఘటము. (తె. ప).—గరగ-గరిగె; ౧౧.గరిటెకు.-(కట్టిగరిఁటె).—తండువు-తందువు -తర్దువు. (తె. ప).—కొయ్యతెడ్డు, తెడ్డు-త్రెడ్డు, చట్టువ-చట్టువము, పొన్నట్టు; (ఇనుపగరిఁటె).—కంబి-కంభి, కరిత్తము, కాష్ఠ, ఖజ ఖజపము, ఖజము, ఖజాక, దర్వి. (తె. ప).—గంటె-గరిఁటె-గటిఁటె, చట్టువము; (మిక్కిలిచిన్నగరిఁటె).—ఖజపము, దర్వి. (తె. ప).—మిళ్లి; (చిల్లులగరిఁటె)—(తె. ప.)-చట్టము, బిత్తెడ; ౧౨. గళ్ళాకు.- (తె. ప).—గరగడ, గల్లా, గళాసు; ౧౩. గాజుగిన్నెకు (చిన్నమూతిగల నిడుపాటికాచపాత్రము).— కటఖాదకము, కాచపాత్రము, కాచభాజనము, కున్ననము, కున్నారము, కుహనము. (తె. ప).—కుప్పి-కుప్పియ-కుప్పె, క్రోవి, గాజుగిన్నె, పిడత-పిడుత, బుడిగ-బుడ్డి-బుడ్డిగ, బోడిగ; ౧౪. గిండి చెంబునకు.—ఆలుక, ఆలువు—ఆలూపు, ఆళు, కనకాలుక, కరక, కర్కరి-కర్కరిక, కర్కలి, గలంతిక-గళంతిక, చషకము, పారి, భృంగారము,(తె. ప).—కలంత, కైతట్ట, గరిగ-గరిగె- గరిగెపిడత, గలఁతియ, గిండి, గిండిచెంబు, చిన్నపిడత, జారీ, వేసలు; ౧౫. గిన్నెకు.—(గిన్నె.)—కోశము - కోషము - కౌశిక, గల్వర్కము, చషకము, హరివాణము. (తె. ప).-అరివాణము, కోరగిన్నె, చిప్ప, డబ్బర-దబ్బర-డబ్బుర; తద్వి.—ఉగ్గుచిప్పకు.–గుండకము. (తె).-గుండక, పారడ, పాలడ; బిచ్చగానిగిన్నెకు.-అక్షయపాత్రము, కటాహము, కమఠము, కర్పరము-ఖర్పరము, కోశిక-కోషిక, భవనాని, భాజనము. (తె.ప).-కడవ, కడువ, కప్పెర - కొప్పెర, చిప్ప; చిన్నగిన్నెకు.- (తె. ప).—పన్నారులోవి; ౧౬. చుల్లకి అనుపాత్రమునకు.- చుల్లకి; ౧౭. చెంబునకు.- (తె. ప).-చీ (చే) ముంత, చెంబు, తంబుగ, సగ్గెడ; ౧౮. జలపాత్రమునకు.-కర్కరికము, గడ్డుకము-గడ్డూకము. (తె. ప).-నీటిచెంబు; ౧౯. జాజాల పాలికకు.-, పాలిక. (తె).-జాజాలపాలిక, పాలిక, పాలియ, ౨౦. జోత్తవెలపంటిపాత్రమునకు.-నంద. (తె.ప).-ముంత; ౨౧. తాంబూలపాత్రమునకు.- తాంబాళము;(తె.ప).-కంపె-కుంపె, కుప్పియ- కుప్పె, జాలపల్లిక, తబుకు, పళ్యము. పళ్ళెము-పళ్ళెరము: (చూ, హడపము.1): ౨౨. తైలాది పాకపాత్రమునకు. - కటాహము, కర్కము, కలశము, కుండము, కుటము,గుండకము.ఘటము,నిపము.(తె.ప).—కడవ-కడువ, కుండ, నీరుమోపరి; ౨౩. దీపపాత్రమునకు.-కౌశిక, చక్రవాటము, మల్లము. (తె. ప).-కుంది-కుందియన-కుందెన,పమిదె-ప్రమిద-ప్రమిదె-ప్రమ్మిద;౨౪. దొప్పకు.-(తె. ప).— గూడ, దొప్ప-దొప్ప, దొన్నియ-దొన్నె, పొట. (సం. ప).-పుటము, పుటి; ౨౫. నీరుతోడెడు పాత్రమునకు.- తద్వి- ౧.కజ్జచేఁద.అం.అంబువాహిని.౨. అంబుసేచని (తె. ప).—చేఁద, బొక్కెన; ౨౬. పంచపాత్రమునకు.—పంచపాత్రము;౨౭. పంచపాత్రముల సమూహమునకు,— పంచపాత్రము;౨౮. పచనపాత్రమునకు.—(తె. ప).— తపేల-తపేలా, పంటి-పనఁటి- పరఁటి, బాసనము లోవి, వెసల; ౨౯. పలురకముల పాత్రములకు.—అయోముఖము, ఆవపనము, కడత్రము, కఠినము, ప్రతలాల్పభాండము, భాజనము; ౩౦. పరిమళద్రవ్యము లుంచు పాత్రమునకు.— (తె. ప).— పంకిణి; ౩౧. పళ్లెమునకు—కందుపు. (తె.ప).- కంచము, తబుకు, నగ, పళ్యము-పళ్ళెము-పళ్ళెరము; ౩౨.పానపాత్రమునకు.—కాంస్యము, కుళపము, కోషము, కౌశిక, గల్వర్కము, చషకము, పానపాత్రము, పానభాజనము. (తె.ప).-కాసండీ; ౩౩. పాల చెంబునకు.-గవి, తుంబ, దోహని,నిపానము, నిలింప, పార, పారి, రోహిణి. (తె. ప).— ఈడుముంత, దుత్త, పాల తప్పేల, పాలచెంబు,బుగ్గ;౩౪.పింగాణి చిప్పకు.—(తె.ప).— కుప్పి-కుప్పియ-కుప్పె, పింగాణి,పింగాణిచిప్ప; ౩౫. పీఁకెదానుకు.-అచామనకము, కటకోలము, కలాచి, చర్వితపాత్రము,నభము,నిష్ఠీవనపాత్రము,పట్టకిము,పతద్గ్రిహము, పాలము, పూగపీఠము, ప్రతిగ్రహము, పోగ్రింఠము, (తె. ప).—కళాంజి-కాళంజి-కాళాంజి, కళాసిక, తమ్మతసుకు,తమ్మపడిగ-తమ్మపడిగము,తసుకు, పడిక-పడికము, పడిగ-పడిగము, పీఁకెదాను; ౩౬.పురోడాశపాత్రమునకు.-ఇడ;౩౭.పుష్పాదులుంచెడుకరండమునకు—:(చూ,సజ్జ.1.); ౩౮. పెనమునకు.— అగ్నిష్ఠము, కందువు, స్వేదని. (తె. ప).—కంచ, పెనము:౩౯.బూరెలమూఁకుడుకు.—బుచీషము- బుజీషము-రుచీషము, ఖల్లిక, పిష్టపచనము. (తె.ప).—బాణలి, బూరెలమూఁకుడు- బూర్లెమూకుఁడు; ౪౦. బైరాగులజోలెకు. —కక్షపాల. (తె.ప.) —కకపాల-కక్కపాల- కైపాల; ౪౧. మంగలమునకు.— అంబరీషము

అగ్నిష్టము, కందువు, భాష్ట్రము. (తె, ప).—కంచుకంటు, బాణలి, బొరుసు, మంగలము, మండ, వేఁపుడు, వేఁపుడు చట్టి; ౪౨. మందు మర్దించుగిన్నెకు.—ఖల్లము (తె.ప).—కలువము-కల్వము: (చూ, రాయి); ౪౩. మట్టికంచమునకు. —(తె. వ).దడ్డెము, బట్ల-బల్లె, మల్ల, సాద, సానిక; ౪౪. మాదిగవాఁడు క్రొవ్వుంచెడు పాత్రమునకు.- (తె.ప). —కొమ్ము: ౪౫. ముడుపులు చెల్లించుడిబ్బి. — (తె. ప). —డబ్బ-డబ్బి-డిబ్బి; ౪౬. మూఁకుడుకు.—ఉదంచనము, కూర్మపృష్ఠకము, వర్ధమానకము, వర్ధమానము, శరావము. (తె.ప).—దబ్బడము, దబ్బు, దబ్బుడు, దిబ్బడము, పలక, మూఁకుడు, సిబ్బి; (ఇత్తడిచట్టిమూఁకుడు).—(తె. ప). —సిబ్బి; (చిల్లులుగల మూఁకుడు).— (తె. ప.)—జల్లి మూఁకుడు; ౪౭. యజ్ఞపాత్రవిశేషములు.— ఉపభృత్తు, గ్రహము, చమసము-చమసి, జుహూవు, ధ్రువ, పాత్రము-ప్రణీత, శమ్య, స్రుక్కు-స్రువము; ౪౮. రాగిపాత్రమునకు. కిట్టాలము; ౪౯. రాగి లోనగు బిందెకు.—ప్రఘణము (తె. ప).—బిందియ-బిందె; ౫౦. లోహదళమునకు.— (తె.ప.)—తగటు-తగడు,దళము,రేకు-రేకు; ౫౧. లోహ పాత్రమునకు. — ఖరపాత్రము, ఖరసోందము, లోహ పాత్రము, లోహిక; ౫౨. వండి కడుగనిపాత్రమునకు. — (తె. ప).—బ. అంటులు-అంట్లు; ౫౩. సన్న్యాసులపాత్ర మునకు.—కకుంభము, కమండలువు, కరకము, కుండీ, కుసుంభము, చైత్యముఖము. (తె. ప).— కమండలము, జారీ, బుడిపి-బుడ్పి, బుడ్డి-బుడ్లిగ, బోలె; ౫౪. హుక్కాకు నిప్పుపెట్టుకొనెడు పాత్రము,(తె.ప).—చిల్లము; ౫౫. బిచ్చ గానిగిన్నె = అక్షయపాత్రము, ౫౫. కంచుగిన్నె:- అమ త్రము. ౫౭. భోజనపాత్ర:- అమత్రము. (ఇందు వ్రాయఁ బడినవానిలోఁగొన్ని మట్టితోఁ జేయఁబడిన వైనను పాత్రము లని వాడఁబడుటచే నిందువ్రాయఁబడియె: చూ, భాండము. 3.) (మిగతవానికి : "చూ, హరివాణము".)

పాత్రలాడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-పాతరలాడు. రుక్మి. 3, ఆ. 96.

పాత్రలు, అం. వేషధారులు.

పాత్రుఁడు, సం. విణ. యోగ్యుఁడు: చూ, సజ్జనుఁడు.

పాత్రేసమ్మితన్యాయము, న్యా. భోజనసమయమునకు సిద్ధపడు వారు పని కుపయోగించరనురీతి.

పాథస్సు, సం. వి. స్. న. 1. జలము: చూ, సలిలము; 2. అన్నము: చూ, సాదము. (1).

పాథేయము, సం. వి. అ. న. అన్నము వియ్యము లోనగు దారి బత్తెము. "స్వర్గపాథేయము": చూ, సంబళము.

పాథోధి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్రము.

పాథోనిధి. .—పై.—

పాదకటకము, సం. వి. అ. పుం. అందియ: చూ, భూషణము. 2.

పాదకి, వా. వి: చూ, బానిసె. అం, పదా. ద్వి. 67.

పాదక్రియలు, అం. అడుగులు అడఁగులు గంతులు అనియును విశేషముగానైన కుప్పీలు పేరెములు అల్లీలు మొగ్గలు మెఱ ములు అనియును మొదలుగ వాడఁబడుచున్నవి: (చూ, ఉద్ధ తము, వ్యంజకము).

పాదగ్రహణము, సం. వి. అ. న. అభివాదనము: చూ, హణి గలు.

పాదచారము, సం. వి. అ.న. (తె. ప).-కాలినడ-కాల్నడ.

పాదచారి, సం. వి. న్. పుం. 1. కాలిబంటు: చూ, భటుఁడు. 1; విణ. 2. నడచిపోవువాఁడు; అం. 3: చూ, గతివిశేష ములు.

పాదజుఁడు, సం. వి. అ. పుం. అడుగుపుట్టువు; చూ, శూద్రుఁడు.

పాదట్టు, దే. వి. (పాడు + తట్టు) రూ-పాదొట్టు. వాసములకుఁ బట్టెడుబూసి: బూసి.

పాదతలము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, అరకాలు: చూ, హజ్జ. 1—౧౯; 2. దీనికి ఉపమానములు.— మెట్టదామర, చెంగలువలు, కెంపులు, పగడములు, చిగుళ్ళు మొ.

పాదతలములు, అం. 1: చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషుని అఱకాళ్లు —ఎఱ్ఱదామరలఁబోలు రక్తిమయు, మృదుత్వముగలిగి చెమట లేక యున్న నైశ్వర్యప్రదము. చేటలవలెనుండి చెమటగలిగి వ్రేళ్లసందులు గలిగి తెల్లనైయున్న దారిద్ర్యదుఃఖము లనుభవించును.); 2: చూ. స్త్రీలక్షణాంగములు. (ఆఁడుదాని అఱకాళ్లు.— తామరపువ్వులఁబోలి రక్తవర్ణములైన రాజ పత్నియగు. అంతయు భూమినంటిన అష్టపుత్రసంపదనొంది మగనికి సంతసమొసంగును. ఛిద్రములైన పుత్రవతియగు. కుఱుచలైన పతిదుఃఖితయగు. గుంటలు చెమటయు లేకున్న సుఖవతియగు. అరుగుడులైన దరిద్రురాలగు.)

పాదతలరేఖలు, అం: చూ, లక్షణాంగములు. (ధ్వజ, వజ్ర అంకుశ, ఛత్ర, శంఖ, పద్మ, కలశ, హల, మత్స్య, కుండ లము మొదలగు రేఖలున్న శ్రీపతియును, భూపతియును అగును. రేఖలు రక్తవర్ణములై లోఁతుగనున్న శుభప్రదము.)

పాదనఖములు, అం. 1: చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషుని కాలిగోళ్లు—రక్తతామ్రవర్ణములైన రాజగును.); 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు (ఆడుఁదాని కాలిగోళ్ళు. —రక్తవర్ణము లైన భాగ్యవతియగు. ఊర్ధ్వముఖములైన దాసియగు.)

పాదనివారణము, అం: చూ, విన్నాణములు.

పాదప, సం. వి. ఆ. స్త్రీ పావకోళ్లు: చూ, పాదుక.

పాదపము, సం. వి. అ. పుం. 1. చెట్టు: చూ, వృక్షము; 2. కాళ్లుంచుకొనెడు పీఁట: చూ, సింహాసనము.

పాదప్రవృత్తము, అం: చూ, వృత్తము. 1.

పాదపుపారువు, అం: చూ, ఉపవీతములు,

పాదప్రమాణము, సం. వి. అ. పుం. (తె. ప.)-అడుగు-అడ్గు: (చూ, హజ్జ.)

పాదబంధనము, సం. వి. అ. న. ఆవు గేదె లోనగునది: చూ, ధేనువు. 1-౪౪.

పాదము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పాదు. రూ-పదము: చూ, హజ్జ; 2. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 3: చూ, వేరు. 1; 4. పద్యమునందలి యొకచరణము: చూ, వృత్తము. 1; 5. = పాతికె-పావు-పాదిక. 1/4వ వంతు ; 6. కొండతటి

తిప్ప, ప్రత్యంతపర్వతము: చూ, హిమాలయము (పర్వతము): అం. 7: చూ, ఇంద్రియములు.
పాదములు, అం. (అడుగులు): చూ, కళలుండుస్థలములు.
పాదయమకము, అం: చూ, యమకము.
పాదరక్ష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (పాదమును రక్షించునది) పాదుక: చూ, సమ్మాళిగలు.
పాదరసము, వై. వి. = పారద; చూ, సూతము.
పాదరి, వై. వి. = పాటలి: చూ, రూ-పాదిరి*.
పాదరేఖలు, అం: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (వజ్ర, చక్ర, పద్మ, ధ్వజ, స్వస్తిక, వర్థమాన, తోరణ, మకరరేఖలున్న రాజపత్నియగు. అంకుశ, కుండల, మాలికాదిరేఖలున్న భాగ్యవంతులగు రాజులకు తల్లియగును.)
పాదలి, వై. వి. 1. చూ, పాదరి; 2. ఓరపాక; చూ, సదనము. 1; విణ. 3: చూ, హీనుఁడు.
పాదవల్మీకము, సం. వి. అ. న. బోదకాలు; చూ, హజ్జ.
పాదసరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పాంజేబు.
పాదసేవకుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, సేవకుఁడు.
పాదస్ఫోటము, సం. వి. అ. పుం. కాళ్లపగుళ్లవాతెడు కుష్ఠభేదము; చూ, విపాదిక.
పాదాంగదము, సం. వి. అ. న. = పాడిగము: చూ, పాదకటకము.
పాదాంగుళములు, అం. 1; చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషుని కాలివేళ్ళు.—పొడుగులై సమములై నునుపులై అసితములైన సుఖియగు. వ్రేళ్లకొనలు సమమై వంకరలేకున్న రాజగు. వరములుగనిపించుచు శుష్కములై కుటిలములై విరళములైన దుఃఖియగు. బొటనవ్రేలు విస్తారమైన దుఃఖియగు. రెండవవ్రేలు బొట్టనవ్రేలుకన్న నధికమైన స్త్రీసంభోగియగు. మూఁడవవ్రేలధికమైన భార్యకు హానియగు. నాల్గవవ్రేలు హ్రస్వమైన పరస్త్రీలోలుఁడగు. ఇదియ దీర్ఘమైన విద్యాభోగములుగలుగు. చిటికెనవ్రేలు హ్రస్వమై సన్నమైన భోగియగు. బొట్టనవ్రేలు రెండవమూఁడవ వ్రేళ్లసమములైన యుత్తముఁడగు. చిటికెనవ్రేలు పొడవై వ్రేళ్ళెడములగుచుకుఱుచలైన దాసత్వమునొందును):2:చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (ఆఁడుదానికాలివ్రేళ్లు.—పెసరకాయల వలెనున్న భాగ్యవతియగు మృదువులైన సుఖవతియగు. విరళములైన దాసియగు. రెండవవ్రేలు బొటనవ్రేలికన్నఁ బొడవైన విధవయు జారయునగు. మూఁడవవ్రేలు పొడవైయున్న దుశ్శీలురాలును దౌర్భాగ్యురాలును కృపణురాలును అగును. నాలుగవవ్రేలు కుఱుచయైన కలహప్రియయగు. ఇది యెత్తుగనున్న విధవయు దరిద్రురాలును అగును. చిటికెనవ్రేలు భూమినంటకున్న విధవయు జారయు అసౌఖ్యురాలును అగు. నాలుగవవ్రేలును చిటికెనవ్రేలును భూమినంటకున్న జారిణియగు.)
పాదాంత్రపురుగు, దే. వి: రూ-పాదాండ్రి-పాదొట్టుపురుగు: చూ, సాలెపురుగు.
పాదాంద్ర, —వై.—
పాదాగ్రము. సం. వి, అ. న. మీఁగాలు: చూ, హజ్జ.
పాదాతము, సం. వి. అ. న. పదాతులసమూహము: చూ, భటుఁడు. 1.
పాదాతికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పదాతి: చూ, భటుఁడు. 1.
పాదాపవిద్ధకము, అం: చూ, కరణములు.
పాది, దే. వి 1. ఏఱుదాటించుసాధనము: చూ, హోడము; 2. కక్కెర కొంగు కారుకోడి పూరేడు లోనగు పెంపుడుపిట్టలను పైకివిడిచి పిట్టలను పట్టెడు ఒకానొకవేఁట
పాదివేఁట, పారివేఁట: (చూ, వేఁట); వై. వి. 3. = పాద. కుదురు: చూ, రూ-పాదు.
పాదిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. చిన్నకంబము: చూ, స్తంభము, 1; 2. = పాతిక: చూ, పాదము. 5; విణ. 3. నాలుగవది.
పాదిగుప్ప, దే. వి. పాదివేఁటకుపయుక్తమైన పెంపుడుపిట్ట: చూ, శకుంతి. 1-వ.
పాదిరి, వై. వి. = పాటలి. (రూ-పాదరి-పాదిలి) కలిగొట్టు*: చూ, స్థాలి. 2.
పాదిలి, —వై.—
పాదివేఁట, దే. వి: చూ, పాది. 2. య. 2, ఆ. 21.
పాదు, వై. వి. 1. = పాద. (రూ-పాది.) కుదురు. కళా. 4, ఆ. 78: చూ, విల్లము; 2. = పాద. క్రింది. భాగ. 5, స్కం. 2, ఆ. 120; చూ, దిగువాటు; 3. నిలుకడ: చూ, స్థితి. 3.
పాదుక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (రూ-పాదప-పాదువు) పావకోళ్లు: చూ, సమ్మాళిగలు;
పాదుకము, సం. వి. అ. న. ముచ్చె: చూ, సమ్మాళిగలు.
పాదుకాంతాభిషేకము, అం: చూ, అభిషేకములు.
పాదుకృతుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-పాదూకృతుఁడు: చూ, మాదిగ.
పాదుకొను. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, స్థిరపడు; 2: చూ, మట్టుపడు. అని. 2, ఆ. 139; ప్రే. 3. పాదుకొలుపు.
పాదునిలుచు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, పాదుకొను. 2. హరి. ఉ. 6, ఆ. 157.
పాదువు, సం. వి ఉ. ఊ. స్త్రీ. 1: చూ, పాదుక. 1; 2: చూ, పాదుకము.
పాదుసా, వై. వి. (రూ-పాదుసాహి-పాదుషా): చూ, రాజు. 1.
పాదుసాహి, —.వై.—
పాదుషా, వా. వి.—వై.—
పాదూకృతుఁడు; సం. వి. అ. పుం: చూ. రూ-పాదుకృతుఁడు.
పాదూవాహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పావకోళ్లను, చెప్పులను తెచ్చెడువాఁడు: చూ, మాదిగ.
పాదొట్టు, దే. వి: చూ. రూ-పాదట్టు.
పాదొట్టుపురుగు, ద్వ. వి: చూ, పాదాంత్రపురుగు.
పాదోదకము. సం. వి. అ. పుం. మబ్బు: చూ, మేఘము, 1.
పాదోధి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ. రూ-పాథోధి.
పాదోనిధి, .—వై.—

పాద్యము, సం. విణ. 1. పాదముకొఱకైనది (జలాదికలు); అం. 2; చూ, ఉపచారములు.

పానకము, సం. వి. అ. పుం, 1. బెల్లము, యాలకులగింజలు, మిరియములగుండ మున్నగునవి కలిపిన పానీయము: చూ, సలిలము; దే. వి. (1) ఫలరసము. పంచ. నా. 1, ఆ. 321; అచ్చ. అ, కాం. 105: చూ, రసము. 13; (2) పాదు: చూ, విల్లము.

పానగోష్టిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కల్లుత్రాగెడుచోటు (లేక) ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

పానపాత్రము, సం. వి. అ. పుం. 1. కల్లుత్రాగెడుగిన్నె: చూ, పాత్రము- 6; 2. నీరుత్రాగెడుగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6.

పానము, సం. వి. అ. న. 1. త్రాగుడు: చూ, నరకము. 3; 2. త్రాగెడుగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6; 3. చూ, రక్షణము; అం. 4: చూ, కామజంబులు: వై. వి. (1) = లింగపీఠము. (తె. వ).—జలేరి, పానవట్టము; (2) = ప్రాణము: చూ, ప్రాణము. 6.

పానలు, దే. వి. బ: చూ, సంశయము.

పానవట్టము, దే. వి: చూ, పానము (1).

పానసము, వా. వి. రూ-బానసము: చూ, సదనము. 1.

పానసి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అఁగాఁకర*: చూ, సుషవి. 1.

పానసీఁడు, వా. వి: చూ, పాచకుఁడు. 1.

పానారము, దే. వి. పండుపోఁక: చూ, పోఁక.

పానిని, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ-పాణిని.

పానీయము, సం. వి. అ. న. 1. నీరు: చూ, సలిలము; విణ. 2. త్రాగఁదగినది: చూ, స్వాదితము; 3: చూ, రక్షితము.

పానీయవల్లి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆరెతీఁగె*: చూ, సుషవికాఫల.

పానీయశాలిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చలిపందిలి: చూ, సదనము. 1.

పానుపు, దే. వి. రూ-పాన్పు. 1. పడక: చూ, శయ్య, 1; 2: చూ, మంచము; 3. పఱపు. అని. 3, ఆ. 12: చూ, శయ్య. 1

పాన్పు —పై.—

పాప, దే. వి. 1. రూ-పాపఁడు. భార. అర. 7, ఆ. 187: చూ, శిశువు; 2. ఆబ: చూ, లోచనము.

పాపంపుమొన, అం: చూ, మొనలు.

పాపఁడు, దే. వి. రూ-పాప. 1. బాలుఁడు. భార. విరా. 5, ఆ. 284: చూ, శిశువు: 2. పురుషశిశువు. భాగ. 10, స్క. పూ, 115; చూ, శిశువు.

పాపచేలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అగలుసొంటి*: చూ, విద్ధకర్ణి.

పాపట, దే. వి. 1. కేశవీధి. (ఇదిపాయుధాతుకృదంతము: చూ, నేస. 3; వై. వి. 2: చూ, వృకధూమకము*).

పాపటచేలు, ద్వ. వి. లాలాటిక: చూ, బొట్టు. 1.

పాపటపుపాన్నులు, వా. వి. బ. పాపటపుగుజ్జులకువేయు బొన్నులు.

పాపటబొట్టు, ద్వ.వి.1; చూ, పాపటచేలు,2: చూ, భూషణము 2.

పాపటము, దే. వి. గొర్రిపైరుమీఁదగాడముపోవదున్నెడుపని ముట్టు. రూ-పాపనము. గుంటక-గుంటుగు, దిండు-దిండు. చూ, హలము.

పాటవపుచ్చు, దే. ప్రే. (పాపటవోవఁజేయు) దారివిడిచి తొలఁగించు. రామా. 8, ఆ. 165: చూ, పాయపడు. 1.

పాపటవోవు దే. అ. క్రి.—పై.—

పాపదశకము, అం. అసత్యోక్తి, దోషారోపణోక్తి, కఠినోక్తి, నిష్ఫలోక్తి, చౌర్యకరణము, దుష్కార్యకరణము, దుష్కార్యాపేక్ష, పరభార్యాపేక్ష, పరద్రవ్యాపేక్ష, జీవహింస. (10).

పాపది, వా. వి. పాముది: ఆహేయము.) చూ, సర్పము.

పాపనము, దే. వి: చూ, రూ-పాపటము.

పాపము, సం, వి, అ. న. రూ-పాప్మము. 1. = ప్రావ. దుష్కృతము: చూ,వృజినము.1: 2: చూ, దయ. "పాపము వానికాలువిఱిగినది"; విణ. 3. దుష్కృతముగలది.

పాపరహితుఁడు, సం. విణ: అనఘుఁడు.

పాపలగిమతావు, ద్వ. వి: చూ, భగము. 12. సాం. మా. 19.

పాపాత్మనాంపాపశతేనకింవా ? న్యా. పాపస్వరూపులకుఁబాపశత మొకలెక్కా?

పాపాత్ముఁడు, సం. వి.న్. పుం. పాపాలముద్ద: చూ,వ్యాధుఁడు. 2.

పాపాయపరపీడనమ్, లో. పెరవారిని బాధించుట పాపము కొఱకు. "పా । పాయ పరపీడన మ్మను।న్యాయమ్మన" (కుచేలోపాఖ్యానము)

పాపాలముద్ద, మిఁ వి: చూ, పాపాత్ముఁడు.

పాపాసు, వై. వి. = పాదపోష: చూ, సమ్మాళిగలు.

పాపి, సం. విణ. = పావి. 1: చూ, పాపాలముద్ద; 2: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాపిష్ఠుఁడు, సం. విణ. మిక్కిలిపాపి: చూ, పాపి —

పాపీ చిరాయుస్సుకృతీగతాయు: న్యా. పాపిచిరకాలముబ్రదుకును. సుకృతి యల్పకాలముబ్రతుకును.

పాపీపాపేనహన్యతే. న్యా. ఎవనిపాపము వానినిఁజంపును.

పాపు, దే. ప్రే. 1. పాయఁజేయు; 2: దును-దున్ను. జై. 8, ఆ. 174.

పాపుఁడు, సం. విణ. 1: చూ, పాపి. 1—2; 3: చూ, హింసకుఁడు; 4: చూ, హీనుఁడు.

పాపోసు, వై. వి. = పాదపోష: చూ, రూ-పాపాసు.

పాప్మము. సం. వి. న్. పుం, విణ: చూ, రూ-పాపము.

పామ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-పామము.

పామనుఁడు, సం. విణ. గజ్జికలవాఁడు, కచ్ఛురుఁడు: చూ, వ్యాధితుఁడు.

పామము, సం, వి. న్. పుం, న. గజ్జి: చూ, వ్రణము.

పామరుఁడు,సం. విణ.1: చూ, మూర్ఖుఁడు:2: చూ, హీనుఁడు; 3: చూ, గోండుఁడు. 1.

పాము. దే. వి. 1: చూ, సర్పము; 2. కష్టము: చూ, శోకము; స. క్రి. 3. రూ-ప్రాము: చూ, రుద్దు. 1.

పాముచూపు, వా. వి. బూ: చూ, సర్పము.

పాముది, దే. వి: చూ, రూ-పాపది.

పాముదొండ, ద్వ. వి, నాగదొండ*: చూ, రక్తఫల.

పాముమేత, వా. వి: చూ, వాయువు. 1.

పాములనారిగాఁడు, దే. వి: చూ, పక్షి.

పాములబిడారు, వా. విః చూ, వల్మీకము.
పాములమేతరి, వా, విః చూ, హరివాహనుఁడు
పాములవాఁడు, దే. వి; చూ, వ్యాళగ్రాహి. కాశీ. 2, ఆ. 87.
పాములవేఁటకాఁడు, వా. వి; చూ, పాములమేతరి.
పాయ, దే. వి. 1, చీలిక. స్వా. 3, ఆ. 38: చూ, శకలము. 4; 2. ఖండము. చూ, శకలము. 4: 3. చర్మములోనగు కాని ఖండము. హరిశ్చ. 4, ఆ. 213; చూ. శకలము. 4; 4. ఒకనదిలోనుండి చీలి పాఱునది; చూ, స్వర్ణది (నది); 5: మునుము-మున్మ.
పాయఁబాఱు, దే. అ. క్రి: చూ, పాయు. 3. పాండు, 3, ఆ. 22.
పాయకట్టు, దే. వి. ఒకముఖ్యగ్రామముతోఁ జేరిన యుపగ్రామముల సమూహము, జనపదము· చూ, సీమ. 1, (దేశము)
పాయకారి, దే. వి.భాగప్రకారము భూస్వాతంత్ర్యములేని రైతు చూ, రైతు.
పాయకానా, వా. విః చూ, మఱుఁగుదొడ్డి.
పాయగిలు, దే. అ. క్రి. (రూ-పాయగిల్లు. తొలఁగు. వై. 3, ఆ, 89: చూ, విరియు. 5,
పాయగిల్లు, —పై.—
పాయగొమ్మ, దే. వి.పంగ. ఉ.హరి. 5, ఆ 56: చూ,శాఖ.1.
పాయపోసు, వై. వి. = :చూ; రూ-పాపోసు.
పాయము, వై. వి. = ప్రాయ. 1. ఈడు. పర. 2, ఆ, 49: చూ, వయస్సు. 1; 2. యౌవనము: చూ, వయస్సు. 1; 3. జీవితకాలముః ఈడు.
పాయవట్టము, వై. వి. = పాదపట్ట. అందె, చూ, భూషణము 2.
పాయవడు, ద్వ. అ. క్రి. 1. తొలగు. హరి ఉ. 4, ఆ. 33: చూ, విరియు. 5; 2. చీలు: చూ, విదారించు; 3. దారివిడిచి తొలఁగు. హరి. పూ. 9, ఆ. 78: చూ, పాపటపుచ్చు పాపటవోవు; 4: చూ, వెలివడు.
పాయవాఱు, దే. అ. క్రి: చూ, పాయవడు. 1. భార, విరా. 5, ఆ. 61.
పాయసము, సం. వి. అ. న. 1 = పాసెము: చూ, పరమాన్నము; పుం. 2. సరళ ద్రవ్యము: చూ, రాజార్జ్వము.
పాయి, సం. విణ. 1 : చూ, త్రాగుఁబోతు; వై. వి. (1) = పయస్. పాలు: చూ, స్తన్యము.
పాయికానా, వా. వి: చూ, రూ-పాయకానా.
పాయిదా, వా. వి; చూ, వృద్ధి 4.
పాయు, దే. ఆ. క్రి. 1; చూ, పాయవడు. 1; 2. చిక్కెడలు: 3. చూ. ముద్దకట్టు: 4: చూ, వేఱుపడు: స. క్రి. 5; చూ, విసర్జించు.
పాయువు సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, ముడ్డి; అం: 2: చూ, ఇంద్రియములు,
పాయ్యము, సం. వి, అ. న. 1. త్రాసు-మూర-తూములోనగు మానము: చూ, పర్దు; 2. నీరు· చూ సలిలము; విణ. 3. నిందింపఁదగినది : చూ, హీనము. 2.
పార, దే. వి. రూ-పాఱ: చూ, ముద్గరము.
పారంగతుఁడు, సం. విణ. దరిఁజేరనివాఁడు: పారగుఁడు, అంతగుఁడు.

పారంపరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీః చూ, పారంపర్యము. వై. 1, ఆ. 56.
పారంపర్యము, సం. వి. అ. న. రూ-పారంపరి 1. కులక్రమము. (పుం. గురుక్రమము అని కొందఱు. అనుస్యూతము అని కొందఱు): చూ, ఐతిహ్యము; 2. పరంపరాభావము.
పారఁజూచుచు, వా. స. క్రి; తప్పకనుజూచు.
పారఁగుఁడు, సం విణ: చూ, పారంగతుఁడు.
పారడ, ద్వ. వి. ఉగ్గుచిప్ప; చూ, పాత్రము, 6
పారణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పారణము. 1. ఉపవాసముండి మఱునాఁడుచేయుభోజనముః చూ, సాపాటు; పుం. 2: చూ, మేఘము. 1: వా. 3. పార్వణముః చూ, పిండము. 4.
పారణము, సం. వి. అ. న.—పై—
పారతంత్ర్యము, సం. వి. అ న. పరాధీనత: అజ్.
పారతము, సం. వి. అ. పుం = పాదరసము: చూ, సూతము.
పారత్రికము, సం. విణ. పరలోకసంబంధమైనది:ఆముత్రికము, ఆముష్మికము, పారలౌకికము.
పారదము, సం. వి. అ. పుంః చూ, రూ-పారతము.
పారదారికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పరదారరతుఁడు,
పారదేశికుఁడు, సం. విణ. 2. అన్యదేశస్థుఁడు; 2: చూ, వాటచారి.
పారమార్థికుఁడు, సం. విణ. 1. పరమార్థబుద్ధికలవాడు; 2: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.
పారమేశ్వరము, అం. చూ, ఆగమములు. (చూ, ఉపవిద్యలు
పారము, సం. వి. అ. న. 1. అవలిదరి: చూ, రోదస్సు; 2: చూ, సమీపము. 1; 3. = పాశము. కొలఁది; అం. 4. మల్లబంధవిశేషము: చూ, మల్లశాస్త్రము.
పారలౌకికము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, పాయసము. 1; విణ 2: చూ, పారత్రికము.
పారవతము, సం. వి. అ. పుం = చూ, రూ-పారావతము. 1.
పారవము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పాఁవురాయి-పావురాయి. చూ. రూ-పారావతము. 1; వై. వి. (1). = పారావతముః చూ, పౌరవము. 1.
పారవశ్యము సం. వి. అ. న. 1: చూ, విస్మృతి;
పారవి, అంః చూ, మధ్యమగ్రామగత మూర్ఛనలు.
పారశవము, సం. వి.అ.పుం.ఒకఆయుధము: చూ,బాణము. 1.
పారశవుఁడు, సం, వి. అ. పుం. శూద్రవనితయందు బ్రాహ్మణునివలనఁ బుట్టినవాఁడు: చూ, సూనుఁడు. 1.
పారశీకము, సం. వి.అ.పుం. = పారసి. 1. (రూ-పారసికము-పారసీకము): చూ, దేశము; 2. పారశీక దేశపుగుఱ్ఱముః చూ, హయము.
పారశ్వధికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-పారశ్వధుడు, చూ, యాష్టీకుఁడు.
పారశ్వధుఁడు,—పై.—
పారసి, వై. వి. 1: చూ, స్వర్ణకారుఁడు; 2 = పారశీక. పారశీకదేశభాష, చూ, భాష. 1; విణ. 3. పారశీకదేశమునందు

గలిగినది, స్వా. 4, అ. 28.
పారసికము, సం. వి. అ. పుం. చూ, రూ-పారశీకము.
పారసీకము. = పై.—
పారస్త్రైణేయుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పరస్త్రీవలనఁబుట్టిన కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.
పారా, వా. వి. రూ-పహరా: చూ, రక్షణము.
పారాణి, దే. వి. 1. కుంకుమలోనగువానితో పాదములకుఁ జేసెడు అలంకారము: చూ, భూషణము. 2; వా. వి. 2. పసుపు సున్నము కలిపిన వస్తువు. (పుండ్లుమాన్పును).
పారాణించు, దే. స. క్రి. పారాణి పాదములకు అలంకరించు: చూ, సింగారించు.
పారాపతము, సం. వి. అ. పుం. = : చూ, రూ-పారావతము. 1.
పారాయణము, సం. వి. అ. న. 1. అంతయు; చూ, రూ-పరాయణము; 2. అంతయుచదువుట; 3. పారమునుపొందుట.
పారావతము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పారువాయి-పావురాయి. (రూ-పారవతము-పారవము): చూ, సురటీ; 2. కోఁతితుమికి*: చూ, స్ఫూర్జకము; 3. విశాలముఖముగలబాణము: చూ, బాణము. 1; అం. 4: చూ, భావదూషితములు.
పారావతాంఘ్రి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మానేరు*.
పారావారము, సం. వి. అ. న. 1. ఈవలావలిదరులు: చూ, రోధస్సు; పుం. 2. (రూ-పరావరము-పారవారము-పారాపారము): చూ, సముద్రము.
పారాశరి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. వ్యాసముని: చూ, సన్యాసిన్. 2. ముని: చూ, సన్యాసి.
పారాశర్యబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, ఘూర్జరబ్రాహ్మణులు. (యజుర్వేదులు. పరాశరఋషినిఁబట్టివీరికీనామముగలిగినది. జాడ్పురు-క్షత్రియవాడలలో గానంబడియెదరు.)
పారాశర్యము, అం: చూ, ఉపపురాణములు.
పారి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గిండి: చూ, పాత్రము. 6; 2. ఈడుముంత: చూ, పాత్రము. 6, 3. = బారి. ఏనుఁగుకాలిగొలుసు: చూ, శృంఖలము. 2; 4: (తె. ప).—మల్లచిప్ప; 5. నీరుప్రబ్బ*. చూ, విదులము; దే. వి. (1) తడవ. ఉ. రా. 3, ఆ. 54: చూ, వెండియు; (2) మన్ను: చూ, భూమి. 1.
పారిక, దే. వి: చూ, బానిసె.
పారికాంక్షి, సం. వి. న్. పుం. 1. ముని: చూ, సన్యాసి; 2. తపస్వి: చూ, సన్యాసి; 3. కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదివ్రతశీలుఁడు.
పారికాఁపు, దే. వి: చూ, పరిచరుఁడు.
పారిజాతకము. సం. వి. అ. పుం. 1. = పారిభద్ర*: చూ, సూక్ష్మదారువు. 2: చూ, వేలుపుఁజెట్టు; అం. 4. ఒక దేవవృక్షము. (దేవవృక్షములు.—మందారము, పారిజాతము, సంతానము, కల్పవృక్షము, హరిచందనము) (5)
పారిజాతము, సం. వి. అ. పుం.—పై.—
పారిజాతములు, సం. వి. అ. పుం. బః చూ, ధాన్యము.
పారిణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పచ్చయిరుగుడు*: చూ, శింశుప.
పారితథ్య, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1, జడబిల్ల: చూ, భూషణము, 2; 2 సిగపువ్వు: చూ, భూషణము. 2.
పారితోషికము, సం. వి. అ. న: చూ, స్పర్శము. 3.
పారిపార్శ్వకుఁడు, అం. సూత్రధారుని ప్రక్కనేయుండి యతఁడుచెప్పెడుసర్వాంశములను బరిష్కరించువాఁడు. ఇతనికే మారిషుఁడనియు, పుత్రుఁడు అనియు పేర్లు. (దండుఁడు పింగళుఁడు, పారిపార్శ్వకుఁడు ఈ ముగ్గురును నామాంతరధారులై సూర్యునకుఁ బరిచర్య సేయు నింద్రాదులు. 18 మందిలోఁ గ్రమముగముఖ్యులై యున్నారు.)
పారిప్లవము, సం. విణ. చలించునది: చూ, లోలము.
పారిభద్రము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-పారిజాతకము*; 2: చూ, వేము*.
పారిభావ్యము, సం. వి. అ. న. చెంగల్వకోష్టు*: చూ, వాలుకము.
పారియాత్రకము, సం. వి. అ. పుం. భారతవర్షమునందలి కులపర్వతము: చూ, పర్వతము.
పారియాత్రము,—పై—
పారివాఁడు, దే. వి: చూ, పారికాఁపు.
పారివేఁట, వా. వి: చూ, పాది. 2.
పారిషదుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-పారిషత్తు. శివభటుఁడు. (ప్రమథగణమునందలి చండికేశ్వరాది): చూ, ప్రమథుఁడు.
పారిహారికుఁడు, సం. విణ. పరిహారము చేయువాఁడు.
పారిహార్యము, సం. వి. అ. పుం. 1. సూడిగము: చూ, భూషణము. 2; 2. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 3: చూ, రూ-పరిహార్యము; విణ. 4. పరిహారము చేయఁదగినది: చూ హీనము. 3.
పారీంద్రము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సింహము.
పారీక(ఖ)త్తు, వా. వి: చూ, విభాగపత్రము.
పారీణుఁడు, సం. విణ. పారముముట్టినవాఁడు.
పారు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాఱు.
పారుకాదు, దే. అ. క్రి: చూ, పాఱు. 1.
పారుపు, దే. వి. పాసనము: చూ, రోగము. 1.
పారుపత్తెకాఁడు, దే. విణ. దొరతనమువారి కియ్యవలసిన ధనమును ప్రజలవలన రాఁబట్టెడిలధికారి. (తిరుపతిమున్నగు దేవస్థానములలోవాడుక. ఇతనినే దేవస్థానపుతహశ్శీలుదారందురు.) చూ, స్వామి. 3.
పారుపత్తెదారు,—పై—
పారుపత్తెము. దే. వి. రూ-పార్పత్తెము. దేవునికిని దొరతనమువారికిని ఇయ్యవలసినధనమును ప్రజలవలనరాఁబట్టెడి అధికారము: చూ, రపము. 1.
పారువ, దే. వి. జాడ. ఉ, రా. 6, ఆ. 73: చూ, సూచన. 1.
పారువచూచు, వా. స. క్రి. చక్కఁగాఁజూచు: చూ, వీక్షించు.
పారువము, వై. వి. = పారావత. సా. 2, ఆ. 65: చూ, సురటీ.
పారువాయ, వై. వి. బ. = —పై—
పారుష్యము. సం. వి. అ. న. రూ-పౌరుషము. 1: చూ, పరుషము. 1; 2. పరుసఁదనపుమాట: చూ, శబ్దము. 2.
పారె, (తె)డుబండ్ల కెదురుగాఁగాళ్లు జాతురా ? లో. "పారెడు

బండ్లకెదురు, కాళ్లుసాతురె యోపెట్టికాన వినుము." (కువలయాశ్వచరిత్ర).

పారేవతము, సం. వి. అ. న. ఒకానొక ఎఱ్ఱకిత్తలి*:

పార్థటము, సం. వి. అ. నః చూ, భస్మము.

పార్తెంచు, దే. అ. క్రి. రూపాఱుతెంచు. 1. పరుగెత్తివచ్చు; 2: చూ, వెల్లిగొను.

పార్థక్యము, సం. వి. అ. నః చూ, వేఱుపాటు. 1.

పార్థివ, అం: చూ, సంవత్సరములు. (నిఘంటుకర్త కొట్ర శ్యామల కామశాస్త్రి జననము.—పార్థివ సంవత్సర అధి జ్యేష్ఠ బ॥అదివారము రాత్రి ౧౦ గడియలపు విశాఖానక్షత్రము శిరోవీధినిదాఁటిఅనూరాధనైయుండఁగా రేవతీనక్షత్ర ప్రథమ చరణమకరలగ్నమందు జననము. బుధమహాదశాశేషము. సం. 15-నె-4- రో 13లు).

పార్థివము, సం. వి. అ. పుం. 1. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; విణ. 2. పృథివీసంబంధమైనది: చూ, భూమి. 1.

పార్థివుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. అర్జునుఁడు: చూ, సుభద్రేశుఁడు; 2: చూ, రాజు. 1.

పార్థుఁడు,—పై.—

పార్పత్తెము. దే. విః చూ, రూ-పారుపత్తెము.

పార్పోతు, వా. వి: చూ, వెఱపరి.

పార్వణము, సం. వి, అ. పుం. 1.పార్వణమనుమృగము: చూ, మృగము. 1; పుం. న. 2. పిండప్రదానము, పారణ-పారణము: చూ, పిండము, 4; విణ. 3. పర్వతసంబంధమైనది: చూ, హిమాలయము.

పార్వతి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. (పర్వతమునకుఁగూఁతురు): అ, అంపి, అంబ, అంశిక, అగజాత, అదితి, అచలజ అనంత, అపర, అపరాజిత, అపర్ణ, ఆర్య, ఇంద్రాక్షి, ఈ, ఈశాని, ఈశి, ఈశ్వర ఈశ్వరి, ఈశ్వరేశ్వరి, ఉమ, ఋద్ధి, ఏకపాటల, ఏకానంశ, ఐంద్రి, ఐశి, కథ, కపాలిని, కమల, కర్పరి,-కర్పురి, కర్వరి, కల్యాణి, కాత్యాయని, కార్తికేయప్రసువు, కాలంజరి కాలరాత్రి,కాలి-కాళి, కాలిక కిరాతి, కుజ, కుమారసువు, కుమారి, కుష్మాండి, కృష్ణపింగళ, కేటభ,-కైటభ-కైటభి, కోటరి. కోటవి-కొట్టవి, కౌమారి, కౌశికి-కౌషికి, క్షమ, క్షేమ, గంగ, గణనాయిక, గిరిక, గిరిజ, గిరిసుత, గృహప్రశువు. గోమిని, గోల, గౌతమి, గౌరి, చండముండ-చండముండి చండాలిక చండి, చండిక, చర్చ, చర్చిక, చర్మముండ, చాణ్డిక, (చాండిక), జయ, జయంతి, తామసి, దక్షకన్య. దక్షజ, దర్దుర, దాక్షాయణి, దుర్గ, దుర్గి, దృషద్వతి. దేవి, దేమక, నందపుత్రి, నారాయణి,పింగ,ప్రభ, భగవతిబర్హిధ్వజి, బాభ్రవి, భవాని, భవ్య, భార్గవి, భైరవి, భ్రామరి, మంగళ, మాత, మాతంగి. మాతృక, మారి, మృడాని, మేనకాత్మజ, యమస్వస, యమున, యాదవి రుద్రాణి.లంబ, వారాలిక, విజయ విశాలాక్షి, వృషాకపాయి. శక్తి, శర్వాణి, శారద, శివ, శాంభవి, శివదూతి, శిఖరవాసిని, శూలధృక్కు, శైలేయి. షష్ఠి, సతి, సర్వమంగళ, సర్వార్థానుసాధిని, సింహధర సినీవాలి, సో, హిండి, హైమవతి. (అవ్య).— అంతి. (తె. ప).—అమ్మిక, కప్పుమైదువపెనిచేడియ కటిచేడియ, కవ్వలదొరదారి, కొండచూలి, కొండరాచూలి, గట్టుపట్టి, గట్టురాచూలి-గట్రాచూలి, గయిరమ్మ-గవరమ్మ-గైరమ్మ, గివురు-గౌరు, చండి-చెండి, జగముతల్లి, దుగ్గ-దుగ్గి మలయమ్మ, ముక్కంటివెలఁది,లచ్చివెచ్చెలి,వలిమలకూఁతురు, వెనకయ్యతల్లి, వేల్పుచేటిసవతి, సత్తి, సామివల్లి, సామిసామేను చేకొన్నచాన, సింగమునెక్కుదంట; తద్వి.—౧. కాళిక.-కాలి-కాళి, కాలిక-కాళిక. (తె. ప).—దుగ్గ. సత్తి: ౨. పార్వతిఁదూతకు. —జ్వాలాజహ్వుఁడు; ౩ దుర్గాదేవి చెలికత్తెలలోనొకతె* అజయ. 2. ద్రౌపది: చూ, సూన, 1; 3.ఒకగోపిక: చూ,మహాశూద్రి: 4. అందుగు*; చూ, సల్లకి; 5. పాలకూర*: చూ, సుమంగళ, అం. 6: చూ, వేసరషాడవజభాషలు; 7. చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు.

పార్వతీనందనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కుమారస్వామి: చూ, స్కందుఁడు.

పార్వతీయము, సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రొద్దుతిరుగుడు*; చూ, సూర్యానువర్తిని: 2. ఏఱుజాజి*: చూ, సుభిక్ష; 3. కొండగోనుగు*; చూ, మృదుద్రుమము; విణ. 4. పర్వతము నందుఁబుట్టినది: చూ, హిమాలయము. (పర్వతము)

పార్వతీలోచనము, అం: చూ, జన్యతాళములు.

పార్వము, వై. వి.= : చూ, రూ-పారువము.

పార్శ్వక్రాంత, అం: చూ, ఆకాశచారులు.

పార్శ్వక్రాంతము, అం: చూ, కరణములు.

పార్శ్వక్రియలు, అం: సమున్నతము, నతము, ప్రసారితము, వినివర్తితము, అపసృతము. (5)

పార్శ్వగతము, అం. 1: చూ, దృష్టిక్రియలు; 2. చూ, హస్తప్రచారములు.

పార్శ్వజానువు, అం: చూ, కరణములు.

పార్శ్వతలము, అం: చూ, హస్తప్రచారములు.

పార్శ్వతోముఖము. అం.—పై—

పార్శ్వనికుట్టనము, అం: చూ, కరణములు

పార్శ్వపునొప్పి. మి. వి. కణఁతనొప్పి.

పార్శ్వభాగము, అం: చూ, పక్షభాగము.

పార్శ్వమండలము, అం: చూ, నృత్తహస్తములు.

పార్శ్వము, సం. వి. అ. న. 1. పర్సువులసమూహము; పుం. 2. = పంచ (ఎముకలచేతపూర్ణమైయుండునది. చంక క్రింది భాగములు): అంకము, కచ్ఛము, పక్షము. (తె. ప).— అంక, అంచ, అంచల, అంచ, ఇడుపు అండ, ఇరుగు-ఇరువు, ఇట్టియలు, ఓర, కడ-కెడ, కెలఁకు చంక, కెడను-కెలను, కెలవు-కెళవు, కోపు, కోేవ, చక్కి-చక్కియ, చాయ, చెంక, చెంప, చెరఁగు చెఱఁగు, చేయి, తట్టు, దెస, నిట్ట, పక్క-ప్రక్క, పక్కియ-పక్కె, పట్టియ-పట్టె, పఱగడ, పొరుగు-పొర్గు-పొరువు,బగి- బగులు, బరి, బరివాగె, మయి-మెయి-మై--మే-మేను, లంక, లెంప వంక, వయిపు-వైపు, వలను, సంగడి, సూరెలు: తద్వి.—౧. ఏనుఁగు

కటిమరలకు.—కుంజము; ౨. కంటిక్రింద మొదలుకొని చెక్కిళ్లపార్శ్వమునకు.—కుంజము; ౩. గుమ్మముప్రక్కకు —(తె. ప). - ఈడుపు - ఈడ్పు; ౪. చెక్కిలిక్రిందిభాగమునకు.—ఋగి; ౫.చెక్కిలిమీఁదిభాగమునకు.—హనువు; ౬. శిరఃపార్శ్వమునకు.-అక్షము, కటము, కణము, కతలము. (తె. ప).—కడఁత-కణఁత, కడక; ౭. ఇరుదెసలు:- అభితము. (మిగతవానికి: "చూ, సూరెలు"); విణ. 3: చూ. సమీపము. 1; అం. 4: చూ, తాడితాంగములు.

పార్శ్వములు, అం. 1: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (ఎండియున్న మగఁడు చచ్చును); 2: చూ, నాట్యోపయోగాంగములు) అంగము. 9).

పార్శ్వవేష్టితము, అం: చూ, ఉద్ధితకరణబంధములు.

పార్శ్వసంఘటితము, అం.—పై.—

పార్శ్వోన్నత, అం: చూ, అశ్వసంచారమార్గములు.

పార్ష్ణి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. వేఁదురెత్తిన యాఁడుది: చూ, స్త్రీ; పుం, న. 2: చూ, మడమ; 3. దండువెనుక: చూ, వెనుక. 1; 4: చూ, వెనుక. 1.

పార్ష్ణిగ్రాహసారుఁడు, అం: చూ, ద్వాదశరాజమండలము (దండెత్తిపోవురాజునకు వెనుకదిక్కుననుండు శత్రువు): పార్ష్ణిగ్రాహుఁడు,

పార్ష్ణిగ్రాహుఁడు, అం.—పై.—

పార్ష్ణిత్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అఱకాలు మీఁగాలు మడమలను మూసికొనియుండెడు ముచ్చె: చూ, సమ్మాళిగలు.

పార్ష్ణిత్రము, సం. వి. అ. న. వెనుకటినుండి రక్షించెడుసేన: చూ, సేన. 1.

పార్ష్ణిపార్శ్వగతము, అం: చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు.

పార్ష్ణియుద్ధము, అం: చూ, యుద్ధము.

పార్ష్ణిోద్ధము, అం: చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు.

పార్ష్ణులు, అం: (మడమలు) 1: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునిమడమలు సమములై రక్తవర్ణమైన నుత్తముఁడగు): 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (స్త్రీమడమలు మద్దిపండ్లవలె పగడపుచాయగలిగిన పుత్రవతియగు.)

పాఱ, దే. వి: చూ, రూ-పార.

పాఱఁజూచు, వా. స. క్రి. దృష్టించిచూచు. విజ. 1, ఆ. 95· చూ, వీక్షించు.

పాఱఁదోలు, వా. స. క్రి. తఱుము: చూ, వెంటడించు.

పాఱఁబోక, వా. వి: చూ, వారఁబోఁత.

పాఱఁబోఁత, —పై.—

పాఱఁబోయు, దే. స. క్రి. కుమ్మరించు.

పాఱమ్మ, ద్వ. వి. (పాఱ + అమ్మ) (రూ-పాఱవాతమ్మ-పాఱవాతియమ్మ): చూ, బాణము. 1.

పాఱవాతమ్మ,—పై. – ఆం, భా. ద్వి. 213.

పాఱవాతియమ్మ —పై.—అచ్చ. సుం, కాం. 121.

పాఱవేయు, దే. స. క్రి. 1. విసరివేయు: పాఱవైచు; 2. వదలవిడుచు: పాఱవైచు.

పాఱవైచు, దే. స. క్రి.—పై.—స్వా. 2, ఆ. 17.

పాఱాడు, దే. అ. క్రి. (రూ-పారు-పారాడు-పారుకాడు) 1. పరుగెత్తు. భాగ. 7, స్కం. 99: చూ, వెళ్ళు. 1; 2: చూ, వెల్లిగొను; 3. పాసనముచేయు: చూ, విష్ఠించు; 4: చూ, వ్యాపించు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 58; (ఇది కొన్ని క్రియలకు స్వార్థమందును, కొన్నిటికి ఇచ్ఛార్థనమందును, మఱికొన్నిటికి ఆరంభార్థమందును అనుప్రయుక్తమగుచున్నది. విరియఁబాఱు, తెల్లవాఱు, పండఁబాఱు మొ.)

పాఱుఁడు, వై. వి = విప్రః చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

పాఱుటక్క, ద్వ. వి. (పాఱుఁడు + అక్క) 1. దాఁపనది: చూ, స్త్రీ; 2. బ్రాహ్మణనిభార్య: చూ, భార్య.

పాఱుటసుర, మి. వి. బ్రహ్మరాక్షసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. (రాక్షసి).

పాఱుటాకులు, దే.వి.బ. మునులు కట్టుకొనెడుఆకులు. య. 1, ఆ. 120.

పాఱుడు, దే. వి: చూ, పఱత.

పాఱుత, దే. వి: చూ, పాఱుటక్క.

పాఱుతెంచు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాఱెంచు.

పాఱునీరు, వా. వి. ప్రవాహజలము: చూ, సలిలము.

పాఱుపోఁగు, దే. వి. దూరదూరముగా పోయు సూలిపోఁగు: చూ, సూత్రము. 1.

పాఱులకెకిమీఁదు, వా. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1.

పాఱువాఁడు, దే. వి: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1. భార. అర. 4, ఆ. 342.

పాఱువేఁట, దే. వి. దేవోత్సవము: చూ, సంబరము.

పాల, దే. వి. 1: చూ, సుమంగళి*; వై. వి. 2: చూ, పాలగుమ్మ; 3. = పాటలః చూ, వర్ణము. 6; 4. = పాటల. కలిగొట్టు *: చూ, స్థాలి. 2; విణ. 5. శ్వేతము: చూ, వర్ణము. 6. (ఇది పాలుధాతుకృదంతము).

పాలంక్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పాలుక్య. కుందురువు: చూ రాజావర్తము.

పాలకడల్లుఁడు, ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

పాలకడలి, ద్వ. వి. క్షీరాబ్ధి: చూ, సముద్రము.

పాలకడలివెన్న, ద్వ. వి: చూ, హిమాంశువు.

పాలకన్నులు, దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

పాలకము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఏనుఁగు పిత్తజ్వరము: చూ, హస్తి; 2: చూ, త్రిదోషజము; 3: చూ, రక్షణము.

పాలకాకి, వా. వి. 1. తెల్లకాకి: చూ, వాయసము. 1; 2. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.

పాలకాయ, దే. వి: చూ, భక్ష్యము.

పాలకావడిచుక్కలు, వా. వి. బ: చూ, గొల్లకావడి చుక్కలు.

పాలకి, వై. వి. = పల్యంకికా. (రూ-పాలకీ-పల్లకి-పల్లకీ-పల్లక్కి-పాల్కి.) నై. 7, ఆ. 145: చూ, సవారి.

పాలకీ, వై. వి. =: చూ, రూ-పాలకి.

పాలకీబొంగుచుక్క, ద్వ. వి. మఘ చూ, రిక్క. 1.

పాలకుండ, వై. వి. పాలుకాచెడు కడవ: చూ, భాండము. 3.

పాలకుప్ప, ద్వ. వి. పయోరాశి: చూ, స్తన్యము.

పాలకూర, వై. వి: చూ, సుమంగళ*.
పాలకొడిస, ద్వ. వి: చూ, వత్సకము*.
పాలకొయ్య, దే. వి: చూ, యూపము. 1.
పాలగచ్చు, దే. వి: చూ, సమాలంభము.
పాలగరువు, ద్వ. వి. మీఁద యిసుకగల జాతిపాలునేల: చూ, భూమి. 1.
పాలగార, దే. వి: చూ, పాలగచ్చు.
పాలగుంజ, ద్వ. వి: చూ. పాలకొయ్య.
పాలగుమ్మ, దే. వి: చూ, పాలపిట్ట.
పాలగుమ్మడు, వై. వి. నల్ల నేలగుమ్మడు*(ఇక్కడ వ్యతిరేక లక్షణ): చూ, సర్వతోభద్ర.
పాలగొలిమిడి, ద్వ. వి. పయస్విని*: చూ, మొగబిర.
పాలఘ్నము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పలఘ్నము*.
పాలచెంబు, వై. వి. పాలుపితికెడుచెంబు: చూ, పాత్రము. 6.
పాలచేఁప, దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
పాలచేరులు, ద్వ. వి. బ. రూ-పాలచేర్లు. గజ్జనరము. స్వా, 4, అ. 42. : చూ, సిర. 1.
పాలచేర్లు,—వై.—ఉ, రా, 7, అ. 413.
పాలచొఱ, దే. వి. తెల్లనిచొఱ: చూ, మత్స్యము. 1.
పాలడ, ద్వ. వి. (పాలు + అడఁగు): చూ, పారడ.
పాలతప్పెల, వా. వి: చూ, పాత్రము. 6.
పాలతుత్తము, ద్వ. వి: చూ, ఖర్పరి.
పాలటేఁకు దే. వి. రూ-పాలతేఁకు, గృహద్రుమము*: చూ, శాకోటము.
పాలతేఁకు, దే. వి: చూ, రూ-పాలటేఁకు.*
పాలనము, సం. వి. అ. న: చూ, రక్షణము(ఆ. స్త్రీ. అగును).
పాలనేలగుమ్మడు, వా. వి: చూ పాలగుమ్మడు*.
పాలపండ్లు, ద్వ. వి. బ. పుట్టుదంతములు: చూ, హాసువు.
పాలపాపఁడు, ద్వ. వి: చూ, శిశువు.
పాలపిట్ట, వై. వి. పాల, పాలగుమ్మ. (సం. ప).-కికి-కీకి, కికిదివి-కికీదివి-కికీదీవి-కికీదివము-కికీదివి కూటకము, క్షీరము, చాషము-చాసము, చిత్రవాలము, దివి: (చూ, శకుంతి).
పాలపూస, దే. వి. తెల్లనిగాజుపూస: చూ, పూస.
పాలబుగ్గలు, ద్వ. వి. బ: చూ, లెంప. 2.
పాలమడ్డి, వా. వి: చూ, సరళద్రవము.
పాలమన్ను, ద్వ. వి: చూ, భూమి. 1.
పాలమీఁగడలు, వా. వి. బ. 1: చూ, భక్ష్యము; 2: చూ, ధాన్యము.
పాలము, సం. వి. అ. పుం. 1. కొయ్యపడిగము: చూ, పాత్రము. 6; 2. మడ్డు: చూ, లోహము. 1.
పాలముంచెదరో నీటముంచెదరో, జా. మేలుచేసెదరో కీడు చేసెదరో "సీ.నీటను ముంచెదో పాలముంచెదవో యీబాల వింక". (శశిరేఖానాటకము)
పాలమున్నీటి కూఁతురు, ద్వ. వి: చూ: లక్ష్మి. 1.
పాలమున్నీటియల్లుఁడు, ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.
పాలమున్నీరు, ద్వ. వి. క్షీరాబ్ధి: చూ, సముద్రము.
పాలఱాయి, వా. వి. తెల్లఱాయి: చూ, రత్నములు.
పాలలము, సం. వి. అ. న. = పాలసు: చూ, పలలము. 1.
పాలవన్నె, వా. వి. పయ్య: చూ, వర్ణము. 6.
పాలవల్లి, వా. మి. వి. దేవునిపీఠమునకు మీఁదుగా వ్రేలాడఁ గట్టెడు పాల లత.
పాలవాఁగు, వై. వి: చూ, పాలమున్నీరు.
పాలవాహనిక, అం: చూ, అంతరభాషలు.
పాలవిఱుగుడు, ద్వ. వి. కూసు: చూ, స్తన్యము.
పాలవెల్లి, ద్వ. వి: చూ, పాలమున్నీరు; వా. 2: చూ, రూ-పాలవల్లి.
పాలసంద్రము, వై. వి: చూ, పాలవెల్లి.
పాలసత్రాళ్లు, ద్వ. వి. బ. రూ-పాలాసత్రాళ్లు. గుఱ్ఱముకాళ్ల గట్టెడుత్రాళ్లు: చూ, సూత్రము. 1.
పాలసుఁడు, వై. విణ. = బాలిశః. 1 చూ, హంవీరుఁడు; 2: చూ, స్తబ్ధుఁడు. ఉ, రా. 7, అ. 484; 3: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. అచ్చ. బాల, కాం. 159; 4. = పలాశః: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
పాలసున్నము, ద్వ. వి: చూ, పాలగచ్చు.
పాలసురాలు, మి. వి. 1. దుష్టస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 2. మూర్ఖురాలు: చూ, స్త్రీ.
పాలాడు, దే. స. క్రి. ఖండించు. స్వా. 4, అ. 50: చూ, సెలగు.
పాలానుగు, ద్వ. వి. దుగ్ధతుంబి*: చూ, సొఱ.
పాలారుచు, దే. స. క్రి. రూ-పాలార్చు. భాగ. 3, స్కం° 670: చూ, వివరించు. 3.
పాలార్చు.—వై.—
పాలావు, ద్వ. వి: చూ, పాడియావు.
పాలాశదలము, అం (త్వరితగతి) ఒకానొకవృత్తము. "న-న న-న-న-గగములు. 11 యతి. 17వ ఛందస్సు": చూ, వృత్తము. 1.
పాలాశము, సం. వి, విణ: చూ, రూ-పలాశము.
పాలాసత్రాళ్లు, ద్వ. వి. బ: చూ, రూ-పాలసత్రాళ్లు.
పాలాస్త్రి, వా. వి: చూ, రూ-పలాస్త్రి.
పాలించు, సం. స. క్రి: చూ, రక్షించు.
పాలిండ్లు, ద్వ. వి. బ. స్త్రీ స్తనములు: చూ, స్తనము.
పాలింది, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పాలిని.*
పాలిందితము, సం. వి. అ. పుం, న: అశ్మంతకము, అశ్మంతము, కుశలి*.
పాలిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. = పాలియ: చూ, జాజాలపాలిక; అం. 2: చూ, సుషిరవాద్యములు: వై. వి. (1). = పాలికా: చూ, పాలిక. 1.
పాలికాఁపు, దే. విణ. (రూ-పాలిచుట్టము, పాలివాఁడు, పాలేరు, పాలేరువాఁడు. ఇవి రూపాంతరములని కొందఱు) 1. భాగస్థుఁడు: చూ, సగంధుఁడు; వా. 2. రైతుయొక్క పొలములో చాకిరిచేయుబంటు; 3. మేఁడిపాలికిదున్నెడు మడకవాఁడు: చూ, వ్యవసాయి.
పాలిచుట్టము,—వై.—

పాలితము, సం. వి. అ.పుం. 1. పెద్దచేకు*: చూ, శాకోటము; విణ. 2: చూ, రక్షితము; 3. పెంచుకొనఁబడినది: చూ, వర్ధితము. 1.

పాలిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నల్లతెగడ*: చూ సర్వానుభూతి; విణ 2. పాలించునది: చూ, రక్షితము.

పాలియ, వై. వి. =: చూ, పాలిక. (1). 1.

పాలియము, వై. వి. = పాళికా. రూ-పాలెము. ఊరుదరిపల్లె: చూ, సీమ. 1. (దేశము.)

పాలివాఁడు, దే. విణ: చూ, పాలికాఁపు.

పాలు, వై. వి. 1. = పయస్సు: చూ, స్తన్యము (పాలకును తద్విశేషములకును: "చూ, స్తన్యము"); 2. మఱ్ఱిలోనగు చెట్లరసము:చూ, స్తన్యము; దే. వి. 3. భాగము: చూ, పంపకము. 2; 4: చూ, వంతు. 5; 5: చూ, వశము. 1; 6: చూ, సమీపము. 1; బ. 7. రూ-ప్రాలు: చూ, బియ్యము; 8: చూ, నేసఁబ్రాలు; అ.క్రి. 9: చూ,వెల్లఁబాఱు.

పాలుక్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పాలంక్య.

పాలుగొను, దే. స. క్రి. రూ-పాల్గొను: చూ, సంవిభాగించు:

పాలుఁడు, వై. వి. = పాండు: చూ, పాండువు.

పాలు నీరును వెలిఁజేయుపక్కి, వా. వి: చూ, హంస.

పాలుపడు, ద్వ. అ. క్రి. రూ-పాల్పడు. 1: చూ, లోఁబడు; 2: చూ, సమకట్టు. 2. నై. 4, ఆ. 26.

పాలుపుచ్చు, దే. ప్రే. (పాలుపోఁజేయు) 1: చూ, పాలుగొను; 2. నిర్ణయించు: చూ, సృజించు.

పాలుపోవు, దే, అ. క్రి. 1: చూ, విభక్తమగు; 2: ఏరుపడు-ఏర్పడు అచ్చుపడు, (మి.ప.) నిర్ణయింపఁబడు;3. తోఁచు: చూ, స్ఫురించు.

పాలుబాన, దే. వి. ఉభయరాశియైన అంబారములో కాఁపు వానికి చేరవలసిన వర్తనధాన్యము: చూ, స్తంబకరి. 1-౧౦. (ధాన్యము).

పాలుమాలిక, దే. వి. (రూ-పాల్మాలిక-ప్రాలుమాలిక-ప్రాల్మాలిక): చూ, విలంబము. 1.

పాలుమాలు, దే. అ. క్రి. (రూ-పాల్మాలు - ప్రాలుమాలు-ప్రాల్మాలు) బద్ధకించు: చూ, వివరించు. 3.

పాలువెట్టు, దే. స.క్రి. చూ, పాలుపుచ్చు-1—2.

పాలెగాఁడు, వా. వి. చిన్నజమీదారుఁడు: గుత్తగాఁడు, ఇజారాదారు-ఇజారాదారుఁడు, మొఖాసాదారు: చూ, రాజు. 1.

పాలెము, వై. వి. =: చూ, రూ-పాలియము.

పాలెలు, దే. వి. బ. బిల్లలమొలత్రాటియందలి వెండి బంగారముల బిల్లలు. భో. 4, ఆ. 60: చూ,భూషణము. 2.

పాలేరు, దే. వి. 1. మేఁడిపాలికి దున్నెడుమడక: చూ, లాంగలము; విణ. 2: చూ, పాలికాఁపు.

పాలేరువాఁడు, దే. విణ : చూ, పాలికాఁపు.

పాలేఱు, ద్వ. వి. 1: చూ, పాలమున్నీరు; 2. క్షీరనది. పర. 4, ఆ. 233: చూ హ్రాదిని. (నది).

పాలొల్లనిపిల్లియున్నదా,లో. "పాలొల్లనిపిల్లిగలదెపరికింపంగన్." (కుచేలోపాఖ్యానము).

పాల్కడలి, ద్వ. వి: చూ, రూ-పాలకడలి.

పాల్కడలికాన్పు, ద్వ. వి. కామధేనువు: చూ, ధేనువు.

పాల్కడలిపట్టి, ద్వ. వి: చూ, పాలకడలివెన్న.

పాల్కి, వై. వి. = : చూ, రూ-పాలకి.

పాల్కొను, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పాలుగొను.

పాల్పడు, దే. అ.క్రి: చూ, రూ-పాలుపడు. రామా 2, ఆ. 32.

పాల్మాలిక, దే. వి: చూ, రూ-పాలుమాలిక.

పాల్మాలు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాలుమాలు.

పావ, వై. వి. = పాదుకా: చూ, సమ్మాళిగలు.

పావంచ, ద్వ. వి. 1. మెట్టు: చూ, సోపానము; 2. (చెఱువు లోనగువానియందలి) మెట్టు: చూ, సోపానము; 3. (గుమ్మము లోనగువానియందలి) చీడి: చూ, సోపానము; 4. (మేడ కొండ లోనగువానియందలి) మెట్టు: చూ, సోపానము.

పావకము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వహ్నిసంజ్ఞకము*; 2. జీడి*: చూ, భల్లాతకి; 3. నెల్లి*: చూ, శ్రీపర్ణము. 1.

పావకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, సూర్యుఁడు; 3. మంచి నడవడి కలవాఁడు: చూ, శుద్ధుఁడు.

పావకోడు, వై. వి. = పాదుకా (రూ-పావుకోడు-పాఁకోడు) పావ-పాగ-పాగె: చూ, సమ్మాళిగలు. (ద్వయమని శ. ర.)

పావటి, దే. వి: చూ, పావంచ.

పావడ, వై. వి. 1. ధౌతవస్త్రము. కళా. 7, ఆ. 65; ఉ. రా. 6, ఆ. 125: చూ, వస్త్రము; 2. = పావన. ప్రావార. పరికిణీ: చూ, వస్త్రము; 3. బట్ట. ప్రభా. 1, ఆ. 80: చూ, నూడిద.

పావడము, దే. వి. కానుక. విక్ర. 5, ఆ. 115: చూ, నూడిద.

పావనము, సం. వి. అ. న. 1. సాంతపనాదివ్రతము: చూ, కృచ్ఛ్రము. 7; 2: చూ: సలిలము;3. ఆవుపేఁడ: చూ, పిడక; 4: చూ, రుద్రాక్షము. 2; పుం. 5. అందుగుబంకతోఁ జేసిన ధూపద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; 6. పచ్చగుంట గలిజేరు*: చూ, వర్షకేతువు; విణ. 7. పవిత్రము: చూ, శుద్ధము. 3.

పావని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 2. గంగ: చూ, హ్రాదిని (నది); 3. తులసి*: చూ, హరిప్రియ; ఇ. పుం. 4: చూ, భీముఁడు; 5. హనుమంతుఁడు: చూ, వానరము; విణ. 6. పవిత్రురాలు: చూ, స్త్రీ.

పావనుఁడు, సం. విణ: చూ, శుద్ధుఁడు.

పావలా, వై. వి. = : చూ, రూ-పావులా.

పావలి, దే. వి: చూ, విచిల్లిక*.

పావశము, వా. వి: చూ, పక్షి.

పావాడము, దే. వి: చూ, రూ-పవాడము. 1.

పావి, వై. వి. = పాపి. పర. 2, ఆ. 176: చూ, పాపాలముద్ద.

పావిలి, దే. వి: చూ, రూ-పావలి*.

పావు, వై. వి. 1. = పాద. వరహాలో $\frac{1}{4}$ భాగము; 2. = పాదుకా: చూ, సమ్మాళిగలు; వా. 3. నాలుగు సమభాగములలో నొకభాగము.

పావుకోడు, వై. వి. = పాదుకా: చూ, రూ-పావకోడు.

పావురపుపావులు, అం. (పావుపావులు): చూ, పరుపళ్లు.

పావురపుఁబలుకు, ద్వ. వి. రూ - పావురాఁబల్కు-మణితము: చూ, స్వరము. 2.

పావురము, వై. వి. 1. = పారావత. (రూ-పావురాయి-పారువము-పారవము-పార్వము-పారువాయి): చూ: సురటీ; అం. 2: చూ, కూజితములు.

పావురాఁబల్కు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పావురపుఁబలుకు.

పావురాయి. వై. వి. = : చూ, రూ-పావురము.

పావులా, వై. వి. = పాద. రూ-పావలా. (రు 0-4-0) (వా.)

పావుసేరు, వా. వి. 1. సోల, 20 తులముల ఎత్తు; 2. ఆఱుతులముల బంగారము మొదలగునది.

పాశకము, సం. వి. అ. పుం. = పాచిక. రూ-ప్రాసకము. సొగటాలకాయ: చూ, వ్యవహారము. 4.

పాశము, సం. వి. అ. పుం. 1. త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 2. కేశపర్యాయములకు పరమైనచో వానిసమూహము: చూ, సిక 4; 3. కర్ణశబ్దపూర్వక మైనపుడు సుకర్ణము; 4. ఛత్రపూర్వకమైనపుడు కుత్సితఛత్రము; అం. 5. గ్రహములు చరరాసులలో మొదటి మూఁడు పాదములయందున్న పాశము పట్టు ః (చూ, నిగళము, భుజంగము); అం. 6: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

పాశి, సం.వి.న్.పుం. 1: చూ, వరుణుఁడు. 1; 2. యముఁడు: చూ, హరి, 5; 3: చూ, వ్యాధితుఁడు;విణ. 4. పాశధరుఁడు: చూ, సూత్రధారుఁడు. 5.

పాశుపతము, సం. వి. అ. పుం. 1. పశుపతి యధిదైవతముగాఁగల యొక యస్త్రము: చూ, బాణము 1; 2. పశుపతిమతము; 3: చూ, బకపుష్పము*; విణ. 4. పశుపతియందానకలది.

పాశుపాల్యము, అం. గోమహిష్యాదిపోషణవృత్తి: చూ, వైశ్యవృత్తి.

పాశురము, వా. ద్రవిడవేదములోని భాగము: చూ, వేదము.

పాశ్చాత్యము. సం. విణ: చూ, పశ్చిమము.

పాశ్చాత్యుఁడు సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వరుణుఁడు. 1; విణ. 2. పడమటివాఁడు; 3: చూ, వెనుకటివాఁడు. 2; 4: చూ, వెనుకటివాఁడు. 1.

పాశ్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. త్రాళ్లయొక్క-సమూహము: చూ, సూత్రము. 1.

పాషండము, సం. వి. అ. పుం. వేదబాహ్యమతము.

పాషండి, సం. వి న్.పుం. రూ-పాషండుఁడు. వేదబాహ్యుఁడు: చూ, సర్వలింగి.

పాషండుఁడు, సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పాషాణదారుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, జాతిపనివాఁడు.

పాషాణదారణము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వృక్షాదనము. 1.

పాషాణభేది, సం. వి. ఈ స్త్రీ: చూ, పిండిబండదుబ్బు*.

పాషాణము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రత్నము.

పాసంగు, దే. వి. రూ-పాసఁగు శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పాసనము, వై. వి. = : చూ, పాచనము.

పాసిక, వై. వి. = పాశక: చూ, రూ-పాచిక.

పాసియము, వై. వి. = పాయస. రూ-పాసెము: చూ, పాయసము. 1.

పాసెము,—వై.—

పాళ, దే. వి: చూ, పోఁకపొత్తి. స్వా. 3, ఆ. 84.

పాళము, దే వి. 1: చూ, విధము. 1; 2: చూ, సమయము. 1. పా. 4, ఆ 16; వై. వి. 3. = ఫాల. రూ-పాళా. బంగారు లోనగువానికడ్డీ: చూ, శలాక;4. = పార.కొలఁది. పాండు. 4, ఆ. 211: చూ,పరిమితి.

పాళా, వై. వి. = : చూ, రూ-పాళము. 3.

పాళి, సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1. అంచు: చూ, మైజారు; 2. గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 3. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 4. వరుస: చూ, శ్రేణి. 1; 5. చెవితమ్మె: చూ, భూషణము. 2; 6. కొండనెత్తము, స్నువు: చూ, హిమాలయము (పర్వతము); 7. మీసములుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 8. పేను: చూ, యూకము; వై. వి. (1) = పాళికా. జూదమాడెడి పలక, జూదము(అని కొందఱు.)(రూ-పాళియ-పాళె-పాళీ): చూ, వ్యవహారము. 4; (2). = పాళికా: చూ, పాళియము. 1; (3) పాలెలపోఁత: చూ, వ్యవహారము: 4; వా: వి. (4): చూ, రూ-పాళీ .3.

పాళియ, వై. వి. = : చూ, రూ-పాళి. (1).

పాళియము, వై.వి. = పాళికా.1.దండువిడియుచోటు(రూ-పాళె-పాళెము): చూ,శిబిరము; 2. = బలమ్. దండు: చూ, సేన. 1; 3: చూ,రక్షణము;4.పాలెగాని పట్టణము (రూ-పాళెము) పాళెముపట్టు: చూ, సీమ. 1. (దేశము).

పాళీ, వై. వి. రూ-పాళి. 1. = పాళికా: చూ, పాళి (1); 2. = పాళికా: చూ, పాళి (2); దే. వి. 3. వ్రాసెడి ఇనుపకలముయొక్క మొన: రూ-పాళి: వా. 4. పాలి. పాళీని వచ్చెడుజ్వరము: చూ, రోగము. 1.

పాళె, వై. వి. = : చూ, రూ-పాళియ.

పాళెంబుదిగు, ద్వ. అ. క్రి. 1. (దండు) విడియు: చూ, విడియు. 1; ప్రే. 2. పాళెంబుదించు. ఉ. రా. 4, ఆ. 146.

పాళెగాఁడు, ద్వ. వి. (పాళెము + కాఁడు) పాళెముపట్టుదొర అని. 3, ఆ. 9.

పాళెము, వై. వి. = : చూ, రూ-పాళియము (దండువిడియు చోటునకు.-రామా. 7, ఆ. 40; దండునకు,— ఉ, రా. 7, ఆ. 63; చిన్నపట్టణమునకు.— య. 1, ఆ. 87.)

పాళెముపట్టు, ద్వ. వి: చూ, పాళియము. 4.

పి

పింగ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, రోచన; 2: చూ, పార్వతి. 1; 3: చూ, హింగువు. 2; 4: చూ, వృంతము.

పింగటించు, వా. స. క్రి: చూ, పింగళించు.
పింగము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, హ్రీబేరము*; పుం. 2. రూ, పింగళము. గోరోజనమువంటి వన్నె: చూ, వర్ణము.6; విశే. 3. రూ-పింగళము. గోరోజనమువంటి వర్ణము గలది: చూ, వర్ణము. 6.
పింగలి, దే. వి. 1. వెనుకటిది; 2: చూ, వెనుకటివాఁడు. 1-2. నిర్వ. 6, ఆ. 146.
పింగళ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.1. దక్షిణదిక్కునందలి ఆఁడేనుఁగు: చూ, హస్తి; 2. పింగళనాడి: చూ, నాడులు. 3; 3: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు; 4.పింగళయను బోగముది: చూ, వేశ్య; అం. 5: చూ, సంవత్సరములు; 6: చూ, దిగ్గజభార్యలు.
పింగళము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-పింగము. 2; 2: చూ, వానరము; 3: చూ, సర్పము; 4: చూ, ముంగిస; 5: చూ, లిబ్బి 2; విశే. 6: చూ, పింగము. 3.
పింగళాక్షుఁడు సం. వి.అ. పుం: చూ, పచ్చకన్నులవేల్పుసూఁడు.
పింగళి, వా. వి: చూ, పుంజు.
పింగళించు, వా. స. క్రి. మోసమునరాఁబట్టు: పింగటించు, పిక్కిలించు.
పింగళుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. సూర్యునిప్రక్కనుండెడు వారిలో నొకఁడు:(చూ, దండుఁడు, పారిపార్శ్వకుఁడు); 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 3: చూ, శివుఁడు.
పింగాక్షుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.
పింగాణి, దే. వి. పింగాణిమట్టిగిన్నె: చూ, భాండము. 3.
పింగాణిచిప్ప, వా. వి. — వై. —
పింగు, వా. వి: చూ, సొమ్ము.
పించియము, వై. వి. = పింఛమ్. (రూ-పించెము-పించము-పీఁచము-పెంచము) 1. నెమలిపురి. పాండు. 1, ఆ. 213: చూ, శిఖండము; 2. నెమలిపురికన్ను: కన్ను. (సం. ప).- చంద్రకము.
పించెము, వై. వి. = — వై. —
పించ, వా. వి. బలము: చూ, శక్తి. 1.
పించను, వా. వి. అధికారాంతమునందు అధికారు లొసంగు నెల బత్తెము.
పించమడపు, వా. వి: చూ, హింస. 1.
పించము, వై. వి. రూ-పీఁచము = పింఛ. 1: చూ, హోమిక; 2: చూ, హుంకారము; 3. = పింఛ; రూ-పించియము,
పించు, వా. వి. బోఁకి. చూ, శల్యము. 1.
పించుమన్నిగొను, వా. స. క్రి: చూ, సంహరించు.
పింఛము, సం. వి. అ. న. = : చూ, పించియము; 2. = పింఛ. బాణపుఁగొన: చూ, బాణము. 1; 3. శ్రీకృష్ణుని శిరోభూషణము: చూ, భూషణము. 2.
పింజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దూది: చూ, సముద్రాంత. 3; 2. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6.
పింజనము, సం. వి. అ. న. దూదేకువిల్లు: చూ, బాణము. 1.
పింజము, సం. వి. అ. న. 1. = పించ, బలము: చూ, శక్తి. 1; 2: చూ, హింస. 1; విశే. 3. కలఁతపాటినది: చూ, వ్యాకులము.
పింజరము, సం. వి. అ. న. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 2: చూ, హరిదళము; పుం. 3. ఎఱుపుమించిన పసుపు రంగు: చూ, వర్ణము. 6; 4. తామ్రము: చూ, లోహము. 1; విశే. 5.ఎఱుపుమించిన పసుపురంగుగలది: చూ, వర్ణము. 6; 6: చూ, పింజము. 3.
పింజలము, సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలి కలఁతపాటిన సేన లోనగునది: చూ, సేన. 1.
పింజలి, అం: చూ, హిందోళజభాషలు.
పింజించు, దే. స.క్రి. 1. పింజెపోయు;2. నీళ్లచిలుకరిలఁజిమ్ము. భాగ. 8, స్కం. 47: చూ, ప్రోక్షించు.
పింజిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నూలిచుట్ట: చూ, సూత్రము. 1.
పింజూషము, సం. వి. అ. పుం. చూ, శమలము.
పింజె, దే. వి. 1. ముందుఁజెక్కుకొనెడివస్త్రపుకుచ్చె. స్వా. 3, ఆ. 71: చూ, వళి. 2; 2. వెనుకకుఁజెక్కుకొనెడి దోవతి కొంగు. ఉ, రా. 6, ఆ.361: చూ, వళి. 2; 3. కచ్ఛభేదము: చూ, వళి. 2; బ. 4. కుచ్చిళ్లు: చూ, వళి. 2.
పింఛ, వై. వి. = పింఛ. 1: చూ, పింఛము. 2; 2: చూ, పింజనము.
పింజకాడ, ద్వ. వి: చూ, పింజ. 1.
పింజనఁగ్రోవి, దే. వి. చిమ్మనగ్రోవి. జై. 2, ఆ, 69: చూ, శృంగము. 3.
పింజపింజఁగఱచుట,జా.ఒకదాని వెనుక నొకటిపోవుట (పింజ = బాణముయొక్క వెనుకభాగము.) "పింజపింజగఱచుకొని పాఱుతూపు లొక్కటియవోలె." (కళాపూర్ణోదయము.)
పింజారి, ద్వ. వి. రూ-పెంజారి. 1. దూదేకులవాఁడు: చూ, రూ-పెంజారి; వా. 2. తుచ్ఛుఁడు; చూ, వ్యాధుఁడు 2; 3. తుచ్ఛస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.
పింఠ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = పేఁట. అంగళ్లవాడ (అనికొందఱు): చూ, సదనము. 1.
పిండకము, సం. వి. అ. న. 1. చిల్లమడ్డి: చూ, సల్లకి (రాజార్హము); 2: చూ, భూతము.
పిండఖర్జూర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అచ్ఛపిండ*.
పిండపాదము, సం. వి. అ. పుం: చూ, హస్తి.
పిండపుష్పము, సం. వి. అ. న.1. మెట్లనూయి: చూ, సరస్సు. 1; 2. అశోకపుఁబువ్వు : చూ, హేమపుష్పము; 3. దాసనపుఁబువ్వు: చూ, హయజీవనమారకము.
పిండఫల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేఁదుసొఱ*: చూ, సొఱ.
పిండము, సం. వి. అ. న. 1. బ్రదుకుఁదెరువు: చూ, వృత్తి. 2; 2. ఇనుము: చూ, లోహము. 1; పుం. 3. = పిండలి. అన్నపుపిడుచముద్ద: చూ, సాదము. (1); 4. పితృదేవతల కిచ్చెడు అన్నములోనగువానిముద్ద: చూ, సాదము. (1); 5. గర్భము: చూ, భ్రూణము. 1; 6: చూ, శరీరము; 7. శరీరమునందు ఏకదేశము: చూ, శరీరము; 8. గృహమునందు ఏకదేశము: చూ, సదనము. 1; 9. చెండు: చూ, సరి.

3; 10. గజకుంభము: చూ, హస్తి; 11.బోళము: చూ, సౌర భము, 3; 12. బలము: చూ, శక్తి. 1; 13: చూ, సమూహము; 14. దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2; 15: చూ, రూ-పిండకము. 1; 16. దానసము*: హయజీవనమారకము.

పిండలి, వై. వి. = పిండ: చూ, పిండము. 3. ఉ, హరి. 4, ఆ. 229.

పిండాంశుకము, సం. వి. అ. న: చూ, తృణము. 1.

పిండాకూడు, వా. మి. వి: చూ, పిండము. 4. (దీనిని ఒకానొక తిట్టునం దుపయోగించెదరు) (ఇట్లు పిండాకుడు.)

పిండాభ్రము, సం. వి. అ. న. వానతూర: చూ, వాన. 1.

పిండాలువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. చారకంద*: చూ, సూరణము; 2: చూ, పిండాంశుకము*.

పిండి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = పిండు: చూ, సమూహము; 2. ఒకానొక ఈఁదు*: చూ, హింతాలము; 3. మంగ*: చూ, శ్వసనము; 4: చూ, సౌఅ*; వై. వి. (1). = పిష్టము. బియ్యము లోనగువానిపొడి; చూ, సాదము. (1). (ఉడికిన పిండినిగూడ పిండి అని వాడెదరు.)

పిండిక, సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1: చూ, నాభి. 4; 2: చూ, పిండకము. 1.

పిండికూడు, ద్వ. వి. సంకటి : చూ, సాదము. (1).

పిండికూర, వై. వి. పిండిబొద్దికూర*. కై 4, ఆ. 96.

పిండికొండ, వై. వి. నగభేది*: కొండపిండి.

పిండితము, సం. విణ. 1. దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2; 2. గుణింపఁబడినది: చూ, హెచ్చవేఁత; 3. ఎంచఁబడినది: చూ, సంఖ్యేయము; 4. చేర్పఁబడినది: చూ, మట్టసము.

పిండిదొండ, వై. వి: చూ, రక్తఫల*.

పిండిపీఁచు, వా. వి: చూ, సంవాహనము 1.

పిండిపోఁక, వై వి. చిమిడిన అన్నపుముద్ద: చూ, సాదము. (1). (లగడపిండమందురు).

పిండిబంక, వా. వి: చూ, పిండిబండదుబ్బు*.

పిండిబండదుబ్బు, వా. వి. పిండిబండ. (సం.-ప).—అశ్మగర్భజము అశ్మఘ్నము, అశ్మభేది, పాషాణభేది.:(చూ, వృక్షము)*.

పిండిబొద్దికూర, వా. వి: చూ, పిండికూర*.

పిండిమిరియము, వై. వి: చూ, భక్ష్యము.

పిండిలము, సం. వి. అ, పుం: చూ, వంతెన.

పిండివంట, ద్వ. వి. 1. అప్పము: చూ, భక్ష్యము; 2. చక్కిలము: చూ, భక్ష్యము; వా. బ. 3. పిండితో తయారైన రొట్టె మొదలగునవి.

పిండివడియము, వై. వి: చూ, భక్ష్యము.

పిండివంటవాఁడు, వా. వి: చూ, అపూపకుఁడు.

పిండీకృతము, సం. విణ. ముద్దగాఁ జేయఁబడినది.

పిండీతకము. సం. వి. అ. పుం. 1. మంగ*: చూ, శ్వసనము; 2: చూ, మరువము*.

పిండీతగర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కఫవర్ధనము*.

పిండు, సం. వి. అ. పుం. 1. చెండు (తెనుఁగున ఉత్వము) భార. ఆది. 5, ఆ. 209: చూ, సరి. 3; వై. వి. (1). = బృంద: చూ, పిండి. 1; దే. స. క్రి. (2). పాలుపిండు: చూ, పిదుకు; (3). రసము పిండు: పిడుచు; (4). (తడిసిన బట్ట) పిండు: పిడుచు.

పిండుగట్టు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, సంతనకట్టు. భార, అర. 3, ఆ. 13.

పింద, దే. వి. (రూ-పిందియ-పిందె): చూ, కలాటువు. 2.

పిందియ, దే. వి. రూ-పిందె. 1.—వై.—వసు. 1, ఆ. 135; 2. రత్నాలపోఁగులు లోనగువానియందు జవచుట్టు నేర్పఱచెడు తదవయవము.

పిందె,—వై.—

పింపిణీ, దే. వి. స్త్రీ వేణీవిశేషము: చూ, వేణి. 2.

పింపిసలాడు, దే. అ. క్రి. 1. బాలికలు పెదవిమీఁదుగా నొక విధమైనధ్వని కలిగించుచు నర్తించు. రుక్మి. 1, ఆ. 86: చూ, మలపుగొను; 2. నర్తించు: చూ, మలపుగొను.

పింపిసలు, దే. వి. బ: చూ, పింపిళ్లు.

పింపిళులు, దే. వి. బ: చూ, రూ-పింపిళ్లు.

పింపిళ్లాడు, దే. అ. క్రి: చూ, పింపిసలాడు.

పింపిళ్ళు, దే. వి. బ. 1: చూ, బాలికాక్రీడ; వా. 2 : చూ, సన్నాహము; 3: చూ, లంపు; 4: చూ, హణిగలు.

పింపిళ్ళుగూయు, దే. అ. క్రి. (పింపిళ్లు + గునియు): చూ, పింపిసలాడు, (1 వ యర్థమునకు.— హరి. పూ. 7. ఆ. 160; 2 వ యర్థమునకు.— య, 3, ఆ. 56; కళా. 6, ఆ. 6.)

పికపికలు, దే. విణ. బ: చూ, వికావికలు. నిర్వ. 6, ఆ 148.

పికము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సాఁకుడుపులుగు.

పికరు, వా. వి. జాడ: చూ, సూచన. 1.

పికవర్ధనము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వాయసము.

పికిలి, దే. వి. రూ-పిక్కిలి: చూ, పిగిలిపిట్ట.

పికిలిపువ్వు, ద్వ. వి. పికిలిపిట్టతోఁకక్రిందిపువ్వు.

పికులు, వా. అ. క్రి. చినుపు: చూ, విదారించు.

పిక్క, వై. వి. 1. = పిండికా: చిఱుతొడ-చిఱుఁదొడ, జంగ. (సం. ప).—జంఘ, టంక, ప్రసృత. తద్వి —౧. అగ్రజంఘ: (చూ, హజ్జ); 2. = స్ఫిక్కా*: చూ, రాజార్హము; వా. 3. గింజ. "జీడిపిక్క" "పనసపిక్క": చూ, విత్తనము.

పిక్కటిలు, దే. అ. క్రి. రూ-పిక్కటిల్లు. 1: చూ, వర్ధిల్లు; 2: చూ, వ్యాపించు; 3: చూ, పికులు. ఉ, రా. 6, ఆ. 45; 4: చూ, మెండుకొను. నిర్వ. 10, ఆ. 10. 5: చూ, సందడించు.

పిక్కటిల్లు, దే. అ. క్రి. — వై. — (సందడించుటకు.—భాగ. 6, స్కం. 221; వ్యాపించుటకు. — ప్రభా. 1, ఆ. 68.)

పిక్కపాళము, వా. మి. వి: చూ, సొంటిపిక్క.

పిక్కలు, అం. 1. దీనికి ఉపమానములు.— మొనఖలు, కాహళములు, వరిపొట్టలు, అంబులఁపొదులు, అపుతోఁక; అం. 2: చూ, నఖశతస్థానములు.

పికొ్కరు, ద్వ. వి. (పిదప + కారు) దాళవా-దాళువా-దాళ్వా: చూ, రెండవపంట.

పిక్కిలి, దే. వి. 1: చూ, రూ-పికిలి. జై. 1, ఆ. 45; వా 2, అబద్ధము. "పిక్కిలిఆట": చూ, పిలఫము.

పిక్కిలించు, వా. స. క్రి: చూ, పింగళించు.

పిక్కు, దే. వి. 1. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 2: చూ, వంచనము; 3: చూ, మర్మము; 4. క్రొత్తబట్టమడతలోనున్న తక్కువచెంగు: చూ, వళి. 2; దే. స. క్రి. 5: చూ, వంచించు; అ. క్రి. 6: చూ, వెనుదీయు.

పిక్కుమెకము, వా. వి. నక్క: చూ, సృగాలము.

పిగిలి, వా. వి: చూ, రూ-పికిలి.

పిగిలికుచ్చు, వా. వి. పిగిలిపిట్టయొక్క పృష్ఠభాగమందలి తూలిక.

పిగిలిపిట్ట, వా. వి. పికిలి-పిక్కిలి-పిగిలి-పీలి; తద్వి.-తురకపికిలి; పట్టుజీనువు: (చూ, శకుంతి.)

పిగులు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పికులు.

పిచండము, సం. వి. అ. పుం. 1. కడుపు: చూ, భ్రూణము. 1; 2. పశువు: చూ, శయ్య. 1.

పిచండిలుఁడు, సం. విణ: చూ, బొజ్జవాఁడు.

పిచిండము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పిచండము. 1; 2. మృగములవీఁపు: చూ, వీఁపు.

పిచికారి, వా. వి. సూదితో మందు ఎక్కించుట.

పిచుతూలము, సం. వి. అ. న: చూ, పిచువు. 1.

పిచుమందము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వేము*.

పిచుమర్దము, — పై. —

పిచులము, సం. వి. అ. పుం. 1. నీరుకాకి: చూ, వాయసము. 1; 2. గన్నేరు*: చూ, హయమారకము; 3. పక్కె*: చూ, శాఖోట.

పిచువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. దూది: చూ, సముద్రాంత. 3; 2. కుష్ఠభేదము: చూ, విపాదిక; 3. మాడ: చూ, హిరణ్యము. 2: 4: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పిచ్చటము, సం. వి. అ. న. 1. తగరము: చూ, లోహము. 1; 2; సత్తు: చూ, లోహము. 1; పుం. 3. కంటితెవులు: చూ, హర్షణము.

పిచ్చి, వై. వి. = పిత్తమ్: చూ, పిచ్చ.

పిచ్చిక, దే. వి: చూ, రూ-పిచ్చుక.

పిచ్చికకుంటు, దే. వి. (రూ-పిచ్చికుంటు - పిచ్చుకకుంటు-పిచ్చకుంటు). 1. అనూరుఁడు: చూ, సూరసూతుఁడు; విణ. 2. కాళ్లులేనివాఁడు: చూ, సూరసూతుఁడు.

పిచ్చికుంటు,-పై. — (అనూరునకు. — నై. 8, ఆ. 13.)

పిచ్చితనము, వా. వి: చూ, పిచ్చ. 1.

పిచ్చిలు, దే. అ. క్రి. రూ-పిచ్చిల్లు: చూ, బుగులుకొను.

పిచ్చిల్లు, —పై. —

పిచ్చివాఁడు, ద్వ. విణ: చూ, వెఱ్ఱివాఁడు. (పిచ్చవాఁడు అనియు.)

పిచ్చ, వై. వి. 1. = పిత్త. మతిభ్రమ: చూ, వెఱ్ఱి. 1; వా. 2: చూ, వృషణము; విణ. 3: చూ, హీనము. 1. రామా. 7, ఆ. 259.

పిచ్చకుంచము, వా. వి. కొలతతగ్గడు కుంచము.

పిచ్చపట్టు, దే. వి. 1. లుబ్ధత్వము: చూ, లోభము; వా. 2. వీడనిపట్టుదల.

పిచ్చపెసర, దే. వి. ఒకరకము పెసర*: చూ, పెసర.

పిచ్చలించు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, సందడించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 181; 2. భయపడు. అచ్చ. యు, కాం. 170: చూ, స్రుక్కు. 6; స. క్రి. 3: చూ, ప్రశంసించు. భార. విరా. 3, ఆ. 205.

పిచ్చు, దే. వి. రూ-పిచ్చె. 1. చింతవిత్తు: చూ, విత్తనము: వై. వి. రూ-పిచ్చె; 2. = పిత్త. జంతువుల కడుపులోని పిత్తకోశము; వా. 3: చూ, వృషణము; 4: చూ, పిచ్చ. 1.

పిచ్చుక, దే. వి: రూ-పిచ్చిక, ఊరఁబిచ్చిక, పిట్ట. (సం. ప). — ఆటకము, కలవింకము, కలానువా(నా)ది, కలావికలము, కాలకంఠము, కాలానునాది, కులింగకము-కులింగము, గృహనీడము, గృహబలిభుక్కు, చటకము-చటాకము, చిత్రపృష్ఠము, నీలకంఠము, వృషాయణము; తద్విశేషములు.- ౧. అడవిపిచ్చుకకు. — (స. ప). — కుళింగము; ౨. ఆఁడు ఊరఁబిచ్చుకకు. — (సం. ప). — అకృష్ణిక, కుమారి, చటక-చటకక, చటకోత్తమ; ౩. ఆఁడుపిచ్చుకపిల్లకు. —(సం. ప). —చటక; ౪. నల్లపిచ్చుకకు. —నల్లపిచ్చుక. (సం. ప.)— కుమారి, కృష్ణిక, గాంధారరాజము, దుర్గ, పోతకి, శకుని; ౫. బంగరుపిచ్చికకు. —పచ్చతలపిచ్చుక, బంగారుపిచ్చుక. (సం. ప). – కలికారము, కావృకము, నీలకంఠము, పీతమస్తకము, పీతముండము; ౬. మగపిచ్చుకపిల్లకు.- (సం. ప). — చాటకైరము; ౭. మందపిచ్చుకకు. — ఉవ్వ, ఉవ్వపిట్ట, కాటుకపిట్ట, కురవకపులుగు, మందపిచ్చుక, రువ్వపులుఁగు-ఉువ్వపులుఁగు. (సం. ప). — కణాటీనము-కణాటీరకము-కాకచ్ఛదము, కాకచ్ఛది, కృష్ణము, ఖంజఖేటము, ఖంజఖేలము, ఖంజనము, ఖంజరీటము, గూఢనీడము, గోలత్తిక, చంచలము, చరటము, తండకము; ౮. ఆఁడు కాటుకపిట్టకు.- (సం. ప). —ఖంజరీటి; ౯. నల్లనికడుపుగల మందపిచ్చుకకు.--(సం.ప). —కృష్ణము. (మిగతవానికి: "చూ, శకుంతి"); వా.10. పిచ్చుక అను పక్షిపేరు ఇంటిపేరుగాఁ గలవారు పిచ్చుకవారు. (ఇట్లు కాకివారు, పిట్టవారు, చిలుకవారు మొ॥)

పిచ్చుకకాలు, దే. వి. పర్పట మను తృణము*: (చూ, హరితతృణము. 1.)

పిచ్చుకకుంటిది, వా. వి. కుంటిది. (అప్ర.)

పిచ్చుకకుంటు, దే. వి, విణ: చూ, రూ-పిచ్చికకుంటు (అనూరునకు. — కాశీ. 1, ఆ. 126.)

పిచ్చుకపైబ్రహ్మాస్త్రము, జా. కొద్దివానిమీఁద విస్తారప్రయత్నము చేయుట. "పిచ్చుకపైబ్రహ్మాస్త్రమన్నటుల" (ధర్మజరాజసూయ).

పిచ్చుకగూఁడు. వా. వి: చూ, గూఁడు. 1.

పిచ్చుకుంటు, దే. వి, విణ: చూ, రూ-పిచ్చుకకుంటు. (అనూరునకు—ఉ, రా. 1, అ. 17.)

పిచ్చుగుంటివాఁడు, దే. వి. 1. కమ్మవారిని అడిగికొని జీవించువాఁడు: చూ, యాచకుఁడు; 2: చూ, యాచకుఁడు.

పిచ్చుగుంటుమీఁద భాగీరథి ప్రవేశించినట్లు, లో. పిచ్చుకపై బ్రహ్మాస్త్రమువంటిది. (సారం. 3, అ. 175.)

పిచ్చె, దే. వై. వి: చూ, రూ-పిచ్చు.

పిచ్చెత్తు వా. అ. క్రి: చూ, వెఱ్ఱెత్తు.

పిచ్ఛ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అరఁటి*: చూ, రంభ. 2; 2: చూ, ప్రత్యాకారము; 3. గుఱ్ఱపుకాలిపుండు: చూ, వ్రణము; 4. పోఁక*: చూ, క్రంసి. 1; 5: చూ, సమూహము; 6. పాముయొక్కజొల్లు: చూ, స్యందిని; 7: చూ, శాల్మలీవేష్టనము; 8. వరుస: చూ, శ్రేణి. 1; 9. గంజిమీఁది మీఁగడ: చూ, సాదము. (1).

పిచ్ఛందనము, సం. వి. అ. న. రాజగృహరచన: చూ, సదనము. 1.

పిచ్ఛము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, పించియము; 2: చూ, సిక. 4; పుం. 3: చూ, వాలము. 1.

పిచ్ఛిల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఇరుగుడు*: చూ, శింశుప; 2. బూరుగు*: చూ, శాల్మలి; విణ. 3. పేరినది; 4. మీఁగడ కట్టినది: చూ, విజిలము,

పిటకము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. పుండు, రూ-పీటకము: చూ, వ్రణము; పుం. 2. చిన్నపెట్టె. రూ-పేటకము: చూ, సందుకా; 3. = బుట్టిక. చిన్నగంప: చూ, సజ్జ. 1; 4. = : చూ, పిడుగు.

పిటము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పిటకము. 3.

పిట్ట, వై. వి. 1. = పిత్సన్. పులుఁగు: చూ, పక్షి; 2: చూ, జచ్చుక; 3: చూ, గడ్డ; వా. అం. 4. పిట్టఅనుపక్షిపేరు ఇంటిపేరుగాగలవారు.

పిట్టగూఁడు. ద్వ. వి. పక్షిగృహము: చూ, సదనము. 1.

పిట్టతగవు పిల్లితీర్చెను, లో. "పిట్టతగవుపిల్లితీర్చినట్లా జరఠమార్జాలంబు కాళ్ళతో నారెంటినిఁ జిక్కంబట్టి "(నీతిచంద్రిక-సంధి).

పిట్టపిడుగు, దే. క్రి. విణ. 1. అనివార్యము: చూ, నాలాయము. 2; 2. అధికారము: చూ, రపము. 1.

పిట్టు, వై. వి. = పిష్ట, వానెనపోలె: చూ, సాదము (1).

పిఠరము, సం. వి. అ. న. 1. కవ్వపుకోల: చూ, స్తంభము. 1; 2. ముస్తె*: చూ, హరిత (తృణము. 1.): పుం, న. 3. వంటకుండ: చూ, భాండము. 3; 4: చూ, ఉఖ్యము.

పిడక, వై. వి. = పిష్టక, (దేశ్యమని శ ర.) పేసికి ముద్దగాఁ జేసి తట్టి యెండించిన పేఁడ: రూ-పిడుక, చఱపుఁబిడక. (సం. ప).—ఉత్పలము, ఉపలనాడి, గరిండము, గహరము, గోగణము, గోగ్రంథి, గోహలము-గోహళము, చాణము, ఛగణము, బుసము-బుసము; తద్విశేషములు.— ౧. ఎరిపికి.—రూ-పిడుక, ఎరివి-ఎరువు, గత్త-గత్తము, గొబ్బరము. (సం.ప).—కరీషము-కారీషము, గోగ్రంథి, దోహడము. పాంశువు, శుష్కగోమయము; ౨ ఏరుపిడకకు—రూ-పిడుక, ఏరుపిడక-ఏర్పిడక-ఏఱుపిడక-ఏఱ్పిడక, ఏఱునుగ్గు, నుగ్గు, పరట, వంట. (సం. ప). —కరీషము—కారీషము: ౩. కాలిన పిడక తునుకకు. — కచిక-కచ్చిక; ౪. గోమయమునకు,— పెండ-పేఁడ. (సం. ప).— గోకృతము, గోపురీషము, గోమయము, గోవిట్టు, గోవిష్ఠ, గోకృత్తు, గోహన్నము; ౫. నిప్పుతగిలించిన పిడకలవరుసకు.-తోఁకచిచ్చు. (సం. ప).—ఉపాహితము; ౬. పేఁడకు.—పెండ-పేఁడ. (సం. ప). —గోమయము; (మిగతవానికి: "చూ, శుష్కగోమయము") (శమలము).

పిడకనిప్పు, వా. వి: చూ, వహ్ని. 1.

పిడకమొసలి, వా. వి. రూ-పిడుకమొసలి: చూ, మత్స్యము. 1.

పిడచ, వా. వి. రూ-పిడుచ: చూ, సాదము. (1).

పిడచపాఁత, వా. వి: చూ, అలుకుచుట్ట.

పిడత, వా. వి. రూ పిడుత. 1. మిక్కిలి చిన్నకుండ: చూ, భాండము. 3; 2. చిన్నగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6.

పిడప, వా. వి. పిడిచినబట్ట. చూ, వస్త్రము.

పిడి, దే. వి. 1. రూ-పిడికిలి. గుప్పిలి, గబ్బిలి, ముష్టి: (చూ, హస్తము.) 1; 2. కత్తిలోనగువానిపిడి: గాజాపరుఁజు, జిర, పరుఁజు, నెమ్మలిపరుఁజు-నెమ్మిలిపరుజు. (సం. ప).—తలము, త్సరువు, పరంజము (మిగతవానికి: "చూ, రిష్టి. 2."); 3. ఆఁడుజింక. ఉ, హరి 4, అ. 29; హరి. ఉ. 7, అ. 155: చూ, హరిణము. 1; వా. 4. (నూలులోనగువాని) పిడి, పాగడ: చూ, సూత్రము. 1; 5. శ్రద్ధతో వేదములోనగువానిని వల్లించుట.

పిడికట్టు, దే. వి. రూ-పిడికిటికట్టు: చూ, లస్తకము.

పిడికిటికట్టు, వా. వి.—పై.—

పిడికిటిపోటు, వా. వి: చూ, దోర్మధ్యము.

పిడికిలి, దే. వి: చూ, పిడి. 1.

పిడికిలించు, దే. స. క్రి. పిడికిటఁబట్టు. భార. ఉద్యో. 2, అ. 180.

పిడికిలింత, వా. వి. నతి: చూ, హణిగలు.

పిడికెడు, వా. వి. పిడికిలిపట్టెడు పరిమాణము: చూ, హస్తము.

పిడికోల, దే. వి. నాఁగేలులోనగువానిమేఁడి: చూ, మేఁడి.

పిడిగంట, ద్వ. వి. నిడుపుపిడిగలగంట. రాజ. 1, అ. 167: చూ, వీణె.

పిడిగంటలింగయ్య భీమలింగయ్య, వా. జా. పట్టి పట్టు వీడనివాఁడు.

పిడిగుద్దులు, దే. వి. బ. 1: చూ, బాలక్రీడ; 2. (ముష్టియుద్ధమునందలి) గుద్దులు.

పిడిగొట్టు, దే. స. క్రి: చూ, బుడ్డకొట్టు.

పిడివెలితిమూర, దే. వి: చూ, రత్ని. (చిటికెనవ్రేఁచినపిడిమూర అరత్ని): చూ, హస్తము. 1.

పిడియము, దే. వి. రూ-పిడెము, బాఁకు. స్వా. 4, ఆ. 30: చూ, బాణము. 1.

పిడియేనుఁగు, ద్వ. వి. కరిణి: చూ, హస్తి.

పిడివాటు, దే. వి. 1. పనకట్టలను చేతికొలఁది నెత్తి గింజల రాలఁగొట్టుట: బల్లకొట్టు; 2: చూ, రాజి. 3.

పిడివాదము, వా. వి: చూ, దద్దవాదము. [బము. 1.

పిడివేయు, దే. అ. క్రి. 1. పసులకటిలో చేయిడిత్రిప్పు; వా. 2. (కజ్జిలోనగువానిని కత్తిలోనగువానికి మొదట) చెక్కివేయు.

పిడిసాన, ద్వ. వి చూ, వైధనిక.

పిడుఁజు, వా. వి. (రూ-పిడుఁదు-పిణుఁజు) కొణుఁజు, గోమారి, చెక్కకొణుఁజు, చెక్కపిడుఁజు: చూ, బుద్దపిడుఁదు.

పిడుఁదు, — పై.—

పిడుక, వై. వి. = పిష్టక: చూ, రూ-పిడక. (దేశ్యమని శ. ర.).

పిడుకమొసలి, దే. వి: చూ, రూ-పిడకమొసలి.

పిడుగు, వై. వి. = పిటక. రూ-పిడ్గు. (దేశ్యమని శ. ర.) (సం. ప.).—అశని, నిర్ఘాతము, పిటకము; తద్వి.—౧. చలిపిడుగు. ౨. అగ్గిపిడుగు.

పిడుగుకైదువు, దే. వి. వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.

పిడుగుమొత్తినరాయి, జా. 1. పిడుగుచే అదుముడు పడిన రాయి; 2. జవాబుచెప్పనివాఁడు, మూర్ఖుఁడు, స్తబ్ధుఁడు.

పిడుచ, దే. వి: చూ, రూ-పిడచ.

పిడుచపాఁత, ద్వ. వి: చూ, రూ-పిడచపాఁత.

పిడుచు, దే. స. క్రి: చూ, పిండు, (2) (3) (4).

పిడుత, దే. వి: చూ, రూ-పిడత.

పిడెము, దే. వి: చూ, రూ-పిడియము.

పిడ్గు, వై. వి. = : చూ, రూ-పిడుగు (దేశ్యమని శ. ర.)

పిణుఁజు, వా. వి: చూ, రూ-పిడుఁజు.

పిడుగునకు బియ్యమునకు ఒకేమంత్రము. లో. విరుద్ధములు అగు వేఱువేఱు పనులకు ఒక్కసాధనమే ఉపయోగించు పట్ల వాడెదరు.

పిణ్యాకము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. కిణ్వము, తిలపిష్టము. (తె. ప).— గానుఁగపిండి, తెలకపిండి-తెలికపిండి; 2. ఇంగువ: చూ, హింగువు. 1; 3. చిల్లమడ్డి: చూ, సల్లకి (రాజార్థము); 4. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము.

పిత, సం. వి. ఋ. పుం. = పితరుఁడు: చూ, సవిత. 2.

పితర, వై. వి. = పితృ.—పై.-మార్క. 3, ఆ. 177.

పితరదొర, ద్వ. వి: చూ, యముఁడు.

పితరుఁడు, వై. వి. = పితృ: చూ, పిత. భార. అర. 4, ఆ. 215.

పితరులచుక్క, వై. వి. = పిత్ర్యాక్ష. మఖ: చూ, రిక్క.

పితరులు, వై. వి. బ. = పితరః. పితృదేవతలు: రూ-పెతరులు, పితాళ్లు.

పితలాటకము, దే. వి. రూ-పితలాటము: చూ, లోభము.

పితలాటము, —పై. —

పితలు, అం. కన్నవాఁడు, వడుగుచేసినవాఁడు, చదువుచెప్పిన వాఁడు, అన్నము పెట్టినవాఁడు, వెఱపుదీర్చి కాపాడినవాఁడు. (5) (ద్వి. తల్లిదండ్రులు.)

పితాపిత, సం. వి. ఋ. పుం: చూ, పితామహుఁడు. 1.

పితామహి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తండ్రితల్లి: అయ్యమ్మ, నాయనమ్మ, బామ్మ, మామ్మ: (చూ, సవిత. 2.)

పితామహుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. తండ్రితండ్రి. (రూ-పీతమహుఁడు-పీతామహుఁడు-పైతామహుఁడు): అ, గురువు, పితాపిత. పితృపిత. (తె. ప) .—తండ్రితండ్రి, తాత: (చూ, సవిత. 2); 2. తండ్రి: చూ, సవిత. 2; 3: చూ, బ్రహ్మ.1.

పితాళ్లు, వై. వి. బ: చూ, పితరులు.

పితుకు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పిదుకు. హరి. పూ. 1, ఆ. 134.

పితూరి, వా. వి. రాజద్రోహము, కలహము: చూ, యుద్ధము.

పితృదేవత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పితరదొర.

పితృపతి, సం. వి. ఇ. పుం.—పై.—

పితృపిత, సం. వి. ఋ. పుం: చూ, పితామహుఁడు. 1.

పితృప్రసువు, సం. వి. ఊ. స్త్రీ. ప్రొద్దు పొడుచుటకుముందైదు గడియలవఱకును, ప్రొద్దుగ్రుంకినవెనుక మూఁడు గడియల వఱకును గలకాలము: చూ, సందెజాము.

పితృమేధము, వా. వి. తల్లిదండ్రులకుఁజేసెడు అంత్యకర్మము.

పితృయజ్ఞము, సం. వి. అ. పుం. 1. తనుపు: చూ, తర్పణము. 2; అం. 2: చూ, యజ్ఞములు.

పితృవనము, సం. వి. అ. న: చూ, శ్మశానము.

పితృవ్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. తండ్రితోడఁబుట్టినవాఁడు.

పితృష్వస, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తండ్రితోడఁబుట్టినది: చూ, మేనత్త.

పితృసౌమనసము, అం: చూ, శస్త్రములు.

పిత్ర్యాక్షము, సం. వి. అ. పుం. = :చూ, పితరులచుక్క.

పిత్ర్యాణము, అం: చూ, ఋణత్రయము.

పిత్తజ్వరము, అం: చూ, త్రిదోషజము.

పిత్తడి, వై. వి. = పిత్తళ (రూ-పిత్తళి-ఇత్తడి-ఇత్తళి): చూ, లోహము. 1.

పిత్తము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, ధాతువు. 1; వా. 2. = పిచ్చు: చూ, వెఱ్ఱి. 1; 3. జత్తరోగము, కాంతిదము: చూ, రోగము. 1.

పిత్తల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, శకులాదని.

పిత్తలము, సం. వి. అ. న. 1. = ఇత్తడి: చూ, పిత్తడి; విణ. 2. పిచ్చగలది.

పిత్తళి, వై. వి. = పిత్తళ: చూ, రూ-పిత్తడి.

పిత్తు, దే. వి. 1. అపానవాయువు: చూ, వాయువు; అ. క్రి. 2. అపానవాయువువిడుచు: పిత్తుకొను.

పిత్తుకొను, వా. అ. క్రి. 1: చూ, పిత్తు. 2; 2. అసమర్థతను వెల్లడించు.

పిౖత్యము, సం. విణ. తండ్రిది: పిౖత్రార్జితము, పైౖత్రము.

పిౖత్రార్జితము, సం. విణ: చూ, పిౖత్యము (వాడుక).

పిత్సంతము, సం. వి. త్. పుం. 1: చూ, పక్షి (ఇందుగల పిత్సంగము తప్పు. పిత్సంతము అని చదువవలెను); విణ. 2. పడనిచ్చుగలది.

పిదప, వా. అవ్య. 1: చూ, పిమ్మట; దే. వి. 2: చూ, వెనుక. 1; విణ. 3. వెనుకటిది: చూ, వెనుక. 1; 4. తక్కువ: చూ, హీనము. 1.

పిదపిద, దే. వి. 1. చూ, సుకుమారము. 2; విణ. 2. ముద్దగాక పలుచనైనది: రూ-పిదపిదన, అనుకు, తనువు, తౌళక, పలుచన, పేలవము, బక్క, ముదుగు-ముదుము-ముదువు. (మిగతవానికి:' 'చూ, విరళము. 3".)

పిదపిదన, దే. వి. విణ.—పై.—(విణ. 2 వ అర్థమునకు.— భాగ. 10, స్కం. పూ. 758.)

పిదుకు, దే. స. క్రి. రూ-పితుకు, పిండు, పిదుచు, ఈడు: చూ, రెమ్మ. 2.

పిదుకువాడు, వా. వి. దోగ్ధ.

పిధానము, సం. వి. అ. న: చూ, వ్యవధానము. 3.

పిన, దే. విణ. రూ-పిన్న. చిన్న: చూ, స్వల్పము.

పినగుమ్మడు, ద్వ. వి. ఉేకు*: చూ, శాకోటము.

పినతండ్రి, వా. వి. పిన్నయ్య: చూ, సవిత. 2.

పినతల్లి, వా. వి. తల్లిచెల్లెలు (మఱియు) పినతండ్రిభార్య. (మేనమామభార్య మేనత్తకాదు-పినతండ్రిభార్య పినతల్లికాదు అనునది నిజమగు లోకోక్తి): చూ, మాత. 1.

పినద్ధము, సం. విణ: చూ, రూ-అపినద్ధము.

పినాకము, సం. వి. అ. పుం, న. 1 శివునివిల్లు (త్రిపురదహన కాలమున బాణజ్వాలలచే నాకము గప్పినది.): చూ, బాణము. 1; 2. త్రిశూలము: చూ, బాణము. 1; 3. మట్టి వాన: చూ, వాన. 1.

పినాకి, సం. వి. న్. పుం: చూ, శివుడు. 1.

పినాకిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = పెన్న: చూ, ప్రవాహిని (నది); 2. ఒకానొకవీణె: చూ, వీణె; అం. 3: చూ, తతవాద్యములు.

పినుగు, దే. వి. 1. రూ-పిలుగు. లుబ్ధకుడు: చూ, లోభి; విణ. 2. రూ-పిలుగు. లుబ్ధుడు: చూ, లోభి.

పిన్న, దే. వి. 1: చూ, శిశువు; విణ. 2: చూ, రూ-పిన.

పిన్నకక్కెర, ద్వ. వి. కక్కెర: చూ, బకము.

పిన్నగోరంట, ద్వ. వి: చూ, సహ. 3*.

పిన్నగ్రద్ద, ద్వ. వి. చిందు: చూ, హరివాహనుడు.

పిన్నచెఱకు, వా. వి: చూ, హలిని*.

పిన్నజమ్మి, ద్వ. వి. నేలజమ్మి*: చూ, శమీరము.

పిన్నటనాడు, దే. వి. రూ-పిన్ననాడు. జై. 1, ఆ. 59: చూ, శైశవము.

పిన్నతుమికి, దే. వి. కాకితుమికి*: చూ, స్ఫూర్జకము.

పిన్నదూలగోవెల, దే. వి. కండూర*: చూ, శూకశింబి.

పిన్ననాడు, దే. వి: చూ, రూ-పిన్నటనాడు.

పిన్ననీలి, ద్వ. వి. విషాణిక*: చూ, రంజని.

పిన్ననుదురు, దే. వి. ఏనుగునొసటి బుడిపి, వాతకుంభము: చూ, హస్తి.

పిన్ననెల్లి, దే. వి. క్షుద్రాగ్నిమంథము*: చూ, శ్రీపర్ణము. 1.

పిన్ననేరేడు, ద్వ. వి. కాకినేరేడు *: చూ, సురభిపత్ర.

పిన్నపాంపర, దే. వి: చూ, పాంపర*.

పిన్నపాప, దే. వి. కన్యక: చూ, స్త్రీ.

పిన్నపాల, దే. వి. చిఱుపాల*: చూ, సుమంగళ.

పిన్నబూరుగు, దే. వి: చూ, శాల్మలి*.

పిన్నములక, దే. వి. నేలములక*: చూ, వాకుడు.

పిన్నముల్లంగి, ద్వ. వి. క్షుద్రమూలకము *: చూ, హస్తికంద.

పిన్నమ్మ. వా. వి: చూ, పినతల్లి.

పిన్నయిప్ప, దే. వి. మధూళిక*: చూ, వానప్రస్థము. 2.

పిన్నయేలకి, వా. వి: చూ, పత్రల*.

పిన్నయ్య, వా. వి: చూ, పినతండ్రి.

పిన్నరేగటిదూల, వా. వి: చూ, స్వల్పదురాలభ*.

పిన్నఱికము, వా. వి: చూ, శైశవము.

పిన్నవరగోగు, దే. వి. పీలువు *: చూ, వరగోగు.

పిన్నవాడు, వా. వి: చూ, శిశువు.

పిన్ని, వా. వి: చూ, పినతల్లి.

పిన్నీసు, వా. వి. ఒకరకము సూదిబొత్తాము: చూ, బొత్తాము.

పిపాస, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అనుబంధ, ఉదన్య, ఓషము, తర్షము, తృట్టు, తృష, తృష్ణ, దాహము. (తె.ప).— దప్పి-దప్పె, దప్పిక, దగ, దూప, నిట్టు, నీరుపట్టు-నీర్వట్టు.

పిపాసితుడు, సం.విణ. నీరుత్రావ నిచ్చగొన్నవాడు: పిపాసువు.

పిపాసువు, సం. విణ. ఉ.—పై.—

పిపీలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-పిపీలిక.

పిపీలిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పిపీలి, హీర, (తె. ప).—చీమ, సన్నగాడు; తద్విశేషములు.—౧. ఎఱ్ఱచీమకు.— కపింజక ఘృతేళిక, తైలపిపీలి-తైలపిపీలిక, రక్తపిపీలి. (తె.)—ఎఱ్ఱ చీమ; ౨. చిన్నఎఱ్ఱచీమకు.— కపిశ; ౩. పెద్దఎఱ్ఱచీమకు. —(తె).—కొఱవిచీమ; ౪. కొండచీమకు.— ఉద్దీపకము, వజ్రహేతువు.(తె).— కొండచీమ, గామ; ౫. నల్లచీమకు. — ఉలంగవము, కృష్ణపిపీలి, కృష్ణపులంగవము, మర్కట పిపీలిక, మహద్వజ్రహేతి. (తె).— కండచీమ, కండ్ర, కట్టెచీమ, గండ్రచీమ, నల్లచీమ, పెద్దనల్లచీమ; ౬. ఒక రకము నల్లచీమకు.—(తె)—చలిచీమ; ౭. తెట్టెపెట్టెడు నల్లచీమకు.—అస్థూపదేహిక, ఉద్దీపకము, ఉపజిహ్వక, ఉపతీక, కన్యాపిపీలిక, వమ్రము, వమ్రి, వమ్రిక; ౮. పుట్ట పెట్టెడుచీమకు.-ఉపదేహిక, శిథిలి. (తె).—చెద, చెద పురుగు, చెదలు, చేకొఱుజా-చేకొఱుదు; ౯. బ్రాహ్మి. (తె).- బాపనచీమ: (చూ, హీర.)

పిపీలికాన్యాయము, న్యా. చీమ పండుకొఱకు చెట్టుమొదటి

నుండియు ప్రాఁకిపోయి పండునకు కన్నమువైచి లోని రస మానునరీతి. (చీమ గంగాయాత్ర).

పిప్పల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పిప్పలి*: చూ, పిప్పలి. 1.

పిచ్ఛలచ్ఛదము, సం. వి. అ. పుం. జువ్వి*: చూ, ప్లక్షము.

పిప్పలము, సం. వి. అ. న. 1. జలము: చూ. సలిలము; పుం. 2: చూ, రావి*; 3. బాతు: చూ, శరారి.

పిప్పలాశనము, సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి. 1.

పిప్పలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: అమృత, ఉపకుల్య, ఉషణ, ఊషణ, కటి, కటుబీజ, కణ, కఫఘ్ని, కృకల, కృష్ణ, కోరంగి, కోల, కోలమూలము, కోల్య, క్రౌంచాదనము, చపల, జటిల, తండులఫల, పిప్పల, మాగధి, వైదేహి, శౌండి. (తె).—పిప్పలితీఁగె, పిప్పళ్లమోడి*; తద్విశేష ములు.—౧. అడవిపిప్పలికి.—కారంభము, క్షుద్రపిప్పలి, వనపిప్పలి, వనీరము. (తె).—౧. అడవిపిప్పలి; ౨. గజ పిప్పలికి.—కచ్చటము, కపిల్లిక, కపివల్లి, కరిపిప్పలి, కాండీ రము, కుంజరపిప్పలి, కృత్రిమ, కోలవల్లి, గజకణ, గజ పిప్పలి, గజాహ్వ, గృహకాండము, చవికాఫల, జలపిప్పలి, వశిరము-వసిరము, శ్రేయసి. (తె).— ఏనుఁగుపిప్పలి; ౩. నీరుపిప్పలికి.—కోష్ఠిరి, గైరి, తోయపిప్పలి, పిత్తల, లాంగల, శకులాదని. శారది. (తె).—నీరుపిప్పలి, బొక్కెన; ౪. పిప్పలీమూలమునకు. —కోలమూలము, గ్రంథికము, చటక, పిప్పలీమూలము*. (మిగతవానికి: "చూ, శౌండి"); ఇ. పుం. 2: చూ, రావి*; అం. 3: చూ, పిప్పలీద్వయము.

పిప్పలితీఁగె, వా. మి. వి. పిప్పలికట్టె: చూ, పిప్పలి. 1*.

పిప్పలీద్వయము, అం. పిప్పలి, గజపిప్పలి.

పిప్పలీమూలము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పిప్పలి. 1.*

పిప్పళ్ళమోడి, మి. వి: చూ, పిప్పలి. 1.*

పిప్పి, వై. వి. = పిప్పలీ. రసములేని తుక్కు (దేశ్యమని శ. ర): పిప్పిరి, పిసరు.

పిప్పిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, శమలము.

పిప్పిపన్ను, వా. వి. పురుగుపట్టినపన్ను. రూ-పిప్పిపన్ను: చూ, హాసువు (పల్లు.)

పిప్పిరి, వై. వి. = పిప్పలీ: చూ, రూ-పిప్పి. (దేశ్యమని శ. ర.) జై. 6, ఆ. 157.

పిప్లువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, పుట్టుమచ్చ.

పిమ్మట, దే. వి. 1. మనోవ్యథ. విజ. 3, ఆ. 3: చూ, శోకము; 2: చూ, అవతల. 2; ద్ర. 3. అనంతరము: చూ, వెనుక. 1; 4. పరోక్షమందు.

పియాళము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రియాలము. 1.

పియ్యి, దే. వి: చూ, రూ-పీయి.

పిర, దే. వి. కానిలో $\frac{1}{4}$ భాగము: రూ-పిఱ, ప్రియ.

పిరంగి, వా. వి. 1. రూ-పీరంగి. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 2: చూ, పుంజు; 3: చూ, వానరము; దే. వి. 4. (రూ-పిరంగీ-పీరంగి-పేరంగి) ఒకానొకతుపాకి: చూ, బాణము. 1.

పిరంగిగుండు, వా. వి. ఔటుగుండు, పడిగల్లు: చూ, రాయి

పిరంగిచెక్క, వా. వి. (సం. ప).— ఏలాపర్ణి, కార్తస్వర.. (ఈచెట్టు చైనా జపాను దేశములలో పెరుఁగును. హిందూ దేశములో లేదు. సవాయికి పనిచేయును.)

పిరంగీ, దే. వి: చూ, రూ-పిరంగి. 4.

పిరంగు, వా. వి.—పై.—

పిరి, దే. వి. రూ-పురి. 1. గోనెలులోనగునవి కుట్టెడు త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 2. మెలి: చూ, లంకె; 3. వెంటి. కళా. 6, ఆ. 58: చూ, సూత్రము. 1.

పిరిగొను, వా. స. క్రి. 1: చూ, వేష్టించు; దే. స. క్రి. 2: చూ, మెలిపెట్టు; అ. క్రి. 3: చూ, వెంటిగొను.

పిరువీఁకు, దే. వి. (పీఁకు + పీఁకు) రూ-పిర్వీఁకు. 1. బాధ. ప్రభా. 5, ఆ. 155: చూ, శోకము; 2: చూ, పైశున్యము. కళా. 1, ఆ. 176.

పిరువీఁకులాడు, దే. అ. క్రి: చూ, పిరిగొను. 3.

పిరువీఁకుసేయు, ద్వ. స. క్రి. 1.—పై.—.పర. 5, ఆ. 54; 2: చూ, హింసించు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 163.

పిరువీఁకులుసేయు, —పై.—

పిర్వీఁకు, దే. వి: చూ, రూ-పిరువీఁకు. (బాధకు.—పాండు. 4, ఆ. 146.)

పిఱ, వా. వి: చూ, రూ-పిర.

పిఱికి, వై. విణ. = భీరుకః. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 57: చూ, వెఱపరి.

పిఱికికండ, వై. వి: చూ, వెఱపు. కాశీ. 2, ఆ. 86.

పిఱికిమెకము, వై. వి. = భీరుకమృగ. ఇఱ్ఱి: చూ, హరిణము.

పిఱు, దే. వి. వృత్తియందు పిఱుఁదుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము.

పిఱుఁదు, దే. వి. 1. రూ-పిఱ్ఱు: చూ, శ్రోణి. 1; 2: చూ, వెనుక. 1. భార. ఆది. 6, ఆ. 9; అం. 3: చూ, కళ లుండుస్థలములు; 4: చూ, నఖక్షతస్థానములు.

పిఱుఁదుకొను, దే. స. క్రి: చూ, వెంబడించు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 24.

పిఱుఁదులు, అం. వీనికి ఉపమానములు.— భూమి, ఇసుక తిన్నెలు, బండిచక్రములు, గిన్నెలు.

పిఱుతివియు, దే. అ. క్రి. (పిఱుఁగు + తిపియు) (రూ-పిఱు తివుచు-పిఱుదీయు-పిఱువోవు-పిఱుసను): చూ, వెనుదీయు.

పిఱుతివుచు, —పై.—య. 3, ఆ. 34.

పిఱుదీయు, —పై.—స్వా. 3, ఆ. 31.

పిఱుపు, దే. వి. 1. పరుషభావము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 126; విణ. 2: చూ, పరుషము. 1. హరిశ్చ. 4, ఆ. 11.

పిఱువడు, ద్వ. అ. క్రి. 2: చూ, వెనుదీయు; 2: చూ, స్రుక్షు. 6. జై. 8, ఆ. 156.

పిఱువెట్టు, దే. స. క్రి: చూ, రాకొట్టు.

పిఱువోవు, దే. అ. క్రి: చూ, వెనుదీయు. హరి. పూ. 6, ఆ. 165.

పిలుసను,—వై.—

పిలుు, దే. వి: చూ, రూ-పిలుఁదు. 1.

పిలక, వై. వి. = పిలుక-పిల్లాక, రూ-పిలుక-పిల్క. 1. (కంద గడ్డలోనగువానియందుండు) మొలక: చూ, విత్తనము; 2. (మూలకంకతెవులునందలి) మొటిమ: మొటిమె, మొలక-మొల్క; 3. (తలమీఁద కొద్దిగానుంచుకొనిన) జుట్టు: చూ, వెండ్రుక. 1; 4. (పక్షిలోనగువాని) పిల్ల: చూ, శకుంతి (పక్షి).

పిలపిల, దే. వి. మూఁగుట - వచ్చుట - పోవుట-చిక్కించుట లోనగువాని యందలి అనుకరణము. సా. 3, ఆ. 117; విజ. 2, ఆ. 193: చూ, హూహూ. (బిలబిల అనియువాడుక.)

పిలుఁగు, దే. వి. విణ: చూ, రూ-పినుఁగు. (లుబ్ధునకు.-పంచ. వేం. 1. ఆ. 217.)

పిలుక, వా. వై. వి. = : చూ, రూ-పిలక.

పిలుకు, దే. వి: చూ, హంకారము.

పిలుకుమారు, దే. అ. క్రి. (రూ-పిలుకుమాలు-పిల్కుమాలు) 1: చూ, మరణించు; 2. పొకారు, నాశమగు. చూ, సమయు. 3.

పిలుకుమారుచు, దే. ప్రే. పిలుకుమారఁజేయు. (రూ-పిలుకుమార్చు-పిలుకుమాలుచు-పిలుకుమాల్చు) 1: చూ, సంహరించు. జై. 6, ఆ. 190; 2. నాశముచేయు: చూ, సమయు. 3.

పిలుకుమార్చు—వై.—

పిలుకుమాలు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పిలుకుమారు.

పిలుకుమాలుచు, దే. ప్రే: చూ, రూ-పిలుకుమారుచు.

పిలుకుమాల్చు.—వై.—

పిలుచు, దే. స. క్రి. రూ-పిల్చు: చూ, సంబోధించు.

పిలుపు, దే. వి. (రూ-పిల్పు-పిలుపుడు): చూ, సంబోధనము.

పిలుపుడు,—వై.—

పిలువనిపేరంటము, జా. తనకుఁదాను వచ్చినది. "పిలువని పేరఁటంబనుచు" విజ. 1, ఆ. 79.

పిల్క, వా. వై. వి. = : చూ, రూ-పిలక.

పిల్కుమాలు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పిలుకుమాలు.

పిల్చు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పిలుచు.

పిల్ల, వై. వి. 4. = పిల్లాక. 1. పక్షిలోనగువానిసంతతి: చూ, శకుంతి (పక్షి); 2. మనుష్యాదులసంతతి: చూ, శిశువు; 3. వృక్షాదులసంతతి. "అరఁటిపిల్ల": చూ, వృక్షము; 4. ఆఁడుపడుచు: చూ, స్త్రీ; బ. 5. బిడ్డలు; విణ. 6. చిన్న: చూ, స్వల్పము.

పిల్లఁగ్రోలు, వా. ద్వ. వి. మురళి. నీల. 1, ఆ. 81: చూ. వీణె.

పిల్లగ్రోవి, ద్వ. వి.—వై.—

పిల్లకాయ, ద్వ. వి: చూ, శిశువు.

పిల్లకోడిచుక్కలు, వా. వి. బ. ఆకాశమున సంచరించెడు చుక్కలగుంపు. (ఇవి రైతులకు వేళఁదెలుపును.)

పిల్లగడ్డము, ద్వ. వి. నడుమమాత్రము కొంచెము వెండ్రుకలుగల గడ్డము: చూ, శ్మశ్రువు.

పిల్లగాఁడు, ద్వ. వి: చూ, పిల్లకాయ.

పిల్లగిలులు, ద్వ. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

పిల్లజుట్టు, ద్వ. వి. తలముందటి సిగ: చూ, సిక. 4.

పిల్లదీపు, ద్వ. వి: చూ, బాలక్రీడ.

పిల్లదీవి, వై. వి.—వై.—

పిల్లనఁగ్రోలు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పిల్లఁగ్రోలు.

పిల్లనఁగ్రోవి,—వై.—

పిల్లనూయి, ద్వ. వి. నూతిలోపలి చిన్ననూయి: చూ, సరస్సు. 1.

పిల్లపిచ్చర, ద్వ. వి: చూ, శతావరి* (రూ-పిల్లపీఁచర.)

పిల్లపీఁచర, ద్వ. వి.—వై.—

పిల్లపెసర, ద్వ. వి. ముద్గపర్ణి*: చూ, పెసర.

పిల్లమిరియము, వా. వి. 1. వేశ్యాకన్య*: చూ. మిరియము; 2: చూ, పిల్లమెలము. 1—2.

పిల్లము, సం. వి. అ. పుం. 1. తడికన్ను: చిల్లము, చుల్లము: చూ, లోచనము; విణ. 2. తడికన్నుగలది: చిల్లము, చుల్లము.

పిల్లమెలము, ద్వ. వి. 1. తలక్రిందుగా వేసెడులాఁగు, పిల్లేరుగంతు, మెలము: చూ, వాలుమొగ్గ; 2. లాఁగు. రామా. 6, ఆ. 72: చూ, వాలుమొగ్గ.

పిల్లలగలిగించుకామ, వా. వి: చూ, శిశ్నము. సాం. మా. 19.

పిల్లవేలు, ద్వ. వి. చిటికెనవ్రేలు. జై. 8, ఆ. 41: చూ, వేలు. 2.

పిల్లాఁడి, దే. వి. (రూ-పిల్లాణి-గిరిపిల్లాటి) ఆఁడుదాని కాలి నాలుగవవ్రేలినగ. కళా. 7, ఆ. 204: చూ, భూషణము. 2.

పిల్లాకము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పిల్ల: చూ, పిలక. 4; 2. = పిలక. బీజము: చూ, విత్తనము.

పిల్లాణి, దే. వి: చూ, రూ-పిల్లాఁడి.

పిల్లి, వై. వి. = బిడాల: చూ, మార్జాలము.

పిల్లికన్నతనము, ద్వ. వి. వైడూర్యము: చూ, రత్నము. 1.

పిల్లికూన, వా. వి. పిల్లిపిల్ల: చూ, మార్జాలము.

పిల్లిగడ్డ, వై. వి: చూ, పునుఁగుచట్టము. నీలా. 1, ఆ. 911.

పిల్లితేగలు, వా. వి: చూ, పిల్లపిచ్చర*.

పిల్లిపెసర, ద్వ. వి. కాకిపెసర*: చూ, పెసర.

పిల్లిశీలము, జా. కృత్రిమస్వభావము. పాండు. 3, ఆ. 36.

పిల్లు, దే. వి. రూ-పుల్లు*. విక్ర. 2, ఆ. 171: చూ, తృణము. 1.

పిల్లేరుగంతు, ద్వ. వి. (పిల్ల + వేరుగంతు): చూ, పిల్లమెలము. 1.

పిశంగము, సం. వి. అ. పుం. 1. కపిలవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 2. కపిలవర్ణముగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పిశాచకి, సం. వి. న్. పుం: చూ, శ్రీదుఁడు.

పిశాచము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, దేవతాభేదము; 2. = పిసాసి: చూ, భూతము; 3: చూ, పిల్లి.

పిశాచసత్వ, అం: చూ, ద్వాదశసత్వలు.

పిశాచానాం పిశాచభాషయైవోత్తరం దేయమ్. న్యా. మొండివానికి మొండిజవాబునే చెప్పవలెను.

పిశాచి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. స్త్రీపిశాచము: చూ, భూతము; 2: చూ, మాంసి.*

పిశిత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పిశాచి. 2.

పిశితము, సం. ఓ. అ. న: చూ, మాంసము.

పిశున, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. స్పృక్క: చూ, రాజార్హము; 2: చూ, షడ్గ్రంధ.*

పైశునము, సం. వి. అ. న. 1. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 1; పుం. 2: చూ, వాయసము.

పిశునుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. నారదుఁడు: చూ, సన్న్యాసి; విణ. 2: చూ, సూచకుఁడు. 1; 3: చూ, హీనుఁడు; 4: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పిష్టకము, సం. వి. అ. న. 1. నూఁబొడి: చూ, శ్రీమాన్. 1; పుం. 2: చూ, భక్ష్యము; 3. కంటితెవులు: చూ, హర్షణము; 4. కించిజ్జఘనాధిక్యమును స్తనాంతవిస్తృతియు గల గజవిశేషము: చూ, హస్తి.

పిష్టపచనము, సం. వి. అ. న. బూరెలమూఁకుడు: చూ, పాత్రము, 6.

పిష్టపేషణన్యాయము, న్యా. నూఱినపిండినే వ్యర్థముగ నూఱుట.

పిష్టప్రమిత్యపూపన్యాయము, న్యా, పిండియెంతయో రొట్టెయు నంతయే యనురీతి.

పిష్టము, సం. వి. అ. న. 1. = పిండి (విసిరినది): చూ, పిండి. (1): 2. = పిట్టు. వాసెనపోలె: చూ, సాదము. (1); 3. సీసము: చూ, లోహము. 1; వా. 4: చూ, పిణ్యాకము; విణ. 5. పొడిచేయఁబడినది.

పిష్టవర్తి, సం. వి. ఇ. న: చూ, చమసము. 1.

పిష్టసౌరభము, సం. వి. అ. పుం, న. చందనము: చూ, వాసన. 1.

పిష్టాతరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పటవాసకము.

పిస, దే. వి. అవివేకము: చూ, వెఱ్ఱి. 2.

పిసక, దే. వి. తలవెంట్రుకలయందు చెమటచే బందనగొను మురికి: చూ, మలినము.

పిసరు, దే. వి. 1: చూ, పిప్పి; 2. కడిగినధాన్యములో త్రోపు పడినది: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); 3. లేశము: చూ, స్వల్పము; 4: చూ, శమలము.

పిసాసి, వై. వి: = పిశాచ. 1. పిశాచము: చూ, భూతము; 2. ఆఁడుదయ్యము: చూ, భూతము.

పిసాళము, దే. వి. 1: చూ, వెలుతురు. 1; 2: చూ, పరిహాసము. పర. 3, ఆ. 196; 3: చూ, వ్యాపనము; 4: చూ, వికాసము. పాండు. 4, ఆ. 13; 5, దొంగిటక్కరి: చూ, వంచన; 6: చూ, రోషము.

పిసాళి, దే. విణ. 1. వ్యాపనముగలది. విజ.2, ఆ. 128: చూ, హిండితము; 2. ప్రకాశముగలది. పాండు. 4, ఆ. 132: చూ, శోభితము. 5; 3. దొంగయెత్తుగలది; వా. 4. కోపముగలది (ఆఁడుది), కోపన: చూ, స్త్రీ; 5. కుజనుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 6: చూ, మూర్ఖుఁడు; 7. కుత్సితపు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పిసాళించు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించు. జై. 7, ఆ. 198; 2: చూ, హవణిల్లు; 3: చూ, హేళనచేయు. కళా. 1, ఆ. 143; 4. పరిమళించు. స్వా. 2, ఆ. 55: చూ, విసరు. 6; 5. దొంగటక్కరివేయు: చూ, వంచించు; 6: చూ, రోషించు; స. క్రి. 7: చూ, హసించు.

పిసి. వా. వి. 1: చూ, రూ-పిసి; దే. వి. 2. తొలయందు బిగగొట్టుటకై చెక్కినస్తంభముపట్టె లోనగువాని చివర.

పిసికిళ్లు, దే. వి. బ. 1. జొన్నలులోనగువానియూఁచబియ్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); 2. పిసుకుటలు. [లోభి.

పిసిడి, దే. విణ. (రూ-పిసిని-పిసినారి) జై. 1, ఆ. 84: చూ,

పిసినారి,—పై.—

పిసిని,—పై.—

పిసినిగొట్టు,—పై.—

పిసినితనము, వా. వి. లోభత్వము: చూ, లోభము.

పిసుకు, దే. స. క్రి. 1.పిండిలోనగువానిచేతమర్దించు: చూ, సమ్మర్దించు; 2. పాదములులోనగువాని నొత్తు: అదుము, ఇఱుకు, డీఁదు, ఒత్తు, కుక్కు, నొక్కు. (సం. ప).— ఘర్షించు: చూ, సమ్మర్దించు); 3. అడఁగఁజేయు: అడఁచు-అణఁచు, అదుము, అంటగట్టు, ఆనించు, ఆను, ఇఱుకు, డీఁదు, ఒత్తియాడు, ఒత్తు, క్రుష్ట, దమించు-దమియించు, పట్టు: (చూ, సమ్మర్దించు).

పిసుకుట, వా. వి: చూ, పిండిపీఁచు.

పిసుకువాఁడు, వా. వి: చూ, సంవాహకుఁడు.

పిస్తాపప్పు, వా. వి. అభిషుకము (జ్ఞాపకశక్తి నిచ్చును.)

పిహితము, సం. వి. అ. న. 1. కనుతెప్పమూఁత: చూ, మూఁత. 3; విణ. 2: చూ, స్థగితము; అం. 3: చూ, పుటక్రియలు; 4: చూ, ఆకాశమండలములు; 5: చూ, అలంకారము.3.(ఇతర రహస్యవృత్తి తా నెఱిఁగినట్లు చెప్పుట; ఉదా. —"పతి యుదయవేళ నింటికిరాఁగళయ్యఁబఱచె.")

పిళ్ల, వా. వి. కొన్నిజాతుల పేరునకు తుదనుజేర్చెడుపదము.

పిళ్లారి, దే. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

పిళ్లు, దే. వి. బ. దూడలను కుడవనీని యావులను, దూడలు చచ్చినయావులను మరుఱుకొలుపుటకై తద్యోనిద్వారమునఁ జొప్పించి లాగెడు తోరపు కుఱుచ కనవువెంటి, పొదుఁగు పట్టుట.

పీ

పీఁకిపిండెట్టు, వా. స. క్రి. నలిపిన నల్లేరుకాఁడవలెఁ జేయు, బాధించు: చూ, హింసించు.

పీఁకు, దే. స. క్రి. 1. పెఱుకు: చూ, మెఱుకు; 2. తీసివేయు: పెరుకు-పెర్కు-పెఱుకు; వా. 3. లాగు: చూ, రెమ్మ. 2.

పీఁకులాట, దే. వి: చూ, పిరుపీఁకు.

పీఁకులాటపంచాంగము, జా. సాధ్యముకాని పని.

పీఁకులాడు, దే. అ. క్రి: చూ, వెంటిగొను.
పీఁకుపీఁకాడు, దే. స. క్రి. మిక్కిలిపెఱుకులాడు.
పీఁకె, దే. వి. 1. నాగసరము లోనగు వాద్యముఖమునఁ జొప్పించెడుక్రోవిపుల్ల; 2. కాశవలెఁ జుట్టిన చిన్న ఆకుచుట్ట; 3. తాగిమిగిలినపొగచుట్ట.
పీఁకెదాను, వా. వి. తమ్మపడిగము: చూ, పాత్రము. 6.
పీఁకెవాఱు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, సొటసొటవోవు. అచ్చ. అర, కాం. 22; 2. చప్పటయగు.
పీఁచ, వై. వి. = పింఛ: చూ, రూ-పించియము.
పీఁచమడపు, దే. వి: చూ, రూ-పించమడపు.
పీఁచమణఁచు, వా. స. క్రి. (రూ- పీఁచమడఁచు-పించమడఁచు-పించమణఁచు): చూ, సంహరించు.
పీఁచము, వై. వి: చూ, రూ-పించము. 1-2-3; 4. చూ, శక్తి. 1.
పీఁచర, దే. వి: చూ, శతావరి* (ఇది ద్వివిధము.-పిల్లపీఁచర, పెద్దపీఁచర, ఇదె పిల్లపీఁచర.)
పీఁచు, దే. వి. జీబు, నార: చూ, శల్కము. 2.
పీఁట, వై. వి. = పీఠ: చూ, సింహాసనము.
పీఁటముడి, వా. వి. దట్టముగా వేయఁబడినముడి.
పీఁటవెట్టు, ద్వ. అ. క్రి. లేవక యొకచోటనే పాదుకొనియుండు. స్వా. 4, ఆ. 42; సారం. 1, ఆ. 92.
పీఁటవెట్టుమెకము, ద్వ. వి: చూ, సూకరము.
పీఁక, వా. వి. 1: చూ, మెడ; 2. పిల్ల. "ఆఁడుపీక" (భద్రాచలప్రాంతమున వాడుక).
పీకఁడు, వా. వి. కొడుకు. "పీకఁడు పుట్టెను": చూ, సూనుఁడు. 1. (భ-ప్రాం-వాడుక.)
పీకి, వా. వి: చూ, రూ-పీక. 1-2. (భద్రాచలప్రాంతమున వాడుక).
పీకియ, — పై. —
పీకె, — పై. —
పీఁగద్ద, ద్వ. వి: చూ, పిన్నగద్ద.
పీఠకేళి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, విటుఁడు.
పీఠమర్దుఁడు, సం. విణ. 1.— పై. — ; అం. 2. ధృష్టుఁడు: చూ, నాయకులు. 2; 3: చూ, నాయకులు. 3.
పీఠము, సం. వి. అ. పుం. = పీఁట: చూ, పీఁట.
పీఠి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = — పై. —
పీఠిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: ఎగ్గుత్తు-, ఎగ్గుఱుతు; 2. ఉత్కృష్ట పీఠము: చూ, సింహాసనము.
పీడ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బాధ: చూ, శోకము; 2. కరుణ: చూ, హార్దము. 2; 3. నిగడదండ, కచ్చు: చూ, భూషణము. 2; 4. తెల్లతెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి.
పీడనము, సం. వి. అ. న. 1. పరులచేఁగలుగురాయిడి: చూ, సమ్మర్దము; అం. 2: చూ, ఆలింగనములు.
పీడాకరుఁడు, సం. విణ: చూ, కనుకుట్టు.
పీడించు, సం. స. క్రి. 1: చూ, పీడితమగు; 2: చూ, హింసించు; 3: చూ, సమ్మర్దించు.
పీడితమగు, మి. అ. క్రి: అణఁగు, అదుముడుపడు, అలుగులపడు, ఇఱుకు, ఈంద్రించు, ఒత్తువడు, కమియు, కసుగు, దండసిలు-దండసిల్లు, నలఁగు, నలఁగుడువడు, నలఁగుడువెట్టు, పొట్టుపొదలగు. (సం. ప)---పీడించు: (చూ, సమ్మర్దించు.)
పీడితము. సం. విణ. 1: చూ, గజబిజ. 5; 2: చూ, సమ్మర్దితము; అం. 3: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు: 4: చూ. చుంబనములు.
పీత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6; వై. వి. (1) = పీతము. ఎంద్రకాయ; చూ, హరిలాంఛనము.
పీతకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అగ్నిమేడి, తిండుకిని. (తె. ప).--అగ్గిమేడి*: (చూ, వృక్షము).
పీతఘోష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పీతపుష్పము. 1. *
పీతచందనము, సం. వి. అ. న: చూ, వాసన. 1.
పీతదారువు, సం. వి. ఉ. పుం, స్త్రీ). (రూ-పూతిదారువు) 1. దేవదారువు:* చూ, సూక్ష్మదారువు; 2: చూ, హరిద్రువు.*
పీతద్రువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, పీతదారువు. 2; 2. సంశము*: చూ, సర్వానుభూతి.
పీతనము, సం. వి. అ. న. 1. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 1;2: చూ, హరిదశము; 3: చూ, పీతదారువు. 1*
పీతని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ). రూ-పీవని*: చూ, ముయ్యాకుపొన్న.
పీతపుష్పము, సం. వి. అ. పుం. 1. గోఁగు, మృదుద్రుమము*: చూ, వరగోఁగు; 2: చూ, శ్వేతపుష్పము*.
పీతభద్రము, — పై. —
పీతమస్తకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భృంగరాజము. 3.
పీతము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పీత: చూ, పీత. 1; 2. పసుపురంగు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 3. పసుపురంగుగలది: చూ, వర్ణము. 6; 4. త్రాగఁబడినది: ఆపీతము.
పీతముండము, సం. వి. అ. పుం. పచ్చతలపిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక.
పీతమస్తకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పీతముండము.
పీతమ్మ, వా. వి. అంబేద: చూ, వ్రాణె; 2. పనిచేయని ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ). (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక). "చేతకాని పీతమ్మ."
పీతశాఖము, సం. వి. అ. పుం. అశోకము*: చూ, హేమపుష్పము.
పీతసారకము, సం. వి. అ. పుం. వేఁగిస*: చూ, సర్జకము. 2.
పీతసాలము, — పై. —
పీతాంబరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పచ్చవలువదారి; విణ. 2, పీతవస్త్రముగలవాఁడు.
పీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ). 1. పానము: చూ, సరకము. 3; పుం 2. గుఱ్ఱము. (రూ-వీతి): చూ, హయము.
పీతిగోరువంక, ద్వ. వి: చూ, విట్చారిక.

పీతిరిగుంట, ద్వ. వి: చూ, మఱుఁగుదొడ్డి.
పీతువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
పీతోలు, వా. వి. పైనుండు సన్నని చర్మము: చూ, బెరడు.
పీధువు, సం.వి. ఉ. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2:చూ, వహ్ని. 1.
పీనము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, సంతోషము; పుం. 2: చూ, స్వేదము. 1; విణ. 3. బలిసినది, పీవము, పీవరము: చూ, స్థూలము, 2.
పీనశము, సం. వి. అ. పుం. రూ-పీనసము: చూ, రొంప. 2.
పీనసము,—పై.—
పీనాహము, సం. వి. అ. పుం: చూ, తాగాఁడి.
పీనుఁగు, దే. వి. రూ-పీన్గు: చూ, శవము.
పీనుఁగుదిండి, దే. వి : చూ, భూతము.
పీనుఁగునకుఁ జేసిన శృంగారము రాజులకుఁ జేసిన కొలువు, జా. వ్యర్థము.
పీనుఁగుపెంట, వా. వి. 1. శవకాలుష్యము: చూ, భస్మము; 2. దురవస్థ: కొడిమె-కొడివె, జీంౘ్రము, దెస; 3. కష్టము: చూ, శోకము.
పీనోధ్ని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దపొదుఁగుగలయావు, పీవరస్తని: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).
పీన్గు, దే. వి: చూ, రూ-పీనుఁగు.
పీయి, దే. వి. రూ-పియ్యి: చూ, శమలము.
పీయూషము, సం. వి. అ. న. రూ-పేయూషము. 1. అమృతము: చూ, సుధ. 1; 2. జున్నుపాలు: చూ, స్తన్యము.
పీరంగి, వా. వి: చూ, రూ-పిరంగి. 4.
పీరంగిబాణము, వా. మి. వి.—పై.—
పీరు, దే. వి. 1: చూ, గుమ్మ. 1; అ. క్రి. 2: చూ, పికులు.
పీరుచు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పీల్చు.
పీర్లు, వా. వి. తురకల జ్ఞాపకార్థమైన గుఱులు.
పీల, దే. విణ. బక్క: చూ, సొలపు.
పీలి, దే. వి. 1: చూ, పిగిలిపిట్ట. స్వా. 4, ఆ. 14; 2. ఓడకు దారిచూపెడు చుక్కాను: అగవ-అపక-అబక (ఇవి వాడుకలోనివి), కడపుఁజేయి, చుక్కాని-చుక్కాను. (సం. ప). —అరిత్రము, కర్ణము, కేనిపాతకము-కేనిపాతనము-కేనిపాతము; తద్వి.—౧. ఓడనడపుగెడకు.—(సం.ప.).-క్షిపణి-క్షేపణి, నౌకాదండము; ౨. ఓడలోనుండు కల్మిగుద్దలికిని లవణాదులను త్రవ్వునట్టి మానుగుద్దలికిని.—(సం. ప.) - అభ్రి; ౩. వడవత్రోసెడుపలక (ఓడతెడ్డు)కు—కొయ్యతెడ్డు, తెడ్డు-త్రెడ్డు. (సం. ప). - కృపీటపాలము, కేనిపాతకము - కేనిపాతనము - కేనిపాతను, ఖజపము, తండువు-తండువు-తడ్డు- తడ్డువు - తద్దు - తర్దువు: (చూ, హోడము).
పీలిక, దే. వి. గుడ్డముక్క: చూ, వస్త్రము.
పీలికాఁడు, దే. వి. కర్ణధారుఁడు: చూ, సరంగు.
పీలిదండలు, వా. వి. బ. సందిట నుంచుకొనెడు కుచ్చుల మాలికలు: చూ, భూషణము. 2.
పీలు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పికులు.
పీలుకము, సం. వి. అ. పుం. 1. పక్షిపిల్ల: చూ, శకుంతి (పక్షి); 2. = పిల్క. కంద*: చూ, సూరణము.
పీలుచు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పీల్చు.
పీలుపర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చాఁగ*: చూ, స్రవ; 2. దొండ*: చూ, రక్తఫల.
పీలువాది, సం. వి. న్. పుం. ఒకమతమువాఁడు.
పీలువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. గొలుగు*: చూ, వరగోఁగు; 2. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి; 3: చూ, పరమాణువు; 4. శాటిచెక్క: చూ, శకలము. 4; 5: చూ, సుమము; 6 : చూ, బాణము. 1.
పీల్చు, దే. స. క్రి. రూ-పీలుచు- పీరుచు-పీర్చు. 1. నీరు పాలు లోనగునవి జుఱ్ఱు: జుఱ్ఱు; 2. గాలిని పీల్చు: ఎగఁగ్రోలు. (సం. ప.)—ఉచ్ఛ్వసించు.
పీవము, సం. విణ. బలిసినది: చూ, రూ-పీనము. 3. (స్త్రీలింగము పీవరి.)
పీవరము, సం. వి. అ. పుం. 1. తాఁబేలు: చూ, వృత్తము. 4 (తాఁబేలు); విణ. 2: చూ, పీవము. (క్రొవ్వినది అనియు.)
పీవరస్తని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పీనోధ్ని.
పీవరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దపిఁచర*: చూ, శతావరి.

పు

పుంఖము, సం. వి. అ. పుం. = పింజ. బాణపుపిడి: చూ, పింఛము. 2.
పుంఖానుపుంఖము, జా. పరంపరగా, ఒకదానివెంబడినొకటి. "శంఖారవంబులు పుంఖానుపుంఖంబులుగా" (ధర్మజ రాజసూయము.)
పుంఖితము, సం. విణ. 1. పుంఖానుపుంఖముగాఁ జేయఁబడినది; అం. 2: చూ, హస్తప్రాణములు.
పుంఖోద్వేజితపిభజనము, అం: చూ, ప్రమేయములు.
పుంఖోపసంఖ్యానము, అం.—పై.—
పుంగవము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; 2. ఒక ఓషధి: చూ, వృషము.
పుంగవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. (ఉత్తరపదమైనచో) శ్రేష్ఠుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.
పుంగుడు, దే. వి. 1. రూ -ప్రుంగుడు: చూ.: పులిపిరి; 2: చూ, పుండరీకము. 9; 3: చూ, బొప్పి.
పుంజము, సం. వి. అ. పుం. = పుంజి. ప్రోవు: చూ, రాశి. 1.
పుంజి, వై. వి. 1: చూ, సమృద్ధి; 2. వరి మొదలగుపైరు: చూ, సస్యము. 1; 3. = పుంజ: చూ, పుంజము; విణ. 4: చూ, సంపన్నము. 2.
పుంజికొను, ద్వ. అ. క్రి. జుజురుకొను.
పుంజీ, దే. వి. (స): చూ, నాలుగు.
పుంజీభవించు, సం. అ. క్రి: చూ, ప్రోగువడు.
పుంజ, వా. వి. ఎద్దడినేల: చూ, భూమి. 1.

పుంజము, వై. వి. 1. ముప్పదియెనికలనూలు: చూ, సూత్రము. 1; వా. 2. (నులకమంచముయొక్క) కాళ్ళకట్టుత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

పుంజాలదండ, వై. వి. ఆఁడుదాని మెడనగ. పాండు. 3, అ. 62: చూ, భూషణము. 2.

పుంజు, దే. వి. అజ్జవాలు, అడుగువాలుపులుఁగు, అరణి, కొమరు డాలు, కోడి, పెట్టపోలి, మెట్టవాలుపిట్ట-మెట్టవాల్పిట్ట. (సం.ప.) అండజము, ఇంద్రినామము, ఉదగ్రిధము, కలావికము, కాలజ్ఞము, కావృకము, కాహళము, కిరిటి-కిరీటి, కుక్కుటకము, కుక్కుటము, కుమారోపవాహము, కుహకస్వనము, కుహకస్వరము, కృకవాకువు, గోవృకము, చంద్రకి, చటకము, చరణాయుధము, జ్ఞాని, తామ్రచూడము, నఖరాయుధము, తద్వి.—౧. అడవికోడికి.- అడవికోడి, కానపుంజు, కారుకోడి-కాఱుకోడి, గునపనకోడి, పొడకోడి. (సం.ప).- కుక్కుటము, కుక్కుభము, కులాలము, కుహకస్వనము, కుహకస్వరము, వనకుక్కుటము, విష్కిరము, శిఖండి. ౨. ఆఁడుకోడికి.— పెంటి, పెట్ట, టోబు. (సం.ప).— కుక్కుటి; ౩. కుక్కుటస్త్రీపురుష సామాన్యమునకు.— కోడి: ౪. గ్రామపుకోడికి.— (సం. ప).— కృకవాకువు, మయూరచటకము; ౫. తెల్లవారుజామున మొదట కూయు కోడికి.— తొలికోడి: ౬. నీరుకోడికి.— గుండఁగి. చిలవ నీరుకోడి, పుల్లగొరక, బుడకోడి, బొల్లికోడి. (సం.ప).— ఆంత్రసమావృతము, జలకుక్కుటము, పరిప్లవము, సలిలకుక్కుటము; ౭. పందెపు కోడిపుంజునకు.- కాకివన్నె, జెట్టి. (సం. ప)— కపిలము; ౮. పుంజుల రకములు.— అరజుట్టు, ఈఁకెలదారము, కంచుడమారము, కాట్చిచ్చు, కోడిడేగ, గద్దెకాకు (ఖ) లది, గరుడండు, గాజులగాఁడు, తెల్లయురగ. పిల్లవేగ్రిళ్ళది, నల్లయురగ, పండెట్టుది, పట్టెడజుట్టుది, పింగళి, పిరంగి, మూగఁబిట్టుకోడి, పుంజులవేరువిత్తు, రణబేరు, రాహుత్తి, వసులపాతఱ, నెలుకొలుది, (సం. ప).— పట్టభద్రుఁడు; తద్వి. ౧.- కోడి, ఒంటిగోరు.- ఆరెబొట్టె.

పుంజుదాలుపు, దే. వి: చూ, స్కందుఁడు.

పుంజులవేరువిత్తు, వా. వి: చూ, పుంజు. 1—౮.

పుంట, దే. వి. (రూ-పుంటె-పురంట-పురఁట-పూఁట) సంధ్య: చూ, సందెజాము.

పుంటె, వా. వి.—పై.—

పుండరీకము, సం. వి. అ. న. 1. తెల్లతామర*: చూ, సహస్రపత్రము; 2. తెల్లగొడుగు: చూ, వారిత్ర; 3. ఒకతీర్థము; 6. గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; పుం. 5. ఆగ్నేయపుదిక్కునందలి ఏనుఁగు: చూ, హస్తి: (చూ, దిగ్గజములు); 6. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 7. కప్ప: చూ, హరి. 12; 8. తియ్యమామిడి*: చూ, మామిడి; 9. తెల్లపొడల కుష్ఠము: చూ, విపాదిక.

పుండరీకాక్షుఁడు, సం. వి. అ. పుం. తెలిదమ్మికంటి: చూ, విష్ణువు. 1.

పుండరీకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకానొక ముని: చూ, సన్న్యాసి; 2. నిఘంటుకర్తలలో నొకఁడు.

పుండర్యము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-పౌండర్యము.

పుండలించు, దే. అ. క్రి. అభూతకల్పన చేయు.

పుండాకోరు, వా. వి: చూ, వంచకుఁడు. 1.

పుండికూర, వా. వి. గోఁగుకూర: చూ, వరగోఁగు.

పుండు, దే. వి. కుఱుపు: చూ, వ్రణము.

పుండ్రకము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, పుండ్రము. 5*; 2: చూ, పుండ్రము. 6.

పుండ్రము, సం. వి. అ. పుం. 1. నలుపుగలిసిన యెఱ్ఱచెఱకు*: చూ, రసాలము. 3; 2: చూ, పుండరీకము. 1; 3. = బొట్టు: చూ, బొట్టు. 1; 4: చూ, పురుగు; 5. పుండ్రకము, పువ్వుల గురివెంద *: చూ, శ్వేతపాకి; 6. పుండ్రకము, వంగదేశము: చూ, దేశములు.

పుంశ్రిఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రాక్షసుఁడు, పుంత, దే. వి. ఇసుకదారి: చూ, మార్గము. 1.

పుంభావము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రౌఢిమము.

పుంలింగము, అం: చూ, లింగములు.

పుంశ్చలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, అంకులాఁడి.

పుంసవనము, సం. వి. అ. న. 1. గర్భచిహ్నము తేలిన తోడనే పురుషుఁడు పుట్టవలెనని చేసెడు శుభకర్మము: చూ, కర్మములు; 2. క్షీరము: చూ, స్తన్యము.

పుంస్థానకములు, అం. వైష్ణవము, సమపాదము, వైశాఖము, మండలము, ఆలీఢము, ప్రత్యాలీఢము (6): (చూ, స్థానకములు.)

పుకారు, వా. వి. వదంతి: చూ, శబ్దము. 2.

పుకిలించు, దే. స. క్రి. రూ-పుక్కిలించు, గుప్పించు. (సం. ప).— గండూషించు.

పుకిలింత, దే. వి. రూ- పుక్కిలింత-పుక్కిలి, పుక్క-బుగ్గ. (సం. ప).—గండూషము.

పుక్క, దే. వి. రూ-బుగ్గ. 1: చూ, లెంప. 2; 2. నీటికాయ: చూ, స్ఫోటము. 2; 3. పర్వతాదులయందుండి సంతతధారగా పైకుబికివచ్చెడు నీరుబుగ్గ: చూ, స్ఫోటము. 2; వా. 4: చూ, పుకిలింత.

పుక్కసుఁడు, సం. వి. అ.పుం: చూ, పుల్కసుఁడు.

పుక్కిటిపురాణము, జా. పుక్కిటినుండి వెలువడు వ్యర్థపు పలుకులు. "పుక్కిటిపురాణములఁ బొద్దుపుచ్చునతఁడు." (రామలింగేశ శతకము); "కన్యక యిది పుక్కిటిపురాణమై తోఁచెఁ జుమీ." (రామాభ్యుదయము.)

పుక్కిలి, వా. వి. 1: చూ, రూ-పుకిలింత; దే. వి. 2. బుగ్గ లోపలి భాగము.

పుక్కిలించు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పుకిలించు.

పుక్కిలింత, దే. వి: చూ, రూ-పుకలింత.

పుచ్చి, వా. వి. (రూ-పుచ్చియ-పుచ్చె.)

1. కొబ్బరి పూఁబిందె: చూ, స్కంధఫలము; 2. తలపుట్టె: చూ, శల్యము. 1.

పుచ్చికోలు, వా. వి. రూ- పుచ్చుకోలు: చూ, ప్రతిగ్రహము.

పుచ్చినట్టు, వా. క్రి. విణ. తప్పనిసరిగా "నా బాకీని పుచ్చినట్టు తీర్చుము."

పుచ్చియ, వా. వి: చూ, రూ-పుచ్చి.

పుచ్చె,—పై.—

పుచ్చ, దే. వి. 1. పుచ్చతీఁగె, పుచ్చపాదు. (సం. ప).—కర్కారుకము, కలింగము-కళింగము - కాలింగము - కాళింగము-కాళింగి, కృష్ణబీజము, గోతుంబ. తద్వి.—గ. ఖురాసాని పుచ్చకు—.(సం.ప).—డంగరి-డాంగరి, డింగరము, నాగ కుంది; ౨. తిక్తకాళింగికి.— చేఁదిపుచ్చ: (చూ, హరివాలుకము.) వా.2. పుచ్చతీగె అనుపేరు పుచ్చావారను ఇంటిపేరుగ గలవారు. ఇట్లు పుచ్చకాయల,బీఱకాయల, చిక్కుడుకాయల, చింతకాయల, వంకాయల మొ॥ వారు ఇంటిపేర్లుగలవార లూహ్యంబులు.)

పుచ్చటిక, దే. వి. (రూ-పుచ్చడిక-పుచ్చడీక-పుచ్చడీకతనము): చూ, సిగ్గు.

పుచ్చడిక, —పై.—

పుచ్చడీక, దే. వి. 1.—పై.—; 2: చూ, శ్రీమంతుఁడు; 3. శ్రీమంతురాలు: చూ, స్త్రీ.

పుచ్చడీకతనము, వా. వి: చూ, పుచ్చటిక.

పుచ్చతీఁగె, వా. వి: చూ, పుచ్చ.*

పుచ్చపాదు,—పై.—

పుచ్చు, దే. వి. 1. ఆముదపుమడ్డి: చూ, మడ్డి. 2; స. క్రి. 2. ఆజ్ఞాపించు: చూ, నెలవిచ్చు; 3. ఇఱుకు. భాగ. 4, స్కం. 105 — 106: చూ, పీఁకు. 1; 4. గ్రహించు. పంచ. నా. 1, ఆ. 245: చూ, స్వీకరించు; అ. క్రి. 5. పుప్పిపట్టు: చూ, రూ-పుచ్చు; ప్రే. 6. పోఁజేయు. భార. అర. 3, ఆ. 372: చూ, పుచ్చు. 2; స. క్రి. 7: చూ, పంపు. 11.

పుచ్చుకొను, దే. స. క్రి. 1: చూ, పుచ్చు. 4. భార. సభా. 1, ఆ. 143; 2. పరిగ్రహించు: చూ, స్వీకరించు.

పుచ్చుకోపుట్టాలమ్మ, లో, వదలకుండ పట్టుకొని పీడించుటలో వాడెదరు.

పుచ్చుకోలు, దే. వి: చూ, రూ-పుచ్చికోలు.

పుచ్చుట, వా. వి. ఉత్తేజనము.

పుచ్ఛటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (పున్నపుంసకలింగమని కొందఱు) నెటికవిఱుచుట: చూ, వ్రేల్మిడి.

పుచ్ఛము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. తోఁక: చూ, వాలము. 1; 2. వెనుకప్రక్క: చూ, వెనుక. 1.

పుః, వా. వి. (సం. వి. అ. న. అనియు, దీనికి పొరట రప్పవ మనియు కొందఱు): చూ, పొంట.

పుటక్రియలు, అం. వివర్తితము, ఉన్మేషము, పిహితము, కుంచితము, సమము, వితాళితము, స్ఫురితము, నిమేషము, ప్రసృతము. 9. [హూహూ.

పుటపుట, దే. వి. అదురుటయందగుననుకరణము: చూ,

పుటపుటన, దే. వి. 1: చూ, హెచ్చు. 1; విణ. 2: చూ, ప్రవృద్ధము. పాండు. 2, ఆ. 35.

పుటపుటనగు, దే. అ. క్రి. ప్రవృద్ధమగు. స్వా. 3, ఆ. 28.

పుటభేదనము, సం. వి. అ. న. పట్టణము: చూ, సీమ. 1. (దేశము).

పుటభేదము,1.—పై.—; 2. చతుర్విధవాద్యము: చూ, స్వరము. 2; 3. ఏటివంపు, చక్రాణి: చూ, హ్రాదిని (నది).

పుటము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. పూలబుట్ట: చూ, సజ్జ. 1; 2. గొప్పు: చూ, హరివాణము. (పాత్రము 6); 3. గుఱ్ఱపు కాలిగొరిజ: చూ, వింఖము; వై. వి. (1). = ప్లుత. అశ్వ గతి: చూ, హయము; వా. (2). లోహాదులను పుటము వేయుట: రూ-పురము.

పుటముబ్బు, ద్వ. అ. క్రి. మీఁదికుబ్బు. వసు. 2, ఆ. 39.

పుటములు, వా. వి. బ. మల్లయుద్ధవిశేషము: చూ, మల్లశాస్త్రము.

పుట(ర)ములు, అం. అంకపోత, కుక్కుట, గజ, గోవర, మహా, వరాహపుటములు మొదలగునవి.

పుటమెగయు, ద్వ. అ. క్రి. 1. మీఁదికెగయు: చూ, రేఁగు. 1; 2. దాఁటు. రామా. 6, ఆ. 84: చూ, లంఘించు.

పుటలు, అం: చూ, నాట్యోపయోగములైన యంగములు (అంగము. 9.)

పుటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = పుటికె-పుట్టిక-బుట్ట: చూ, పుటము. 1; 2: చూ, పుటము. 2.

పుటిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఏలకి*: చూ, పత్రల; వై. వి. (1). = పిటకః. (రూ-పుటికె - పుట్టి-పుట్టిక - బుట్ట-బుట్టి-బుట్టికి): చూ, పుటము. 1.

పుటికె, వై. వి. = : చూ, రూ-పుటిక. (1).

పుటితము, సం. వి. అ. న. 1. దోసిలి: చూ, హస్తము; విణ. 2. కుట్టఁబడినది: చూ, స్యూతము; 3. దొప్పగాఁజేయఁబడినది.

పుటుక్కు, దే. వి. తెగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

పుట్ట, వై. వి. 1. = పుటకమ్: చూ, వల్మీకము- (దేశ్యమని శ. ర.); 2. చిన్నపొద: చూ, పొద. 2; 3. జన్మస్థానము. "రోగములపుట్ట": చూ, స్థానము. 1; 4: చూ, పునాది; 5: చూ, రాశి. 1.

పుట్టకాఁపరి, వా. వి: చూ, సర్పము. సాం. తిర్య. 10.

పుట్టకాఁపు, దే. వి. 1. —పై.—; 2: చూ, వెలుఁగుబంటి.

పుట్టకాలివాఁడు, వా. విణ: చూ, వల్మీకపాదుఁడు.

పుట్టకాళ్లు, దే. వి. బోదకాలు: చూ, హజ్జ.

పుట్టకీటు, వా. వి. పుట్టగోడ.

పుట్టకుట్టము, అం: చూ, భౌమమండలములు.

పుట్టచూచిమెరయు, వా. వి: చూ, పుట్టకాఁపు. 2.

పుట్టకూడు, దే. వి. చీమగ్రుడ్లతోఁ గలపిన పుట్టమట్టిముద్ద.

స్వా. 4, ఆ. 37.
పుట్టకూడుదిండి, వా. వి: చూ, పుట్టకాఁపు. 2.
పుట్టకూడుమెక్కు_మెకము, ద్వ. వి.—పై.—
పుట్టకొక్కు_, ద్వ. వి: చూ, పుట్టగొడుగు.*
పుట్టకోట, ద్వ. వి. కోటకు బలముకొఱకు కోటజయటవేసిన మట్టితిన్నె: చూ, వేదిక.
పుట్టకోవలు, వా. వి. పుట్టమీఁది శిఖరములు: చూ, వల్మీకము.
పుట్టగొడుగు, వా. వి. కుక్క_గొడుగు*: చూ, సర్పాక్షి.
పుట్టగోఁచి, దే. వి. పోటముంజి: చూ, బొట్టము.
పుట్టచూలు, వా. వి. వాల్మీకిమహర్షి: చూ, సన్న్యాసి. 1.
పుట్టచెండు, ద్వ. వి. 1. ఎగురఁగొట్టియాడెడుబంతి. రామా. 8, ఆ. 51: చూ, సరి. 3; బ. 2: చూ, బాలక్రీడ.
పుట్టచెమ్మ, వా. వి: చూ, వల్మీకశింబి*.
పుట్టచేర్పు, దే. వి: చూ, పుట్టగొడుగు.*
పుట్టతమ్మ, దే. వి: చూ, పుట్టచెమ్మ*.
పుట్టతేనె, దే. వి: (పుట్టలోపెట్టిన) పెరతేనె: చూ, మధువు. 5.
పుట్టతేలు, దే. వి. మండగబ్బ-మండ్రగబ్బ: చూ, వృశ్చికము. 1.
పుట్టదిట్ట, వా. వి: చూ, పుట్టకాఁపరి.
పుట్టపుట్టువు, దే. వి: చూ, పుట్టచూలు. విక్ర. 1, ఆ. 9.
పుట్టపెట్టైనట్టు, వా. వి: చూ, పుట్టకాపరి. ఆం, సం. మా. 17.
పుట్టమనెడుగబ్బి,—పై.—
పుట్టము, వై. వి. = పటః. బట్ట: చూ, వస్త్రము.
పుట్టి, దే. వి. 1. ఏఱుదాఁటెడుసాధనము: చూ, హోడము; 2: చూ, ఖారి; 3. ఇరువది మణుగులు; వై. వి. 4. = పుటి: చూ, పుటిక. (దేశ్యమని శ. ర.)
పుట్టించు, దే. క్రి: చూ, సృజించు.
పుట్టించుట, వా. వి. కలిగించుట: చూ, సంభవము. 1.
పుట్టిక, వై. వి: చూ, రూ-పుటిక. కళా. 6, ఆ. 156.
పుట్టినవాఁడు, వా. విశే: చూ, సంభూతుఁడు.
పుట్టినిల్లు, దే. వి. (పుట్టిన + ఇల్లు) రూ-పుట్నిల్లు, మాతృగృహము: చూ, సదనము. 1. (వా. పుట్టిల్లు.)
పుట్టిమున్గుట, జా. నష్టమగుట. (పుట్టి = ఏఱుదాఁటించుబుట్ట) రామా. 8, ఆ. 55.
పుట్టు, దే. వి. 1: చూ, రూ-పుట్టుక, 1; అ. క్రి. 2. జన్మించు: చూ, సంభవించు.
పుట్టుక, దే. వి. (రూ-పుట్టు-పుట్టుగు-పుట్టువు): చూ, సంభవము.
పుట్టుకచల్వజోతి, వా. వి: చూ, హిమాంశువు.
పుట్టుకల్లరి, దే. విశే. పుట్టుకమొదలు కల్లలాడువాఁడు. భార. అర. 5, ఆ. 405: చూ, ముఖరుఁడు.
పుట్టుగట్టు, ద్వ. వి. ఉదయాద్రి. య. 3, ఆ. 143: చూ, పర్వతము.
పుట్టుగు, దే. వి. రూ-పుట్టుక.
పుట్టుగొడ్డు, దే. విశే. పుట్టుకమొదలు గొడ్డుతనముకలది (ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ.
పుట్టుగ్రుడ్డి, దే. విశే. జనుషాంధుఁడు: చూ, రేచీఁకు.
పుట్టుచీఁకు,—పై.—భార. ఆది. 4, ఆ. 231.
పుట్టుచెయువు, ద్వ. వి. రూ-పుట్టుచెయ్వు: చూ, జాతకర్మము.
పుట్టుచెయ్వు, ద్వ. వి.—పై.—
పుట్టుచేటు, వా. వి. పుట్టినప్పటినుంచి.
పుట్టుచోటు, వా. వి. (సం. ప).—అభిజనము, ఆకరము జన్మభూమి.
పుట్టుపాప, దే. విశే. వ్యాధిచే తెల్లఁబాఱిన దేహముగలవాఁడు.
పుట్టుపునుఁగు, వా. వి. లోమశమృగమదము.
పుట్టుబడి, దే. వి: చూ, పుట్టుక.
పుట్టుమచ్చ, దే. వి. మచ్చ, మఱువు. (సం. ప).—కాలకము, తిలకము, తిలకాలకము, జటులము-జడులము, పిప్లువు: (చూ, లక్షణము. 1.)
పుట్టుమూఁగ, ద్వ. వి. పుట్టుక మొదలు మూఁగ: చూ, మూఁగ. 3.
పుట్టుమొండి, వా. వి. పుట్టుక మొదలు మొండివాఁడు: చూ, సూరసూతుఁడు.
పుట్టువడుగు, ద్వ. వి. 1. పుట్టుక మొదలు బ్రహ్మచారి: చూ, వటువు; 2: చూ, విష్ణువు. 1.
పుట్టువు, దే. వి: చూ, రూ-పుట్టుగు.
పుట్టువెట్టి, దే. విశే. పుట్టుక మొదలు వెట్టివాఁడు: చూ, వెట్టివాఁడు.
పుట్టెడు, వా. వి. పుట్టెడుపరిమితి. (80 కుం. అని కొందఱు, 200 కుం. అని కొందఱు.)
పుట్టెడునేల, వా. వి. 20 కుంటలు (2 పందుములు, 4 ఏదుములు, 8 ఎకరములు, 80 కుంచములు, 800 సెంట్లు, 38720 చతురపుగజములు.)
పుట్నిల్లు, దే. వి: చూ, రూ-పుట్టినిల్లు. భాగ. 8, స్కం. 155.
పుతము, వా. వి: చూ, రూ-పుటము. (2).
పుడక, వా. వి. (రూ-పుడుక-పుల్ల) 1. తృణకాండము: చూ, హరిత (తృణము. 1); 2. కట్టెపుల్ల (చిన్నచిదుగు): చూ, సమిధ; 3. అడ్డము. "పానకములోనిపుడక": చూ, సంరోధము.
పుడమి, వై. వి. = పృథ్వీ: చూ, భూమి. 1.
పుడమిచెలి, వా. వి: చూ, వల్మీకము.
పుడమితాలుపు, ద్వ. వి. 1. శేషుఁడు: చూ, సర్పము; 2. కొండ. అచ్చ. బాల, కాం. 40: చూ, పర్వతము; 3. భూపతి: చూ, రాజు. 1.
పుడమితేరెక్కు_వాఁడు, వా. వి: చూ, శివుఁడు. 1.
పుడమినంటు, వా. వి: చూ, విష్ణువు. 1.
పుడమిపట్టి, ద్వ. వి. 1. అంగారకుఁడు: చూ, వక్రుఁడు. 1; 2: చూ, నేలపట్టి. 2; 3. భూమిజ. రామా. 5, ఆ. 65: చూ, సీత.

పుడమిపుట్టు, ద్వ. వి. 1. భూజము, చెట్టు: చూ, వృక్షము; 2: చూ, పుడమిపట్టి. 3. రామా. 5, ఆ. 244.

పుడమిముద్దియకోక, వా. వి: చూ, సముద్రము. సాంబ. దే. 17.

పుడమిమొలనూలు, — పై.—

పుడమిరా, వా. వి: చూ, పుడమినంటు.

పుడమిఱేఁడు, ద్వ. వి: చూ, రాజు. 1.

పుడమివేలుపు, ద్వ. వి: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు. పర. 2, ఆ. 136.

పుడమీశుఁడు, వై. వి. = పృథివీశ: చూ, పుడమిఱేఁడు.

పుడికిరించు, దే. స. క్రి. రూ-పుణికిరించు. 1. కొంచెముగాయిచ్చు: చూ, పెట్టు. 8; 2. సన్నిపాతదోషముచేత గ్రహించు.

పుడికిరింత, దే. వి. (రూ-పుణికిరింత-పుడుకరింత) 1. ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3; 2. పుణికిరించుట.

పుడికిళ్లు, దే. వి. బ. రూ-పుణికిళ్లు: చూ, బాలక్రీడ.

పుడిగ, వా. వి. (రూ-పుడుగ-పుడుకు-పుణుకు) ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3.

పుడిసలి, వా. వి. రూ-పుడిసిలి. కుదియఁబట్టినచేరలో సగము: చూ, హస్తము.

పుడిసిలి, —పై. —

పుడిసిలించు, దే. స. క్రి. పుడిసిటఁబట్టు.

పుడిసిలింత, దే. వి. పుడిసిటఁబట్టుట.

పుడిసెడు, వా. వి. కుదియఁబట్టినచేరలో సగముపరిమాణము: చూ, హస్తము.

పుడుఁకులు, దే. వి. బ. రూ-పుణుఁకులు. కాశీ. 7, ఆ. 136: చూ, భక్ష్యము.

పుడుక, దే. వి: చూ, రూ-పుడక.

పుడుకబావిలి, దే. వి. స్త్రీ. చెవినగ: చూ, భూషణము. 2.

పుడుకరింత, దే. వి: చూ, రూ- పుడికిరింత.

పుడుకు, దే. వి. రూ-పుణుకు. 1. ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3; స. క్రి. 2. కొంచెముగా యిచ్చు. విక్ర. 2, ఆ. 170: చూ, పెట్టు. 8; 3. ఇచ్చు. హరి. ఉ. 9, ఆ. 46: చూ, పెట్టు. 8; 4. (అయిదువ్రేళ్లతో) గ్రహించు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 202: చూ, స్వీకరించు; 5. త్రచ్చు: చూ, మథించు; 6. (చీకటిలో) తడవు: చూ, వెదకు.

పుడుకుఁగల్లు, దే. వి. చింతామణి. అచ్చ. బాల, కాం. 8: చూ, రత్నములు.

పుడుకుఁదొడుకు, దే. వి. కామధేనువు: చూ, ధేనువు.

పుడుకుమ్రాను, దే. వి: చూ, వేలుపుఁజెట్టు. అచ్చ. బాల, కాం. 2.

పుడుగ, వా. వి: చూ, రూ-పుడిగ. అం, భా. ద్వి. 182.

పుణికిపుచ్చుకొనుట, జా. పుడికి గ్రహించుట. విజ. 1, ఆ. 198; విజ. 2, ఆ. 162.

పుణికిరించు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పుడికిరించు.

పుణికిరింత, దే. వి: చూ, రూ-పుడికిరింత.

పుణికిళ్లు, దే. వి. బ: చూ, రూ-పుడికిళ్లు.

పుణుఁకులు, దే. వి. బ: చూ, రూ-పుడుఁకులు.

పుణుకు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పుడుకు.

పుణ్యంపుమొన, అం: చూ, మొనలు.

పుణ్యకము, సం. వి. అ. న: చూ, వ్రతము.

పుణ్యక్షేత్రము, సం. వి. అ. న. ఆక్షేత్రము, దివ్యక్షేత్రము.

పుణ్యక్షేత్రములు, అం. 1: చూ, పుణ్యక్షేత్రము; 2: చూ, భూమి. 1: చూ, (పుణ్యనగరములు.)

పుణ్యజనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. నైరృతి: చూ, సోఁకులఱేఁడు; 3: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 3: చూ, యక్షుఁడు; 4: చూ, పుణ్యాత్ముఁడు.

పుణ్యజనేశ్వరుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శ్రీదుఁడు.

పుణ్యనగరములు, అం: చూ, దేశములు.

పుణ్యభూమి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, దేశములు.

పుణ్యము, సం. వి. అ. న. = పున్నియము-పున్నెము. 1. ధర్మము: చూ, సుకృతము. 1; 2. దానము: చూ, స్పర్శము. 3; విణ. 3: చూ, శుద్ధము. 3; 4: చూ, హృద్యము.

పుణ్యవంతుఁడు. సం. విణ; చూ, పుణ్యాత్ముఁడు.

పుణ్యశ్లోకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బాహుకుఁడు.

పుణ్యాత్ముఁడు, సం. విణ. (న్) పుణ్యస్వరూపుఁడు: చూ, సుకృతి.

పుణ్యాహము, సం. వి. అ. న. పుణ్యదినము: చూ, రోజు.

పుతపుత, దే.వి. చలనమునందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ.

పుతపుతపోవు, దే. అ. క్రి: చూ, వివశమగు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 104.

పుత్త, వై. వి. పృష్ఠ: చూ, వెనుక. 1.

పుత్తడ, వా. వి. నూలికండె: చూ, సూత్రము. 1.

పుత్తడి, వై. వి. = పుత్తళికా. (రూ-పుత్తళి-పుత్తళిక) 1. అపరంజి, మేలిమి (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, లోహము. 1. 2. బొమ్మ: చూ, సకిన. 3.

పుత్తడికాసు, వా. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పుత్తళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = : చూ, పుత్తడి. 2; వై. వి; (1). = పుత్తళి: చూ, రూ-పుత్తడి. 1. (దేశ్యమని శ. ర.)

పుత్తళిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = పుత్తడి. 1. కిర్మి. బంగారుబొమ్మ: చూ, సకిన. 3; 2. కిర్మి, లోహపుబొమ్మ: చూ, సకిన. 3.

పుత్తిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పెరయీఁగ.

పుత్తెంచు, దే. ప్రే. (పుచ్చు + తెంచు) 1: చూ, రూ-పుచ్చు. 6. ఉ, హరి. 1, ఆ. 59; స. క్రి. 2: చూ, రూ-పుచ్చు. 3. అం, భా. తృ. 121.

పుత్రంజీవకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పుత్రజీవి*.

పుత్రకామేష్టి, వా. వి. పుత్రునిఁగోరి చేయుయాగము: చూ, యజ్ఞము.

పుత్రజీవము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పుత్రజీవి*.

పుత్రజీవి, సం. వి. ఇ. పుం. అక్షఫలము, అర్థసిద్ధి, కుమారజీవము, కృతజిజ్ఞము, గర్భండము, గర్భకరము, పుత్రంజీవకము, పుత్రజీవము, సూనజీవి*. (దీని విత్తులు గర్భోత్పత్తిఁ గలుగఁజేయును: చూ, సూనజీవి.)

పుత్రధాత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అశ్మజాత, గంధాలువు, పుత్రాలువు*.

పుత్రవతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కరవీరి: చూ, స్త్రీ.

పుత్రశ్శత్రురపండితః, న్యా. అపండితుఁడగుపుత్రుఁడు శత్రువు.

పుత్రాదిచ్ఛేత్పరాజయమ్, న్యా. తా నందఱిని జయింపవలెను. పుత్రుడు దన్ను జయింపవలెనని తండ్రి కాంక్షింపవలెను.

పుత్రాలువు, సం. వి. ఊ. స్త్రీ: చూ, పుత్రధాత్రి*.

పుత్రిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కూఁతురు: చూ, సూన, 1; 2: చూ, పుత్తడి. 2; 3. లక్కదూది: చూ, ప్రత్తి; 4. = పొత్తిక. బొమ్మచీరె: చూ, వస్త్రము.

పుత్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = బురకఁడు, (పున్నామ నరకమునుండి రక్షించువాఁడు) 1. కొడుకు. మార్కం. 3, ఆ. 100: చూ, సూనుఁడు. 1; అం. 2: చూ, సంతానములు; 3: చూ, పుత్రులు. 1; 4: చూ, పుత్రులు. 2.

పుత్రులు, అం. 1. (కొడుకులు) (వీరు పన్నిద్దఱు..—౧. ఔరసుఁడు (భార్యయందు తనకుఁబుట్టినకొడుకు), ౨. క్షేత్రజుఁడు (ఏదేని యొక కారణమున సంతానవిచ్ఛిత్తి కలుగఁగా పెద్దలయనుజ్ఞచేత తనభార్యయందు దేవరుఁడులోనగు వారికిఁ బుట్టినకొడుకు), ౩. దత్తుఁడు (దత్తుతీసికొన్న కొడుకు), ౪. కృత్రిముఁడు (గుణజ్ఞుఁడని యభిమానించి పెంచుకొన్నకొడుకు), ౫. గూఢోత్పన్నుఁడు (భార్యయందు తనకు తెలియకుండ అంకుమగనికిఁ బుట్టినకొడుకు), ౬. అపవిద్ధుఁడు (తల్లిచేతగాని తండ్రిచేతగాని యుభయులచేతగాని విడువఁబడగా తెచ్చి పెంచుకొన్నకొడుకు), ౭. కానీనుఁడు (తన భార్యయందు కన్యాత్వమున రహస్యముగా నితరునికిఁ బుట్టినకొడుకు), ౮. సహోఢజుఁడు (గర్భిణిగానుండ తెలిసికాని, తెలియకకాని వివాహము చేసికొన్న భార్యయందుఁ బుట్టిన యాకొడుకు), ౯. క్రీతుఁడు (తల్లిదండ్రులవద్ద వెలయిచ్చి కొనుకొన్నకొడుకు). ౧౦. పౌనర్భవుఁడు (పునర్భువునందుఁబుట్టినకొడుకు), ౧౧. స్వయందత్తుఁడు(తల్లిదండ్రులు లేక, కాని తల్లిదండ్రులచేత నకారణముగ విడువఁబడికాని తనంతట నేను నీకుఁబుత్రుఁడనయ్యెదనని వచ్చినకొడుకు), ౧౨. జ్ఞాతిరేయుఁడు (జ్ఞాతికొడుకు). వీరిలో మొదటియార్గురు బంధువులు దాయాదులు నగుదురు. వెనుకటి యార్గురు బంధువులగుదురుగాని దాయాదులుకారు. ఇది భారతమునందు వ్రాయఁబడియున్న విధము ననుసరించినది. జ్ఞాతిరేయుఁడనుదానికి మాఱుగా మనుస్మృతియందు పారశవుఁడు (లేక) శౌద్రుఁడనియు, విజ్ఞానేశ్వరీయమునందు పుత్రికాపుత్రుఁడనియువ్రాయఁబడియున్నది), చూ, సూనుఁడు. 1; 2. పుత్రులనంబడువారు.—శిష్యుఁడు: భృత్యుఁడు, దౌహిత్రుఁడు, భగినీపుత్రుఁడు (5).

పుత్రేషణము, అం: చూ, ఈషణత్రయము.

పుదియబొట్టు, ద్వ. వి. ఊర్ధ్వపుండ్రము: చూ, బొట్టు. 1.

పుదీన, వా. వి: రూ-పుదీనా-పొదీనా, ఈఁగయెంగిలికూర*.

పుదీనా,—పై.—"పుదీనాపుప్వ".

పుదూరిద్రావిడులు. అం: చూ, ద్రావిడులు.

పునఃపునః, సం. అవ్య. మాటిమాటికి: చూ, శశ్వత్తు.

పునరుక్తవదాభాసము, అం: చూ, శబ్దాలంకారములు. (మరలఁజెప్పినట్లు దోఁపించునది. ఉదా.—"జిష్ణుఁ డింద్రుఁడు.)

పునరుక్తి, అం: చూ, వాక్యదోషములు. (చెప్పినదే చెప్పుట. ఉదా.—"చక్రమున రాక్షసులద్రుంచు చక్రధరుఁడు").

పునర్జీవితము, సం. వి. అ. న. ఉజ్జీవనము.

పునర్నవ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గలిజేరు*: చూ, శోథఘ్ని.

పునర్నవము, సం. వి. అ. పుం. గోరు: చూ, నఖము. 1. (నఖము క్రిఁదఁ జూపఁబడినవానికి సంబంధించిన మిగతవిశేషములు. —నఖముచిప్పకు—కర్పరుహము, కాలి, కేశి, కోలము; తంతిమీటుగోరునకు.— (తె).—కొడుపు, గోరు; పులియొక్కగోరునకు.—(తె).-పులిగోరు (మిగతవానికి: "చూ హస్తము.")

పునర్భవ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చంద్రకళ, ఔ, కల, కళ: చూ, పున్నమ.

పునర్భవము. సం. వి. అ. పుం. 1. గోరు: చూ, పునర్నవము; 2. కుటుంబము: చూ, సంసారము. 1; విణ. 3. మరలఁబుట్టినది.

పునర్భువు, సం. వి. ఊ. స్త్రీ: చూ, దిధిషువు. 1.

పునర్వసు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. పునర్వసునక్షత్రము: చూ, రిక్క; 2. = పునాస. ముందుపంట: చూ, సస్యము. 1.

పునర్వసుపు, అం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు. 1; 3. కాత్యాయనముని: చూ, సన్న్యాసి. 1.

పునశ్చరణము, సం. వి. అ. న. మంత్రముయొక్కపునఃపఠనము.

పునస్సంధానము, సం. వి. అ. న. 1. విచ్ఛిన్నాగ్నిని మరల హోమగుండమునందుఁ గూర్చుట: చూ, వహ్ని. 1; వా. 2. కలపడము, గర్భాధానము.

పునస్సంస్కారము, సం. వి. అ. పుం. ద్వితీయవారోపనయనాది సంస్కారము.

పునాది, దే. వి. గోడక్రింది పుట్ట: చూ, మూలబంధము.

పునాస, వై. వి. = 1: చూ, పునర్వసు. 2; బ. 2. సూర్యుఁడు పునర్వసునక్షత్రమందుండగా విత్తినసజ్జలు లోనగుధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పునాసాటకడాలు, వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

పునిస్త్రీ, వా. సం. వి. సువాసిని: చూ, స్త్రీ.

పునీతుఁడు, సం. విణ: చూ, శుద్ధుఁడు.

పునుఁగు, దే. వి. 1. పూతిగడ్డ, అతిస్పృశ, జాలిక, గంధ ఓవాలిక, పూతికోశి: చూ, రాజ్మార్జము; వా. 2. కమల ధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పునుఁగుపిల్లి, ద్వ. వి. రూ-పున్గుపిల్లి: చూ, మార్జాలము.

పునుఁగురాజనాలు, దే.వి. బ. మిక్కిలివాసనగల శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పునుక, దే. వి. రూ-పున్క. తలచిప్పయెముక: చూ, శల్యము. 1.

పునుకకంచమువాఁడు, దే. వి. కపాలభృత్తు: చూ, శివుఁడు.

పునుకకంచమువానివిల్లు, ద్వ. వి. మేరునగము: చూ, పర్వతము.

పునుకచట్టులదణి, ద్వ. వి: చూ, పునుకకంచమువాఁడు.

పునుకతాలుపు, దే. వి.—పై.—

పునుకదారి, ద్వ. వి. —పై.—

పునెము, వై. వి, విణ. = పుణ్య: చూ, రూ-పున్నియము.

పున్క, దే. వి: చూ, రూ-పునుక.

పున్గుఁబిల్లి, ద్వ. వి: చూ, రూ-పునుఁగుపిల్లి.

పున్న, దే. విణ. చిన్న: చూ, స్వల్పము.

పున్నమ, వై. వి. = పూర్ణిమా. (నిండుతిధి) శుక్లపక్షమునందు పదునేనవతిథి: నెల. (సం. ప).—అశ్వత్థ, నిరంజన, పంచదశి, పక్షిణి, పూర్ణ, పూర్ణిమ, పౌర్ణమాసి, పౌర్ణిమ; తద్విశేషములు.—౧. ఒకకళతక్కువైన చంద్రుఁడు గల పున్నమకు. — (సం. ప).—అనుమతి; ౨. చంద్రునిలో పదునాఱవభాగమునకు.—(సం).—జొ, కల-కళ, పునర్భవ; 3. దర్శప్రతిపత్సంధికి.—(సం.)—పర్వము; ౪. పున్నమకును పాడ్యమికిని, అమవసకును పాడ్యమికిని నడుమకాలమునకు.-(సం).-పర్వసంధి; ౫. చైత్రపౌర్ణిమకు (వసంతోత్సవము)—(సం). — కర్దమి-కూర్దని, కామమహము, చైత్రావళి-చైత్రి, మధూత్సవము, వాసంతి, సువసంతము; ౬. జ్యేష్ఠపౌర్ణిమకు.- (సం).- జ్యైష్ఠి; ౭. ఆషాఢపున్నమకు. — (సం).- ఆషాఢి; ౮. ఆశ్వయుజపూర్ణిమకు.-(సం).— ఆశ్వయుజి, కోజాగరము, కౌముదీచారము, ద్యూతపూర్ణిమ, శరత్పర్వము, శారదీ. (మిగిలినవానికి: చూ, హరివాసరము: చూ, హిమాంశువు.)

పున్నాగము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పొన్న. సురపొన్న* (అని కొందఱు): చూ, సురపొన్న; 2. ఇంద్రుని యేనుఁగు: చూ, హస్తి; 3. పురుషశ్రేష్ఠుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; 4. తెల్లఁగలువ: చూ, సహస్రపత్రము; 5. జాజికాయ.

పున్నియము, వై. వి. = పుణ్య. (రూ-పునియము-పునెము-పున్నెము). 1: చూ, సుకృతము. 1. కాశీ. 2, ఆ. 45; 2. = పుణ్య. ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3; విణ. 3. సుకృతము కలది.

పున్నెము, వై. వి, విణ.—పై.—

పుప్పము, వై. వి. = పుష్ప: చూ, సుమము.

పుప్పి, దే. వి. రూ-పుర్పి. 1: చూ, పంటితెవులు; వా. వి. 2: చూ, గోరుచుట్టు.

పుప్పించు, దే. ప్రే: చూ, పుచ్చు. 6.

పుప్పిపన్ను, వా. వి. రూ-పిప్పిపన్ను: చూ, హోసువు.

పుప్పిపురుగు, ద్వ. వి. సులిపురుగు: చూ, పురుగు.

పుప్పు, దే. వి. పశువులగొరిజలు వ్రిస్సిపురుగులుపడెడు వ్యాధి: చూ, పశురోగము.

పుప్పొడి, ద్వ. వి. (పూ + పొడి) పుష్పములయందలి ధూళి: చూ, సుమనోరజము.

పుప్పుసము, సం. వి. స్. పు. ఎడమఊపిరితిత్తి: అవహననము.

పుబ్బ, వై. వి. = పూర్వా. సొముకంటిచుక్క: చూ, రిక్క. 1-౧౧. (సం. అని కొందఱు.)

పుమాంసుఁడు, సం. వి. స్. పుం: చూ, మనుష్యుఁడు.

పుముత్తరీయము, సం. వి. అ. న. అర్ధోరుకము: చూ, వస్త్రము.

పుయిలోట, దే. వి. 1: చూ, సిగ్గు; 2: చూ, వెఱపు; 3: చూ, పిఱికికండ; 4. రూ- పుయిలోటము. జంకు. భార. విరా. 3, ఆ. 206: చూ, సంకోచము. 3; 5: చూ, మోమోటమి.

పుయిలోటము, దే. వి: చూ, రూ-పుయిలోట. 4. భార. విరా. 2, ఆ. 70.

పుయిలోడు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంకోచించు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 22; 2. ఖిన్నుఁడగు. అం.శే. 26: చూ, విన్నవోవు.

పురంట, వా. వి. 1: చూ, రూ-పుంట; 2. కాలము: చూ, సమయము. 1.

పురందరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-పురందుఁడు. 1: చూ. రాముఁడు; 2: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

పురందుఁడు,.—పై.—

పురంధ్రి, సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ 1. కుటుంబిని: చూ, స్త్రీ; 2, ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పురుషాంతరము, పా. 1: చూ, తరఃడి, తరము: అం. 2: చూ, షోడశసంధులు.

పురుషాయితము, సం. వి. అ. న. 1. ఉపరతి. కాశీ. 3, ఆ. 82: చూ, సంయోగము; అం. 2: (చూ, విపరీత కరణ బంధములు, వ్యానకరణబంధములు).

పురుషార్థములు, అం. 1. (పురుష ప్రయోజనములు) ధర్మార్థ కామమోక్షములు (4); 2. (పురుషార్థత్రయము) ధర్మార్థ కామములు (3).

పురుషికము, సం. వి. అ. న: చూ, ఊర్ధ్వస్థితి.

పురుషుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-పూరుషుఁడు. 1; చూ, మనుష్యుఁడు; 2. అశబ్దవాది: చూ, సాంఖ్యుఁడు; 3: చూ, హంసుఁడు.

పురుషోత్తమాయ నమః, అం. (పురుషోత్తమః = పురుషజీవేషు వ్యాపకత్వాదితి పురుషః సచాసావుత్తమశ్చ-పురుషోత్తమః): చూ, ఓమ్.

పురుషోత్తముఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, విష్ణువు. 1.

పురుహావు, సం. విశ: చూ, రూ-పురుభువు.

పురుహూతుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

పురూరవుఁడు. సం. విశ. రూ-పురూరవసు(వు)ఁడు: చూ, రాజు. 1.

పురూరవసు(వు)ఁడు,—పై.—

పురె, దే. అవ్య. రూ-పురే. ప్రశంసనార్థకము: చూ, సేబాసు.

పురే, —పై. — భాగ. 3, స్కం. 381.

పురోగముఁడు, సం. విశ: చూ, ముందునడచువాఁడు.

పురోగామి, సం. విశ.—పై.—

పురోగుఁడు,—పై.—

పురోటి, సం. వి. ఇ. న. నీటిసుడి: చూ, సుడి. 1.

పురోడాశము, సం. వి. అ. పుం. 1. యజ్ఞార్థమైన అపూపము; అదము, ఐంద్రాగ్నేయి; 2. సోమలతరసము; 3. హుతశేషము: చూ, హుతము.

పురోణి, వై. వి. చిన్నఉత్తరము, అను, ఖండపత్రిక: చూ, లేఖ. 3.

పురోధ, సం. వి. అ. పుం. రూ-పురోధనుఁడు: చూ, యాజ్ఞికుఁడు.

పురోధనుఁడు: సం. వి. న్. పుం. —పై.—

పురోభాగము, సం. వి. అ. న: చూ, ముందఱ. 1.

పురోహితుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పురోధ.

పుర్వు, వై. వి. = : చూ, రూ-పురువు (1).

పుటియ, వై. వి.(రూ-పుట్టియ-పుట్టె) ఉ. హరి. 2, ఆ. 126; చూ, శల్యము. 1.

పుల్ల, దే. విశ. ఎడమ: చూ, సవ్యము. 1.

పుష్టాకులు, వా. వి. బ. లేనిపోనిచిక్కులు: మారాముళ్లు. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

పుట్టియ, వై. వి: చూ, రూ-పుటియ.

పుఱ్ఱు, దే. వి. 1. పలుచనిమలము: చూ, శమలము; వా. 2. పలుచనిపేఁడ: చూ, శుష్కగోమయము; 3. పలుచని అడుసు: చూ, శాదము. 2.

పుట్టె. వై. వి: చూ, రూ-పుటియ.

పుల, దే. వి. పసుపుమించిన తెలుపువన్నెగలది. రూ-పుల్ల: చూ, వర్ణము. 6.

పుల్‌దాల్పులాయి,వా.వి. నీలమణి. వేం. అం.84: చూ,రత్నములు.

పులకండము: ద్వ. వి. రూ-పులుకండము: చూ, శర్కర. 1.

పులకము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పులగము-పులుగము-పుల్గము. పెసరపప్పుచేర్చి వండినయన్నము: చూ, సాదము. (1); 2. ఏనుఁగున కిచ్చెడు యన్నపుముద్ద: చూ, సాదము. (1); 3: చూ, పురుగు; 4. కృమి, చెట్టుమీఁది నల్లపురుగు: చూ, పురుగు. ౧౧; 5. సులిపురుగు: చూ, పురుగు. ౪; 6. మణిదోషము: చూ, రత్నము. 1; 7. వజ్రము: చూ, రత్నము. 1; 8: చూ, హరిదశము; 9. కడప*: చూ, హరిప్రియము; 10: చూ, పులకము. (1); వై. వి. (1) = పులక. గగుర్పాటు: చూ, రోమాంచము.

పులకరము, వై. వి. = పులకః. 1: చూ, పులకము (1); 2. జ్వరము: చూ, రోగము. 1.

పులకరించు, వై. అ. క్రి. గగురుపొడుచు, గరుపాఱు, నిట్ట గ్రమ్ము, నిట్టవొడుచు, నిడువెంట్రుకవెట్టు.

పులకలు, సం. వి. అ. పుం. 1. = పులకలు-పుల్కలు. గగురు: చూ, పులకము (1) (శ. ర); వై. వి.బ. (1). = పులక. గగురు: చూ, పులకము. (1) (అనికొందఱు).

పులకించు, సం. అ. క్రి. గగుర్పాటుగలదియగు. (తెనుఁగు అని కొందఱు).

పులగము, వై. వి. = పులక: చూ, పులకము. 1.

పులగముమీఁదిపప్పు, లో. అనుకొనినదానికంటె అదనము.

పులగలి, వా. వి. పులికడుగు: చూ, శుక్తము. 1.

పులపరము, వా. వి: చూ, పులకరము.

పులపొడుచు, దే. అ. క్రి. తెప్పవేయకచూచు. రూ-పుల్పొడుచు: చూ, వీక్షించు.

పులము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పులకలు. (రూ-పులకము-పులాకము-పూలకము) గగురు: చూ, పులకము. (1); విశ. 2. = పెల్లు: చూ, హెచ్చు. 2.

పులస, వా. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పులసరి, దే. వి. పొగరుఁబోతు: చూ, హేరంబుఁడు. 2.

పులస్త్యుఁడు, అం. సప్తఋషులలో నొకఁడు:(చూ, సన్న్యాసి).

పులహుఁడు, అం.—పై.—

పులాకము, సం. వి. అ. పుం. 1. పొల్లుధాన్యము: చూ, స్తంబకరి; 2. మెతుకు: చూ, సాదము. (1); 3. చయము,

సంక్షేపము: చూ, సంగ్రహము. 2; 4. = పులగము: చూ. పులకము. 1.

పులావు, వా. వి. 1. మాంసాదులంజేర్చి వండిన వంటకము. 2 మాంసాహారము.

పులి, దే. వి. 1. (రూ-పులుపు-పుల్పు) పుల్లన: చూ, శుక్తము. 3; 2: చూ, శార్దూలము; విణ.3. పులిసినది: చూ, శుక్తము. 4; వి. 4. జంతువుపేరు ఇంటిపేరుగా గలవారు. (ఇట్లే వెలుగుబంటివారు, నక్కావారు, పిల్లివారు, గుఱ్ఱంవారు, ఏనుఁగువారు ఇత్యాదు లూహ్యంబులు.)

పులికడుగు, దే. వి: చూ, పులగలి.

పులికూడు. దే. వి. 1. పులిసినయన్నము: చూ, సాదము (1); 2. భిక్షాన్నము. వసు. 1, ఆ. 98: చూ, సాదము (1); 3. పులియొక్కఆహారము: చూ, సాదము (1).

పులికోచ, దే. వి. పులిమొగమువంటి ముఖము కలిగి విషపు కోఱలుగల సాలెపురుగువంటి యొక పెద్దపురుగు, పులికోస: చూ, పురుగు. (దీనిపోటు పాముకాటువంటిది.)

పులిగంజి, ద్వ. వి: చూ, పుల్లనీళ్లు.

పులిగాడికి గిలిగాడు, లో, జనులకు భయమును కలిగించువాఁడు ఒకఁడు ఉండఁగా వానికిని భయంకరుఁడు మఱియొకఁడు ఉన్నాఁడు అనుటలో వాడుదురు.

పులిగాయము, దే. వి. ఆటినగంటిమచ్చ.

పులిగోరు, ద్వ. వి. 1. పులిగోరునుగూర్చినహారము: చూ, భూషణము. 2; 2. పులియొక్కగోరు: చూ, పునర్నవము; 3: చూ, వ్యాఘ్రనఖము*.

పులిగోళ్లవంకెలు, దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము,

పులిచించలము, ద్వ. వి. (రూ-పులిచించల-పులిచించలి-పులిచెంచలి): చూ, సునిషణ్ణకము*.

పులిచించల,—పై.—

పులిచించలి,—పై.—

పులిచింత,—పై.—

పులిచెంచలి,—పై.—

పులిచెవులాగు, ద్వ. వి. ఒక మందు చెట్టు: చూ, వృక్షము.

పులిజూదము, ద్వ. వి: ఒకరకపు ఆట: చూ, వ్యవహారము. 4.

పులితోలు, వా. వి. పులిచర్మము, పాండు. 1, ఆ. 165: చూ, బెరదు.

పులిత్రేఁపు, దే. వి. అజీర్ణపుత్రేఁపు: (చూ, త్రేనుపు).

పులినము, సం. విణ. ఆధిక్యముగలిగినది: చూ, హేరాళము.

పులినీరు, ద్వ. వి. క్షౌద్ర: చూ, సలిలము.

పులినాకినవాఁడు, జా. చావుఁదప్పినవాఁడు. (నీతిచంద్రిక-సంధి).

పులినోరుకండ, జా. తప్పకనశించుటకు సిద్ధమైనది. (ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము. 1, ఆ. 36.)

పులిపిరి, దే. వి.(రూ-పులిపిరికాయ-పులిపిలి-పులిపులి-పులిపురికాయ-పుల్పిరి-పుల్పిలి) కేమము: చూ, వ్రణము.

పులిపిరికాయ—పై.—

పులిపిలి,—పై.—

పులిపులి,1.—పై.—;విణ.2.గజిబిజి. (సం. వ).—పీడితము.

పులిపురికాయ, దే. వి: చూ, పులిపిరి.

పులిపెంజెర, దే. వి: చూ, సర్పము.

పులిమల, దే. వి: చూ, పులిపిరి.

పులిమిపుచ్చు, దే. స. క్రి. (విషయమును) తేలికగా పోనిచ్చు, నిర్వ. 1, ఆ. 7.

పులిమీఁదపుట్ర, జా. కష్టముమీఁదకష్టము.

పులిమేకము, ద్వ. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

పులిమెట్టు, దే. వి. తేర్చినకడుగుయొక్కయడుగుది. మెట్టు, మెదుద: చూ, శుక్తము. 1.

పులిమేర, వా.వి. (రూ-పొలిమెర-పొలిమేర) సీమ. ఆం, భా. ద్వి. 24: చూ, హద్దు.

పులియ, దే. వి. (రూ-పుల్లియ-పుల్లె) 1. విస్తరాకు: చూ, విస్తరి; 2. ఎంగిలివిస్తరి: చూ, విస్తరి.

పులియఁడు, దే. వి. పులివలెనుండుటచే కుక్కకియ్యబడిన పేరు: చూ, నివఁగి.

పులియఁబాఱు, దే. స. క్రి. పుల్లనగు: పులియు.

పులియాట, దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

పులియు, దే. స. క్రి: చూ, పులియఁబాఱు.

పులియోర, వా. వి. (రూ - పులిహోర-పులిహోర) పులుసు పసుపు లోనగునవి కలిపిన అన్నము : చూ,సాదము (1).

పులిరుసు, దే. వి. తొండాపుత్రాటికి అనుకుదలగా నమర్చిన యిరుసు. రూ-పుల్లిరుసు.

పులివరుగు, దే. వి. పులియఁబెట్టినవరుగు. కాశీ.7, ఆ. 186: చూ, వరుగు. 1.

పులిసరి, దే. వి: చూ, వాతంగిని*.

పులిహోర, వా. వి: చూ, రూ-పులియోర.

పులు, దే. వి. 1. రత్నమాణిక్యము. పర. 2, ఆ. 31: చూ, రత్నములు; 2. రూ-పుల్లు. కసవు*: చూ, తృణము. 1; విణ. 3. రూ-పుల్లు: చూ, స్వల్పము; పై. వి. 4. = పులకగగురు: చూ, రోమాంచము.

పులుగు, దే. వి. 1. పిట్ట: చూ, పక్షి; వా. వి. 2: చూ, పులుఁగుపిట్ట; 3. తీతువు. "పులుఁగుకూఁత పిల్లలకు కీడు చేయును." (దీనికూఁత దోషపరిహారమునకు.—"ఛీ ఛీ రేపల్లెవాఁడు మావాడు" అని ముమ్మారు స్మరింతురు.)

పులుఁగుతత్తడిరౌతు, ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

పులుఁగుపిట్ట, ద్వ. వి: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు.

పులుఁగుబొల్లఁడు, ద్వ. వి: చూ, హరివాహనుఁడు.

పులుఁగుఱాయి, దే. వి. పచ్చ: చూ, రత్నము. 1.

పులుఁగుఱేడు, దే. వి: చూ, పులుఁగుబొల్లఁడు.

పులుఁగులదొర,—పై.—

పుఖకండము, వా. వి: చూ, రూ-పులకండము.

పులుకానిపురువు, ద్వ. వి. 1. పచ్చతెక్కలపురువు: చూ, పురువు; బ. 2. అల్పులు.

పులుకానిపులుగు, దే. వి: చూ, శుకము.

పులుకుపులుకు, దే.వి. రూ-పుల్కుపుల్కు. తెప్ప మూసిమూసి తెరచుట చూచుట యందగు ననుకరణము, సా. 2, ఆ. 110: చూ, హూహూ.

పులుగడిగినముత్యము, జా. నిర్మలమైనది. వాసనలేకుండఁ గడుగబడిన ముత్యము. పాండు. 3, ఆ. 9; పారి. 1, ఆ. 57.

పులుగము, వై. వి. = పులక. రూ-పుల్గము: చూ, పులకము. 1.

పులుగరి, దే. విణ. రూ-పుల్గరి. జాడయెఱిఁగినవాఁడు, పర. 5, ఆ. 51: చూ, వాటచారి.

పులుగాకు, దే. వి: చూ, శోకము.

పులుగు, దే. వి. 1. గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 2. జాడ: చూ, సూచన. 1.

పులుగుడు, దే. వి: చూ, పులిసరి* (ఇది ద్వివిధము.— నల్ల పులుగుడు, తెల్లపులుగుడు) (గ్రహణి కట్టును).

పులుగులగదుమరి, వా. వి: చూ, పసులపోలిగాడు.

పులుచు, దే. వి: చూ, రూ-పులస.

పులుచూలితాత, దే. వి. హిమాలయము. సాంబ. స్థా. 1: చూ, పర్వతము.

పులుచూలి సవతితల్లి, ద్వ. వి. గంగ. వేం. ఆం. 17: చూ, నది.

పులుదిండిఱాయి. దే. వి. ఇంద్రనీలమణి: చూ, రత్నము. 1.

పులుప, దే. వి. ఉలుప. కాశీ. 7, ఆ. 186: చూ, భక్ష్యము.

పులుపు, వా. వి. రూ-పుల్పు: చూ, పులి. 1.

పులుమానిసి, ద్వ. వి. అల్పమనుష్యుఁడు: చూ, మనుష్యుఁడు.

పులుము, దే. వి. 1. కుష్ఠరోగము: చూ, విపాదిక; స. క్రి. 2. తోము: చూ, రుద్దు. 1; 3. నలుచు. నలుపు; 4. ఉసుము: చూ, రుద్దు; 5: చూ, మొత్తు. 2.

పులుముడు. దే. వి: చూ, రుద్దుడు.

పుల్రమాను, దే. వి. తాళనారికేళాదితృణద్రుమము: చూ, హరిత(తృణము. 1.)

పులుపు, వా. వి: చూ, రూ-పులుగు (రాయలసీమయందు వాడుక).

పులుసు, దే. వి. 1: చూ, పులి. 1; 2: చూ, వ్యంజనము. 1.

పులుసుఁగూర, ద్వ. వి. పులుసుపోసి వండినకూర: రూ-పుల్లఁగూర: చూ, వ్యంజనము. 1.

పులెదాల్పుఱాయి, దే. వి: చూ, పుల్దాల్పుఱాయి.

పులోజు, దే. వి: చూ, శర్కర. 1.

పులోటజము, సం. వి. అ. న. గొడుగు: చూ, వారిత్ర.

పులోమజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శచి: చూ, భార్య. 1—ఇ.

పులోమజిత్తు, సం. వి. త్. పుం: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

పులోమి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పులోమజ.

పుల్కము, వై. వి. = పులక (రూ-పులకము) గగురు: చూ, రోమాంచము.

పుల్కరము, వై. వి. =—పై.—(రూ-పులకరము).

పుల్కలు, వై. వి. =—పై.— (రూ-పులకలు).

పుల్కసుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-పుల్కసుఁడు. 1: చూ, నిషాదుఁడు. 1; 2: చూ, నిషాదుఁడు. 2; 3: చూ, హీనుఁడు.

పుల్కసుఁడు,—పై.—

పుల్కుపుల్కు, దే. వి: చూ, రూ-పులుకుపులుకు. నై. 7, ఆ. 53.

పుల్గము, వై. వి. =: చూ, రూ-పులగము.

పుల్గరి, దే. విణ: చూ, రూ-పులుగరి. పర. 5, ఆ. 161.

పుల్పిరి, దే. వి: చూ, రూ-పులిపిరి.

పుల్పిలి, దే. వి.—పై.—

పుల్పు, వా. వి: చూ, రూ-పులుపు.

పుల్పొడుచు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పులపొడుచు.

పుల్ల, దే. వి. 1: చూ, పులి. 1. 2: చూ, పుడక. 1; 3. పొయి నిడు కట్టె: చూ, వంటచెఱకు; విణ. 4. పుల్లనిది: చూ, శుక్తము. 4; 5. పసుపుమించిన తెలుపువన్నెగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పుల్లంటుఱాయి, దే. వి. (పుల్ల + అంటుఱాయి). ఇంద్రనీల మణి: చూ, రత్నము. 1.

పుల్లఁగూర, వా. వి: చూ, రూ-పులుసుఁగూర.

పుల్లకంద, ద్వ. వి. ఒకరకముకంద*: చూ, సూరణము.

పుల్లకలివె, దే. వి: చూ, ఓఁక*.

పుల్లకాయ, వా. వి. పొట్లకాయ (రాయలసీమలో వాడుక).

పుల్లగిలు, దే. అ. క్రి. రూ-పుల్లగిల్లు. భయపడు. భో. 5, ఆ. 67: చూ, స్రుక్కు. 6.

పుల్లగిల్లు, దే. అ. క్రి.—పై.—

పుల్లగొరక. దే. వి: చూ, పరిప్లవము.

పుల్లతి, దే. వి. సాదనకాండ్రు గుటికి నాటెడు కోల.

పుల్లతీగ, ద్వ. వి: చూ, సోమలత*. పాండు. 5, ఆ. 289. (ఇందు 24 రకములు గలవు.)

పుల్లదానిమ్మ, ద్వ. వి: చూ, రక్తబీజము*.

పుల్లన, దే. వి. 1: చూ, శుక్తము. 3; విణ. 2: చూ, శుక్తము. 4.

పుల్లనీళ్లు, ద్వ. వి. కూటినీళ్లు: చూ, శుక్తము. 1.

పుల్లపంపరపనస, ద్వ. వి: చూ, పంపరపనస*: (చూ, వేరుపనస.)

పుల్లప్రత్తి, దే. వి. ఒకానొకప్రత్తి*: చూ, సముద్రాంత. 3.

పుల్లప్రబ్బ, దే. వి. చుక్కకూర*: చూ, సహస్రవేధి. 2.

పుల్లప్రబ్బలి, 1. —పై.—

పుల్లబచ్చలి, 1.—పై.—; 2. అత్యామ్లపర్ణ*: చూ. బచ్చలి.

పుల్లమామిడి, దే. వి. కొండమామిడి*: చూ, మామిడి.

పుల్లయుసిరిక, దే. వి. కొండయుసిరిక* (దీని కాయలు పెద్దవి. ఊరుగాయకు ప్రశస్తము): చూ, శ్రీఫలి. 1.

పుల్లరి, దే. వి. పసులు కసవుమేయుటకై యిచ్చెడుపన్ను: చూ, లావణి.

పుల్లరుజు, దే. వి. ఒకచేప: చూ, మత్స్యము. 1.

పుల్ల లావు, వా. వి. పులుపు హెచ్చు. "మజ్జిగలో పుల్ల లావు."

పుల్లవడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్తంభించు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 162; భార. అర. 4, ఆ. 360.

పుల్లవావిలి, దే. వి. తెల్లవావిలి*: చూ, వావిలి.

పుల్లవిఱుచుట, జా. దృష్టిదోషము తీర్చుట. భయము తీర్చుటకై పుల్లను విఱిచి పాఱవైచుట. పాండు. 3, ఆ. 156.

పుల్లవిఱుపుమాట, జా. కలియకుండగఁజేయు భేదవాక్యము.

పుల్లవెలఁగ, దే. వి. ఒక వెలఁగ*: చూ, వెలఁగ.

పుల్లసిలు, దే. అ. క్రి. రూ-పుల్లసిల్లు. 1: చూ, వెల్వెలఁబాఱు; 2: చూ, సంక్షోభించు.

పుల్లసిల్లు,—పై.—

పుల్లాకు, వా. వి: చూ, పులియ. 2.

పుల్లావు, దే. వి. కపిలగోవు: చూ, ధేనువు.

పుల్లియ, దే. వి: చూ, రూ-పులియ.

పుల్లిరుసు, దే. వి: చూ, రూ-పులిరుసు.

పుల్లు, దే. వి. విణ: చూ, రూ-పుల్ల. 2—3.

పుల్లుడి, దే. వి. ఒకానొకప్పుడు సాగుబడికి ఉపయోగించెడు పొలము: చూ, భూమి. 1.

పుల్లురుకుపాము, దే. వి: చూ, సర్పము.

పుల్లె, దే. వి: చూ, రూ-పులియ. (పుల్లెఆకు).

పుల్లెన, దే. వి. ఒక మందుచెట్టు: చూ, వృక్షము.

పువు, వై. వి.. = పుష్ప. (రూ-పువ్వు-పుష్పము-పూ పూవు.) 1. పుష్పము. ఉ, రా. 3, ఆ. 199: చూ, సుమము; 2. కాఁకరవత్తి లోనగువానియందలి పువ్వు; 3. కంటియందు పడెడు పువ్వు; 4: చూ, సౌందర్యము.

పువుఁబోడి, ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్వారుఁబోఁడి,

పువుబెత్తు, ద్వ. వి. (రూ-పువ్వుబెత్తు - పూబెత్తు - పూవు బెత్తు) తూలిక: చూ, పూవులపొట్లము.

పువుఁదేనె, ద్వ. వి: చూ, మధువు. 5.

పువ్వాటు, ద్వ. వి. ముందు వెనుకల నూఁగాడుట.

పువ్వార, ద్వ. వి. రూ-పువ్వారము, ఈఁదుకొబ్బరి వరిలోనగు వాని చెట్లపూత: చూ, సుమము.

పువ్వారము, వా.—పై.—

పువ్వారుఁబోడి, ద్వ. వి. (పువ్వు + అరు + పోఁడి) (రూ-పువుఁబోడి-పూఁబోడి-పూవుఁబోడి) 1. పువ్వువలె మిక్కిలి మనోజ్ఞురాలగు అఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. అఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పువ్విలుకాఁడు, ద్వ. వి. పుష్పధన్వుఁడు. ఉ, రా. 7, ఆ. 468: చూ, మన్మథుఁడు.

పువ్విలుతుఁడు, ద్వ. వి.-పై.-పాండు. 5, ఆ. 22.

పువ్వు, వై. వి. = పుష్ప: చూ, రూ-పువు.

పువ్వుబెత్తు, ద్వ. వి : చూ, రూ-పువుబెత్తు.

పువ్వులపొట్లము, వై. వి.—పై.—

పువ్వులముడుపు, ద్వ. వి. రూ-పూలముడుపు. గర్భిణికి చేయించెడు పుష్పధారణము: చూ, సీమంతము. 2.

పువ్వులమ్మనది, అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.

పుషితము, సం. విణ. పుష్టము. పోషింపఁబడినది (పక్షిమృగాదులు): చూ, రక్షితము.

పుష్కర, సం. వి. అ. స్త్రీ. మెట్టతామర *: చూ, సహస్రపత్రము.

పుష్కరము, సం. వి. అ. న. (రూ-పూష్కరము-పూష్కారము) 1. అకాశము: చూ, వ్యోమము. 1; 2. నీరు: చూ, సలిలము; 3. తామర: చూ, సహస్రపత్రము; 4. మెట్టతామరదుంప: చూ, సహస్రపత్రము; 5. తొండముచివర. (సం. ప).- అంగురి-అంగులి-అంగుళి. కర్ణిక, గండూషము, స్రోతస్సు: (చూ, హస్తి); 6. వాద్యముఖము: చూ, వీణె; 7. కత్తివాదర: చూ, వాదర; 8. అమ్ము: చూ, బాణము. 1; 9. కుష్ఠమనెడు ఓషధి: చూ, పుష్కరమూలము; 10. పుష్కరద్వీపము: చూ, లంక. 1; 11. పుష్కరమను తీర్థము; (పండ్రెండుసంవత్సరముల కొకమాఱు వచ్చెడు షణ్ణదుల తీర్థము): చూ, భూమి. 1; పుం. 12. = పెగ్గురు-బెగ్గురు: చూ, సారసము; 13. పుష్కరమను

రోగము: చూ, రోగము. 1; 14. పుష్కరమను పాము: చూ, సర్పము; 15: ఏనుఁగు: చూ, హస్తి; వా. స. 16. పంద్రెండు.

పుష్కరమూలము, సం. వి. అ.న.కాశ్మీరము, పుష్కరము*. (వాలుకమని కొందఱు).

పుష్కరాహ్వము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పుష్కరము. 12.

పుష్కరి, సం. వి. న్. పుం. 1. మగయేనుఁగు: చూ, హస్తి; 2. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

పుష్కరిణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కోనేఱు: చూ, సరస్సు. 1; 2. తామరకొలను: చూ, సరస్సు. 1; 3. ఆఁడేనుఁగు: చూ, హస్తి.

పుష్కరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకరాజు: చూ, రాజు. 1; 2. వరుణునికొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

పుష్కలము, సం. విశే. 1: చూ, శ్రేష్ఠము. 2: చూ, పేరాశము.

పుష్టము, సం.విశే. 1: చూ, పుషితము; 2: చూ, స్థూలము. 2.

పుష్టి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ: సంరక్షణము; 2: చూ, శక్తి. 1; 3: చూ, సమృద్ధి.

పుష్టికృత్తు, అం: (చూ, తానములు. 3): చూ. ప-రి-హీన తానములు.

పుష్పంధయము, సం. వి; అ. పుం. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము.

పుష్పకము, సం. వి. అ. న. 1. కుబేరుని విమానము: చూ, విమానము. 1; 2. కుసుమాంజనము: చూ, రసాంజనము; 3. రత్నకంకణము: చూ, భూషణము. 2; 4. కుంపటి: చూ, ప్రొయ్యి; విశే. 5. కృష్ణుని తేరి గుఱ్ఱములలో నొకటి: చూ, హయము.

పుష్పకీటకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పుష్పంధయము.

పుష్పకేతువు, సం. వి. ఉ. న. 1: చూ, పుష్పకము. 2; పుం. 2: చూ, మన్మథుఁడు.

పుష్పదంతము, సం. వి. అ. పుం. 1. వాయువుదిక్కునందలి యేనుఁగు: చూ, హస్తి; అం. 2: చూ, దిగ్గజములు: (చూ, హస్తి).

పుష్పదంతుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఒక విద్యాధరుఁడు: చూ, వేలుపు.

పుష్పధన్వుఁడు, సం. వి. న్. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.

పుష్పపథము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భగము. 12.

పుష్పపుటము, అం: చూ, సంయుతహస్తములు.

పుష్పఫల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సొఱ.*

పుష్పఫలము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలఁగ*,

పుష్పమంజరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పూగుత్తి; ఐ. 2: చూ, ధాన్యము.

పుష్పమాలిక, అం: చూ, ఉద్ధతము.

పుష్పమాలికాబంధము, అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

పుష్పము, సం. వి. అ. న. 1. = పుప్పము: చూ, సుమము; 2. స్త్రీరజస్సు: చూ, రజస్సు. 3; 3. గండివనము, స్థాణేయ మను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; 4. మాచి*: చూ, స్థౌణేయము. 2; అం. 5: చూ, ఉపచారములు; 6: చూ, అష్టభోగములు.

పుష్పరథము, సం. వి. అ. పుం. రూ-పుష్యరథము. క్రీడా యోగ్యమగు రథము: చూ, శకటము. 1.

పుష్పరసము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మకరందము,

పుష్పరోచనము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సువర్ణాఖ్యము. *

పుష్పలావిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: పూలబంతులు నరములు లోనగునవి గ్రుచ్చియమ్మెడు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పుష్పలిహము, సం. వి. హ్. పుం: చూ, పుష్పంధయము.

పుష్పవంతులు, సం. వి. త్. పుం. ద్వి: సూర్యచంద్రులు.

పుష్పవతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రజస్వల.

పుష్పశకటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉపశ్రుతి: చూ, వినికిడి.

పుష్పశరుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.

పుష్పసమయము, సం. వి. అ. పుం. పూఁదఱి, వసంత ఋతువు: చూ, మాసద్వయము.

పుష్పసమూహపరిణామఫలము, వా: చూ, అనాసపండు.

పుష్పాంజనము, సం. వి. అ. న: చూ, పుష్పకము. 2.

పుష్పించు, సం. అ. క్రి. = పూచు: చూ, వికసించు.

పుష్పిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దంతమలము: చూ, శమలము; 2. లింగమలము: చూ, శమలము.

పుష్పిణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పుష్పవతి.

పుష్పితము, సం. విశే. పూచినది: చూ, హసితము. 1.

పుష్పీమోహిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉమ్మెత్త: చూ, హాలా పుష్పము.

పుష్యమి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పుష్యమీనక్షత్రము: చూ, రిక్క.

పుష్యము, సం. వి. అ. పుం. 1.—పై. —; 2. పౌష మాసము, సహస్యము: చూ, మాసము; 3: చూ, పుష్య రాగము; 4. కలియుగము: చూ, యుగములు.

పుష్యరథము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పుష్పరథము.

పుష్యరాగము, సం. వి. అ. పుం. శ్వేతమణివిశేషము: చూ, రత్నములు.

పుసలాయించు, వై. స. క్రి: చూ, బుజ్జగించు.

పుసి, దే. వి. రూ-పుసె: చూ, శమలము.

పుసికండ్లవాఁడు, దే. వి. (సం. ప).—చిల్లుఁడు-చుల్లుఁడు.
పుసుకు, దే. వి. రూ-పుసుక్కు. తుమ్ముట లోనగువానియం దగు ధ్వన్యనుకరణము; చూ, హూహూ.
పుసుక్కు, —పై.—
పుసుగుడుగాఁడు, వా. వి. బేరములనడుమ సంధాత. (బ్రోకరు): చూ, సంధాయకుఁడు.
పుస్తకము, సం. వి. అ. న. = పొత్తము-పొస్తుకము: చూ, సంపుటము. 3. (పుస్తుకమనియు).
పుస్తకవాచకము, అం: చూ, ఉపవిద్యలు. 1.
పుస్తము, సం. వి. అ. న. 1. చెఱి: చూ, లప్పము; 2. = పొత్తము: చూ, పుస్తకము; 3. మాంసపుచక్కిలము: చూ, భక్ష్యము; 4. = పొత్తువు: చూ, సరస్వతి.
పుస్తియ, దే. వి: చూ, రూ-పుస్తె.
పుస్తు, దే. వి. దుర్గంధము: చూ, వాసన. 1.
పుస్తె, దే. వి. రూ-పుస్తియ: చూ, భూషణము. 2.
పుస్తెపూస, వా. యావదాస్తి.
పుస్తెముడుపు, దే. వి. 1. కంఠెబొట్టు: చూ, భూషణము. 2; వా. 2: చూ, లంకె. 3.
పుస్సు, వా. వి. కోపము: చూ, రోషము.
పుళిందము, సం. వి. అ. పుం. ఒకదేశము: చూ, సీమ. 1. (దేశము).
పుళిందిక, అం: చూ, భిన్నషట్కజభాషలు.
పుళిందుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఇతరభాష తెలియక అడవియం దుండి మిక్కిలి జీవహింసాపరుఁడై తిరిగెడు బోయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.
పుళిహోర, వా. వి: చూ, రూ-పులియోర. (పులిహోర-పుళిహోర అనియు).
పూ, వై. వి. = పుష్పమ్. కాశీ. 1, ఆ. 2: చూ, రూ-పువు.
పూంచు, దే. ప్రే. పూనఁజేయు. భార. విరా. 4, ఆ. 45: పూనుచు-పూన్చు.
పూండ్లు, దే. విణ. బ: చూ, రూ- = పూఁడులు.
పూఁగమ్మ, ద్వ. వి. ఉత్తంసము: చూ, భూషణము. 2.
పూఁచు, దే. అ. క్రి: చూ, పూను. 1. కళాం 4, ఆ. 188.
పూఁజేప, ద్వ. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
పూఁట, దే. వి. 1. రూ- పురఁట. కాలము: చూ, సమయము. 1; 2. దినము. భో. 4, ఆ. 254: చూ, రోజు; 3: చూ, రూ-పుంట; 4. ఒకఁడు చేయవలసిన పనిని నేను చేసెదనని మఱియొకఁడు పూనుట, ప్రతిభూత్వము; పిఠ. 5: చూ, లగ్నకుఁడు. 1.
పూఁటకాఁపు, దే. విణ: చూ, పూఁట. 5. నై. 2, ఆ. 86.
పూఁటకాఁడు దే. విణ: చూ, సూపకారుఁడు.
పూటకూళ్లమ్మ, ద్వ. వి. వెలతీసికొని వేళవేళకు అన్నము వండిపెట్టెడు వంటలక్క: చూ, స్త్రీ.
పూటకూళ్లయిల్లు, దే. వి. వంటపూఁటియిల్లు: చూ, సదనము. 1.
పూటకూళ్లవాఁడు, దే. వి: చూ, వంటపూఁటివాఁడు. 2.
పూఁటకూళ్లు దే. వి: బ. వెలతీసికొని వేళవేళకు పెట్టెడు అన్నము: చూ, సాదము. (1).
పూఁటవడు, ద్వ. అ. క్రి. ఒకఁడు చేయవలసిన పనిని నేను చేసెదనని మఱియొకఁడు పూనికగొను: చూ, అచ్చు. 20.
పూఁటవడు, —పై.—పర. 4, ఆ. 171.
పూఁటపెట్టు, దే. స. క్రి. ఒకఁడు తాను చేయవలసిన పనిని మఱియొకనిని నీవు చేయుమని పూనికగొలుపు. పర. 4, ఆ. 170.
పూఁటె, వా. వి. ఘుళిక: చూ, పూస. 1.
పూఁడులు, దే. విణ. బ. రూ-పూండ్లు. (అనేకసంవత్సరములు). జై. 4, ఆ. 68; స్వా. 1, ఆ. 72: చూ, సంవత్సరములు.
పూఁత, దే. వి. 1. ఐచ్చెన: చూ, సమాలంభము; 2. చందనము: చూ,వాసన. 1;3. చందనాదుల పూఁత: చూ,సమాలంభము; 4. పాలగచ్చు: చూ, సమాలంభము.
పూఁతపసుపు, ద్వ. వి. ఓలగందము: చూ, వర్ణము. 6.
పూఁదఱి, ద్వ. వి: చూ, పుష్పసమయము.
పూఁదేనియ, ద్వ. వి. రూ-పూఁదేనె- పూవుఁదేనియ. య. 4, ఆ. 64: చూ, మకరందము.
పూఁదేనె,—పై.—
పూఁదోట, ద్వ. వి. పూలతోఁట: చూ, వనము. 2.
పూఁపు, దే. వి. 1. యత్నము. హరి, పూ. 9, ఆ. 57: చూ, సన్నాహము. 2; 2: చూ, శక్తి. 1; 3: చూ, శౌర్యము.
పూఁబాళ, ద్వ. వి. 1. పువ్వులుగల పాళ: చూ, సజ్జ. 1; బ. 2: చూ, ధాన్యము.
పూఁబిందియ, ద్వ. వి. రూ-పూఁబిందె. లేఁతపిందె: చూ, శలాటువు. 2.
పూఁబిందె,—పై.—
పూఁబోఁడి, ద్వ. వి: చూ, రూ-పువుఁబోడి.
పూగఖండము, సం. వి. అ. న. వీయె: చూ, పోఁక.
పూగదళని, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. పోఁకొత్తు: చూ, కంకుల.
పూగఫలము, సం. వి. అ. న. పోఁకపండు: చూ, పోఁక.
పూఁగపీఠము, సం. వి. అ. పుం. పీఁకిదాను: చూ, పాత్రము. 6.

పూగపుష్పిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పోఁక పొత్తి.

పూగము, సం. వి. అ. న. 1 = పోఁక *: చూ, పోఁక; పుం. 2. = ప్రోగు. గుంపు: చూ, సమూహము; బ. 3. = బాగాలు, ఒత్తినవక్కలు; 4. గంగరావి *: చూ, రావి.

పూగుత్తి, వై. వి. = పుష్పగుచ్ఛ. రూ-పూలగుత్తి, పూలగెల: చూ, సుమము. తద్విశేషములు.— ౧. పువ్వులు కాయలు లోనగువానిగుత్తికి.—అత్తము, కుచ్చు, గుత్తి, గుది, గొత్తు, గెల, గొల. (సం).— గుంఛము - గుంజము-గుచ్ఛకము-గుచ్ఛము-గుత్సకము-గుత్సము. గులుంఛము-గులుచ్ఛము గుళుచ్ఛము - స్తబకము; ౨. గెలలో నొకభాగమునకు.— అత్తము-అత్తెము, అస్తము, గెంగొల, చీపు, తీపు; 3. వికసించిన పువ్వుల గుత్తికి.—(సం).—గుంఛము (గుఞ్ఛము): (చూ, స్తబకము.): (చూ, సుమము).

పూచి, దే. వి. 1. రూ-పూచిక : చూ, తృణము. 1; 2. రూ-పూచీ: చూ, బాధ్యత ; వై. వి. 3. రూ-పూత : చూ, వికసనము. 2.

పూచిక, దే. వి: చూ, పూచి. 1-2.

పూచినతంగేడు, వా. జా. సి సంపదలతో నిండిన సంసారము "వానిగృహము పూచినతంగేడు."

పూచినమావు, దే. వి. మచ్చలుగల గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పూచీ, వా. వి: చూ, రూ-పూచి. 2. "పూచీకత్తు".

పూచీపడు, వా. వి: చూ, అచ్చు. 20.

పూచు, వై. అ. క్రి. 1. = పుష్ప్. పుష్పించు: చూ, వికసించు; 2. తప్పుసుట్లపొడము. ఆము. 5, ఆ; 3 నిస్సారమగు. భార. సభా. 2, ఆ. 41: చివుకు.

పూచెండు, వా. వి. పూలబంతి: చూ, సరి. 3.

పూజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = పూజ. 1: చూ, సపర్య; అం. 2: చూ, ఉపచారములు. 2.

పూజకుఁడు, సం. విశ: చూ, పూజారి. 1-2-3.

పూజనము, సం. వి. అ. న: చూ, పూజ.

పూజనీయుఁడు. సం. విశ: చూ, సన్మానితుఁడు.

పూజాకరుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పూజకుడు.

పూజించు, సం. స. క్రి. 1: చూ, సమర్పించు; వై. స. క్రి. (1) పూజసేయు. అచ్చ. బాల. కాం. 15: చూ, సమర్పించు.

పూజితము, సం. విశ: చూ, సన్యస్తము. 2.

పూజితవ్యుఁడు, సం. విశ: చూ, పూజనీయుఁడు.

పూజితుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేలుపు; విశ. 2: చూ, పూజనీయుఁడు.

పూజె, దే. వి. 1. ఘటాదులమీఁదిచిత్రము; వై. వి. 2. = పూజ: చూ, సపర్య; వా. 3. కరఁగిపోసిన బంగారు వెండి లోనగువానిపూస.

పూజెకుండలు, ద్వ. వి. అయిరేని, య. 4, ఆ. 117: చూ, భాండము. 3.

పూజెగులు, దే. వి. బ. (పూజె+కాఁగులు)—పై.—

పూజెసేయు, ద్వ. అ. క్రి. ఘటాదులను చిత్రించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 60: చూ, వ్రాయు; 2: చూ, పూజించు. 1-(1).

పూజ్యము, సం. విశ. 1. గిరి, గంగ, మహితము: చూ, సత్తు. 4; వా. 2. ఉత్తది.

పూజ్యస్త్రీ, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

పూజ్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, గురువు. 8. (వాడుక); 2: చూ, గురువు. 9. (వాడుక); విశ. 3. పూజింపఁదగినవాఁడు: చూ, సన్మానితుఁడు.

పూజ, వై. వి. = పూజా: చూ, పూజ. నీలా, 3, ఆ. 37.

పూజరి, వై. వి. పూజాకర. (ద్వయమని శ.ర.) (పూజ+అరి) కళా. 4, ఆ, 60: చూ, రూ - పూజారి. (వైకృతమని కొందఱు).

పూజారి, వై. వి. రూ- పూజరి. (విక్ర. 6, ఆ. 124.) 1. పూజసేయువాఁడు: తంబళి - తంబళి-తంబిగ-తమ్మళి - తమ్మళి. (సం.ప).—అర్చకుఁడు, ఆరాధకుఁడు, దేవలుఁడు, దేవాజీవి-దేవాజీవుఁడు, పూజకుఁడు-పూజాకరుఁడు; 2. విష్ణుపూజకుఁడు: తంబళి-తంబళి-తంబిగ-తమ్మళి-తమ్మళి,నంబి. (సం. ప).-దేవద్రవ్యకుక్క, దేవలుఁడు, దేవాజీవి-దేవాజీవుఁడు, పూజకుఁడు-పూజాకరుఁడు, విష్ణ్వర్చకుఁడు; 3. శివార్చకుఁడు:-తంబళి-తంబళి-తంబిగ-తమ్మళి తమ్మళి. (సం. ప).-కరూశుఁడు, దేవలుడు, దేవాజీవి-దేవాజీవుఁడు, పూజకుఁడు-పూజాకరుఁడు, శివార్చకుఁడు. (ఈ మూఁడు అర్థములలోను మిగిలినవానికి "చూ, సేవకుఁడు.")

పూజ్యార్థకములు, అం. "అయ్య, గారు, జియ్య." అనునవి.

పూటము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకరకము గుఱ్ఱము : చూ, హయము; దే. వి. (1) బరువు: చూ, భారము. 1.

పూటు, వా. వి: చూ, పూటము (1).

పూటెత్తు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పువుటెత్తు.

పూడ, దే. వి: చూ, ముద్ది.

పూడిక, దే. వి. నూయి మొదలగువానియందు అడుగున పూడిన మన్ను: చూ, భూమి. 1.

పూడు, దే. వి. 1.—పై.—; అ. క్రి. 2. పల్లము మట్టి లోనగు వానిచే నిండు: చూ, సంపూర్ణమగు; 3. నిండు: చూ, సంపూర్ణమగు.

పూడుఁబాము, దే. వి. మట్టిలోపూడియుండెడు ఇరుదల పాము: చూ, సర్పము.

పూడుచు, దే. ప్రే. రూ-పూడ్చు. 1. పూడఁజేయు; 2. పాఁతు; చూ, మూయు. 1.

పూడ్చు, దే. ప్రే —పై.—

పూడుపు, దే. వి. 1. పూడ్చుట; 2. నిక్షేపము: చూ, లిబ్బి. 2.

పూత, దే. వి: చూ, పూచి. 3.

పూతన, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఒక రక్కసి: చూ, రాక్షసి; 2. కరక*: చూ, హరీతకి.

పూతనము, సం. వి. అ పుం. గజవిశేషము. (విషాణ కిర్ణ నయన చరణములలో నేదేని యొక్కటి నొకప్రక్క కలుగక మఱియొకప్రక్క నన్నియుఁ జక్కఁగాఁ గలిగి మేఘము వలె నల్లనై మంజిడివన్నెగల నఖరోమములు గలిగినది. యూథనాశక మంత్రు.): చూ, హస్తి.

పూతనాసూదనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు 1.

పూతము, సం. విణ. 1. తూర్పెత్తినది: బహూకృతము; 2. పరిశుద్ధమైనది: చూ, సమీచీనము. 2; 3. వడకట్టఁబడినది; చూ,వడఁబోఁత; 4. = పూచి (మూలల వెలి సెలం బట్టునది): చూ, బూఁజు. 2.

పూతాత్ముఁడు, సం. వి. అ. పుం. పరిశుద్ధుఁడు: చూ, శుద్ధుఁడు.

పూతిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. గుడబల, (తె).— కొమ్మన గొట్టెపిండి.*: (చూ, వృక్షము.) (దీని షర్పతు కఫహరము, జ్వరహరము); అం. 2: చూ, తైలములు; వా. వి. (1). చీఁపురుముల్లు: చూ, సితాగ్రము.

పూతికము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-పూతీకము *: చూ, పూతికరజము; 2. పూతిమార్జాలము: చూ, మార్జాలము.

పూతికరజము, సం. వి. అ. పుం: చూ. రీఠాకరజము.

పూతికాష్ఠము, సం. వి. అ. న. 1. దేవదారువు*: చూ, సూక్ష్మదారువు; 2: చూ, సరళము*.

పూతికోశి, సం. వి. ఇ. న: చూ, పునుఁగు. 1.

పూతిగంధి, సం. వి. ఇ. పుం. గదురు. దుర్గంధము: చూ, పుస్తు.

పూతిగడ్డ, వా. వి: చూ, పూతికోశి.

పూతిదారువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, పూతికాష్ఠము. 1*.

పూతిపునుఁగు, వా. వి: చూ, తట్టుపునుఁగు.

పూతిఫలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కారుగచ్చ* : చూ, సోమరాజి.

పూతిమృత్తికము, సం. వి. అ. పుం చూ, నరకములు.

పూతీకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ—పూతికము. 1.

పూతుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విణ 2: చూ, శుద్ధుఁడు.

పూ(పూ)త్కృతి, అం: చూ, రతిధ్వనులు.

పూత్యండము, సం. వి. అ. పుం. 1. కస్తురి మెకము: చూ, సివఁగి. 2; 2. గదురుకంపు గల ఒక పురుగు: చూ, పురుగు.

పూదండ, వా. వి: చూ, పరితిసరము. 5.

పూదారము, వా. వి. అకరుపు: చూ, సహస్రపత్రము.

పూదియ, దే. వి. రూ. పూదె. పూజె. బంగారుపూస, కళా. 8, ఆ. 9: చూ, పూస. 1.

పూదె, దే. వి. —పై.—

పూదెగట్టు, దే. అ. క్రి. బంగారుపూసగా నేర్పడు. కళా. 3, ఆ 12.

పూనిక, దే. వి. రూ. పూనికి, పూన్కి. 1. యత్నము : చూ, సన్నాహము; వా. 2. ఒట్టు: చూ, శపథము; 3. పట్టుదల: చూ. స్పర్ధ. 4.

పూనికి,—పై—

పూనిగొల్ల, ద్వ. వి. ఒకతెగ గొల్ల: చూ, మహాశూద్రుఁడు.

పూనీరు, వై. వి. = పన్నీర, పన్నీరు: చూ, సలిలము.

పూను, దే. అ. క్రి. 1. కడఁగు. హరి, ఉ. 3, ఆ. 94: చూ, సమకట్టు. 2; స. క్రి. 2. ధరించు: చూ, సవరించు. 4; 3. రూ-ఊను. వహించు. ఉ. రా. 7, ఆ. 174: చూ, సవరించు. 4; 4. సివము ఎత్తు-సివమెత్తు.

పూనుచు, దే. ప్రే. పూనఁజేయు: చూ, రూ.-పూంచు. భార. ఆది. 3, ఆ. 195; భార. సభా. 1, ఆ. 99.

పూనూక, ద్వ. వి. మిక్కిలి సన్ననూక: చూ, నేసఁబ్రాలు.

పూనూనె, ద్వ. వి. సంపెంగనూనె: చూ, స్నేహము. 2.

పూనె, దే. వి. బరణి: చూ, పాత్రము 6.

పూన్కి: చూ, రూ-పూనిక.

పూన్చు, దే. ప్రే: చూ, రూ- పూనుచు.

పూప, దే. వి. 1: చూ, రూ-పూఁబిందియ. కళా. 1, ఆ. 116; 2. అద్దపట్టుపాప: చూ, శిశువు; 3. కంటిపాప: చూ, లోచనము; విణ 4. లేఁత: చూ, సుకుమారము.

పూపము, సం. వి. అ. పుం. 1. అపూపము: చూ, భక్ష్యము; 2. ఒకానొక పిండివంట: చూ, భక్ష్యము.

పూపళిక, సం. వి. అ. స్త్రీ.—పై.—

పూబంతి, ద్వ. వి: చూ, పూచెండు.

పూమేను, వా. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పూమొగ్గ, వా. వి: చూ, మొగ్గ. 1.

పూయము, సం. వి. అ. పుం. 1. చీము: చూ, రక్తము. 1; 2 జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4; 3. పీనుఁగు: చూ, శవము

పూయు, దే. స. క్రి. 1. (చందనము లోనగుదానిని) అలఁదు: చూ, లేపనముచేయు; 2. (మన్ను లోనగువానిని) మెత్తు: చూ, లేపనముచేయు; 3. (మొగ్గ లోనగునవి) విరియు: చూ, వికసించు; వా. 4. (నాలుక లోనగునవి గఱిగలదియగు; 5. (బండికి ఎడ్లను) కట్టు.

పూరకము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఊపిరిఁబూరించుట: చూ, కుంభకాదిత్రయము; 2. మాదీఫలము*: చూ, సుపూరము.

పూరకుఁడు, సం. విణ: నించువాఁడు.

పూరగించు, వై. స. క్రి. 1.=పూరణ. నెఱవేఱుచు: చూ, సిద్ధిపొందించు; 2: చూ, వెలుచు.

పూరగిల్లు, వై. అ. క్రి. (రూ-పూరటిల్లు- బూరటిలు) నిండు: చూ, సంపూర్ణమగు.

పూరటిల్లు, —పై.—

పూరణము, సం. వి అ. న. 1. నించుట: చూ, సంపూర్ణత; 2. గుణించుట: చూ, హెచ్చవేఁత; 3.= పూర్నము - పూర్ణము. బూరెలు కుడుములు లోనగు పిండివంటలలోపల జేర్చెడు బెల్లము పప్పు లోనగువానిముద్ద: చూ, భక్ష్యము; 4. గలిజేరు*: చూ, శోధఘ్ని: విణ. 5. నించునది: చూ, సంపూర్ణము.

పూరణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పేక. 1; 2. బూరుగు*: చూ, శాల్మలి.

పూరణించు, సం. స. క్రి.=: చూ, పూరగించు. 1.

పూరము, సం. వి. అ. పుం. 1. జలప్రవాహము: చూ, వెల్లువ; 2: చూ, భక్ష్యము; 3. వ్రణసంశుద్ధి: చూ, వ్రణము; 4: చూ, పూరణము. 4*.

పూరా, వా. విణ. పూరాగా: చూ, సీదా.

పూరాణము, సం. విణ: చూ, పురాతనము.

పూరాయించు, వై. అ. క్రి.=పూరణ: చూ, రూ-పురాయించు.

పూరి, దే. వి. 1. గడ్డి: చూ, తృణము. 1; 2. మృగముల చనుఁబాలు. జై. 4, ఆ. 79: చూ, స్తన్యము; 3. ఒక పట్టణము: చూ, సీమ. 1. (దేశము); వై. వి. 4.=పూరికా. రూ-పూరీ: చూ, భక్ష్యము.

పూరించు, సం. స. క్రి. 1: చూ, పూరగించు; 2. = పురడించు: చూ, పురడించు. 1; 3.=పురడించు: చూ, పురడించు. 2; 4. ఊఁదు: చూ, పట్టు. 27.

పూజించుట, వా. అవ్య. ఊఁదుట: ఆజ్.

పూరిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=బూరె: చూ, భక్ష్యము; 2.= పూరీ: చూ, భక్ష్యము.

పూరిగుడిసె, వా. వి: చూ, పూరిల్లు.

పూరితము, సం. విణ. 1. రూ-పూర్తము-పూర్ణము. నింపఁబడినది చూ, సంపూర్ణము; 2. గుణింపఁబడినది: గుణితము, నిహతము, పిండితము: చూ, హెచ్చవేఁత.

పూరిల్లు, వా. వి. గడ్డియిల్లు: చూ, సదనము. 1.

పూరీ, వై. వి. = పూరికా: చూ, రూ-పూరి. 4.

పూరుదొన్నె, ద్వ. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

పూరుషుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మనుష్యుఁడు.

పూరెడు, ద్వ. వి. రూ-పూరేడు: చూ, పక్షి.

పూరేకు, ద్వ. వి. రూ-పూరేకు. పుష్పదళము: చూ, సంవర్తిక.

పూరేకులు, ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

పూరేడు, దే. వి: చూ, రూ-పూరెడు.

పూర్ణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పున్నమ.

పూర్ణకుంభము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భద్రకుంభము.

పూర్ణగ్రహణము, అం: చూ, సూర్యగ్రహణము: (చూ, గ్రహణము. 1.)

పూర్ణఘటన్యాయము, పా. నిండుకుండ తొణఁకదనురీతి.

పూర్ణపాత్రము, సం. వి. అ. న. 1. దోఁపు, ఉత్సవకాలమందు సంతోషముచే వస్త్రాభరణాదికము దోఁచుకొనుట: చూ, పూర్ణానకము. 1; 2. వస్తుసంపూర్ణపాత్రము: చూ, హరివాణము. (పాత్రము. 6.)

పూర్ణమగు, మి. అ. క్రి. నిండు: చూ, సంపూర్ణమగు.

పూర్ణము, సం. వి. అ. న. 1. వింటినారిని చెవిదాఁక తిగుచుట: చూ, శింజిని; విణ. 2. నిండినది: చూ, సంపూర్ణము; 3. శక్తికలది: చూ, యోగ్యము. 5; 4: చూ; సర్వము; 5.= పూర్నము: చూ, పూరణము. 3; అం. 6: చూ, గండక్రియలు; 7: చూ, జఠరక్రియలు.

పూర్ణవేగము, అం: చూ, ధారలు.

పూర్ణాంకము, వా. వి: చూ, సున్న.

పూర్ణానకము, సం. వి. అ. పుం. 1: పూర్ణపాత్రము. (తె. ప).—దోఁపు; 2. తప్పెట: చూ, వీణె.

పూర్ణానుస్వారము, అం. ఇది సిద్ధము,సాధ్యము అని ద్వివిధము: (చూ, సున్న. 1.)

పూర్ణాయుర్దాయవంతుఁడు, సం. విణ: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.

పూర్ణిమ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.= పున్నమ (అఖండ చంద్రుఁడు గలిగినది): చూ, పున్నమ.

పూర్ణీభవించు, సం. అ. క్రి: చూ, పూర్ణమగు.

పూర్ణుఁడు, సం. విణ: చూ, సంపూర్ణుఁడు.

పూర్ణోపమ, అం: చూ, అలంకారము. 3. ("నీకీర్తి హంసాంగనవలె స్వర్గంగం దేలుచుండె."): (చూ, లుప్తోపమ.)

పూర్తము, సం. వి. అ. న. 1. నూతిని బావిని చెఱువును త్రవ్వించుట, గుడికట్టించుట, తోఁట పెట్టించుట, అన్నము పెట్టుట; 2. పాలనము: చూ, సంరక్షణము; విణ. 3. నింపఁబడినది: చూ, పూరితము. 1; 4. కప్పఁబడినది: చూ, స్థగితము.

పూర్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నింపు: చూ, సమృద్ధి.

పూర్నము, వై. వి.=: చూ, పూరణము. 3.

పూర్వ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తూర్పు, తొలిదిక్కు: చూ, హరిత్తు.

పూర్వగంగ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నర్మద: చూ, హ్రాదిని. (నది).

పూర్వజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అక్క: చూ, సహోదరి: విణ. 2. మొదట పుట్టినది: చూ, మొదలు. 4.

పూర్వజన్మము, సం. వి. అ. పుం. అనూకము: చూ, సంభవము. 1.

పూర్వజినుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

పూర్వజుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. అన్న: చూ, సహోదరుఁడు; విణ. 2. మొదటిపుట్టినవాఁడు: చూ, సహోదరుఁడు.

పూర్వదేవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. తొలివేల్పు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పూర్వపక్షము, సం. వి. అ. పుం. 1. పాదము: చూ, హజ్జ; 2. శుక్లపక్షము: చూ, శుక్లము; 3. (పక్షము. 1.); వా. 4. సిద్ధాంతముకానిది.
పూర్వపర్వతము, సం. వి. అ. పుం. తూరుపుఁగొండ: చూ, పర్వతము.
పూర్వఫల్గుని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = పుబ్బ: చూ, రిక్క. 1-౧౧. (పూర్వాభాద్ర.)
పూర్వభద్రపదము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పూర్వాభాద్ర.
పూర్వమీమాంస, అం: చూ, గహన.
పూర్వము, సం. విణ. 1. మొదటిది: చూ, మొదలు. 4; 2. మొదటి దిక్కుది, పౌరస్త్యము: చూ, హరిత్తు; 3. మొదటి చోటుది: చూ, మొదలు. 4; 4. ముందటికాలముది: చూ, మొదలు. 4; అం. 5: చూ, తంత్రములు. 3.
పూర్వరంగము, అం: చూ, నాంది. 2.
పూర్వరాగము, సం. వి. అ. పుం. శ్రవణమువలనఁ గాని దర్శనమువలనఁ గాని పరస్పరము వృద్ధిఁబొందిన యను రాగముగల నాయికా నాయకులకు అయోగమునందుఁ గలిగెడి దశావిశేషము. (ఇది త్రివిధము.—(చూ, నీలిరాగము, కుసుంభరాగము, మంజిష్ఠారాగము).
పూర్వరాత్రము, సం. వి. అ. పుం. ముందటిదినము రాత్రి: చూ, రాత్రి.
పూర్వరూపము, అం: చూ, అలంకారము. 3. (పెరగుణములచేఁ దనరూపు నిల్పుట. ఉదా.—"శివుని కంఠనీలిమచే నల్లనయ్యె భవద్యశమున భుజగేంద్రుఁడు తెల్లఁబడియె.)
పూర్వవాదములు, అం. పంచలక్షణి, వ్యధికరణము, సిద్ధాంతలక్షణము, అవచ్ఛేదకత్వనిరుక్తి, పక్షత (5).
పూర్వసముద్రము, అం: చూ, సముద్రములు.
పూర్వావధీరితం శ్రేయో దుఃఖం హి పరివర్తతే. న్యా. మొదటఁ ద్రోసిపుచ్చిన మేలు కీడుగాఁ దిరిగి వచ్చును.
పూర్వాషాఢ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నీటిరిక్క: చూ, రిక్క. 1-20.
పూర్వాభాద్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎనిమిది. కాళ్ళచుక్క: చూ, రిక్క.
పూర్వాహ్ణము, సం. వి. అ. పుం. దినపూర్వభాగము, లేఁబగలు: చూ, వాసరము.
పూర్వులు, సం. వి. అ. పుం. బ. ముందటివారు.
పూర్వోత్తర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఈశాన్యదిగ్భాగము: చూ, హరిత్తు.
పూఱెక్క, ద్వ. వి: చూ, పూరేకు.
పూఱేకు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పూరేకు.
పూలగురిగింజ, ద్వ. వి. వాసంతి*: చూ, శ్వేతపాకి.
పూలతోఁట, ద్వ. వి: చూ, రూ-పూఁదోఁట.
పూలదండ, వై. వి: చూ, రూ- పూదండ.
పూలపొట్లము, వై. వి: చూ, పూవుబెత్తు.
పూలబంతి, ద్వ. వి: చూ, రూ-పూబంతి.
పూలబుట్ట, వై. వి. కటినము: చూ, పాత్రము. 6.
పూలపట్ట, ద్వ. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
పూలము, సం. వి. అ. పుం. గడ్డికట్ట.
పూలముడుపు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్వుల ముడుపు.
పూలమ్మువాఁడు, ద్వ. వి: చూ, మాలకరి.
పూలవరహా, వా. వి: చూ, పూలి. 2.
పూలవరా, వా. వి.—పై.—
పూలి, దే. వి. 1. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము; వా. 2. పూలవరహా (రు 3-8-0): చూ, వరహా.
పూపత్తి, వై. వి. = పుష్పవర్తి: చూ, బాణసంచు.
పూవింటి, ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్విలుకాఁడు. పర. 2, ఆ. 35.
పూవింటివాఁడు, ద్వ. వి.—పై.—
పూవిలుకాఁడు, ద్వ. వి.—పై.—
పూవిలుతుఁడు, ద్వ. వి.—పై.—
పూవు, వై. వి. = పుష్ప: చూ, రూ-పువు.
పూవుఁదేనియ, ద్వ. వి: చూ, రూ పూఁదేనియ. పాండు. 1, ఆ. 182.
పూవుఁబోఁడి, ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్వుఁబోఁడి. స్వా. 6, ఆ. 61.
పూవుగట్టు, ద్వ. అ. క్రి. పూవుగలదియగు. రామా. 8, ఆ. 144.
పూవుబెత్తు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పువుబెత్తు.
పూవులపొట్లము, వై. వి.—పై.—
పూవులమ్మినయంగటనేఁ గట్టెలమ్ముట, లో. "కటకటా! పూవులమ్మినంగడినె కట్టెలమ్మఁజేసెను." వైజ. 3, ఆ. 72; "పూవులుముడిచిన యంగళ్ళనె కలకల వీడెల్లనవ్వఁ గట్టెలు మోసెన్." పాండు. 3, ఆ. 21.
పూషుఁడు, సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; అం. 2: చూ, ఆదిత్యులు.
పూష్కరము, సం. వి. అ. న. రూ-పూష్కారము: చూ, రూ-పుష్కరము.
పూష్కారము, సం. వి. అ. న.—పై.—
పూస, దే. వి. 1. పూదియ: చూ, మాత్ర. (1); 2. మణి: చూ, రత్నము. 1; 3. వ్రేలు లోనగువాని కీలు: చూ, సంధి. 7; 4. రంధ్రముగలిగినమణి: చూ, రత్నము. 1; 5. రంధ్రముగల పూస. తద్వి.—౧. తెల్లని గాజుపూసకు.—పాలపూస; ౨. గాజుపూసకు.—గాజుపూస. (సం).—కాచము; ౩. రంధ్రముగల ముత్యమునకు. — పూస. (మిగతవానికి: "చూ, హారుమంజి.")
పూసకజ్జము, ద్వ. వి. మనోహరము: చూ, భక్ష్యము.
పూసకామంచి, ద్వ. వి: చూ, తృణము. 1.
పూసగురుగింజ, ద్వ. వి: చూ, పూలగురిగింజ*; (ఇట్లు రూ-పూసగురివెంద-పూసగురువెంద-పూసలగురివెంద - పూసలగురువెంద.)
పూసగ్రుచ్చినరీతి, జా. వివరముగా. "పూసగ్రుచ్చినరీతిని వినిపించెను." (నీతిచంద్రిక-సంధి); "చిలుకలకొలికి తెలంగెల్లఁ బూసగ్రుచ్చిన రీతిన్." (విజయవిలాసము); "పూసగ్రుచ్చినరీతి నప్పువ్వుఁబోఁడి చెప్పినది విని" (కళాపూర్ణోదయము).
పూసయెముక, దే. వి. వెన్నుపూస. చూ, శల్యము. 1.
పూసలలోదారము, జా. అభేదముగా, లోపల ప్రవేశించి, ఇష్టముగా. "పూసలలో దారంబు పాలఁజల్లిననీరుం బలె."

పాండు. 3, ఆ. 59. (ఇది ఉపమానము).
పూసలవాఁడు, దే. వి: చూ, సానలవాఁడు.
పూసికొను, వా. స. క్రి. 1. కలుగఁజేసికొను; 2. చందనాదుల నలఁదుకొను.

పృ

పృక్క, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. పిక్క*: చూ, స్పృక్కా; 2. ఒకశాకము: చూ, శాకము. 1.
పృక్తము, సం. విణ. కూడుకొన్నది: చూ, సంచితము. 2.
పృక్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. తాఁకుడు: చూ, స్పర్శము. 1.
పృచ్ఛ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ప్రశ్నము: చూ, సవాలు.
పృచ్ఛించు, సం. స. క్రి. ప్రశ్నించు: చూ, సవాలువేయు.
పృతన, సం. వి. ఆ. సీ. 1. దండు: చూ, సేన. 1; 2. సేనా విశేషము. (ఇన్నూట నలువదిమూఁడు రథములు, అన్ని యేనుఁగులు, ఏన్నూట యిరువది తొమ్మిది గుఱ్ఱములు, వేయినన్నూట పదునేవురు కాల్వురును గలది): చూ, సేన.1.
పృతనాషాట్టు, సం. వి. హ్. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
పృథక్పర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కోలపొన్న *: చూ, సురపొన్న.
పృథగ్జనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. నీచుఁడు: చూ, హీనుఁడు; 2. మూర్ఖుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 3: చూ, పాపాలముద్ద.
పృథగ్విధము, సం. విణ. పెక్కువిధములు గలది: చూ, వివిధము.
పృథవి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ. పృథివి, పృథ్వి=పుడమి: చూ, భూమి. 1.
పృథివి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=పుడమి.—పై.—
పృథివీ గతయౌవనా, న్యా. భూదేవికి యౌవనము గడచినది. దీని మూల మిది. అతిక్రాంతసుఖాః కాలాః, ప్రత్యుపస్థిత దారుణాః, శ్వః శ్వః పాపీయదివసా, పృథివీ గతయౌవనా.
పృథివీపతి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. రాజు: చూ, రాజు. 1; 2: చూ, యముఁడు; 3: చూ, వృషభము. 3.*
పృథివ్యాది పంచతత్వములు, అం. పృథివీతత్వము 8 గడియలు, జలతత్వము గ 4 లు, అగ్నితత్వము గ 6 లు, వాయుతత్వము గ 5 లు, ఆకాశతత్వము గ 7లు = గ 30 లు. (ఆదివారము మొదలు బుధవారమువఱకు పృథివ్యాదిగాఁ జరించును. గు-శు-శనివారములయందు ఆకాశము మొదలుగాఁజరించును. ఈ 5 ను వరుసగా సంపద, శుభము, ఆర్తి, రోగము, దారిద్ర్యము నిచ్చునవి).
పృథుకము, సం. వి. అ. పుం. 1.=బొడి : చూ, శిశువు; బ. 2. అటుకులు-అడుకుఁ, ఖర్పరిక, చిపిటకము-చిపిటము-చిపుటము: చూ, సాదము. (1).
పృథుకుఁడు, సం. వి. అ. పుం.=బొడిగి : చూ, పృథుకము. 1.
పృథురోమము, సం. వి. న్. పుం. 1 : చూ, మత్స్యము. 1; విణ. 2. పెద్దవెండ్రుకలు గలది.
పృథులము : సం. విణ. 1. పెద్దది : చూ సుర. 3; అం. 2: చూ, గతివిశేషములు.
పృథువు : సం. వి. ఉ. స్త్రీ. రూ-పృథ్వి. 1. నల్లజీలకఱ్ఱ: చూ, సుషవి. 2; 2. ఇంగువమ్రాను: చూ, హింగువు. 1; పుం. 3. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 4. పృథ్వీరాజు: చూ, రాజు. 1; విణ. 5.=పఱ. గొప్పది: చూ, సుర. 3; 6. విరిశాలమైనది: చూ, సుర. 3.
పృథుశేఖరము, సం. వి. అ. పుం : చూ, పర్వతము.
పృథూనకము, సం. వి. అ. న. మేఁక: చూ, మేషము. 1.
పృథ్వి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = పుడమి: చూ, రూ-పృథివి; 2: చూ, రూ-పృథువు. 1; 3: చూ, రూ-పృథువు. 2; పా. 4. ఒక వృత్తము. "జ-స-జ-స-య-వ. 12 యతి." ఉదా.—"ప్రసన్న, వదనాం, బుజాధృ, తప-ర, శ్వధామా-ధవా": చూ, వృత్తము. 1.
పృథ్వీక, సం. వి. అ. స్త్రీ. పెద్దయేలకి: చూ, షతల (పృథ్వీక అనియు).
పృథ్వీపంచకము, అం. అహంకారము, అపానము, ఘ్రాణము, గంధము, గుదము (5).
పృదాకువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, సర్పము; 2: చూ, వృశ్చికము. 1; 3. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 4 చిఱుత పులి: చూ, శార్దూలము. 1.
పృద్వేల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పృథ్వీక.
పృశ్ని, సం. వి. ఇ. పుం. 1. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 2: చూ, పృశ్నిపర్ణి*; విణ. 3. అల్పతనువు, కిరాతుఁడు. (తె).— అలిపిరి-అల్పిరి: చూ, శరీరి. 2; 4. బోయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.
పృశ్నిపర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కోలపొన్న *: చూ, సురపొన్న.
పృశ్నిశృంగుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, వినాయకుఁడు. 1.
పృషతము, సం. వి. అ. పుం. 1. దుప్పి: చూ, హరిణము. 1; 2. రూ-పృషత్తు-పృషదము. నీటిబొట్టు: చూ, విప్రుషము; విణ. 3. బ్రహ్మబిందువుతోఁగూడినది. రూ-పృషత్తు: చూ, బ్రహ్మబిందువు.
పృషత్కము, సం. వి. అ. పుం. అమ్ము: చూ, బాణము. 1.
పృషత్తు, సం. వి. త్. న. 1: చూ, పృషతము. 2; పుం. 2: చూ, పృషతము. 1; విణ. 3: చూ, పృషతము. 3.
పృషదంశకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పృషదంశకము: చూ, మార్జాలము.
పృషదశ్వుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వాయువు.
పృషదాజ్యము. సం. వి. అ. న. పెరుఁగుతోఁ గలపఁబడిన నేయి: చూ, హవిస్సు. 1.
పృష్టము. సం. విణ: చూ, ప్రార్థితము. 1.
పృష్టి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. తాఁకుడు: చూ, స్పర్శము. 1; 2. కిరణము: చూ, హాయనము. 2.
పృష్ఠఖలీనన్యాయము, న్యా. నోటికిఁబెట్టినకళ్లెము ముడ్డికిఁబెట్టె ననురీతి.
పృష్ఠతాడనాద్దంతభంగః. లో. తుంటినిఁగొట్టినఁ బండ్లు రాలినవి. "వృకంబున నెక్కడ ? సాక్ష్యంబు పలికెనన నెక్కడ ? "పృష్ఠతాడనాద్దంతభంగ యనునట్లున్నది" (నీతిచంద్రిక).
పృష్ఠభాగము, అం: చూ, హస్తక్షేత్రములు.

పృష్ఠమాంసాదనము, సం. వి. అ. న. కడచినపనికి చింతించుట.

పృష్ఠము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, ముడ్డి; 2.=పుత్త: చూ, వీఁపు; 3. వెనుకప్రక్క: చూ, వెనుక. 1; 4. యజ్ఞసంబంధి స్తోత్రవిశేషము; 5. = పెరడు: చూ, పెరడు; 6. = పొరట: చూ, పొరట; అం. 7: చూ, లక్షణాంగములు (వీఁపు.—పురుషుని వీఁపు.—మచ్చయున్న కోరికలొసఁగువాఁడగును ; 8: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (వీఁపు.—ఆఁడుదానివీఁపు.—మాంసయుక్తమై రోమరహితమై అరఁటియాకువలె నున్న ధనవంతురాలగు. రోమమున్న నశుభప్రదము. సుడియున్న మగఁడు చచ్చును.); 9: చూ, గురుమతమున వ్యూహాంగములు (అనుబంధములో చూడుము); 10: చూ, శుక్రమతమున వ్యూహాంగములు.

పృష్ఠస్వస్తికము, అం: చూ, కరణములు.

పృష్ఠానుసారి, అం: చూ, బాహుప్రచారములు (హస్తక్రియా భేదములు).

పృష్ఠోద్ధానతలము, అం: చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు (స్థానకములు).

పృష్ఠ్యము, సం. వి. అ. న. 1. పృష్ఠములనెడి యజ్ఞసంబంధి స్తోత్రవిశేషముల సమూహము; పుం. 2. మోపుమోసెడు గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పె

పె, దే. విణ. వృత్తియందు పెనుశబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిరూపము. (దీనికి పరుష సరళములు పరములగునపుడు ను మాగమంబగు. పెన్‌గుఱ్ఱ, పెన్‌జీఁకటి, పెన్‌దడి, పెన్‌బులుఁగు మొ. ఇందలి ద్రుతంబునకు బిందువు నగు. పెంజీఁకటి మొ.) (ఒకానొకచో స్థిరము పరమగునపుడును బిందువు కానంబడియెడి. "పెందూళి యెసఁగ" మార్క. 6, ఆ. 107).

పెంకి, దే. వి. 1. ఒకతీఁగ. *: చూ, వృక్షము; వా. విణ. 2. మిక్కిలి ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3: చూ, రూ-పెంకె. 1-2-3.

పెంకితనము, వా. వి. చెప్పినమాట వినకపోవుట.

పెంకివాఁడు, వా. వి: చూ, దిట్టఁడు.

పెంకు, దే. వి. (రూ-పెంచి-పెంచిక-పెంచు). 1. తలపెంకు. అం. భా. ద్వి. 133: చూ, శల్యము. 1; 2. ఇంటికికప్పెడు ఓడుబిల్ల: చూ, శర్కర. 3; 3. కుండ లోనగువాని పెంకు: చూ, బోలె; వా. 4. చితికిన అద్దము లోనగువాని పెంకు; 5 కొబ్బరి లోనగువాని పెంకు; 6. ముష్టిచిప్ప.

పెంకె, దే. విణ. రూ-పెంకి. 1. మొండికట్టె: చూ, వ్యాధుఁడు 2; 2. మూర్ఖుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; వా. 3: చూ, దిట్టఁడు.

పెంకెపురుగు, ద్వ. వి. 1. వఢచిలుక: చూ, పురుగు; 2. సెనగలులోనగు అపరదినుసులకును, చింతపండు లోనగు వానికినిఁ బట్టెడు క్రిమి: చూ, పురుగు.

పెంచి, వా. వి: చూ, రూ-పెంకు.

పెంచిక, దే. వి.—పై.—జై. 4, ఆ. 137.

పెంచము, వై. వి.=పింఛ: చూ, రూ-పించియము.

పెంచు, దే. వి. 1: చూ, రూ-పెంకు. రామా, 7, ఆ. 67: ప్రే. 2. రూ-పెనుచు. వర్ధిల్లఁజేయు; స. క్రి. 3. పోషించు: చూ, రక్షించు.

పెంచుకొను, దే. స. క్రి. దత్తుతీసికొను.

పెంచులబేరీ, వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

పెంజారి, ద్వ. వి: చూ, రూ-పింజారి (వాడుక).

పెంజీఁకటి, వా. వి. కటికచీఁకటి: చూ, మేచకము. 1.

పెంజెర, దే. వి. ఒక కొండచిలువ (దీనిభేదములు:- తొస్సుపెంజెర, పొట్టపెంజెర, రక్తపెంజెర): చూ, సర్పము.

పెంట, దే. వి. 1. ఇంటిపెంట: చూ, సంకరము. 2; 2. ఎరువుకుప్ప. జై. 4, ఆ. 100: చూ, సంకరము. 2; 3. అవుల మంద ముందున్నచోటు. రూ-పెంటె: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); వై. వి. 4. = పింతా. రూ-పేఁట. నగరము: చూ, సీమ. 1 (దేశము); 5. = పింతా. రూ-పేఁట. అంగడి, శాఖానగరము (అని కొందఱు): చూ, సదనము. 1.

పెంటకోట, వా. వి. 1. ఒకానొకగ్రామనామము; 2. ఒకానొక యింటిపేరు.

పెంటగట్టు, దే. అ. క్రి. మందకట్టు-మందగట్టు.

పెంటగాడిద, వా. వి: చూ, వ్రాజె.

పెంటబట్టు, దే. వి. పసులదొడ్డి. స్వా. 4, ఆ. 60: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).

పెంటపురుగు, వా. వి. తుట్టపురుగు: చూ, పురుగు.

పెంటబండి, దే. వి. అమరము, గంత్రీరథము: చూ, శకటము. 1.

పెంటి, దే. వి. పశుపక్ష్యాది స్త్రీజాతి. రామా. 6, ఆ. 107; భార. ఆది. 5, ఆ. 53: చూ, శకుంతి (పక్షి).

పెంటిక, దే. వి. (రూ-పెంత్రిక-పెంట్రుక) మేఁకలు లోనగు వాని పేఁడ: చూ, శుష్కగోమయము (శమలము. 1.)

పెంటికరడు, దే. వి. చిన్నఅల: చూ, వీచి. 1.

పెంటిగూర్చువాఁడు, వా. వి: చూ, దూతుఁడు.

పెంటిజింక, వా. వి. ఆఁడుదుప్పి: చూ, హరిణము. 1.

పెంటితాడి, వా. వి. ఆఁడుతాడి*: చూ, శ్రీతాళము.

పెంటిపడుట, ద్వ. వి. కవగూడుట.

పెంటె, వా. వి: చూ, రూ-పెంట. 3.

పెంత్రిక, దే. వి: చూ, రూ-పెంటిక.

పెంట్రుక, దే. వి. —పై.—

పెండ, దే. వి. రూ-పేడ: చూ, పిడక.

పెండరము, దే. వి. రూ-పెండారము: చూ, గండపెండరము.

పెండలము, దే. వి: చూ, సమష్టిల*.

పెండారము, దే. వి: చూ, రూ-పెండరము.

పెండారిమూఁక, వా. వి. దండులోని అల్లరి జనము: చూ, సేన. 1.

పెండియము, దే. వి. రూ-పెండెము. 1: చూ, పెండరము; 2. దొడ్డి మొదలైనవానివాకిటికిఁబెట్టెడు పెండెము; 3: చూ, పలుగాఁడి. 1.

పెండిలి, దే. వి. రూ-పెండ్లి: చూ, వివాహము.

పెండిలియగు, దే. స. క్రి. వివాహమగు: చూ, రూ-పెండ్లి యగు. భార. ఆది. 8, ఆ. 141.

పెండిలియాడు, దే. స. క్రి.—పై.—

పెండిలిసేయు, దే. స. క్రి.—పై.— (అం ప్రే. పెండ్లాడఁ జేయు—ఉ, హరి. 4, ఆ. 19).

పెండె, దే. వి. 1. ఇంటి వాసములమీఁది అడ్డుకొయ్య. రా, వి. 3, ఆ. 40; 2. పొగాకు మొదలైనవాని నగయందు సగము

పెండెకిట్టు, వా. వి. రెండువాసములు కలిపికట్టిన కిట్టు.

పెండెకిట్లు, వా. వి. బ. పెండెలవలె పట్టెలుగా తీర్చిన విబూది రేఖలు.

పెండెకత్తు, వా. వి. చెడుగుడులోనగు ఆటలయందుండెడు యజమాని. రూ-పెండేకత్తు.

పెండెము, దే. వి: చూ, రూ-పెండియము.

పెండెరము, దే. వి: చూ, రూ-పెండరము.

పెండేకత్తు, వా. వి: చూ, రూ-పెండెకత్తు.

పెండేరము, దే. వి: చూ, రూ-పెండెరము.

పెండ్లము, దే. వి. (పెండ్లి+అము) రూ-పెండ్లాము-పెళ్ళము-పెళ్లాము) భాగ. 9, స్కం 474: చూ, భార్య.

పెండ్లాడు, దే. స. క్రి: చూ, రూ- పెండిలియాడు.

పెండ్లాము, దే. వి: చూ, రూ- పెండ్లము.

పెండ్లి, దే. వి. రూ-పెళ్ళి: చూ, రూ- పెండిలి.

పెండ్లికుండలు, ద్వ. వి. బ: చూ, భాండము. 3.

పెండ్లికూఁతురు, దే. వి రూ- పెళ్ళికూఁతురు. 1. వివాహదీక్షితురాలు: చూ, వధువు; 2. కోడలు: చూ, స్నుష.

పెండ్లికొడుకు, ద్వ. వి రూ- పెళ్ళికొడుకు. 1. వివాహదీక్షితుఁడు: చూ, వరుఁడు; 2. అల్లుఁడు: చూ, స్వస్త్రీయుఁడు.

పెండ్లిగుమ్మడి, దే. వి. వివాహాదులలో నుపయోగించెడి వడియముల గుమ్మడి, బూడిదగుమ్మడి*: చూ, సర్వతోభద్ర.

పెండ్లిపాలకి, వా. వి. వధూవరులు ఊరేగెడుపాలకి: చూ, సవారి

పెండ్లిపీఁట, వా. వి. వధూవరులు కూర్చుండెడిపీఁట(అరుఁగు): చూ, సింహాసనము.

పెండ్లియగు, వా. స. క్రి. రూ- పెండిలియగు. భార. ఆది. 7, ఆ. 281.

పెండ్లియాడు, దే స. క్రి: చూ, పెండిలియగు. నై. 4, ఆ. 48.

పెండ్లిలేనివాఁడు, వా. వి. అకృతోద్వాహుఁడు, అవివాహితుఁడు, కుంపుఁడు.

పెండ్లిసేయు, దే. స. క్రి: చూ, రూ- పెండిలిసేయు.

పెందలకడ, దే. ద్ర. క్రి. విశే. (పెన్+తలకడ) రూ-పెందలాడ, ప్రొద్దుపోకమునుపు.

పెందలాడ, —పై.—

పెందిరువడి, దే. వి. (వైష్ణవ పరిభాషయందు) గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.

పెందెరువు, దే. వి. రాజమార్గము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 145: చూ, మార్గము. 1.

పెందొడ, దే. వి. ఊరుమూలము.

పెంద్రోవ, దే. వి. ముక్తి: చూ, సదాగతి. 2.

పెంపకము, వా. వి: చూ, దత్తత.

పెంపగు, దే. అ. క్రి: చూ, వర్ధిల్లు.

పెంపరలాడు, దే. స. క్రి. చంపు: చూ, సంహరించు.

పెంపారు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ- పెనుపారు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 96.

పెంపు, దే. వి. 1: చూ, సమృద్ధి: 2: చూ, హెచ్చు. 2; 3: చూ, సన్మానము; 4: చూ, సంస్థ. 3; 5 రూ-పెనుపు మహత్వము; 6: చూ, పెంపకము; ప్రే. 7. నాశముచేయు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 154; వసు. 1, ఆ. 28; స. క్రి. 8. చంపు: చూ, సంహరించు.

పెంపుడు, దే. వి. పెంపఁబడినది.

పెంపుడుగున్న, వా. వి: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు.

పెంపుడుచిలుక, వా. వి. పంజరమునందుంచి పెంచెడు చిలుక: చూ, శుకము.

పెంపుమీఱు, దే. అ. క్రి: చూ, సందడించు. పు 1, ఆ. 202.

పెకలు, దే. అ. క్రి. 1. పెల్లగిల్లు. పా. 3, ఆ. 31: చూ, విదారించు; 2. రాలు: చూ, సడలు. 4; 3. ఉన్మూలించు: చూ, విదారించు; 4. ప్రయాణమగు. జై. 2, ఆ. 10.

పెకలించు, దే. ప్రే. పెకలఁజేయు. రూ- పెకిలించు-పెకల్చు-పెగలుచు-పెగల్చు. రామా. 8, ఆ. 92.

పెకలుచు,—పై.—

పెకల్చు,—పై.—

పెక్కండ్రు, వై. స. బ. = పుష్కల. (రూ-పెక్కండ్రురు-పెక్కురు) పా. 4, ఆ. 54. (పెక్కు శబ్దమునకు మహన్మహత్త్వార్థకరూపము): చూ, పలుగుండ్రు.

పెక్కండ్రురు, — పై.—

పెక్కణము, వై. వి. రూ-ప్రెక్కణము. = ప్రేక్షణ. 1. అభినయముతోడి నృత్యము ఉ, హరి. 4, ఆ. 216: చూ, వ్యంజకము. 1; 2. మల్లరంగము: చూ, మల్లశాస్త్రము.

పెక్కిలి, దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

పెక్కు, వై. స. = బహు. పుష్కల: చూ, హేరాళము.

పెక్కురు, వై. స. బ. = పుష్కల: చూ, పెక్కండ్రు.

పెక్కువ, దే. వి. 1: చూ, వర్ధనము. 1. భార. అర. 8, ఆ. 26; 2: చూ, హెచ్చు, 2. జై. 5, ఆ. 199.

పెగడ, దే. వి. (రూ-పెగ్గడ-ప్రెగడ-ప్రెగ్గడ-ప్రెవడ) 1: చూ, మంత్రి; 2: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2; 3. యువరాజు: చూ, రాజు. 1.

పెగలు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ- పెకలు. (పెల్లగిల్లుటకు.— భాగ. 6, స్కం. 61.)

పెగలుచు, దే. ప్రే. రూ-పెకలించు.

పెగల్చు,—పై.—

పెగ్గడ, దే. వి: చూ, రూ-పెగడ.

పెగ్గుమ్మడు, వై. వి. (పెద్ద+గుమ్మడు.) శ్రీపర్ణి*: చూ, సర్వతోభద్ర.

పెగ్గురు, వై. వి. = పుష్కర. రూ- బెగ్గురు; చూ, సారసము.
పెచ్చరి, దే. విణ: చూ, మూర్ఖుఁడు. ఉ. హరి. 3, ఆ. 10.
పెచ్చు దే. వి. 1. అతిశయము. పాండు. 1, ఆ. 111: చూ, రూ-హెచ్చు. 2; 2: చూ, కొసరు; 3. వెలఁగలోనగు కాయల పైపెంకు: చూ, బరడు; విణ. 4. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1.
పెచ్చుపెరుగు, దే. అ. క్రి. మిక్కిలి వర్ధిల్లు. అం, భా. తృ. 89. చూ, వర్ధిల్లు.
పెటపెట, దే. వి. పండ్లుకొఱుకుటలోనగువానియందగుధ్వన్యను కరణము. భాగ. 6, స్కం. 249: చూ, హూహూ.
పెటపెటమను, దే. అ. క్రి. పెటపెటమనుధ్వనికలది యగు: పెటపెటలాడు.
పెటపెటలాడు,—పై.—
పెటిలు, దే. అ. క్రి. కాలిధ్వని పూర్వకముగా బ్రద్దలగు. రూ-పెటులు-పెట్లు-పెడులు-పర. 3, ఆ. 229.
పెటుకు, దే. విణ: చూ, విరసము. 2.
పెటుకుమాట, దే. విణ. విరసపుమాట: చూ, శబ్దము. 2.
పెటులు, దే. వి. 1: చూ, పెట్లకంబము. స్వా. 5, ఆ. 44; అ. క్రి. 2: చూ, రూ-పెటిలు.
పెట్ట, దే. వి. (పశుపక్షిజాతి) 1. ఆఁడుకోడి: చూ, పుంజు; 2. ఆఁడుపిట్ట: చూ, పక్షి. (పశుపక్షి స్త్రీజాతికి.—కాశీ. 6, ఆ. 29?); 3. గడ్డ, లోష్టము: చూ, భూమి. 1.
పెట్టపోలి, వా. వి: చూ, పుంజు.
పెట్టమారి, దే. వి.—పై.—
పెట్టి, వై. వి. = పేటికః చూ, రూ-పెట్టియ.
పెట్టిక,—పై.—
పెట్టిపుట్టనివాఁడు, వా. వి. అదృష్టహీనుఁడు.
పెట్టిపుట్టినవాఁడు, వా. వి: చూ, సంపన్నుఁడు.
పెట్టియ, వై. వి. (రూ-పెట్టి-పెట్టె-పెట్టిక-పేడె) 1. = పేటికా: చూ, సందుకా; 2. పల్లకి నడిమిపెట్టె: చూ, సందుకా; 3. బండిపరముమీఁది పెట్టెః చూ, సందుకా; 4. పాముచుట్టు కొనుపెట్టె: చూ, సందుకా.
పెట్టు, దే. వి. 1. రూ- పెట్టుడు. ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3; 2: చూ, మాఱు. 1; 3: చూ, హతి. కళా. 7, ఆ. 255; 4: చూ, వెండియు; స. క్రి. 5: చూ, హవణించు. 4; 6. (పక్షు లోనగునవి) గ్రుడ్లను వెలిపుచ్చు: చూ, వెలిపుచ్చు; 7. గ్రుడ్లుపొదిగి పిల్లలనుచేయు; 8: చూ, వహించు. హరి. పూ. 9, ఆ. 178; 9. అందగించు, ఇచ్చు, ఇడు, ఒసఁగు-ఒసవు, దయచేయు-దయసేయు, దోఁటు, పుడుకు-పుణుకు పెట్టు, విడుచు. (సం. ప).—దానమిచ్చు; తద్వి.—౧. కానుకగానిచ్చుటకు.—దరిసించు; ౨. కొంచెమిచ్చుటకు — పుడికిరించు - పుణికిరించు - పుడుకు-పుణుకు. (మిగతవానికి: "చూ, విడుచు. 3."); 10: చూ, మోపు. 7; 11. గోడ మొదలగువాని లేపు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ, 298; 12: చూ, మొలవేయు. రామా. 6, ఆ. 48; 13: చూ, మొత్తు. 2; అ. క్రి. 14: చూ, సంభవించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 96.
పెట్టుజెట్టు, దే. వి: చూ, వేలుపుఁజెట్టు.
పెట్టుకొను, దే. స. క్రి: చూ, వహించు.
పెట్టుకోలు, దే. వి. పెట్టుకొనుట: చూ, సంభృతి. 2.
పెట్టుడు, దే. వి: చూ, రూ- పెట్టు. 1.
పెట్టుబడి, దే. వి. దేనికేని వెచ్చమునకై మొదటపెట్టిన ధనము: చూ, వ్యయము.
పెట్టుమందు, దే. వి: చూ, వశ్యౌషధము.
పెట్టుపడు, ద్వ. అ. క్రి. దెబ్బలిను.
పెట్టె, వై. వి. = పేటికా: చూ, రూ-పెట్టియ. (పల్లకి నడిమి పెట్టెకు.-శై. 3, ఆ. 61.)
పెట్టెబండి, ద్వ. వి. పరముమీఁద పెట్టెవలె నమర్చిన బండి: చూ, శకటము. 1.
పెట్టెపెట్టు, ద్వ. అ. క్రి. (పాము) చుట్టుకొను. పాండు. 4, ఆ. 20: చూ, వేష్టించు.
పెట్టకొలికికట్టు, దే. స. క్రి. పెడతెక్కలు విఱిచికట్టు: చూ, పిఱిచికట్టు.
పెట్లఁబము, ద్వ. వి. అనురువేటుగొట్టము: పెట్లదిమ్మె, పెట్లుఁగ్రోవి, పెటులు.
పెట్లదిమ్మె, దే. వి. 1.—పై.—; 2. చేలయందు పక్షులను దోలుటకై సర్పాకారముగా పేని పెట్టుకొనియుండెడు చేరు: చూ, సూత్రము. 1.
పెట్లమారి, దే. విణ. 1. దెబ్బలులిను స్వభావము కలవాఁడు, కొట్లమారి; 2. దెబ్బలులిను స్వభావము కలది: చూ, స్త్రీ.
పెట్లాఁగు, అం: చూ, విన్నాణములు.
పెట్లు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెటులు.
పెట్లుఁగ్రోవి, దే. వి: చూ, పెట్లకంబము. హరిశ్చ. 2, ఆ. 6.
పెట్లుప్పు దే. వి: చూ, లవణము. 1.
పెఠిల్లు, దే. వి. 1. హతియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. పిడుగుపడుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము కళా. 4, ఆ. 86: చూ, హూహూ.
పెడ, వై. విణ. 1. = పృథు, వృద్ధ. పెద్దది. పర. 4, ఆ. 151: చూ, విపులము; 2: చూ, వెనుకటిది; 3: చూ, వ్యత్యయము. ఉ, రా. 7, ఆ. 123.
పెడఁబాయు, దే. స. క్రి. రూ-ఎడఁబాయు: చూ, వేఱుపడు.
పెడక, వై. వి. రూ- పెణక. = పృష్ఠ. 1. కత్తియొక్క పృష్ఠభాగము; 2. ఆకుయొక్క పృష్ఠభాగము; 3. ఇంటియొక్క వసారా పైకప్పు: చూ, సదనము. 1.
పెడకంటి(ఠి)రెడ్లు, వా. వి. బ: చూ, రెడ్డి(ఇట్లు)పెడగంఠిరెడ్లు.
పెడకంత, వా. వి. తప్పుత్రోవః చూ, మార్గము. 1
పెడకట్టె, వై. విణ. రూ-పెడసరకట్టె, 1: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2: చూ, పాలసురాలు.
పెడకట్టెమాట, ద్వ. వి. కట్టెవిరుపుమాట: చూ, శబ్దము. 2.
పెడకేలు, వై. వి. వెనుకకుత్రిప్పిన భుజము: చూ, స్కంధము. 1.
పెడగాలు, ద్వ. వి. వెనుకకు మడిచిన కాలు: చూ, హజ్జ.
పెడచెవి, వై. వి. చెవివెనుకటిభాగము. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 76: చూ, శ్రోత్రము.
పెడచెవిఁబెట్టు, ద్వ. స. క్రి. 1. వినకపోవు; 2. చక్కఁగా విను: చూ, విను. 2.

పెడచేయి, వై. వి. మీఁజేయి: చూ, హస్తము.
పెడతల, ద్వ. వి. తలవెనుకటి భాగము: చూ, శిరము. 1.
పెడదారి, వై. వి: చూ, పెడకంత.
పెడనెల, ద్వ. వి. తీర్పరి: చూ, స్వామి. 3. (అప్ర.)
పెడబొబ్బ, ద్వ. వి. 1. యుద్ధమునం దుత్సాహముచే చేయు ధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 2. విపరీతధ్వని, మొత్తుకోళ్ళు: చూ, స్వరము. 2.
పెడమరలు, ద్వ. వి. (రూ-పెడమర్లు-పెడమఱు) 1. వెనుకకు తిరుగుట. వై. 6, ఆ. 116: చూ, సంద్రావము; అ. క్రి. 2. వెనుకకుతిరుగు: చూ, వెనుదీయు. 1.
పెడమర్లు.—వై.—
పెడమఱు, —వై —నిర్వ. 3, ఆ. 27. (ప్రే-పెడమరించు.)
పెడమల్లె, వై. వి. పెద్దమల్లె*: చూ, మల్లె.
పెడము, వై. వి. రూ-పెడమోము: చూ, వైముఖ్యము.
పెడమోము, — వై.—
పెడమోమువడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, మాఱు.
పెడరేఁచు, వై. ప్రే: చూ, పురికొలుపు. 2.
పెడఱెక్కల గొడ్డు, వా. వి: చూ, బ్రాజె.
పెడలు, దే. వి: చూ, పెరడు.
పెడసరకట్టె, ద్వ. విణ: చూ, రూ- పెడకట్టె.
పెడసరము, దే. వి: చూ, మౌర్ఖ్యము.
పెడిసె, దే. వి: చూ, పక్షి.
పెడుఁగుఁడు, వా. వి: చూ, శిశువు. అం, భా. ద్వి. 118.
పెడులు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెటిలు. భార ఆది. 8, ఆ. 259.
పెణ్ఠ, దే. వి. మట్టిపెల్ల: చూ, భూమి. 1.
పెణక, వై. వి. = పృష్ఠ: చూ, రూ-పెకక.
పెతరులచుక్క, వై. వి: చూ, రూ- పితరులచుక్క.
పెతరులసామి, వై. వి. యముఁడు: చూ హరి.
పెతరులు, వై. వి. బ: చూ, పితాళ్ళు.
పెత్తనగాఁడు, ద్వ. వి: చూ, పారుపత్తెకాఁడు.
పెత్తనదారు, వా. వి. కొద్ది ముదరా తీసికొని రైతులదగ్గఱ శిస్తులు రాఁబట్టు పెద్ద.
పెత్తనము, వై. వి. = వృద్ధతా. (పెద్ద + తనము) 1. అధికారము: చూ, రపము. 1; 2: చూ, వార్ధకము. 1; 3: చూ, సన్మానము.
పెద, వై విణ. రూ-పెద్ద = పృథు, వృద్ధ. 1: చూ, వృద్ధుఁడు; 2. అన్న: చూ, సహోదరుఁడు; 3. గొప్పవాఁడు: చూ, హేమాహేములు; 4 అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 5: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 6. దీర్ఘము: చూ, పొడవు 2; 7: చూ, విద్వాంసుఁడు; 8. = పృథువు: చూ, విపులము; క్రి. విణ. 9. అత్యంతము (ఇది యువర్ణాంతమయ్యెడి): చూ, మఱిమఱి.
పెదతండ్రి, ద్వ. వి. తండ్రికిఅన్న: చూ, సవిత. 2.
పెదతల్లి, ద్వ. వి. తల్లికిఅక్క: చూ, సవిత. 2.
పెదవి, దే. వి: చూ, వాతెఱ.
పెదవికెంపు, వా. వి: చూ, వాతెరకెంపు. వేం. అం. 75.
పెదవిగంటు, —వై.— సాంబ. మా. 51.
పెద్ద, వై. విణ.=: చూ, రూ- పెద. (దీర్ఘమునకు.— భార. ఆది. 4, ఆ. 64.)
పెద్దకొక్కెర, వై. వి: చూ, బకము.
పెద్దకడుపువాఁడు, ద్వ. వి: చూ, లంద.
పెద్దకడుపువేల్పు, ద్వ. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.
పెద్దకప్ప, ద్వ. వి: చూ, మండూకము. 1.
పెద్దకాఁకర, వై. వి. మహాకారవేల్లము*: చూ, సుషవి. 1.
పెద్దకాఁచి, వై. వి. కాకాదని*: చూ వాయసి.
పెద్దకాఁపు, ద్వ. వి. కాఁపువారిలో పెద్ద
పెద్దకూఁకటిమూగ, ద్వ. వి. మాందిలవము: చూ, భృంగరాజము. 3.
పెద్దకొంగ, వై. వి. బలాకము: చూ. బకము.
పెద్దకొమ్మ, ద్వ. వి: చూ, శాఖ.
పెద్దగఱిక, ద్వ. వి. గండాలి*: చూ, హరిత (తృణము. 1.) తెల్లగఱికె, తీఁగెగఱికె అనియు).
పెద్దగుమ్మడి, వై. వి: చూ, పెండ్లిగుమ్మడి*.
పెద్దగుమ్ముడు, వై. వి: చూ, రూ. పెగ్గుమ్ముడు*.
పెద్దగోఁచి, వా. వి: చూ, పుట్టగోఁచి.
పెద్దగోరఁట, వై. వి: చూ, సహ. 2.
పెద్దచేఁతరాసి, వై. వి. మహోరురసి*: చూ, కమల.
పెద్దచేమంతి, వై. వి: చూ, సేమంతి*.
పెద్దజల్లిమెకము, ద్వ. వి. సృమరము: చూ, సవరపుమెకము.
పెద్దటేఁకుమ్రాను, ద్వ. వి: చూ, శాకోటము*.
పెద్దతనము, వై. వి. 1: చూ, సన్మానము; 2.=వృద్ధత్వ: చూ, వార్ధకము. 1.
పెద్దతల, ద్వ. విణ. 1. పెద్దగానుండి కార్యము నడిపించువాఁడు. కళా. 6, ఆ. 150; వా. 2. గొప్పశిరము.
పెద్దతలవాఁడు, ద్వ. వి. అడ్డతలవాఁడు (సం. ప).— ఉరుశిరుఁడు.
పెద్దతుమ్మి, వై. వి. మహాద్రోణము *: చూ, స్ఫూర్జకము.
పెద్దతొలువేలుపు, ద్వ. వి: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
పెద్దదగు, వా. అ. క్రి. 1. గొప్పదగు: 2. (దీపము) ఆఱిపోవు. "దీపము పెద్దదగుచున్నది."
పెద్దదవనము, వై. వి. మహాదమనము*: చూ, రుచి. 5.
పెద్దదుప్పి, ద్వ. వి: చూ, రామము. 3.
పెద్దదూలగోవెల, ద్వ. వి. మహాత్మగుప్త*: చూ, శూకశింబి.
పెద్దదోస, ద్వ. వి. రాజకర్కటి*: చూ, హరివాలుకము.
పెద్దనక్క, వై. వి. గ్రుండీరము: చూ, సృగాలము.
పెద్దనల్లచీమ, ద్వ. వి. గండ్రచీమ: చూ, పిపీలిక.
పెద్దనవు, ద్వ. వి. రూ - పెద్దనవ్వు. అట్టహాసము: చూ, హాస్యము. 1.
పెద్దనవ్వు, —వై.—
పెద్దనిదుర, వై. వి. రూ- పెద్దనిద్దుర, మరణము: చూ, సావు.
పెద్దనిదురపోవు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, మరణించు.
పెద్దనిద్దుర, వై. వి: చూ, రూ- పెద్దనిదుర. భాగ. 6, స్కం. 429.
పెద్దనీలి, ద్వ. వి. ఆజలోమి*: చూ, రంజిని.
పెద్దనువ్వు, ద్వ. వి. మహాతిలము*: చూ, శ్రీమాత.

పెద్దనెల, ద్వ. వి. తాటిరిక్క నెల: చూ, మాసము. 1.
పెద్దనేపాళము, ద్వ. వి: చూ, నేపాళము*.
పెద్దనేరేడు, ద్వ. వి. మహాజంబువు*: చూ, సురభిపత్ర.
పెద్దఎల్లేరు, ద్వ. వి. మహాపలంకష*: చూ, స్వాదుకంటకము.1.
పెద్దపాఁచి, వై. వి: చూ, శైవలము. వేం, అం. 74.
పెద్దపాఁపర, ద్వ. వి: చూ, సుపూరము*.
పెద్దపీఁచర, ద్వ. వి. పీవరి*: చూ, శతమూలి.
పెద్దపులి, ద్వ. వి: చూ, శార్దూలము.
పెద్దపులుఁగు, ద్వ. వి: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు.
పెద్దపెన్నేరు, ద్వ. వి. మహాశ్వగంధ*: చూ, వారాహకర్ణి.
పెద్దపొల, వై. వి. గోమాంసము: చూ, శుక్తము. 2.
పెద్దబట్ట, వై. వి. పొడుగు వెడల్పులు హెచ్చుగా గలబట్ట: చూ, వస్త్రము.
పెద్దబాడిసె, వై. వి: చూ, వాశి.
పెద్దబీఱ, ద్వ. వి. ఏనుఁగుబీఱ*: చూ, హస్తిస్వగవేధుక.
పెద్దబోత(స)రము ద్వ. వి. మహాముండిని*: చూ, హపుష.
పెద్దమానేరు, ద్వ. వి. మహాజ్యోతిష్మతి*: చూ, స్వర్ణవల్లి.
పెద్దముత్తవపులగము, ద్వ. వి. అతిబల*: చూ, సహదేవ.
పెద్దములక, ద్వ. వి. మహావార్తాకి*: చూ, హింగుళి.
పెద్దమ్మ, వై. వి. 1: (మి. ప.).- మూదేవి. (సం. ప.).- అలక్ష్మి, కాలకంఠిక, కాలకర్ణి-కాలకర్ణిక, జ్యేష్ఠ, నిర్‌ృతి; 2: చూ, పెదతల్లి.
పెద్దమ్రింగ, ద్వ. వి: చూ, శ్వసనము. *
పెద్దమ్రాను, ద్వ. వి: చూ, శోణకము.*
పెద్దయల, ద్వ. వి: చూ, వీచి. 1.
పెద్దయీడ, ద్వ. వి. స్వర్ణపారేవతము*: చూ, శర్కరాంకము.
పెద్దయేలకి, వై. వి. బృహదేల *: చూ, పత్రిల.
పెద్దయ్య, వై. వి: చూ, పెదతండ్రి.
పెద్దరోగము, మి. వి: చూ, పుటము. 1.
పెద్దఱికము, వై. వి: చూ, పెద్దతనము. 1—2.
పెద్దలచాటుది, జా. అస్వతంత్రురాలు. "తరుణీమణి, పెద్దల చాటుదాన" (ఉత్తర హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము).
పెద్దలు, వై. వి. బ. తెలిసినవారు. పాండు. 2, అ. 104: చూ, హేమాహేములు.
పెద్దవరగోఁగు, ద్వ. వి. బృహత్ప్లీలువు *: చూ, వరగోఁగు.
పెద్దవాఁడు, ద్వ. వి: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.
పెద్దవాకిలి, ద్వ. వి. గోపురద్వారము: చూ, వాకిలి. వా. 2. వాకిలికి ముందుండు విశాలప్రదేశము.
పెద్దవారము, మి. వి: చూ, బుధవారము.
పెద్దవిన్నపము, వై. వి. 1. చెవుడు: చూ, బాధిర్యము; వా. 2. గొప్పమనవి.
పెద్దవిన్నపమువాఁడు, ద్వ. విశ: చూ, బధిరుఁడు.
పెద్దవిరి, ద్వ. వి. మహానీలి*: చూ, రంజని.
పెద్దవీధి, ద్వ. వి. రాజమార్గము: చూ, మార్గము. 1.
పెద్దవేము, ద్వ. వి. మహానింబము*: చూ, వేము.
పెద్దవేలుపు, ద్వ. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1.
పెద్దవ్రేలు, ద్వ. వి. బొట్టనవ్రేలు: చూ, వేలు. 2.
పెద్దసదాప, వా. వి: చూ, నొక్కము.*
పెద్దాకుచెట్టు, ద్వ. వి: చూ, వృక్షము.
పెద్దాపురి, దే. వి గోదావరీమండలమందలి పెద్దాపురము తాలూకాలో తయారుచేయఁబడెడు బెల్లము: చూ, శర్కర. 1.
పెద్దారుగ, ద్వ. వి. వరకము*: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము).
పెద్దింటమ్మ, ద్వ వి. (పెద్ద+ఇల్లు+అమ్మ): చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
పెన, దే. వి. 1: చూ, యుద్ధము; 2. మెలిక. పాండు. 5, అ. 264: చూ, లంకియ. 3; 3. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 4. రెండు పశువులను చేర్చి కట్టెడుబంధము: చూ, లంకియ. 5.
పెనఁకువ, దే. వి. రూ-పెనుఁకువ. 1. వాదము: చూ, వ్యాజ్యము; 2. కలయిక: చూ, సంయోగము; 3: చూ, యుద్ధము; 4: చూ, మేళనము; 5. చుట్టుకొనుట: చూ, వ్యాపనము; 6: చూ, యుద్ధము; 7. అల్లికబిల్లిక అల్లిబిల్లి, పెనఁగు.
పెనఁకువలుగొను, దే. అ. క్రి. మెలిపడు: చూ, వెంటిగొను. భాగ. 8, స్కం. 399.
పెనఁగఁబడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, పెనఁకువలుగొను. జై. 5, అ. 31.
పెనఁగాడు, దే. అ. క్రి —పై.—
పెనఁగియాడు, —పై.—
పెనఁగు, దే. వి. 1: చూ రూ-పెనఁకువ. 7; అ. క్రి. 2: చూ, పెనఁకువలుగొను; 3: చూ, పెట్టెవెట్టు; 4: చూ, మేళగించు. భార. ఆది. 5, అ. 49; 5: చూ, వాటులాడు; 6. మాఱాడు: చూ, వక్కళించు; వా. స. క్రి. 7. ప్రార్థించు: చూ, సక్తమగు.
పెనఁగులాట, దే. వి. రూ-పెనఁగులాటము, మల్లడి: చూ, యుద్ధము.
పెనఁగులాటము, —పై.—
పెనఁగులాడు, దే. అ. క్రి. మల్లాడు: చూ, వెంటిగొను.
పెనఁగువడు, దే. అ. క్రి. చేరు. నిర్వ. 10, అ. 77: చూ, సమీపించు.
పెనఁగూడు, —పై.—
పెనఁగొను, 1. —పై.—; 2: చూ, పెనఁగులాడు. భార. ఉద్యో. 2, అ 9.
పెనఁచు, దే. ప్రే. పెనఁగఁజేయు. భో. 2, అ. 64: పెనపు, మెలచు.
పెనపరి, దే. విశ. (పెనపు+అరి) వివాదశీలుఁడు: చూ, రెచ్చెల; 2. భేదశీలుఁడు. భార. ఉద్యో. 3, అ. 214.
పెనపు, దే. వి. 1. వివాదము: చూ, పెనఁకువ. 1; 2. భేదము: చూ. వేఱుపాటు. 1; ప్రే. 3: చూ, పెనఁచు; 4. కలపు.
పెనము, దే. వి స్వేదని: చూ, పాత్రము. 6.
పెనయు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, మేళగించు; 2: చూ, పెనఁగు.7.
పెనవెట్టు, దే. స. క్రి: చూ, వడివేయు. స్వా. 4, అ. 73.
పెనవేయు, దే. స. క్రి. 1. — పై. —; 2. పశువులను ఒకటితో నొకటిఁ జేర్చి ముడివేయు: చూ, లంకెవెట్టు. 1.
పెనసలు, వా. వి. (రూ-పెన్సలు-పెనిసిలు-పెన్సిలు): చూ, లేఖిని.

పెనిమిటి, దే. వి. (పెనుపు + మేటి) రూ—పెన్మిటి. మగఁడు: చూ, సామి. 2.
పెను, దే. విణ. వృత్తియందు పెనుపు శబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. పాండు. 2, ఆ. 55; పాండు 2, ఆ. 58.
పెనుఁకువ, దే. వి: చూ, రూ—పెనఁకువ.
పెనుఁగొమ్మ, దే. వి. (పెనుపు + కొమ్మ): చూ. పెద్దకొమ్మ.
పెనుఁబాము, దే. వి. (పెనుపు + పాము) కొండచిలువ. భార. ఆర. 2, ఆ. 88: చూ, సర్పము.
పెనుచు, దే. స. క్రి: చూ, రూ—పెంచు. 2-3.
పెనుతిండి, ద్వ. వి. ఆబూతి: చూ, సాదము. (1).
పెనుపంజు, ద్వ. వి: చూ, స్నేహాశము. వేం. అం. 70.
పెనుపడు, దే. అ. క్రి. (పెనుపు + పడు) 1: చూ, ముమ్మరించు. జై. 2, ఆ. 64; 2: చూ, వర్ధిల్లు.
పెనుపరి, దే. విణ. (పెనుపు + అరి) వృద్ధిబొందించువాఁడు: చూ, సంరక్షకుఁడు.
పెనుపారు, దే. అ. క్రి. గొప్పయగు. రూ- పెంపారు.
పెనుపు, దే. వి. 1. వృద్ధి: చూ, హెచ్చు. 2; 2: చూ, రూ- పెంపు. 5; 3. పెంచుట: చూ, సంరక్షణము.
పెనుమసనము, ద్వ. వి. (పెనుపు + మసనము) కాశి, వారణాసి. కాశీ. 6, ఆ. 124: చూ, సీమ. 1. (దేశము).
పెనుమినుకులు, దే. వి. బ. (పెనుపు + మినుకులు): చూ, వేదము.
పెనుమీసువేఁటరి, ద్వ. వి: చూ, వలతేఁడు. వేం, అం. 31.
పెనుమ్రాను, దే.వి. (పెనుపు + మ్రాను): చూ, పెద్దమ్రాను*.
పెనువెల్లి, దే. వి. (పెనుపు + వెల్లి) 1. ప్రళయకాలమునందలి యేకార్ణవము: చూ, వెల్లవ. 2.
పెనువ్రేలు, దే. వి. (పెనుపు + వ్రేలు): చూ, పెద్దవ్రేలు.
పెన్న, వై. వి.=పినాకినీనది: చూ, పినాకిని. 1.
పెన్నడపులుఁగు, దే. వి(పెన్ + నడపులుఁగు): చూ, లకుముకి.
పెన్నిదుర, వై. వి. మరణము: చూ, సావు.
పెన్నెరు, దే. వి. రూ-పెన్నేరు*: చూ, వారాహకర్ణి.
పెన్నెఱులవాఁడు, ద్వ. వి: చూ, సుకేశుఁడు.
పెన్నేరు, దే. వి: చూ, రూ- పెన్నెరు*. (అవుపాలలో ఉడికించిన శుద్ధి.)
పెన్నేరుగడ్డ, ద్వ. వి.—పై.—
పెన్నొసలు, ద్వ. వి: చూ, లలాటము. సాం. మా. 15.
పెన్నను, వా. వి: చూ, పించను.
పెన్మిటి, దే. వి: చూ, రూ - పెనిమిటి. కళా. 8, ఆ. 138.
పెప్పె, వా. వి. శూన్యము, లేదు.
పెప్పెప్పె, వా. వి. 1. మిక్కిలి శూన్యము; 2. చేతకానివాని మాట. (తెత్తెత్తె- మెమ్మెమ్మె మొదలగునవి ఈ యర్థమందు వాడెదరు.)
పెమ్మె, దే. వి: చూ. రూ—పెరిమె.
పెయ్య, దే. వి. రూ—పేయ. 1. వత్సము: చూ, దేనువు; 2. పాలువిడిచిన ఆఁడుదూడ: చూ, సౌరభేయి (దేనువు); 3. అవు. ఉ, రా. 5, ఆ. 208: చూ, దేనువు; 4: చూ, షణ్ఢుఁడు; 5: చూ, హీనుఁడు.
పెయ్యదూడ, దే. వి: చూ, పెయ్య. 1-2-3.
పెయ్యమ్మ, వా. వి: చూ, వ్రాజె.
పెర, వై. స.=పరః. రూ- పెఱ. 1: చూ, వేఱు. 3. మార్క. 5, ఆ. 76; దే. వి. 2. తేనె తెట్టె పాండు. 1, ఆ. 181: చూ, మధుపటలము.
పెరక, దే. వి: చూ, పించు
పెరజు, దే. వి: చూ, సర్పము.
పెరటిగుమ్మము, వా. వి. దొడ్డివైపు గుమ్మము: చూ, వాకిలి.
పెరటిమందు, జా. స్వాధీనము.
పెరడు, వై. వి.=పృష్ఠ. (దేశ్యమని శ. ర.) ఇంటి వెనుకదొడ్డి: చూ, స్థానము. 1. (బ. పెళ్లు).
పెరతేనె, వా. వి: చూ, పుట్టతేనె. వేం. అం. 72.
పెరమ, వై. వి.=ప్రేమ: చూ, రూ- పెరిమ.
పెరయీఁగ, దే. వి. తేనెటీఁగ: చూ, మక్షిక.
పెరయు, వా. స క్రి: చూ, కెనఁగు. 7.
పెరరేఁచు, వై. స క్రి. = ప్రేర. ప్రేరేపణచేయు. (రూ- పెరరేపు—ప్రేచు—ప్రేరేఁచు — పేరేపు — (ప్రేరేపించు) జై. 6, ఆ. 215: చూ, రేఁచు. (రేచు అని కొందఱు).
పెరరేపు, —పై.—
పెరవణి, వై. వి. = ప్రేరణ. ఛాందోపరినృత్యము: చూ, వ్యంజకము. 1.
పెరసు, దే. వి. పొల: చూ, మాంసము.
పెరిమ, వై. వి. = ప్రేమ. (రూ — పెరమ — పెరిమె) వర. 3, ఆ. 127: చూ, స్నేహము. 1.
పెరిమె, వై. వి. 1. —పై.—; 2. రూ- పెమ్మె. స్వా. 3, ఆ. 84: చూ, సన్మానము.
పెరుఁగాకు, దే. వి: చూ, శాకిని. 2. *.
పెరుఁగు, (రూ--పెర్గు—పెరువు—పెర్వు) దే. వి. 1. దధి: చూ, స్తన్యము; 2: చూ, వృద్ధుఁడు; 3. ఏండ్లు చెల్లినది: చూ, వృద్ధ; 4. వృద్ధిపొందినది: చూ, వృద్ధము. 2; అ. క్రి. 5. రూ- పెఱుగు: చూ, వర్ధిల్లు. మార్క. 3, ఆ. 380; 6. ఎదుగు. పాండు. 5, ఆ. 165: చూ, పొడవగు.
పెరుఁగుకడవ, ద్వ. వి: చూ, భాండము. 3.
పెరుఁగుముంత, —పై.—
పెరుఁగుట, దే. వి. 1. తగ్గుట: చూ, వెలితి. 2; 2. ఎదుగుట, వృద్ధి: చూ, హెచ్చు. 2; 3: చూ, వర్ధనము. 1.
పెరుఁగుడు, దే వి: చూ, పెరుఁగుట. 2—3.
పెరుఁగుతోఁటకూర, దే. వి: చూ, పెరుఁగాకు. *
పెరుఁగుసంద్రము, ద్వ. వి. దధ్యుదము: చూ, సముద్రము.
పెరుకు, దే. అ క్రి: చూ, రూ-పెర్కు.
పెరుగు, దే. అ క్రి. తెగు. పా. 4, ఆ. 37: చూ,వ్రక్కవాఱు.
పెరుమాకోయిల, దే. వి. (పెరుమాళ్ళు + కోయిల) కాంచీపురము: చూ, సీమ. 1. (దేశము).
పెరుమాళ్లడుగుబుగ్గ, ద్వ. వి. గంగ: చూ, నది. 1.
పెరుమాళ్ళు, దే. వి. బ: చూ, విష్ణువు. 1. పర. 2, ఆ. 173.

పెరువు, దే. వి. విణ. అ. క్రి: చూ, రూ-పెరుఁగు. (దధికి—హరి. పూ. 5, అ. 206; ఏండ్లు చెల్లినదానికి, ఏండ్లు చెల్లిన వానికి —కాశీ. 2, అ. 163; వృద్ధిపొందినది అనుటకు.—రాజ. 2, అ. 46.)

పెర్కు, దే. అ. క్రి. రూ-పెరుకు-పెఱుకు. 1. పీఁకు: చూ, మెఱుకు; 2. పెల్లగించు: చూ, విదారించు; 3: చూ, వహించు; అం. ప్రే. 4. మోయించు.

పెర్గు, దే. వి. అ. క్రి: చూ, రూ-పెరుఁగు. (వర్ధిల్లుటకు.—విక్ర. 7, అ. 50.)

పెర్వు, దే. వి. అ. క్రి.—వై.—(దధికి.-హరి. పూ. 5, అ. 198).

పెఱ, దే. వి. 1: చూ, రూ-పెర. 2; వై. స. 2. = పరః. (రూ-పర-పెర-పరాయి) భార. ఆది. 2, అ. 67: చూ, వేఱు. 3.

పెఱగాయ, ద్వ. విణ: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. శశాం. 3, అ. 78.

పెఱమగఁడు. ద్వ. వి. జారుఁడు: చూ, విటుఁడు.

పెఱిక, దే. వి. అంకియము-అంకెము, అండియము-అండెము.

పెఱికాటము, దే. వి ఎడ్లులోనగువానిచే ధాన్యాదులు మోయించుట.

పెఱుకు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పెర్కు. (మోయించుటకు—భార. సభా. 1, అ. 268).

పెఱుకుట, వా. వి. ఉత్పాటనము.

పెఱుగు, దే. అ. క్రి. 1. కదఁగు. భార. ఆది. 6, అ. 202; భార. ఆది. 6, అ. 147: చూ, సమకట్టు. 2; 2: చూ, విజృంభించు; 3: చూ, రూ-పెరుఁగు. 5.

పెలకులు, దే. అ. క్రి. రూ-పెల్కులు; చూ, విహ్వలించు. భార. సభా. 1, అ. 118.

పెలుచ, దే. వి (రూ-పెల్చ-పెలుచన-పెల్చన-పేల్చ-పేల్చన) 1: చూ, హెచ్చు. 2. భార. ఆది. 5, అ. 178; 2. అధికము. య. 3, అ. 7: చూ, హెచ్చు. 1; 3: చూ, రోషము. భార, విరా. 2, అ. 54; స్వా. 4. అ. 86; 4. కాఠిన్యము: చూ, బెడిదము; 5: చూ, సంభ్రమము; క్రి. 6. ఉచ్చైరర్థకము, గట్టిగా. విర్వ. 3, అ. 7.

పెలుచన, దే. వి. క్రి.—వై.—(కోపమునకు.—హరి. పూ. 1, అ. 182; కాఠిన్యమునకు.—హరి. ఉ. 5, అ. 149).

పెల్కులు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెలుకులు.

పెల్చ, దే. వి. క్రి: చూ, రూ-పెలుచ.

పెల్చన, —వై.—

పెల్ల, దే. వి: చూ, లోష్టము, భూమి. 1-౧౦౦.

పెల్లగించు, దే. ప్రే: చూ, విదారించు.

పెల్లగిలు, దే. అ. క్రి. రూ-పెల్లగిల్లు. 1. ఉన్మూలితమగు: చూ, విదారించు; 2 పాఱు: చూ, వెళ్ళు. 3.

పెల్లగిల్లు,—వై.—(1 వ అర్థమునకు.—రామా. 5, అ. 312)

పెల్లాటకత్తె, వా. వి: చూ, వేశ్య.

పెల్లిదము, ద్వ. వి. (పెల్ల + ఇదము) 1. పెల్ల. భార. విరా. 3, అ. 172: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 2. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1.

పెల్లు, వై. వి. = పుల. 1: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 2: చూ, హెచ్చు. 1.

పెల్లుకొను, ద్వ. అ. క్రి. అతిశయిల్లు: చూ, సందడించు.

పెసర, దే. వి. ఒకానొకసస్యము. (సం ప).—గంధసారము, ముద్గము. (పెసలు. బ. పెసరధాన్యము) తద్విశేషములు. —౧. అడవిపెసర, కారుపెసర — కాఱుపెసర (సం.) కులీనకము, కృమీలకము, మకుష్ఠకము, మపుష్ఠకము, మయష్ఠకము—మయష్ఠ్రకము, వనముద్గము; ౨, కాకి పెసర, కారుపెసర—కాఱుపెసర, పిల్లపెసర—పిల్లిపెసర; (సం).—కాకపర్ణి, కాకముద్గ, కురంగిక, కోశిల, క్షుద్ర సహ, మహాసూపపర్ణి, మార్జాలగంధిక, ముద్గపర్ణి, సహ, హ్రస్వ; 3: కొమ్ముపెసర-కొమ్ముపెసలు. ౪: నల్లపెసలు. (సం.ప).-కృష్ణముద్గము, సంతము, శింబికము; ౫. పచ్చ పెసర, (సం).—ఖండిరము-ఖండీరము, హరితము; ౬: పిచ్చపెసర; ౭. పెసరపప్పునకు:—(చూ,సూపము); ౮. పెసరపొట్టునకు:—(చూ, బరడు) (మిగతవానికి: "చూ, స్తంబకరి")

పెసరట్టు, వా. వి. పెసరచారు.

పెసరపప్పు, దే. వి: చూ, పప్పు.

పెసరపొట్టు, వా. వి: చూ, శింబ.

పెసవము, వా. వై. వి. = ప్రసవ: చూ, ప్రసవము. 1.

పెళపెళ, దే. వి. 1. విఱుచుట ఉఱుముట అర్చుట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము (విఱుచుటకు.—ఉ, రా 7, అ. 415; అర్చుటకు—య. 5, అ. 81.); 2 ఒకధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

పెళపెళయను, దే. అ. క్రి: చూ, శబ్దించు. పా. 2, అ 19

పెళుచు, దే. విణ. 1: చూ, స్తబ్ధుఁడు. పాండు. 4, అ. 165; 2. చూ, విరసము. 2.

పెళ్ళమాను, దే. వి. దున్నినపిమ్మట మిఱ్ఱుపల్లములు సరిపడ మీఁదనీడ్చెడు పలక: (చూ, దిండు. 5).

పెళ్లము, వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లాము.

పెళ్ళాము, —వై.—

పెళ్ళి, వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లి.

పెళ్ళికూఁతురు, వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లికూఁతురు.

పెళ్ళికొడుకు, వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లికొడుకు.

పెళ్ళివారు, వా. వి. పెండ్లికివచ్చిన బంధువులు.

పెళ్ళు, దే. వి. 1: చూ, పెళపెళ (విఱుచుటకు-వారి. పూ. 6. అ. 84.); బ. 2: చూ, పెరడు.

పెళ్ళెము, వి. మద్యముచేయుటకు అనేకవస్తువులుచేర్చి చేసిన పిండి, మేదకము; 2: చూ, కిణ్వము. *.

పే

పేఁట, వై. వి. = పింఠా: చూ, పెంట. 4—5. (5 వ యర్థము నకు -ద్రబ 4, అ. 132.)

పేఁటు, దే. వి: చూ, పగులు. 1.
పేఁడ, దే. వి: చూ, రూ-పెండ.
పేఁడకడి, వా. వి. (ఒకసారి వెలువరించిన) పేఁడముద్ద.
పేఁడగువ్వ, దే. వి: చూ, సురటీ.
పేఁడనీళ్ళు, దే.వి. బ. రూ-పేన్నీళ్లు. కలయంపి: చూ, సలిలము.
పేఁడపురుగు, ద్వ. వి: చూ, పురుగు.
పేఁడు, దే. స. క్రి. దారముపేను, పురివెట్టు.
పేక, దే. వి. 1. వస్త్రములనేఁతయందలి యడ్డనూలు: చూ, మగ్గము; వా. 2. చీట్లపేక (ఇందలి రకములు — అరఖు, ఇస్పేటు, కళావరు, డైమాను).
పేగు, దే వి: చూ, రూ-ప్రేవు.
పేచకము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సకినంపుఁ బులుఁగు; 2. ఏనుఁగు తోఁక మొదలు: చూ, హస్తి; 3. దాని సమీపము.
పేచకి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, హస్తి.
పేచిక, దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
పేచిలము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పేచకి.
పేచీ, వా. వి. తగవు.
పేచీకోరు, వా. వి. కలహశీలుఁడు: చూ, లడాయిగాఁడు.
పేజీ, వా. వి: చూ, పుట.
పేట, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. = పెట్టె (రూ-పేటము-పేటి-పేడ): చూ: సందుకా; దే. వి. (1) యష్టి: చూ, భూషణము. 2.
పేటకము, సం. వి. అ. న. = పెట్టె: చూ, పేట. 1.
పేటనఁబెట్టు, ద్వ.అ. క్రి: చూ, సమకట్టు. 2. కళా. 6, ఆ.83.
పేటాడు, దే. అ. క్రి: చూ, వేఱుపడు.
పేటాపన, వా. వి. దురాలోచన.
పేటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = పెట్టె: చూ, పేట. 1; వై. వి. = పట్టా. రూ-పేటీ. (1) నడికట్టు: చూ, వస్త్రము (దేశ్యమని శ. ర.)
పేటిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. = పెట్టె: చూ, పేట. 1; 2: చూ, సమూహము.
పేటీ, వై. వి. = పట్టా: చూ, రూ-పేటి. (1) దేశ్యమని (శ.ర.)
పేటు, దే. వి. 1. సరిగలోనగువానితో నేసినపట్టె: చూ, వస్త్రము; 2. పర్వతశిఖరము: చూ, హిమాలయము.
పేడి, వై. వి. = షండః. భార. సభా. 2, ఆ. 14: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.
పేడితనము, వై. విణ. ఊఁబ: చూ, షండత్వము.
పేడు, దే. వి. 1. సన్ననికఱ్ఱచెక్క: చూ, సమిధ. 1; 2. వంటకట్టియ: చూ, సమిధ. 2.
పేడె, వై. వి. 1. = పేటి: చూ, పేట. 1; విణ. 2. తూబరుఁడు: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.
పేడెమూఁ, వై. వి. గడ్డము మీసము లేనిది; చూ, వదనము. 1.
పేడెత్తు. దే. అ. క్రి: చూ, విరియు. 5. స్వా. 2, ఆ. 38.
పేణి, వై. వి. = పేనికా: చూ, భక్ష్యము.
పేద, వై. వి. 1: చూ, భటుఁడు. 1. సా. 2, ఆ. 34; విణ. 2. = భీతః: చూ, వెఱపరి. స్వా.4. ఆ.105; 3. దరిద్రుఁడు. విక్ర. 2, ఆ. 171: చూ, బీదవాఁడు; 4. అశక్తుఁడు. భార. అర. 2, ఆ. 166: చూ, శాతుఁడు.
పేదకోపము పెదవులచేటు, లో. నిరుపయోగము-కళా.6,ఆ.30.
పేదరాలు, వా. వి. దరిద్రురాలు: చూ, స్త్రీ.
పేదర్కి, ద్వ. వి. రూ-పేదఱిమి. 1. దరిద్రము. పంచ. నా. 5, ఆ. 35: చూ, సీదరము. 1; 2: చూ, వెఱపు.
పేదఱికము, ద్వ. వి. దారిద్ర్యము. విక్ర. 2, ఆ. 176: చూ, సీదరము. 1.
పేదఱిమి, ద్వ. వి: చూ, రూ-పేదర్కి.
పేదవడు, వై. అ. క్రి. 1. దారిద్ర్యమునుపొందు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 42; 2. దైర్యమునుపొందు.
పేనా, వా. వి. కలము: చూ, లేఖిని.
పేనిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = పేణి: చూ, భక్ష్యము.
పేను, దే. వి. 1: చూ, యూకము; స. క్రి. 2: చూ, పేఁడు.
పేనుకొఱుకుడు, దే. వి: చూ, బట్టతల.
పేనుగ్రుక్కినపాటి, జా. తేలికగా, స్వల్పకాలములో. "పేను గ్రుక్కినపాటిగా నిష్టమైన యర్థమెల్లఁ బడసి" (ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము.)
పేనుగ్రుడ్డు, దే వి: చూ, వీఖ.
పేనుపిల్ల, —పై.—
పేన్నీళ్లు, ద్వ. వి. బ. (పేఁడ + నీళ్ళు): చూ, రూ-పేఁడనీళ్ళు.
పేపజువ్వ, వా. వి: చూ, వేత్రము. 1.
పేపపొద, దే. వి. వేత్రగుల్మనిః: చూ, వేత్రము. 2.
పేపబెత్తము, వా. వి: చూ, పేపజువ్వ.
పేపర, దే. వి. ఒకపక్షి: చూ, పక్షి.
పేము, దే. వి. రూ-ప్రేము: చూ, వేత్రము. 2.
పేముబొద్దు, దే. వి. గోడబొద్దు, గోలు.
పేయ, దే. వి: చూ, రూ-పెయ్య. 1-2-3.
పేయగంజి, వా. వి. మెతుకులుగలగంజి: చూ, సాదము. (1).
పేయము, సం. వి. అ. న. 1. నీరు: చూ, సలిలము; 2. పాలు: చూ, స్తన్యము; పుం. 3. అచ్చపుఁదేట: చూ, శుద్ధము. 3; 4. వెలవ, కాఁపుడుగంజి: చూ, సాదము. (1); విణ. 5. త్రాగఁదగినది: చూ, పానీయము.
పేయూషము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-పీయూషము.
పేరంగి, వా. వి. 1. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 2: చూ, రూ-పిరంగి. 4.
పేరంటము, వా. వి: చూ, రూ-పేరంట్రము.
పేరంటాలు, వా. వి: చూ, రూ-పేరఁటాలు.
పేరంట్రము, దే. వి. రూ-పేరంటము-పేరఁటము. 1. పసుపు బొట్టులకు ముత్తైదువులఁ బిలుచుట. హరిశ్చ. 4, ఆ. 138; 2. పసుపు బొట్టులకు ముత్తైదువు వచ్చి చేయుకార్యము.
పేరఁటము, —పై.— (1 వ యర్థమునకు.—కళా. 7, ఆ. 59; 2 వ యర్థమునకు.—హరి. ఉ. 8, ఆ. 257.)
పేరఁటలు, దే. వి: చూ, రూ-పేరఁటాలు.
పేరఁటాలికూర, వా. వి. ఒకకూరాకు.
పేరఁటాలు, దే. వి. (రూ-పేరంటాలు-పేరఁటలు) 1. పేరఁటమునకు వచ్చిన ముత్తైదువ. కళా. 7, ఆ. 70: చూ, స్త్రీ: 2. మృతసువాసిని, జక్కిణి: చూ, స్త్రీ.

పేరడవి. ద్వ. వి. మహారణ్యము: చూ, విపినము.
పేరణపద్ధతి, అం: చూ, ఉద్ధతము.
పేరణము, వై. వి.=ప్రేరణ. (రూ-పేరణి-పేరిణి) 1: చూ, పెరవణి. ఉ. హరి. 4, ఆ. 215; దే. వి. 2. కవచము: చూ, వారవారణము; 3. అంగీ: చూ, వస్త్రము.
పేరణి, వై. దే. వి.—పై.—(అంగికి —రా, వి. 2, ఆ. 52; పెరవణికి.—ఉ, రా. 2, ఆ. 115.)
పేరము, దే. వి. రూ-పేరెము. 1. గుఱ్ఱపుపరుగు: చూ, హయము; 2. పరుగు: చూ, ప్రధావనము.
పేరా, వా. వి. కథాభాగమును తెలుపు విషయము.
పేరాముదపుఁజెట్టు, ద్వ. వి. రక్తైరండము *: చూ, వ్యడంబకము.
పేరాముదము, ద్వ. వి. రక్తైరండతైలము: చూ, స్నేహము. 2.
పేరాముదాలు, ద్వ. వి. బ. పేరాముదపు విత్తులు.
పేరాస, వా. వి. అత్యాశ: చూ, వాంఛ.
పేరిణి, వై. దే. వి: చూ, రూ-పేరణి.
పేరిమ, దే. వి గుట్టు: చూ, రహస్యము 1.
పేరిమి, దే. వి (పేరు+ఇమి) (రూ-పేర్మి-పేరిమె-పెమ్మె) 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. గౌరవము: చూ, సన్మానము; వై. వి. 3. = ప్రేమ: చూ, స్నేహము.
పేరిమికాఁడు, దే. విణ: చూ, విశ్రుతుఁడు. అచ్చ. సుం, కాం. 184.
పేరీఁదు, దే. వి. ఖర్జూరము *: చూ, మధు.
పేరు, దే. వి. 1. నామము: చూ, సంకేతము. 1; 2. కీర్తి. హరి. ఉ. 9, ఆ 141: చూ, సమాఖ్య. 1; 3. దండ: పాండు. 3, ఆ 50: చూ, భూషణము. 2; విణ 4 పెద్ద: చూ, విపులము; 5. అధికము. రామా. 3, ఆ. 143: చూ, హేరాళము. 1; అ. క్రి. 6: చూ, ముద్దకట్టు. హరి ఉ. 10, ఆ. 206; 7. దట్టమగు: చూ, వ్యాపించు; 8: చూ, సందడించు.
పేరుంగరము, దే. వి. రూ-పేరుటుంగరము. ముద్రిక: చూ, భూషణము 2.
పేరుకొను, దే. స. క్రి. రూ-పేర్కొను. 1. పేరుపెట్టి పిలుచు. పేరుగ్రుచ్చు; 2 పిలుచు: చూ, సంబోధించు; 3 ఉచ్చరించు. ఉ. హరి. 2, ఆ. 128; నై. 4, ఆ. 91: చూ, వచించు; 4: చూ, స్తుతించు; అ. క్రి. 5: చూ, పేరు. 6.
పేరుకొనుట దే. వి. రూ-పేర్కొనుట. పేరుపెట్టిపిలుచుట. అం, భా. ప్ర. 113: చూ, సంబోధనము.
పేరుకోలు, రూ-పేర్కోలు. —పై.—
పేరుగ్రుచ్చు. దే. స. క్రి. 1: చూ, పేరుకొను. 1; 2: చూ, వచించు; వా. 3. దారమునకు పూసలులోనగువాని నెక్కించు.
పేరుచు, దే. అ. క్రి. రూ-పేర్చు. 1: చూ, విజృంభించు; 2: చూ, ముమ్మరించు; స. క్రి. 3. ఒకటిమీఁద నొకటి పెట్టు; 4. ఒకటి మీఁద నొకటిపెట్టి యేర్పఱచు.
పేరుటుంగరము, దే. వి: చూ, రూ-పేరుంగరము.
పేరుటురము, వా. వి. పేరెద*: చూ, శాల. 4.
పేరుదు, దే. వి. ఘనీభవించినముద్ద: చూ, సాదము (1).
పేరుపు. దే. వి. రూ-పేర్పు. 1. ఒకటిమీఁద నొకటిపెట్టుట: చూ, పేరుస. 1; 2. కుండపెంకు: చూ, బోలె.
పేరుపెట్టు, వా. స. క్రి: చూ, సంకేతించు.
పేరులేనివాఁడు, వా. వి: పన్న. (సం.)అనామకుఁడు, అనామధేయుఁడు.
పేరె. వా. వి: చూ, రూ-పేరెము.
పేరెక్కు, వా. అ. క్రి. ప్రసిద్ధికెక్కు.
పేరెద, వా. వి: చూ, పేరుటురము. *
పేరెము, వై. వి. = ప్రేంఖా: చూ, రూ-పేరము. 1-2. (దేశ్యమని శ. ర.)
పేరెములు, అం: చూ, పాదక్రియలు.
పేరెమువాఱు, వా. అ. క్రి. పాఱు: చూ, వెళ్ళు. 1.
పేరేలకి, వా. వి: చూ, పత్రిల *.
పేరైనవాఁడు, వా. వి: చూ, విశ్రుతుఁడు. 1.
పేరొజము, వై. వి.=పిరోజః. రూ- పేరోదనము. మరకతమణి విశేషము: చూ, రత్నము. 1
పేరోజము, సం. వి. అ. న. క్షుద్రమణివిశేషము: చూ, రత్నములు. 1. (దీని తద్భవము పేరొజము అనికొందఱు).
పేరోదనము, వై. వి. = : చూ రూ-పేరొజము.
పేరోలగము, వా. వి. ఒడ్డోలగము: చూ, సభ 2.
పేర్కొను, దే. స. క్రి, అ. క్రి: చూ, రూ-పేరుకొను. (1 వ అర్థమునకు.—హరి ఉ. 9, ఆ 115.)
పేర్కొనుట, వా. వి: చూ, రూ-పేరుకొనుట.
పేర్కోలు, దే. వి: చూ, రూ-పేరుకోలు.
పేర్చు. దే. అ క్రి, స. క్రి: చూ, రూ-పేరుచు.
పేర్పు, దే. వి: చూ, రూ-పేరుపు.
పేర్మి, దే. వి, వై. వి: చూ, రూ-పేరిమి. (అతిశయమునకు.—భార అర. 4, ఆ 32; గౌరవమునకు —భార. సభా. 1, ఆ. 7.)
పేర్మించు, వా. వి. మగ్గెలివలరానీని త్రాడు. అం. భా. ద్వి. 151: చూ, సూత్రము. 1.
పేలపిండి, ద్వ. వి. సక్తువు: చూ, సాదము (1).
పేలలు, దే. వి. బ. రూ-పేలాలు-ప్రేలలు-ప్రేఁగ్రాలు: చూ, సాదము (1).
పేలవము, సం. విణ. పలుచనిది: చూ, విరళము. 3.
పేలా, దే. వి. నీళ్ళుత్రాగెడు ఒకానొక గిన్నె: చూ, హరివాణము. (పాత్రము. 6.)
పేలాపన, వా. వి. 1. పలవరింత: చూ, శబ్దము. 2; 2. అవసరపు సంభాషణ: చూ, శబ్దము. 2; 3. సంధిదోషమున నాడెడు పలవరింత: చూ, శబ్దము. 2
పేలిక, దే. వి. రూ-పేలికె-ప్రేలికె. చింపిగుడ్డ: చూ, వస్త్రము.
పేలికె, వా. వి. —పై.—
పేలు, దే. అ. క్రి. రూ-ప్రేలు. 1. వెగచేత వేఁగి యుబుకు; వా. 2. అదేపనిగ మాటలాడు: చూ, వదరు. 5.
పేలుచు, దే. ప్రే. రూ-పేల్చు. పేలఁజేయు.
పేల్చు. —పై.—
పేవు, దే. వి: చూ, రూ-ప్రేవు.

పేశలము, సం. వి. అ. పుం. 1. కోయిల: చూ, సాఁకుఁడు పులుఁగు; 2: చూ, రోఁకలి; విశ. 3. సమర్థురాలు: చూ, స్త్రీ; 4. చక్కనిది: చూ, హృద్యము.

పేశి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గ్రుడ్డు (ఇకారాంతమునగు): చూ, పేశీకోశము; 2: చూ, ప్రత్యాకారము; 3. = పేసెము. మాంసపుముద్ద: చూ, శుక్తము. 2; 4. = పేసెము. గుంజు: చూ, పేసెము. 1.

పేశీకోశము, సం. వి. అ. పుం. అండ-అండకము- అండము, అపూతము, కోశము-కోషకము-కోషము,డింబము-డింభము, పేశి. (తె. ప).—గుడ్డు-గ్రుడ్డు: (చూ, శకుంతి-పక్షి).

పేశీజాలము, పా: చూ, ధాతువు. 10.

పేశీసంఘాతము, పా.—పై.—

పేషణము, సం. వి. అ. న. నూఱుట: చూ, సురుము.

పేషణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. సన్నికల్లు: చూ, రాయి.

పేషాకము, సం వి. అ. న. —పై.—

పేష్కసు, వా. వి. జమీందారులు ప్రభుత్వమువారికి కట్టెడు పన్ను: చూ, సిస్తు. 1.

పేసెము, పై. వి. = పేశి. (అనుకగురసద్రవ్యము.) 1. పండ్ల లోనిగుజ్జు: గిజురు గుంజు. గుజ్జు, పేసెము-బేసము. (సం.) —పేశి; తద్వి- ౧. కొబ్బెరకు.—కుడక. కురిడి-కురిడీ, కొప్పెర-కొబ్బరి-కొబ్బెర; ౨. తాటిటెంక గుంజునకు—(తె) బుఱ్ఱగుంజు; 2. = పేశి: చూ, పేశి. 3.

పై

పై, దే. వి, అవ్య: చూ, రూ-పయి. 1.—2.

పైఁట, పై. వి, = పైఠ: చూ, రూ-పయిఁట.

పైఁటకొంగు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిఁటకొంగు.

పైండావారు, వా.వి.రూ-పైఁడావారు. బంగారు అను అర్థమిచ్చెడి శ్లిష్టనామము, వాచకము యింటిపేరుగా గలవారు. ఇట్లు బంగారువారు, వెండివారు మొ॥

పైడావారు, దే. వి: చూ, రూ-పైండావారు.

పైఁడి, దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడి.

పైఁడికంటి, దే. వి. (పైఁడి + కన్ను): చూ, రూ-పయిఁడి కంటి.

పైఁడిచూలాలు, దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడిచూలాలు. య. 4, ఆ. 9.

పైఁడితామర, ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిఁడితామర.

పైఁడినెలఁత, దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడినెలఁత. య. 1, ఆ. 26.

పైఁడిప్రత్తి, ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిఁడిప్రత్తి.

పైఁడిబాసము, ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిఁడిబాసము.

పైఁడిముడుచు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పయిఁడిముగుచు.

పైఁడిముఙుపు, దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడిముఙుపు.

పైఁడియుమ్మెత్త, ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిఁడి యుమ్మెత్త*.

పైఁడితేఁడు, దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడితేఁడు.

పైకము, సం. వి. అ. న. 1. పికములగుంపు: చూ, సాఁకుడు పులుఁగు; దే. వి. (1): చూ, రూ-పయికము, (1) (2) (3).

పైకాఁపు, జా: చూ, రూ-పయికాఁపు.

పైకిఁజల్లు, వా. స. క్రి. ఎగఁజల్లు.

పైక్రిందికి, వా. అవ్య. ఎగదిగ-ఎగాదిగ.

పైకిదువ్వు, వా. స. క్రి. ఎగదువ్వు.

పైకినూఁదు, వా. స. క్రి. ఎగనూఁదు.

పైకూటమి, దే. వి: చూ, రూ-పయికూటమి.

పైకెత్తు, వా. స. క్రి: చూ, ఎత్తు. 16.

పైకెత్తుట, వా. వి. (సం).—ఉత్పాదనము.

పైకొను, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పయికొను. (కలుగుటకు.—మార్క. 4, ఆ. 186; ప్రే. పైకొలుపునకు.—పా. 5, ఆ. 30; పయికొను అనుటకు.—కళా. 7, ఆ. 227.)

పైచేయి, జా: చూ, రూ-పయిచేయి.

పైజాఱు, దే. వి: చూ, రూ-పయిజాఱు.

పైజాఱుమట్టు, దే. వి: చూ, రూ-పయిజాఱుమట్టు.

పైఠ, సం. వి. అ. స్త్రీ. = పయిఁట — పైఁట: చూ, రూ-పయఁట, "పైఠాపట" (మరున్నందన శతకము).

పైఠరము, సం. విశ. పిఠరమునందు వండఁబడినది. పిఠరము: చూ, ఉఖ్యము.

పైఠాణి, వా. వి. రూ-పైఠాణీ. జరత: చూ, సరిగ.

పైఠాణీ, —పై.—

పైడాలము, వా. వి: చూ, రోషము.

పైతామహము, సం. విశ. పితామహసంబంధమైనది.

పైతృకము, సం. విశ. పితృసంబంధమైనది.

పైతృష్వసేయుఁడు, సం. వి. అ. పుం రూ-పైతృష్వస్రీయుఁడు. (తండ్రితోడఁబుట్టినదాని కొడుకు) మేనత్త కొడుకు: చూ, మేనబావ.

పైతృష్వస్రీయుఁడు, —పై.—

పైత్తము, సం. విశ. పిత్తమువలనఁ గలిగినది (వ్యాధి), పైత్యము (అని కొందఱు): చూ, రోగము. 1.

పైత్యప్రకృతి, అం: చూ, ప్రకృతిత్రయము.

పైత్యములు, అం. అవర్ణ, వివర్ణ, సూర్యావర్త, కామల, ఆమ్ల, రక్త, స్వేద, ఉన్మాద, పుండరీక, భుజంగ, కరపాద, శీత, మూర్ఛ, మధుర, కుసుమ, క్రోధ, భ్రంశ, శిరః, క్షుధ, తృష్ణ, దుర్భాష, చర్మ, దుర్గంధ, మదములు (24).

పైత్రము, సం. విశ. 1: చూ, పిత్ర్యము; 2. పితృసంబంధమైన అహోరాత్రము (మనుష్యులయొక్క మాసము పితరుల కొక యహోరాత్రము.)

పైద, దే. వి: చూ, రూ-పయిద. భో. 4, ఆ. 138; పాండు. 5, ఆ. 159.

పైదలి, దే. వి: చూ, రూ-పయిదలి.

పైనము, పై. వి. = : చూ, రూ-పయినము.

పైనాకాస్త్రము, అం: చూ, అస్త్రములు.

పైని, వా. ద్ర: చూ, పయి. 2.

పైపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-పయిపడు.

పైపాటు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిపాటు. విజ. 3, ఆ. 32.
పైపెచ్చులు, జా. ఎక్కువలు. "పైపెచ్చుల దీనికిఁ." పారి. 2, ఆ. 95.
పైపైగ, దే. ద్ర. క్రి. విణ: చూ, రూ-పయిపయిగ.
పైపొర, వా. వి: చూ, బెరడు.
పైయాట, వా. వి: చూ, రూ-పయాట.
పైర, దే. వి: చూ, రూ-పయిర (పయిర అనియు).
పైరము, దే. వి: చూ, రూ-పయిరము.
పైరు, దే. వి: చూ, రూ-పయిరు.
పైరుదుబ్బు, వా. వి: చూ, రూ-పయిరుదుబ్బు.
పైరుమాను, వా. వి: చూ, రూ-పయిరుమాను.
పైరులయెకిమీఁడు, దే. వి: చూ, రూ-పయిరుల యెకిమీఁడు.
పైరులుసులు, వా. వి: చూ, రూ-పయిరులుసులు. ఆం. పదా. సుర. 43
పైలాపచ్చీసు, జా. 1. పడుచుతనపుచేష్ట; 2. పందెపుపావుల మొదటిగెలుపు.
పైలుమాను, వా. వి: చూ, రూ-పయిలుమాను.
పైశాచము, సం. వి. అ. పుం. 1. నిద్రించియు, త్రాగి మైమ అచియు, శీలము సంరక్షింపకఁ బరాకుపడి యున్నదానిని సంభోగేచ్ఛచే రహస్యముగాఁ జేసికొను పెండ్లి: చూ, వివాహము (ఇది యధమము); విణ. 2. పిశాచ సంబంధమైనది.
పైశున్యము, సం. వి. అ. న. (తె).— ఒరుదల, కొండెతనము, కొండియము, కొండెము, కొండెకానితనము, పిరుపీఁకు- పిర్వీఁకు, పీఁకులాట.
పైస, వా. వి: చూ, రూ-పయిస.
పైసర, అం: చూ, ఉపవీతములు.
పైసరము, దే. వి: చూ, రూ-పయిసరము.
పైసలా, వా. వి: చూ, రూ-పయిసలా.

పొ

పొ దే. విణ. 1. వృత్తియందు పొన్ను శబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. దీనికి పరుష సరళములు పరములగునపుడు సమాగమంబగు. పొంబట్టు మొ); అవ్య. రూ-పో. 2. నిశ్చయార్థకము. పర. 4, ఆ. 178: చూ, సత్యము. 1; 3. అనాదరమును తెలుపును: చూ, హేళనము.
పొంకపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.
పొంకము, దే. వి. 1: చూ, స్నేహము; 2: చూ, సౌందర్యము.
పొంకించు, దే. స. క్రి: చూ, పొందికపఱచు.
పొంఖేపించు, వా. సం. అ. క్రి. పొగరెక్కు.
పొంగటినెల, దే. వి. (పొంగలి + నెల) మార్గశీర్షమాసము. జింకతల చుక్కనెల: చూ, మాసము. 1.
పొంగటిపండుగ, ద్వ. వి. (పొంగలి + పండుగ) మకర సంక్రాంతి: చూ, సంక్రాంతి. 2.

పొంగట్టు, ద్వ. వి. (పొన్ను + గట్టు) హేమాద్రి: చూ, పర్వతము.
పొంగరము, దే. వి. 1: చూ, భక్ష్యము; వా. 2 ఉబ్బరము, పొంగరింపు: చూ, రోగము. 1.
పొంగలి, దే. వి. 1. పాలుచేర్చి పొంగించునట్టి అన్నము, పాయసము (దీనిభేదములు. — పప్పుపొంగలి, చక్కెర పొంగిలి): చూ, సాదము (1); వా. 2. పులగము చూ, సాదము (1).
పొంగరింపు, వా. వి: చూ, పొంగరము. 2.
పొంగలించు, దే. అ. క్రి. నిక్కు: చూ, వీఁగు.
పొంగారు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, సందడించు. య. 3, ఆ. 54; 2: చూ, విజృంభించు. భార. అర. 5, ఆ. 180; 3. ఉబుకు. భార. అర. 4, ఆ. 229: చూ, సందడించు; 4: చూ, సంతోషించు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 90; 5: చూ, పొంగలించు.
పొంగిలి, దే.వి. పక్షులయాహారము. మార్క. 6, ఆ. 30: చూ, సాదము (1).
పొంగు, దే. వి. 1. సంతోషము: చూ, హ్లాదనము; 2: చూ, హంకారము. హరి. ఉ. 8, ఆ. 207; 3. పోటు, ఉప్పెన, ఉబుకు. (సం).—ఉల్బణము: చూ, సముద్రము; 4: చూ, పొంగరము. 2; 5. ఆట్లమ్మ: చూ, స్ఫోటకము; అ. క్రి. 6: చూ, హంకరించు; 7: చూ, సంతోషించు; 8: ఉబ్బరించు, ఉబ్బు, కడుపుబ్బు.
పొంగునీళ్ళు, ద్వ. వి. బ. చిట్టుడుకునీళ్ళు: చూ, సాదము (1).
పొంగుప్రాలు, దే. వి. బః చూ, ధాన్యము.
పొంగులమ్మ, వా. వి. 1. ఒకానొకఅమ్మవారు: చూ, మహాలక్ష్మి. 3; 2: చూ, స్ఫోటకము.
పొంచిక, దే. వి. పొంచు. పంచ. నా. 1, ఆ 528. ఒడబెట్టు, ఒనవెట్టు.
పొంచు, 1.—పై.—; అ. క్రి. 2: చూ, మఱుఁగుపడు.
పొంచువేయు, వా. అ. క్రి: చూ, పొంచు. 2.
పొంటు, దే. స. క్రి. (రూ-పోఁజు-ప్రోజు) నార లోనగువాని నలుసులువాయ సన్నముగాఁదీయు: ముంటఁజీల్చు.
పొంటె, దే. ద్ర. కొఱకు అను ప్రత్యయార్థమునందు వచ్చునది. భార. ఆది. 2, ఆ. 181.
పొంత, వై. వి. 1. తీరము. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 130 చూ, రోధస్సు; 2: చూ, మార్గము; 3.=ప్రాంతః. పు. 2, ఆ. 17; పాండు. 2, ఆ. 6: చూ, సమీపము. 1.
పొంతకడవ, వై. వి. ప్రొయ్యిదగ్గర నీళ్ళకుండ: చూ, భాండము. 1.
పొంతకత్తె, ద్వ. వి. (పొంతము + కత్తె) కుంటెనకత్తె: చూ, శంభళి.
పొంతనము, ద్వ. వి. (పొందు + తనము) గ్రహమైత్రి.
పొంతము, దే. వి: చూ, స్నేహము. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 163.
పొందనిచ్చ, వా. వి. అలిప్స: చూ, వాంఛ.
పొందామరలవంట. వా. వి. గంగ. సాంబ. దే. 16: చూ, నది. 1.

పొందించు, వా. స. క్రి. ప్రాపించు: చూ, సక్తమగు.

పొందించుట, వా: వి: చూ, పొందింపు.

పొందించువాఁడు, వా. వి. ఆనేత: చూ, సంధాయకుఁడు.

పొందింపు, వా. వి. అనయము: చూ, సంధానము. 1.

పొందిక, దే. వి. 1: చూ, పొంకము; 2. చేరిక. రామా. 5, అ. 66: చూ, సమీపము. 1; 3. కలయిక. రామా. 5, అ. 136: చూ, సంయోగము; 4: చూ, స్నేహము.

పొందికపడు, వా. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.

పొందికపఱచు, వా. స. క్రి. అన్వయించు: చూ, సంధించు. 2.

పొందు, దే. వి. (రూ-ఒందు-పొందిక) 1. మైత్రి: చూ, స్నేహము. అచ్చ. సుం, కాం. 72; 2. సంధి: చూ, సాప్తపదీనము; 3. ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1; 4. అభేదము. ఉ. హరి. 2, అ. 68: చూ, సమరసము; 5. అనుకూల్యము, నై. 4, అ. 129: చూ, పొందు. 1; విణ. 6: చూ, స్నేహితుఁడు; అ. క్రి. 7. (కన్ను) వాలు. భార. ఆది. 6, అ. 285; స. క్రి. 8: చూ, పొందించు.

పొందుకాఁడు, దే. విణ: చూ, స్నేహితుఁడు. భాగ. 6, స్కం. 215.

పొందుకొను, దే. అ. క్రి. నెలకొను. పంచ. నా. 1, అ. 310: చూ, స్థిరపడు.

పొందుట, వా. వి. కలన, పొందుపాటు, అందుబడి: చూ, సంసక్తము.

పొందుపడు, ద్వ. అ. క్రి. అనుకూలించు: చూ, సరిపడు. 1.

పొందుపఱచు, వా. స. క్రి: చూ, రూ-పొందికపఱచు.

పొందుపాటు, ద్వ. వి: చూ, పొందుట.

పొందువాఁడు, వా. విణ: చూ, ప్రాపకుఁడు.

పొంపిరి, దే. వి. 1. సాంద్రత: చూ, సాంద్రము. 2; విణ. 2. అచ్చము. భో. 4, అ. 107: చూ, సాంద్రము. 2.

పొంపిరివోవు, దే. అ. క్రి. 1. అతిశయించు. భార. అర. 7, అ. 433: చూ, సందడించు; 2: చూ, వర్ధిల్లు; 3: చూ, వ్యాపించు. నిర్వ. 3, అ. 65; 4: చూ, సంభవించు. నిర్వ. 7, అ. 62; 5: చూ, సంతోషించు. నిర్వ. 5, అ. 95; 6: చూ, విజృంభించు. భార ఉద్యో. 2, అ. 213; 7: చూ, వెలయు. 4.

పొంపు, దే. వి. 1. మెడవెనుకటిభాగము: మెడపొంపు, మెడవంపు; 2. ఉత్సాహము: చూ, సన్నాహము. 2; 3. ఒప్పు. అచ్చ. యు, కాం. 140: చూ, హృద్యము; 4: చూ, శౌర్యము. 1.

పొంపెసలారు, దే. అ. క్రి. ఒప్పుగు.

పొంటొరవేల్పు, వా. వి. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1. వేం. ఆం. 4.

పొకారు, దే. అ. క్రి. రూ-పోకారు. నాశమగు: చూ, సమయు. 3.

పొకారుచు, దే. ప్రే. రూ-పోకారుచు. నాశముచేయు. రామా. 2, అ. 52: చూ, సమయు. 3.

పొకాలు, దే. అ. క్రి. రూ-పోకాలు. 1. పెదలు. స్వా. 6, అ. 45: చూ, వెళ్ళు. 3; 2. పోవు. కాశీ. 2, అ. 156; జై. 7, అ. 228: చూ, వెళ్ళు. 3.

పొక్కఁడ, వా. వి. వ్యథ: చూ, శోకము.

పొక్కఁలి, దే. వి 1. ఎత్తుకుప్రొయ్యి: చూ, హసంతి; 2. మూఁడురాళ్ళు పెట్టినప్రొయ్యి: చూ, హసంతి.

పొక్కి, దే. వి. 1. గుఱుతు. పంచ. వేం. 3, అ. 252: చూ, లక్షణము, 1; 2: చూ, పెరవు; 3: చూ, సమీపము. 1. ఆం, భా. తృ. 21.

పొక్కిపోవడి, వా. వి. జనశ్రుతిభేదము, పొక్కు: చూ, శబ్దము. 2.

పొక్కిలి, దే. వి. 1: చూ, బొడ్డు. 1. వసు 2, అ. 73; 2. గుంట. వసు. 2, అ. 73: చూ, రంధ్రము. 1.

పొక్కిలిచూలి, దే. వి. నాభిజన్ముఁడు: చూ, బ్రహ్మ. 1.

పొక్కిలిపాపఁడు, —పై—

పొక్కు, దే వి. 1: చూ, పొక్కిపోవడి; 2: చూ, శోకము. భాగ. 8, స్కం. 487; 3. ఎండిలేచిన పెల్ల: చూ, భూమి.1; 4. బొబ్బ: చూ, వ్రణము; అ. క్రి. 5: చూ, శోకించు. భాగ. 7, స్కం. 63; 6 బొబ్బలేచు. భార. విరా. 1, అ.147; 7. ఉలుకు. పంచ. నా. 1, అ. 328: చూ, నుఱిక్కు. 6; 8. (లోకమందు) వ్యాపించు: చూ, వ్యాపించు.

పొక్కుడు, దే. వి: చూ, పొక్కు. 3.

పొగ, దే. వి. రూ-పొవ. (సం).—అగ్నికేతువు, అగ్నిలింగము, అగ్నినాహము, అగ్నిబాహువు, కందరాలము, కచమాలము, కరమాలము, కాలధూమము, ఖతమాలము, గృహధూమము, ట, తరి, దూమము, మంథము, మరుద్వాహము, శిఖిధ్వజము; తద్వి.—౧. పొగచూరిన దూగ అకు—కఱదూపము, దూగఅ. (స).-కాలధూమము, గంధపిశాచిక, గృహధూమము, ధుంధుమారము; ౨. కాయలు పండుటకు ఎలుకలు లోనగునవి చచ్చుటకును వేసెడు పొగకు.- ఉఁదర; ౩. వాసనగల పొగకు.— దూపము. (సం.)—ధూపము, ధూమము; ౪. పొగపంక్తికి.—పొగగుమి - (సం).- కాలిక-కాళిక; ౫. హోమధూమము.— (సం).-విగణము. ("మిగతవానికి: చూ, వాయువు").

పొగకన్ను, దే. వి. అగ్నిజనించిన శివుని ఫాలనేత్రము: చూ, లోచనము.

పొగకఱ్ఱ, దే. వి. ఇంటిపైకప్పు సందులయందు పొగచేత చుట్టఁబడి కఱ్ఱవలెఁ గనఁబడెడు సూర్యకిరణము: చూ, హాయనము. 2.

పొగగుమి, వా. వి: చూ, పొగ.

పొగచు, దే. ప్రే. పొగయఁజేయు. 1. పొఁగయించు. నై. 6, అ. 108: చూ, సాతాలించు; 2. పొగుపు. ఉ. రా. 5, అ.288: చూ, పొగపు. 2.

పొగచుట్ట, దే. వి. పొగాకుచుట్ట: చూ, సిగరెట్టు.

పొగచూరు, దే. అ. క్రి. పొగదట్టు.

పొగచెట్టు, దే. వి. పొగాకుచెట్టు, క్రిమిఘ్నము, ధూమ్రపత్రిక.

పొగచూరుట, జా. చెదుట, వన్నెతగ్గుట. "హరునికోపాగ్ని పొగచూరి" వై. 3, ఆ. 161.

పొగడ, వై. వి. = వకుళః. రూ-పొవడ: చూ, వకుళము. (దీని చెక్కచూర్ణము సంతానము కలుగుటకు పంజాబులో వాడెదరు. పండుగుంజు రక్తగ్రాహిణి కట్టును.)

పొగడదండ, వై. వి. పొవడపూవులహారము.

పొగడిక, దే. వి. (రూ-పొగడిత-పొగడు-పొగడ్త-పొగడికోలు) 1: చూ, స్తోత్రము; 2. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1; వా. 3. స్తుతించుట.

పొగడికోలు, —పై— (స్తుతికి.—భార. సభా. 2, ఆ. 49; కీర్తికి.—భార. అర. 7, ఆ. 290.)

పొగడిత, —పై —

పొగడు. —పై —; స. క్రి. 4: చూ, స్తుతించు. భాగ. 10, స్కం. 1018; పాండు. 1, ఆ. 112.

పొగడ్త: చూ, రూ-పొగడిత (స్తుతికి.—ఉ, హరి. 6, ఆ. 23; కీర్తికి.—భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 67.)

పొగపు, దే. వి. రూ-పొగుపు. 1: చూ, సాతాళింపు; ప్రే. 2. రూ-పొగుపు. పొగచు. పాండు. 1, ఆ. 190: చూ, సాతాళించు.

పొగబండి, వా.వి. రైలు, కమ్ములపైబండి, కేకలబండి, ధూమశకటము: చూ, శకటము. 1.

పొగబాణము, మి. వి. ఒకరకము బాణము: చూ, బాణము. 1.

పొగమంచు, వా. వి. పొగతోఁగూడిన మంచు: చూ, హిమము.

పొగయు, దే. అ. క్రి. 1. పొగగలదియగు; 2. కుములు.భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 274: చూ, పొవులు.

పొగరు, దే. వి 1: చూ, హంకారము; 2. ధైర్యము. రామా. 6, ఆ. 103: చూ, పొడవు. 2; 3. తీక్ష్ణగంధము; చూ, రూ పొవరు.

పొగరుఁబోతు, దే. విణ: చూ, హేరంబుఁడు.

పొగరుగోయిల, వా. వి. గండుగోయిల.

పొగరుపొద, వా. వి: చూ, పద్మము. 5.

పొగరుమాన్పు, వా. స. క్రి. చంపు: చూ, సంహరించు.

పొగరెక్కు, వా. అ. క్రి. పొంఖెంచు.

పొగాకు, దే. వి. ధూమ్రపత్రము.(సం.)—గృధ్రాక్షి,గృధ్రాని, గృధ్రపత్ర.

పొగుపు, వా. వి. ప్రే: చూ, రూ-పొగపు.

పొగులు, దే. అ. క్రి. 1. పరితపించు. రామా. 5, ఆ. 241: చూ, సంతాపించు; 2: చూ, పొగయు. 2. భాగ. 10, స్కం. పూ. 239.

పొచ్చెము, దే. వి. 1. కపటము. హరి. పూ. 2, ఆ. 217; హరి. ఉ. 9, ఆ. 122: చూ, వ్యాజము. 1; 2. న్యూనత. పాండు. 2, ఆ. 53: చూ, వెలితి. 2; విణ. 3. న్యూనము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 11: చూ, వెలితి. 2.

పొట, వై. వి. 1. దొప్ప: చూ, పాత్రము. 6; వా.2. = పుట, పొరట, పేజీ.

పొటకరించు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, సందడించు. కాశీ. 5, ఆ. 107; 2: చూ, వర్ధిల్లు. భాగ. 8, స్కం. 504.

పొటకలు, దే. వి. (రూ-పొటకట్టు-పొట్టకలు-పొట్టకట్టు) కమలగర్భము బయటికిరాక లోపల బలిసియుండు వరిమొదలగువాని ఎన్ను. సస్యగుచ్ఛము (అని కొందఱు).—అర్థము, కరుగు-కరువు, గంటకట్టు, పొట్ట, వరిపొట్ట-(సం). —కలమము: (చూ, సుమము).

పొటకట్టు, —పై.—

పొటపొట, దే. వి. రాలుట పడుట కురియుట పొడముట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ. (పడుటకు —రామా. 8, ఆ. 74; రాలుటకు.—భాగ. 9, స్కం. 102.)

పొటమరించు, దే. అ. క్రి. 1. పొటమరిలు-పొటమరిల్లు, ఉబ్బు: చూ, లేచు; 2. చిగురులోనగునది పుట్టు. రూ-పొటమరిలు-పొటమరిల్లు.

పొటమరిలు, —పై.—

పొటమరిల్లు, —పై.—

పొటము, వై. వి. 1: చూ, ముక్కఁజెఱమ. దే. అ. క్రి. 2. రూ-పొడము. పుట్టు. విక్ర. 2, ఆ. 87: చూ, సంభవించు.

పొటి, వై. విణ.=పంఠ. (రూ-పొట్టి-పొదటి-పొదటు-పొదడు-పొనుగు) 1: చూ, వామనుఁడు; 2: చూ, వామనము.

పొటిపొటి, వై. విణ: చూ, స్వల్పము. పాండు. 5, ఆ. 49.

పొటుకు, దే. వి. రూ-పొటుక్కు. 1. చెట్టు మీఁదనుండి వాన చినుకులు పడుటయం దగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. ప్రొద్దుపొడుచుట యందును, ప్రొద్దుక్రుంకుట యందును అగు అనుకరణము: చూ, హూహూ, (క్రుంకుటకు.—పా. 3, ఆ. 169.)

పొటుక్కు, —పై.—

పొటేలు, దే. వి. రూ-పొట్టేలు. గొఱ్ఱెపోతు: చూ, మేషము.1.

పొటో, వా. వి. యంత్రములమీఁద తీసెడు మనుష్యాదుల ప్రతిబింబము: చూ, ప్రతి. 2.

పొట్ట, దే. వి. 1. కడుపు: చూ, భ్రూణము. 1; 2. వరిపొట్ట: చూ, పొటకలు.

పొట్టకలు, దే. వి: చూ, రూ-పొటకలు.

పొట్టఁబుకు, దే. వి. ఎన్నుపొట్టపట్టు పరువము.

పొట్టకట్టు, దే. వి: చూ, రూ-పొటకలు.

పొట్టకూటివాఁడు, వా. విణ. పొట్టసాఁకువాఁడు. (సం).—ఆత్మంభరి, ఉదరంభరి, కుక్షింభరి.

పొట్టకూడు, దే. వి. కడుపుకూడు: చూ, సాదము. (1)

పొట్టపట్టెడ, దే. వి. టంగువారు: చూ, వరత్ర.

పొట్టపెంజెర, దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

పొట్టపోసికొను, దే. అ. క్రి. మానావమానము లెంచక కడుపునించుకొను.

పొట్టము, దే. వి. రూ-బొట్టము: చూ, లంగోటి.

పొట్టలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = పొట్లము: చూ, పొట్లము 3.

పొట్టవాఁడు, దే. విణ: చూ, లంద.

పొట్టసాఁకువాఁడు, వా. విణ: చూ, పొట్టకూటివాఁడు.

పొట్టి, వై. విణ. = పంఠ: చూ, రూ-పొటి.

పొట్టింపుచీరణము, దే. వి. ఒకరకము చిన్నచీరణము: చూ, వృశ్చనము.

పొట్టికంది, ద్వ. వి. బ: చూ, సురాష్ట్రిజము*.

పొట్టికాఁకర, వై. వి. కర్కోటము *: చూ, సుషవి. 1.

పొట్టిబెంకాయ, ద్వ. వి. పొట్టికొబ్బరి*: చూ, స్కంధఫలము.

పొట్టినక్క, వై. వి. ఓడినక్క: చూ, సృగాలము.

పొట్టిపిట్ట, వై. వి. ఒకపిట్ట: చూ, పక్షి.

పొట్టిపొట్ల, వై. వి. గుజ్జుపొట్ల*: చూ, పొట్ల.

పొట్టిమెడ, ద్వ. వి. కుఱుచమెడ: చూ, మెడ.

పొట్టియ, దే.వి.తెలు. అచ్చ. యు, కాం. 41: చూ,వృశ్చికము.

పొట్టివడుగు, వై. వి: చూ, విష్ణువు. 2.

పొట్టు. దే. వి. 1.ఊముక: చూ, తుషము. 1; 2. కాయధాన్యము మీఁదితోలు: చూ, శింబ.

పొట్టునువ్వులు, దే. వి. ఒకరకము నువ్వులు: చూ, శ్రీమాన్.1.

పొట్టుపొదలగు, దే. అ. క్రి: పీడితమగు.

పొట్టెలు, దే. వి: చూ, రూ-పొటేలు.

పొట్టేలు, దే. వి.—పై.—

పొట్రేను, ద్వ. వి. (పొట్టి + రేను): చూ, వృక్షము.

పొట్ల, వై. వి. = పటోలికా. రూ-పొళ్ల-బొళ్ళ. (సం).— ఊర్ధ్వాసిత, కన్య, కర్కశచ్ఛద-కర్కశచ్ఛద్ధము, కాలిక, కుష్ఠారి, కోశాతకి, జాంగలి, జాలి, జ్యోత్స్న, తిలకము, పటోలము, పటోలి, పటోలిక, పరారువు, రాజపటోలిక; తద్విశేషములు.-౧: కొమ్ముపొట్ల. (సం).—కన్యాకుబ్జము; ౨. గుజ్జుపొట్ల, పొట్టిపొట్ల, (సం).— కన్యాకుబ్జము; ౩. చేఁతిపొట్ల (సం).—అమృతఫలము, కచ్ఛఘ్ని, కటుఫలము, కటువు, కటోలము, కర్కశదలము, కాసనుత్తు, కాసమర్దనము, కులకము, కులము, కుష్ఠఘ్నము, తిక్తము, పటువు, పటోలము; ౪; రేఁగుడు, లింగపొట్ల. (సం).— లింగబీజ, సిధ్రకి: (చూ, సిధ్రకి); ౫. (తె) అడవిపొట్ల. 2. కాఁకర*: చూ, సుషవి. 1.

పొట్లపూరిక్క, వై. వి. తొండరూపురిక్క, పుష్యమి: చూ, రిక్క.

పొట్లపూరిక్క నెల, ద్వ. వి. పుష్యమాసము: చూ,మాసము.1.

పొట్లము, వై. వి. 1. = పటల. గుంపు, అచ్చ, యు, కాం. 100: చూ, సమూహము; 2. = పటల. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 72: చూ, సేన. 1; 3. = పొట్టలీ. పువ్వులు లోనగు వానిని ఆకులలోనగువానియం దుంచి మడచిన మడుపు: పొతము. (సం).—పొట్టలి.

పొట్లు, దే. అ. క్రి. పాఁచిపట్టు. (అప్ర.) (శర).

పొడ, దే. వి. 1. రూపు. హరి. ఉ. 9, ఆ. 57: చూ, స్వరూపము; 2. దృష్టి: చూ, వీక్షణము; 3. బగ్గె. పాండు. 5,ఆ. 14: చూ, సిబ్బెము; వా. 4: చూ, పొడపాము.

పొడక, దే. వి. రూ-పొణక: చూ, పంటసాల.

పొడకట్టు, దే. అ. క్రి. 1. కనఁబడు. స్వా. 6, ఆ. 31: చూ, సాక్షాత్కరించు; 2. ఎదురగు: చూ, సాక్షాత్కరించు.

పొడకోకఁగట్టుప్రోడ, ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. 1. వేం. అం. 2.

పొడకోడి, వా. వి: చూ, పుఞు.

పొడగను, దే. స. క్రి. 1. చూచు. నిర్వ. 7, ఆ. 80; ఉ, హరి. 1, ఆ. 55: చూ, వీక్షించు; ప్రే. 2. పొడగనిపించు. పాండు. 2, ఆ. 48.

పొడగరి, వా. వి. ఉద్దంతురుఁడు: చూ, సొఁగుడు మానిసి,

పొడగాంచు, దే. స. క్రి: చూ, పొడగను.

పొడగానుపు, దే. వి. రూ-పొడగాన్పు: చూ, వీక్షణము.

పొడగాన్పు, —పై.—

పొడగు, వా. వి. (రూ-పొడవు-పొడుగు-పొడువు). 1. రూపు: చూ, స్వరూపము; విణ. 2. నిడుపు: చూ, సోగ. 2;3: చూ, పొడగరి.

పొడచూచు, ద్వ.స.క్రి: చూ, పొడగను. భార. విరా. 4,ఆ.81.

పొడచూపు, ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, పొడకట్టు. 1; 2: తల చూపు, తోఁచు; 3: చూ, పొడకట్టు. 2.భార.అర. 4,ఆ.281.

పొడతెంచు, దే. అ. క్రి. 1. తెలవాఱు. నై. 5, ఆ. 48: చూ, వేగు. 4;2. పుట్టు. ఉ, హరి.5, ఆ. 112: చూ, సంభవించు.

పొడదామర, దే. వి. 1: చూ, మండలము. 3; 2. ఒకరకము పచ్చాకు.

పొడనీడ, దే. వి. సందులగుండ తోఁచి పొడపొడగా నేర్పడు నీడ. (నీడకు.— చాయ, నీడ. (సం).— ఛాయ): చూ, వెలుతురు. 1.

పొడపత్రి, ద్వ. వి: చూ, వృక్షము.

పొడపాము, వా. వి: చూ, సర్పము.

పొడము, దే. అ. క్రి. రూ-పొడ్మ. జనించు. పాండు. 1, ఆ. 157; పాండు. 2, ఆ. 55: చూ, సంభవించు.

పొడమేనుమెకము, ద్వ. వి. దుప్పి. సాంబ. తి. 5: చూ, హరిణము. 1.

పొడయెండ, దే. వి. సందులగుండ తోఁచి పొడపొడగా నేర్పడు ఎండ. పాండు. 5, ఆ. 14: చూ, వెలుఁగు. 3

పొడలగింజెముదాల్పు, ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. సాంబ. దే.3.

పొడలమెకము, ద్వ. వి: చూ, పొడమేను మెకము.

పొడలావు, వా. వి. చిన్నచిన్నమచ్చలుగల అవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).

పొడవగు, వా. అ. క్రి: చూ, సొఁగు. 2.

పొడవడగు, దే. అ. క్రి. 1. చెడు. కళా. 8, ఆ. 121: చూ, సమయు. 3, 2: చూ, మరణించు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 96.

పొడవడచు, దే. ప్రే. (పొడవడగఁజేయు.) 1. చెఱచు. భార. అర. 5, ఆ. 18: చూ, హేళనముచేయు; 2. చంపు: చూ, సంహరించు.

పొడవడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, పొడకట్టు. 1-2. పా. 5,ఆ.67.

పొడవు, దే. వి: చూ, రూ-పొడగు. (రూపునకు.—ఉ.హరి. 2, ఆ. 69.)

పొడవుసూపు, ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, పొడవడు.

పొడసుత్తె, దే. వి. చిన్నసుత్తె: చూ, వృక్షాదనము. 1.

పొడి, దే. వి. (రూ-పొడుము-పొడ్మ) 1. చూర్ణము: చూ, సురుము; వా. 2. సారవంతమగుమాట; 3. చీట్లాటలోని

చేతిముక్క. "ఇస్తోకుపొడి"; 4. అతుకుట కుపయుక్తమగు టంకములోనగువాని ముక్క, టంకపుపొడి; విణ. 5. ఎండినది: చూ, వానము. 6.

పొడిగించు, వా. స. క్రి. ఉత్తంభించు: చూ, సాఁగఁదీయు.

పొడిగించుట, వా. వి. ఉత్తంభనము: చూ, సాఁగఁదీయుట.

పొడిగొట్టు, దే. స. క్రి. చేనియందలి చెట్టుకొట్టు.

పొడిచికట్టు, వా. స. క్రి. ధర హెచ్చించు.

పొడిచీఁకటి, దే. వి. మసమస కనిచీఁకటి: చూ, మేచకము. 1.

పొడిదగ్గు, వా. వి: చూ, రోగము. 1. కాశీ. 3, ఆ. 84.

పొడిపట్టు, వా. వి. ఒకానొక పక్షి: చూ, పక్షి.

పొడిసేయు, ద్వ. స. క్రి: చూ, సురుముచేయు.

పొడిసేయుట, వా. వి: చూ, సురుము.

పొడుగు, దే. వి, విణ: చూ, రూ-పొడగు. 1-2-3; వి. 4: చూ, మీఁదు. 2; విణ. 5: చూ, రూ-పొడగు. 2; అ. క్రి. 6. ఉన్నతమగు, తనరారు, నిక్కు; 7: చూ, వర్ధిల్లు.

పొడుగుమడుఁగు, దే. వి. ఆకాశగంగ: చూ, హ్రాదిని (నది).

పొడుచు, దే. అ. క్రి. 1. పోట్లాడు. భార. సభా. 1, ఆ. 197: చూ, వాటులాడు; 2. ఉదయించు: చూ, వేవు; స. క్రి. 3. పిడికిలి లోనగువానితో క్రుమ్ము. వంచ. వేం. 1, ఆ. 763: చూ, స్ఫోటించు; 4. బల్లెములోనగువానితో గ్రుచ్చు: చూ, మొలవేయు; 5: చూ, వ్రేయు. 3. భార. అర. 1, ఆ. 159; 6. (తేలు లోనగునవి) కుట్టు, అంటించు, మీటు. అచ్చ, యు, కాం. 229: చూ, కుట్టు. 7; 7. (అన) పెట్టు. కళా. 3, ఆ. 193; 8. (ఆకు) కుట్టు: చూ, కుట్టు. 5; 9. గుడ్డ) కుట్టు: చూ, పమ్ము. 2; 10. (చీమ) కుట్టు: చూ, కుట్టు. 10.

పొడుచుకొను, వా. స. క్రి. 1: చూ, పొడుచు. 4; 2. (ఒకరి నొకరు యుద్ధములో) పొడుచుకొను.

పొడుచుట, వా. వి. కుట్టుట: చూ, స్యూతి. 1.

పొడుపు, దే. వి. 1.—వై.—; 2. ఉదయము: చూ, వేగుజాము; 3: చూ, పోటు. 4.

పొడుపుకథ, మి. వి, కథను గుఱించిన ప్రశ్న.

పొడుపుఁగొండ, ద్వ. వి. ఉదయాద్రి. రామా. 8, ఆ. 202: చూ, పర్వతము.

పొడుము, దే. వి. రూ-పొడ్డుము. 1. పొడి: చూ, సురుము; 2. నస్యము: చూ, ముక్కుపొడుము. (పొగాకుకాల్చి నేయి సున్నము లోనగునవి వేసి నూఱినగుండ.)

పొడువ, దే. వి. (పొడుచువాఁడు) రూ-పొలువ. దుర్జనుఁడు. భో. 3, ఆ. 48: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పొడువఁడు, దే. విణ. (పొడువ + అఁడు) -వై.-పంచ. వేం. 1, ఆ. 604.

పొడువు, దే. వి, విణ: చూ, రూ-పొడుగు. 1-2-3-4-5. (ఉన్నతికి.—భార. ఆది. 4, ఆ. 99; ఎత్తునకు.—పాండు. 2, ఆ. 322; ఉత్కృష్టమునకు.—ఉ, హరి. 2, ఆ. 171.)

పొడ్డుము, దే. వి: చూ, రూ-పొడుము. భార, అర. 6,ఆ. 178.

పొణక, దే. వి: చూ, రూ-పొడక.

పొణకుకఱ్ఱ. దే. వి. తేలికయైనకఱ్ఱ: చూ, వేత్రము. 1.

పొణిమి, వా. వి: చూ, హెచ్చరిక.

పొణుకుగడ్డి, వా. వి: చూ, తృణము. 1. *

పొతక, దే. వి. 1. ఆకులులోనగువానికట్ట: పొత్తర - పొత్ర; వా. విణ. 2. లావు: చూ, స్థూలము. 2.

పొతము, వై. వి. 1. = పొట్టలి: చూ, పొట్లము. 3; 2: చూ, సమూహము.

పొతుకు, దే. వి. ధాన్యపురాశిచుట్టు గీఁచెడు గీఱ: చూ, రేఖ. 3.

పొత్తము, వై. వి. = పుస్తకమ్. 1. పుస్తకము: చూ, సంపుటము. 3; 2. కావ్యము: చూ, సంపుటము. 3; 3 గ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3.

పొత్తముముత్తో, వా. వి: చూ, సరస్వతి. ఆం. సం. దే. 4.

పొత్తర, దే. వి. రూ-పొత్ర. 1: చూ, రూ-పొతక. 1; వా. 2: చూ, అమద్రవ్యములు.

పొత్తరము, వై. వి. = ప్రస్తర. రూ-పొత్రము: చూ, రత్నములు.

పొత్తరముల్లు, దే. వి. ఒక పచ్చిక*: చూ, హరిత (తృణము. 1.)

పొత్తి, వై. వి. 1. విశల్య, చెన్నచెఱకు*: చూ, హలిని; 2. = పుత్రికా. బొమ్మచీర. కళా. 5, ఆ. 3: చూ, వస్త్రము; 3. ఏనె: చూ, వల్కలము; 4. పోఁకపూగుత్తిమీఁదిపట్ట, కుహళి, పాళ: చూ, పోఁకపొత్తి; 5. అరఁటిపట్టముడత, పొత్తిక.

పొత్తిక, వై. వి. 1. = పుత్రిక. భార. విరా. 4, ఆ. 471: చూ, పొత్తి. 2; 2: చూ, రూ-పొత్తి. 5. (స్వార్థమున క ప్రత్యయము.)

పొత్తికడుపు, వై. వి. క్రిఁగడుపు: చూ, వస్తి. 1.

పొత్తిగడ్డ, వై. వి: చూ, పొత్తి. 1.*

పొత్తిగుడ్డ, వా. వి: చూ, పొత్తి. 2.

పొత్తిచీర, వై. వి. నారచీర: చూ, పొత్తి. 2.

పొత్తిదామర, వై. వి. ముడుఁగుఁదామర*: చూ, సహస్రపత్రము.

పొత్తినూలికాయ, ద్వ. వి. పొత్తినూలిగూఁడు: పసిఁడికాయ.

పొత్తినూలు, ద్వ. వి. పట్టుపురుగునేసెడు పట్టునూలు: చూ, సూత్రము. 1.

పొత్తియ, వా. వి. 1. తడుపంచె: చూ, వస్త్రము; 2: చూ, రూ-పొత్తి. 2. ఆం, భా. ద్వి. 157.

పొత్తు, దే. వి. 1: చూ, స్నేహము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 260; 2. సంగతి: చూ, సంయోగము; 3: చూ, పొత్తియ. 1; 4: చూ, పొత్తియ. 2; వై. 5. = పుస్తక: చూ, రూ-పొత్తువు; దే. 6: చూ, పొత్తినూలు; 7: పొత్తుగుడుపు: చూ, సజగ్ధి; విణ. 8 ఉమ్మడి. (సం).—అవిభక్తత; 9: చూ, సంగతము. 5. హరి. పూ. 5, ఆ. 151.

పొత్తుకత్తె, ద్వ. విణ. నెచ్చెలి. భాగ. 10, స్కం. పూ. 772: చూ, స్త్రీ.

పొత్తుకాఁడు, దే. వి: చూ, స్నేహితుఁడు.
పొత్తుగుడుపు, దే. వి: చూ, పొత్తు. 7.
పొత్తుటాలు, వా. వి: చూ, వేశ్య.
పొత్తుపడు, వా. వి: చూ, సరిపడు. 1.
పొత్తువు. వై. వి. = పుస్తక: చూ, సరస్వతి.
పొత్తుసేయు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్నేహించు. జై. 1, ఆ, 111.
పొత్తె, వా. వి: చూ, రూ-పొత్తియ.
పొత్తెము, దే. వి. గరిడీసాలయందు క్రిందపఱచెడి యెఱ్ఱమన్ను: చూ, భూమి. 1.
పొత్ర, వా. వి: చూ, రూ-పొత్తర.
పొత్రము, వై. వి. = : చూ, రూ-పొత్తరము.
పొద, దే. వి. 1. పొదరిల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. ఒకటితో నొకటి పెనఁగొన్న ద్రాక్షతీఁగ లోనగువానిపొద: చూ, వీరుధము. 1.
పొదక, దే. వి. పెద్దయెలుఁగు, పెద్దగొంతు: చూ, స్వరము. 2.
పొదటు, వా. విణ: చూ, వామనుఁడు.
పొదడు, దే. విణ. —పై.—
పొదరింద్లచుక్క, ద్వ. వి. పునర్వసు: చూ, రిక్క.
పొదరిల్లు, దే. వి. రూ-పొదరుటిల్లు: చూ, పొద. 1.
పొదరు, దే. వి: చూ, పొద. 2. భార. విరా. 2, ఆ. 112.
పొదరుటిల్లు, దే. వి: చూ, రూ-పొదరిల్లు.
పొదలాడు, దే. అ. క్రి. రూ-పొదలియాడు.
పొదలు, వా. వి. (హరి, ఉ. 7, ఆ. 204): చూ, వర్ధిల్లు.
పొదలిక, దే. వి. 1. పెంపు: చూ, వర్ధనము. 1; వా. 2. చక్రవాకము: చూ, బటువుగువ్వ.
పొదలికకత్తెర, అం: చూ, పరువపక్షి.
పొదలికదండ, అం: చూ, దండలు.
పొదలియాడు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొదలాడు.
పొదలు, దే. అ. క్రి: చూ, పొదలాడు. భార. అర. 4, ఆ. 223; పాండు. 2, ఆ. 55.
పొదలుకొను, 1.—పై.—; 2. బలియు. నిర్వ. 8, ఆ. 86: చూ, స్థూలించు.
పొదవెట్టు, దే. స. క్రి. 1: చూ, సూచించు. 1. జై. 5, ఆ. 54; 2. ఆరోపించు: చూ, మోపు. 7.
పొది, దే. వి. 1. గుంపు. నిర్వ. 8, ఆ. 58: చూ, సమూహము; 2. అమ్ములపొది. జై. 5, ఆ. 111: చూ, బాణము. 1; 3: చూ, పొదుఁగు. భో. 6, ఆ. 25; 4. (మంగలి) పొది: చూ, హడపము. 2; 5. బరువు; చూ, భారము. 1.
పొదికట్టు, దే. వి. వాకిటిముందఱిపంచపాళి; ఇడుపు. పర. 4, ఆ, 186: చూ, సదనము. 1.
పొదిగిలి, దే. వి. ప్రక్కకును సందిటికిని నడిమి భాగము. హరిశ్చ. 5, ఆ. 181: చూ, మూల. 1.
పొదిగొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, ప్రోగుపడు; స. క్రి. 2: చూ, వేష్టించు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 137.
పొదిటి, దే. విణ: చూ, వామనుఁడు.
పొదీనా, వా. వి: చూ, రూ-పుదీనా*.
పొదుఁగు, దే. వి. రూ-పొదువు. భో. 6, ఆ. 20: చూ, స్తన్యము.
పొదుఁగుచేయు, వా. అ. క్రి. (ఆవులోనగునవి యీనఁబోవు సమయమున) పెద్దపొదుఁగు గలదియగు.
పొదుఁగుపట్టుట, వా. వి: చూ, పిఱ్ఱ.
పొదుక, దే. వి: చూ, పొది. 5. (స్వార్థమున ఉక).
పొదుగు, దే. వి. 1: చూ, పొత్తి. 2: స. క్రి. రూ-పొదువు: 2. క్రమ్ము. రూ-పొదువు. పు. 2, ఆ. 73; 3. (రత్నాదులను) చెక్కు; 4. కప్పు: చూ, మూయు. 1;5. పక్షులు గ్రుడ్లను ఱెక్కలతోకప్పు; 6 ఖచించు: చూ, వారు
పొదుగుడు, దే. వి. కప్పుడు. పర. 1, ఆ. 145: చూ, వ్యవధానము. 3.
పొదుగునీళ్లు, వా. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.
పొదుపు, దే. వి. 1 వృత్తి. భో. 6, ఆ 316: చూ, హెచ్చు 2; వా. 2. వ్యయముచేయకుండుట.
పొదురు. దే. అ. క్రి: చూ, వికసించు. (ప్రే. పొదిరించుటకు. —య. 4, ఆ. 20.)
పొదువు, దే వి. 1: చూ, రూ-పొదుఁగు; 2: చూ, పొదుగుము. భార. విరా. 4, ఆ. 117; అ.క్రి. 3: చూ, వ్యాపించు. పాండు. 1, ఆ. 188; స. క్రి. రూ-పొదుగు. 4: చూ, పొదుగు. 2; 5: చూ, పొదుగు. 3; 6. చూ, పొదుగు. 4. పా. 1, ఆ. 52; 7: చూ, పొదుగు. 5;8: చూ, పొదుగు.6.
పొద్దు, వై. వి. రూ-ప్రొద్దు. = బ్రధ్నః. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2: చూ, సమయము. 1;3: చూ, దినము; 4: చూ, పుంట; 5: చూ, వేకువ; బ. 6. ప్రసవదినములు. రూ-ప్రొద్దు, ప్రొద్దునెల-ప్రొద్దులనెల.
పొన, వై. వి. 1. = పున్నాగ: చూ, రూ-పొన్న. 1 *; దే. విణ. 2: చూ, రూ-పొన్న. 2. ఉ, రా. 6, ఆ. 61. (పొనపొనకు.—స్వా. 4, ఆ. 16.)
పొనఁటినది, వా. వి. రూ-పొరఁటినది: చూ, తావితోఁబెనఁచినది. అం, భా. ద్వి. 252.
పొనరారు, దే. అ. క్రి. ఒప్పు అచ్చ. యు, కాం. 489: చూ, సమ్మతించు.
పొనరు, దే. వి. 1: చూ, హృద్యము. వేం. అం. 56; 2. రూ-ఒనరు: చూ, సౌందర్యము; 3: చూ, స్నేహము; అ. క్రి. 4. అగు: చూ, రవణించు; 5. పొసఁగు. శకాం. 4, ఆ. 191: చూ, పొనరు; 6. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు.
పొనరుచు. దే. ప్రే. రూ-పొనర్చు. (పొనరఁజేయు) కావించు, కాఁజేయు; 2: పొసఁగించు.
పొనరువడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, సరిపడు. 1.
పొనర్చు, దే. ప్రే: చూ, రూ-పొనరుచు. (కావించుటకు.—మార్కం. 3, ఆ. 339.)
పొనలు, దే. అ. క్రి. దగదగమందు: చూ, వెలుఁగు. 5.
పొనిక, దే. వి. ముంజిగడ్డి*: చూ, తృణము. 1.
పొనుఁగు, దే. వి. 1.—పై.—; విణ. 2. నిస్తేజము. భార. అర. 6, ఆ. 239; 3: చూ, వామనుఁడు; 4: చూ, హ్రస్వము.

పొనుఁగుచేఁప. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
పొనుఁగువడు, దే. అ. క్రి. 1. రూ-పొనుపడు-పొన్పడు, నిస్తేజమగు. నిర్వ. 6 ఆ. 110; 2. నశించు. భార. అర. 5, ఆ. 152: హరి. పూ. 7, ఆ. 69: చూ, సమయు. 3; 3: చూ వ్యర్థమగు; 4. తగ్గు: చూ, సుక్కు. 9: అ. (ప్రే. పొనుఁగుపఱుచు అనుటకు.—భో. 2, ఆ. 261.)
పొనుపడు, ద్వ. అ. క్రి —పై. — (వ్యర్థమగుటకు.—హరి. ఉ. 10, ఆ. 167; తగ్గుటకు.—హరి. ఉ. 1, ఆ. 168.)
పొనుపు, దే. విణ: చూ, శౌర్యము. 1.
పొన్న, వై. వి. 1. = పున్నాగః. రూ-పొన *: చూ, సుర పొన్న. (దీని విత్తులనూనెను యూరపుదేశములో "డొంబా ఆయిల్" అందురు. వాతనొప్పులను హరించును. విరేచన కారి); 2. రూ-పొన. దృగ్గోచరమైనది. రా, వి. 3,ఆ.83.
పొన్నంగి, దే. వి. ఒకపిట్ట: చూ, పక్షి. య. 2, ఆ. 24.
పొన్నగంటి, దే. వి. మత్స్యాక్షి *: చూ, శీతసారము*.
పొన్నట్టు, దే. వి. చట్టువము. బహు. 4, ఆ. 99: చూ, పాత్రము. 6.
పొన్నపల్లి, వా. వి. 1. ఒకానొకగ్రామము; 2. గ్రామనామము ఇంటిపేరుగాఁ గలవారు.
పొన్నరి, దే.విణ. రూ-పొన్నారి. మనోజ్ఞము: చూ,హృద్యము.
పొన్నాడ, దే. వి. 1. ఒకరకము చిఱుతపులి: చూ, శార్దూలము. 1; వా. 2 గ్రామనామము ఇంటిపేరుగాఁ గలవారు.
పొన్నారి, దే. విణ. 1: చూ, స్వర్ణకారుఁడు; 2: చూ, రూ-పొన్నరి. కాశీ. 1, ఆ. 7.
పొన్నికొమ్మ, వా. వి. మనోజ్ఞురాలు. ఆం, పదా. నర. 54: చూ, స్త్రీ.
పొన్ను, దే. వి. 1. రోఁకలిపొన్ను, బొందియ: చూ, కంకణము. 4; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1.
పొన్పడు, ద్వ. వి: చూ, రూ-పొనుపడు.
పొప్పర, వా. వి: చూ, బెరడు.
పొమ్మ, వా. క్రి. 1. పో, నిశ్చయమును దెలుపును: చూ, సత్యము. 1; అ. క్రి. 2: చూ, పెన్ను. 3.
పొయి, దే. వి. (రూ-పొయ్యి ప్రొయి-ప్రొయ్యి.): చూ, రూ-ప్రొయ్యి.
పొయ్యి, —పై. —
పొర, దే. వి. 1. కపటము. అచ్చ బాల, కాం. 106: చూ, వ్యాజము. 1; 2. పొరపాటు. పంచ. నా. 3, ఆ. 328: చూ, స్ఖాలిత్యము; 3. కుబుసము: చూ, సీదరము- 3; 4. నేత్ర రోగ విశేషము. పర, కీసర: చూ, హర్షణము; 5. అరఁటి లోనగువాని యావరణవిశేషము. సా. 3, ఆ, 139: పర; 6. బొత్తి మడత: చూ, మడుపు. 1.
పొరంబోకు, వా. వి. రూ-పోరంబోకు. సర్కారు భూమి: చూ, భూమి. 1.
పొరఁటినది, వా. వి: చూ, రూ-పొనఁటినది.
పొరఁటు, దే. స. క్రి. కూరాకునీళ్ళుగురపొర్లించివండు: చూ, సంస్కరించు. 2.
పొరక, దే. వి. 1: చూ, సమ్మార్జని; 2. పర్ప్వరీణము: ఈన, ఈనపుడక, ఈనపుల్ల, ఈనియ-ఈనె, కాఁడ, కామ.(సం). —కాండము, దండము, నాడి, పత్రనాడి, పర్ప్వరీణము; తద్వి.—(తె),—ఈనకు:-ఈన, ఈనపుడక, ఈనపుల్ల, ఈనియ-ఈనె, చీఁపురుపుల్ల:(చూ, శాకము. 1.); 3: చూ, పొత్తి. 3.
పొరకచేఁప, దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
పొరకటి, దే. వి. వాకిటిచేరువగోడ: చూ, మఱుఁగుగోడ.
పొరకసుడి, దే. వి. ఎద్దులోనగువానిమీఁది తప్పుసుడి: చూ, సుడి. 1.
పొరచి, దే. వి. చేబదులు: చూ, బాకి. 2.
పొరట, వై. వి. = పృష్ఠమ్, పుటు: చూ, పుట.
పొరతెరవు, వా. వి: చూ, తప్పుత్రోవ.
పొరపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, ప్రమాదించు.
పొరపాటు, ద్వ. వి: చూ, పొర. 2.
పొరపు, దే. వి. 1. భేదము. జై. 5, ఆ. 192: చూ, వేఱుపాటు; విణ 2. వేఱైనది ఉ, హరి. 5, ఆ. 100: చూ, విలక్షణము. 2.
పొరపొచ్చెము, వా. వి. కపటకల్మషము.
పొరపోవు, దే. అ. క్రి. పొరదారినెక్కు.
పొరయు, దే. స. క్రి. 1. రూ-పొఱయు. పొందు: చూ, సక్తమగు; 2. ఫలముఁజెందు; అ. క్రి. 3: చూ, సిద్ధించు, 4: చూ, పొంచు. 2.
పొరలఁబడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, లుఠనమగు.
పొరలాట, దే వి: చూ, లుఠనము.
పొరలాడు, దే. అ. క్రి. (రూ-పొరలియాడు-పొర్లాడు): చూ, పొరలఁబడు.
పొరలిక, దే. వి. రూ-పొర్లిక. 1: చూ, పొరలాట; 2: చూ, సంయోగము
పొరలిపాఱు, వా. అ. క్రి: దయివాఱు-దైవాఱు.
పొరలియాడు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొరలాడు.
పొరలు, దే. వి. 1: చూ, పొరలిక. ఉ, హరి. 3, ఆ 128; అ. క్రి. రూ-పొర్లు. 2: చూ, పొరలఁబడు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 134; 3. ప్రవర్తిల్లు: చూ, వర్తించు; 4. పశుమిథునము కూడు: చూ, సంభోగించు.
పొరలుచు, దే. ప్రే. పొరలఁజేయు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 287. రూ-పొరలించు-పొరల్చు.
పొరలుదండము, దే. వి. పొరలుచుపెట్టెడు దండము: చూ, హణిగణు.
పొరలువెట్టు, దే. అ. క్రి: చూ, పొరలఁబడు.
పొరల్చు, దే. ప్రే: చూ, రూ-పొరలుచు.
పొరాటు, వా. వి. చెట్టుపట్ట నంటియుండెడు లోపలిభాగము: పొరాటుచెక్క.
పొరాటుచెక్క, వా. వి —పై.—
పొరి, వై. వి. 1: చూ, రూ-పొలి. 1; ద్ర. క్రి. విణ. 2. = పురు, అంత్యంతము: చూ, మఱిమఱి; 3. పునరర్థకము: చూ, వెండియు (పొరిపొరికి.-భో. 7, ఆ. 141); 4. క్రమముగా. భార. అర. 1, ఆ. 118; 5. దృఢముగా, బిగ్గర, బెట్టు.

పొరిగొను, ద్వ. స. క్రి. 1. చంపు: చూ, సంహరించు; 2. నాశముచేయు: చూ, సరిపెట్టు.
పొరిగొనుట, ద్వ. వి. చంపుట: చూ, హింస. 1.
పొరిచూపు, దే. వి. 1. ఉగ్రదృష్టి: చూ, వీక్షణము; 2. భేదదృష్టి: చూ, వీక్షణము.
పొరిమారుచు, దే. ప్రే. (రూ-పొరిమాఱుచు - పొరిమార్చు-పొరిమాలుచు-పొరిమాల్చు) చంపు. రాజ. 1, అ. 49: చూ, సంహరించు.
పొరిమార్చు. —పై.—
పొరిమాఱుచు. —పై.—
పొరిమాలు, దే. అ. క్రి. మరణించు.
పొరిమాలుచు, దే. ప్రే: చూ, రూ-పొరమారుచు.
పొరిమాల్చు. —పై.—
పొరివుచ్చు. 1.—పై.—నిర్వ. 5, అ. 37; 2: చూ, రూ-పొటివుచ్చు.
పొరివోవు, దే. అ. క్రి: చూ, పొరిమాలు.
పొరుగు, దే. వి. (రూ-పొర్గు-పొరువు) 1. ప్రక్క: చూ, పార్శ్వము. 2; 2. ఇరుగునకుప్రక్క; 3: చూ, సమీపము. 1. కాశీ. 7, అ. 226.
పొరువు, —పై.—.ఉ, హరి. 6, అ. 28.
పొర్గు, —పై.—
పొర్లాడు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొరలాడు.
పొర్లిక, దే వి: చూ, రూ-పొరలిక.
పొర్లు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొరలు.
పొర్లుకట్ట, దే. వి. వెల్లువపొరలిరాక అడ్డముగా వేసెడు కట్ట: చూ, సేతువు. 1.
పొర్లుగాడి, దే. వి. క్రోష్టుపుచ్ఛిక *: చూ, సుఁబొన్న.
పొర్లుట, వా వి. చూ, త్రొక్కు. 1.
పొఱడు, దే వి: చూ, హ్రస్వము.
పొఱడువోవు, దే. అ. క్రి: చూ, గూనుగిల్లు.
పొఱయు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-పొరయు. 1.
పొటివుచ్చు, దే. ప్రే: రూ-పొరివుచ్చు, కలఁచియాడు, కలఁచు, కలగుండువెట్టు, చోపు, ఆలోడించు, తటమటించు త్రెక్కొను,
పొటివోవు, దే. అ. క్రి. కలఁగు. నిర్వ. 8, అ. 79: చూ, సంక్షోభించు.
పొల, వై. వి. = పలమ్ (రూ-పొలసు-పొలి-పొలుసు) 1: చూ, ఉగ్రము. 2. పాండు. 5, అ. 235; 2. మాంసపు దుర్గంధము: చూ, వాసన 1; 3. చేఁపమీఁదిపొట్టు: చూ, శల్కము. 3 దే. విణ. 4. అల్ల-ఒల్ల. ప్రసిద్ధినితెలుపును: చూ, సంభావన 3.
పొలఁకు. దే. వి. తృణశ్రేణి*: చూ, హరితతృణము. 1.)
పొలఁతి, దే. వి. (రూ-పొలిఁతి-పొల్తి, పొలఁతుక-పొల్తుక, పొలుఁత-పొలుఁతుక, పొల్తి-పొల్తుక-పోలి) ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
పొలఁతుక, —పై.—
పొలకు, దే. వి. కట్వంగఫలము. (అప్ర.)
పొలకువ, దే. వి. జాడ: చూ, సూచన. 1.
పొలదిండి, ద్వ. వి. రూ-పొలసుదిండి. క్రవ్యాదుఁడు. ఉ, రా. 4, అ. 306: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
పొలవము, దే. వి. 1: చూ, వ్యాపనము. పా. 5, అ. 103; 2: చూ, వాసన. 1; 3. ప్రకాశము. పాండు. 4, అ. 42: చూ, వెలుతురు. 1; విణ. 4. వ్యాపించినది. భార. విరా. 2, అ. 83: చూ, వ్యాప్తము. 1.
పొలపరి, దే. వి. (పొలము + అరి) 1. జాడతెలిసినవాఁడు: చూ, వాటచారి; 2. దారిదొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.
పొలపొల, దే. వి. పొక్కుటయందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ,
పొలమరి, దే. వి. (పొలము + అరి) పొలము కాఁపు: చూ, సేద్యకాఁడు.
పొలమారు, దే. అ. క్రి: చూ, ప్రమాదించు; వా. 2. గొంతులోని పదార్థము ముక్కు నకెక్కి ఉక్కిరిబిక్కిరియగు.
పొలము, దే. వి. 1. పైరుపెట్టునేల: చూ, భూమి. 1; 2. వరి పైరు పెట్టునేల: చూ, భూమి. 1; 3. పసులుమేయు కంచె: చూ, వివీతము; 4. అడవి: చూ, విపినము; 5. చోటు. పాండు. 2, అ. 6: చూ, స్థానము. 1; 6. ఊరు. హరి. పూ. 5, అ. 220: చూ, దేశము; 7: చూ, పొలకువ; 8. రూ-పొలుపు-పొల్పు. రీతి: చూ, విధము. 1.
పొలముపాటు, ద్వ. వి కృషి: చూ, సేద్యము.
పొలయలుక, దే. వి. (పొల్ల + అలుక) రూ-పొలయల్క: చూ, నెయ్యంపుటలుక.
పొలయల్క, —పై.—
పొలయిక, దే వి. 1. మెలఁకువ: చూ సంచారము; 2: చూ, వ్యాపనము.
పొలయు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంచరించు. భార. అర. 6 అ 324; 2: చూ, వ్యాపించు. రామా. 5, అ. 181; 3: చూ, సమీపించు; 4: చూ, సోఁకు. 4. విక్ర. 3, అ. 59.
పొలస, వై వి. = పల: చూ, మత్స్యము. 1.
పొలసాడు, దే. అ. క్రి. రూ-పొలసియాఁడు: చూ, పొలయు. 1. విక్ర. 1, అ. 95.
పొలసియాడు, —పై.— భో. 6, అ. 25.
పొలసు, వై, వి. = పల. రూ-పొలుసు: చూ, రూ-పొల. 1-2-3.
పొలసుదిండి, ద్వ. వి. 1: చూ, రూ-పొలదిండి. ఉ, రా. 5, అ 198; 2: చూ, సోఁకులతేఁడు; 3: చూ, మాంసాహారి.
పొలి, వై. వి. 1. చంపుట: చూ, హింస. 1; 2. = బలి. రూ-పొలి. "పొలిమేర": చూ, లాడి. 2; 3: చూ, లాభము "పొలిఁగలుగు"; 4: చూ, సేగి. "పొలివోవు"; 5. అహికము. పాశీ: చూ, రోగము. 1.
పొలికట్ట, వా. వి. కళ్ళముఊడ్చెడు కొండమిరపమొక్కల చీఁపురు: చూ, సమ్మార్జని.
పొలిఁతి, వా. వి: చూ, రూ-పొలఁతి. అం, భా. ద్వి. 104.
పొలికలను, ద్వ. వి. యుద్ధభూమి. ఉ, హరి. 5, అ. 237: చూ, భూమి. 1.

పొలికలుగు, వా. అ. క్రి. లాభముకలుగు. (ధాన్యాదుల కొలత ప్రారంభపుమాట.)
పొలికేక, వా. వి. 1. పొలిమేరలో వేయుకేక: చూ, స్వరము. 2; 2. నిరుపయోగమగుకేక: చూ, స్వరము. 2; 3. పెద్ద కేక: చూ, స్వరము. 2.
పొలిమెర, వై. వి. (రూ-పొలిమేర-పొలమేర) గ్రామద్వయ మధ్యసీమ: చూ, హద్దు.
పొలిమేర, —వై.—
పొలిమోపు, వా. వి. వరికుప్పయొక్క మొదటిమోపు.
పొలియిక, దే. వి. 1: చూ, మరణము; 2. నాశము: చూ, సంక్ష. 3.
పొలియు, దే. అ క్రి 1. నశించు: చూ, సమయు. 3; 2: చూ, మరణించు. య, 3, ఆ. 106.
పొలివుచ్చు, దే. ప్రే: చూ, సంహరించు.
పొలివెంటి, వా. వి. కుప్పనూర్పునందు పశువులువేయు పేఁడ: చూ, శుష్కగోమయము (పిడక).
పొలివెట్టు, దే. వి. గుడికేర్పఱచినస్థితి.
పొలివేయు, వా. స. క్రి. బలివేయు.
పొలివోవు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, పొలియు. 1; 2: చూ, పొలియు. 2; 3: చూ, వ్యర్థమగు. స్వా. 6, ఆ. 36; 4: చూ, భంగపడు. య. 3, ఆ. 106; 5. ఉడుగు: చూ, స్రుక్కు. 4.
పొలు, వై. వి: చూ, పొల. 1. ఆం. పదా. నర. 70.
పొలుచు, దే. అ. క్రి. రూ-పొల్చు. 1. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు; 2. ఎదురగు. హరిశ్చ. 5, ఆ. 172: చూ, ప్రత్యక్షమగు; 3. కనఁబడు. పా. 2, ఆ. 78: చూ, ప్రత్యక్షమగు; 4: చూ, స్థిరపడు.
పొలుఁతుక, వా. వి: చూ, రూ-పొలఁతుక. ఆం, భా. ద్వి 104.
పొలునోరు, దే. వి. వంకరనోరు: చూ, వదనము. 1.
పొలుపారు, దే. అ. క్రి. రూ-పొల్పారు. ఒప్పారు: చూ, సమ్మతించు.
పొలుపు, దే. వి. రూ-పొల్పు. 1. టెక్కు: చూ, విలాసము. 2; 2: చూ, విధము. 1; 3: చూ, హృద్యము; 4: చూ, సౌందర్యము; 5: చూ, స్థైర్యము; విణ. 6: చూ, స్థిరము. భార. ఆది. 7, ఆ. 3.
పొలువ, దే. విణ: చూ, రూ-పొడువ.
పొలువడు, ద్వ. అ. క్రి. (రూ-పొల్లవడు-పొల్లువడు) 1. క్షయించు: చూ, స్రుక్కు. 9; 2: చూ, వ్యర్థమగు.
పొలుసు, వై. వి: చూ, రూ-పొలసు.
పొల్చు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొలుచు.
పొల్తి, దే. వి: చూ, రూ-పొలఁతి.
పొల్తుక, —వై.—పాండు. 2, ఆ. 117.
పొల్పారు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొలుపారు.
పొల్పు, దే. వి, విణ: చూ, రూ-పొలుపు.
పొల్ల, వై. వి. 1. = పులాకః. బొత్తిగా గింజపట్టనిధాన్యము: చూ, ధాన్యము; 2. కల్ల: చూ, వితథము; విణ. 3: చూ, వ్యర్థము; 4. త్రోపుడైనది: చూ, విద్ధము. 2.
పొల్లకట్టు, వా. వి: చూ, పొల్ల. 1.
పొల్లతనము, వా. వి. రూ-పొల్లుతనము. 1. అపజయము: చూ, వీఁక. 7; 2. పౌరుషములేమి.
పొల్లవడు, వై. అ. క్రి: చూ, రూ-పొలువడు. (వ్యర్థమగు.—భార. అర. 4, ఆ. 360.)
పొల్లవుచ్చు, ద్వ. ప్రే. పొల్లవోవఁజేయు.
పొల్లవోవు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, పొలువడు. ఉ, హరి.4, ఆ.7.
పొల్లు, వై. వి, విణ: చూ, రూ-పొల్ల. 1-2-3-4.
పొల్లుఁదనము, వై. వి: చూ, రూ-పొల్లతనము. భార. అర. 6, ఆ. 62.
పొల్లుగడ్డి, వా. వి. కడంగరము*: చూ, తృణము. 1.
పొల్లులు, అం: చూ, వ్యంజనములు.
పొల్లువడు, వై. అ. క్రి: చూ, రూ-పొల్లవడు.
పొవ, దే. వి: చూ, రూ-పొగ.
పొవడ, వై. వి: చూ, రూ-పొగడ.*
పొవడు, దే. వి, స. క్రి: చూ, రూ-పొగడు.
పొవయు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొగియు.
పొవరు, దే. వి: చూ, రూ- పొగరు.
పొవులు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొగులు.
పొసఁగించు, వా. స. క్రి: చూ, పొసరుచు. 2.
పొసఁగు, దే. అ. క్రి. 1. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు; 2 చక్కఁబడు. భార. ఉద్యో. 1 ఆ. 313: చూ, సరిపడు 2; 3. అనుకూలించు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 167; పాండు. 2, ఆ. 55: చూ, సరిపడు. 1; 4: చూ, లభించు. కళా. 2, ఆ. 20; 5: చూ, సిద్ధించు.
పొసగ, వా. వి: చూ, లంద.
పొసగుడు, దే. వి. 1: చూ, స్నేహము; 2. ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1.
పొసపొస, దే. క్రి. విణ. త్వరితముగా. (అప): చూ, వేగము. 3.
పొసరాకు, దే. వి. దగ్గుకై మూచూచు ఒకానొక ఆకు.
పొస్తకము, వై. వి. = పుస్తక. రూ-పొస్తుకము: చూ, సంపుటము. 3. (పొత్తకము అగును.)
పొస్తుకము, —వై.—
పొళవు, వా. వి. రూ-ఒళవు. ఆం, భా. ప్ర. 126: చూ, వీణాదండము.
పొళ్ల, వై. వి. = పటోలికా. ఆం, భా. ద్వి. 60 చూ, రూ-పొట్ల*.

పో

పో, దే. అ. క్రి. రూ-పొమ్ము: చూ, రూ-పొ. 2-3. (2 వ అర్థమునకు.—కాశీ. 5, ఆ. 116; 3 వ అర్థమునకు.—కళా. 2, ఆ. 79.)
పోఁక, వై. వి. = పూగమ్ *. రూ-ప్రోఁక, పోఁకమ్రాను, ఒప్పులు. (సం).—ఆకోటము, అన్వాటికము, కజకము, కరమట్టము, కషాయము, కాండకారము, క్రముకము, క్రముకి, క్రమువు, క్రూరము, ఖపురము, గువాకము-గూవా

కము-గువాకువు, ఘు, ఘోంట, ఘోంటాఫల, చామర పుష్పము, చిక్క, చిక్కణము, ఛటాఫలము, ఝూణి, తాంబూలము, పిచ్ఛ, పూగము, (సంసి: తద్విశేషములు.— ౧: కారుపోఁక. (సం)— గౌరేయకము, శైలపూగము; ౨: గొంటు, గొంటుపోఁక, (సం).—ఖరము: ౩: తోఁట పోఁక. (సం).—భూపూగము; ౪: నేలపోఁక. (సం).— క్షుద్రఫలము. బోధాంబకము; ౫: పండుపోఁకకు;—పానారము. (సం).—పోథము; ౬. ఆఖోటము. కీరేష్టము: (చూ, (సంసి. 1); పూగభాగములు.-౭: (1)అడకాయ, పోఁకకాయ; (౨) పోఁకపండు, చిక్క. (సం.)—ఉద్వేగము, క్రముకఫలము, క్రముకము, శివకృత్తు, గువాకఫలము, చిక్కటి, పర్కటి, పూగఫలము; ౮: పోఁకగెల. (సం)—గోలకము - గోళకము; ౯: అరంగపువక్క, అరంగము, చెక్క, నెలవత్తి, పోఁకచెక్క, పోఁకవక్క, బాగ-బాగము-(బ) బాగాలు, లీయె-వీయె, వక్క. (సం).- పూగఖండము. ఇందు "ఆల్కలాయిడ్ ఎరీకులైన్'' అను పమురు నూటికి ఒకవంతును, నూటికి 14 వంతులు "టానిక్కు''ను, మఱియు గాలిక్కుఆసిడ్డు''ను ఉండుటచే తాంబూలను ఎఱ్ఱఁబడును); ౧౦: చాయవక్క, చికినము, చికిని. (సం).—చిక్కణము, చిక్కము, ౧౧: పోఁకపట్ట, (సం).—ఖపురము, ఖేలకము, ఖోలకము; ౧౨: పోఁకపొత్తి, పొత్తి, పాళ. (సం).—కుహాళి, పూగపుష్పిక (నారికడపు పొత్తికి.-పరిద్రోణి అందురు); ౧౩: పోఁకగంజి. కవిరి, కాఁచు. (సం).—ఖదిరోద్భూతము, ఖాదిరము; ౧౪: పోఁకగంజియుండ, కవిరియుండ, కయిరవడి-కైరవడి, కాఁచువడియము, గరివడి, గరివడియము. (సం). —ఖాదిరము, రంగిదము: (చూ, (సంసి. 1.)

పోఁకగంజి, వై. వి. కవిరి: చూ, పోఁక

పోఁకగంజియుండ, వా. వి. కవిరియుండ: చూ,పోఁక.

పోఁకగెల, వా. వి. గోలకము: చూ, పోఁక.

పోఁకచెక్క, వా. వి. పూగఖండము: చూ, పోఁక.

పోఁకపండు, వై. వి. పూగఫలము: చూ పోఁక.

పోఁకపట్ట, వై. వి. ఖపురము: చూ, పోఁక.

పోఁకపేరు, ద్వ. వి: చూ, భక్ష్యము.

పోఁకపొడి, వా. వి: చూ, తమ్మ.

పోఁకపొత్తి, ద్వ. వి. పూగపుష్పిక: చూ, పోఁక.

పోఁకబంతిపువ్వు, వై. వి. ఒకరకము బంతిపువ్వు.

పోఁకమామిడి, వా. వి: చూ, మామిడి *.

పోఁకముడి, ద్వ. వి. వీవి. ఉ, రా. 6, ఆ. 61: చూ, వలపుకీలు.

పోఁకమ్రాను, వా. వి: చూ, పోఁక *.

పోఁకవక్క, వా. వి. పూగఖండము: చూ, పోఁక.

పోఁకు, దే. వి. మంచుకదిసినగడ్డి. రూ-పోఁపు. హరి, పూ. 6, ఆ. 10: చూ, హరిత (తృణము. 1.)

పోఁకొత్తు, ద్వ. వి: చూ, పూగదళని.

పోఁగు, దే. వి. రూ-ప్రోఁగు. (ప్రోఁగుఁద్రాడు) 1. తంతువు: చూ, సూత్రము. 1; 2. వేఁటాడెడు చోట చుట్టిరానేర్పడెడు త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

పోఁగుఁద్రాడు, దే. వి.—పై —(2వ అర్థమునకు.—య. 1, ఆ. 111.)

పోఁగుపోఁత, దే. వి. పోఁగుపోయుట.

పోఁగుపోయు, దే. స. క్రి. సంతనకై తిన్నగా పోఁగుపాటించి చట్టు.

పోఁగువాఱు, దే. స. క్రి. 1: అసుపోయు-అసువోయు; 2: చూ, వేష్టించు.

పోఁగొట్టు, దే. స. క్రి: చూ, భంగించు.

పోఁచి, దే. వి. మసికట్టుముందుచోటు. రూ-పోఁచీ.

పోఁచీ, —పై.—

పోఁచీలు, దే. వి. బ. ఆఁడువారి ముంజేతినగ: చూ, భూషణము. 2.

పోఁచ, వా. వి. రూ-ప్రోఁచ. 1. దారము: చూ, సూత్రము. 1; వా. 2. జన్నిదము. "కుఱ్ఱవానికి పోఁచపడినచో నాకు బెంగఉండదు.'': చూ, సూత్రము. 1.

పోఁచవాడు, వా. వి. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పోఁజు, దే. స. క్రి. రూ-ప్రోఁజు: చూ, పొంజు.

పోఁడి, దే. వి. (రూ-పోఁడిమి-పోణి-పోణిమి). 1. ఒప్పు: చూ, హృద్యము; విణ. 2: చూ, సౌందర్యము. భార. ఆది. 3, ఆ. 111.

పోఁడిమి, దే. వి. 1. రూ-పోణి-పోణిమి-ఒప్పు: చూ, రూ-పోఁడి. 1; 2: చూ, సంపద. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 197; 3: చూ, సౌఖ్యము. కళా. 7, ఆ. 223; 4: చూ, విధము. 1. కళా. 3, ఆ. 159; కాశీ. 3, ఆ. 99; వా. 5: చూ, పొదుపు. 2; విణ. 6: చూ, పోఁడి. 2.

పోఁత, దే. వి. 1. పోయుట. నిర్వ. 5, ఆ. 1!2, (కరిగిన లోహాదులపోఁత, ధాన్యాదులపోఁత, వృక్షాదులకు నీళ్ళపోఁత మొ.); 2. వా: చూ, అచ్చుపోఁత.

పోఁతఅచ్చు, వా. వి: కరుగు, కరువు, అచ్చు.

పోఁదగినవాఁడు, వా. వి: చూ, బాటసారి.

పోఁపు, దే వి: చూ, పోఁకు.

పోక, దే. వి. 1: చూ, రూ-పోకడ. 1; 2: చూ, రూ-పోకడ. 2; 3: చూ, రూ-పోకడ. 3; అం. 4. సంధ్యాది: చూ, గుణములు.

పోకడ, దే. వి. 1. గమనము: చూ, ప్రయాణము; 2. నడత: చూ, సమయము. 2. 1. కళా. 6, ఆ. 242; 2. కపటప్రవర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; 3. నాశము: చూ, సంస్థ 3.

పోకడపెట్టు, దే. స. క్రి. 1: చూ, పోఁగొట్టు. కాశీ. 5, ఆ. 48; 2: చూ, విక్రయించు.

పోకమాను, దే. వి: చూ, రొంపిమాను.

పోకలాఁడి, దే. విణ. కపటప్రవర్తనముగలది: చూ, స్త్రీ.

పోకలాఁడు, దే. విణ. (పోకలు + ఆఁడు). కపటప్రవర్తనము కలవాఁడు. కాశీ. 6, ఆ. 72: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పోకాడు, దే. అ. క్రి. నశించు. పా. 2, ఆ. 58: చూ, సమయు. 3.

పోకారుచు, దే. ప్రే. రూ-పోకార్చు: చూ, పోఁగొట్టు.

పోకార్చు, —పై.—

పోకాలు, దే. అ. క్రి: చూ, పోకాడు.

పోకిరి, దే. విణ. 1. దుర్మార్గప్రవర్తనముకలవాఁడు: చూ వ్యాధుఁడు. 2; వా. 2 వ్యభిచారి.

పోకిరితనము, వా. వి. అంకుతనము.

పోకిళ్లు, దే. వి. బ. దుర్మార్గ ప్రవర్తనము: చూ, వర్తనము. 1.

పోకు, దే. వి. 1. నడవడిక: చూ, వృత్తి. 1; 2: చూ, వేగి.

పోగండఁడు, సం. విణ: చూ, లేపజాలనివాఁడు.

పోగర, దే. వి. కమసాలెవాని పనిముట్టు.

పోగు, వై. వి.＝పూగ రూ-ప్రోగు: చూ, రాశి. 1.

పోగుపడు, వా. అ. క్రి: చూ సందడించు.

పోచికోలు, వా. వి: చూ రూ-ప్రోచికోలు.

పోచికోలుతిండి, జా. పనియేమియుఁజేయక తినుట. "వెండిగిన్నెలో వెన్ననించుకొని, పైఁడిగిన్నెలో పాలుపోసికొని పోచికోలుతిండ్లుతినుచు" (ధర్మజరాజసూయము).

పోచిళ్ళు, వై. వి. బ. రూ-ప్రోచిళ్ళు. శకునము చూచుటకై యిరుగుపొరుగిండ్లమీఁద అక్షతలు సీళ్ళు చల్లుట.

పోట, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మాచకమ్మ: చూ, స్త్రీ; 2. దాసి: చూ, సేవకురాలు (పరిచారిక); దే. విణ. (1) పెద్ద: చూ. విపులము.

పోటకందులు, దే. వి. బ. తెల్లకందులు: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము).

పోటకత్తి. ద్వ. వి. అడవినఱకెడుకత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

పోటకము. వై. వి.＝స్ఫోటక. రూ-పోడకము: చూ, స్ఫోటకము.

పోటగళము, సం. వి అ. పుం. 1. కిక్కసకసవు*: చూ, తృణము. 1; 2 ఔల్లు. *: చూ, తృణము. 1; 3: చూ, మత్స్యము. 1.

పోటనబంతి, ద్వ వి. (పోటు＋బంతి) వసు. 2, ఆ. 155: చూ, పుట్టచెండు.

పోటముంజి, ద్వ. వి: చూ, పుట్టగోఁచి.

పోటరి, దే. విణ: చూ, హంవీరుఁడు. 2. భార. విరా. 2, ఆ. 257.

పోటి, దే. వి. 1: చూ, స్పర్ధ. 1; 2. ఊఁతగా నిలిపిన స్తంభాదికము: చూ, స్తంభము. 1; విణ. 3: చూ, మాఱు. కాశీ. 6, ఆ. 304.

పోటిగాఁడు, దే. వి: చూ, పంతకాఁడు. 1.

పోటీచేయు, వా. అ. క్రి: చూ, పంతగించు. 1.

పోటు, దే. వి. 1: చూ, శౌర్యము. పాండు. 5, ఆ. 226; 2: చూ, యుద్ధము. భార. విరా. 4, ఆ. 83; 3: చూ, పొంగు. 3; 4. పొడుపు. భార. విరా. 5, ఆ. 236: ఆణిపోటు, క్రుమ్మ-క్రుమ్మడు, పొడుపు. (సం).—ఆస్ఫోటనము; తద్వి.—మోఁచేతి పోటునకు.—(సం).—కేల. (మిగతవానికి: "చూ, హారము. 2.")

పోటుఁగంబము, ద్వ. వి: చూ, పోటి. 2.

పోటుఁగలుపు, దే వి. రెండవసారితీయుకలుపు.

పోటుఁగోల, ద్వ. వి: చూ, పోటి. 2.

పోటుకాఁడు, దే. విణ: చూ, పోటరి. అచ్చ. యు. కాం. 232.

పోటుపడు, వా. అ. క్రి. క్రుమ్ముడువడు.

పోటుబంటు, దే. విణ: చూ, పోటుకాఁడు. విక్ర. 4, ఆ. 59.

పోటుమగఁడు, —పై.— భార. విరా. 5, ఆ. 89.

పోటుమానిసి, ద్వ. విణ.—పై.—

పోటుముట్టు, దే. వి: చూ, బాణము. 1. విక్ర. 2, ఆ. 192.

పోటులాడు, దే. అ. క్రి. రూ-పోట్లాడు: చూ, వాటులాడు.

పోటొగ్గు, దే. అ. క్రి. యుద్ధప్రయత్నముచేయు: పోటొడ్డు.

పోటొడ్డు, —.పై.—

పోట్లాట, దే. వి: చూ, యుద్ధము. 1.

పోట్లావు, దే. వి. సుకత: చూ, ధేనువు.

పోడకము, వై. వి. ＝ స్ఫోటక: చూ, రూ-పోటకము.

పోడు, దే. వి. చిఱువేరు పైరగునేల. య. 1, ఆ. 107: చూ, భూమి. 1.

పోఢము, సం. వి. అ. న. పానాకము: చూ, పోఁక.

పోడి, దే. వి. విణ, చూ, రూ-పోఁడి. కళాం. 4, ఆ 50.

పోడిమి. దే. వి: చూ, రూ-పోఁడిమి. (సౌందర్యమునకు.—రాజ. 1, ఆ. 61.)

పోతము, సం. వి. అ. పుం. 1. ＝పిల్ల, పక్షిపిల్ల: చూ. శకుంతి (పక్షి); 2. పదేండ్లయేనుఁగు: చూ, హస్తి: 3. మనుజులెక్కెడిఓడ: చూ, పోడము; 4 ఇంటిచోటు: చూ, సదనము. 1; 5: చూ, వస్త్రము.

పోతరము, దే. వి. 1. క్రొవ్వు. కళా. 3, ఆ 154: చూ, హామిక; 2: చూ, హంకారము. అం, ధా. ప్ర. 133.

పోతరాజు, వా. వి. క్షుద్రపురుషదేవత, రూ-పోతురాజు.

పోతరి, దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

పోతరించు, దే. అ. క్రి: చూ, మదించు. 1.

పోతలకప్రియుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

పోతవణిజుఁడు, సం. వి. జ్. పుం. ఓడబేరగాఁడు: చూ, సాంయాత్రికుఁడు.

పోతవహుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-పోతవాహుఁడు: చూ, సరంగు.

పోతధానము, సం. వి. అ. న. చేఁపపిల్లలగుంపు: చూ, మత్స్యము. 1.

పోతు, దే. అప 1.రూ-మోతు.తాచ్ఛీల్యమునందు వచ్చెడు ఒకానొక ప్రత్యయము. "తాగుఁబోతు, తిండిపోతు" మొ; వి. 2. పశుపక్ష్యాదులలో పురుషజాతి. "ఆఁబోతు, ఎను బోతు" మొ; 3. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; 4. ఎనుఁబోతు: చూ, మహిషము.

పోతుఁడు, వా. వి. 1: చూ, శిశువు; అం. 2: చూ, ఋత్విజుఁడు.

పోతుకరడు, దే. వి. పెద్దఅల: చూ, వీచి. 1.

పోతుకాఁడు, వా. వి. ఒకపక్షి: చూ, పక్షి.

పోతుగంటరాజనములు, వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

పోతుగుఱ్ఱముగలాఁడు, వా. వి: చూ, యముఁడు.

పోతురాజు, వా. వి: చూ, రూ-పోతరాజు.

పోతురౌతు, ద్వ. వి: చూ, యముఁడు.

పోతులరాజు, వా. వి: చూ, సివఁగి.

పో[త్రము, సం. వి. అ. న. 1. పందిమూతి: చూ, సూకరము; 2. నాఁగటిదుంపమొన: చూ, లాంగలము. 1; 3: చూ, వస్త్రము; వా. 4: చూ, రూ-పోతరము. 1.

పో[త్రి, సం. వి. న్. పుం. పంది: చూ, సూకరము.

పోదు, వా. వి. 1. లేత: చూ, సుకుమారము; [క్రి. 2. ధాత్వర్థమందు పొమ్ము.

పోనాడు, దే. స. [క్రి. 1: చూ, పోఁగొట్టు; 2: చూ, నిందించు. పర. 2, ఆ. 27.

పోని, దే. విశ. పోలిక. భార. అర. 2, ఆ. 33: చూ, సమానము. 2.

పోపడు, ద్వ. అ. [క్రి. (పోకు + పడు) పోవు: చూ, వెళ్ళు. 3.

పోపరి, వా. వి. దారిదొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

పోపిట్ట, ద్వ. వి. (పోట + పిట్ట) ఒకపిట్ట: చూ, పక్షి.

పోపిడి, వా. వి: చూ, విధము. 1.

పోబడి, దే. వి. (పోవు + బడి) రూ-పోవడి. జాడ. రామా. 6, ఆ. 67: చూ, సూచన. 1.

పోబెట్టు, దే. వి. (పోట + బెట్టు): చూ, [వణాదము. 1.

పోయు, దే. అ. [క్రి. 1: చూ, సంభవించు; స. [క్రి. 2. (జలాదికము) విడుచు: చూ, విసర్జించు; 3. (నాఱు) విడుచు; చూ, విసర్జించు; 4. ఉరితగిలించు; 5. (బాణమును) సంధించు; 6. ఒలుకు, కులుకు.

పోయేకాలము, వా. మి. వి. 1. వినాశకాలము. (దీనినే పోయి (వు) (పొయ్యి) కాలమని వాడెదరు); 2. గడచిపోవుచున్న కాలము.

పోరంబోకు, వా. వి: చూ, రూ-పొరంబోకు.

పోరచి, దే. వి. 1 కానుక: చూ, నూడిద; విశ. 2: చూ, వ్యర్థము; 3. అసారము: భార. ఆది. 5, ఆ. 179: చూ, ఫల్గువు. 2.

పోరాట, దే. వి. 1. కలహము: చూ, యుద్ధము; 2. పోట్లాట: చూ, యుద్ధము; 3. మల్లాడుట: మల్లట-మల్లాట.

పోరాటము, —పై.— (కలహమునకు.— భాగ. 8, స్కం. 19.)

పోరాడు, దే. అ. [క్రి. రూ-పోరు. 1. కలహించు: చూ, వాటులాడు; 2. యుద్ధముచేయు: చూ, వాటులాడు ; 3. మల్లాడు: చూ, వెంటిగొను. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 242.

పోరాని, దే. విశ. అప్రస్తమైన. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 329.

పోరామి, దే. వి. 1. [పేమము: చూ, స్నేహము. 1; 2. అప్రతత. వి[క. 7, ఆ. 145: చూ, స్నేహము. 1; 3. సంకటము. హరి. పూ. 3, ఆ. 208; వి[క. 7, ఆ. 145: చూ, శోకము; 4. పని: చూ, వ్యాపారము. 1.

పోరితమాడు, దే. అ. [క్రి: చూ, పోరాడు. (మల్లాడు.—భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 3.)

పోరితము, దే. వి. 1: చూ, పోరాట. 1. కాశీ. 3, ఆ. 124; 2: చూ, పోరాట. 2. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 305; 3: చూ, స్పర్థ. 1.

పోరు, దే. వి: చూ,రూ-పోరాట. 1-2-3; అ. [క్రి. 4: చూ, రూ-పోరాడు, 1-2-3; అం. 7: చూ, గుణములు.

పోరుదిండి, దే. వి. కలహాశనుఁడు, నారదుఁడు: చూ, సన్న్యాసి. 1.

పోరుపెట్టు, దే. అ. [క్రి. బిడ్డ ఉడుగక గట్టిగా ఏడ్చు [బ. 2, ఆ 299.

పోరువ, దే. వి. 1. నెల్లా. శకాం 3, ఆ. 13: చూ. ˜ స్త్రము; 2. పొర. పాండు 4, ఆ. 293: చూ, సీదంము. 3.

పోరోగిరపుదంట, వా. వి: చూ, పోరుదిండి.

పోరోగిరపుదిండి, వా. వి.—పై.—

పోఱఁడు, దే. విశ: చూ, శిశువు.

పోఱి, దే. విశ: చూ, పడుచు. 5.

పోఱిగాఁడు, దే విశ: చూ, పోఱఁడు.

పోలఁడు, దే. వి: చూ, వ్యా[ఘాటము.

పోలక, ద్వ. వి. (పోలు + అక) పోలకమ్మ: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

పోలకమ్మ, —పై.—

పోలానిగంటలు, ద్వ. వి. బ ఏనుఁగుమెడను గట్టెడు గంటలు.

పోలి, వా. వి. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పోలిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పోళీలు. (రూ-పోలీ. ఈ స్త్రీ.): చూ, భక్ష్యము; దే వి.(రూ-పోలికి-పోల్కి.)(1).సామ్యము, ఉపమ: చూ, సమానము. 2; (2 : చూ, స్వరూపము.

పోలికి, దే. వి. రూ-పోల్కి: చూ, పోలిక (1).

పోలిగాఁడు, దే. వి: చూ, పోలఁడు.

పోలీసు, వా. వి. దండపాశకుఁడు: చూ, సేవకుఁడు.

పోలు, దే. వి. 1 ఒప్పు. హరి. పూ. 7, ఆ. 16: చూ, హృద్యము; 2. చూ, శిరము; అ. క్రి. 3 ఒప్పు. స్వా. 1, ఆ. 55: చూ, సమ్మతించు; 4 యుక్తమగు: చూ, సరిపడు. 2; 5. శక్యమగు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 40: చూ, వఃపోవు; స. క్రి. 6: చూ, సరిపోలు భార. అర 2,ఆ. 19.

పోలుగ, దే. వి. రూ-పోలువ. ఒకపిట్ట: చూ. పక్షి.

పోలుకట్టు, దే. వి. రూ-పోలుగట్టు. బండినొగ మీఁది తొట్టికి ఈవలావల అమర్చినకొయ్య: చూ, యుగంధరము.

పోలుగట్టు, దే. వి.—పై.—

పోలుచు, దే. [పే. పోలఁజేయు. రూ-పోల్చు: (చూ, నిరూపించు-నిర్ధరించు).

పోలుపొందు, దే. వి. వృత్తాంతము: చూ, సమాచారము. 2.

పోలువ, దే. వి: చూ, రూ-పోలుగ.

పోలె, దే. ద్రి. వలె, బలె: చూ, సామ్యము.

పోలెవాడు, వా. వి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పోలేరమ్మ, వా. వి: చూ, పోలక.

పోలేరు,—పై.—

పోల్కి, దే. వి : చూ. రూ-పోలిక (1)-(2).

పోల్చు, దే. పే: చూ, రూ-పోలుచు.

పోవడి, దే. వి: చూ, రూ-పోబడి.

పోవు, దే. అ. క్రి. 1. సమీపమునుండి దూరమునకరుగు : చూ, వెళ్ళు. 3; 2: చూ, మరణించు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 258 ; 3. యత్నించు. భార. అర. 2, ఆ. 31 : చూ, సమ

కట్టు. 2; 4. కడచు: చూ, సను. 3; 5. నశించు: చూ, సమయు 3; 6. కలయు: చూ, మేళగించు; 7. అగు:చూ, రవణించు.

పోవుదెంచు, దే. అ. క్రి. పోవు. భార. ఆది. 2, ఆ. 195: చూ, సను. 3.

పోవువాఁడు, వా. వి. గంత: చూ, వాటచారి.

పోషకుఁడు, సం. విణ: చూ, రక్షకుఁడు.

పోషణము, సం. వి. అ. న. ప్రోది-పోసనము: చూ, సంరక్షణము.

పోషించు, సం. స. క్రి.=ప్రోచు: చూ, రక్షించు.

పోష్ట, సం. విణ: చూ, పోషకుఁడు.

పోష్యము, సం. విణ. పోషింపఁదగినది: చూ, రక్షితవ్యము.

పోసనము, వై. వి. 1=పోషణము: చూ, రక్షణము; దే. వి. 2. కాంతి. య. 4, ఆ. 13: చూ, వెలతురు. 1; 3. పాలు: చూ, స్తన్యము; 4. పైపూఁత. పాండు. 3, ఆ. 113.

పోసనాలు, దే. వి: చూ, పోసనము. 3.

పోసరము, దే. వి: చూ, రూ-పోతరము.

పోసరించు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పోతరించు. పాండు. 4, ఆ. 16

పోసపెక్క, దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

పోసూదు: దే. వి: చూ, సమ్మాళిగలు.

పోస్టు, వా. వి. 1 తపాలాఆఫీసు; 2. ఉద్యోగస్తుని నియోగించుట కేర్పఱచిన కాళీప్రదేశము. (రూ-పోష్టు)

పోహణ వై. వి. 1. కూరుపు: చూ, సంధానము. 1; 2. నేర్పు: చూ, సామర్థ్యము. 1.

పోహణించు, వై. స. క్రి. కూర్చు: చూ, సంధించు. 2.

పోళి, వై. వి.=పోలికా. ఒబ్బట్టు: చూ, భక్ష్యము.

పోళె, —పై.—

పౌ

పౌండరీకము, అం. 1: చూ. భావదూషితములు; 2: చూ, తానములు.

పౌందర్యము. సం. వి. అ. న. రూ-పుందర్యము: చూ, రాజార్హము.

పౌఁజు, వై. వి.=పుంజ: చూ, రూ-పవుఁజు.

పౌఁజులకమ్మ, వా. వి: చూ, రూ-పవుఁజులకమ్మ.

పౌఁజులుతీరు, ద్వ. వి: చూ, పవుఁజులుతీరు. య. 4, ఆ. 155.

పౌఁజులుతీరుచు, ద్వ. ప్రే: చూ, రూ-పవుఁజులుతీరుచు.

పౌఁజులుతీర్చు, —పై.— రామా, 6, ఆ. 52; రామా. 7, ఆ. 274.

పౌఁజులుసేయు, వై. స. క్రి: చూ, రూ-పవుఁజులు సేయు. కై. 3, ఆ. 98.

పౌగండుఁడు, సం. వి. అ. పుం. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.

పౌతవము, సం. వి. అ. న. త్రాసు మూర తూము లోనగు మానము: చూ, వస్తు.

పౌత్తికము, సం. వి. అ. న. నేలిచాయగలతేనె: చూ, మధువు. 6.

పౌత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కొడుకుకూఁతురు, కూఁతు కూఁతురు. నప్త: చూ, మనుమరాలు; 2. పంది: చూ, సూకరము.

పౌత్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కొడుకుకొడుకు: చూ, మనుమఁడు.

పౌనఃపున్యము, సం. వి. అ. న. మరల మరల చెప్పుట.

పౌనర్భవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పునర్భువునందుఁబుట్టిన కొడుకు; చూ, పుత్రులు. (పుత్రుఁడు).

పౌరము, సం. వి. అ. న. కామంచి*: చూ, తృణము. 1; విణ. 2. పురమునందుపుట్టినది.

పౌరస్త్యము, సం. విణ, 1. మొదటిది: చూ, మొదలు. 4; 2. మొదటిదిక్కుది: చూ, హరిత్తు.

పౌరాణికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఏకకనటుఁడు.

పౌరాణికులు, అం: చూ, సభాసప్తాంగములు.

పౌరుషము, సం. వి. అ. న. 1. మగతనము: చూ, శక్తి. 1; 2. పురుషప్రయత్నము; 3. పురుషవ్యాపారము; 4 పరాక్రమము: చూ, శక్తి. 1. విణ. పురుషునిచేయెత్తుపొడవు; నిలువు (సోగ).

పౌరోగవుఁడు, సం. విణ. వంటయింటి అధికారి.

పౌరోహితుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చూ, యాజ్ఞికుఁడు.

పౌర్ణమాసము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పూర్ణమాసము.

పౌర్ణమాసి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పున్నమ; అం. 2: చూ, తానములు.

పౌర్ణము, అం: చూ, తతవాద్యములు.

పౌర్ణిమ, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, పౌర్ణమాసి. 1.

పౌలస్త్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం 1: చూ, శ్రీదుఁడు; 1. రావణుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పౌలు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పవులు.

పౌలోమి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఇంద్రునిభార్య. శచి: చూ, భార్య.

పౌలోములు, వా. వి. మారీచునకుఁబులోమయందుఁగల్గినసంతతి (60, 000 దానవులు.)

పౌషము, సం. వి. అ. పుం. పుష్యమీనక్షత్రముతోఁగూడిన పున్నమగలనెల, పుష్యమాసము: చూ, మాసము. 1.

పౌషి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పుష్యమాసమునందలి పున్నమ: చూ, హరివాసరము పున్నమ).

పౌష్కరము, సం. వి. అ. న. మెట్టతామరదుంప: చూ, సహస్రపత్రము.

పౌష్పకము, సం. వి. అ. న. కుసుమాంజనము: చూ, రసాంజనము.

పౌళి, సం.వి. ఇ. పుం. అభ్యూషము-అభ్యాషము-అభ్యోషము ఆపక్వము, కరభర్జితము కుల్మాసము. (తె.)-గుగ్గిళ్ళు (ఉడికినగుగ్గిళ్లకును ఇవే.)

ప్యా

ప్యాట్. సం. అవ్య: చూ, సంబోధనార్థకములు.

ప్యు

ప్యుషితుఁడు, సం విణ: ఉషితుఁడు. (తె)-- ఉన్నట్టివాఁడు - ఉన్నవాఁడు.

ప్ర

ప్ర, సం. ఉప. ప్రకర్షార్థకము. ఇది సంస్కృత పదములకు ముందునిలిచి మిక్కిలి యను నర్థము నిచ్చుచున్నది ఉదా:- ప్రోక్తము, ప్రోజ్ఝితము, ప్రోత్తుంగము, ప్రోత్థితము, ప్రోత్సాహము, ప్రోద్దామము, ప్రోద్ధతము మొ. (౧ ప్రకంపనుఁడు=ఎక్కువగాఁ గదల్చువాఁడు; ౨. ప్రకటనము=ప్ర+కట=ఇచట ధాత్వర్థమును మార్చి ప్రసిద్ధమను నర్థమును దెచ్చినది; ౩ ప్రకరణము=ఇచట "ప్ర" అనునది ధాత్వర్థమును మార్చి ప్రస్తుత మను నర్థమును దెచ్చినది; ౪. ప్రకరము=ఇచట సమూహమను నర్థమును దెచ్చినది; ౫. ప్రకర్షము=ఇచ్చట అతిశయమను నర్థము నిచ్చుచున్నది; ౬. ప్రకాండము=ఇచట "ప్ర" అను దానికి కాండశబ్దముతో సమాసము, ౭. ప్రకామము-ఇదియు పైరీతినే; ౮. ప్రకారము=ఇచ్చట ధాత్వర్థమును మార్చి పోలిక అను నర్థము నిచ్చినది ; ౯. ప్రకాశము=ఇచట ధాత్వర్థమున కుత్కర్షము నిచ్చినది ; ౧౦. ప్రకీర్ణము=ఇచట కీర్ణశబ్దముతో సమసించి వ్యాప్తమైన దను నర్థమును దెచ్చినది; ౧౧. ప్రకృతము=చక్కఁగాఁ జేయఁబడినది యను నర్థమందు ధాత్వర్థమున కుత్కర్షమును బ్రస్తుతము అను నర్థమందు ధాతువున కర్థాంతరము నిచ్చినది; ౧౨. ప్రకృతి=ఇచటఁబ్రత్యయమున కాదియం దుండు శబ్దస్వరూపమును దెలుపుచున్నది; ౧౩. ప్రకృష్టము=ధాత్వర్థమును అతిశయమయిన దను నర్థమునకు మార్చినది; ౧౪. ప్రకోపము=ధాత్వర్థమున కుత్కర్షము తెచ్చినది. ఇత్యాది.)

ప్రంగ, వై. వి. రూ-ప్రగ్గ: చూ, రూ-పంగ. 1.

ప్రంది, వా. వి. కన్యాశుల్కము (శు. పా):చూ, శుల్కము. 2.

ప్రకంపితము, అం. 1: చూ, కంఠక్రియలు; 2: చూ, వక్షక్రియలు.

ప్రకంపనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలిబలముగల గాలి: చూ, వాయువు.

ప్రకటనము, సం. వి. అ. న.=పగటు: చూ, సంభావన. 3.

ప్రకటము, సం. విణ.—పై—

ప్రకటించు, సం. న. క్రి: చూ, వెల్లడించు.

ప్రకటితము, సం. విణ. ప్రకటింపఁబడినది, ఆవిష్కృతము: చూ, శోభితము. 5.

ప్రకరణము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, ప్రస్తావము. 1; 2. గ్రంథభాగము: చూ, సంపుటము; 3. నాటకభేదము. (కథ కల్పితము. ధీరశాంతుఁడు నాయకుఁడు. శృంగారరసము ప్రధానము. భారతవృత్తి. తక్కిన విషయములచే నాటకమును బోలునది. నాయకుఁడు ప్రధాని. ద్విజుఁడు. నాయక కుల స్త్రీ లేక వారకాంత కావచ్చును. స్త్రీ పురుష లేక మండలమున రారాదు. వచ్చెనా వారకాంతయే యగును); చూ, నాటకము, దశరూపకముల లక్షణములు.

ప్రకరణిక, అం. (కొంచెము భేదముగ నాటిక వంటిది): చూ, నాటికలు.

ప్రకరణములు, అం. 1. కామందకుఁ డను ఋషి యొకవెయ్యి శ్లోకములకులోపుగా కామందక మను దండనీతి శాస్త్రమును సూత్రించెను.

ఈ గ్రంథమునందు ప్రకరణములు :—

౧. ఇంద్రియజయాధ్యాయము, ౨. విద్యాసముద్దేశము, ౩. ఆచార వ్యవస్థా దండనీతి, ౪. సప్తప్రకృతిభాగము, ౫. సేనాధర్మము, ౬. కంటకశోధనవిధి, ౭. ఆత్మరక్షణ విధి, ౮. మండల వికల్పము, ౯. సంధివికల్పము, ౧౦ విగ్రహవికల్పము, ౧౧. యానవిధి, ౧౨. మంత్ర వికల్పము, ౧౩. దూతవికల్పము, ౧౪. ప్రకృతివ్యసన విభాగము, ౧౫. రాజవ్యసనభేదను, ౧౬ యాత్రావిధి, ౧౭. స్కంధావార నివేశవిధి, ౧౮. ఉద్యోగవిధి, ౧౯. యుద్ధసన్నాహ విధి, ౨౦. వ్యూహవిభాగాది. (ఈ ఇరువది సర్గలయం దీప్రకరణములలో మఱికొన్ని యంశములు జేరియున్నవి. ఇత్యాది.); 2. సంగ్రహము, న్యాయబోధిని, దీపిక, నీలకంఠీయము, ముక్తావళి (5),

ప్రకరము, సం. వి. అ. న. 1. అగలు: చూ, రాజార్హము; పు 2; చూ, సమూహము: 3. చెదరిన పువ్వులోనగునది: ఉపకారము; 4: చూ, మేలు, 12.

ప్రకరి, అం. 1: చూ, వస్తువు. 2; 2; చూ, ప్రాప్త్యాశ.

ప్రకర్షము, సం. వి. అ. పుం. అతిశయము: చూ, హేరాళము 1.

ప్రకాండము. సం. వి. అ. పుం. న. 1. చెట్టు నడిమినిడు కొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; 2. చెట్టు బోదె: చూ, శాఖ. 1. విణ 3 ప్రశస్తవాచకము. (ఇది వృత్తియందు ఉత్తర పదమై శ్రేష్ఠతను తెలుపును. ఉదా.—గోప్రకాండము మొ); చూ శ్రేష్ఠవాచకములు.

ప్రకామము, సం. క్రి. విణ, అ. న. ఇచ్చవచ్చినట్లు: చూ, స్వేచ్ఛ.

ప్రకారము, సం వి. అ. పుం. 1. పోలిక: చూ, సమానము. 2;2: చూ, వేఱుపాటు. 1.

ప్రకాశకము, సం. విణ. వెలిగించునది: అవభాషణము.

ప్రకాశము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఎండ; చూ, వెలుఁగు. 3; 2. వెలుఁగు: చూ, వెలుతురు. 1; 3. తల యాడించుచు నవ్వెడు నవ్వు: చూ, హాస్యము. 1; విణ. 4. మిక్కిలి ప్రసిద్ధము; చూ, సంభావన. 3; 5. బయలుపడినది: చూ, వ్యంజితము; 6. సమానము: చూ, సుషమ. 2; 7. కాశరోగము గలది.

ప్రకాశయుద్ధము, సం. వి. అ. పుం; చూ, యుద్ధము.

ప్రకాశించు, సం, అ. క్రి. 1. వెలుఁగు: చూ, హవణిల్లు.
ప్రకాశితము, సం. విశ. వెలిఁగింపఁబడినది: చూ, వెలుతురు 1.
ప్రకిరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రకీర్యము. 1. *.
ప్రకీరము,—పై.—
ప్రకీర్ణకము, సం. వి. అ. న. 1. వింజామరము: చూ, సురఁటి, 2. విరివి: చూ, హేరాళము; పుం. 3. గుఱ్ఱము: చూ; హయము.
ప్రకీర్యము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-ప్రకరము-ప్రకీరము: చూ, పూతికరజము*; విశ. 2. చల్లఁతగినది: చూ, నేచకము. 2.
ప్రకుట్యము, సం. వి. అ. పుం. అడవిమల్లె* చూ, హసంతి.2
ప్రకృతము, సం. విశ. 1. చక్కఁగాఁజేయఁబడినది; చూ, సుకృతము, ; 3: 2 ప్రకరణము వలన పొందఁబడినది.
ప్రకృతి, సం.వి.ఇ. స్త్రీ. 1. (అంక:) మొ. ప్రత్యయము రాక ముందున్న శబ్దస్వరూపము: అక్షరము, ప్రధానము; 2 ఉపాదానకారణము: చూ, మాయ; 3. పౌరవర్గము, పురశ్రేణులు; 4. సత్త్వాదిగుణసామ్యావస్థ; 5: చూ, స్వభావము; 6=పగిది. రీతి: చూ, విధము. 1; 7: చూ, భగము. 12; అం. 8. స్వామ్యాది: చూ, ప్రకృతులు. 2; 9. అవ్యక్తాది: చూ, ప్రకృతులు. 1; 10: చూ, ఛందస్సులు;11:చూ, తత్సమము. ప్రకృతి అంక: = వికృతి అంకె - అంకియ. మొ:) (చూ, వైకృతము) చూ, పాకృతము.
ప్రకృతిత్రయము, అం. శ్లేష్మ-పైత్య-వాత ప్రకృతులు. (చూ, త్రయము.)

ప్రకృతిప్రత్యయ యోః ప్రత్యయార్థస్య ప్రాధాన్యమ్. న్యా. కేవల ధాతు. ప్రాతిపదిక రూపములకు అర్థ ముండదు. దానికి ప్రత్యయమును చేర్చగానే ఆ రూపమునకు అర్థశక్తి కలుగుచున్నది. అట్లే రాజు, ప్రజ అనే వారిలో ప్రజలకు ప్రాధాన్య ముండవలెను. ప్రజ లేని రా జేమిచేయగలఁడు.

ప్రకృతివ్యసన విభాగము, అం: చూ, ప్రకరణములు.
ప్రకృతివ్యూహములు, అం. దండవ్యూహములు, భోగవ్యూహములు, మండలవ్యూహములు, అసంహతవ్యూహములు. (4)
ప్రకృతులు, అం. 1. అవ్యక్తము, బుద్ధి, అహంకారము, పంచతన్మాత్రలు; 2. స్వామి, అమాత్యుఁడు, సుహృత్తు, కోశము, రాష్ట్రము, దుర్గము, బలము (7); పా. 3. ప్రకృతుల యందు దంత్యములు లేవు. "ఉదా.—చంద్రుడు-చాంద్రము-చుబుకము-చూతము-చోరుఁడు-చైత్రము-చాలము-జనుఁడు-జాలము-జూహువు-జూటము-జోనాళములు. మొ"; అం. 4: చూ, ప్రకృతిత్రయము.
ప్రకోపము, సం. వి. అ. పుం. ముమ్మరము; చూ, హేవాకము.
ప్రకోపించు, సం. అ. క్రి. ముమ్మరించు: చూ, హెచ్చు. 3.
ప్రకోష్ఠము, సం. వి. అ. పుం. 1. తొట్టికట్టు: చూ, ముంగిలి. 2; 2. బుజము తుద, కలాచిక: చూ, స్కంధము. 1; 3. ముంజేయి: చూ, హస్తము; 4. ఇంటి కొన, కలాచిక; చూ, సదనము. 1.

ప్రక్క, వై. వి. 1.=స్పృక్కా: చూ, పక్కియ*; 2.=పక్షః. ఏట-ఏటము, తల, తెగ, పక్క-పక్కియ-పక్కె-ప్రక్క, బరి, రెట్ట, వంక. (సం.)—పక్షము: చూ, సూరెలు (చూ, పార్శ్వము. 2; 3.=పక్షః. వైపు; చూ, పార్శ్వము. 2.
ప్రక్కగోఁచి, వా. వి. ఓరగచ్చ, వారగోఁచి: చూ, లంగోటి
ప్రక్కి, వై. వి. =స్పృక్కా. (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, రూ-ప్రక్క. 1. *,
ప్రక్కె, పై.—రూ-ప్రక్కి.
ప్రక్రమభంగము, అం: చూ, వాక్యదోషములు. (పూనిన ప్రక్రమమునకు భంగముకలిగించుట. ఉదా.—"అతనికి నారచీరలు వస్త్రములు, కూరలు మధురాహారములు. అడవి యిల్లు." తొలుతనన్నియు బహువచనములఁజెప్పి "అడవి యిల్లు" అని ఏకవచనమునఁ జెప్పుట ప్రక్రమభంగము.)
ప్రక్రమము, సం. వి. అ. పుం. 1. క్రమము: చూ, విధము. 2: రూ-ఉపక్రమము, ఉపధ; 3: చూ, ప్రతిక్రియ. 1; 4. రూ-ఉపక్రమము, పనికిముందు యిత్నము: చూ, సన్నాహము. 2; 5; చూ, అవసరము 1.
ప్రక్రాంతము, సం. విశ. 1: చూ, సన్నాహము. 2; 2: చూ, ఉల్లంఘితము; 3. కదవఁబడినది.
ప్రక్రియ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అధికారము: చూ, రపము. 1; 2; చూ, ప్రస్తావము. 1; 3. మేలైనకార్యము: చూ, వ్యాపారము. 1; 4. శబ్దరూపము కలిగినవిధము; చూ, విధము. 1.
ప్రక్వణము, సం. వి. అ. పుం. రూ-ప్రక్వాణము, వీణాధ్వని; చూ, స్వరము. 2.
ప్రక్వాణము, —పై.—
ప్రక్షాళకుఁడు, సం. విశ. చక్కఁగా (చక్కగా) కడుగువాఁడు: చూ, శోధకుఁడు.
ప్రక్షాళనము, సం. వి. అ. న. చక్కఁగా కడుగుట: క్షాళనము, చూ, శోధనము. 1.
ప్రక్షాళనాద్ధి పంకస్య దూరా దస్పర్శనం వరమ్. న్యా. బురద అంటిన తరువాత దానిని కడుగుకొనుటకంటె అసలు బురద నంటకుండ నుండుటయే మంచిది. దుష్టులతో స్నేహముచేసి దుఃఖముపొంది దానిని తొలగించుకొను ప్రయత్నము చేయుటకంటె అసలు దుష్టులదరికి పోకుండుటయే మంచిది.
ప్రక్షాళితము, సం. విశ. చక్కఁగా కడుగఁబడినది. క్షాళితము, చూ, శోధితము.
ప్రక్షిప్తము, సం. విశ. చక్కఁగా సరిచేయఁబడ్డది: చూ, సని. 1; 2. చేర్పఁబడ్డది, చూ, మట్టసము.
ప్రక్షీణము, సం విశ. మిక్కిలి క్షయించినది: చూ, హీనము. 1.
ప్రక్షేపణము, సం. వి. అ. పుం. చక్కఁగా విసరివేయుట: చూ, విమోచనము.
ప్రక్షోభించు, సం. అ. క్రి. మిక్కిలి కలఁతపడు: చూ, సంక్షోభించు.

ప్రక్ష్వేడనము, సం. వి. అ. పుం. ఇనుప బాణము ; నారాచము, చూ, బాణము. 1.

ప్రఖరము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పక్కెర. గుఱ్ఱపు కవచము, కంబళము : చూ, హయము; 2. కంచరగాడిదె; చూ, రాసభము; 3. కుక్క : చూ, శునకము; 4. ఏనుఁగు కవచము : చూ, హస్తి; విశ. 5. మిక్కిలి కఱకైనది : చూ, రూక్షము. 1.

ప్రఖ్యాతము, సం. విశ. 1. మిక్కిలి ప్రసిద్ధికెక్కినది : చూ, విశ్రుతము. 1; అం. 2 : చూ, వస్తువు 2.

ప్రఖ్యాతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలి ప్రసిద్ధి. చూ, సంభావన. 3.

ప్రఖ్యుఁడు, సం. విశ. (ఉత్తరపదమైనచో) తుల్యుఁడు : చూ, సమానుఁడు.

ప్రగండము, సం. వి. అ. పుం. మోఁచేతికి మీఁది భాగము, సందిలి : చూ, హస్తము. 1.

ప్రగడ, వై. వి. ప్రధాని : రూ-పెగడ, మంత్రి : చూ, సచివుఁడు. 1.

ప్రగతజానుకుఁడు, సం. విశ : చూ, దొడ్డికాళ్ళవాఁడు.

ప్రగతము, సం. విశ. 1. బొత్తిగా పోయినది : చూ, విగతము. 1; 2 ఎడముకలది : చూ, విరళము.

ప్రగల్భ, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. స్వీయాంతర్భేద విశేష నాయికా విశేషము. (పదునెనిమిదేండ్లకు మించిన వయసు గలిగి సంపూర్ణ యౌవనముచే వెలయునది. దీనికి రతికళాపరిజ్ఞానము మెండు.) : చూ, స్వీయ; అం. 2 : చూ, యౌవన భేదములు.

ప్రగల్భుఁడు, సం. విశ : చూ, ప్రౌఢుడు.

ప్రగాఢము, సం. క్రి. విశ. అ. న. 1. పెల్లు : చూ, హెచ్చు. 2; 2 అధికము ; చూ, హెచ్చు. 1; 3. దృఢము : చూ, బెడిదము. 5.

ప్రగుణ, అం. ఒకాక వృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునకు ఒక సగణము, రెండు గురువులు గలిగి పదవ ఛందస్సునందుఁ బుట్టిన వృత్తము : చూ, వృత్తము. 1.

ప్రగుణము, సం. విశ : చూ, సరి. 7.

ప్రగ్గ, వై. వి: చూ, రూ-ప్రంగ-పంగ.

ప్రగ్గడ, వై. వి. = ప్రధాని: చూ, రూ-ప్రగడ.

ప్రగ్గము, వై. వి. = ప్రగ్రహః: చూ, రూ-పగ్గము.

ప్రగ్గెడ, వై. వి. = ప్రధాని: చూ, రూ-ప్రగడ.

ప్రగ్రహము, సం. వి. అ. పుం. 1. చెఱసాల: చూ, సదనము. 1; విశ. 2. చెఱఁబడ్డది: ఉపగ్రహము. (తె).—బంది; వి. 3. త్రాసు, తూనికకోల మొదలైనవాని త్రాడు రూ-ప్రగ్రాహము: చూ, సూత్రము. 2; 4 = పగ్గము. రూ - ప్రగ్రాహము: చూ, సూత్రము. 1; 5. గుఱ్ఱము లోనగువానిఁ గట్టెడు పగ్గము. రూ-ప్రగ్రాహము: చూ, సూత్రము. 1; 6. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 7. నియమనము: చూ, సత్యము. 1; 8: చూ, స్కంధము. 1; 9: చూ, హరిద్రువు *.

ప్రగ్రాహము, సం. వి. అ. పుం. = పగ్గము: చూ, రూ-ప్రగ్రహము. 3—4—5.

ప్రగ్రీవము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. కలశము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6,; 2. ఒఱగుదిండు: చూ, లోడు; 3: చూ, మెడ; 4. ప్రాసాదమువంటి కిటికీ: చూ, వాతాయనము.

ప్రఘణము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-ప్రఘాణము. తలవాకిటికి ప్రక్కనుండెడు చిన్న గది, హజారము: చూ, సదనము. 1; 2. ఇనుపగుదియ: చూ, బాణము. 1; 3. రాగిబిందె: చూ, పాత్రము. 6-ఆ.

ప్రఘాణము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రఘణము. 1.

ప్రఘారము, సం. వి. అ. పుం. రూ-ప్రాఘారము. జలాది ధార, కాఱుట: చూ, ప్రవము.

ప్రఘూర్ణము, సం. విశ. మిక్కిలి తిరుగుడు గలది: చూ, వ్యాఘూర్ణితము.

ప్రచండము, సం. వి. అ. పుం. 1. తెల్లగన్నేరు *: చూ, హయమారకము; విశ. 2. చేరరానిది; 3 వాడిమిగలది: చూ, శితము, 1; 4. సాధ్యముకానిది: చూ, ముగ్గొయ్యి. 2.

ప్రచక్రము, సం. వి. అ. న. ప్రయాణమైన సేన: చూ, సేన.1.

ప్రచయము, సం. వి. అ. పుం. 1; చూ, సమూహము; 2. అనుదాత్తస్వరవిశేషము: చూ, స్వరము. 2.

ప్రచలాయితుఁడు, సం. విశ. కునికిపాటుపడువాఁడు: ఘూర్ణితుఁడు.

ప్రచారము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పచేరము. తిరుగుట: చూ, సంచారము. 1; 2. కులాచారము; చూ, వర్తనము. 1; 3: చూ, వ్యాపనము; 4. ప్రవేశనిర్గమమార్గము: చూ, మార్గము. 1.

ప్రచారములు, అం. (మల్లశాస్త్రములోనివి) భ్రాంతము, ఉద్భ్రాంతము, అప్లుతము, అవిష్కృతము, ఆహితము, అవిధము, అకరము, అవికరము, విశ్రుతము, మిశ్రితము, మానవము, నిర్మర్యాద, చిత్రకము, భిన్నము, సవ్యజానువు, అపసవ్యజానువు, క్షిప్రము, ద్రుద్భృతము, సవ్యబాహువు, వినీతబాహువు, త్రిబాహువు, సవ్యోత్తరము, ఉత్తరము, సవ్యకరము, తుంగబాహువు, ప్రథితము, యోధికము, అస్పృష్టప్రవాహరణము, వల్గితము, కుంచితము, స్వస్తికము, గుడంబము (32).

ప్రచాలము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రవాళము. 2.

ప్రచురము, సం. విశ. 1. అధికము: చూ, హేరాళము; వా. 2. వెల్లడియైనది, చిట్ట: చూ, స్పష్టము.

ప్రచేతసుఁడు, సం. వి. స్. పుం. రూ-ప్రచేతుఁడు-ప్రాచేతసుఁడు. 1: చూ, వరుణుఁడు; 2. వాల్మీకుఁడను ముని: చూ, సన్న్యాసి; విశ. 3. గొప్ప మనస్సు కలవాఁడు.

ప్రచేతుఁడు, సం. వి. విశ.—పై.—

ప్రచోదనము, సం. వి. అ. న; చూ, ప్రేరేచుట.

ప్రచోదని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, వాఁకుడు*; 2. సంగడితెద్దు: చూ, హోరము (పిలి.)

ప్రచోదితము, సం. విశ: చూ, ప్రేరితము

ప్రచ్ఛ(చ్ఛ)ర్దిక, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, వాంతి.

ప్రచ్ఛదపటము, సం.వి. అ. పుం. 1. గవుసెన: చూ, వస్త్రము 2. పఱచెడు బట్ట: చూ, వస్త్రము.

ప్రచ్ఛదము, సం.వి అ. పుం. 1. =పచ్ఛదము; చూ, వస్త్రము; వా. 2. కప్పుడు: చూ, స్థగనము.

ప్రచ్ఛన్నము, సం. వి. అ. న. 1. లోవాకిలి, అంతర్ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2. కప్పఁబడినది; చూ, స్థగితము; 3. మాఱువేషము వేసికొనినది: చూ, అవరుద్ధము.

ప్రచ్ఛాదనము, సం. వి. అ. న. 1, ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము; 2; చూ, ప్రచ్ఛదము. 2.

ప్రచ్ఛాదించు, సం. స. క్రి. కప్పు: చూ, స్థగనముచేయు.

ప్రచ్ఛాదితము, సం. విణ: చూ, ప్రచ్ఛన్నము. 2.

ప్రజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ,=పజ. 1. సంతానము, కులము: చూ, సంతతి. 1; 2. జనము. మంది: చూ, సంతతి. 1.

ప్రజంఘాగ్రము, సం. వి. అ. న. మోఁకాలి మొదలు; చూ, హజ్జ.

ప్రజనము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఆవు ఎనుములోనగువాని తొలిచూలు: చూ, వెద. 3; 2. చూలౌనట్టికాలము: చూ, వెద. 3.

ప్రజవి, సం. విణ, (న్. ఈ. న్): చూ, వేగిరకాఁడు.

ప్రజాత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పురుటాలు: చూ, సూతిక,

ప్రజాపతి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. నలువ: చూ, బ్రహ్మ, 1: అం. 2; చూ, బ్రహ్మలు.

ప్రజావతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ, 1. తోడఁబుట్టిన వానిభార్య; చూ, భార్య; 2. అన్నపెండ్లాము; వదినె: చూ, భార్య. 1-ఆ

ప్రజ్ఞ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పగ్గె 1: చూ, బుద్ధి; 2.=: చూ, పగ్గియ. 2; 3.=: చూ, పగ్గియ. 3.

ప్రజ్ఞాకాయుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

ప్రజ్ఞానము, సం, వి. అ. న. 1: చూ, హృల్లేఖము. 2. 2. గుఱుతు; చూ, లక్షణము. 1.

ప్రజ్ఞాపత్రిక, సం. వి. ఆ స్త్రీ. పుస్తకమందు గుఱుతువేసిన కాగితము: చూ, సంపుటము. 3.

ప్రజ్ఞుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; విణ. 2: చూ, ప్రజ్ఞువు.

ప్రజ్ఞువు, సం. విణ. (ఉ). దొడ్డికాళ్ళవాఁడు: చూ, సంజ్ఞువు.

ప్రజ్వలనము, సం. వి. అ. న: చూ, జ్వలనము.

ప్రజ్వలించు, సం. స. క్రి: చూ, జ్వలించు.

ప్రజ్వలితము, సం. విణ. 1. మండినది, జ్వలితము: చూ, శోధితము; 2. ప్రకాశించినది: చూ శోధితము.

ప్రడీనము, సం. వి. అ. న. మొదటియెగురు: చూ, సండీనము.

ప్రణతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నమ్రత: చూ, వినయము. 1; 2. నతి: చూ, హుణిగలు.

ప్రణతుఁడు, సం. విణ. 1. మిక్కిలి వంగినవాఁడు: చూ, వినమ్రుఁడు; 2. నమస్కరించినవాఁడు: చూ, వినతుఁడు; 3. శిక్షింపఁబడినవాఁడు; చూ, శిక్షితుఁడు. 1.

ప్రణమిల్లు, సం. అ. క్రి. ప్రణామముచేయు: చూ, మ్రొక్కు.

ప్రణయకోపము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పొలయలుక.

ప్రణయము, సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము; 2. ప్రార్థన: చూ, స్తోత్రము; 3: చూ, వినయము. 1; 4: చూ, విశ్వాసము; 5, పరిచయము: చూ, సంస్తవము 1.

ప్రణయించు, సం. స. క్రి. జ్వలింపఁజేయు. కళా 8, ఆ. 26,

ప్రణయిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ప్రియురాలు: చూ, స్త్రీ; విణ. 2. ప్రేమగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

ప్రణవము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ఓమ్; అక్షరము, ఓమ్ ఓంకారము, కలాపము, తార. (మిక్కిలి స్తోత్రము చేయఁబడునది.) (ఓ 3 మ్-ఓమ్-ఓం=ప్రణవము, ఓంకారము, ఉద్గీథము, ఏకాక్షరము, తారకము, శబ్దబ్రహ్మము) ఓంకారము పరబ్రహ్మముయొక్క నామము లన్నిటియందును సర్వోత్కృష్టమైన నామము,

ప్రణహితము, సం. విణ. (రూ-ప్రణిహితము) 1. పొందఁబడినది: చూ, సంసక్తము; 2. ఒప్పుకొనఁబడినది: చూ, స్వీకృతము. 1; 3. ఉంచఁబడినది: చూ, వ్యూఢము. 2.

ప్రణాదము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పోబెట్టు; 2. గట్టిమ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2; 3. చెవుడు: చూ, బాధిర్యము.

ప్రణామము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రణతి. 2.

ప్రణాళము, సం. వి. అ. పుం. రూ-ప్రనాళము: చూ, రూ-ప్రణాళి.

ప్రణాళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కాలువ (లేక) తూము, నీళ్ళు పోవుటకు భూమిలో త్రవ్విన క్రోవి (అని కొందఱు): చూ, వాహనము. 2.

ప్రణాళిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.—పై.—: వా. 2. క్రమము, ఏర్పాటు, పద్ధతి.

ప్రణిధి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. వేగువాఁడు: చూ, సందేశహరుఁడు; 2. ప్రార్థన: చూ, స్తోత్రము.

ప్రణిపత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పాదగ్రహణము.

ప్రణిపాతము, సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ప్రణిహితము, సం. విణ: చూ, రూ-ప్రణహితము.

ప్రణీత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. యజ్ఞపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6

ప్రణీతము, సం. వి. అ. పుం. 1. మంత్రముచేత సంస్కరింపఁబడిన అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విణ. 2. చేయఁబడినది; ఆహితము, ఉద్ధృతము, కృతము: చూ, వ్యాపారము. 1; 3. చొప్పింపఁబడినది; 4. త్రోయఁబడినది, నికృతము, పొల్లు: చూ, విద్ధము. 2; 5. నీళ్ళుపోసి వండఁబడినది.

ప్రణుతము, సం. విణ. మిక్కిలిపొగడఁబడినది: చూ, స్తుతము.

ప్రణుతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మిక్కిలిపొగడిక: చూ, స్తోత్రము.

ప్రణుతించు, సం. స. క్రి: మిక్కిలిపొగడు: చూ, స్తుతించు.

ప్రణేయము, సం. విణ: చూ, వశ్యము.

ప్రణేయుఁడు, సం. విణ: చూ, వశ్యుఁడు.

ప్రతతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. (రూ-పతతి-ప్రతిత-వ్రతతి) 1. లత*: చూ, వృక్షము; 2: చూ, విరివి. 2.

ప్రతనము, సం. విణ: చూ, పురాతనము.

ప్రతప్తము, వా. విణ. కాఁచఁబడినది: చూ, శోణ. 2.

ప్రతలము, సం. వి. అ. న. 1. ఒకపాతాళము: చూ, లోకము. 1; పుం. 2: చూ, పాణి. 1.

ప్రతలాల్పభాండము, సం. వి. అ. న: చూ, పాత్రము. 6-ఇ.

ప్రతాపము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రభావము. 1; 2. వాఁడిమి: చూ, వేఁడిమి. 3; అం. 3: చూ, వేళావళ్య పాంగములు.

ప్రతాపవంతుఁడు, సం. విణ: దండి.

ప్రతాపవరాటి, అం: చూ, వరాట్యుపాంగములు (అంగము 9).

ప్రతాపశేఖరము, అం: చూ, జన్యతాళములు.

ప్రతాపసము, సం. వి. అ. పుం. తెల్లజిల్లేడు*: చూ, వికిరణము.

ప్రతాపించు, సం. అ. క్రి. ప్రతాపము చూపు.

ప్రతారకుఁడు, సం. విణ: చూ, వంచకుఁడు. 1.

ప్రతారణము, సం. వి. అ. న: చూ, వంచన.

ప్రతారించు, సం. స. క్రి: చూ, వంచించు.

ప్రతారితుఁడు, సం. విణ. మోసపుచ్చఁబడినవాఁడు: చూ, వంచకుఁడు.

ప్రతి, సం. అవ్య. 1. తుల్యము: చూ, సమానము. 2; 2. ప్ర కి ప్రప: ఆదర్శము, ప్రతిబింబము. (తె).- నకలు, కాపి, ఫొటో; 3. మారు. జై 8, ఆ. 107: చూ, సమానము. 2: వా. 4. ఒకగ్రంథము "అనేకప్రతులు చదివితిని"; బ 5. గ్రంథములసంఖ్య; వా అవ్య. 6. వ్యతిరేకమును తెలుపును. "యలి అనిన ప్రతి యనును"; 7. (విరామము లేకుండఁగ) ఒక్కొకటివంతున అను దానిని తెలుపును "ప్రతి శబ్దము, ప్రతి విషయము, ప్రతి మనిషి, ప్రతి దినము" మొ; ఉప. 8. ౧. ప్రతికారము = ఇచట 'ప్రతి' అనునది ధాత్వర్థమును బదులుచేయుట అను నర్థముగా మార్చినది; ౨. ప్రతికూలము = ఇచట కూలశబ్దముతో సమసించి వ్యతిరేకమైన అనునర్థము నిచ్చుచున్నది; ౩. ప్రతిఘటనము = ఇచట ధాత్వర్థమును మాఱొడ్డుట అను నర్థమునకు మార్చినది: ౪. ప్రతిజ్ఞ = ఇచట ధాత్వర్థమును '[illegible]' యను నర్థముకల దానినిగా మార్చినది; ౫. ప్రతిదానము = ఇచట తిరిగి అను నర్థ మిచ్చినది): అం. 4: చూ, శ్రుతులు.

ప్రతికర్మము, సం. వి. న్. న. కైసేఁత: చూ, భూషణము. 2.

ప్రతికారము, సం. వి. అ. పుం: ప్రతికృతి, ప్రతివిధానము. (తె —మాఱుచేఁత-మాఱుసేఁత. (చూ, ప్రతి. 8).

ప్రతికూలమగు, మి. అ. క్రి: చూ, ఎదురుచు. 1. ప్రతికూలము. సం. విణ. అనుకూలముకానిది: చూ, సవ్యము. 3. (చూ, ప్రతి. 8.)

ప్రతికృతి, సం. వి ఇ స్త్రీ 1. ప్రతిమ: చూ, హరిణి. 3; 2: మాఱురూపు; 3: చూ, ప్రతికారము.

ప్రతికృష్టుఁడు, సం. విణ. అడిబండ: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

ప్రతిక్రియ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1: ఉపక్రమము, చికిత్స, ప్రక్రమము, ప్రతీకారము; 2: చూ, మందు. 1.

ప్రతిక్షణము, సం. క్రి. విణ. అనుక్షణము: చూ, నెకనెకను.

ప్రతిక్షిప్తుఁడు, సం. విణ. 1: చూ, ప్రతికృష్టుఁడు; 2. అడ్డగింపఁబడినవాఁడు; 3 పంపఁబడినవాఁడు.

ప్రతిఖ్యాతి, సం. వి ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలి చెప్పుట: చూ, సంభావన. 3.

ప్రతిగృహీత, సం. విణ. దానము పుచ్చుకొనువాఁడు: చూ, స్వీకృతుఁడు. (గ్రహీత)

ప్రతిగృహీతుఁడు, సం. విణ. దానము పుచ్చుకొన్నవాఁడు: చూ, స్వీకృతుఁడు.

ప్రతిగ్రహము, సం. వి. అ. పుం. 1. పట్టు, పుచ్చుకొనుట: చూ స్వీకారము. 2; 2. దానద్రవ్యము; 3. సేనకు వెనుకటిబలము. ఎక్కడ రాజు తా నుండి తనసైన్యము గానిఁ కెందకుండునట్లు చేపట్టివచ్చునో ఆసైన్యము వెనుక ఇన్నూఱు విండ్లపట్టునను౦డు ప్రత్యేకమైన మూఁక); 4. తమ్మపడిగము: చూ, పాత్రము 6; 5. గ్రహభేదము; అం. 6: చూ, కర్మములు. 3; 7: చూ, గురుమతమున వ్యూహాంగములు; 8; చూ, శుక్రమతమున వ్యూహాంగములు.

ప్రతిగ్రహించు, సం. స. క్రి. దానము పుచ్చుకొను.

ప్రతిగ్రాహము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రతిగ్రహము. 4.

ప్రతిగ్రాహ్యము, సం. విణ. పుచ్చుకొనఁదగినది, గ్రాహ్యము: చూ, స్వీకృతము. 2.

ప్రతిఘటనము, సం. వి. అ. న ఒడ్డారము. (చూ, ప్రతి. 8): చూ, మాఱొడ్డు. 1.

ప్రతిఘటించు, సం. అ. క్రి. మాఱొడ్డు చూ, వక్కళించు.

ప్రతిఘము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రోషము; 2: చూ, మాఱుదెబ్బ; 3. పగతీర్చుకొనుట; 4. మూర్ఛ: చూ, రోగము. 1.

ప్రతిఘాతనము, సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ హింస. 1.

ప్రతిచ్ఛాయ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ ప్రతికృతి. 1-2-3.

ప్రతిజాగరము, సం. వి. అ, పుం: చూ, హెచ్చరిక. (కాచుట అని కొందఱు)

ప్రతిజ్ఞ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. =పంతము: చూ, స్పర్ధ. 4; 2: చూ, సమ్మతము. 1.

ప్రతిజ్ఞాతము, సం. విణ: చూ, స్వీకృతము 1.

ప్రతిజ్ఞాతవ్యము, సం. విణ. 1. అంగీకరింపఁదగినది: ప్రతిజ్ఞేయము; 2. ప్రతిజ్ఞచేయఁదగినది: ప్రతిజ్ఞేయము.

ప్రతిజ్ఞానము, సం. విణ. అ. న: చూ, ప్రతిజ్ఞ 2.

ప్రతిజ్ఞేయము, సం. విణ: చూ, ప్రతిజ్ఞాతవ్యము.

ప్రతితాళము, అం: చూ, జన్యతాళములు

ప్రతిదానము, సం- వి. అ. న. 1. వస్తువుమాఱుపు: చూ, వినిమయము; 2. దాఁపనిచ్చినదానిని మరల నిచ్చుట, (చూ, ప్రతి. 8)

ప్రతిదారణము. సం. వి. అ. న: చూ, యుద్ధము.

ప్రతిదినము, సం. వి. అ. న. (పాండు. 2, ఆ. 116): అనుదినము, ప్రత్యహము, దినదినము. (తె)—నాఁడునాఁడు-నానాఁడు (చూ, రోజు)

ప్రతిదివుఁడు, సం. వి. వ్. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

ప్రతిధ్వని, సం. వి. ఇ. పుం: చూ. ప్రతిధ్వానము.

ప్రతిధ్వనించు, సం. అ. క్రి. మాఱుమ్రోయు: చూ, శబ్దించు.

ప్రతిధ్వానము, సం. వి. అ. పుం మాఱుమ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.

ప్రతిన, వై. వి. = ప్రతిజ్ఞా: చూ, ప్రతిజ్ఞ. 1.

ప్రతినిధి, సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, ప్రతికృతి. 1; 2: చూ, మాఱు, 1; వా. విశ. 3. ఒకనికి బదులుగా వచ్చినవాఁడు.

ప్రతినివేశము, సం. వి. అ. పుం. అక్కఱ, పట్టు: చూ, స్పర్థ. 4.

ప్రతిపక్షుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శత్రువు. 1; 2: చూ, ప్రతివాది.

ప్రతిపత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, సన్మానము; 2: చూ, హృల్లేఖము. 2; 3: చూ. సామర్థ్యము. 1; 4: చూ. సాహసము. 1; 5. ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1; 6. పద ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1.

ప్రతిపత్తు, సం. వి. ద్. స్త్రీ. 1. = పాద్యమి: చూ, హరి వాసరము; 2: చూ, హృల్లేఖము. 2.

ప్రతిపదార్థము, సం. వి. అ. పుం. 1: ఖండాన్వయము, దండాన్వయము; వా. 2. ప్రతిశబ్దముయొక్క అర్థము.

ప్రతిపన్నము, సం. విశ. 1: చూ, స్వీకృతము. 1; 2: చూ, వ్యక్తము. 2.

ప్రతిపాదకము, సం. విశ. 1. ఇచ్చునది; 2. కలిగించునది: ఆపాదకము, ఆవహము, ఉత్పాదకము. ఉపపాదకము (చూ, సంభూతము); 3. తెలుపునది: చూ, వ్యక్తము. 2; 4. నిరూపించునది.

ప్రతిపాదనము, సం. వి. అ. న. 1. ఇచ్చుట: చూ, స్పర్శము. 3; 2. కలిగించుట: చూ, సంభవము. 1; 3. తెలుపుట (చెప్పుట): చూ, ప్రస్తావము. 2; 4. నిరూపించుట.

ప్రతిపాదించు, సం. స. క్రి. 1. కలిగించు: చూ, సృజించు; 2. తెలియచెప్పు: చూ, స్పష్టీకరించు; 3: నిరూపించు, నిర్ధరించు.

ప్రతిపాలకుఁడు, సం. విశ: చూ, సంరక్షకుఁడు.

ప్రతిపాలనము, సం. వి. అ. న: చూ, సంరక్షణము.

ప్రతిపాలించు, సం. స. క్రి: చూ, సంరక్షించు.

ప్రతిప్రస్థాతుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ఋత్విజుఁడు.

ప్రతిఫలనము, సం. వి. అ. న. చూ, ప్రతిబింబము. 1.

ప్రతిఫలించు, సం. అ. క్రి. మాఱురూపము తోఁచు: ప్రతిబింబించు.

ప్రతిఫలితము, సం. విశ. ప్రతిఫలించినది: చూ, వికారము. 1.

ప్రతిబంధకము, సం. విశ. అడ్డగించునది, ప్రతిరోధకము: చూ, రుద్ధము. 1.

ప్రతిబంధము, సం. వి. అ. పుం. అడ్డగింత: చూ, సంరోధము.

ప్రతిబంధించు, సం. స. క్రి. అడ్డగించు: చూ, సంరోధించు.

ప్రతిబద్ధుఁడు, సం, విశ. 1. అడ్డగింపఁబడినవాఁడు: 2; ప్రతిహతుఁడు; 3. మనసు చెడినవాఁడు; చూ, హతుఁడు. 3.

ప్రతిబింబము, సం. వి అ. న. 1. ప్రతిఫలనము: చూ, వికారము. 1; 2. ప్రతిమ: చూ, ప్రతికృతి. 1; వా. 3, ప్రకృతి ప్రతి: చూ, ప్రతి. 2.

ప్రతిబింబించు, సం అ. క్రి: చూ, ప్రతిఫలించు.

ప్రతిబింబితము, సం, విశ: చూ, ప్రతిఫలితము.

ప్రతిభ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అప్పటకప్పటికి వికసించెడు బుద్ధి చూ, హృల్లేఖము. 1.

ప్రతిభటుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శత్రువు. 1.

ప్రతిభయము, సం. వి. అ. న. 1. భయానకరసము; చూ, రసములు; విశ. 2. భయానకరసముగలది: చూ, రసములు.

ప్రతిభావిశేషశాలిత్వము, అం: చూ, సుగుణములు.

ప్రతిభువు, సం. వి. ఊ. పుం. పూఁటకాఁపు: చూ, లగ్నకుఁడు 1.

ప్రతిభూత్వము, సం. వి. అ. న: చూ, పూఁట. 4.

ప్రతిమ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. .=పతిమ: చూ, ప్రతికృతి, 1; 2. ఏనుఁగువాహిత్థము క్రింది కొమ్ములనడిమిచోటు, ప్రతిమానము: చూ, హస్తి: 3. తడగట్టెడిఒద్దిక: ప్రతిమానము. (తె).—ఒద్దిక.

ప్రతిమర్థము, అం: చూ, జన్యతాళములు.

ప్రతిమానము, సం. వి. అ. న: చూ, ప్రతిమ.

ప్రతిమార్గకము, సం. వి. అ. పుం: ఉద్రంగము. త్రంగ— త్రంగము, ప్రతిమార్గపురము.

ప్రతిమార్గపురము, .—పై—.

ప్రతిమాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అంతాదిగ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3.

ప్రతిముక్తము, సం. విశ. 1. కట్టఁబడినది (వస్త్రము): చూ, వస్త్రము; 2. తొడుగఁబడినది (కవచము): చూ, వారవారణము; 2; 3. కట్టుకోఁక: చూ, వస్త్రము. 1. ౨౮.

ప్రతిముఖసంధి, అం. (ప్రతిముఖము) ఒక నాటకసంధి, యత్నబిందువులచే ప్రతిముఖసంధి: చూ, సంధులు.

ప్రతిమోక్షము, అం: చూ, దానపంచకము.

ప్రతియత్నము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఇచ్ఛ: చూ, వాంఛ; 2. అనుకూల్యము: చూ, స్నేహము. 1; 3: చూ, ప్రతీకారము. 1; 4: చూ, సంస్కారము. 6.

ప్రతియాతన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, ప్రతికృతి. 1; 2 తుల్యయాతన.

ప్రతియోగము, సం. వి. అ, పుం. పగ: చూ, విరోధము. 1.

ప్రతియోగి, సం. విశ; చూ, ప్రతిపక్షుఁడు. 1,

ప్రతిరోధకము, సం. విశ: చూ, ప్రతిబంధకము. 1.

ప్రతిరోధము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఎదిరించుట: చూ, లూటీ. 4; 2. దొంగతనము: చూ, హరణము. 1.

ప్రతిరోధించు, సం. స, క్రి: చూ, ప్రతిబంధించు.

ప్రతిరోధి, సం. వి. న్. పుం. 1. ఎదిరించువాఁడు: చూ, ప్రతిపక్షుఁడు. 1. ప్రతిపక్షుఁడు. 1—2; 3. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

ప్రతివచనము, సం. వి. అ. న: చూ, ప్రతివాక్యము.

ప్రతివసథము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరివసథము.

ప్రతివసించు, సం. అ. క్రి. ఉండు: చూ, వసించు.

ప్రతివస్తూపమ, అం: చూ, అలంకారము. 3. (ఉపమానోపమేయ వాక్య సమత్వము. "ఉదా.—చాపమున శూరుఁడు దగు. తాపమున సూరుఁడు దగు ")

ప్రతివాక్యము, సం. వి. అ. న. మాఱుమాట: చూ, సమాధానము. 4.

ప్రతివాది, సం. విణ. వాదికి ప్రతిపక్షమువాఁడు: చూ, శత్రువు 1.
ప్రతివిధానము, సం. వి. అ. న: చూ, ప్రతికారము.
ప్రతివిరోధి, సం. వి. ఇ. పుం: ప్రతిరోధి. 2
ప్రతివిష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (విషమునకు విరోధి) అతివస*: చూ, విష.
ప్రతివేశము, సం. వి. అ. పుం. ఇరుగుపొరుగు ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.
ప్రతిశాసనము, సం. వి. అ. న. పిలిచి పని పంచుట.
ప్రతిశీర్షకము, సం. వి. అ. వ. కుదువ: చూ, వారకము. (1)
ప్రతిశ్యాయము, సం. వి. అ. పుం.=పడిసెము: చూ, రొంప.
ప్రతిశ్రయము, సం. వి, అ. పుం. 1.=పడిసెము: చూ, రొంప; 2. ఇల్లు: చూ, సదనము 1; 3. ప్రాఁపు: చూ, సన్నిధానము. 2; 4, కొలువుకూటము: చూ, సభ. 2; 5. సత్తరువు: చూ, సదనము. 1.
ప్రతిశ్రవము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రతిజ్ఞ. 2.
ప్రతిశ్రాయము, సం. వి. అ. పుం.=పడిసెము: చూ, రొంప.
ప్రతిశ్రుతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, ప్రతిధ్వానము.
ప్రతిషిద్ధము, సం. విణ. నిషేధింపఁబడ్డది: నిషిద్ధము, బహిష్కృతము.
ప్రతిషేధము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రతిబంధము; అం. 2: చూ, అలంకారము. 3. (ముందుచేసినపని యెగరాశి యన్నట్లు దానికి వ్యతిరిక్తముగఁజెప్పు ప్రౌఢవాక్యము. "ఉ.- ఓయీ కృష్ణ! జలక్రీడలుగాదు వాఁడిగల బాణయుద్ధము సుమీ.)"
ప్రతిషేధించు, సం. స. క్రి: చూ, ప్రతిబంధించు.
ప్రతిష్టంభము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రతిషేధము. 1.
ప్రతిష్టబ్ధము, సం. విణ. అడ్డగింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము. 1.
ప్రతిష్ఠ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గౌరవము: చూ, సన్మానము; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 3. శాశ్వతముగ నిలుపుట; 4, నేల: చూ, భూమి. 1; 5: చూ, ఛందస్సులు; 6. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1,
ప్రతిష్ఠము, అం: చూ, దండవ్యూహములు.
ప్రతిష్ఠించు, సం. స. క్రి. శాశ్వతముగ నిలుపు.
ప్రతిష్ఠితము, సం. విణ. శాశ్వతముగ నిలుపఁబడినది: చూ, శాశ్వతము.
ప్రతిసరము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. ఏనుఁగు కుంభముల క్రిందిచోటు: చూ, హస్తి; 2. చేతఁగట్టుకొనుతోరము, కంకణము: చూ, వ్రతసూత్రము; 3: చూ, భూషణము. 2; పుం. 4. కడియము; చూ, భూషణము. 2; 5. పూదండ: చూ, భూషణము. 2: 6. ఒకానొకమంత్రము: చూ, మంత్రము. 1; 7. సేనవెనుకటి దిక్కు: చూ, సేన, 1; 8. వ్రణశుద్ధి: చూ, పూరము. 3; విణ. 9: చూ, నియోక్తవ్యము,
ప్రతిసర్గము, అం: చూ, పురాణము. 6.
ప్రతిసీర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కటము. కాండపటము, యవనిక. (తె)—చాఁప, దమాను, తెరచాఁప (చూ, వస్త్రము.)
ప్రతిస్పర్ధ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పోటి: చూ, స్పర్ధ 1.

ప్రతిస్పర్ధించు, సం. అ. క్రి. పోటిచేయు. కాశీ. 2, ఆ. 98: చూ, స్పర్ధించు.
ప్రతిహతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, ప్రతిబంధము.
ప్రతిహతుఁడు, సం. విణ: చూ, ప్రతిబద్ధుఁడు.
ప్రతిహర్తృఁడు, అం; చూ, ఋత్విజుఁడు.
ప్రతిహారకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. (రూ-ప్రతిహారికుఁడు-ప్రాతిహారకుఁడు.) గారడివిద్యయందు నేర్పరియైనవాఁడు: చూ, వ్యాళగ్రాహి.
ప్రతీహారతరము, అం; చూ, శస్త్రములు.
ప్రతిహారి, సం. వి. న్. పుం.=పడిహారి: చూ, ప్రతిహారుఁడు. 1-2.
ప్రతిహారుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = పడిహారి. 1. కటికి: చూ, వేత్రహస్తుఁడు; 2: ఉపస్థితుఁడు, కక్షావేక్షకుఁడు. క్షత్త, గర్వాటుఁడు, దండి, దౌవారికుఁడు, ద్వారపాలకుఁడు, ద్వార్స్థితుఁడు, ద్వార్స్థుఁడు, ప్రతిహారి-ప్రతీహారుఁడు. (తె). —గొల్ల, పడిహారి-పడిహారుడు, పడిహారి-పడిహారుఁడు; తద్వి.—ద్వారపాలకురాలునకు.—ప్రతీహారి.
ప్రతిహాసము, సం. వి, అ, పుం. గన్నేరు *: చూ, హయమారకము.
ప్రతీకము, సం. వి. అ. పుం, 1. అవయవము: చూ, విషయము. 3; విణ. 2: చూ, ప్రతికూలము; 3. అనుకూలము: చూ, స్నేహము. 1.
ప్రతీకారము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వైరశుద్ధి; 2. చికిత్స: చూ, ప్రతిక్రియ. 1.
ప్రతీకాశము, సం. విణ. (ఉత్తరపదము) తుల్యము: చూ సమానము. 2.
ప్రతీక్షణము, సం. వి. అ. న. (ప్రత్యాశతో) ఎదురుచూచుట: చూ, వీక్షణము.
ప్రతీక్షతే, జాతునకాలమూర్తిః. న్యా. కష్టములు కాలమునకు వేచియుండవు.
ప్రతీక్షించు, సం. అ. క్రి. (ప్రత్యాశతో) ఎదురుచూచు: చూ, వీక్షించు.
ప్రతీక్ష్యుఁడు, సం. విణ: చూ, పూజ్యుఁడు. 3.
ప్రతీచి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పడమర: చూ, హరిత్తు. 1.
ప్రతీతము, సం. విణ. 1. ప్రసిద్ధికెక్కినది: చూ, సంభావన. 3; 2. ఎఱుఁగఁబడినది, కలితము, ఉచితము చూ, వ్యక్తము. 2; 3. ఆదరింపఁబడినది: అదృతము, దృతము; 4. సంతోషమునొందినది: చూ, ముదితము. 2.
ప్రతీతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ప్రసిద్ధి; చూ, సంభావన, 3; 2. ఎఱుక: చూ, సంస్తవము; 3. ఆదరము: చూ, సన్మానము; 4. సంతోషము: చూ, హ్లాదనము.
ప్రతీతుఁడు, సం. విణ: చూ, విశ్రుతుఁడు.
ప్రతీపదర్శిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
ప్రతీపము, అం. 1: చూ, అలంకారము. 3. (ఉపమానమున కుపమేయత్వము కల్పించుట. "ఉదా.—నీకన్నులకు సమముతమ్మి."; విణ. 2: చూ, ప్రతికూలము.

ప్రతీపుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. పగతుఁడు: చూ, శత్రువు. 1; 2. చంద్రవంశజుఁడైన ఒకానొకరాజు: చూ, రాజు. 1.

ప్రతీరము, సం. వి. అ. న. (నద్యాది) తీరము: చూ, రోధస్సు.

ప్రతీవాపము, సం. వి. అ. పుం. 1. జనోపద్రవము: చూ. విపత్తు; 2. నిక్షేపించుట; 3. రాలిన లోహపుపొడినికాఁచి చాఁగఁగొట్టుట.

ప్రతీహారము, సం. వి. అ. పుం. 1. ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2. పూర్వము నేను వీనికి మేలుచేసితినిగాన నిప్పుడు వీఁడు నాకు మేలుచేయునని యెంచి చేయునట్టి సంధి: చూ. సంధి 1.

ప్రతీహారి, సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1. ద్వారపాలకురాలు: చూ, ప్రతిహారుఁడు, 2; న్. పుం. 2. ద్వారపాలకుఁడు: చూ, ప్రతిహారుఁడు. 2.

ప్రతీహారుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రతిహారుఁడు.

ప్రత్యున్నము, సం. విణ, మిక్కిలివ్యథపెట్టఁబడినది: చూ, పేఁధితము. 2.

ప్రతోదము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సిళ్లు.

ప్రతోదరము, అం: చూ, దండవ్యూహములు.

ప్రతోళి, సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. పెద్దవీధి: చూ, మార్గము, 1,

ప్రత్తి, వై వి. = బదరీ. (దేశ్యమని. శ. ర) విత్తులతో నుండు దూది. (దీని భేదములు.-ఎఱ్ఱప్రత్తి, జడప్రత్తి, పుల్లప్రత్తి, పైఁడిప్రత్తి మొ): చూ, సముద్రాంత. 3; 2. ప్రత్తి అనెడు వస్తువును ఇంటిపేరుగా గలవారు.

ప్రత్తిపాడు, వా. వి. ప్రత్తిపాడు అను గ్రామనామము ఇంటి పేరుగా గలవారు "ప్రత్తిపాటివారు" (ఇట్లు రావిపాటివారు, తిమిడిపాటివారు ఇత్యాది).

ప్రత్నము, సం. విణ. రూ-ప్రతనము: చూ, ప్రాఁత. 4.

ప్రత్యంగము, అం: చూ, జన్యతాళములు.

ప్రత్యంతపర్వతము, సం. వి. అ. పుం. పెద్దకొండ చేరువ నుండు చిన్నకొండ: చూ. హిమాలయము (పర్వతము)

ప్రత్యక్శ్రేణి, సం వి. ఈ. స్త్రీ 1. ఎలుకచెవి*: చూ, స్ఫోటశోఫ; 2. దంతి*: చూ, విశల్య. 4.

ప్రత్యక్పర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉత్తరేను*: చూ, శైఖరికము.

ప్రత్యక్పుష్పి, .—పై—

ప్రత్యక్షమగు, మి. స. క్రి: చూ, సాక్షాత్కరించు.

ప్రత్యక్షము, సం. వి. అ. పుం.=పత్తెచ్చము. 1: చూ, స్పష్టము; అం. 2; చూ, ప్రత్యక్షాది ప్రమాణములు; 3: చూ, రసవదలంకారములు.

ప్రత్యక్షవాది, సం. వి. న్. పుం. జైనుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు.

ప్రత్యక్షాదిప్రమాణములు, అం. ప్రత్యక్షము, అనుమానము, ఉపమానము, శబ్దము, అర్థాపత్తి, అనుపలబ్ధి, సంభవము, ఐతిహ్యము. (ఇందు మొదటనుండి నాలుగు తార్కికుల మతమునందు, ఆఱు వేదాంతుల మతమునందు, ఎనిమిది పౌరాణికుల మతమునందునని క్రమముగానెఱుంగునది).

ప్రత్యగ్రము, సం. విణ. 1. నూతనము: చూ, హాస; 2: చూ, పరిశుద్ధము.

ప్రత్యనీకము, అం: చూ, అలంకారము. 3. (బలవంతుఁడగు శత్రువు నేమిసేయఁజాలక యతనిపక్షమువారిని బాధించుట. "ఉదా.—తన్నుంగెల్చిన చూడ్కులఁదాకియున్న చెవులపై నెక్కె నుత్పలములు.")

ప్రత్యనీకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శత్రువు. 1.

ప్రత్యయము, సం. వి. అ. పుం. 1. సుప్తిజాది; 2: చూ, విశ్వాసము; 3: చూ, ప్రసిద్ధి, 1; 4. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 5. నడవడి: చూ, వర్తనము. 1; 6: చూ, పథము; 7. అవకాశము: చూ, సందు. 6; 8: చూ, వశము 1; 9: చూ, హేతువు. 1.

ప్రత్యయితుఁడు, సం. విణ. విశ్వాసము ఇతనియందుఁబుట్టును) ఆప్తుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు.

ప్రత్యర్థి, సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, శత్రువు. 1; 2: చూ, ప్రతివాది.

ప్రత్యవసాయము, సం. వి. అ. న. కుడుపు: చూ, సాపాటు.

ప్రత్యవసితము, సం. విణ. కుడువఁబడినది: చూ, భుక్తము 1.

ప్రత్యవాయము, సం వి, అ. పుం. పాపము: చూ, వృజినము. 1; 2. దురదృష్టము: (చూ, అదృష్టము. 1.)

ప్రత్యహము, సం. అవ్య: చూ. వాసరము.

ప్రత్యాకారము, సం. వి. అ. పుం. ఖడ్గాదులయొఱ: చూ, వప్రము.

ప్రత్యాఖ్యాతము, సం. విణ. కూడదని నిరాకరింపఁబడినది: చూ, ప్రత్యాదిష్టము.

ప్రత్యాదిష్టము, సం. విణ. నిరాకరింపఁబడినది: నిరస్తము, నిరాకృతము, పరాస్తము, ప్రతిషిద్ధము, ప్రత్యాఖ్యాతము, ప్రత్యాదేశము.

ప్రత్యాదేశము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రత్యాఖ్యాతము.

ప్రత్యాబ్దికము, సం. వి. అ. న. ప్రతిసంవత్సరము చేసెడు శ్రాద్ధము: చూ, శ్రాద్ధము. 1.

ప్రత్యాలీఢము, సం. వి. అ. న. 1. విలుకాఁడు ఎడమకాలు ముందటికిచాఁచి నిలుచుట: చూ, స్థానము. 4; అం. 2: చూ, గతివిశేషములు; 3: చూ, పుంస్థానకములు.

ప్రత్యాశ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ ఆడియాస: చూ. వాంఛ.

ప్రత్యాసత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చేరిక, సంగతి: చూ, సంయోగము.

ప్రత్యాసన్నము, సం. విణ. చేరికయైనది. పొత్తు: చూ, సంగతము. 5.

ప్రత్యాసారము, సం. వి. అ. పుం. వ్యూహము వెనుకనుండు మఱియొక వ్యూహము: చూ, వ్యూహభేదములు.

ప్రత్యాహారము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఉపాదానము, విషయములవలన నింద్రియముల మరలించుట: చూ, మాయ. 1; 2. (వ్యాకరణమున) వర్ణసంగ్రహము; అం. 3: చూ, అంగము. 9; చూ, యోగాంగములు.

ప్రత్యుత్క్రమము, సం. వి. అ. పుం. ప్రయోగము, యుద్ధము కొఱకైన భటుల యుద్యమము. (అని కొందఱు): చూ, సన్నాహము. 2. ప్రత్యుత్తరము. సం. వి. అ. న. మాఱుత్తరము: చూ, సమాధానము. 4.

ప్రత్యుత్థానము, అం. న: అభ్యాగమము, అభ్యుత్థానము, ప్రత్యుద్గమము.

ప్రత్యున్నమతిస్త్రైణమ్. న్యా. స్త్రీలు సమయస్ఫూర్తిగలవారు.

ప్రత్యుద్గతుఁడు, సం. విణ. ఎదురుకొని లేచినవాఁడు: చూ, శత్రువు. 1.

ప్రత్యుద్గమము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రత్యుత్థానము.

ప్రత్యుద్గమించు, సం. అ. క్రి. ఎదుర్కొని పోవు. కాశీ. 2, అ. 159: చూ, వక్కాణించు.

ప్రత్యుషము, సం. వి. స్. న. రూ-ప్రత్యూషము: చూ, వేగు జాము.

ప్రత్యూషము, సం. వి. అ. పుం, న.—పై—

ప్రత్యూషుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, వసువులు.

ప్రత్యూహము, సం. వి. అ. పుం. చెఱుపు: చూ, విఘ్నము.

ప్రత్యేకబుద్ధుఁడు, సం. వి. అ. పుం. బుద్ధశిష్యుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

ప్రత్యేకము, సం. వి. అ. న: చూ, వేఱువేఱు.

ప్రత్యేకించు, సం. అ. క్రి: చూ, వేఱువేఱగు.

ప్రథ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ ప్రఖ్యాతి: చూ, సంభావన. 3.

ప్రథమచష్టామము, అం: చూ, క్రతుచతుష్టయము.

ప్రథమము, సం. విణ. 1. మొదటిది: చూ మొదలు. 4; 2. ముఖ్యము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; అం. 3: చూ, అసంహత వ్యూహములు.

ప్రథానభైరవము, అం: చూ, తంత్రములు.

ప్రథానవ్యూహములు, అం: చూ, వ్యూహములు.

ప్రథితి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, ప్రథ.

ప్రథితుఁడు, సం. విణ: చూ, ప్రతీతుఁడు.

ప్రథిమ, సం. వి. న్. పుం: చూ, విరివి. 2.

ప్రథిమము, సం. వి. అ. పుం.—పై—

ప్రదక్షిణము, సం. వి. అ. న. 1. ప్రదక్షిణించుట: చూ, సంవృతము; అం. 2: చూ, ఉపచారములు. 2.

ప్రదక్షిణించు, సం. స. క్రి: దేవతాదుల నుద్దేశించి కుడికి తిరిగి వచ్చు: చూ, వలగొను.

ప్రదరము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బాణము 1; 2: చూ, విదారణము. 1; 3: చూ, విఱుపు. 1; 4. ఆఁడుదానికి కలుగు రక్తస్రావరోగము: చూ, రోగము. 1.

ప్రదర్శనము, సం. వి. అ. న. విశదపఱచి చూపుట: చూ, వీక్షణము.

ప్రదర్శితము, సం. విణ. 1. విశదపఱచి చూపఁబడినది: చూ, స్పష్టము; 2. చూడఁబడినది: చూ. వీక్షితము.

ప్రదానము, సం. వి. అ. న. గొప్పయీవి. "అన్నప్రదానము": చూ, స్పర్శము. 3.

ప్రదీపనము, సం. వి. అ. పుం. అంజనాద్రియందుఁ బుట్టిన రక్తవర్ణముగల విషభేదము.

ప్రదీపము, సం. వి. అ. పుం. దీపము, దివ్వె: చూ, రూ-దీపము. 1.

ప్రదీపే ప్రదీపం ప్రజ్వాల్యత మోనాశాయయతమానః న్యా, దివిటీకి దివిటీ వెలిఁగించి చీఁకటిని పోఁగొట్టుటకు ప్రయత్నించినటుల చిన్న ప్రయత్నముతో సాధ్యమగు దానికి పెద్ద ప్రయత్నము చేయుట.

ప్రదేశనము, సం. వి. అ. న. కానుక: చూ, నూడిద.

ప్రదేశని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-ప్రదేశిని.

ప్రదేశము, సం. వి. అ. పుం. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2: చూ, దేశము; 3. రూ-ప్రాదేశము. లొడితిలి: చూ, హస్తము; 4 రూ-ప్రాదేశము. జెత్తిలి: చూ, హస్తము.

ప్రదేశిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జుట్టనవ్రేలు: చూ, వేలు. 2.

ప్రదోషము, సం. వి. అ. పుం. 1. మునిమాపు: చూ, సందెజాము; 2. మిక్కిలి దోషము: చూ, వృజినము. 1.

ప్రద్యుమ్నాయనమః, అం. (ప్రద్యుమ్నః=ప్రకర్షేణద్యోతయతి, స్వయంజ్యోతి రూపత్వాత్): చూ, ఓమ్.

ప్రద్యుమ్నుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.

ప్రద్యోతనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

ప్రద్రవము, సం. వి. అ. పుం. రూ-ప్రద్రావము: చూ, సంద్రావము.

ప్రద్రావము, సం. వి. అ. పుం.—పై—

ప్రధనము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, యుద్ధము; 2. చీల్చుట: చూ. విదారణము. 1.

ప్రథమకబళేమక్షికాపాతః. న్యా. "మొదటి ముద్దలోనే యీఁగ పడి చచ్చినది." "ఆదిలోనే హంసపాదు" అని ఆంధ్ర జాతీయములు.

ప్రథమాలీఢ మధవః పిబంతి కటు భేషజమ్. న్యా. మొదటఁ దేనెను నాకినవారు చేఁదుమందును ద్రాగుదురు.

ప్రధాన మల్లనిర్హణ న్యాయము. న్యా. ప్రతిమల్లురు పెక్కండ్రున్నపుడు ప్రధానమల్లుని గెలిచినచో నెల్లరను గెలిచినట్లేయగును.

ప్రధానము, సం. వి. అ. న. 1. పరమాత్మ: చూ, హంసుఁడు; 2: చూ, ప్రకృతి. 1; 3. బుద్ధి: చూ, హల్లేఖము. 2; ఏ. 4. ముఖ్యము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 5.=బయానా. ముందిచ్చు సొమ్ము: చూ, సత్యంకారము; వా. 6. వివాహోత్సూర్వము వధువున కలంకారాదుల నిచ్చి నిశ్చయించుకొనుట.

ప్రధాని, సం. వి. ఇ. పుం. కార్యసహాయుఁడు, మంత్రి. చూ, సచివుఁడు. 1.

ప్రధానుఁడు, సం వి. అ. న 1.—పై.—; 2. మధ్యమాధికారి; ఏ. 3. ముఖ్యుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

ప్రధారణము, సం. వి. అ. న. ఫలమపేక్షించి యిచ్చుట.

ప్రధావనము, సం. వి. అ. న: ధావనము, ద్రమ్ము. (తె).-దవుడు, పరుగు-పరువు—పర్వు, పాఱుడు, పేరము—పేరెము; తద్వి.—అల్పధావనమునకు.— గునుక-గునకు-గునుకుడు-గునుగుడు, గునుగుపరుగు; చచ్చునంతటి పరుగునకు.—(తె).—చాపరువు; (చూ, సంచారము.)

ప్రధావించు, సం. అ. క్రి. పరుగెత్తు: చూ, వెళ్ళు. 1.

ప్రధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, నేమి.

ప్రధితము. అం: చూ, ప్రచారములు.

ప్రధ్వంసము, సం. వి. అ. పుం. చేటు: చూ, సంస్థ. 3.

ప్రనాళము, సం. వి. అ. న. నీళ్ళతూము: చూ, వాహసము. 2

ప్రన్న, దే. విణ. మనోజ్ఞము; చూ, హృద్యము.

ప్రన్నదనము, వా. వి. చూ. సౌందర్యము.

ప్రన్నన, దే వి మనోజ్ఞత. (ఇది విశేషణమగుచో,—పాండు 5, అ. 128; పాండు, 2, అ. 108.): చూ, ప్రన్న.

ప్రసన్ననివాఁడు. వా. వి: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.

ప్రప, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పానీయశాలిక.

ప్రపంచము, సం. వి. అ. పుం. 1. భూలోకము: చూ, లోకము. 1; 2: చూ, సంసారము. 1; 3. శబ్దవిస్తరము: చూ, శబ్దము. 1; 4: చూ, విరివి. 2; 5. రచన: చూ, విన్యాసము. 2; 6: చూ, వ్యత్యయము; 7. మోసపుచ్చుట: చూ, వంచన.

ప్రపంచించు, సం. స. క్రి: చూ, విస్తరించు.

ప్రపత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. భక్తిపరులుచేయు శరణాగతి; వా. 2. గౌరవాదులు.

ప్రపదము, సం. వి. అ. పుం. 1. ముంగాలు: చూ, హజ్జ; 2. మీఁగాలు: చూ, హజ్జ.

ప్రపదములు, అం. (మీఁగాళ్ళు 1: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునికి-కూర్మోన్నతములై రక్తవర్ణములైన రాజగు; 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు। (స్త్రీకి.— తాఁబేటి వీఁపువలె నుండి మెత్తగనున్న భాగ్యవతియగు.)

ప్రపన్నుఁడు, సం. విణ. ప్రపత్తిచేసినవాఁడు.

ప్రపాఠకము, వా. వి. కొన్ని యనువాకములుగల వేదభాగము: చూ, వేదము

ప్రపాతము, సం. వి. అ. పుం. 1. కొండచఱియ: చూ, పర్వతము. ౧౧; 2. కునికిపాటు: చూ, ప్రమీల.

ప్రపితామహి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ప్రపితామహునిభార్య: చూ, సవిత. 2.

ప్రపితామహుఁడు, సం. వి అ. పుం. 1. ముత్తాత: చూ. సవిత. 2: 2. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1.

ప్రపున్నటము, సం. వి. అ పుం: చూ, రూ-ప్రపున్నాటము *

ప్రపున్నాటము, సం వి. అ. పుం: రూ. ప్రపున్నటము, అంబుపము ఉరణాక్షము, ఉరణాఖ్యము, ఊరణాక్షము, ఏడగజము, ఏడక్షము, చక్రమర్దకము, చక్రమర్దనము, దద్రుఘ్నము, పద్మాటము. (తె).—తంటియము - తంటెము, తగిరస-తగిరిస. (చూ, వృక్షము)

ప్రపుల్లము, వా. సం విణ: చూ, రూ-ప్రఫుల్లము.

ప్రపౌండరీకము, సం వి అ. న. రూ-పుండర్యము - పౌండర్యము) పుండరీకమను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము

ప్రపౌత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ ఇనుమనుమరాలు: చూ, సూన. 1.

ప్రపౌత్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ముమ్మనుమఁడు: చూ, సూనుఁడు.

ప్రప్పు దే. వి తునుక. ఆం, భా. ప్ర. 79: చూ, శకలము. 4.

ప్రప్రపితామహుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ప్రపితామహుని తండ్రి; చూ, సవిత. 2.

ప్రఫుల్లము, సం. విణ. రూ-ప్రపుల్లము. వికసించినది; చూ, సంపుల్లము.

ప్రబంధకల్పన, సం. వి. ఆ, స్త్రీ: చూ, కథ. 1.

ప్రబంధప్రాగల్భ్యము అం: చూ; సుగుణములు.

ప్రబంధము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, కావ్యము; 2. కబ్బము: చూ, సంపుటము. 3; అం. 3: చూ, సంతానములు. వా. వి 4, ప్రబంధమను గ్రంథము పేరు ఇంటిపేరుగాగలవారు (ఇట్లు రామాయణము భారతమువారు భాగవతమువారు ఇత్యాది).

ప్రబర్హము, సం. విణ. ముఖ్యము, మొదటిది: చూ, శ్రైష్ఠ్యము

ప్రబర్హుఁడు, సం. విణ; చూ. శ్రేష్ఠుఁడు. 2.

ప్రబలము, సం. వి. అ. పుం. 1. చిగురు; చూ, విద్రుమము; విణ. 2. మిక్కిలి బలముకలది: చూ, యోగ్యము. 5.

ప్రబలు, వై. అ. క్రి.=ప్రబల; 1: చూ, సందడించు. కై. 2, ఆ. 99; 2: చూ, వర్ధిల్లు. హరి. పూ. 6, ఆ. 79.

ప్రబుద్ధము, సం. విణ: చూ, సంపుల్లము.

ప్రబుద్ధుఁడు, సం. విణ. 1: మేలుకొన్నవాఁడు: వా. 2: చూ, ప్రాజ్ఞ.

ప్రబోధనము, సం. వి. అ. న: అనుబోధము. (తె).—అత్తరు-అత్తరువు, తావినూనె; తద్వి.-చందిసీఅత్తరునకు: చూ, స్నేహము. 2.

ప్రబోధము, సం. వి. అ. పుం. 1. మిక్కిలితెలివి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 2: చూ, మేలుకోలు.

ప్రబోధాంజనము. అం: చూ, అంజనములు.

ప్రబోధించు, సం. స. క్రి. 1. మిక్కిలితెలుపు: చూ, బోధించు; 2: చూ, మేలుకొలుపు.

ప్రబ్బ, దే. వి. రూ-ప్రెబ్బ-ప్రబ్బలి-ప్రెబ్బలి*: చూ, సహస్రవేధి. 2.

ప్రిబ్బము, వై. వి=పర్వ. రూ-పబ్బము: చూ, సంబరము. 3

ప్రబ్బలి, దే. వి: చూ, రూ-ప్రిబ్బ. *. రసి. 6, ఆ. 84.

ప్రిబ్బికోలు, దే. వి. ప్రిబ్బికొనుట. భార. సభా. 2, ఆ. 49

ప్రిబ్బు, దే. వి. 1. నింద కాశీ, 5, ఆ. 163: చూ, నెగ్గఁపు; స. క్రి. 2, నిందించు. భార. సభా. 2, ఆ. 49: చూ, నెగ్గించు; 3. కలయు. ఉ, రా. 5, ఆ. 208: చూ, సక్తమగు; అ. క్రి. 4: చూ, వ్యాపించు. భో. 4, ఆ. 105; 5: చూ, వర్ధిల్లు; 6: చూ, సందడించు. భాగ. 10, స్కం. పూ 352; 7: చూ, వర్తించు. భాగ. 10, స్కం. 123.

ప్రిభ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వెలుఁగు: చూ, వెలుతురు. 1; 2. కుబేరుని పట్టణము: చూ, సీమ. (1) (దేశము.); 3. సూర్యునిభార్య: చూ, భార్య; 4. దుర్గ: చూ, పార్వతి. 1; వా. 5. వీరభద్రోత్సవమునకు వస్త్రాదులతో పొడవుగఁ గట్టైది ప్రిభ అను భూష "ప్రిభలసంబరము".

ప్రిభంజనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. గాలి: చూ. వాయువు; విణ. 2. చక్కఁగా విఱుచువాఁడు.

ప్రభవ, అం: చూ, సంవత్సరములు.

ప్రిభవము, సం. వి. అ. పుం. 1. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 2. పుట్టుటకు కారణము: చూ, హేతువు. 1; 3. తెలివికి మొదటిచోటు: చూ, స్థానము. 1; 4. ప్రభావము: చూ, శక్తి. 1.

ప్రిభవించు, సం. అ. క్రి. పుట్టు: చూ, సంభవించు.

ప్రిభాకరబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, కపూరియె బ్రాహ్మణులు.

ప్రిభాకరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2: చూ, వహ్ని. 1.

ప్రిభాకలిత, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-జ-భ-ర-స" వగణములు. 13 యతి. 20 వ ఛందస్సు).

ప్రిభాతము, సం. వి. అ. న. 1 =వఱువాత: చూ, వేగుజాము: అం. 2: చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-జ-ర-గురువులు, 8 యతి. 13 వ ఛందస్సు.")

ప్రిభానుఁడు, అం: చూ, వసువులు. (ప్రిభావనుఁడు-ప్రిభావనుఁడు అని కొందఱు)

ప్రభావము, సం. వి. అ. పుం. 1: అధిష్ఠానము, ఆయతి, తేజము-తేజస్సు, దండి, ధామము, ప్రతాపము. (తె).—ఒఱపు, తేజు. (చూ, శక్తి. 1); 2: చూ, శక్తి. 1.

ప్రభావసిద్ధము, వా. సం. విణ. అలవాటైనది: చూ, సిద్ధము.3.

ప్రభావసిద్ధి, అం: చూ, సిద్ధిత్రయము (త్రియము.)

ప్రభిన్నము, సం. వి. అ. పుం. 1. మదముపట్టిన యేనుఁగు: చూ, హస్తి; విణ. 2. మిక్కిలి భేదపడినది: చూ, వ్యస్తము. 1.

ప్రభుత్వము, సం వి. అ. పుం: చూ, స్వారాజ్యము.

ప్రభువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1: విణ. 2.= పఱువు: చూ, స్వామి. 1; 3: చూ, సమర్థుఁడు. అధిష్ఠాతా, అధీశ్.

ప్రభుశక్తి, అం. 1: చూ, శక్తిత్రయము (త్రియము): 2: చూ, వింశతివిగ్రహములు.

ప్రభువృత్తము, అం: చూ, వృత్తము. 1 ("న-న న-జ-జ-జ-జ-జ వగణము. 9-15 యతులు. 24 వ ఛందస్సు.)

ప్రభు[illegible]తము, అం: చూ, కావ్యము. 5. ప్రభూణాంహి విభూ[illegible]ంధా ధావత్యవిషయేమతిః న్యా. సిరిచే గ్రుడ్డిబాఱిన ప్రభువులమనస్సు అకార్యములపైకిఁ బర్విడును.

ప్రభూతము, సం. విణ. 1. అధికము: చూ, హేరాళము; 2. ఉన్నతము: చూ, సోగ. 3; 3: చూ, సంభూతము.

ప్రభృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మొదలు. 6.

ప్రభ్రష్టకము సం. వి. అ న. సిగనుఁవ్రేలెడు దండ: చూ, భూషణము. 2.

ప్రభ్వి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒడయురాలు: చూ, స్వామిని.

ప్రమ, సం. వి ఆ స్త్రీ. యథార్థజ్ఞానము, రూ-ప్రమితి: చూ, హృల్లేఖము. 2.

ప్రమత్తుఁడు, సం. విణ. 1. ప్రమాదపడినవాఁడు; 2. మిక్కిలి మత్తుకొన్నవాఁడు: చూ, మత్తుఁడు.

ప్రమథనము, సం. వి. అ. న: చూ, ప్రమాపణము.

ప్రమథాధిపతి, సం. వి ఇ. పుం: చూ, శివుఁడు.

ప్రమథాస్త్రము, అం: చూ, అస్త్రములు.

ప్రమథితము, సం. వి. అ. న. నీళ్ళుపోయక చిలికినమజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

ప్రమథుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, పారిషదుఁడు.

ప్రమద, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. యౌవనాది మదముగలఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

ప్రమదము, సం. వి. అ. పుం 1. రూ-ప్రమోదము. పాండు. 2, ఆ. 104: చూ, సంతోషము; విణ. 2. మిక్కిలి మదము గలది: తద్వి—మదముగలది.—మల్లరము, మిటారి.

ప్రమదవనము, సం. వి. అ. న. రూ-ప్రమదావనము. అంతఃపురస్త్రీలు విహరించు ఉద్యానవనము: చూ, వనము. 2.

ప్రమదావనము, సం. వి. అ. న.—పై—

ప్రమనుఁడు, సం విణ. (న్): చూ, హృష్టుఁడు. ప్రమాణ మంతఃకరణ ప్రవృత్తయః. న్యా. పెద్దలకు సందేహముగల్గి నపుడు వారియంతఃకరణమే ప్రమాణము.

ప్రమాణము, సం. వి. అ. న. 1. ప్రత్యక్షాది జ్ఞానకారణము; 2. అంగుళీమానాదిమానము; 3. అంగుళీమానము; 4: చూ, సత్యము. 1; 5. మేర: చూ, హద్దు; 6. శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; ఏ. 7. ఎఱుఁగునది; వా. 8: చూ, శపథము; 9. న్యాయస్థానమున రామాయణమును తలపైనిడుకొని యథార్థమును చెప్పుట; తద్వి.—గఁ: అగ్నిసాక్షి అగ్ని సాక్షికము.

ప్రమాణములు, అం: చూ, ప్రత్యక్షాది ప్రమాణములు.

ప్రమాణి, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("జ-ర-వగణములు. 8 వ ఛందస్సు".)

ప్రమాణీకరించు, సం. స. క్రి. సత్యముగానెంచు.

ప్రమాత, సం. విణ. ఎఱిఁగెడివాఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు.

ప్రమాతామహి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మాతామహుని తండ్రి భార్య: చూ, సవిత. 2.

ప్రమాతామహుఁడు, సం. వి. అ. పుం. మాతామహుని తండ్రి: చూ, సవిత. 2.

ప్రమాదపడు, మి. అ. క్రి: చూ, మోసపోవు.

ప్రమాదము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఏమఱుపాటు: చూ, స్ఖాలిత్యము: వా. 2. కష్టము.

ప్రమాది, సం. విణ. 1. ప్రమాణముకలవాఁడు; అం. 2: చూ, సంవత్సరములు.

ప్రమాదించు, సం. అ. క్రి: (తె).—ఏమఱిల్లు, ఏమఱు, పరాకుపడు, పొరపడు, పొలమారు.

ప్రమాదీచ, అం: చూ, సంవత్సరములు. ప్రమాదోధీమతామపి, న్యా. ఒకప్పుడు విద్వాంసులకును పొరపాటువచ్చును.

ప్రమాపణము, సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ, హింస. 1.

ప్రమితాక్షరము, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("స-జ-స-స గణములు. 9 యతి. 12 వ ఛందస్సు.")

ప్రమితి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-ప్రమ.

ప్రమిద, దే. వి. రూ-ప్రమిదె. మల్లకము; చూ, పాత్రము. 6.

ప్రమిదె, —పై—

ప్రమీతము, సం. విణ. 1: చూ, ప్రోక్షితము. 2; 2. చచ్చినది: చూ, సంస్థితము. 1.

ప్రమీతుఁడు, సం. విణ. చచ్చినవాఁడు: చూ, సంస్థితుఁడు

ప్రమీల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కునికిపాటు: చూ, స్వప్నము. 2.

ప్రమీలనము, సం. వి. అ. న: చూ, సావు.

ప్రముఖము, సం. వి. అ. న. 1. జరుగుచున్నకాలము; పుం. 2 పున్నాగము*: చూ, పొన్న: విణ. 3. ముఖ్యము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

ప్రముఖుఁడు, సం. విణ: చూ, ప్రధానుఁడు. 3.

ప్రముదితవదన, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("న-న-ర-రగణములు. 8 యతి. 12 వ ఛందస్సు.")

ప్రముదితుఁడు, సం విణ: చూ, హృష్టుఁడు.

ప్రమృతము, సం. వి. అ. న. 1. కృషి: చూ, వ్యవసాయము: విణ. 2. నశించినది: అంతరితము, అధ్రువము, అవసన్నము, ఉపహతము, ధ్వస్తము, నిర్వృతము.

ప్రమేయము, సం. విణ. యథార్థముగా ఎఱుఁగఁదగినది.

ప్రమేయములు, అం. (ధనుర్విద్యా విలాసములోనివి : గురుసంకీర్తనము, శిష్యవరణము, విద్యాప్రభావసూచనము, ధనుర్ద్వయ నామోద్దేశము. ధనుర్నిర్మాణాది విశేషము, బాణభేద పరిగణనము, బాణనిర్మాణాదికము, పుంఖోపసంఖ్యానము, పక్షపరిమాణ ప్రశంస, నిషంగరచనా ప్రవచనము, మౌర్వీ విధానకరణము, అంగుళీ త్రాణకీర్తనము, జ్యారోపణ ప్రకరణము, ధనురూర్ధ్వాధరభాగ నిర్ణయము, ముష్టిప్రకరణము, స్థానోపసంఖ్యానము, శరగ్రహణ హస్తప్రతిపాదనము, సంధాన క్రమవివరణము, ఆకర్షణహస్త ప్రస్తావము. బాణహస్తక్షేత్రనిరూపణము, దృష్టి లక్షణాన్వేషణము, ధనురాకర్షణకౌశలోపన్యాసము, పుంఖోద్వేజిత విభజనము, చాపముష్టిప్రేరణవివరము, శరమోచన ప్రకారము, చాపోచ్చరణ లక్షణము, శరాభ్యాసోచిత మాసోపన్యాసము, శరవ్యాపారయోగ్యతిథి వారాది వివరణము, ఖురళికారంగ ప్రసంగము, రంగప్రవేశ లక్షణ నిర్దేశము, ధనుశ్శర పూజాయోజనము, గురుప్రణమనక్షేపము, శరశరాసన గ్రహణ పౌర్వాపర్యసూచనము, లక్ష్యశుద్ధిలాభము, లక్ష్యవేదికా రచనావివేచనము, నారాచమోచన ప్రకార సూచనము, చిత్రలక్ష్య భేదనోపాయ ప్రతిపాదనము, శాబ్దిలక్ష్య శరాభ్యాస విలాసము, దూరనికటస్థ లక్ష్యభేదన లక్షణము, రథారోహణ శరాభ్యాస విశేషభాషణము, గజారోహణ శరప్రయోగ విభాగము, హయారోహణ శరమోక్షణ లక్షణము. దూరపాతి శరాభ్యాస విస్తర కీర్తనము, శరప్రయోగ సమయాసమయ నిరూపణము, శరగమనగుణ దోష విభాగము, దివ్యాస్త్ర మంత్రతంత్ర ప్రయోగ విస్తర ప్రస్తావము. (46) (ఈప్రమేయములకు ఉద్దేశలక్షణములు ద్రోణాచార్య ప్రణీతమైన ధనుశ్శాస్త్రమునందుఁ జూడఁదగినవి. మంత్ర ప్రయోగ యుక్తములగునవి యస్త్రము లనఁబడును. మంత్ర ప్రయోగము లేక ప్రయోగించునవి శస్త్రము లనఁబడును: చూ, అస్త్రములు, శస్త్రములు)

ప్రమోదము, సం. వి. అ. పుం. సంతోషము: చూ, హ్లాదనము.

ప్రమోదించు, సం. అ. క్రి: చూ, సంతోషించు.

ప్రమోదూత, అం: చూ, సంవత్సరములు.

ప్రమ్మిద, దే. వి: చూ, రూ-ప్రమిద. పర 1, ఆ. 94.

ప్రమ్మ, దే. స. క్రి: చూ. వేష్టించు.

ప్రయతుఁడు, సం. విణ: చూ, శుద్ధుఁడు.

ప్రయత్నము, సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలియత్నము: చూ, సన్నాహము. 2.

ప్రయత్నించు, సం. అ. క్రి. మిక్కిలి యత్నించు: చూ, సమకట్టు. 2.

ప్రయస్తము, సం. విణ. (నేయి నూనె లోనగువానిచేత) పాకశింపఁబడినది: చూ, సంస్కృతము. 6.

ప్రయాగ, అం. రూ ప్రయాగను. తీర్థవిశేషము: చూ, క్షేత్రములు.

ప్రయాగము, సం. వి. అ. పుం. 1.—పై—; బ. 2. చూ, ధాన్యములు; వి. 3: చూ, యజ్ఞము; 4: చూ, హయము: అం. 5: చూ, దేశములు.

ప్రయాగలు, వా. వి. బ: చూ, ప్రయాగము. 2.

ప్రయాగుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

ప్రయాణము, సం. వి. అ. న =పయనము: చూ, సంచారము.

ప్రయాణించు, సం. అ. క్రి.=పయనించు: చూ, వెళ్ళు. 2.

ప్రయాతము, సం. విణ. ప్రయాణమైపోయినది: ప్రస్థితము.

ప్రయామము, సం. వి. అ. పుం. 1. జయఘంట లోనగువాని గుండ ధాన్యాదులను ప్రసిద్ధ పఱుచుట; 2. వ్యవహారాదుల యందు హెచ్చుతగ్గులులేక కలిగినది కలిగినట్టు చెప్పుట; 3. మహార్ఘములైన ధాన్యాదుల యందలి జనుల యాచరాతిశయము.

ప్రయాసపడు, మి. అ. క్రి: చూ, శ్రమపడు

ప్రయాసము, సం. వి. అ. పుం. = బవవసము: చూ, శ్రమము. 1.

ప్రయి, దే. వి. 1. నింద. భార. విరా. 2, ఆ. 154: చూ, నెగ్గింపు; 2. సడి, సద్దు: చూ, స్వరము. 2.

ప్రయాసపెట్టు, మి. స. క్రి: చూ, భ్రమపెట్టు.

ప్రయుక్తమగు, మి. అ. క్రి: చూ, పరఁగు. 1.

ప్రయుక్తము, సం. విణ 1. ప్రమోగింపఁబడినది; 2. మిక్కిలి కూడుకొన్నది: చూ, సహితము.

ప్రయుక్తాలపల్లవము, అం; చూ, వృత్తహస్తములు.

ప్రయుతము, సం. వి. అ. న. 1. దశలక్షసంఖ్య: చూ, సంఖ్య. 1; విణ. 2. దశలక్షసంఖ్య గలది.

ప్రయోక్త, సం. విణ. ప్రయోగించువాఁడు: ప్రయోజకుఁడు.

ప్రయోగము, సం. వి. అ. పుం. 1.=పరఁగుట. ఉత్తేజము. (తె).— నడపుట; 2. మంత్ర తంత్రాదులను నడపుట; 3. ప్రయత్నము: చూ, సన్నాహము. 2; 4. తారకాణము: చూ రుజువు; 5. కర్తృకర్మ క్రియల కూడిక; వా. 6. భూతాదులను ప్రయోగించుట: కట్టుమోతు, చేఁతబడి.

ప్రయోగాతిశయము, అం: చూ, ప్రస్తావనాంగములు. (సూత్రధారుఁ డిదిగోయని సూచించు కథా విశేషము.)

ప్రయోగించు, సం. అ. క్రి. 1. నడపు: చూ వర్తించు; 2. మంత్రతంత్రాదులను నడపు: (తె).— గుప్పించు, గుప్పు, పచరించు, పఱపు; 3. గ్రంథమునందు వాక్యము నుపయోగించు 4. బాణాదులను ప్రయోగించు: చూ, సెలయు. 2.

ప్రయోజకుఁడు, సం. విణ. 1: చూ, ప్రయోక్త; 2. కార్యము నెఱవేర్చువాఁడు: చూ, సమర్థుఁడు.

ప్రయోజనమనుద్దిశ్య నమందోఽపిప్రవర్తతే, న్యా. ప్రయోజనము లేక పామరుఁడును బ్రవర్తింపఁడు.

ప్రయోజనము, సం. వి. అ. న. 1. పని: చూ, వ్యాపారము. 1; 2. కార్యము: చూ, వ్యాపారము. 1; 3: చూ, హేతువు. 1.

ప్రరోచన, అం: చూ, ప్రస్తావన.

ప్రరోహము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మొలక; అం. 2: చూ, ఉపసంహృతి.

ప్రలంబఘ్నుఁడు, సం. వి. అ. పుం: బలరాముఁడు: చూ, హలాయుధుఁడు.

ప్రలంబము, సం. వి. అ. పుం. 1. మిక్కిలి లంబనము: చూ ప్రేలుడు; 2. హారవిశేషము: చూ, భూషణము. 2; 3: చూ, స్తనము; 4. కొమ్మ: శాఖ. 1; 5: చూ, హింతాలము*; 6 తగరము: చూ, లోహము. 1.

ప్రలంబుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఒకరక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

ప్రలంభము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వంచన.

ప్రలాపము, సం. వి. అ. పుం: 1 = పనుపుట. పలవరము పలుము, ఏడుపు: చూ, శోకము; 2. = చూ: పలవరము అం. 3: చూ, ద్వాదశావసం.

ప్రలాపించు, సం. అ. క్రి. = పలవరించు: చూ, రొల్లు. 2.

ప్రలోకితము, అం: చూ, దృష్టి క్రియలు.

ప్రలోభనము, సం. వి. అ. న. మృగములను పట్టుటకు పెట్టు మచ్చు: చూ, మచ్చు 3

ప్రలోభము, సం. వి. అ పుం. మిక్కిలిలోభము: చూ లోభము.

ప్రలోభించు సం. స. క్రి. అనగొనఁజేయు. భార. అర. 6 అ 323.

ప్రల్లఁదనము, ద్వ. వి. (ప్రల్లద + తనము) 1: చూ, రూ-ప్రల్లదము; 2: చూ, హంకారము; 3: చూ, రోషము.

ప్రల్లటీఁడు, వా. వి. (రూ-ప్రల్లదీఁడు-ప్రల్లదుఁడు): చూ, తుంకొట్లమారి. 1—2.

ప్రల్లదకాఁడు, వా. వి.—పై—

ప్రల్లదము, దే. వి. 1: చూ, రూ-ప్రల్లఁదనము. 1—2—3 4. పారుష్యము. భార. ఉద్యో. 2, అ. 44: చూ, శబ్దము 2; 5. దుర్భాషణము. భార. సభా. 2, అ. 69; భో, 6, అ 16: చూ, శబ్దము. 2; 6. దుష్కృత్యము. భార. అర. 6. అ. 246; భాగ. 7, స్కం. 225.

ప్రల్లదీఁడు, వా. విణ: చూ, ప్రల్లదీఁడు. (దుష్టునకు.—విక్ర 1, అ. 129).

ప్రల్లదుఁడు, దే. విణ.—పై.—(దుష్టునకు —మార్క. 2 అ. 93; భార. ఆది. 1, అ. 125.)

ప్రల్లదురాలు. దే. విణ (ప్రల్లద + అలు) దుష్టురాలు. విక్ర 5, అ. 121 (దుష్టురాలు = దుర్భాషలాడునది): చూ, స్త్రీ.

ప్రవక్త, సం. విణ. చక్కఁగా మాటలాడువాఁడు: చూ, వక్త 1.

ప్రవచనము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, వేదము; 2. గొప్ప మాట: చూ, శబ్దము. 2.

ప్రవచనీయము, సం. విణ. చక్కఁగా మాటాడదగినది: చూ, వక్తవ్యము. 2.

ప్రవణము, సం. వి. అ. పుం. 1. చతుష్పథము: చూ, మార్గము. 1; విణ. 2. వాటపు పల్లము: చూ, రంధ్రము 1.

ప్రవణుఁడు, సం. విణ. ఆసక్తుఁడు: చూ, లుబ్ధుఁడు. 2; 2. నమ్రుఁడు: చూ, వినమ్రుఁడు; 3: చూ, సమర్థుఁడు.

ప్రవయుఁడు, సం. విణ. స్. ముసలి: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.

ప్రవర, వా. అం: చూ, రూ-ప్రవరము.

ప్రవరము, సం. వి, అ. న. 1. (చూ, గోత్రము. 13.) మిగిలినవి.—(2) అత్రి.=౧ అతిథి.— ఆత్రేయ, అర్చనాన, అతిథి; మఱియు ౨. బీజావాప; ౩. వామరథ్య: ౪. సుమంగల గోత్రములు గానవచ్చుచున్నవి; (3). అంగిరస.=౧. అయాస్య—అంగిరస, అయాస్య, గౌతమ; ౨. ఔశిజ—అంగిరస, ఔశిజ, గౌతమ; మఱియు ౩. అరుణి; ౪. ఔపగవి; ౫. ఔపమితి; ౬. బాదరాయణ; ౭. భద్రణ; ౮. మద్రణ; ౯. సత్యంకామి; ౧౦. సాత్యకి; ౧౧. ద్విగోత్రికులు —అంగిరస, బార్హస్పత్య, భారద్వాజ, కాత్య, ఆక్షీల (కాత్య, అక్షీల యనువారు విశ్వామిత్రగోత్రికులు (లేక) అంగిరస, కాత్య, అక్షీల ముగ్గురు ఋషులు. మఱియు అంగిరస, బార్హస్పత్య భారద్వాజ, మాంధన, మాతవచస అయిదుగురు ఋషులు. మఱియు అంగిరస, మాంధన, మాతవచస ముగ్గురు ఋషులు గానవచ్చుచుండె); (4). కౌశిక.=౧ ఉలూక; ౨. ఔలకి; ౩. బభ్రవ; ౪. బృహదగ్నయ; ౫. యజ్ఞవల్క; ౬. వాలకయ; ౭. శాలావత; ౮. శాలినయ గోత్రములు చూపట్టుచున్నవి; (5). వశిష్ఠ.= లభింపవయ్యె; (6). భృగు.=౧. ఆర్ష్టిషేణగోత్రికులు కొందఱు జామదగ్నిగోత్రికుల ప్రవరమునే చెప్పుచున్నారు. కౌశికయదలి వైణ (వేణు) గోత్రికులు కొందఱు శైత్యగోత్ర ప్రవరమునే చెప్పుచున్నారు; (7). అగస్తి.= లేవు; ☞ (౧ క్షత్రియులకు పురోహితునియొక్క ప్రవరము చెప్పి వరింపవలెనని, (లేక) ఋషితోఁగూడ వరించదమైనచో మానవ, ఐల (వ), పౌరూరవస అని వరింపవలయును; ౨ వైశ్యులకు వాత్సప్రి అను ఋషిప్రవరము హోత చెప్పవలయును. వత్సప్రివత్ అని అధ్వర్యుఁడు వరింపవలయును; ౩. పృషదశ్వులును, ముద్గలుఁడును, విష్ణువృద్ధులును, కణ్వుఁడును, అగస్త్యుఁడును, హరితుఁడును, సంకృతియును కపియును, యస్కుఁడును పరస్పరము వివాహము ఇష్టమైనది; ౪. ఎంతవఱకు విశ్వామిత్రుఁడుండుచున్నాఁడో అంతవఱకు వశిష్ఠుఁడును, అత్రియును, కశ్యపుఁడును వేర్వేఱుగా ఒక గోత్రము గలవారలు అగుచున్నారు: ౫. రెండుప్రవరములు గలవారికిని మూఁడు ప్రవరములు గలవారికిని వివాహము లేదు మూఁడుప్రవరములు గలవారికిని అయిదు ప్రవరములుగలవారికిని వివాహము లేదు; ౬. ఋషులు—విశ్వామిత్ర, జమదగ్ని, భారద్వాజ, గౌతమ, అత్రి, వశిష్ఠ, కశ్యప మఱియు అగస్త్యుఁడు: ౭. ప్రవరములయం దెంతవఱకు ఒకేఋషి అనువర్తించుచున్నాఁడో అంతవఱకు భృంగిరులయొక్క గణముకంటె వేఱుచోట సమానగోత్రముగలది కనుక భిన్నప్రవరవులవారితో వివాహముచేయవలయును. ఎవరు రెండు గోత్ర

ములుగలవారో వారికి రెండుగోత్రములయందును వివాహము కూడదు. సమానఋషులు బహూమంది అగుటవలన ఋషులకు-గర్గులకు-భరద్వాజులకు పరస్పర వివాహము లేదియ్యె. ఇత్యాదివివరములు ప్రవరఖండమను గ్రంథము చూఁడనగును. ; 2. పేరు; చూ, సంకేతము. 1; 3. కులము; చూ, వంగడము.

ప్రవరుఁడు, సం. విణ. మేటి: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు 2.

ప్రవర్గ్యము, సం. వి. అ. పుం. అగ్నిష్టోమాది యాగములకు అంగభూతమైన యాగవిశేషము: చూ, యజ్ఞము.

ప్రవర్తక, అం: చూ, వృత్తము 1. (వైతాళీయ జాతివృత్తములలో నొకటి. బేసిపాదంబులు ఉదీచ్యవృత్తిచ్ఛాయను, సరిపాదంబులు ప్రాచ్యవృత్తిచ్ఛాయను నడచును: చూ, వైతాళీయము)

ప్రవర్తకము, అం: చూ, ప్రస్తావనాంగములు. (భారతీవృత్తి నాశ్రయించి ప్రస్తుతమైన వసంత, శరత్ప్రభృతి ఋతువులలో నొక దానిని వర్ణించుట)

ప్రవర్తకుఁడు, సం. విణ: నడపువాఁడు.

ప్రవర్తనము, సం. వి. అ. న: చూ, వర్తనము. 1.

ప్రవర్తించు, సం అ. క్రి రూ-ప్రవర్తిల్లు: చూ, వర్తించు.

ప్రవర్తిల్లు, .—పై—

ప్రవర్ధిల్లు, సం. అ. క్రి. 1. మిక్కిలి వృద్ధిబొందు: చూ, వర్ధిల్లు; 2: చూ, ప్రవర్తించు. (ప్రే ప్రవర్థించు.)

ప్రవల్హిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గూఢార్థముల ప్రబంధము, ప్రహేళిక: చూ, సంపుటము. 3.

ప్రవహణము, సం వి అ. న. బాలక్రీడాదుల శకటము: చూ, శకటము 1; 2: చూ, యానపాత్రము.

ప్రవహము, సం. వి. అ. పుం. 1. బహిర్గమనము: చూ, సంచారము; 2 మహావాయువు: చూ, వాయువు; 3. గాలి: చూ, వాయువు.

ప్రవహించు, సం. అ. క్రి: చూ, వెల్లిగొను. 1.

ప్రవాణి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. లాక: చూ, మగ్గము.

ప్రవాదము, సం. వి. అ. పుం. కారణములేకయే కలిగి లోకమునందంతట వ్యాపించినమాట: చూ, శబ్దము. 2.

ప్రవారణము, సం. వి. అ. న. 1. కామ్యదానము: చూ. స్పర్శము. 3; 2 నిషేధము: చూ, వారణము. 1.

ప్రవాసనము, సం. వి. అ. న: చూ, ప్రమాపణము.

ప్రవాసము, సం. వి. అ. న. 1. పరదేశవాసము: చూ, సదనము. 1; 2. పరదేశగమనము, ఊరువిడిచి పోవుట: ఈతి, ప్రవిశ్లేషము, విధురము. (తె)—ఎడఁబాయుట. (చూ, విధురము); అం. 3: చూ, విప్రలంభము.

ప్రవాహము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వెల్లువ; 2. ప్రవృత్తి: చూ, వర్తనము. 1; 3. పరంపర: చూ, వెల్లి. 4.

ప్రవాహిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గ్రహణి: చూ, రోగము. 1.

ప్రవాళమణి, అం: చూ, దంతక్షతములు.

ప్రవాళము, సం. వి. అ. పుం. 1.=పగడము: చూ, రత్నము. 1; 2: చూ, వీణాదండము; 3. చిగురు: చూ, విద్రుమము

ప్రవిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ; చూ, అచోలము.

ప్రవిదారణము, సం. వి. అ. న: చూ, యుద్ధము.

ప్రవిశ్లేషము, సం. వి. అ. న: చూ, ప్రవాసము. 2.

ప్రవిష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అతివస*: చూ, విష

ప్రవిష్టుఁడు, సం. విణ. ప్రవేశించినవాఁడు: చూ, సాహసికుఁడు

ప్రవీక్షించు, సం. స: క్రి: చూ, వీక్షించు.

ప్రవీణుఁడు, సం. విణ: చూ, సమర్థుఁడు.

ప్రవృత్తము, అం: చూ, సంచారి వర్ణగతాలంకారము లు

ప్రవృత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నడక: చూ, వర్తనము. 1; 2 ప్రవేశము: చూ, సాహసము. 1; 3. బ్రదుకుతెరువు: చూ, వృత్తి. 2; 4. వృత్తాంతము: చూ, సమాచారము. 2; 5. ఎడతెగకవచ్చు జలాదుల పరంపర: చూ, ప్రవాహము 1.

ప్రవృత్తుఁడు, సం. విణ. ప్రవర్తించినవాఁడు.

ప్రవృద్ధమగు, మి. అ. క్రి: పుటపుటనగు.

ప్రవృద్ధము, సం. విణ. 1. పెరిఁగినది: చూ, వృద్ధము. 2; 2. కొనసాఁగి పెరిఁగినది: ప్రసృతము.

ప్రవృద్ధుఁడు, సం. విణ: చూ, ప్రౌఢుఁడు.

ప్రవేకము, సం. విణ: చూ, శ్రేష్ఠ్యము.

ప్రవేకుఁడు, సం. విణ: చూ, ప్రధానుఁడు. 3.

ప్రవేణి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ఏనుఁగుమీఁదఁ బఱచెడి యెఱ్ఱకంబళి: చూ, రల్లకము; 2. సర్పాకారముగా అల్లిన జడ: చూ, రూ వేణి 2;

ప్రవేశకము, అం: చూ. సూచ్యము. (ఒకరుగాని ఇద్దఱుగాని లేక పెక్కండ్రుగాని నీచపాత్రలు వృత్తివర్తిష్యమాణ కథ చెప్పుట.)

ప్రవేశము, అం: చూ, నిశ్శబ్దక్రియలు.

ప్రవేశము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సాహసము. 1.

ప్రవేశించు, సం. అ. క్రి: చూ, సోఁకు. 4.

ప్రవేష్టము, సం. వి. అ. పుం. బాహువు: చూ, స్కంధము. 1. (చూ, హస్తము.)

ప్రవ్యక్తము, సం. విణ: చూ, స్పష్టము.

ప్రవ్రజితుఁడు, సం. వి. అ పుం: చూ, సన్న్యాసి.

ప్రవ్రజ్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. సన్న్యాసాశ్రమము: చూ, సదనము. 1; 2. తిప్పట: చూ, విహారము. 1.

ప్రవ్వ, దే. వి. కుండ. భాగ. 6, స్కం. 205: చూ, భాండము 3.

ప్రశంస, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, స్తోత్రము; వా. 2. మాటలోమాట: చూ, శబ్దము. 2.

ప్రశంసార్థకములు, అగుర-అగురా-అవుర-అవురా-ఔర-ఔరా. అయ్యారె-బళా-బళి-బళీ-బళిర, భళా-భళి-భళీ భళిర, మఝ్ఝా-మఝ్ఝారె, బాపురె.

ప్రశంసించు, సం. స. క్రి: చూ, స్తుతించు.

ప్రశమనము, అం: చూ, అస్త్రములు.

ప్రశస్తము, సం. విణ. 1. ప్రసిద్ధికెక్కినది: చూ, సంభావన. 3; 2. (నేయి నూనెలోనగువానిచే) పొగపఁబడినది: చూ, సాతాళింపు; 3: చూ, శ్రేష్ఠ్యము.

ప్రశస్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, ప్రసిద్ధి. 1.

ప్రశస్యము, సం. విణ. ప్రసిద్ధికెక్కఁదగినది: చూ, సంభావన. 3.

ప్రశాంతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిశాంతి: చూ, శాంతి. 1.
ప్రశాంతుఁడు, సం విణ. మిక్కిలి శాంతినొందినవాఁడు: చూ, సహనుఁడు.
ప్రశ్న, సం. వి. అ. స్త్రీ.=పన్నము: చూ, రూ-ప్రశ్నము.
ప్రశ్నకర్త, సం. వి. ఋ. పుం: చూ, కథంకథికుఁడు.
ప్రశ్నము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సవాలు.
ప్రశ్నార్థకములు, అం. 1. ఏల-ఎందు-ఎట-ఎప్పుడు మొ. "ఉదా.—ఏలరావు, ఎందుఁగలదు, ఎందునుంటివి, ఎప్పుడు వెళ్ళెను." అవ్య. 2. ఏ-ఏడ-ఏల-ఏలా-ఎందుకు, ఓయి.
ప్రశ్నించు, సం. స. క్రి: చూ, సవాలువేయు.
ప్రశ్రయము, సం. వి. అ. పుం. ఊఱట: చూ, సమాశ్వాసము.
ప్రశ్రితుఁడు, సం. విణ: చూ, వినీతుఁడు. 6.
ప్రష్ట, సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ.) అడుగువాఁడు: చూ, ప్రాశ్నికుఁడు. 2.
ప్రష్ఠవాహము, సం. వి. హ్. పుం: చూ, యుగపార్శ్వకము.
ప్రష్ఠుఁడు, సం. విణ: చూ, ముందునడచువాఁడు.
ప్రష్ఠౌహి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-పష్ఠౌహి.
ప్రసంగము, సం. వి. అ. పుం. 1. విషయవిస్తరము: 2. ప్రస్తావము: చూ, శంసనము; అం. 3: చూ, యానపంచకము.
ప్రసంగాసనము, అం: చూ, యానము. 2.
ప్రసంగించు, సం. స. క్రి. 1. ఏదేని యొకవిషయము విస్తరించిచెప్పు: చూ, వచించు; 2: చూ, ప్రస్తావించు. భో. 6 ఆ. 130.
ప్రసక్తి, సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1: చూ, ప్రసంగము. 2; వా. ?. సంబంధము: చూ, సంయోగము.
ప్రసక్తించు, సం. అ. క్రి. ప్రస్తావమునకు వచ్చు.
ప్రసత్తి, సం. వి ఇ. స్త్రీ: చూ, ప్రసాదము. 1.
ప్రసన్న, స వి. ఆ. స్త్రీ. కల్లు: చూ, సుర. 2.
ప్రసన్నతనొందు, మి. ప్రే: తేఱుచు-తేర్చు.
ప్రసన్నమధ్యము, అం: చూ, స్థాయీవర్ణగతాలంకారములు (అలంకారము. 3.)
ప్రసన్నము, సం. విణ. 1. నిర్మలము: చూ, సమీచీనము. 2; 2: చూ. హ్లాదనము.
ప్రసన్నాంతము, అం: చూ, ప్రసన్నమధ్యము.
ప్రసన్నాది, అం.—పై—
ప్రసన్నాద్యంతము, అం.—పై—
ప్రసభము, సం. వి. అ. పుం. బలాత్కారము: చూ, హఠము 2.
ప్రసరణము, సం. వి. అ. న. అంతట సేనవ్యాపించుట: చూ, శిబిరము.
ప్రసరణి, సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ.—పై—
ప్రసరము, సం. వి. అ. పుం. 1. వ్యాపనము: చూ, సంవృతము; 2: చూ, వినయము; 3: చూ, వేగము. 3; 4. ఇనుపచువ్వగల బాణము: చూ, బాణము. 1.
ప్రసరించు, సం. అ. క్రి. రూ-ప్రసరిల్లు: చూ, వ్యాపించు.
ప్రసరిల్లు, సం. అ. క్రి.—పై—
ప్రసర్పణము, సం. వి. అ. న: చూ, ప్రసరము. 1.
ప్రసర్పితము, అం: చూ, కరణములు.
ప్రసవగృహము, సం. వి. అ. న. పురిటిల్లు: చూ, సదనము 1.
ప్రసవజలము, సం. వి. అ. న: చూ, ఉబ్బునీరు.
ప్రసవబంధనము, సం. వి. అ. న. తొడిమ: చూ, వృంతము 1.
ప్రసవము, సం. వి. అ. పుం. 1.=పెసవము, కానుపు: చూ, సూతి. 2; న. 2. పువ్వు: చూ, సుమము; 3. పండు: చూ, ఫలము. 1; పుం. 4. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 5. బిడ్డ: చూ, శిశువు; 6. పశ్వాదులయీనిక, ఈనిక: చూ, సూతి. 2.
ప్రసవించు, సం. స. క్రి. (బిడ్డ) కను, ఈను, కను: చూ, సంభవించు.
ప్రసవ్యము, సం. విణ: చూ, సవ్యము. 1-2-3; 4. అనుకూలము: చూ, స్నేహము. 1.
ప్రసాదనము, సం. వి అ. న. 1. తేర్చుట; 2. = పసదనము. చూ, పసదనము. 1; 3. అన్నము. చూ, సాదము (1):
ప్రసాదని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మూలుగు*.
ప్రసాదము, సం. వి. అ. పుం. 1 ప్రసన్నత. రూ-ప్రత్తిప చూ, సాదము (1); 2. అనుగ్రహము: చూ. సాంతము: 2; 3: చూ, స్వాస్థ్యము; 4. పసాదము భవంతుఁడు లోనగువారిచే భుక్తపరిశిష్టమైన అన్నాదులు: చూ, సాదము. (1 ; అం. 5: చూ, గుణములు. 1; 6: చూ: స్థాయీవర్ణగతాలంకారములు (అలంకారము. 3); 7: చూ, సంచారివర్ణగతాలంకారములు.
ప్రసాదించు, సం. స. క్రి. అనుగ్రహించి యిచ్చు: చూ, విడుచు. 3.
ప్రసాధనము, సం. వి. అ. న. 1. వస్త్రాద్యలంకరణము: చూ, భూషణము. 2; 2: చూ, సిద్ధి 1.
ప్రసాధని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: కంకతము, కంకతిక, కేశమార్జకము, కేశమార్జనము. (తె).—దువ్వెన, పన్నె, తద్వి— (తె .—ఈరు పెన—ఈర్పెన, చిక్కంటు—చిక్కంటె, చిక్కోల, దువ్వెన
ప్రసాధితుఁడు, సం విణ: చూ, సజ్జుఁడు. 2.
ప్రసారణము, సం. వి. అ. న. 1. చాఁచుట: చాఁపు; 2 తిగుచుట; అం. 3: చూ, హస్తప్రాణములు; 4: చూ, కర్మములు. 2.
ప్రసారణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ. లంజెసవరము *.
ప్రసారము, సం. వి అ పుం. 1.=పసారము: చూ, సంచారము; 2. వ్యాపనము: చూ, సంవృతము.
ప్రసారి, సం. విణ. న్. ప్రసరించునది.
ప్రసారిణి, అం: చూ, శ్రుతులు.
ప్రసారితము, సం. విణ. 1. చాఁపఁబడినది: నిచితము; 2. తిగువఁబడినది: ఆకర్షితము; అం 3: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు; 4: చూ, బాహుక్రియలు; 5: చూ, పార్శ్వక్రియలు.
ప్రసితి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నిర్బంధము: చూ, బంధము. 1. (కట్టెడు సాధనము అనియు)
ప్రసితుఁడు, సం. విణ: చూ, తత్పరుఁడు.
ప్రసిద్ధము, సం. విణ. 1. ప్రసిద్ధికెక్కినది: చూ, సంభావన. 3; 3. అలంకరింపఁబడినది: చూ, సజ్జితము. 2. ప్రసిద్ధమూర్ధ్వ

జ్వలనం హవిర్భుజః. న్యా. అగ్ని కూర్ధ్వముఖముగా మండుట ప్రసిద్ధము. ప్రతాపశాలికిఁ బ్రతివీరునిపై స్పర్ధ సహజము.

ప్రసిద్ధి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ఖ్యాతి: చూ, సంభావన. 3; 2 అలంకారము: చూ, భూషణము. 2.

ప్రసువు, సం. వి. ఊ స్త్రీ 1. తల్లి: చూ, సవిత్రి. 1: 2. ఆఁడు. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 3. అరఁటి*: చూ, రంభ. 2; 4 ఒకటితోనొకటి పెనఁగొన్న ద్రాక్షతీఁగ లోనగునది: చూ, వృక్షము.

ప్రసూత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సూతిక.

ప్రసూతము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, ప్రసవము. 2; విశ. 2: చూ, సంభూతము.

ప్రసూతి, సం. వి ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, ప్రసవము. 2; 2: చూ, ప్రసవము. 4; 3: చూ, ప్రసవము. 5.

ప్రసూతిక, సం. వి ఆ. స్త్రీ: చూ, ప్రసూత.

ప్రసూతిజము, సం. వి. అ. న. బాధ: చూ, శోకము.

ప్రసూనము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, ప్రసవము. 2; 2: చూ, ఫలము. 1; విశ. 3: చూ, ప్రసూతము. 2.

ప్రసూనేషువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.

ప్రసృత, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, పిక్క.

ప్రసృతము, సం. వి. అ. పుం. 1. చేర: చూ, రూ-ప్రసృతి. 1; విశ. 2: చూ, ప్రవృద్ధము. 2; 3. తీర్పఁబడినది; అం. 4: చూ, పుటక్రియలు.

ప్రసృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. చేర: చూ, హస్తము; 2. పుడిసిలి: చూ, హస్తము.

ప్రసేకము, సం. వి. అ. పుం. 1. చల్లుట: చూ, ప్రోక్షణము. 1; 2. జాఱుట: చూ, స్ఖలనము. 2.

ప్రసేవకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వీణాదండము.

ప్రసేవము, 1.—పై—; 2: స్యోనము.

ప్రస్తరము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పొత్తరము: చూ, రత్నములు; 2: చూ, రత్నములు; 3. కుథము: చూ, హరిత (తృణము. 1); 4. చిగుళ్ళు లోనగువానిచే ఏర్పఱచిన సెజ్జ: చూ, శయ్య. 1.

ప్రస్తరించు. సం. స. క్రి, 1: చూ, విస్తరించు; 2. ఛంద: ప్రస్తారముచేయు.

ప్రస్తవము, సం. వి. అ. పుం: చూ, విషయము. 1. భార. సభా. 1, ఆ. 39.

ప్రస్తారప్రత్యయప్రాణములు, అం. ప్రస్తారము, సంఖ్య, నష్టము, ఉద్దిష్టము, పాతాళకము. ద్రుతమేరువు, లఘుమేరువు, గురుమేరువు, ప్లుతమేరువు, సంయోగమేరువు. ఖండప్రస్తారము, ద్రుతమేరునష్టము, ద్రుతమేరూద్దిష్టము, లఘుమేరునష్టము, లఘుమేరూద్దిష్టము, గురుమేరునష్టము, గురుమేరూద్దిష్టము, ప్లుతమేరునష్టము, ప్లుతమేరూద్దిష్టము. మఱియు యతిప్రస్తారము అని కొందఱు (20)

ప్రస్తారము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఛందశ్శాస్త్రమునందలి ప్రత్యయవిశేషము; 2. పృథువిస్తారము; అం. 3: చూ, స్థాయీవర్ణగతాలంకారములు (అలంకారము. 3.); 4: చూ, సంచారివర్ణ గతాలంకారములు; 5: చూ, ప్రస్తారప్రత్యయప్రాణములు.

ప్రస్తారములు, అం: చూ, ప్రస్తారప్రత్యయ ప్రాణములు. (పది అని కొందఱు)

ప్రస్తావన, అం. ప్రస్తావనద్వివిధము—ప్రరోచన, ఆముఖము నని. పూర్వరంగముచేయువాఁ డొకసూత్రధారుఁడు. ప్రస్తావన ప్రవర్తకుఁడు (నటస్థాపకుఁడు) మఱియొక సూత్రధారుఁడు అని కొందఱు. ఇద్దఱు నొకరే కావచ్చునని మఱికొంద ఱందురు. ఎట్లయినం బ్రస్తావనతోనే కథ ప్రారంభమగును. (కవి కావ్యప్రముఖ ప్రస్తుతార్థప్రశంసచే శ్రోతలచిత్తము రంజించుట ప్రరోచన. సూత్రధారుఁడు నటితో గాని, మార్షునితోఁగాని, విదూషకునితోఁగాని ప్రకృతము బోధించు వాక్కులను విచిత్రముగఁ బలుకుట ఆముఖము) ప్రస్తావనయే ఆముఖ మని ఆముఖమే ప్రస్తావ యని ఇది రెండు పర్యాయ పదములని మతాంతరము.

ప్రస్తావనము, అం: చూ, నాటికలు.

ప్రస్తావనాంగములు, అం. (చూ) కథోద్ఘాతము, ప్రవర్తకము, ప్రయోగాతిశయము. 3); అంకాదిని నాంది ఋతువర్ణనమును ముఖ్యములు. ప్రస్తావనానంతరము విష్కంభ మని కొందఱు, అంకద్వయ మధ్యమందే విష్కంభమని కొందఱు చెప్పుదురు. (చూ, నాంది) (చూ, నాటకము.)

ప్రస్తావము, సం. వి. అ. పుం. 1: అవసరము, ప్రకరణము, ప్రక్రియ; పుం. 2 చెప్పుట: చూ, ప్రసంగము. 2; అం. 3: చూ, ప్రస్తావన. (ప్రస్తావనము అనియు వాడుక.)

ప్రస్తావించు, సం. స. క్రి. ప్రస్తావమునకు తెచ్చు: చూ, వచించు.

ప్రస్తుత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (ఈనఁబోవు సమయమున) పొదుగు చేసిన ఆవు: చూ, సౌరభేయి (దేనువు)

ప్రస్తుతము, సం. విశ. 1. మిక్కిలి స్తుతింపఁబడినది: చూ, స్తుతము; 2. చెప్పఁబడినది: చూ, శబ్దము. 2; 3. ప్రయత్నముచేయఁబడినది: చూ, సన్నిహితము. 2; 4 సిద్ధముచేయఁబడినది: చూ, సిద్ధము. 2; వా. అవ్య. 5. ఇప్పుడు: చూ, సాంప్రతము. 2.

ప్రస్తుతాంకురము, అం: చూ, అలంకారము. 3. (ప్రస్తుతవర్ణనచే ప్రస్తుతార్థమేద్యోతకమగుట. "ఉ॥ మాలతియుండఁ దేఁటి, కేతకి కేఁగెదేల ?"

ప్రస్తుతి, సం. వి ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిస్తోత్రము: చూ, స్తుతి.

ప్రస్తుతించు, సం. స. క్రి. మిక్కిలిస్తుతించు: చూ, స్తుతించు.

ప్రస్తోతుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1.

ప్రస్థపుష్పము, సం. వి. అ. పుం మరువము*: చూ, సమీరణము

ప్రస్థమానము, సం. వి. అ. న. తూములోనగువాని కొలత : చూ, మానము.

ప్రస్థము, సం. వి. అ. పుం. 1. —పై—. (కొలతలు — ఆఢకము (తూము), ద్రోణము (నలుతుము) (ఇది తూమునకు ఇద్దుమునకుఁగూడ పేరు), ఖారి (పుట్టి), వాహము (ఇరువది పుట్లు), నికుంచకము (సోల). కుడుముప

(మానెడు): చూ, కొలత; 2. నాలుగుమానికల కొలఁది: కుంచము. (తె)—. కుంచము; 3. కొండనెత్తము: చూ, పర్వతము.

ప్రస్థానము, సం. వి. అ. న. 1. (గెలువ నిచ్చయించిన రాజు యొక్క) ప్రయాణము: చూ, సంచారము; 2: చూ, శాస్త్రము.

ప్రస్థాపించు, సం స. క్రి. చక్కఁగాస్థాపనముచేయు: చూ, స్థాపించు

ప్రస్థాపితము, సం. విణ. చక్కఁగా స్థాపింపఁబడినది: చూ, స్థాపితము.

ప్రస్థితము, సం. విణ: చూ, ప్రయాతము.

ప్రస్ఫుటము, అం: చూ, స్థితకరణబంధములు.

ప్రస్ఫోటనము, సం. వి. అ. న. 1. చేట: చూ, శూర్పము; 2. ప్రకాశనము; 3. దెబ్బ: చూ, హతి.

ప్రస్రవణము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, సెలయూట; 2. చెమట: చూ, స్వేదము. 1.

ప్రస్రావము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మూత్రము.

ప్రస్వాపనము, అం: చూ, అస్త్రములు.

ప్రస్స, వా. వి: చూ, బ్రహ్మబిందువు.

ప్రహతము, సం. విణ. 1. కొట్టఁబడినది: ఆయస్తము, అవిద్ధము, ఆహతము, తాడితము, పర్యవస్తము; తద్వి.—కొట్టఁదగినది. (సం).—గాఢము; 2. పొడిచేయఁబడినది; 3. విస్తరింపఁబడినది.

ప్రహరణకలిత, అం: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్కపాదమునందు న, న, భ, న, తగణములు, ఎనిమిదింట యతి, 14 వ ఛందస్సు.)

ప్రహరణము, సం. వి. అ. న: చూ, బాణము. 1.

ప్రహరము, సం. వి. అ. పుం. 1. జాము: చూ, యామము. 1; 2. దెబ్బ: చూ, హతి.

ప్రహరి, వై. వి. రూ ప్రహారి.=ప్రాకారము. పా. 4, అ. 76: చూ, ప్రాకారము.

ప్రహరించు, సం. స. క్రి. కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2.

ప్రహరిచరించు, మి. అ. క్రి: ప్రదక్షిణించు, ప్రహరిచుట్టు, ప్రహరిదిరుగు.

ప్రహరిచుట్టు, .—పై.—వసు. 4, అ. 68.

ప్రహరిదిరుగు. .—పై—కాశీ. 1, అ. 116.

ప్రహర్షణము, అం: చూ, అలంకారము. 3. (ఒక కార్యమునకై ప్రయత్నించునపు డుపకరణములయందె ఫలసిద్ధి యగుట. "ఉదా.—గనియున్నచోటు గనిపెట్ట నంజనము వేయుటకు వేరుఁ ద్రవ్వఁబోగా నక్కడ నిధి దొరికినది."

ప్రహర్షణి, అం: చూ, వృత్తము. 1. (మ, న, జ, ర, గురువులు, 8 యతి, 13 వ ఛందస్సు.)

ప్రహర్షణుఁడు, సం. వి అ. పుం: చూ, బుధుఁడు. 1.

ప్రహసనము, సం. వి. అ. న. 1. పెద్దనవ్వు: చూ, హాస్యము; 2. పరిహాసము: చూ, హాళి; అం. 3: చూ, నాటకము. (కథకల్పితము, పాషండ చోరాదులలో నొకఁడు నాయకుఁడు. హాస్యరసము ప్రధానము. భారతవృత్తి. సేవక, భిక్షుక, వేశ్యాప్రభృతులే రాజ పరివారము. ఒకే యంకము. ముఖనిర్వహణ సంధులు రెండే.)

ప్రహసించు, సం. అ. క్రి. పెద్దనవ్వునవ్వు: చూ, హసించు.

ప్రహసితము, సం. వి. అ న. శిరఃకంపముతోఁ గూడిన నవ్వు. (ఇది మధ్యమము): చూ, హాస్యము. 1.

ప్రహస్తము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రతలము. 2.

ప్రహస్తుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

ప్రహారకుఁడు, సం. విణ: చూ, ప్రహారి. 1.

ప్రహారము, సం వి. అ. పుం. 1.=బవరము: చూ, యుద్ధము; 2: చూ, రూ-ప్రహరము. 2.

ప్రహారి, సం. విణ. 1: చూ, హారకుఁడు. 3; వా. 2: చూ, రూ ప్రహరి.

ప్రహాసుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

ప్రహి, సం. వి. ఇ. పుం. నూయి: చూ, సరస్సు. 1.

ప్రహిత, అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.

ప్రహితము, సం. విణ. వింటనుండి విడువఁబడినది (బాణము): చూ, బాణము. 1.

ప్రహితుఁడు, సం. విణ: చూ, వ్యుత్పన్నుఁడు.

ప్రహేయము, అం: చూ, వృత్తము. 1. (న, న, మ, య గణములు. 8 యతి. 12 వ ఛందస్సు.)

ప్రహేళిక, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, ప్రవల్హిక.

ప్రహ్లత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, రూ-ప్రహ్లాదము.

ప్రహ్లన్నుఁడు, సం. విణ: చూ, ప్రముదితుఁడు.

ప్రహ్లాదము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సంతోషము.

ప్రహ్లాదుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-హ్లాదుఁడు. హిరణ్యకశిపుని కొడుకు: (చూ, సూనుఁడు. 1.) చూ, పరమభాగవతోత్తములు.

ప్రహ్వము, సం. విణ. 1. నమ్రము:చూ,వక్రిమము; 2. ఆసక్తము: చూ. సహితము.

ప్రళయము, సం. వి. అ. పుం. రూ ప్రలయము. 1. కల్పాంతము: చూ, సంవర్తము; 2. అపాయము: చూ, హాని, 2; 3. చావు: చూ, సావు; 4. మూర్ఛ: చూ, రోగము. 1.

ప్రళయములు, అం. వృత్తి, అవస్థా, శరీరమును, బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్ర, మహేశ్వర, సదాశివ, విరాట్పురుషప్రళయములు (10).

ప్రా

ప్రా, విణ.=పురా. వెనుకటి: చూ, రూ-ప్రాఁత-4. (వృత్తియందు ప్రాఁతశబ్దమునకు మీఁదివర్ణములులోపింపఁగా మిగిలినరూపము. ఉదా.-"ప్రామత్తి, ప్రావేలుపు" మొ.) (దీనికి వృత్తియందు అచ్చుపరమగునపుడు యడాగమంబును, పరుషములు పరంబులగునపుడు నుగాగమంబు నగు. ఉదా.— "ప్రాయిల్లు, ప్రాయేలు, ప్రాఁగెంపు, ప్రాఁజొఁతు,ప్రాఁబచ్చ, ప్రాఁబసిఁడి" మొ.)

ప్రాంగణము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, ముంగిలి. 2; 2. పణవ వాద్యము: చూ, స్వరము. 2.

ప్రాంతము, సం. వి. అ. పుం. 1. తీరము, చూ, రోధస్సు: 2. = పంచ-బొంత: చూ, సమీపము. 1.

ప్రాంతరము, సం. వి. అ. న. 1. అడవి: చూ, విపినము; 2. తొఱ్ఱ: చూ, రంధ్రము. 1; 3. దవ్వయిన యొంటరిత్రోవ: చూ, మార్గము. 1: 4. పొలిమేర: చూ, హద్దు. 1.

ప్రాంశువు, సం. విణ (ఉ) పొడుగైనది: చూ, పొగ. 3.

ప్రాఁకు, దే. వి. 1: చూ, ఉపఘ్నము; 2: చూ, మలినము. భార. అర. 7, అ. 28; అ. క్రి. 3: రూ-పాఁకు, అల్లు ఎకు; 4: రూ-పాఁకు, ఎక్కు, జరగు-జరుగు, తడవు, ప్రాఁకుదెంచు. (సం. ప).—అధిరోహించు, ఆరోహించు.

ప్రాఁకుడు, దే. వి. రూ-పాఁకుడు. 1: ఎక్కుడు, జరగు-జరుగు. (సం. ప.)—అధిరోహణము, ఆరూఢి, ఆరోహణము, ఆరోహము; 2. పండ్లపాఁచి: చూ, శమలము.

ప్రాఁకుదెంచు, దే. అ. క్రి: చూ, ప్రాఁకు. 4. పా. 2, అ.38.

ప్రాఁకులాడు, దే. అ. క్రి. రూ-పాఁకులాడు. 1. ప్రాఁకియెక్కు: వా 2. బ్రతిమాలు; 3. పీఁకులాడు; 4. వచ్చినంతరాఁబట్టు.

ప్రాఁకెడువాఁడు, దే. విణ. 1: ఎక్కెడువాఁడు. (సం).—ఆరోహకుఁడు; వా. 2: చూ, పాకీవాఁడు. 2.

ప్రాఁకొను, దే. అ. క్రి: పాఁచిబట్టు.

ప్రాఁగబ్బము, వై. వి. బ. (ప్రాఁత + కబ్బము): చూ, వేదము.

ప్రాఁచి, వై. వి. విణ: చూ, రూ-పాఁచి, (ప్రాఁత దనుటకు — హరి పూ. 5, అ. 209.)

ప్రాఁచిపురుగు, వా. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము 1.

ప్రాఁజదువులపెట్టె, ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు.

ప్రాఁజదువులు, ద్వ. వి. బ: చూ, ప్రాఁగబ్బము. స్వా. 2, అ. 62.

ప్రాఁత, వై వి. రూ-పాఁత. 1. భృత్యుఁడు. ఉ, హరి. 4, అ. 93: చూ, సేవకుఁడు; 2. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 3. జీర్ణ వస్త్రము: చూ, వస్త్రము; విణ. 4. = పురాతన. రూ-పాఁత—ప్రా, అడువ, తుకాటము, వెనుకటి. (సం).—చిరంతనము, చిరత్నము, జీర్ణము, టకము, పురాతనము, పురాణము—పూరాణము, ప్రతనము-ప్రత్నము. ప్రాక్తనము, (అవ్య)-కిన్ను; 5. మొదలు, పూర్వము: చూ, లోనిది; 6. ప్రాఁతది. "ప్రాఁతచీర".

ప్రాఁతగిలు, వై. అ. క్రి. = ప్రాక్తన. ప్రాఁతవడు: రూ-ప్రాఁతగిల్లు, ప్రాఁబడు.

ప్రాఁతగిల్లు, .—పై.—

ప్రాఁతఁబలుకులు, ద్వ. వి. బ: చూ, ప్రాఁగబ్బము.

ప్రాఁబడు, వై. అ. క్రి. 1: చూ, ప్రాఁతగిలు; 2. అలవడు: చూ, సిద్ధించు.

ప్రాఁబలుకులచెంకి, ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. ఆం. భా. ప్ర. 181.

ప్రాఁబలుకులు, ద్వ. వి. బ. రూ ప్రాఁబల్కులు: చూ, ప్రాఁగబ్బము.

ప్రాఁబల్కులు, —పై.—ఉ. రా. 2, అ. 178.

ప్రాఁబల్కు-సొమ్ముపెట్టె, ద్వ, వి: చూ, సూర్యుడు. సాం. దే. 9.

ప్రాక, దే. వి: చూ, రూ-పాక.

ప్రాకటము, సం. విణ: చూ, ప్రకటనము.

ప్రాకామ్యము, అం. పరీష్టి: చూ, సిద్ధులు. (విభూతులు.)

ప్రాకారము, సం. వి. అ. పుం. = ప్రహరి: అవి, కంథావాటము, కళత్రము, నేమము, వరణము. (తె).—కోట, ప్రహరి - ప్రహారి.

ప్రాకృతభవము, పా: చూ, ప్రాకృతము.

ప్రాకృతభాషాభేదములు, అం. ఇవి ఆఱు.— ౧. మహారాష్ట్ర దేశములో ప్రాకృతము, ౨. శూరసేనదేశములో శౌరసేని, ౩. మగధదేశములో మాగధి, ౪-౫ బాహ్లీక, సహ్య, నేపాళ, పాండ్య, కేకయ, కుంతల, చోళ, భోట, గాంధార, సుధేష్ణ, ద్రవిడ, గౌడ, లాటదేశములను పిశాచదేశము లందుఁ బైశాచియు, చూళికయును, ౬. ఆభీర, ఘూర్జరాది దేశములం దపభ్రంశభాషయును వాడుచున్నారు: (చూ, ప్రాకృతము. 1; భాష. 1)

ప్రాకృతము, అం. ఒకానొక భాష. (సంస్కృత పదములు రెండువిధములుగాఁ దెనుఁగునం బ్రవేశించుచున్నవి. (1) అందుఁ గొన్ని ప్రాకృతభాషలోఁజొచ్చి ప్రాకృతపదంబులై అచ్చటనుండి తెనుఁగునఁ జేరుచున్నవి; (2) మఱికొన్ని సంస్కృతశబ్దములు ప్రాకృతభాషయందుఁ జేరక సరిగా తెనుఁగునం ప్రవేశించు చున్నవి. ఈ సంస్కృత ప్రాకృత శబ్దములు తెనుఁగునఁ జేరునపుడు చివరమాత్రము స్వల్పములగుమార్పులు చెందినం జెందుఁగాని యితర భేదముల నొందవు. ఈ ద్వివిధపదంబులే తత్సమంబులని వ్యవహరింపఁబడును. ఇట్లు తెలుఁగులోనికి వచ్చిన సంస్కృత పదములు "సంస్కృతసమము" లనియు, ఇట్లే వచ్చిన ప్రాకృత పదములు "ప్రాకృతసమము" లనియుఁ దెలియఁబడుచున్నవి. ఇట్టి పదములుగాక, సంస్కృత ప్రాకృత శబ్దంబులలోఁ గొన్ని చివర మార్పులేగాక, పదములలోని వర్ణములు పోయిగాని, వర్ణములు మాఱికాని, క్రొత్తవర్ణములు చేరికాని మాఱురూపంబులనొంది తెనుఁగునఁజేరెడు కొన్ని సంస్కృత ప్రాకృతశబ్దములు "తద్భవంబులు" అని చెప్పఁబడును. ఇట్లు సంస్కృతమునుండి పుట్టినపదములు "సంస్కృతభవములు" ప్రాకృతమునుండి పుట్టినవి "ప్రాకృతభవములు" సంస్కృతసమ, ప్రాకృతసమ, సంస్కృతభవ, ప్రాకృతభవములేకాక, "దేశ్యములు" అనెడి పదంబులును దెలుఁగునం గలవు. సంస్కృతసమంబులు గాక తక్కిన నాల్గు విధములైన యాంధ్రపదంబులు "అచ్ఛికములు"లేక అచ్చ తెనుఁగు లనియుఁ దెలియఁబడును. (ఇది తెలుఁగుభాషా ప్రణాళికయై నను విషయమంతయుఁ దెలుపుట కిచట వివరింపఁబడియె): (చూ, ప్రాకృత భాషాభేదములు. భాష. 1.); అం. 2: చూ, తారాక్రియలు.

ప్రాకృతసమము, వా. వి: చూ, ప్రాకృతము.

ప్రాకృతుఁడు, సం. విణ. పామరుఁడు: చూ, హీనుఁడు.

ప్రాఁకెన, వై. వి. = పాకాన్న. (రూ - పాకెన - పాకెన్న - ప్రాకెన్న) య. 4, అ. 115: చూ, పాకాన్నము.

ప్రాకెన్న, —వై.—
ప్రాక్తనము, సం. విణ: చూ, ప్రాఁత. 4.
ప్రాగల్భ్యము, సం. వి. అ. న. 1. ప్రగల్భత్వము; 2. స్త్రీల యొక్క అయత్నజమైన యొకానొక శృంగారచేష్ట.
ప్రాగ్జ్యోతిషము, అం: చూ, దేశములు.
ప్రాగ్భారము, సం. వి. అ. పుం. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2: 2. పర్వతములు లోనగువాని శిఖరము: చూ, శిఖరము. 1.
ప్రాగ్రసరుఁడు, సం. విణ. 1: చూ, ముందు నడచువాఁడు; 2: చూ, మొదటివాఁడు.
ప్రాగ్రహరము, సం. విణ. 1. ముందు నడచునది: ప్రాగ్ర్యము; 2. మొదటిది: చూ, శ్రేష్ఠ్యము.
ప్రాగ్రహరుఁడు, సం. వి అ. పుం: చూ, ప్రధానుఁడు.
ప్రాగ్ర్యము, సం. విణ: చూ, ప్రాగ్రహరము.
ప్రాగ్ర్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రాగ్రహరుఁడు.
ప్రాగ్వంశము, సం. వి. అ. పుం. హవిర్గృహమునకు ముందున్న సభాగృహము: చూ, సదనము. 1.
ప్రాఘారము, సం. వి. అ. పుం. రూ-ప్రఘాణము: చూ, స్రవము.
ప్రాచి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తూర్పు: చూ, హరిత్తు. 1; 2. పచ్చాకు*: చూ, హరిత పత్రిక.
ప్రాచితము, వై. వి: చూ, రూ-పాచితము. జై. 7, ఆ. 133.
ప్రాచీన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చిఱుబొద్ది*: చూ, విద్ధకర్ణి.
ప్రాచీనబర్హి, సం. వి. న్. పుం. 1. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు 2. ఒకానొకరాజు: చూ, రాజు. 1.
ప్రాచీనము, సం. వి. అ. న 1. కంపకోట: చూ, వెలుగు; విణ 2. పూర్వదిశయందుఁగలిగినది; 3. పూర్వకాలమందుఁ గలిగినది.
ప్రాచీనావీతము, సం. వి. అ. న. కుడిభుజము మీఁదుగా ఎడమపార్శ్వమున వ్రేలెడుజందెము: చూ, యజ్ఞోపవీతము.
ప్రాచీరము, సం. వి. అ న: చూ, రూ-ప్రాచీనము. 1.
ప్రాచుర్యము, సం. వి అ. న. ప్రచురత్వము.
ప్రాచేతసుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రచేతసుఁడు.
ప్రాచ్యము, సం. వి. అ పుం. 1. శరావతియను నది యెల్లగాఁ గల ప్రాగ్దక్షిణముల మధ్యదేశము: చూ, దేశములు; విణ. 2. తూర్పుదిక్కునందలిది చూ, హరిత్తు. 1.
ప్రాచ్యవృత్తి, అం: చూ, వైతాళీయము, వృత్తము. 1. (బేసి పాదంబులందు 14 లఘువులు సరిపాదంబులందు 16 లఘువులు గలిగి బేసిపాదంబు లేడింట సరిపాదంబుల తొమ్మిదిట యతి గల వృత్తము.)
ప్రాజనము, సం. వి. అ. న. మునికోల: చూ, సిబ్బ.
ప్రాజాపత్యకాండములు, అం: చూ, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము.
ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రము, అం: చూ, కృచ్ఛ్రము 6.
ప్రాజాపత్యము, సం. వి. అ. న. 1. అధికారము: చూ, రపము. 1; 2. ఇష్టివిశేషము: చూ, యజ్ఞము; 3. పండ్రెండు దినములలో ముగింపఁదగిన వ్రతము: చూ, కృచ్ఛ్రము 6: చూ, వ్రతము; పుం. 4. మీరిరువురుఁగూడి ధర్మము చేయుఁడని వరునితో పరిభాషించి కన్నెనిచ్చిచేయు : పెండ్లి చూ, వివాహము; అం. 4: చూ, కర్మములు; 5: చూ, తానములు (శుద్ధతానములు.)
ప్రాజిత, సం. వి. ఋ. పుం. తేరుపూన్పరి: చూ, సారథి.
ప్రాజ్ఞ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మంచిబుద్ధిగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2.
ప్రాజ్ఞి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. లౌకికవ్యవహారమునందు మిక్కిలి తెలివిగల ఆఁడుది: చూ, ప్రాజ్ఞ 1; 2 పండితుని భార్య: చూ, భార్య.
ప్రాజ్ఞుఁడు, సం. విణ. 1: చూ, సుధి; 2: చూ, సమర్థుఁడు.
ప్రాజ్యము, సం విణ అధికము: చూ, హేరాళము.
ప్రాడ్వివాకుఁడు, సం. వి. అ పుం. తగవరి: చూ, స్వామి. 3.
ప్రాణగొడ్డము, వై. విణ.=ప్రాణకుట్టు: చూ, ప్రాణహింసకము.
ప్రాణనాథుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భర్త; 2: చూ, యముఁడు.
ప్రాణభయము, సం. వి. అ. న. ప్రాణమునకు భంగము. (వా)
ప్రాణము, సం. వి. అ. పుం. 1 = పానము గాలి: చూ, వాయువు: 2. = పానము, హృదయమందలి గాలి: చూ, వాయువు; 3. కావ్యజీవనము; 4. బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 5. బోళము: చూ, శశము; బ. 6. = పానము: అసవు-అసువు, చైతన్యము, జీవము, జీవితము. (తె).-ఉసుము పానము. మందల, మిడుకు; తద్వి.— కొంచెము మిగిలియున్న ప్రాణము.-(తె).—కుట్టుసులు, (మి) కొఱప్రాణము; విణ. 7. నిండింపఁబడినది: చూ, సంపూర్ణము.
ప్రాణము ప్రాణముగా, జా. ఏకీభావముతో. "ప్రాణంబు ప్రాణంబుగా నిను మన్నింపఁడొ" (పారి. 2, ఆ. 25.)
ప్రాణమురక్షించుట, అం: చూ, చిహ్నములు.
ప్రాణములు, అం 1. ప్రాణ, అపాన, సమాన, ఉదాన. వ్యానవాయువులు: చూ, వాయువు; 2. ఘాతజధ్వనులతోను తన్మధ్యస్థములైన విరామకాలములలోనైన నృత్యగీత వాద్య కాల పరిచ్ఛేదనమే తాళశబ్దార్థము. ఇట్టి తాళమునకు ప్రాణములు 10. కాలప్రాణాదిః చూ, తాళప్రాణములు.
ప్రాణవాయువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, ప్రాణము. 1—2.
ప్రాణాచారము, సం. వి. అ. పుం. ప్రాయోపవేశము.
ప్రాణాచారముపడు, మి. అ. క్రి: చూ, పరమువడు. 2.
ప్రాణాయామము, సం. వి. అ. పుం. "ఓం భూః.... .... బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోమ్.": చూ, యోగాంగములు (అంగము 9.) (నాసికాముఖములయందు సంచరించెడు వాయువును మంత్రపూర్వకముగా నిరోధించుట.)
ప్రాణి, సం. వి. న్. పుం. 1. మనుష్యాదిజంతువు: ఆత్మ పీరుఁడు, చేతనము; విణ. 2. ప్రాణముగలది: చూ, హంసుఁడు. 2. 3: చూ, అంతరాభవదేహము, అంతరాభవ సత్వము.
ప్రాణిద్యూతము, సం. వి. అ. న. కోడిపందెములో నగునది: చూ, సమాహ్వయము. 2.
ప్రాణుఁడు, సం వి. అ. పుం; చూ, బ్రహ్మ. 1.
ప్రాణేశుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రాణనాథుఁడు. 1-2.
ప్రాతరాశనము, సం. వి. అ. పుం. చద్ది: చూ, సాదము. (1)

ప్రాతర్భోజనము, సం. వి. అ. న.—పై—

ప్రాతస్స్నానము, సం. వి. అ. పుం. వేకువతానము: చూ, స్నానము. 1.

ప్రాతస్సంధ్య, అం. 1. ప్రాతఃకాల సంధ్యావందనము: చూ, సంధ్యావందనము; 3. ఆక్షిరి 2: విసంజ, (సం) అగ్ర సంధ్య.

ప్రాతికూల్యము. సం. వి. అ. న. ప్రతికూలత్వము.

ప్రాతిబోధకము. అం: చూ, చుంబనస్థానములు.

ప్రాతిభావ్యము, సం. వి. అ. న. ప్రతిభూత్వము.

ప్రాతివేశిని, అం. 1. దూతికావిశేషము: చూ, నాయికలు; 2: చూ, దూతీచతుష్టయము.

ప్రాతిహారకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. గారడివిద్యయందు నేర్పరి యైనవాఁడు: చూ, వ్యాళగ్రాహి.

ప్రాథమకల్పికుఁడు, సం. వి. అ. పుం క్రొత్తగా చదువ నారంభించిన శిష్యుఁడు: చూ, శైక్షుఁడు.

ప్రాథమికుఁడు, సం. విణ: చూ, మొదటివాఁడు.

ప్రాథ్యమము, సం. వి. అ. న. ప్రథమత్వము.

ప్రాథీయపడుట, మి. వి. వేడుకొనుట (శ. ర)

ప్రాధేయపడుట, —పై— (వాడుక)

ప్రాదుర్భవించు, సం. అ. క్రి. పుట్టు; చూ, సంభవించు.

ప్రాదుర్భావము, సం. వి అ. పుం. పుట్టుక: చూ, సంభవము 1.

ప్రాదుర్భూతము, సం. విణ. పుట్టినది: చూ, సంభూతము.

ప్రాదేశనము, సం. వి. అ. న. దానము: చూ, స్పర్శము 3.

ప్రాదేశము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రదేశము. 3—4.

ప్రాధాన్యము, సం. వి. అ న. ప్రధానత్వము.

ప్రాపకుఁడు, సం. విణ: ఆశ్రయుఁడు. (తె).—పొందువాఁడు.

ప్రాపణము, సం. వి. అ. న.=ప్రాపు: చూ, లాభము. 1.

ప్రాపణీయము, సం. విణ. పొందఁదగినది: చూ, లభ్యము. 1.

ప్రాప్తించు, సం. స. క్రి. పొందు. ఉ, రా. 6, ఆ. 244: చూ, సక్రమగు.

ప్రాపు, వై. వి. 1.=ప్రావణమ్. ఆశ్రయము: చూ, సన్నిధానము. 2; 2: చూ, సమీపము.

ప్రాపుగొను, వా. స. క్రి: అంటు, అంటుకొనుట, అండగొను, ఊఁతకొను, ఊఁదు, ఊను, చేపట్టు, తాచు, తొట్టు, తొడుకు, పట్టు. (సం).—అవలంబించు, ఆలంబించు, ఆశ్రయించు, ఉపసర్పించు.

ప్రాపుచెఱచువాఁడు, వా. విణ: (సం).—ఆశ్రయాశుఁడు.

ప్రాప్తపంచత్వము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పరాసువు.

ప్రాప్తము, సం. విణ. 1. పొందఁబడినది: చూ, సంసక్తము; 2. కూడుకొన్నది: చూ, సహితము.

ప్రాప్తరూపుఁడు, సం. విణ. 1: చూ, సురూపుఁడు; 2: చూ, సుధి.

ప్రాప్త్యాశ, అం. (ఉపాయాపాయముల యుక్తిచేఁ గార్యసంభవము) (బహుదూరవ్యాపికథ పతాక; అపాయము లేకుండఁ గార్యమొనర్ప యత్నించుట నియతాప్తి; కొంతవఱకే వచ్చి నిలిచిపోవు కథ ప్రకరి.)

ప్రాప్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పొందు: చూ, లాభము. 1; 2. శుభోదయము: చూ, లాభము. 1; 3. అధికము: చూ, హేరాళము; అం. 4. ఒక ఐశ్వర్యము: చూ, సిద్ధులు (విభూతులు).

ప్రాప్తించు, సం. అ క్రి. కలుగు, పొందు: చూ, మగు ప్రాప్తేషు షోడశేవర్షే గర్దభీహ్యప్సరాయతే, న్యా. పదాఱవయేడు రాఁగానే గాడిదయు నప్సరసయగును. అనఁగా యౌవనము రాఁగానే గాడిదవలెనున్న స్త్రీయు నప్సరసవలెఁ గనఁబడును.

ప్రాప్తేఽపి సోమయాజిత్వే నంబిత్వం నైవముంచతి, న్యా. నంబివాఁ డొకఁడు తన్నందఱు "నంబినంబి" అని పిలుచు చుండఁగా సహింపక తాను యజ్ఞమొనర్చినచో సోమయాజి యని పిలుతురుగదా యని యెంచుకొని బహువ్యయముతో యజ్ఞము సేసెనఁట. అనంతర మందఱును "నంబి సోమయాజి" అని పిలువ సాగిరఁట.

ప్రాప్యము, సం. విణ: చూ, ప్రాపణీయము.

ప్రాబల్యము, సం. వి. అ. న. ప్రబలత్వము, బలిష్ఠత.

ప్రాభవము, సం. వి. అ. న: చూ, ప్రభుత్వము.

ప్రాభాతికము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-ప్రభాతము.

ప్రాభృతము, సం. వి అ. న. కానుక: చూ, నూడిద.

ప్రామాణికుఁడు, సం విణ. 1. మేరమీఱనివాఁడు; 2 సత్యము తప్పనివాఁడు; 3 శాస్త్రము నెఱిఁగినవాఁడు: చూ. శాస్త్రవిదుఁడు.

ప్రామాణ్యము, సం. వి. అ. న. 1. దృష్టాంతము: చూ, వృత్తాంతము. 7; 2: చూ, సాక్ష్యము. 1.

ప్రామిడి, దే. వి. 1. క్రౌర్యము: బెట్టిదము; విణ. 2. క్రూరము: చూ, రౌరవము. 2; 3. క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 4 క్రూరురాలు. విక్ర. 6, ఆ. 73: చూ, స్త్రీ.

ప్రామినుకులు, ద్వ. వి. బ. రూ-ప్రామిన్కులు: చూ, ప్రాఁగబ్బము.

ప్రామిన్కులు, ద్వ. వి. బ.-పై.-య. 1, ఆ. 16

ప్రామీత్యము, సం. వి. అ. న. అప్పు: చూ, వాంకము. (1).

ప్రాము, దే. స. క్రి. 1. రూ-పాము. విజ. 3, ఆ. 80: చూ, రుద్దు. 1; 2. పూయు. కాశీ. 7, ఆ. 36: చూ, లేపనము చేయు; 3. మాయు; స్వా. 4, ఆ. 106: చూ, స్థగనము చేయు; 4. తడిపోవనొత్తు. భాగ. 1, స్కం. 192: అప్పళించు, ఉనుము, ఒత్తు, చఱచు, తుడుచు-తుడ్చు, నూకు; 5. చెఱుము: చూ, తాచు; 6. పీడించు: చూ, హింసించు. 2; 7. ఖండించు. మార్క. 1, ఆ. 39: చూ, సెలగు.

ప్రాముడు, దే. వి: చూ, పులుముడు.

ప్రాయము, సం. వి. అ. పుం. 1.=పరువము—పాయము. పాండు. 2, ఆ. 27: చూ, వయస్సు, 1; 2. మరణార్థము సర్వకర్మపరిత్యాగ పూర్వకమైన ఉపవాసము: చూ, లంకణము: 3. చావు: చూ, సావు: 4: చూ, బాహుళ్యము; 5. వృత్తియందుత్తరపదమైనచో సమానము. "పఱుప్రాయము" మొ.

ప్రాయశ్చిత్తము, సం. వి. అ. న. =పాచితము-ప్రాచితము: చూ, శిక్ష. 1.,

ప్రాయి, దే. వి. 1. పౌరుషము. జై. 7, ఆ. 150; చూ, శక్తి. 1; 2. భాగ్యము. హరి. పూ. 5, ఆ. 222: చూ, సంపద; 3. సౌమంగల్యము. నై. 2, ఆ. 138.

ప్రాయిఁడి, దే. విణ. 1: దరిబేసి. (సం).—దీనుఁడు; 2. భాగ్యహీనము: చూ, సీదరము. 1.

ప్రాయికము, సం. విణ: చూ, సామాన్యము. 3. ప్రాయేణ భార్యా దౌశ్శీల్యం స్నేహాంధో నేక్షతేజనః. న్యా. మోహాంధుఁడు తన పడఁతిచెడునడతను బరికింపఁ జాలఁడు.

ప్రాయేణ సామగ్ర్యవిధౌ గుణానాం పరాఙ్ముఖీ విశ్వసృజః ప్రవృత్తిః. న్యా. తఱచుగా బ్రహ్మ గుణ సమగ్రతను గూర్చుటయందు విముఖుఁడు.

ప్రాయేఱు, ద్వ వి. మున్నీరు: చూ, సముద్రము.

ప్రారంభము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఆరంభము: చూ, సన్నాహము. 2; 2. దొరకోలు: చూ, సన్నాహము. 2.

ప్రారంభిచు, సం. అ. క్రి: చూ, సమకట్టు. 2.

ప్రారబము. సం. వి అ పుం. 1. శరీరము నెత్తించెడి కర్మ విశేషము. ఆగామి, సంచిత, ప్రారబ్దములలో నొకటి: చూ, త్రయము; విణ. 2. ఆరంభము: చూ, సన్నాహము. 2.

ప్రాఁబ్ధి సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, కరిబంధము.

ప్రార్థకుఁడు, సం. విణ 1: కథంకథికుఁడు, ప్రశ్నకర్త, ప్రష్ట. (తె).—అడుగువాఁడు; 2: చూ, వేఁడువాఁడు.

ప్రార్థన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-ప్రార్థనము. 1. అడుగుట: చూ వేఁడికోలు; 2. వేఁడుట చూ, స్తోత్రము.

ప్రార్థనము, సం. వి. అ. న.—పై—

ప్రార్థనీయము, సం. విణ. 1. అడుగఁదగినది; 2, వేఁడఁదగినది: అశాస్యము.

ప్రార్థించు, సం. స. క్రి. 1. వేఁడు: చూ, వేఁడికొను; 2. కోరు: చూ, వాంఛించు.

ప్రార్థితము. సం. విణ. 1. అడుగఁబడినది: చూ, వాంఛితము; 2. వేఁడఁబడినది: అర్థితము-అర్దితము; 3. శత్రువుచే అడ్డగింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము. 1.

ప్రార్థితుఁడు, సం. విణ. అభ్యర్థితుఁడు: చూ, వేఁడఁబడినవాఁడు.

ప్రాలంబము, సం. వి. అ. న. మెడనుండి సరిగా నురమున వ్రేలెడు పూలదండ లోనగునది: చూ, భూషణము. 2.

ప్రాలంబిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మెడనుండి సరిగా నురమున వ్రేలెడు బంగారు కాసులదండ లోనగునది: చూ. భూషణము. 2.

ప్రాలు, దే. వి. బ: చూ, రూ-పాలు. 7—8.

ప్రాలుమాలిక, దే. వి: చూ, రూ-పాలుమాలిక.

ప్రాలుమాలు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాలుమాలు.

ప్రాలేయము, సం. వి. అ. న: చూ, హిమము.

ప్రాల్మాలిక, దే వి: చూ, రూ-పాలుమాలిక.

ప్రాల్మాలు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాలుమాలు. స్వా. 1, అ9.

ప్రావ, వై. వి. 1. దోషము: చూ, వృజినము. 1; 2. పద్ధతి. వై. 2, ఆ. 112: చూ, విధము. 1; విణ. 3. అనుకూలము. కళా. 3. ఆ. 191: చూ, స్నేహము. 1; 4. యుక్తము. పర. 1, అ. 126: చూ, సహితము

ప్రావరణము, సం. వి. అ. న. 1. ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము; 2. ముసుఁగు: చూ, వ్యాపనము.

ప్రావారము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రావరణము. 1; 2. కంబళి: చూ, రల్లకము; 3.=పావడ. అంగదట్టము: చూ, వస్త్రము.

ప్రావీణ్యము, సం. వి. అ. న. ప్రవీణత్వము: చూ, సామర్థ్యము. 1.

ప్రావు, వై. అ. క్రి: చూ, రూ-పరవు. 2.

ప్రావృట్టు, సం. వి. ష. వర్షర్తువు. (రూ-ప్రావృష: చూ, మాసద్వయము (ఋతువులు)

ప్రావృతము, సం. విణ: కప్పుకొనఁబడినది (దుప్పటి)

ప్రావృతుఁడు, సం. విణ: చూ, హీనుఁడు.

ప్రావృష, సం. వి. ష, స్త్రీ: చూ, రూ-ప్రావృట్టు.

ప్రావృషాయణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ఊకశింబి*.

ప్రావృషేణ్యము, సం వి. అ. పుం. 1. కడప*: చూ, హాలిప్రియము: 2. కొడిసె*: చూ, వత్సకము; విణ. 3 ప్రావృట్కాలమునఁ బుట్టినది.

ప్రావేలుపు, ద్వ. వి. (ప్రాఁత + వేలుపు) రూ-ప్రావేల్పు అసురుఁడు పూర్వదేవుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు 1.

ప్రాశనము, సం. వి. అ. న. కుడుపు: చూ, సాపాటు.

ప్రాశస్త్యము, సం. వి. అ. న. ప్రశస్తత్వము.

ప్రాశించు, సం. స. క్రి. 1: చూ, సాపడు; 2. పానముచేయు: చూ, త్రాగు.

ప్రాశితము, సం. విణ. 1. భుజింపఁబడినది: చూ, లిప్తము. 2; 2. త్రాగఁబడినది: అపీతము, పీతము.

ప్రాశ్నికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సభ్యుఁడు. 1; విణ, 2. ప్రశ్నచేయువాఁడు: కథం కథికుఁడు, ప్రశ్నకర్త, ప్రష్ట ప్రార్థకుఁడు. (తె). అడుగువాఁడు.

ప్రాస, అం. పాౢసమనఁ బ్రతిచరణముయొక్క రెండవయక్షరము "అనంతరాక్షరంప్రాస" యని వన్నయ భట్టీయము

ప్రాసంగము, సం. వి. అ. పుం: చూ, తలకాఁడి (కాఁడికి వెనుకటి కాఁడి అని కొందఱు)

ప్రాసంగికము, అం: చూ, వస్తువు. 2.

ప్రాసంగ్యము, సం. వి. అ. పుం. కాఁడిమోసెడుఎద్దు, శాకటము: చూ, వృషభము. 1.

ప్రాసఁగు, దే. వి. ఒకసస్యము. పాండు. 3, ఆ. 8; అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 69: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.)

ప్రాసము, సం వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రాసయతి; 2: చూ, ప్రాస; 3. ఈఁటె: చూ, బాణము. 1; అం. 4: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

ప్రాసయతి, అం. (ప్రాసము) ప్రాసయతి యన పద్యపాద ద్వితీయాక్షరమును, విశ్రమాక్షర ద్వితీయాక్షరమును, మైత్రిఁగనుట "భాసురంబగు పౌత్త్రముచేసినాఁడ." ఇందు భా తర్వాతి "స" ప్రాస: భాకు యతిచే సరికాదు కావున, చే తర్వాతి "సి" ప్రాసకు సరిపుచ్చఁబడియె. ప్రాసయతి సీస, గీత, లయగ్రాహులందె కలదు. సీస, గీతములకుఁ బ్రాసలేదు. లయగ్రాహిలయ విభాతులకుఁ బ్రాసయతియే

గాని యతిలేదు. దండకమునకు గణప్రధానమేకాని యతి ప్రాసలులేవు. ఇత్యాది.

ప్రాసవము, సం. విణ. ప్రసవసంబంధమైనది. ప్రసవము = పుష్పము.

ప్రాసాదము, సం. వి. అ. పుం. 1. దేవళము; చూ, సదనము. 1; 2. రాజగృహము: చూ. సదనము. 1.

ప్రాసికుఁడు, సం. విణ: కౌంతికుఁడు, కౌంతికుఁడు. (తె) — ఈఁటెకాఁడు.

ప్రాహ్ణము, సం. వి. అ. పుం. ఉదయాది పదిగడియలకుఁ గల కాలము, లేఁబగలు: చూ, వాసరము.

ప్రి

ప్రిదులు, వై. అ. క్రి. 1.=భిద్. విరియు. స్వా. 3, అ. 23: చూ, వికసించు; 2. బిగువుతగ్గు: చూ, సడలు 6; 3. తగ్గు. కళా. 8. అ. 99: చూ, స్రుక్కు. 9; 4. ఊడు. మార్క. 7, అ. 242: చూ, సడలు. 4; 5 జాఱు: చూ, సడలు. 5; 6. తొలఁగు. హరి. పూ. 7, అ. 96: చూ. విరియు. 5.

ప్రియ, సం. వి. అ స్త్రీ. 1. ప్రియురాలు: చూ, స్త్రీ; దే. వి. (1): చూ, పిర-పిఱ.

ప్రియంగువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. కొఱ్ఱలు: చూ, ధాన్యము; 2. నల్లావలు: చూ, సర్షపము; 3. పిప్పలి*: చూ, శౌండి (పిప్పలి); 4.=ప్రేంకణము*: చూ, సన్నకద్రువు; న. 5. కుంకుమము: చూ, వహ్నిశిఖము. 1.

ప్రియంపడు, మి. అ. క్రి: రూ-ప్రియపడు. ఇష్టమగు: చూ, సంధించు. 2.

ప్రియంవద, అం. చూ, వృత్తము. 1. (న, భ, జ, రగణ ములు 8 యతి. 12 వ ఛందస్సు.)

ప్రియంవదుఁడు. సం. వి. అ పుం. 1. ఒక ఖేచరుఁడు: చూ, వేలుపు (దేవతాభేదములు); విణ. 2. ఇచ్చకమాడువాఁడు: చూ, శ్లక్ష్ణుఁడు. 2.

ప్రియకము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రియంగువు. 5; 2. చిత్రవర్ణముగలజింక: చూ, హరిణము. 1; 3. తుమ్మెద: చూ, సారంగము. 3; 4. కడప*: చూ, హలిప్రియము; 5. ప్రేంకణము*: చూ, శ్యామ. 7; 6. వేఁగిస*: చూ, సర్జకము. 2.

ప్రియకాంత, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("న, య, న, య, న గురువులు. 11 యతి. 16 వ ఛందస్సు); వా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 2: చూ, ప్రియురాలు.

ప్రియత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, స్నేహము.

ప్రియపడు, మి. అ. క్రి: చూ, రూ-ప్రియంపడు.

ప్రియము, సం. వి. అ. పుం. 1. వృద్ధి*: చూ, రాజార్హము; 2: చూ. స్నేహము. మార్క. 3, అ. 98; 3: చూ, సంతోషము; విణ. 4: అనురక్తము. ఇష్టము: చూ, వల్లభము. 2; 5: (తె).—గాయకము, గిరాకీ; 6. కోరఁబడినది: చూ. వాంఛ; అం. 7: చూ, జన్యతాళములు.

ప్రియవాది, సం. విణ: చూ, ప్రియంవదుఁడు. 2.

ప్రియవాదిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వివాహాది ప్రయుక్తమగు మంగళవాద్యము: చూ, వీణె; 2. వివాహాది ప్రయుక్త మంగళవాద్య ధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

ప్రియాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ద్రాక్ష*: చూ, స్వాదుఫల.

ప్రియాలము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ.-పియాళము*: చూ, సన్నకద్రువు; 2. అడవిమామిడి: చూ, మామిడి.

ప్రియాళువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, ప్రియాలము. 1. *.

ప్రియుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాణనాథుఁడు: చూ, సామి. 2; 2: చూ, స్నేహితుఁడు.

ప్రియురాలు, వా. మి. వి: చూ, ప్రేయసి.

ప్రియేషు సౌభాగ్య ఫలాహిచారుతా. న్యా. స్త్రీల సౌందర్యము భర్తృమనోహరణార్థమే కదా!

ప్రీ

ప్రీణనము, సం. వి. అ. న. తృప్తిఁబుట్టించుట: చూ, సౌహిత్యము.

ప్రీతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ 1: చూ, సంతోషము. పాండు. 2, ఆ. 104: లక్ష్మి. 3, ఆ. 108; 2. = టాఁటి: చూ, స్నేహము; 3. మన్మథుని భార్య: చూ, భార్య; అం. 4: చూ, యోగములు; 5: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్క పాదమున ఒకరగణము రెండుగురువులు గలది. 5 వ ఛందస్సు.)

ప్రీతిదత్తము, సం. వి అ. న. అత్తగారి చేతఁగాని మామగారి చేతఁగాని ప్రేమచేనియ్యఁబడినదియు పాదవందన కాలము సం దియ్యఁబడినదియు నైన స్త్రీధనము: చూ, హిరణ్యము.3.

ప్రీతుఁడు, సం. విణ: చూ, హృష్టుఁడు.

ప్రు

ప్రుంగుడు, దే. వి: చూ, రూ-పుంగుడు. 1—2—3.

ప్రుచ్చు, దే. అ. క్రి: చూ. రూ-పుచ్చు. 5. భాగ. 7, స్కం 12.

ప్రుప్పి, దే. వి: చూ, రూ-పుప్పి. 1—2; 3. మణిదోషవిశేషము; చూ, రత్నము. 1.

ప్రువ్వు, వై. వి:=పులక: చూ, రూ-పురుగు.

ప్రుష్టము, సం. విణ: చూ, రూ-ప్లుష్టము.

ప్రె

ప్రెంకడము, వై. వి.=ప్రియంగు *: చూ, సన్నకద్రుపు

ప్రెంకణము, —పై—

ప్రెక్కణము, వై. వి.=ప్రేక్షణము: చూ, రూ-పెక్కణము. 1—2

ప్రెగడ, వై. వి =ప్రధాని (ద్వ్యయమని శ. ర): చూ, రూ-పెగడ. 1—2—3; అం.- 4. (అమాత్యుఁడు): చూ, రాజ్యాంగములు.

ప్రెగ్గడ, వై. వి.=ప్రధాని (ద్వ్యయమని శ. ర.) (పేరు + కడ) —పై—(యువరాజునకు-నై. 3, ఆ. 28.)

ప్రెగ్గడసాని, ద్వ. వి. మంత్రిభార్య, మంతుసాని: చూ, భార్య.
ప్రెబ్బ, దే. వి: చూ, రూ-ప్రబ్బ *.
ప్రెబ్బలి, దే. వి.—పై.—
ప్రెబ్బొత్తి, ద్వ. క్రి. విణ. (పేరు + బొత్తి)
ప్రెవడ, ద్వ. వి: చూ, రూ-ప్రెగడ.

ప్రే

ప్రేంకదము, వై. వి.=ప్రియంగు *. రుక్మ. 3, ఆ. 35 చూ, న్నక్రదువు.
ప్రేంకణపద్ధతి, అం: చూ, ఉద్ధతము.
ప్రేంకణము, వై. వి. 1.=: చూ, రూ-ప్రేంకదము. *. స్వా. 3, ఆ. 84; అం. 2: చూ, నాటికలు (ఒకంకము, యుద్ధ కథ, నీచపాత్రనాయకుఁడు).
ప్రేంకనము, వై. వి.=: చూ, రూ-ప్రేంకదము *.
ప్రేంఖ, సం. వి అ స్త్రీ. 1. దోల, ఉయ్యాల: చూ, సవారి; 2. పర్యటనము: చూ, విహారము. 1; 3 నృత్యము: చూ, వ్యంజకము 1; 4.=పేరెము. అశ్వగతి: చూ. పేరెము.
ప్రేంఖణము, సం. వి. అ. న. 1. నృత్యవిశేషము భార. విరా. 1, ఆ. 239: చూ, ప్రేంఖ. 3; 2: చూ, ప్రేంఖ. 2; 3. ప్రవేశము: చూ, సాహసము. 1; 4. నాటకము: చూ, వ్యంజకము. 1.
ప్రేంఖాయితము అం: చూ, ఉత్తానకరణ బంధములు.
ప్రేంఖావ, అం: చూ, వ్యానకరణ బంధములు. (అఱువదియగు విపరీతకరణబంధములలో నొకటి).
ప్రేంఖితము, సం. విణ. 1. ఊఁచఁబడినది. ఆందోళితము. చూ, లోలితము: 2. కదలి పఁబడినది: చూ, వేల్లితము. 2; అం. 3: చూ, ఆరోహివర్ణగతాలంకారములు; 4: చూ, అవరోహి వర్ణగతాలంకారములు.
ప్రేఖోలిక, సం వి. ఆ. స్త్రీ చొతాదోల: చూ, సవారి.
ప్రేంఖోళితము, అం: చూ, కరణములు.
ప్రేఁపుకు, దే. విణ అధికుఁడు. పంచ. నా. 1, ఆ. 414: చూ, హేమాహేములు
చూ, సంతాపించు. నెగచేత వేఁగియుబుకుటకు. — జై. 4, ఆ. 23; అదేపనిగ మాటలాడుటకు. — భార. ఉద్యో 2, ఆ. 269.)
ప్రేఁ ప్రాలు దే వి. బ. (ప్రేల + ప్రాలు) ప్రేలగిఁజలు. పాండు. 4 ఆ. 196: చూ, పేలలు.
ప్రేక్ష, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 2 ఈక్షణము: చూ, వీక్షణము; 3. నృత్యేక్షణము.
ప్రేక్షణము, సం. వి అ. న. 1. నేత్రము: చూ, లోచనము; 2: చూ, ప్రేక్ష 2;3. ప్రత్యేక్షణము; 4 = పెక్కణము సాభినయ ...ము: చూ, వ్యంజము. 1;5 = పెక్కణము. జెట్టిల కు స్తితావు. మల్లరంగము: చూ, వ్యంజకము; (చూ, మల్లశాస్త్రము).
ప్రేక్షణికుఁడు, సం. విణ 1: దర్శకుఁడు (తె). — చూచువాఁడు; 2: చూ, ప్రతీహారుఁడు. 2.
ప్రేక్షణీయము, సం. విణ చూడఁదగినది, దర్శనీయము: చూ, వీక్ష్యము. 2.
ప్రేక్షితము, సం. విణ. చూడఁబడినది, వీక్షితము: చూ, స్పష్టము.
ప్రేగు దే వి: చూ, రూ - ప్రేవు.
ప్రేచు, వై. స. క్రి.=ప్రేరణ రూ - ప్రేరేచు: చూ, రేఁచు
ప్రేతము, సం. వి. అ. పుం. 1. నరకమందుండు జంతువు. 2. ఒకానొక భూతము: చూ, భూతము. 2; విణ. 3. పీనుఁగు: చూ, సంస్థితుఁడు.
ప్రేతవనము, సం వి. అ. న: చూ, శ్మశానము.
ప్రేతవాలురను బ్రాహ్మణులు, అం: చూ. ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు (వీరు యజుర్వేదులు. కత్తియవాడా ప్రదేశములందుఁ గానంబడియెదరు) (చూ. బ్రాహ్మణులు.)
ప్రేతవాహితుఁడు, సం వి అ పు: అవిష్టుఁడు, భూతావిష్టుఁడు.
ప్రేత్య, సం. అవ్య. జన్మాంతరము, అముత్ర.
ప్రేపు, వై. వి: చూ, వేగుజాము.
ప్రేమ, సం. వి. న్. పుం, న. రూ - ప్రేమము = పెరిమ - పెర్మి. 1: చూ, సంతోషము; 2: చూ, స్నేహము; వా. 3. దయ: చూ, హార్దము. 2.
ప్రేమపంచకము, అం. అభ్యాసయోగము, అభిమానజము, సంప్రత్యయోగము, వైషయికము. స్వభావసాత్వము (5)
ప్రేమము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రేమ (1-2 3)
ప్రేము, దే. వి: చూ, రూ-పేము.
ప్రేముడి, వై. వి = ప్రేమ: చూ, స్నేహము. 1.
ప్రేముడించు, వై. అ. క్రి. 1: చూ, శోకించు. 2: చూ, ప్రియంపడు. భార. అర. 6, ఆ. 123; 3: చూ, బాధపడు. పంచ నా. ఆ. 393 : 3 ప్రేమ్ణోవిచిత్రాగతిః, న్యా. ప్రేమ యొక్క తీరు విచిత్రమైనది.
ప్రేయసి. సం. వి ఈ స్త్రీ ప్రియురాలు. పాండు. 2, ఆ. 27: చూ, స్త్రీ.
ప్రేయసుఁడు, సం. వి. స్. పుం: ప్రియుండు 1-2.
ప్రేయస్సు, అం. 1: చూ, గుణములు; 2: చూ, రసవదలంకారములు.
ప్రేరకుఁడు, సం. విణ ప్రేరేపణ చేయువాఁడు.
ప్రేరణము, సం. వి. అ. న (ఇది ఆ. స్త్రీ. గాను కనఁబడుచున్నది అని శ ర.): చూ, ప్రేరేఁణ.
ప్రేణి, సం. వి ఈ. స్త్రీ.=పేరిణి: చూ, రూ-పెరవణి. పు. 1, ఆ. 194.
ప్రేరి, అం: చూ, మాళవ కైశికిజభాషలు.
ప్రేరించు, సం స. క్రి = ప్రేరేఁచు- పెరరేఁచు. చూ, రేఁచు.
ప్రేరితము. సం. విణ. 1. ప్రేరేఁబడినది: ఉత్తేజితము, ప్రచోదితము; అం. 2: చూ, హస్తప్రాణములు.
ప్రేరేఁచు వై. స. క్రి=ప్రేరణ: చూ. ప్రేరించు. ఉ. రా. 2, ఆ. 129.
ప్రేరేఁచుట, వా. వి: (సం).- ఉత్తేజనకము, గర్జాఫలము, ప్రచోదనము
ప్రేరేకుఁడు. వై. విణ: చూ నోకుఁడు. 2.

ప్రేరేపణ, వై. వి = ప్రేరణ : రూ - ప్రేరేపణము ; చూ, హెచ్చరిక. 4.
ప్రేరేపణము, వై. వి. = ప్రేరణ.—పై—
ప్రేరేపించు, వై. స. క్రి. = ప్రేరణ : చూ, ప్రేరించు.
ప్రేరేపు, —పై.—
ప్రేలడము, వై. వి. = ప్రలాప. (దేశ్యమని శ. ర): చూ, పదరు. 1.
ప్రేలరి, దే. వి. వదరుఁబోతు హరి. ఉ. 1, అ. 17: చూ, వక్త. 1.
ప్రేలలు, దే. వి. బ: చూ, రూ - పేలలు (వృత్తియందేక వచనాంతము. ప్రేలగింజలు)
ప్రేలిక, దే. వి: చూ రూ - పేలిక.
ప్రేలు, దే. అ. క్రి : చూ, రూ-పేలు. 1-2; 3 రజ్జు: చూ, వదరు. ౧; 4. వేఁగు, తపించు: చూ, సంతాపించు. (సెగ చేత వేఁగియుబుకుటకు.— జై. 4, అ, 23: ఆదేపనిగ మాటలాడుటకు.—భార. ఉద్యో. 2, అ. 269.)
ప్రేలుచు దే. ప్రే. (ప్రేలఁజేయు):చూ, ప్రేఁచు) భార. అర. 4, అ. 245 (రూ-ప్రేల్చు.)
ప్రేల్చు. దే. ప్రే —పై.—
ప్రేలువాఁడు, దే విణ చూ, ప్రేలరి.
ప్రేవు, దే. వి: రూ-ప్రేగు-పేగు-పేవు (సం. వ.).–అంత్రము-ఆంత్రము-ఇడ, ఉచ్చారము, పురీతత్తు. తద్వి.—కడుపున పుట్టిన బిడ్డకు.-(చూ, ప్రేవులోని పదములు లన్నియు దీనికి వర్తించును.) "ఇతఁడు నాప్రేవు." (వాడుక)
ప్రేషణము, పా, తీఁగెటపాలుపంపు యంత్రము.
ప్రేషకుఁడు, సం. విణ. పంపువాఁడు.
ప్రేషణము, సం. వి. అ. న: ప్రైషము; (తె. ప.) అంపకము, అంపుట, పంపుట.
ప్రేషణీయుఁడు, సం. విణ. పంపఁదగినవాఁడు. ప్రేష్యుఁడు. 1
ప్రేషితుఁడు, సం. విణ. పంపఁబడినవాఁడు.
ప్రేష్ఠము, సం. విణ. మిక్కిలి ప్రియమైనది: చూ, వల్లభము. 2.
ప్రేష్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1, చూ, భృత్యుఁడు; విణ. 2: చూ, ప్రేషణీయుఁడు.

ప్రై

ప్రైమరీతరగతి, వా వి. నాలుగవ (చిన్న) తరగతి.
ప్రైవేటు, వా. వి పబ్లికుకానిది.
ప్రైషము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రేషణము; 2. మర్దనము; చూ, సంవాశనము; 3. క్లేషము: చూ, శోకము; 4. ఉన్మాదము; చూ, సీసము. (2).

ప్రొ

ప్రొద్దు, వై. వి = బ్రధ్న: చూ, రూ-పొద్దు. సూర్యునకు.-భార. అర. 2, అ. 118; కాలమునకు. — నిర్వ. 10, అ. 83; ఉషఃకాలమునకు—భాగ. 10, స్కం. 813; ప్రసవదినమునకు.—రామా. 3, అ. 107; ఉషఃకాలము అను నర్థమునందు కొందఱు అవ్యయముగా వ్రాసియున్నారు. ఆ పక్షమున ప్రొద్దిటిపూఁట, ప్రొద్దుటెండ ఇత్యాది రూపములు సిద్ధింపవు)
ప్రొద్దుఁగట్టుట, వా. వి: చూ, అహఃప్రమాణము.
ప్రొద్దుఁగల్లు. ద్వ. వి. సూర్యకాంతశిల. అచ్చ. సుం. కాం. 9: చూ, రత్నములు.
ప్రొద్దుఁగొడుకు, వై. వి. 1; చూ, యముఁడు; 2. శని: చూ, శని 3. కుంతికికన్యావస్థయందు సూర్యునివలనపుట్టినవాఁడు: చూ, రాధేయుఁడు; 4; చూ, సుగ్రీవుఁడు. 1.
ప్రొద్దుఁబట్టి, —పై.—
ప్రొద్దుకూన, వై. వి.—పై.— (యమునకు.- హంస. దే 12.)
ప్రొద్దుచూలి, ద్వ. వి.—పై.—
ప్రొద్దుజంట, వై. వి: చూ, హిమాంశువు హంస. దే. 10.
ప్రొద్దుజోడు, వై వి.—వై.—
ప్రొద్దుజోడుకోడె, ద్వ .వి.—పై.— అం, సం. దే. 15.)
ప్రొద్దుతిరుగుడు, ద్వ. వి; చూ, సూర్యానువర్తిని *.
ప్రొద్దునెల, ద్వ వి. 1. ప్రసవమగునెల, రూ-ప్రొద్దులనెల : చూ, మాసము. 1; వా 2: చూ, ప్రొద్దు 6.
ప్రొద్దునెలకనుదోయి, ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1 అం, పదా. సుర. 14.
ప్రొద్దుపట్టు, ద్వ. వి: చూ, సూర్యగ్రహణము. గ్రహణము.
ప్రొద్దురిక్క, వై. వి. ఉత్తరఫల్గుని: చూ, రిక్క.
ప్రొద్దురిక్కనెల, ద్వ. వి. ఫాల్గునమాసము. చలినెల : చూ, మాసము. 1.
ప్రొద్దుఱాయి, ద్వ. వి: చూ, ప్రొద్దుఁగల్లు.
ప్రొద్దులనెల, ద్వ. వి. 1 : చూ, రూ-ప్రొద్దునెల. కళా. 5, అ. 125; వా. 2: చూ, ప్రొద్దు 6.
ప్రొయి, దే. వి: చూ, రూ-ప్రొయ్యి.
ప్రొయ్యి, దే. వి రూ-పొయి-పొయ్యి - ప్రొయి (ఇవి త్రివిధము.—గడ్డప్రొయ్యి, గాఁడిప్రొయ్యి, గుంట ప్రొయ్యి): చూ, హసంతి.

ప్రో

ప్రోంతము, సం. వి. అ. న. తమ్మపడిగము: చూ, పాత్రము. 6.
ప్రోఁకి, వై. వి. = పూగ ; చూ, రూ-పోఁక. *.
ప్రోఁగు, దే. వి: చూ, రూ-పోఁగు.
ప్రోఁగులు, దే. వి. బ: చూ, రూ-పోఁగులు.
ప్రోఁచ, వా. వి ; చూ, రూ-పోఁచ.
ప్రోఁజు, దే. స. క్రి ; చూ, రూ-పోఁజు. పొంజు.
ప్రోక, వై. వి : చూ, రాశి. 1.
ప్రోక్షణము, సం. వి. అ. న. 1. (నీళ్ళు) చిలుకరించుట : చూ, సంప్రోక్షణము. 1; 2. (యజ్ఞమునందు) పశువును వధించుట : చూ, శసనము.

ప్రోక్షించు, సం. స. క్రి. 1. (నీళ్ల) చిలుకరించు: చూ, సంప్రోక్షించు; 2. (యజ్ఞమునందు) పశువును వధించు, చంపు : చూ, సంహరించు.

ప్రోక్షితము, సం. విణ. 1. చిలుకరింపఁబడినది : ఉత్సిక్తము; 2. (యజ్ఞమునందు) వధింపఁబడినది : అప్రాకృతము, ఉపసంపన్నము, పర్మీతము. (చూ, సూదితము).

ప్రోగు, వై. వి. రూ-ప్రోవు : చూ, రాశి 1.

ప్రోగుపడు, దే అ. క్రి ; చూ, సంతనకట్టు.

ప్రోచికోలు, దే. వి. రూ-పోచికోలు. 1. (బలహీనత్వము పొందిన గవాదికమును) కాపాడి యనుభవించుకొనుట; విణ. 2 : చూ, వ్యర్థము. "ప్రోచికోలుమాటలు"

ప్రోచిళ్ళు, వై. వి. బ; చూ, రూ-పోచిళ్ళు.

ప్రోచు, వై. స. క్రి = పోష. అన్నపానాదు లిచ్చి పోషించు : చూ, సంతరించు. 1.

ప్రోఢ, వై. విణ. 1. = ప్రౌఢా. ప్రౌఢస్త్రీ, ప్రగల్భ : చూ. స్త్రీ; వై. విణ. = ప్రౌఢ 2 రూ-ప్రోఢఁడు ; చూ, ప్రౌఢుఁడు; 3. రూ-ప్రోఢఁడు. నిపుణుఁడు, ఉపాయశాలి (అనికొందఱు) అచ్చ. యు, కాం 284; 4: చూ, సమర్థుఁడు.

ప్రోఢఁడు, వై. వి. —పై.—2-3-4.

ప్రోతము, సం, వి. అ. న. 1 బట్ట. రూ-పోతము పోత్రము : చూ, వస్త్రము; విణ 2. = బొంత, కుట్టఁబడినది (గంత) : చూ, వస్త్రము.

ప్రోథము, సం వి. అ. పుం, న. 1. ఘోణ, గుఱ్ఱపుముక్కు: చూ, ముక్కు; పుం. 2. గర్భపిండము: చూ, భ్రూణము. 1; 3 పిఱుఁదు : చూ, శ్రోణి. 1; 4. జీర్ణవస్త్రము : చూ వస్త్రము; విణ. 5. తెరువరి : చూ, వాటచారి; 6 ప్రసిద్ధికెక్కినది: చూ, సంభావన. 3; 7. స్థాపింపఁబడినది ; చూ, స్థాపితము 1.

పోఁ్రది, వై. వి. 1. = పోషణ. పాండు. 2, అ. 12: చూ, సంరక్షణము; 2 : చూ, వైభవము య 4, అ. 161.

ప్రోదిసేయు, వై. స.క్రి. చూ, సంతరించు. 1 కళా. 1,అ. 41.

ప్రోద్గీతము, అం: చూ, ఆగమములు. (చూ, ఉపవిద్యలు 11-౧)

ప్రోద్యతము, సం. విణ. లేచినది : ఉద్ధితము.

ప్రోపడు, వై. అ. క్రి. పోషింపఁబడు (ఇది త్రోపడువంటిది : చూ, సంరక్షింపఁబడు.

ప్రోపరి, ద్వ. విణ. పోషకుఁడు, రక్షకుఁడు (అని కొందఱు) అచ్చ. అ, కాం. 34 : చూ, సంరక్షకుఁడు.

ప్రోపు, వై. వి: చూ, ప్రోది. 1. భార. అర. 7, అ. 342.

ప్రోయాలు, ద్వ. వి. (ప్రోలు + ఆలు) 1. ఇల్లాలు. రామా. 1, అ. 8; చూ, భార్య. (ప్రోలు = ఇల్లు): 2. ఆఁడుది. అం. భా. ద్వి. 104 : చూ, స్త్రీ.

ప్రోలు, వై. వి. = పురీ. పట్టణము. "ఆప్రోలు" ఉ, రా. 3, అ. 179 : చూ, దేశములు.

ప్రోలుగుడుపు, దే. స. క్రి రూ-ప్రోల్గుడుపు : చూ, రేచు.

ప్రోల్గుడుపు, —పై —

ప్రోవడి, నా. వి. ప్రతిష్ఠ : చూ, సన్మానము.

ప్రోవు, వై. వి. = పోష; చూ, రూ-ప్రోగు (మురెకె.—హరి, ఉ. 9, అ. 175; హరి, ఉ 3, అ. 175.)

ప్రోవుకొను, ద్వ అ. క్రి : చూ, రాసిపడు.

ప్రోషము, సం వి.అ. పుం. కాల్చుట : ప్లోషణము ప్లోషణము, రూ-ఓషము, దహనము.

ప్రోషితభర్తృక, అం : చూ, నాయికలు. (ప్రియుఁడు దేశాంతరగతుఁడై యుండ ఖేదము నొందియుండు నాయిక.)

ప్రోష్ఠపద, సం. వి. అ. స్త్రీ : చూ, రూ-ప్రౌష్ఠపద.

ప్రోష్ఠపదము, సం. వి. అ పుం: చూ, రూ. ప్రౌష్ఠపదము.

ప్రోషితుఁడు, సం. విణ దేశాంతరగతుఁడు.

ప్రోష్ఠి, సం. వి ఈ. స్త్రీ. ఎగిరిపడెడు చేప : చూ, మత్స్యము 1

ప్రోహము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఏనుఁగు కాలు: చూ, హస్తి : 2. ఏనుఁగు మోఁకాలు చూ, హస్తి; 3 కూర్పు; 4. నేర్పు

ప్రోహుఁడు, సం. విణ. 1: తార్కికుఁడు, అక్షపాదకుఁడు, ఘటశాని; 2: చూ, సమర్థుఁడు.

ప్రౌ

ప్రౌఢ, సం వి అ. స్త్రీ = ప్రోఢ- బోటి 1: చూ, స్త్రీ; అం. 2: చూ, స్వీయ-యౌవన భేదములు స్వీయాంతర్భేద విశిష్ట నాయికా విశేషము, ఉరియ, పదు నెనిమిదియేండ్లకు పైఁబడిన వయస్సుగలిగి సంపూర్ణయౌవనముగలది)

ప్రౌఢము, సం. విణ పెరిఁగినది: చూ, ప్రవృద్ధము. 1.

ప్రౌఢి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. (రూ-ప్రౌఢిమ - ప్రౌఢిమము.) 1: చూ, సామర్థ్యము. 1; అం. 2: చూ, గుణములు.

ప్రౌఢిమ, సం. వి. న్. పుం: చూ, రూ. ప్రౌఢి. 1.

ప్రౌఢిమము, సం. వి. అ. పుం.—పై —

ప్రౌఢుఁడు, సం విణ = ప్రోఢ. 1. నిపుణుఁడు; చూ, సమర్థుఁడు: 2: ప్రవృద్ధుఁడు

ప్రౌఢోక్తి, అం: చూ, అలంకారము. 3 (విశేషహేతువు లేకున్న నదే హేతువుగ చెప్పుట. "ఉదా —లేమకొప్పు యమునా తీరతమాల జాలనీలము.")

ప్రౌష్ఠపద, సం. వి. అ. స్త్రీ. రూ-ప్రోష్ఠపద. పూర్వాభాద్ర : చూ, రిక్క. 1.

ప్రౌష్ఠపదము, సం. వి. అ. పుం. రూ-ప్రోష్ఠపదము. భాద్రపద మాసము : చూ, మాసము. 1.

ప్ల

ప్లక్షము, సం. వి. అ. పుం. 1. జువ్వి *: చూ, సుపార్శ్వము; 2. కలజువ్వి *: చూ, సుపార్శ్వకము; 3. రావి *; చూ, శ్యామలము. 2; అం. 4: చూ, ద్వీపములు.

ప్లవ, అం: చూ, సంవత్సరములు.

ప్లవంగ, అం: చూ, సంవత్సరములు.

ప్లవంగమము, సం. వి. అ. పుం. (రూ-ప్లవంగము-ప్లవగము) 1. కోఁతి: చూ, వానరము; 2. కప్ప: చూ, హరి. 12.

ప్లవంగము,—పై.—
ప్లవగము,—పై —
ప్లవగుఁడు, సం. వి అ. పుం. 1. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు; 2. అనూరుఁడు: చూ, సూరసూతుఁడు.
ప్లవము, సం. వి. అ. పుం. 1. కయివడిముస్తె*: చూ, ముస్తకము; 2. గంధతృణము*: చూ, హరిత. (తృణము. 1,); పుం. 3.=పడవ, తెప్ప: చూ, హోడము; 4. కప్ప: చూ, రూ-ప్లవంగమము 2; 5. కోఁతి: చూ, రూ-ప్లవంగమము. 1; 6 గొఱ్ఱె: చూ,మేషము. 1; 7. నీరుకాకి: చూ, వాయసము. 1; 8 నీరుకోడి, కిన్నెలేడి అనికొందఱు): చూ, నెలుకాలువి (పుంజు); 9=పల్లు: చూ, ప్రసణము. 2; 10: చూ, ప్లుతము. 1; 11. దాఁటు: చూ, లంఘు; 12 కాకితుమ్మిక*: చూ, స్ఫూర్జకము; 13 జువ్వి*.సుపార్శ్వము.
ప్లవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. మాలవాఁడు: చూ, సురియాళువు.
ప్లస్సు, వా. వి: సంకలనపుగుఱుతు.+

ప్లా

ప్లాక్షము, సం. వి. అ. పుం. జువ్విపండు.
ప్లానలు, వా. వి. ఒకరకము మెత్తనిబట్ట: చూ, వస్త్రము.
ప్లాను, వా. వి. కొలతపటము.
ప్లాలితము, అం; చూ, గమకములు.

ప్లీ

ప్లీడరు, వా. వి. (వకీలు) న్యాయవాది.
ప్లీహము, సం వి. న్. పుం. (రూ ప్లీహము) హృదయమున యెడమప్రక్క నుండెడు మాంసగోళము: గుల్మము.
ప్లీహశత్రువు, సం. వి. ఉ. పుం. ములుమోదుగు*: చూ, రోహి. 2.

ప్లు

ప్లుతము, సం. వి. అ. పుం. 1. మూఁడుమాత్రల కాలముగల స్వరము, ప్లవము; చూ, స్వరము. 2; అం. 2. = పుటము. వేగమున అంత మేరయు సమముగాఁబోయెడు అశ్వధారా విశేషము, నిబ్బరము : చూ, హయము.
ప్లుతమేరునష్టము, అం: చూ, ప్రస్తారప్రత్యయ ప్రాణములు.
ప్లుతమేరువు, అం.—పై.—
ప్లుతమేరూద్దిష్టము, అం.—పై —
ప్లుష్టము. సం విణ కాల్పఁబడినది: ఉషితము, దగ్ధ, దగ్ధము, పుష్టము.

ప్లో

ప్లోషము, ప్లోషణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రోషము.

ఫ

ఫ, ఒక యక్షరము.
ఫక్కి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రీతి: చూ, విధము. 1.
ఫక్కిక, సం. వి, అ. స్త్రీ. ఏకగ్రంథము; చూ, సంపుటము. 3.
ఫక్తు, వా. క్రి, విణ, మాత్రము; ఊరక; ఉత్త.
ఫణ, సం. వి. అ. స్త్రీ, అ. పుం. రూ-ఫణము పడగ: చూ, సర్పము.
ఫణము, సం. వి. అ. పుం.—పై.—
ఫణి, సం. వి. న్. పుం: చూ, సర్పము. 1.
ఫణిజ్ఝము, సం. వి. అ. పుం. రూ-ఫణిర్జకము మరువము*: చూ, సమీకరణము.
ఫణిర్జకము, —పై.—
ఫణితము, సం. వి. అ. న. 1. వాక్కు: చూ, శబ్దము. 2; విణ. 2. చెప్పఁబడినది: చూ, శబ్దము. 2.
ఫణితి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, ఫణితము. 1.
ఫర్మానా. వా. వి. రాజాజ్ఞ: చూ, శాసనము. 5.
ఫర్వానా, వా. వి —పై.—
ఫలకము, సం. వి. అ. పుం.=పలక. 1: చూ, పలక; పుం, న. 2 చూ, రూ-ఫలము. 7. 8; 3. వ్రాతపలక: చూ, పలక.
ఫలకోశము, సం. వి. అ. పుం:చూ, వృషణము.
ఫలపాకాంతము, సం. విణ: ఓషధ్యము (ఒక్కవంటతోన తుదముట్టెడి అరఁటి, వరి మొదలగు వానిపేరు) : ఓషధి.
ఫలపూరకము, సం వి. అ. పుం. మట్టుకాఁకర*;
ఫలపూరము, సం. వి. అ. పుం. మాదిఫలము*; చూ, సుపూరము.
ఫలము, సం. వి. అ. న 1; ప్రసవము, ప్రసూనము. (తే). —పంట: పండు; తద్వి.— పెద్దపండునకు —(తె)— గొబ్బుండు; 2. లభించిన ప్రతిపదార్థము; 3 ప్రయోజనము: చూ. వ్యాపారము. 1; 4. = పలము: చూ, పలము (1); 5. జాజికాయ; 6. ప్రత్తికాయ; 7. కేడెము: చూ, హరిగ; 8. బెత్తముతో చేసిన కేడెము : చూ, హరిగ; 9 బాణము ములికి:చూ, బాణము. 1; 10 నాగఁటికఱ్ఱు: చూ, కఱుగోల. (హలము. 1.); 11. పందికోఱచివర ; చూ, సూకరము; 12 : చూ, ఫలసాయము; విణ. 13 అధికము: , హేరాళము
ఫలమూలకము, సం. వి అ. పుం; చూ, ఫలపూరకము.
ఫలవంతము, సం. విణ. రూ-ఫలవతి. పండ్లుగలది (వృక్షము). ఫలి, ఫలితము, ఫలిని : చూ, వృక్షము.
ఫలషాడబము, సం. వి. అ. పుం : చూ, దాడింబ.*
ఫలసమృద్ధి, సం. వి. ఇ స్త్రీ: ఆమని.
ఫలసదనము, అం: చూ, వృత్తము, 1. (న న,న,న, స గురువులు. 10 యతి. 16 ఛందస్సు.)
ఫలసాయము, వా. వి: పండినపంట: ఫలము.
ఫలాధ్యక్షము, సం. వి. అ. న: చూ, సుమంగళ*
ఫలానా, వా. సం. వి. పేరునకుబదులుగా ఉచ్చరించెడిది, ఒకానొక, అట్టి. "ఫలానావారు"

ఫలాశ్రయము, సం. వి. అ. పుం. కొండగోనుగు*. చూ, మృదుద్రుమము.
ఫలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ప్రేంకణము*: చూ, సన్నకద్రుసు: విణ. న్. 2 : చూ, ఫలవంతము.
ఫలించు, సం. అ క్రి. 1 : వశ్యమగు. (తె).-ఊయు, పండు, పలుకు; 2. నెఱవేఱు ; చూ, సిద్ధించు.
ఫలితము, సం. వి. అ పుం 1 : చూ, వృక్షము;
ఫలినము, సం. విణ : చూ, ఫలవంతము.
ఫలిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-హలిని * (తఱిగొల్లు: వెన్న వెదురుకూ; పిన్నచెఱకు. ఈమూఁడింటికిని వర్తించును); 4: చూ, సన్నకద్రుపు*; విణ. 5: చూ, ఫలవంతము:
ఫలేగ్రహి, సం. విణ. (ఇ). అవంధ్య, పండ్లుగ్రాఁకు: చూ, వృక్షము.
ఫలేరుహ, సం. వి. అ. స్త్రీ కలిగొట్టు*: చూ, స్థాలి. 2.
ఫలోదయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్గము.
ఫల్గునుఁడు, సం. వి అ. పుం. అర్జునుఁడు: చూ, సుభద్రేశుఁడు.
ఫల్గువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. కుక్కమేడి* చూ, బొమ్మమేడి; విణ. 2. సారములేనిది: చూ, బెండు. 2.
ఫసందు, వా. వి. సొగసు.
ఫసలీ, వా. వి. మహమ్మదీయుల వత్సరము.
ఫసిఫిక్కుమహాసముద్రము, అం: చూ, సముద్రములు

ఫా

ఫాంటము, సం. వి. అ. పుం: అనాయాసకృతము.
ఫాణితము, సం. వి. అ. న. చక్కెర; చూ, శర్కర. 1.
ఫామేదా, వా. విణ. గొప్ప.
ఫాయిదా, వా. వి. చూ, వాయిదా.
ఫారము, వా. వి. 1. ఒకతరగతి (క్లాసు); 2 ఒకభాగము; 3. ఒకపెద్దకాకితము (షీటు).
ఫారసి, వా. వి: చూ, పారసి.
ఫాలనేత్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ముక్కంటి: చూ, శివుఁడు.
ఫాలము, సం. వి. అ. న. 1. నెత్తి: చూ, శిరము. 1; 2: చూ, లలాటము; పుం. 3: చూ, రూ ఫలము. 10; విణ 4. నూలుతో నేయఁబడినది. (వస్త్రము : చూ, వస్త్రము.
ఫాలుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2: చూ, ఫాలనేత్రుఁడు.
ఫాల్గుణము, సం వి.అ. పుం. 1. ఫాల్గునికము: చూ, మాసము 1; 2. ఏఱుమద్ది*: చూ, సాలము. 3.
ఫాల్గునము, వా. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ఫాల్గునము. 1.
ఫాల్గునికము, సం. వి. అ. పు : చూ. ఫాల్గుణము. 1.
ఫాల్గునుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ఫల్గునుఁడు.

ఫి

ఫిదిరము, సం. వి. అ. న. (చూ ఫిదురము ఖిదిరము-ఖిదురము - ఫిది-ఖిది- ఫిదువు - ఖిదువు.) వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.

ఫిరంగి, వా. వి: చూ, పిరంగి.
ఫిరాయించు, వా. స. స. క్రి. పిరాయించు అనియు మార్చు.
ఫిరాయింపు, వా. స. క్రి. (పిరాయింపు అనియు) మార్పు. "ఫిరాయింపు పెండ్లి".
ఫిర్కా, వా. వి. పరిపాలనలోని ఒకభాగము.
ఫిర్యాది వా. వి. మొఱపెట్టువాఁడు.
ఫిర్యాదు, వా. వి. మొఱ్ఱ, విన్నపము.

ఫీ

ఫీజు, వా. వి. చేయించుకొనినపనికి యిచ్చెడు గౌరవద్రవ్యము. (ఇట్లు "ప్లీడరు ఫీజు"; "స్కూలుఫీజు" మొ).

ఫు

ఫురుషత్తు, వా. వి నియమితకాలము.
ఫుల్లము, సం. విణ. 1. ప్రఫుల్లము, ఉత్ఫుల్లము; చూ, సంఫుల్లము; అం. 2: చూ, గండక్రియలు.
ఫుల్లరీకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సర్పము.

ఫే

ఫేనము, సం. వి. అ. పుం. సముద్రపునురుగు; చూ, సముద్రము. పాలనురుగునకు -కార్కారకము. చూ, స్తన్యము)
ఫేనిక, సం. వి. అ. స్త్రీ.=ఫేణీ: చూ, భక్ష్యము.
ఫేనిలము, సం. వి. అ. న. 1. రేఁగుబండు: చూ, ఫలములు; పుం 2. అంబుప్రసాదనము-అంబుప్రసాధము. అరిష్టము, అరిష్టసాధనము, కతకము, కాంతము, కృష్ణబీజము, క్షీణము, గర్భపాతము, గర్భస్రావము. (తె).—కుంకుడు*; విణ. 3. నురుగుగలది.
ఫేరవము, సం. వి. అ. పుం. రూ-ఫేరవు. నక్క: చూ, సృగాలము.
ఫేరవు, సం. వి ఉ. పుం. —పై.—
ఫేరవుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
ఫేల, సం. వి. అ. స్త్రీ. రూ-ఫేలి. ఎంగిలి: చూ, భుక్తోజ్ఝితము.
ఫేలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. —పై.—

ఫ్సా

ఫ్సాతము, సం. విణ. 1. తినఁదగినది; 2. తినఁబడినది: చూ, భుక్తము.

బ

బ, ఒకఅక్షరము.
బంక, దే. వి 1: చూ, బంధన; 2. గ్రహణి: చూ, రోగము 1.
బంకమన్ను, ద్వ. వి. చిక్కమన్ను: చూ, భూమి 1.
బంకమచ్చు, దే. విణ: చూ, లోళి.

బంకు, దే. వి. 1. సందుపీధి: చూ, సందు 5; 2. కూరునివలె నటించువాఁడు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 131; 3: చూ, రక్షకుఁడు.
బంకెత, దే విణ. (బంక + ఎత) బుబ్బురాలు: చూ, స్త్రీ.
బంకోలు, వై. వి. జన్మఖయిదీలనుబంపెడి యొకద్వీపము.
బంగనబయలు, వా. వి. మిక్కిలిబయలు: చూ, వెలుపల 1.
బంగరము, వై. వి 1 = భృంగార. (రూ-బంగరు - బంగారు - బంగారము): చూ, లోహము. 1; 2. = భ్రమరక: చూ, బొంగరము.
బంగరు, వై. వి. 1. = భృంగార: చూ, బంగరము. 1; 2: చూ, సంపెఁగ*. అం, పదా. 6-71.
బంగరుకొండ, వై వి. రూ-బంగారుకొండ. 1. హేమాద్రి. బ్ర 2, ఆ. 174. చూ, పర్వతము; వా. విణ. 2. మంచివాఁడు: చూ, సుకృతి.
బంగరుపురువు, వై. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము.
బంగరుమొగలి, ద్వ. వి: చూ, స్వర్ణకేతకి*.
బంగరువు, వై వి.=భృంగార: చూ, రూ-బంగరము. 1. పాండు. 1, ఆ. 106.
బంగల, దే. వి కుంపటి: చూ, హసంతి.
బంగారము, వై. వి. 1 = భృంగార: చూ, రూ- బంగరము, 1; 2 ఒకచెఱకు*: చూ, రసాలము. 3; విణ. 3. దుర్లభము. రూ-బంగారు; చూ, వెక్కసము. 3.
బంగారు, వై. వి విణ — పై.—
బంగారుఅరఁటి, ద్వ. వి. సువర్ణకదళి*: చూ, రంభ. 2.
బంగారుఇల్లు, ద్వ. వి. స్వర్ణగృహము: చూ, సదనము. 1.
బంగారుకంటి, వా. వి. కనకాక్షి: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు. 1.
బంగారుకడుపువాఁడు, ద్వ. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1.
బంగారుకాళ్ళయ్య, జా. శుభప్రదమైన పాదన్యాసముకలవాఁడు "బంగారుకాళ్ళయ్య జేజే వేయేండ్లు రాజ్యమేలు మనుచున్". వైజ. 2, ఆ 851.
బంగారుకుండ, వై.వి. 1. స్వర్ణఘటము: చూ, హరివాణము. (పాత్రము. 6); విణ. 2: చూ హృద్యము; జా. 3. అందకత్తె, బంగారుబొమ్మ. "బళిరా తేరకు తేరదక్కె నిటులీ బంగారుకుండంచు" (పాండు. 3 ఆ 67.)
బంగారుకొండ, వై. వి, విణ: చూ, రూ-బంగరుకొండ.
బంగారుతామరసంటచేను, ద్వ. వి. గంగ. వేం, అం 17: చూ, నది.
బంగారుతీఁగలు, వై. వి. బ. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.
బంగారుపిచ్చుక, ద్వ. వి. వచ్చుతలపిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక.
బంగారుపూఁత, ద్వ. వి. బంగారపునీటితోచేసిన మలామా. (గిల్టు)
బంగారుబొమ్మ, 1. జా: చూ, బంగారుకుండ. 3; ద్వ. వి. 2: చూ, స్త్రీ.
బంగాళము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకపిట్ట: చూ, శకుంతి (పక్షి); అం. 2: చూ, రాగాంగములు; వై. వి. (1) = వంగ వంగదేశము: చూ, దేశములు (సం. అని కొందఱు)
బాంగాళా, వా. వి. మండువా లేని యిల్లు: చూ, సదనము. 1. "బంగాళాపంపిణీ ఇల్లు."
బంగాళఘాతము, వా. వి. చెన్నపురిరాజధానికి తూర్పుఎల్లగ నున్న సముద్రము: చూ, సముద్రములు.
బంగాళాదుంప, వా. వి. ఒకజాతిదుంప.*.
బంగాళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కొమ్మరఁటి*: చూ, రంభ. 2; అం. 2; చూ, భిన్నషడ్జకజ భాషలు; 3: చూ, మాళవకైశికిజ భాషలు.
బంగి, వై. వి. 1.=భంగీ. గంజా - గంజాయి - గంజావి-గాంజ - గెంజాయి, బంగు (సం.) - కలంజము, గంధారి, జయ, త్రిశూలిని* భంగి ("జడగాజ" అను పదముకడనున్న పదములుగూడ దీనికి వర్తించునని కొందఱు); వా. 2. తపాలులో పంపెడు మూట.
బంగిముచ్చు, ద్వ. విణ. బంగిత్రాగువాఁడు.
బంగు, వై. వి.=భంగీ: చూ, రూ-బంగి. 1.
బంజరు, వా. వి. బీడునేల: చూ, భూమి 1.
బంజారి, వా. వి లంబాడీజాతివారు.
బంటి, దే. అప. నీళ్ళకొలఁతను దెలిపెడి ప్రత్యయము. "సముద్రము మోఁకాలిబంటి"
బంటు, వై. వి = భట. 1: చూ, సేవకుఁడు; 2 చూ, భటుఁడు. 1; 3: చూ, భక్తుఁడు. పా 1, ఆ. 149; 4: చూ, శిష్యుఁడు. య. 1, ఆ. 132; విణ. = భట. 5. శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు; 6 దాసుఁడు: చూ, సేవకుఁడు; వా. 7. వృత్తిని బట్టి యింటిపేరుగా గలవారు.
బంటుతనము, వై. వి.=భటత్వ. శూరత్వము; చూ శౌర్యము. 1.
బంటుమెకము, వై. వి: చూ, సూకరము.
బంట్రోతు, వా. వి. బంటు: చూ, సేవకుఁడు.
బండ, దే వి. 1. వెడల్పుఱాయి; చూ, రాయి; 2. పొట్టిరోఁకలి; చూ, రోఁకలి 3: చూ, గుదిగల్లు; విణ. 4. అఱిఁగినది; వై. వి 5=భండ. నెత్తిగోతులవాఁడు, మేఁకకోనికొని బిచ్చమెత్తువాఁడు; విణ. 6.=భండ. (రూ-బండఁడు - బండగఁడు) ఆఁతాయి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
బండఁడు, వై. వి = భండక: చూ, రూ-బండ. 6.
బండగు, వై. వి. = బంధక. 1: చూ, బోను. 2; 2: చూ, బోను. 3.
బండగుఁడు, వై. విణ. = భండక. జై. 8, ఆ 122: చూ, రూ-బండ. 6.
బండబూతు, వా. వి. పచ్చిబూతు: చూ, శాపము. 1.
బండము, వై.వి = భాండమ్: చూ, సరకు 2
బండరము, వై వి.= భండార. (రూ-బండారము - బండరువు): చూ, భాండాగారము.
బండరువు, — పై —
బండవలము, వై వి.= భాండ. రూ-బండాలము. 1: చూ, సంచిమొదలు; 2: చూ, సామర్థ్యము; 3: సామగ్రి. 2.
బండాట, ద్వ. వి. తిట్టు: చూ, శాపము. 1. (రూ-బండాటము.)
బండాటము, ద్వ. వి. — పై —.
బండారము, వై. వి = భాండాగార: చూ, భాండాగారము.
బండారి, ద్వ. వి. (బండారము + ఇ) బొక్కసమున కధికారి. మార్క. 1, ఆ. 43: బచ్చు.

బండారు, వై. వి. 1.=భండార: చూ, రూ-బండరము; 2. ఓల గందము: చూ, పూతపసుపు.
బండారుడు, సం. వి. అ. పుం. గేదెలను కాచెడివాడు.
బండారుపిచ్చిక, దే. వి: చూ. బంగారుపిచ్చిక.
బండాలము, వై.వి.=భాండ: చూ, రూ-బండవలము.1—2—3.
బండి, దే. వి. 1. (మనుష్యాదులకుపయుక్తమగు నది) తేరు: చూ, శకటము. 1; 2. (దేవతాదుల కుపయుక్తమగునది) రథము చూ. శకటము. 1;
బండికన్ను, వా. దే. వి; రూ-బండికలు-బండికల్లు, చాయ మేకు, చిలుక, చీల, జంజడ, మొల. (సం).—అక్షము, అక్షాగ్ర కీలము, అణి-ఆణీ, అధిష్ఠానము, అరి, ఉపధి, కుందము, కేశవాయుధము, రథాంగము. (చూ, శకటము. 1.) (తద్వి. —౧. బండికంటి నడిమితూమునకు. (సం). — నాభి, పిండిక: ౨. దొలుపుగమ్మి: ౩. ఇరుసు: ౪. శీలము; ౫. చక్రము; ౬. పూటీ; ౭. కుంచము; ౮. బండికల్లు.
బండికలు, వా. వి.—వై—
బండికల్లు, వా. వి. 1.—వై.—; 2. రథచక్రము; కన్ను, కలు కల్లు. (సం).—గోత్రము; 3: చూ, బాలికాక్రీడ.
బండిగిల్లు, దే. అ క్రి. 1. కదలకుండుపడు; 2. బండికలక్రింది దగు: బోలతాకొట్టు-బోల్తాకొట్టు, బోలతాపడు-బోల్తాపడు
బండిగురిగింజ, ద్వ. వి, 1. బండిగురివెందగింజ; 2: చూ, బండిగురివెంద*.
బండిగురివెంద, ద్వ, వి: చూ, శ్వేతపాకి*.
బండిపేరిట్ట, ద్వ. వి: చూ, బటువుగువ్వ. ఆం, పదా. 5-31,
బండిబరువు, వా. వి. ఆచితము: చూ, శాకటము. 2.
బండిబాట, వా. వి. బండిపోవుదారి: చూ, మార్గము. 1.
బండిమొగ్గరము, దే. వి: శకటవ్యూహము.
బండిరిక్క, ద్వ. వి. రోహిణి: చూ, రిక్క. 1-౪ 234
బండివాడు, బండితోలువాడు
బండు, వై. వి.=భండ: చూ, బండాట. కాశీ, 7, ఆ. 70.
బంతి, వై. వి 1. పంక్తి: చూ, శ్రేణి. 1; 2.=పంక్తి: చూ, పది (1 ; దే. వి. 3. చెండు: చూ, సరి. 3; 4. బంతి*; (సం).-గుచ్ఛపుత్రి, గుచ్ఛపుష్ప; తద్వి.—౧ ఊలకబంతి, ౨. చేమంతి; ౩. నిండుబంతి; ౪. రేకబంతి. మొ. (చూ, వృక్షము.)
బంతికట్టు, ద్వ. వి. కుప్పనూర్చునపుడు ఎడ్లవరుసకు గట్టెడి పలుపు: చూ, సూత్రము. 1.
బంతికట్టుపలుపు, —వై:—
బాంతికుడుపు, ద్వ. వి. సజగ్ధి: చూ, సాపాటు.
బంతిదూగులాట, వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.
బంద, వా. వి. 1. బురద: చూ, శాదము. 2; 2. చిన్నగుంట. హరహరి. 1, ఆ. 41: చూ, రంధ్రము. 1.
బందకము, వై. వి.=బంధక. తాకట్టు: చూ, వారకము (1)
బందడము, దే. వి. రూ-బందలము. దొంతికుండ: చూ, భాండము. 3.
బందన, వై. వి.=బంధన. 1: గోజు గోదు, జిగట, జిగురు —జివురు-జీవురు, బంక. (సం).-నిర్యాసము, నిర్యూహము; 2. చిక్కన, జిగట, జిగురు-జివురు-జీవురు: చూ, స్నిగ్ధము. 3. 3. బురద: చూ, శాదము. 2.
బందనగొను, ద్వ,అ. క్రి: చూ, జిగురుకొను. స్వా. 3, ఆ. 28.
బందము, వై వి. 1. దూలముపై గుజ్జులను బిగువునిమిత్తము లంకెగానమర్చిన పట్టె; 2. చెట్టెక్కువాని కాలిత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 3.=బంధ: చూ, గుదిత్రాడు. 1; 4=బంధ చూ, గుదిత్రాడు. 2. (చూ, సూత్రము 1); 5.=బంధన: చూ, లంకియ. 2.
బందరము, వా. వి. ఆనికి: చూ, భాండము. 3
బందలము, దే. వి: చూ, రూ-బందడము.
బందా, వై. విణ.=బంధీ. స్వా. 2, ఆ. 73, ఖయిదీ, బందాకోరు, బందెకాడు, బందెలబోతు. బందికాడు. ఉపగ్రహుడు
బందాకోరు, వా. విణ: చూ, బందా.
బందారు, దే. వి. 1. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము; 2: చూ, బాలక్రీడ.
బంది, సం. వి. ఇ. స్త్రీ 1.=బందా. చెఱ: చూ, సదనము. 1; 2.=బందె. ఖైదు: చూ, శిక్ష 2; విణ. 3: చూ, ప్రగ్రహము, 2; వై. వి (1)=బంధ. నిర్బంధము: చూ, బలవంతము; వా. (2 ఇబ్బంది, బాధ.
బందికాడు, ద్వ. వి రూ-బందెకాడు. 1. బందిపోటు దొంగ. పా. 2, ఆ. 59: చూ, హారకుడు. 1; 2: చెఱబడ్డవాడు; (సం).-ఉపగ్రహుడు,
బందికానా, వా. వి: చూ, బంది 1. (భద్రాచల ప్రాంతమున వాడుక.)
బందిగము, వై. వి.=బంధక.—వై.—
బందిపట్టు, ద్వ. వి. బందిపోటు: చూ, హరణము. 1.
బాందిపోటు, ద్వ. వి.—వై —
బందియ, వై. వి.=బంధక: చూ. బంది. 1. (రూ-బందె.)
బందు, దే వి. 1. బోరువపిట్ట: చూ బోరువ శకుంతి); వై. వి 2. ఆవరణము: చూ, స్థగనము; 3: చూ, దాచుట; 4.=బంధ పెట్టె మొదలగువాని మూలల బిగించెడి యినుములోనగువాని తగడు; 5.=బంధ. నిరోధము: చూ, సంరోధము.
బందుకట్టు, వై. వి: చూ, సమాఖ్య 2.
బందుగు, వై. వి.=బంధు. 1. (రూ-బందుగుడు-బందువు-బందువుడు.): చూ, సంబంధి. 1; ఆం 2: చూ, ఆప్తైశ్వర్యములు.
బందుగుడు, —వై.—(వీలా. 3. ఆ. 70.)
బందువు, —వై—
బందువుడు, —వై.—
బందె, వై. వి.=బంధక. 1. చెఱ: చూ, బంది. 1; 2: చూ, బంది. 2; 3. పశువులచెఱ. స్వా. 3,ఆ. 128: బందెలదొడ్డి; 4. నిర్బంధము. చూ, బలవంతము.
బందెకత్తె, వై. విణ. చెఱలోవేయునది భాగ-6, స్కం. 446.
బందెకాడు, ద్వ. విణ: చూ, బందా.
బందెకానా, వా. వి: చూ రూ-బందికానా.
బందెగొను, ద్వ. స. క్రి. చెఱబెట్టు.

బండెడ, దే. వి. శ్వేతసురస*: చూ, వావిలి.
బండెలదొడ్డి, వా. వి: చూ, బండె. 3.
బండెలపోతు, ద్వ. విణ. చెఱవేయుస్వభావము గలవాఁడు: చూ, బందా.
బందోబస్తు, వా. వి. కట్టుదిట్టము, జాగ్రత్త: చూ, హుసారు.
బంధకము, సం. వి. అ. న. 1.=బందిగము: చూ, బంది. 1; 2. మాఱుపు; చూ, వినిమయము; పుం. 3. కుదువ: చూ, వారకము. (1).
బంధకవిత్వము అం. చక్రము, ఖడ్గము, రథము లోనగువాని యాకృతులుగఁ బద్యములుచెప్పుట: చూ, మాటలల్లుట.
బంధకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అంకులాఁడి: చూ, స్వైరిణి; 2, ఆటకత్తె: చూ, స్త్రీ; 3. ఆఁడేనుగు: చూ, హస్తి.
బంధనము, సం. వి. అ. న. 1. కట్టు, ప్రసితి: చూ, బంధము. 1; 2. కట్టుటకుఁదగిన సాధనము; 3: చూ, బంధకము. 3; 4. కొల: చూ, హింస. 1; 5 ఖైదు: చూ, బంది. 2; 6. చెఱసాల: చూ, బంది. 1; 7. తొడిమ; చూ, వృంతము. 1; 8 =బందము: చూ, లంకియ. 2.
బంధనములు, అం. మూలము, ధాన్యము, జాలంధరము. (3).
బంధనాలయము, సం. వి. అ. పుం. చెఱ, చెఱసాల: చూ, సదనము. 1
బంధము, సం. వి. అ. పుం. 1: అందము అనుబంధము. అభిమరము, అభీమరము, ఆకలనము, ఉత్థానము, ఉద్దానము, కచము కలహము, రు, ర, నిబంధనము, సంబంధము, నియమము, నిర్బంధము, ప్రసితి, బంధనము అవ్య — అజ్; విణ.-నియమితము. (తె).-నిమితము; వి.—(తె).- కట్టనము, కట్టు, కట్టుబ, తగులము తగులు, తవులు తొడిపెన. బారి; 2. చెఱసాల: చూ, బంధనాలయము; 3. కుదువ: చూ, వారకము 1); 4 కావ్యరచనావిశేషము; 5. సంయోగవిశేషము: చూ, బంధములు.
బంధములు, అం: చూ, రతిబంధములు. (చూ, కామము.)
బంధస్తంభము, సం. వి. అ. పుం. (ఏనుఁగును కట్టెడు) కట్టు కంబము: చూ, స్తంభము. 1.
బంధించు, సం. స. క్రి: చూ, సంధించు.
బంధుకము, సం. వి. అ. పుం. రూ బంధూకము. మంకెన*; చూ, రక్తకము.
బంధుజీవకము, —పై—
బంధుత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బంధుసమూహము: చూ, సంబంధము. 1.
బంధుర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వేశ్య.
బంధురము, సం. వి. అ. న. రూ=బంధూరము. 1. కిరీటము: చూ, సీసకము (1; పుం. 2. కలహంస: చూ, హంస: 3: చూ పక్షి; 4. నూనెమడ్డి: చూ. స్నేహము. 2;5. ఆఁడుగుఱి: చూ, భగము. 12; 6: చూ, బంధుజీవకము*; 7. ఒప్పిదమైనది: చూ, హృద్యము: 8 వంగినది రూ- బంధూరము: చూ. వక్రము; 8. మధ్యోన్నతమును పార్శ్వోన్నతమునైనది; అం. 10: చూ. వృత్తము. 1. ("న, న,న,న, స,భ, భ, భ గురువులు. 14యతి, 25 ఛందస్సు.")
బంధురితము, అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.
బంధులుఁడు, సం. వి, అ. పుం. అంకుటాలికొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.
బంధువినాశము, అం: చూ, వింశతి విగ్రహములు.
బంధువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1.=బందుగు: చూ, బందుగు; 2. జ్ఞాతి: చూ, సగంధుఁడు. 2; 3: చూ, స్నేహితుఁడు. 1; 4: చూ, బంధుజీవకము*.
బంధూకపుష్పము, సం వి. అ పుం: చూ. వేగిస*.
బంధూకము, సం. వి. అ పుం. 1: చూ, రూ బంధుకము*; 2: చూ, బంధూకపుష్పము.
బంధూరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-బంధురము.
బంపు, దే వి; చూ, పండ్లపాఁచి.
బంబ, దే, విణ: చూ, స్థూలము. 2.
బంబం, వా. వి. శంఖముయొక్క ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
బంబము, అం: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్కపాదమునకు ఒక భగణము, ఒకగురువు 4వ ఛందస్సు.)
బంబోతు, వా. విణ: చూ, బలిమికాఁడు.
బంభరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భ్రమరము.
బంహిష్టము, సం. విణ మిక్కిలిబహువు.
బకజిత్తు, సం వి త్. పుం భీమసేనుఁడు: చూ, వృకోదరుఁడు.
బకదారి, దే. వి. పారావతవిశేషము: చూ, సురఁటి.
బకపుష్పము, సం. వి. అ పుం: చూ, శ్రీవల్లి*.
బకబంధనన్యాయము, న్యా. కొంగనుబట్టుట కొకఁ దొక యుపాయమును జెప్పెను. "బకము నీటిలో నిలిచి జపముచేయుచున్నట్లుండఁగా వెన్నముద్దను గొనిపోయి దాని శిరస్సున నుంపవలయును. అది కరఁగి దాని కన్నులలోఁ జొచ్చును. అప్పుడు కన్ను లగపడవు. అంత దానినిఁ బట్టవచ్చును."అని.
బకము, సం. వి. అ పుం. 1.=వక్క: రూ-బకసు, కహ్వము, గృహబలిప్రియము, గృహబలిభుక్కు, చంద్రవిహంగమము జాలపాదము, బకోటము. (తె).—ఆదెలు-అదేలు, ఆరణపక్కి, కొంగ, కొక్కరాయి, కొక్కెర. తక్కువకంటి, పరద, బాతు, వక్క, వక్కకొంగ, వక్కపులుఁగు, వగ్గటము, వాలుకొంగ; తద్వి — ౧. ఓదెకొంగకు. —(తె).-ఓదెకొంగ, ఓదెకొలుకు; ౨. కొంగకు.-కలీకము-కలీకము, క్రౌంచము. (తె).—కొంగ, కొంచ క్రౌంచ; ౩. (తె)—తెల్లమూతికొంగ; ౪. పెద్దకొంగకు.—బలాకము (తె).-పెద్దకొంగ; ౫. గుడ్డికొక్కెరాయికి.—కోయష్టికము, జలకుక్కుభము, శిఖరి. (తె)—గుడ్డికొక్కెర—గుడ్డికొక్కరాయి — గుడ్డికొక్కెరాయి. చీకుకొక్కెర; ౬. పిన్నకక్కెరకు.—కృకణము, కృకరము, క్రకరము, క్రకణము. (తె).— పిన్నకక్కెర; ౭. పెద్దకక్కెరకు. — కరేటువ్వ, కరేటువు, కర్కటము, కర్కటువు, కర్కరాటుకము, కర్కరేటువు కొరాయిక, కృకణము, ధ్వాంక్షము, బలాక, బలిపుష్టము. (తె).— కక్కర—కక్కెర—క్రక్కెర, పెద్దకక్కెర; ౮. పెద్దపెంటికొక్కెరకు.—కరాయిక, బలాక; ౯. గూడబాతు. (మిగతవానికి: చూ, "శకుంత"); 2. బకపుష్పము*. రూ-బుకము: చూ శ్రీవల్లి.

బకవైరి, సం. వి. న్. పుం. 1. కృష్ణుఁడు: చూ, విష్ణువు; 2. భీమసేనుఁడు: చూ. వృకోదరుఁడు.
బకాను, దే. వి: చిటివేరు—చిఱువేరు*.
బకాయి, వా. వి. ప్రాంతబాకి.
బకాసురుఁడు, సం. వి. అ. పుం. కొక్కెరతొలివేల్పు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
బకుఁడు, 1.—పై—; 2. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.
బకేడా, వా. వి. 1: చూ, యుద్ధము; విణ. 2: చూ, బక్క. 2.
బకోటము, సం వి. అ. పుం. వక్కుకొంగ: చూ, బకము.
బక్క, దే. వి. రూ-బ్రక్క. 1. బక్కవాఁడు: చూ, కాతుఁడు; విణ. 2. బకేడా, బక్కటిల్లినది: చూ, సొరపు. 3: చూ, హ-బ్రక్క.
బక్కటిలు, దే. అ. క్రి. రూ-బక్కటిల్లు. 1. శుష్కించు: చూ, శోషించు; 2. కృశించు: చూ, సొటసొటవోవు.
బక్కటిల్లు, —పై—
బక్కనీళ్ళు, వా. వి. పీళ్ళమజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.
బక్కమజ్జిగ, వా. వి. —పై—
బక్కలు, దే. వి. గనిత్రవ్వువారు.
బక్కవాఁడు, ద్వ. వి: చూ, కాతుఁడు.
బగబగ, దే. వి. మండుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
బగళంబుసేయు, ద్వ. స. క్రి. రూ-బగళముసేయు—బగళమ్ముసేయు) తొలఁగించు: చూ. విసర్జించు.
బగళముసేయు, —పై—
బగళమ్ముసేయు, —పై.—
బగళము, దే. వి. తొలఁగుడు: చూ, విమోచనము.
బగ, వై వి. ప్రక్క: చూ పార్శ్వము. 2. (బ. బగులు.)
బగిస, దే. వి. ఒకచెట్టు; చూ, వృక్షము.
బగిసి, వై. వి. రూ-బవిసి — బయిసి—బైసి. 1. = భవిష్య. భాగ్యము: చూ, సుకృతము. 1; 2. గౌరవము: చూ, సన్మానము.
బగీలు, దే వి సంతాపానుకరణధ్వని: చూ, హూహూ.
బగెబ్రాహ్మణులు, అం: చూ. కపూరియెబ్రాహ్మణులు
బగ్గముపాడు, దే విణ. (పాడు + పాడు) మిక్కిలిపాడైనది
బగ్గరి, దే. విణ బగ్గని మండిపడువాఁడు.
బగ్గి, దే. వి: చూ, బూడిద.
బగ్గీ, వా. వి. గుఱ్ఱపుబండి (జట్కా):
బగ్గు, దే. వి: చూ, బగబగ.
బగ్గుండ, వా. వి. రూ-బగ్గుండి. ఎఱ్ఱనిపిండిగుండ.
బగ్గుండి, దే. వి. —పై—అచ్చ. అ, కాం. 13.
బగ్గుమను, దే. అ. క్రి. బగ్గునమండు: చూ, వెలుఁగు. 5.
బగ్గె, వా వి. చూ, సిబ్బియము.
బచ్చెన, వై. వి. 1.=ప్రచ్ఛన్న. పూఁత: చూ, సమాలంభము; 2. చాయ: చూ, వర్ణము. 6.
బచ్చెప్ప. వా. వి: చూ, వ్రాజె (గోదావరీమండలమున వాడుక)
బచ్చలి. దే. వి: అలుబచ్చలి—అల్లుడుబచ్చలి, తీఁగబచ్చలి. (సం) —ఉదీక, కటంభర, కడంబి, కలంబి, జలబ్రహ్మి, హీలమోచి; తద్వి.—౧. అడవి బచ్చలి. (సం) —చంచువు, వనోపోదక; ౨. పుచ్చబచ్చలి. (సం). — అత్యమ్లపర్ణ, అమ్లకలంబ, అరణ్యవాసిని, కండూర, కపటాతి, వల్లిసూరణము; ౩. దుంపబచ్చలి, మట్టుపచ్చలి. (సం) —అపోదకి, ఉపోదక-ఉపోదికి-ఉపోదిక, కుపోదకి. (చూ, హీలమోచి.)
బచ్చు, వై. వి. 1.=వైశ్య: చూ, వైశ్యుఁడు. పాండు. 1, అ. 111; 2: చూ, బండారి. నై. 6, అ 115; 3. వెండిబంగారముల నాణెముచూచువాఁడు. వసు. 3, అ 136
బజంత్రి, వా. వి: చూ, మేళగాఁడు.
బజీతు, వై. విణ.=భంజిత. భంగమునొందినది: చూ. భగ్నము.
బజిగడుగుది, వా. వి. నిలుకడలేని ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ
బజిగేడి, వా. వి. రంగుపూసిన పాంచాలిక: చూ, హరిణి. 3.
బజానా, వా. వి: చూ, రూ-బయానా.
బజాఱము, వై. వి. =ప్రసార. రూ-బాజాఱము: చూ, వ్యభిచారము.
బజారి, వై. విణ. (బజాఱము + ఇ.) 1. ధూర్తస్త్రీ: చూ, స్త్రీ: 2. = జారిణీ-ప్రసారణీ. సా. 3, అ 58: చూ, స్వైరిణి.
బజాఱించు, వై. అ. క్రి: చూ, వ్యభిచరించు 2.
బజాఱు, వై. వి. 1.=ప్రస్తార. రూ - బాజాఱు, అంగడివీధి: చూ, మార్గము. 1; 2. రూ-బాజాఱు. దుకాణము: చూ. సదనము. 1: 3. ప్రలాపము: చూ, శబ్దము 2
బజాఱుమాట, ద్వ. వి. కోహళము: చూ, శబ్దము. 2.
బజ్జడి, దే. వి. పాదవిన్యాసవిశేషము. "బహు విచిత్రముతో బజ్జెళ్ళఁద్రొక్కు." పల్నాటిచరిత్రము. 2, భా: చూ, సంచారము.
బజ్జి. దే. వి. ఎనిచి పలుచనఁగాఁజేసెడి వ్యంజనము: చూ, భక్ష్యము
బటాకబయలు, వై. వి: చూ, బంగనబయలు. (స్వార్థమున కకారాగమము.) సా. 3, అ 16.
బటాబయలు, వై వి: చూ, బటాకబయలు. సా. 2, అ. 113.
బటాబూరము, వై. వి. (బటారము + బూరము) పెద్దటెక్కము. ఉ. హరి. 3, అ 141: చూ, సన్మానము.
బటారము, వై. విణ.=పటు గొప్ప; చూ, హేరాళము.
బటాసాలు, వా. వి. సింధుపేషణములను భక్ష్యము: చూ, భక్ష్యము.
బటువడిదము, వా వి. చక్రము: చూ, బాణము. 1.
బటువాడా, వా. వి: చూ, రూ బట్వాడా.
బటువాలాయఁడు, ద్వ. వి. ఇంద్రుఁడు. అం, భా. ప్ర. 26: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
బటువు, వై. వి.=వటు. (దేశ్యమని శ. ర.): 1: చూ, భూషణము. 2; దే. వి. 2. గుండ్రన: చూ, వృత్తము. 5; 3: చూ, దిండు. 1; విణ. 4. గుండ్రనిది: చూ, వృత్తము. 5; వై. విణ. 5. దృఢము: చూ, స్థిరము.
బటువుఁగత్తి, ద్వ. వి: చూ, బటువడిదము.

బటువుఁగైదువు, దే. వి.—పై.—
బటువుఁగైదువుజోదు, ద్వ వి: చూ. విష్ణువు.
బటువుగుబ్బలి, దే. వి. చక్రవాళశైలము: చూ, పర్వతము.
బటువుగువ్వ, దే. వి. కవపులుఁగు, గుండుపులుఁగు, చుట్టుఁబులుఁగు—చుట్టుఁబుల్గు, జక్కవ—జక్కువ, జంటపిట్ట, పొదలిక, బండిపేరిటిపిట్ట. (సం).—కామి, కావృకము, కోకము, గోవృంము, చక్రవాకము, చక్రాంగము, చక్రి, ద్వికము: తద్వి —అఁడుకజక్కవకు.—(సం). కామిని (మిగతివాసికి: చూ, "శకుంతి")
బటువుబిల్ల, దే. వి: చూ, దిండు. 1.
బటువువాలు, ద్వ. వి: చూ, బటువడిదము
బటూకరణము, మి. వి: చూ, వడుగు.
బట్ట, వై. వి. 1.=పట: చూ, వస్త్రము (స్త్రీ పురుషుల కట్టువస్త్రమందును, పైనధరించు బట్టయందును, సాధారణముగా నూలుతో నేయఁబడిన ప్రతిమూర్తియందును వర్తించును): 2: చూ, సురము; 3. పశువుల లోనగువాని మేనిచాలు. "బట్టావు"; విణ 4. వెంట్రుక లూడినది. "బట్టతల".
బట్టగట్టనివాఁడు, ద్వ. విణ: చూ, దిగంబరుఁడు 3.
బట్టకడిమి, ద్వ. వి: చూ, హలిప్రియము*
బట్టగు, వా. అ. క్రి. వెలుఁగుమాయు: చూ, సమర్థుడు.
బట్టగుత్తు, వై. విణ. సిగ్గుమాలినవాఁడు.
బట్టతల, దే. వి: చెంబుతల, నూలిగరసు, పేనుకొఱుకుడు. (సం).—ఇంద్రలుప్తకము—ఇంద్రలుప్తము. కేశఘ్నము.
బట్టతలకు మోఁకాళ్లకు ముడిపెట్టుట, లో. "బట్టతలకు మోఁ, కాళ్ళుముళ్ళు పెట్టఁగలదొకాని". (కళాపూర్ణోదయము.)
బట్టతలవాఁడు, వా. విణ: (సం)—ఇంద్రలుప్తకుఁడు, ఐంద్రలుప్తకుఁడు, ఖలతి—ఖలితి, ఖల్లిటుఁడు—ఖల్లీటుఁడు, ఖల్లీడుఁడు, ఖర్వాటుఁడు, బభ్రువు.
బట్టబయలు, వై. వి. (బయలు+బయలు) 1. మిక్కిలిబయలు. పర. 1, అ. 112: చూ, వెలుపల. 1. విణ. 2. మిక్కిలి బయలైనది.
బట్టమేఁక, ద్వ. వి. ఒకపక్షి: చూ, పక్షి.
బట్టలపెట్టె, వై. వి. కరోటకము: చూ, సందుకా.
బట్టావు, వా. వి. పెద్దతెల్లమచ్చలుగల అవు: చూ, సౌరభేయి (దేనువు.)
బట్టి, దే. వి రూ బట్టీ 1. బట్టీపట్టుట, అదేపనిగ చదువుట, వాగ్ధోరణి: 2. అవము (చూ, కావు. 6.): 3: చూ, అరోయంత్రము.
బట్టికాఁడు. దే. వి. 1: చూ, శుకము; 2: చూ, శారిక.
బట్టినగోల, దే. వి: చూ, ఎత్తనగోల.
బట్టీ, దే. వి: చూ, రూ-బట్టి.
బట్టు, వై. వి; చూ, పాఠకుఁడు.
బట్టువాఁడు, ద్వ. వి.—పై—
బట్టె, దే. వి. కాలవ: చూ, నది.
బట్ల' దే. వి. దడ్డెము. రూ-బట్లె: చూ, పాత్రము. 6.
బట్లె, —పై.—
బట్వాడా, వా వి. రూ-బటువాడా. ఉత్తరములు, వేతనములు లోనగువాని నిచ్చుట.

బడ, దే. వి. 1 పెద్ద. "బడగొండ": చూ, హెచ్చు. 1: 2 మిక్కిలి "బడబాకినోరు": చూ, హెచ్చు 1:
బడికా, వా. వి బకాయి. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక)
బడగా, వా. వి. —పై.—
బడగులు, వా వి. నీలగిరిప్రాంతవాసులలో నొకజాతి: వడగరులు.
బడగొండ, ద్వ. వి. పెద్దమబ్బు: చూ, మేఘము. 1.
బడపు, దే. వి. 1. ఆపద: చూ, విపత్తు: 2 కష్టము: చూ, శోకము.
బడబ, సం. వి. ఆ స్త్రీ 1. ఆఁడుగుఱ్ఱము: చూ, హయము; 2. బ్రాహ్మణస్త్రీ: చూ, బాఁపత; 3. తార్పుకత్తె: చూ. శంభళి.
బడబచూలు, వా. వి: చూ, సౌబను.
బడబడ, దే. వి. పాఱుట తొందరమాట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. పాండు, 5, అ. 232: చూ. హూహూ.
బడబాగ్ని, సం. వి. ఇ. పుం. బడబానలము: చూ, వహ్ని. 1.
బడబానలము, సం. వి అ. పుం.—పై.—లక్ష్మి 5, అ. 81.
బడబాలోకనౌత్సుక్యము. అం: చూ, శిశ్నకాలము.
బడలిక, దే. వి. అలయిక: చూ, శ్రమము, 1.
బడలు, 1.—పై.—; అ. క్రి. 2: చూ, వేసరు. 2.
బడలువడు, ద్వ. అ క్రి: చూ, బడలు 2.
బడవ, వై. వి.=వడవా. 1: చూ, బడబ. 3; 2. దూతుఁడు. రూ-బడవా: చూ, పిటదూత; వా 3 రూ-బడవా. ఒక తిట్టు: చూ, శాపము. 1; వా. 4: చూ, రూ-బడువ.
బడవా, వై. వి.=వడవా; చూ, రూ బడవ. 1-2-3.
బడాయి, వా. వి. 1. గర్వము; చూ; హంకారము; 2; చూ, స్తోత్రము; విణ. 3: గొప్ప, జంజాటము, డబు-గబ్బు-దాబు. (పటాటోపమనియు వాడుక).
బడాయించు, వా. అ. క్రి. 1. అభివృద్ధియగు: వృద్ధియగు; స. క్రి. 2. అభివృద్ధిచేయు: వృద్ధిచేయు.
బడాయికోరు వా. వి: డాంబికుఁడు: చూ, వాయాకారుఁడు.
బడి, దే వి. 1. కప్పము: చూ, సిస్తు. 1; 2: చూ, స్కూలు; 3. దిట్టము: చూ, సత్యము. 1; 4. క్రమము: చూ, విధము. 1; ద్ర. 5: చూ, వెంబడి 2 వసు. 1, ఆ. 9; 6 గుణార్థకము. "ఇబ్బడి" మొ; అప. 7 భావార్థకమునందు వచ్చెడి యొకానొక ప్రత్యయము. (బడి ఏల్వాదులకగు) "ఏలుబడి, వచ్చుబడి" మొ
బడికోడి, దే. వి. రూ-కోడిబడి: చూ, భక్ష్యము.
బడికోలు, దే. వి. పోలిక: చూ, సమానము. 2.
బడిత, దే. వి. రూ-బడితె: చూ, లవుడి.
బడితపాఠము, వై. వి. చదివినపాఠము.
బడితె, దే. వి: చూ, రూ-బడిత.
బడిత్రిప్పు, దే. స. క్రి. (బడిమి+త్రిప్పు). (దృష్టిదోషపరిహారార్థము) దిగఁదుడుచు: చూ, సురాళించు.
బడిమి, దే. వి. 1. బడియుట; 2. చక్రాకార భ్రమణము; 3: చూ, భూతబలి.
బడియ, దే. వి. రూ-బడె. 1. చిన్నదుడ్డుకఱ్ఱ హరి. పూ 6, అ 84: చూ, నేత్రము. 1; 2: చూ, శవయానము.
బడియు, దే. స. క్రి: చూ, బడిత్రిప్పు.

బడిలి, దే. వి. బెజ్జము: చూ, రంధ్రము. 1.

బడివారడి, వా. వి. రూ-బడేవారడి. 1. రెంటికివిగల విశేష భేదము; 2. ప్రతివానికిని వేసెడుపన్ను.

బడిశము, సం. వి. అ.న. (రూ-బడిశ-బడిశీ-బలిశము): చూ, మత్స్యబంధనము.

బడిసివాటు, దే. వి 1: చూ, సురాళింపు; విణ. 2 దిగఁదీసి వేసినది. కాశీ. 7, ఆ. 51.

బడుగు, దే. వి 1: చూ, శవము; విణ. 2: చూ, శాతుఁడు. కాశీ. 4, ఆ. 50; 3. కృశము. కళా. 8, ఆ. 164: చూ, సౌరవు.

బడువ, దే. విణ. రూ-బాడువ-బాడవ: చూ, భూమి. 1.

బడువు, దే. విణ: చూ, రూ-బడుగు. 2—3.

బడె, దే విః చూ, రూ-బడియ. (చిన్నదుడ్డు కఱ్ఱకు. —భో 4, ఆ. 45.)

బడి. వా. విః చూ, రూ-బడ్డీ

బడ్డీ వా. వి రూ-బడ్డి. గడమంచె-గడవంచె.

బడ్డీకాఁపు, వా. వి. ముందుజాగ్రత. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)

బడ్డు దే. వి. మగగుఱి: చూ, శిశ్నము.

బణ్ణము, వై. వి. క్రొత్తయిత్తడిపాత్రముల సమూహము: చూ, హరివాణము. (పాత్రము. 6.)

బత, సం. అవ్య. 1. ఖేదమునందు; 4. దయయందు; 3. సంతోషమునందు; 4. ఆశ్చర్యమునందు; 5. పిలుచుటయందు వర్తించును.

బతము, వై. వి. =వ్రతము: చూ వ్రతము.

బతనీ, వా. వి. ఒకరకము పట్టుబట్ట: చూ, వస్త్రము.

బతిమాలడము, దే. విః చూ, వాచారవము.

బతిమాలిక, —పై—

బతిమాలు, దే. స. క్రి. దైన్యముతో వేఁడికొను. రూ-బ్రతిమాలు: చూ, వేఁడికొను.

బతిమాలుకొను, దే. స. క్రి.—పై.—

బతిమాలుచు, దే ప్రే బతిమాలఁజేయు. రామా. 8, ఆ. 230.

బత్తడిక, దే. వి. (రూ-బత్తళిక-బత్తళి) అమ్ములపొది: చూ, బాణము. 1.

బత్తళి, —పై.—

బత్తళిక, —పై—

బత్తాయి, వా. వి (బతావియ అను ద్వీపమునుండి వచ్చినది) నారింజ: చూ, శర్కరాంకము.

బత్తాయినారింజ వా.వి.—పై.—

బత్తి. వై వి.=భక్తి: చూ, విరాళి. 2.

బత్తియము. వై. వి.=భక్త. రూ-బత్తెము. 1: చూ, సంబళము; 2. భోజనము: చూ, సాదము (1).

బత్తీస, వా. వి ఒకరకము అరఁటి: చూ, రంభ. 2.

బత్తుఁడు, వై. వి. 1.=భక్తః చూ, సేవకుఁడు. పాండు. 3, ఆ. 78; దే వి 2. కమసాలెవారి పట్టపుఁబేరు; 3. దేవాంగుల పట్టపుఁబేరు; "కరిణబత్తుఁడు. కైకోలబత్తుఁడు"

బత్తెము, వై. వి.=: చూ, రూ-బత్తియము.

బదట్టు, వా. వి. సురతము.

బదనామి, వా. వి. చెడ్డపేరు: చూ, సడి 3.

బదనిక, వై. వి. =వృక్షాదనీ, రూ-బవనిక-వదనిక: చూ, వృక్షాదని.

బదర, సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. కారేలకి*: చూ, సన్నరాష్ణము; 2. పాఁచితీఁగ*: చూ, విష్వక్సేనప్రియ; 3. ప్రత్తి*: చూ, సముద్రాంత 3; దే. వి. (1) పగులు: చూ, స్ఫోటము; పాఁచితీఁగ*: చూ, బదర. 2.

బదరము, సం. వి. అ. న. 1. రేఁగుపండు: చూ. రేఁగు. 2; 2. ప్రత్తికాయ: చూ, సముద్రాంత. 3; పుం 3. ప్రత్తి*: చూ, సముద్రాంత. 3; 4. ప్రత్తివిత్తు: చూ, సముద్రాంత. 3.

బదరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, రేఁగు. 2 *; 2. గంగరేఁగు. *: చూ, లికుచము. 2; 3.=ప్రత్తి. దూది: చూ, సముద్రాంత. 3.

బదరికము, దే. వి పెట్టియ. జై. 8, ఆ 56: చూ, సందుకా.

బదలాయించు, వా. స. క్రి. విరాయించు: చూ, మార్చు.

బదలాయింపు, వా. వి. విరాయింపు: చూ, మార్చు.

బదులిచ్చు. వా. స. క్రి. చూ. అప్పిచ్చు.

బదులు, దే. వి. 1. మారు: చూ, సమానము. 2; 2. అప్పు చూ, వారకము (1); 3. చేబదులు: చూ, వారకము (1). 3 చేదులు: చూ వారకము (1)

బద్ద, వై. వి. (రూ-బద్దర-బ్రద్ద-బ్రద్దరి)=భేద. 1. కాయ యొక్క ముక్క: చూ, శకలము 4; 2. వెదురులోనగువానిముక్క, దబ్బ: చూ, శకలము 4; 3. కావడి: చూ, స్కంధాటిక; 4.=భిత్త చీలిక: చూ, శకలము. 4; విణ 5. పలుచనిది, పలచపలు: చూ, నైకము

బద్దకము, వై. వి.=బంధకః చూ, పాఠమాలిక.

బద్దకించు, వై. అ. క్రిః చూ, పాలుమాలు.

బద్దకుఁడు, వై. వి.=బద్ధకః చూ, సోమరి.

బద్దపరి,ద్వ.వి రూ-బ్రద్దపరి.(పేముతోనల్లినకేడెము):చూ,హరిగ

బద్దసరికి. వా. వి. పలుచనిబిళ్ళ.

బద్దర, వా. వి. చీలిక: చూ, శకలము. 4.

బద్దించు, దే. స. క్రి. 1. అంచనావేయు; (2. సరిగనున్నదా లేదా అని) కొలిచినది తిరుగకొలుచు; వా. 3. నాణెము వారీసి లెక్కకట్టు.

బద్దింపు, వా. వి. నాణెమువారీని లెక్కకట్టుట.

బద్దియ, వై. వి. రూ-బద్దె. 1,=వస్తి. వస్త్రము మొదలు: చూ, వత్తె; 2. అపరకర్మము చేయునపుడు జందెమువలె వేసికొనెడు వస్త్రఖండము; వా. 3. కొలతబద్దె: కొపు, నాదా. 4. బట్ట, మొదటిబద్ద. అంచు, బద్దె.

బద్దు, దే. వి. 1. టొంకు, పంచ నా. 1, ఆ. 557; చూ, వితథము; 2. అబద్ధపుమాట: చూ, శబ్దము. 2.

బద్దుర, —పై.—

బద్దె, వై. వి. = వసి: చూ, రూ-బద్దియ. 1-2-3.
బద్ర, వై. వి.=ద్వాదశ ఉ, హరి. 3, అ. 122: చూ, ముచ్చౌకము.
బద్రము, వై విణ =భద్ర: చూ, మేలుకోలు
బధిరజాపన్యాయము, పా. చెవిటివాని చెవిలో నేకాంతముజెప్ప ననురీతి.
బధిరవీణాన్యాయము, న్యా. చెవిటివానికి వీణె వినిపించుననురీతి.
బధిరశంఖాన్యాయము, న్యా చెవిటివానిచెవిలో శంకూదెననురీతి.
బధిరత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ చెవుడు: చూ, బాధిర్యము.
బధిరితము, సం. విణ బధిరముగా చేయఁబడినది: చూ, బాధిర్యము.
బధిరుఁడు, సం. విణ. అనేడమూకుఁడు, ఏడమూకుఁడు, ఏడుఁడు, కల్లఁడు, కల్యుఁడు. (తె).—చెవిటి, చెవిటి మూఁగ, పెద్దవిన్నపమువాఁడు, లవిటి, వినసివాఁడు; తద్వి.- మూఁగచెవుడుకలవానికి.— కలంబకుఁడు; ౨. చెవిటి వాంద్రపరుసః- ఏడాళి. 3. చెవిటివాంద్రకులము:- ఏడికుత్తు
బద్ధ, అం: చూ, భూచారులు.
బద్ధకము, సం. వి. అ. పుం =:చూ, బద్ధము.
బద్ధమగు, మి అ. క్రి: కట్టుపడు.
బద్ధము, సం. విణ. కట్టఁబడినది: చూ, సందానితము. 1.
బద్ధాసనము, అం స్వస్తికాది: చూ, ఆసనములు.
బద్ధుఁడు, సం. విణ. కట్టువడినవాఁడు.
బధ్యమానకము, అం: చూ, గతివిశేషములు
బధ్యము, సం. వి. అ. పుం. నీళ్ళురాకుండకట్టినకట్ట: చూ, సేతువు. 1.
బధ్యుఁడు, సం. విణ. చావఁదగినవాఁడు.
బనాతు, వా వి. ఒకరకము ఉన్నిబట్ట: చూ, వస్త్రము. (బనాతు అనియు).
బనాయించు, వా. స. క్రి. 1. కల్పించు: చూ, సృజించు; వా. 2. దమాయించు: బుకాయించు.
బనారసు, వా. వి. కాశీపట్టణము: చూ, దేశములు.
బనియను, వా వి. శరీరమును అంటియుండెడి చొక్కాయ: చూ, వస్త్రము.
బన్నపడు, వై. అ. క్రి. భంగపడు: చూ, మొక్కపోవు 2.
బన్నము, వై. వి =భంగ-భగ్న. 1. అవమానము: చూ, సడి. 3. 2: చూ, విపత్తు; 3 అపజయము; చూ, వీక. 7
బన్నసరము, వై. వి.=పంచసరః నానావిధమణులు గుచ్చిన హారము. పాండు. 4, అ 231: చూ, భూషణము. 2.
బన్నసరి, వై.—య. 4, అ 100.
బభ్రిమానము, వా. వి. తెలివితక్కువతనము.
బభ్రువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. కపిలగోవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు ; పుం 2: చూ, వెంట్రువ; 3: చూ, విష్ణువు. 1; 4: చూ. శివుఁడు; 5: చూ, వహ్ని. 1; విణ 6. పచ్చనిది: చూ, వర్ణము. 6; 7: చూ, బట్టతలవాఁడు-
బమ, వై వి =భ్రమ: చూ, రూ-బమ్మ 1-2.
బమపుర్వు, వై వి: చూ, భ్రమరము 1.
బమి, వై. వి.=భ్రమర,—పై—
బమ్మ, వై. వి. 1.=బ్రహ్మ. నలువ; చూ, బ్రహ్మ. 1; 2 = భ్రమ: చూ, రూ- బమ్మర; 3.=ప్రతిమ: చూ, బొమ్మ.
బమ్మచారి, వై. వి.=బ్రహ్మచారి. (రూ-బమ్మాచారి-బమ్మా సారి): చూ, వటువు. 5.
బమ్మతండ్రి, ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.
బమ్మదేవరతండ్రి,—పై—
బమ్మదండి, వై. వి.=బ్రహ్మదండి.*. చూ, వారాహి. 5.
బమ్మమేడి, వా. వి: చూ, రూ-బ్రమ్మమేడి*.
బమ్మర, వై. వి =భ్రమ. రూ-బమ్మ: చూ, భ్రాంతి. 1.
బమ్మరక్కసి, వై. వి. =బ్రహ్మరక్షస్: చూ, పాఱుటసుర.
బమ్మరించు, వై. అ. క్రి=భ్రమి. రూ బమ్మరిలు బమ్మరిల్లు: చూ, సంభ్రమించు.
బమ్మరిలు, —పై.—
బమ్మరిల్లు, —పై.— విక్ర. 4, అ. 50.
బ్రమ్మాచారి. వా. వై. వి =: చూ, రూ-బమ్మచారి.
బమ్మాసారి, —పై.—
బమ్మెర, 1. వై. వి.=భ్రమ: చూ, రూ-బమ్మర; 2. "బమ్మెర" యనునది గ్రామనామము; 3. "బమ్మెర" యను గ్రామనామము ఇంటి పేరుగ మాఱిన వారిలో "బమ్మెర" పోతన్న యను భాగవతకర్త యొకఁడు.
బమ్మెరపోక, ద్వ. వి. భ్రమపడుట: చూ, భ్రాంతి. 1.
బమ్మెరపోవు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, బమ్మరించు. హరి పూ. 9 అ. 49.
బయకాఁడు, ద్వ. వి. (బయలు+కాఁడు) 1. గాయకుఁడు. శశాం. 4, అ. 191; అని. 2, అ. 41; విజ. 1, అ. 184: చూ, సీకారి; 2 చూ, వైణికుఁడు; 3. గానవిద్యోపాధ్యాయుఁడు: చూ, సురాచార్యుఁడు; వై. వి. 4.=భయకార, భోగముమేళము వెనుక శబ్దములంగొలుపువాఁడు.
బయకారము, ద్వ. వి. (బయలు+కారము) యౌవనమునందు బయలుపడు శృంగారచేష్ట: చూ, శృంగారచేష్టలు. (అలసాని పెద్దన్నగారి ఉత్పలమాలిక.)
బయకారి, ద్వ. విణ. విలాసవతి: చూ, స్త్రీ.
బయట, వా. ద్ర. బహిరర్థకము: చూ, వెలపట.
బయలు, వై. వి. = బహి. 1. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము; 2. బహిఃప్రదేశము: చూ, వెలుపల. 1; 3. చెట్లుచేమలులేని నిర్జలభూమి: చూ, భూమి. 1; విణ. 4. ఏమియులేనిది: చూ, శూన్యము. 1.
బయలుదామర, వై. వి: చూ, నేలతమ్మి*.
బయలుదేరు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, నిర్గమించు.
బయలుపడు, వై. అ. క్రి. రూ-బయల్పడు: చూ, సుబ్బు. 2.
బయలుపఱచు, వా. స. క్రి: చూ, వెలిపుచ్చు
బయలుమెఱయు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, బయలుపడు
బయలువెడలు, ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, బయలుదేఱు: 2 కడకుఁబోవు: చూ, సమర్థాడు; 3: చూ, నిష్ఠించు

బయలువోవు, ద్వ. అ క్రి: చూ, బయలుపడు.
బయల్పడు, ద్వ. అ. క్రి.—పై.—
బయానా, వా. వి. రూ-బజానా: చూ, సంచ.
బయావారి, వా. అవ్య. వివరమైన.
బయికలు. దే. వి. బ. రూ-బైకలు: చూ, బయ్యంకలు.
బయిజ. దే. వి: చూ, రూ-బైజ.
బయిఢాలము. దే. వి: చూ, రూ-బైఢాలము.
బయిరివాసము, వై. వి.=బహిర్వాసము: చూ, రూ-బైర వాసము. బయిరువాసము అనియు)
బయిరాగి, వై. వి.=విరాగి. బ్ర. 2, అ 175: చూ, రూ-బైరాగి.
బయిరి, దే. వి: చూ, రూ-బైరి.
బయిలగు. ద్వ. అ. క్రి. చూ, రూ-బైలగు ఉ. రా. 2, అ. 137.
బయిలు, వై. వి. = బహి: చూ, రూ-బైలు.
బయిసణ, దే. వి: చూ, రూ-బైసణ.
బయిసి, వై. వి. చూ, రూ-బైసి. (భాగ్యమునకు.—పంచ. నా. 1, అ. 83.)
బయిసికిలు, వా. వి: చూ, రూ-బైసికిలు.
బయిసుక, దే. వి: చూ, బైసుక. ఉ, హరి. 3, అ. 124
బయ్యంకలు, దే. వి. బ. బైకలు: చూ, వేవిళ్లు.
బయ్యడు, దే. విణ: చూ, సోమరి.
బరందు. వా. వి. బ్రాంది: చూ, సుర. 2.
బరక, దే. విణ. బరుసు; చూ, రూక్షము. 1.
బరకము, దే. వి. 1. దూదిబరువు; 2. నారనూలు లోనగు వానితో వేయఁబడిన వస్త్రభేదము: చూ, వస్త్రము.
బరకు, వా. స. క్రి. (రూ-బరుకు-బఱుకు-బఱుకు): చూ, రూ-బరుకు. (గోదావరిమండల ప్రాంతమునవాడుక).
బరగడ, దే. వి. ధాన్యపురాసిపైముద్ర: చూ, ముద్ర.
బరగడము, దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
బరడు, వై. వి.=బర్బర; 1. పెసరపొట్టు. రూ-బెరడు, బొప్పర-బొబ్బర, పెచ్చు. (సం)-కోశను-కోషము, నిష్పావము. బర్బరము; (మిగతవానికి "చూ, శకలము 1-2"); 2. చర్మము: చూ, రూ-బెరడు. 1: 3. చింత వెలఁగ అనట లోనగువానిదొలక: రూ-బెరడు: చూ, బోలు.
బరణి, వై. వి. = భరణి. పా. 4, అ. 49: చూ, పాత్రము 6.
బరణిచుక్క, వై. వి. = భరణి. రూ-బరిణెచుక్క: చూ, రిక్క 1-౨.
బరతరఫు, వా. వి. సమాప్తము.
బరతుపిట్ట, వై. వి. = భరత: చూ, సాఁకుడుఁబులుఁగు.
బరపట, దే. వి. .1 ఒకానొకతృణము: చూ, తృణము. 1; బ: 2: చూ, ధాన్యము.
బరమా, దే. వి: చూ, పిడిసాన.
బరవసము, దే. వి. 1. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. 1; 2. ఉత్సాహము; చూ, యత్నము; 3.=పరవశ: చూ, విస్మృతి సంతోషము చూ, హ్లాదనము.
బరాడీబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, మాహారాష్ట్రులు. (వీరుశుక్ల యజుర్వేదులు. మాధ్యందిన శాఖవారు. కొందఱు ఋగ్వేదులు. ఋక్శాఖ ఆశ్వలాయన సూత్రముగలవారు. బీరారు దేశవాసులు. చాలకాలము నైజాము రాజ్యమున వసించినవారగుటచే వీరిని బీరారు బ్రాహ్మణులనియు, బంగాళీలనియు అందురు) (చూ, బ్రాహ్మణులు)
బరాతము, వా. వి. 1. లిఖితపూర్వకమైన అజ్ఞ: చూ, సెలవు 1; 2: హుండి-హుండీ; 3. బత్తెము: చూ, సాదము (1) (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక).
బరాబరి, దే. వి. 1. రూ-బరాబరిక. ఎచ్చరిక: చూ హెచ్చరిక. 1; విణ. 2. సరియైనది: చూ, సుషమ. 2; వా. 3. లక్ష్యము లేనిది. "నీమాట వెంద్రుకముక్కవలె బరాబరి."; 4. నిండింపఁబడినది,: చూ, పూరితము. 1.
బరాబరిక, దే. వి: చూ, రూ-బరాబరి. 1.
బరావర్జు, వా. వి. జీతములు లోనగువాని బిల్లు.
బరి, వా. వి. 1: చూ, రూ-బది. 2; దే. వి. 2: చూ, ప్రక్క. 2; 3: చూ, శత్రువు. కాశీ. 6, అ. 294; 4: చూ, తోత్రము. 1; 5: చూ, తోత్రము. 2; 6. దొంగ. స్వా 5, అ. 82: చూ, హారుకుఁడు. 1; 7: చూ, ప్రక్క. 3. జై. 2, అ 13; 8. గీటు: చూ, రేఖ. 3; 9, వృత్తియందు బరిగి శబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము.
బరికట్టె, ద్వ. వి. (బరిగి+కట్టె) అలుఁగులేని యీఁటె; చూ, బరిగమ్మి.
బరికాఁడు, దే వి మావటి నిర్వ. 7, అ. 55: చూ, హస్త్యారోహుఁడు.
బరికాయ, వా. వి. కొంటె: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
బరికె, దే. వి. 1. గఱులుగల యెండినతాటి మట్ట; వా. 2 (చింత) జూఁక. "పంతులు చింతబరికెతో కొటెను" చూ, వేత్రము. 1; 3. చింపిటి, జూఁజూలు. మార్క. 5, అ. 141: చూ, వెంద్రుక. 1.
బరిగమ్మి, ద్వ. వి. (బరిగి + కమ్మి): చూ, హేతి (బాణము.1.)
బరిగి. దే. విణ: చూ, శూన్యము. 1.
బరిగిరౌతు, ద్వ. వి. పల్లమువేయని గుఱ్ఱముమీఁద నెక్కెడు సారథి చూ, సారథి.
బరికోల, దే. వి. 1: చూ, బరి. 4; 2. శరము: చూ, బాణము. 1. వసు. 3, అ. 149.
బరిచి, దే. వి. రూ-బరిచీ. ఈఁటె: చూ, బాణము. 1.
బరిచీ, —పై—
బరిజోగి, ద్వ. వి. (బరిగి+జోగి): చూ, పాములవాఁడు. జై, 7, అ. 82
బరిదెగవ్వ, ద్వ. వి: చూ, భక్ష్యము.
బరిదెపురుగు, ద్వ. వి. బొద్దీక: చూ, మక్షిక.
బరిణెపురుగు, —పై— (రూ-బరిణెపురుగు)
బరిణెపురుగు, —పై—
బరిణెచుక్క, వై. వి.=: చూ, రూ-బరణిచుక్క.
బరితము, వై. వి.=భరత: చూ, బరతుపిట్ట.
బరితోలు, వా. వి. పార్శ్వపుచర్మము; చూ, బెరడు.
బరిదెగు, వా. అ. క్రి: చూ, విడివడు. 4.

బరిపోటు, అం, (చూ, విన్నాణములు): చూ, మల్లశాస్త్రము.

బరిమేను, వా. వి. దిగంబరదేహము: చూ, శరీరము.

బరివాఁగె, వా. వి. 1 ప్రక్క: చూ, పార్శ్వము. 2; 2: చూ, పురోభాగము.

బరివెంక, దే. వి: చూ, శాఖోట *.

బరిస, దే. వి: చూ, బడిత.

బరుకు, దే. స. క్రి. చూ-బరకు. 1. తోలులేచునట్లు గీఱు, బఱటు; 2. గీఱు: చూ, అక్కు. 2.

బరుజు, దే. వి: చూ, భూషణము. 2.

బరుపడి, దే. ద్ర. మరల. భో. 3, ఆ. 253: చూ, వెండియు.

బరువసము, వా. వి: చూ, రూ-బరవసము.

బరువు, వై. వి =భర. రూ-బలువు. 1: చూ, భారము. 1; 2. సరకులునింపిన కంట్లము లోనగునది.

బరుసద్దసరము, వై. వి. అంబష్టము*: చూ సింహాస్యము.

బరుసు, వై. వి.=పరుష. 1: చూ, గఱుకు, 1; 2. విణ. కఱకైనది: చూ, రూక్షము. 1.

బర్కరము, సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాయపు పశువు: చూ, మృగము. 1; 2. మేఁక: చూ, మేషము. 1; 3. పరిహాసము: చూ, హాశి.

బర్బర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాయింట *.

బర్బరద్విజుఁడు, సం. విణ: చూ, మిడిపండ్లవాఁడు.

బర్బరము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బారంగి*; బ. 2.= బొబ్బర: చూ, ధాన్యము; 3 = బరడు: చూ, శకలము. 1-2; విణ. 4. గఱుకులు గలది. కై. 1. ఆ. 14; అం 5: చూ, దేశములు.

బర్బురము, సం. వి. అ. పుం: చూ, బొబ్బలి*.

బర్భూరము, సం. వి. అ పుం: తుమ్మ*: చూ, విట్ఖదిరము.

బర్హధ్వజి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

బర్హపుష్పము, సం. వి. అ. న. (రూ బర్హిపుష్పము-బర్హము) 1. గండివనము*: చూ, రాజార్హము; 2. పచ్చాకు: చూ, హరితపత్రిక; 3. మాచిపత్రి*: చూ, స్థౌణేయము. 2.

బర్హము, సం. వి. అ. పుం. న.—వై—; 4. నెమిలిపురి చూ, శిఖండము; 5. ఆకు: చూ, శిఖండము; 5. ఆకు: చూ, సొరుగాకు (పర్ణము. 1.)

బర్హి, సం. వి. న్. పుం. 1.=బర్హిణము. నెమలి: చూ, శిఖి 2: 2. దర్భ*: చూ, హరిత (తృణము. 1.); 3. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 4. కురువేరు*: చూ, హ్రీబేరము: అం. 5. చూ, తానములు.

బర్హిచూడము, సం. వి. అ. న. నెమలిజుట్టుచెట్టు: చూ, పూతికరజము.

బర్హిణము, సం. వి. అ. పుం: చూ, బర్హి. 1-2.

బర్హిపుష్పము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-బర్హపుష్పము.

బర్హిర్ముఖుండు, సం. వి. అ. పుం. నిర్జరుఁడు: చూ, వేలుపు.

బర్హిశ్శుష్మ, సం. వి. న్ పుం: చూ, వహ్ని. 1.

బర్హిష్ఠము, సం. వి. అ న: చూ, బర్హి. 4*.

బర్హిస్సు, సం. వి. స్. పుం: చూ, బర్హి. 2-3.

బఱకు, వా. స. క్రి: చూ, రూ-బరుకు.

బఱటు, దే. స. క్రి. గోఁకు. భో. 6. ఆ. 83: చూ, బరుకు 1-2; 3. నైఁగగాగోఁకు.

బఱబఱ, దే. వి. ఈడ్చుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బఱుకు, వా. స. క్రి: చూ, రూ-బరుకు.

బఱ్ఱె, దే. వి. గేదె: చూ, మహిషి.

బల్‌చారలమెకము, వా. వి. పులి: చూ, శార్దూలము. 1.

బల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1: చూ, ముత్తవపులగము*; 2, విద్యావిశేషము: చూ, విద్యలు; అం. 3: చూ, తత వాద్యములు.

బలఁగము, వై. వి. =పరిగ్రహః. రూ బలగరము-బల్గము, మంది. కళా. 3, ఆ 136: చూ, పరివారము. 1.

బలకరము, దే. వి. రూ-బళకరము. కావలి. రామా. 51: చూ, రక్షణము.

బలకరించు, వై. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు.

బలకాయించు, దే. అ క్రి. (బలము + ఇంచు) అతిశయించు. చూ, సందడించు. (సంధియందు వర్ణవికారము)

బలకొట్టు, దే. అ. క్రి. "అఁ" అనిశ్రుతిపట్టు.

బలకొను, దే. అ. క్రి. (బలము + కొను): చూ, బలకాయించు, భాగ. 3, స్కం. 967.

బలగరము, వా. వి: చూ, బలఁగము. (శు. పా)

బలదేవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2: చూ, వాయువు.

బలపడు, ద్వ. అ. క్రి. (బలము + పడు) అధికమగు: చూ, హెచ్చు. 3.

బలపము, దే. వి. 1 పలకపుల్ల: చూ, లేఖిని; 2. చోరసాధనము: చూ, ములుబంతి; 3. ఖటికశిల: చూ, రత్నములు.

బలభద్రిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, వార్షికము. 1.*

బలభద్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బలరాముఁడు.

బలము, సం. వి. అ. న. 1, గంధము: చూ, వాసన. 1; 2. రసము: చూ, సూతము; 3. రూపము: చూ, స్వరూపము; 4. సత్తువ: చూ, శక్తి. 1; 5. బలుపు: చూ, శక్తి. 1; 6. సైన్యము: చూ, సేన. 1; పుం. 7. కాకి: చూ, సకృత్ప్రజము; అం. 8: చూ, సప్తాంగములు (అంగము. 9); 9: చూ, గుణములు; దే. విణ (1) అధికము: చూ, హేరాళము.

బలముఱి, వా. విణ శరీరబలము కలవాఁడు: చూ, జంబోతు.

బలయు, వై. స. క్రి. =వల. పరివేష్టించు: చూ, వేష్టించు.

బలరామబోగులు, వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

బలరామము, అం: చూ, అవతారములు.

బలరాముఁడు, సం. వి. అ. పుం. బలభద్రుఁడ.

బలవంతము, సం. విణ. 1. బలముగలది: చూ, స్థౌల్యము; వై వి. (1) = బలాత్కారము: చూ, హఠము. 2 (వైకృతము అని కొందఱు)

బలవంతుఁడు, సం. విశే. (త్)=బలాయి-బలువుఁడు: చూ, లావరి.

బలవంతునాక్రమించుట, అం: చూ, గుణములు.

బలవత్, సం. అవ్య. మిక్కిలి యనునర్థమందు వర్తించును. (బలవత్, సుష్టు, కిముత, సు, అతి, అతీవ ఈఁ౬నుమిక్కిలి యను నర్థమందు వర్తించును.): చూ, హెచ్చు. 1.

బలవదపి, శిక్షితానామాత్మన్య ప్రత్యయం చేతః. న్యా. మిక్కిలి శిక్షణబొందిన వారికిని ఆత్మవిశ్వాసముండదు.

బలవిన్యాసము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వ్యూహభేదములు.

బలసూదనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

బలహీనుఁడు, సం. విశే. బలములేనివాఁడు 2. చూ, లావరి.2

బలా, దే. అవ్య. రూ - బళా. స్వా. 4, ఆ. 99 : చూ, సెబాసు

బలాక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, రూ - వలాక. 1. బిసకంఠిక, పెద్ద పెంటికొక్కెర: చూ, బకము;

బలాకము, సం. వి. అ పుం. 1. పెద్ద కొక్కెర (బకము): చూ, శకుంతి. 2. కొక్కెర (బకము): చూ, శకుంతి.

బలాత్కరించు, సం. స. క్రి. (తె) — ఒత్తు, తఱుము, నెట్టుకొను.

బలాత్కారము, సం. వి. అ. పుం: చూ, బలవంతము (1).

బలాదూరు, వా. వి దిగఁదుడుపు: చూ, సురాళము. 1.

బలారా, దే. అవ్య: చూ, రూ - బలా. విజ. 3, ఆ. 164.

బలారాతి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, బలసూదనుఁడు.

బలారి, సం. వి. అ. పుం. — పై. —

బలారుఁడు, —పై.—

బలారె, దే. అవ్య: చూ, రూ - బలా.

బలారే, —పై.—

బలాహకము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-వలాహకము మబ్బు: చూ, మేఘము 1; 2. రూ-వలాహకము. విష్ణువుతేరి గుఱ్ఱములలో నొకటి: చూ హయము: 3. పాము: చూ, సర్పము.

బలి, సం. వి. ఇ. పుం. 1. కప్పము: చూ, సిస్తు. 1; 2. (పూజార్థమైన) కానుక: చూ, నూకిదె; 3. చామరదండము. చూ, సుంటి. 1; 4. ఒక అసురరాజు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 5: చూ. బలిచక్రవర్తి; 6. ఎర, గావు, పొత్తి, పొలి: చూ. లాడి; విశే. 7 (న్. ఈ. న్): చూ, బలవంతుఁడు.

బలిచక్రవర్తి, సం. వి. న్. పుం: చిరజీవి, బలి.

బలిజె, దే వి: రూ-బల్జె, గాజులవాఁడు.

బలితము, వై. విశే. 1.=బలిష్ఠ. బలువిడి. లాఁతు: చూ, స్థూలము. 2; 2.=బలిష్ఠ. లావైనది: చూ, స్థూలము. 4; 3.=బలిష్ఠ. బలముగలది: చూ, స్థౌల్యము.

బలితుఁడు, వా. వి: చూ, బంటోతు.

బలిధ్వంసి, సం. వి. న్. పుం. రూ - బలిధ్వంసుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

బలిధ్వంసుఁడు, సం. వి. అ. పుం.—పై —

బలిపుష్టము, సం. వి. అ. పుం. 1. కాకి: చూ, బలము 7; 2. వక్కు—కొంగ: చూ, బకము.

బలిభుక్కు, సం. వి. జ్. పుం. కాకి: చూ, బలము. 7; 2 ఊరఁబిచ్చుక: చూ, (పిచ్చుక) శకుంతి.

బలిమి, వై. వి.=బల. రూ-బల్మి. 1. దేహబలము: చూ, శక్తి. 1; 2: చూ, బలాత్కారము.

బలిమికాఁడు, ద్వ. విశే. రూ-బలియుఁడు: చూ, శక్తుఁడు.

బలియు, వై. అ. క్రి. 1 =బ: స్థూలించు; 2. అధికమగు. రాఘ. 1, ఆ. 61: చూ, హెచ్చు. 4.

బలియుఁడు, వై. వి, 1: చూ, బలరాముఁడు; 2. = బలవంత: చూ, బలిమికాఁడు.

బలిష్ఠము, సం. విశే. మిక్కిలిబలముకలది: చూ, స్థూలము. 4.

బలిసద్మము, సం. వి. న్. న. పాతాళలోకము: చూ, లోకము. 1

బలిసినవాఁడు, వా, వి: చూ, బలిమికాఁడు.

బలీయము, సం. విశే. చూ, బలిష్ఠము,

బలీయసీ కేవల మీశ్వరేచ్ఛా, న్యా. ఈశ్వరేచ్ఛయన్నిఁటికన్న బలవత్తరము.

బలీవర్దము, సం. వి. అ. పుం. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1,

బలు, వై. విశే.=బల: చూ, పృథువు. 5 - 6; 3. (వృత్తి యందు బలుపుశబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "బలువడి-బలువిడి." మొ). (హల్లుపర మగుచో ఉత్వమునకు వికల్పముగా లోప బగు-ఉదా.— బల్వింట. మొ.)

బలుఁడు, సం వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు. (ఇతని నాఁగలిసంవర్తకము. రోఁకలి సౌనందము.): 2: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 3. కాకి: చూ, సకృత్ప్రజము; విశే. 4: చూ, బలిమికాఁడు; వా. 5: చూ, మాంసలుఁడు.

బలుగు, వా. వి. ఉపళాఖ: చూ, శాఖ. 1.

బలుగుత్తులు, వై. వి. బ. (బలుపు + గుత్తులు.) చూ, ధాన్యము.

బలునంజెమెకము, వా, వి: చూ, హస్తి.

బలుపు, వై. వి =బల. రూ-బల్పు. 1: చూ, బలము. 4—5.

బలుపుకొను, ద్వ. అ. క్రి. రూ - బల్పుకొను: చూ, బలకాయించు.

బలురక్కసి, వై. వి. (బలుపు + రక్కసి). బృహచ్ఛదము *: చూ, స్వర్ణక్షీరి,

బలురక్కెస.—పై —

బలువిడి, దే. వి. రూ-బల్విడి. నిర్వ. 1, ఆ. 42: చూ, విధము. 1; 2: చూ, బలాత్కారము; 3: చూ, బలితము; వై. వి. 4.=బలపతిని: చూ, యుద్ధము; వా, 5, దండు: చూ, సేన. 1.

బలువు, వై. వి. 1 =బలమ్: చూ, శక్తి. 1: విశే. 2. మిక్కుటము. జై. 5, ఆ. 103: చూ, హేరాళము; 3. పృథువు. పెద్ద: చూ, సుర. (3); 4.=భర. బరువు: చూ, భారము.1,

బలువుఁడు, వా. వై. విణ. = బలవంత: చూ, బలిముకాఁడు. (ఇదివిచార్యము).
బలుసు, దే. వి. కసింద. *: చూ, వేషణము.
బలుహజ్జమెకము, ద్వ. వి. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.
బలె, దే, ద్రి: చూ, పోలె.
బలే, దే అవ్య: చూ, బలా.
బల్గము, వై. వి: చూ, రూ-బలఁగము.
బల్జె, వా. వి: చూ, రూ-బలిజె.
బల్తలమెకము, వా. వి: చూ, బలునంజెమెకము.
బల్పు, వై. వి.=బల: చూ, రూ-పలుపు.
బల్పుకొను, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-బలుపుకొను.
బల్పజము, సం. వి. అ. పుం, మొదవగడ్డి *: చూ, తృణము. 1.
బల్మి, వై. వి.=బల: చూ, రూ-బలిమి.
బల్య, సం. వి. అ, స్త్రీ. పెన్నేరు *: చూ, వారాహకర్ణి.
బల్యము, సం. విణ. బలముచేయునది.
బల్ల, దే, వి. 1. కుంచము: చూ, ప్రస్థము. 2; 2. చూ, పలక, 5; 3. కడుపులోని దుర్మాంసపు బిళ్ళ.
బల్లకట్టు, దే. వి. కాలువకు ఇటునటు మనుష్యుల దాఁటించు పడవ: చూ, హోడము.
బల్లగోల, వా. వి. చూ, పంట్రి-పంట్రికోల.
బల్లాడదట్టీ, ద్వ. వి. ఒకానొకకాసె: చూ, వస్త్రము.
బల్లి, వై. వి =పల్లి-పల్లి: చూ, హాలాహలము. 2.
బల్లిదము, వై. విణ. =బలిష్ఠ. మిక్కిలి బలముగలది: చూ, స్థూలము. 4. (వి. ఆనికొందఱు.)
బల్లిదుఁడు, వై. విణ.=బలిష్ఠ: చూ, శక్తుఁడు.
బల్లియము, వై. వి.=భల్ల. (అత్తలము. 1—2): చూ, బాణము. 1.
బల్లు, దే, వి. రూ-బళ్లు 1. తెల్లవాఱుటయందగు ననుకరణము. చూ, హూహూ; 2. వెలుగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
బల్లెకోల, ద్వ. వి. (బల్లెము+కోల): చూ, (అత్తలము.1); చూ, బాణము. 1.
బల్లెము, వై. వి.=భల్ల: చూ, రూ-బల్లియము. 1—2. (2 న అర్థమునకు.—అచ్చ. యు. కాం. 364.)
బల్వడి, వా. దే. వై, వి. చూ, రూ-బలువిడి.
బవ, అం: చూ, కరణములు.
బవంతము, దే. వి. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 12.
బవంతి, దే. వి. 1. చిత్రవర్ణముగలచీర: చూ, వస్త్రము; 2. చిత్ర వర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 3. కొలారము-కొల్లారము కొల్లారు, చుట్టుకొల్లారము- చుట్టుకొల్లారు: చూ, సదనము. 1; వా. 4. ఇల్లు: చూ, సదనము; 1.
బవనిక, వై వి.=వృక్షాదని: చూ, రూ-బదనిక *.
బవరము, వై. వి.=ప్రహార: చూ, యుద్ధము.
బవరి, వా, వి. రూ-బవిరి: చూ, సాంద్రము. 2.

బవనిక, దే. వి. జాతరయందలి బవినీలనృత్యము.
బవసము, వై. వి.=ప్రయాస: చూ, శ్రమము. 2.
బవినీఁడు, దే. వి. జాతరయందు సుద్దులు చెప్పుచు బవిని యాడువాఁడు. కాశీ. 7, ఆ. 231.
బవిర, దే. వి. గుండ్రని కర్ణభూష. ఉ, రా. 6, ఆ. 118: చూ, భూషణము. 2.
బవిరి, దే. వి. రూ-బవ్రి. 1. రేచితము: చూ, హయము; 2: చూ, భ్రాంతి. 1; విణ. 3. గుండ్రము. విజ. 3, ఆ. 82: చూ, వర్తులము; 4 రూ - బలవరి: చూ, సాంద్రము, 2.
బవిసనము, వై. వి: చూ, బయిసణ.
బవిసి, వై. వి 1: చూ, రూ-బగిసి. 1—2; 3. మర్యాద, గౌరవము: చూ, సన్మానము; 4. గణ్యత: 5. యశము: చూ, సమాఖ్య 1; 6. నియతి: చూ, సత్యము. 1: 7: చూ, శుభము. 1.
బవిసిన, వై. వి: చూ, బయిసణ.
బవిసెన, —వై.—
బవిశి, వా. వి. మూర్ఛ: చూ, రోగము 1.
బవ్రి, దే. విణ. చూ, రూ-బవిరి.
బష్కయణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తఱపియావు: చూ, ధేనువు.
బష్కయము, సం. వి. అ. పుం. తఱపిదూడ; చూ, పౌరభేయి (ధేనువు).
బస, వై. వి.=వాస ఉనికిపట్టు: హిం-అడ్డా చూ, స్థానము.1.
బసవఁడు, వై. వి.=వృషభ. (రూ-బసవన-బసవన్న): చూ, వృషభము. 1.
బసవన, వై. వి. =వృషభ. (బసవఁడు+అన. శ. ర) (ద్వయమని శ. ర): చూ, బసవఁడు.
బసవన్న, వై. వి =—వై.—
బసవన్నాట, వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.
బసవి, వై. వి. రూ-బసివి. 1 జారిణి: చూ, స్వైరిణి; 2. శివదాసియై వ్యభిచరించుస్త్రీ: చూ, స్వైరిణి.
బసివి, —వై —
బసుమము, వై. వి =భస్మ: చూ, భస్మము.
బస్తకము, సం. వి. అ. న. రూ - బాస్తకము. రుమాకరలవణము, రౌమకము: చూ, లవణము 1.
బస్తము, సం. వి. అ. పుం. 1. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1; వా. వి. 2. శ్లేష్మోద్రేకమును తగ్గించుమందు.
బస్తా, వా. వి. ధాన్యాదులతో నింపెడుమూట. (సంచిగాక 166 పౌనుల తూనికగల సరుకు)
బస్తాంద్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అటకమామిడి *: చూ, మామిడి; 2. ఒద్ది *: చూ, వద్ది; 3. గాడిదగడపర *; చూ, శ్వసనము. 2; 4. మామెన *: చూ, శారిబ.
బస్తాబంది, వా. వి: చూ, పట్టుబడి.
బస్తీ, వా. వి. పెద్దపట్టణము: చూ, దేశము.
బహదరు, వా. వి: గొప్పవారి బిరుదు: రూ - బహదూరు-బహద్దరు.

బహదూరు, —పై.—
బహద్దరు, —పై—
బహి, సం. అవ్య: వెలుపట అను నర్థమందు వర్తించును.
బహిత్రము, సం. వి. అ. న. ఒకరకము ఓడ: చూ. హోడము.
బహిరంగపఱచు, మి. అ. క్రి: చూ, వెలిపుచ్చు.
బహిరంగము, సం. వి. అ. న. 1. వెలుపటి అవయవము; విణ. 2 = బహిరము. బయలుపడినది: చూ, వ్యంజితము.
బహిరంగవిద్యలు, అం: చూ, మహావిద్యలు.
బహిరంధి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వేరుపనస *.
బహిర్దేశము, వా. సం. వి. అ. న. 1. తనదేశము కాని దేశము; 2. చెంబట్టికకు వెడలుచోటు, బహిర్భూమి: చూ, భూమి. 1.
బహిర్ద్వారము, సం. వి. అ. న: చూ, తలవాకిలి.
బహిర్భూమి, సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1. మలవిసర్జనస్థలము: చూ, భూమి, 1; 2. బయలు.
బహిర్లాపి, సం. వి. న్. పుం. ఉత్తరము వేలుమాటలయందణఁగియుండునట్టి విషమసమస్య.
బహివడు, మి. అ. క్రి: వెలివేయఁబడు.
బహివెట్టు, మి. అ. క్రి: చూ, వెలివేయు.
బహిష్కరణము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలి. 2.
బహిష్కరించు, సం. స. క్రి: చూ, బహివెట్టు.
బహిష్కారము, సం. వి. అ. పుం; చూ, వెలి. 2.
బహిష్కృతము, సం. విణ: చూ, ప్రతిషిద్ధము.
బహిష్కృతుఁడు, సం. విణ. బహిష్కరింపఁబడినవాఁడు.
బహిష్ఠయగు, మి. అ. క్రి. కడకుఁబోవు: చూ, సమర్తాడు.
బహుంకరుఁడు, సం. విణ: చూ, ఖలపువు.
బహుక్షముఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుఁడు; వా. 2. మిక్కిలిశాంతుఁడు.
బహుగర్హ్యవాక్కు, సం. విణ. చ్. కుత్సితపుమాటలాడువాఁడు: చూ, వక్త. 1.
బహుధా, సం. అవ్య. అనేకవిధములచేత.
బహుధాన్య, అం: చూ, సంవత్సరములు.
బహుపత్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చింత *: చూ, ఖక్లిక.
బహుపాత్తు. సం. వి. ద్. పుం. రూ-బహుపాదము. మఱ్ఱి *: చూ, వటము.
బహుపాదము, సం. వి. అ. పుం: చూ, బహుపాత్తు.
బహుపుత్రిక, సం. వి. ఆ, స్త్రీ: చూ, వాఁకుడు *.
బహుప్రదుఁడు, సం. విణ: చూ, స్థూల లక్షుఁడు. 1.
బహుమతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, సన్మానము.
బహుమానము, సం. వి. అ. న.—పై.—
బహురంధ్రిణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (తె). కమ్మచ్చు-కమ్మెచ్చు.
బహురత్నావసుందరా. న్యా. భూమియందనేక రత్నములు గలవు. ఇది వాచ్యార్థమునఁగాక "భూమియందనేకులు మహావిద్వాంసులు గలరు" అను వ్యంగ్యార్థమునఁ బ్రయుక్తమైయున్నది.
బహురూపము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఊసరవెల్లి: చూ, సరటము; 2: చూ, సర్జరసము; అం. 3: చూ, వ్యంజకము. 1:
బహురూపుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1: 2. చూ, శివుఁడు; 3: చూ, మన్మథుఁడు; 4: చూ, బుద్ధుఁడు; విణ. 5. పెక్కురూపములు కలవాఁడు.
బహురోగము, సం. వి. అ. న. మేఁక: చూ, మేషము. 1.
బహువారకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, విరిగి. *
బహువిధము, సం. విణ: చూ, వివిధము.
బహువు, సం. విణ. (ఉ. ఊ. ఈ. ఉ) 1. అధికము: చూ, హెరాళము; 2. ఎడముగలది: చూ, సుర (3).
బహుసుత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, పిల్లపీఁచర *; విణ. 2. జాతపత్య: చూ, స్త్రీ.
బహుసువర్ణము, అం: చూ, తానములు.
బహుసూతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పరేష్టుక.
బహుళ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, దేనువు; 2. పెద్దయేలకి *: చూ, పత్రల; 3. చిట్టేలకి *: చూ, పత్రల; 4. నీలి *: చూ, శ్రీఫలి. 2, బ. 5. కృత్తికానక్షత్రము: చూ, రిక్క. 1—3.
బహుళపక్షము, సం. వి. అ. పుం. కటిపక్షము: చూ, పక్షము. 1.
బహుళము, సం. వి. అ. న. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము; పుం. 2: చూ, బహుళపక్షము, (చూ, శుక్లము. 3): విణ. 3. అధికము: చూ, హెరాళము; 4. తఱచు: చూ, మొత్తము.
బహుళీకృతము, సం: విణ. తూర్పెత్తినది (ధాన్యము), పూతము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.)
బహుళుఁడు, సం వి. అ. పుం: చూ వహ్ని. 1.
బహూకరణము, సం. వి. అ. న: చూ, బహూకృతి.
బహూకరించు, సం. స. క్రి: చూ, సన్మానించు.
బహూకృతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, సన్మానము.
బహ్వారంభో ఽ ఘుక్రియా, న్యా. మొదట పెద్దపెట్టునఁ గనఁబడినను దుదికి సూక్ష్మముగా ముగియుట. "అజాయుద్ధే ఋషిశ్రాద్ధే ప్రభాతే మేఘడంబరే దంపత్యోః కలహే చైవబహ్వారంభోలఘుక్రియా."
బహ్వాశిని, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, భక్షకుఁడు.
బళకరము, దే. వి: చూ, రూ-బలకరము.
బళా, దే. అవ్య. మెచ్చును తెలుపును (రూ - బళారె - బళారే- బళి-బళిర— బళిరయ్య-బళిరా- బళిరె- బళీరే - బళీ - బలా- బలారె-బలారే-బలె-బలే): చూ, సెబాసు.
బళాయి, వై. విణ.=బలవాన్. కాశీ. 7. అ. 253: చూ. శక్తుఁడు.
బళారె, దే. అవ్య: చూ, రూ-బళా. (రామా. 6, అ. 55.)
బళారే, దే. అవ్య.—పై.—
బళి,—పై,—

బళిర, —పై.—
బళిరయ్య: చూ, బళారె.
బళిరా, —పై—(రుక్మి. 5, ఆ. 59.)
బళిరె, —పై—
బళిరే, —పై—
బళీ, —పై—(పర. 3. ఆ. 292.)
బళీరె, —పై.—
బళీరే, —పై.—
బళుకు, వా. అవ్య. సారెకు సారెకు : రూ-బళుకున-బళుక్కున.
బళుకున, వా. క్ర. 1.—పై—: వా. వి. 2. దోఁకునందగు ధ్వన్యను కరణము: చూ, హూహూ. (రూ-బళుక్కున బళ్లున.
బళుక్కున, వా, క్ర, వి.—పై.——
బళువు, వా. వి. పూబము; చూ, రూ-బరువు. (కొండదొరల వాడుక)
బళ్ల, వా. వి: చూ, రూ-బల్ల. 1.
బళ్లు, వా. వి. ఋ. 1: చూ, రూ - బల్లు: బ. 2. బండ్లు. "బళ్లు కట్టిరి" (ఇదివిచార్యము.)
బళ్లున, వా. వి; చూ. బళుకున. 2.

బా

బాంకి, వా. వి: చూ, రూ-బ్యాంకి.
బాంకినోటు, వా. వి: చూ, రూ-బ్యాంకినోటు.
బాండు, వా. వి: 1; పూచీపత్రము; 2; చూ, బ్యాండు.
బాండవ, వై. వి.=భాండ. కుండ: చూ, భాండము. 3.
బాండ్లి, వా. వి. వండెడిలోహపాత్రము; చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6)
బాంది, వా. వి. 1. వేఁడిమినిచ్చెడి మత్తుద్రవము: రూ-బ్రాంది; 2. పనికత్తె.
బాంధకినేయుఁడు, సం; వి. అ. పుం: చూ, అంకులాఁడి కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.
బాంబు, వా. వి. ప్రాణముతీసెడు ఒకానొక బాణసంచు: చూ, బాణసంచు.
బాఁకి, వై: వి.=భక్తి. రూ-బాఁకీ. విలువ: చూ, శేషము. 1. (అరమున్నకలదని కొందఱు).
బాఁకీ, వై. వి. = చూ, రూ-బాఁకి.
బాఁకు. దే. వి. 1. కటారి; చూ, బాణము. 1; 2. చురకత్తి: చూ, రిష్టి, 2; 3. చల్లాణము: చూ, బాణము. 1,
బాఁకుదారు, వా. వి. బాకుదార; చూ, రిష్టి. 2.
బాఁజా, దే. వి: చూ, శ్యేనము.
బాఁతి, దే. వి. రూ-బ్రాఁతి. 1.=ప్రీతి: చూ, స్నేహము; విణ. 2. అధికము: చూ, హేరాళము; వై. వి. 3.=భ్రాంతి: చూ, భ్రాంతి. 1; విణ, 4. దుర్లభము: చూ, వెక్కసము. 3: 5. ప్రియము: చూ, వాంఛ.

బాఁదు, వై. స. క్రి. = బాధ. కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2. (బాదు అనికొందఱు)
బాఁదుకొను, —పై.—
బాఁపఁడు, వై. వి. = బ్రహ్మ- బ్రాహ్మణ. (రూ-బాఁపనుఁడు-బాఁపనయ్య): చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.
బాఁపత, ద్వ. వి. (బాఁపన+త) = బ్రాహ్మణి. బాఁపనక్క: చూ, స్త్రీ.
బాఁపన, వై: వి. బ్రాహ్మకులము.
బాఁపనకొలము, వై. వి = బ్రహ్మకులమ్, కపిలము : చూ, సంతతి. 1.
బాఁపనక్క, వై. వి. = బ్రాహ్మణి: చూ, బాఁపత.
బాఁపనచీమ, ద్వ. వి. గోరోచనపు రంగుగల చీమ, బ్రాహ్మి : చూ, పిపీలిక.
బాఁపనది, వా. వి: చూ, బాఁపత.
బాఁపనబూరి, వా. వి. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
బాఁపనయ్య, వై. వి. = బ్రాహ్మణ. నీలా. 1, ఆ. 89 : చూ, బాఁపఁడు.
బాఁపనవాఁడు, ద్వ. వి.—పై.—
బాఁపనుఁడు, వై. వి = చూ, రూ-బాఁపఁడు.
బాఁపలికము, ద్వ. వి. (బాఁపన+లికము; = బ్రాహ్మ్య. బ్రాహ్మణత్వము.
బాకా, వా. వి. కాహళమను ఊఁదువాద్యము. "సమయమునకు లేని బాకా—": చూ, వీణ.
బాకాపట్టు, వా. అ. క్రి. బాకాఊఁదు.
బాకి, దే. వి. రూ-బాకీ. 1. అప్పు: చూ, వారకము. (1) ; 2: చూ, శేషము. 1; విణ. 3. విస్తృతము: చూ, హేరాళము.
బాకినోటిమెకము, ద్వ. వి: చూ, సింహము.
బాకినోరుమెకము, —పై.—
బాకిళ్ళమారి, వా. వి. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
బాకీ, దే. వి: చూ, రూ-బాకి. 1—2.
బాకీపడు, వా. అ. క్రి. అచ్చు, అప్పుపడు-అప్పువడు, (మి) ఋణపడు.
బాకురుబాకురు, వా. వి. బాతుల అఱపునందగు ధ్వన్యను కరణము: చూ, హూహూ.
బాగము, వై. వి.=భాగ. 1. రూ-బాగలు-బాగాలు. వక్క పొడి రాజ. 1, ఆ. 134: చూ, పోఁక; 2: చూ, దాగము. 1.
బాగరి, ద్వ. విణ. 1: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు; 2. అందకత్తె. విజ. 1, ఆ. 175: చూ, స్త్రీ.
బాగలు, వై. వి. బ.=భాగ; చూ, బాగము. 1. శశాం. 2, ఆ. 80; కళా. 4, ఆ. 69.
బాగా, వా. వి. 1: చూ, రూ-పాగ-పాగా; అవ్య. 2: సొగసుగా.
బాగాలు, వై. వి. బ: చూ, రూ—బాగలు.
బాగు, వై. వి. =భావుక. 1. క్షేమము: చూ, శుభము. 1; 2, చూ, విధము. 1; 3: చూ, సౌందర్యము; విణ 4. చూ. హృద్యము; 5 అందముగలది: చూ, సౌందర్యము; 6. క్షేమముగలది: చూ, సుఖము; 7 యోగ్యమైనది: చూ, శ్రైష్ఠ్యము ; 8. యుక్తమైనది: చూ, సంగతము. 3; 9:

హితవైనది: చూ, సమర్థము; 10 సఫలమైనది: చూ' సిద్ధము. 3.

బాగుటగులు, జా. మంచిఎద్దులు.

బాగుగా, వా. క్రి. విణ. అపలార, సరిగా.

బాగుచేయు, వై. స. క్రి. చక్కపఱచు.

బాగుదార, వై. వి. చిన్నకత్తి: చూ, బాఁకుదారు.

బాగులాఁడి, ద్వ. విణ. అందకత్తె. పా. 1, ఆ. 38: చూ, స్త్రీ.

బాజాలు, వా. వి. బ. భజంత్రీలవాద్యధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

బాజాఱము, వై. వి. =ప్రసార: చూ, వ్యభిచారము.

బాజాటీ, వా. వి: చూ, రూ-బజాటీ.

బాజాఱు, వై. వి. =ప్రసార: చూ, రూ—బజాఱు.

బాజు, వై. వి. 1.=భా. కాంతి. అచ్చ. బాల, కాం. 26: చూ, వెలుతురు. 1; 2. ప్రక్క: చూ, సూరెలు. (పార్శ్వము. 2.) 3. దూలము.

బాజుబందు, వై. వి. =భుజబంధ: చూ, భూషణము. 2.

బాట, వై. వి. =బాహ్యట. రాజమార్గము: చూ, మార్గము. 1.

బాటసారి, వై. విణ. =వాటచారి—బాహ్యటచారి: చూ, సమీరణుఁడు. 2.

బాడకాచాకిరి, వా. వి. చూ, రూ-బాడ్కాచాకిరి.

బాడబము, సం. వి. అ. న. 1. గోడిగలమూఁక: చూ, హయము; పుం. 2. (రూ-బాడవము—బడబము-బాడాబము): చూ, బడబానలము.

బాడవ, వా. వి. రూ-బాడువ. వల్లపుసేల: చూ, భూమి. 1.

బాడబికము, అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

బాడబుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

బాడబ్యము, సం. వి. అ. న. రూ-బాడవ్యము: చూ, బ్రాహ్మణము: 1.

బాడవ్యము, సం. వి. అ. న.—వై.—

బాడాసువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ =బాడిస—బాడిత: చూ, వాశి.

బాడి, వా. వి: చూ, బురద.

బాడించు, వా. వి. పదేపదేసాధించు.

బాడిగ, వై. వి. =భాటక. 1: చూ, భాటకము; 2. కూలి: చూ, సంబళము. 2.

బాడిత, వై. వి. =బాడాసు: చూ, వాశి.

బాడిద, వై. వి. 1. =—వై.— (వాడుక); 2 =పారిభద్ర*: చూ, వారిదము (1).

బాడిదము, —వై.—

బాడియ, వా. వి: చూ, బాడి.

బాడిస, వై. వి. 1.=పారిభద్ర*: చూ, బాడిద. 2; 2.=బాడాసు: చూ, బాడిత.

బాడిసె, వై. వి. = —వై.—

బాడు, దే. వి. పరదా: చూ, ముసుఁగు. 3.

బాడుకాబంటు, వా. వి. మానహీనుఁడు: బాడుగోలు.

బాడుగ, వై. వి: చూ, బాడిగ.

బాడుగోలు, వా. వి: చూ, బాడుకాబంటు.

బాడుదల, దే. వి. (బాడు+తల(గించుట) అవమానించుట: చూ, సడి. 3.

బాడువ, దే. వి: చూ, రూ—బాడవ.

బాడె, దే. వి: చూ, బురద.

బాఢము, సం. వి. అ. న. 1. ప్రతిజ్ఞ: చూ, స్పర్ధ. 4; క్రి. విణ. 2. పెల్లు: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 3. అధికము: చూ, హేరాళము.

బాణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బాణమూలము: చూ, బాణము. 1; అ. పుం. 2. నల్లగోరంట*: చూ, బాణము. 3.

బాణనిర్మాణాదికము, అం: చూ, ప్రమేయములు.

బాణపుంఖి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వెంపలి*.

బాణభేదపరిగణనము, అం: చూ, ప్రమేయములు.

బాణపురము, అం. శోణితపురము: చూ, దేశములు.

బాణము. సం. వి. అ. పుం. 1. అంగూషము; అంబకము. అజిహ్మగము, అస్త్రకంటకము, అస్త్రము, అశీతము, ఆయుధము, ఆశుగము, ఇషువు, ఈ, కంకపత్రము, కటంబము-కడంబము, కదంబము, కణము, కర్పరము, కలంబము-కళంబము, కాండము, కాదంబకము, కాదంబము, కింశారువు, కూటము, క్షిపణి, క్షిప్రము, ఖగము, గోవు, ఘ, ఘాతము, చక్రపుంఖము, చిత్రపుంఖము, నాళీకము-నాళీకము, పత్రము, పత్రవాహము, పత్రి, పీలువు, పుష్కరము, పృషత్కము, ప్రదరము, ప్రహరణము, మార్గణము, రోపము, వాజి, వికర్షము, విపాఠము, విశిఖము, విహంగము, వీరతరము, శణము, శరము, శలాక, శల్యము, శస్త్రము, శిఖి, సరము, సాయకము, సాయము, సూచీముఖము, స్థూలక్షేడము, స్వరువు. హనువు, హేతి (తె).— అంప, అంపకట్టె, అంపములికి-అంపముక్కి. అంపకోల, అంపలు, అంబు-అమ్ము, అలుఁగు-అల్గు, ఆయిదము, కట్టియ-కట్టె, కత్తి, కయిదువు-కైదువ-కైదువు, కోల, గసిక, గిట్ట, చిలుకు, జిట్ట, జిరా, తీరు-తీఱు, తూపు, తొడుగు-తొడుపు- తొడ్గు, నారసము, పోటుముట్టు, బరిగోల, ములికి-ముల్కి, లకోరి, సరము, సరుడు, సెల, సెలకట్టియ—సెలకట్టె. (మిగతవానికి "చూ, హేతి. 4."); తద్విశేషములు.—౧. అగ్ని ప్రసారణాయుధములు.— దంచన, నాళము, శతఘ్ని. (తె).—క్రోవి, గుంటక్రోవి, జంగి, జజాయి, జబురుజంగి, జవురు, తుపాకి, పిరంగి, సురక్రోవి;—౨. అచ్చము ఇనుపబాణమునకు.—అమోఘ, ఏషణము, కాండగోచరము, ఖురాలకము - ఖురాలికము, నారాచము, ప్రక్ష్వేదనము, ప్రఘము, ప్రసరము, రామబాణము, లోహనాళము; (తె).—గొరక, గొరకకట్టె, నారసము; ౩ అమ్ములపొదికి.— ఇషుధి, ఇష్వాసము, ఉపాసంగము, కలాపము, తూణము, తూణీరము, ద్రోణి. నిషంగము, శరధి, శరనిధి. (తె).—అంపదొన-అంపపొది

అంబులపొది - అమ్ములపొది, తరకసము, తరకసా, పాణి
వడము, పొది, బొన, బత్తడిక - బత్తళి - బత్తళిక; ౪. అర్ధ
చంద్రబాణమునకు.— అర్ధచంద్రము, కరఫలము, క్షుర
ప్రము, క్షురప్రగము. (తె).—కత్తివాతియమ్ము, కొలు
వము-గొలుపము, నెలవంకికోల; ౫. అర్జునుని ధనువునకు.-
గాండివము - గాండీవము; ౬. అలుఁగులేనియీఁటెకు.
(తె).— బరికట్టె, బరిగమ్మి; ౭. అలుఁగువేసిన చేతి
కఱ్ఱకు.—(తె).—గొరకకట్టె; ౮. అల్పకుంతమునకు.—
గొరక, గొరకకట్టె; ౯. అల్పశరమునకు.—(తె).—
దోనము; ౧౦. అస్తకయనెడిబాణమునకు.- అంధకము;
౧౧. (చూ, అస్త్రములు): ౧౨. ఆకాశబాణమునకు,—
ఆకాశబాణము; ౧౩. ఆగ్నేయాస్త్రమునకు.— (స) అగ్ని
శిఖము (తె).—అగ్గికోల, అగ్గితూపు, అగ్గిములికి, చిచ్చఱ
కోల; ౧౪. ఆయుధపు అంచునకు.— అశ్రము-అశ్రి-అశ్రి
కుటి, కోటి, కోణము, ధార. (తె).— దార, దారి, వా-
వాయి-వాదర; ౧౫. ఆయుధవిశేషములు.—చక్రఫలము;
అరాముఖము; కంపణము; కరముక్తము; కర్ణిక; కాకతుం
డము; కుంతము; కుణపము; కోంకణము; కౌశేయము;
ఖురప్రము; గద; చక్రము; ముసుండి; విజ్జలము, శాయ
కము; (౧) (తె).—అంబు; ఉండసురియ; కటిచిలుకు;
ఒడ్డగ; కట్లగుదియ; కత్తికాసు; కోల; గుమితి-గుమ్మితి;
చింగోటి, చికటారి - చిక్కటారి; డొంకెన-డొంకెన; తగు
కత్తి; దసెన; దోదుముదారి; బాణా; మొహదా; సత్తి;
సామంతరాగోల, సిరాణము; మటియు.— ౧౬. ఇంద్ర
ధనుస్సునకు.— అధనాశ్రము, అశని-అశుని, ఇంద్రచాపము,
ఇంద్రధనువు, ఇంద్రాయుధము, ఈ, ఐరావతము, కోటీ
రము, కౌశికాయుధము, త్రిదశాయుధము, శక్రధనువు.
(తె).—కొరదు-కొఱదు, ముప్పన్నెవిల్లు, రతనపువిల్లు; (౧)
చక్కనియింద్రధనుస్సునకు.- ఋజురోహితము, రోహితము;
౧౭. ఇరువదినాలుగు బాణములకట్ట. (తె).- దస్తా; ౧౮.
ఈఁటెకు.—కణయము, కుంతము, దీర్ఘాయుధము, ప్రాసా
యుధము, విషాంకురము, శంకువు, శలము, శల్యము.
(తె).— అంతిశము- అత్తలము-అత్తశము, ఈఁటియ-
ఈఁటె, కొంతము, చివ్వ, నేజ - నేజము-నేజా, బరిచి—
బరిచీ; ౧౯. ఉపనయనకాలమందు ధరించునది.— కార్ము
కము; ౨౦. ఉభయపార్శ్వధారాసికి. (తె).—దోదమ్మి—
దోదుమి - దోదుమ్మి, పట్టా, పట్టాకత్తి, నైబు; ౨౧.
ఏనుఁగు కుంభస్థలముమీఁదఁ బొడిచెడి ఆయుధమునకు.—
అంకుశము, తోత్రము, వైణుకము, సృణి. (తె).—
అంకుసము; ౨౨. కత్తికి.— (చూ, రిష్టి. 2.); ౨౩. కత్తె
రకు.— కర్తరి, కృపాణి, ఖండధార. (తె)- కత్తెర;
౨౪. కర్ణధనుస్సునకు.— కాండపృష్ఠము, కాలపృష్ఠము;
౨౫. కఱకుటమ్మునకు. (తె).—కరి, కఱకుటమ్ము; ౨౬.
కామదేవాస్త్రమునకు.—కామాయుధము, కేళటము, శోణము;

౨౭. గన్నేరాకువంటి యలుఁగుగల బాణమునకు.—(తె).—
గన్నెరాకిమ్ము; ౨౮. గతిలేనిశరమునకు. (తె).—సురుఁ
గు, సరుగు; ౨౯. గుబ్బమునుదోమెడు గొలుపమునకు.—
కరపలము, కేశకారము. (తె)— కొడపము, కొలుపము—
గొలుపము; ౩౦. చక్రాయుధమునకు.—చక్రము, చక్రా
యుధము. (తె).— కంటివాలు, కదిదలుఁగు, గుదును
కైదువు, గుదునువాలు, చుట్టలుఁగు-చుట్టల్గు, చుట్టుగైదువు,
చుట్టువాలు, పదినూఅంచులవాలు, బటువుగైదువ, బటువు
వాలు, బటువదిదము, బటువుగత్తి, బిల్లవాలు, వేమొన
లలుఁగు, వేయంచులవాలు, సుడికత్తి, సుడియదిదము, సుడి
వాలు; ౩౧. చాపకర్షణబలసాధనమునకు, (తె).—తోణము-
తోనమ్ము; ౩౨. చిల్లకోలకు.— కీలము, తోమరము.
మండము, శక్తి, సర్వల. (తె)— చిల్లకోల, నేజ-నేజా—
నేజము, తండుగోల; ౩౩. త్రికాష్ఠికి.—త్రికాష్ఠి. (తె)—
తిక్కటి; ౩౪. అజకకము—అజకాకము—అజగకము,—
కంకటము; త్రిశూలము, పినాకము.—(తె) —సుడివోనలుఁగు,
ముమ్మొనవాలు; అజగవము (చూ, బాణము. 1-58) ౩౫.
దుష్కంటకశరమునకు: కర్ణిశరము,—(తె). చిలుకమ్ము—
చిలుకుటమ్ము, దోఁకమ్ము; ౩౬. దూదియేకువిల్లునకు.-తూల
కార్ముకము, పంజిక. పింజనము.—(తె).— పింజ; ౩౭.
ధనువునకు.—అజగవము—అజీగవము— అజీగావము—
అజాగవము— అజగావము — అజగవము, అనూకము,
ఇష్వాసము, కార్ముకము, కాలపృష్ఠము, కోదండము, గాండి
వము గాండీవము, గుణి, చాపము,ట,తాలము,తృణక, త్రిణత,
తృణిత, ద్రుణము, ధనువు, ధన్వము, పినాకము, బాణా
నము, శరావాపము, శరాసనము, స్థావరము.(తె .—విలు -
విల్లు, సింగాణి—సింగణి—సింగిణీ, కమాను; ౩౮. నాలుగు
మూరల విల్లునకు.—కోదండము; ౩౯. నాలుగు ప్రక్కలు
తీరిన ఇనుప దండమునకు. (తె.) చపుకాఁడిగుదియ—
చౌకాఁడిగుదియ; ౪౦. నాలుగుమూరల బాణమునకు.— గద
(తె.)—గుదియ, దుడ్డు; ౪౧. నైరృతి ధనువునకు —
కమలము; ౪౨. పందీఁటె—పందిపోటు; ౪౩. పట్టిస
మునకు.—పట్టిసము. (తె.)— అడ్డకత్తి, మొహదా; ౪౪.
పాశుపతాస్త్రమునకు—పాశుపతము; ౪౫. పెద్దపిరంగికి. (తె).—
దంచన — దంచనము — దెంచనము, పిరంగి, సుకొలి, సుబా
ణము; ౪౬. (చూ, ప్రమేయములు): ౪౭. ప్రాసాయుధ
మునకు.— కుంతము, ప్రాసము; ౪౮. బరిగోలకు.—
తోత్రము. (తె.)— బరి, బరిగోల; ౪౯. బలరాముని గదా
యుధమునకు.-ఖేటము; ౫౦. బల్లెమునకు.-ఖంజము, ఖేలి,
పల్లము. (తె.)—అత్తలము-అత్తశము, బల్లియము-బల్లెము
బల్లెకోల, బోదమ్ము; ౫౧. బాణపుకొనకు-.పింఛము-పుంఖము
(తె).—పింజ; ౫౨ బాణపుములికికి.—నాశీకము — నాళికము,
ఫలము. (తె)—అలుఁగు—అల్గు చిలుకు, ములికి-ముల్కి,

సెల; ౫౩ ఒకానొక బాణమునకు.— చిలుకు; ౫౪. బాణమునకుఁగట్టిన యీఁకలు.— (తె) —అంపగరి-అంపగఱి; ౫౫. బాణమును సంధించుకార్ముకమునకు.— (తె) —తొడవిల్లు; ౫౬. బాణముల గుంపునకు.—కాడంబము. (తె).— అంపలు; అంపవెల్లి: ౫౭ బాణమూలమునకు.— బాణ; ౫౮. బాణ విశేషమునకు.—(మి). పొగబాణము; ౫౯. బాణాగ్రములు.— (చూ, కార్ముకము 7, బాణాగ్రములు.): ౬౦. బొమ్మదేవుని విల్లునకు —ఘోరరూపిణి; ౬౧. భిండివాలమునకు.—కోణము, భిండిపాలము—భిండివాలము-భిందివాలము, లగుడము, సృగము; ౬౨. రామబాణమునకు.— అమోఘ, ప్రక్ష్వేడనము, రామబాణము; ౬౩. (చూ) మన్మథబాణములు:): ౬౪. (చూ, మల్లయుద్ధాయుధములు.) ౬౫. (చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: చూ, ఆయుధములు.); ౬౬ మెడ కత్తెరకు. (తె).—గండ కత్తెర—గండ్రకత్తెర; ౬౭. మొనలకు.—(చూ, మొనలు.); ౬౮. యుద్ధసాధన విశేషమునకు. (తె).—దగరు; ౬౯. రిష్టికి— (రిష్టి=కత్తి) (చూ, రిష్టి. 2.); ౭౦. వంకర అలుఁగుల యీఁటెకు.—(తె.)—దొంకెన-దొంకెన; ౭౧. వంకిణీకి. (తె.)— చల్లాణము, చిల్లాడము—చిల్లాణము, పిడియము పిడెము, బాఁకు, ముప్పిడి, మొలకత్తి వంక, వంకిణీ; ౭౨ వజ్రాయుధమునకు —అంబుజము, అశజము, అశని—అశని, అహి, ఆస్థికము, కులిశము, ఋజురోహితము, గిరిశంతము, గిరివక్షభిత్తు, గోవు, జంభారి, జసురి, దంభోళి, నిర్ఘాతము, పవి, ఫిది-భిది ఫిదిరము-ఫిదురము—భిదిరము భిదురము, ఫిదువు—భిదువు, భద్రము. వజ్రము, వజ్రాయుధము. వజ్రాశని, శంబము సంబము, శతకోటి, శతదారము, శతారము, శతహ్రద, స్వరువు, హ్రదిని—హ్రాదిని, (తె.)— మూఅంచులకైదువు, పిడుగుకైదువు, జాతివాలు; ౭౩ వరుణపాశమునకు —నాగపాశము, నాగము. (తె.)— పాఁపతూపు, పాఁపరమ్ము; ౭౪. వింటనుండి విడువఁబడిన బాణమునకు— విణ. ప్రహితము; ౭౫. వాయుధనువునకు.—కిణీతము; ౭౬. విశాలముఖసాయకమునకు.-(తె.)- అడ్డవాతియమ్ము, పాటావతము—పాఅవాతమ్ము—పాఅమ్ము పాఅవాతియమ్ము; ౭౭. విషముపూసిన బాణమునకు.—దిగ్ధము, లిప్తకము; ౭౮. విష్ణుచక్రమునకు.—అరి, అయుధేంద్రము, కౌమోదకి కౌమోదకి-కౌమోది, చరణము, పాంచజన్యము, సుదర్శనము. (తె)—కూఁతవాలు, లచ్చిదొరబూరఁగొమ్ము, వలమురి; ౭౯. వెదురువిల్లునకు.—కోదండము, వేణుచాపము. (తె.) వెదురువిల్లు; ౮౦. వేఁటసాధనములు.—(తె).— గెడ, తడవిల్లు, పందిగోరు, పిడియము-పిడెము, బాఁకు, ముప్పిడి, వడదోలు, వెడదవాతియలుఁగు; ౮౧. శక్తియను బాణమునకు.—కాసువు; ౮౨. శిథిలధనువునకు—(తె.)—కపోదా; ౮౩. శివుని విల్లునకు.—అతంకము, ఖట్వాంగము, ఖింఖిరము; ౮౪. శూలమునకు —శూలము, శ్రీలము, సీసకము; (చూ, బాణము, 1—3—6): ౮౫. సాముచేయువారు త్రిప్పెడు కోలకు.—(తె.)—చిఱుత; ౮౬. సూర్యుని విల్లునకు.—చామీకరము, చామీరము: ౮౭. స్థూలాగ్ర బాణమునకు.—గోధనము; ౮౮. (చూ, ముద్గరము); ౮౯. భీష్ముని బాణశయ్య.-అంపశయ్య. (బాణము తెనుఁగు అనికొందఱు); 2. ఆవు పొడుఁగు: చూ, స్తన్యము; (చూ, సౌరభేయి; 3. నల్లగోరంట, బాణ*: చూ, మహాసహ; అం. 4: చూ, అసంయుతహస్తములు; 5: చూ, ఆనద్ధ వాద్యములు.)

బాణలి, దే. వి. 1. కంచు కంటు: చూ, పాత్రము. 6; వా. 2. బూరెలమూఁకుడు: చూ, పాత్రము. 6.

బాణవిద్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బాణసంచులను కాల్చుట; వా. 2. ధనుర్విద్య.

బాణసంచు, మి. వి. (బాణము+సంచు.) దీపావళి అమావాస్య నాటిరాత్రి (ఆశ్వయుజ ॥ 30 రాత్రి) తుపాకి మందుతోఁజేసి కాల్చెడు పగలు వత్తులులోనగునవాని వేడుక విశేషము: అగ్నిక్రీడ. తద్వి—౧. అవాయి, అవాయిగొట్టము, చందురజోతి, చివ్వ, జువ్వ, తారాజువ్వ. (సం.)— ఆకాశ బాణము, చంద్రజ్యోతి, చంద్రద్యుతి, చంద్రిద్యోతి, (మి) తేలుబాణము; ౨. కాఁకరవత్తి; ౩. కుండబిరుసులు; ౪. కురుజు, చిచ్చుబుడ్డి; ౫. టపాకాయ; ౬. పంచవన్నె బిరుసులు; ౭. పగలువత్తి; ౮. పూవత్తి; ౯. బాంబు; ౧౦ మతాబు-మత్తాబు; ఇత్యాదులూహ్యంబులు. (మిగతవానికి: "చూ, సీమ టపాకాయలు.")

బాణహస్తక్షేత్ర నిరూపణము, అం: చూ, ప్రమేయములు

బాణా, దే. వి. దండాయుధము. "బాణకఱ్ఱ": చూ, బాణము. 1.

బాణాగ్రములు, అం. ఇవి పదివిధములు.— ౧. ఆరాముఖము, ౨. ద్విభల్లకము, ౩. వత్సదూతము, ౪. కర్ణికము, ౫ కాకతుండము, ౬. క్షురప్రము, ౭. గోపుచ్ఛము, ౮. అర్ధచంద్రము (చందురువంకలు), ౯. సూచీముఖము, ౧౦. భల్లము. ఇట్టి ప్రసిద్ధిగల బాణములయొక్క విసర్జనాదిక్రియలకాస్పదమైనది కార్ముకము: చూ, కార్ముకము, 7: చూ, బాణము. 1.

బాణాత్మజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అర్జుని, ఉష: చూ, సూన. 1.

బాణాసనము, సం. వి. అ. న విల్లు: చూ, బాణము. 1.

బాణాసురుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. బాణుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; అం. 2: చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు.

బాణుఁడు, 1.—పై.—

బాతళించు, దే. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు.

బాతాకా(ఖా)ని, వా. వి. 1. వ్యర్థోక్తులు; 2: చూ; వదరుఁబోతు.

బాతిని. వా. వి. 1. గుట్టు: చూ, రహస్యము. 1; 2: చూ, వేగువాఁడు.

బాతు, దే. వి. 1. రూ-బాతువు: చూ, శరారి; 2: చూ, సాపాటు; 3: చూ, శర్కర. 1; 4. రూ-బాతువు; చూ, బకము.

బాతువు, దే. వి: చూ, రూ-బాతు. 1—4.

బాద, వై. వి. = బాధ: చూ, శోకము.
బాదము, వై. వి. 1. రూ-బాదాము.*: చూ, వృక్షము: వా. 2. బాదంచెట్టు అను ఇంటిపేరుగాగలవారు.
బాదర, వా. వి. రూ-బాదరు: చూ, రూ-బాదరము. (1)
బాదరబందీ, వా. వి. జంజాటము: చూ, శ్రమము. 1. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక)
బాదరము, సం. విణ. 1: చూ, ఫాలము. 4; దే. వి. (1) రూ—బాదర—బాదరు. జానకి త్రాడుంచెడు కర్ణాటకపు తుపాకిచెవి.
బాదరాయణ, సంబంధ న్యాయము. (స్పష్టము) దీనిమూలమిది. "యుష్మాకం బదరీచక్రం అస్మాకం బదరీతరుః 1. బాద బాయణ సంబంధా ద్యుయం, యూయం, వయం, వయం." "కానీ యీ యర్థమున "బాదర సంబంధ" మనవలెను గాని బాదరాయణ సంబంధ మనరాదు. ఈ యర్థమున బాదరాయణ పదము సాధ్యముగాదు" అని తత్సమచంద్రిక.
బాదరాయణుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సమానుఁడు.
బాదరించు, వై. అ. క్రి.=భ్రాతా: చూ, సరిపోవు. 1. కాశీ. 3, ఆ. 241.
బాదరు, వా. వి: చూ, రూ-బాదరము. (1)
బాదామము, సం. వి. అ. న. బాదముకాయ.
బాదాము, వై. వి: చూ, రూ-బాదము*.
బాదు, వా. స. క్రి: చూ, మొత్తు 1.
బాదుకొను. వా. స. క్రి: చూ, బాదు.
బాధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1=బాద: చూ, శోకము; 2. గెంటుట: చూ, నిషేధము; అం. 3: చూ, పంచోత్తరవాదము.
బాధకము. సం. విణ. బాధించునది: చూ, హింసితము.
బాధకుఁడు. సం. విణ: చూ, వేసరి.
బాధపడు. మి. అ. క్రి: కక్కసపడు, కటకటఁబడు, కుతిల పడు, కొట్టాడు, కోడాడు, గాసిఁబడు, గాసిలు-గాసిల్లు, చేడ్పడు, తట్టువడు, దెప్పరిలు-దెప్పరిల్లు, ప్రేముడించు, మెరమెరలాడు. ("చూ, శ్రమపడు.")
బాధించు. సం. స. క్రి: చూ, హింసించు. 2. (ఇందు బాధ పఱచు, నొప్పించు, తొందరపెట్టు మొదలగునవిచేరును.)
బాధితము. సం. విణ. బాధింపఁబడినది: చూ, హింసితము.
బాధిర్యము. సం వి. అ. న. కర్ణకండువ, కర్ణక్ష్వేడము, కర్ణ గూథకము, కర్ణప్రతినాహము, కర్ణసంస్రావము, కల్లత్వము, క్ష్వేడము, ప్రణాదము, బధిరత. (తె).—చెముడు-చెవుడు, చెవుడుపాటు-చెవుడ్పాటు, పెద్దవిన్నపము. ("చూ, శ్రోత్ర ము. 1.") (విణ: చూ, బధిరితము.)
బాధ్యత. వా. సం. వి: (తె).—పూచి-పూచీ, హామీ.
బాధ్యము. సం విణ. బాధింపఁదగినది: చూ, హింసితము.
బాన. వై. వి.=భాండ—భాజన. 1. కడవ: చూ, భాండము. 3; 2. ఏతపుకడవ: చూ, భాండము. 3; వా. 3 చాకలికడవ: చూ, భాండము. 3; విణ. 4. పెద్దది. "బానకడుపు": చూ, సుర. (3).
బానగిలు. దే. అ. క్రి. రూ—బానగిల్లు. బలాత్కృతమగు.
బానగిల్లు.—వై—
బానసము. వై. వి.=పచన 1. వంట: చూ, సూపకారము; 2=మహానస: చూ, వంటసాల. ఉ, హరి 4, ఆ. 196.
బానసీకుఁడు. ద్వ. విణ. 1. బంటు: చూ, సేవకుఁడు. 1; 2. పాదసేవకుఁడు: చూ, సేవకుఁడు. 1.
బానసీఁడు. ద్వ. విణ. (బానసము + ఈఁడు) 1: చూ, సూపకారుఁడు; 2: చూ, బానసీకుఁడు. 1; 3: చూ, బానసీ కుఁడు. 2.
బానిస. దే. వి. దాసి: చూ, రూ—బానిసె.
బానిసము. దే. వి. దాస్యము: చూ, సేవ.
బానిసీఁడు. దే. వి. (బానిసము + ఈఁడు): చూ, బాన సీకుఁడు. 1—2.
బానిసె. దే. వి. 1. రూ—బానిస, గులాము— గుల్లాము, తొత్తు, పాచిక, పాదకి, పారిక, బోనకత్తియ — బోనకత్తె వరవు—వరవుడు. విఱవరమ్ముడు. (సం)—కింకర-కింకరి ("చూ, స్త్రీ."); అం, 2: చూ, దూతీచతుష్టయము.
బాపతు. వా. వి విషయము. "నానాబాపతులు" (ఉత్తరసర్కారులో వాడుక.)
బాపు. దే. అవ్య: చూ, బళీ. విజ. 1, ఆ. 102.
బాపురె.—వై.—
బాపురే.—వై —
బాబయ్య. వా. వి. 1. తండ్రి: చూ, సవిత. 2: 2. పినతండ్రి: చూ, సవిత 2; 3. పూజ్యుఁడు: చూ, కుద్దుఁడు.
బాబయ్యో. వా. అవ్య: చూ, అమ్మయ్యో.
బాబా. వై. వి. గుఱ్ఱము. రామా. 1, ఆ. 124: చూ, హయము,
బాబాకరము. వా. వి. దురాశ.
బాబారౌతు. వై. వి. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.
బాబు. వై. వి.=భావ: చూ, బాబయ్య 1, 2. 3.
బాభ్రవి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.
బామ. వై. వి. 1=భవః. జన్మము: చూ, సంభవము; 2: చూ, శోకము.
బాయి. వా. వి. 1. పాలు: చూ, స్తన్యము. "అమ్మాబాయి యియ్యవే" 2. స్తన్యము.
బార. దే. వి. 1: చూ, వ్యామము. 1; వై. వి. 2. = ద్వాదశ. రూ-బారా. పండ్రెండు. అచ్చ. బాల, కాం. 8: చూ, ముచ్చొకిము.
బారంగి. వై. వి.=భార్గి*: చూ, హంజిక.
బారకము. వై. వి. = భారక. 1. మోసిబరువు: చూ, భారము.1; వా. వి. 2. రొంపతగులుట: బారకింపు.
బారకయిపోటరి. ద్వ. వి. కుమారస్వామి. అం, పదా. నుర. 19: చూ, స్కందుఁడు.
బారకాఁడి. దే. వి. కోడెలను ఎద్దులతోఁజేర్చి మరపుటకు కట్టెడు కాఁడి.
బారకించు. వై. అ. క్రి.=భార. భారమగు.
బారకింపు. వా. వై. వి. = చూ, బారకము. 1.

బారచాఁపు. వా. వి: చూ, రూ-బారుచాఁపు.
బారచాఁపుట. వా. వి. కుడిఎడమలకు రెండుచేతుల చాఁపుట.
బారంతీనేసలు. వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
బారపట్టె. ద్వ. వి నిడుపుపట్టె: రూ-బారుపట్టె.
బారపోయు. దే. స. క్రి. చేతికొలఁది నూలువడుకు.
బారబలావతీలు. వా. వి. బ. పండ్రెండుమంది గ్రామసేవకులు.- నంబి, రెడ్డి, కరణము, పురోహితుఁడు, తలారి, వడ్రంగి, కమ్మరి, కుమ్మరి, చాకలి, మంగలి, మాల, మాదిగ (12).
బారమేనులప్రోడ. వా. వి: చూ, సూర్యుఁడు. వేం, ఆం. 11.
బారరూపులవేలుపు —వై.—సాందేవ. 9.
బారసాల. వై. వి. =ద్వాదశాహ. బాలసారె. (చూ, నామకరణము)
బారసి వై. వి.=ద్వాదశి: చూ, దోదసి.
బారా. వై. వి.=ద్వాదశ: చూ, రూ—బార.
బారాది. దే. విశ. 1. అధికము. స్వా. 4, ఆ. 37: చూ, హేరాళము; 2, అనేకము. పాండు. 4, ఆ. 232: చూ, హేరాళము.
బారి వై. వి. 1: చూ, శోకము; 2.=పారీ. రూ—బారీ: చూ, శృంఖలము. 2; 3.=భార, కొల. హరి. ఉ. 8, ఆ. 99: చూ, హింస. 1; 4. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 5. బలాత్కారము: చూ, బలవంతము (1); 6. కపిలెయెడ్లకు నిర్బంధముగా యేర్పఱచినదారి = చూ, మార్గము. 1.
బారికె. వా. వి. దినబత్తెములేని వెట్టిఁడు: వెట్టివాఁడు-వెట్టిఁడు.
బారిణము. వై. వి. =పారిజాత*: చూ, వారిదము. (1).
బారిదము. వై. వి. =పారిభద్రక*.—వై.—
బారిముద్ర. మి. వి. ఎడఁబెట్టు: చూ, దీనారము.
బారిసమరు. ద్వ. స. క్రి. వెంపరలాడు: చూ, హింసించు. 3.
బారిసము. దే. వి. 1. వేషము: చూ, వేసము. 1; వై. వి. 2. =పారిభద్రక*: చూ, వారిదము. (1).
బారిష్టరు. వా. వి. అడ్వొకేటు, వకీలు, ప్లీడరు, న్యాయవాది.
బారీ. వై. వి. 1: చూ, రూ-బారి. 2; వా. వి. 2. హెచ్చు ధర్మము; 3. వదలుట; 4. =భార. గొప్ప. "బారీమనిషి."
బారీవాఁడు. వా. వి. పొడగరి.
బారు, వై. వి. 1:=వార. పంక్తి. పు 2, ఆ. 127: చూ, శ్రేణి 1; 2: చూ, సమూహము. రా, వి. 5, ఆ, 20; 3:=భార: చూ, బారువ.
బారుచాఁపు దే, వి, రూ-బారచాఁపు పెక్కుమూరల జేకు (జేపు=బట్ట), మూరకోక, తెక్కచాఁపు: చూ, వస్త్రము.
బారుచేయు. వా. స. క్రి. తుపాకిలోమందుగుండువేసికూరు.
బారుతము. అం: చూ, ఉద్ధతము.
బారుతీరు. వా ఆ. క్రి: చూ, పరిగొను.
బారుదూలము. వై. వి, నిడుపాటిదూలము;
బారుపట్టె, వా, వి, చూ, రూ-బారపట్టె.

బారువ, వై, వి:=భార: ఇరువదిమణుగుల కొలఁది: బారు, భారి, పుట్టిఅనునవి దీనికి చెల్లును.
బారెడు, వా. వి. బారకొలఁది: చూ, మూర, 1;
బార్హతము, సం, వి, అ, న, ములగపండు;
బార్హద్రథి. సం.వి ఇ. పుం: జరాసంధుఁడు, ద్వైమాతురుఁడు.
బాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. (12 సం॥ లు నెఱజవ్వనము. మతాంతరమున 16 సం॥రముల వఱకు.) 2. కొబ్బరి*: చూ, స్కంధఫలము; 3. పసుపు: చూ, వర్ణము, 6; 4. మల్లికావిశేషము*: చూ, హసంతి. 2; న. 5. కురువేరు*: చూ, హ్రీబేరము.
బాలకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మాణవకుఁడు: చూ, శిశువు.
బాలక్రీడ. అం: (బాలబాలికలఆటలు): ౧. బాలక్రీడావిశేషములు.—ఖంజపాదము; హరిణక్రీడనము; మఱియు (తె). అందలములు; అక్కొక్కొదండ; అప్పచ్చులు - అప్పచ్చులు, అప్పళములు; అల్లి, అల్లోనేరెడు-అల్లోనేరేడు-అల్లోనేరెడు అల్లోనేరేడు; అకుపీఁకలు-అకుపీఁకెలు; ఆడిక, ఆడికోడ..; ఆలంకిగుడి, ఆలంకి, ఆలంకులు; ఇటికి; ఈఁలకూఁతలు; ఉట్టు. ఉప్పట, ఉప్పట్టు, ఉప్పుఁబట్టు, ఉప్పుఁబట్టెలు, ఉప్పుఁగుండము; ఉప్వలపోటి; ఏలపాటలు; ఒక్కనికొక్క; ఒడ్డువిడుపు; ఓటిల్లుచిందలు; కిట్టపుట్టచెండ్లు; కట్టెగుఱ్ఱము; కాలికంచము; కిఱ్ఱుగానుగు; కుందికాళ్లు, కుందనగిరి, కుందెనగుడి; కుప్పిగంతులు; కుమ్మరసారెలు; కొండకోఁతి, కోఁతికొమ్మచ్చి, క్రోలకోఁతులు; గంగెద్దులాట; గంటిపోట్లాట; గచ్చకాయలాట. గచ్చకాయలు; గట్టినబోది, గడ్డెనబొద్దు; గిరిసింగన్నవృత్తి: గుంటచాప్లు; గుడిగుడిగుంచము - గుడుగుడుగుంచము; గురిగింజ; గుజ్జుపెక్కుడు; గుజ్జు; గూవనాలు; గొబ్బిళ్లు; గోడదొర్లుడుకాయ, గోటికాయ, గోలీ, గోలీకాయ, (సం).—గుళి, గోళకము; గోడిపట్టెలు: (మి) చక్రాలత్రిప్పుడు; చాకిబాన; చాకిమూట; చింతాకుచుణుదు; చిందుపరువు; చిక్కణబిళ్ల - చిక్కనాబిళ్ల; చిటికలాట: చిట్టిపొట్లకాయ; చిడుగుడు; చిమ్మబాయి; చిమ్మబిళ్లలు; చిఱుతనగోడు; చిట్టిపట్టె, చిఱ్ఱుబుఱ్ఱు; చీఁకటిమోటికిళ్ళు; చుంద్రాళ్ళు; చెంగనలు—చెంగనాలు; చెండు: జిరుకుజాతిదాబాట; తన్నుబిళ్ల: తాటాకు చక్కెర; తాళ్లపాము; తుమ్మెదరేపుడు: తూనరతుక్కము; తూసిఁగతానిగ: తూనెకొట్లాట; తూరనగోలలు, తూరనతుక్క, తూరనతుంకము; తోడా: త్రిప్పుళ్ళు ; త్రొక్కుడుబిళ్ల; దాట్రాయి: దూబూచులు, దోబూచి; దూఱుదుంకెన; దోకుడుబార; నట్టకోఁతి; నట్టువాలు; నాలుగుకంబాలాట; నీగిపోగిన; నెటికతట్లు, నెట్టుడుగాయ, నెట్టు, పచ్చీసు, పిడిగుద్దులు; పిల్లగిఱులు, పిల్లదీపు, పిల్లదీవి; పుటచెండు-పుట్టచెండు; పుణికిళ్ళు; పులియాట; పెంచులబేరి: పొదుగుపీళ్ళు; బండికిలు; బంతిదూగులాట: బందారు; బసవన్నాట; బిళ్లగోళ్ళు; బిల్వబిద్దెము; బుడికిస్సు; బూచికన్నులకచ్చు;

బొట్టనగోలలు; బొమ్మరములు; బోటిరాళ్ళు; బోర్లపక్కె; మంకెలు; మొకమాట; రామన్నాట; విద్దియము-విద్దెము: వినాయకుతిరి; వెన్నెలకుప్పలు: స్రేలుబొట్టన; సరిజేసులు; సింగన్నదాటులు; సిరిసింగణావత్తి — సిరిసింగణాలవత్తి (ఇందు కొన్ని బాలికాక్రీడలగుటయు వాడుకయందుఁ గాన వచ్చుచున్నవి): మఱియు-బాలికాక్రీడా విశేషములు-- అచ్ఛము; అక్షమీలనకేళి; క్రీడాదురము; గిరియకము. మఱియు (తె).— అంజి: అచ్చనగండ్లు— అచ్చనఁగాయలు- అచ్చనగుండ్లు, అచ్చనలు; అట్లచెమ్మ; అమ్మనబోంట్లు, అమ్మనమంలు- అమ్మనలు; ఈనెగాజులు; ఉద్దపల్లంచి; ఒడ్డుగుండ్లు; ఒడ్డుపిడుపు; ఒప్పులకుప్ప; ఓమనగుంటలు; కంబాలాట; కనుమూసిగంతలు (చూ, మూసిగంతలు): కుచ్చెళ్ళు: కుప్పీలు; గీరణగింజ - గీరనంగింజ - గీరనగింజ: గుజ్జనగూళ్ళు-గుజ్జెనగూళ్ళు; గాలిపటము, గాలిపడగ: గిలక; గుజగుజరేకులు; గొబ్బిళ్ళు; చిఱుతనఓల్లము: చెమ్మచెక్క; జాబిళ్ళు; దొంగతొత్తులు: పింపిళులు-పింపిళ్ళు; పింపిసలు; బిరికీలు, బొమ్మపెండ్లిండ్లు; (సం) అంధికి. (తె); మూసిగంతలు, కనుమూసిగంతలు, డాఁగనమ్రుచ్చులు-డాఁగన మ్రుచ్చిళ్ళు, డాఁగిలిమ్రుచ్చులు-డాఁగిలిమూఁతలు-డాఁగుడుమూఁతలు-డాఁగురింతలు- డాఁగురుమూఁతలు-దాఁగనమ్రుచ్చులు- దాఁగిలిమ్రుచ్చులు- దాఁగిలిమూఁతలు- దాఁగురుమూఁతలు; మేలిమచ్చులు (ఇందుకొన్ని బాలక్రీడలగుటయు వాడుకయందుఁ గానవచ్చుచున్నవి.) (మిగతవానికి "చూ, సిరిసింగణాలవత్తి.")

బాలతనయము. సం. వి. అ. పుం. చండ్ర*; చూ, విట్ఖదిరము.

బాలతృణము. సం. వి. అ. న. వన్నిక: చూ, హరిత. (తృణము. 1.)

బాలపాపచిన్నె. వా. వి: చూ, బాలారిష్టము.

బాలబంధు. వా. వి. 1. దేవనాగరలిపివిబోలు లిపి; 2. సంచులు కుట్టువాఁడు.

బాలము. సం. వి. అ. పుం. 1. అయిదేండ్లయేనుఁగుపిల్ల: చూ, హస్తి; పుం, న. 2. కురువేరు*: చూ, హ్రీబేరము; విణ. 3. పదునాఱేండ్లకు లోఁబడినది (ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ.

బాలమూషిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చిట్టెలుక: చూ, మూషికము.

బాలయజ్ఞోపవీతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఉరస్కటుఁడు: చూ, మహావ్రతి.

బాలవ. అం: చూ, కరణములు.

బాలవాహ్యము. సం. వి. అ. పుం. మేఁక: చూ, మేషము. 1.

బాలవ్రతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పూర్వజైన విశేషము: చూ, సుగతుఁడు.

బాలశలాటువు. సం. వి. ఉ. న. లేఁతపిందె: చూ, శలాటువు 2.

బాలసంగడము. అం. మల్లసాధనము: చూ, మల్లశాస్త్రము.

బాలసారె. వా. వి: చూ, బారసాల.

బాలసూర్యోదయము. అం. 1; చూ, అంజనములు; 2. ఒకానొకఘుటికౌషధము; 3. అరుణోదయము. (వాడుక).

బాలాజి. వై. వి. 1. తిరుపతివేంకటేశ్వరులకు బైరాగులు వాడెడుపేరు; వా. 2. ఒకానొకజాతివాఁడు: చూ, సింగులు.

బాలాదపి సుభాషితమ్. న్యా. బాలుఁడైనను మంచిమాటలు పలికినచో గ్రహింపవలయును.

బాలింత. వా. వై. వి. రూ-బాలెంత: చూ, సూతిక.

బాలింతరాలు. వా. వై. వి.—పై.—

బాలింతబోలు. వా. ద్వ. వి: చూ, రూ-బాలెంతబోళము.

బాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పదునాఱేండ్లకు లోఁబడినపిల్ల: చూ, స్త్రీ; 2. కన్యక: చూ, స్త్రీ; 3. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 4 చెవిబొగడ: చూ, భూషణము. 2.

బాలకాక్రీడ. అం: చూ, బాలక్రీడ.

బాలిశము. సం. వి. అ. న = బాలీసు: చూ, లోఁడు.

బాలిశుఁడు. సం. విణ. 1.= పాలసుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.

బాలీసు. వై. వి.= బాలిశము: చూ, లోఁడు.

బాలుఁడు. వా. సం. వి. అ. పుం: చూ, బాలకుఁడు.

బాలెంత. వై. వి: చూ, రూ-బాలింత. స్వా 3, ఆ. 84

బాలెంతరాలు. వా. వై. వి.—పై.—

బాలెంతబోలు. వా. ద్వ. వి: చూ, బోళము.

బాలెంతబోళము. ద్వ. వి.—పై.—

బాలెబ్రాహ్మణులు. పా: చూ, కపూరియెబ్రాహ్మణులు.

బాలేయము. సం. వి. అ. న. 1. పిన్నముల్లంగి*: చూ, హస్తికంద; పుం. 2. గాడిద: చూ, రాసభము; విణ. 3. బాలునికి హితమైనది: 4. మెత్తనిది: చూ, సాంద్రము 3.

బాలేయశాకము. సం. వి. అ. పుం. బారంగి*: చూ, హంజిక.

బాల్యము. అం. 1: చూ, అవస్థలు 2: చూ, దశలు.

బాల్వంగి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దోసకాయ: చూ హరివాలుకము.

బావ. వై. వి. = భావుక. 1. తోడఁబుట్టినదానిమగఁడు, బావగారు, బావమఱఁది. (సం)—భావుకుఁడు; వా. 2. బావగారు: చూ, మగనిఅన్న; 3. తనకంటె పెద్దవాఁడైన మేనత్త మేనమామల కొడుకు: బావగారు; (తద్వి - మేనత్తకొడుకునకు — పైతృష్వసేయుఁడు— పైతృష్వస్రీయుఁడు); 4. భార్యతోడఁబుట్టినవాఁడు: బావగారు; 5. నటుఁడు సూత్రధారునిపిలిచెడు పేరు: బావగారు; 6. నాట్యపరిభాషయందు బావ: ఆవుతుఁడు. ఆవృత్తుఁడు.

బావంజ. వై. వి. వాగుజీ*: చూ, సోమరాజి.

బావగారు. వా. వి: చూ, బావ. 1-2-3-4-5.

బావమఱఁది. వా. వి: చూ, బావ. 1.

బావి. వై. వి. 1. = వాపీ. నుయ్యి: చూ, సరస్సు. 1: 2. చెఱువు: చూ, సరస్సు. 1; 3. = వాపీ. దిగుడుబావి: చూ, సరస్సు. 1: 4. వల్లము: చూ, రంధ్రము. 1.

బావిడీ. వా. వి. బావి. 1.

బావియొఱ. వా. వి: ఒఱ, ఒఱపెంకు, నూతియొఱ. తద్వి.— నూతిపైయొఱకు.- తల్లియొఱ.

బావిలీ. దే. వి. ఆఁడుదానికొనచెవినగ: చూ, భూషణము. 2.

బావిలీగొలుసు.వా. వి. మగవానికొనచెవినగ: చూ, భూషణము,2

బావుకొను. దే. స. క్రి. 1. అంతయు నాకే కావలయునని అతురతపడు; 2. అన్నములోనగునది చేతినిండుగ యెత్తినోట నిడుకొను. హరి. పూ. 5, ఆ. 208: చూ, భుజించు. 2.

బావుటా. వా. వి. జెండా.

బావురు. వా. బావి. 1, బావురుఁబిల్లి: చూ, సూచకము. 5: 2, ఏడ్పుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బావురుఁబిల్లి. వా. వి: చూ, బావురు; 1. కళా. 6, ఆ, 269.

బావురుగడ్డము. దే. వి. పిల్లిగడ్డము, మేఁకగడ్డము: చూ, శ్మశ్రువు.

బావురుగాఁడు. దే. వి: చూ, బావురు 1. ఉ, రా. 4, ఆ. 195

బావురుమను. దే. అ. క్రి. (బావురు + అను) 1. జనశూన్యమగుటచే బావురుమని మాఱుమ్రోఁతకలదియగు: చూ శబ్దించు; 2. పెద్దయేడుపుయేడ్చు: చూ, శోకించు.

బాష్పము సం. వి. అ. న. 1. కన్నీరు: చూ, రోదనము. 2: 2. కొయ్యగూర *: చూ, మారిషము: పుం. 3. ఆవిరి: చూ. హర్షణము; 4. ఇనుము: చూ, లోహము. 1.

బాష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఇంగువమ్రాను *: చూ, హింగువు; 2. ఇంగువమ్రానిబాకు.

బాస్. వా: విణ. మంచిది.

బాస. వై. వి. = భాష. 1. సంస్కృతాదిభాష: చూ, భాష. 1: భాషలు 1; 2. ప్రతిజ్ఞ. కాశీ. 5, ఆ. 271: చూ, స్పర్ధ. 4; 3. = భాషా. వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 4. ఒట్టు: చూ, శాపము. 1; 5. జన్నియ: చూ, వ్రతము; 6. ప్రమాణము. య. 3. ఆ. 38: చూ, శపథము: 7. సంకేతము, సైగ: చూ, రహస్యము; 8 చూ, భాషణము. 2.

బాసట. దే. విణ. ఏ: చూ, సహాయము.

బాసనము. వై. వి.=భాజన. పచనపాత్రము: చూ, పాత్రము 6—౨౮.

బాసము. వై. వి జాలె: చూ, జాలియ. 2.

బాసవాలు. వై. వి. 1: చూ, వేలుపు; 2. ఋషి [illegible], సన్న్యాసి. య. 2. ఆ. 49.

బాసవాలుదిట్టరులు. వా. వి బ: చూ, బాసవాలు. 1

బాసవాల్దొర. ద్వ. వి 1. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు: 2. ఋషీశ్వరుఁడు: చూ, సన్న్యాసి.

బాసాడు. ద్వ. అ. క్రి. మాటాడు: చూ, వచించు.

బాసికదండ. ద్వ. వి. తలముందుప్రక్క నుంచఁబడెడి పుష్పహారము: చూ, భూషణము. 2.

బాసికపట్టు. ద్వ. వి: చూ, పద్మాసనము. (బాసినపట్టు అనియు వాడుక).

బాసికము. దే. వి. పెండ్లియందు వధూవరుల నొసటఁగట్టెడు మూఁడుప్రక్కలేర్పడిన మౌక్తికాది హారము. వసు 4, ఆ. 86: చూ, భూషణము. 2.

బాస్తకము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-బస్తకము.

బాహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బాహువు: చూ, స్కంధము. 1.

బాహటము. వై. వి. = బాహ్యట: చూ, స్పష్టము.

బాహాటము. వై. విణ.=బాహ్యట.—పై.-(సం. అనికొందఱు).

బాహిరపోవు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, బయలుపడు; 2: చూ, సొమ్మసిల్లు.

బాహిరము. వై. విణ. = బహిరంగ. 1. బయలుపడినది, వెలియైనది (అనికొందఱు): చూ, స్పష్టము.

బాహు. సం. వి. ఉ. పుం. స్త్రీ. రూ-బాహువు: స్కంధము. 1.

బాహుకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: అశ్వవిదుఁడు, కీచకుఁడు, పుణ్యశ్లోకుఁడు: చూ, నలుఁడు, 1.

బాహుజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. రాచవాఁడు: చూ, రాజు. 1; విణ. 2, బుజమునందు పుట్టినవాఁడు.

బాహుత్రాణము. సం. వి, అ. న: చూ, తనుత్రాణము.

బాహుద. సం. వి, ఆ. స్త్రీ. బాహుదయనునది: చూ, నది.

బాహుదము. సం. వి. అ. న. జుబ్బ: చూ, భూషణము. 2.

బాహుపురి.—పై.—

బాహుపురులు. అం: చూ, ధాన్యము.

బాహ్వపచారములు. అం. (చూ, హస్తక్రియాభేదములు) ఊర్ధ్వము, అధోముఖము, తిర్యక్కు, అపవిద్ధము, ప్రసారితము, అంచితము, మండలగతి, స్వస్తికము, ఉద్వేష్టితము, పృష్ఠానుసారి. (10.)

బాహుమధ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, మోచేతిమడుపు.

బాహుమూలము. సం. వి. అ. న. చంక: చూ, మడిసంది.

బాహులము. సం, వి. అ. న; 1. చూ, తనుత్రాణము; 2. కార్తీకమాసము: చూ, మాసము. 1.

బాహులేయుఁడు. సం. వి. అ పుం. కుమారస్వామి: చూ, స్కందుఁడు.

బాహువారకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, [illegible] *

బాహువు. సం. వి. ఉ. పుం, స్త్రీ: చూ, రూ-బాహు,

బాహుసహస్రభృత్తు, సం. వి. త్. పుం: చూ, హైహయుఁడు.

బాహుళ్యము. సం. వి. అ, న. బహుళభావము: ప్రాయము,

బాహ్యదృశ్యానువిధము. అం: చూ, సమాధులు.

బాహ్యము. సం. విణ. 1: చూ, స్పష్టము; వా. 2: చూ, బహిర్దేశము. 2: 3: చూ, శౌచములు.

బాహ్యశబ్దానువిధము, అం: చూ, సమాధులు.

బాహ్యషాడవ. అం: చూ, వేసరషాడవజ భాషలు.

బాహ్యసంగము. అం : చూ, సంగములు.

బాహ్లికము. సం వి. అ. న. రూ-బాహ్లీకము. 1. ఇంగువ: చూ, హింగువు; 2. కుంకుమ పువ్వు : చూ, వహ్నిశిఖము. 2; పుం. 3. ఒక దేశము : చూ, దేశములు; 4. బాహ్లీక దేశపు గుఱ్ఱము : చూ, హయము.

బాహ్లీక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బాహ్లీకదేశస్త్రీ : చూ, స్త్రీ.

బాహ్లీకము. సం. వి. అ. న, పుం: చూ, రూ (బాహ్లికము,)

బాహ్లీకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బాహ్లీకదేశపు రాజు: చూ, రాజు. 1.

బాళి. దే. వి. 1; చూ, స్నేహము; 2: చూ, మూర్ఛ; 3: చూ, వాంఛ. ఉ, రా. 1, అ. 28; 4: చూ, విచారము. 2; విణ. 5: చూ, హేరాళము.

బాశెలు. వా. వి. బ. పుష్పవిశేషములు; చూ, సుమము.

బి

బింకము. దే. వి. రూ-బింకెము. 1. గర్వము. పర. 3. ఆ. 277; చూ, హంకారము; 2. బిగువు: చూ, లవణి; 3. గర్వోక్తి. పాండు. 2, ఆ. 41: చూ, శబ్దము. 2; 4. శూరత: చూ, శౌర్యము. 1: వా. 5. నిక్కు: చూ, లేచుట.

బింకెము. —పై—

బింగీలు. వా. వి బా బడిసిల్లల శిశులగు గుంజిప్పు గోదశర్పీ కోదండము లోనగువానిలో నొకటి.

బిందము. వై. వి. = బృంద: చూ, సమూహము.

బిందియ దే వి. రూ-బిందె: చూ, పాత్రము. 6-ఆ.

బిందీ వై వి లలాటిక: చూ, బొట్టు. 1.

బిందుకము. అం: చూ, దంతక్షతములు

బిందుచిత్రము. సం వి. అ. పుం. కామంచి*: చూ, తృణము1.

బిందుతంత్రము సం. వి. అ. న. 1: చూ, చతురంగము: 2: చూ, శారిఫలము.

బిందుమాలి అం: చూ, జన్యతాళములు

బిందువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. నీటిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1; 2. చుక్క: చూ, బొట్టు. 1; 3: చూ, సున్న. 1; 4: చూ, శుక్రము. 1; 5: చూ, భ్రూమధ్యము; 6. దంతక్షత విశేషము: చూ, వాతెఱకెంపు; అం. 7; చూ, ఆరోహివర్ణగితాలంకారములు; 8; చూ, కాలప్రాణము; అం. 9. ఒకనాటక లక్షణము (మధ్యమధ్య నవాంతరములు వచ్చినను సామర్థ్యముచే జెడకుండునట్లుపలుకుట బిందువు); అం. 10:చూ; సంచారీవర్ణగితాలంకారములు.

బిందె. దే వి: చూ, రూ-బిందియ.

బింబకము సం. వి. అ. పుం. ఊసరవెల్లి: చూ, సరటము.

బింబచ్ఛద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, శింశుప.*

బింబము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ప్రతిబింబము. 1; 2. దొండపండు, ఓష్ఠి: చూ, రక్తఫల; 3. ప్రతిమ: చూ, హరిణి. 3; 4: చూ సమానము. 2; పుం. 5; చూ, బింబకము; పుం. న. 6 (చంద్రసూర్యాది) మండలము: గోలము-గోళము, త, మండలము. (తె).—బిల్ల బిల్లి-బిల్లిక-బిళ్ళ ("చూ, మండలము. 9") వా. 7. చూ, భగము, 12; 8. చంద్రబింబము: అ; 9. చూ, అగమములు (చూ. ఉపవిద్యలు 11-12).

బింబిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దొండ*: చూ, రక్తఫల.

బింబితము. సం. విణ. ప్రతిబింబించినది: చూ, వికారము. 1.

బింబోష్ఠి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. దొండపండువంటి పెదవిగల ఆడుది: చూ, స్త్రీ; 2 ఆడుది: చూ, స్త్రీ.

బికారి. వై.విణ.=వికారి. రూ-బికాసి. 1.=వికిరవాన్. బిచ్చగాడు: చూ, యాచకుడు; 2. దరిద్రుడు: చూ, శాతుడు 3. వికృతవేషధారి; 4, అప్రయోజకుడు: చూ, వ్రాజె.

బికాసి. —పై.—

బికాళి. =వికారి. వికృతవేషధరుడు.

బికిరము. వై. వి.=వికిరమ్; చూ, వేడికోలు. వసు 1 ఆ 64.

బికిరాలమారి. ద్వ. విణ: చూ, బికారి. 1.

బిక్క. వా. వై. విణ. 1: చూ, 7యుపేద: 2. బలహీనము. "రయితుబిక్క (లేక) చేసుబిక్క."

బిక్కి. దే. వి. అక్షోటము *; చూ, మృదుదుగ్రమము;

బిక్కిరించు. దే. స. క్రి; చూ, టిక్కిరించు.

బిగ. దే. ద్రి. క్రి. విణ: రూ-బిగ్గ. బిగియు. "బిగగొట్టు-బిగబట్టు."

బిగబట్టు. వా. స. క్రి. కుంచించు.

బిగాది. దే. విణ. ధూర్తుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2.

బిగి. దే. వి. 1. బిగువు; చూ, లవణి; 2. గర్వము: చూ, హంకారము; 3. దృఢత: చూ, స్థైర్యము. 1.

బిగించు. దే. ప్రే బిగువుచేయు. పా. 3, ఆ. 4; రూ-బిగియించు, బిగుచు, ఇలకించు- ఇల్కించు-ఈలకించు.

బిగితము. దే. విణ. (బిగి + ఇతము) దృఢము: చూ, బిగి.3.

బిగిబద్ద. ద్వ. వి. రెండుగాడిక మ్ములకు నడుమవేయు బిగువు బద్ద: బిగువు.

బిగియు. దే. అ. క్రి. 1: పట్టుకొను,బిగువుకొను; 2 బిగువు చేయు.

బిగిసికొను. వా. అ. క్రి: అంకించు. చూ, పట్టుకొను. 3

బిగుచు. దే. ప్రే: చూ, బిగించు.

బిగుతు దే. విణ. వదులునికానిది.

బిగువాళ్ళు. వా. వి. బ. కట్టెలమోపుకట్టెకు త్రాళ్ళు: చూ, సూత్రము. 1.

బిగువు దే. వి. 1: చూ, బిగి. 2; 2; చూ, బిగి. 3; 3: చూ, బింకము. 4: 4: చూ, బిగి బద్ద: 5. త్రాటికొలత; 6. చూ, బింకము. 2.

బిగువుకొను. దే. అ. క్రి: బిగియు.

బిగ్గ. దే ద్ర. క్రి. విణ: చూ, రూ-బిగ.

బిగ్గర. దే. ద్ర. క్రి. విణ 1: ఎత్తిలి, ఒత్తిలి, గట్టిగ: 2: పొరి, బిట్టు.

బిచానా. వా. వి. పడక.

బిచ్చ. వా. వి.=భిక్ష: చూ, వేడికోలు.

బిచ్చగాడు. వై. విణ.=భిక్షుకుడు. (ద్వ. అని కొందఱు) 1: చూ, యాచకుడు; 2: చూ, సన్న్యాసి.

బిచ్చపుజోగి. ద్వ. విణ.—పై.—

బిచ్చము. వై. వి.=భిక్షము: చూ, బిచ్చ.

బిచ్చమెత్తు. వా. వి: చూ, ఎత్తు. 26.

బిజాగు. దే స. క్రి: చూ, బొంకు. సా. 3. ఆ. 214.

బిటారము. దే వి. ఒయ్యారము: చూ, విలాసము 2.

బిటారి. దే. వి. విలాసవతి: చూ, స్త్రీ.

బిటికి. వా. వి. పలువభార్య: చూ, భార్య.

బిట్టబిజ్జు దే. వి. (బిజ్జు + బిజ్జు) మిక్కిలి బిగువు. భో 4, ఆ. 309.

బిట్టు. దే. అవ్య. 1: వేగము: చూ, స్యదము. 1; 2: చూ, హెచ్చు. 2; 3: చూ, బిగ్గర. 2; వా. 4. కొలతబద్ద.

బిట్టుబిఱ్ఱు. దే. అవ్య. తటాలున. భో. 5, ఆ. 77: చూ, స్వదము. 1.

బిడ. వై. వి.=అపత్య. రూ-బిడ్డ-బిడ్డె: చూ, శిశువు. (ఇది అ-ఈ-ఏ శబ్దములకు అనుప్రయుక్తమై స్త్రీ వాచకమగును. ఉదా.— అబిడ- ఈబిడ-ఏబిడ మొ.) (దేశ్యమని; శ. ర.)

బిడము. సం. వి. అ. వ. అట్టుప్పు: చూ, లవణము. 1.

బిడలవణము. 1. —పై.— అం. 2; చూ, క్షారములు.

బిడాయించు. వా. స. క్రి. 1. కోపముతో మూంతి పెదవులు గట్టిగా నొక్కి మూసికొను. 2. ఒకదానిలో మఱొకదాని నుంచు.

బిడారము. దే. వి. 1: చూ, పాళియము. 1. జై. 3. ఆ, 118; 2: చూ, వీడుపట్టు.

బిడారు. దే. వి. 1: చూ, బిడారము. 2. విజ. 1, ఆ. 195; 2. చెనుపు: చూ, లంబాడీతండా; 3: చూ, బిడారము. 1.

బిడాలకము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, హరిదళము; 2: చూ, పునుఁగు. 1; 3. కంటిమందు: చూ, మందు. 1.

బిడాలబ్రాహ్మణులు, అం. "శ్లో. యత్రకుత్ర ప్రతిగ్రాహి నిత్యం భ్రమణతత్పరః, స్వకార్యముద్దిశ్య సదాసబిడాలక ఉచ్యతే" (దురాన్న దుర్దానాదు లెచ్చటెచ్చట సంప్రాప్తమగునాయని వెదకుచు స్వకార్యము కొఱకు ఎల్లప్పుడు సంచరించెడు వారలు): చూ, దశవిధ బ్రాహ్మణులు.

బిడాలము. సం. వి. అ. పుం. 1. పిల్లి: చూ, సూచకము. 5;2. కనుగ్రుడ్డు: చూ, లోచనము; 3. కంటిఱెప్పలు: చూ, హర్షణము. ३-४.

బిడాలవణము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-బిడలవణము.

బిడాలవిణ్మోచనన్యాయము. న్యా. పిల్లి మలవిసర్జనము చేయునపుడు గోయిత్రవ్వి అందువిడిచి పూడ్చివేయుననురీతి.

బిడియము. వై. వి.=వ్రీడా. (దేశ్యమని శ. ర.) రూ-బిడెము: చూ, సిగ్గు.

బిడువు. దే. వి. 1. అవకాశము: చూ, సందు. 6; విణ. 2. అవకాశముగలది.

బిడెము. వై. వి.=వ్రీడా (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, రూ-బిడియము.

బిడౌజుఁడు. సం. వి. స. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ,

బిడ్డ. వై.వి.=అపత్య. (దేశ్యమని శ. ర.) 1: చూ,రూ-బిడ. భో. 1, ఆ. 70; 2. కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1; 3. కూఁతురు: చూ, సూన. 1.

బిడ్డఁడు. దే. వి (వై, అనికొందఱు). 1. మగశిశువు: చూ, శిశువు: 2. కొడుకు. కాశీ. 4, ఆ. 13. చూ, సూనుఁడు.1;3. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.

బిడ్డకుట్టు. దే. వి. ప్రసవవేదన; చూ, వేదన. 1.

బిడ్డతల్లి. దే. వి. 1: చూ, బాలింత: 2. బిడ్డను గన్నతల్లి: చూ, సవిత 2.

బిడ్డలులేని గృహము. అం: చూ, అప్రకాశములు.

బిడ్డె. వై. వి =చూ, రూ-బిడ్డ.

బిత్తరపోవు. దే. అ, క్రి: చూ, సలించు.

బిత్తరము. దే. వి. 1. జోతి: చూ, వెలుతురు. 1; 2. శృంగార చేష్ట. నీలా. 3, ఆ, 10: చూ, విలాసము. 2: విణ. 3. చంచలము. స్వా. 2, ఆ. 33; చూ, వలితము. 3; 4: చూ, సరసము. అని. 2, ఆ. 27.

బిత్తరములాడు. దే. అ. క్రి: చూ, ప్రకాశించు.

బిత్తిరి. దే. వి. (బిత్తరము+ఇ) 1 శృంగార చేష్టలుగల ఆఁడుది. రాజ. 3, ఆ-64: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

బిత్తరించు. దే. అ. క్రి. 1. సరసమాడు. కాశీ. 7, ఆ. 186; 2: చూ, బిత్తరములాడు; 3: చూ, సలించు; ఊఁగాడు: చూ, వేఁగిలాడు.

బిత్తరిజింకదాల్పు. ద్వ. వి. చంద్రుఁడు: చూ; హిమాంశువు.

బిత్తల. దే. వి: అంగమొల, దిసమొల-దిస్సమొల.

బిత్తలి. దే. వి. 1: చూ, దిగంబరుఁడు. 3; విణ. 2. దిసమొలది.

బిత్తిరి. వా. వి. 1. మాయ. "వాఁడు నన్ను బిత్తిరి పెట్టి ఆట గెలుపొందినాఁడు."; 2: చూ, పిక్కిలి. 2. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక).

బిత్తిలి. దే. వి: చూ, దిగంబరుఁడు. 3. అం, భా. తృ. 12.

బిత్తెడ. దే. వి. చక్కిలములు లోనగువానినెత్తెడు లోహదళము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6.)

బిద్ద. వా. వి. రూ-బిద్దె, బిస్త, దుర్గతి, నరకము, రోవరము: చూ, సంహారము. 2.

బిద్దము. వై. వి.=భిన్నమ్: చూ, వేఱుపాటు. 1.

బిద్దు. దే. అ. క్రి. మరణించు. సా. 1, ఆ, 107. చూ, సమయు.

బిద్దె. దే. వి: చూ, రూ-బిద్ద.

బిద్దెమువాఁడు. వా. వి. ఆటలాడి జీవించువాఁడు: చూ, శైలూషుఁడు.

బిబ్బరించు. దే. అ. క్రి. (పులి) కూయు. రూ-బిబ్బిరిల్లు: చూ, శబ్దించు.

బిబ్బరింత. దే. వి. పులికూఁత: చూ, స్వరము. 2.

బిబ్బరిల్లు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-బిబ్బరించు.

బిబ్బిలికాయ. దే. వి. ఆఁడుదానికాలి మూఁడవ వ్రేలినగ. కళా. 7, ఆ. 66: చూ, భూషణము.2.(బ.పిల్లేళ్ళు అని కొందఱు.)

బిబ్బి. దే. వి. 1: చూ, తోరణము; 2 తురుష్కుల యంతఃపుర స్త్రీ. వసు. 1, ఆ. 45: చూ, స్త్రీ.

బిబ్బుకడుపువేల్పు. వా. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

బిబ్బోకము. అం. రూ-బిబ్బోకము. నాయికకు గర్వాతిశయముచేత ఇష్టవస్తువు నందేనియు కలిగెడు అనాదరము: చూ, శృంగారచేష్టలు.

బిబ్బోకము. అం —పై.—

బిమ్మటి. దే. వి. 1. మనోవ్యధ: చూ, శోకము; 2. స్వవశము కానిబుద్ధి: చూ, హృల్లేకము. 2; 3: చూ, సంకోచము. 3. పాండు. 2, ఆ. 190; విణ. 4. స్వవశముకాని బుద్ధిగలది. హరి. ఉ. 7, ఆ. 230.

బిమ్మటిగొను. దే. అ. క్రి. వివశత్వమునొందు: బిమ్మటివోవు

బిమ్మటివోవు. దే. అ. క్రి. 1.—పై.—: 2. చూ. సొమ్మసిల్లు

బియ్యము. దే. వి. పొట్టూడదంచిన ధాన్యము; పాలు-ప్రాలు (సం).—అక్షతము తండులము; తద్విశేషములు.—౧అక్షితలకు.అక్షతలు—అక్షింతలు, తలఁబ్రాలు, దీవనఁబ్రాలు-దీవెనఁబ్రాలు, పచ్చఁబ్రాలు, పాలు-ప్రాలు, మెట్టుఁబ్రాఁలు, విఱుగని బియ్యము, సేసఁబ్రాలు, సేసలు. (సం).—అక్షతలు; ౨. ఈ సంవత్సరపు పంటబియ్యమునకు—పచ్చిబియ్యము; ౩ ఉప్పుడుచేయనిబియ్యమునకు. పచ్చిబియ్యము: ౪. ఉప్పుడు చేసిన బియ్యమునకు.-ఉప్పిళ్ళు-ఉప్పుడు; ౫. చేరుళ్ళకు-చేరుకుబియ్యము, చేరుడులు- చేరుళ్లు, దంగుడులు-దంగుళ్లు. ౬. చక్కఁగా ఉడకని బియ్యమునకు.- నసుఁబాయి నసుఁబ్రాయి-నన్ప్రాయి, నఱుకుబియ్యము; ౭. తండుల కణమునకు. - (చూ,శంబుకము); ౮. నానబియ్యమునకు. -నానఁబ్రాలు, నానబియ్యము, పచ్చిబియ్యము. (సం).—లాజము; పెండ్లిపథూవరులపై చెరుగుబియ్యమునకు - సుంకు; ౧౦. ప్రయాణపు బియ్యమునకు.-క్షేమతండులములు; ౧౧.యవల బియ్యమునకు.—(సం). -దీప్యకము. (మిగతవానికి "చూ, సేసఁబ్రాలు")

బిరడ, దే. వి. 1: చూ,పీఠానుబంధము;చూ, విణ. 1. ఏబ. 2 మూఁతవేసెడు తిటిమెనకొయ్యతునక: గట్టు, దిమ్మె, మూఁత.

బిరిబిర, దే. ద్ర. క్రి. విణ. రూ-బిఱబిఱ. అతి త్వరితముగా: చూ, స్యదము.

బిరాన, రూ. బిఱాన.—పై.—

బిరికి, దే. వి. 1. మెడనగ: చూ, భూషణము. 2; వా. వి. బ. 2: చూ, బాలికాక్రీడ.

బిరీన, దే. ద్ర. క్రి. విణ: చూ, బిరబిర.

బిరీలున, —పై.—

బిరుదము, సం వి. అ. పుం. 1.=బిరుదు: అభిజనము. (తె.) —అరిగ, పవాడము—పావాదము—పదాడము, పట్టము, బిరుదు; 2.=బిరుదు. సామర్థ్య చిహ్నము; 3.=బిరుదు. శౌర్య చిహ్నము.

బిరుదాఢ్యుఁడు, సం. విణ.=బిరుదాయత్తు. బిరుదారి—బిరుదు -బిరుదులాఁడు: చూ, శూరుఁడు. 5.

బిరుదాయత్తు, వై. విణ.=బిరుదాఢ్య. —పై—

బిరుదారి, —పై.— (శు. పా.)

బిరుదులాఁడు, వై. విణ.—పై.— (ద్వ. అనియు)

బిరుదు, వై. వి. 1: చూ, ప్రతిజ్ఞ. 1; 2.=: చూ, బిరుదము. 1: 3.= చూ, బిరుదము 2; 4.= చూ, బిరుదము. 3; విణ. 5: చూ, సమర్థుఁడు; 6: చూ, సమర్థము. 3; 7.= బిరుదాఢ్య: చూ, శూరుఁడు. 5.

బిరుసగు, వా. అ. క్రి. 1. కఱకుగిలు, బిఱ్ఱు; వా. 2. సరిగాపచనముకానిదగు: బిఱ్ఱు.

బిరుసు, వై. వి. రూ-బిఱుసు (దేశ్యమని శ. ర.)=పరుష. 1. గట్టి కళా. 3, అ. 243: చూ, బెడిదము; బ. 2. బిరుసుఁగోవి, బిఱుసు; విణ. 3. కఠినము. జై. 7, అ. 39: చూ. బెడిదము; వా. 4. చిముడకుండునటుల ఉడకఁబెట్టుట. "బిరుసుపడును."

బిరుసుఁగోవి, దే వి: చూ, బిరుసు. 2.

బిఱబిఱ, దే. ద్ర. క్రి. విణ: చూ, రూ- బిరబిర.

బిఱాన, చూ, రూ-బిఱబిఱ. (రూ-బిరాన).

బిఱీన, —పై.— (రూ-బిరీన).

బిఱీలున, —పై.— (రూ-బిరీలున).

బిఱుబిఱ్ఱు, దే. వి. బాలు లోనగునవి పడుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బిఱుసు, వై. వి. విణ.=పరుష: చూ, రూ-బిరుసు. (దేశ్యమని శ. ర.) (కాఠిన్యమునకు.—కళా. 8, అ. 84.)

బిఱుసైనవాఁడు, వా. వి. 1. బెట్టుసరిగలవాఁడు; 2. కఠినహృదయుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

బిఱ్ఱు, దే. వి: చూ, బిగి. 1—2—3. (బిగువునకు.—భో. 4, అ. 309.)

బిఱ్ఱుబిగియు, దే. అ. క్రి. (బిగియు+బిగియు) మిక్కిలి బిగిసికొను. కాశీ. 7, అ. 50.

బిఱ్ఱు, దే. వి. 1. తడిక బిగువుగా నిలుచుటకై దారముగట్టి యీడ్చి యానించెడు కొయ్య: బిసి; 2. ఉద్ధతి: చూ, హంకారము: విణ. 3. గట్టి: చూ, బెడిదము; 4: ఉదుటు, దుడుకు, బెట్టిదము. (సం.) అవలిప్తము, ఉత్సిక్తము, ఉద్ధతము, ఉద్వృత్త; అ. క్రి. 5: చూ, బిరుసగు. 1. భో. 4, అ. 115; 6: చూ, బిరుసగు. 2.

బిలకము, సం. వి. అ. పుం.=పల్లిక: చూ, పల్లిక.

బిలబిలలాడు, వా. అ. క్రి. ముద్దుపలుకులతో నాడుకొనుచు కలసి మెలసియుండు.

బిలబిలాక్షులు, వా. వి. బ. ఒకజాతి పిట్టలు: చూ, శకుంతి (పక్షి)

బిలమెట్లు, వా. వి. బ: చూ, బిల్లపెప్పులు.

బిలము, సం. వి. అ. న. 1.=బెజము—విలము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. గుహ: చూ, రంధ్రము. 1; పుం. 3. ఉచ్చైశ్రవము: చూ, హయము.

బిలిబిలి, వా. వి: ముగ్ధముద్దు.

బిలువము, వై. వి.=బిల్వ. 1: చూ, శ్రీఫలము. *; 2. మారేడుపండు: చూ, శ్రీఫలము.

బిలేశయ, సం. వి అ. స్త్రీ: రూ-బిలేశయము. అండజము, క్రోకడము, గోధ, గోధిక, గోలి, నిహాక-నిహోక, పంచనఖి, ముసలి. (తె).—ఉడుము, ఉఱుము, ఏపరి, తేలుమేపరి, తద్వి.—౧. ఉడుపపిల్లకు.—గౌధారము, గౌధేయము. గౌధేరము. (తె)— ఉడుపపిల్ల; ౨. పీరుడునకు.—గోధిక, నిహాక-నిహోక. (తె).—పీరుడుము. (మిగతవానికి "చూ, హాలాహలము.")

బిలేశయము, సం. వి, అ. పుం. 1.—పై.—; 2. పాము: చూ, సర్పము; 3. ఎలుక: చూ, మూషికము.

బిల్కుమార్పు, వా. వి. కొల: చూ, హింస. 1.

బిల్మక్తా, వా. వి. 1. కొన్నిరాసులు కలిసిన మొత్తము; 2. కొన్నిసంవత్సరములమక్తా: కలిపినమొత్తము; 3. కొన్నింటి మొత్తము.

బిల్ల, దే వి. రూ-బిళ్ల. 1. ఖండము. ఉ, హరి. 3, అ. 99: చూ, శకలము. 4; 2. (సూర్యచంద్రాదుల) బింబము.

రూ-బిల్లి-బిల్లిక: చూ, బింబము 6; 3. గుండ్రపుతలగడ: చూ, లోడు; 4. కపిలెరాట్నము: చూ, రాటణము. 2; 5. చెవి వగ: చూ, భూషణము. 2; 6. పలుచని గుండ్రనివస్తువు; 7. జాళ్ళపనివాఁడు దిండునకంటించెడు చక్రము; 8 మెడ లోనగు చోట్లయందు గుండ్రముగాలేచెడు నెత్తురుగడ్డ: చూ, నెత్తురుగడ్డ (వెగరోగముచేగజ్జలోపుట్టిన గడ్డఅనికొందఱు): 9. తపాలుబిళ్ల; విశ. 10. రూ—బిళ్ల. గుండ్రవిది.

బిల్లకట్టు, దే. వి. రూ-బిళ్లకట్టు. 1. మెడలోనగుచోట్ల యందు నెత్తురుగడ్డకట్టు; వా 2. పుటము పెట్టుటకుముందు మూఁకు ళ్లలో నుంచెడు మందుబిళ్ళల అమరిక.

బిల్లకజ్జలు, దే. వి. బ. తములపాకులమడెలకు క్రిందను మీఁదను సంతనచేసి కట్టెడు కజ్జలు.

బిల్లగోళ్లు, దే. వి. బ. చూ, బాలక్రీడ.

బిల్లచెప్పులు, దే. వి. బ. రూ - బిళ్లచెప్పులు. తోలుబిళ్లలకు కుచ్చులమర్చిన చెప్పులు: చూ, సమ్మాళిగలు.

బిల్లతలగడ, వా. వి: చూ, బిల్ల 3.

బిల్లవాలు, ద్వ వి. చక్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.

బిల్లి, వా. వి. 1. (చంద్రసూర్యుల) బింబము: చూ, రూ-బిల్ల 2; 2. చెడుగుడు ఆటలోని కూఁత. "అల్లిబిల్లిచెంగలనాత్ బిల్లి బిల్లి బిల్లి (గుడుగుడుగుడు)" : చూ, స్వరము. 2.

బిల్లిక, దే. వి. చూ, బిల్లి. 1.

బిల్లు, వా. వి. రావలసిన సొమ్మునకు చెక్కు. 'జీతపుబిల్లు" (చూ, బరావర్జు)

బిల్లుకలెక్టరు, వా. వి: చూ, సుంకరి.

బిల్వబిద్దెము, వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బిల్వము, సం. వి. అ. న. = బిలువము. 1. మారేడుపండు : చూ, శ్రీఫలము; పుం. 2. మారేడు*: చూ, శ్రీఫలము

బిస, దే. వి. 1. ఏతపు మ్రానిక్రింది యరభాగము: మీట; 2. యంత్రపు కీలు. స్వా. 4. ఆ. 37; 3: చూ, యంత్రము. 1.

బిసకంఠిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, బలాక: (చూ, శకుంతి.)

బిసప్రసూనము, సం. వి. అ. న. తామర : చూ, సహస్ర పత్రము.

బిసబిస, దే. వి: చూ, వేగము. 3.

బిసము, సం. వి. అ. న. 1. తామరతూఁడు, మృణాళము: చూ, సహస్రపత్రము 1; 2. తామరతీఁగ : చూ, సహస్ర పత్రము 1;

బిసరుహము, సం. వి. అ. న: చూ, బిసప్రసూనము.

బిసాతు, వా. విశ. 1. నిర్లక్ష్యము; 2. బలాదూరు.

బిసాదు, వా. విశ.—పై.—

బిసి, దే. వి: చూ, బిజ్జు. 1.

బిసిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ. బిసము. 2; 2 తామ. కొలను: చూ, సరస్సు 1; 3: చూ, తామరతంపము 1.

బిసిబిసి, దే. విశ. ఎగుపుబిగువుగలది. పర. 5, ఆ. 27.

బిసివోవు, దే. అ. క్రి. పట్టు...

బిస్త, దే. వి: చూ, బిద్ద.

బిస్తము, సం. వి. అ. పుం. రూ-విస్తము-కర్షమెత్తు బంగారు, మాడ, సువర్ణము: చూ. లోహము. 1.

బిస్తి, వా. వి. తోలుసంచులతో నీళ్ళుమోయువాఁడు (పకాళిఅని కొందఱు)

బిస్సు, దే. వి. వేగమునందగు ధ్వన్యనుకరణము. సా. 1, ఆ. 93: చూ, హూహూ.

బిళ్ళ, వా. వి. విశ: చూ, రూ-బిల్ల.

బిళ్లకజ్జలు, వా. వి. బ: చూ, రూ-బిల్లకజ్జలు.

బిళ్లకుడుములు, వా. వి. బ. మోదకవిశేషము: చూ, భక్ష్యము.

బిళ్ళచెప్పులు, దే. వి. బ: చూ, రూ బిల్లచెప్పులు.

బిళ్ళదున్న, వా. వి: చూ, ముక్కొమ్ము మెకము.

బిక్కు, దే. వి: చూ, సోద్రకము*.

బీ

బీఁట, దే. వి. రూ-బీఁటిక. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 103: చూ, స్ఫోటము.

బీఁటగిలు, దే అ. క్రి. రూ బీఁటగిల్లు: చూ, స్ఫోటించు.

బీఁటగిల్లు, — పై.—

బీఁటలువాఱు, —పై.—

బీఁటలువోవు, —పై.—

బీఁటిక, దే. వి; చూ, రూ-బీఁట.

బీతము, వా. వి. ఊఁదెడువాద్యము: చూ, వీణ.

బీకర, వా. వి. బీలు*: చూ, హ్రస్వగవేధక.

బీగము, దే. వి: తాలము—తాళము తద్వి.—౧. కుంచిక—కుంచెకోల. (సం.)—అంకుటము, కూర్చిక ; ౨. తాళపు చెవికి.—తాళముచెవి, చెవి. (సం.) అంకుటము.

బీజకోశము, సం. వి అ. పుం. తామరపూస : చూ, మిద్దె 2

బీజపత్రము, సం. వి. అ. పుం: చూ, హేమసాగర*.

బీజపూరము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మాదీఫలము*.

బీజమాతృక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, బీజపత్రము*.

బీజము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, విత్తనము; 2. విత్తులునాటు : చూ, వెద. 2; 3. = బీరజము: చూ, వృషణము; 4: చూ, రేతస్సు. 1; 5. చూ, హేతువు. 1; 6. బలము: చూ, శక్తి. 1; అం. 7. ఫలాగమ కార్యములచే నిర్వహణసంధి యేర్పడియె. గొప్పదైన ప్రయోజనము కొఱకైన యుత్సాహ మారంభము. మొదట స్వల్పముగ నుద్దేశింపఁబడి తర్వాతఁ దర్వాత శాఖోపశాఖలుగ విస్తరించిన నాయకోపనాయకుల యుత్సాహము బీజము: చూ, సంధులు.

బీజాంకురన్యాయము, న్యా. (చెట్టుముందా? విత్తనము ముందా? చెట్టులేక విత్తనములేదు. విత్తనములేక చెట్టుపుట్టదు.) గింజ యందు మొలక అణఁగియున్నదను రీతి.

బీజాకృతము, సం. విశ. విత్తి దున్నినది (పొలము) ఉప్త కృష్టము: చూ, భూమి. 1.

బీజాక్షరములు, అం. (హ్రాం — హ్రీం — హ్రూం — హ్రయీం — హ్రౌం — హ్రః): చూ, మంత్రము. 1. (బీజాక్షరములు పెక్కు రీతుల నుచ్చరింతురు.)
బీజావాపము, సం. వి. అ. న. విత్తుట, ఉప్తి: చూ, వెద. 2.
బీజావాపితము, సం. విణ. ఉప్తము: చూ, భూమి. 1.
బీజోదకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వడగల్లు.
బీజ్యుఁడు, సం. విణ: చూ, సత్కుల ప్రసూనుఁడు.
బీటినేల, వా. వి. చిరకాలమునుండి దున్నని నేల: చూ, భూమి. 1.
బీటిసరులు, వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
బీడు, దే. వి. 1: చూ, బీటినేల: 2. మట్లమైన యినుము (కాఁకరపువ్వువత్తులలోని మందులో బీడు కలిపెదరు): చూ, లోహము. 1; విణ. 3. నికృష్టము: చూ, హీనము 1; 4. ఉత్త: చూ, శూన్యము. 1.
బీతు, వై. వి. = భీతి: చూ, సాధ్వసము.
బీతుకొను, ద్వ. అ. క్రి. భయపడు. పు. 2, ఆ. 82: చూ, గ్రుక్కు. 8.
బీద, వై. విణ. 1: చూ, సన్న్యాసి; 2: చూ, బీదవాఁడు; 3: చూ, పేదరాలు; విణ. 4. = భీత. భయము నొందినది: చూ, భీతము.
బీదతనము, వై. వి: చూ, పేదరము. 1.
బీదలపెనుబాద, ద్వ. వి: చూ, వాయువు. సాం. దే. 13.
బీదవాఁడు, వా. వి: గాలిగ్రుడ్డు, గుల్లకాఁడు, పంజె, పరికట్టె, పేద, బికారి—బికాసి, బీద, బొబ్బలిగొట్టు, బక్క, బ్రక్క, లొల్లెగాఁడు. (సం.)—అకించనుఁడు, అధావుఁడు, అర్థహీనుఁడు, ఇత్వరుఁడు. ఋూ, కంతేరుఁడు, కటుంటుకుఁడు. కాకరూకుఁడు—కాకలూకుఁడు, కీకటము, కీనాశుఁడు, ఖల్లకుఁడు, ఖ, ఖిద్రుఁడు, జాయాజీవుఁడు, జాయానుజీవుఁడు, దరిద్రుఁడు, దీనుఁడు, దుర్గతుఁడు, దుర్విధుఁడు, నిర్గ్రంథుఁడు, నిర్ధనుఁడు, నిర్భర్త్సితుఁడు, నిస్స్వకుఁడు, నిస్స్వుఁడు భీతుఁడు. తద్వి.— ౧. మికిలి బీదకు.— ఇరు పేద–నిఱుపేద, బుక్కాపకీరు. ("చూ, లొల్లెగాఁడు.")
బీభత్సము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రసములు.
బీభత్సుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సుభద్రేశుఁడు; విణ. 2. వికారము గలవాఁడు: చూ, వెట్టి. 5; 3 క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 4. కనికరముగలవాఁడు: చూ, సురతుఁడు.
బీర, వా. వి: చూ, బీఱ*.
బీరజము, వై. వి. = బీజ: చూ, బీజము. 3.
బీరతీఁగె, ద్వ. వి. కోశాతకీలత*; చూ, బీఱ.
బీరనరము, వా. వి: చూ రూ-బీఱనరము. (శ. పా.)
బీరము, వై. వి.= వీర్యమ్. 1: చూ, శౌర్యము. 1; 2: చూ, హంకారము.
బీరాజు, వా. స. క్రి. తుడిచికుప్పచేయు.
బీరింగు, వా. వి: చూ, నటుపెయిడ్డు.
బీరిజము, వై. వి. = బీజ. చూ, బీజము. 3.

బీరు, వా. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. ఒక రకము సారాయము: చూ, సుర. 2.
బీరువ, వా. వి. రూ-బీరువా. లోపల అంతస్తు లమర్చిన పొడవగు పెట్టె: చూ, పందుకా. (అలమారునకు.— చూ, సందుకా)
బీరువా, వా. వి.—పై.—
బీఱ, దే. వి. రూ-బీర*: చూ, హ్రస్వాంవేధుక; విణ. 2. పెద్ద. "బీఱెండ": చూ, సుర. (3).
బీఱనరము, వా. వి. రూ-బీరనరము: చూ, సిర. 1.
బీఱు, దే విణ: చూ, వ్యర్థము. "బీఱుపడు."
బీఱుపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, వ్యర్థమగు. హరి. ఉ. 3, ఆ. 8.
బీఱువాఱు, దే. అ. క్రి. —పై.—
బీఱువోవు, 1.—పై.—; 2. బెండువడు: చూ, వలియు. 2.

బు

బుంగ, దే. వి: 1. చిన్నమూతిగలకుండ: చూ, భాండము. 3; వా. 2. బుట్ట: చూ, సజ్జ. 1.
బుంగనామము, దే. వి. నడుమ ఎఱుపులేక తీర్చిన తిరుమణి: చూ, బొట్టు. 1.
బుంద్రము, వా: వి. గుడ్లగూబ: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు.
బుకము, సం. వి: అ. పుం: చూ, రూ-బకము. 2. *.
బుకాయించు, వా. స. క్రి: చూ, బనాయించు. 2.
బుకాయింపు, వా. వి: దమాయింపు.
బుక్క, దే. వి. రూ-బుక్కా-బుక్కాము: చూ, సురుము.
బుక్కసము, సం. వి. అ. న. కుక్కుటూఁత: చూ, స్వరము 2.
బుక్కము, సం. వి: న్. న, అ. పుం. 1. శోణితమునందు ప్రసిద్ధమైన మాంసము: చూ, శుక్తము. 2; 2. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1.
బుక్కా, దే. వి: చూ. రూ బుక్క.
బుక్కాపకీరు, వా. వి. 1: చూ, బీదవాఁడు: 2.ఒకానొకతురక.
బుక్కాము, దే. వి. 1: చూ, రూ-బుక్క. స్వా. 3, ఆ. 84; 2. పుప్పొడి: చూ, సుమనోరజము.
బుక్కావాఁడు, దే. వి. గంధపొడి లోనగునవి యమ్మెడువాఁడు.
బుక్కింగుఆఫీసు, వా. వి. టిక్కెట్లులమ్మెడుచోటు.
బుక్కు, వా. వి. పొత్తము: చూ, సంపుటము. "ఎక్కాల బుక్కు."
బుగడ, దే. వి. ఆఁడుదానికొన చెవినగ. రూ-బొగడ: చూ, భూషణము. 2.
బుగబుగ, దే. వి: బుగులుకొనుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. కళా. 2, ఆ. 78: చూ, హూహూ.
బుగులు, దే. వి: చూ, రూ-గుబులు.
బుగులుకొను, దే. అ. క్రి. 1. గుబాళించు. వర. 3: ఆ. 239: చూ, వలచు, 1; 2: చూ, వ్యాపించు. కాశీ. 6. ఆ. 240; 3: చూ, విజృంభించు అచ్చ. యు కాం. 280; 4. నీటి

బొట్టులోనగునవి లోపలనుండి పైకుబుకు. జై. 6. ఆ. 197: ఉప్పొంగు, ఒడ్డగిలు—ఒడ్డగిల్లు; చిదుకు, చిప్పిలు-చిప్పిల్లు. నిగుడు—నివుడు, పిచ్చిలు—పిచ్చిల్లు.

బుగులుపుచ్చు, దే. ప్రే: చూ, బయలుపఱచు.

బుగులుపోవు, దే. అ. క్రి: చూ, బయలుపడు.

బుగులుబుగులు, దే. వి. క్రకుక్కుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బుగ్గ, దే. వి: చూ, రూ- ప్రక్క. 1—2—3. వా. 4-బుగ్గ. యింటిపేరుగాఁగలవారు. "బుగ్గవారు".

బుగ్గి, దే. వి. 1. బూడిద: చూ, భస్మము; 2. ధూళి: చూ, రేణువు. 1.

బుచ్చి, దే. విశ. చిన్న: చూ, స్వల్పము.

బుచ్చిగాఁడు, దే. విశ: చిన్నవాఁడు.

బుచ్చివాఱు, దే. అ. క్రి: చూ, చిన్నవోవు.

బుజ్జ, దే. వి. 1. కుండలీకరణము: చూ, సున్న. 1; వై. వి. 2. = భుజ. రూ-బుజము: చూ, స్కంధము. 1.

బుజపత్తిరి, వై. వి. = భుజపత్ర. *: చూ, లేఖనము. 3.

బుజపత్రి, వై. వి.—వై.—

బుజము, వై. వి. = భుజ: చూ, రూ-బుజ. 2.

బుజముపుట్టువు, ద్వ. వి. రాచవాఁడు. అచ్చ. బాల, కాం. 143, చూ, రాజు. 1.

బుజముబుజముకలుపుట, జా. కార్యమునకు సహాయమగుట; సవారిమోయువాఁడొకఁ డెగుబుజము మఱియొకఁడు దిగుబుజము వేయక సరిగాపట్టుట. "ఎన్నిగతులఁజూచిన దమరా వెన్నునితో బుజముబుజము గలుపుటయేమేలు." (ధర్మజ రాజసూయము).

బుజగము, దే. వి. 1. ఇచ్చకము, ఉపలాలనము, చూ, సమ వసము. 2; విశ. 2. మిక్కిలి మధురమైనది: చూ, సాంత్వము. 2.

బుజ్జగించు, దే. అ. క్రి: అచ్చికబుచ్చికలాడు, ఇచ్చకమాఁడు, చలివాపు, పుసలాయించు, బెల్లించు, బెల్లించుకొను. (సం)-ఉపలాలించు.

బుజ్జగింత, దే. వి: చూ, బుజ్జగము. 1—2.

బుజ్జగింపు, దే. వి:—వై.—

బుజ్జగింపుమాట, వా. వి: చూ, బెల్లింపుమాట.

బుజ్జనము, దే. వి: చూ, రూ-బుజ్జగము. 1—2.

బుటా, వా. వి. వస్త్రములమీఁద వేయుపువ్వు.

బుటుకు, దే. వి. రూ-బుటుకు్క. మునుగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. పాండు. 5, ఆ. 283: చూ, హూహూ.

బుటుక్కు, దే. వి.—వై.—

బుట్ట, వై. వి. = పుట: చూ, సజ్జ. 1

బుట్టి, —వై.—పాండు. 2. ఆ. 17.

బుట్టిక, —వై.—

బుత్రిపు, వా. వి: చూ, బుంద్రము. అం, [illegible]

బుదక, వా. వి: రూ-బుదుక. చూ, స్నానము.

బుడకోడి, ద్వ. వి. నీరుకోడి: చూ, పుంజు.

బుడగ, దే. వి: చూ, బుగ్గ.

బుడబుడ, దే. వి: నీళ్లలోనుండి వెడలుట, క్రకుక్కుట, పొక్కుట పొక్కుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ. (నీళ్ళలోనుండి వెడలుటకు.—స్వా. 4, ఆ. 17; క్రకుక్కుటకు.—భాగ. 3: స్కం. 702.)

బుడమ, దే. వి: 1. (సం).—గవాక్షి, క్షుద్రఫల, గోతుంబ, గోపాలకర్కటి, గోపాలి, చిత్ర, మృగోర్వారువు; ద్వి.-౧. కారుబుడమకు. (సం).— తీవ్రగంధము; ౨. రామ బుడమకు.— (చూ, రామబుడమ) 3. ఉర్వారుకము-ఉర్వారువు, ఊర్వారుకము. పాటుకము. (తె) కూఁతురు బుడమ. బ. 2. బుడమవడ్లు: చూ, ధాన్యము.

బుడము, దే. వి: చూ, మొదలు. 4.

బుడికిస్సు, దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బుడిగ, దే. వి: 1; ఎద్దుమీఁది యొకవైపుపిద్దె: రూ-బుడిగె; 2. పిడత: చూ, పాత్రము. 6.

బుడిగి, దే. విశ: చూ, రూ-బుడుగు.

బుడిగె, వా. వి: చూ, రూ—బుడిగ. 1.

బుడిపి, దే. వి: రూ-బుడ్పి. 1. బొడప. ప్రమానియందలి ముడి: చూ, ముడుత; 2. కమండలము: చూ పాత్రము. 6-౩; 3: చూ, బొప్పి; 4. చెఱకులోనగువాని కనుపు: చూ, బుడిపి. 1; 5: చూ, శిరోగ్రీవము.

బుడిబుడిదీర్ఘములు, వా. వి. బ. దొంగదొంగయేడ్పులు. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక)

బుడిబుడిపి, దే. వి. 1: చూ, సంభ్రమము. వసు, 4, ఆ. 65; విశ. 2: చూ, స్వల్పము.

బుడిబుడుక్క, వా. వి: చూ, రూ-బుడుబుడుక్క.

బుడివడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు. ఉ. హరి. 6, ఆ. 164.

బుడుక, దే. వి: చూ, రూ-బుడక.

బుడుకు, దే. వి. బ: చూ, భక్ష్యము. కాశీ. 7, ఆ. 186.

బుడుగు, దే. విశ. పొట్టి: చూ, హ్రస్వము.

బుడుత, దే. వి. రూ-బుడుతఁడు. 1. బిడ్డ: చూ, శిశువు; 2. బాలుఁడు: చూ, శిశువు; విశ. 3. పొట్టి: చూ, బుడుగు; 4: చూ, వామనుఁడు. 2.

బుడుతఁడు, దే. వి: చూ, రూ-బుడుత. 1—2. (బాలునికి.—ఉ, రా. 6, ఆ: 190.)

బుడుతనెలతాల్పు, ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. అం. దేవ. 6.

బుడుబుడుక్క, దే. వి. రూ-డుబుడక్క: హుడుక్క: చూ, వీణ.

బుడుబుడుక్కవాఁడు, దే. వి: చూ, సొవలీఁడు.

బుడుబుడుక్కలవాఁడు, దే. వి. —పై.—

బుడుమ, దే. వి: చూ, రూ-బుడమ.

బుడ్డ, దే. వి. 1: చూ, వట్టవాఁపు ; 2. నీరుకాయ : చూ, స్ఫోటము. 2.

బుడ్డకాయలు, వా. వి. వేరుసెనగ కాయలు. (రాయల సీమలో వాడుక)

బుడ్డకొట్టు, వా. స. క్రి : ఎద్దుపట్టు, పిడిగొట్టు. (వి. అండాకర్షణము)

బుడ్డగించు, దే. అ. క్రి : కోరాడు, కోరు.

బుడ్డగింపు, దే. వి. బుడ్డగించుట.

బుడ్డవెక్క, దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

బుడ్డపిడుఁడు, దే. వి. పశువుల మేననంటికొని రక్తముపీల్చెడి జంతువిశేషము. తద్వి.—౧. ఆంబోరుపిడుఁజు, కొణుఁజు—కొణుఁడు—కొనుఁదురు, గోమారి ; ౨. చెక్క కొణుఁజు—చెక్క కొణుఁదురు—చెక్క పిడుఁజు, పిడుఁజు—పిడుఁదు పిణుఁదు ; (సం.)—బృహదసృఙ్మూర్తి ; ౩. జలగ—జెలగ, నల్లద్రాగుడు—నల్లద్రావుడు. (సం.)—అర్కసు, ఉరగము, కారుండి, జలమక్షిక, జలసూచి, జలాటని, జలూక—జలౌక—జలౌకస—జలౌకసము, ఝల-ఝూలి, పటాయిక, వేణివేధిని ; ౪. ఏనుఁగుజలగ. (సం.)—గిరిక, దీర్ఘకోశిక, దుర్నామ ; ("చూ, వేణివేధిని.")

బుడ్డబుడుసర, దే. వి. రూ-బుడ్డబూసర, కాఁచర—కాఁజర—కాసర. (సం.)—కాశహర*.

బుడ్డబూసర, వా. వి.—పై.—

బుడ్డవాఁడు, దే. వి. అండవృద్ధి గలవాఁడు.

బుడ్డి, దే. వి. చిన్నమూతిగల నిడుపాటి కాచపాత్రము : చూ, పాత్రము. 6—౧౩ ; 2. కమండలము : చూ, పాత్రము. 6—౫౩.

బుడ్డిగ, —పై.—

బుడ్పి, దే. వి : చూ, రూ-బుడిపి.

బుత్త, వా. వి. అఁడుగుబడి. సొం. మా. 9: చూ, భగము. 12.

బుత్తి, వై. వి. =భుక్తి, తిండి. నీలా. 1. అ. 118 : చూ, సాపాటు.

బుదవారము, వై. వి. = బుధవాసర, సౌమ్యవారము, పెద్ద వారము : చూ, వారము : వారము. 2.

బుదుఁడు, వై. వి. = బుధ. 1 : చూ, నెలచూలి ; 2. పండితుఁడు : చూ, విద్వాంసుఁడు ; 3 : చూ, వేలుపు.

బుద్ది, వై. వి.=బుద్ధి. 1. మతి. అచ్చ. సుం. కాం. 12 : చూ, హృల్లేఖము. 2; అం. 2: చూ, మానసిక పూజాకుసుమములు.

బుద్దిమెకము, వై. వి. నక్క: చూ, సృగాలము.

బుద్దుఁడు, వై. వి. = బుద్ధ: చూ, బుద్ధుఁడు.

బుద్బుదము, సం. వి. అ. పుం. = బుద్బుదము. 1. నీరుబుగ్గ : చూ, స్ఫోటము. 2; 2. గర్భమునందలి అవయవ విశేషము.

బుధవారము, సం. వి. అ. పుం. = బుదవారము : చూ, బుదవారము.

బుధితము, సం. విణ. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2.

బుధుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = బుదుఁడు: చూ, సౌమ్యుఁడు.

బుద్ధము, సం. విణ: చూ, బుధితము.

బుద్ధావతారము, అం: చూ, అవతారములు (ప్రజలందఱును వేదమార్గములను, నీతిని విడిచిరి. జీవహింసల కలవాటుపడిరి. ఇదిచూచి సహింపలేక అహింసను బోధించుటకై దేవుఁడు బుద్ధుండై పుట్టెను. ఇదియే బుద్ధావతారము) (చూ, బుద్ధుఁడు.)

బుద్ధి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ = బుద్ది : చూ, బుద్ది. 1-2. (అంతఃకరణ వృత్తులు నాలుగింటిలో నొకటి. ఇది పంద, మేధ, చార్వి, గృహీతి, ధ్రౌతి, చత్వరి అని ఆఱువిధములు.)

బుద్ధిగుణములు, సం. శుశ్రూష, శ్రవణము, గ్రహణము, ధారణము, ఊహము, అపోహము, అర్థవిజ్ఞానము, తత్త్వజ్ఞానము.(8)

బుద్ధిపెడతలఁబట్టుట, జా. బుద్ధిచెడుట. "పెద్దతనముఁబోయి బుద్ధి పెడతలఁబట్టెన్." తార. 4, అ. 15 ; "ఉవిదలకు బుద్ధి పెడతలనుండుఁగాదె," పాండు 3, అ. 81.

బుద్ధిమంతుఁడు, సం. విణ. (హిం. అకోల్) (ఫా = అకల్మంద్) : చూ, సహృదయుఁడు.

బుద్ధిహీనుఁడు, సం: విణ: అక్కుపక్కి.

బుద్ధుఁడు, సం. వి. అ. పుం.=: అక్షచరణుఁడు, అద్వయవాది, అభిమానుఁడు, అర్కబంధువు, అర్హుఁడు, అసముఁడు, కనిష్ఠగుఁడు, కరుణాకూర్చుఁడు, కారభూషణుఁడు, కులిశాసనుఁడు, కేవలి, ఖసముఁడు, గుణాకరుఁడు, గోపేశుఁడు, గౌతముఁడు, చైత్యుఁడు, జితారి, జినుఁడు, తథాగతుఁడు, తమోఘ్నుఁడు, తమోపహుఁడు, తాపి, త్రిమూర్తి, త్రిశరణుఁడు, తీర్థంకరుఁడు,—తీర్థకరుఁడు, దశబలుఁడు, దశభూమీశుఁడు, దశార్హుఁడు, ద్వాదశాఖ్యుఁడు, ధర్మకాయుఁడు, ధర్మచక్షుఁడు, ధర్మధాతువు, ధర్మరాజు, నగ్నుఁడు, పంచజ్ఞానుఁడు, బహుక్షముఁడు, భగవంతుఁడు, భగవానుఁడు, మహాబలుఁడు, మహాబోధి, మహాముని, మహాసుఖుఁడు, మాయాదేవీసుతుఁడు, మాయాసుతుఁడు, మారజిత్తు, ముని, మునీంద్రుఁడు, మైత్రీబలుఁడు, రాగశని, లోకజిత్తు, వజ్రి, వినాయకుఁడు, విశ్వబోధుఁడు, వీతరాగుఁడు, వ్యోమాభుఁడు, శంభువు, శాక్యముని, శాక్యసింహుఁడు, శాస్త, శౌద్ధోదని, శ్రీఘనుఁడు, శ్వేతకేతుఁడు, షడభిజ్ఞుఁడు, సంగుప్తుఁడు, సంబుద్ధుఁడు, సమంతభద్రుఁడు, సర్వజ్ఞుఁడు, సర్వదర్శి, సర్వార్థసిద్ధుఁడు, సాధువు, సుగతుఁడు, సునిశ్చితుఁడు, సుభాషితుఁడు: (చూ, సన్న్యాసి); తద్విశేషములు.- (౧) బుద్ధభేదములు.— అనంతుఁడు, అవలోకితుఁడు, అసితాభ్రశేఖరుఁడు, అహీకుఁడు, అనీచదర్శి, కన్యారాముఁడు, కారండవ్యూహుఁడు, కీరకుఁడు, కుంథువు. కృపాద్వైతుఁడు, క్షపణకుఁడు, క్షపణుఁడు, ఖజిత్తు, ఖసర్పణుఁడు, గుణసాగరుఁడు, చక్రసంవరుఁడు, చింతామణి, జంభలుఁడు, జటాధరుఁడు, జినుఁడు, పద్మ

పాణి, పోతలకప్రియుఁడు, బహురూపుఁడు. బౌద్ధుఁడు, భిన్నకుఁడు, మహాశ్రమణుఁడు, మహావీర్యుఁడు, లోకనాథుఁడు, లోకేశుఁడు, లోకేశ్వరుఁడు, వజ్రసూర్యుఁడు, వైనాయికుఁడు, సరోజి, సుఖావతీశ్వరుఁడు. సుధావర్ష, హలాహలుఁడు. మఱిన్ని ౧. కబౌద్ధుఁడు: ౨. బౌద్ధమతస్థుఁడు.- కిరకుఁడు, క్షపణకుఁడు; ౩. బౌద్ధభిక్షుఁడు. — చీవరి, ౪. బౌద్ధబ్రాహ్మణుఁడు.— చైత్యుఁడు; ౫. బుద్ధశక్తివిశేషము.— కులిశాంకుశ, ఖదూరబుసిని. మహాశ్రీ; ౬. బుద్ధుని శిష్యులు — ఏకచారిణుఁడు, ఖడ్గుఁడు, ప్రత్యేక బుద్ధుఁడు, సుదంతుఁడు, స్వయంభువు: ౭. బుద్ధభిక్షుకశిష్యులు.—గోమి, చేలుకుఁడు, చైత్రుడు, మహాపాపకుఁడు, శ్రమణేరుఁడు; ౮. బుద్ధునితల్లి — గౌరిపోత్రి, త్రిముఖ, రథాచన, మారాచి, వజ్రమూలిక, వజ్రవారాహి, వికట; ౯. పూర్వజైన విశేషము.— అష్టార చక్రవంతుఁడు, కుమారుఁడు, ఖడ్గి, జ్ఞానదర్పణుఁడు- జ్ఞానదర్పుఁడు, దండి, ధియాంపతి, నీలుఁడు, విలోత్పలి, పంచవీరుఁడు, పూర్వజినుఁడు, ప్రజ్ఞాకాయుఁడు, బాలవ్రతుఁడు, మంజుఘోషుఁడు, మంజుభద్రుఁడు, మంజుశ్రీ, మహారాజు, వజ్రధరుఁడు, వాగీశ్వరుఁడు, వాదిరాట్టు, విభూషణుఁడు, శార్దూలవాహనుఁడు. శిఖాధరుఁడు, సింహకేశి, స్థిరచక్రుఁడు: (చూ, సన్న్యాసి.); 2: చూ, విద్వాంసుఁడు; విణ. 3. తెలియఁబడినవాఁడు.

బుధ్నము, సం. వి. పుం. 1. బ్రధ్నము: చూ, వేరు. 1; 2. ఊఁద: చూ, శిఫ. 1.

బుధ్నుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

బుబ్బదము, వై. వి.=బుద్బుద: చూ, బుద్బుదము. 1.

బుభుక్ష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: 1. అశనాయ, క్షారిక, క్షుతము, క్షుత్తు, క్షుధ, జిఘత్స భోగపిశాచిక. (తె.)—అంగద, ఆఁకలి, ఆఁకొంట, గొద, పసి. తద్వి.—మిక్కిలి క్షుత్తునకు. —(తె.)—అఱ్ఱాఁకలి.

బుభుక్షితఃకిం, నకరోతిపాపమ్, న్యా. ఆఁకలిగొన్నవాఁడేపాపమును జేయఁడు? "ఆఁకలిగొన్న కరణము పాఁతకవిలె చీనినాఁడు" అని ఆంధ్రజాతీయము.

బుభుక్షితః, కింద్వికరేణభుంక్తే? న్యా. ఆఁకలిగొన్నవాఁడు రెండుచేతులతో దినునా?

బుభుక్షితుఁడు, సం. విణ: అశనాయితుఁడు, క్షుధితుఁడు, జిఘత్సువు. (తె.)—ఆదనైనవాఁడు, ఆఁకొన్నవాఁడు.

బుభుత్స, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బోధగొననిచ్ఛ: చూ, వాంఛ.

బుయ్య, దే. వి: చూ, బుత్త.

బుయ్యారము, దే. వి: చూ, బంధనాలయము.

బురక, వా. విణ: చూ, వామనుఁడు.

బురకుఁడు. వై. వి.=పుత్రక: చూ, సూనుఁడు. 1.

బురకా, వా. వి. గవుసెన: చూ, వస్త్రము.

బురజు, దే. వి. చిఱుగజ్జె: చూ, భూషణము. 2.

బురడా; వా. వి: చూ, రూ-బురుడా.

బుంద, దే. వి: చూ, సుబ్బలి.

బురదకమ్మి, ద్వ. వి. గడపక్రిందికమ్మి.

బురదఁగొట్టు, వా. అ. క్రి. బురదలో చిక్కుకొను.

బురదపాము, దే. వి. పీరుకట్టె: చూ, సర్పము.

బురబుర, వా. వి. 1. రొంపపట్టుట; 2. పొంగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బురబురలాడు, వా. అ. క్రి: చూ, బుసబుసలాడు. 2.

బురమా, వా. వి: చూ, పిడిసాన.

బురికి, వా. వి: చూ, వామనుఁడు.

బురుక, బు. వి. 1. బిడ్డ: చూ, శిశువు; విణ. 2. పొట్టి: చూ, హ్రస్వము; 3: చూ, వామనుఁడు; 4. గుఱ్ఱము తలయందుండెడు తురాయి.

బురుకుఁడు, వై. వి. 1.=పుత్రక. బిడ్డ. ఉ, రా. 6, అ. 139: చూ, శిశువు. (దేశ్యమని శ. ర.); దే. వి. 2. వేఁటకుక్క: చూ, శునకము; విణ. 3: చూ, వామనుఁడు.

బురుజు, వా. వి. 1. గడి, కోటగోడ యందుండెడు దిబ్బ: చూ, సదనము. 1; 2: చూ, గజ్జియ.

బురుడా, దే. వి. బొంకు: చూ, వితథము.

బురుడు, దే. వి.—పై.—

బురుడుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మేదరి.

బురుమా, దే: వి: చూ, రూ-బురమా.

బురుసా, దే. వి. 1. ఎఱ్ఱపట్టు: చూ, సూత్రము. 1; 2. పట్టు ఉ, రా. 6, అ. 128: చూ, సూత్రము. 1.

బురుసు, వా. వి. వెంట్రుకల కుంచె.

బుఱటకొమ్ము, దే. వి. రూ—బుఱ్ఱకొమ్ము—బుఱ్ఱకొమ్ము, చిమ్మనఁగ్రోవి: చూ, శృంగము. 3.

బుఱ్ఱ, . వి. 1 దే: చూ, జీనుఁగ్రోవి; 2: చూ, పుఱియ; 3 కొబ్బెరకాయ మొదలగువాని గుల్ల; 4. ఎండినసొరకాయ; 5. వీణెలోనగువాని కాయ; 6. పాములవాని నాగసరము: చూ, నాగసరము 1; 7. తల: చూ, శిరము. 1; 8. సొరకాయ కమండలువు: బుఱ్ఱకాయ; 9. తాటిబెంక:. చూ, డొక్కబుఱ్ఱ; విణ. 10. పెద్ద: చూ, సుర (3) 11. శరీరములో నొక భాగము. ఇంటిపేరు గాఁ లవారు. "బుఱ్ఱావారు" (ఇట్లు ముక్కువారు—నోటివారు-గడ్డంవారు. ఇత్యాది.)

బుఱ్ఱఁడు, వా. వి. పిల్లవాఁడు, "బుఱ్ఱిబుఱ్ఱఁడు కథ": చూ, శిశువు.

బుఱ్ఱకత్తి, ద్వ. వి. మోటకత్తి: చూ, రిష్టి 2.

బుఱ్ఱకాయ, ద్వ. వి. 1: చూ, బుఱ్ఱ. 8. ఉ, హరి. 4, అ. 42; 2: చూ, బుఱ్ఱ. 7.

బుఱ్ఱకొమ్ము, దే. వి: చూ, రూ-బుఱటకొమ్ము.

బుఱ్ఱగుంజు, వా. వి. డొక్కబుఱ్ఱలోని గుంజు.

బుఱ్ఱటకొమ్ము, దే. వి: చూ, రూ-బుఱటకొమ్ము.

బుఱ్ఱజింక, దే. వి. బుఱ్ఱముక్కుగల జింక: చూ, హరిణము. 1.

బుఱ్ఱతలము, దే. వి. బుఱ్ఱయేతము: (చూ, తలము. (2))

బుఱ్ఱదోనె, వా. వి. ఏఱుదాఁటెడు షట్టి: చూ, హోడము.

బుఱ్ఱపిట్ట, వా. వి ఒకానొక పారావతము: చూ, సురఁటీ

బుజ్జబాడిన, ద్వ. వి. బొజ్జచెక్కఁడు బాడిన.
బుజ్జముక్కు, దే. వి. పెద్ద రంధ్రముగల ముక్కు: చూ, ముక్కు.
బుజ్జముక్కువాఁడు, దే. విశే. దొజ్జముక్కువాఁడు: చూ, వాఁడిముక్కువాఁడు.
బుజ్జి, దే. వి. 1. తరిపి ఆవు; చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.) వా. 2. ఆఁడుపిల్ల. "బుజ్జిబుజ్జఁడు.": చూ, స్త్రీ. (కుట్టివంటిది).
బుజ్జు, దే. వి. 1. పక్షి యెగురుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; వా. 2. చీఁదుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
బులాకి, వా. వి. రూ—బులాకు: చూ, అడ్డబాస: చూ, భూషణము. 2.
బులాకు, వా. వి. —పై.—
బులియు, దే. అ. క్రి: చూ, సుఖించు కళా. 8, ఆ. 213.
బులియుచుండుట, జా. ఉబ్బుచుండుట. "ముక్తికన్యలను పెండ్లియాడి బులియుచున్న, క్రొత్త పెండ్లికొడుకు." (కళాపూర్ణోదయము.)
బులుపు, దే. వి. 1. సుఖము. కళా. 8, ఆ. 213: చూ, హ్లాదనము; 2: చూ, విలాసము. 2. ఆం, భా. ప్ర. 139; వా. 3. దూల: చూ, విదర్చిక.
బుల్ల, దే. వి. మగగుఱి: చూ, శిశ్నము.
బుల్లి, వా. వి. 1. విల్లు: చూ, స్త్రీ; 2. కూఁతురు: చూ, సూన. 1; విశే. 3. చిన్న: చూ, స్వల్పము. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)
బువి, వై. వి. = భూ: చూ, భూమి. 1.
బువ్వ, దే. వి. కూడు, అన్నము: చూ, పాదము. (1)
బువ్వంబంతి, వా. వి. వివాహమునందు బంధువులయిన మగవారు ఆఁడువారు అందఱును ఒకటిగాఁ గూర్చుండి వేఁడుకగా భుజించుట, వివాహ చతుర్థ బంధుజనసజ్ఞ్ధి: బువ్వము—హరిబువ్వము. (చూ, సాపాటు.)
బువ్వకుడుపు, దే. వి: (చూ,) అన్నప్రాశనము.
బుషము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-బుసము.
బుస, దే. వి. పాముయొక్క పూత్కారము: చూ, స్వరము. 2; 2: చూ, నిట్టూరుపు. వసు. 1, ఆ. 76.
బుసకొట్టు, దే. అ. క్రి. 1: చిట్టుమను; 2: చూ, నిట్టూరుచు; 3. (ఏనుఁగు తొండముతో) పూత్కారముచేయు. య. 1, ఆ. 122; 4. (సింహము) పూత్కారముచేయు; 5. (పాము) బుస్సను; వా. 6. మైమఱచి నిద్రించు. (చూ, నిద్రించు); 7. గుఱ్ఱుపెట్టు—గుర్వెట్టు—గుఱుపెట్టు; 8. బుసపెట్టు, బుసబుసలాడు, బుస్సకొట్టు.
బుసకొట్టు పుట్టువు, దే. వి: చూ, సర్పము. వేం, ఆ. 102.
బుసపెట్టు, వా. అ. క్రి: చూ, బుసకొట్టు. 8.
బుసబుస, దే. వి. నీళ్లుపొంగుట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ
బుసబుసలాడు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, బుసకొట్టు 8; వా. 2. రొంపచే ముక్కుగుండా చిమిడిలోనగునది స్రవించు: బురబురలాడు.
బుసము, సం. వి. అ. న. రూ-బుషము. 1. పొల్లు, బుసి, బూగర: చూ, ధాన్యము; 2. మీఁగడతీసిన పెరుఁగు: చూ, స్తన్యము; 3: చూ, పిడక; 4 పొల్లుకసవు: చూ, తృణము. 1.
బుసి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పశ్చిమసముద్రము నడుమనుండెడు వరుణోద్యాన నది: చూ, హ్రాదిని (నది); దే. వి. (1) నిగుఱు: చూ, భస్మము; (2) గడ్డిగలిగిన పొల్లుధాన్యము, బూగర. (సం.) ఉమాకిటము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); (3) ధాన్యముమీఁది పొట్టు: చూ, శింబ; (4) ఇండ్లవాసము లకుఁ బట్టెడు బూసి: బూగర. (సం.)—ఉమాకిటము.
బుసిపోవు, దే. అ. క్రి. చెడు: చూ, సమయు. 3.
బుసుకుజొన్న, ద్వ. వి, ఒకానొకజొన్న *; చూ, సస్యము. 1.
బుస్సకొట్టు, వా అ. క్రి: చూ, బుసకొట్టు 8.
బుస్సు, వా. వి. బుసకొట్టుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. అచ్చ. యు, కాం. 149: చూ, హూహూ.

బూ

బూఁజము, వై. వి. = భూత: చూ, భూతము 2.
బూఁజు, దే. వి. 1. పూతిగంధము: చూ, వాసన; 2. ఎండ సోఁకమిచే తడివస్తువులమీఁదఁ గలుగు కొంచెము మాసిన తెలుపు: రూ-బూఁదు. (సం).—పూతము.
బూఁజుగులు, వా. వి. అయిరేని: చూ, భాండము, 3.
బూఁజుపట్టు, దే. అ. కి: బూఁదిచఱచు, బూఁదుపాఱు.
బూఁదిచఱచు, —పై.—
బూఁదు, దే. వి: చూ, రూ-బూఁజు. 2.
బూఁదుపాఱు, దే. అ. క్రి: చూ, బూఁజుపట్టు. పాండు. 5, ఆ. 14; పాండు. ఆ. 165.
బూక, దే. విశే. 1. అబద్ధోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 2. బూటకము: చూ, వితథము.
బూగర, దే. వి. 1: చూ, బుసి (2); 2; చూ, బుసి (3); చూ, బుసి (4).
బూగరమండె, వా. వి. నూర్చినవరిరాశి.
బూచి, వై. వి. = భూత: చూ, భూతము. 2.
బూచికన్నులకచ్చు, వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.
బూచిగాఁడు, ద్వ. వి. బూచివలెనుండుటచే కుక్కకియ్యఁబడిన పేరు: చూ, సివఁగి. 2
బూచివాఁడు, ద్వ. వి: చూ, భూతము. 2.
బూచులతేఁడు, ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.

బూటకము, దే. వి. 1: చూ, బూక. 1; 2: చూ, బూక. 2; 3: చూ, వంచనము. పు. 1: ఆ. 148; 4: చూ, మాయము. 1. నీలా. 2. ఆ. 41.
బూటకీఁడు, దే. విణ. (బూటకము+ఈఁడు) రూ-బూటకుఁడు. 1: చూ, ప్రతిహారకుఁడు; 2: చూ, వంచకుఁడు.
బూటకుఁడు, —పై.—
బూడిద, వై. వి. రూ-బూడిదె-బూద్ద = భూతి: చూ, భస్మము.
బూడిదరంగు, వా. వి: చూ, ధూసరము. 1.
బూడిదగుమ్మడి, వై. వి: చూ, పెండ్లిగుమ్మడి *.
బూడిదపండు, ద్వ. వి: చూ, విభూతిపండు. పాండు. 5, ఆ. 14.
బూడిదపన్ను, ద్వ. వి. శవముపై పన్ను: చూ, సుంకము. 1.
బూడిదె, వై. వి. = భూతి: చూ, రూ-బూడిద.
బూద్ద, వై. వి. = భూతి. చూ, రూ-బూడిద.
బూద్ది, —పై.—(వాడుక.)
బూతనాధుఁడు, వై. వి. = భూతనాథ. 1: చూ, బూచులఱేఁడు; 2: చూ, బూచిగాఁడు.
బూతపిల్లి, వై. వి. (బూతము+పిల్లి) : చూ, పూతికము.
బూతము, వై. వి. 1.=భూత. య. 2: ఆ: 80: చూ, భూతము. 2; 2.=భూత. (సం).—ప్రాణి, ఆత్మవీరుఁడు, చేతనము, భూతము.
బూతములసామి, వై. వి. చంద్రుఁడు; చూ, హిమాంశువు.
బూతాటము, దే. వి. (బూతు+ఆడుట) బూతులాడుట: చూ, శబ్దము. 2.
బూతి, వై. వి. 1. = భూతి: చూ, బూడిద; 2. = భుక్తి. తిండి: చూ, బుత్తి.
బూతు, దే. వి. 1. కుచ్చితపుతిట్టు: చూ, శాపము. 1; 2 కుచ్చితపుతిట్టు తిట్టువాఁడు; 3. అబద్ధోక్తి: చూ శబ్దము. 2; 4. బట్టువాఁడు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 2.
బూద, దే వి. పాలకుండ. వసు. 4, ఆ. 20: చూ, భాండము. 3.
బూది, వై. వి. = భూతి: చూ, బూడిద. పాండు. 1, ఆ 165.
బూదె, వై. వి. = భూత. 1. చతుర్దశతిధి: చూ, హరివాసరము, 2: చూ, శివరాత్రి.
బూబు, వా. వి తురకస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.
బూమి, వై. వి. = భూమి: చూ, భూమి. 1.
బూమియ, వై. వి. రూ-బూమె. = భూమికా. కపటము. చూ, సూక్ష్మము. 2; 2: చూ, వంచనము; 3: చూ, బూటకము; 4. మాఱువేషము: చూ, వేసము. 1; 5. అబద్ధోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.
బూమె, వై. వి.—పై.—(మాఱువేషమునకు.-య. 2: ఆ. 58.)
బూమెకత్తియ, వై. విణ. బూమెలుకలది. రూ-బూమెకత్తె, బూమెలాఁడి. కాశీ. 5, ఆ. 316: చూ, స్త్రీ.
బూమెకత్తె, —పై.—
బూమెలాఁడి, —పై.—
బూమెకాఁడు, ద్వ. విణ. బూమెలుకలవాఁడు: బూమెలాఁడు
బూమెలాఁడు, —పై.—

బూర, వై. వి. 1. = పూర. (రూ-బూరగ-బూరా-బూరుగ) కాహళమను వాద్యము. అచ్చ. యు, కాం. 226: చూ, వీణె; విణ. 2: చూ, స్థూలము. 2.
బూరఁడు, వై. విణ. ఓజృంభించినవాఁడు. పంచ వేం. 1; ఆ. 704.
బూరకాఁడు, ద్వ. విణ. ఏనుఁగు కాలివాఁడు.
బూరకాలు, ద్వ. వి, ఏనుఁగుకాలు ఉ. హరి, 2: ఆ. 122. చూ, హజ్జ.
బూరగ, వై. వి. 1: నాగసరమునకు సుతియిచ్చెడువాద్యము: చూ, బూర, 1; 2: సుషిరవాద్యము, అహికము, తార చూ, స్వరము. 2.
బూరగడ్డి, ద్వ. వి: చూ, తృణము. 1.
బూరగొమ్ము, ద్వ, వి. కొమ్ము, శృంగము రామా. 8, ఆ, 69: చూ, వీణె.
బూరగొమ్ముతుపాని, ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1. వేం. అం, 2.
బూరట, వై. వి. ఉల్బణము: చూ, హెచ్చు. 2.
బూరటించు, వై. ప్రే. బూరటిల్లఁజేయు.
బూరటిలు, వై. అ: క్రి. బూరటిల్లు 1:=పూరణ. పూర్ణమగు: చూ, సంపూర్ణమగు; 2. ఉబ్బు: చూ, లేచు.
బూరటిల్లు, వై. అ. క్రి.—పై.—
బూరదిప్పకాయ, వా. వి: చూ, భక్ష్యము.
బూరా, వై. వి:=పూర: చూ, రూ-బూర. 1.
బూరినీసు, వా. వి. రూ-బూర్నీసు. మెత్తనికంబళి; చూ, రల్లకము.
బూరియ, వై. వి. = పూరికా, రూ-బూరె. వై. 6, ఆ. 124: చూ, భక్ష్యము. (పూర్ణము అని గుంటూరుప్రాంతమున వాడుక).
బూరుగ, వా. వి. 1: చూ, బూర. 1; 2. రూ-బూరుగు-బూరువు*: చూ, శాల్మలి.
బూరుగు, దే. వి: చూ, రూ-బూరుగ. 2*.
బూరుగుకాయ, ద్వ. వి. కర్కటము: చూ, శాల్మలి శలాటువు.
బూరుగుదీవి, ద్వ. వి: చూ, దీపములు.
బూరుగుబంక, దే. వి. అజమోద: చూ, శాల్మలీవేష్టము.
బూరువు, దే. వి: చూ, రూ-బూరుగ. 2*.
బూరె, వై. వి. = పూరికా: చూ, రూ-బూరియ.
బూరెలమూఁకుడు, వా. వి రూ-బూర్లెమూఁకుడు. (బూరెలు వండెడి వెడల్పు పాత్రము): చూ, పాత్రము 6; (కొన్ని దేశములయందీ శబ్దమునకు అపార్థము నుపపాదించుచున్నారు)
బూర్నీసు, వా. వి: చూ, రూ-బూరినీసు.
బూర్లెమూఁకుడు, వా. వి: చూ, రూ-బూరెలమూఁకుడు.
బూల, దే. వి. 1. శాకిమానిలోని టెంకు. (ఏకబీజదళ వృక్షజాతుల మానులన్నియు నిట్టివే.) (చూ, ఏక, ద్వీబీజదళ వృక్షములు); వా. విణ. 2. నిస్సారము: చూ, బెండు. 2

బూాలి, దే. విణ. నిస్సారమైనది: చూ, బెండు. 2.
బూసము, దే. వి: చూ, ధాన్యము. (ఇది చింత్యము.)
బూసి, దే. వి. 1. పాదట్టు-పాదొట్టు; వా. 2: చూ, సాలెపట్టు.

బృ

బృంద, సం. వి. అ. స్త్రీ. తొళసి*: చూ, హరిప్రియ. 3.
బృందము, సం. వి. అ. న.=బిందము, పిండు: చూ, సమూహము.
బృందారకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేలుపు; విణ. 2: చూ, మనోజ్ఞుఁడు; 3: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2.
బృందిష్టము, సం. విణ. మిక్కిలి మనోజ్ఞమైనది: చూ, హృద్యము.
బృంహితము, సం. వి. అ. న. ఏనుఁగుయొక్క గీఁక: చూ, స్వరము. 2.
బృసి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-బ్రిషి-బ్రుషి-బ్రుసి.(బ్రుసి అని శ. ర.)
బృహచ్చరణ బ్రాహ్మణులు, అం: చూ, ద్రావిడులు. (సామవేదులు. దాహ్యాయణ సూత్రముగలవారు కొందఱు).
బృహచ్ఛదము, సం. వి. అ. పుం. బలురక్కసి*: చూ, స్వర్ణక్షీరి. 2.
బృహతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1: చూ, వాఁకుడు*; 2. ములక*: చూ, శత్రువు. 1; 3. ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము; 4. విశ్వావసుని వీణ: చూ, వీణ; విణ. 5. గొప్పది: చూ, సుర. (3); అం. 6. తొమ్మిది అక్షరముల పాదముగల ఛ దస్సు; చూ, ఛందస్సులు 7: చూ, తతవాద్యములు.
బృహతిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, బృహతి. 3.
బృహత్కుక్షి, సం. విణ. (ఇ): చూ, బొజ్జవాఁడు.
బృహత్తు, సం. విణ. (త్. ఈ. త్.) 1: చూ, బృహతి. 4; 2: చూ, వట్టవాఁపు.
బృహత్పాటలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము.
బృహత్ఫలువు, సం. వి. ఉ. పుం. పెద్దవరగోఁగు*: చూ, వరగోఁగు.
బృహదసృజ్మూర్తి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, బుద్ధసిద్ధుఁడు.
బృహదారణ్యకము, అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.
బృహదేల, సం. వి. అ. స్త్రీ. పెద్దయేలకి*: చూ, పత్రల.
బృహద్బీజము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, వట్టవాఁపు; పుం. 2 అంబాళము*: చూ, మామిడి.
బృహద్భానువు, సం. వి. ఉ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
బృహన్నల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అర్జునునికి వేషాంతరము నందలి నామము: చూ, పాండవులు: (చూ, సుభద్రేశుఁడు).
బృహన్నలము, సం. వి. అ. పుం. పెద్ద కిక్కసి*: చూ, హరిత (తృణము. 1.)
బృహన్మరిచము, సం. వి. అ. న: చూ, మిరెపకాయ.
బృహస్పతి, సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, సురాచార్యుఁడు; 2. గురుఁడు: చూ, సురాచార్యుఁడు.
బృహస్పతివారము, సం. వి. అ. పుం. 1. గురువారము: చూ, వారము. 2; అం. 2: చూ, వారములు.
బృహస్పతిసవము, సం. వి. అ. పుం: చూ, యజ్ఞము.
బృహస్పతిస్మృతి, అం: చూ, స్మృతులు.

బె

బెంగ దే. వి. 1. కూఁత. సా. 2, ఆ.4: చూ, స్వరము. 2; 2. విరహవ్యథ: చూ, శోకము.
బెండ, దే. వి: ఎద్దునాలిక—ఎదునాలుక. (సం.)—కురస, కుళస్థలి, ఖరపత్రి, గోగ్రంథి, గోజిహ్వ, గోజిహ్విక, ద్వారిదార్వక, మండూకపర్ణి.
బెండగిల్లు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెల్లగిల్లు. 1-2.
బెండు, దే. వి. 1. జీలుగు*: చూ, స్వర్ణపుష్పి; విణ. 2. సారములేనిది. హరి. పూ. 4, ఆ. 154. కాయికము, చివుకు-చీకు, ౦బ్బు, డ్రాబ, పోరచి,బూాల, బూాలి, మక్కి. (సం.)—అహరము, నిస్సారము, ఫల్గువు.
బెండుమానిసి, ద్వ. వి: చూ, బక్క. 1.
బెండువడు, ద్వ. అ. క్రి. ఎత్తుపడు: చూ, వలియు. 2.
బెందడి, వా. వి. 1. అడుసు: చూ, శాదము. 2; 2. కంకరి. చూ, లేపము.
బెబెలు, వా. వి. బెదరు: చూ, సాధ్వసము. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక)
బెంబేలుపడు, వా. అ. క్రి. 1. బెదరు: చూ, స్రుక్కు. 6; 2. నిశ్చేష్టతనొందు. (ఉ॥ స॥ లలో వాడుక).
బెకబెకలాడు, దే. అ. క్రి. (కప్పలు) కూయు: చూ, శబ్దించు.
బెకబెకలు, వా. వి. బ (కప్పల) కూఁత: చూ శబ్దము. 2.
బెక్కణ, వై వి.=ప్రేంఖణ: చూ, పెరవణ.
బెక్కొట్టు, దే. అ. క్రి. (బెంగ+కొట్టు) వాపోవు: చూ, శబ్దించు.
బెగడు, దే. వి. 1. రూ-బెగ్గడు. భయము: చూ, బెంబేలు; అ. క్రి. 2. (రూ-బెగ్గడు-బెగడుపడు-బెగ్గడిలు-బెగ్గడిల్లు-బెగ్గిలు-బెగ్గిల్లు-బెగ్గలించు) భయపడు: చూ, బెంబేలుపడు. 1.
బెగడువడు, ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, రూ-బెగడు. 2; ప్రే. 2. బెగడుపఱుచు.
బెగద, వా. వి. భాగధేయము. అం.పదా.చర.48: చూ,నిస్తు. 1.
బెగ్గడిలు, దే. అ. క్రి. రూ-బెగ్గడిల్లు: చూ, బెగడు. 2.
బెగ్గడిల్లు, —పై.— మార్క. 8, ఆ. 66.
బెగ్గడు, దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-బెగడు.
బెగ్గలము, వై వి. 1.=విక్లబ: చూ, బెగడు. 1; 2: (సం.)-విహ్వలత. మార్క. 1, ఆ. 239.
బెగ్గలించు, వై. అ. క్రి.=విహ్వల. 1. భయపడు: చూ, బెగడు. 2; 2. పెలుకుఱు: చూ, విహ్వాలించు. నిర్వ. 5, ఆ. 87.
బెగ్గలికము, వై. వి =విక్లబ: చూ, బెగడు. 1. హరి. పూ: 9, ఆ. 49.

బెగ్గిలు, వై. అ. క్రి. రూ-బెగ్గిల్లు. 1.=విహ్వల: చూ, బెగ్గలించు. 1; 2: చూ, బెగ్గలించు. 2; 3. చింతించు: చూ, స్రుక్కు. 11; 4: చూ, సలించు; 5. వెదరు: చూ. వెల్లివిరియు. 1.

బెగ్గిల్లుట, వై. వి; చూ. బెగడు. 1.

బెగ్గిల్లు, వై. అ. క్రి. =: చూ, రూ-బెగ్గిలు. (చలించుటకు.—అచ్చ. బాల, కాం. 98.)

బెగ్గురము, వై. వి. =పుష్కర. సాం. తి. 11: చూ. సారసము. 2.

బెగ్గురు, —పై—

బెగ్గోడి, వా. వి ఒకానొకకోడి: చూ, నెలుకాలుది. (పుంజు.)

బెజ్జము, దే వి: తూటు: చూ, రంధ్రము. 1.

బెట్ట, దే. విణ. తీక్ష్ణము: చూ, వేండ్రము.

బెట్టించు, దే. స. క్రి. (నిర్బంధమునుండి) మరలించు.

బెట్టిదము, దే. వి. (బెట్టు + ఇదము) 1. ఉద్ధతి: చూ, హంకారము; 2. క్రౌర్యము: ప్రామిడి; వై. విణ. 3. కఠినము: చూ. బెడిదము. 5; 4. =భీకరమ్. ఘోరము: చూ, బెగడు. 1; 5: చూ, బెట్ట; 6. క్రూరము. భో. 6 అ. 357: చూ, రౌరవము. 2; 7. దృఢము: చూ, స్థైర్యము. 1; 8: చూ, బిఱ్ఱు. 4. ఐ. 9. నిష్ఠురోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.

బెట్టిదుఁడు, దే. విణ. (బెట్టు+ఇదుఁడు) 1. పొగరుఁబోతు: చూ, హేరంబుఁడు 2; 2. క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3 కఠినుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

బెట్టిమరాలు, దే. విణ. (బెట్టిద+ఆలు) బెట్టిదముగల అఁడుది: చూ, స్త్రీ.

బెట్టు, దే. వి 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. గౌరవము: చూ, సన్మానము; 3. గర్వము ఉ, రా. 2, అ. 309: చూ, హంకారము; విణ. 4: చూ, బెట్టిదుఁడు. 1; క్రి. విణ. 5. అత్యంతము: చూ, మిటిమిటి; 6. గట్టిగా; 7. దృఢముగా. హరి. పూ. 8, అ 46

బెట్టుసరి, వా. విణ. రూ-బెట్రిసరి. 1. ఘోషణ: చూ, తెగనీలుగుట. 1; 3; చూ, తెగనీలుగుట. 2; 4: చూ, బెట్టు. 1; 5. చెప్పినవిషయము సరిగా గమనింపకుండుట; 5. బింకము, తలబిరుసుతనము.

బెట్రిసరి, వా. విణ.—పై.—

బెడఁకు, దే. వి. (రూ-బెణఁకు-బెణుఁకు.) 1: చూ, తలఁగుడు; 2. చలనము: చూ, లోలము; 3. కులుకు: చూ, విలాసము. 2; అ. క్రి. (రూ - బెణఁకు - బెణుఁకు.) 4. తొలఁగు. వసు. 4, అ. 50: చూ, విరియు. 3; 5: చూ, సలించు, కళా. 4, అ. 105; వా. 6. కీలుతప్పు; 7. నరముతప్పి నొప్పియెత్తు.

బెడఁగారు, దే. అ. క్రి: చూ, రమ్యమగు. స్వా. 3, అ. 71.

బెడఁగు, దే వి. 1: చూ, విలాసము. 2. కళా. 3, అ. 33; 2: చూ, సౌందర్యము; విణ. 3. అధికము. వసు. 5, అ. 5: చూ, హేరాళము; 4: చూ, హృద్యము; అ. క్రి. 5: చూ, బెడఁగారు.

బెడఁద, దే. వి. 1. బాధ: చూ, శోకము; 2: చూ, విపత్తు. హరిశ్చ. 3, అ. 21; 3. అశుభము: చూ, హాని. 2; వా. 4: చూ, భారము. 1; 5. గందరగోళము: చూ, రద్దు. 2.

బెడక, దే. వి. 1. ధాన్యముపోసినగోనె, బస్తా: చూ, సంచి; 2. ఉత్తగోనె: చూ, సంచి.

బెడద, దే. వి: చూ, భక్ష్యము.

బెడిగ, వా. వి. రూ-బేడిగ: చూ, నిస్తు. 1.

బెడిదము, వై. వి. రూ-బేడిదము. =భీతిద. 1. భయంకరత్వము: చూ, సాధ్వసము; 2 కఠినత్వము: చూ. బెడిదము. 5; విణ. 3. భయంకరము; చూ. సాధ్వసము: 4. అధికము. పర. 3, అ. 46: చూ, హేరాళము; 5. గట్టిది: విణ.—రూ—బేడిదము, కటికి, కరకసా, క్రక్కస, గట్టి, గొట్టు, నిగ్గడి, బెట్టిదము, మొదుక, మొప్పియ-మొప్పె:వి.-కక్కసము, కదిఁది, కలుకుఁదనము, గొడ్డ, పెలుచు, బిరుసు-బిఱుసు, బెడిదము; వి, విణ — కలుకు, గడుసు, దురుసు; వి, ద్ర—పెల్చ—పెలుచన-పెల్చన; (సం).—విణ.—అచ్ఛిద్రము, అయోమయము. ఉపోఢము, కంకణము, కంఖటము, కఠరము, కఠలము, కఠినము, కఠోరము, కఠోలము, కర్కరము, కర్కశము. కిటకము, క్రూరము, గాటము, జఠరము, జరఠము, త, ద్రఢము, న, నిర్వహము. నివాతము, నిషధము, నిష్ఠురము, నిస్సంధి, పరుషము, మూర్తము, మూర్తిమత్తు, వృత్తము; వి.—కంకణము, కార్కశ్యము, గఱగఱ, మూర్తి (మిగతవానికి "చూ, వృత్తము. 6—10"); 6. పరుషోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.

బెడిదుఁడు, వై. వి. 1: చూ, వెఱపరి. 1; 2. కఠినుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3. క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2..

బెడిదురాలు, ద్వ. విణ. (బెడిదము+ఆలు); చూ, బెటిదురాలు

బెడియు, దే. అ. క్రి. 1: బెసుకు, తప్పు: చూ, మిడివోవు; 2 బెసుకు: చూ, వైకల్యమగు.

బెడిసెకొట్టుట, వా. వి. 1. ఉగ్రదేవతలను క్రమవిరుద్ధముగా ఆరాధించినందున కలిగెడి హాని; 2. దేవతాదులు ఎదురు తిరుగుట.

బెద్ద, వా. వి. రూ-బెద్దు. మంటిగడ్డ: చూ, భూమి. 1.

బెద్దు, వా. వి.—పై.—

బెణఁకు, దే. వి, అ, క్రి: చూ, రూ-బెడఁకు.

బెణుఁకు, వా. వి. అ. క్రి.—పై.—

బెత్త, వై. వి: చూ, బెత్తిలి.

బెత్తము, వై. వి.=వేత్ర: చూ, పేము.

బెత్తిక, వై. వి. లోష్టము, ఎండిపోయినమట్టిపెళ్ల: చూ. భూమి.1.

బెత్తిలి, వై. వి. =భిత్తి. తర్జని మొదలైన నాలుగువ్రేళ్ల అడ్డకొలత. ఉ, రా. 3, అ. 123: చూ, హస్తము.

బెత్తు, వై. వి. 1: చూ, బెత్తిక; 2.=వేత్ర: చూ, బెత్తము; దే. వి. 3: చూ, సన్మానము.

బెత్తెడు, వా. వి: చూ, బెత్తిలి.

బెదరించు, వా. స. క్రి: చూ, వెఱపించు.

బెదరింపు, దే. వి. బెదరించుట: చూ, సంకోచము. 3.

బెదురు, దే. వి. 1: చూ, బెగడు. 1; అ. క్రి. 2: చూ, బెగడు. 2.

బెదరుచూపుట, అం: చూ, భేదోపాయములు.

బెదరుపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, బెదరు. 2.

బెదరుపోతు, దే. విశ: చూ, వెఱపరి. 1—2.

బెబ్బులి, ద్వ. వి. (పెద్ద+పులి) పెద్దపులి: చూ, శార్దూలము.

బెబ్బులుఁగు, వా. వి. వర్లంగిపిట్ట: చూ, శతపత్రము. 4.

బెబ్బె, వా. అవ్య. లేదు. "నీకుబెబ్బె-నీఅబ్బకు బెబ్బె.": చూ, శూన్యము. 1.

బెరడు, వై. వి. = బర్పర. 1: రూ బరడు, అంట, అట్టి. కడ వసము-కడాసము-కళవసము-కళాసము, చట్ట, చెక్క, తాఁట, తిత్తి, తొంట, తొక్క, తొక్కు, తొడప, తొడవసము, తొలక-తొలుక, తోడు, తోడుపట్ట, తోలు, తోలుక, నార, పట్ట, పీతోలు, పైపొర, పొప్పర; (సం).— అజినము—ఆజినము, అసృగ్ధర, అసృగ్వర. ఉక, ఐ, ఐక్యము, కటుచాతుర్జాతకము, కృత్తి, ఖల్లము, ఖల్లి, ఖేటము, చర్మము, చోచకము, చోచము, చోలకము, ఛిల్లి, జామ, తనువు, త్వక్కు, త్వచము, పటము, శకలము. (మిగత వానికి "చూ, శకలము. 1—2"); తద్వి - ౧. ఎండిన అరఁటిపట్టకు.— చొదుము; ౨. ఒలిచినుతిపోయుట కేర్ప అదిన తోలునకు — తిత్తి. (సం).—కృతి సుతి, ౩. చర్మ ఖండమునకు.- అట్ట; ౪. చర్మములసమూహమునకు. (సం).— చార్మాణము; ౫. దేగలతోలుగంతకు.- తొపారము- తోపారము; ౬. ద్రాక్షత్వక్కునకు.- కారపుఁజెక్క; ౭. పచ్చిచర్మమునకు.— కరుసు; ౮. పట్టెడవలె కోసిన తోలునకు.- అట్ట, పట్టెడ; ౯. పులితోలు. (సం).- ద్వీపము; ౧౦. పొరాటుచెక్క: (సం)- త్వక్కు; ౧౧. ప్రక్కతోలు, బరితోలు; ౧౨. మృగచర్మమునకు,—అట్ట, తిత్తి, తోలు; ౧౩. లవంగపుపట్టకు. (చూ, వరాంగకము. 1. ;) ౧౪. వింటినారిదెబ్బ కాపాడెడు ఉడుము తోలునకు: (సం.) గోధ: ౧౫. సన్నగాఁగోసిన తోలునకు,- వాఱు. (మిగత వానికి "చూ, శకలము. 1—2.") ; 2: చూ, రూ-బరడు. 1; 3: చూ, రూ-బరడు. 3.

బెరయు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించుహరి. పూ. 6. అ. 95; 2; చూ, సంభవించు. భాగ. 2. అ. 250; 3. చేరు, చెల్లుభార, ప్రీ. 1, అ. 73: చూ, సిద్ధించు; స. క్రి. 3. పొందు. కళా. 3, అ; 105: చూ, సక్రమగు.

బెరసు, వై. విశ. 1 =పరుష. క్రూరము. నీలా. 1, అ. 72: చూ, రౌరవము. 2: 2. ముతుక. నీలా 3, అ. 49: చూ, స్థూలము. 4.

బైరికి, దే. వి. కొలఁత: చూ, సొద్దు. 1.

బెరుకు, దే. వి. 1. భేదము: చూ, వేఱుపాటు. 1; 2. ప్రయోజనము: చూ, వ్యాపారము. 1.

బెఱిక, దే. వి: చూ, బెడక. 1.

బెలంచి, దె. వి: చూ, పక్షి (అప్ర.)

బెలము, వై. వి. 1 =బిల: చూ, రంధ్రము. 1; వా. 2. ఒకానొక ఎరివి. "పేడబెలముపోసిన బాలముపండును.": చూ, శుష్కగోమయము (గోదావరీమండలమున వాడుక.)

బెల్లయు, దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు.

బెల్లము, దే. వి. 1. గుడము; చూ, శర్కర. 1; వా. 2, మగగుఱి: చూ, శిశ్నము (పిల్లల ముద్దునం దువయోగింతురు.)

బెల్లి, దే. విశ. 1: చూ, పంచకము. కళా. 3, అ. 34; 2. చూ, వంచకుఁడు; 3: చూ, జజ్జరకత్తియ.

బెల్లించు, దే. స. క్రి. 1: చూ, వచించు: వా. అ. క్రి 2: చూ, బుజ్జగించు.

బెల్లించుకొను, —పై.—

బెల్లింపు, దే. వి. 1: చూ, వంచనము ; 2. ఇచకము : చూ, బుజ్జగము. 1; విశ. 3: చూ, బుజ్జగము. 2.

బెల్లింపుమాట, వా. వి. 1. ఇష్టోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 2: చూ బెల్లింపు. 2.

బెసుకు, దే. అ. క్రి: చూ, బెదియు. 1—2.

బెస్త, దే. వి. బోయ: చూ, మోపరి.

బెస్తవాఁడు, దే. వి. —పై.—

బెహారము, వై. వి. =వ్యవహార. (రూ-బేహరము-బేహారము బేరము-బేవరము): చూ, పర్తకము.

బెహారి, వై. వి. =వ్యవహార. రూ-బేహరి-బేహారి-కళా. 6: అ. 97: చూ, సెట్టి. 2.

బెళఁకు, దే. వి. 1. అధికప్రభ: చూ, వెలుతురు. 1; 2: చూ, విలాసము. 2; 3 : చూ, లోలము. అని. 5, అ. 29 ; వా, 4. ఒకానొక డేగ: చూ, శ్యేనము; అ. క్రి. 5. రూ-బెడఁకు: చూ, సలించు; 6. ఒరయు, పొందు. 4, అ. 3: చూ, రుద్దు. వా. 7. తళతళమని ప్రకాశించు. రూ-బెళుఁకు : చూ, హవణిల్లు.

బెళఁగు, దే. వి: చూ, రూ-బెడఁగు.

బెళగువ్వ, దే. వి. (బెడవ+గువ్వ) (స్వా. 4, అ. 58); కంపపులుఁగు-గంపపులుఁగు, గబ్బు. గబ్బులుఁగు, డబ్బు, బెళవ (సం) అలజము, కుక్కుటకము, కుక్కుభము, కులాలము, జీవంజీవము, భాసంతము, లజ్జాభాసము; తద్వి.- జలకుక్కుభమునకు. సం. గోభండీరము, జలకుక్కుభము. (చూ, శకుంతి.)

బెళవ, దే. వి. —పై.—

బెళుకు, దే. వి, అ. క్రి : చూ, బెళకు. 1-2-3-4-5-6-7. (అధికప్రభకు.—కళా. 1, అ. 135 ; తళతళమని ప్రకాశించుటకు.—య. 5, అ. 65.)

బే

బే. వై. విః చూ, రూ-అంబే. భో. 6, అ. 44.

బేటు, దే. వి 1: చూ, బెత్తిక; (కొండలోనగు వానియందలి చీలిక. (పేటు అని వాడుచున్నారు.)

బేగడ, దే. వి. కాకిబంగారు: చూ, ఋభము. 1.

బేగరి, వా. వి. గుఱ్ఱపువాడు: చూ, సాది. 1. (హయము.)

బేగి, వా. క్రి. విణ. వేగముగా. "బేగిరమ్మ."

బేగీరావులు, వా. వి. బ. వేగముగావచ్చువారు.

బేజరూరు, వా. విణ. తొందరలేనిది.

బేజారు, వా. వి. అలయిక. శ్రమము.

బేడ, దే. వి. వరకరూపాయ, (రు 0—2—0).

బేడలు, దే. వి. బ. కాయధాన్యములపప్పు : చూ, పప్పు 1.

బేడిక, వా వి. భాగధేయము: చూ, సిస్తు. 1.

బేడిగ, దే వి.—వై.—

బేడిజము, దే. వి. టక్కు: చూ, వంచన.

బేడిదము, వై. వి.=భీతిద: చూ, రూ-బెడిదము.

బేడిమూక, వా. వి అల్లరిమూక.

బేడిస, దే. వి. శఫరిఅనుమీను: చూ, మత్స్యము. 1.

బేడిసమీను, దే. వి.—వై. —

బేడీలు, వా. వి. బ సంకెళ్లు: చూ, శృంఖలము. 3.

బేదాఖ్యు, వా వి. వికారరూపము, దుస్తులధరింపమి.

బేతాహతు, వా. విణ. తాహతులేనిది. (తాహతు=గొప్ప.)

బేతాళుఁడు, సం. వి అ. పుం. 1. పిశాచము: చూ, భూతము; 2. భూతావిష్ట మృత శరీరము: చూ, శరీరము.

బేరాళుఁడు, సం. వి. అ. పుం: యమకింకరుఁడు.

బేది, దే విః చూ, పాచనము. 3.

బేపరవా, వా. వి శ. లక్ష్యములేనిది.

బేబాచెయ్యి, వా. విణ. గొప్పసమర్థతకలవాఁడు.

బేబేబ్రాహ్మణులు, అం. కన్యాకుబ్జులలో నొకరు. (సామవేదులు కొందఱు యజుర్వేదులొక కొందఱు). చూ, బ్రాహ్మణులు.

బేమరమ్మతు, వా. విణ మరమ్మతులేనిది.

బేరకత్తె, వై. విణ. (బేరము+కత్తె) బేరమాడునది: చూ, స్త్రీ.

బేరకాఁడు, ద్వ. విణః బేరమాడువాఁడు, అమాంతగాఁడు, చిల్లరబేరగాఁడు.

బేరజము, దే. వి. 1. కుత్సితుఁడుః చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3. కుత్సితపునడత; 4. కుత్సితురాలు: చూ, స్త్రీ; బ. 5. పరుషోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.

బేరమాడువాఁడు, ద్వ. విణ: చూ, బేరకాఁడు,

బేరము, సం వి. అ. న. 1. ప్రతిమ: చూ, హరిణి. 3; వై. వి. (1)=వ్యవహార: చూ, బెహారము. పాండు. 1, ఆ. 111; (2) వెలకు వస్తువు నిచ్చుకొలఁది నడుగుట.

బేరి, వై. వి. 1.=వ్యవహార. (బేరము+ఇ.) 1: చూ, వైశ్యుఁడు; 2. =భేరీ. దుందుభి అచ్చ. యు, కాం. 205: చూ, పీఠె.

బేరీజు, వా. వి. 1. రాబడిమొత్తము; 2. లెక్కవివరము.

బేరుండము, వై. వి.=భేరుండ. గజములఁ దన్నుకొనిపోవు ఒకానొకపక్షి: చూ, శకుంతి (పక్షి.)

బేల, వై. విణ =బేల. 1. మూఢురాలు, ముగ్ధ: చూ, స్త్రీ; 2: మూఢుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు.

బేలతనము, వా. వి. అమాయికము. (హి) అత్యాబాపన్.

బేలరి, దే. విణ. (బేలు+అరి): చూ, వంచకుఁడు. భాగ. 3, స్కం. 381.

బేలాయఖు, వా. విణ. తగనిది, పనికిరానిది.

బేలు, దే. వి. 1; చూ, వంచన; వా 2. జామీను; 2 ఇరువది రీములకట్ట: చూ, వటపత్రము.

బేలుపడు, ద్వ. అ. క్రి. రూ-బేల్పడు. 1: చూ, మోసపోవు; ప్రే. 2. బేలుపఱచు.

బేలుపోవు, దే.అ. క్రి, 1: చూ, బేలుపడు; ప్రే 2. బేలుపుచ్చు.

బేలువెట్టు, దే. స. క్రి. మోసపుచ్చు: చూ, వంచించు.

బేవరము, వై. వి.=వ్యవహార: చూ, బెహారము.

బేవారసు, వా. విణ. నాథుఁడులేనిది, హక్కుదారుఁడులేనిది.

బేషు, వా. వి (రూ-బేసు-భేషు) మంచిది.

బేసము, వై. వి.=పేశ. 1: చూ, పేసెము. భాగ. 8. స్కం. 450; 2 =వేష. కోలము: చూ, వేసము.

బేసరి, దే వి. 1. ఒకరకముముక్కర: చూ, భూషణము. 2; 2. అడ్డబాస: చూ, భూషణము. 2; 3. లలంతికావిశేషముః చూ, భూషణము. 2.

బేసి, వై. వి.=విషమ. (దేశ్యమని శ. ర.) సమముకానిదిః చూ, విషమము. (1-3-5 మొ.)

బేసికంటి, దే. వి (బేసి+కన్ను) విరూపాక్షుఁడు, ముక్కంటి. య. 1, ఆ. 85: చూ, శివుఁడు.

బేసికంటిమామ, ద్వ విః చూ. పర్వతము.

బేసికంటివేల్పు, దే. విః చూ, బేసికంటి.

బేసికైదువుజోదు, ద్వ. వి. అసమశరుఁడుః చూ, మన్మథుఁడు.

బేస్తవారము, వా. విః చూ, బృహస్పతివారము.

బేస్తు, వా. వి. పేక, జూదములోనగువానియందలి కొద్దిగెలుపు. "బేస్తుకన్నతగ్గిన కుదేలు, బేస్తుకన్న హెచ్చినఆట" (వాడుక)

బేహారము, వై. వి.=వ్యవహార: చూ, రూ-బెహారము.

బేహారి, వై. వి.=వ్యవహార. 1: చూ, రూ-బెహారి; 2: చూ, వైశ్యుఁడు.

బేహారము, వై. వి. = వ్యవహార: చూ, రూ-బెహారము.

బేహారి, వై. వి.=వ్యవహార. (బేహారము+ఇ): చూ, రూ-బేహారి.

బేహారికుఁడు, వై. వి. = వ్యావహారిక, వ్యాపారము తెలిసినవాఁడు.

బై

బైండు, వా. వి. పుస్తకమునకు అట్టకట్టుట.

బైకలు, వా. వి. బః చూ, రూ-బయ్యంకలు.

బైజ, వై. వి: చూ, రూ-బయిజ.
బైడాలము, దే. వి: చూ, రూ-బయిడాలము.
బైరవాసము, వై. వి.=బహిర్వాసః చూ, రూ-బయిరవాసము. (బైరువాసముఅని కొందఱు)
బైరవుఁడు, వై. వి.=భైరవః చూ, భైరవుఁడు.
బైరాగి, వై. వి.=విరాగిః చూ, రూ-బయిరాగి. బ్ర. 2. ఆ.175
బైరి, దే. వి: చూ, రూ-బయిరి.
బైలగు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-బయిలగు. ఉ, రా. 2. ఆ. 137.
బైలు, వై. వి. = బహిః చూ, రూ-బయలు-బయిలు.
బైసణ, దే. వి: చూ, రూ-బయిసణ.
బైసి, వై వి. = భవిష్య. 1. నియతిః చూ, సత్యము. 1; 2. గౌరవము, మర్యాదః చూ, సన్మానము; 3 భాగ్యము. పంచ. నా. 1, ఆ. 183: చూ, సంపద; 4. కీర్తిః చూ, సమాఖ్య. 1
బైసికిలు, వా. వి: చూ, రూ-బయిసికిలు.
బైసుక, దే. వి: చూ, రూ-బయిసుక. రుక్మాం. 5. అ; ఉ, హరి. 3, ఆ. 124.

బొ

బొంకణము, వై. వి. = బోక్కాణః చూ, బొక్కణము.
బొంకప్ప, దే. వి. ఒకచేఁపః చూ, మత్స్యము. 1.
బొంకరి, దే. విణ (బొంకు + అరి): చూ, బొంకులాఁడు.
బొఁకి, దే వి: చూ, రూ-బోఁకి.
బొంకించు, దే. స. క్రి. 1. మోసపుచ్చుః చూ, వంచించు; ప్రే. 2. బొంకఁజేయు.
బొంకు, దే. వి. 1 కల్లమాట. హరి. పూ. 5, ఆ, 234: చూ, శబ్దము. 2; విణ. 2 కల్లః చూ, వితథము; స. క్రి. 3. అనృతమాడుః డబ్బు, బిజుగు, బొల్లు.
బొంకులాఁడి, దే. విణ. అసత్యములాడునదిః చూ, స్త్రీ.
బొంకులాఁడు, దే. విణ: అన్నెకాఁడు, కల్లరి-కల్లకీఁడు జల్లికాఁడు, టక్కరి, బొంకరి. (సం.)—అన్యాయవాది.
బొంగ, వా. వి. 1. జలప్రసరణ విశేషము. "చేనుగట్టంతయు బొంగలే"; 2. చిన్నమూతిగల కుండ: చూ, భాండము. 3
బొంగరము, వై. వి.=భ్రమరక. త్రాడుచుట్టి యాడెడువస్తువుః రూ-బంగరము - బొంగురము - బొమ్మరము. (సం).—గిరికము, భ్రమరకము.
బొంగరాలు, వా. వి. బ. (బొంగరాలు): చూ, భక్ష్యము.
బొంగు, దే. వి. ఎండిన లావుబోలువెదురుః చూ, వెదురు. 2: చూ, కొమ్ము. 7.
బొంగుగొంతుకవాఁడు, వా. వి. (సం).— అస్వరుఁడు, అసౌమ్యస్వరుఁడు.
బొంగురము, వై. వి.=భ్రమరకః చూ, రూ-బొంగరము.
బొంగువెదురు, ద్వ. వి, 1: చూ, బొంగు; 2. గాలిసోఁకున మ్రోఁగెడు బొంగువెదురుః చూ, బొంగు.
బొండ, వై. వి.=బంధ. (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, బోను. 1.
బొండకొయ్య, వా. వి. — పై —
బొండ్రమాను, వా. వి.—పై.—
బొండము, దే. వి. పెచ్చుతోఁగూడిన టెంకాయ, కొబ్బరిబొండముః (రూ-బొండలము—బొండాము-బొండ్లము—బొండ్లాము—బొండ్లెము): చూ, స్కంధఫలము.
బొండలము, దే. వి.—పై.—
బొండాము, దే. వి: చూ, బొండము.
బొందిగ, దే. వి. తొడిమః చూ, వృంతము 1.
బొందు, వా. వి. 1. కంఠముః చూ, మెడ; దే. విణ. 2. పరిమండలము, గుండ్రమైనదిః "బొందుగంటలు": చూ, వర్తులము.
బొందుగ, దే. వి. కంఠనాళము. అచ్చ. యు, కాం. 136: రూ-బొందువ. (సం).— కృకము.
బొందుమల్లె, ద్వ. వి. గుండుమల్లె*: చూ, మల్లె.
బొందువ, దే. వి: చూ, రూ-బొందుగ.
బొందెము, దే. వి: చూ, తడుకు. 2.
బొండ్లము, దే. వి: చూ, రూ-బొండము.
బొండ్లాము, —పై.—
బొండ్లెము, —పై.—
బొంత, వై, వి. 1.=కంథాః చూ, వస్త్రము; దే. విణ. 2. పెద్దః చూ, సుర. (3)
బొంతకత్తియ, వా. వి. కుట్టనిః చూ, శంభళి.
బొంతకాకి, ద్వ. వి. మాలకాకిః చూ, వాయసము.
బొంతజెముడు, ద్వ. వి. బొమ్మజెముడు*: చూ, స్నుహి.
బొంతరఁటి, దే. వి. పెద్దకాయల అరఁటి. మహేంద్రి *: చూ, రంభ. 2.
బొంతిటాయి, దే. వి: చూ, తురకటాయి.
బొంతు, దే. వి. 1. చోడి జొన్న గంటె లోనగు వాని గింజల యడుగుననుండెడి కుదురువంటిపొట్టు; వా. 2: చూ, బొందు. 4.
బొంద, దే, వి. 1: చూ, రంధ్రము. 1. 2. తాడులోనగువాని. చిన్నచెట్టు; వా. 3. తలనటికిన అరఁటిమ్రాను: బొందియ—బొందె. (దీనిదొప్పలు విస్తళ్లకుపయోగింపఁబడును;) విణ. 4: చూ, లంద.
బొందకోల, దే. వి. 1. సానకత్తిః చూ, రిష్టి. 2; (ఇదెమల్ల యుద్ధ సాధనాయుధము.)
బొందదము, ద్వ. వి. (బొంత + దదము): రూ-బొందళము, కవచముః చూ వారవాణము.
బొందడీఁడు, ద్వ. వి: చూ, వర్మితుఁడు.
బొందపక్కె, దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
బొందపువ్వు, ద్వ. వి. తాటిమోవును పట్టియుండెడు నూఁగుపూపుః చూ, సుమము.
బొందళము, ద్వ. వి. (బొంత + దలము): చూ, రూ. బొందదము. ఉ, రా. 4, ఆ. 222.
బొంది, దే. వి. 1. మేను: చూ, శరీరము; 2, ఎముకలగూఁడుః చూ, శల్యము. 1.
బొందియ, వా. వి. రూ-బొందె. 1: చూ, బొంద. 3; 2. అరఁటి ఊఁచః ఊఁచ, దూఁట.
బొందిలి, దే. వి. 1. ఒకానొకజాతి; వా. 2. బొందిలీకులస్థుఁడు.

బొందివేఁట, వా. వి. గూళ్లలోనుంచెడి కౌఁజులు మొదలగు పక్షులతో నాడెడువేఁట.
బొందు, దే. వి. 1. చేరు. "పెండ్లి ప్రధానపు బొందు.": చూ, సూత్రము. 1; 2. చొక్కాయ ముడివేసెడు సన్ననాడా; 3. పుష్పసరము కళా. 4. అ. 82: చూ, భూషణము 2; 4. వెన్నుదీయుటకు యోగ్యముగాని వరిలోనగునది: రూ-బొద్దు.
బొందుపోవు, దే. అ. క్రి. 1. వరిలోనగునది వెన్నుదీయ యోగ్యముగాకపోవు; వా. 2 సూత్రముతెగు.
బొందులోపుస్తె బొందవంటిమగఁడు, లో పుస్తెమాత్రముకట్టి నిరుద్యోగియై భార్యను ఆదరించని భర్త.
బొందె, వా. వి: చూ, రూ-బొందియ.
బొంపిరి, వా. వి. 1: చూ, హెచ్చు. 2; విఱ. 2: చూ, సంపూర్ణము.
బొంపిరిపోవు, వా. అ. క్రి: చూ, బలకాయించు.
బొంబాయి, వా. వి. 1. ఒకానొక రాజధాని; 2. నీరువెలువరించు గొట్టము, కుళాయి-కుళ్ళా. (పైపు)
బొంయి, వా. వి: చూ, రూ-బొయ్యి.
బొక్క, వై. వి. = భూకమ్. 1. బిలము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. కన్నము: చూ, రంధ్రము. 1; 3. గొయ్యి: చూ, రంధ్రము. 1; 4. శవమును పూడ్చెడు గొయ్యి; దే. 5. నోరునిండిన పాడియగు తినుబండము. "వాఁడుఅడుకులు రెండు బొక్కలు బొక్కినాఁడు" (శ. ర.): బొక్కు.
బొక్కణము, వై. వి. = బోక్కాణ. విబూది సంచి: చూ, రూ-బొంకణము.
బొక్కనియ, వై. వి. = బోక్కాణ రూ-బొక్కెన. గుఱ్ఱమునకు ఉలవలు పెట్టెడు బొక్కెన; (సం.)-బోక్కరము—బోక్కాణము.
బొక్కబెరడు, ద్వ. వి. ఒకపాము: చూ, సర్పము.
బొక్కలాఁడు, ద్వ. వి.(బొక్కలు + ఆఁడు) 1. కన్నగాఁడు: చూ, హారకుఁడు. 1; 2. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1; 3: చూ, సర్పము; వా. 4. ఎలుక; చూ, మూషికము.
బొక్కసము, దే. వి. 1: చూ, పంటసాల; 2. అర్థభారము. కాశీ. 5, అ. 67; అం.3: చూ, సప్తాంగములు.(అంగము.9)
బొక్కి, దే. వి. తొస్స, బోసి; 2. మాంసములేనిది.
బొక్కితొమ్మువాఁడు, వా. వి: చూ, కుబ్జుఁడు.
బొక్కిస, దే.వి.1. బట్టలపెట్టె, కరోటకము: చూ, సందుకా; 2: చూ, రూ-బొక్కిసా.
బొక్కిసా, దే. వి. 1. చిన్నమూట; వా. 2: చూ, బొక్కెన. 4.
బొక్కు, దే. వి. 1. నిండిననోరు: చూ, బొక్క. 5; స. క్రి. 2. నోటినిండతిను: చూ, బొక్కులాడు.
బొక్కులాడు, దే. స. క్రి: చూ, బొక్కు. 2.
బొక్కెన, దే. వి. 1: చూ, నీరుపిప్పలి*; వై. వి. 2. = బోక్కాణ: చూ, బొక్కనియ; 3. = బోక్కాణ. నీళ్లెత్తిపోసెడు తోలుసంచి: (సం.)—కరకపత్రిక; 4.=బోక్కాణ. రూ-బొక్కిన-బొక్కిసా. నీరుచేఁదెడి పాత్రము: చూ, పాత్రము. 6-౨౫; తద్వి.- కఱ్ఱచేఁదకు.=(సం.) అంబువాహిని. (తె.) కఱ్ఱచేఁద.
బొగడ, దే. వి. 1: చూ, రూ-బుగడ; 2. మంచపు గోడు శిఖరము; బ. 3. చూచుకము కళా. 1, అ 131: చూ, స్తనము; 4. గండపట్టెమీఁది గుబ్బ: గుబ్బ; 5. చెఱువుకట్ట లోనగువానియందు నీళ్లుమాఱివచ్చెడు పొంగు: చూ, పొంగ.
బొగడము, వా. వి. సొగటాల పాళిగదులు నడపెడు కాయ.
బొగడసరులు, వా. వి బ. చూ, ధాన్యము.
బొగిణి, వా. వి: చూ, దబరా.
బొగ్గరము, వా.వి ఉక్కతోఁగూడిన వేఁడిమి: చూ, వేంద్రము. (ఉత్తరసర్కారులలో వాఁడుక.)
బొగ్గు, దే. వి: నల్ల, మసి, నిప్పు. (సం)– అంగారకము—అంగారము, అంగారము, అగ్నిచిత్తు, అజ్జల, ఇంగాలము, ఉల్క, కాలిక-కాళిక-కాలికము-కాళి, కోకిలము. (చూ, వహ్ని. 1.)
బొగ్గుగరఅచుట, జా. (పూరిగఅచుట వంటిది) నీచదశకు వచ్చుట. "వారు కట్టకడకు సిగ్గుబడి బొగ్గు గఅవకమానరు." (ధర్మజరాజసూయము.)
బొగ్గులకుప్ప, వా. వి. అంగార్య: చూ, వహ్ని. 1.
బొచ్చె, దే. వి. 1. కుండలోనగు వానిపెంకు: చూ, పెంకు. 3; 2. తలపుట్టె: చూ, పించు; 3. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము.1.
బొచ్చు, వా. వి. కేశము: చూ, వెంద్రుక.
బొచ్చుమేకము, ద్వ. వి: చూ, భల్లము. 2.
బొజుఁగు, వై. వి. = భుజంగ. అచ్చ. అర. కాం. 1: చూ, విటుఁడు.
బొజ్జ, దే. వి: చూ, పొట్ట. 1.
బొజ్జవర, వా. వి: చూ, వినాయకుఁడు.1.
బొజ్జవాఁడు, దే. విఱ: చూ, లంద.
బొటనవ్రేలికొన, అం: చూ, కళాస్థానములు.
బొటనవ్రేలు, దే. వి: చూ. పెద్దవ్రేలు. (రూ-బొట్టనవ్రేలు—బొటవ్రేలు-బొట్టవ్రేలు-పొటవ్రేలు-పొట్టవ్రేలు.)
బొటనవ్రేలు, —పై.—
బొటవ్రేలు, —పై —
బొటిమ, దే. వి. మొటిమ: చూ, స్థూలోచ్ఛ్రయము.
బొట్ట, దే. వి. వెదురుబద్దలగాదె: చూ, పంటసాల.
బొట్టడి, దే. వి దొర్లించెడు నల్లఱాయి: చూ, రాయి.
బొట్టనగోలలు, దే. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.
బొట్టనవ్రేలు, దే. వి. 1: చూ, రూ-బొటనవ్రేలు: అం. 2: చూ, కళలుండుస్థలములు.
బొట్టము, దే. వి. గోఁచి: చూ, లంగోటి.
బొట్టవ్రేలు, దే. వి: చూ, రూ-బొటనవ్రేలు.
బొట్టి, వా.వి.బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠవాచకము: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు.1.
బొట్టియ, వై. వి. 1.= పుత్రక. రూ-బొట్టె. కొడుకు. అచ్చ. యు, కాం. 70: చూ, సూనుఁడు. 1; 2.=పుత్రిక. రూ-

బొట్టె. కూఁతురు. అచ్చ. యు, కాం. 486: చూ, సూన. 1; వా. 3. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు; దే. వి. 4. బాణము లోనగువాని చివర నేర్పఱచెడు తామరమొగ్గవంటి ములికి: బొట్టె, బొట్టెకోల.

బొట్టియఁడు, వై. వి.=పుత్రకః చూ, రూ-బొట్టియ. 1.

బొట్టియకోల, వా వి. బుడుబుడుక్కవాఁడు శకునము చెప్పునపుడు చేతఁబట్టుకొను చిన్న సన్నపుకఱ్ఱ.

బొట్టు, వై. వి. 1.=పుండ్రమ్. పుండ్రము. తద్వి -౧.చుక్కబొట్టునకు. — చుక్క, చుక్కబొట్టు, బొట్టు. (సం).— అపాంగము, కలాపకము, కశేరువు, చిత్రకము, చిత్రపత్రము, చిత్రము, తమాలపత్రము, తమాలము, తిలకము, నాళి, పుండ్రము, బిందువు, విశేషకము; ౨. (సం) — అంగులితోరణము; ౩: అడ్డబొట్టు; ౪: కావలిబొట్టు, కావిరిబొట్టు, కావు; ౫: చాఁదు. (సం) — ఊషము; ౬: చారికచాటిక, పత్తిరిబొట్టు, ౭: చేరుచుక్క-చేర్చుక్క, చేఱుచుక్క, చుక్కచేఱు, పాపటచేఱు, పాపటబొట్టు. (సం).— పత్రపాశ్య, లలాటిక; ౮: తిరుచూర్ణము, తిరుమణి, తిరుమన్ను, ౯. తిరునామము, పంగనామము; ౧౦: నిలువుబొట్టు, పుదియబొట్టు. (సం).- ఊర్ధ్వపుండ్రము; ౧౧: (సం).— పటలము, పత్రైవర్ధనము; ౧౨: నీటిబొట్టునకు — (చూ, "బొట్టు. 6"); ౧౩: అవిసెయాకుబొట్టు. ౧౪: అచ్చతబొట్టు (మిగతవానికి "చూ. విశేషము. 1."); 2: చూ, తాలిబొట్టు. 1: 3: చూ, తాళిబొట్టు 2; 4. అనుస్వారము, చూ, సున్న. 1; 5: చూ, బుజ్జ 1; 6: నీటిబొట్టు, చుక్క. (బ) తొంగిళ్లు (సం).—కంణము జలకందువు, ద్రప్సము; (౧); తద్వి: అట్లొట్టు-నట్టొట్టు, వంగిప్ప. 7 భట్ట. విప్రనామానుబంధము, భట్టు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు; వా 8. ఒకకాని (రు 0 0-3.) (రాయలసీమలో వాడుక); 9. నేయి నూనెలోనగు వాని వద్దనయందుపయోగించెడిమాట. "నేతిబొట్టు, నూనెబొట్టు." మొ; 10. (పాయిటు) బిందువు; 11. మద్యము. "ఇదివీఁడుత్రాగిన బొట్టుమహిమయే": చూ, సుర. 2; 12; పచ్చబొట్టు (అంటిపీడనిది.)

బొట్టుగు, వై. వి రూ-బొట్టువు *: చూ, నువ్వు. (నువ్వులు.)

బొట్టుదారము, ద్వ. వి. బొట్టునఁగుచ్చెడు మంగళసూత్రము: చూ, భూషణము. 2.

బొట్టుపెట్టె, వా. వి. ఆఁడువారు కుంకుమాదుల నుంచుకొనెడు చిన్నపెట్టె: చూ, సందుకా.

బొట్టువు, వై. వి: చూ, రూ-బొట్టుగు *.

బొట్టె: చూ, రూ-బొట్టియ.

బొట్టెఁడు, వై. వి. =పుత్రి. బాలుఁడు. అచ్చ. బాల, కాం. 201: చూ, శిశువు.

బొట్టెకోల, దే. వి: చూ, బొట్టియ. 4. కళా. 7, ఆ. 129.

బొడబొడ, దే. వి 1. కాఁచుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. మ్రోయుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బొడాబొడి, వా, విశ. వెల్లడియైనట్టి. "బొడాబొడిమాటలు.": చూ.రూ-బొళాబొళి.

బొడిగ, వై. వి. =పృదుక: చూ, బొట్టెఁడు.

బొడిప, దే. వి: చూ, బుడిపి. 1.

బొడియ, దే. వి. పావకోళ్ళబిరడ.

బొడియ, దే. వి. రెంటుపిడైలవు వేసెకుపెన.

బొడ్త, దే. వి. అత్తి *: చూ, మేడి

బొడ్డనబావి, ద్వ. వి. నడుమ పిల్లనూయిగల కోనేఱు. ప్రభా. 1, ఆ. 65: చూ, సరస్సు. 1.

బొడ్డసరము, దే. వి. పైరులోమొలచు మొక్క *: రూ— బోడసరము.

బొడ్డు, దే. వి. 1. (లక్ష్మి. 5, ఆ. 63): పొక్కిలి. (సం).— ఉదానము, గుల్మము, తుందకూపి, తుందికరము, న,నాభి తద్వి —ఉబుకుడుబొడ్డు, ఊఁదబొగ్గు. (సం).— తుందితుంది; అం. 2: చూ, కళాస్థానములు.

బొడ్డుగాలి, వా. వి. సమానవాయువు: చూ, వాయువు.

బొడ్డుజవిక, ద్వ. వి. చుట్టుకొల్లారము నడిమిచావడి: చూ, సదనము. 1.

బొడ్డుకాఁడ, దే. వి: బొడ్డుపుడక. (సం).— అమల.

బొడ్డుపుడక, — పై.—

బొడ్డుఱాయి, వా. వి. కోటగుమ్మమునడుమఱాయి: చూ, రాయి.

బొడ్డువాఁడు, వా వి: గోండుఁడు, తుండిభుఁడు- తుందిభుఁడు- తుందిలుఁడు.

బొణిగ, దే. వి. సరుకుతోనున్న చేతిసిద్దె: చూ. సిద్దియ.

బొణిఁగెలు, దే. వి. బ. 1. పొట్టుపీడి బ్రద్దలుకాని కాయధాన్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము; 2 బొంతుపీడనిజొన్న లోనగునవి; 3: చూ, భక్ష్యము.

బొత్త, దే. వి. 1. తామ్రాది పాత్రములబొంద: చూ, బొంద. 1; వా. 2. దండుగ: చూ, నేగి. 4; 3. నిలవసొమ్ములోని తఱుగు (తక్కువ.)

బొత్తాము, వా. విః బొత్తాసు, గుండీ. (బటన్సు.) తద్వి.— పిన్నీసు.

బొత్తాసు, వా. వి.—పై.—

బొత్తి, వా. విః చూ, పొర. 6.

బొత్తిగ, వై. ద్ర. క్రి. విశ. మొదలంటః చూ. వదారము.

బొత్తు, వా. వి. బాలతాళము.

బొత్సోసాంతోబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, సాంతోబ్రాహ్మణులు. (చూ, ఉత్కలులు.)

బొద, దే. వి మొదవ *: చూ, తృణము. 1.

బొది, దే. వి. 1. ఓడలుచేసెకుచోటుః చూ, స్థానము. 1; వా. 2: చూ, పాదు. 1; 3. బొటియ: చూ, రంధ్రము. 1.

బొద్ది, దే వి. 1: చూ, శ్యామము. 7. *; వై విశ. 2.— వృద్ధ పెద్దది: చూ, సుర. (3).

బొద్దికూర, వా. విః చూ, బొద్ది. 1. *

బొద్దీఁక, దే. వి: చూ, బరిడెపురుగు.

బొడ్డీఁగ, వా. వి.—పై.—

బొద్దు, దే వి. 1. గోడలోనగువానియందలి అంచు తద్వి -౧. గోడబొద్దునకు —అడుగుబొద్దు, బొద్దు, మొలత్రాడు; ౨ పేమబొద్దునకు.—కమ్మి, బొద్దు; 2: చూ, గడ్డిబొద్దు: బ. 3. హస్తాభరణము: చూ, భూషణము 2.

బొద్దుకీలు, వా. వి. పునాదిగోడపై పెట్టెడుకీలు.

బొనము, దే. వి. మెఱుగు.

బొప్పఁడు, దే. విణ: చూ, బేల. 2.

బొప్పటము, వా. విణ లేకుండఁగచేయుట. "నీకుబొప్పటము అయినదా?": చూ, శూన్యము.

బొప్పాయి, వా. వి. రూ-బొబ్బాయి*: చూ, వృక్షము. (దీని పండు తినిన స్త్రీలకు పాలుపడును. కడుపులోని బల్లలు కరుగును. మూలటశంకములు తగ్గును)

బొప్పి, దే. వి. కంతి, కదుము, గనుపు, గాదము, గ్రావ, పుంగుడు—ప్రుంగుడు, బుడిపి. బుడ్పి. (సం)—గ్రంథి.

బొబ్బ, దే. వి. 1. పెద్దఅఱపు: చూ, స్వరము. 2; 2. పొక్కు: చూ, వ్రణము; 3. సింహనాదము: చూ, స్వరము. 2; వా. 4. త్రాగెడునీరు: చూ. సలిలము.(ఉత్తరసర్కారులో వాడుక.)

బొబ్బట్టు, దే. వి. చూ, రూ-ఒబ్బట్టు.

బొబ్బము, వా. వి. రూ-బొబ్బాము: చూ, పంకము. 3.

బొబ్బమెకము, ద్వ. వి: చూ, సింహము.

బొబ్బర, వై. వి=బర్బర. 1: చూ, బరడు. 1; 2: చూ, బెరడు; 3. అలచందలను సస్యము: చూ, సస్యము. 1.

బొబ్బరబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, కర్ణాటకులు.

బొబ్బరలు, వై. వి. బ: చూ, ధాన్యము. (చూ, రాజమాషము.)

బొబ్బరించు, దే. అ. క్రి. బొబ్బవేయు.

బొబ్బరింత, దే వి బొబ్బరింపు: చూ, స్వరము. 2.

బొబ్బరింపు. వా. వి. —పై.—

బొబ్బలగొట్టు, వా. వి: చూ, బీదవాఁడు.

బొబ్బలి, వై. వి.=బర్బుర. అజభక్షము, కఫాంతకము*: చూ, విట్ఖదిరము.

బొబ్బాటము, దే. వి: చూ, బొబ్బరింత.

బొబ్బాము, వా. వి: చూ, రూ-బొబ్బము.

బొబ్బాయి, వా. వి: చూ, రూ-బొప్పాయి*.

బొబ్బెట్టు, వా. వి: చూ, బొబ్బరింత.

బొమ, వై. వి.=భ్రూ: చూ, రూ-బొమ్మ. (ప్రతిమకు —విక్ర. 7, ఆ. 72.)

బొమముడి, దే. వి. రూ-బొమ్మముడి: చూ, భ్రుకుటి.

బొమముడిపాటు, ద్వ. వి: (సం.)—ఆకారము; ఇంగము, ఇంగితము.

బొమిక, దే. వి. ఎముక: చూ, శల్యము. 1.

బొమికలగోడ, వా. వి: (సం).—ఏడుకము—ఏడూకము: చూ, సరాతి.

బొమికము, దే. వి. (రూ-బొమిడికము-బొమిడీకము—బొమ్మికము—బొమ్మిడికము—బొమ్మిడీకము) కిరీటము: చూ, పీసకము. (1.)

బొమిడికము, —పై.—

బొమిడీకము, —పై.—

బొమ్మ, వై. వి. రూ-బొమ్మ. 1.=బ్రహ్మ: చూ, బ్రహ్మ. 1; 2.=భ్రూవు. కనుబొమ: చూ, భ్రూవు (దేశ్యమని శ. ర.), 3. ప్రతిమ: చూ, హరిణి. 3; 4. బిరుదచిహ్నము: చూ; లక్షణము. 1; 5: అవమానచిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; విణ 6: చూ, స్వల్పము.

బొమ్మంచు, ద్వ. వి. 1. ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; 2. ఎఱ్ఱంగుబట్ట, ఎఱ్ఱఅంచుబట్ట (అని కొందఱు): చూ, వస్త్రము; విశే. 3. ఎఱ్ఱనిది. ఉ, రా. 7, ఆ. 44: చూ, వర్ణము. 6.

బొమ్మఁడు, వై. వి.=బ్రాహ్మణ. పాండు. 3, ఆ. 80: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బొమ్మచీర, వా. వి. పొత్తి: చూ, వస్త్రము.

బొమ్మచారి, వై. వి =బ్రహ్మచారి.(రూ-బొమ్మసారి-బొమ్మాసారి-బమ్మచారి-బమ్మాచారి-బమ్మసారి-బమ్మాసారి): చూ, వటువు.

బొమ్మచుక్క, వై. వి. అభిజిన్నక్షత్రము, కానరానిచుక్క: చూ. రిక్క.

బొమ్మజెముడు, వై. వి. సింహుండము*: చూ, స్నుహి.

బొమ్మడాయ, దే. వి. మద్గురము: చూ, మత్స్యము 1.

బొమ్మపెండ్లిండ్లు, దే. వి. బ: చూ, బాలికాక్రీడ.

బొమ్మపెట్టుట, జా. వెక్కిరించుట. "దేవతా నటీ మణులకు బొమ్మపెట్టు క్రియమర్దల తాళనినాద పద్ధతిన్." (రామాభ్యుదయము.)

బొమ్మముడి, దే. వి: చూ రూ-బొమముడి.

బొమ్మమేడి, దే. వి. కాకో[illegible]. చూ వెట్టిమేడి.

బొమ్మర, వై. వి.=భ్రమ. 1. రూ-బమెర-బొమ్మఱ: చూ, భ్రాంతి 1; 2; చూ. భ్రాంతి. 2.

బొమ్మరక్కసి, వై. వి.=బ్రహ్మరక్షస్ (రూ-బొమ్మరాకాసి-బమ్మరక్కసి). 1: చూ, బ్రహ్మరాక్షసి: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 2. బ్రహ్మరాక్షసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

బొమ్మరము, వై. వి.=భ్రమరక: చూ,రూ-[illegible]ంగరము

బొమ్మరములు, వై. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

బొమ్మరవోవు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, అమ్మరించు.

బొమ్మరాకాసి, వై. వి. =: చూ, రూ-బొమ్మరక్కసి.

బొమ్మరిక్క, వై వి: చూ, బొమ్మచుక్క.

బొమ్మరిల్లు, దే. వి. (బొమ్మ+ఇల్లు) బాలిక లాడుకొనెడు బొమ్మల చిన్నయిల్లు: చూ, సదనము 1.

బొమ్మఱాయి, దే. వి. తెల్లని చిన్నఱాయి: చూ రాయి.

బొమ్మలాట, వా. వి.1. పాంచాలికేళి; 2 (తోలుబొమ్మల ఆట.

బొమ్మసారి, వై. వి. 1: చూ, రూ-బొమ్మచారి; వా. వి. 2. బొమ్మల తగవు.

బొమ్మసారె, —పై.—

బొమ్మాసారి, —పై.—

బొమ్మికము, దే. వి: చూ, రూ-బొమిడికము.

బొమ్మిడికము, —పై.—
బొమ్మిడీకము, —పై.—
బొమ్మెర, వై. వి. = భ్రమ. (రూ-బమ్మెర-బమ్మరి-బొమ్మర-భ్రామిత): చూ, రూ-బొమ్మర.
బొయ్యి, వా. వి. రూ-బొంయి. కుక్కకూఁత, బుక్కనము: చూ, స్వరము. 2.
బొరిగ, వా. వి. రూ-బొరిగె గుద్దలి: చూ, ముద్గరము.
బొరిగె, దే. వి. —పై.—
బొరియ, దే. వి: చూ, రూ-బొఱియ. (కు. పా.)
బొరిలింగకాయ, వా. వి: చూ, భక్ష్యము.
బొరుగులు, దే. వి. బ: రూ-బొరువులు-బోరులు. (సం.)—ధాన: చూ, సాదము. (1)
బొరువులు, దే. వి. బ.—పై.—
బొరుసు, దే. వి. 1. కణితి. రాజ. 3, ఆ. 71: చూ, దద్రువు; 2 మంగలము: చూ, పాత్రము. 6.—౪౦; వా. 3. గుత్తి: చూ, నీలమంద; 4. తాఁబేటి వీఁపుచిప్ప: చూ, చిప్ప. (సం.)—కటాహము; 5: చూ, దండ. 4.
బొఱియ, దే. వి. (రూ-బొరియ-బొట్టియ-బొట్టె.) కలుఁగు. అచ్చ. యు, కాం. 418: చూ, రంధ్రము. 1; 2. గొయ్యి: చూ, రంధ్రము. 1; 3. పర్వతబిలము. అచ్చ. కిష్కిం. కాం. 26: చూ, రంధ్రము. 1; 4. లోపల సీరింకిపోయి యెండిన నారికడపు బొండెము. (చూ, కురిడి-కురిడీ-కుర్డీ.)
బొఱియచూలి, దే. వి: చూ, పుట్టచూలు. అచ్చ. ఆ, కాం. 117.
బొజ్జి, దే. వి. 1. బొజ్జకడుపు. నీలా. 2, ఆ. 66: చూ, భ్రూణము. 1; 2. కడుపు: చూ, భ్రూణము. 1.
బొజ్జిపిట్ట, దే. వి: చూ, పక్షి.
బొజ్జివాఁడు, దే. వి: చూ, బొజ్జవాఁడు.
బొట్టియ, దే. వి: చూ, రూ-బొఱియ.
బొట్టె, —పై.—
బొల్లఁడు, దే. వి. బొల్లిగుఱ్ఱము. వైజ. 1, ఆ. 69: చూ, హయము.
బొల్లి, దే. వి. 1. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 2. తెల్లనివాఁడు; వా 3. సోఁబ: చూ, శోఫ. 1.
బొల్లికోడి, ద్వ. వి: చూ. నీరుకోడి.
బొల్లిగద్ద, ద్వ. వి. రూ-బొల్లిగ్రద్ద. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.
బొల్లిగ్రద్ద, —పై.—
బొల్లినెమ్మొగముపిట్ట, —పై.—
బొల్లిపూస, దే. వి. ఇంద్రవల్లి*: చూ, సుహూరము.
బొల్లిబూసర, వా. వి: (సం.)—అర్ధచంద్రిక, కర్ణస్ఫోట, కోపలత, చంద్రిక, చిత్రపర్ణి, త్రిపుట*.
బొల్లిమోరమెకము, ద్వ. వి: చూ, వెలుఁగుబంటి.
బొల్లి, దే. వి. 1. అసత్యము: చూ, వితథము; అ. క్రి. 2: చూ, బొంకు 3.
బొల్లులమారి, వా. వి: చూ, ముఖరుఁడు.
బొసబొస, దే. వి. వెడలుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. ఉ, రా 4, ఆ. 291: చూ, హూహూ.
బొసిక. దే. వి. పెంకాయ మొదలగు వానిపైతోలు.
బొసుక, దే. విణ. 1. బలిసినవాఁడు. హై. 8, ఆ. 98: చూ, లావరి; 2: చూ, బొజ్జివాఁడు; విణ. 3. బలిసినది. హై. 8; ఆ. 98: చూ, స్థవిష్ఠము.
బొసుకు, వా. వి: చూ, సిగ్గు.
బొళాబొళ, వా. వి: చూ, రూ-బొళాబొళ.
బొళుకు, దే. వి. క్రక్కుటలోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము. రూ-బొళుక్కు-బొళుకుబొళుకు: చూ, హూహూ.
బొళుకుబొళుకు, —పై.— రామా. 7, ఆ. 115.
బొళుక్కు, —పై.—
బొళ్ల, వై. వి. 1.=పటోలికా*: చూ, రూ-పొట్ల; వా. విణ. 2 ఉత్తది: చూ, శూన్యము. 1; 3: చూ, బోలు.
బొళ్ళపాయ, వా. వి. కల్లుద్రాగెడు తాటాకు లోనగువానిపాయ: ఎడ్డగిజడి, (చూ, పాత్రము. 6-౪.)

బో

బోఁకి, దే. వి. కుత్సితపాత్రము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6); 2. జలగడుగుదోనె; 3. తలపుఱ్ఱె: చూ, పించు; 4: చూ, పెంకు. 3.
బోఁకె, దే. వి. ఎముక: చూ, శల్యము. 1.
బోఁటి, దే. విణ. 1: చూ, వంటి. కళా. 7, ఆ. 222; 2: చూ, వంటివాఁడు. కళా. 7, ఆ. 222.
బోఁటిగాఁడు, వా. విణ: చూ, బోఁటి. 2.
బోక్కణము, సం.వి.అ. పుం. రూ-బోక్కణము,=బొక్కనియ బొక్కెన.1: చూ, బొక్కనియ; 2.నీళ్లుపోసెడుబొక్కెన.
బోగపుచేడియ, వా. వి: చూ, వేశ్య
బోగమాట, ద్వ వి. బోగముదాని నృత్యము: చూ, వ్యంజకము.1.
బోగము, వై. వి.=భోగః. 1. లంజెవెల: చూ, శుల్కము. 3; 2. విక్రయము: చూ, వెల. 1. య. 4, ఆ. 75; 3. సుఖము: చూ, సంతోషము.
బోగముది, ద్వ. వి. (బోగము+అది): చూ, వేశ్య.
బోగములేమ, —పై.—వేం, ఆం. 34.
బోగి, వై. వి. 1.=భోగి. సంక్రాంతిపండుగకు తొలిదినము (వాడుక); వై. విణ. 2.=భోగి: చూ, సుఖి. 2; 3. భోగముగలది: చూ, సుఖము. 2.
బోగిణి, వా. వి. ఒకరకముగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6.
బోగు, దే. వి. పూనిక. నీలా. 1: ఆ: 65: చూ, సన్నాహము.
బోగుబడి, దే. విణ: చూ, దూఁబలుఁదిండి.
బోటి, దే. వి. 1. ఆఁడుది. భాగ. 3, స్కం. 31: చూ, స్త్రీ, 2. చెలికత్తె. విక్ర. 4, ఆ. 138: చూ, సఖి. 1; 3: చూ, దూతి. 1.
బోటికత్తియ, ద్వ. వి. రూ-బోటికత్తె. 1: చూ, బోటి. 2. వసు. 4: ఆ. 120; 2: చూ, బోటి. 3.

బోటికత్తె, ద్వ. వి.—పై.—
బోటిగాఁడు, వా. వి. 1: చూ, స్నేహితుఁడు; 2: చూ, సమానుఁడు.
బోటితనము, వా. వి: చూ, సమర్థనము.
బోటిబాళ్ళు, వా. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.
బోటు, వై. వి. 1. కొండమొదలగు వానియందుబ్బుగా నుండెడుచోటు: చూ, స్థానము. 1; 2.= ప్రౌఢ. ప్రౌఢుఁడు. ఉ హరి. 2, ఆ. 171: చూ, సమర్థుఁడు; 3: చూ, దుర్మదుఁడు. కళా. 7, ఆ. 222: వా. 4: చూ, తన్నుగోల; 5. పడవ: చూ, హోడము.
బోటొగ్గు, వా. అ. క్రి. తన్నుఁగోలనానించు.
బోడ, దే. వి. (రూ-బోడఁడు—బోడి—బోడు—బోడివాఁడు): చూ, ముండితుఁడు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 42; 2; చూ, సన్న్యసి.పాండు. 5, ఆ. 179; 3: చూ, మోడు; 4.బోడిది. ఉ, హరి. 4, ఆ. 42: బోడు.
బోడఁడు, దే. విణ: చూ, రూ-బోడ. 1.
బోడతరము, దే. వి. ముండిని * : చూ, హపుష.
బోడపత్రము, వా. వి. హామీలేని దస్తావేజు.
బోడమ్మ, వా. వి: చూ, బాణము. 1.
బోడసరము, దే. వి: చూ, రూ-బొడ్డసరము *
బోడసెనగలు, వా. వి. బ: చూ, కలాయము. 1.
బోడి, దే. విణ. 1: చూ, రూ-బోడ; 2: చూ, సన్న్యసి; 3: చూ, ముండితము.
బోడించు, దే. స. క్రి. బోడిచేయు.
బోడింపు, దే. వి. కోఁగట: చూ, ముండనము.
బోడిక, దే: వి. 1, బాలకుఁడు; చూ, శిశువు 2:చూ,సేవకుఁడు.
బోడిగ, వా. వి. 1. బిందెవంటికుండ: చూ, భాండము. 3;2. గాజుగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6.
బోడిగుండు, వా. వి. బోడితల; చూ, శిరము. 1.
బోడితల, వా. వి.—పై.—
బోడియ, వా. వి. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
బోడివాఁడు, వా. వి: చూ, బోడ. 1.
బోడు, వా. వి. 1.—పై.—; విణ. 2; చూ, బోడ. 4.
బోణి, దే. వి: చూ, రూ-బోణీ. 1-2-3.
బోణీ, వా. వి. రూ-బోణి. 1. మొట్టమొదటసరకు అమ్మగా వచ్చిన సొమ్ము: చూ, విత్తము. 1. 3. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
బోద, వై. వి.=పోత. (రూ-బోదు-బోదులా-బోదలా-బోదె) పక్షిలోనగువాని పిల్ల: చూ, కందు. 3.
బోదకాలివాఁడు, వా. వి: చూ, వల్మీకపాదుఁడు.
బోదకాలు, వా.వి: పుట్టకాలు. (సం.)—అలసము: చూ, హజ్జి.
బోదన, వై. వి. = బోధనా. 1. దుర్బోధనము. సా. 2, ఆ. 125: చూ, బోధనము. వా. 2. మంచి బోధనము: చూ, బోధనము.
బోదలా, వై. వి.=: చూ, రూ-బోద. (వావిక.)
బోదారసింగి,వా. వి.కేదారశృంగము*:చూ, మూర్ధజరంజము.
బోదియ, దే. వి. రూ బోదె. 1: చూ, కాండము. 10. (కాళ.1.) స్వా. 2, ఆ. 29; 2. స్తంభముమీఁది అవయవ విశేషము; వా. 3. మిరెప లోనగు చేలయందు ఈవ లావల కాలువ లేర్పఱచి కట్టినకట్ట; 4: చూ, పరి. 8; 5. స్తంభముల మీఁది దూలములక్రిందనుండునది: బోదెపీఁట.
బోదు, వై. వి. 1 =పోత. చూ, రూ బోద. (దేశ్యమని శ.ర.); దే. వి. 2. నాగరము మోసెడు ఎద్దుగంత; 3. గోము. య. 4. ఆ. 146: చూ, సుకుమారము.
బోదులా, వై. వి. = పోత: చూ, రూ-బోద.
బోదె, దే. వి: చూ, రూ-పోదియ.
బోదెకొయ్య, దే. వి. కడపక్రిందికమ్మి.
బోదెపీఁట, వా. వి: చూ, బోదియ. 5.
బోధకరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. వేఁకువను రాజుల మేల్కొలిపెడువాఁడు: చూ, వైతాళికుఁడు.
బోధకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ఉపాధ్యాయుఁడు: చూ, సురాచార్యుఁడు (పంతులు); విణ 2. బోధించువాఁడు: అనుశాసకుఁడు, అవబోధకుఁడు, ఉపదేశకుఁడు, ఉపదేష్ట. (తె.)—నేర్పువాఁడు.
బోధచేయు, మి. స. క్రి: చూ, బోధించు.
బోధనము, సం॰వి.అ.న. = బోదన: (ఇందు మంచిబోధనము చెడుబోధనము కలిసియుండును): అవబోధము, ఉపదేశము. (తె.) కఱపుట, బోదన; తద్వి.-౧. చెడుబోధనమునకు.—దుర్బోధనము, దుస్సలహా. (తె.)—బోదన; ౨ మంచి బోధనమునకు:—బోధనము. (తె.)—బోదన.
బోధనీయము, సం. విణ. బోధింపఁదగినది: బోధ్యము.
బోధపడు, మి. అ. క్రి. ఆకళింతకువచ్చు.
బోధము, సం. వి. అ. పుం. 1. తెలివి. చూ, హృల్లేఖము. 2. అం. 2: చూ, సంచారిభావములు. ("రామునివిజయవార్త వినినంతనే సీతకుం దొల్లింటి మాంద్యమును గెంటు నవనవోద్భూతమగు తెలివి నెలకొనియె.")
బోధాయనము, అం: చూ, కల్పసూత్రము, కల్పము.
బోధి, సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ,రావి *; 2.సమాధివిశేషము.
బోధించు, సం. స. క్రి; నివేదించు. (తె).— ఎఱిఁగించు, కఱపు. ప్రే.— తెలుపు. (మి).— బోధచేయు. తద్వి. మిక్కిలి తెలుపుటకు.—ప్రబోధించు.
బోధితుఁడు, సం. విణ. బోధింపఁబడినవాఁడు.
బోధిద్రుమము, సం. వి. అ. పుం: చూ, బోధి. 1. *
బోధినీ, అం: చూ, కళలు.
బోధ్యము, సం. విణ. బోధనీయము.
బోనకత్తియ, వై. వి. (బోనము + కత్తియ) రూ-బోనకత్తె. 1. అన్నమువండిపెట్టునది: చూ, వంటలక్క (చూ, స్త్రీ.); 2. దాసి: చూ, బానిసె.
బోనకత్తె, —పై.—
బోనకాఁడు ద్వ. వి. (బోనము+కాఁడు.) ; చూ, పూఁటకాఁడు.

బోనపుటిక, వై. వి.=భోజనపుటి. రూ-బోనపుట్టిక: చూ, పాత్రము. 6.

బోనపుటిల్లు, వా. వి: మహానసము: చూ, సదనము. 1.

బోనపుట్టిక, వై. వి=చూ, రూ-బోనపుటిక.

బోనము, వై. వి. 1. అన్నము: చూ, సాదము (1); 2.= భోజన: చూ, సాపాటు.

బోనముకత్తె, వై. వి: చూ, రూ-బోనకత్తియ.

బోనముపెట్టె, వై. వి.తోలుకప్పినగుండ్రనిపెట్టె:చూ,సందుకా.

బోను, దే. వి. 1: బొండ, బొండకొయ్య, బొందమ్రాను, మిడిబోను. (సం).—ఉన్మాదము, కూటము, కూటయంత్రము: తద్వి.— ౧. ఎలికెబోను, ఎలికెవల, ఎలుకబోను; ౨: కాలిబోను; ౩: పులిబోను; ౪: సాకిరిబోను; మొ; ("చూ, సాకిరిబోను."); 2: చూ, బండగు. 1; 3; చూ, బండగు. 2. ఉ, రా. 5: అ. 133.

బోనుపొయ్యి, దే. వి. అటునిటు తీసికొనిపోఁదగిన మంటిపొయ్యి: చూ హసంతి.

బోబు, వా. వి. కోడిపెట్ట: చూ, పుంజు.

బోమ, వా. వి: తిమిరి-దిమ్మిరి-తిమురు, (సం).- అంగిభంగము, ఉన్మాదము,తిమిరము—తిమ్మిరము: చూ,స్వాపము.4.

బోము, దే. వి. బలవంతము: చూ, హఠము. 2.

బోయ, దే. వి. (రూ-బోయఁడు-బోయి-బోయీ-బోయీఁడు.) 1. కైవర్తుఁడు: చూ, వలతేఁడు; 2. కిరాతుఁడు:చూ, వ్యాధుఁడు. 1; 3. భారవాహుఁడు: బోయఁడు, (సం-అ-పేదసాయి. చూ, బెస్త; వా. 4. కొమ్ముకాఁడు: చూ, బోయనేఁడు.

బోయఁడు, —పై.—

బోయత, దే. వి. కిరాతస్త్రీ, రూ-బోయెత: చూ, స్త్రీ.

బోయనేఁడు, వా. వి: చూ, బోయ. 4.

బోయపల్లె, వా. వి. నిషాదులగ్రామము, దళ్మలము: చూ, దేశము.

బోయి, దే. వి: చూ, రూ-బోయ.

బోయీ, —పై.—

బోయీఁడు, —పై.— (స్వార్థమున ఈఁడు.)

బోయెత, దే. వి: చూ, రూ-బోయత.

బోర, దే. వి. రొమ్ము: చూ, వక్షము.

బోరగించు, దే. ప్రే. బోరఁగిల్లఁజేయు.

బోరగిలు, దే. అ, క్రి. రూ-బోరగిల్లు 1. రొమ్ముభూమి నాను; 2. రొమ్ముభూమి నానఁబరుండు. హరి. పూ. 5, అ. 193,

బోరగిల్లు, దే. అ. క్రి.—పై.—

బోరతలుపు, వా, వి. నగరులోనగువాని వాకిటి పెద్దరెక్కతలుపు. రూ-బోరుతలుపు—బోర్తలుపు: చూ, వాకిలి.

బోరన, దే. క్రి. విణ. శీఘ్రముగా: చూ, వేగము. 3.

బోరప్రాకుఁడు, దే.వి: చూ, సర్పము. అచ్చ. బాల కాం 63.

బోరలించు, వా. స. క్రి: రూ-బోర్లించు, దబ్బడించు.

బోరిసము, వా. వి. కోలము: చూ, వేసము. 1.

బోరు, దే. వి. 1. వానకురియుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; విణ. 2. పెద్దది: చూ, సుర. 3).

బోరుకలఁగు, దే. అ. క్రి. మ్రోఁగు: స్వా ,5, అ. 81; విజ. 3, అ. 112: చూ, శబ్దించు.

బోరుకాడించు, దే. ప్రే. బోరుకాడఁజేయు. రూ-బోర్కాడించు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 189.

బోరుకాడు, దే.అ. క్రి. (బోరుక+ఆడు) (బిడ్డలు) స్నానము చేయు. రూ-బోర్కాడు: చూ, స్నానమాడు.

బోరుకొను, దే. అ. క్రి: చూ, బోరుకలఁగు.

బోరుతలుపు, వా. వి: చూ, రూ-బోరతలుపు.

బోరుమను, వా. అ. క్రి. వెక్కివెక్కియేడ్చు (బారుమను)

బోరులు, వా. వి. బ: చూ, రూ. బొరుగులు.

బోరువ, ద్వ. వి. (బోరు+వా.) బోరువపిట్ట, బందు: చూ, హరివాహనుఁడు.

బోరెంపోతు, దే. వి. 1. తిండిపోతు: చూ, భక్షకుఁడు; 2. బలవంతుఁడు: చూ, శక్తుఁడు.

బోరెము, దే. వి. 1. దూదిలోనగువాని మూట; వా. 2. ధాన్యాదులనింపు గుండ్రని గోనెపట్టాల గాదె: చూ, పంటసాల

బోర్కాడించు, దే. ప్రే: చూ, రూ-బోరుకాడించు.

బోర్కాడు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-బోరుకాడు.

బోర్తలుపు, వా. వి: చూ, రూ-బోరతలుపు.

బోర్లగొట్టు, వా. అ. క్రి: చూ, బోల్తాపడు.

బోర్లపక్క, వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బోర్లించు, వా. అ. క్రి: చూ, రూ-బోరలించు.

బోలతా, వా. వి: రూ-బోల్తా, బోకరా.

బోలతాకొట్టు, వా. అ. క్రి: చూ, బోల్తాపడు.

బోలతాపడు, వా. అ. క్రి. —పై.—

బోలము, సం. వి. అ. పుం.=బోళము: చూ, సౌరభము 3.

బోలు, దే. విణ. లోపల యేమియులేనిది: గులక, గుల్ల, డొలక, డొల్ల, బరడు, బెరడు, బొళ్ల. (ఏకటిఁబదల వృక్షములు బోలుగలవి.)

బోలె, దే. వి. 1. తలపుట్టి: చూ, బోఁకి. 3; 2. కమండలము: చూ, పాత్రము. 6—౧౩; 3. ఓటికుండ: చూ భాండము.3; 4. కుండబొచ్చె: చూ, పెంకు. 3.

బోలెడు, వా. విణ. లెక్కపెట్టలేనన్ని: చూ, సమృద్ధి.

బోల్తా, వా. వి: చూ, రూ-బోలతా.

బోల్తాపడు, వా. అ. క్రి: బందిగిలు-బందిగిల్లు. బోర్లగొట్టు, బోలతాకొట్టు, బోలతాపడు.

బోషాణము, వా. వి: చూ, రూ-భోషాణము.

బోసనము, వై. వి.=భోజన. అన్నము: చూ, సాదము (1).

బోసి, దే. వి: బోక్కి, తొస్సె.

బోసినోరు, వా. వి పండ్లూడిననోరు.

బోసివడు, ద్వ. అ. క్రి. బోసివోవు.

బోసివోవు, దే. అ. క్రి. 1.—పై.—; ప్రే. 2 బోసిపుచ్చు. కాశీ. 7, అ: 85.

బోసేయు, వై. స. క్రి. (బోనము+చేయు) భుజించు. హంస. 4: ఆ. 32: చూ, సాపడు.
బోళము, వై. వి.=బోల. గంధరసము: చూ, సౌరభము.3.
బోళా, వై. విణ. కపటములేని, వెల్లడియైన బొడాబొడి-బోళా బోళి-బోళాబోళి.
బోళాబోళి, —వై.—

బౌ

బౌద్ధము, అం: చూ, బుద్ధావతారము. (చూ, అవతారములు)
బౌద్ధశాస్త్రస్కంధములు, అం. రూప, వేదనా, విజ్ఞాన, సంజ్ఞా, సంస్కారములు.
బౌద్ధుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

బ్యా

బ్యాంకి, వా. వి. ధనాగారము: చూ, రూ-బాంకి.
బ్యాంకినోటు, వా.వి. సొమ్ము చెలామణీ పత్రము: రూ-బాంకినోటు.
బ్యాండు, వా. వి. భజంత్రీలమేళము: రూ-బాండు.

బ్ర

బ్రక్క, దే. విణ: చూ, రూ-బక్క.
బ్రతికించు, దే. స. క్రి: చూ, పోషించు.
బ్రతిమాలు, వా. స. క్రి: చూ, రూ-బతిమాలు.
బ్రతుకు, దే. వి. రూ-బ్రదుకు. 1. జీవనము. నీలా. 3, ఆ. 24: చూ, స్థితి. 5; 2. జీవనోపాయము: చూ, స్థి. 5; అ. క్రి 3. భో. 5, ఆ. 268) రూ-బ్రదుకు, మను, మిడుకు. (సం.)—ఉజ్జీవించు, జీవించు.
బ్రతుకుఁదెరువు, దే. వి: చూ, బ్రతుకు. 2.
బ్రదిమి, దే. వి: చూ, బ్రతుకు. 1—2.
బ్రదుకు, దే. వి, అ క్రి: చూ, రూ-బ్రతుకు. (జీవనమునకు. హరి, పూ. 1, ఆ. 164; జీవించుటకు.—భార ఉద్యో. 1, ఆ. 348.)
బ్రదుకుగొడ్డేఁగుట, జా. వ్యర్థమగుట, నీళ్లులేని కాలువయగుట. "ఏలా బిడ్డలులేని బ్రదుకు గొడ్డేఁఅయ్యెఁ జింతింపఁగన్." (కవికర్ణరసాయనము.)
బ్రద్ద, దే. వి. రూ-బద్ద. 1 తునక: చూ, శకలము. 4; 2. చీలిక: చూ, శకలము 4; వై. వి. 3.=బిత్తమ్. పేడు: చూ, సమిధ 1; 4.=వేత్ర: చూ, పేము.
బ్రద్దపరి, ద్వ. వి. పేముతోనల్లిన కేడెము: చూ, హరిగ.
బ్రద్దర, వై. వి.=భేద (బ్రద్ద+అర): చూ, బ్రద్ద. 1—2. (ద్వయమని శ. ర.)
బ్రద్దలవారు, దే. వి. బ: చూ, వేత్రహస్తుఁడు.
బ్రధ్నము, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుధ్నము. 1.
బ్రధ్నుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1.=పొద్దు-ప్రొద్దు: చూ, సూర్యుఁడు; 2: చూ, శివుఁడు.
బ్రమయు, వై. అ. క్రి.=భ్రమ్: చూ, బమ్మరించు.
బ్రమరి, వై. వి.=భ్రమణ. తిరుగుడు: చూ, సంచారము. 1.
బ్రమరిదిరుగు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, వేష్టించు. ఉ. హరి. 3, ఆ 62.
బ్రమరివాఱు, ద్వ. అ. క్రి.—వై.—హరి, పూ. 6, ఆ. 136.
బ్రమరులువాఱు, దే. అ. క్రి. —వై.—
బ్రమ్మమేడి, వా. వి. రూ-బమ్మమేడి*: చూ, వెఱ్ఱిమేడి.
బ్రమ్మి, వై. వి.=బ్రాహ్మి. సోమిదె*: చూ, సోమవల్లరి.
బ్రమ్మెత, వై. వి.=బ్రహ్మహత్య. విప్రుఁజంపుట.
బ్రల్లు, దే. వి. కూలుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. పర. 5, ఆ. 228: చూ, హూహూ.
బ్రవేశనము, (ప్రవేశనము అనికొందఱు.) అం: చూ, తారాక్రియలు.
బ్రసి, సం.వి ఈ స్త్రీ. వ్రతస్థులు కూర్చుండు. దర్భాద్యాసనము: రూ-బ్రసి-బృసి-బృషి.
బ్రహ్మ, సం. వి. న్. పుం.=బమ్మ—బొమ్మ. (ప్రజలను వృద్ధిఁబొందించువాఁడు.) 1; అ,అంగది, అంబుజగర్భుఁడు, అక్షిరుఁడు,అగ్రజన్ముఁడు,అంబుజాసనుఁడు, అంభోజజనని, అంభోజజన్ముఁడు. అమ్నాయ్యుఁడు, అజితుఁడు, అజుఁడు, అబ్జజుఁడు, అబ్జభవుఁడు, అబ్జయోని, అష్టశ్రవసుఁడు, ఆ, ఆత్మభువు, ఆత్మయోని, ఆనందాత్మ, ఇరేసుఁడు, ఈశానుఁడు, ఉన్మత్తుఁడు, ఊ, ఓ, క, కంజజుఁడు, కంజారుఁడు, కంజుఁడు, కజజుఁడు, కజాతజుఁడు, కజాతుఁడు,కజోద్భుఁడు, కమలాసనుఁడు, కమలుఁడు, కర్త, కర్దముఁడు,కుంజిరుఁడు, క్షత్త, గిరీశుఁడు, గుణసాగరుఁడు, గోపతి, గోముఖుఁడు, గోవిందుఁడు, చతురాననుఁడు, చతుర్భుజుఁడు, చిరజీవి, జన్యువు, జ్ఞ, రు, దక్షిణగుఁడు, ద్రుఘణుఁడు, ద్రుహణుఁడు-ద్రుహిణుఁడు, ధాత, నాభిజన్ముఁడు, నారాయణుఁడు, పరమేష్ఠి, పితామహుఁడు, పురాణగుఁడు, ప్రజాపతి, ప్రపితామహుఁడు, ప్రాణుఁడు, భూతాత్ముఁడు, మ, ముచికుందుఁడు, మూర్తి, మృగయుఁడు, లోకేశుఁడు, వాక్పతి, విధాత, విధాతృఁడు. విధి, విభుఁడు, విరించనుఁడు, విరించుఁడు, విశ్వరేతసుఁడు, విశ్వసృజుఁడు, వేదగర్భుఁడు, వేధి, వేదికుఁడు, వేధ, శంభువు, శతధృతి, శతానందుఁడు,సనాతనుఁడు, సరసిజభవుఁడు, సర్వతోముఖుఁడు, సురజ్యేష్ఠుఁడు, స్వయంభువు, స్రష్ట, హంసరథుఁడు, హంసవాహనుఁడు, హిరణ్యగర్భుఁడు. (తె. ప.)—అంచగుఱ్ఱపుజోదు, అంచరవుతు-అంచరౌతు, ఉద్దమోమువేలుపు, చదువుల ముదుకఁడు. చదువువేలుపు, చదువులవేలుపు, జగములఁబుట్టించు జాణఁడు, జన్నిగట్టు, తనంతగలయతఁడు, తమ్మిగద్దియ దళవాయి, తమ్మిచూలి, తమ్మిపుట్టు, తాత, తీవంచ మోములదిట్ట, తొలివేలుపు-తొలువేలుపు, దయ్యము, దుగినుఁడు, దురపు టోరెపు దాసరితండ్రి, ననవిలుకానన్న, నలువ, నల్మోము దేవర, నెన్నుదుళ్లను వ్రాయుదుసేదు, పజదొర, పలుకు వెలఁది మగఁడు, పాలుల కెకిమీఁడు, పెద్దవేలుపు, పొబోరం

వేల్పు, పొక్కిలిచూలి, పొక్కిలిపాపఁడు, బంగారుకడుపు వాఁడు, బమ్మ-బొమ్మ. మినుకులదణి, ముదియనివారిలోఁ బెద్ద, మొదటివేల్పు, మొదలు తామరఁ గన్నముద్దుకొడుకు, వెలుపుగమికాఁడు—వేల్పుగమికాఁడు, వేలుపుఁబెద్ద—వేల్పుఁబెద్ద.మిగతవానికి ‘ చూ, హిరణ్యగర్భుఁడు” ; 2. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 3. పాఱుఁడు: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు; 4: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1; వా 5. యాజ్ఞికుఁడు, పౌరోహితుఁడు: చూ, స్థేయుఁడు. (ఆంధ్ర వాచస్పత్యకర్తకు బ్రహ్మ “బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద నాగావధానులు గారు.” అరట్లకట్ట; 6. పీఠికాకారుఁడు. “ఆంధ్ర వాచస్పత్యముయొక్క మొదటి ముద్రణపుపీఠికకు బ్రహ్మ “బ్రహ్మశ్రీ కాశీభట్టబ్రహ్మయను బ్రహ్మయ్య శాస్త్రిగారు.” కాకినాడ; అం. 6: చూ, బ్రహ్మలు; 7: చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు; 8: చూ, చేతనరత్నములు; 9: చూ, మూర్తులు; 10. వేదము (అని కొందఱు).

బ్రహ్మకైవర్తము. అం: చూ, పురాణములు.

బ్రహ్మఘ్నుఁడు, సం. విణ. భుజింపుచుండఁగా ముందు లేచి పోయిన బ్రాహ్మణుఁడు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బ్రహ్మచర్యము, అం. 1; చూ, ఆశ్రమము. 2; 2: చూ, యోగ యమాంగములు (అంగము 9.); 3: చూ, సాత్త్విక గుణములు.

బ్రహ్మచారి, సం. వి. న్. పుం. 1.=బమ్మచారి- బొమ్మచారి- బొమ్మసారి: చూ, వటువు; 2. గంగరావి *: చూ, రావి.

బ్రహ్మచారులు, అం. గాయత్రీ బ్రహ్మచారి, ప్రాజాపత్యబ్రహ్మ చారి, వైదికబ్రహ్మచారి, నైష్ఠికబ్రహ్మచారి (4): చూ, వటువు. (ముంజిత్రాడు లోనగువాని ధరించి వేదము చదివి బ్రహ్మచర్య వ్రతమునందుండువాఁడు బ్రహ్మచారి. బ్రహ్మ= వేదము.)

బ్రహ్మజట, సం. వి. ఆ స్త్రీ: కుముదము *

బ్రహ్మజ్ఞానము, అం: చూ, మానసిక పూజాకుసుమములు.

బ్రహ్మణ్యము, సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రహ్మచారి. 2. *; విణ. 2. బ్రాహ్మణ్యహితము.

బ్రహ్మణ్యుఁడు, అం: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1.

బ్రహ్మత్వము, సం. వి. అ. న: చూ, బ్రహ్మభూయము.

బ్రహ్మదండము, అం: చూ, దానములు.

బ్రహ్మదండి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వారాహి 5.

బ్రహ్మదర్భ, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, యవాని.

బ్రహ్మదారువు, సం. వి. అ. న. గంగరావి *: చూ, రావి.

బ్రహ్మనాడి, అం: చూ, నాడులు.

బ్రహ్మపుత్రము, సం. వి. అ పుం. 1. హిమాలయమునుండి పడమరపాఱెడి యొకయేఱు: చూ, నది; 2. విషభేదము బ్రహ్మవలన (ఇది కపిలవర్ణమై మలయాద్రియందుఁ బుట్టి నది): చూ, హాలాహలము.

బ్రహ్మపురి. అం: చూ, దేశములు.

బ్రహ్మబంధువు, సం. విణ. ఉ. 1. గుటింపఁబడువాఁడు; 2. దూఱఁబడినవాఁడు: చూ, నిందితుఁడు. (ఈలాగననే క్షత్రబంధు శబ్దమును తిరస్కారమందుఁజెప్పఁబడును.)

బ్రహ్మబిందువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. వేదపాఠమందలి నోటి తుంపర. (తె) — త్రస్ప, ప్రస్ప. తద్వి — ౧. బ్రహ్మ బిందువుతోఁగూడినది.— ౨. తుండలతోఁగూడిన మాట, అంబూకృతము. పృషతము-పృషత్తు. (చూ, స్యందిని).

బ్రహ్మభూయము, సం. వి. అ న. బ్రహ్మభావము వొందుట: బ్రహ్మత్వము, బ్రహ్మసాయుజ్యము.

బ్రహ్మము, సం. వి. న్. పుం, 1. చూ, హంసుఁడు; 2: చూ, వేదము; 3. తపస్సుచేయుట; 4. చూ, అంపహాకాశము. అం. 5. చూ, యోగములు.

బ్రహ్మమేఖలము, సం. వి. అ. పుం. బ్రహ్మచారి ముంజితృణము: చూ, హరిత (తృణము. 1.)

బ్రహ్మయజ్ఞము, సం. వి. అ. పుం. 1. వేదపాఠము: చూ, వేదము; అం. 2. చూ, మహాయజ్ఞములు (యజ్ఞములు); 3. చూ. తానములు.

బ్రహ్మరంధ్రము, సం. వి. అ. న. 1. నడునెత్తి: చూ, సోడు; అం. 2. చూ, చక్రములు.

బ్రహ్మరథము, సం. వి.అ. పుం. 1. మృతిపొందిన సన్న్యాసులను తీసికొనిపోయెడు వాహనము: చూ, శవయానము; వా. 2. బ్రహ్మయొక్క తేరు. చూ, శకటము. 1.

బ్రహ్మలు, అం. ౧. భృగువు, ౨ పులస్త్యుఁడు. ౩. పులహుఁడు, ౪. అంగిరసుఁడు, ౫. అత్రి. ౬. క్రతువు, ౭. కల్యుఁడు, దక్షుఁడు, ౮. వశిష్ఠుఁడు, ౯. మరీచి. మఱి యొకవిధము.— ౧. మరీచి, ౨. భరద్వాజుఁడు, ౩. అంగిరసుఁడు, ౪. పులస్త్యుఁడు, ౫ పులహుఁడు, ౬. క్రతువు, ౭. దక్షుఁడు, ౮. వశిష్ఠుఁడు, ౯. వామదేవుఁడు.

బ్రహ్మవర్చసము, సం. వి. అ. న. సదాచారాధ్యయన సమృద్ధి.

బ్రహ్మవాదము, అం: చూ, కళలు.

బ్రహ్మవాది, సం. వి. న్. పుం: చూ, వేదాంతి. 1.

బ్రహ్మసర్పము, సం. వి. అ.న. నలికండ్లపాము: చూ, సర్పము.

బ్రహ్మసావర్ణికము, అం: చూ, మనువులు.

బ్రహ్మసువర్చల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ప్రొద్దుతిరుగుడు *.

బ్రహ్మసాయుజ్యము, సం. వి. అ. న: చూ, బ్రహ్మభూయము.

బ్రహ్మసువు, సం. వి. ఊ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.

బ్రహ్మసూత్రము, సం. వి. అ. న: చూ, యజ్ఞోపవీతము.

బ్రహ్మస్థాపనము. అం: చూ, సంతానములు.

బ్రహ్మహత్య, సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): =బ్రమ్మెత. 1: చూ, బ్రమ్మెత: అం. 2: చూ, మహాపాతకములు.

బ్రహ్మాంజలి, సం. వి. ఇ. పుం. వేదాధ్యయన కాలమునందలి మ్రొక్కు: చూ, హణిగలు.

బ్రహ్మాండము, అం. చూ, పురాణములు: చూ, ఉపపురాణములు.

బ్రహ్మారణ్యము, సం. వి. అ. న. వేదపాఠభూమి: చూ. భూమి. 1.

బ్రహ్మావర్తము, సం. వి. అ. పుం. ఢిల్లీకి వాయవ్య భాగపు దేశము: చూ, దేశములు

బ్రహ్మాసనము, సం. వి. అ. న. ధ్యానోపాయభూతమైన పద్మ స్వస్తిక దండాద్యాసనము: చూ, ఆసనములు

బ్రహ్మి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ పొన్నగంటికూర *: చూ, రూ— బ్రాహ్మి. 4.

బ్రా

బ్రాంది, వా. వి: రూ-బాంది.

బ్రాఁతి, దే. వి. వై. వి. విణ: చూ, రూ-బాఁతి. (ప్రేమకు.— కళా. 6: ఆ. 215; స్వా. 6: ఆ. 70; ప్రియమునకు.— ఉ, హరి. 2, ఆ. 149; లక్ష్మీ. 3, ఆ. 73; అధికమునకు. భార. అర. 7, ఆ. 289.)

బ్రామిక, వై. వి. = భ్రమ: చూ, భ్రాంతి.

బ్రాహ్మణజాయిాలు, అం: చూ, మహారాష్ట్రులు (బ్రాహ్మణులను కొనియెదరు. వేదవిహితాచారముననే వర్తించుచున్నారు. బ్రాహ్మణులకును బ్రాహ్మణేతరస్త్రీలకునుబుట్టినవారు.)

బ్రాహ్మణ పరివ్రాజకన్యాయము, బ్రాహ్మణశ్రమణ న్యాయము. న్యా. బ్రాహ్మణుఁడు గృహస్థధర్మమును విసర్జించి సన్న్యాసమును గ్రహించినను వానికిఁ గులభేదములు లేకున్నను బ్రాహ్మణుఁడనియే వ్యవహరింపఁబడును.

బ్రాహ్మణబ్రువుఁడు, సం. వి. అ. పుం. జాంమాత్రోపజీవియైన బ్రాహ్మణుఁడు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు.

బ్రాహ్మణము, పా. 1. మంత్రాత్మకమైనవేదము బ్రహ్మమనఁబడును. దానికి సంబంధించినది బ్రాహ్మణము. I. బ్రాహ్మణములందు. (విధి-అర్థవాదము-ఉపనిషత్తు అని మూఁడు భాగములుండును.) విధులు.— కర్మ ప్రతిపాదకములు, కర్మవిధాయకములు, కర్మస్వరూపబోధకములు నగు వాక్యములు; అర్థవాదములు.—కర్మప్రరోచనాపరములైన వాక్యములు; ఉపనిషత్తులు.— ఇతిహాసరూపములు— సంవాదాత్మకములు— తత్త్వవిచారపరములు— బ్రహ్మప్రతిపాదకములునగు భాగములు; II. ఋగ్వేదబ్రాహ్మణము హోతచేయుకృత్యములను, సామవేద బ్రాహ్మణ మృద్గాతృకృత్యములను, యజుర్వేదబ్రాహ్మణ మధ్వర్యుకార్యములను, అథర్వబ్రాహ్మణము బ్రహ్మకార్యములను బోధించును. ౧. ఋగ్వేదబ్రాహ్మణములు.— ఐతిరేయ బ్రాహ్మణము, మంత్రబ్రాహ్మణము, కౌషీతకీబ్రాహ్మణము; అనునవి ముఖ్యము; ౨ సామవేద బ్రాహ్మణములు. 3. ప్రౌఢము, షడ్వింశము, సామవిధి, ఆర్షేయము, దేవతాధ్యాయము, ఉపనిషత్తు, సంహితోపనిషత్తు. వంశము అనునవి— ఇందు (1) ప్రౌఢబ్రాహ్మణమునకు మహాబ్రాహ్మణము. తాండ్యబ్రాహ్మణము, పంచవింశతి బ్రాహ్మణము అను నామాంతరములు కలవు. ఇందు 25 అధ్యాయములు 350 ఖండములు కలవు. (2) షడ్వింశబ్రాహ్మణము.— ఇందు 6 ప్రపాఠకములు 68 ఖండములు 520 గ్రంథములు గలవు. (3) సామవిధాన బ్రాహ్మణము — మూఁడు ప్రపాఠకముల చిన్నగ్రంథము. (4) ఆర్షేయబ్రాహ్మణము.—ఆర్షేయబ్రాహ్మణము కౌథుమమనియు జైమినీయము లేక తలవకారమనియు ద్వివిధము. (5) దేవతాధ్యాయ బ్రాహ్మణము.—దీనికి అగ్నిబ్రాహ్మణమని నామాంతరము కలదు. (6) ఉపనిషద్బ్రాహ్మణము.—ఇదియే ఛాందోగ్యోపనిషత్తు. బ్రహ్మవిద్యకు ముఖ్యమైన ఉపనిషత్తు. (7) సంహితోపనిషద్బ్రాహ్మణము —ఇది యైదను వాకముల చిన్న గ్రంథము. (8) వంశబ్రాహ్మణము.— సామవేద సంప్రదాయ ప్రవర్తకుల వంశపరంపరలు వక్కాణింపఁబడియె; III. (1) కృష్ణయజుర్వేద బ్రాహ్మణము.—(దీనికి మూఁడుశాఖలు.—కఠశాఖ, మైత్రాయణీయశాఖ, తైత్తిరీయము.) (2) శుక్లయజుర్వేద బ్రాహ్మణము.—శతపథమను పేర వెలయుచున్న యీ బ్రాహ్మణము గుణమునందును బరిమాణమునందును గూడ గొప్పది. దీనికి మాధ్యం దినమనియు, కాణ్వమనియు రెండు పాఠములు గలవు. మాధ్యందినము 14 కాండములును, 6000 కండికలును, కాణ్వము 17 కాండములును, 7624 కండికలును ఉన్నట్లు కనఁబడుచున్నవి. ౧. మాధ్యందినములోని కాండములు 14.-హవిర్యజ్ఞము, ఏకపదిక, అధ్వరము, గ్రహము, సవము, ఉఖాసంభరణము, హస్తిఘటశతము, చితి, సంచితి, అగ్నిరహస్యము, అష్టాధ్యాయి, మధ్యమము, అశ్వమేధము, ఆరణ్యకము; ౨. కాణ్వములోని కాండములు 17—హవ్యవాహము, ఏకవాయువు, ఉద్ధరము, అధ్వరము, గ్రహము, వాజపేయము, రాజసూయము, ఉఖాసంభరణము. హస్తిఘటము, చితి, శతరుద్రీయము, అష్టాధ్యాయి, మధ్యమము, అశ్వమేధము, అగ్నిరహస్యము, ఆరణ్యకము, 17 వ కాండము కానరాదు; IV. అథర్వ బ్రాహ్మణము. గోపథము. ఇది పూర్వభాగము, ఉత్తర భాగమునని ద్వివిధము. పూర్వభాగము నందైదును, ఉత్తరభాగము నందాఱును ప్రపాఠకములు కలవు. ఇత్యాది. (చూ, వేదము, ఉపవిద్యలు, యజుర్వేదము, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము, తైత్తిరీయ సంహిత, ఐతరేయ బ్రాహ్మణము. వాఙ్మయము, బ్రాహ్మణములు); 2 బ్రాహ్మణ సమూహము; బాడబ్యము — బాడవ్యము, బ్రాహ్మణ్యము. (చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.)

బ్రాహ్మణములు, అం (చూ, బ్రాహ్మణము) ఇవి తత్తత్కాలమందలి మతధర్మములను వర్ణవ్యవస్థలను సాంఘికాచారములను దెలియఁజేయుచున్నవి. మంత్రములను యజ్ఞాది క్రియలకు సమన్వయింపఁజేయు వ్యాఖ్యాన రూపమైన గ్రంథము బ్రాహ్మణము, తైత్తిరీయ-శతపథ-ఋగ్వేద - సామవేద-యజుర్వేద-అథర్వ (గోపథము)- ఐతరేయ-కౌషీతకీ (శాంఖాయన) - మంత్ర - కృష్ణయజుర్వేద - శుక్లయజుర్వేద (శతపథము) బ్రాహ్మణములు. మఱియు అంతర్యామి బ్రాహ్మణము: (చూ, వేదము.)

బ్రాహ్మణయష్టిక, సం. వి. ఆ, స్త్రీ. బారంగి * : చూ, హంజిక.

బ్రాహ్మణాచ్ఛంసుఁడు, అం: చూ, ఋత్విజుఁడు 1.

బ్రాహ్మణాయనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. విద్వాంసుఁడును సత్కర్మపరుఁడునైన వంశకర్తవలనఁ బుట్టిన విప్రుఁడు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బ్రాహ్మణార్థము, సం. విణ. పితృతిథులయం దాహ్వానింపఁబడిన వారు మంత్రయుక్తముగఁజేయుభోజనము: చూ, పాదము (1).

బ్రాహ్మణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = బాపనక్క. బ్రాహ్మణుని భార్య: చూ, భార్య; 2. నలికండ్లపాము: చూ, సర్పము; 3: చూ, బ్రాహ్మణయష్టిక *.

బ్రాహ్మణుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = పాఱుఁడు - బాపఁడు— బొమ్మఁడు. (కాశీ. 3, ఆ. 89; "సత్యందాన మథాద్రోహ

మాన్యశంస్యం త్రపాఘృణా త్రపశ్చదృశ్యతేయత్రస బ్రాహ్మణ ఇతి స్మృతః" (భారతము.): చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బ్రాహ్మణులు, అం. (౧. చూ, కల్పసూత్రములు) "శిక్షావ్యాకరణం ఛన్దోనిరుక్తంజ్యోతిషంతథా, కల్పశ్చేతి షడంగాని వేదస్యాహుర్మనీషిణః॥ శౌచాచారస్థితస్సమ్య గ్విఘసాశీగురుప్రియః। నిత్యవ్రతీ సత్యపరస్సవై బ్రాహ్మణ ఉచ్యతే॥" అట్టి బ్రాహ్మణులలో.— "మహారాష్ట్రాన్ధ్ర ద్రవిడాః కర్ణాటా శ్చైవ ఘూర్జరాః, ద్రావిడాః పంచధాప్రోక్తా విన్ధ్య దక్షిణవాసినః" ౧. మహారాష్ట్రులు, ౨. ఆంధ్రులు, ౩. ద్రావిడులు, ౪. కర్ణాటకులు, ౫. ఘూర్జరులు వీరు పంచద్రావిడులు. అందు ౧. మహారాష్ట్ర బ్రాహ్మణులు.— చూ, మహారాష్ట్ర బ్రాహ్మణులు) వారిలో కాణ్వులు, కర్ణాటక బ్రాహ్మణులు, కీర్షంత బ్రాహ్మణులు. కొంకిణస్థ బ్రాహ్మణులు, ఝాడే బ్రాహ్మణులు, దేవిఋక్షబ్రాహ్మణులు, పళశబ్రాహ్మణులు, దేశస్థబ్రాహ్మణులు, మాధ్యందిన బ్రాహ్మణులు, బరాడీ బ్రాహ్మణులు, కళంకి బ్రాహ్మణులు, పాధ్యా బ్రాహ్మణులు, బ్రాహ్మణజాయీలు, హావశాబ్రాహ్మణులు, సొపారాబ్రాహ్మణులు, గోముఖబ్రాహ్మణులు, కుండక బ్రాహ్మణులు. (వీరందఱు మరాహాష్ట్ర దేశమునఁగల బ్రాహ్మణ శాఖలలోని వారు.); ౨. ఆంధ్రులు.— (చూ, ఆంధ్రులు); ౩. ద్రావిడులు.— (చూ, ద్రావిడులు); ౪ కర్ణాటకులు.— (చూ, కర్ణాటకులు) కన్నడభాష మాట్లాడు దేశమందలి బ్రాహ్మణులు కర్ణాటకులు. వీరిలో.— (1) అరవతొక్కులు అను బ్రాహ్మణులు.— ఇందు ఉరిచి బ్రాహ్మణులు, కన్నడబ్రాహ్మణులు, కుమ్మెరబ్రాహ్మణులు, నగరబ్రాహ్మణులు, బొబ్బర బ్రాహ్మణులు చేరుదురు. (2) అమలవాసీ బ్రాహ్మణులు మళయాళమున దేవాలయార్చకులు (3) నంబూరి బ్రాహ్మణులు మళయాళదేశపు వారే. (4) పొట్టిబ్రాహ్మణులు కన్నడదేశమున దేవాలయార్చకులుగ నున్నారు; (5) మూత్తదుబ్రాహ్మణులు కేరళదేశస్థులు. (6) పట్టుర బ్రాహ్మణులు (చూ, పట్టురబ్రాహ్మణులు); ౫. ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు.— (తకారాది అనుబంధములో "చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు") వీరిలో అగస్త్యులువారు అను బ్రాహ్మణులు, అక్షియమంగళులను బ్రాహ్మణులు, అనావలులను బ్రాహ్మణులు, ఔదీచ్య బ్రాహ్మణులు, కపిల బ్రాహ్మణులు, ఖదాయతీ బ్రాహ్మణులు, ఖేడావాలురను బ్రాహ్మణులు, గయావళీ బ్రాహ్మణులు. గుగలీ బ్రాహ్మణులు, గోమతి వారురను బ్రాహ్మణులు, చావిషులను బ్రాహ్మణులు, జంబు బ్రాహ్మణులు, ఝారోరా బ్రాహ్మణులు, తపోధనులను బ్రాహ్మణులు, తలాజీయ బ్రాహ్మణులు, దధీచి బ్రాహ్మణులు, నర్సిపర బ్రాహ్మణులు, పారాశర్య బ్రాహ్మణులు, ప్రేతవాలురను బ్రాహ్మణులు, భార్గవ బ్రాహ్మణులు, మొతాలలు అను బ్రాహ్మణులు, యాజ్ఞికవాలురను బ్రాహ్మణులు, రజవాలురను బ్రాహ్మణులు, వటులులను బ్రాహ్మణులు, వశాంద్ర బ్రాహ్మణులు, వాల్మీక బ్రాహ్మణులు, శ్రీమలి బ్రాహ్మణులు, సజోద్రా బ్రాహ్మణులు; తద్విశేషములు —(౧) శైవబ్రాహ్మణులు—(చూ, శైవబ్రాహ్మణులు— వీరిలో శాక్తేయ బ్రాహ్మణులు చేరియున్నారు: చూ, శాక్తేయ బ్రాహ్మణులు); (౨) పంచగౌడులు —౧ సారస్వతులు, ౨. కన్యాకుబ్జులు, ౩ గౌడులు, ౪ ఉత్కళులు, ౫. మైథిలులనియు పంచవిధములుగల గౌడబ్రాహ్మణులు వింధ్యకుత్తరమున వర్తింపుచున్నారు. అందు.—౧. సారస్వతులు. వీరిలో మొదటి తెగకు:— (చూ, కపూరియె బ్రాహ్మణులు; రెండవతెగకు:— చూ, ఆచార్యే అను బ్రాహ్మణులు; మూఁడవ తెగకు:— చూ, అమగోత్ర బ్రాహ్మణులు); ౨ కన్యాకుబ్జులు.—(చూ, కన్యాకుబ్జులు): ౩. గౌడులు — (చూ, గౌడి (డ) బ్రాహ్మణులు); ౪. ఉత్కళులు.— చూ, ఉత్కళ బ్రాహ్మణులు); ౫. మైథిలులు. (చూ, మైథిలులు); (౩): చూ, నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణుల వారి జాతులయొక్క నామములు; (౪): చూ, దశవిధ బ్రాహ్మణులు. ఇత్యాది; 2: చూ, మనుష్య వర్ణములు.

బ్రాహ్మణోమమ దేవతా, లో. బ్రాహ్మణుఁడే నాదైవము. "దర్పమతి బ్రాహ్మణోమమ దైవమనెడు, బుద్ధి." స్వా. 8, ఆ. 3.

బ్రాహ్మణ్యము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, బ్రాహ్మణము. 1; 2. బ్రాహ్మణ భావము; 3. బ్రాహ్మణకర్మము.

బ్రాహ్మణ్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ని: చూ, శని.

బ్రాహ్మము, సం, వి, అ. న. 1. పెద్దవ్రేలి మొదటనుండెడు బ్రహ్మతీర్థము; పుం. 2. విద్యయు నాచారముఁగల వరునిఁ దానేపిలిచి వధూసహితముగ వస్త్రాదులచే నలంకరించి పూజించి కన్యనిచ్చుచేయు వివాహము: చూ, వివాహము; విశ. 3. బ్రహ్మసంబంధమైనది; అం.4: చూ, పురాణములు; 5: చూ, ఏకవింశంతి స్థానకములు.

బ్రాహ్మి, సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, మాతృకలు; 2: చూ, సరస్వతి; 3. బాఁపనచీమ: చూ, పిపీలిక; 4 రూ-బ్రహ్మి. పొన్నగంటి*: చూ, శీతసారము ; 5. బారంగి* : చూ, హంజిక: 6.=బ్రమ్మి*: చూ, సోమెద. (సోమెదకూర అనియు); అం. 7: చూ, మాతలు.

బ్రాహ్మీతంత్రము, అం: చూ, తంత్రములు.

బ్రాహ్మ్యము, అం: చూ, వివాహములు.

బ్రు

బ్రుంగు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, మెందుకొను. 3; 2: చూ, మఱుఁగుపడు; 3: చూ, స్నానమాడు; 4: చూ, మరణించు, అం, భా. తృ. 87.

బ్రుంగుడు, దే. విశ. 1. మఱిఁగినది. (సం.)—క్వధితము. నిష్పక్వము; 2. మునిఁగినది: చూ, విగాహితము.

బ్రుంగుడుపడు, ద్వ. అ. క్రి. రూ-బ్రుంగువడు: చూ, బ్రుంగు. 2. (ప్రే. బ్రుంగుడు పఱచు.)

బ్రుంగుడువాటు, ద్వ. వి. బ్రుంగుడు వడుట. భార విరా. 2 ఆ. 192.

బ్రుంగువడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-బ్రుంగుడుపడు

బ్రుంచు, దే. ప్రే. బ్రుంగఁజేయు.

బ్రుయ్యు, దే. అ. క్రి: చూ, నశించు.

బ్రువ, తేహిఫలేన సాధనోనతు కంఠేన నిజోపయోగితామ్. న్యా. పాదువులు దమ సాయమును గంటముతోఁ దెలుపక ఫలముతోఁ జూపింతురు.
బ్రుషి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-బ్రషి.
బ్రుసి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. —పై.—

బ్రే

బ్రేణీలు, వా. వి. బ: చూ, భక్ష్యము.
బ్రేవు, వా. వి. త్రేనుపునందలి ధ్వని.

బ్రో

బ్రోది, వై. వి. =వృద్ధి: చూ, వృద్ధి 4.

బ్లా

బ్లాంకెటు, వా. వి. బణాతు పచ్చడము (దుప్పటి).
బ్లాకు, వా. వి. 1 నలుపు. "బ్లాకుబోర్డు"; 2. కొన్నిభాగములు కలిసిన భూఖండము; 3. ప్రతిబింబపుబొమ్మ; 3. అగౌరవ చిహ్నము. "బ్లాకుమార్కు."

భ

భ, ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, శుక్రుఁడు.
భమ్, సం. వి. అ. పుం. నక్షత్రము: చూ, రిక్క.
భంగ, సం. వి. అ. స్త్రీ. బ. జనపవిత్తులు.
భంగపడు, మి. అ. క్రి: చూ, మొక్కపోవు. 2.
భంగపాటు, మి. వి. భంగపడుట. భార. విరా. 1, అ. 53.
భంగపెట్టు, మి. స. క్రి: చూ, భంగించు.
భంగము, సం. వి. అ. పుం. 1.=బన్నము. చెఱుపు: చూ, హాని. 2; 2. అల: చూ, వీచి. 1; 3. అగౌరవము: చూ, నడి. 3; 4. రోగము: చూ, హనువు. 4; 5. ఒకానొక రోగము: చూ, హనువు 4; 6: చూ, వహేలనము.
భంగి, సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, విధము. 1. భార. విరా. 1, అ. 296; ఈ. స్త్రీ. 2: చూ, భంగము. 3; 3: చూ, నేరుపు. 1; 4.=బంగి: చూ, బంగి. 1.
భంగించు, సం. స. క్రి: చూ, హేళనముచేయు.
భంగుర, సం. వి. అ. స్త్రీ. అతివిష*: చూ, విష.
భంగురము, సం. విశ. 1. నశించినది: అంతరితము, ధ్వస్తము, నిర్వృతము; తద్వి.—గ. నశించునది: చూ. నశ్వరము, అంతవంతము. 2. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 2,
భంగ్యము, సం. విశ. రూ-భాంగీనము. భంగలు పండునది (పొలము): చూ, భూమి. 1.
భజ్యము, సం. విశ. విఱుచునది.
భంజనము, సం. వి. అ. న: చూ, విఱుపు. 1.
భంజలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పామువలె వంకరగా పోయెడి అశ్వగతి. రూ-భంజలిక: చూ, -హయము.
భంజలిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. —పై.— పా. 2, అ. 101.
భంజించు, సం. స. క్రి: చూ, విఱుచు.
భంటిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. బారంగి*: చూ, హంజిక.
భంటాకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ములక*.
భండకుఁడు, సం. విశ. =; చూ, బండగుఁడు.
భండనము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, యుద్ధము; 2. కవచము: చూ, వారవాణము; 3: దుశ్చేష్ట. (తె.)-కలత. కల్లతనము
భండారము, సం వి. అ.పుం.=బండరము. బొక్కసము: చూ, పంటసాల.
భండి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-భాండి. 1. మంజిటి*: చూ, సమంగ. 1; 2. దిరిసెన*: చూ, శ్యామవర్ణ; 3: చిట్టికూర: చూ, భండీరము. 2.
భండించు, సం. అ క్రి. బండాటలాడు.
భండిరము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-భండీరము. 1—2—3.
భండీయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భండీరము. 2.
భండీరము, సం. వి. అ. పుం 1: చూ, భండి. 1; 2: రూ-భండిరము—భండి—భండీరి—భండీలము, అగ్రలోహిత, అల్పమారిషము, ఊలకము, కిణమారిషము, కిదేశము, గండీరము-గండీరి, ఘననామకము, ఘనస్వరము, ఘోష, చిల్లి-ఛిల్లి, జీవాంతకము, తండులి-తండులీకము-తండులీయకము-తండులీయము-తండులేరము, భండీయము (తె)—చిటి—చిట్టి, చిటికూర—చిట్టికూర, యవంతిక*. (చూ, వృక్షము); 3: చూ, భండి*. 2.
భండీరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. —పై.—
భండీలము, సం. వి. అ. పుం. —పై.—
భండుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఆతతాయి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
భంబు, సం. వి. అ. న. 1. నక్షత్రము: చూ, రిక్క; 2. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము; పుం 3. కిరణము: చూ, హాయనము. 2.
భక్తము, సం. వి. అ. న. 1. అన్నము: చూ, సొంటము. (1): విశ. 2. భాగింపఁబడినది: విభక్తము.
భక్తి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=బత్తి. కొలువు: చూ, సేవ. 1. (చూ, భక్తులు); 2.=బత్తి. ఆయముతోఁగూడిన స్నేహము. లక్ష్మీ. 5, అ. 150: చూ, విరాళి. 2; 3. పాలు: చూ, భాగము. 1; వా. 4.=బత్తెము. కూలి: చూ, సంబళము.2; 5.=బాకి. నిలువ: చూ, శేషము.
భక్తిలక్షణములు, అం: శ్రవణము, కీర్తనము, స్మరణము, పాదసేవ, అర్చనము, వందనము, దాస్యము, సఖ్యము, ఆత్మనివేదనము. (9)
భక్తుఁడు, సం. వి. అ. పుం.=బత్తుఁడు. భక్తిగలవాఁడు, డింగరీఁడు: చూ, సేవకుఁడు.
భక్తులు, అం. 1: భక్తి ఎనిమిదివిధములు: భాగవత వాత్సల్యము, భగవత్పూజయందనుమోదము, భగవద్దర్శన, భగవద్ద్వేష

యమునఁ దదంభము, భగవత్కథాశ్రవణేచ్ఛ, స్వరనేత్రాంగవికారము సదా భగవదనుస్మరణము, అమాంసభక్షణము (8); 2: పరీక్షిత్తు, నారదుఁడు, ప్రహ్లాదుఁడు, భార్గవి, పృథుఁడు, అక్రూరుఁడు, గరుత్మంతుఁడు, ధనంజయుఁడు, బలిచక్రవర్తి. (9)

భక్షకుఁడు, సం. విణ: 1. అగ్రభుక్కు, అగ్రభుజుఁడు అదత్త్రి, అదనశీలుఁడు, అద్మరుఁడు, ఔదరికుఁడు, ఖాదకుఁడు, ఘతనుఁడు, ఘస్మరుఁడు, చమలుఁడు, బహ్వాశిని, భోక్త. (తె)—ఆబూతికాఁడు, తిండికాఁడు, తిండిపోతు, తిండీఁడు, బోరెంపోతు, మింగనగొండి, మేఁతరి, మేపరి; తద్వి — ౧. ఒకరియింటి కూడుతినువాఁడు. — పరపిండాదుఁడు, పరాన్నుఁడు. (చూ, మేపరి.) ౨. మొదటతినువాఁడు: అగ్రభుక్కు — అగ్రభుజుఁడు. ౩. పనిచేయని తిండిపోతునకు. (తె,) ఆడవిపంది.

భక్షణము, సం. వి. అ న. తిండి: చూ, సాపాటు.

భక్షణీయము, సం. విణ: చూ, భక్ష్యము. 2.

భక్షించు, సం. స. క్రి: చూ, సాపడు. లక్ష్మి. 4, అ 109.

భక్షితము, సం. విణ. తినఁబడినది: చూ, భుక్తము. 1.

భక్ష్యంకారుఁడు, సం. విణ. పిండివంటవాఁడు: చూ, సూపకారుఁడు.

భక్ష్యకారుఁడు, సం. విణ.–రూ.—పై.—

భక్ష్యము, సం. వి. అ. న. 1. = పండేరము — పణ్యారము. (తె).— తినుబండము, పండేరము-పణ్యారము, పిండివంట. తద్విశేషములు.— ౧. పంచభక్ష్యములు:—భక్ష్యము, భోజ్యము, లేహ్యము, చోష్యము, పానీయము; ౨: అంగరపోలిక, అంగారపాలి, అంగారపోళి. (తె).— అంగరపూవిసు, అంగరుల్లె-అంగరొల్లె; ౩: అతిరసము. (తె)— అరిసియ-అరిసె-అటిసియ-అటిసె; ౪. అపూపము-అపూపికము-ఆపూపికము, అర్పటము, కాందవము, చర్పటము, పూపము, పూపళిక, భూరిరంధ్రము. (తె).–అట్టు, అప్పచి-అప్పచ్చి. అప్పము, అప్పడము-అప్పళము; ౫: అవంతికము, ఉదపక్వము. (తె) —ఇడ్డెన, వాసెనకుడుము; ౬: (తె).— అవుఁగు-ఔఁగు; ౭: అఖ్య, ఉపకారిక. (తె). ఉక్కెడ, ఉక్కెఱ; ౮. (తె).— ఆమవడ-అవడ; ౯: (తె) —ఇంచిమంచి; ౧౦. ఇడి. ఇడికుడక, ఇడికుడుము; ౧౧ ఉఖ్యము, పిఠరము-పైఠరము; ౧౨ ఉత్రవడియము; ౧౩. ఉత్కారిక, కేకుందకము-కేకుందము, ఖండపాలము, ఖాండికము, మోదకము. (తె)—ఉండ్రము-ఉండ్రాలు, కుడుము; ౧౪ ఉపమ-ఉప్మ; ౧౫. ఉప్పుడుపిండి: ౧౬. ఉలుప-పులుప, ఊరుఁబిండి, ఊరుపు-ఊర్పు, తొక్కు-తొక్కుడు, పచ్చడి, పడిదియము-పడిదెము, పిండిమిరియము, బజ్జి; ౧౭. ఏలకికాయ; ౧౮. కడియపుటట్టు, ౧౯. కపోళి; ౨౦. కరంజము. (తె).— కర్జకాయ; కజ్జాయము - కజ్జాయము - కజము - కజియము - కజ్జెము; ౨౧. కవణము; ౨౨. (తె). — కూశ్మాపిడలు; ౨౩. కైకుందికము; ౨౪. కోవా; ౨౫. కౌబేరము; ౨౬. (తె)— కొమ్ములు; ౨౭. ఖండఖండితము, పూరిక. (తె).—పూరి—పూరీ; ౨౮. గుడపిండము; ౨౯. ఘూరిక. (తె).— గారియ-గారె, వడ; ౩౦. (తె).— గోరుమీటులు; ౩౧. చరువ్రణము, చిత్రాపూపము; ౩౨. అర్ధరిక, చర్పటి. (తె)— ఒబ్బట్టు- బొబ్బట్టు; ౩౩. చామ్యము; ౩౪. (తె).— చిరమిడి, చలిమిడి; ౩౫. (తె).— చేగోడి; ౩౬. (తె).— చల్లగుత్తలు; ౩౭. (తె).— చాఁపట్టు; ౩౮. (తె).— జిలేబి; ౩౯. (తె). — జిల్లేడుకాయ; ౪౦. (తె) —జీడియ-జీడె; ౪౧. దోషకము. (తె).—దోసియ-దోసె; ౪౨ (తె). ద్రబ్బెడ; ౪౩. (తె) — నాస్తైల: ౪౪. (తె) — సిడికుడక; ౪౫. (తె).— నిప్పటి-నిప్పట్టు; ౪౬. (తె) — నీరువత్తిగ, నీరొట్టియు-నీరొట్టు-నీరొట్టె; ౪౭. (తె) — పకోడి-పగోడా; ౪౮. (తె).—పప్ప; ౪౯. (తె).-పాలకాయ; ౫౦ (తె).-పాలమీఁగడలు; ౫౧, (తె).— ఊరుఁబిండి, పిండివడియము; ౫౨. (తె)— పుడుఁకులు-పుణుఁకులు; ౫౩ పూరణము-పూర్ణము. (తె).— పూర్నము; ౫౪. పూరము; ౫౫ (తె).— పూసకజ్జము; ౫౬. పేనిక. (తె).—పేణి-ప్రేణి; ౫౭ (తె).- పొంగరము-పొంగరాలు- బొంగరాలు; ౫౮. (తె) —పోఁకపేరు- పోఁకఉండలు; ౫౯. (తె).— పోళె-పోళి-పోళె; ౬౦. (తె).— బటాసాలు; ౬౧ (తె) - బడికోడి; ౬౨. (తె).— బరిదెగవ్వ; ౬౩. (తె) — బిళ్లకుడుములు; ౬౪. (తె).— బుడుకు; ౬౫. (తె) — బూరియ-పూరె; ౬౬. (తె).—బెడద; ౬౭. (తె).— బొణిగలు; ౬౮. (తె). — బొరిలింగళాయ; ౬౯. (తె)- మడత; ౭౦. (తె).—మణుఁగుబూలు; ౭౧. (తె).— మిఠాయి; ౭౨. (తె).—మినుపపోఁక, మినుపసున్ని, సుకిని-సుకియ-సుకుని-సున్ని; ౭౩. (తె.— ముకు,లు; ౭౪. (తె).—ముత్తెపుఁజిప్ప; ౭౫. మౌండము. (తె). — మోరుండ, కొబ్బరియుండ; ౭౬. యంత్రిక, సంయావము. (తె) - జంతిక, సారెసత్తు; ౭౭. (తె).— రొట్టియ-రొట్టె; ౭౮. (తె).—వెన్నపడిదము - వెన్నపాలకాయ - వెన్నప్పము, వెన్నమెఱుఁగు, వెన్నయుండ: ౭౯ (తె). — సడికుడక; ౮౦. (తె).— సరడాలు; ౮౧. సేవిక. (తె)- సేవ-సేవియ-సేవె; ౮౨. (తె). — సొజ్జబూరె; ౮౩. (తె —హోళిగ-ఓళిగ-కహోళి. (అనికొందఱు); ౮౪. అడ్డనము, (తె).- అడ్డణము. ౮౫. అడ్డాణము; ౮౬. అమృతకలశము; ౮౭. అమృతఫలము; ౮౮ అర్పటము; ౮౯. ఖాద్యము: ౯౦ చంద్రకాంతము; ౯౧. తైతిలము ౯౨. పిష్టకము; ౯౩. పుస్తము. ఇత్యాది భక్ష్యవిశేషంబులు గలవు. (౧౩-౨౩ కడనున్న పదములు ఒకటేఅని కొందఱు) (చూ, సాపాటు: చూ, సాదము (.) (మిగత వానికి "చూ, హోళిగ."); విణ. 2.తినఁదగినది. ఖాద్యము భక్షణీయము.

భక్ష్యములు, అం: చూ, భక్ష్యము. 1.

భగంధరము, సం. వి. అ. పు. చర్మస్థానమునందలివ్రణము: చూ, వ్రణము.

భగణము, అం. (ఒక గురువు-రెండు లఘువులు. ఉదా.—రాముఁడు) చూ, అష్టగణలక్షణము.

భగము, సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-భాగ్యము. (శ్రీ: చూ, సంపత్తి. 1; 2. వీర్యము: చూ, రేతస్సు. 1; 3: చూ, వాంఛ; 4. తెలివి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 5: చూ, వైరాగ్యము; 6 కీర్తి: చూ, సమాఖ్య 1; 7: చూ, మాహాత్మ్యము; 8: చూ, సన్మానము; 9; చూ, యత్నము; 10 చూ, ధర్మము. 1; 11. చూ, మోక్షము; 12 =పంగు: అంకతి, అవాచ్యదేశము, ఆవకము, ఆశము, ఇ, ఉత్తమాంగము, ఉపస్థ. ఓ, కందర్పకూపము, కామమందిరము, కర్ణకోశము, కోశము-కోషము, క్షేత్రము, గుహ్యము, గూఢము. జ, జన్మవర్త్మ, పుష్పపథము, ప్రకృతి, బంధురము-బంధూరము, బంబము, యోని, రతము, రతి, రతికుహరము, రతిగృహము, సంధి, సంబాధము, సంసారమార్గము, స్మరకూపకము, స్మరాంగారము. (తె).—అచ్చోటు-అచ్చోటు, అఁడుగుటి, ఒడికట్లు, కచ్చు, కరి, గుంట, దుబ్బ, దూపె, పంగు, పాపలఁగనుతావు, బుత్త, బుయ్య, మరుని ల్లు,సందు; తద్విశేషములు.— ౧ ఉపస్థలోపల నడుమ మొగ్గగలది.- తిర్యక్కోశము; ౨. పశుయోనికి. (తె).—ఒడి, కరి-కటి; ౩. యోనిమూలము:—ఉదకము, కల్మాషి. (తె).- కచ్చుమొదలు; ౪. యోనిలోపలితావు:—కోశము; ౫ స్త్రీపురుషలగుటి.—అవకరము, అవస్కరము, కౌపీనము,కౌలీనము, గుహ్యము గూఢము, వరాంగము, వ్యంజనము; ౬ స్త్రీలకోటితసంచరస్థానము:— జానువు, (మిగతవానికి "చూ, స్మరాంగారము."); 13 బలము: చూ, శక్తి. 1; 14. = భాగు: చూ, యోగ్యత; అం. 15: చూ, చుంబనస్థానములు; 16: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (భగము తాఁబేటివీఁపు—ఏనుఁగువీఁపు- రోమము- చిన్నముక్కు-విస్తీర్ణము - తామర పువ్వుపేరు ఈయాఱును గలిగియున్న శుభగములు ఖర స్పర్శము -మ దూకపృష్ఠము-రోమరహితము-దీర్ఘనాశికము-కుంకిర్ణము విశాలము ఈయాఱును గలిగిన మధ్యమములు కుడిప్రక్క నెత్తుగనున్న కొడుకులఁగనును. ఎడమప్రక్క నెత్తుగనున్న కన్యకలఁగనును. రావిచిగురాకువలెనున్న సౌభాగ్యవతియు పుణ్యాత్మురాలునునగు. కుడమచ్చయున్న రాజపత్నియగు. ఎడమనుడియున్న గొడ్రాలగు. మచ్చయున్న మగనిఁజంపును తాఁబేటి వీఁపువలెనుండి సమమైనునుపు గలిగిన శుభప్రదమైన పుత్రప్రదమైన ధనధాన్యములు గలుగఁజేయును. చివరను కుంకుమవర్ణమై యెఱ్ఱని మచ్చయున్న నుత్తమురాలగు. ఈమచ్చ దక్షిణభాగమున నున్నను బ్రశస్తము. నిర్మాంసమై మిక్కిలిపొడవై తెల్లని నాడితోఁగూడిన,దౌర్భాగ్యురాలై దరిద్రదుఃఖమనుభవించును. దీర్ఘమైన మగని మామను మఱఁదినిఁజంపును.); 17: చూ, కళాస్థానములు.

భగవంతుఁడు, సం. వి. త్. పుం. రూ-భగవానుఁడు. 1 : చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3: చూ, బుద్ధుఁడు; విణ. 4 : చూ, సన్మానితుఁడు.

భగవతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నది: చూ, హ్రాదిని (నది); 2 : చూ, సరస్వతి; 3. పార్వతి: చూ, హైమవతి (పార్వతి) ; విణ. 4. పూజ్యస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

భగవత్కథాశ్రవణేచ్ఛ, అం: చూ, భక్తులు.

భగవత్పూజయందనుమోదము, అం: చూ, భక్తులు.

భగవదర్చన, అం. —పై.—

భగవద్విషయము నందలి దంభము, అం: చూ, భక్తులు.

భగవానుఁడు, సం వి. త్. పుం: చూ, రూ భగవంతుఁడు.

భగిని, సం. వి. ఈ స్త్రీ. రూ-భగ్ని. 1: చూ, సహోదరి ; అం. 2: చూ, గయాపిండ దానార్హులు.

భగినీపుత్రుఁడు, అం: చూ, భ్రాతృజుఁడు.

భగాలి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శివుఁడు.

భగీరథప్రయత్నము, లో. ఎవరైన ఒకపనిని ఎక్కువపట్టుదలతో చేయునప్పుడు దీనిని వాడెదరు.

భగీరథుఁడు, అం: చూ, మహారాజులు (రాజు 1.)

భగుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; అం. 2: చూ, ఆదిత్యులు.

భగురు, అం. (భ + గ. ఉదా మాధవుఁడా): చూ, ఉపగణములు.

భగ్నచ్ఛందము, అం: చూ, వాక్యదోషము.

భగ్నమగు, మి. అ. క్రి: చూ, మొక్కపోవు. 1.

భగ్నము, సం. విణ. =బన్నము భంగము నొందినది : (తె.) బజీతు.

భగ్ని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-భగిని.

భజన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-భజనము. 1: చూ, సేవ. "రామభజన"; 2. భాగించుట: చూ, విభజనము.

భజనము, సం. వి. అ. న. —పై —

భజమానము, సం. విణ. 1. సేవించునది: చూ, సేవితము; 2. భాగించునది: చూ, విభాజితము; 3. న్యాయముతోఁగూడినది: చూ, యోగ్యము. 2.

భజించు, సం. స. క్రి. 1. కొలుచు: చూ, సేవించు; 2 భాగించు: చూ, విభజించు.

భజియము, సం. విణ. 1. సేవింపఁదగినది: చూ, సేవ్యము ; 2. భాగింపఁదగినది: చూ, విభాజ్యము.

భటము, సం వి. అ. పుం. దినముయొక్క పదునేనవ భాగము: చూ, దినభాగములు (వాసరము)

భటిత్రము, సం. విణ. ఇనుపసలాకకు గ్రుచ్చి కాల్చినది: చూ, కబాబు: చూ, మాంసము.

భటుఁడు, సం. వి. అ. పుం. =బంటు. 1. అతిరథుఁడు, అస్త్రజీవి-అస్త్రజీవుఁడు, ఆరభటుఁడు, ఉష్ణుఁడు, ఊష్మలుఁడు ఏకవీరుఁడు, కిపకుఁడు, పత్తి, పదికుఁడు, పదాజి—పదాతి, పద్గుఁడు, పాదాతికుఁడు, యోధ— యోధుఁడు—యోద్ధ, హంవీరుఁడు. (తె.)—అంగజాల, ఒంటరులు, కాలరి, కాలిబంటు-కాల్బంటు, కాలుమానిసి, కాలురువు-కాల్వురు, జోదు, నడజోదు, పదగుఁడు, పరి, పేద, బంటు, మానిసి, లెంక—లేఁక, సిపాయి; తద్విశేషములు.- ౧. పదాతిసేన. పాదాతము. (తె.)—కాలుబలము, మంది; ౨. రక్షణార్థము

కూడఁబోవుబంటునకు.—అంగరక్షకుఁడు, అంగరక్షుఁడు, పరిచరుఁడు, పరిధిస్థుఁడు. (తె.)—పారివాఁడు; ౩: (చూ, మహాంభుఁడు.) (మిగతవానికి: "చూ, హంవీరుఁడు. 2."): 2. పనివాఁడు: చూ, సేవకుఁడు; వా. 3. కార్వారి: చూ, వ్యవహర్త. 2.

భట్టారకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. (నాట్యపరిభాషయందు) రాజు: చూ, రాజు. 1; 2: చూ, సన్న్యాసి:3: చూ, సూర్యుఁడు.

భట్టికావ్యము, అం. (ఈగ్రంథమును భట్టి వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

భట్టిని, సం.వి.ఈ. స్త్రీ. 1. (నాట్యపరిభాషయందు) రాజుభార్య: చూ, భార్య; 2. బ్రాహ్మణుని భార్య: చూ; భార్య.

భట్టు, సం. వి. ఉ. పుం.= బొట్టు: చూ, బొట్టు. 7.

భట్టుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = బట్టు: చూ. పాఠకుఁడు.

భట్రాజులు, అం: చూ, సభాంగములు (అంగము. 9.)

భద్ర, సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1: చూ, తిథి. 1; 2. గంగ: చూ, నది; 3. బౌద్ధదేవి: చూ, స్వాహ. 2; 4. కృష్ణుని అష్టమహిషులలో నొకతె: చూ, మహిషులు.

భద్రకము, అం: చూ, వృత్తము. 1. (౧ ర-న-ర గణములు. 9వ ఛందస్సు; ౨. న-న-ర- వగణములు. 7 యతి. 1 వ ఛందస్సు; ౩. భ-ర-న-ర-న-ర-న గురువులు. 12 యతి. 22వ ఛందస్సు అని త్రివిధము.)

భద్రకుంభము, సం. వి. అ. పుం: చూ పూర్ణకుంభము.

భద్రదారువు, సం. వి ఉ. న: చూ, దేవదారి*.

భద్రపదము, అం: చూ, భద్రము. 8

భద్రపర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గుమ్మడు*: చూ, సర్వతోభద్ర.

భద్రబల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, లంజెసవరము*.

భద్రము, సం. వి. అ. న. 1. కల్యాణము: చూ, శుభము. 1; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 3. నాగముస్తె*: చూ, హరిత. (తృణము. 1.); అం. 4: చూ, కరణములు; పుం. 5 గజజాతివిశేషము: చూ, హస్తి. (ఈజాతిగజము సభ కార్యములయందు పురప్రచార యోగ్యమైనది); 6. ఎద్దు; చూ, వృషభము. 1; 7.కాటుకపిట్ట: చూ, శకుంతి (పిచ్చుక): 8. రూ-భద్రపదము-భాద్రపదము: చూ, మాసము. 1; విణ. 9. శుభకరము: చూ, శుభము. 1; 10 = పదిలము-బద్రము: చూ, హెచ్చరిక. 1; 11. = పద్దు. అంకెలవరుస: చూ, పద్దు.3; 12: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; అం. 13: చూ, గజజాతులు.

భద్రముస్తకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భద్రము 3*.

భద్రయవము, సం. వి. అ న. కొడిసెకాయ, (కొడిసెపండు అనియు): చూ, వత్సకము.

భద్రరేణువు, సం. వి. ఉ. పుం. ఇంద్రుని ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

భద్రశ్రీ, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చందనము: చూ, వాసన. 1.

భద్రసురము, సం. వి. అ. పుం. చేతికటారి: చూ, బాణము. 1.

భద్రాకరణము, సం. వి. అ. న: చూ, వపనము.

భద్రాశ్వము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, నవఖండములు. 2. (చూ, ఇలావృతము); 2: చూ, వర్షములు.

భద్రాసనము, సం. వి. అ. న. మణులు మొదలగువానితోఁజేసిన రాజాసనము: చూ, ఆసనములు.

భద్రుఁడు, సం. వి. అ పుం. 1: చూ, వీరభద్రుఁడు. (చూ, ప్రథ. 4.); 2: చూ, శివుఁడు; 3. = పదిలుఁడు: చూ, పురుషజాతులు. 1.

భద్రేల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సన్నయేలకి*: చూ, పత్రల.

భయంకరము, సం. విణ. భయమునుపుట్టించునది: చూ, రౌరవము. 2.

భయంకరుఁడు, సం. విణ: చూ, వెఱవరి.

భయద్రుతుఁడు, సం. విణ: చూ, వెనుదీయువాఁడు.

భయపడు, మి. అ. క్రి: చూ, స్రుక్కు. 6.

భయపెట్టు, మి. స. క్రి: చూ, వెఱపించు.

భయము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, సాధ్వసము; విణ 2: చూ, భయంకరము; అం. 3: చూ, శిక్షాకాలములు; 4: చూ, స్థాయీభావములు; 5: చూ, పాశములు.

భయముదీర్చినవాఁడు, అం. చూ, పితలు.

భయశీలుఁడు, సం. విణ: చూ, వెఱవరి.

భయానకము, సం. వి. అ. పుం 1. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 2. రాహువు: చూ, రాహువు. 2: విణ. 3. భయానకరసముగలది: చూ, రౌరవము. 2; అం.4: చూ, రసములు.

భయావహుఁడు, సం. వి. అ. పుం. మండలేశ్వరుఁడు చూ, రాజు. 1.

భరంతు, వా. వి. ఇంటిమట్టము.

భరందు, వా. వి: బ్రాంది-బాంది-బరందు.

భరటుఁడు, సం: వి. అ. పుం. 1 = వరవుఁడు. కూలివాఁడు: చూ, సంబళకాఁడు; 2. కుమ్మరి: మృత్కరుఁడు.

భరణము, సం. వి. అ. న. 1. భరించుట; 2. రూ-భరణ్యము కూలి: చూ, సంబళిక. 2; 3. జీతము: చూ, సంబళిక. 2; 4: చూ, మనోవృత్తి; 5. ఇరువదితూముల మానము.

భరణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఒకనక్షత్రము: చూ, రిక్క; 2: చూ, భూమి. 1; 3. = బరిణె-సక్రిణి: చూ, పాత్రము 6.

భరణ్యము, సం. వి. అ. న. 1. కూలి: చూ, సంబళిక. 2; 2. జీతము: చూ, సంబళిక. 2.

భరతము, అం. 1. నాట్యమునకు భరతమని పేరు: చూ, నాట్యము. 1; 2. = బరతుపిట్ట: చూ, సాంకుడుపులుఁగు: అం. 3: చూ, నవఖండములు; 4: చూ, కళలు; 5: చూ, ఖండములు.

భరతసూత్రములు, అం. నాట్యమునకు భరతసూత్రము లాధారములు. (చూ, నాట్యము.)

భరద్వాజము, సం. వి. అ. పుం. రూ-భారద్వాజము, ఏట్రింత: చూ, వ్యాఘ్రాటము.

భరద్వాజబ్రాహ్మణులు, అం. చూ, కపూరియె బ్రాహ్మణులు. (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

భరద్వాజుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. భరద్వాజుఁడను ముని: చూ, సన్న్యాసి; 2: చూ. ద్రోణుఁడు. 1; అం. 3: చూ, సప్తఋషులు (చూ, మహర్షులు); 4: చూ, బ్రహ్మలు.

భరము, సం. వి. అ. పుం. 1. = పరువు. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2. 2 = బరువు: చూ, భారము. 1; 3. = బారు—బారువ: చూ, రూ-భారము 3.

భరించు, సం. స. క్రి. 1. మోచు: చూ, రూ-సంభరించు; 2. ప్రోచు: చూ, సంతరించు. 1.

భర్గుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. 1.

భర్జనము, సం. వి. న: చూ, వేఁపు.

భర్జించు, సం. స. క్రి. 1: చూ, వేఁచు, 2. శరీరమునయిముడు, ఒంటఁబట్టు.

భర్త, సం. వి. ఋ. పుం. 1. మగఁడు: చూ, సామి. 2; విణ. 2: చూ, మోచువాఁడు; 3: చూ, సంరక్షకుఁడు.

భర్తి, వా. సం. విణ. పూర్తి: చూ, సంపూర్ణము.

భర్తృదారకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. (నాట్యపరిభాషయందు) యువరాజు: చూ, రాజు. 1.

భర్తృదారిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (నాట్యపరిభాషయందు) రాజు కూఁతురు: చూ, సూన. 1.

భర్త్సనము, సం వి.అ. న. బెదరించుమాట: చూ, శబ్దము. 2.

భర్మము, సం. వి. అ. న్. న. 1 బంగారు: చూ, లోహము. 1; సం. వి. న్. న. 2. జీతము: చూ, సంబళి. 2.

భర్మాణి, అం: చూ, పంచమిజాభాషలు

భలము, అం. (భ+ల ఉదా.-కేశవుఁడు): చూ, ఉపగణములు

భల్లము, సం వి. అ. న. 1 = బల్లెము: చూ, బాణము 1; పుం. 2. (రూ-వల్లము ఫల్లకము-ఫల్లూకము-ఫల్లూరము—అచ్ఛభల్లము—అచ్ఛభల్లము—అచ్ఛము—భల్లి-భల్లుకము-భల్లూకము-భాలూకము-భాల్లుకము.): చూ, ఎలుఁగుబంటి; అం. 3: చూ, బాణాగ్రములు.

భల్లాతకము. అం: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: బాణము 1

భల్లాతకి, సం వి. ఈ. స్త్రీ 1. జీడి*: చూ, స్ఫోటశోఫ; అం. 2: చూ, స్త్రీరాగములు.

భల్లారె, వా. సం. అవ్య. రూ-భల్లారే: చూ, సేబాసు.

భల్లారే, —పై.—

భల్లుంగ్లము, సం. వి. అ. పుం. గట్టివెదురు*: చూ, వెదురు. (చూ, చేపాటికఱ్ఱ)

భల్లుకము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భల్లము 2; 2.=మల్లు కోఁతి: చూ, వానరము.

భల్లూకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-భల్లుకము. 1.

భల్లూకముష్టిన్యాయము, న్యా. ఎలుఁగుబంటి పిడికిలి యెన్ని విధములను విడువదనురీతి.

భవంతి, వా. సం. వి. ఇ. పుం = బవంతి. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2: చుట్టుకొల్లారము: చూ; సదనము. 1.

భవదీయము, సం. విణ. మీది.

భవనము, సం. వి. అ. న. 1: (తె.)—అగుట కావుట; 2 ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

భవనాసి, వా. వి. బిచ్చగానిగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6—౧౫

భవము, సం.వి. అ. పుం. 1 =బాము. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 2: చూ, సంసారము. 1; 3. ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1; 4: చూ, భవికము; 5: చూ, శక్తి. 1.

భవాదృశుఁడు, సం. విణ (శ్.) నీవంటివాఁడు.

భవాని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

భవికము, సం.వి. అ. న (రూ-భవుకము-భావుకము-భవ్యము-భవిష్యము-భవితవ్యము) మేలు: చూ, శుభము. 1.

భవిత, సం. విణ కాఁగల స్వభావముగలవాఁడు: భ. విష్ణువు, భూష్ణువు.

భవితవ్యము, సం. వి అ. న. 1.= బయిసి-బవిసి, భాగ్యము: చూ, సంపత్తి. 1; 2: చూ, భవికము; విణ. 3. కాఁదగినది

భవిలుఁడు, సం. విణ: చూ, విటుఁడు

భవిష్ణువు, సం. విణ. (ఉ): చూ, భవిత.

భవిష్యత్తు, సం. విణ. (త్.ఈత్) 1 కాఁగలది: భవిష్యము, భవ్యము, భావి; తద్వి. 1. అగ్రనిరూపణము. అం. 2: చూ, క్రియాకాలములు.

భవిష్యత్కాలము, సం. వి. అ. న. రాఁగలకాలము: చూ, సాంపరాయము. 3. (చూ, కాలత్రయము)

భవిష్యత్ఫలము, సం వి.అ.న. ఉదర్కము: చూ, రాఁగలపంట

భవిష్యదర్థకము, అం. రాఁగలకాలమును దెలుపును. (దీనిని లృట్టుఅందురు.)

భవిష్యము, సం. వి. అ. న. 1; చూ, భవికము; విణ. 2. కాఁగలది: చూ, భవితవ్యము. 3

భవిష్యోత్తరము, అం: చూ, పురాణములు.

భవుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. 1.

భవ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పార్వతి: చూ, హైమవతి(పార్వతి); 2 గజపిప్పలి *: చూ, శౌండి (పిప్పలి.)

భవ్యము, సం. వి. అ. న. 1: చూ - భవికము; 2. ఎముక: చూ, శల్యము. 1; విణ. 3. శుభమైనది: చూ, శుభము 1; 4. సత్యమైనది: చూ, సత్యము 5; 5. యోగ్యమైనది: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 6. కాఁగలది: చూ, భవిష్యత్తు.

భషకము, సం. వి. అ. పుం. కుక్క: చూ, శునకము.

భషణము, సం. వి. అ. న. కుక్కయొక్క మొఱుగు: చూ, స్వరము. 2.

భసలము, సం. వి. అ. పుం. తుమ్మెద: చూ, భ్రమరము. 1.

భసితము, సం. వి. అ. న. చూ, భస్మము

భస్త్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: గర్భము, చర్మప్రవేశిక. దృతి, పాణింధమము, భస్త్రి. (తె)— కొలిమితిత్తి, తిత్తి, తోలుతిత్తి.

భస్త్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై —

భస్త్రికాలవిత్రన్యాయము, న్యా. తిత్తిసేదిపైచినను దానికి భంగములేదు. కానికొడవలియుంచినచోఁ జీల్చివేయుననురీతి.

భస్మగంధిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ రేణుకయను గంధద్రవ్యము, హూరేణువు: చూ, రాజార్హము.

భస్మగర్భ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కంపుటిరుగుడు *: చూ, శింశుప; 2. ఇరుగుడు *: చూ, శింశుప.

భస్మచ్ఛన్నాగ్నిన్యాయము, న్యా. బూడిదెచేఁ గప్పఁబడిన యగ్ని, పయికి లేనట్లుండి లోపలగణగణలాడుచుండుననురీతి.

భస్మము, సం. వి. న్. పుం =బసుమము: 1. అష్టటము, ఉల్క, క్రితువు, క్షారము, పార్శ్వటము, భసితము, భస్మము, భూతము, భూతి, రక్ష, (తె) — కరక, నిగులు—నివులు—నీఱు. పదరు. బగ్గి, బుగ్గి, బుసి, బసుమము, బూదిద—బూడిదె-బూర్ద, బూత-బూది-విబూది, వెలిమిడి-వెల్మిడి-వ్రేల్మిడి, సిగరి. తద్వి.— ౧: కుట్టు; ౨: తిరునీఱు: 3: భస్మము, భావము, విభూతి. (తె.)—విబూది; 3 పీనుఁగు పెంట; (మిగిలినవానికి "చూ, సిగరి. 1.")

భస్మములు, అం. సువర్ణ, రజిత, తామ్ర, నాగవంగ, సత్తు, లోహ, రస, శంఖ, శృంగ, అభ్రక, తాళక, విమల, సౌవీర, ఇంగిలీక, శిలాజిత్తు, గంధక, తుత్థ, పాషాణాది భస్మములు. (ఇవి అగ్నిపుటమువలన నగును.)

భస్మాంగుఁడు, సం వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

భస్మీకరించు, సం. స. క్రి. భస్మముచేయు.

భళిరె, వా. సం. అవ్య. రూ-భళిరే: చూ, సెబాసు.

భళిరే, —పై.—

భా

భా, సం. వి. అ. న్. (స్త్రీ) 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2. (సూర్యుని) కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 3. (రూ-భాకు-భాజము-భాసము)=బాజు, కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1.

భాంగీనము, సం. విణ: చూ, రూ-భంగ్యము.

భాండపుష్పము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సర్పము. (త్రికాండశేషము.)

భాండము, సం. వి. అ. న. 1 తొడవు: చూ, భూషణము. 2; 2. గుఱ్ఱపుఁదొడవు: చూ, భూషణము. 2; 3 =బాండువ: అబ్దము, అ, ఉఖ, కిరీరము, కలశము-కలసము, కలశి—కలసి, కుంభకము—కుంభము, కుంభి, కుటము, కుహనము, క్షురిక, ఖపురము, గుల్మము, ఘటము, ఘటి, చులుకము - చులూకము, నిపము, పరిఘము, భాజనము. (తె) - ఆలకి, కడవ, కుండ, పనఁటి - పరఁటి, ప్రవ్వ, బాండువ, బాన, మఱువ; తద్విశేషములు —౧. అమృతకలశము; ౨ (తె) — అయిరేని-ఐరేని, అయిరేనికడవలు ఐరేనికడపలు, అరిమెన కుండలు-అటిమెనకుండలు, జూజుగులు, పూజెకుండలు, పూజెసలు, పెండ్లికుండలు, బూఁజుగులు; ౩ ఉఖ, ఉష్ట్రిక, కఠినము, కుండము, కుండి, కుంభము. కుంభి, పిఠరము, స్థాలి. (తె) — పంటి-పనఁటి, రోవి, వంటకుండ; ౪. ఏతపుకడవకు. (తె).— బాన; ౫. కంఠాలి, కలశి-కలసి, గర్గరి, జాలగోణిక, మంథని. (తె).— తరిగడవ, పెరుఁగుకడవ, పెరుఁగుముంత; ౬. (తె) —కడముంత-కడుముంత; ౭. (తె) —కావుపాఁతలు; ౮. కున్ననము. (తె).—గూన; ౯. కుహనము, క్షురిక. (తె).—కుప్పియ-కుప్పె జాడి-జాడీ, పింగాణి, పింగాణిచిప్ప; ౧౦. (తె).—కూటికుండ; ౧౧. (తె) — కొడుము, బోడిగ; ౧౨. క్వణనము, హండికాసుతము (తె) —ఆటిక; ౧౩. గంజ, గంధవాహము. (తె).—కిల్లుకుంత, లొట్టి: ౧౪ (తె) —గల్ల; ౧౫. గుండ్రనికుండకు. (తె) —కుండ; ౧౬. (తె).—గురిగ-గురిగి-గురియ; ౧౭. గోలకము-గోళకము. (తె) — ఓటికుండ; ౧౮. ఘటి, చులుకము-చులూకము (తె).—గరగ-గరిగె, గరగముంత, పిడత—పిడుత; ౧౯. (తె).— చెరవ-చెరవము - చెర్వము- చెర్వి: ౨౦ (తె .—చరికుండ; ౨౧. చరువు; ౨౨. (తె).—చల్లకుండ; ౨౩. (తె).—చాకిబాన, బాన; ౨౪. నిండుకుండకు.—ఉః; ౨౫; నీళ్లకుండకు.—కలశి; ౨౬ పరిఘము (ఇదెగాజుకుండ); ౨౭. పాలకుండ. బూద; ౨౮. (తె) -పొంతకడవ; ౨౯. (తె).— బందడము- బందలము; ౩౦. (తె).—బోంగ; ౩౧. మేడమీఁదికలశమునకు. (తె).-కుండ; ౩౨. (తె).—మండిగ. (ఇందుఁగొన్ని లోహపాత్రము లయినను భాండములని వాడఁబడుటచే నిందు వ్రాయఁబడియె: చూ, పాత్రము. 6) (మిగతవానికి "చూ, హరివాణము.", 4 =బండము వస్తువు: చూ, సరకు. 2; 5: మొదలిసొమ్ము; 6 =బండాలము: చూ, సంచిమోదలు.

భాండశుద్ధి, అం: చూ, శుద్ధులు.

భాండాగారము, సం. వి. అ. న.=బండారము: 1; బొక్కసము, ధనముండుచోటు: చూ, పంటసాల; వా. 2. గ్రంథములుండెడియిల్లు: గ్రంథకుటి "శ్రీసత్యవతీ పుస్తకభాండాగారము కరప"; 3: చూ, సదనము. 1,

భాండి, సం. వి ఈ. (స్త్రీ). మంజిటి *: చూ, సమంగ. 1.

భాండికము, అం. చూ, ఉద్ధతము.

భాకోషుఁడు, సం. వి. అ; పుం; చూ, సూర్యుఁడు.

భాగధేయము, సం. వి. అ. న. 1 భాగ్యము: చూ, సంపత్తి. 1; పుం. 2. కప్పము: చూ, సిస్తు. 1.

భాగము, సం. వి. అ. పుం. 1 =బాగము. పంపకము: అంశకము-అంశము-అంసము, అవచ్ఛేదము ఏకదేశము, బా, కల, కళ, భక్తి కంటకము, వాటము, (అవ్య) — అను, అభి (తె) — అంపకము-పంపకము, పంపు, పాలు, వంతు, వాటా. (చూ, అంశనమువిభజనము) (మిగతవానికి 'వాటా" చూడుము.); 2;=భాగము. పాలు: చూ, వంతు 5; (1–2 అర్థములు స్వల్పభేదము గలిగియుండును); 3. భాగ్యము: చూ, సంపత్తి. 1; వా. 4 =వాయ. తోటిలోనొకతడవపంతు: చూ, వాయ; 5 =బాగాలు. పోఁకలు; 6 ముక్క: చూ శకలము. 4

భాగవతబ్రాహ్మణులు, అం. (చూ, బ్రాహ్మణులు): చూ, ద్రావిడులు. (వీరిలో ఋగ్వేదులును శుక్లయజుర్వేదులునుకలరు వీరు ఆశ్వలాయన కాత్యాయన ఆపస్తంబ బోధాయనాది సూత్రప్రవర్తకులై శివమతమును సమముగా చూచుచు వైష్ణవచిహ్నములను ధరించెదరు.)

భాగవతము, అం. 1: చూ, పురాణము: 2, [ఈ గ్రంథము వ్యాసముని వ్రాసెను]:

భాగస్వామి, సం. విణ. పగంధుఁడు.

భాగస్థుఁడు, —పై —
భాగవతవాత్సల్యము, అం: చూ, భక్తులు.
భాగహారము, వా. భాగహారముచేయుట: (భాగహారపుగుఱుతు ÷): చూ, హారణము. 3.
భాగించు, సం. స. క్రి: చూ, సంవిభాగించు.
భాగినేయుఁడు, సం. వి, అ. పుం. తోడఁబుట్టినదాని కొడుకు, మేనల్లుఁడు: చూ, స్వస్రీయుఁడు.
భాగీరథి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గంగ: చూ, నది; అం 2: చూ, గంగలు.
భాగ్యంఫలతిసర్వత్ర, న్యా. ఎల్లెడలను అదృష్టము ఫలించును; విద్యాపౌరుషములుగావు.
భాగ్యము, సం. వి. అ, న. 1. అదృష్టము: చూ, సంపత్తి. 1; 2: చూ, అదృష్టము. 1; 3.=బాగెము: చూ, సుకృతము. 1: విణ. 4. భాగింపఁదగినది: చూ, విధాజ్యము; 5. మేలైనది: చూ, సుకృతము. 3.
భాగ్యవంతుఁడు, సం. విణ: చూ, సంపన్నుఁడు.
భాగ్యశాలి, సం. వి. ఇ. పుం.—పై.—
భాజనము, సం. వి అ. న 1.=బానసము: చూ, భవనాసి; 2 =బాన. కడవ: చూ, భాండము. 3: 3:చూ,యోగ్యము. 2.
భాటకము, సం. వి అ; పుం.=బాడిగ. (తె.— అదవ, అద్దియ-అద్దె, ఇంటికప్పము, ఇంటిపన్ను, ఇల్లరి, బాడిగ-బాడుగ.
భాట్టరహస్యము, అం. (ఈ గ్రంథము ఖండదేవుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.
భాణము, అం: చూ, నాటకము: చూ, దశరూపక లక్షణములు. చూ, రూపకములు, (ఇతివృత్తముత్పాద్యము. ధూర్త విటుఁడు నాయకుఁడు. శృంగారవీరములు సూచనామాత్రములు. భారతివృత్తి. ఏకాంకము, ముఖనిర్వహణములు రెండుసంధులు. ఇందుఁ బ్రణయ, కలహ, వంచనలే ముఖ్యములు. గానవాద్యములు మెండు.)
భాణికము, అం. చూ, నాటికలు. (ఒకఅంకము, హాస్యము. ప్రణయకలహము, కారణము: దూషణాదులు గలది,
భాతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1. 2. రీతి: చూ, విధము. 1.
భాతువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
భాద్రపద, సం.వి.అ.స్త్రీ.ఉత్తరభద్రపదానక్షత్రము: చూ, రిక్క.
భాద్రపదము, సం. వి. అ. పుం. భాద్రపదమాసము: చూ, మాసము. 1,
భాద్రపది, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. భాద్రపదపౌర్ణమి: చూ, హరివాసరము.
భాద్రము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భాద్రపదము.
భానుమంతుఁడు, సం. వి. త్. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; విణ. 2. కిరణములుగలవాఁడు.
భానువారము, సం. వి. అ. పుం. ఆదివారము: చూ, వారము. 1.
భానువు, సం.వి ఉ పుం. 1. సూర్యకిరణము: చూ, హాయనము. 2; 2: చూ, సూర్యుఁడు.
భానేయుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
భామ, సం. వి. అ. స్త్రీ :ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
భామఁడు, సం. వి. అ. పు : చూ, సూర్యుఁడు.
భామము, సం. వి. అ. పుం. 1. కోపము: చూ, రోషము; 2: చూ, భానువు. 1.
భామిని, సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1. కోపన. క్రీడాసమయమునఁదు కోపముచూపెడు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2 ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
భాముఁడు, సం. వి. అ పుం: చూ, భామఁడు.
భారకము, సం. వి. అ. న. = భారకింపు. మేనిబరువు
భారకుఁడు సం. వి. అ పుం. బరువుమోసెడి కూలివాఁడు: చూ, భారవాహుఁడు.
భారతచంపు, అం. (ఈగ్రంథము లక్ష్మణకవి వ్రాసెను) చూ, కావ్యనాటకములు.
భారతపర్వములు, అం: చూ, పర్వములు. 2.
భారతము, సం వి. అ న. 1. వ్యాసప్రోక్తమైన అయిదవ వేదము: చూ, వేదము; అం 2 హిమవత్పర్వతమునకును, దక్షిణ సముద్రమునకును నడుమైన ఒకవర్షము: చూ, వర్షములు. (చూ, ఇలావృతము, నవఖండములు); 3. (ఈ గ్రంథము వ్యాసముని వ్రాసెను) అం. 4: చూ, వర్షములు.
భారతవర్షములు, అం: చూ, భారతము, 2.
భారతి, సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1. చూ, సరస్వతి; 2. వాకు: చూ, వాక్కు; 3: చూ, వ్యోమనాసిక; అం. 4: చూ, కావ్యవృత్తులు (వృత్తులు).
భారద్వాజ, అం. 1: చూ, గోత్రము. 13; 2: చూ, కల్పసూత్రము.
భారద్వాజము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఏట్రింత: చూ, రూ-భరద్వాజము; 2: చూ, భారద్వాజ. 2.
భారద్వాజస్మృతి, అం: చూ, స్మృతులు.
భారద్వాజి, సం.వి.ఈ స్త్రీ. అడవిప్రత్తి *: చూ, సముద్రాంత.3.
భారద్వాజుఁడు, అం: చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు.
భారము, సం. వి. అ. పుం. 1. బరువు: చూ, వివధము. 3; 2. ఇరువదితులములయెత్తుగల దానిపేరు(అని అమరుఁడు); 3: (తె)—బారువ-బారు. (సం.)— భరము.
భారయష్టి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ కావడి.ద్రః చూ, విహంగిక.
భారవాహుఁడు, సం. వి. అ.పుం: ఉత్కలుఁడు, ధురంధరుఁడు, ధురీణుఁడు, ధుర్యుఁడు, ధూర్వహుఁడు, ధౌరేయుఁడు, నిర్వాణుఁడు, నిర్వాహకుఁడు, భారకుఁడు, భారికుఁడు. (తె). ఉక్కలుఁడు, నిమితకాఁడు.
భారవి, అం: చూ, కావ్యములు.
భారీ, వా. వి. 1. గొప్ప. "మీ భారీ నేనెఱుఁగనిది కాదు"; 2. పొడవు. "వాఁడు భారీమనిషి". (బారీఅనికొందఱు) (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక).
భార్గవబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు : చూ, బ్రాహ్మణులు. (మాధ్యందితులు, శుక్లయజుర్వేదులు, భృగుమహర్షినిఁబట్టి వీరికీ నామము గలిగినది.)
భార్గవము, అం: చూ, ఉపపురాణములు.
భార్గవి, సం. వి.ఈ స్త్రీ 1: చూ, లక్ష్మి. 1; 2: చూ, పార్వతి; 3. గిటికి *: చూ, తృణము. 1; అం. 4: చూ, చక్రములు.

భార్గవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శుక్రుఁడు: చూ, పరశు రాముఁడు.

భార్జి, సం. వి. ఈ. (స్త్రీ).=భారంగి*: చూ, హంజిక.

భార్య, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. (అగ్నిసాక్షిగా పెండ్లాడిన పెండ్లాము.) పాండు. 3, అ. 11: అర్ధాంగి, అలి, కడత్రము-కలత్రము-కళత్రము, కులి. క్షేత్రము, గృహము, గృహిణి, గేహము, చింతాయన, జ, జమ్, జాని, జాయ, తల్పము, ద, డమ్, దార, ద్వితీయ, ధర్మపత్ని, పత్ని, పరిగ్రహము, పాణిగృహీతి, వధువు, వశ, సహచరి, సహధర్మిణి. (తె.)—ఆలు, ఇల్లాలు, గరిత, గేస్తురాలు, పెండ్లము-పెండ్లాము, పెళ్లము-పెళ్ళాము, ప్రోయాలు, రాణి, రాణివాసము. (మిగతవానికి "చూ, సహధర్మిణి") ; తద్విశేషములు. ౧ అగస్త్యునిపత్ని,కౌశీతకి-కాషీతకి,లోపాముద్ర. విదర్భజ ౨; . అగ్నిభార్య, అగ్నాయి, ఆగ్నాయి. గభస్తి, స్వాహా, హుతభుక్ప్రియ; ౩. అత్రిభార్య.— ఆత్రేయి. అనసూయ; ౪. అన్నభార్య.—ప్రజావతి, భ్రాతృజాయ. (తె)— వదిన-వదినియ-వదినె-వన్నె; ౫. అర్జునునిభార్య.-సుభద్ర ; ౬. ఆచార్యునిభార్య-ఆచార్యాణి, ఆచార్యాని ; ౭ ఇంద్రునిభార్య -ఇంద్రాణి, ఐంద్రి, చారుధార, జయవాహిని, పులోమజ, పులోమి, వృషాకపాయి, శచి, శతావరి; ౮. ఉపాధ్యాయిని. (పాకశాస్త్రము సంగీతశాస్త్రము మున్నగునవి నేర్పువాని భార్య, ఐదిపంతులు భార్య.) ఉపాధ్యాయాని, ఉపాధ్యాయ, ఉపాధ్యాయి, ఉపాధ్యాయిని. (తె) - ఒజ్జసాని, పంతులమ్మ, సోమిదమ; ౯. కశ్యపునిభార్య.— అరిష్ట; ౧౦. కుబేరునిభార్య.—చార్వి, చిత్రరేఖ; ౧౧. కుశునిభార్య. కుముద్వతి; ౧౨. కోమటిభార్య.- అర్యి, వైశ్య; ౧౩. గరుడుని భార్య.—ఉన్నతి; ౧౪. గురుపత్ని —గుర్వి; ౧౫. గోపాలుని భార్య —అభీరి, గోపాలిక, మహాశూద్రి; ౧౬ గౌతమునిభార్య.—అహల్య: ౧౭. చంద్రునిభార్య.— చారు కాంతి, చారుమతి; ౧౮. చేరివచ్చిన పెండ్లము. (తె.)— చేరుగొండి; ౧౯. జరత్కారుని భార్య —జరత్కారువు మనసాదేవి; ౨౦. కృష్ణుని భార్య. — జాంబవతి ; ౨౧. తనభార్య.— కూర్చ; ౨౨. (తాను శూద్రురాలయిన) కోమటి భార్య. — అర్యి; ౨౩. తోడఁబుట్టిన వానిభార్య — (చూ, భార్య. 1-౪); ౨౪. దశరథుని పత్నులు. (౧.) శ్రీరాముని తల్లి.—కోసలాత్మజ, కౌశల్య-కౌసల్య. (౨) భరతుని తల్లి.—కేకయి కేకేయి, కైకయి-కైకేయి. (తె.) కయిక కై ; [౩] లక్ష్మణశత్రుఘ్నుల తల్లి — సుమిత్ర; ౨౫. ద్రోణుని భార్య.--కృపి; ౨౬. ధర్మరాజాదులభార్య. కృష్ణ, ద్రౌపది పాంచాలి, సైరంధ్రి. (తె.) —ద్రోపది— ద్రోవది (చూ,సూన.1.); ౨౭. ధృతరాష్ట్రునిభార్య.గాంధారి; ౨౮ నట్టువుని భార్య.-కారిక, నటి; ౨౯. నలుని భార్య.- దమయంతి; ౩౦. (నాట్య పరిభాషయందు) రాజుభార్య - భట్టిని; ౩౧. నారదునిభార్య -సత్యవతి. ౩౨. పంచితునిభార్య. —ప్రాజ్ఞి; ౩౩. పట్టాభిషిక్తురాలు కాని రాజుభార్య — భోగిని; ౩౪. పలువ భార్య. (తె.)—బిటికి; ౩౫. పాండు రాజు భార్య -కుంతి, మాద్రి (తె.)-గొంతి; ౩౬. పాకీవాని భార్య. (తె.)—పాకెత; ౩౭. పూజ్యుని భార్య -అర్యి; ౩౮. పెద్దభార్య.— అధివిన్న, అధ్యూఢ, కృతసాపత్నిక ; ౩౯. బిడ్డలుగల స్వజాతి భార్య -కులపాలిక-కులస్త్రీ; ౪౦. బుధుని, భార్య.-ఇడ, ఇల-ఇళ; ౪౧ బుద్ధుని భార్య.—అనంత, ఓంకార, జయ, తార, తారిణి, త్రిలోచన, ధనందద, నీల సరస్వతి, భద్ర, మనోరమ, మహాతార, మహాశ్రీ, లోకేశ్వరాత్మజ, లోచన, వసుధార, వైశ్య, శంఖిని, శివ, శ్రీ, స్వదూరవాసిని, స్వాహ. (చూ, స్వాహ. 2 ; ౪౨. బృహస్పతి భార్య.—జాలిని, తార; ౪౩. బ్రాహ్మణుని భార్య.— బ్రాహ్మణి, భట్టిని. (తె)—పాఱుటక్క, పాఱుత, బాఁపత, బాఁపనక్క, బాఁపనది (చూ, స్త్రీ); ౪౪. మంత్రిభార్య (తె)-ప్రెగ్గడసాని, మంతురాని; ౪౫. మగని తోడఁబుట్టిన వాని భార్య.—యాత. (తె)-తోడికోడలు ; ౪౬. మనువు భార్య —సరస్వతి; ౪౭. మన్మథుని భార్య.- కామి, కేనతి, కేలికళావతి, ప్రీతి. రతి, రాగలత, సే; ౪౮. మాఱుమనువు.—దిధిషవు, పునర్భువు; ౪౯. మేనమామ భార్య.— మాతుల, మాతులాని, మాతులి, (తె)-అత్త; ౫౦. ముని భార్య.-ఐరావతి, యమపత్ని; ౫౧. రాజుభార్య.-అసూర్యంపశ్య, క్షత్రియి, రాజ్ఞి. (తె.)—దొరసాని, రాణి; ౫౨. రావణుని భార్య.— సం.—మండోదరి—మందోదరి ; ౫౩. లక్ష్మణుని భార్య.—ఊర్మిళ; ౫౪. వరుణుని భార్య.-గౌరి ; ౫౫. వాయువు భార్య.-ఇడ, ఇల-ఇళ; ౫౬. వాలిభార్య - తార; ౫౭. విభీషణుని భార్య.-సరమ; ౫౮. శంతనుభార్య.- కాలి, చిత్రాంగదసువు, ఝషోదరి, దాసేయి, యోజనగంధిక, విచిత్రవీర్యసువు, వ్యాసమాత, సత్యవతి; ౫౯. శుక్రునిభార్య - శతపర్వ; ౬౦. శూద్రునిభార్య —శూద్రి; ౬౧ శ్రీరాముని భార్య.—కుమారి, భూమిజ, సీత. (తె.)—చూలుపేరంటి పూఁబోడి, నాఁగటిచాలుపేరియతివ ; ౬౨. సత్యవంతుని భార్య.-సావిత్రి; ౬౩. సవతి.—సపత్ని. (తె.)—ఏరలు-- ఏరాలు, సవతాలు, సవతి: ౬౪. సుగ్రీవుని భార్య.—రుమ; ౬౫. సూర్యుని భార్యలు.—(పద్మిని ఉష ఛాయ లోనగువారు) కాలిందీసువు, ఛాయ, ప్రభ మమసువు, మహావీర్య. యమసువు, రాజ్ఞి, రేవంతసువు, వివస్వత, సంజ్ఞ, సువర్చల, సూర్యస్వరేణువు, స్వాతి. మఱియు.—ఉష, తపసి, త్రసరేణువు, త్వాష్ట్రి, దస్రసువు, ద్యుమయి. పద్మిని, ప్రియ, ఇత్యాది. (తె.)—చాయ. (చూ, స్త్రీ) (మిగతవానికి "చూ, స్వాతి. 1."); ౬౬. సోమయాజి భార్య (తె.)-సోమిదమ— సోమిదమ్మ, సోమిసాని-సోమెసాని. ౬౭. వాయువుభార్య: అంజన. ౬౮. అంబష్ఠుని భార్య: అంబష్ఠి. ౬౯. వశిష్ఠుని భార్య: అరుంధతి అక్కమాల అక్షమంత (తె.) అ ౦ ౨. ఇత్యాది. (మిగిలిన వానికి "చూ, సహధర్మిణి."); అం. 2: చూ, దూతీచతుష్టయము.

భార్యతల్లి, అం: చూ, మాతలు.

భార్యాటికుఁడు, సం. వి. అ పుం. పెండ్లాముమాట జవదాఁటని వాఁడు.

భార్యాధికారి, అం: చూ, సప్తాధికరణములు (చూ,కామశాస్త్రము)

భార్యాభర్తృక్రమము, అం: చూ, వివాదములు.
భార్యాభర్తృ సంబంధము, అం: చూ, సంబంధములు.
భాలూకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలుఁగుబంటి.
భావ, సం. వి. అ. పుం: చూ, సంవత్సరములు.
భావక్రియ, అం: చూ, క్రియాంగములు (అంగము. 9.)
భావజుఁడు, సం. వి. అ. పుం. తలఁపుచూలి: చూ, మన్మథుఁడు.
భావదూతిక, అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.
భావదూషితములు, అం. సార్గాలము, గార్దభము, ఔష్ట్రము, పౌండరీకము, విపరీతము, ఐణము, పారావతము, మాయూరము, మౌషకము, భేరుండము, గారుడము (చూ, అదూషితములు, వ్యానకరణ బంధములు.)
భావాధ్యయప్రమేయము, అ: చూ, ఉపవిద్యలు.
భావన, సం.వి అ. (స్త్రీ). 1. తలఁపు: చూ, యోచన; 2 వాసన కట్టుట; అం, 3: చూ, దూతీచతుష్టయము.
భావని, అం: చూ, పంచమిజ భాషలు: చూ, మాళవ పంచమిజ భాషలు.
భావప్రయోగము, అం: చూ, ప్రయోగములు.
భావబోధకము, సం.వి అ.పుం. అనుభావము; చూ, వ్యంజకము. 1.
భావము, సం. వి. అ. పుం. 1 సత్తు: చూ, శక్తి. 1; 2. మనోవికారము: చూ, వికారము. 1; 3. అభిప్రాయము: చూ, స్మృతి. 1, 4. ఆత్మ: చూ, హంసుఁడు. 2; 5. పుట్టువు: చూ, సంభవము. 1; 6. ధాత్వర్థరూపక్రియ; 7: చూ, స్వభావము; 8: చూ, పదార్థము; 9: చూ, విభూతి. 1; అం. 10 రత్యాది (చూ, రతులు); 11: చూ, శుశ్రూషలు; 12 (నాటక లక్షణమున) భావమన మనోవికారము బహిర్వ్యాప్తమవుట. (చూ, భావములు) ఇది యువయువతీజనముల మనసులనుండి రసమునుబుట్టించుచుండును. రసమనఁగా రతి. రసములుతొమ్మిది. (చూ, రసములు); 13: చూ, శృంగారచేష్టలు; 14: చూ, శుశ్రూషలు.
భావముదయించు, సం. అ. క్రి. తోఁచు: చూ, స్ఫురించు.
భావములు, అం. 1, (నాటక లక్షణమున) విభావ, అనుభావ, సాత్త్వికభావ, వ్యభిచారీభావ, స్థాయీభావములని భావము లైదు: చూ, స్థాయీభావములు; 2: తను, ధన, భ్రాతృ, పుత్త్రి, శత్రు, పితృ, భాగ్య, రాజ్య, లాభ, వ్యయ, వాహన, కళత్రభావములు.
భావవికారములు, అం. అస్తి, జాయతే, పరిణమతే, వర్ధతే, అపక్షీయతే, వినశ్యతి. (6).
భావశబలత, అం: చూ, రసవదలంకారములు.
భావి, సం. విణ. కాఁగలది: చూ, భవిష్యత్తు.
భావించు సం.అ.క్రి: చూ, యోచించు. లక్ష్మి.3, అ. 128,135.
భావికము, అం. 1: చూ, అలంకారము. 3. (భూతభవిష్యద్వంబులను బ్రత్యక్షంబులుగఁ జెప్పుట. ఉదా.- ఇదిగో యిప్పటికి సురాసురులు యుద్ధమొనర్చుచుండఁ జూచితి."); 2: చూ, గుణములు.
భావితము, సం. విణ. 1. పొందఁబడినది: చూ. సంసక్తము; 2. కర్పూరాదులచేత వాసనకట్టినది: చూ, వాసితము.

భావిని, సం. వి. ఈ. (స్త్రీ), రూ-మానిని. 1. భావముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. 2, ఆఁడుది: చూ, (స్త్రీ).
భావుఁడు, సం. వి. అ. పుం =బాబు (నాట్యపరిభాషయందు) విద్వాంసుఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు.
భావుకము, సం. వి. అ. న.=బాగు: చూ, రూ-భవికము.
భావుకుఁడు, సం. వి. అ. పుం:=బావ: చూ, బావ. 1-2-3-4.
భావోదయము, అం. చూ, రసవదలంకారములు.
భావోక్తి, అం; చూ: భావికము. 1.
భావ్యము, సం. విణ. అవశ్యముకాఁదగినది.
భాష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=భాస. సంస్కృతాది: చూ, భాషలు; 2. మాట: చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, ప్రతిజ్ఞ. 1; 4. ప్రమాణము; చూ, శపథము; 5; చూ, సరస్వతి; అం. 6; చూ, అష్టాదశపదార్థములు.
భాషణము, సం. వి; అ; న.=బాస; చూ, సంభాషణము.
భాషలు, అం. (చూ, ఉపవిద్యలు) తద్విశేషములు.— ౧. అంధ్రము-ఆంధ్రము. (తె).— తెనుఁగు—తెలుఁగు; 2. అపభ్రంశము; 3; [తె]; — కనోజా-కన్నోజా, కన్నడము; 4; (తె):—గుజరాతి-గుజ్జరాతి; 5; గీర్వాణము, సంస్కృతము; ౬. ద్రావిడము. (తె)—అఱవము; అరము. ౭. (తె) — పారసి; భా. ప్రాకృతాది — సంస్కృతము, ప్రాకృతము, శౌరసేని, మాగధి, పైశాచి, చూళికాపైశాచి, అపభ్రంశము, ఆంధ్రము; ౯. హూణువు ౧౦. చూ, పంచమిజభాషలు; ౧౧. చూ, మాళవ కైశికిజ భాషలు; ౧౨. ఉత్కల (శ) కైశికిజభాషలు: (మాళవధి = కళిత); ౧౩. ఓఢ్రభాష = ఓఢ్రము;
భాషాంగములు, అం. 1. గాంధారి, కొహలి, శిశిర, ఉప్పలి, గౌరి, నాదాంతరి, నీలోత్పలి, ఛాయ, తరంగిణి, గాంధారగతిని, రంజని (11); అం. 2: చూ, అష్టాదశపదార్థములు.
భాషాలిపిజ్ఞానము, అం: చూ, కళలు.
భాషావిశేషము, అం. చూ, కళలు.
భాషించు, సం. అ. క్రి: చూ, సంభాషించు.
భాషితము, సం. వి. అ. న. 1. మాట; చూ. శబ్దము. 2. విణ. 2. మాటాడినది: చూ, శబ్దము. 2.
భాష్యము, సం. వి. అ. న. 1. సూత్రవ్యాఖ్యానగ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3; విణ. 2.మాటాడఁదగినది:చూ,సంభాష్యము.
భాష్యసింహాసనము, అం: చూ, సింహాసనములు.
భాసంతము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బెళగువ్వ; విణ. 2. చక్కనిది: చూ, సంస్థితము. 2.
భాసమానము, సం. విణ: చూ, ద్యోతమానము.
భాసిల్లు, సం అ. క్రి; చూ, ప్రకాశించు. (ఇట్లు ఉద్భాసిల్లు, సముద్భాసిల్లు.)
భాసుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
భాసురము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పటికపుబాయి; విణ. 2. ప్రకాశించునది. లక్ష్మి. 3. అ. 139: చూ, శుభ్రము. 5.
భాస్కరమాలిక, అం. చూ, సంఖ్యాబద్ధము.

భాస్కరవిలసితము, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("భ, న, జ, య, భ, న, న, స గురువుగలది. 13 యతి. 25వఛందస్సు.")
భాస్కరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ. సూర్యుఁడు; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
భాస్వంతుఁడు, సం. వి. త్. పుం. 1. చూ, సూర్యుఁడు; విణ. 2. ప్రకాశించువాఁడు.
భాస్వరుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, భాస్వంతుఁడు.

భి

భిండ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పొట్టి కొమ్మలూడలుగలచెట్టు: చూ, హ్రస్వశాఖాశిఫము.
భిండిపాలము, సం. వి. అ. పుం. రూ భిండివాలము- భిందివాలము. హస్తప్రమాణమయిన విడిచివాటుగుదియ, ఇనుపయలుఁగు కత్తి, సృగము. రెండుమూఁడు చక్రములుగల మాదిగకత్తి (అనికొందఱు): చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: చూ, బాణము. 1.
భిండివాలము, —పై.—
భిందివాలము, —పై.—
భిక్ష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=బిచ్చము—బికిరము, రూ-భిక్షము. 1 బిచ్చము: చూ, వేఁడికోలు; 2. బిచ్చమెత్తినవస్తువు; 3. కడికొలఁది అన్నము; చూ, సాదము. (1); 4. కూలి: చూ, సంబళిక. 2; 5. కొలువు: చూ, సేవ. 1.
భిక్షము, సం. వి. అ. పుం.—పై.—
భిక్షించు, సం. స. క్రి: చూ, యాచించు.
భిక్షుకసేవ, అం: చూ, శకునరహితములు.
భిక్షుకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = బిచ్చగాఁడు. 1: చూ, యాచకుఁడు; 2: చూ. సన్న్యాసి.
భిక్షువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. బ్రహ్మచారి: చూ, వటువు; 2: చూ, సన్న్యాసి. 1.
భిత్తము, సం. వి. అ. న.=బ్రద్ద. తునుక: చూ, శకలము 4.
భిత్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, భేదనము. 1; 2. గోడ: చూ, మఱుఁగుగోడ; 3.=బెత్త; చూ, జట్టు.
భిత్తిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, పిడుగు; 2: చూ, భిత్తి. 2: 3: చల్లగడ్డ * ; చూ, శతమూలి.
భిత్తిబిడాలన్యాయము, న్యా. గోడమీఁది పిల్లివలె నిటునటుగాకయుండెననురీతి. (గోడమీఁది పిల్లివాటము)
భిద, సం. వి. ఆ. . 1. భేదము: చూ, వేఱుపాటు: 1: 2: చూ, భిత్తి. 1: 3. భేదోపాయము(ప్రక్కలొటకును,ప్రక్కలించుటకునుపేళ్ళు.): చూ, స్ఫుటనము.(చూ, భేదము.4.)
భిదురము, సం. వి. అ. న. జాతివాలు, వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.
భిన్నకుఁడు, సం. వి. అ పుం; చూ, బుద్ధుఁడు.
భిన్నగ్రంథిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ; చూ, పెద్దబోదతరము*.
భిన్నపంచమిజభాషలు, అం దైవతభూషణ, శుద్ధభిన్న, వరాడి, వినాత. (4)
భిన్నపంచమి, అం; చూ, కకుభభాషలు.
భిన్నపంచమిజవిభాష, అం. కౌసలి. (1).
భిన్నము, సం. వి అ. పుం. 1. పీలరత్నదోషము; చూ, రాయి; విణ. 2.=బిద్దము, పగిలినది; 3 దారితము, చీలినది; చూ, విచ్ఛిన్నము. 3; 4. విరిసినది; 5. వేఱుపడినది: చూ, వ్యస్తము. 1; 6. కూడినది: చూ, సహితము; అం. 7: చూ, అర్థదోషములు; 8: చూ. ప్రచారములు; పా. 9. భిన్నము; భాగము; అంశము; అపూర్ణము; కలాసవర్ణము.
భిన్నలింగము, అం; చూ, వాక్యదోషములు. (ఆఁడుదానిని మగవానితోఁగాని, మగవానిని ఆఁడుదానితోఁగానిఁ బోల్చుట మొ.)
భిన్నవచనము, అం: చూ, వాక్యదోషములు. (ఒకనిని అనేకులతోఁబోల్చుట.)
భిన్నవరాళి, అం: చూ, హిందోళజభాషలు.
భిన్నషడ్జజభాషలు, అం. గాంధారపంచమి, చేల్లి, స్వరవల్లి, నిషాదిని, త్రావణ, మధ్యమ, శుద్ధి, దాక్షిణాత్య, పుళిందిక, తుంబురు, షడ్జభాష, కాళింది, లలిత, శ్రీకంఠిక, బంగాళి, గాంధారి, సైంధవి (17) (చూ, భాషలు .
భిన్నషడ్జజవిభాషలు, అం ధారాళి, మాళవి, కాళింది, ఆదిహేవాతివర్ధని (4) (చూ, భాషలు)
భిన్నావళిత, అం: చూ, ఉత్కళకైశికిజభాషలు.
భిల్లుఁడు, సం. వి. అ. పుం. బోయఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.
భిషక్కు, సం వి. క్ పుం: చూ, వైద్యుఁడు.
భిషజాత్మ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.అడ్డసరము*: చూ,సింహాస్యము.
భిస్స, సం. వి. ఆ. స్త్రీ అన్నము: చూ, సాదము. (1.)
భిస్సట, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దగ్ధిక. మాడన్నము: చూ, సాదము (1.)

భీ

భీ, సం. వి, ఈ. స్త్రీ. భయము: చూ, సాధ్వసము.
భీకరము, సం. విణ: చూ, భయంకరము.
భీరుఁడు, సం. విణ: చూ, వెఱపరి.
భీతము, సం. వి. అ. న. 1.=భీతు: చూ, భీ; విణ 2. భయమునొందినది: చూ, సాధ్వసము.
భీతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. = భీతు: చూ, భీ; 2. వడఁకు: చూ, లోలము.
భీతిల్లు, సం. అ. క్రి: చూ, భయపడు
భీతుఁడు, సం. విణ,=పేద: చూ, భీదవాఁడు.
భీభత్సము, అం.(వికృతము=విస్వచ్చము): చూ, భీభత్సరసము.
భీభత్సరసము, అం. (జుగుప్సవలనఁబుట్టునది): చూ, రసములు, రసదృష్టులు.
భీభత్సుఁడు, సం. వి. అ పుం.=విస్వచ్ఛుఁడు. అర్జునుఁడు: చూ, సుభద్రేశుఁడు.
భీమకాశేశము, అం: చూ, లింగములు.
భీమము, సం. వి ఆ. పుం. 1. భయానకరసము: చూ, రసములు; విణ 2. భయానకరసముకలది: చూ, భీషణము 2.

భీమరథి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కాలరాత్రి: చూ, నది.
భీమలక్ష్మీప్రయోగము, అం: చూ, తంత్రములు.
భీమసేనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. మారుతి: చూ, వృకోదరుఁడు.
భీమారామము, అం: చూ, ఆరామములు.
భీముఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ధర్మరాజు తమ్ముఁడు: చూ, సామీరి; 2. భీముఁడనురాజు; చూ, రాజు. 1; 3: చూ, శివుఁడు; అం. 4: చూ, పాండవులు; విశే 5. భయంకరుఁడు: చూ, వెఱపరి.
భీమేశలింగము, అం. చూ, జ్యోతిర్లింగములు.
భీరుకుఁడు, సం. విశే.=పిఱికి. రూ-భీలుకుఁడు; చూ, వెఱపరి
భీరువు, సం. వి. ఊ. స్త్రీ. 1. వెఱపరియగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; ఉ. స్త్రీ. 3: చూ, పిల్లపీఁచం*; విశే. 4: చూ, భీరుకుఁడు.
భీలుకుఁడు, సం. విశే: చూ, రూ-భీరుకుఁడు.
భీషణము, సం. వి. అ. పుం. విశే: చూ, భీమము.
భీష్మము, —పై.—
భీష్మసువు, సం. వి. ఊ స్త్రీ. గంగానది: చూ, నది.
భీష్మించు, సం. అ. క్రి. మూర్ఖపుపట్టు పట్టు.
భీష్ముఁడు, సం. వి. అ. పుం, 1: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, శాంతనవుఁడు; 3: తాటిదాల్‌దొర, తాటిపెడగవాఁడు; విశే 4: చూ, భీరుకుఁడు.

భు

భుక్తము, సం. విశే 1 తినఁబడినది: చూ, లీఢము. (తద్వి.-౧ అనుభవింపఁబడినది అనుటకు.—చూ, లీఢము) (౨. తినఁదగినది.—హిం.- ఆథార్య.)
భుక్తి, సం.వి. ఇ స్త్రీ. 1.=బూతి. భోజనము: చూ, సాపాటు; 2.=బుత్తి: అనుభవము, అనుభుక్తి, అనుభూతి, ఆభోగము, ఆస్వదనము-ఆస్వాదనము, ఉపభోగము, ఉపలంభము, నిర్వేశము. (తె).— కుడుపు.
భుక్తోజ్ఝితము, సం. వి. అ. న. ఎంగిలి: చూ, సంపర్కము
భుగ్నము, సం. విశే. 1. వంగినది: చూ, వక్రిమము; 2 విఱిగినది. రుగ్ణము; చూ, వృక్ణము. 1; 3. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 2.
భుజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=బుజము. చేయి: చూ, హస్తము. 1.
భుజంగత్రస్తరేచితము, అం: చూ, కరణములు.
భుజంగత్రాసిత, అం: చూ, ఆకాశచారులు.
భుజంగప్రయాతము, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("య, య,య, యగణములు. 8 యతి. 12వ ఛందస్సు.")
భుజంగభుక్కు. సం. వి. జ్. పుం. పాఁపమేపరి, నెమలి:చూ, శిఖి. 2.
భుజంగమము, సం. వి. అ. పుం. 1. పాము: చూ,సర్పము.1.
భుజంగము, సం వి. అ. పుం. 1.—పై.—; 2: చూ, నిగళము; అం. 3. గ్రహముల స్థిరరాసులలో మధ్యమూఁడు పాదముల యందున్న భుజంగము పట్టును. (చూ, నిగళము, పాశము.)

భుజంగవిజృంభిత, అం. చూ, వృత్తము. 1. ("మ, మ, త,న, న, న, ర, స, వగణములు 9 వ యింటను 19వ యింటను యతి. 26 వ ఛందస్సు.")
భుజంగశిశురుతము, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("ఒక్కొక్క పాదమునందు రెండు నగణములు ఒక యగణము గలిగినదై 9 వ ఛందస్సునందుఁ బుట్టినది.")
భుజంగాంచితము, అం: చూ, కరణములు.
భుజంగాక్షి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, సర్పాక్షి *.
భుజంగుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = బొజుఁగు. రూ - భుజగుఁడు: చూ, విటుఁడు.
భుజకీర్తి, సం. వి. ఇ స్త్రీ: చూ, బాహాపురి.
భుజగమము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భుజంగమము.
భుజగము, —పై.—
భుజగాశనుఁడు, సం. వి. అం. పుం. గరుడుఁడు : చూ, హరివాహనుఁడు.
భుజపత్రము, సం. వి. అ. పుం. = బుజపత్తిరి * : చూ, లేఖనము. 3.
భుజబంధము, సం.వి.అ పుం.=బాజుబందు : చూ, భూషణము.2
భుజమధ్యమము, అం; చూ, ఉత్తమక్షేత్రములు.
భుజములు, అం; 1. చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషునకు.—కరికరసమములై మోఁకాళ్లపఱకు పొడవులైన భూపాలుఁడగు. కుఱచలైనదాసజీవి.'; 2; చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (స్త్రీకి.— తీఁగెలవలెను తామరతూండ్లవలెను మెత్తనైన సుఖవతియగు, దక్షిణావర్తమున్నఁ బతివ్రతయగు. వామావర్తమయిన దరిద్రురాలగు. రోమములేకున్న భోగియగు. రోమముగలిగి సన్నములైయున్న మగఁడు చచ్చును); పా. 3 వీనికి ఉపమానములు. — తామరతూండ్లు, పూవులదండలు, తీఁగెలు.
భుజశిరస్సు, సం వి. స్. న మూఁపు: చూ, స్కంధము. 1.
భుజాంతరము, సం. వి. అ. న. ఱొమ్ము: చూ, వక్షము.
భుజి, సం. వి. ఇ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
భుజించు, సం స. క్రి. తిను: చూ, సాపడు.
భుజిష్య, సం.వి.ఆ స్త్రీ 1. పరిచారిక: చూ, స్త్రీ; 2: చూ, వేశ్య.
భుజిష్యము, సం. వి. అ. పుం చేతికట్టుకొనెడు తోరము: చూ, సూత్రము. 1.
భుజిష్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పరిచారకుఁడు; విశే. 2: చూ, స్వతంత్రుఁడు.
భువనము, సం. వి. అ. న. 1. జగము : చూ, దేశము; 2. ఉదకము: చూ, సలిలము; 3. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము
భువనేశ్వరము, సం.వి.అ.న. చట్టుబవంతి: చూ, సదనము. 1.
భువర్లోకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ఊర్ధ్వలోకములు.
భువి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1: చూ, భూమి. 1: 2 : చూ, స్థానము. 1.
భుసుండిక, అం: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు : (చూ, బాణము. 1.)

భూ

భూ, సం వి. ఈ. స్త్రీ =బువి: చూ, భూమి. 1.
భూకదంబము, సం. వి. అ. పుం; చూ, నేలకడిమి*.
భూకము, సం. వి.అ న. 1 =బొక్క, బిలము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. కాలము: చూ, సమయము. 1.
భూగోళము, సం. వి. అ. పుం. 1. భూమండలము ; 2. లోక జ్ఞానమును కలిగించు గ్రంథము: చూ, సంపుటము, 3;అం. 3: చూ, దానములు.
భూగృహము, సం. వి. అ. న. చూ, నేలమలె.
భూచారులు, అం. సమపాద, అర్ధగతి, స్థిరావర్త, త్రయీషిత, ఊరూవృత్త, తాడిత, బద్ధ, జనిత, ఉచ్ఛండిత, స్యందిత, శకటాస్య, అపస్యందిత, సమాసాదిమత్తల్లి, మత్తల్లి ఏకాకి, క్రీడిత. (16)
భూజము, సం. వి. అ. పుం. పుడమిపుట్టు: చూ, వృక్షము.
భూజాని, సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1: 2. రాజు: చూ, రాజు. 1.
భూజావధానము, అం: చూ, కళలు.
భూతకాలము, అం. కడచినది: చూ, కాలత్రయము.
భూతకేశము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మరులుజడ * : 2: చూ, మాంసి 1. *:
భూతదయ, అం: చూ, మానసికపూజా కుసుమములు.
భూతధాత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ నేల. చూ, భూమి. 1.
భూతనాథుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = చూ, బూతనాథుఁడు. 1.
భూతబలి, అం. బడిమి: చూ, యజ్ఞములు.
భూతమంజరి, అం: చూ, హిందోళజభాషలు.
భూతము, సం. వి. అ. న 1. పృథివ్యాది : చూ, భూతములు; 2.= బూచి-బూతము, పిశాచాది. చూ, సోఁకుడు. 1. 3. ప్రాణి: చూ, హంసుఁడు. 2: అం. పు 4.= బూదె. కృష్ణచతుర్దశి చతుర్దశి (అనికొందఱు): చూ, తిథులు; 5. (పిశాచము): చూ, దేవతాభేదము; పిణ 6. తగినది: చూ, సమీచీనము. 4; 7. కడచినది: చూ, వృత్తము. 7; 8. నిక్కమయినది: చూ, సత్యము. 5; 9. పొందఁబడినది: చూ, సంసక్తము; 10. వెలసినది: చూ, సంభూతము; 11. (ఉత్తరపదమైనచో) సమానమైనది: చూ, సుషమ. 2; అ. న. 12 = బూది. చూ, భస్మము; అం. 13: చూ, క్రియా కాలములు.
భూతములు, అం. పృథివి, అప్పు. తేజము. వాయువు. ఆకాశము (భూమి, నీరు, కాంతి, గాలి, ఆకసము) (5)
భూతయజ్ఞము, అం. (భూతబలి); చూ, మహాయజ్ఞములు (యజ్ఞములు.)
భూతవేశి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తెల్లవావిలి *: చూ, వావిలి.
భూతశిలాపాతము, అం: చూ, కళలు.
భూతసర్గము, అం: చూ, సృష్టిసర్గములు

భూతాత్మము, అం: చూ, ఆత్మలు.
భూతాత్మ్యము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శరీరము; అం. 2: చూ, ఆత్మలు.
భూతాత్ముఁడు, సం వి. అ. పుం: చూ, బ్రహ్మ. 1.
భూతానికాలఃపచతి, న్యా. కాలము జీవకోటిని ఉపచయాపచయములను బొందించును.
భూతానుగ్రహవిచ్ఛేదము, అం. చూ, వింశతి విగ్రహములు.
భూతార్థకము, అం: చూ, భూతకాలము (దీనినిలిట్టు అందురు.)
భూతార్థవాదము, అం: చూ, అర్థవాదములు.
భూతావాసము, సం. వి. అ. పుం.తాండ్ర * :భూ,సంవర్తము 3.
భూతావిష్టుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రేతవాహితుఁడు.
భూతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ఐశ్వర్యము: చూ, సంపత్తి. 1;2. సంపద: చూ, సంపత్తి. 1; 3.= బూడిద - బూది: చూ, భస్మము; 4. సత్తు: చూ, సత్వము. 1; 5. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 6. ఏనుఁగు శృంగారము; చూ, హస్తి.
భూతికము, సం. వి. అ. న. రూ-భూతీకము. 1. ఓమము: చూ, యవాని; 2. కర్పూరము: చూ, సిరము: 3. కామంచి కసవు; చూ, హరిత (తృణము. 1.); 4. చీఁపురుకసవు. చూ. హరిత (తృణము. 1.); 5. వాసనగడ్డి *;చూ. హరిత. (తృణము. 1); 6. నేలవేము *: చూ, భూనింబము.
భూతిలకము, అం; చూ, వృత్తము. 1. ("భ, భ, ర, స, జ, జ, గురువులు. 12 యతి. 19 వ ఛందస్సు.")
భూతీకము, సం. వి. అ. న. చూ. రూ-భూతికము.
భూతుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, సూనుఁడు. 1.
భూతులసి, సం. వి. ఈ.స్త్రీ. నేలతొళసి *: చూ, హరిప్రియ.
భూతృణము, సం. వి. అ. న; చూ, భూతికము. 5. *
భూతేశుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, బూచులతేఁడు.
భూతోద్దామరము, అం; చూ, తంత్రములు.
భూత్కృతి, అం: చూ, రతిధ్వనులు
భూదారము, సం. వి. అ. పుం. పంది: చూ, సూకరము.
భూదేవుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, బ్రాహ్మణుఁడు
భూధరము, సం. వి అ. పుం. నేలతాలుపు: చూ, హిమాలయము (పర్వతము.)
భూధాత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, నేలయుసిరిక *.
భూనింబము, సం. వి. అ. పుం: చూ, నేలవేము *.
భూనుతము, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("ర, న, భ, భ, గగ, ములు. 10 యతి 14 వ ఛందస్సు.")
భూపతి, సం. వి. ఇ. పుం; చూ, నేలతేఁడు.
భూపది, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మల్లె *: చూ, హసంతి. 2.
భూపాటలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, నేలకలిగొట్టు. *
భూపుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, భూపతి.
భూపూగము, సం. వి. అ. పుం. తోఁటపోఁక *: చూ, పోఁక.
భూబదరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, నేలరేను *
భూభరణధురీణత్వము, అం: చూ, నాయకస్వరూపము.
భూభుజుఁడు, సం. వి. జ. పుం: చూ, భూపతి.
భూభృత్తు. సం. వి త్ పుం. 1. కొండ: చూ. పర్వతము; 2: చూ, భూపతి.

భూమి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. = బూమి (ఉదకములవలన బుట్టినది): అగ్నిగర్భ, అవి, అదితి, అనంత, అబ్ధిమేఖల, అవ్యధిష్ఠ, అవని, ఇజ్య, ఇడ, ఇడిక, ఇర; ఇల-ఇళ, ఉర్వర, ఉర్వి, కల్యాణి, కాశ్యపి, కీటకము, కు, కుంభిని, కేదరము - కేదారము, కేలి — కేళి, క్ష, క్షమ్, క్షమ-క్ష్మ, క్షితి, క్షేత్రము, క్షోణి, క్షౌణి, ఖండిని, ఖగవతి, ఖలము, ఖస్తని, గంజ, గంధమాత, గంధవతి, గహ్వరి, గిరికర్ణిక, గిరిస్తని, గోత్ర-గోత్రము, గోవు, గౌరి, ఘ ఘనశ్రోణి, చతురంత, చత్వరము, జగతి, జగద్వహ, జీవ, జ్యా, ట, తరి, దాక్షాయణి, ధరి, ధరణి, ధరిత్రి, ధాత్రి, ధాత్రేయి, ధారణి, నిశ్చల, పాంసుల, పృథవి - పృథివి-పృథ్వీ, ప్రలిష, భరణి, భువి, భూ, భూతధాత్రి, మధ్యమలోకము, మర్త్యము, మహాకాంత, మహి మాత, మేదిని, రత్నగర్భ, రస, వసుంధర, వసుధ, వసుమతి, విపుల, విశ్వ, విశ్వంభర, సముద్రాంబర మేఖల, సర్వంసహ, సహ, స్థిర, స్వస్తసి, హరిప్రియ. (తె.ప.)— నేల, పంటవలంతి, పత్తు, పయిండిచూలాలు - పైఁడిచూలాలు, పుడమి, బువి-బూమి, మను-మన్ను, లచ్చి సవతి. తద్విశేషములు.-౧: అంతర్వేది, కుశస్థలి, కోటిఫలి, గయ, తీర్థము, పుష్కరము, ప్రయాగ-ప్రయాగము ఇత్యాది పుణ్యక్షేత్రములకు: చూ, క్షేత్రములు, దేశములు; ౨: అక్షతలు; ౩. అణవీనము, అణవ్యము; ౪: అధిత్యక; ౫. అనీకస్థము, రణఖలము. (తె) — పోలికలను; ౬: అనుపము-అనూపము (తె).— కీనీరునేల క్రీనీరునేల, నీరుముంపు; ౭. అప్రహతము, అక్షేత్రము, ఇంద్రాసనము, ఇరిణము - ఈరణము-ఈరిణము, ఊషము-ఊషరము — ఔషరము, క్షారమృత్తిక, క్షారభూమి, ఖిలము, గుంజ (తె)- ఉప్పన, ఉప్పుమన్ను, ఊసర-ఊసరము, కారపుమన్ను: కారము, కారు, చగ-చగడు-చగుడు-చవడు-చవుడు-చౌటచౌడు, చవటినేల - చవుటినేల, పాండవబీడు - పాదవబీడు, పాడవ, బంజరు; ౮. అవతారము. (తె).—కరవాంక; ౯. (తె).— అళము; ౧౦ అజి, ౧౧. అసితము, గవీనము; ౧౨. ఖని-ఖాని, గంజ, చామీకరము. (తె).—గని; ౧౩ ఆఢకికము; ౧౪. అలూనకాంకులము; ౧౫ ఆశితము, ఆసితము, గవీనము: ౧౬. ఆసురీణము; ౧౭ ఇక్షుశాకటము, ఇక్షుశాకినము; ౧౮ (తె)— అళము, ఉట్టు, ఉప్పళము, నట్టు - నెట్టు; ౧౯. ఉద్వాహనము, శంబాకృతము-సంబాకృతము; ౨౦ ఉపకుంఠము: ఉపశల్యము, గ్రామాంతము; ౨౧. ఉపత్యక; ౨౨. ఉప్తకృష్టము, ఉప్తము, బీజాకృతము, బీజావాపితము; ౨౩ ఉమ్యము; ౨౪ ఉర్మాంతము. ఉర్వర-ఊర్వర. (తె),— పంటపొలము; ౨౫. ఇరిణము, (తె).— ఎడరు - ఎడారి - ఎడారు, పట - పట్టి, బయలు- బయిలు-బైలు; ౨౬. (తె).— ఒడ్డొలము; ౨౭. ఔమీనము; ౨౮. కక్షము, కచ్ఛము. (తె) — కసెము-కిస్సెము; ౨౯. కచంగల; ౩౦. కర్మభూమి, కృష్ణభూమి, (తె) —నల్లనేల, రేగటినేల, రేగడ-రేవడ; ౩౧ (తె) — కిదిమిడి; ౩౨. (తె).— కటినేల; ౩౩. కాంగీనము; ౩౪. కాచము, క్షారము; ౩౫. కాపృథ్వి, కామృత్తిక; ౩౬. కామలము, కుముదము, ధన్వము, నిర్జలభూమి మరుధరిత్రి, మరువు. (తె)— ఎద్దడినేల, పుంజ; ౩౭; కంకుష్మమృత్తిక, కాలపాలకము, ౩౮, (తె) —కుంటనేల, ౩౯. కుట్టిమము, తలిమము, (తె)—నెలకట్టు; ౪౦ కూలకము-కూలము, జాంగలము, ధన్వము, స్థూపము, స్థలము, స్థలి (తె.)-ఇంకువ, గరపనేల- గరుపనేల, గరుము-గరువు గరుసు, దిబ్బ, మిట్ట, మిఱ్ఱు, మెండు, మెట్ట. మెరక, మేడు, వెలిగడ; ౪౧. కృష్టము, సీత్యము; ౪౨. కేదారము, క్షేత్రము, ఖంబు, గోత్రము, తటము, నిష్కుటము, వప్రము, వాటము, సీమ. (తె) — అవ, ఊడుపుమడి, కయ్య, గుడ్డము-గుడ్డాము, చెలక - చెలిక - చెల్క, చేను, నంజమడి, వరిమడి, పొలము, వేవిలి, సంజ; ౪౩ కైదారకము, కైదారము - కైదారికము - కైదారిణము - కైదార్యము, క్షైత్రము, పాంశుమధ్యము; ౪౪. (తె) — కొఱుకు— కొఱను, చెలికె, పరిగెచేను; ౪౫ కౌద్రవీణము; ౪౬. కౌలత్థీనము - కౌళుత్థీనము; ౪౭ (తె),— కీవాడ-క్రీవాడ; ౪౮. ఖడికము, హరేణువు. (తె).— కండిక, లంకనేల్లు, లంకపొలము; ౪౯ (తె).— గండ, చేను, పొలము, మాగాణి, మాగిలి; ౫౦. గంభీరము-గభీరము, నిమ్నము. (తె).—అవ ఉద్దరి, గొల్లము, బడవ–బడువ-బాడవ— బాడువ; ౫౧. (తె). —గయాళు; ౫౨. గోపిచందనము— గోపీచందనము; ౫౩. చరణము; ౫౪. చాణకీనము; ౫౫. (తె).— చిక్కమన్ను, బంకమన్ను, రేవడి-రేవడి; ౫౬. చిల్లము; ౫౭. (తె.— చలిగరువు, ౫౮. (తె).—జిపె; ౫౯. (తె.— జిరాయతీ; ౬౦ (తె).— జేడియ - జేడె; ౬౧. (తె .— తలపొలము; ౬౨. (తె) — తాంకలి; ౬౩ తిల్యము, తైలీనము. (తె).— నూవుచేను; ౬౪. తృతీయాకృతము. త్రిగుణాకృతము. త్రిసీత్యము, త్రిహల్యము; ౬౫. (తె .— తోట్టు: ౬౬. (తె .—దుకాణము; ౬౭. (తె).—దొడ్డి, పెడలు, పెరడు, పెళ్ళు; ౬౮ ద్రౌణికము; ౬౯. ద్వితీయాకృతము. ద్విసీత్యము. ద్విహల్యము, ద్విగుణాకృతము; ౭౦. నారద్రము, వివీతము. అవరోధకము. (తె).— కంచియ–కంచె, కర, కొరక, కొరన, కొఱుకు, కొఱను, చెలిక - చెల్క, దొడ్డి, పొలము, బీటినేల, బీడు, లంక; ౭౧. (తె).—వంపు; ౭౨ (తె).— పడవ; ౭౩. (తె). – పడువ, పల్లము: ౭౪. పరిసరము. (తె).—పరగడ-పరవడ-పఱగడ-పఱగడము: ౭౫. (తె – పాటపొలము; ౭౬. (తె).— పాటినేల, పాండు; ౭౭. పార్థివము; ౭౮. (తె).—పొలగరువు, పొలమన్ను, సుద్దదల్లి; ౭౯. (తె).— పుల్లాడి; ౮౦. (తె).— పూడికపూడు; ౮౧. (తె).— పొత్తెము; పొరంబోకు పోరంబోకు; ౮౨. (తె).—పోడు; ౮౩ బ్రహ్మారణ్యము; ౮౪ భంగ్యము, భాంగీనము; ౮౫ బహిర్దేశము, బహిర్భూమి. (తె).—మఱుంగుదొడ్డి, మఱుంగుపెరడు; ౮౬. మృతాలకము-మృత్తాలకము, మృత్తిక, మృత్తు, మృత్స, మృత్స్న,

(తె).—తొగరి-తొవరి; ౮౭. మృత్తిక, మృత్తు. (తె).—పొరి, మట్టి-మట్టియ, మను-మన్ను, మిత్తిక; ౮౮.మృత్స, మృత్స్న; ౮౯. లవణాకరము. (తె).—ఉట్టు, ఉప్పళము, ఉప్పిలము, ఉప్పునాము, ఉప్పుఁబట్టి, మహాలు-మాలు,పటి-పట్టి; ౯౦. (తె).—విగిరి, విరిగి - విరివి - విటిగి; ౯౧. వైక్రేయము; ౯౨. శర్కర, శర్కిలము; ౯౩. క్రోణ మృత్తిక. (తె).— ఎఱ్ఱగరువు, ఎఱ్ఱమన్ను; ౯౪.సమోర్వి. (తె).-చదను-చదును; ౯౫. సర్వదుంబాలా; ౯౬. సికిత, సైకతము. (తె.)—ఇసుక దిన్నియ-ఇసుక దిన్నె, ఇసుక దిబ్బ, ఇసుక నేల; ౯౭. స్థండిలము; ౯౮. హల్య; ౯౯. హస్తినిఖము, మాలకము. (తె.)—తిన్నె, దిబ్బ; ౧౦౦. సముద్రమున చొచ్చుకొనియుండు మొనలుగల భూభాగము హిం. అంతరీప్; ౧౦౧ మంటిగడ్డకు. (తె.)—అండ, పెల్ల, మంటిగడ్డ (పం) లోష్టము, లోట్టువు, లోష్టువు, లేష్టువు, లోష్ఠము; ౧౦౨. అంతర్యామి; ౧౦౩. పొడవైనది(నేల): ఇరిణము. (మిగతవానికి "చూ, హరిప్రియ. 2") (ఇందలి పదముల అర్థవివరణాదులను శీర్షికాపదములకడఁ జూడుము. మఱియు ఇందుగల శబ్దములకొన్ని ' ఒకానొక చోటు." అను నర్థమందుఁగూడ వర్తించును: చూ, స్థానము. 1.); 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; అం. 3: చూ, దానములు; 4: చూ, దిశలు.

భూమిక, సం వి. అ. స్త్రీ. 1. మాఱువేషము : చూ, వేషము. 2; 2. రచన: చూ, విషయసూచిక; 3 = బూ మె. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 2.

భూమికర్కారువు, సం. వి. ఉ పుం. నేలగుమ్మడి* (ఇదె నల్లనేల గుమ్మడి): చూ, సర్వతోభద్ర. 1—౨.

భూమిచంపకము, సం. వి. అ. పుం. నేలసంపెఁగ* : చూ, సంపఁగి

భూమిజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. సీత. శ్రీరామునిభార్య : చూ, భార్య; వా. 2: చూ, నాఁగటిచాలు; వా. 3: చూ, ప్రాదిని(నది)

భూమిజంబుక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1 : చూ, నేలనేరేడు*; 2. నారింజ*: చూ, శర్కరాంకము.

భూమిజంబువు, సం. వి. ఉ పుం: చూ, నేలనేరేడు*.

భూమిజుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. అంగారకుఁడు : చూ, సక్రుఁడు 1; 2. నరకాసురుఁడు: చూ, మహీసుతుఁడు.

భూమిప్రధానహేతుకము, అం: చూ, శత్రువుతోడి సంధులు.

భూమిస్పృశుఁడు, సం. వి. శ్. పుం. 1 కోమటి: చూ, వైశ్యుఁడు; 2: చూ, మనుష్యుఁడు.

భూమ్యాలకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేలయుసిరిక: చూ. శివ. 4.

భూయస్సు, సం. విశ. (స్.) అధికము: చూ, హేరాళము.

భూయిష్ఠము, సం. విశ. —పై.—

భూరి, సం వి. ఇ. న 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; విశ. 2: చూ, భూయస్సు; అం. 3: చూ, సంఖ్యాభేదములు

భూరిఫేన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సంబరేను*.

భూరిమాయము, సం. వి. అ. పుం. నక్క: చూ, సృగాలము

భూరిమాయువు, సం. వి. ఉ. పుం —పై —

భూరిరంధ్రము, సం. వి. అ. పుం. అట్టు: చూ, భక్ష్యము.

భూరుండి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గురుగు*: చూ, హస్తిని.

భూరుహము, సం. వి. అ. పుం పుడమిపుట్టు: చూ, వృక్షము.

భూర్జపత్రము, సం. వి. అ. పుం. = బుజపత్తిరి*: చూ, లేఖనము. 3.

భూర్జము, సం. వి అ. పుం.—పై.—

భూలింగశకుని న్యాయము, న్యా తానొకరికిఁగూడదని చెప్పిన కార్యము తానే చేయుననురీతి.

భూలోకము సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రపంచము: చూ, లోకము. 1; అం. 2: చూ, ఊర్ధ్వలోకములు. (చూ, భూగోళము.)

భూవరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పుడమిఱేఁడు: చూ, రాజు. 1.

భూవలయము, సం. వి. అ. పుం న: చూ, కువలయము. 3.

భూశయ్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నేలపడక.

భూష, సం వి అ స్త్రీ. చూ, భూషణము. 2.

భూషణధ్వని, సం. వి ఇ. స్త్రీ. ఆఘాతము: చూ, స్వరము.2.

భూషణము, సం. వి.అ న.1. అలంకరణము: చూ, భూషణము. 2; 2: అ, అమ్, అంగము, అట్టము, అలంకారము, అలంకృతి, అలంక్రియ, అపలేపము,ఆకల్పము, ఆబంధము, ఆబద్ధము, ఆభరణము, ఋ, కిందళము, కలాపము, జ, నేపథ్యము-నైపథ్యము, పరిష్కారము, పరిష్కృతి, ప్రతి కర్మము, ప్రలిసరము, ప్రసాధనము, భాండము, భూష, మండనము, మండము, లలామము, విభూషణము, వేషము, శ్రీ. (అవ్య).— అలము, అజ్. అంకు, అం దము, (తె) —ఒడమి-ఒడమె, ఒప్పిదము, కయిసేఁత-కైసేఁత, గ్రోవులు, గిన్నిదము, చిన్నిపువు, చిన్నిపూ తేప, తొడవు-తొడువు-తొడుగు-తొడ్గు, నగ, నీటు, పాటన, మిన్న, రవణము, వన్నియ-వన్నె, వేసము, సొమ్ము, హవణిక. (మిగతవానికి "చూ, హవణిక. 2."); తద్విశేష ములు.— ౧: అశ్వాభరణము, ఆదానము, గండము, భాండము. (తె).— గుఱ్ఱపుతొడవు; ౨: (తె).—గజెము ౩: గ్రంధి; ౪: (తె).— తిరుకొపు; ౫: ప్రసాదనము.(తె). పసదనము; ౬: కంఠభూషలు:— ౧. (తె)—అడ్డిగలు; ౨. (తె) — అఱడా – అఱడు; ౩. అ, ఉత్సాహము, కంఠ సూత్రము, మంగళసూత్రము, శతమానము, సూత్రతంతువు. (తె).— తాలి, తాలిబొట్టు, పుస్తె, బొట్టు, బొట్టుదారము, మినుకు; ౪. (తె)—ఉత్తండము - ఉత్తండాలు. ౫. ఉర స్సూత్రిక, కంఠభూష, భూషణము, కంఠమాల, కంఠన రము, కంఠాభరణము, కంఠి. కంఠిక, గ్రైవము, గ్రైవే యకము-గ్రైవేయము, చిలనీలిక-చిలిమోలిక; ౬. (తె)— కంటసరి, కంటియ-కంటె; ౭: (తె).— కట్టాణిగుండ్లు: ౮. (తె).— గజ్జెలపట్టెడ, దవురుగళ్ళి; ౯. గలమేఖల-గళమేఖల, సూత్రాలి. (తె)—కుతికంటు-కుత్తికంటు; ౧౦: (తె).—గోధుమపూసలు; ౧౧. (తె).— గోళ్ళకుతికంటు; ౧౨. (తె).— చిలుకతాళి; ౧౩. (తె).— తరగతిగుండ్లు-౧౪. (తె).— తీఁగ – తీఁగియ - తీఁగె - తీవ - తీవియ ; తీవె, తీఁగెమెడనూలు; ౧౫. (తె).—నాగ పడగలదండ; నాగపడగలు; ౧౬. (తె).— నాను, నాను, క్రోవి; ౧౭. (తె) – పట్టెడ; ౧౮. (తె).— పయిఁడికంటి-పైఁడికంటి; ౧౯. (తె).— వలకసరి-వలుకసరి; ౨౦. (తె).—పుంజాల

దండ; ౨౧. (తె) —బికిరి; ౨౨. మకరకంఠి. ౨౩. (తె.)— మల్లెమొగ్గలు; ౨౪. (తె) — మెడనూలు; ౨౫. వ్యాఘ్రనఖము. (తె).— పులిగోరు; ౨౬. (తె).—సరడు; హారము, హారవిశేషములు:— ౨౭. అర్ధమాణవకము, ౨౮. అర్ధరశ్మి, కలాపకము; ౨౯. అర్ధహారము; ౩౦ గుచ్ఛకము-గుచ్ఛము-గుత్సము; ౩౧. గుచ్ఛార్ధము, గుత్సార్థము; ౩౨. గోపుచ్ఛము, గోస్తనము. ౩౩. మాణవకము; ౩౪. ఏకయష్టిక, ఏకసరము, ఏకావళి. (తె).— ఒంటిపేట దండ; ౩౫. నక్షత్రమాల; మఱియు. ౩౬. కంకణము; ౩౭. కంఠసూత్రము, దామము, సరము, హారము. (తె).— ఉత్తరిగ, క్రోవ, చేరు-చేఱు, తావడము-తావళము, జిగిని, దండ, పేరు, వడము, సరి, సరిగ- సరిగె, సోగు; ౩౮. కకుప్పు. (తె).—సంపెంగదండ; ౩౯. (తె)—కిట్లదండ, ఉత్తరిగ, గుబ్బసరము; చీరము, బన్నసరము—బన్నసరి ముత్తడము; ముత్తెసరము-ముత్తెసరి; మెఱుఁగునల్లలు; ౪౦. గర్భకము. ౪౧. చంద్రచ్ఛందము; ౪౨. చతుష్క; ౪౩. చాటుకారము; ౪౪ (తె, టీకా; ౪౫ తరలము-తరళము ౪౬. (తె)- తిరుమణిపడము; ౪౭. దండము, దండిక; ౪౮. దేవచ్ఛందము; ౪౯. నిష్కము, పతకము=పడకము; ౫౦. (తె).— నేవడము— నేవలము—నేవళము, సేహారము; (౫౧): పంచసరము (తె).— బన్నసరి; (౫౨): (తె).— పుత్తెముడువు; (౫౩): ప్రలంబము-ప్రాలంబము; (౫౪): ప్రాలంబిక; (౫౫): యష్టి. (తె).—పేట (౫౬): లంబెస-లొంబెస; ౫౭. లలంతి. (తె).— గొలుసు, జింజిరి, తాళి-తాళీ; ౫౮. (తె).— సరపణి-సరిపణ-సరిపెణ సరిపెన; ౫౯. ప్రతిసరము. (తె)— ఎత్తుపూదండ-పూలదండ. కటిభూషలు: ౧. అంగనము, ఈ,ఓఢ్యాణము, కక్ష్య, కటిత్రము, కటిసూత్రము, కాంచి, శక్వరి. (తె) — అంగిళ, ఒడికట్టు, ఒడిదారము, ఒడ్డణము — ఒడ్డాణము, కమరు — కమ్మరు, తీఁగ-తీఁగియ-తీఁగె, తీవ - తీవియ - తీవె, పడదల, మొలకట్టు, మొలనూలు; ౨. (తె).— అంగబిల్ల; ౩. అత్యూహము, చిత్రమేఖల; ౪ కలాపము; ౫ (తె).— గద్దగోయి-గ్రద్దగోయ; ౬. (తె).—గునామొలనూలు; ౭. (తె).—పాలెలు. ౮. అంగిటిముల్లు; కర్ణభూషలు:- ౧. (తె).— అంటు, అంటుజోడు, అంటుపోఁగులు, కుంపెన - (సం), అవతంసము, ఉత్తంసము, కర్ణపత్రము, కర్ణదర్పణము, కర్ణపాలి, కర్ణపూరము, కర్ణముకురము, కర్ణలత, కర్ణవేష్టకము, కర్ణవేష్టనము, కర్ణాందువు - కర్ణేందువు, కర్ణిక, తాటంకము - తాడంకము, తాళపత్రము, పాళి, బాలిక; ౨; (తె).— అకు; ౩. కమ్మ, చెవియాకు-చెవ్వాకు, చెవులపూవులు; ౪. (తె).—కుంబెన, కుంబెనకుచ్చులు; ౫. (తె).— ఒంట్లు; ౬. (తె).— కంటీలు-గంటీలు; ౭. (తె).—కత్తెరబావిలీ; ౮. (తె),-కమ్మి, ౯. కుండలము, కుబ్రము. (తె).— కుండపోఁగులు, తమ్మంటు, తమ్మియ, పోఁగులు - ప్రోఁగులు. ౧౦: పాలిక, రత్నతాటంకము (తె). — కమ్మపంజులు, పంజులకమ్మలు-పోంజులకమ్మలు; 1. అంచుకమ్మలు ౧౧.(తె).-కుంపెన, గుమ్మతీలు; ౧౨. (తె).— కుచ్చు; ౧౩.(తె)-కుట్టుకాడ, కుట్టుపోఁగులు, పోఁగులు; ౧౪, (తె).— గవుడసరము, చెంపకల్లీ, చెంపసరులు; ౧౫. (తె).—చెందిరిక చెంద్రిక; ౧౬. (తె) — చేమంతిపువ్వు; ౧౭. (తె).— చవుకటులు- చౌకటులు, చవుకట్టులు- చౌకట్లు; ౧౮. (తె)-జుంపులు; ౧౯. (తె).— దుద్దులు; ౨౦. (తె).—పడగ: ౨౧. (తె).— పూఁగమ్మ; ౨౨. (తె).— బవిర; ౨౩. (తె).— బావిలీ; ౨౪: (తె).— బావిలీగొలుసు; ౨౫. (తె).— బిల్ల; ౨౬. (తె).— బుగడ - బొగడ; ౨౭. (తె):—బుగడగొలుసు; ఈడుపులు (బ): ౨౮. మకరకుండలము; ౨౯. తె).— మద్దికాయలు, ౩౦. (తె):— రారేక - రావిరేక: ౩౧. (తె).— లక్కాకు; ౩౨. (తె).-విచ్చుటాకు; ౯. నాసాభరణములు:— ౧. అర్ధచంద్రిక; ౨. (తె).— కలావరు-కళావరు; ౩. (తె)— కోలాటకమ్మ; ౪. (తె).— నత్తు; ౫. నాసాభరణము, నాసామణి. (తె).— అడ్డబాస, ముంగర - ముక్కర - ముక్కఱ, ముక్కుముంగర; ౬. (తె) — ముక్కుఁగమ్మి - ముక్కుపోఁగు; ౭. (తె).— బులాకి. బులాకు; ౮. (తె).— బేసరి; ౧౦. పాదభూషలు- ౧. అందుకము, కంకణము, కేకయము, ఝు, తండికము, అందూకము, తులాకోటి, నూపురము, పాదకటకము, పాదాంగదము, మంజీరము. శింజిని, హంసకము. (తె.) అందియ-అందె, గడపెండరము —గండపెండారము,పాగడము— పాడగము—పాడము — పాడహము—పాడిగము, పెండరము—పెండారము—పెండియము—పెండెము — పెండెరము — పెండేరము; ౨: కరవర్తక; ౩: కింకిణము — కింకిణి, క్షుద్రఘంటిక, ఘ, ఘంటారవ, ఘర్ఘరి. (తె.)—గజ్జియ—గజ్జె, చిఱుగంట, బిరుజు, బురజ—బురుజు, మువ్వ— మూవ; ౪. (తె) — గజ్జెగొలుసు, పాంజేబు-పాఁజేబు; ౫. (తె).— గొలుసు, జల్లిపెండెము; ౬. (తె).— చుట్టు; ౭. (తె)— జంగియ జంగె; ౮. ఝుంఝుణి; ౯. (తె).— తోడా; ౧౦. పాదాంగుళీ క్రమవిభూషలు. (తె).— చిటికినబొద్దులు - చిటికెనబొద్దులు - చిటిబొద్దులు; పిల్లాఁడి - పిల్లాణి; గిలిపిల్లాఁడి, బిబ్బిలికాయ; మట్టియలు-మట్టెలు; (సం).— అనీకస్థము, వీరమధ్యములు. (తె).— వీరమద్దియలు - వీరమద్దెలు - వీరముద్దియలు - వీరముద్దెలు; ౧౧. (తె).— పారాణి: ౧౨. (తె).— ప్రీకాలినగ: ౧౩. అందియ-అందె. (సం) అందుకము- అందూకము-, అందువు. మట్టియ - మట్టె, మించు, మెట్టియ-మెట్టె; ౧౪. శిరోభూషలు.— ౧. అవతంసము, ఆపీడము, ఉత్తంసము: కభూషణము, త్రిశిఖరము, నాగరము, నిర్యూహము, పారితథ్య, పీడ, ప్రభ్రష్టకము, శిఖ, శేఖరము. (తె).— కచ్చు, కఱవాడు, కుప్పియ-కుప్పె, తలాటము, తురా-తురాయి, సిగదండ,

సిగబంతి; ౨. (తె). — ఒగిదిగ, కొప్పువల; (౩): (తె) — కుచ్చు, జడగంట; ౪. (తె). — చేమంతిపువ్వు; ౫ (తె)- చేరుచుక్క-చేఱుచుక్క-చేర్చుక్క: ౬. (తె). — చందురు వాసెలు, చందురువంకలు; ౭, (తె). — జడబిళ్ల; ౮. (తె). జల్లి: ౯. (తె). — జిలిబిలిజల్లి; ౧౦ (తె). — తిరు గుడుబిల్ల, నాగసరము, నెల; ౧౧ (తె). — పల్లెరుపూవు- పల్లేరుఁబూవు, పల్లేరుఁగాయ; ౧౨ (తె). - పాపటబొట్టు: ౧౩. పింఛము: ౧౪. (తె)- బాసికము: ౧౫. మకుటము (చూ, సీసకము. 1.): ౧౬. (తె) — ముత్యాలకుచ్చు: ౧౭. (తె). — మొగలిఱేకు: ౧౮. (తె). — రాగిడి: శంఖచరి. (తె). - తురా-తురాయి: ౨౦. (తె). — సూసక ౧౯. తురాయి, సూసకము: ౨౧. అనేకిస్థము హస్తభూషలు:- ౧. అంగదము, కలకిణము, కేయూరము, గుంపము, చూడ, బాహుదము, భుజబంధము (తె). — జబ్బ, తాయిత-తాయిత్తు-తాయెతు-తాయెత్తు, తావీజు, దండ కడియము, బాజుబంధు, పందిఁడియము, సందిదండ, సందిలిదండ, సరిదండ: ౨. అంగుళీయకము - అంగుళి ముద్ర, అంగుళిముద్రిక. అంగుళీముద్ర - అంగుళీటము, అంగుళీయకము, అంగుళీయము, ఊర్మిక, కిరారోటము, ముద్రాంగుళీయకము, ముద్రిక, (తె). — ఉంగరము- ఉంగ్రము, ఉంకుటుంగరము, టాకు, పేరుంగరము, పేరు టుంగరము, బటువు, ముదుటుంగరము-ముద్దుటుంగరము - ముద్దుటుంగ్రము, వ్రేలివగ, సికాయుంగరము; ౩. (తె).- ఆకొత్తు, ఒత్తులు, కడియము, కడెము, సూడిగము: ౪. ఆవాపకము, ఆవాయకము, కంకణము, కంబువు, కట కము, కరభూషణము. ౫. తడాగము, పరిహార్యము— పారిహార్యము, వలయము. (తె) సూడిగము: ౫: కం బూత్తమము: ౬. (తె). — కనుపులగుండ్లు: ౭ (తె). — కయిదండ-కైదండ, కయిలాగు-కైలాగు, చేదండ: ౮. కిట్టాలము. (తె). — రాగిగాజు: ౯. కువలయము. ౧౦. (తె. — గాజు: ౧౧. (తె). — గిలుగాజులు: ౧౨.(తె)- గొలుసు: ౧౩. (తె) — గోటు: ౧౪, (తె). — చేకట్లు: ౧౫. (తె) — తేపెగాజు: ౧౬. (తె). — తోడా: ౧౭. దర్భముద్రిక. (తె). — దబ్బయుంగరము: ౧౮. (తె),- నక్కు: ౧౯. (తె). — పీలిదండలు: ౨౦. పుష్పకము. (తె) — పోఁచీలు: ౨౧. (తె). — పోటీలు; ౨౨, (తె). బొద్దులు; ౨౩. (తె). — ముంగామురుగు; ౨౪. (తె). — మురిడీగొలుసు; ౨౫. (తె) — మురుగు-ముర్గు-మురువు- ముర్వు: ౨౬. (తె). — వంకీ; ౨౭. (తె). — సూలచే కట్లు: ౨౮. అనును. (మిగతవానికి "చూ, హవణిక. 2") (చూ, భూషణములు.)

భూషణములు, అం. (అలంకారములు) మజ్జనము, అనులేప నము, మాల్యము, వస్త్రము, ఆభరణము (5).

భూషణార్థి, అం. (అలంకారములఁ బొందుపఱచెడివాఁడు): చూ, కృతికర్త.

భూషించు, సం. స. క్రి: చూ, నుతించు.

భూషితుఁడు, సం. విణ: చూ, సజ్జుఁడు, 1.

భూష్ణువు, సం. విణ. (ఉ.) కొంగలస్వభావము గలవాఁడు.

భూసురుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, నేలవేలుపు.

భూస్ఫోటము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పుట్టగొడుగు*,

భూస్తృణము, సం. వి అ. న: చూ, తృణము. 1*.

భూస్వామి, సం. విణ: చూ, భూమికలవాఁడు.

భృ

భృంగము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, వరాంగకము. 1*; పుం 2 తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; 3: చూ, భృంగరాజము. 3; 4: చూ, భృంగరాజము. 1*.

భృంగరాజము, సం. వి. అ. పుం. 1. అంగారకము, కుంతల వర్ధనము, కేశరంజనము, కేశ్యము, కేసరాంజనము, భృంగము, భృంగారము, మహానీలము, మార్కవము—మార్గవము, మేషవిలోచనము, రాజ. (తె.)—కలగర, గుంటకలగర— గుంటగలగర—గుంటగలిజేరు*. ("చూ, రాజ".); 2. గండుతుమ్మెద: చూ, షట్పదము; 3 అటకము, కటము, కలవింకము, కలింగము-కళింగము, కలికారము, కావృకము, ధూమ్యాటము, పీతమస్తకము, భృంగము. (తె.) — కూఁకటికువ్వె, కూఁకటిమువ్వ, కూఁకటిమూఁగ, లింగరాజు. తద్వి మాందిలవము. (తె.)—పెద్దకూఁకటిమూఁగ. ("చూ, శకుని")

భృంగరోలము, సం. వి. అ పుం. కందురీఁగ: చూ, మక్షిక.

భృంగామలక తైలము, అం: చూ, తైలములు.

భృంగారము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భృంగరాజము. 1; 2. బంగారుగిండి: చూ, పాత్రము. 6; 3. = బంగరు: చూ, లోహము. 1.

భృంగారి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఈలపురుగు: చూ, రిల్లి.

భృంగి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1. అతివస*: చూ, విష; న్. పుం. 2 భృంగీశ్వరుఁడు: చూ, శివుఁడు; అం. 3: చూ, దండలు. (భృంగిదండ)

భృంగిదండ, అం: చూ, దండలు. (భృంగి. 3.)

భృంగిపటలము, అం: చూ, దండలు.

భృంగిరిటుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, భృంగి 2.

భృంగీశ్వరుఁడు. —పై.—

భృంగుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, విటుఁడు.

భృంగుర, సం. వి. అ స్త్రీ. అతివస*: చూ, విష.

భృగుమతము, అం: చూ, కళలు.

భృగువలి, అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.

భృగువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. కొండచఱియ: చూ, పర్వతము, 2. ఒకముని: చూ, సన్న్యాసి; 3 శుక్రుఁడు: చూ. రాహువు. 2; 4: చూ, శివుఁడు.

భృగుస్మృతి, అం: చూ, స్మృతులు.
భృతకుఁడు సం. వి. అ. పుం. కూలివాఁడు: చూ, సంబళకాఁడు;
భృతము, సం. విణ. 1. భరింపఁబడినది; 2: చూ, దుగ్ధము.
భృతి, సం. వి. ఇ. (స్త్రీ). 1. మోచుట; 2: కూలి: చూ సంబళిక. 2; 3. విలువ; చూ, వెల 1:
భృతిభుజుఁడు, సం.వి.జ్.పుం. కూలివాఁడు: చూ. సంబళకాఁడు.
భృత్య, సం. వి. అ. (స్త్రీ): చూ, భృతి. 2.
భృత్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. పనివాఁడు, బంటు: చూ, సేవకుఁడు; అం. 1. (స్వపక్షమువాఁడు): చూ, అహిభయము; 3. (ఐశ్వర్యములు): చూ, అష్టైశ్వర్యములు; 4; చూ, పుత్రులు.
భృశము, సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. పెల్లు; చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 2. అధికము: చూ, హేరాళము; అవ్య. 3: అగత్యము. అవశ్యము, నూనము. (తె.)-నెట్టన-నెట్టనము.
భృష్టము, సం. విణ. వేఁచఁబడినది.
భృష్టి, సం. వి. ఇ స్త్రీ 1: చూ, భర్జనము; 2. పాడడవి: చూ, విపినము.

భే

భేకము, సం. వి. అ. పుం. 1. కప్ప: చూ, హరి. 12; 2: చూ, మేఘము. 1.
భేకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆఁడుకప్ప: చూ, హరి. 12.
భేకోపి పాద ప్రసారణాయచేష్టతే, న్యా. కప్పయును గాళ్లసాఁచ కొనుటకుఁ జూచుచున్నది. అసమర్థుఁడయ్యు సమర్థుల ననుకరింపఁ బోయినపుడు దీని నుపయోగింతురు.
భేతాళమతము, అం: చూ, కళలు.
భేదకుఁడు, సం. విణ. భేదించువాఁడు.
భేదక [illegible]తము, అం. (మిత్రభేదము): చూ, తంత్రములు. 1.
భేద[illegible]ము, అం. స్నేహరాగాపనయము, సౌందర్యోత్పాదము, సంతర్జనము. (3)
భేదనము, సం. వి. అ. న. 1. భేదించుట: చూ, స్ఫోటము. 1; పుం. 2. పుల్లబచ్చలి*: చూ, హీలమోచి; అం. 3: చూ, హస్తక్రియలు.
భేదఃఖచుట, అం. చూ, గుణములు.
భేదము, సం. వి. అ. పుం. 1. = బద్ద: చూ. భేదనము. 1; 2. వేఱిమి: చూ, వేఱుపాటు. 1; 3: చూ, విశేషము. 2; అం. 4: చూ, భేదములు; 5: చూ, ఉపాయములు. 1; 6: చూ, ఉపాయములు. 3; 7: చూ, ఉపాయములు. 4.
భేదములు, అం: చూ, భేదోపాయములు.
భేదించు, సం. ప్రే. భేదిల్లఁజేయు: స్ఫోటించు.
భేదితము, సం. విణ. భేదింపఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.
భేదిల్లు, సం. అ. క్రి. ఎడఁబాయు: చూ, వేఱుపడు; 2. చీలు: చూ, భేదించు.
భేదోపాయములు, అం: ఒండొరుల మైత్రిచెఱుచుట, ఒండొరులకు రాయిడిపుట్టించుట బెదరుచూపుట (3)
భేద్యము, సం. విణ. భేదింపఁదగినది.
భేరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: = బేరీ: చూ. వీణె; అం 2: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు; 3: చూ, ప్రణవనాదములు.
భేరుండము, సం. వి. అ. పుం. 1. = భేరుండము: చూ, పక్షి; విణ. 2: చూ, భయంకరము; అం. 3: చూ, భావదూషితములు; 4: చూ, సంయుతహస్తములు.
భేల, సం. వి. అ. (స్త్రీ). = బేల. ముగ్ధ: చూ, (స్త్రీ).
భేలుఁడు, సం. విణ. 1. మూర్ఖుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు: 2: చూ, వెఱపరి; 3. చలించువాఁడు.
భేషజము, సం. వి. అ. న. 1. ఔషధము: చూ, మందు. 1; 2. అల్లము*: చూ, శృంగిబేరము.

భై

భైక్షము, సం. వి. అ. న. భిక్షాసమూహము భిక్షాద్రవ్యము
భైరవము, సం. విణ. 1: చూ, భయానకము. 3; అం. 2: చూ, భయానకము. 4; 3: చూ, రాగాంగములు.
భైరవాంజనము. అం: చూ, అంజనములు.
భైరవాదిప్రయోగము, అం: చూ, తంత్రములు.
భైరవి, సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1. పార్వతి: చూ, హైమవతి (పార్వతి): 2. ఒకానొకరాగము (ఇందుకు సంబంధించిన రాగము ఆనందభైరవి): చూ, స్వరము. 2; వా 3. కండ్లు చీఁకట్లు క్రమ్ముట. "వానికండ్లు భైరవిక్రమ్మినవి."; 4. ఒకమందు. (భైరవులు – ఆనందభైరవి, సన్నిపాత భైరవి, స్వచ్ఛందభైరవి మొ.)
భైరవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = భైరవుఁడు. 1; చూ, శివుఁడు; 2. కుక్క; చూ, శునకము; 3. రుద్రపుత్రుఁడు: చూ, సూనుఁడు. 1; విణ. 4. భయానకరసము గలవాఁడు: చూ, దిగంబరుఁడు. 2.
భైషజ్యము, సం. వి. అ. న: చూ, భేషజము. 1.

భో

భో, సం. అవ్య. (భోః): చూ, సంబోధనార్థకములు.
భోక్త, సం. విణ. 1 భుజించువాఁడు. భక్షకుఁడు; 2. అనుభవించువాఁడు; వా. 3. బ్రాహ్మణార్థము చేయువాఁడు.
భోక్తవ్యము, సం. విణ. 1. భుజింపఁదగినది; స్వాతము, భోజ్యము; 2. అనుభవింపఁదగినది; భోగ్యము.
భోక్తృభోగ్యసంబంధము, అం; చూ, సంబంధములు.
భోగగృహము, సం. వి. అ. న. పడకఇల్లు; చూ, సదనము. 1.
భోగము, సం. వి. అ. పుం. 1 = బోగము. సుఖము: చూ, సంతోషము; 2. భోజనము: చూ, సాపాటు; 3. పాము యొక్కపడగ; చూ, సర్పము; 4. పాముయొక్కశరీరము;

చూ, సర్పము; 5. ధనము. చూ, హిరణ్యము. 3; 6 వేశ్యాదులకిచ్చెడు వెల; చూ, శుల్కము; 7. పాలనము: చూ, సంరక్షణము; అం. 8: చూ, వ్యూహభేదములు; 9; చూ, ధనగతులు.

భోగములు, అం; చూ, అష్టభోగములు; ఇవి చతుర్విధము.— ౧, గంధ, తాంబూల, పుష్ప, భోజన, వస్త్ర, సతి, స్నాన, సంయోగములు; ౨. గంధ, తాంబూల, పుష్ప, అన్న, వస్త్ర, స్త్రీ, పానువు, గానములు; ౩ గంధ, తాంబూల, పుష్ప, గృహ, వస్త్ర, స్త్రీ, ఆభరణ, శయ్యలు; ౪. ధన, ధాన్య, వాహన, భోజన, వస్త్ర, సతి, స్నాన, సంయోగములు.

భోగవతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పాతాళము; చూ, లోకము 1; 2. పాతాళమునందలి యేఱు; చూ, నది; విశే. 3. భోగముగలది

భోగవర్ధిని, అం. చూ, కకుభవిభాషలు.

భోగవ్యూహములు, అం. 1. చూ, ప్రకృతి వ్యూహములు; 2. గోమూత్రికము, అభిసారి. శకటము, మకరము, పతంతకము. (5)

భోగి, సం. వి. న్. 1. పాము. చూ, సర్పము; 2. రాజు; చూ, రాజు. 1; 3. చూ, మంగలి; విశే. 4. =బోగి చూ బోగి 1; 5.=బోగి. సుకవాసి. బోగి. 2.

భోగించు, సం. అ. క్రి. 1; చూ, సుఖించు, వా. 2. కావలసినంత భుజించు; చూ, సాపడు; 3; చూ, సంభోగించు.

భోగికాంతుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, వాయువు.

భోగిని, సం వి ఈ. స్త్రీ. 1 ఆఁడుఁబాము; చూ, సర్పము; 2; చూ, వేశ్య; 3. పట్టాభిషిక్తురాలుకాని రాజుభార్య; చూ, భార్య.

భోగివిలసితము, అం. (చూ, విలసితము): చూ, వృత్తము. 1. ("భ, స, జ గురువులు. 7యతి. 10 వ ఛందస్సు.)

భోగ్యము, సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; 2. ధాన్యము; చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); విశే. 3. భోగింపఁదగినది; భోక్తవ్యము.

భోజనపుటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. =బోనపుటిక. కంచము; చూ, హరివాణము [పాత్రము. 6.]

భోజనము, సం. వి. అ. న. 1.=బోనము-బోసనము: చూ, సాపాటు; (పవ్వి భోజనము ౨. భోజనముచేయని.) హిం. అనాహార్) 3. భోజనముచే తృప్తుడగుట;- అఫ్ దానా. అం. 2; చూ, భోగములు; 3; చూ, శకునసమయములు.

భోజము, అం; చూ, దేశములు.

భోజ్యము, సం. విశే. 1. భుజింపఁదగినది; చూ, భోక్తవ్యము 1; అం. 2; చూ, భక్ష్యములు,

భోటజభాష, అం. మాంగళి; చూ, సంస్కృతము.

భోటము, అం; చూ, దేశములు.

భోషాణము, వా. వి. పెద్దపెట్టె; చూ, సందుకా.

భౌ

భౌచ్యమనువు, అం. చూ, మనువులు.

భౌతికము, సం. వి. అ. న. 1. ముత్తెము: చూ, రత్నము. 1; విశే. 2. భూతసంబంధమైనది.

భౌతికుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, శివుఁడు.

భౌమవారము, సం. వి.అ. పుం.మంగళవారము; చూ, వారము.

భౌమమండలములు, అం. భ్రమరము, శకటాస్యము, సమము, స్ఫురితము, అధ్యర్థము, పుట్టకుట్టము, ఏకక్రీడితము, అస్కందితము, ఆవర్తము, అధోగతము. (10).

భౌముఁడు, సం. వి. అ.పుం. 1. అంగారకుఁడు; చూ, వక్షుఁడు; 2. నరకాసురుఁడు; చూ, మహీసుతుఁడు; విశే. 3. భూమియందుఁబుట్టినవాఁడు; 4; చూ, రుద్రులు.

భౌరికుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ: కనకాధ్యక్షుఁడు.

భ్ర

భ్రంశము, సం. వి. అ. పుం. 1. చలించుట. చూ, లోలము: 2. జాఱుట; చూ, స్ఖలనము. 2.

భ్రకుంసుఁడు, సం. వి. అ. పుం చూ, రూ-భ్రూకుంసుఁడు.

భ్రకుటి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ, చూ, రూ-భ్రూకుటి.

భ్రక్షము, సం. వి. అ. పుం. తనతప్పును మఱుఁగుపుచ్చుట.

భ్రమ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మైకము: చూ, హామిక; వా. 2: చూ, సందేహము; 3: చూ, స్ఖాలిత్యము; 4: చూ, భ్రాంతి.1.

భ్రమణము, సం. వి. అ. న. 1. =బ్రమరి: చూ, విహారము. 1; పుం. 2 తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; అం. 3. చూ, తారాక్రియలు; 4: చూ, కళలు.

భ్రమణాంశము, అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

భ్రమము, సం. వి. అ. పుం. 1. = బమ్మెర: చూ, భ్రాంతి 1; 2 =బొమ్మర. తిరుగుడు: చూ, భ్రాంతి. 2; 3. బండికంటి తిరుగుడు; 4 జలనిర్గమము: చూ, వాహనము 2.

భ్రమరకము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రపరము 1; 2 = బంగరము: చూ, బొంగరము; 3: చూ, భ్రమరము. 2.

భ్రమరకీటన్యాయము, న్యా ఒకపదార్థమును దీవ్రముగ భావించిన దానియట్లే తానునగురీతి. (తుమ్మెద పురుపుందెచ్చి తన గూటిలోనుంచి దానిచుట్టు తిరిగి ధ్వనిచేయుచు నుండఁగా నుండగా నాపురుగు దీనియందే మనసునిల్పి తుమ్మెదయగుననురీతి.)

భ్రమరము, సం. వి అ. పుం. 1.=బమి. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; 2. ముంగురులు: చూ, వెండ్రుక. 1—న; 3 అభినయ హస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1: అం. 4: చూ, భౌమ మండములు; 5: చూ, కరణములు; 6: చూ, అసంయుత హస్తములు; 7: చూ, విపరీతి కరణబంధములు.

భ్రమర విలసితము, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("మ, భ, న, వగణములు. 6. యతి. 11 వ ఛందస్సు".)

భ్రమరాంబ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, అంబ. 5.

భ్రమరి, అం: చూ, ఆకాశచారులు.

భ్రమరించు, సం. అ. క్రి. తిరుగు. హరిశ్చ. 1, అ. 2: చూ, సంచరించు.

భ్రమి, సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ: చూ, భ్రమణము. 1.

భ్రమించు, సం. అ. క్రి = బిమ్మరిల్లు: చూ, సంభ్రమించు.

భ్రష్టము, సం. విణ. జాఱినది: చూ, స్రస్తము

భ్రష్టు, సం. విణ. రూ-భ్రష్టుఁడు. 1: చూ, వెలివాఁడు; 2: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

భ్రష్టుఁడు, —పై.—

భ్రా

భ్రాంతము, సం, విణ. 1. భ్రాంతినొందినది ; అం 2: చూ, చుంబనములు. 1; 3 : చూ, ప్రచారములు; 4: చూ, చుంబనములు 2.

భ్రాంతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. = బాఁతి —భ్రాంతి. మిధ్యామతి, ఉన్నది లేనట్టును లేనిది ఉన్నట్టును తలఁచుట లక్ష్మి. 4, అ. 129: చూ, విభ్రమము. 1; 2: చూ, భ్రమణము. 1; అం. 3: చూ, అలంకారము. 3. (వస్తుభేదము తెలియక భ్రమించుట." తుమ్మెద "నీ మొగముఁగని పద్మమను కొన్నది" "నల్లనగు రాముని దేహచ్ఛాయం జూచి మేఘమను నూహాచే చాతకములు సంచరించుచుండెను,"

భ్రాంతిమత్తు, అం: చూ, భ్రాంతి 3.

భ్రాజితము, సం. విణ. ప్రకాశమునొందినది: చూ, శోభితము.

భ్రాజిష్ణువు, సం విణ. (ఉ.) ప్రకాశించువాఁడు, రోచిష్ణువు : చూ, విభ్రాట్టు.

భ్రాత, సం. వి. ఋ. పుం. తోడఁబుట్టిన వాఁడు: చూ, సహోదరుఁడు; 2.

భ్రాతృజాయ, సం వి.అ స్త్రీ. ప్రజాపతి: చూ, భార్య. 1-౪-౨౩

భ్రాతృజుఁడు, సం. వి. అ. పుం : చూ, భ్రాత్రీయుఁడు.

భ్రాతృవ్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భ్రాత్రీయుఁడు: 2: చూ, శత్రువు.

భ్రాతృసౌదాయికము, అం: చూ, స్త్రీధనములు.

భ్రాత్రీయుఁడు, సం. వి. అ. పుం తోడఁబుట్టినవాని కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

భ్రామరము, సం. వి. అ. న. 1. భ్రమరములఁ గూర్చిన తెల్లని తేనె: చూ, మధువు. 5; పుం. 2. భ్రామరమనుఱాయి: చూ, రాయి; విణ. 3. భ్రమరసంబంధమైనది; అం. 4: చూ, మధువులు.

భ్రామరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

భ్రాష్ట్రము, సం. వి. అ. పుం. మంగలము: చూ, పాత్రము. 6

భ్రు

భ్రుకుంసుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-భ్రూకుంసుఁడు.

భ్రుకుటి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, రూ-భ్రూకుటి; అం. 2: చూ, భ్రూక్రియలు.

భ్రువు, సం. వి. ఉ. న: చూ, కనుబొమ.

భ్రువులు, అం. రూ-భ్రూవులు. (కనుబొమలు) 1 : చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునికి.—కనుబొమలచివర గుండ్రముగా దక్షిణావర్తములు గలిగిన నూఱేండ్లు బ్రతికి యేకచ్ఛత్రాధిపతియగు, పార్శ్వ శిరోజముల నంటిన ముప్పదేండ్లు బ్రతుకును; 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (బాలచంద్ర సమములైన మగని ధనవంతునిఁ జేయును. చంద్రాయుధము వలెనున్న సుఖభోగియగు మచ్చయున్నఁ బుత్రనాశనమగు. మధ్యసుడియున్న అంకులాఁడి యగు. బొమల నడుమ వెండ్రుకలున్న మగనిఁ జంపును. కలిసియున్న దరిద్రురాలగు.)

భ్రూ

భ్రూకుంసుఁడు, సం. వి. అ. పుం. స్త్రీవేషధారియై నటనము చేయు పురుషుఁడు : రూ భ్రకుంసుఁడు—భ్రుకుంసుఁడు—భృకుంశుఁడు-భ్యాకుంశుఁడు - భృకుంసుఁడు-భ్యాకుంసుఁడు, కచర, పాత్రము, (చూ, నాటకము.)

భ్రూకుటి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: రూ-భ్రుకుటి-భ్రకుటి, భ్రూభంగము. (తె.)—-బొమముడి—బొమ్మముడి.

భ్రూక్రియలు, అం. భ్రుకుటి, కుంచితము, రేచితము, పాతనము ఉత్క్షేపము, సహజము, చతురము. (7)

భ్రూణ, సం. వి. అ. స్త్రీ : చూ, చూలాలు : అంతర్వత్ని, ఆపన్నసత్వ, గర్భవతి, గర్భిణి, గుర్విణి, (తె. ప.) : చూ, చూలాలు. తద్వి.— చూలాండ్ర గుంపునకు. గార్భిణము—-గార్భిణ్యము: చూ, స్త్రీ.1-౨౫౨. అంతరాపత్య, అంతస్సత్వ.

భ్రూణము, సం. వి. అ. పుం. 1. శుక్లశోణిత పిండము : అర్భకము, ఉదరము. ఉల్బము, కబంధము, కలలము-కలిలము, కృత్స్నము, కోశము, గరభము-గర్భము, చటువు, జఠర, దోహద లక్షణము, పిండము. (తె.)-కడుపు-కడ్పు, కరువు, చూఁడి, వేఁకటి-వ్రేఁకటి (మిగత వానికి "చూ, వ్రేఁకటి"; తద్విశేషములు.—౧. కడుపు (గర్భ కుహరము) నకు.— ఉదరము, కంజరము—కంఠారము, కుక్షము, కుక్షి, కృత్స్నము, కృపిటకము—కృపీటము, జఠర—జఠరము, తుందము, తుంది, పిచండము. (తె.)—కడుపు—కడ్పు, డొక్క, పొట్ట, బొజ్జ, బొఱ్ఱ, వాలుగడుపు—వాల్గడుపు.— ౨. కడుపులోని పిండమునకు.—గర్భము, భ్రోధము. (తె) చూలు; ౩. క్రిఁగడుపునకు.-(చూ, వస్తి. 2); ౪. గుఱ్ఱము యొక్క గర్భస్థ పిండమునకు. (తె.)-చొబలము; ౫. జఠర కోశమునకు—జఠరము; ౬. తిండివేయనిఁగడుపునకు.— (తె.)—పరగడుపు; ౭. బొజ్జకడుపునకు. (తె.)—పొట్ట, బొజ్జ, బొఱ్ఱ; ౮. బ్రాహ్మణ స్త్రీగర్భమునకు - ఖరువు;

౯. లోఁగడుపునకు.-విణ అంతర్గర్భము, కోష్ఠము (మిగత వానికి "చూ, వేఁకటి")
భ్రూభంగము, సం. వి. అ. పుం: చూ, భ్రూకుటి.
భ్రూమధ్యము, సం. వి. అ. న: బిందువు.
భ్రూవు, సం. వి ఊ. స్త్రీ. = బొమ. 1: చూ, అవి. కూర్చిక కోదండము. (తె.) — కనుబొమ, బొమ—బొమ్మ; అం. 2: చూ, చక్రములు
భ్రూవులు, అం: చూ, రూ-భ్రువులు.

మ

మ, ఒకయక్షరము సం. వి, అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, బ్రహ్మ 1; 3: చూ, హిమాంశువు; 4: చూ, వహ్ని. 1; 5. ప్రాణి: చూ, సంతతి. 1; 6: చూ, యముఁడు; 7: చూ, సమయము. 1; 8: చూ, విషము; 9: చూ, విష్ణువు. 1; అం. 10: చూ, కవర్గము; 11: మధ్యమ స్వరస్థానము మధ్యమము (మ:) చూ, సంగీత స్వరములు (స్వరము. 2.)
మమ్, సం. వి. అ. న. జనము. మంది; చూ, సంతతి. 1.
మంకు, దే, విణ. 1. = మూర్ఖ; చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2; చూ, మొండి. 1.
మంకుతనము, దే. వి. 1. చెండితనము; చూ, విలంబము. 1; 2 మూర్ఖత్వము; చూ, మౌర్ఖ్యము.
మంకెన, దే. వి. 1; చూ, రక్తకము 3. *. పాండు. 2, అ. 41; 2 ఎద్దుమీఁద నీళ్ళబిందెలు తెచ్చునపుడు ఆబిందెల క్రిందఁ కుదురుగా సంతనచేసి యుంచఁబడు బెత్తపుబుట్టల జత; చూ పుట్టు. 3.
మంకెనలు, దే. వి. బ; చూ, ధాన్యము; 2. చూ, బాలక్రీడ.
మంక్షు, సం. అవ్య శీఘ్రముగ: చూ, వేగము. 3.
మంఖనము, సం. వి అ న. పిక్కలకుఁదొడిగికొను కవచము; చూ, వారవారణము.
మంగ, దే, వి; చూ, శ్వసనము.*.
మంగల, దే. వి. క్షౌరకజాతి. (మంగలవాఁడు, మగలది.)
మంగలకత్తి, ద్వ. వి. క్షురము: చూ, రిష్టి. 2.
మంగలకత్తిరూపు, ద్వ. వి. కృత్తిక; చూ, చక్క.
మంగలపక్కె, దే. వి; చూ, మత్స్యము. 1.
మంగలపిట్ట. ద్వ. వి; చూ, వ్యాఘ్రాటము.
మంగలము, సం. వి. అ. న. చూ, రూ-మంగళము. 1—2; దే. వి. (1) వేఁపుడుచట్టి; చూ, పాత్రము. 6-౪౧.
మంగలవాఁడు, దే. వి; చూ, మంగలి.
మంగలి, దే. వి. (వై = మంగలి. మంగళప్రదుఁడు, మంగలి. సం. అనియు రూ-మంగళి అనియు కొందఱు.) 1. రూ-మంగలవాఁడు, మంగి. (సం).— అంతావశాయి- అంతావసాయి - అంతేవసాయి, అంబష్ఠుఁడు, కల్పకుఁడు, కేశచ్ఛిత్తు, క్షురమర్ది, క్షురి, క్షౌరికుఁడు, వండిలుఁడు, చండాలుఁడు — చాండాలుఁడు, దివాకీర్తి. నాపితుఁడు, ముండి ("చూ. శిల్పులు."); అం. 2; చూ, శిల్పులు.
మంగలికోళ్ళు, దే. వి. ఎ. సన్నాయి. కళా. 7. అ.75. చూ, వీణె.
మంగలిపని, దే. వి. క్షౌరము; చూ. ముండనము.
మంగళ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1; చూ, పార్వతి; 2. తెల్లగఱిక*. చూ, హరిత (తృణము. 1.)
మంగళకౌశిక, అం: చూ, స్త్రీరాగములు.
మంగళదేవత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, లక్ష్మి.
మంగళమహాశ్రీవృత్తము, అం: చూ, వృత్తము. 1.
మంగళము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, శుభము. 1; వా. 2. ధ్వంసము.
మంగళముచేయు, వా. మి. స. క్రి. 1. శ్రేయస్సుకోరు: చూ, దీవించు; 2, ధ్వంసముచేయు.
మంగళ వాచకములు, అం: (తె.)—జేజే, జొహారు-జోహారు.
మంగళవారము, అం: చూ, వారములు.
మంగళసూత్రము, సం. వి. అ. న: బొట్టుదారము. కళా. 7, అ. 75: చూ, భూషణము. 2; 2. మాంగల్యము, పుస్తె: చూ, భూషణము. 2.
మంగళహారతి, వై. వి = మంగళార్తి. రూ-మంగళారతి: చూ, హారతి.
మంగళారతి, వై. వి = —పై.—
మంగళార్తి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = మంగళహారతి. —పై —
మంగళాశాసనము, సం. వి. అ. న. (వైష్ణవ పరిభాషయందు) ఆశీర్వాదము: చూ, దీవన.
మంగళుఁడు, సం. వి అ. పుం కుజుఁడు: చూ, వక్రుఁడు. 1.
మంగళ్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. గోరోజనము: చూ, రోచన. 1; 2. జమ్మి*: చూ, శమి. 1; 3. తెల్లవస*: చూ, విష; 4: చూ, సదాప*.
మంగళ్యకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-మంగళ్యము. 6.
మంగళ్యము, సం. వి. అ న 1. మల్లెపూవాసనగల అగలు, మల్లెపూవాసనగల కృష్ణాగరు (నల్లయగలు) (అనికొందఱు) చూ, రాజార్హము; 2 చూ, మీఁగడపెరుఁగు; పుం. 3 కలుక్రాంత*: చూ, వ్యాఘ్రకము. 1; 4: చూ, మారేడు*; 5: చూ, రావి*; 6. మంగళ్యకము, చిఱుసెనగలు: చూ, సెనగలు; విణ. 7; చూ, శుభకరము.
మంగి, దే. వి; చూ, రూ-మంగలి
మంగు, దే. వి. రూ-మంగుడు-మాఁగు. ముఖసిధ్మము; చూ, సిధ్మము.
మంచకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మంచె.
మంచము, సం.వి. అ. పుం. = మంచము. 1: చూ, మంచము; 2: చూ, మంచె,
మంచి, దే వి. 1 యోగ్యత: చూ, సామర్థ్యము. 2; 2. ఇష్టోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 3. బుజ్జగింపు: చూ, సమరసము 2; అం. 4. సామము: చూ, ఉపాయములు. (1-2-3-4); విణ. 5: చూ, సజ్జనుఁడు; 6: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 7: చూ, యోగ్యము. 2. (మఱియు దీనికి సందర్భానుసారముగా ననేకార్థములు చెప్పెదరు.)
మంచిగందము, ద్వ. వి. శ్రీచందనము: చూ, వాసన. 1.

మంచిచెడ్డలు, దే. వి బ: అవుగాములు — బొగాములు, కలిమి లేములు, సముగాములు, బాగుబోగులు, మేలుగీళ్లు (సం)— **ఉచ్చనీచములు**, సుఖదుఃఖములు, (వ్య.) కష్టసుఖములు మొదలగునవి.

మంచితనముచేయుట, అం: చూ, సామము. 3.

మంచితెలివి, అం: చూ, రాజలక్షణములు.

మంచిత్రోవ, దే. వి. సత్పథము: చూ, మార్గము 1.

మంచిదారి, దే. వి: చూ, మంచిత్రోవ.

మంచిది, దే. అవ్య మాటాగు: చూ, సమ్మతి. 1.

మంచినడత, దే.వి.1: చూ, శీలము. 2; 2: చూ, వర్తనము.1.

మంచినీరు, ద్వ. వి. కుడినీరు: చూ, సలిలము. 1.

మంచినూనె, ద్వ. వి. అంటుమూనె: చూ, స్నేహము. 2.

మంచిపని, దే. వి: చూ, హితము. 1.

మంచిపాము, దే. వి. నాగుఁబాము: చూ, సర్పము.

మంచిబెల్లము, దే. వి. చెఱకు రసముతోఁజేసిన బెల్లము: చూ, శర్కర. 1.

మంచిమాట, వా. వి. 1. పరిభాష: చూ, శబ్దము. 2; 2 ఇష్టోక్తి: చూ, శబ్దము 2.

మంచిముత్తెము, ద్వ. వి. అకృత్రిమమైన మౌక్తికము: చూ, రత్నము. 1.

మంచియ, వై. వి.=మంచ: చూ, రూ-మంచె.

మంచివాఁడు, దే. వి. 1. చూ, మంచి. 5; 2: చూ, సుకృతి.1.

మంచె, వై. వి =మంచ. రూ-మంచియ. అరప: చూ, శయ్య.1.

మంచపుఁగోడు, వా. వి: చూ, కాలు. 3.

మంచము, వై. వి. = మంచ పానుపు: చూ, శయ్య. 1.

మంచు, దే. వి 1: చూ, హిమము; ప్రే. 2. (రూ-మనుచు—మనుపు) మనఁజేయు

మంచుఁగొండ, ద్వ వి. హిమవత్పర్వతము: చూ, పర్వతము.

మంచుకాలు, దే. వి. హేమంతఋతువు: చూ, మాసద్వయము.

మంచుగుబ్బలి, ద్వ. వి: చూ, మంచుఁగొండ.

మంచుటిలదాల్పు, దే. వి.—వై.—

మంచుతట్టి, దే. వి: చూ, మంచుకాలు.

మంచుత్రాగుడు పులుఁగు, దే. వి: చూ, వెన్నెల పులుఁగు.

మంజరి, సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ 1. చిగిరించిన లేఁతకొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; 2. బొట్టుగు*: చూ, శ్రీమాన్ (నువ్వు; 3. పెద్దముత్తెము: చూ, రత్నము. 1; 4. పూగుత్తి: చూ, స్తబకము; అం. 5: చూ, మహాకావ్యము; 6: చూ, క్షుద్రప్రబంధము; పా. 7: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్క పాదమున మూఁడింద్ర గణంబులును ఒక సూర్యగణంబును గలిగి మూఁడవ గణాద్యక్షరము యతిగాఁగల వృత్తము. ద్విపదవలెనే నడచును కాని ప్రాసము లేదు. యతియున్న చాలును).

మంజిడి, వై. వి. 1. = మాంజిష్ఠమ్. చిత్రవర్ణవస్త్రము. పాండు 1. ఆ. 110; వై. 6, ఆ. 108: చూ, వస్త్రము; 2. పీల వస్త్రము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 171: చూ, పీలి (2.)

మంజిమ, సం. వి. న్. పుం. రూ-మంజిమము: చూ,మనోజ్ఞత.

మంజిష్ఠ, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1.=మంజటి: చూ, సమంగ. 1;2. మిక్కిలిప్రకాశించెడి యెఱుపు: చూ, వర్ణము. 6.

మంజిష్ఠారాగము, సం. వి. అ. పుం. బయటికిని విశేషముగ కనఁబడుచు లోపలను ఎప్పటికిని వీడకుండెడు గాఢానురాగము (చూ, పూర్వరాగము.)

మంజీరము, సం. వి. అ. పుం అందె: చూ, భూషణము. 4.

మంజుఘోషుఁడు, సం. వి. అ పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

మంజుభద్రుఁడు, —వై.—

మంజుభాషిణి, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("స-జ-స-జ గురువులు. 9 యతి. 13 వ ఛందస్సు.)

మంజులము, సం. వి. అ. న 1. పాఁచి: చూ, శైవలము 1; 2. పొదరిల్లు: చూ, సదనము. 1; పుం. 3. ఒకరకము కూకురుగుండెంగ: చూ, దాత్యూహము (చూ, శకు-తి): విశ. 4. ఒప్పిదమైనది: చూ, హృద్యము; అం. 5: చూ, సంయుతహస్తములు.

మంజువు, సం. విశ. (ఉ): చూ, మంజులము. 4.

మంజుశ్రీ, సం. విశ: చూ, బుద్ధుఁడు.

మంజూష, సం. వి. అ.స్త్రీ.=మంజస. పెట్టియ: చూ,సందుకా.

మంజటి, వై. వి.=మంజిష్ఠ*: చూ, సమంగ. 1.

మంజస, వై. వి.=మంజూష: చూ, మంజూష.

మంజాడి, దే. వి. రూ-మంజాళి. 1. వజ్రములతూనిక; వా. 2 బట్టతలతూనిక.

మంజాళి, వా వి.—వై.—

మంజూరు, వా. వి. 1: చూ, సమ్మతి. 1; 2. చెల్లుబడి.

మంట, దే. వి. 1: చూ, రోషము; 2. జ్వాల: చూ, వహ్ని. 1: 3.చుఱుకుమనెడు నొప్పి. "గాయము మంట యెత్తుచున్నది."

మంటకము, సం. వి. అ. పుం.=మండెగ: చూ, భక్ష్యము.

మంటచమురు, దే. వి. కాలిన గరిఁటె చమురు: మంటనేయి.

మంటనేయి, —వై.—

మంటపము, సం. వి. అ. న. రమ్యభవనము: చూ, సదనము 1.

మంటఁబెట్టు, వా. స. క్రి: చూ, మండఁబెట్టు.

మంటమారి, దే విశ. 1. జ్వలనశీలుఁడు; 2. కోపశీలుఁడు. వసు. 4, ఆ. 44.

మంటిగడ్డ, ద్వ. వి. గడ్డ: చూ, భూమి. 1—౦౦౦.

మంటిగోడ, ద్వ. వి: చూ, రూ-మట్టిగోడ.

మంటినూనె, ద్వ. వి. (మన్ను+నూనె): చూ, మట్టితైలము.

మంద, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1 ఉసిరిక*: చూ, శ్రీఫలి. 1; దే. వి. (1.) కొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; (2.) చిన్నకొమ్మ. స్వా. 4, ఆ. 37: చూ, శాఖ. 1; (3.) వితతశాఖ: చూ, శాఖ. 1; (4): చూ, సీలమంద.

మండఁబెట్టు, వా. స. క్రి. దహింపఁజేయు: చూ, వెలుఁగు. 5. (కోపమువచ్చినపుడుఁగూడ వాడెదరు.)

మండకంచము. ద్వి. వి. అంచుకట్టిన కంచము: చూ, హరి వాణము (పాత్రము. 6.)

మండగబ్బ, వా. వి. రూ-మండ్రగబ్బ: చూ, వృశ్చికము. 1.

మండనము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, భూషణము. 2; 2. అలంకరించుట: చూ, భూషణము 2; విణ 3 అలంకరించునది.

మండనుఁడు, సం. విణ: అలంకరిష్ణువు, అలంకర్త.

మండపము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. చవికె: చూ, సదనము. 1; 2 చావడి: చూ, సదనము.1.వై. వి. (1). = మంటపము. చవికె: చూ, మండపము. 1.

మండపి, సం. వి.ఈ.స్త్రీ. చిన్నమండపము: చూ,సదనము 1.

మండము, సం. వి. అ. న. 1. మీఁగడ రూ-మండాము:చూ, స్తన్యము; పుం, న. 2. గంజి: చూ, సాదము. (1); 3. నెయ్యి నూనె లోనగువాని పైతేట: చూ, హవిస్సు. 1; పుం. 4. ఆముదము*: చూ, వ్యడంబకము; 5: చూ, భూష ణము. 2; 6. ఒకకూరాకు; దే. వి. (1). రూ-మండాము. చేఁపలఁబొడుచు చిల్లకోల: చూ, సర్వల.

మండలకము, సం. వి. అ న. ఎఱ్ఱపులుము:చూ,మండలము.3

మండలగతి, అం: చూ, బాహుప్రచారములు.

మండలచ్ఛదము, సం. వి. అ. న. అటకమామిడి.* చూర మామిడి

మండలత్రయము, అం. సూర్య. చంద్ర, అగ్నులు (3)

మండలదూషణము. అం: చూ, విశంతివిగ్రహములు.

మండలము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వఱదగుడి; తద్వి: అంతరము, మధ్యము. (తె) — నడి-నడిమి-నడిమి చోటు; 2; = మాడెము: చూ, దేశములు; 3. కుష్ఠము: చూ, సితము. 1; 4. విలుకాఁడు రెండుకాళ్ళతో మండలాకార ముగా నిలుచుట· చూ, స్థానము. 4. (చూ, విలుకాని స్థాన ములు) 5. పన్నిద్దఱురాజులు (చూ, ద్వాదశరాజమండ లము); పుం 6: చూ, సమూహము; 7. వలయాకారముగఁ దీర్చిన యొక వ్యూహము: చూ, వ్యూహభేదములు; 8: చూ, శునకము; త్రి 9. సూర్యచంద్రాదుల బింబము: చూ, బిం బము 6. (చూ, వర్తులము): 10; చూ, పుంస్థానకములు.

మండలవికల్పము, అం; చూ, ప్రకరణములు.

మండలవ్యూహములు, అం. చూ, ప్రకృతివ్యూహములు.

మండలస్వస్తికము, అం: చూ, కరణములు.

మండలాగ్రము, సం. వి. అ. పుం. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

మండలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, సమూహము; వా. 2. సమితి; చూ, పరిషత్తు; న్. పుం 3: చూ. సర్పము; 4: చూ, మండలేశ్వరుఁడు; 5: చూ, సూర్యుఁడు; 6. పిల్లి: చూ, సూచకము. 5; 7. కుక్క; చూ, శునకము.

మండలూటి, దే. వి. రూ-మండిలూటి. మర్మవ్రణము: చూ, వ్రణము.

మండలేశుఁడు, సం. వి. అ. పుం. అధీశ్వరసార్వభౌముల కంటె ఇతరుఁడైనరాజు: చూ, రాజు. 1.

మండలేశ్వరుఁడు, — పై. —

మండవాయి, ద్వి. వి. గుల్మమారుతము: చూ, వాయువు.

మండహారకుఁడు, సం. వి. అ పుం. కల్లమ్మువాఁడు: చూ, శౌండికుఁడు.

మండాటము, దే. వి. దైన్యముతో యాచించుట:చూ,యాచన.

మండాడు, దే. స. క్రి. దైన్యముతో యాచించు:చూ, వేఁడు.4

మండాము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ-మండము. 1; దే. వి. (1): చూ, రూ-మండము (1).

మండి, దే. వి. ఒకకాలు నేల మోఁకరించుట. రూ-మండీ.

మండిగ, వా వి 1. కుంపటి: చూ, హసంతి; 2. బాణసంచుల మందులనూఱెడు మట్టిపాత్రము: చూ, భాండము. 3 — 33.

మండిగంర్రలు, దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

మండిగము, దే. వి. వాకిటి క్రిందిఅడ్డకొయ్య: చూ, శిల. 2,

మండిఁగలు, వై. వి. బ =మంటక. రూ-మండెఁగలు. చక్కెర వేయని గోదుమపూరి: చూ, భక్ష్యము.

మండితుఁడు, సం. విణ. అలంకృతుఁడు: చూ, సజ్జుఁడు. 2.

మండిపడు, దే అ. క్రి: చూ, మండు 1.

మండిపాటు, దే. వి: చూ, సంభ్రమము.

మండియ, దే. వి. రూ-మండె 1. జొన్నకంకులు పొగాకు లోనగునవి మగ్గుటకై ప్రోగువేసి మీఁద కప్పిపెట్టుట ; 2. ఎగురఁబోయకముందు కళ్లములో ప్రోగుచేసిన ధాన్యపురాసి

మండిలూటి, దే. వి: చూ, రూ-మండలూటి

మండీ, దే. వి: చూ, రూ-మండి.

మండీలు, దే. వి. బ: చూ, మల్లశాస్త్రము.

మండు, దే అ క్రి. 1. జ్వలించు పాండు 2, అ 109; స్వా 4, ఆ. 88: చూ, వెలుఁగు. 5. (చూ, మండు. 3); 2. చుఱుకుమని నొచ్చు. "గాయము మండుచున్నది"; 3. ఈర్ష్యాదులచే తపించు: అడిచిపడు, ఎగిసిపడు. (చూ మండు. 1.)

మండునెల, దే వి. వసంతఋతువు. ఉ. హరి. 2, ఆ. 194: చూ, మాసద్వయము.

మండువా, వై. వి. 1.=మండురా. ఒక తట్ట గోడలేని గుజ్జాల సాల స్వా. 1 ఆ. 40: చూ, సదనము. 1; 2. చతురముగా స్తంభములమీఁద దించినది; 3. పాక : చూ, సదనము. 1; వా. 4. నాలుగిండ్ల బవంతినడుమను వెలుఁగు వచ్చుటకును వాననీరుపడుటకును తగిన కాళీభాగము "మండువాలోగిలి."

మండువాలోగిలి, వా. వి. నాలుగిండ్ల బవంతి: చూ, సదనము. 1.

మండూక తులాన్యాయము, న్యా. కప్పలను తక్కెడలోఁ బెట్టఁగా నిలువక పాఱిపోవుచుండు ననురీతి.

మండూకపర్ణము, సం. వి. అ. పుం. దుండిగము*: చూ, శోణకము.

మండూకపర్ణి, సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1. పొన్నగంటి*: చూ, శీతసారము; 2: చూ, బెండ*; 3: చూ, మంజిష్ఠ* 1

మండూక ప్లుతిన్యాయము, న్యా. కప్ప దాఁటులు వేసినట్లు కొంచెము పనిచేసి యదివిడిచి మఱికొంతచేయుట యనురీతి
మండూక మక్షికాన్యాయము, న్యా. కప్ప పామునోటనుండియు నీఁగను మ్రింగఁబోవు ననుకీతి.
మండూకము, సం. వి. అ. పుం 1. కప్ప: చూ, హరి. 12; 2: చూ, మండూక పర్ణము
మండూకుఁడు, సం. వి అ. పుం ఒక ఋషి: చూ, సన్న్యాసి.1.
మండూరము, సం. వి. అ. న 1. ఇనుప చిట్టెము: చూ, శింఘాణము. 1; 2. ఇనుప చిట్టెముతోఁజేసిన సిందూరము: చూ, శింఘాణము. 1
మండె, దే. వి: చూ, రూ-మండియ.
మండెఁగలు, వై. వి బ.=మండెక: చూ, రూ-మండిఁగలు. కై. 8, అ. 204; నై. 6, అ. 134.
మండెచేటనలుఁగు, వా. వి. ఎగురఁబోసిన వడ్లరాసిపైన చేటతో నునుపుఁబెట్టుట.
మండెము, వె. వి 1: చూ, రూ-మాడెము. దుర్గమస్థలము: చూ, స్థానము. 1; 2: చూ, మాన్యము. 1.
మండెవెంటినలుఁగు. వా. వి ఎగురఁబోయని వడ్లరాసిపైన చేటతో నలుఁగుఁబెట్టుట: చూ, వెంటినలుఁగు.
మండ్ర, దే. వి. ఒక ముండ్లచెట్టు: చూ, వృక్షము.
మండ్రగబ్బ, దే. వి: చూ, పుట్టతేలు.
మండ్రాటము, దే వి: చూ, సంతాపము. ఉ. హరి. 2, అ.167.
మండ్రాడు, దే. అ. క్రి: చూ, సంతాపించు.
మంత, సం. విణ (ఋ. ఈ. ఋ.) ఆలోచించువాఁడు.
మంతనము, వై. వి.=మంత్రణమ్. 1. ఆలోచన, హరి. ఉ. 1, అ. 14: చూ, యోచన; 2. ఏకాంతము. అచ్చ సుం. కాం. 98: చూ, రహస్యము. 1; అం. 3. త్రిశక్తులలో మూఁడవది: చూ, జతనము; 4. (చూ, త్రయము.)
మంతరము, వై. వి. = మంత్రమ్. రూ-మంతు-మంత్రము 1. ప్రసవోపాయము; 2. జాలవిద్య: చూ, విద్యలు; 3. గాయత్రి లోనగునది: చూ, గాయత్రి (చూ, మంత్రము 1;) 4.=: చూ, మంత్రము. 1.
మంతరసాని, వై. వి = మంత్రస్వామినీ. ప్రసవ మంత్రజ్ఞ: రూ-మంతురసాని—మంత్రసాని.
మంతవ్యుఁడు, సం. విణ. ఆలోచింపఁ దగినవాఁడు.
మంతిరి, వై. వి. = మంత్రి. ప్రధానుఁడు. ఉ. రా. 2, అ. 220: చూ, సచివుఁడు. 1.
మంతిరించు, వై. అ. క్రి. 1. మంత్రమువేయు: చూ, మంత్రించు; వా. 2. మంత్రించు: చూ, పిలుచు.
మంతు, వై. వి. 1. = మంత్రి. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 6: చూ, రూ-మంతిరి; 2. చదరంగములోని రాజుతర్వాత నుండెడు కాయ, ద్యూతమంత్రి; 3: చూ, రూ-మంతరము. 1. కళా. 2, అ. 48; 4: చూ, రూ-మంతరము. 2; దే. వి. 5: చూ, ప్రసిద్ధి. 1.
మంతుకెక్కినవాఁడు, ద్వ వి: చూ, దొర. 5. అం, భా. తృ. 4.
మంతురసాని, వై. వి =మంత్రస్వామినీ: చూ, రూ-మంతరసాని.
మంతువు, సం. వి ఉ. స్త్రీ. 1. తెలివి: చూ, హృల్లేఖము. 2; పుం. 2: చూ, నేరము; 3: చూ, మనుష్యుఁడు; 4. రాజు: చూ, రాజు. 1.
మంతుసాని, వై. వి.=మంత్రస్వామినీ: చూ, రూ-మంతరసాని.
మంత్రకాఁడు, ద్వ. వి. (మంత్రము+కాఁడు) ఇంద్రజాలవిద్య నెఱిఁగినవాఁడు. అచ్చ. యు, కాం. 448: చూ, వ్యాళగ్రాహి
మంత్రణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = మంతనము. రూ-మంత్రణము రహస్యాలోచన: చూ, యోచన.
మంత్రణము, సం. వి. అ. న — వై.—
మంత్రదీధితి, సం. వి. ఇ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
మంత్రపదము, అం: చూ, అరూధము.
మంత్ర బ్రాహ్మణము, అం ఋగ్వేద బ్రాహ్మణములలో నొకటి, ఇందలి మొత్తము 4000. (దీని వ్యాపకము గానరాదు): చూ, బ్రాహ్మణము.
మంత్రము, సం. వి. అ పుం. (విచారింపఁబడునది). 1. = మంతరము: అంకము, అత్రము, శివణి, గుహ్యాభాషితము. మనువు. (తె)—మంతరము. తద్విశేషములు.— ౧. అన్నపూర్ణ పంచదశాక్షరి (ఐం హ్రీం సౌః శ్రీం క్లీం ఓం నమోభగ వత్యన్నపూర్ణే); ౨. దేవీపంచాక్షరి (ఓం ఈం ఈం నమః); ౩. నారాయణాష్టాక్షరి. (అష్టాక్షరి) (ఓమ్ నమోనారాయణాయ); ౪. రామాష్టాక్షరి (ఓమ్ శ్రీం రాం రామాయనమః); ౫. వాసుదేవ ద్వాదశాక్షరి (ఓమ్ నమో భగవతే వాసుదేవాయ); ౬. శివ షడాక్షరి (షడక్షరి) (పంచాక్షరి) (ఓమ్ నమశ్శివాయ); ౭. శ్రీ రాజరాజేశ్వరీ పంచ దశాక్షరి (క, ఏ, ఈ, ల, హ్రీం, హ, స, క, హ, ల, హ్రీం, స, క, ల, హ్రీం); ౮. సూర్యాష్టాక్షరి (సౌరాష్టాక్షరి) ఓమ్ ఘృణిస్సూరియ ఆదిత్యోమ్); ౯. సౌభాగ్య విద్యేశ్వరీ పంచాక్షరి (శ్రీం క్లీం హ్రీం బ్లూం ఐం); ౧౦ హయగ్రీవ ద్వాదశాక్షరి (ఓమ్ నమోభగవతేహయగ్రీవాయ) ఇత్యాది మంత్రంబులెల్ల యంత్రంబులతో నుపాసింపఁ దగినని. మఱియు:— ౧౧. గాయత్రి లోనగునది: చూ, అజ; ౧౨. అఘమర్షణము; ౧౩. అజప; ౧౪. అవసరము ౧౫ అర్ఘము; ౧౬. ఆవర్చన; ౧౭. ఆశ్రుతము; ౧౮. ఆసురి; ౧౯. ఉపాంశువు; ౨౦ ఋజ్మంత్రము; ౨౧. ఐంద్రము; ౨౨. గాయత్రి; ౨౩. గారుడము. (తె.)— గారడము; ౨౪. జప్యము; ౨౫ తారక మంత్రము; ౨౬. దిగ్బంధము (మంత్రముచే కట్టెడు దిక్కుల కట్టు); ౨౭. ప్రతిసరము; ౨౮. బీజాక్షరములు; ౨౯. హంస; ౩౦. హృద్యము. ఇత్యాది (మిగతవానికి "చూ, హృద్యము. 5.") 2. ఏకాంతము: చూ, రహస్యము. 2; 3. అథర్వ వేదము: చూ, వేదములు; అం. 4: చూ, యోగములు (యోగ చతుష్టయము); 5: చూ, ప్రకాశింపఁ జేయఁగూడనివి; 6: చూ, శక్తులు; 7: చూ, క్రియలు; వై. వి. (1): చూ, రూ-మంతరము. 1; (2): చూ, రూ-మంతరము. 2.
మంత్రవాది, సం. వి. న్. పుం: చూ, మాంత్రికుఁడు.
మంత్రవికల్పము, అం: చూ, ప్రకరణములు.

మంత్రశక్తి, అం. 1; చూ, శక్తిత్రయము; 2; చూ, విశంతి విగ్రహములు.
మంత్రసాని, వై. వి. =మంత్రస్వామినీ. మంతరసాని-మంతురసాని-మంతుసాని.
మంత్రసిద్ధి, అం; 1; చూ, కళలు; 2; చూ, సిద్ధిత్రయము (త్రయము.)
మంత్రాంగము, సం. వి, అ, న. మంత్రిత్వము.
మంత్రావృత్తి. సం. వి. ఇ స్త్రీ. జపము: చూ, తపము 2.
మంత్రి, సం. వి. న్. పుం=మంతిరి-మంతు 1 ధీసచివుఁడు చూ, సచివుఁడు; 2. చూ, సహాయుఁడు. 1.
మంత్రించు, సం. అ. క్రి = : చూ, మంత్రించు. 1—2.
మంత్రిసింహాసనము, అం. చూ, సింహాసనములు.
మంథజము, సం. వి. అ. న. చూ, కలంబుటము.
మంథదండము, సం. వి. అ పుం: చూ, మంథానము.
మంథనము, సం. వి. అ. న. 1: మథనము; పుం. 2 చూ, మంథానము.
మంథని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తిరిగడవ: చూ, పాత్రము. 6.
మంథము, సం. వి. అ. పుం 1: చూ, మంథానము; 2. కంటినొప్పి: హర్షణము; 3. అంబలి: చూ, సాదము (1,; 4 వధము: చూ, హింస. 1.
మంథరజ్జువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, తరిత్రాడు.
మంథరము, సం. వి. అ పుం. 1: చూ, మంథానము; విణ 2. చొరవలేనిది: జిహ్మము, మందము. (తె).— మసలిక; 3. మెల్లగాఁబోవునది: జిహ్మగము, మందము. (తె).— మసలిక; 4. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము, 2; 5. విరివియైనది: చూ, సుర. 3.
మంథరుఁడు సం. వి అ.పుం. మెల్లగానడచువాఁడు: మందగామి.
మంథరువు, సం. వి. ఉ పుం, చామరపుగాలి: చూ, వాయువు.
మంథాద్రి, సం. వి. ఇ పుం. కవ్వపుగొండ: చూ, పర్వతము.
మంథానము, సం. వి. అ. పుం. రూ మంథనము-మంథరము, మంథము, (తె).— కవ్వము: చూ, వైశాఖము. 2; తద్వి. (కవ్వపుగుత్తికి.— చూ, వైశాఖము. 2.)
మంథుఁడు, సం. వి అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
మంద, దే వి. 1. గొల్లపల్లె: చూ, దేశములు; 2. పసుల మంద: చూ. సౌరభేయి (ధేనువు); 3. ఊరికివెలుపల పసులుండుచోటు; 4. గోవులమంద యుండుచోటు, పశువులసాల (అని కొందఱు): చూ, సదనము. 1.
మందకట్టు, దే. వి. 1. గొల్లపల్లెవారు ఏర్పఱచుకొన్న యేర్పాటు: మందగట్టు; వా. 2: చూ, వెంటగట్టు; 3. వరిమళ్ళయందు బలమునకై పశువులను నిలుపుట: మందగట్టు.
మందగట్టు, దే. వా. వి. —వై.—
మందగామి, సం. విణ: చూ, మంథరుఁడు.
మందగించు, వై. అ. క్రి. 1. మందమగు. "ఆఁకలి మందగించెను": చూ, జంపారు. (సం.)—మందీభవించు ; వా. 2: చూ, సన్నగిలు. "నాడి మందగించినది"; 3. తగ్గు. "ధర మందగించెను"
మందగొను, దే. అ. క్రి మందగాఁగూడు.
మందట, దే. వి. 1. వ్యవహారయోగ్యము; 2: చూ, సమీపము 1. పంచ. నా. 1. ఆ. 562; 3; చూ, వినయము. 1. హరి, ఉ 7, ఆ. 39.
మందటిలు, దే. అ. క్రి. రూ. మందటిల్లు. అడఁగు. య. 4, ఆ. 81: చూ, స్రుక్కు. 9.
మందడి, వై. వి. 1. = మందురా. లాయము: చూ, సదనము. 1; వా. 2. ఉమ్మడి. "మీకును మాకును వ్యవహారపు మందడి విడిపోవలయును." "గోడమందడి" మొ.
మందడీఁడు, దే. వి. (మందడి + ఈఁడు) గుజ్జపువాఁడు: చూ, సాహిణి.
మందపిచ్చుక, దే. వి. కురవక పులుఁగు: చూ, పిచ్చుక.
మందప్రోయాలు, ద్వ. వి. గొల్లది. పాండు. 2, ఆ, 15: చూ, వ్రేత.
మందము, సం. వి. అ. పుం. 1. గజజాతి విశేషము. (యుద్ధకాలమందు వాహన యోగ్యమైనది): చూ, హస్తి; విణ. 2 చొరవలేనిది: చూ, మంథరము. 2; 3. మెల్లనిది : చూ, మంథరము. 3; అం. 4: చూ, గజజాతులు; 5: చూ, ముఖరజ్జువులు; 6: చూ, నాసికాక్రియలు; 7: చూ, శ్రుతులు; దే. విణ (1.) దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2; (2.) లావు: చూ, స్థూలము. 2.
మందరము, సం. వి. అ. పుం. 1. కవ్వపుఁగొండ: చూ, పర్వతము; 2. మందారమను కల్పవృక్షము : చూ, కల్పవృక్షములు; 3: చూ, స్వర్గము; విణ 4. అలసము : చూ, విలంబము. 1; 5. బహుళము: చూ, హేరాళము.
మందరి, దే. వి: చూ, వైద్యుఁడు.
మందల, దే వి 1. ఉసురు: చూ, ప్రాణము. 6; 2. మేర: చూ, విధము. 1; 3: చూ, సమీపము. 1; వా. 4. హద్దు: చూ, సీమ. 1.
మందలించు, దే. స. క్రి. 1. చెప్పు: చూ, వచించు; 2. ఆజ్ఞాపించు. భాగ. 2, స్కం. 186: చూ, సెలవిచ్చు; 3. మనవిచేయు. అని. 3, ఆ. 25: చూ, విన్నవించు; 4: చూ, హెచ్చరించు; 5. తలఁచు: చూ, యోచించు; వా. 6. అదమాయించు. (కొద్దిగా శిక్షించు): చూ, శిక్షించు.
మందలింపు, దే. వి. 1 : చూ, వ్యవహారము. 3; 2 : చూ, అదమాయింపు.
మందస, వై. వి. = మంజూషా రూ. మందసము పెట్టె: చూ, సందుకా.
మందసము, —వై.— నీలా. 3, ఆ. 86.
మందస్మితము, సం.వి.అ.పుం. చిఱునగవు: చూ, హాస్యము. 1.
మందహాసము, —వై.—
మందాకిని, సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1. గంగ: చూ, నది; 2. ఆకాశగంగ: చూ, నది; 3. అఱువదేండ్ల ఆఁడుది : చూ, (స్త్రీ); అం. 4: చూ, వృత్తము 1.
మందాకు, దే. వి. (మందు + ఆకు) ఓషధి: చూ, వృక్షము.

మందాక్రాంతము, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("మ, భ, న, త, త, గగములు. 11 యతి. 15వ ఛందస్సు.")
మందాక్షము, సం. వి. అ. న: చూ, సిగ్గు.
మందాగ్ని, సం. వి. ఇ. పుం: అగ్నిమాంద్యము.
మందామణి, సం.వి.ఈ.స్త్రీ. పెద్దబాన: చూ, పాత్రము. 6-౧.
మందారము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఈగిమ్రాను: చూ, వేలుపుచెట్టు; 2. జిల్లేడు*: చూ, వికీరణము; 3. పారిభద్రము*: చూ, వారిదము. (1); అం. 4: చూ, కల్పవృక్షములు; దే. వి. (1) మేఘావరణము: చూ, మేఘము. 1.
మంది, దే. వి. 1. జనము: చూ, సంతతి. 1; వా. 2. సంతానము: చూ, సంతతి. 1; 3. గుమి. ఉ, రా. 6, ఆ. 105: చూ, పరివారము. 1; 4. కాలుబలము. య, 4, ఆ. 155: చూ, భటుఁడు; వా. బ. 5. చుట్టములు. "పెండ్లివారు ఎంత మందివచ్చిరి. (ఎంతమంది = ఎందఱు చుట్టములు)": చూ, సంబంధి. 1.
మందిరము, సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. పట్టణము: చూ, దేశములు; వా. 3. దేవగృహము: చూ, సదనము. 1; 4. అల్ప దేవాలయము, ఇంటిలోని దేవుని పీఠము (అని కొందఱు) "రామ మందిరము": చూ, సదనము. 1; పుం 4: చూ, సముద్రము.
మందీభవించు, సం. అ. క్రి. 1: చూ, మందగించు. 1; వా. 2: చూ, మందగించు. 2.
మందు, దే. వి. 1. (ఇందు భస్మములు, చూర్ణములు, లేహ్యములు, రసాయనములు, ఘృతములు, తైలములు, ద్రావకములు, ఘుటికౌషధములు, అంజనములు, కషాయములు, ఆసవములు మొదలగునవి చేరును) (సం.)— అగదము, అజాయువు, ఔషధము, కమలము, గదారాతి, జయువు—జాయువు, తంత్రము, ప్రతిక్రియ, భేషజము—భైషజ్యము, యోగము; తద్విశేషములు— ౧ అలికించు మందునకు. (సం.)—జీవగఱ్ఱ, జీవనౌషధము, జీవాతువు; ౨. కంటి మందునకు. (సం.)-బిడాలకము; ౩ కుష్ఠమును మందునకు- (సం.)— అంగారకుష్ఠకము, కుత్సిలము, కుష్ఠఘ్నము, కుష్ఠహంత్రి, వాకుచి, హితావళి; ౪. పుంటి మందునకు. (సం.), ఉపనాహము. (తె.)—మలాము—మోలాము-మొల్లాము; ౫. బాలెంత మందునకు. (తె.)-కాయము. (సం.)-సర్మ్య; ౬. బిడ్డల మందునకు. (సం.)—కారము; ౭. బెల్లముతో వండిన మందునకు. (సం.)—గుడకము, గుచేరము; ౮. విషమునకు.-(చూ, సంగరము. 6); (మిగతవానికి "చూ, రోగము. సంగరము. 6"); 2. వశ్యౌషధము. బుద్ధి: చూ: రాజార్హము; వా. 3 చావునకు ఇచ్చెడి ఔషధము. "మందుల వాఁడు మందుపెట్టి కాకిని చంపెను": చూ. సంగరము. 6; చికిత్స, ఉపక్రమము, ప్రక్రమము, ప్రతిక్రియ, ప్రతీకారములు 5: చూ, వెరపు; విశ. 6: చూ, వెక్కసము. 3.
మందుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1, శని: చూ, శని; 2: చూ, సోమరి; 3: చూ, హీనుఁడు; 4 ఇచ్చవచ్చినట్లు తిరుగువాఁడు: చూ, సంచారి 2; 5 నిర్భాగ్యుఁడు: చూ, వ్రాత; 6: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 7: చూ, వ్యాధితుఁడు.
మందుపట్టడ, దే.వి. బాణసంచు చేసెడుశాల: చూ, సదనము. 1.
మందుభాయి, వా. వి. నల్లమందు తినెడి తెవులుగొంటు: చూ, వ్యాధితుఁడు.
మందునుల, ద్వి. వి. మందుచెట్లుండు కొండ: చూ, హిమాలయము (పర్వతము).
మందుర, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. = మందువాలాయము: చూ, సదనము. 1; 2. పడక: చూ, శయ్య. 1.
మందురకుఁడు, సం. వి. అ పుం: చూ, మందడీఁడు. విక్ర. 3, ఆ. 17.
మందురా, దే. వి, చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.
మందులమారి, దే. విశ 1. మర్లుమందు పెట్టునది; 2. మర్లు మందు పెట్టువాఁడు: చూ, మందులవాఁడు.
మందులవాఁడు, వా. విశ 1: చూ, మందులమారి. 2; 2: మందులు అమ్మెడువాఁడు; 3. మందులు చేయువాఁడు; 4: చూ, మందరి; 5. ఒకానొక కిరాతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 1.
మందెమేలము, దే వి 1. ఉపేక్ష: చూ, సయాట; 2. చూ, పరిహాసనము; 3. ప్రేమము. స్నేహము (అనికొందఱు). భో. 4. ఆ. 157: చూ, స్నేహము. 1.
మందోదరి, సం. వి. ఈ స్త్రీ 1. రావణుని భార్య: చూ, భార్య; అం. 2: చూ, కన్యకలు.
మందోష్ణము, సం.వి.అ.న, విశ. ఇంచుకవేఁడి: చూ, వేఁడిమి.
మంద్రతారప్రసన్నము, అం: చూ, అలంకారము. 3.
మంద్రమధ్యము, అం: చూ, సంచారివర్ణగతాలంకారములు.
మంద్రము, సం. విశ. 1 గంభీరమైనది (స్వరము): చూ. స్వరము. 2; అం. 2: చూ, స్థాయి
మంద్రస్థాయి, అం, చూ, ఉచ్చతమము. (హృదయమునం దుండెడి మొదటి 7 శ్రుతులగుంపు.)
మంద్రాంతము, అం: చూ, సంచారివర్ణగతాలంకారములు
మంద్రాది, అం. —పై—
మంపిలు, దే. అ. క్రి. రూ-మంపిల్లు: చూ, మబ్బుకొను.
మంపిల్లు, దే. అ. క్రి. —పై.— సౌ. 1, ఆ. 68.
మంపు, దే.వి. మత్తు, మైకము విజ.1, ఆ, 147: చూ, హామిక.
మంపుగొను, దే అ. క్రి 1: చూ, మంపిలు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 26; ప్రే. 2. మంపుగొలుపు.
మంబరము, దే వి. కాల్పుట. (సం.)—ఓషము, దహనము.
మంబరముసేయు, దే. స. క్రి: చూ, దహించు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 153.
మంబె, దే. వి: అఱకడ-అఱకడము, ముబ్బె.
మంభము, సం. వి. అ. న: చూ, పొగ. (హా.)
మకతక్రియ, అం: చూ, క్రియాంగములు. (అంగము 9.)
మకరందము, సం. వి. అ పుం. 1: ఆసవము. కౌసుమము, పుష్పరసము, మరందము. (తె.)-కమ్మనీరు, పూఁదేనియ-పూఁదేనె-పూవుఁదేనియ ("చూ, సుమనోరజము.") అం. 2: చూ, జన్యతాళములు

మకరకంఠి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నడుమ మొసలిముఖ మేర్పఱచిన కంఠభూష: చూ, భూషణము. 2.
మకరకుండలము, సం. వి. అ. న. మొసలి ముఖమేర్పడఁజేసిన పురుషుని కర్ణభూష: చూ, భూషణము. 2.
మకరకేతనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మకరధ్వజుఁడు.
మకరతము, సం. వి. అ. న. రూ-మరకతము. ఉ. రా. 6, ఆ. 76: చూ, రత్నములు.
మకరతోరణము, సం. వి. అ. పుం, న. మొసలి రూపమేర్పడఁ జేసిన తోరణము. (చూ, తోరణము).
మకరతోరణములు గట్టించుట, అం: చూ, శోభనములు.
మకరధ్వజుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మకరాంకుఁడు.
మకరము, సం. వి. అ. పుం. 1. పెద్దచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. మొసలి: చూ, మత్స్యము. 1; అం. 3. మకరమనునిధి: చూ, నిధులు: చూ, లిబ్బి. 1—2; 4. అభినయ హస్త విశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1; 5. మొసలి రాసి: చూ, రాసులు; 6: చూ, ఆసనములు; 7: చూ, శస్త్రములు; 8: చూ, భో॰ వ్యూహములు; 9: చూ, ప్రధాన వ్యూహములు; వా. వి. అ. పుం. 10. మట్టమధ్యాహ్నము, ఎండవేళ. "నెత్తిమాడుచుండఁగా మకరములో వచ్చితిని."
మకరాంకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.
మకరాలయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సముద్రము.
మకరిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. స్త్రీలకు చెక్కిళ్ళ లోనగుతావుల యందు లత్తుకతో వ్రాసెడు మకరరూపమగు రేఖ. ఉ. రా. 1, ఆ. 44: మకరికాపత్రము.
మకరికాపత్రము, సం. వి. అ. న.—పై—
మకరివల, మి. వి. మృగములనుబట్టెడువల: చూ, వల. 1.
మకాము, వా. వి. ప్రయాణమందు నిలుచుస్థలము, బస.
మకిలి, వై. వి. 1. నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 2. =మలిన మాలిన్యము: చూ, మలినము. 1.
మకిని, వా. ఇ: చూ, మకిల. 2.
మకుటము, సం. వి. అ. న. కిరీటము: చూ, సీసకము. (1.)
మకురము, సం. వి. అ. పుం. 1. అద్దము: చూ, ముకురము; 2: చూ, పొగడ*; 3: చూ, మల్లెపువ్వు; 4. కుమ్మరి సారెఁద్రిప్పెడుకఱ్ఱ.
మకురు, దే. వి: చూ, మౌర్ఖ్యము.
మకురుతనము, —పై.—
మకుష్ఠకము, సం. వి. అ. పుం. బ (రు-ముకుష్ఠకము—మకుష్ఠకము-మయష్టకము- మయష్ఠకము) అడవిపెసలు: చూ, పెసర.
మకూలకము, సం. వి. అ. పుం. దంతి*: చూ, విశల్య. 4.
మకూలము, —పై.—
మక్క, వై. వి. 1. నితంబైక పార్శ్వము: మలుగు-మల్గు; 2. బిడ్డలతల్లి పొత్తికడుపునఁ బుట్టెడి అపాయకరమగు నెత్తురుగడ్డ. మక్కనగాయ; చూ. వ్రణము. 1; 3. కాల ఖండము: చూ, యకృత్తు
మక్కనగాయ, ద్వ. వి: చూ, మక్క. 2.
మక్కలు, వై. వి. =మహీ. మొక్కజొన్నలు: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.)
మక్కల్లము, సం. వి. అ. పుం; చూ, మక్క. 2
మక్కళించు, దే. అ. క్రి. 1. తిరుగుకొను: చూ, వెనుదీయు 2: చూ, సరిపడు; 2. నై. 6. ఆ. 108; 3; చూ, సరిపోలు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 250; అం. ప్రే. 4. తిరుగుకొనఁజేయు. స్కా. 1, ఆ. 59; 5, సరిపఱచు. కాశీ. 3, ఆ. 118; 6. సరిపోల్చు ఉ. హరి, 5, ఆ. 50.
మక్కా, వై. వి. =మఖ. యవనదేశమందలి ముఖ్యపట్టణము చూ, సీమ. (1) (దేశములు.)
మక్కి, దే. వి. నిస్సారము: చూ, బెండు. 2.
మక్కికిమక్కి, జా. 1. ఉన్నదున్నట్లు; వా. 2. వారుచేసినట్లు వీరుచేయుట. "దెబ్బకుదెబ్బ యన్నటుల మక్కికిమక్కి చేసెను."; 3. అసలుకు సరియగునకలు.
మక్కు, దే. వి. 1. మాలిన్యము: చూ, మలినము. 1; 2. చింతఅంబలితో బొమ్మలకు పెట్టినఅతుకు; అ. క్రి. 3. కాంతిహీనమగు: చూ, మ్రక్కు; 4; చూ, శోషించు. పంచ. నా. 2, ఆ. 179; 5: చూ, మరణించు. య. 3, ఆ. 123; స. క్రి. 6. గీఱు, అచ్చు. యు, కాం. 423: చూ, అక్కు; వా. వి. బ. 7. పునాదులయొక్క నూలిత్రాటికొనను కట్టెడు కఱ్ఱపుల్లలు; బ. 8. పునాదులయొక్క ఆద్యంతముల నిటునటు గ్రుచ్చెడు కొయ్యతునకలు; బ. 9. ఎముకలు: చూ, శల్యము. 1.
మక్కువ, దే. వి. కూరిమి: చూ, స్నేహము, 1.
మక్కె, దే. వి. బ: చూ, మక్కు. 9.
మక్తా; వా. వి. రైతు ఈనాందారునకిచ్చెడు ధాన్యాదికము.
మక్షిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: క్రిమిలూనము, క్షుద్ర, గంధలోలుప, చర్వణ, నీలంగువు. (తె).— ఈఁగ-ఈఁగె, ఈవ-ఈవె, నల్లనియీఁగ; తద్విశేషములు.—౧. అడవి యీఁగకు.— క్షుద్ర, క్షుద్రిక, గోమక్షిక, దంశము. వనమక్షిక. (తె).— అడవియీఁగ—అడవీఁగ, జొట్టీఁగ-జోటీఁగ—జోటుటీఁగ; ౨. కణుఁదురీఁగకు.— కంటక, కంటకాసన, కణ, కాష్ఠకారి, గందోలి-గంధోలి, గృహిణి, తృణషట్పదము, భృంగరోలము, వరటము, వరోలము, విషస్పృక్కు, శూతకీటము. (తె).— కందురీఁగ - కందురు - కదుఁదురీఁగ; కణుఁదురీఁగ, కదుఁదురు— కణుఁదురు - కనుఁదురు- ౩. చిన్నయీఁగకు.— క్షుద్రదంశిక; ౪. తేనెటీఁగకు.— క్షుద్ర, పతంగిక, పుత్తిక, మధుమక్షిక, సరఘ. (తె).— జుట్టీఁగ-తేనెటీఁగ, తూనీఁగ-తూనీఁగ, తెరయీఁగ, పెరయీఁగ; ౫. నీరుపట్టుయీఁగకు.— కుంభీరమక్షిక, ఘోణి; ౬. పశుమక్షికకు-పశుమక్షిక. (తె).—జొట్టీఁగ-జోటీఁగ-జోటుటీఁగ; ౭. బొద్దీఁగకు. (తె).—బరిడె పురుగు-బరిణి పురుగు-బరిణెపురుగు, బొద్దీక-బొద్దీఁగ; ౮. వల్మీకమక్షికకు. (తె).— ఈసలు (మిగతవానికి "చూ, సరఘ")
మక్షికాస్థానేమక్షికాపాతః, న్యా. అన్నములోపడిన ఈఁగను తీసిపారవేసినచో, మఱియొకఈఁగ వెంటనేవచ్చి పడినట్లు

ఒకకష్టము తప్పినదనుకొనిన వెంటనే మఱియొక కష్టము ప్రాప్తించడము.

మఖము, సం. వి. అ. పుం. రూ-మఘము: చూ, యజ్ఞము

మఖవంతుఁడు, సం.వి.న్ పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మఖవుఁడు, సం. వి. న్. పుం. —పై.—

మగ, దే. వి పుంస్త్వము. "మగవాఁడు."

మగఁటమి, దే. వి: చూ, పౌరుషము. 1. (ఇదిచింత్యము.)

మగఁటిమి, 1. —పై—; 2: చూ, శౌర్యము. 1.

మగఁడు, దే. వి. పురుషుఁడు. నిర్వ. 1, అ. 4: చూ, మనుష్యుఁడు; 2. భర్త: చూ, సామి. 2; 3. ప్రభువు. రామా. 5, అ. 204: చూ, స్వామి. 1; 4. శూరుఁడు: చూ, హ.వీరుఁడు. 2; (వృత్తియందంత్యవర్ణ లోపము. "మగపాటు, మగపొందు.") మొ

మగఁడులేని యాఁడుది, అం: చూ, అప్రకాశములు.

మగచెయ్యులు, ద్వ. వి. బ: చూ, సంయోగము.

మగణము, అం. మూఁడుగురువులు. "వైకుంఠా": చూ, అష్టగణలక్షణము.

మగతనము, దే. వి. 1: చూ, పౌరుషము. 1; 2: చూ, శౌర్యము. 1.

మగది, దే. వి. మొగది.

మగధము, అం: చూ, దేశములు.

మగధుఁడు, సం. వి. అ. పుం. వంశావళి చదివెడువాఁడు, రూ-మాగధుఁడు, మధుకుఁడు: చూ, వంది.

మగనాలు, దే. వి. (మగని + ఆలు): చూ, పతిపత్ని.

మగనిఅన్న, వా. వి: బావ, బావగారు.

మగని పేరెదనున్న వగలాఁడి, దే. వి: చూ, లక్ష్మి. 1.

మగనిసైఁదోడు, వా. వి చూ, దేవరుఁడు.

మగపనులు, వా. వి. బ: చూ, మగచెయ్యులు.

మగపాటి, దే. వి: చూ, మగఁటిమి. 2.

మగపాడి, దే. వి. 1. —పై.—; 2: చూ, పయికూటమి.

మగపోఁడుములు, దే. వి. బ: చూ, మగచెయ్యులు.

మగపోల్కికూటమి, దే. వి: చూ, మగపాడి. 2.

మగమానికపువాలు, ద్వ. వి. వజ్రాయుధము. నీలా. 3, అ. 8: చూ, హేతి. 4 (బాణము. 1.)

మగమానికము, ద్వ. వి. వజ్రము: చూ, రత్నము. 1.

మగజాతివాలు, ద్వ. వి: చూ, మగమానికపువాలు.

మగజాయి, దే. వి: చూ, మగమానికము.

మగలాగు, దే. వి: చూ, పయికూటమి.

మగవాఁడు, దే. వి. 1: చూ, మగఁడు. 1. విజ. 1, అ. 78; 2: చూ, మగఁడు 4.

మగవాని నడక, అం. (దీనికి ఉపమానములు.—ఏనుఁగు, ఎద్దు, సింహము.)

మగవాని పక్షము, అం (దీనికి ఉపమానము—తలుపు)

మగిడి, దే. వి. పాములవాఁడు ఊఁదెడు వాద్యము: చూ, నాగసరము. 1.

మగియించు, దే. స. క్రి. చంపు: చూ, సంహరించు.

మగుడ, దే. క్రి. పునరర్థకము: చూ, వెండియు.

మగుడఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. మరలు: చూ, వ్రట్టిల్లు.

మగుడు, దే. అ. క్రి. —పై.—

మగుడుచు, దే. ప్రే. మగుడఁజేయు. రూ-మగుడ్చు.

మగుడ్చు, —పై.—

మగులు, దే. వి. గోడమీఁది కప్పు: మదురు-మదులు.

మగులుగోడ, ద్వ. వి. మదురుపెట్టిన గోడ—మదురు గోడ. కళా. 3, అ. 66: చూ. మఱుఁగుగోడ.

మగువ. దే. వి. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. 1.

మగ్గపుగుంత, ద్వ. వి. సాలెవాఁడు నేయుటకుఁ గూర్చున్నపుడు కాలుచాఁచుకొనెడు పల్లము. హంస. 2. అ. 11. చూ, మగ్గము. 1—(3)

మగ్గము, దే. వి. సాలెవాఁడు నేసెడు యంత్రము. తద్విశేషములు (ఉపకరణములు).— ౧. అచ్చు; ౨. ఆసు; ఆసుఁగ్రోవి; ౩. కారపుఁబడుగు; ౪. కుంచియ-కుంచె; ౫. (సం) తంత్వాతర్చనము; ౬. పంటియ-పంటె, పంటికఱ్ఱ, పంటెకోల, పరఁటె. (సం).— తసరము-త్రసరము; ౭ పడుగు (సం).— ఆతానము, తంత్రము; ౮. పలక; ౯. పేక; ౧౦. లాక, లాకచేయి, లాకబద్ద. (సం).— ప్రవాణి: ౧౧. లాకకట్టు; ౧౨. సరి; (మిగతవానికి "చూ, సరి. 2.") (౧) మగ్గముయొక్క ఉపకరణములు.— (ఇందుకొన్ని శీర్షికలు కానేరవు.) అచ్చు అతుకుట; అచ్చుబద్ద; అచ్చుత్రాడు; అరిక (తడుపుట); అర్చుట (చేయుట); ఊదితెలు; కండి; గడ్డపాఱ, గడ్డపలుగు; చేడు; చేడుముల్లు; చుట్టుకఱ్ఱలు, చుట్టుబద్దలు. గుదిబద్దలు; గోఁజు, గంజి; జువ్వలు-సువ్వలు; దోనియ-దోనె; నాడి; నాడిముల్లు; నేఁతలాకలు; బండి; మొలలాకలు; మోకు; మోకుగిలక; సుద్దకడ్డీ. (౨) రాట్నములోని భాగములు.— అడ్డ; ఆకులు; ఇరుసు; ఊఁచలు; కదురు; గుంజలు; చెవులనడుమ దారము; చెవులపీఁట; తొక్కుడుపీఁట; దారము, పోగు, తంతువు. (3): చూ, మగ్గములకు (మిగతవానికి "చూ, సరి. 2.")

మగ్గరి, దే వి. (మగ్గము + అరి): చూ, సాలెవాఁడు.

మగ్గు, దే. అ. క్రి. ఉక్కచే చెమ్మగిల్లిచెడు: మగ్గడుపాఱు.

మగ్గుడు, దే. వి. మగ్గుట.

మగ్గుడుపాఱు, దే. అ. క్రి: చూ, మగ్గు.

మగ్దూరు, వా. వి అధికారము.

మగ్నము, సం. విశే. మునిఁగినది: చూ, విగాహితము.

మఘ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, మక్కలు; అం. 2. చూ, పితరులచుక్క.

మఘము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ- మఖము; 2. ఒక దీవి: చూ, లంక (1).

మఘవంతుఁడు, సం. వి. న్. పుం: చూ, రూ-మఖవంతుఁడు

మఘవుఁడు, సం, వి న్. పుం.—పై.—

మఘాభువు, సం. వి ఉ. పుం: చూ, శుక్రుఁడు:

మచర్చిక, అం: చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు.

మచ్చిక, దే. వి. రూ-మచ్చికె-మచ్చిగ. 1. ప్రేమము; చూ, స్నేహము 1; 2. మోహము. భాగ. 7, స్కం. 46: మార్క. 5, ఆ. 200: చూ, వలపు. 2; 3; చూ, వాంఛ; 4: చూ, బుజ్జగము. 1.

మచ్చికపడు, ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, మరులుకొను. 1; 2: చూ, స్నేహించు.

మచ్చికె, దే. వి. చూ, రూ-మచ్చిక.

మచ్చిగ, —పై.—(వాంఛకు –విక్ర. 6, ఆ. 76.)

మచ్చెకంటి, ద్వ. వి, (మచ్చెము+కన్ను) 1 చేఁపలవంటి కన్నులుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది. కళా. 3, ఆ. 129: చూ, స్త్రీ.

మచ్చెము, వై. వి.=మచ్చ. 1. చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; 2 చిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; 3. చంద్రకళంకము. చూ, లక్షణము. 1.

మచ్చ, దే. వి. 1. రూ—మచ్చము. గాయపుగురుతు: చూ, లక్షణము. 1; 2: చూ, పుట్టుమచ్చ: 3:చూ,రూ-మచ్చెము,3.

మచ్చమాయు, దే. అ. క్రి. చూ. నశించు.

మచ్చము, దే. వి: చూ, రూ-మచ్చ. 1. వసు, 6, ఆ. 73.

మచ్చరము, వై, వి.=మత్సరః. 1. చూ, మాత్సర్యము. 1; 2. చూ, విరోధము.

మచ్చరి, వై. విణ. (మచ్చరము+ఇ) 1.=మత్సర. ద్వేషి: చూ, శత్రువు; 2. చోరుఁడు: చూ, హారకుఁడు. 1; 3; చూ, మాత్సర్యశీలుఁడు. భాగ. 6. స్కం. 273.

మచ్చరించు, వై. అ. క్రి. 1. చలపట్టు: చూ, సూడుకొను. 3; 2. చూ, ద్వేషించు. భాగ. 1, స్కం. 332.

మచ్చరికము, వై. వి.=మత్సర. 1: చూ, మచ్చరము. 1. హరిశ్చ. 1, ఆ. 84; 2: చూ, మచ్చరము. 2; 3; చూ, పోటి. 1. విక్ర. 5. ఆ. 62.

మచ్చరికించు, వై. అ. క్రి. 1: చూ, రూ-మచ్చరించు. 1.విక్ర. 8, ఆ. 8; 2: చూ, రూ-మచ్చరించు. 2. నై. 8, ఆ, 65.

మచ్చరీఁడు, వై. విణ.=మత్సర. (మచ్చరి+ఈఁడు): చూ, మచ్చరి. 3. ప్రభా. 1, ఆ. 77. (స్వార్థమున ఈఁడు.)

మచ్చవెన్నుఁడు, ద్వ. వి: చూ, ఫల్గునుఁడు.

మచ్చు, దే. వి. 1. మీఁదకట్టడములేని మిద్దెటిల్లు. అచ్చ ఆ, కాం. 10: చూ, సదనము. 1; 2. చొక్కపొడి: చూ, మైదు; 3: చూ, ప్రలోభనము. భాగ. 10, స్కం. పూ. 1297; 4. వన్నెసరి చూచుకొనుటకు అగసాలెవాఁడిచ్చెడు వెండి బంగారముల ముక్క, మచ్చుముక్క: చూ, లోహము. 1; 5. మాదిరి: చూ, సామ్యము.

మచ్చుకత్తి, ద్వ. వి. మోటకత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

మచ్చుముక్క, దే. వి: చూ, మచ్చు. 4.

మచ్చులు, దే. వి. బ. వెండిబంగారముల నుచ్చు కమ్ములు. హంస. 2, ఆ. 181: చూ, లోహము. 1.

మచ్ఛము, సం. వి. అ. పుం=మచ్చెము: చూ,మత్స్యము.1.

మజ్జ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, న్. పుం. 1. చెట్టుచేవ: చూ, సారము; న్. పుం. 2. ఎముకలయందలి నేయి, అస్థిస్నేహము: చూ, స్నేహము.

మజ్జనము, సం. వి. అ. న. 1.=మజ్జనము పాండు. 2, ఆ. 108 చూ, స్నానము; అ.౨. 2: చూ, భూషణము. 2.

మజ్జనోన్మజ్జనన్యాయము. న్యా. మునుఁగుట తేలుటకు అల మునుఁగుట తేలుట.

మజ్జము, అం: చూ, ధాతువులు.

మజ్జిగ, వై. వి.=మార్జికా: 1 చల్ల, మోరి. (సం).-అరిష్టము కాలశేయము - కాలసేయము, గోరసజము, గోరసము, ఘనరసము, ఘోలము-ఘోళము, దండాహతము. తద్విశేషములు —౧. చల్లతో తడిపినది. (సం).— ఔదశ్వితము-ఔదస్వీత్కము; ౨. చేమిరిపెట్టుచల్లకు.- తోడుచల్ల: ౩. నీళ్ళుకలియనిచల్లకు.—కాను. (సం).- కోథము, ప్రమథితము; ౪. పాతికపాలు నీళ్లుచేర్చిన చల్లకు (సం).— కంకరము, కచ్చరము, కటురము-కట్వరము, తక్రము; ౫. మూఁడుపాళ్లు నీళ్లకలిసిన చల్లకు:- నీరుచల్ల-నీరుమజ్జిగ— నీరుమోరు, బక్కనీళ్ల-బక్కమజ్జిగ; ౬. చల్లపులుసు, తిమ్మనము, మెంతిమజ్జిగ. (సం.)— తేమనము, మార్జిక; ౭. సగమునీళ్లు చేర్చిన మజ్జిగకు. (సం)—ఉదశ్విత్తు— ఉదస్విత్తు. (మిగతవానికి "చూ, స్తన్యము.")

మజ, దే. అవ్య. (రూ-మజా—మజ్జ—మజ్జరె—మజ్జరే—మజ్జా—మజ్జారె-మజ్జారే-మజ్ఝారె-మజ్ఝారే) ప్రశంసనార్థకము. ఉ, హరి 5, ఆ. 270: చూ, సెబాసు.

మజా, దే. అవ్య. —పై.— విక్ర. 8, ఆ. 18.

మజాకా, వా. వి. తమాషా-తడాకా, శక్తి.

మజుకూరు, వా. వి. పైనఉదహరించిన గ్రామము.

మజుబతు, వా. విణ: గట్టి.

మజూరి, వా. వి: చూ, మశాఖత్తు.

మజ్జ, దే. అవ్య: చూ, రూ-మజ.

మజ్జనము, వై. వి.=మజ్జన: చూ, మజ్జనము.

మజ్జరి, దే. వి: చూ, ధేనువు. 1-౨౩.

మజ్జరె, దే. అవ్య: చూ, రూ-మజ.

మజ్జరే, —పై.—

మజ్జా —పై —

జారె, —పై.—
మజ్జారే, —పై.—
మజ్జి, మి. అవ్య. —పై.—
మజ్జారే, మి. అవ్య. —పై.—
మటమట, దే. వి: చూ, రూ-మలమల.
మటమటలాడు, దే, అ. క్రి. మండు: చూ, వెలుఁగు. 5.
మటము, పై. వి.=మఠము. పరదేశులు సన్న్యాసులు లోనగు వారు వసించు గృహము: చూ, సదనము. 1.
మటిక. దే. వి: రూ-మట్టిక, గోరుచిక్కుడు*: చూ, మొక్క చిక్కుడు.
మటిమము, అం. (మత్యము) పదియక్షౌముల కాలము: చూ, తాళములు.
మటుమాయ, దే. విణ. (మాయదుము+మాయము)రూ-మటు మాయము. 1. మిక్కిలి మాయ; వా. 2. బొత్తిగా కనఁబడఁ జేయుట
మటుమాయము, —పై.— సా. 2, అ, 114.
మటుమాయకాఁడు, దే. విణ. మిక్కిలి మాయలుగలవాఁడు: చూ, వ్యాళగ్రాహి.
మటుమాయలాఁడు, —పై.—
మట్ట, దే. వి. 1. తాటి, కొబ్బరి లోనగువాని ఆకుల కొమ్మ (వృంతము): చూ, శాఖ. 1; 2. ఆవులోనగువాని తోఁక. భార. విరా. 4, అ. 234: చూ, వాలము. 1; పై. వి. 3.=మఠ: చూ, వామనుఁడు; 4. గోడకు సున్నముకొట్టెడు కుంచె: చూ, కుంచియ-కుంచె.
మట్టగించు. పై. స. క్రి.=మఠ. 1. మట్టుచేయు; వా. 2: మట్టముచేయు.
మట్టగిడును, దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
మట్టపలక, పై. వి. (మట్టము+పలక) శిల్పులు మట్టము చూచెడు పలక.
మట్టపు బంగారు, పై. వి: చూ, కోరాబంగారు.
మట్టమధ్యాహ్నము, మి. వి. (మధ్యాహ్నము+మధ్యాహ్నము): చూ, పట్టపగలు.
మట్టము, దే. వి. 1: చూ, పరిమితి; పై. విణ. 2.=మఠ. వెలితి: చూ, సొడ్డు. 1; 3.=మఠ. పొట్టి. భాగ. 8, స్కం. 542: చూ, హ్రస్వము; 4. చదను, సమము: చూ, సపాటము (వృత్తియందు హల్లుపరమగుచో మువర్ణము లోపించును.-మట్టపలక మొ.)
మట్టముచేయు, వా. స. క్రి. 1: చూ, మట్టగించు; 2. ఎన్నటికిని పైకిరాకుండఁగ అడఁగఁద్రొక్కు.
మట్టసము, పై. విణ =మఠ. 1. కుఱుచైనది: చూ, హ్రస్వము; 2: చూ, పరిమితి. య. 2, అ. 87; 3: చూ, పరిమితము. 2.
మట్టవి, పై. విణ.=మఠ: చూ, వామనుఁడు.
మట్టాడు. దే. అ. క్రి. (మట్టి+అడు) 1. గమనించు. భాగ. 3, స్కం. 414: చూ; వెళ్లు. 3; 2: చూ, సంచరించు; 3: చూ. వ్యాపించు.
మట్టి, పై. వి.=మృత్తికా. మన్ను: చూ, భూమి. 1.
మట్టిక, దే. వి: చూ, రూ-మటిక.
మట్టిగోడ, వా. వి: చూ, మఱుఁగుగోడ.
మట్టితైలము, అం. మట్టివలనఁ దీసెడుధృతి: చూ, తైలములు.
మట్టినూనె, అం. —పై.—
మట్టిపగడము, పై. వి: ఇటిక పగడము. (సం.)— ఇష్టక ప్రవాళము, తిక్కటిక— తిక్కటిక. (చూ, రత్నములు.)
మట్టియ, పై. వి. రూ-మట్టె. 1.=మృత్తికా: చూ, మట్టి; దే. వి. 2. మగవానికాలి రెండవ వ్రేలిమించు, రూ-మట్టె మించు, మెట్టియ-మెట్టె: చూ, భూషణము. 2; ఉ: 3. ఆఁడుదానికాలి రెండవ వ్రేలిమెట్టె కళా. 7, అ. 66. చూ, భూషణము. 2.
మట్టు, పై వి.=మిత. పొందు. 2, అ. 161: చూ, మితి. 2; 2. పర్యంతము: చూ, వఱకు; 3. కుదురు. భార. విరా. 4, అ. 264: కుదురు, గద్దిబొద్దు, చుట్టకుదురు-చుట్టుకుదురు, నెట్టియము-నెత్తెము. (సం.)—అధారకుండము; తద్వి.— ౧. గుండుగాచుట్టిన చుట్టకు-చుట్ట; ౨. మోఁపుక్రింద తల మీఁదుగా నుంచుకొనెడు చుట్టకు—చుట్ట; 4. తక్కువ: చూ, సొడ్డు. 1; దే. వి. 5: చూ, వామనుఁడు; 6: చూ, త్రొక్కుడు. 3. పా. 1, అ. 23; 7. ప్రదేశము: చూ, స్థానము. 1; 8. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; విణ. 9. మప్పితము: చూ, మితము. 1; స.క్రి.10: చూ, ఒత్తు. 20. హరి పూ 6, అ 88.
మట్టుకాఁకర. ద్వ. వి: చూ, బొట్టికాఁకర*.
మట్టుకొను, దే. అ. క్రి. 1: చూ, మట్టుపడు. విక్ర. 1, అ. 139: ప్రే. 2. మట్టుకొలుపు.
మట్టుచేయు, పై. స. క్రి: మట్టగించు.
మట్టుపడు, పై. అ. క్రి. 1. అడఁగు. జై. 5, అ. 145: చూ, స్రుక్కు. 4; ద్వ. అ. క్రి. 2. అంటు, ఇరవుకొను. ఇరవుపడు, ఇఱుకుకొను, కుదురుకొను, కుదురుపడు—కుదుర్పడు, కొను, నట్టుకొను, నిలఁబడు-నిలువఁబడు-నిల్వఁబడు, నిలుచు—నిల్చు, నిలుచుండు-నిల్చుండు, నిలుచుకొను, నూలుకొను-నూల్కొను, నెక్కొను,నెప్పుకొను, నెలకొను-నెలవుకొను, పట్టుకొను, పాదుకొను, పాదునిలుచు, మట్టుకొను (మిగతవానికి "చూ, స్థిరపడు"); ప్రే. 3. మట్టుపఱచు. జై. 6, అ. 30.
మట్టుపెట్టు, ద్వ. స. క్రి. చంపు. ఉ, రా. 5, అ. 11; ఉ, రా. 2, అ. 13: చూ, సంహరించు.
మట్టుబచ్చలి, ద్వ. వి: చూ, దుంపబచ్చలి*.
మట్టుబీఱ, ద్వ. వి. ఒకబీఱ*: చూ, హ్రస్వగవేధుక.

మట్టుమిగులు, ద్వ. అ. క్రి. అతిక్రమించు: చూ, వాలు. 12 (దాఁటు 6)

మట్టుమీఱు, —పై.—

మట్టె, వై. వి. 1: చూ, రూ-మట్టియ 1. కాశీ. 4, అ. 97; దే వి.2: చూ, రూ-మట్టియ. 2; బ. 3: చూ, రూ-మట్టియ. 3; విణ 4. బట్టచాలుగలది. "మట్టెయావు" మొ.

మట్ర, ద్వ. వి. దున్నునపుడు కొంచెతిరుగక నడుమసిలిచెడు కొంచెముతావు. పాండు 3, ఆ. 24.

మఠము, సం. వి. అ. పుం.=మటము. ఆశ్రమము: చూ, సదనము 1.

మఠ్యము, అం. 1: చూ, మటిమము; 2: చూ, జన్యతాళములు.

మడ, దే. వి. 1. ప్రవాహమార్గము. హరి. పూ. 8, ఆ. 37: చూ, మార్గము. 1; 2. మడచెట్టు: చూ, వృక్షము.

మడఁక, దే. వి. 1: మడత, మడుపు; 2: చూ, లాంగలము.

మడఁగు, దే. అ క్రి. రూ-మణఁగు. 1: చూ, వంగు;2: చూ, నివర్తిలు మార్క. 6. ఆ. 206.

మడఁచు, దే. ప్రే. మడఁగజేయు: మడుఁచు మణుఁచు.

మడఁతి, వై. వి.=మదవతి. (దేశ్యమని శ. ర.) ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

మడఁతుక, —వై.— (దేశ్యమని శ. ర.) (స్వార్థమునఁక.)

మడకట్టు, దే. వి. 1. లావుకట్టు: చూ, నేత్రము. 1; వా. 2. వంటకట్టియ. "మీ అడుతులో మడకట్టులుకలవా?": చూ, సమిధ 2: 3. మడ, మడకట్టుచెట్టు: చూ, వృక్షము.

మడత, దే వి. 1. చలువ, ధౌతవస్త్రము: చూ, వస్త్రము; 2. బట్టమడుపు: చూ, మడఁక. 1: 3. కడుపుమీఁది మడుపు: చూ, తొన. 1; 4: చూ, భక్ష్యము: వా 5:చూ,మతకము.1.

మడఁద్రొక్కు, దే. స. క్రి. (మడఁగన్+త్రొక్కు) తాటాకులు పంక్తివలె వరుసగా అణఁగఁద్రొక్కు.

మడమ, దే. వి. గుదికాలు. (సం).— పార్ష్ణి, ఘుటి. (ఉ, హరి 6, ఆ. 108.) చూ, హజ్జ (దీనికి ఉపమానము.— మట్టిపిడుదు)

మడమపొల్లు, దే. వి. గాలిపాటు సరిగాలేక వరి వెన్నులో గింజలు కట్టినవిగాక పొల్లులయినది: మడవపొల్లు.

మడయు, దే. అ. క్రి: చూ, మరణించు.

మడవ, దే. వి. (మడ+వా.) మళ్ళకు పాదులకు నీళ్ళుపాఱెడి కాలువముఖము కళా. 4, ఆ. 96

మడవచేఁప, దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

మడవపొల్లు, దే. వి: చూ, రూ మడమపొల్లు.

మడవు, దే. అ. క్రి. 1. విముఖమగు; చూ, లేటమొగమువడు; 2. నిష్ఫలమగు.

మడి, దే. వి. 1. పడగ-పడిగమడ-పడిగె మెడ-పడిగెమడ చూ, ప్రోదిని (నది); 2: చూ, మడత. 1; 3. పరిపాలము; చూ, భూమి. 1; విణ. 4. పరిశుద్ధము: చూ, శుద్ధము. 3; 5. ఆచారము, శుచి: చూ, వర్తనము. 1; 6. (వృత్తియందుఉత్తర పదమైన మడుఁగు శబ్దమునకు ఆదేశముగావచ్చెడిరూపము. "ఇనుమడి-ముమ్మడి. మొ.")

మడికట్టు, ద్వ. వి. 1. రూ-మణికట్టు-మనికట్టు: చూ,హస్తము. 1; వా. అ. క్రి. 2. రూ-మడిగట్టు. ఆరవేయఁబడినవస్త్రము ధరించు: మడిగట్టుకొను; 3. రూ - మడిగట్టు - నయ్యప్రతిక్రలను గట్టువేసి మడిగాయేర్పఱచు: మడిగట్టుకొను.

మడికాను, దే. వి. వెండి: చూ, లోహము. 1.

మడికానుగట్టు, దే. వి. కైలాసము: చూ, పర్వతము.

మడికానుమలతేఁడు, దే. వి: చూ, శివుఁడు.

మడిగట్టు, వా. వి. 1. చేనుగట్టు; అ. క్రి. 2: చూ, రూ-మడికట్టు. 2; 3; చూ, రూ-మడికట్టు. 3.

మడిగట్టుకొను వా. అ. క్రి. చూ, మడికట్టు. 2-3.

మడిచేలు, ద్వ. వి. (మడిచిన+చేలు) వైష్ణవస్త్రీలు ముందు నుండియెత్తి వెనుకకు చెక్కుకొను కోకచేలు:చూ,పైఁజాలు.

మడిపెసలు, దే. వి. మడియందు పైరగు నల్లపెసలు: చూ, స్తంబరి (పెసర.)

మడీమ, అం: చూ, కళాస్థానములు.

మడిపంచ, వా. వి. ఆరవైచినబట్ట: చూ, వస్త్రము.

మడిబట్ట వా. వి.—పై.—

మడిమంచ, దే. విణ. బలహీనము. స్వా. అ.6. 28. రూ-మడిమంచము, నిస్సత్తువ-నిస్సత్తువు. (సం).— అశక్తి, గ్లాని.

మడిమంచము, —పై.—

మడియఁడు, దే. విణ. మూఢుఁడు. సా. 2, ఆ. 127: చూ, స్తబ్ధుఁడు.

మడియాలు, దే. వి. రూ-మడేలు: చూ, రజకి.

మడియించు, దే. స. క్రి.చంపు.సా. 2.ఆ.37.చూ,సంహరించు.

మడియు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, మరణించు; 2:కివ్వు-తునుఁగు.

మడియుట, దే. వి: చూ, మరణము.

మడియుగాలి, వా: వి. చూ, మమ్ము. 1.

మడిపాలు, దే. వి. చూ, రజకుఁడు.

మడిసంచి, దే. వి. (ఇతరులు అంటఁగూడనిది) ఆరవైచిన బట్టలు. దేవుఁడు లోనగునవిగల సంచి:చూ, సంచి.

మడిసంది, దే. వి. (రామా. 6, ఆ. 164): చంక - చంకిలి - చక్కిలి. (సం).—కక్షము, కక్ష్య, దోర్మూలము, బాహుమూలము. (చూ, హస్తము.)

మడుఁగు, దే. వి. (రూ-మడువు-మడ్గు-మణుఁగు-మణువు) 1. గుణము. "దీనికది యెన్నిమడుఁగులు హెచ్చు.": చూ. రెట్టి; 2. హ్రదము; చూ, సరస్సు. 1; 3. కొలను. పంచ. నా. 3, ఆ. 340: చూ, సరస్సు. 1; 4. పరిశుద్ధి: చూ,సుది. 2; 5. పరిశుద్ధవస్త్రము. పా. 2, ఆ. 14: చూ, వస్త్రము: 6. ఎనిమిదిపీసెల కొలఁది, బారువలో ఇరువదవవంతు; 7, అడఁకువ: చూ, వినయము. 1; బ. 8. ఆకుమడుపు. రుక్మి. 5, ఆ. 57: చూ, వృత్తపర్ణము; విణ. 9: చూ,మడి:

4; అ. క్రి. 10: చూ, వంగు. హరిశ్చ.1, ఆ. 5,ఆ. 73; 11: చూ, స్రుక్కు. 4. ఉ, హరి.2,ఆ.58;ఉ.హరి.క.ఆ.13.

మడుఁచు, దే. క్రి. చూ, రూ-మడఁచు.

మడుపు, దే. వి. 1: చూ, మడుఁగు. 5. ఆని. 5, ఆ. 31; 2: చూ, మడఁక. 1; బ. 3: చూ, రూ-మడుఁగు. 8; స. క్రి. 4. చంపు: చూ, సంహరించు.

మడువు, దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మడుఁగు.

మడేలు, వా. వి: చూ, రూ-మడియాలు

మడ్గు, దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మడుఁగు. (గుణమునకు.—పాండు. 3, ఆ 137).

మడ్డి, దే.వి. 1: చూ, బంధురము. 4; విణ. 2: చూ, సబ్బుఁడు.

మడ్డిపాలు, దే, వి. బంకగానుండు నొకరసము.

మడ్డు, దే. వి. ఇనుపగుండు. ప్రభా. 5, ఆ. 60: చూ, రాయి.

మడ్డుకత్తి, ద్వ. వి: చూ, మచ్చుకత్తి.

మడ్డువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. గుమ్మెట, తుడుము: చూ, పీకె; అం. 2: చూ, అనద్ధ వాద్యములు.

మణఁగు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మడఁగు. 1-2.

మణి, సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. 1. రూ-మాణి. పచ్చలాయి లోనగునది (అశ్మజాతి): చూ, రత్నము. 1; 2. ముత్యము లో నగునది (అనశ్మజాతి): చూ, రత్నము. 1; 3. రతనము: చూ, రత్నము. 1; 4. నంద, ముంత: చూ, పాత్రము. 6; 5.=మని: చూ, మడికట్టు; 6. గొబ్బెమెడచన్ను: చూ, స్తన్యము; 7. మగవాని కామచివర: చూ. శిశ్నము; 8. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము; అం 9: చూ, క్రియలు; 10: చూ, అసంయుత హస్తములు.

మణికట్టు, వా. వి: చూ, రూ-మడికట్టు.

మణికము, సం. వి. అ. పుం. 1. కాఁగు. ముంత (అని కొందఱు): చూ, పాత్రము. 6; అం. 2: చూ, రదక్షతములు.

మణికాచము, సం. వి. అ. పుం: చూ, వెంపలి*.

మణికారుఁడు, సం. వి. అ, పుం. రత్నములను సానఁబట్టు వాఁడు: చూ, సౌనలవాఁడు.

మణిగ, దే. వి. (రూ—మళిగ—మళిగె—మణిగె): చూ, దుకాణము. 1.

మణిగణనికరము, పా: చూ, వృత్తము, 1. "న-న-న-న-స. 9 యతి. 15వ ఛందస్సు")

మణిగము, దే.వి. రూ-మణివము. అధికారము: చూ, రపము.1.

మణిగానసనము, దే. వి. పన్నసున్నపు పూఁత: చూ, సమాలంభము.

మణితము, సం. వి. అ. న. రూ-మాణితము. 1. రతికాలము నందలి గళరవము: చూ, స్వరము. 2; 2. కోకిలధ్వని: చూ, స్వరము. 2; అం. 3: చూ, రతిధ్వనులు.

మణిదీపిక, పా: చూ, వృత్తము. 1. (మొదటి పాదము.—"న-భ భ-న-భ-స గణములు. 13 యతి; రెండవ పాదము—"న-న-న-స-జ-భ సగణములు. 14 యతి; మూఁడవ పాదము.—"న-భ-ర-స-న-న-స-న-స గణములు. 12 యతి; నాలుగవ పాదము—"న-భ-ర-స-జ-జ-గురువు 12 యతి.)

మణిపూరకము, అం: చూ, చక్రములు. (వెన్నెముకయందలి షట్చక్రములలో నొకటి.)

మణిపూరము, అం. —వై.—

మణిప్రవాళము, సం. వి. అ. పుం, న. రెండుభాషలు కలిసిన కవిత్వము: చూ, మాటలల్లుట.

మణిబంధము, సం. వి అ. పుం. 1.=మని. చేతిమనికట్టు: చూ, హస్తము 1; అం. 2: చూ, అధమక్షేత్రములు.

మణిబంధములు, అం. (ముంజేతులు) 1: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునకు—ముడుసులు కనిపించుచున్న దుఃఖి. మిక్కిలి కుఱచయైన రాజు. మూఁడు రేఖలున్న మణిఖచిత భూషణ ముల ధరించును.) 2: చూ, స్త్రీ లక్షణాంగములు. (లావైన పతి చచ్చును.)

మణిబిందుమాలిక, అం: చూ, దంతక్షతములు.

మణిభూషణము, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ర-న-భ-భ-ర గణములు. 10 యతి. 15వ ఛందస్సు").

మణిమంత్రౌషధాదిసిద్ధి, అం: చూ, కళలు.

మణిమాల, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("త-య-త-య గణ ములు. 7. యతి. 12వ ఛందస్సు")

మణిరంగము, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ర-స-స గురువులు. 6 యతి. 10వ ఛందస్సు").

మణిరంజనము, సం. వి. అ. న. వర్ణపుతేకు.

మణివకాఁడు, దే. విణ (మణివము+కాఁడు): చూ, పారు పత్తెపుకాఁడు.

మణివము, దే. వి: చూ, రూ-మణిగము.

మణిసరులు, దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

మణిసిల, వై. వి.=మనశ్శిలా. కటంభర. (శుద్ధి—సున్నపు నీళ్లతో రెండుజాములు దోలాయంత్రమున వండినశుద్ధి): చూ, రాయి.

మణిసూత్రన్యాయము, న్యా. పూసలలో దారమువలె లోపలకలిసి యుండుననురీతి.

మణిస్థానప్రయోగము, అం: చూ, తంత్రములు.

మణీచకము, సం.వి.అ.పుం. చాదినీవెండి: చూ, లోహము. 1.

మణుఁగు, దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మడుఁగు.

మణుఁగుఁబూలు, ద్వ. వి. బ. కుబేరమూలమను భక్ష్యము: చూ, భక్ష్యము.

మణుఁచు, దే. క్రి: చూ, రూ-మడఁచు.

మణువు, దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మడుఁగు.

మణేదారు, వా. వి. మునసబునకు సహాయకారి.

మతంగజము, సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

మతంగుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకఋషి: చూ, సన్న్యాసి; 2. రూ-మాతంగుఁడు: చూ, మాదిగ.

మతకము, దే. వి. 1. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 2; 2: చూ, మాయము. 1; 3: చూ, స్నేహము. 1.

మతకరి, దే. విణ. (మతకము + అరి) మాయావి: చూ, వ్యాళగ్రాహి.

మతము, సం. వి. అ. న. అభిప్రాయము: చూ, స్మృతి. 1; 2. అంగీకారము: చూ, సమ్మతి. 1; 3: చూ, శాస్త్రము. 1; 4. సమ్మతము: చూ, స్వీకృతము. 1; 5. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2; 6. పూజింపఁబడినది: చూ, సన్యస్తము. 2; 7. కులాచార పద్ధతి. తద్వి.—జైనము మొదలగు మతములు పెక్కులు గలవు (చూ, మతములు, హిందూ మతము).

మతములు, అం. 1. వైష్ణవము, మాధ్వము, స్మార్తము ; 2. వైష్ణవము, శైవము, శాక్తము, గాణపతము (గాణాపత్యము), సౌరము, కాపాలికము. (కాపాలము) ; 3. ద్వైతము, అద్వైతము, విశిష్టాద్వైతము. (చూ, త్రయము).

మతలబు, వా. వి. 1. ఉత్తరము పైవిలాసము వ్రాయురీతి: చూ, శిరోనామ. "మహారాజశ్రీ . . . వారికి, బ్రహ్మశ్రీ . . . వారికి". ఇత్యాది; 2. ఉత్తరములోని అంశముల గమనిక; 3: చూ, ముసాయిదా.

మతల్లిక, అం రూ-మాతల్లిక: చూ, శ్రేష్ఠ వాచకములు

మతాబు, దే. వి. రూ-మత్తాబు: చూ, బాణసంచు.

మతి, సం వి. ఇ. స్త్రీ 1.=మది. శాస్త్రచింతనాదులచేఁ గలుగు నర్థనిర్ణయ జ్ఞానము: చూ, హృల్లేఖము. 2; 2: చూ, వాంఛ; 3. తలఁపు: చూ, స్మృతి. 1; అం. 4: చూ, సంచారి భావములు. ("ఔనౌను. దాశరథి పరతత్వరూపమే కాకున్న నిల్లెల్లెడలం గాన్పించునే ? యోసరమా ! యిదియు నా కించుక భాగ్యమనియే తలంచెద").

మతిరేవబలాద్గరీయసీ, న్యా. బలముకన్న బుద్ధియే గొప్పది.

మతోత్తము, అం: చూ, తంత్రములు

మత్కుణము, సం. వి. అ. పుం. 1.=మొగటి. నల్లి: చూ, రక్తాంగము. 4; 2. కొమ్ములులేని యేనుఁగు: చూ, హస్తి; 3. నారికేళము*: చూ, స్కంధఫలము.

మత్కుణుఁడు, సం వి. అ. పుం. గడ్డము మీసము లేనివాఁడు: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.

మత్త, అం. (హంసశ్రేణి): చూ, వృత్తము. 1. ("మ-భ-స గురువులు. 7 యతి. 10వ ఛందస్సు").

మత్తకాశిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మత్తకాసిని. 1. మదముచేత ప్రకాశించునట్టి ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2.ఆఁడుది: చూ,స్త్రీ.

మత్తకాసిని, —వై.—

మత్తకోకిల, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ర-స-జ-జ భ-ర. 11 యతి. 18వ ఛందస్సు").

మత్తగిలు, వై. అ. క్రి =మత్త: చూ, మదించు. 1.

మత్తత, వా. వి: మదటతనము.

మత్తమయూరము, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("మ-త-య-స గురువులు. 8 యతి. 13వ ఛందస్సు.")

మత్తము, సం. వి. అ. పుం. 1. మదముపట్టిన యేనుఁగు: చూ, హస్తి; విణ. 2. మదముపట్టినది.

మత్తల్లిక, అం: చూ, రూ-మతల్లిక.

మత్తల్లి, అం. 1: చూ, కరణములు; 2: చూ, భూచారులు.

మత్తవారణము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒఱగుదిండు: చూ, లోడు; 2: చూ, మత్తము. 1.

మత్తహంసిని, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("జ-త-స-జ గురువులు. 7 యతి. 13వ ఛందస్సు").

మత్తా, వై. వి. = మద. మత్తు: చూ, మంపు

మత్తాక్రీడ, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("మ-మ-త-న-న-న-న వగణములు. 9-17 యతులు. 23వ ఛందస్సు").

మత్తాబు, దే. వి: చూ, రూ-మతాబు.

మత్తాలంబము, సం. వి. అ. న: చూ, ఉపాశ్రయము. (తె.)— కటకటాలు, కటకటాకమ్మలు (మత్తాలంబము చింత్యము).

మత్తి. వై. వి. మదము : చూ, మత్తా.

మత్తికాఁడు, ద్వ. వి: చూ, వలపుకాఁడు. ఉ. హరి 5, ఆ. 149.

మత్తిల్లు, వై. అ. క్రి. = మత్త: చూ, మదించు. 1.

మత్తు, వై. వి. = మత్త-మద: చూ, మత్తి.

మత్తుఁడు, సం. విణ. 1. మదట: చూ, శౌండుఁడు; 2: చూ, హృష్టుఁడు; 3: చూ, సోమరి.

మత్తేభవిక్రీడితము, అం. (మత్తేభము): చూ, వృత్తము. 1. ("స-భ-ర-న-మ-య-వ. 14 యతి. 20వ ఛందస్సు")

మత్సరకృత్తు, అం: చూ, షడ్జగ్రామ గత మూర్ఛనలు.

మత్సరము, సం. వి. అ. పుం. 1 =మచ్చరము:చూ, హంస. 7. 2. క్రోధము: చూ, రోషము; విణ. 3. ఈర్ష్యకలది; 4. క్రోధము గలది: చూ, రోషము; అం. 5: చూ, హేయ గుణములు; 6. (మాత్సర్యము): చూ, అరివర్గములు.

మత్స్యండి, సం.వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మత్స్యంది. కండచక్కెర: చూ, శర్కర. 1.

మత్స్యంది, —వై.—

మత్స్యధాని, సం.వి. ఈ స్త్రీ. చేఁపలబుట్ట, కువేణి: చూ, వల.1.

మత్స్యపిత్త, సం. వి. అ. స్త్రీ కటుకరోహిణి*: చూ, కకులాదని.

మత్స్యబంధనము, సం. వి. అ. న: చూ, వల. 1.

మత్స్యబంధము, అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

మత్స్యము, సం. వి. అ. పుం. 1 (రూ-మచ్ఛము-మత్సము)= మచ్చెము. (మాంసము హరించునిచ్చచేత హర్షించునది); అండజము. అనిమిషము—అనిమేషము, అప్పుచరము, అంబుచరము, ఆత్మాశి, కచరము, క్షిప్త, గోనర్దము, చపలము, జలపిప్పకము, ఝషము, పృథురోమము, పోటగళము, మీనము, విసారము, వైసారిణము, శంబరము, శకులి, (తె.)-చేఁప, (బ) తెలుగంటి, నీటికెదురెక్కు పుట్టువు, మచ్చము-మచ్చెము, మరునిడాలు, మిలు-మీను-మీలు, వాలుగ; తద్విశేషములు— ౧. అండాలువు ; ౨. అంబుకీశము, అవసాధ్యము, ఉలూపి, జలకూర్మము, శిశుకము, మీనడింభము. (తె.)—ఉలచచేఁప, ఉలచమీను, ఉలస-ఉలుచ, ఉలుచమీను; ౩.అంబుగజము,అంబుకంటకము

అంబు కిరాతము, అంబు మర్కటము, అపహారము-అవహారము, అసిదంష్ట్రము, ఆరామము, కుంభి, కుంభీరము, క్షీరశుక్లము, గిలగ్రాహము, గ్రాహము, చపలాంగము, చులుక, జలకంటకము, జలకపి, జలజిహ్వము, జలరూపము, జలసూకరము, జలసూచి, ఝషము, ఝషాశనము, నక్రము, మకరము, మరోలి, మాయాదము, మీనరము, వార్భటము, శింశుమారము, శిశుకము, హ్రాదగ్రహము. (తె.)—కడలిరా తత్తడి, పిడకమొసలి–పిడుకమొసలి, మరునిడాలు, మొసలి; ౪. కుంభీరము-కుంభీలము, గిలగ్రాహము, గోముఖము, నక్రము. (తె.)-కాలుమొసలి; ౫. అకూపారము, అపహారము-అవరాహము, అవహారకము, కూర్మరాట్టు, జలకిరాటము, జలగ్రహము, జలహస్తి, జలాంటకము, జలాండకము, తంతునాగము, తంతువు (తె.)—అగడు-నెగడు-నెవడు-నీటిదయ్యము; ౬. అతిశృంగకము, శృంగి. (తె.)—కొమ్ముచేఁప, పాఁపమీను; ౭. (తె.)—అరిఱ, అరుఱ. తద్వి.—కల్లఱ, పుల్లరుఱమొ.; ౮. అర్ధశఫరము, తిమింగిలము, దండపాలము; ౯. అవహారము, గ్రాహము; ౧౦. అసిపుచ్ఛకము చపలాంగము, జలకపి, జలచరము, జలౌకసము, నీరాటము, శింశుమారము. (తె.)-నీరుద్రిమ్మరి; ౧౧. ఆలస్యము, కిఘోణి జలసూకరము. (తె)—నీరుపంది; ౧౨ ఇంచాకము, జలవృశ్చికము. (తె.)—చిఱుచేఁప, రెయ్య-రొయ్య; ౧౩ ఇల్లిశము-ఇల్లీశము, ఇల్వాలము, గాంగేయము, జలతాలము, జలవాపికము, ప్రోష్ఠి, రాజశఫరము, వారికర్పూరము, శఫరాధిపము, శఫరి. (తె)-ఇల్లవ, ఇల్లిసె, ఇల్లెము, ఇల్లెస, బేడిస; ౧౪. ఉచ్చింగటుఁడు, తృణగండము; ౧౫. ఉద్దండపాలము; ౧౬. ఉద్రము-ఉద్ధ్రము, జలమార్జారము, జలాఖువు-జలాఘువు, జలనకులము, జలబిడాలము, జలప్లవము, నకులప్లవము, నీరాఖువు. (తె,)—నీరుపిల్లి; ౧౭. ఉరగము; ౧౮. ఎఱ్ఱమీను (చూ, సర్పము, రోహితము); ౧౯. ఏరంగము; ౨౦. కంకత్రోటము, జలవ్యధము, జలసూచి. (తె)-గద్దముక్కుచేఁప; ౨౧. కంటకాష్ఠిలము, కుజ్ఞిశము, కుడిశము, కులిశము-కులీశము-కులీరము, ఖలిశము-ఖలేశము-ఖలేశయము, ఖశేటము. (తె.)—గుడి, గుడిజెల్ల; ౨౨. కజ్జలి; ౨౩. కరండి, జలేశయము, మూకము, శంబరము; ౨౪. (తె.)—కరవాడు-కఱవాడు, వట్టిచేఁప, వరుగుఁజేఁప; ౨౫. కర్ణఫలము; ౨౬. కలకము, గండోలము, గణోత్సాహము, శకిలి-శకులి, శకులము, శకులార్భకము. (తె.)-కుచ్చుమీను, బేడిస, బేడిసమీను, లంజెబేడిస; ౨౭. కలభము; ౨౮. కవయి, కవిక, క్రకచపృష్ఠి, రాజీవము. (తె.)—కొఱువాసములు, చొఱ-చొఱ్ఱ-చోఱ, చోఱబుడుత, సొఱ-సొఱ్ఱ-సొఱచేఁప; ౨౯. కశ్యపము-కాశ్యపము; ౩౦. కాకోచి, కాకోచికము, జలవాపికము; ౩౧. కాతరము, కాతలము; ౩౨. కుంచిక, కుంభిలము, కుంభీరము, కుచికము; ౩౩. కుడుంగము; ౩౪. క్షుద్రజలచరములు.—కులాటము; (తె.)—ఎరచిల్లి పురుగు, కత్తురి, కురుమింద, కౌయ, గవ్వము, చిట్టుడుగుల్ల, తలకప్ప, తెలిదెమ్మకరి, నసిమిరి, నాఁచుడు, నిర్ఘాత, నీటికుమ్మరి పురుగు; నీటిఁగె, నీరుగుట్టు, నీరుపాప, నీరెన, నీర్చలి, నులిగుల్ల, ప్రాచి పురుగు, బంగరు పురుగు, రుండము, వెల్లపోలిక; ౩౫. కోంకణము; ౩౬. క్రోడీముఖము, ఖడ్గము, గండకము—గడకము, గడము, గలావిలము, శకులార్భకము. (తె.)—గెండ-గెండె; ౩౭. క్షణనిశ్వాసము, శింశుమారము—శిశుమారము; ౩౮. క్షుద్రాండమత్స్య సంఘాతము, పోతాధానము; ౩౯. గాంగటకము–గాంగటము—గాంగటేయము, గాంగేయము; ౪౦. గరఘ్ని; ౪౧. గండూపది. (తె.)—ఆఁడు ఎఱ్ఱి (ఆఁడెఱ్ఱి) (చూ, సర్పము); ౪౨. గర్గరము, గర్గాటము, యోగనాలిక; ౪౩. గర్జకము; ౪౪. గవాచి; ౪౫. గుడము; ౪౬. గుల్మము; ౪౭. గోమీనము; ౪౮. గ్రామమద్గురిక, మద్గురము, మద్గువు. (తె.)—బొమ్మడాయి; ౪౯. ఘర్ఘటము; ౫౦. చంద్రిపంచల; ౫౧. చిత్రఫలకము, చిత్రఫలము, చిత్రఫలి, ఫలకి; ౫౨. చిరిచిమము-చిరీచిమము-చిలిచిమము-చిలీచీమము. (తె) —తేలుమీను; ౫౩. చులుంపి; ౫౪. చులుకి; ౫౫ చిత్రవదాలము, చిత్రవల్లికము, పాఠీనము, సహస్రదంష్ట్రము. (తె).—కొఱ-కొఱ్ఱ, కొఱ్ఱమీను, పాటీనము, బేడిస; ౫౬ చీరము; ౫౭. చాగలకము; ౫౮. డాత్యూహము; ౫౯. చూ, తిమి; ౬౦ త్రికంటకము; ౬౧. నీరుకోడికి.-(చూ, పుంజు); ౬౨. నీటిగుఱ్ఱమునకు-(చూ, హయము); ౬౩. శాలము: ౬౪. సిధ్మల. (తె.)—ఉప్పుఁజేఁప; ౬౫. మఱికొన్ని చేఁపలరకములు:-(తెలుఁగు పదములతో వ్యవహరింపఁబడునవి)— అంబుపక్కెర; అల్లెదము-అల్లెదమ్మ; ఆకుజెల్ల; ఇంగిలాయి; ఇసుకదొందు; ఈసపిట; ఉఱుఱ; ఉరుఱ; ఉల్లాకుఁజేఁప; ఉల్లికుచ్చడము; ఎరచిల్లపురుగు; ఒల్లెంక; కడిసెల; కదిర; కనుగుఁజేఁప; కల్లరుఱ; కాగిస; కుంటముక్కు; కూరముక్కు; కొరడు; కొరద; గెజ్జె; గొల్లదొందు; గ్రుడ్డింగిలాయి, చందమామ పక్కె; చందువాచేఁప; చాఱ, చాఱమీను; చిత్తర; చీరచింపు; చుక్కకార; చుక్కపిల్ల; జెల్ల; టేఁకి; తిమిరమీను; తిరిర; తిఱికి; తూర-తూల; పండుఁజేఁప; తెల్లనార; తొల్లిక; దాసరికొయ్య; దొందు; నాగపెంజెర; నీరుపాపర; పక్కె; పయిఱాలుతట్ట; పల్లికతట్ట; పరిగియ-పరిగె, పట్టెమీను; పాలచేఁప; పాలచొఱ; పుత్తడికాసు; పులస; పులుచు; పుల్లరుఱ; పులిమెకము; పూఁజేఁప; పూమేను; పూలమట్ట; పైఱాలుమట్ట; పొట్టపెంజెర: పొనుఁగుఁజేఁప; పొరకచేఁప; పొలస; పోసతెక్క; బుడ్డపక్కె; బొంకప్ప; బొందపక్కె; బొచ్చె; మంగలపక్కె; మట్టగిడును; మడవచేఁప; మలుఁగు; మాచెనపక్కె; మాతగొరక; మిసి; మిసికల్లు; ముకుదొమ్మి; ముచ్చంగి; ముట్టెచేఁప; ములువాలుగ; మెత్తడి; మేవ; మొఱ్ఱె; మోరపక్కె; రాతిగొరక; రామ; లత్తిచేఁప; వఱఱము-వజ్జరము, వఱుఱ, వందొందు; వడగవ్వ; వాలుగ,

వాలుగ చెంకి, వాలుగపాము, వాలువు; వింజిలి ; వెలిమొట్ట ; సోరంగి. ౬౬. మీనదిభము:—ఉలూపి. అం. 2. మత్స్య దేశము: చూ, దేశములు; 3: చూ, మత్స్యావతారము ; 4: చూ, ఆసనములు.

మత్స్యాక్షి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పొన్నగంటికూర : చూ, శీతసారము; 2: సోమెదకూర.

మత్స్యావతారము, అం: చూ, అవతారములు.

మథనము, సం. వి. అ. న. ఉన్మంథము, దధిమథనము, దధిమథము. మంథనము. (తె)— చిలుకుట, చిలుకుడు, తరి, తరుచుట-త్రచ్చుట, త్రచ్చన.

మథించు, సం. స. క్రి: (తె)-గిలకరించు, చిలుకు, తరుచు-తర్చు-త్రచ్చు, పుడుకు.

మథితము. సం. వి. అ. న. 1 నీళ్ళుకలియని మజ్జిగ; విణ. 2. త్రచ్చఁబడినది; 3. ఒరయఁబడినది.

మదంతి, అం: చూ, శ్రుతులు.

మదకలము, సం. వి. అ పుం. 1 : చూ, మదపుటేనుఁగు; విణ. 2, మత్తుచేత వ్యక్తముకాని మాటలుకలది.

మదట, వై.విణ.1.=మదః చూ, మత్తుఁడు. 1; 2. మత్తురాలు, దిమ్మరి-దిమ్మరి: చూ, స్త్రీ.

మదటతనము, వై. వి =మత్తత్వ: మత్తత.

మదటయేనుఁగు, ద్వ. వి. గంధేభవేది: చూ, మదపుటేనుఁగు.

మదనకంటకము, సం. వి. అ. పుం: ఉదరకము. (తె.)— ఉమ్మెత్తముల్లు.

మదనకామేశ్వరలేహ్యము, అం: చూ, లేహ్యములు.

మదనగంధులు, దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

మదనచేతులు, దే.వి. బ: 1 తనాబి, దంతియదంతె, దూలము. (సం.)-తండకము తుల, స్థూలము (చూ, స్తంభము తద్వి. 2: అడ్డచాఁపు. 3: అడ్డదూలము. 4: ఓడంగి.

మదనదర్పణము, అం: చూ, వృత్తము. 1. (" భ,స,జ,ర,జ, గురువులు. 11 యతి. 16వ ఛందస్సు.)

మదనము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఆమని: చూ, సంబరము. 3: 2. ఉమ్మెత్త*: చూ, హలాపుష్పము; 3. మంగ*: చూ, శ్వసనము. 3; 4 =మయినము: చూ, సిక్థకము; 5. ఒకపక్షి: చూ, కంజలము; 6: చూ, మర్లమాతంగి*; అం. 7: చూ, జన్యతాళములు.

మదనవిలసితము, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("న, న, గ. యతిలేదు. 17వ ఛందస్సు")

మదనవృత్తము, అం: చూ, వృత్తము. 1. (ఇది వసంత తిలకవలెనే నడచును. 8 యతి.)

మదని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జవాదిపిల్లి: చూ, సంకువు.

మదనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.

మదపుటేనుఁగు, ద్వ. వి: చూ, మదటయేనుఁగు.

మదమడఁచు, మి. స. క్రి. (మదము+అడఁచు) చంపు జై. 5, ఆ. 58: చూ, సంహరించు.

మదము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మత్తా. క్రొవ్వు: చూ, హామిక; 2. ఏనుఁగుక్రొవ్వు: చూ, హామిక; 3. సాఁడు: చూ, రేతస్సు. 1; 4. ఏనుఁగురేతస్సు: చూ, రేతస్సు. 1. (చూ, హస్తి); 5. కస్తూరి: చూ, మదాహ్వము; 6: చూ, హంకారము; 7: చూ, సంతోషము; అం. 8: చూ, సంచారి భావములు. ("అమ్మధువనంబునఁ గపివరులు మధురమధు పాన వ్యామత్తులై తూలుచుఁ దేలుచు సోలుచు వివిధగతులఁ జెలంగిందొడంగిరి"); 9: చూ. హేయగుణములు; 10:చూ, గజమదములు; 11: చూ, అరివర్గములు.

మదనులు, అం. 1. (ఏనుఁగునకు మదము ఎనిమిదిచోట్లఁ బుట్టును.)—౧. చెక్కిళ్లకు.—దానము, ౨. కన్నులకు.—సీధువు, ౩. చెవులకు.—సాగరము, ౪. తొండముచివరకు-శీకరము, ౫ చనుమొనలకు.-శిక్యము, ౬. మేహమునకు-మదము, ౭. హృదయమునకు —ఘర్మము, ౮. చరణములకు.— మేఘము పుట్టును: చూ, హస్తి; 2. తద్వి.— ౧ ఉత్కటము. (త్రిమదములు) — ౧. విద్యామదము, ౨. ధనమదము, ౩. కులమదము; 3. (అష్టమదములు).- ౧. అన్నమదము, ౨. అర్థమదము, ౩. స్త్రీమదము, ౪. విద్యామదము, ౫. కులమదము, ౬. రూపమదము, ౭. ఉద్యోగమదము, ౮. యౌవనమదము. (లేక) ౧. ధాన్య సంగ్రహ, ౨. ధన, ౩. మాన్యక్షేత్ర, ౪. విద్య, ౫. సత్కుల ప్రసూత, ౬. సౌందర్య, ౭. ఉత్తమ గ్రామనివాస, ౮. యౌవనమదములు.

మదయిత్నువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, మేఘము. 1.

మదరేఖ, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("మగణ సగణ గురువు లతోఁగూడినది. 7వ ఛందస్సు.)

మదల, వా. వి. అలుచు: చూ, సోమరి.

మందలతనము, వా వి. చూ, విలంబము. 1.

మదస్ఖలితము, అం: చూ, కరణములు.

మదస్థానము, సం. వి. అ. న. కల్లుత్రాగెడి యిల్లు: చూ సదనము. 1.

మదహత్తి, వై.వి. మదహస్తి. మదపుటేనుఁగు: చూ, హస్తి;

మదాంవరము, సం.వి అ.పుం. ఇంద్రుని ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

మదావళము, సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

మదాహ్వము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మృగమదము.

మది, వై. వి. 1. గుండె: చూ, హృదయము. 2; 2=మతి. బుద్ధి. ఉ, హరి. 5, ఆ. 191: చూ, హృల్లేఖము. 2.

మదించు, సం. అ. క్రి. 1. క్రొవ్వు: చూ, మబ్బుకొను; వై, అ క్రి. (1) తలఁచు. రా, వి. 3, ఆ. 52: చూ, సంకల్పించు. స. క్రి. (2) మదింపువేయు: చూ, తోఁచు. 4.

మదింపు, వై. వి: అంచన-అంచనా, దవులు-దౌలు.

మదింపుకాఁడు, వా. వి: అంచనదారుఁడు.

మదికొలంకు పులుఁగు, ద్వ వి: చూ, హంస. సాంబ. తిర్య. 7.

మదికొలను నెక్కొనుపిట్ట, —వై.—

మదిమది, వై. వి. నెమ్మది. ఉ. హరి. 5, ఆ. 43: చూ, శాంతము. 1.
మదిర, సం.వి.ఆ. స్త్రీ. 1. కల్లు: చూ, సుర. 2; 2. కుబేరుని కూఁతురు, కటమాలిని: చూ, సూన. 1; అం. 3: చూ, సంచారిభావమునఁ బుట్టిన దృష్టులు.
మదిరాక్షి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మదముకప్పిన కన్నులుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
మదిరాగృహము, సం. వి ఆ. న: చూ, మదస్థానము
మదీయము, సం. విణ (తె.)—నాది.
మదుగు, దే వి. మదుము-మదువు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 758: చూ, విదవిద. 2.
మదుపు, దే వి. 1. ఆకుపచ్చ: చూ, వర్ణము. 6; వా. 2. మదుపుపెట్టిన సొమ్ములోనగునది.
మదుము, దే. వి: చూ, రూ-మదుగు.
మదురు, దే.వి.1: చూ, మగులు; అ. క్రి. 2: చూ, మాఁగు.3.
మదురుకమ్మ, వా. వి. గతికమ్మ-గతిగమ్మ: చూ, వృంతము. 1. (మట్ట).
మదురుగోడ, ద్వ. వి: చూ, మగులుగోడ.
మదుసుపు, వై. వి. 1. మత్తు; చూ, హామిక; 2 =మధు. కల్లు: చూ, సుర. 2.
మదువు, దే. వి: చూ, రూ-మదుగు.
మదోత్కటము, సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, మదపుటేనుఁగు; 2. కపోతము: చూ, సురటీ.
మద్గురము, సం.వి.అ పుం బొమ్మడాయి: చూ, మత్స్యము.1.
మద్గువు, సం. వి. ఉ పుం 1. నీరుకాకి: చూ, వాయసము. 1; 2: చూ. మద్గురము.
మద్దత్తు, వా. వి: చూ, సహాయము.
మద్దల, వై వి.=మర్దల. మృదంగము. రూ-మద్దెల: చూ, వీణె.
మద్ది, దే. వి: చూ, సాలము*. (దీనిభేదములు—ఇనుమద్ది, ఏఱుమద్ది.)
మద్దికాయలు, దే.వి.బ. చెవితమ్మెఅనునగ: చూ, భూషణము.2.
మద్దెల, వై. వి =మర్దళ: చూ, రూ-మద్దల
మద్దెలరూపురిక్క, వై. వి.=మర్దళరూపర్క్షధనిష్ఠ: చూ, రిక్క.
మద్దెలసంచు, అం: చూ, దండలు.
మద్దెలసంచుదండ, అం. —పై.—
మద్దెళన, అం. —పై.—
మద్యము, సం. వి. అ: న. కల్లు; చూ, సుర. 2.
మద్రంకరుఁడు, సం. విణ: చూ, శుభంకరుఁడు.
మద్రకము, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("భ, ర, న, ర, స, స, న గురువులు. 11 యతి. 22వ ఛందస్సు").
మద్రము, అం: చూ, దేశములు.
మధుక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తిప్పతీఁగ*: చూ, సోమవల్లి.
మధుకంఠము, సం. వి. అ. పుం. కోయిల: చూ, సాఁకుడు పులుఁగు.
మధుకము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, యష్టిమధుకము*; 2. రూ-మధూకము. ఇప్ప*: చూ, వానప్రస్థము. 2; 3. నెమలి: చూ, శిఖి. 2.
మధుకరము, సం. వి. అ. న. 1. భిక్షాన్నము: చూ, సాదము. (1): పుం. 2. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; 3. జీవకము, సర్జకము*: చూ, రాజార్హము.
మధుకరి, అం: చూ, సుషిరవాద్యములు.
మధుకుఁడు, సం వి. అ. పుం: చూ, మగధుఁడు.
మధుకేశటము, సం. వి. అ. పుం. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము.
మధుక్రమము, సం. వి అ. పుం: చూ, మధువారము.
మధుఖర్జూరిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉబ్బలి: చూ, హిం. తాలము. 1-౧, ౨, ౩, ౪.
మధుతృణము, సం. వి. అ. న. చెఱకు*: చూ, రసాలము. 3
మధుదీపుఁడు, సం. వి. అ. పుం చూ, మన్మథుఁడు:
మధుద్రము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మధుకేశటము.
మధుద్రుమము, సం. వి.అ.పుం. ఇప్ప*: చూ, మధుకము. 2
మధుపటలము, సం. వి. అ. న. కరండము, క్షౌద్రపటలము. (తె)—తుట్టియ-తుట్టె, తెట్టియ-తెట్టె, తేనెతుట్ట-తేనెతెర. పెర-పెఱ. తద్వి.—మధుపర్కము. ("చూ, సారఘము")
మధుపము, సం. వి. అ. పుం. 1. తుమ్మెద, తేనెతిండి: చూ, షట్పదము; విణ. 2. మద్యపానముచేయునది.
మధుపర్కము, సం. వి. అ. న. 1. పెరుఁగుతోకలిసిన తేనె: చూ, సారఘము; 2. పెండ్లిలో వధూవరుల కిచ్చెడు నూతన వస్త్రము: చూ, వస్త్రము.
మధుపర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: రూ-మధుకర్ణిక. 2: చూ మధుక*; 3. నీలి*: చూ, రంజని.
మధుపర్ణిక, సం.వి.ఆ.స్త్రీ. రూ-మధుపర్ణి*: చూ, సర్వతోభద్ర.
మధుపుష్పము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మధుద్రుమము*.
మధుప్రియుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బలరాముఁడు.
మధుమక్షిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ తేనెటీఁగ: చూ, మక్షిక.
మధుమక్షికాన్యాయము, న్యా. ఈఁగలుచేర్చిన తేనె మనుష్యుల యాధీనమగునను రీతి.
మధుమతి, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("నగణ భగణ గురువులు 7వ ఛందస్సు").
మధుమేహము, సం. వి. అ పు. మూత్రరోగము: చూ, మూత్రకృచ్ఛ్రము.
మధుయష్టిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మధుకము. 1.
మధుర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఒకపట్టణము. కాశీ. 3, ఆ. 47: చూ, దేశములు; దేశములు: 2: చూ, సదాప*; 3. అడవిసదాప*: చూ, సదాప: అం. 4: చూ, వృత్తము. 1. (ప్రభాతవృత్తచ్ఛాయను మొదటిచరణమును, అపరాజిత వృత్తచ్ఛాయను రెండవ చరణమును, మాలినీవృత్తచ్ఛాయను మూఁడవ చరణమును, నాలవ చరణము కలికల్పితమును); అం. 5: చూ, క్షేత్రములు; 6: చూ, పుణ్య నగరములు; వా. 7. గ్రామనామము యింటిపేరుగా గలవారు.
మధురకవి యాళ్వారు, అం: చూ, ఆళ్వారులు
మధురగతి, పా: చూ, వృత్తము. 1. (నవవిధ రగడలలో నొకటి పదునాలుమాత్రలు 9వమాత్రయతి.) (చూ,రగడ.)

మధురమీనాక్షి, అం: చూ, అక్షిలు.
మధురము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, విషము; 2. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; పుం. 3. తియ్యన: చూ, మాధుర్యము.1; విణ. 4. తియ్యనిది: (తె.)—తియ్య-తీయ, తీపి తీపు. తద్వి.—౧ మిక్కిలి తియ్యనిది.— అతిమధురము; 5. ఇంపైనది: చూ, హృద్యము.
మధురస, సం. వి అ. స్త్రీ. 1. చాఁగ*: చూ, స్రవ; 2. ద్రాక్ష*: చూ, స్వాదుఫల; 3 పిన్నపాల*: చూ, సుమంగళ.
మధురాక్కర, అం: చూ, వృత్తము 1. ("ఒక సూర్యగణమును, మూఁడింద్ర గణంబులును, ఒక చంద్ర గణమును గలది. నాలవ గణాద్యక్షరంబుయతి,")
మధురామ్లఫలము, సం. వి. అ. పుం: చూ, దానింబ*.
మధురిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. అడవి సదాప*: చూ, సదాప; 2: చూ, సదాప*; అం. 3: చూ, కకుజవిభాషలు.
మధురిపుఁడు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.
మధురిను, సం. వి. న్. పుం. తియ్యన: చూ, మాధుర్యము.1.
మధురిమము, సం. వి. అ. పుం.—పై.— (రూ-మధురిను.)
మధులిహము, సం. వి. హ. పుం. చూ, మధుపము. 1.
మధువారము,సం.వి.అ.పుం.మద్యపానక్రమము,మధుక్రమము.
మధువాసిని, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఏఱుజాజి * : చూ, సుభిక్ష.
మధువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. పాలకూర * : చూ, సుమంగళ; న. 2. నీరు: చూ, సలిలము; 3. పాలు: చూ, స్తన్యము; పుం, న. 4.=మదురువు. కల్లు: చూ, సుర. 2. తద్వి.-ఇప్పకల్లునకు—మధ్వాసవము, మాధవకము-మాధ్వకము, మార్ద్వీకము; 5. తేనె (ఇదిత్రివిధము.— మాక్షికము; భ్రామరము, సారఘము, పౌత్తికమనికొందఱు) మిగత విశేషములకు:— చూ, సారఘము; 6. పూఁదేనె: చూ, సారఘము; పుం; 7. చైత్రము. చైత్రికము:చూ,మాసము. 1; 8. వసంతఋతువు: చూ, మాసద్వయము; 9. ఇప్ప.*: చూ, మధుకము 2; 10. గోరంట *: చూ, సహ 2; 11: పుప్పొడి: చూ, సుమనోరజము. (ఈయర్థమునకు మధుకము— మాధుకము - మధూళి - మాధూళి - మధూళిక — మామాళిక రూపాంతరములని కొందఱు. ఇది చింత్యము.); అం. 12: చూ, మాసములు.
మధువులు, అం. మాక్షికము, భ్రామరము, సారఘము. (3)
మధువ్రతము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మధులిహము.
మధుశిగ్రువు, సం. వి. ఉ. పుం: తేనెప్రధానమై యుండెడు ఎఱ్ఱపువ్వుల మునగ *: చూ, శిగ్రువు. 1.
మధుశ్రవ, సం. వి. అ. స్త్రీ. తెల్లగురిజ *: చూ, శ్వేతపాకి.
మధుశ్రేణి, సం. వి. ఈ: స్త్రీ రూ-ధనుశ్శ్రేణి- 1. చాంగ *: చూ, స్రవ. 2; 2. పిన్నయిప్ప *: చూ, వానప్రస్థము. 2.
మధుష్ఠీల, సం. వి. అ. స్త్రీ. ఇప్ప *: చూ, వానప్రస్థము.2.
మధుష్ఠీవము, సం. వి. అ. పుం.—పై.—
మధుసారధి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.
మధుసూదనము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మధువ్రతము.
మధుసూదనాయనమః, అం. (మధుసూదనః=మధుంసూదయతి=నాశయతి అసురస్వభావ సంహారకత్వాత్.):చూ,ఓమ్.
మధుసూదనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.
మధుస్రవ, సం. వి. అ, స్త్రీ. చూ, మధువు. 1. *
మధూకము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ - మధుకము. 2. *: 2. నీరిప్ప *: చూ, మధూలకము.
మధూచ్ఛిష్టము, సం. వి. అ. న. చూ, మయినము.
మధూలకము, సం. వి. అ. పుం: మధూకము (తె.)—నీరిప్ప *: (కొండయిప్ప అనికొందఱు): చూ, సుమంగళ.
మధూలిక, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. పుప్పొడి: చూ, సుమనోరజము; 2. చాఁగి*: చూ, స్రవ. 2.
మధూళి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కల్లు: చూ, సుర. 2; 2. పూఁదేనె: చూ, మధువు. 6.
మధూళిక, సం.వి.అ.స్త్రీ. పిన్నయిప్ప*: చూ, వానప్రస్థము.2
మధ్య, అం 1: చూ, ఛందస్సులు; 2. స్వీయాంతర్భేద విశిష్ట నాయికావిశేషము. (ఉదయించిన యౌవనము గలది. పదుమూడేండ్లు మొదలు. పదునెనిమిదేండ్ల పర్యంతము వయసు గలది.) (ఇది పతి యన్య సతీసక్తుఁడైనను గోపింపక తన పాతివ్రత్యభావము తప్పక యుండును); చూ, స్వీయ. (చూ, మధ్యా ప్రగల్భలు).
మధ్యదేశము, అం. కురుక్షేత్ర ప్రయాగ హిమాద్రి వింధ్యములకు నడిమి దేశము: చూ, సీమ. (1) (దేశములు).
మధ్యమ, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. దుద్దు: చూ, మిద్దె. 2; 2. వాగ్భేదము: చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, నడిమివ్రేలు; 4. క్రొత్తగ సమర్తాడినది (ఆఁడుది) దుష్టరజ: చూ, రజస్వల.
మధ్యమకాలము, అం మూఁడవ రాగము: చూ, స్వరము. 2. (చూ, గానశాస్త్ర పండితుఁడు, చూ, సప్తస్వరములు).
మధ్యమక్షేత్రములు, అం. కపోలములు, అధరము, పృష్ఠము, కటి, ఊరులు. (5)
మధ్యమగ్రామ గతమూర్ఛనలు, అం. సౌవీరి, హారిణాశ్వము, కలోపనతము,శుద్ధమధ్యము,మారి పౌరవి, హృష్యకము.(7)
మధ్యమగ్రామము, అం. 1: చూ, గ్రామములు; 2: చూ, కకుజభాషలు; 3: చూ, టక్కజ భాషలు.
మధ్యమణిన్యాయము, న్యా. భూషణమధ్య స్థాపితమగు మణి యిరు వంకలకును గాంతినిచ్చునట్లు రెండు వైపులకును పదము లన్వయించునపుడు దీని నుపయోగింతురు. దేహళీ దత్తదీప న్యాయమువంటిది.
మధ్యమ పాత్రలు, అం: పురోహిత బ్రాహ్మణాదులు: చూ, సూచ్యము.
మధ్యమము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. నడుము, కవును: చూ, పిఁగు. 1; పుం. 2: చూ, మధ్యదేశము; 3: చూ, మధ్యమ. 3; విణ 4. నడిమిది, అంతస్థము; అం. 5: చూ, మధ్యమకాలము; 6. (మ): చూ, మ. 11; 7: చూ, హస్తక్షేత్రములు; 8: చూ, ఉత్తమ క్షేత్రములు; 9 నడుము: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునకు—సింహసమమైనఁ బ్రశస్తము); 10. నడుము: చూ, శుద్ధజాతులు. (అంశములు) 11: చూ, కకుజభాషలు

మధ్యమముమత్స్యమోహము, అం: చూ, మోహచతుష్టయము.
మధ్యమస్థాయి, అం: చూ, ఉచ్చైతమము. (కంఠమునందుండెడు రెండవశ్రుతిసప్తకము)
మధ్యమాది, అం; చూ, రాగాంగములు.
మధ్యము, సం. వి. అ. న. 1. ఆకాశము: చూ, సందు. 6; పుం. న. 2: చూ, మధ్యమము. 1; 3: చూ, మండలము. 1: పుం. 4. మానమున అరత్నిప్రమాణము హీనమైన యేనుఁగు: చూ, హస్తి; విణ. 5. నడితరముది; 6. నడిమిది: చూ, మండలము. 1; అం; 7: చూ, లయలు: 8; చూ, పురుషములు; 9: చూ, గురుమతమున వ్యూహాంగములు. (తకారాది అనుబంధమున చూడుము); 10; చూ, శుక్రమతమున వ్యూహాంగములు; 11: చూ, స్థాయి. (చూ, మధ్యమస్థాయి); 12: చూ, లయప్రాణములు; (చూ, స్వరము. 2) (విలంబిత, ద్రుత, మధ్యంబులనెడి లయ విశేషములు వరుసగా తత్వ, ఓఘ, ఘనములనఁబడును. (విలంబిత ద్రుతములయొక్క కూడికచేత రెంటినడుమనుండునది మధ్యము.)
మధ్యముఁడు, అం చూ, ద్వాదశరాజమండలము.
మధ్యమోదీచ్యవ, అం. (జాతులు): చూ, అంశములు.
మధ్యరాత్రము, సం వి. అ. న: చూ, నడికిరేయి.
మధ్యలోకము, అం. భూలోకము: చూ, లోకము. 1.
మధ్యవిత్తు, అం: చూ, హిందోళజభాషలు
మధ్యాన్తము, అం: చూ, ఊర్ధ్వవృత్తము.
మధ్యస్థుఁడు, సం. విణ ఇరుకక్షులకు న్యాయము చెప్పువాఁడు: తగవుగోరి. (జడ్జి.)
మధ్యా, అం: చూ, ధాటులు.
మధ్యాక్షర, అం: చూ, వృత్తము. 1. (రెండు ఇంద్రగణములు. ఒకసూర్యగణము. తిరిగి రెండింద్రగణములు ఒకసూర్యగణము. నాలవ గడద్యాక్షరముయతి.)
మధ్యాప్రగల్భలు, అం మధ్యాప్రగల్భలు ధీర, అధీర, ధీరాధీరలను మూఁడు తెఱఁగులైరి. ధీర —ఇతరస్త్రీనిఁబొంది వచ్చిన పతినిఁజూచి దండించునది. అధీర.— అన్యాసక్తుఁడైనను పతినేమియనక పరాఙ్ముఖియౌనది. ధీరాధీర.— పతిని అన్నివిధములచేత దండించునది. ధీర–అధీర–ధీరాధీరలు జ్యేష్ఠకనిష్ఠ భేదంబుచే నిరుదెఱంగులైరి. (చూ, స్వీయ, ముగ్ధ, మధ్య, ప్రగల్భ, పరకీయ, సామాన్య.)
మధ్యాహ్నము, సం. వి. అ. పుం. 1. (తె.)— పట్టపగలు, మిడసరలగ్గము. అంబటిప్రొద్దు, (మి).— మట్టమధ్యాహ్నము: చూ, వాసరము; తద్వి.— మిడసరలగ్గము; అం. 2: చూ, కాలములు. 1; 3: చూ, కాలపంచకము.
మధ్వాసవము. సం. వి. అ. పుం. ఇప్పపువ్వు కల్లు: చూ, మధువు. 5.
మన, దే. స. మనము అనుదానికి ప్రాతిపదికము.
మనఃప్రభవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. తలఁపుచూలి: చూ, మన్మథుఁడు.
మనఏవమనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః, న్యా, మనుష్యుని బంధమోక్షములకు మనస్సేకారణము.
మనన, వా. వి. ఆయుస్సు: చూ, వయస్సు. 1.
మననము, సం. వి. అ. న. 1. చింతన, గమనము: చూ, సంత. 4; అం. 2: చూ, యోగాంగములు.
మనమఁడు, దే. వి. 1. కొడుకుకొడుకు: రూ మనుమఁడు— మన్మఁడు, పట్టిపట్టి. (సం).— నప్త: చూ, సూనుఁడు. 1
2. కూఁతుకొడుకు: రూ-మనుమఁడు-మన్మఁడు, పట్టిపట్టి; (సం) — దౌహిత్రుఁడు, నప్త: చూ, సూనుఁడు. 1.
మనమరాలు, దే. వి. 1. కొడుకుకూఁతురు: రూ-మనుమరాలు-పట్టిపట్టి. (సం).— నప్త, నప్త్రి: చూ, సూన. 1; 2: కూఁతుకూతురు: రూ-మనుమరాలు, పట్టిపట్టి. (సం).— దౌహిత్రి, నప్త నప్త్రి: చూ, సూన 1.
మనము, సం. వి స్. న. రూ-మనస్సు. 1. గుండె: చూ, హృదయము. 2; 2. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2; బ. దే వి (1) నీవును నేనును; వా. (2). వితంతువునకిచ్చెడు భరణము; చూ, మనవృత్తి.
మనవృత్తి, వా. సం; వి ఇ. స్త్రీ: భరణము, మనోవృత్తి, మనువృత్తి, మనోవర్తి. (తె.)— మనము.
మనవి, దే. వి: చూ, విన్నపము. రాఘ. 1, ఆ 34,
మనశ్శిల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, = మణిసిల: చూ, రాయి.
మనశ్శుద్ధి, అం: చూ. శుద్ధులు.
మనసరి, మి, విణ. (మనసు + అరి) 1. శూరుఁడు: చూ హంవీరుఁడు. 2; 2. బుద్ధిమంతుఁడు: చూ, సహృదయుఁడు.
మనసిజుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మనఃప్రభవుఁడు.
మనసు, సం. వి. స్. న. (రూ-మనస్సు-మనము) 1: చూ, మనము. 1; 2: చూ, మనము. 2; విణ. 3. ఇష్టము: చూ, వల్లభము 2; అం. 4: చూ, మానసికపూజాకుసుమములు; 5: చూ, ఇంద్రియములు; 6: చూ, ద్రవ్యములు; 7: చూ, అంతఃకరణములు; 8: చూ, కరణములు; వై. వి. (1): చూ, మనసు. 1.
మనసుంచు, మి. అ. క్రి: చూ, మనసస్కరించు.
మనసు రగులుట, అం: చూ, మన్మథావస్థలు.
మనసు విఱుగుట, జా. ఇష్టముపోవుట. "అంతనామాట మనసు విఱిగి" (నీతిచంద్రిక — విగ్రహము).
మనస్కరించు, సం. అ. క్రి; అవధరించు, చిత్తగించు, మనసుంచు.
మనస్కారము, సం. వి. అ. పుం. మనఃప్రయత్నము, మనఃపూర్తి (అనికొందఱు): చిత్తాభోగము.
మనస్వి, సం విణ మంచిమనస్సుగలవాఁడు: చూ, సహృదయుఁడు.
మనస్సంగమము, అం. (మనస్సంగము) 1: చూ, ద్వాదశావస్థలు; 2: చూ, దశావస్థలు.
మనస్సంగము, అం.— పై.—
మనస్సు, సం. వి. స్. న. చూ, రూ-మనసు. 1.—2.
మనాయించు, వా. స. క్రి: చూ, విను. 2.
మని, వై. వి. = మణి: చూ, మడికట్టు.
మనికట్టు, ద్వ. వి.— పై.— ఉ. హరి. 6, ఆ. 108.
మనికి, దే. వి. రూ-మన్కి. 1: చూ, స్థానము. 1. వసు, 2,

అ. 4; 2. జీవనము. మార్క. 7, అ. 169. చూ, వర్తనము 2; 3. వాసస్థానము: చూ, వీడుపట్టు; 4. జీవించుట: చూ, మనికి. 2. 5. వసించుట: చూ, మనికి. 3; 6. వాసగృహము: చూ, సదనము. 1.

మనికితపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, శోకించు. విక్ర. 6, అ. 142.
మనికితపాటు, ద్వ. వి. మనోవ్యథ: చూ, శోకము.
మనికిపట్టు, దే. వి. 1. వాసగృహము చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1.
మనికివేఁడు, దే. వి. గృహస్థుఁడు: చూ, యజమానుఁడు (ఇంటికాఁపు.)
మనితము, సం. విశే. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము 2.
మనియకాఁడు, దే. వి. పారుపత్తెకాఁడు: చూ, స్వామి. 3.
మనియార్డరు, వా. వి. విలాసదారునకు తపాలులో పంపెడు పైకము.
మనిసి, వై. వి.=మనజ.(రూ-మానిసి-మాసి)చూ, మనుష్యుఁడు
మనీష, సం. వి. ఆ స్త్రీ. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2.
మనీషి, సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; విశే. 2; చూ, బుద్ధిమంతుఁడు.
మను, వై. వి. రూ-మన్ను.=మృత్స్న. 1. నేల. స్వా. 2, అ. 11. చూ, భూమి. 1; 2. మటి: చూ, భూమి. 1; దే. 3: చూ, ముక్కొమ్ము మెకము; 4. ఋక్యవాచకమైనమన్ను శబ్దమునకు వృత్తియందు ద్విత్వము లోపించిన రూపము. "మనుఁబోతు." మొ; అ. క్రి. 5. జీవించు. మార్క. 7, అ. 169: చూ, బ్రదుకు. 3; 6. మెలఁగు: చూ, వర్తించు.
మనుఁగు, దే. అ. క్రి. చచ్చు: చూ, సమయు.
మనుకువ, దే. వి. 1 వాసస్థానము. య. 1, అ. 51: చూ, సదనము, 1; 2. ఇక్క: చూ, స్థానము. 1; 3. చెలిమి: చూ, స్నేహము. 1.
మనుగడ, దే. వి. 1. జీవనము: చూ, మనికి. 2; 2. జీవనోపాయము: చూ, స్థితి. 5.
మనుగుడుపు, దే. వి. (మనుపు + కుడుపు) అల్లియము: చూ, విందు. 2.
మనుచు, దే. స. క్రి. 1: చూ, పోషించు; ప్రే. 2. మనఁజేయు: చూ, మంచు. 2.
మనుజసత్వ, అం: చూ, ద్వాదశసత్వలు.
మనుజాసనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మానిసిదిండి.
మనుజుఁడు, సం. వి. అ. పుం.=మనిసి: చూ, మనుష్యుఁడు.
మనుజేంద్రుఁడు, సం. వి అ. పుం. చూ, మానిసితేఁడు.
మనుదిండి, ద్వ. వి: చూ, మాలుధానము.
మనుపరి, దే. విశే. (మనుపు + అరి ; చూ, రక్షకుఁడు.
మనుపాల, దే. వి: చూ, పాలకూర *.
మనుపీనుఁగు, దే. వి. జీవచ్ఛవము: చూ, శవము.
మనుపు, దే. వి. 1. చూ, రక్షణము; ప్రే. 2. చూ, రూ—మంచు. 2.

మనుపెంటి, ద్వ. వి. ఆఁడుఋశ్యమృగము: చూ, ముక్కొమ్ము మెకము.
మనుబిళ్ల, ద్వ. వి. బిళ్ళదున్న: చూ, ముక్కొమ్ము మెకము.
మనుఁబోతు, ద్వ: చూ, మనుబిళ్ల.
మనుమఁడు, దే. వి: చూ, రూ-మనమఁడు. అని. 5, అ 45.
మనుమరాలు, దే.వి. (మనుమ + ఆలు): చూ. రూ-మనమరాలు.
మనురాట్టు, సం. వి. జ్. పుం. కుబేరుఁడు: చూ. శ్రీదుఁడు.
మనువృత్తి, వా. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మనవృత్తి.
మనువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, మంత్రము. 1; 2. చూ, విష్ణువు. 1; బ. 3. కాలాగ్రజుఁడు : చూ, మనువులు = వైవస్వతాది); దే వి. (1): చూ, మగఁడు. 2; (2). జీవనము. మార్క. 5, అ. 199: చూ, వర్తనము. 2 ; (3). మగని వరించుట; (4) నడవడి. భాగ. 2, స్కం. 74: చూ, సమయము 2; అ. క్రి. (5). రూ-మనుఁగు : చూ, మరణించు; స. క్రి. (6): చూ, పోషించు సాంబస్తా. 123. మనువులు అం: చూ, స్వాయంభువుఁడు, స్వారోచిషుఁడు, ఉత్తముఁడు, తామసుఁడు, రైవతుఁడు, చాక్షుషుఁడు, వైవస్వతుఁడు, సూర్యసావర్ణి (సూర్యసావర్ణిక), దక్షసావర్ణి (దక్షసావర్ణిక), బ్రహ్మసావర్ణి (బ్రహ్మసావర్ణిక), ధర్మసావర్ణి (ధర్మసావర్ణిక), రుద్రసావర్ణి (రుద్రసావర్ణిక), రౌచ్యుఁడు, భౌచ్యుఁడు. (14).
మనుష్యధర్ముఁడు, సం. వి. న్. పుం: చూ, మనురాట్టు
మనుష్యనాయకుఁడు, అం: చూ, నాయకత్రయము.
మనుష్యయజ్ఞము, సం. వి. అ. పుం. అతిథిపూజ: చూ, మహాయజ్ఞములు (యజ్ఞములు).
మనుష్యవర్ణములు, అం. బ్రాహ్మణ (బ్రహ్మ), క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులు. (4)
మనుష్యసర్గము, అం: చూ, సృష్టిసర్గములు.
మనుష్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = మనిసి: 1, ఉ, ఏధతుఁడు, కర్మకర్తుఁడు, కర్మి, కుండీరుఁడు, జనపదుఁడు, జానపదుఁడు, జానాలుఁడు, ధవుఁడు, నరుఁడు, నారుఁడు, పంచజనుఁడు, పుమాంసుఁడు, పురుషుఁడు, పూరుషుఁడు, భూమిస్పృశుఁడు, మంతువు, మనుజుఁడు, మర్త్యుఁడు, మానవుఁడు, మానుషుఁడు, మానుష్యుఁడు, విశుఁడు. (తె.)—మగఁడు, మగవాఁడు, మనిసి-మానిసి-మాసి, మిండగాఁడు, మిండగీఁడు, మిండఁడు. తద్వి.—౧: (తె.)-అడవి మానిసి. ౨: (సం.) అతికాయుఁడు, మహాకాయుఁడు; ౩: (తె) --పులుమానిసి; ౪-పుట్టినవానికి-(చూ, సంభూతుఁడు); ౫ నీళ్లు మోయువాఁడు: అంబువాహి. ౬. మంచమును మించిన పొడవు గలవాఁడు : అతిఖట్వుఁడు. (మిగిలిన వానికి "చూ, సంభూతుఁడు").
మనెదారి, దే. వి. ప్రభువు, ఎకిమీఁడు: చూ, స్వామి. 2.
మనోగుప్త, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, మనశ్శిల.
మనోజన్మ, సం. వి. న్. పుం: చూ, మనోజుఁడు.
మనోజవసుఁడు, సం. విశే. రూ-మనోజవుఁడు, తండ్రిని బోలినవాఁడు (కొడుకు): చూ, సూనుఁడు. 1.
మనోజవుఁడు, సం. విశే. —వై.—

మనోజుఁడు, సం.వి.అ.పుం. తలఁపుచూలి: చూ, మన్మథుఁడు.
మనోజ్ఞ, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-జ-భ-రగణములు. 10 యతి. 15వ ఛందస్సు")
మనోజ్ఞత, సం. వి. అ. న: మంజిమ-మంజిమము.
మనోజ్ఞమగు, మి. అ. క్రి: మనోరమమగు. (తె.)— ఇంచు.
మనోజ్ఞము, సం. విణ: చూ, హృద్యము.
మనోజ్ఞుఁడు, సం. విణ: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.
మనోదండము, అం: చూ, త్రిదండము. 1 — 2.
మనోభవుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మనోజుఁడు.
మనోమయ కోశము, అం: చూ, కోశములు.
మనోరథము, సం. వి. అ. పుం. కోరిక: చూ, వాంఛ.
మనోరథానామతటాః ప్రవాహాః, న్యా. మనోరథ ప్రవాహములకుఁ గట్టులులేవు.
మనోరథానాంగతిర్న విద్యతే, న్యా. మనోరథములకు దూఱరాని చోటులేదు.
మనోరమ, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1 బౌద్ధదేవి: చూ, భార్య; అం. 2: చూ, వృత్తము. 1. ("న-ర-జ గురువులు. 7 యతి. 10వ ఛందస్సు").
మనోరమమగు, మి. అ. క్రి: చూ, ఇంచు. 3.
మనోరమము, సం. విణ: చూ, హృద్యము.
మనోవర్తి, వా. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మనవృత్తి.
మనోవృత్తి, —వై.—
మనోహతుఁడు, సం. విణ. మనసు చెడినవాఁడు: చూ, హతుఁడు. 3.
మనోహరము, సం. వి. అ. న. 1. బంగారు; చూ. లోహము. 1; 2: చూ, భక్ష్యము; విణ. 3: చూ, హృద్యము.
మనోహరవృత్తము, అం చూ, వృత్తము. 1. ("ఇది కలితాంత వృత్తచ్ఛాయను బేసిపాదములున్ను తోటక వృత్తచ్ఛాయను సరిపాదములున్ను నడచును").
మనోహరుఁడు, సం. విణ: చూ, మనోజ్ఞుఁడు.
మనోహి జన్మాంతర సంగతిజ్ఞమ్, న్యా. మనస్సు జన్మాంతర సంబంధమును దెలిసికొనును. ఇట్టిదే "వ్యక్తిజన్మాంతర ప్రీతిం మనస్సి న్నహ్యదకారణం" అనునదియు,
మనోహ్వా, సం. వి. అ, స్త్రీ: చూ, మణిసిల.
మన్కి, దే. వి: చూ, రూ-మనికి.
మన్దిండి, ద్వ. వి: చూ, రూ-మనుదిండి.
మన్న, దే. వి. 1: చూ, సంరోధము. 1; వై. వి.2 =మన్యా. పడతలయందుండు నరము: మన్ని. (సం).— మన్యా: చూ, సిర. 1.
మన్నఁడు, దే. వి: చూ, మనెదారి.
మన్నన, వై. వి.=మానన, 1. బహుమానము, గౌరవము (అనికొందఱు): చూ, సన్మానము; వా 2.అపరాధక్షమము: చూ, మన్నింపు. 2.
మన్నా, వా. వి. ఆటకాయింపు. "దేవిడీమన్నా.": చూ, సంరోధము. 1.

మన్ని. వై. వి. 1.=మన్యా: చూ, మన్న. 2; దే. వి. 2: చూ, మనికి. 2.
మన్నించు, వై, స. క్రి. 1: చూ, సమ్మానించు; 2.ఆదరించు: చూ, సంభాళించు; వా, 3. అపరాధమును క్షమించు: చూ, సహించు.
మన్నింపు, వై. వి. 1. మన్నించుట: చూ, మన్నన. 1; 2: చూ, మన్నన. 2.
మన్నిక, వై. వి. = మానన: చూ, మన్నన. 1.
మన్నిగొను, దే. స. క్రి. చంపు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 288 చూ, సంహరించు.
మన్నియ, వై. వి.=మాననీయ: చూ, మనెదారి. అచ్చ. అర, కాం. 73.
మన్నియఁడు. —వై.—(రూ-మన్నెఁడు)
మన్నియము, వై. వి.=మాన్య. (రూ - మన్నెము-మండెము-మన్యము) 1; చూ, మాన్యము. 1; వా. 2 కొండలనడుమ నున్న భూమి. రోగిభూయిష్ఠమగునేల (అనికొందఱు) — "గడుమన్నియములో కాఁపురంబు.": రూ - మన్నెము. (సం).—మన్యము.
మన్నీఁడు, వై. వి.=మాననీయ. (ద్వ అనికొందఱు): చూ, రూ-మన్నియ. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 56.
మన్ను, వై. వి. 1.=మృత్స్న. నేల: చూ, రూ-మను. 1; 2.=మృత్. మట్టి: చూ, రూ-మను. 2; దే. వి. 3; చూ, ముక్కొమ్ము మెకము. స్వా. 4, ఆ. 20; 4. యుద్ధసాధనము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 35: చూ, హేతి 4.
మన్నుకానుపు, ద్వ. వి: సీతాదేవి. అచ్చ. యు, కాం. 109: చూ, సీత. 1.
మన్నుమిన్ను, వా. వి: చూ, రోదసి. 3.
మన్నుమిన్నుఁగానకుండుట, జా. క్రిందుమీఁదులు తెలియకుండుట. "మీరు మన్నుమిన్నుఁ గానకున్నారు." (ధర్మజరాజసూయము)
మన్నుతేఁడు, ద్వ. వి: చూ, మన్నియ.
మన్నె, వై. వి.=మాన్య. (దేశ్యమని శ. ర) —వై.—
మన్నెఁడు, వై. వి=: చూ, మన్నుతేఁడు.
మన్నెకాఁడు, ద్వ. వి= —వై.— అచ్చ. సుం, కాం. 11.
మన్నెదీ, వై.వి.1 = —వై.—; 2. అరణ్యదేశమునకు దొర.
మన్నెము, వై. వి. 1 =మాన్య: చూ, మాన్యము. 1; 2: చూ, రూ-మన్నియము. 2.
మన్నెముల్లు, ద్వ వి. మేఁకల కాలిగిట్టలలోని ముల్లుతీసెడు పెద్దసూది: చూ, సూది.
మన్నెవాఁడు, ద్వ. వి,=మాన్య: మన్నియ.
మన్నెతికము, ద్వ. వి. మండలేశ్వరత్వము.
మన్నెలు, దే. వి. బ. నటివిశేషము; చూ, హణిగలు.
మన్మఁడు, దే. వి: చూ, రూ-మనమఁడు.
మన్మథ, అం: చూ, సంవత్సరములు.
మన్మథబాణములు, అం: ౧. అరవిందము. (ఉన్మాదనము)

(ఐక్షవధనువు) (చెఱకువిల్లు) (స్త్రీ స్తనములయందుఁ బ్రయోగము); ౨. అశోకము. (రోదనము) (ప్రయోగ స్థలము అధరము); ౩. చూతము. (సమ్మోహనము) (ప్రయోగస్థలము శిరస్సు); ౪. మల్లిక, నవమల్లిక. (శోషణము) (ప్రయోగస్థలము నేత్రములు ; ౫. నీలోత్పలము (మారణము) (ప్రయోగస్థలము గుహ్యము). (5): చూ, బాణము. 1—౬౩.

మన్మథబాణాలు, అం: చూ, ధాన్యము.

మన్మథము, సం. వి. అ. పుం. 1: కామచింత*; 2: చూ, వెలఁగ*.

మన్మథావస్థలు, అం. కనులఁజూచుట, మనసు రగులుట, సంకల్పించుట, నిద్ర పట్టకుండుట, చిక్కిపోవుట, అన్నింట విసుగుపుట్టుట, సిగ్గు విడుచుట, చిత్తభ్రమనొందుట మూర్ఛ నొందుట, యత్నించుట. (10)

మన్మథుఁడు, సం. వి. పుం. (బుద్ధినిఁ గలియఁబెట్టువాఁడు): అంగజుఁడు, అంగభవుఁడు, అంగభువు, అంగహీనుఁడు, అజుఁడు, అతనుఁడు, అనంగుఁడు అనన్యజుఁడు, అన్యక్తుఁడు, అసమశరుఁడు, అసమేషువు, ఆత్మభువు, ఆత్మయోని, ఆశయేశయుఁడు, ఇ, ఇక్షుధన్వుఁడు, ఇక్షుశరాసనుఁడు, ఇక్షుసాయకుఁడు, ఇష్మఁడు, ఈశ్వరుఁడు, ఋశ్యకేతువు, కంజనుఁడు, కంతుఁడు, కందర్పుఁడు, కమనుఁడు, కాలాకేలి—కలాకేళి, కామజుఁడు, కామదేవుఁడు, కాముఁడు, కాయజుఁడు, కార్ష్ణి, కింకిరాటుఁడు, కింకిరాతుఁడు, కింకిరుఁడు, కుసుమాయుధుఁడు, కుసుమేషువు, క్రోధుఁడు, గృత్సుఁడు, గృధువు, చేతోభవుఁడు, చోరుఁడు, జరాభీరువు ఝషకేతుఁడు, ఝషధ్వజుఁడు, పంచశరుఁడు, పంచేషుఁడు, పుష్పకేతువు, పుష్పధన్వుఁడు, పుష్పశరుఁడు, ప్రద్యుమ్నుఁడు, ప్రసూనేషువు, బహురూపుఁడు, బ్రహ్మసువు, భావజుఁడు, మకరకేతనుఁడు, మకరధ్వజుఁడు, మకరాంకుఁడు, మదనుఁడు, మధుదీపుఁడు, మధుసారథి, మనసిజుఁడు, మనోజన్ముఁడు, మారుఁడు, మీనకేతనుఁడు, ముర్మురుఁడు, రణరణకుఁడు, రతిపతి, రతిరమణుఁడు, రమణుఁడు, రవీషురుఁడు, రాగరజ్జువు, రాజమిత్రుఁడు, రూపాస్త్రుఁడు, వ, వాముఁడు, విధాత-విధాతృఁడు, విశ్వకేతువు, విషలు, వీరధన్వంతుఁడు, శంబరారి-సంబరారి, శమాంతకుఁడు, శూర్పకారాతి, శృంగారయోని, శ్రీపుత్రుఁడు, సంకల్పజన్ముఁడు, సంకల్పజుఁడు, సంకల్పభవుఁడు, సంకల్పయోని, సంసారగురువు, సురభిసాయకుఁడు, స్మరుఁడు, స్వయంభువు, స్వాదుధన్వుఁడు.

(తె. ప.)—అంచయేనుఁగు మావంతు, అలరు విలుకాఁడు-అలరు విల్కాఁడు, అలరు విలుతుఁడు-అలరు విల్తుఁడు, ఇంచు విలుకాఁడు-ఇంచు విల్కాఁడు, ఇంచు విలుతుఁడు—ఇంచువిల్తుఁడు, ఇగురువిలుతుఁడు-ఇగురువిల్తుఁడు, ఎల్లపుడు ద్రిమ్మరు తేరుదొర, కందుఁడు, కన్నుల విలుకాఁడు-కన్నుల విల్కాఁడు, కన్నుల విలుతుఁడు- కన్నుల విల్తుఁడు, కమ్మ విలుకాఁడు—కమ్మవిల్కాఁడు, కమ్మవిలుతుఁపు—కమ్మ విల్తుఁడు, కలుముల గరితబిడ్డ, కోయిల తెగదణి, క్రొంజిగురుల విల్కాఁడు, గాడ్పుటరదపు దొర, గాలితేరెక్కు మన్నీఁడు, గొరవంక తెగదణి, చక్కనయ్య, చక్కెర విలుకాఁడు, చిగురాకువిలుకాఁడు——చిగురువిలుకాఁడు, చిలుకరవుతు-చిలుకరౌతు, చెఱకు విలుకాఁడు, చౌవంచతూఁపులజోదు, జమిలి ముక్కాలి విలుకాఁడు, జాబిలి యల్లుఁడు, దెందమ్ము చూలి, తలఁపు చూలి, తలిరు విలుతుఁడు, తామర తూపరి, తావివిలుకాఁడు, తియ్యవిలుకాఁడు, తీఁగవిలుకాఁడు, తుంట విలుతుఁడు, తూఁడు విల్తుఁడు, తెలి విల్తుఁడు, తేఁటి తెగదణి, తేఁటి యల్లెవాఁడు, తేఁటి యల్లెవింటిదొర, నన విలుకాఁడు, ననవిలుతుఁడు, నెయ్యఁపుజేఁడు, నెలయల్లుఁడు, పంచదార తిండి, తేజిరౌతు, పచవారువపు జోదు-పచవార్వపు జోదు, పచ్చ విలుతుఁడు, పువ్విలుకాఁడు, పూల విలుతుఁడు, పూవింటి, పూవింటివాఁడు, పూవిలుకాఁడు, పూవిలుతుఁడు, బేసికైదువజోదు, మయిసున్నవజీరు, మరుఁడు, మీను మొసలి సిడెంబులమేటి, రాచిల్క నెక్కురౌతు, లేమావిలాయపు తేజిరౌతు, వలపురాయఁడు, వలదొర, వలరాజు, వలతేఁడు, వాలుగడాలు, విరివిలుకాఁడు—విరివి విలుకాఁడు, వెడవింటి, సత్తిరావగఱు, సిరిచూలి-సిరపిల్ల, సొగసరి. (మిగతవానికి "చూ, స్వాదుధన్యుఁడు").

మన్మనము, సం. వి. అ. పుం. ఆలుమగలు సురరతకాలమునందు దేశభాషతోఁ జెవిలో మెల్లఁగా చెప్పుకొనుమాట: చూ, శబ్దము. 2.

మన్య, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.= మన్ని: చూ, సిర. 1.

మన్యము, వా. సం. వి. అ. న. = మన్నియము—మన్నెము. చూ, మన్నియము. 1; 2: చూ, మన్నియము. 2.

మన్యువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. క్రోధము: చూ, రోషము; 2: చూ, శోకము; 3. దైన్యము: చూ, వా ర ము; 4: చూ, యజ్ఞము.

మన్వంతరము, సం. వి. అ. న. 1. డెబ్బదియొక్క దివ్య యుగములు: చూ, పురాణము. 6; అం. 2. మనుకాల మధ్యచరిత్రము: చూ, పంచలక్షణము.

మపుష్టకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మకుష్ఠకము.

మప్పితము, దే. వి. మట్టు: చూ, మితము. 1.

మప్పు, దే. స. క్రి: చూ, రూ-మరపు.

మబ్బు, దే.వి.1: చూ, మేఘము. 1; 2 మద్యపాన మదము: చూ, హామిక; 3. చీఁకటి. రామా. 6, ఆ. 23: చూ, శ్యామిక. 1; 4 అజ్ఞానము: చూ, స్వాపము. 3.

మబ్బుకొను, దే. అ. క్రి: కావరించు, క్రొవ్వు, క్రొవ్వుగొను, దిమ్మకొను, దిమ్మవట్టు, పోతరించు, పొసరించు, మంపిలు-మంపిల్లు, మంపుగొను, మత్తిల్లు, మత్తుకొను; (సం.)—మదించు-మదియించు. (మిగతవానికి "చూ, హంకరించు").

మబ్బుతోవ, దే. వి. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము.

మబ్బుపగ, దే. వి: చూ, వాయువు. అం. పదా. సుర. 35.

మబ్బుపువ్వులవెల్లి, ద్వ. వి: చూ, సముద్రము.

మబ్బుపూనినువు, ద్వ. వి. అగ్ని. అం, భా ప్ర. 47; చూ, వహ్ని. 1.
మబ్బుమేపరి, దే.వి: చూ, మబ్బుపగ. అచ్చ. సుం, కాం.121.
మబ్బురవుతు, ద్వ. వి. మేఘవాహనుఁడు, ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
మబ్బురావుంటనము, వా. వి. మత్తువస్తువులఁ గలిపిచేసినమందు: మబ్బురావుంటు.
మబ్బురావుంటు, —వై —అం, భా, ద్వి. 303.
మబ్బురూపరి, ద్వ. వి ఐరావతము; చూ, హస్తి.
మబ్బువిప్పు, దే. వి; చూ, మబ్బుపగ.
మభ్యపెట్టు, మి స క్రి. 1; మోసపుచ్చు: 2. కమ్మీపెట్టు.
మమకారము, వా. సం. వి. అ. న. 1. ప్రేమము, దయ (అనికొందఱు); చూ, స్నేహము. 1: అం. 2; చూ, హేయగుణములు.
మమత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మమత్వము; చూ,మమకారము.1.
మమ్మ, దే. అవ్య. (రూ - మమ్మరె - మమ్మరే - మమ్మా - మమ్మారె - మమ్మారే.); చూ, సేబాసు.
మమ్మరె. —వై.—
మమ్మరే, —వై.—
మమ్మా. —వై.— రామా. 5, ఆ. 225.
మమ్మానము, వా. వి. మహమ్మాయమనులేహ్యము
మమ్మారె, దే. అవ్య; చూ, రూ-మమ్మ. శకాం. 5, ఆ. 29.
మమ్మారే, —వై.—
మమ్మ చే. వి. 1. సముద్రముమీఁది ఓడలకు విఘాతముగా వీచెడు సుడిగాలి; చూ, వాయువు: 2. (రూ-మము-మమ్మ లను) అస్మదర్థక ద్వితీయా బహువచనము.
మయటము, సం వి. అ న. గడ్డిమేడ, గడ్డియిల్లు (అనికొందఱు); చూ, సదనము 1.
మయము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఒంటె; చూ, లొట్టిపిట్ట: 2. కంచరగాడిద; చూ, రాసభము. వా. వి. (1.) కవును: (2.) మధ్యభాగము, నట్టనడుము.
మయకష్టము, సం. వి. అ. పుం. బ. చూ, మకుష్టకము.
మయష్ట్రకము, చూ, మయష్టకము.
మయి దే. వి. రూ-మై. 1; చూ, శరీరము: 2. చూ,విధము. 1: 3. తడవ: చూ, సారె. 7: 4; చూ, పార్శ్వము. 2: 5: వెన్నడి: చూ, వెంబడి. 2; అవ. 6. కొన్నియెడల తృతీయావిభక్తియందుండువచ్చెడు ప్రత్యయము: రూ-మై.
మయికము, దే. వి. రూ-మైకము. మత్తు: చూ మంపు.
మయికొను, దే. అ.క్రి.(రూ-మెయికొను-మేకొను-మైకొను): చూ, సమ్మతించు.
మయికోలు, దే. వి. రూ-మైకోలు. ఇచ్చగింత:చూ, సమ్మతి1.
మయిజాఱు, దే. వి. కొంతయెడయెడముగా అడ్డకమ్ములు వాటించిన అఁడుదానిచీరకొంగు: చూ, రూ-మైజాఱు.
మయితాలుపు, దే. వి. (రూ- మైతాలుపు- మెయితాలుపు - మేతాలుపు- మేనుతాలుపు) ప్రాణి: చూ, శరీరి.
మయిద, వై వి. రూ-మైద. 1.=మాంద్య: చూ,మయికము; దే. వి. 2. రూ-మైద. గోరఁట *: చూ, సహ. 2.
మయిదానము, వా. వి. రూ-మైదానము. బహిఃప్రదేశము: చూ, వెలుపల. 1.
మయిదు, వై. వి. = మాంద్య. రూ-మైదు. 1. మంపు: చూ, హామిక; 2. మాయ: చూ, వంచన; 3. చొక్కుపొడి: చూ, రూ-మైదు. 3.
మయినపువత్తి, వై. వి. మధూచ్ఛిష్టవర్తి. రూ-మైనపువత్తి: చూ, వర్తి. 1.
మయినము, వై.వి.=మదన. రూ-మైనము: చూ, నాసిక్థకము.
మయిమయి, దే. వి. 1: రూ-మైమై-మెయిమెయి-మేమెయి-మైమయి. (సం)— అనాయాసము; క్రి. విశ. 2. అనాయాసముగా: రూ-మైమై - మెయిమెయి - మేమెయి— మైమయి.
మయిమఱపు, దే. వి. రూ-మైమఱపు; చూ, విస్మృతి.
మయిమఱువు, దే. వి రూ-మైమఱువు: చూ, వారవాణము.
మయిల, వై. వి. రూ-మైల. 1. నలుపు: చూ, వర్ణము. 6: 2 చీఁకటి: చూ, మబ్బు 3; 3. = మలిన. (రూ-మకిల-మైల. మాలిన్యము: చూ, మలినము. 1. 4 అశుచిత్వము: అశౌచము, అనుము: రూ-మైల. 5. మైలకోక: చూ, వస్త్రము; విశ. 6: చూ, మలినము. 1; 7. అశుచి: చూ, రూ-మైల. 4.
మయిలకోక, ద్వ. వి. రూ-మైలకోక: చూ, మయిల. 5.
మయిలపడు, వా. అ. క్రి. రూ-మైలపడు: చూ,మలినమగు.
మయిలారు, దే. వి. ఒకక్షుద్రదేవత: రూ-మైలారు.
మయిలారువాఁడు, దే. వి. కోమట్లనడిగికొని జీవించువాఁడు: రూ-మైలారువాఁడు.
మయిలు, వా. వి. అరక్రోసుదూరము: రూ-మైలు.
మయిలుతుత్తము, వై,వి.=మయూరతుత్థము రూ-మైలుతుత్తము (పెసుఁగుతోనూటి పుటమువేసినశుద్ధి. : చూ,రసాంజనము.
మయివడి, దే. వి. రూ-మైవడి. 1: చూ, సమ్మతి. 1; 2: చూ, స్నేహము. 1; 3. చూ,విధము.1; 4: చూ,సౌమ్యత.
మయిసున్నవజీరు, వా వి: చూ, మన్మథుఁడు.
మయుఁడు, సం. వి అ. పుం. అసురశిల్పి; చూ,స్వర్ణకారుఁడు.
మయువు, సం. వి ఉ. పుం. 1. కిన్నరుఁడు. (చూ, దేవతాభేదము.); 2. మయువను మృగము.
మయూఖము, సం. వి. అ. పుం 1. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 2: కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 3. జ్వాల: చూ, వహ్ని. 1.
మయూరకము, సం. వి. అ. న. 1. మయిలుతుత్తము: చూ, రసాంజనము; పుం. 2. ఉత్తరేను *: చూ, శైఖరికము.
మయూరతుత్థము, సం. వి. అ. న =మయిలుతుత్తము: చూ, మయూరకము.
మయూరము, సం. వి. అ. పుం. 1, నెమలి: చూ, శిఖి. 2;2. నెమలిజుట్టు: చూ, శిక. 1: 3. ఓమము: చూ, యవాని; 4. చూ, మయూరకము. 2. *; 5. గురుంటకము,

తిలమయూరము ; అం. 6; చూ, ఆసనములు; 7 : చూ, అసంయుత హస్తములు.
మయూరలలితము, అం: చూ, కరణములు.
మయూరవిదళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నల్లతెగడ *.
మయూరశిఖి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, దీపము. 4*
మయూరసారి, పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ర-జ-ర గురువులు. 7 యతి 10 వ ఛందస్సు.")
మయూరాసనము, అం: చూ, ఆసనములు.
మయూరాస్యము, అం; చూ, అసంయుతహస్తములు.
మయ్యంకి, దే. వి: చూ, తాళము. 5.
మర, దే. వి. రూ-మఱ. 1. కీలు: చూ, మర్మము. 1; 2. తిరుగుడునొక్కు: చూ, హిందనము; 3. తిరుగుడుచీల: చూ, హిందనము.
మరందము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-మకరందము. 1.
మరక, దే. వి: చూ, రూ-మఱక.
మరకతము, అం. (రూ - మరతకము - మరకతము): చూ, రత్నము. 1.
మరకత్తి, దే. వి. కీలుకత్తి: చూ, రిష్టి. 2.
మరకత్తిపీట, వా. వి. మరకత్తిని అదించు అనిపీట (మామిడికాయలు తఱుగుటకు సులువుగనుండును.)
మరకము, వా. వి. ఎనిమిదిపళ్ళు, తూము.
మరకాడు, దే. వి. 1. నావికుడు స్వా. 5, ఆ. 47: చూ, సరంగు; 2 మరకకులస్థుడు.
మరగాలు, దే. వి. కృత్రిమపాదము: చూ, హజ్జ.
మరగు, దే. అ. క్రి. 1. పరిచితమగు. మార్క. 3, ఆ. 419: చూ, స్నేహించు; 2. ఆశించు: చూ, వాఛించు; స. క్రి 3. ఆశించు, ఇచ్చించు; చూ, వాంఛించు.
మరగొమ్మ, దే. వి. గుజ్జుమీఁది పల్లమునకు ముందు వెనుకల నానికకై యెత్తుగా నేర్పఱచియుండు భాగము. కళా. 3, ఆ. 81.
మరచుట్టు, దే. వి. చూ, తిరుగడ.
మరణము, సం. వి. అ. న. 1. చావు: చూ, పావు; అం. 2: చూ, ఊర్ములు; 3: చూ, అవస్థలు; 4: చూ, ద్వాదశావస్థలు.
మరణించు, సం. అ. క్రి. చచ్చు: చూ, సమయు.
మరణోద్యమము, అం. 1: చూ, ద్వాదశావస్థలు; 2: చూ, దశావస్థలు.
మరతకము, సం. వి. అ న: చూ, రూ-మరకతము.
మరపు, వా. వి. 1: చూ, రూ-మఱపు; దే. ప్రే. 2. మరఁగఁ జేయు. భాగ. 6, స్కం. 89.
మరమేకు, దే. వి. రూ-మరామేకు. తిరుగుడు చీల: చూ, మర. 3.
మరమ్మతు, వా. వి. భూమి లోనగువానిని బాగుచేయుట : చూ, మషాఖత్తు. 1.
మరల, దే అవ్య: రూ-మఱల: చూ, వెండియు. అం,భా.తృ. 69.
మరలఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. నివర్తిలు: చూ, వత్రిలు.
మరలఁబాటు, ద్వ. వి. రూ—మరలుఁబాటు—మరులుఁబాటు, మానుట, తిరుగుదల. (సం.)—అప్రవృత్తి, అర్థము, అవరతి, అవర్తనము-ఆవర్తము, అవృత్తి, ఉపసంహారము, నివర్తనము, నివృత్తి, (అవ్య.) - అతి; తద్వి. — ౧. పనసయొక్క అవృత్తులకు—(సం.) ఘన; ౨. పనసయొక్క అవృత్తికి. (సం.)—జట. (ఇట్లు శీర్షికాపదములకడ చదువుకొనుము) (చూ, వెండియు).
మరలించు, దే. స. క్రి, ప్రే. మరలుచు-మరల్చు, మలపు, క్రిమ్మఱుచు (సం.)—ఉపసంహరించు.
మరలు, దే. అ. క్రి. రూ-మఱలు. 1: చూ. మరలఁబడు; 2. వెనుకకుఁదిరుగు రాఘ 3, ఆ. 84.
మరలుచు, దే. ప్రే. రూ-మరల్చు చూ, మరలించు.
మరల్చు, దే. ప్రే. —పై.— భో. 2, ఆ. 253.
మరలుఁబాటు, ద్వ. వి: చూ, రూ-మరలఁబాటు.
మరవలి, దే. వి. మనుఁగుడుపు: చూ, విందు. 2.
మరసాన, ద్వ. వి. బాళ్ల పదినాని సాధనము.
మరాటము, దే. వి. లాంగలి అను చెట్టు: చూ, లాంగలి. 1.
మరాటి, వై. వి. = మహారాష్ట్రి: రూ-మరాటీ, మరాటివాఁడు-మరాటీవాఁడు: చూ, మహారాష్ట్రుఁడు.
మరాటిమొగ్గ, వై. వి. ఒకానొక అంగడి వస్తువు.
మరాటివాఁడు, వై. వి: చూ, మరాటి
మరాటీ, వై. వి.—: చూ, రూ-మరాటి.
మరాటీవాఁడు, వై. వి. చూ రూ-మరాటివాఁడు.
మరామేకు, వా. వి: చూ, రూ-మరమేకు. "నిలుచుండిన మరామేకు, కూర్చుండిన మరామేకు" (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక).
మరి, దే వి.వి. రూ-మఱి 1. తడవ, వాంఛము: చూ, వెండియు; అవ్య. 2. ఇంకను: మఱి. 2; 3. అనంతరము: చూ, వెనుక. 1.
మరించు, సం. అ. క్రి: చూ, రూ-మరణించు.
మరిగొమ్మ, దే. వి. కలుఁజు: చూ, వాహనము. 2.
మరిచము. సం. వి. అ. న. మరీచము=మిరియము: చూ, వెల్లజము.
మరిడి మహాలక్ష్మి, మి. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
మరిడివ్యాధి, మి. వి. కలరా; చూ, విషూచిక.
మరిడెమ్మ, వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 3 "మరిడెమ్మతీర్థము".
మరియాద. వై. వి. 1. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 2.= మర్యాదా. కట్టుపాటు: చూ, మర్యాద; 3: చూ, విధము. 1.
మరీచము, సం. వి. అ. న.=; చూ, రూ-మరిచము.
మరీచి, సం. వి. ఇ పుం, స్త్రీ. 1. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; పుం. 2. మరీచి అను ఋషి: చూ, సన్న్యాసి; అం. 3: చూ, ఋషి శ్రేష్ఠులు (గోత్రము 13,; 4: చూ, బ్రహ్మలు.
మరీచిక, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, మృగతృష్ణ.
మరీచికాద్వయము అం. మిరియములు తెల్లమిరియములు(2).
మరు, దే. వి. వృత్తియందు మారుశబ్దమున కాదేశరూపము. "వేమరు".

మరుంఢ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: ఉచ్చ లలాటిక.
మరుఁడు, వై. వి.=స్మరః చూ, మన్మథుఁడు.
మరుతేజి, ద్వ. వి. చిలుక: చూ, శుకము.
మరుతేరు, ద్వ. వి: చూ, వాయువు. సాంబ. దే. 13,
మరుత్తు, సం. వి. త్. స్త్రీ. 1. పిక్క*: చూ, స్పృక్క: చూ. రాజార్హము; పుం. 2. (రూ—మరుతము—మారుతము—మరుత్వంతము): చూ, మరుతేరు; 3: చూ, వేలుపు; అం. 4: చూ, మహారాజులు.
మరుత్మంతుఁడు, అం: చూ, మహారాజులు.
మరుత్వంతుఁడు, సం. వి. త్. పుం: చూ, మబ్బురవుతు.
మరుద్రథము, సం. వి. అ. న. గుఱ్ఱము: చూ, హయము.
మరుద్వాహము, సం. వి. అ. న: చూ, పొగ. (హా,)
మరుధరిత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎద్దడి నేల: చూ, భూమి. 1.
మరునయ్యతేజి, ద్వ. వి. గరుడుఁడు: హరివాహనుఁడు.
మరునల్లె, ద్వ. వి: చూ: భ్రమరము.
మరునాఁడు, వా. వి: చూ, రూ-మరునాఁడు.
మరుసిడాలు, ద్వ. వి. 1. చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. మొసలి: చూ, మత్స్యము. 1.
మరునిల్లు, ద్వ. వి. (మరుని + ఇల్లు): చూ, భగము. 12.
మరునిసూఁడు, ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. 1. అం. పదా. సు. 10
మరున్మాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మరుత్తు. 1*.
మరుపత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఇంగువు*: చూ, హింగువు.
మరుపని, ద్వ వి. సురతము: చూ, సంయోగము.
మరుపు, దే. వి. రూ-మఱుపు: చూ, విస్మృతి.
మరుభువ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, దేశములు. ౫౧.
మరుమరీచికన్యాయము, న్యా. ఎడారిలో నెండమావులు నీళ్ళవలెఁ గాన్పించి యెంతదూరము పోయిన నట్లే యుండునను రీతి
మరుమామ, వై. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.
మరులు, దే. వి 1. పిశాచము: చూ, సోఁకుడు. 1; 2. మోహము: చూ, వలపు; 3. తీరని ప్రేమ. ఆం, భా. ప్ర 136: స్నేహము. 1.
మరులుఁదీఁగ, ద్వ. వి: చూ, మరులుజడ*.
మరులుఁబాటు, దే. వి: చూ, రూ-మరలఁబాటు.
మరులుకొను, దే. అ. క్రి. 1. కామించు: చూ, వలచు. 2; ప్రే. 2. మరులుకొలుపు.
మరులుజడ, ద్వ. వి: చూ, మర్లమాతంగి*.
మరులుమాతంగి, దే వి. —పై.—
మరులుమ్మెత, —పై.—
మరులుతేఁడు, దే. వి. పిశాచ వల్లభుఁడు: చూ, సోఁకుడు. 1,
మరువకము, సం. వి. అ. పుం. 1.=మరువము*: చూ, వాసనమొలక; 2. మంగ*: చూ, శ్వసనము.
మరువము, వై. వి =మరువకము*. రామా. 1. అ. 48: చూ, మరువకము. 1.
మరువు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మరుధరిత్రి; 2. కొండ: చూ, హిమాలయము (పర్వతము).
మరుహేతువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, మధువాసిని*.
మర్రోలి, సం. వి. ఇ. పుం. మొసలి: చూ, మత్స్యము. ౧—౩.

మర్కటకము, సం. వి. అ. పుం. 1. కోఁతి: చూ, వానరము; 2: చూ, సాలెపురుగు.
మర్కటకిశోరన్యాయము, న్యా. కోఁతిపిల్ల తల్లియెంత యుగ్రత్తగానున్నను తల్లికడుపును బట్టుకొని విడువదనురీతి. (స్వప్రయత్నము లేక భగవంతుఁడు కాపాడఁడు.)
మర్కటగృహము, సం. వి. అ. న. కోఁతిచెంగ్: చూ, సదనము. 1.
మర్కట పిపీలిక, సం.వి.ఆ. స్త్రీ. పెద్దనల్ల చీమ: చూ, పిపీలిక.
మర్కటము, సం. వి. అ. పుం 1. కోఁతి: చూ, వానరము; 2: చూ, సాలెపురుగు; అం. 3: చూ, గతులు.
మర్కటవాసము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మర్కటగృహము.
మర్కటి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1. ఱిఁగకానుగ* : (మర్కట రోమములవంటి ముండ్లుగలది): చూ, శాదఘ్నము; 2 .ధూలగొండి*: చూ, శూకశింబి.
మర్కారి, వా. వి. పడవ నడిపించువాఁడు: చూ, సరంగు.
మర్తబు, వా. విణ. రూ-మర్తరబు. సమాప్తము.
మర్తరబు, —పై —
మర్త్యము, అం. (భూలోకము): చూ, లోకములు.
మర్త్యుఁడు, సం. వి, అ. పుం: చూ, మనుష్యుఁడు.
మర్దనం గుణవర్ధనమ్, న్యా మందెంత మర్దించిన నంత దాని గుణము హెచ్చును.
మర్దనము, సం. వి. అ. న. 1 పిసుకుట: చూ, సంవాహనము; 2. నూఱుట: చూ, సురుము.
మర్దలబంధము, అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.
మర్దలము, సం.వి.అ.పుం. 1.=మద్దెల (దీనిధ్వనిగుండిలము: చూ, వీణ; అం 2: చూ, వాద్యములు.
మర్దలాదులానద్ధములు, అం: చూ, వాద్యములు
మర్దళరూపర్ష, అం. = మద్దెలరూపురిక్క, ధనిష్ఠ: చూ, రిక్క. 1—౨౩.
మర్దించు, సం. స. క్రి. నూఱు: చూ, సమ్మర్దించు.
మర్దితము, సం. విణ నూఱఁబడినది, పీడితము: చూ, సమ్మర్దితము.
మర్దిని, అం: చూ, కళలు.
మర్నాఁడు, దే. వి: చూ, రూ-మఱునాఁడు. పర. 5, ఆ. 35.
మర్మజ్ఞుఁడు, సం. వి. అ. పుం: (తె.)—అణికాఁడు—అణీకాఁడు. ఒళవరి, కీలరి, నెలవరి.
మర్మము, సం. వి. న్. న, 1. జీవస్థానము: చూ, ఆయువు-ఆయుస్సు. (తె.)—అంకిలి, ఆనరు, అణి-అణీ, అను, ఆయము, ఒళవు, కిటుకు, కీలకము, కీలు, కొఱనంది, గాయకము, గుట్టు, గురుసు, గుఱికొండి, తాపి-తాపీ, నెఱఁకు, నెఱను, నెళవు, పిక్కు, మర, మారాటము, మఱువు, లోచెయి—లోచెయ్యి. ("చూ, లోచెయ్యి"): 2: చూ, రహస్యము. 1.
మర్మరము, సం. వి. అ. పుం =మొఱమొఱ. ఆకులు లోనగువానియొక్క మ్రోత: చూ, స్వరము. 2.
మర్మస్పృక్కు, సం. విణ. (శ్.ఈ.శ్.) మర్మమును దాఁకునది (మాట), అరుంతుదము: చూ, శబ్దము. 2.

మర్యాద, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. పొలిమేర: చూ, హద్దు. 1; 2. తీరము: చూ, రోధస్సు: 3. = మరియాద, కట్టుపాటు; 4. = మరియాద: చూ, సత్యము. 1; 5: చూ, సన్మానము.
మర్యాదకుఁడు, సం. విణ: చూ, ఆర్య. మిత్రుఁడు.
మర్లమాతంగి, వా. వి. ముట్టినతోడనే మరులు పుట్టించెడి యోషధి*: రూ-మరులుమాతంగి, మరులుఁ దీఁగ, మరులు జడ, మరులుమ్మెత. (సం.)—గోలోమి, భూతకేశము, మదనము.
మర్లుఁబాము, దే. వి: చూ, మనుదిండి.
మర్షము, సం. వి. అ. పుం ఓరుపు: చూ, శాంతము. 1.
మఱ, దే. వి: చూ, రూ-మర. 1-2-3.
మఱఁదలు, దే. వి. (మఱఁది + అలు) 1. తమ్మునిభార్య: చూ, రిత్తిక; 2. భార్య చెల్లెలు; 3. తనకంటె చిన్నదగు మేనత్త మేనమామల కూఁతురు.
మఱఁది, దే. వి. 1. చెల్లెలి మగఁడు; 2. భార్య తోఁబుట్టువు: 3. మేనమామ కొడుకు; 4. మగని తమ్ముఁడు. (సం.)—ఋ, దేవరుఁడు.
మఱక, దే. వి. 1: చూ, రూ-మరక, కఱ్ఱ-కాఱు-డాగు. 2. మేఁకపద్ద, పంచ. నా. 5, అ. 11: చూ, మేషము. 1.
మఱకువ, దే వి. అజ్ఞానము. భార. అర. 1, అ. 326: చూ, స్వాపము. 3.
మఱగుజ్జు, ద్వ. విణ: చూ, రూ--మఱుగుజ్జు.
మఱచు, దే. స. క్రి. మఱపుఁజెందు. పా. 4, అ. 16.
మఱపు, దే. వి. రూ-మఱుపు. 1: చూ, విస్మృతి; 2: చూ, మఱకువ; 3; చూ, పారవశ్యము. ఉ, హరి. 5, అ. 73; 4: చూ, ప్రమాదము. స్వా. 4, అ. 63.
మఱల, దే. అవ్య: చూ, రూ-మరల.
మఱలు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మరలు, 1—2.
మఱి, దే. అవ్య. రూ-మరి. 1: చూ, రూ-మరి. 1; 2. ఇంకను. రూ — మరి అన-అనఁగ-అనఁగా-అనాఁగ-అనా; 3: చూ, మరి 3,
మఱిగ, దే. వి. జోడ్త వెలవలె బలపపు జాతితోఁ జేయఁబడిన పాత్రము: చూ, హరివాణము (పాత్రము 6)
మఱిమఱి, దే. అవ్య. 1, మఱియు-మఱియు, అందంద, అడాడ, అనయము, (సం.)—అత్యంతము; 2: అనయము, అఱిముఱి, ఎస, ఎప్రొద్దు, కడు, తరమిడి, నలి, పెద-పెద్ద, బీరి, బెట్టు, హాలెము. (సం.)—అనిశము. (మిగతవానికి "చూ, హాలెము")
మఱియు, దే. అవ్య. 1: అదిగాక, ఇంతేకాకుండ, కాక; 2: చూ, వెండియు.
మఱియొకటి, ద్వ.స. (మఱి + ఒకటి) అన్యము: చూ, వేఱు.3.
మఱియొకఁడు, ద్వ. స: చూ, వేఱయినవాఁడు,
మఱియొకనాఁడు, ద్వ. వి. మఱియొకదినము.
మఱు, దే. వి. వృత్తియందు మఱుఁగు-మఱుస-మాఱుశబ్దముల కాదేశరూపము. ("మఱుపడు, మఱునాఁడు, మఱుమాట" మొదలగునవి).

మఱుఁగు, దే.వి.1. చాటు కళా. 4, అ. 102: చూ, స్థగనము; 2: చూ, మఱుఁగుచోటు; అ. క్రి. 3: ఏమరించు, కనుమొఱగు, డాఁగు, డాఁగురించు, దాఁగియుండు; 4. చాటగు: చూ, లాఁచు. 2; 5: చూ, సంతాపించు.
మఱుఁగుగోడ, వా. వి. 1. మన్ను ఇటుకలాయి లోనగువానిచే పెట్టబడినగోడ. తద్వి — ౧. అండగోడ, తన్నుగోడ, ముట్టుగోడ; ౨. అడ్డగోడ, అరగడి, మఱుఁగుగోడ. (సం.) అర్థకుడ్యము; ౩. అలవ, గోడ. (సం.)—౪. కుడ్యకము, కుడ్యము, కూడ్యము, కుద్యము, భిత్తి-భిత్తిక; ౮. కణాతి గోడ-కనాతిగోడ, సరాతి; ౫ తడికకు-తడిక-తడుక-తడక-తడికె, దడి, అంతిక-అంతికె (చూ, వాకిలి); ౬. తల్లిగోడ; ౭. పునాది; ౮. పొరకటి; ౯. మంటిగోడకు.—(సం.)—కంథ; ౧౦. మగులుగోడ, మదురుగోడ; ౧౧. వెలుగునకు (చూ, వెలుఁగు.) (మిగతవానికి "చూ, సరాతి").
మఱుఁగుదొడ్డి, దే. వి. విష్ఠావిసర్జన స్థానము: పాయకానా-పాయిఖానా, పీతిరిగుంట, మఱుఁగుపెరడు. (బోరుహోలు మఱుఁగుదొడ్డి అని మఱియొకటి).
మఱుఁగుచోటు, దే. వి: అంతరువు, అంతస్సు, ఓలము.
మఱుఁగుపడినవాఁడు, వా. వి: (సం.)—తిరోహితుఁడు.
మఱుఁగుపడు, ద్వ. అ. క్రి. మఱుఁగు: చూ, లాఁచు.
మఱుఁగుపెరడు, దే. వి: చూ, మఱుఁగుదొడ్డి.
మఱుఁగుమాట, దే. వి. అపలాపము: చూ, శబ్దము. 2.
మఱుఁగువెట్టు, దే. స. క్రి: చాటువెట్టు, మఱువెట్టు, మాటు. (సం.)—అపలపించు, నిహ్నవించు.
మఱుకువ, దే. వి: చూ, సంతాపము.
మఱుగుజ్జు, ద్వ. విణ. (మఱు + గుజ్జు) గూనివాఁడు, గూనిది: చూ, వామనుఁడు.
మఱునాఁడు, దే వి. (మఱుస + నాఁడు): (సం)—అపర దినము, అన్యేద్యువు, ఇతరేద్యువు.
మఱుపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-మఱుఁగుపడు.
మఱుపు, దే. వి: చూ, రూ-మఱపు.
మఱుమాట, దే. వి. (మాఱు + మాట): చూ, ప్రతివాక్యము
మఱుమ్రోఁత, దే. వి. (మాఱు + మ్రోఁత) రూ-మాఱు మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.
మఱువ, ద్వ వి. (మఱుఁగు + వా) 1. కుండ: చూ, భాండము. 3; విణ 2: చూ, మూఁగ. 1.
మఱువకందు, ద్వ. వి. కుంభసంభవుఁడు, అగస్త్యుఁడు. అచ్చ. అర, కాం. 7: చూ, సన్న్యాసి. 1.
మఱువు, దే. వి. 1. కవచము. మార్క. 8, అ. 107: చూ వారవారణము; 2. చాటు: చూ, స్థగనము; 3: చూ, మర్మము. 1: *: చూ, పుట్టుమచ్చ.
మఱువెట్టు, దే. స. క్రి: చూ, మఱుఁగువెట్టు.
మఱుస, దే. విణ అపరిది. జై. 8, అ. 93 (వృత్తియందు అంత్యవర్ణంబునకు వికల్పంబుగా లోపంబగు. "మఱునాఁడు మఱుపుట్టువు, మఱుమేనువు" మొ.)

మఱుసంజె, ద్వ. వి. (మఱుస + సంజె) సాయంసంధ్య, మలుసంజె: చూ, సాయంకాలము.
మఱ్ఱి, దే. వి. 1. రూ-మఱ్ఱె *: భో. 2; ఆ. 61: చూ, వటము. 3; 2. రూ-మఱ్ఱెయ. అఱకము: చూ, రోగము. 1.
మఱ్ఱిపండు, వా. వి. నైయగ్రోధము: చూ, ఫలములు.
మఱ్ఱె, దే. వి. చూ, రూ-మఱ్ఱి. 1.
మఱ్ఱెయ, దే. వి: చూ, రూ-మఱ్ఱి. 2.
మల, వై. వి: చూ, పర్వతము. 1.
మలఁక, దే. వి: 1. చిక్కు: చూ, క్రుక్కు. 3; 2: మెలిక: చూ, లంకె; 3 చుట్టు. కాశీ. 5, ఆ. 284: చూ, సంవృతము; విణ 4 వంకర: చూ, వేల్లితము. 2.
మలఁతూము, ద్వ.వి.పదికుంచములకొలఁదిగలమానవిశేషము.
మలఁకపుట్టి, దే. వి. ఇన్నూఱుకుంచముల కొలఁదిగల మానవిశేషము. (గరిసెకు మూఁడుమలఁకపుట్లు.)
మలఁకమెఱుపు, దే. వి. ధనురాకారమగు మెఱుపు: చూ, విద్యుత్తు. 1.
మలఁకవాలు, దే. వి. పాదరక్ష: చూ, సమ్మాళిగలు.
మలఁగ, దే. వి. ఎద్దుపైగంతతోడి సరుకుగోనె: చూ, సంచి.
మలఁగు, దే. అ. క్రి. 1. తిరుగు: చూ, సంచరించు; 2: చూ, మరలఁబడు; 3: చూ, వంకరపోవు.
మలఁచు, దే. ప్రే. 1. మలఁగఁజేయు: మలఁపు: స. క్రి. 2: చూ, తొలుచు.
మలఁపు, దే. వి. 1. నర్తనము: చూ, వ్యంజకము. 1; ప్రే. 2: చూ, మలఁచు. 1.
మలఁపుగొను, దే. అ. క్రి: ఆడు, గునియు, గునిసాడు, చిందాడు, చిందుద్రొక్కు - చిందులుద్రొక్కు, తుంపెసలాడు, నట్టాడు, పాతరలాడు-పాత్రలాడు, పింపిళ్ళాడు, పింపిసలాడు, పింపిళ్ళుగూయు. (సం).— నటించు, నర్తించు, నర్తిలు-వర్తిల్లు.
మలక, దే. వి. రూ మల్క. 1 మూఁకుడు; చూ, పాత్రము. (6-ఆట (6-ఆటలోగల 'పలక" ను "మలక" గా సవరింపుము.); 2. తురక: చూ, మ్లేచ్ఛుఁడు.
మలకడము, దే. వి: చూ, మలఁకవాలు.
మలగొంగ, ద్వ.వి. నగవైరి, ఇంద్రుఁడు:చూ,సహస్రాక్షుఁడు.
మలగొను, దే. అ. క్రి. (మలఁక+గొను) పెనఁగొను. జై. 5: ఆ. 32; కళా. 2, ఆ. 48: చూ, వెంటిగొను.
మలచము, దే. వి. 1. అధికము: చూ, హేరాళము. 1; 2. గొప్పది. ఉ, రా. 3. ఆ. 128: చూ, సురు. (3)
మలదూషితము, సం. విణ: చూ, మలినము. 3.
మలప, దే. వి. దూడచచ్చి పాలిచ్చెడుధేన్వాదికము: చూ, సౌరభేయి (ధేనవు.)
మలపబఱ్ఱె, దే. వి. దూడచచ్చిపాలిచ్చెడుగేదె:చూ,హేరంబము.
మలపు, దే. వి. 1. అధిక్యము. ఉ, హరి. 6, ఆ. 29: చూ, హెచ్చు. 2; ప్రే. 2. మరలఁజేయు: చూ, మురించు; 3; చూ, మరలించు. అచ్చ. అర, కాం. 100.
మలపువు, సం. వి. ఊ. స్త్రీ: రూ - మలయువు. కుక్కమేది* చూ, వెఱ్ఱిమేడి.
మలమనికి, ద్వ. వి. రూ-మలమన్కి. కోఁతి. అచ్చ. యు, కాం. 88: చూ, వానరము.
మలమన్కి, —వై.—
మలమల, దే. వి. రూ-మటమట. మూఁడుట మఱుగుటల యందగు ధ్వన్యనుకరణము. చూ, హూహూ.
మలమాసము, సం. వి. అ. పుం: అధికమాసము. మలిమ్లుచము. (మాసము. 1.)
మలము, సం. వి. అ. పుం, న. 1. విష్ఠ: చూ, శమలము; 2: చూ, కిట్టము. (చూ, మలములు); 3. దోషము: చూ, వృజినము; అం 4 (మ + ల.)"రాధానాథ.":చూ,ఉపగణములు.
మలములు, అం వస, శుక్లము, రక్తము, మజ్జము,మూత్రము, విష్ఠ, పి.జూషము, నఖము, శ్లేష్మము, అశ్రువు, దూషి—దూషిక-దూషీక-దూషము, స్వేదము (క్రొవ్వు. రేతస్సు, నెత్తురు, మెదడు, ఉచ్చ, ఏరుగడము, గులిమి, గోరు, తెమడ, కన్నీరు, కంటిపుసి, చెమట) (12) (చీమిడి 13వ దని కొందఱు.): చూ, శమలము.
మలయ, సం. వి. అ స్త్రీ. తెల్లతెగడ *: చూసర్వానుభూతి.
మలయస్త్రీ, అం. ఒకస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.
మలయజము, సం. వి అ. పుం. 1. చందనము *: చూ, సుగంధము; 2 చందనము: చూ, వాసన. 1; పా. 3: చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ న-స-న-న-భ-న-వగణము.8-15-22 యతులు. 26 వ ఛందస్సు.")
మలయమారుతము, సం. వి. అ. పుం. కమ్మగాడ్పు: చూ, వాయువు.
మలయము, సం. వి, అ. పుం. 1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2; ఆరామము: చూ, వనము. 2; 3: చూ, దేశములు: అం. 4. కులపర్వతము: చూ, పర్వతము. ౩.
మలయమ్మ, వై. వి, (మల + అమ్మ): చూ, పార్వతి. య. 2. ఆ. 3
మలయిక, దే. వి: చూ, విహారము. 1.
మలయు, దే. అ. క్రి. 1. తిరుగు. కాశీ. 7, ఆ. 96; చూ, సంచరించు; 2. పెనయు. పా. 1, ఆ. 22, చూ, వెంటిగొను. 3: చూ, వ్యాపించు. 4: చూ, యత్నించు; 5: చూ, విజృంభించు. వసు. 3, ఆ. 96: 6. తపించు య. 5, ఆ. 115: చూ, సంతాపించు.
మలయువు. సం. వి. ఊ స్త్రీ చూ, మలపువు*.
మలవిలుకానితేరు, ద్వ. వి. గోపతి. వేం, అం. 96: చూ, వృషభము. 1:
మలహారి, అం. 1; చూ, స్త్రీరాగములు; 2: ఉపాంగము. 6. (అంగము. 9.); 3: చూ, స్వరము. 2.
మలాక, దే. వి. శ్రీఖండము: చూ, వాసన. 1;

మలామ, దే వి. బంగారు నీరు మొదలగువానిపూఁత; చూ, సమాలంభము. 1.
మలాము, దే, వి: చూ, రూ-మెలాము. 1-2.
మలారము, దే. వి. 1. రూ-మల్లారము. మట్టిగాజులగుది; 2. నిడుపు కొయ్యకొనను రెల్లలుకట్టి వీధిలోనగునది ఊడ్చెడు సాధనము: చూ, సమ్మార్జని.
మలికితము, దే. వి: చూ, సందేహము. య. 4, ఆ. 62.
మలిగ, దే. వి: ఆపణము: చూ, సదనము. 1.
మలిఁగడ్లు, దే వి.బ. గులచితియఁదగినజాయి: చూ, రత్నములు.
మలినత, సం: వి: అ: స్త్రీ: చూ, మలినము. 1.
మలినమగు, మి. అ. క్రి: అంటగు, అంటుపడు, కందుఁబాఱు-కందువాఱు, మయిలపడు-మైలపడు, మాఁగుడు వాఱు, మాఁగువడు, మాఁగువాఱు, మాయు.
మలినము, సం.విశే.=మకిల. 1: అశుచి, అశుద్ధము, కచ్చరము. (తె.)—కసమాలము మయిల—మైల; విశేష్యములు—అనాచారము, అశుద్ధత, పిసక, మలినత, మాలిన్యము (తె.) అటు, కసటు, క్రిచ్చు, ప్రాఁకు, మకిల-మకిలి, మక్కు, మలుకువ, మసటు-మస్టు, మసడు, మసి, మాఁగు-మాఁగుడు మాపు-మాపుడు, మాసి, మురికి-ముఱికి, రొచ్చు. ("చూ. రొచ్చు. 4"); 2. నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 3. దూషితమైనది: అనచ్ఛము, ఆస్కోదితము, ఆవిలకము, ఆవిలము, ఉద్వేజితము, కలుషము-కల్మషము, కశ్మలము-కస్మలము, మలదూషితము, మలీమసము. (తె.)—కారాకూరము; అం 4: చూ, సంచారిభావమునఁ బుట్టిన దృష్టులు.
మలిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ: ముట్టుత.
మలిమిడి, దే. వి. పశుపాదరోగము: చూ, హనువు. 4. (రోగము. 1.)
మలిమ్లుచము, సం. వి. అ. పుం. 1. దోమ: చూ, మశకము 1; 2: చూ, మలమాసము.
మలిమ్లుచుఁడు, సం. వి. పుం. 1. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
మలివారము, వా. వి సోమవారము: చూ, వారము 2.
మలీమసము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఇనుము: చూ, లోహము. 1; 2: చూ, మలినము. 3.
మలు, దే. విశే. మలుసకు ఆదేశరూపమైన మలుశబ్దమునకు రూపాంతరము. ("మలుకారు—మలుసంజ" మొ.)
మలుఁగు, దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
మలుకారు, ద్వ. వి: 1. చలికారు: చూ, మాసద్వయము; 2. ముక్కారు పంటలో రెండవకారు.
మలుకు, దే. వి. రూ-మల్కు. దారములోనగువాని నెదురెదురుగ తగిలించి మరల పెడమర్ల త్రిప్పినది.
మలుకువ, దే. వి. ముఱికి: చూ, మలినము. 1.
మలుగు, దే. వి. రూ-మల్లు. 1. తుంటి: చూ, రొండి; 2: చూ, మక్క. 1; అ. క్రి. 3. ఉపశమిల్లు: చూ, సుక్కు. 4; 4: చూ, నశించు.

మలుచు, దే. స. క్రి. రూ-మల్చు. 1: కోడు. చెరుగు; 2: తటిమెనఁబట్టు-తటిమెనఁబెట్టు; 3: చూ, తాచు. 2.
మలుచూలు, దే. వి. రెండవచూలు.
మలుపక్కము, ద్వ. వి. కతిపక్కము: చూ, పక్షము. 1.
మలుపు, దే. ప్రే. మలుగఁజేయు. 1. ఆర్చు; 2. నశింపజేయు అచ్చ. యు, కాం. 314; 3. (దూడలు లోనగు వానిని) మల్లించు మళ్ళించు, మలఁదోలు.
మలుసంజ, ద్వ, వి: చూ, రూ-మఱుసంజ.
మల్క, దే. వి. చూ, రూ-మలక.
మల్కు, దే. వి: చూ, రూ-మలుకు. శశాం. 5: ఆ. 7.
మల్గు, దే వి: చూ, రూ-మలుగు.
మల్చు, దే. స. క్రి. చూ, రూ-మలుచు (తటిమెనఁబెట్టుటకు. విజ 1. ఆ. 132)
మల్ల, వై. వి. = మల్లక. మట్టికంచము: చూ. హరినామము. భాండము. 3.)
మల్లకము, సం. వి. అ పుం: ఆ. స్త్రీ: 1. = మల్ల.—పై.—2; దీపపు ప్రమిద: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6.); వా. 3. అపరకర్మమందలి పిండివంట (చూ చతురంగులము)
మల్లకుఁడు, దే. విశే. కఠినుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
మల్లగుల్లము, దే. వి: వాదులాట.
మల్లచిప్ప, వా. వి: (సం).— పారి.
మల్లచఱచు, ద్వ. అ. క్రి. (మల్లట+చఱచు) భుజాస్ఫాలనముచేయు. హరి. పూ. 6, ఆ. 136.
మల్లచఱచుట, ద్వ. వి. భుజాస్ఫాలనము: మల్లచఱపు
మల్లచఱపు, ద్వ. వి.—పై.—
మల్లట, ద్వ. వి: రూ-మల్లాట, పోరాట.
మల్లడి, దే. వి. 1: చూ, సంతాపము; 2. పెనఁకువ, గ్రుద్దులాట: చూ, యుద్ధము.
మల్లడించు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, వెంటిగొను; 2. అతిశయించు. భాగ. 4: స్కం. 515: చూ, సందడించు.
మల్లడిగొను, దే. అ. క్రి. 1: చూ, వెంటిగొను. హరి. పూ. 7, ఆ. 156; 2: చూ, పరితపించు; ప్రే. 3. మల్లడిగొలుపు. పాండు. 4, ఆ. 292.
మల్లతాళము, అం: చూ, జన్యతాళములు.
మల్ల బంధములు, అం. కుస్తీలు, జెట్టిపోరాటములు. భాగ. దశమస్కం. పూ. 133: ఇవి ౧౦౦.— (వీనిని శీర్షికలలో చేర్చలేదు. ఇవి ఒకదానితరువాత నొకటిఁ దోడుగ సంబంధించియు సక్రమముగ నుండును. అట్లు దీనికిఁదోడు అని ఒకదానికొకటి కలిపి చదువవలెను.): ౧ దస్తీ (హస్తము), ౨ ఒకయించి (కత్తరి), ౩ ఉల్‌తాడూప్ (బోరగిలవేసి ముంచుట), ౪ పఛాడ్ (నిపాతనము), ౫ కస్తీబార్ (పాదసంఘర్షణము), ౬ ఉల్‌తాబద్‌లీ (వ్యతిరేకముగామార్చుట), ౭ పిఛలీ (పృష్ఠము), ౮ పర్‌షీ (సమీకరణము), ౯

ఫరేబా-ఫరేదా (మోషణము), ౧౦ లుకాస్ (ఊంపు), ౧౧ ఝూలీ (ఉద్ధారణము), ౧౨ డగ్‌బేడ్ (గుల్ఫశృంఖల), ౧౩ కసోటా (గ్రీవాతాడనము), ౧౪ డూప్ (నిమజ్జనము) ౧౫ ఉల్‌తాకఫా (ప్రత్యామర్షము), ౧౬ ఉల్‌తాలుకాన్ (వ్యతిరేకముగా నూఁపుట), ౧౭ లప్టీ (చుట్టచుట్టుట), ౧౮ డూకీ (కూర్పరాకర్షణము), ౧౯ కోనిటాల్ (కూర్పరాపనయనము), ౨౦ భైరా (బధిరము), ౨౧ భితర్ (బాహ్యము), ౨౨ ఉతార్ (అవతారణము), ౨౩ ఝూలీ, ౨౪ డగ్‌బేటీ (చరణశృంఖల), ౨౫ కౌన్యూ (న్యో) భర్నా (కూర్పరాపూరణము). ౨౬ ఉల్టాబిభాన్ (ఉత్తానపాతనము), ౨౭ కిలావర్ (ఆకస్మికోపవేశనము), ౨౮ గిర్దెబాన్ (కక్షప్రవేశము): ౨౯ గావ్‌పఛాడ్ (ఆకస్మికనిపాతనము), ౩౦ గంధడా (గార్దభనిపాతనము), ౩౧ ఖఫా (ఆగ్రహము), ౩౨ కిలావర్ (ఆకస్మికోపవేశనము)(౨౩-౨౯), ౩౩ ఉల్‌తాబేడీ (ప్రతిశృంఖల), ౩౪ చౌబన్ (చతుర్దిశా వరణము), ౩౫ చాబూవ్ (విస్మారణము), ౩౬ ఉల్‌తాలప్టీ (వెనుతకుఁజుట్టుట), ౩౭ పయిరేకేదస్తీ (పాదతాడనము), ౩౮ ఉల్‌తాకసోటా(పృష్ఠనిబంధనము), ౩౯ డుప్కీ (అవగాహనము), ౪౦ సరేకసోటా-సర్‌కసోటా (శిరోబంధనము), ౪౧ అఖేరాపట్ - అధోరాపట్ (ద్విగుణబంధనము), ౪౨ బగేలీ (కక్షము), ౪౩ ఉలట్‌దాన్ (శాతనిపాతనము), ౪౪ షత్‌రంజి (చతురంగము), ౪౫ ఉల్‌తాడూప్ (వామపాదన్యాసము), ౪౬ కస్తీబార్ (౪౬)(అవలగ్నాకర్షణము), ౪౭ బహిర్వా (బధిరము), ౪౮ దడ్‌భరానా (కబంధపూరణము), ౪౯ రూమ్ (పరివేషము), ౫౦ గోది (బడి), ౫౧ బహిరా (శ్రవము), ౫౨ డుఫ్ (ముంపు), ౫౩ రూమ్ (౪౯ పరివేషము), ౫౪ పాంభరానా (చరణపరివేషము), ౫౫ చౌకస్తీ (కకుప్పరివేషము), ౫౬ బహిర్వా (౪౭) (బధిరము), ౫౭ ధడ్‌భరాతి (వక్షత్యాగము), ౫౮ సీనేబన్ (ఊరోనిరోధము), ౫౯ నక్‌సూట్ (ముక్కునొక్కుడు), ౬౦ కిలావర్‌జంగ్ (జానువిన్యాసము), ౬౧ సీనేతడుఖ్ (ఊరోభగ్నము), ౬౨ నాగిన్ (నాశికానిరోధము), ౬౩ పాంభరానా (వామపాద తాడనము), ౬౪ బందోటా (నిర్బంధము), ౬౫ లప్టీ (పరివేషము), ౬౬ డూలీ (ఉయ్యేల), ౬౭ ధోబిఛాట్ (రజకధావనము), ౬౮ సనారి—ధస్నా (ప్రవేశము), ౬౯ సరోతా (హస్తాకర్షణము), ౭౦ చౌటాల్ ఖరానా (చతుశ్చరణబంధము), ౭౧ డగ్‌బేడీ (౧౨-౨౪) (చరణశృంఖల), ౭౨ గజ్‌బేడీ (గజశృంఖల), ౭౩ కస్తీబార్ (అవనుదపాదము), ౭౪ బాగ్‌లీ-బగ్‌లీ (కక్షము , ౭౫ గంధడా-గధడా! (సవ్యపాదతాడనము), ౭౬ ఉర్‌తాగజ్‌బేటీ (వ్యతిరేకగజశృంఖల), ౭౭ దండమొదోడి (కక్షనిపీడనము), ౭౮ ఉర్‌తాగజ్‌బేడీ (వ్యతిరేకద్విపశృంఖల), ౭౯ గిర్దెబాన్ (౨౮), ౮౦ ఉల్‌తాముట్టా (ప్రతికూలబంధము), ౮౧ ఢాక్‌లీ (కరతాడనము), ౮౨ చౌబన్ (౩౪) (దిశావరణము), ౮౩ లప్టీ (౧౩-౬౫) (పరివేషణము), ౮౪ ఉల్‌తాపఛేడీ (పృష్ఠనియాతనము), ౮౫ వన్‌[illegible]ట్ (ఉద్ఘాతపాదము), ౮౬ కుర్చి (౧౦౦) (సింహాసనము), ౮౭ ఝూలీ (డోల , ౮౮ పన్‌బ్రట్టా (చరణవిమయము), ౮౯ కిలావర్ (౨౭-౩౨) (ఆకస్మికోపవేశనము), ౯౦ ఖప్‌ఛడ్ (కక్షన్యాసము), ౯౧ వన్ (ఏకము), ౯౨ భరాటీ (తిరుగుడు), ౯౩ ఆదాధడ్‌కా (అర్ధకంకాళము), ౯౪ ఏక్‌లంగ్ (ఒంటికుంటి), ౯౫ లప్టీదాబ్ (నిహింసనము), ౯౬ జన్‌ధడా (పార్శ్వా[illegible]ర్షణము), ౯౭ గజ్ మహర్ - గజమహిర్ (గజచంద్రుఁడు), ౯౮ నయ్‌ఫరా(ప్రకోష్టపీడనము), ౯౯ దుప్కీ (పాదద్వయా[illegible]ర్షణము), ౧౦౦ సుడీ. "కుస్తీ మల్లయుద్ధబోధిని" అను గ్రంథమునందు వీనివివరణము లన్నియు చూడవలయును. కిమ్మతు రు 0-6-0 గ్రంథకర్త భాగవతుల లక్ష్మీవతి శాస్త్రిగారు, తాలూకా రామచంద్రపురము.) (ఈ శాస్త్రవిషయములంతరించినను గొన్ని లోకాచారంబుగానున్నవి ఇందు వివరింపఁబడియె.) మఱిన్ని తద్వి. = అంకిణి.

తద్వి.—౧ దండలు 12, ౨. గతులు 12, ౩. పరువళ్ళు 12, ౪. మొనలు 12, ౫. కాయమానములు 12, ౬. విసరులు 14, ౭. ఉపవీతములు 16, ౮. విన్నాణములు 32, (ఆం, భా. ద్వి. క్ష. 209), ౯. ప్రచారములు 32, ౧౦. నఱుకులు 3, ఇట్టిలక్షణములనేకములీములీమల్లశాస్త్రసాంప్రదాయము వలనఁ దెలియఁదగు.(వీని వివరములకుశీర్షికలంజూడుము.) వ. మఱియు కొన్ని తెనుఁగుఁ బేళ్ళఁ బరగుచున్నవానినిటఁ బొందుఁ పఱుపఁబడును. వానిని సందర్భమునుఁబట్టి పై వానితో సమన్వయించుకొననలయును. ౧. ఆయుధము.— చేత్రాడు; ౨. ఆయుధాగ్రము.—ములు—ముల్లు; ౩ పరికరములు.- కంబము, కటిక-కట్టిక, కొణత—కొణతము-కొణిత, నీల గోతాము, దాలసంగడము. మోడు, లోడీ-లోడు, సంగడము; ౪. కుస్తీలతావునకు. - పెక్కణము - ప్రెక్కణము. (సం.) — ప్రేక్షణము; ౫. యుద్ధక్రియలు.- ఉప్పరించు, ఉప్పళించు. కలయు మెలఁకువ; ౬. మెలఁకువలకు.- ఇంగళింపు, కాలిపాదువ, జింపు, చెక్కు: ౭. విజ్ఞానమునకు.- ఉఫతాయి; ౮. విద్యాభేదములు.-- కిస్నాతగస్తాలు, తాళాలు-దాళాలు, దండెములు, దింకలు, పావుపావులు, పుటములు, మండీలు, లాగులు ఇత్యాది.

మల్లము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మల్ల.

మల్లయుద్ధము, పా: చూ, మల్లబంధములు.

మల్లరము, దే. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; విణ. 2. మదించినది. కళా. 6, ఆ. 222.

మల్లశాస్త్రము, అం; చూ. మల్లబంధములు.

మల్లసాల, వై. వి. భోజనశాల. హరిశ్చ. 4, ఆ. 193: చూ, సదనము. 1.

మల్లాట, ద్వ. వి: రూ, మల్లట, పోరాట: చూ. యుద్ధము.

మల్లాడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, వెంటిగొను. స్వా. 4, ఆ. 115.

మల్లామడి, దే. విణ: 1. చూ. పీడితము; 2. పీడితుఁడు. ఉ. హరి. 5, ఆ. 166.

మల్లారము, దే. వి: చూ, రూ-మలారము. 1.

[illegible]లి , సం. వి. అ. (స్త్రీ). = మల్లియ *: చూ, మల్లె. 12 ;

మట్టిపాత్రము: చూ, భాండము. 3; అం. 3, (శోషణము): చూ, మన్మథబాణములు; 4. (మల్లిక): చూ, జన్యతాళములు.
మల్లికము, సం. వి. అ. పుం. మాసిన ముక్కు కాళ్లుగల హంస: చూ, హంస. 1.
మల్లికాక్షము, సం. వి. అ. పుం. 1. మాసిన ముక్కు కాళ్ళు గల హంస: చూ, హంస; 2. తెల్లని కన్నులుగలగుఱ్ఱము. చూ, హయము.
మల్లికాఛదనము, సం. వి. అ. న: చూ, మల్లెఆకు.
మల్లికామోదము, అం: చూ, జన్యతాళములు.
మల్లికార్జునలింగము, అం. చూ. జ్యోతిర్లింగములు.
మల్లియ, వై.వి.=మల్లికా.రూ-మల్లె,మల్లెతీఁగె*: చూ, హసంతి. 2.
మల్లు, వై. వి. 1. = భల్లుక. కోఁతి: చూ, వానరము; 2. జెట్టి పెనఁకువ: చూ, యుద్ధము: వా 3, మల్లుతాను: చూ, వస్త్రము.
మల్లుఁడు, సం. వి. అ. పుం: 1. జెట్టి: చూ, సాదనకాఁడు. 1; విణ. 2: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.
మల్లుకట్టు, ద్వ. స. క్రి. అడ్డగించు: చూ, సంరోధించు.
మల్లుతాను, వా. వి. మల్లుబట్ట: చూ, మల్లు. 3.
మలుపెనఁగు, ద్వ. అ. క్రి. జెట్టిపెనఁకువగా పెనఁగు.
మల్లె. వై. వి =మల్లికా. రూ-మల్లియ. 1: చూ, హసంతి. 2; 2 =మల్లక: చూ, మల్లు; 3. ఉపశాఖ. చూ, శాఖ. 1.
మల్లెఆకు, వా. వి. (సం).—అశ్మంతకము, మల్లికాఛదనము.
మల్లెజేఁగులు, ద్వ. వి: చూ, రాబందు.
మల్లెపుష్పు, వై. వి: (సం.)—మకురము : చూ, హసంతి. 2.
మల్లెమొగ్గలు, ద్వ. వి. బ. 1. మెడనగ: చూ, భూషణము. 2; 2. కుందముకుళములు, గువాకము—గూవాకము: చూ, హసంతి. 2.
మల్లెలగుడి, ద్వ వి. మల్లెపూగుత్తివలె మనోజ్ఞమగుటచే కుక్కకియ్యఁబడిన పేరు. స్వా. 4, ఆ. 32 చూ, సిఁగి. 2.
మల్లెలు, దే.వి. బ. 1: చూ, ధాన్యము; 2. స్ఫోటకజనితక్రియ.
మల్లెశ్రీగంధులు, మి. వి. బ: చూ, ధాన్యము,
మవురి, దే. వి. రూ-మౌరి: చూ, నాగసరము. 1,
మవ్వము, దే. వి. 1. కోమలత, నిర్వ. 5, ఆ. 105: చూ, సౌకుమార్యము. 1; విణ. 2. కోమలము. కా. 7, ఆ. 174: చూ, సుకుమారము. 2.
మశకము, సం.వి అ.పుం. 1. ఘోషము, దంశి, మలిమ్లుచము, రణరణము, దోమ; తద్వి.— ౧. ఘోణి. (తె.)-పనికదోమ, తొండపుదోమ; ౨. చిన్నదోమకు— (తె.)—చీఁకటియీఁగ. ౩. అడవిదోమ; ౪. నుసమ-నుసుమ. (చూ, సరఘ); 2. దేహమువిరియు రోగము: చూ, రోగము. 1.
మశహరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చతుష్కి, జాలిక. (తె.)-దోమ తెర: చూ, వస్త్రము.
మశాకత్తు, వా. వి. 1. భూమికిపెట్టిన ఎరువు: రూ-మషాకత్తు, మసాకత్తు, మరమ్మతు-మరమ్మత్తు; 2. శిల్పులుచేసిన వస్తువులకు మజూరి: మషాకత్తు, మజూరి.
మషాకత్తు, వా. వి. —పై.—
మషాతు, వా. వి. నేలకొలుచుట, సర్వే.
మషాలు, వా. వి. కరదీపిక: చూ, స్నేహాశము.
మషాల్జి, వా. వి. దివిటీపట్టువాఁడు, దీపము వెలిగించువాఁడు.
మషి, సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. = మసి. రూ-మసి. కాకితము వ్రాసెడుమసి: మసి. (తె.)—మసి.
మషీమణి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. (తె)—మసిబుడ్డి.
మస, దే. వి: చూ, విలాసము. 2.
మసఁగు, దే.అ.క్రి: చూ, విజృంభించు, హరి, పూ. 7, ఆ.167.
మసక, వై.వి. రూ-మసకన. 1.=మేచకః: చూ, మునిచీఁకటి. జై. 7, ఆ. 193; స్వా. 4, ఆ. 37; 2.=మేచకః. ఇంచుక నలుపు: చూ, వర్ణము 6.
మసకన, వై. వి. = మేచక. —పై— (ఆమ్రేడితమందు మసమసకన)
మసకపుఁబాము, దే.వి. సురతమొనరించుపాము: చూ, సర్పము.
మసకము, దే.వి. 1. రతి. భో. 5, ఆ. 118: చూ, సంయోగము; 2. సంభోగేచ్ఛ. ఉ, హరి. 3, ఆ 64: చూ, వాంఛ ; 3. అహిరతి: చూ, మసకిలుపాఱుట.
మసకలు పాఱుట, దే. వి. అహిరతి: చూ, సంయోగము.
మసకొను, దే. అ. క్రి. (మసకము+కొను) 1. స భోగేచ్ఛఁగొను; ప్రే. 2. మసకొల్పు. అచ్చ. అ, కాం. 34.
మసటు, దే. వి. రూ-మస్టు. 1. ముఱికి. పాండు. 5, ఆ, 41: చూ, మలినము. 1; 2. నింపిరి: చూ, మలము. 1.
మసడు, —పై.—
మసనము, వై. వి.=శ్మశానమ్: చూ, శ్మశానము.
మసమసఁకన, వై. వి: చూ, మసక. 1—2. (మునిచీఁకటికి - జై. 2, ఆ. 101.)
మసర, దే. వి. 1. ధూసరవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 2. ధూసర వర్ణముగలది.
మసరు, దే. వి. ఆవేశము. మార్క. 6, ఆ. 66.
మసలిక, దే. వి. 1 మాంద్యము, ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1; విణ. 2: చూ, మంథరము. 2; 3: చూ, మంథరము. 3.
మసలు, దే. అ. క్రి. ఆలస్యముచేయు: చూ, వివరించు. 3; 2. నీళ్లనులమల (సలసల) కాగు; 3: చూ, విహరించు ; 4: చూ, వెనుకదీయు; 5: చూ, సంచరించు.
మసలుకొను, —పై.— (విహరించుటకు-భాగ. 3, స్కం. 508).
మసాకత్తు, వా. వి: చూ, రూ-మశాకత్తు.
మసారము, సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రనీలము. పాండు. 2, ఆ. 44: చూ, రత్నము. 1.
మసాల, వా. వి. రూ-మసాలా. 1. పోగపు సరకులు : చూ, సంబారము; 2.పశువులు లోనగువాని వ్యాధులకిచ్చెడు మందు; 3. తాంబూలములోని పరిమళ ద్రవ్యముల గుండ; 4. కారపుసరకులు.
మసాలా, వా. వి. —పై.— "మసాలా కిళ్లీ".
మసి, సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1.=మసి: చూ, రూ-మసి; ఈ. స్త్రీ. 2. పెద్దసదాప*: చూ, సదాప; వై. వి. (1) నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; (2) = మషి : చూ, బొగ్గు; (3) : చూ, మలినము. 1; (4) = మసి: చూ, మసి. 1.

మసికట్టు, ద్వ. వి. బంగారు శోధనగువాని చిలుము.
మసికోఁతి, ద్వ. వి. నల్లకోఁతి: చూ, వానరము.
మసిబుడ్డి, మి. వి. (సం.)—మషీమణి.
మసిలె, దే. వి. టాకుబండి: చూ, శకటము. 1.
మసీదు, దే వి. తురకల ప్రార్థనామందిరము: చూ, సదనము.1.
మసుర, సం వి ఆ. స్త్రీ. రూ-మసూర. 1: చూ, వేశ్య; పుం. స్త్రీ. 2. చిఱుసెనగలు: చూ, సెనగలు,
మసూర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, పుం. స్త్రీ. —వై.—
మసూరము, సం. వి. అ. పుం. బిల్లతలగడ: చూ, లోడు.
మసూరవిదళ, సం.వి.ఆ.స్త్రీ. నల్లతెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి.
మసూరి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ రూ-మసూరిక. ఒకరకము గజ్జి: చూ, విదర్చిక. (చూ, వ్రణము).
మసూరిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, మసూరి; 2. (రూ— మసూచిక-మశూచిక): చూ, స్ఫోటకము.
మసృణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నల్లగిసె* : చూ, శుకనాసము. 1.
మసృణము, సం. విణ. 1. చిక్కనిది: చూ, స్నిగ్ధము. 3; 2. నున్ననిది: చూ, స్నిగ్ధము. 2. (మసృణ అని కొందఱు).
మసెల, దే. వి. ఆటక: చూ, సదనము. 1.
మసోదా, వా. విణ. చిత్తువ్రాసినది: చూ, ముసాయిదా.
మస్కరము, సం. వి. అ. పుం వెదురు*: చూ, వేణువు.
మస్కరి, సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, సన్న్యాసి; 2: చూ, యాచకుఁడు. 1.
మస్టు, దే. వి: చూ, రూ-మసటు.
మస్తకము, సం. వి. అ. పుం, న. రూ-మస్తము. తల: చూ, శిరము. 1.
మస్తకి, వా. వి. ఒకరకము మందు.
మస్తము, సం వి. అ. న: చూ, రూ-మస్తకము.
మస్తరించు, దే. స. క్రి. లోఁబఱుచు. కాశీ. 5, ఆ. 236: చేతులప్పగించు.
మస్తరు, దే. వి. 1. లోఁకువ: చూ, వశము. 1; వా. 2. పనివాండ్ర మొత్తముపద్దు.
మస్తి, వై. వి =మదహస్తి. మదించిన యేనుఁగు: చూ, హస్తి.
మస్తిష్కము, సం. వి. అ. న. తలమెదడు: చూ, మెదడు.
మస్తీ, వై. వి. = మదహస్తి: చూ, రూ-మస్తి.
మస్తు, వై. వి. 1. = మత్త. మదము: చూ, హామిక ; దే. వి. 2: సమృద్ధి. 3 మీఁగడ: చూ, స్తన్యము; 4. చదరంగమందు రాజు తరువాత నొక జంతువును ఉంచి యాఁడెడు ఆఁట.
మస్తువాఁడు, ద్వ. వి. మత్తుఁడు: చూ, సోమారి.
మస్తువు, సం. వి. ఉ. న: చూ, మండము. 1.
మస్థికాస్థి, సం. కపికందుకము. శిరోస్థి: చూ, కల్యము. 1.
మహంతు, దే. వి, దేవస్థానమునకు ధర్మకర్తృత్వము జరిగించు బైరాగి, మఠాధిపతిగానుండు బైరాగి(అనికొందఱు): చూ, సన్న్యాసి.
మహజరు, వా. వి. పెక్కుమందిచేరి వ్రాసికొను ప్రార్థనాపత్రము. (పిటీషను, అర్జీ)
మహజోతులు, వై. వి. బ. దీపభేదము: చూ, స్నేహాశము.
మహతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నూఱు తంతులుగల నారదుని వీణ: చూ, వీణె; 2. తెలుఁగు వ్యాకరణమున తిర్యగేతర స్త్రీ వాచకశబ్దములకు సంజ్ఞ; విణ, 3. గొప్పది: చూ, సుర. (3); అం. 4: చూ, తతవాద్యములు,
మహతోనాస్తి పాతకమ్, న్యా. పెద్దలకుఁ బాపమంటదు.
మహత్తత్వము, అం; చూ, ఆవరణములు.
మహత్తు, సం. వి. త్, న. 1. దొరతనము:చూ,స్వారాజ్యము. పుం, 2. బుద్ధి తత్త్వము: చూ, స్వభావము; 3.పురుషవాచక శబ్దములకు సంజ్ఞ: పుంలింగము;విణ.4.మహత్త్వమును తెలుపును: అఁట; 5: చూ,మహతి. 3;అం 6: చూ,ఆకాశములు.
మహత్త్వము, సం వి. అ పుం: ఉదారత్వము. ఔదార్యము.
మహత్సర్గము, అం: చూ, సృష్టిసర్గములు.
మహదాత్మ, అం: చూ, ఆత్మలు.
మహద్భయము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మహాభయము,
మహనీయుఁడు, సం. విణ. గొప్పవాఁడు: చూ, సన్మానితుఁడు.
మహమహానాఁడు, వా. వి. ఇప్పుడును కాదుగదా ఎల్లప్పుడును (ము దు వెనుకలయందును.)
మహము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-మహస్సు.
మహర్లోకము, అం: చూ, ఊర్ధ్వలోకములు.
మహలక్ష్మి, అం. చూ, రూ-మహాలక్ష్మి (వాడుక.)
మహలయము, వా. సం. వి: చూ, రూ-మహాలయము.
మహర్షులు, అం. 1: చూ, గోత్రము. 13; 2: చూ, ఋషిశ్రేష్ఠులు.
మహలు, వా. వి. 1. దేశములోని భాగము; 2: చూ, రాజమందిరము; 3. ఉప్పుండు భూభాగము: చూ, భూమి. 1.
మహసూలు, వా. వి. రూ-మహసూ్లు.పంట: చూ, సేద్యము.
మహసూలుదారు, వా. వి: చూ, నాయఁకివాడి.
మహస్సు, సం. వి. స్. 1. తేజము: చూ వెలుతురు. 1; 2. ఉత్సవము: చూ, సంబరము. 3.
మహస్సూలు, వా. వి: చూ, రూ-మహసూలు.
మహస్సూలుదారు, వా. వి చూ, రూ-మహసూలుదారు.
మహాంగము, సం. వి అ. పుం: చూ, లొట్టిపిట్ట.
మహాకందము, సం. వి. అ. పుం 1: చూ, వెల్లుల్లి *: 2. దురదకంద *: చూ, సూరణము.
మహాకరంజము, సం.వి,అ పుం. క్రానుగు *: చూ,శాదఘ్నము.
మహాకాయుఁడు, వా. విణ: చూ, అతికాయుఁడు.
మహాకారము, అం: చూ, లక్ష్యములు.
మహాకారవెల్లము, సం. వి. అ. పుం. పెద్దకాఁకర *: చూ, సుషవి. 1.
మహాకాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, విషముష్టి *:
మహాకాలుఁడు, సం. వి. అ. పుం 1: చూ, శివుఁడు; 2. ఒక శివభటుఁడు.
మహాకాళీమతము, అం: చూ, తంత్రములు
మహాకావ్యము, అం (అప్పుడప్పుడు కవి చెప్పిన పద్యములు గ్రంథస్థములుగావు.) ఇది సంఖ్యాబద్ధము, అసంఖ్యాబద్ధము అని యిఱుతెఱంగులు. (౧) సంఖ్యాబద్ధము ముక్తకాదిము. ౧.ముక్తకము,౨.ద్వికము, ౩.త్రికము, ౫. పంచరత్నములు,

౮. వారణమాల, ౯. నవరత్నములు, ౧౨. భాస్కర మాలిక, ౧౮. శశికళ, ౨౭. నక్షత్రపంక్తి. ౩౦. త్రిశంతి, ౩౨. రాగమాల. ౫౦. పంచాదశ, ౧౦౦. శతకము. ౧౦౮. అష్టోత్తరశతము, ౭౦౦. సప్తశతి; (౨) అసంఖ్యాబద్ధము రగడ, గద్య, ద్విపద, దండక, మంజర్యాదులు. పైనిఁజెప్పిన లక్షణములుగలది. మహాకావ్యము. (చూ, క్షుద్రప్రబంధము)

మహాకులీనత, అం: చూ, నాయకగుణములు.

మహాకులుఁడు, సం. విణ: చూ, సాధువు. 3.

మహాకోశాతకి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పెద్దబీర *:

మహాక్షితి, అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

మహాక్షోణి, అం.—పై.—

మహాక్షోభము, అం.—పై.—

మహాగజాఃపలాయంతే మశకానాంతుకాకథా ? న్యా. పెద్దపెద్ద ఏనుఁగులే పరుగిడుచుండ దోమలమాట చెప్పనేల ?

మహాగణులు, పా. జంగాల గురువులబిరుదు.

మహాజంబువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, పెద్దనేరేడు *:

మహాజాలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పచ్చ పువ్వుల ఆవడ *: చూ, హ్రస్వగవేధుక.

మహాజ్యోతిష్మతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. లతావిశేషము: చూ, లత. 1.

మహాఝురసి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: శమల *:

మహాతండువు, సం. వి. ఉ. పుం, ఊ. స్త్రీ. పెద్దతెడ్డు: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6.)

మహాతలము, అం; చూ, అధోలోకములు.

మహాతార, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మనోరమ. 1.

మహాతిక్త, అక్షిపీడు. మహాపీడ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: అక్షి, యనపిక్త.

మహాతిలము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్దనువ్వు *:

మహాతుక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ సన్నయేలకి *: చూ, పత్రల.

మహాత్మగుప్త, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పెద్దదూలగోవెల*.

మహాత్ములు, వా వి. గొప్పవారు: చూ, హేమాహేములు.

మహాదంతము, సం. వి. అ.పుం. ఏనుఁగుదంతము:చూ, పల్లు. 1

మహాదమనము, సం. వి. అ పుం: చూ, రుచి, 5.

మహాదానములు, అం: చూ, దానములు.

మహాదేవతంత్రము, అం: చూ, తంత్రములు.

మహాదేవతలు, అం: చూ, దేవతలు.

మహాదేవుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. 1.

మహాదైత్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం, పెద్దతొలివేలుపు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

మహాద్రోణము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్దతుమ్మి *:

మహాధనము, సం. వి. అ. న. 1. చిల్లమడ్డి: చూ, సల్లకి; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 3. కృషి: చూ, సేద్యము; 4. గొప్పవెలగలబట్ట: చూ, వస్త్రము: 5. గొప్పవెలగల వస్తువు: చూ, సరకు. 2. విణ. 6. గొప్ప వెలగిలది.

మహాన్మహత్సేవ కరోతి విక్రమమ్, న్యా. గొప్పవాఁడు గొప్పవానినే డీకొనును.

మహానటుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

మహానరకము, అం: చూ, నరకములు.

మహానసము, సం. వి. అ. న.=జానసము. వంటయిల్లు: చూ, సదనము. 1.

మహానస శశన్యాయము, న్యా. వంటయింటి కుందేలు ఎక్కడికి పోఁగలదను రీతి

మహానాభము, అం: చూ, శస్త్రములు.

మహానిధి, అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

మహానిరయము, అం: చూ, నరకములు.

మహానిశ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రాత్రియొక్క రెండుమూఁడు జాముల వేళ: చూ, రాత్రి.

మహానీలము, సం. వి. అ. పుం. 1. సింహళ ద్వీపమునందుఁ గలిగిన యింద్రనీలమణి: చూ, రత్నము 1; 2: చూ, భృంగరాజము*.

మహానీలుఁడు, సం.వి.అ పుం. దేవయోనిసర్పము: చూ, సర్పము.

మహాపక్షము, సం. వి. అ. పుం. కన్నె లేడి: చూ, సుగృహము.

మహాపథము, సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాణాంతము; 2. రాజ మార్గము: చూ, మార్గము. 1; అం. 3: చూ, నరకములు.

మహాపద్మము, అం. 1: చూ, నిధులు; 2: చూ, సంఖ్యాభేదములు; 3. దేవయోని సర్పవిశేషము: చూ, సర్పము.

మహాపలంకష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పెద్దపల్లేరు*.

మహాపాతకములు, అం. స్వర్ణస్తేయము, సురాపానము, బ్రహ్మ హత్య, గురుపత్నీ గమనము, మహాపాతక సహవాసము, (చూ, పంచకము).

మహాపాతక సహవాసము, అం. —పై.—

మహాపారేవతము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్దయీత*.

మహాపిండీతకము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్దమంగ*.

మహాపీడ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మహాతిక్త.

మహాపుత్రజీవి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పెద్దమంగ*.

మహాపురాణములు, అం: చూ, పురాణములు.

మహాప్రళయము, సం. వి. అ. పుం. లోకనాశనము, బ్రహ్మ కల్పక్షయము: చూ, సంవర్తము. 1. (చూ, కల్పము. 1.)

మహాప్రస్థాన గమనము, అం: చూ, కలియుగ వర్జ్యములు.

మహాప్రాచీరము, సం. వి. అ. పుం: చూ సముద్రము.

మహాఫల, సం. వి. ఆ స్త్రీ. రాజజంబువు*: చూ, సురభిపత్ర.

మహాఫలము, సం. వి. అ, పుం. వినగుమ్మడు*: చూ, సర్వతోభద్ర. 1—3.

మహాబల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ అవర్తని, చర్మరంగ. (తె.)— గూబతడ, నులితడ; తద్వి.— గాత్రవృత్తిము. (తె.)—తడ.

మహాబలము, సం. వి. అ. న. సీసము: చూ, లోహము. 1.

మహాబలుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వాయువు; 2: చూ, బుద్ధుఁడు; విణ. 3. మిక్కిలి బలముకలవాఁడు: చూ. శక్తుఁడు.

మహాభయము, సం. వి. అ. న. రూ-మహద్భయము. మిక్కిలి వెఱపు: చూ, సాధ్వసము.

మహాభాగ్యము, సం. వి. అ. న. 1.గొప్పసంపద. "ఆరోగ్యమే మహాభాగ్యము": చూ, సంపత్తి. 1; అం. 2: చూ, నాయక గుణములు.

మహాభూరి, అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

మహాభైరవము, అం: చూ, తంత్రములు.

మహామాత్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. కార్యసహాయుఁడు: చూ, వ్యవహర్త. 2; 2. మావటీడొర: చూ, హస్త్యారోహకుఁడు; 3: చూ, సంపన్నుఁడు.
మహాముండిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పెద్ద బొడతరము*.
మహామాయాశంబరము, అం: చూ, తంత్రములు.
మహామిద, సం. వి. అ. స్త్రీ: అసుధారిణి మహామేద*.
మహాముని, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు
మహామూలము, సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్దముల్లంగి*: చూ, ముల్లంగి.
మహామృగము, సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.
మహామేద, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, మహామిద*
మహాయజ్ఞములు, అం. (చూ, యజ్ఞములు; చూ, పంచకము) బ్రహ్మ, దేవ, భూత, పితృ, మనుష్య యజ్ఞములు. (ఇంకను జ్యోతిష్టోమాది యజ్ఞములును గలవు).
మహాయమశపత్రక, సం వి అ. స్త్రీ. ఊడు: చూ, అంకోడము-అంకోటము-అంకోలము.
మహారంభ, సం. వి. అ. స్త్రీ పచ్చయరఁటి*: చూ, రంభ. 2.
మహారజతము, సం. వి. అ. న. బంగారు: చూ, లోహము. 1.
మహారజనము, 1. —పై.—; 2. కుసుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 2.
మహారణ్యము, సం. వి. అ. న: చూ, పేరడవి.
మహారథుఁడు, సం వి అ. పుం. 1. పదునొకండు వేలమంది విలుకాండ్రతోఁ బోరెడి యోధుఁడు. తనను సారథిని గుఱ్ఱము లని కాపాడుకొనుచు పోరెడియోధుఁడు (అని కొందఱు) (చూ, భటుఁడు): చూ, హంవీరుఁడు; విణ. 2. గొప్పరథము గలవాఁడు.
మహారాజికులు, అం: చూ, గణదేవతలు.
మహారాజు, సం వి. అ. పుం 1: చూ, బుద్ధుఁడు; 2 చక్రవర్తి: చూ రాజు. 1.
మహారాజులు, అం: గయుఁడు, అంబరీషుఁడు, శశిబిందువు, అంగుఁడు, పృథువు, మరుత్వంతుఁడు, మరుత్తు, సుహోత్రుఁడు, పరశురాముఁడు, శ్రీరాముఁడు, దిలీపుఁడు, నృగుఁడు, రంతిదేవుఁడు, యయాతి, మాంధాత, భగీరథుఁడు. (16) (చూ, రాజు. 1.)
మహారాత్రము, సం. వి. అ. పుం. అర్ధమరేయి: చూ, రాత్రి.
మహరాష్ట్రఘూర్జరి, అం: చూ ఘూర్జర్యుపాంగములు (అంగము. 9.
మహారాష్ట్రబ్రాహ్మణులు, అం. (మహారాష్ట్రులు): చూ, బ్రాహ్మణులు. (ఘూర్జరదేశమునకు దక్షిణమునను, కన్నడదేశమున కుత్తరమునను, ఆంధ్రదేశమునకు పశ్చిమమునను నుండు దేశము మహారాష్ట్రదేశము. ఈ దేశమున ప్రచారముగల భాషయు మహారాష్ట్రమే. ఆ దేశమందలి బ్రాహ్మణులు మహారాష్ట్రులనంబడుదురు).
మహారాష్ట్రము, అం: చూ, దేశములు.
మహారాష్ట్రస్త్రీ, అం. మహరాష్ట్ర దేశపు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
మహారాష్ట్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం.=మరాటి-మరాటీ, మరాటివాఁడు-మరాటీవాఁడు, అరె.
మహారౌరవము, అం: చూ, నరకములు.

మహాలయము, వా సం. వి: చూ, మాలయము "మహాలయ అమావాస్య".
మహాలక్ష్మి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మహలక్ష్మి (వా.) 1: చూ, సరస్వతి; 2 కర్షనిపెంపుడుతల్లి: చూ, రాధ. 2: 3. నారాయణశక్తి. తద్విశేషములు-గ్రామదేవతలు. ౧. (తె.)-అంకమ్మ-అంకాలమ్మ-అంకు: ౨. (తె.)—అనిరమ్మ; ౩. (తె.)—ఉప్పాలమ్మ; ౪ (సం.)—ఊతి; ౫. (తె.)—ఎఱ్ఱిపోతమ్మ; ౬. (తె.)—ఎఱ్ఱమారికమ్మ; ౭. (తె)—ఎల్లమ్మ; ౮. (సం.)—కనకదుర్గ; ౯. (సం.)—కిరీసుత; ౧౦. (తె.)—కాటెఱ్ఱి-కాటేటి; ౧౧. (సం)—కామేశ్వరి; ౧౨. (సం.)—కాలిక-కాళిక; ౧౩. (సం.)—కులాంకుర; ౧౪. (తె.)—గంగనమ్మ—గంగమ్మ—గంగానమ్మ; ౧౫. (తె.)—గంటలమ్మ-గంటాలమ్మ; ౧౬. (తె.)—గొంతెమ్మ-గొంతేనమ్మ-గొంతేలమ్మ; ౧౭. (తె.)—గొట్టాలమ్మ; ౧౮. (మి.)—ధనమ్మ; ౧౯. (తె)—నూకాలమ్మ; ౨౦. (తె.)—పల్లకమ్మ; ౨౧. (తె. —పళ్లాలమ్మ; ౨౨. (తె.)—పసుపులమ్మ; ౨౩. (తె.)—పెద్దింటమ్మ; ౨౪. (తె.)—పోలకపోలకమ్మ; ౨౫. (తె.)—పోలేరమ్మ-పోలేరు; ౨౬. (సం.) మారి; ౨౭. (మి.)—మరిడిమహాలక్ష్మి; ౨౮. (తె.)—మరిడెమ్మ—మారెమ్మ; ౨౯. (తె.)-అమ్మవారు, అమ్మోరు, ఆటలమ్మ-ఆట్లమ్మ, పొంగులమ్మ; ౩౦ (తె.)-ముత్యాలమ్మ; ౩౧. (తె.)—ముసుళ్లమ్మ; ౩౨. (సం.)—మూలదేవి, మూలభద్ర; ౩౩ (తె.)-మొగదారమ్మ; ౩౪, (సం.)-శ్యామలాంబ; ౩౫. (తె.)—సోమాలమ్మ మొ. (మిగతవానికి "చూ, సోమాలమ్మ"); వా. 4 లచ్చి: చూ, లక్ష్మి. 1.
మహావాతగజన్యాయము, న్యా. గొప్పగాలిలో నేనుఁగులే కొట్టుకొని పోవుచుండఁగా నిఁక యల్ప జంతువుల లెక్కయేమిటనురీతి.
మహావాతము, సం. వి అ. న. 1. గాలితోఁగూడిన పెద్దవాన; చూ, వాన. 1; వా. 2. చచ్చువాతము. (చంపివేయునది)
మహావాద్యములు, అం. భేరి, కాహళము, పటహము, శంఖము, జయఘంట. (5). (చూ, వీణ.)
మహావార్తాకి, సం. వి ఈ. స్త్రీ: చూ, పెద్దములక. *.
మహావిద్యలు, అం. వేదములు ౪, ఉపవేదములు ౪, అంతరంగవిద్యలు ౪, బహిరంగ విద్యలు ౬ = మొత్తము ౧౮. (ఈ మహావిద్యలవలన ౪౬ ఉపవిద్యలుగలిగి అన్నియు ౬౪ విద్యలయ్యె. ఈ ఉపవిద్యలయందొక్కొక్క దానియందవాంతర భేదములును గలిగియుండునట్టి శిక్షాది ఉపవిద్యలను 414 పొరటలో "ఉపవిద్యలు" అనుశబ్దముకడఁ జూచుకొనవలెను.)
మహావీర్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. చూ, బుద్ధుఁడు.
మహావ్రతము, అం: చూ, తానములు (చూ, రిహీనతానములు)
మహావ్రతి, సం. వి. న్. పుం: ఉరస్కటుఁడు, జోటింగుఁడు, పంచవటుఁడు, బాలయజ్ఞోపవీతుఁడు.
మహాశంఖము, సం. వి. అ న. 1. నొసలు: చూ, లలాటము; 2. మనుష్యునియెముక: చూ, కల్యము. 1; అం. 3: చూ, సంఖ్యాభేదము.

మహాశతావరి. సం.వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దపిల్లపీచర *: చూ, శతావరి.
మహాశయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సముద్రము:
మహాశయుఁడు, సం. వి అ. పుం: 1: చూ, సముద్రము: విణ. 2. గొప్ప యభిప్రాయముగలవాఁడు.
మహాశూద్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గొల్లది: చూ, వ్రేత; 2. గొల్లవానిభార్య: చూ, ఆభీరి. 2. (చూ, భార్య.)
మహాశూద్రుఁడు, సం. వి అ. పుం ఎల్లగొల్ల: చూ, వ్రేఁడు.
మహాశ్యామ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: జంతుకారి *: చూ, సుఁలి.
మహాశ్రావణిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మహాముండిని *:
మహాశ్రీ, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి: చూ, బుద్ధుఁడు.
మహాశ్వగంధ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పెద్దపెన్నేరు *:
మహాశ్వేత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: నల్లనేలగుమ్మడు *: చూ, సర్వతోభద్ర.
మహాసంమోహనము, అం: చూ, తంత్రములు
మహాసర్పము, సం. వి. అ. పుం. పెద్దపాము (సర్పరాజు): చూ, సర్పము.
మహాసహా, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మాషపర్ణి *: 2. చూ, గొజ్జెంగ *: 3; చూ, పెద్దగోరంట *: (అమ్లానము, అధికమైన సమ్మర్దమును సహించునది)
మహాసుఖుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.
మహాసూపపర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: పిల్లపెసర *: చూ, పెసర.
మహాసేనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: 1. కుమారస్వామి: చూ, స్కందుఁడు; విణ. 2. గొప్పసేనగలవాఁడు: చూ, సైనికుఁడు.
మహాస్రగ్ధర, అం: చూ, వృత్తము. 1. ("స, త, త, న, స, ర, ర గురువులు. 9-16 యతులు. 22 వ ఛందస్సు.")
మహాస్థానము, సం. వి. అ. న: చూ, పేరోలగము.
మహి, సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ: 1. పుడమి. చూ, భూమి. 1; 2. ఆవు: చూ, ధేనువు.
మహిక: సం. వి. ఆ. స్త్రీ: (రూ-మిహిక: హిమిక): చూ, హిమము.
మహితము, సం. వి, అ. న. 1. శివునిశూలము: చూ, హేతి (బాణము. 1-రూ.); విణ. 2. గొప్పది: చూ, సుర (3); 3. పూజ్యము: చూ, సత్తు. 4.
మహిమ, సం. వి. న్. పుం. 1. గొప్పతనము: చూ, యోగ్యత; అం. 2, ఒక ఐశ్వర్యము: చూ, సిద్ధులు (విభూతులు.)
మహిమము,—పై.—
మహిరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. (రూ - మిహిరుఁడు). చూ, సూర్యుఁడు.
మహిషము, సం. వి, అ. పుం. 1. (బలముగలదౌటవలన నాదరింపఁబడునది): అనూపము, కక్షము, కటాదము, కలుషము, కాలితనయము, కాసరము.కృష్ణము, కృష్ణశృంగము, కోణము, క్రోధము, గజచ్ఛాయము, గద్గదస్వరము, జిడాత్మ, జరంతము, రక్తాక్షము, రజస్వలము, లులాయము, వాహద్విషము, సైరిభము. (తె).— ఎనుపోతు, కారెనుపోతు, జముసెక్కిరింత, దుంత, దున్న, దున్నపోతు, పోతు; తద్వి—౧. కోడె ఎనుపోతునకు—(తె).— కుజ్జి, కోడియ-కోడె, కోడెదూడ: (చూ, వృషభము); ౨. నల్ల ఎనుపోతునకు.— గవలము. (మిగతవానికి "చూ, సైరిభము."); అం. 2: చూ, గతులు;3; చూ, దిక్పాలవాహనములు.
మహిషవాహనుఁడు, సం. వి. అ. పుం. పోతురౌతు: యముఁడు చూ, హరి. 5.
మహిషాక్షము, సం. వి. అ, పుం. కాలరసము *:
మహిషి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పట్టపుదేవి: చూ, రాజ్ఞి 1; 2. బట్టె: చూ, హేరంబము; 3. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
మహిషీప్రసవోన్ముఖీ మహిషోమదనాతురః, న్యా."గేదె యీననున్నది. దున్నపోతు దానిపై నెక్కనున్నది.
మహిషాక్షి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: గుగ్గులువు. ఉదూఖలము. జంబుకము. టుందురము, పలంకష. (తె).—గుగ్గిలపుఁజెట్టు, గుగ్గిలము *:
మహిషులు, అం శ్రీకృష్ణునిఅష్టమహిషులు. (భద్రలోనగువారు)
మహిళ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: రూ - మహేల. 1. ఆఁడుది. (24 ఏండ్లుగల ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ; 2. ప్రేంకణము *: చూ, సన్నకఁదువు.
మహీక్షితుఁడు, సం. వి. త్. పుం. 1. పుడమిఱేఁడు: చూ, రాజు. 1; 2. ఱేఁడు: చూ, రాజు 1.
మహీధ్రము, సం. వి. అ. పుం, పుడమితాలుపు: చూ, పర్వతము.
మహీనతానములు, అం: (చూ, తానములు) ఇడ, పురుషమేధము, శ్వనము, వజ్రము. ఇషువు అంగిరస్సు, కంకము (7).
మహీరుహము, సం. వి. అ. పుం. పుడమిపుట్టు: చూ, వృక్షము.
మహీలత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎఱ్ఱ, గండూపదము. చూ, సర్పము.
మహీసుత, సం. వి. అ. స్త్రీ. భూమిజ: చూ, సీత. 1.
మహీసుతుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. అంగారకుఁడు: చూ, వక్రుఁడు; 2. నరకాసురుఁడు. కుజుఁడు, భూమిజుఁడు, భౌముఁడు. (తె).- నేలపట్టి, పుడమిపట్టి.
మహేంద్రగిరి, అం: చూ, లింగములు.
మహేంద్రజాలము, అం, 1: చూ, కళలు; 2: చూ, అవాంతరములు; వి. 3. గారడీవిద్య: చూ, మాయము. 1.
మహేంద్రము, అం. కులపర్వతములలో నొకటి: చూ, పర్వతము. (చూ, కులపర్వతములు.)
మహేంద్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బొంతఁరటి *: చూ, రంభి. 2.
మహేంద్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
మహేచ్ఛుఁడు, సం. విణ. గొప్పయభిప్రాయముగలవాఁడు.
మహేరణ, సం. వి. ఆ, స్త్రీ. అందుగు *: చూ, సల్లకి.
మహేశ్వరుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2. గొప్పప్రభువు: చూ, స్వామి. 1; అం 3: చూ, మూర్తులు.
మహోక్షము, సం. వి. అ. పుం: ఆఁబోతు: చూ, వృషభము 1.
మహోత్పలము, సం.వి.అ.న. తామర: చూ, సహస్రపత్రము.
మహోత్సాహుఁడు, సం. విణ. అద్భుతకార్యారంభము కలవాఁడు.
మహోదయము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, కన్యాకుబ్జము. 2. పుం; 2. ఆధిపత్యము: చూ, స్వారాజ్యము: 3. అభివృద్ధి: చూ, హెచ్చు, 2; 4: చూ, మోక్షము. 1.
మహోదరము, సం.వి.అ.పుం. ఒకరోగము; చూ, రోగము.1.
మహోద్యముఁడు, సం. విణ. మహోత్సాహుఁడు.

మహౌషధము, సం. వి. అ. న. 1. అతివస *: చూ, విష; 2: చూ, వెల్లుల్లి*: 3. రూ-మహౌషధి ఉషణము: చూ, సొంటి.
మహౌషధి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మహౌషధము. 3.
మళయాళస్త్రీ, అం. మళయాళదేశపు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
మళయాళము, అం. మళయాద్రి చుట్టునుగల దేశము: చూ, దేశములు.
మళిగ, వై. వి. అంగడి. రూ-మళిగె: చూ, సదనము. 1.
మళిగె, వై. వి.—పై.—
మళ్ళా, వా. వి. మరల, తిరుగ, మళ్లీ.
మళ్ళించు, వా. ప్రే: రూ-మళ్లించు: చూ, రూ మలుపు. 3.
మళ్ళీ, వా. వి: చూ, రూ - మళ్లా.
మళ్ళు. వా వి: బ. 1. పరిమళ్ళు; దే. అ. క్రి. రూ - మరలు: చూ, వట్రిల్లు.

మా

మా, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, లక్ష్మి. 1; వై. విణ (1) = మహత్. మిక్కిలి. "మాబాగాయె.": చూ, మఱిమఱి; దే. అవ్య. (2) బళిరె. నై. 6, ఆ. 95: చూ, సేబాసు: స. బ. (3) మాయొక్క. "మారాజ్యము."
మాంగల్యము, సం. వి. అ. న. 1. మంగళత్వము; 2: చూ, తా[illegible]ము. 1: 3; చూ, తాళిబొట్టు. 2.
మా[illegible], [illegible]ం, 1: చూ, పంచమజభాషలు; 2: చూ, మాళవ [illegible]భాషలు.
మాంజిష్ఠము, సం. వి. అ. న. 1. ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నె గల[illegible]: చూ, వస్త్రము; పుం. 2. ఎఱుపుమించిన పసుపు వన్నె: చూ, వర్ణము 6; 3. = మంజిటి *: చూ, సమంగ. 1; విణ. 4. ఎఱుపుమించినపసుపువన్నెగలది: చూ, వర్ణము 6
మా[illegible]డూ[illegible]ము, అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.
మాంత్రికుఁడు, సం. వి. అ. పుం: కాలింగుఁడు. కాళింగుఁడు, మంత్రజ్ఞుఁడు, మంత్రవాది, మంత్రికుఁడు - మాంత్రికుఁడు. (తె) అంజనికాఁడు, అంజనకాఁడు.
మాంధాత, అం: చూ, మహారాజులు (రాజు. 1.)
మాందాళి, దే. వి. 1. రవా-రవాయి. "మాందాళిపచ్చ.": చూ, రత్నము. 1; 2. బచ్చుపట్టుచీర. పంచ. వేం, 4, ఆ. 342: చూ, వస్త్రము.
మాందిలవము, సం. వి. అ. పుం. పెద్దకూఁకటిమూఁగ: చూ, భృంగరాజము. 3.
మాంద్యము, సం. వి అ. న.=మయిదు. అలస్యము: చూ, విలంబము. 1; 2. = మయిదు: చూ, రూ-మయికము.
మాంసం మాంసేనవర్థతే, న్యా. మాంసముమాంసముచేవర్ధిల్లును.
మాంసభక్షకుఁడు, సం. వి: అ. పుం: క్రవ్యాత్తు -క్రవ్యాదుఁడు, క్రవ్యాశి.
మాంసము, సం. వి. అ. న. 1. పొలసు (మాంసమునకును ఇందుల విశేషములకును గల పర్యాయపదములకు "చూ, శుక్తము. 2." అం. 2: చూ, ధాతువులు
మాంసలుఁడు, సం. విణ. 1. బలిసినవాఁడు: చూ, శక్తుఁడు; 2; బలిమిగలవాఁడు: చూ, బలుఁడు. 4 (చూ, శక్తుఁడు.)
మాంసాదని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: అగ్నిదుహా*.
మాంసాశనుఁడు, సం. విణ: చూ, మాంసాహారి.
మాంసాహారి, సం. విణ: మాంసాశనుఁడు. తె. — కాచు మేసరి, పొలసుదిండి.
మాంసి, సం. వి. ఈ, స్త్రీ. 1. (మాంసమువంటి అవయవ ములుగలది.): అంబార్ధవాచక, అమిషి, కాలిక, కృ[illegible]జట, కేశి, కోలవస, గంధమాంసి, గోలోమి, జట, జటామాంసి, జటిల, తపస్విని, పిశాచి, పిశిత, భూతకేశము, మిసి, లోమశ *: (చూ, లోమశ.); 2. కా రు కొ ల్లి *: చూ, వాయసోలి.
మాంసికుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, సంహా కుఁడు.
మాఁకు, దే. వి. రూ-మ్రాఁకు. మ్రాను: చూ, వృక్షము.
మాఁగాయ, దే. వి. (మావి + కాయ) 1. మామిడికాయ; వా. 2. మామిడికాయ పొప్పరగించి రెండుపైపులను తఱిగి ఉప్పుతో ఊరంబెట్టిన ఊరఁగాయ: చూ, రుచిఁగాయ,
మాఁగు, దే. వి. 1; చూ, మలినము. : 2: చూ, రూ-మంగు హరి. పూ. 5, ఆ. 120; అ క్రి. 3: కనియు, కమియు, మదురు.
మాఁగుడు, దే. వి. 1, నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 2, కసటు: చూ, మాఁగు. 1; వా. 3 మబ్బు. "ఆకాశము మాఁగుడు గానున్నది.": చూ, మేఘము. 1.
మాఁగుడువాఱు, దే. అ. క్రి (మాఁగుడు + పాఱు) (రూ— మాఁగువడు-మాఁగువాఱు.) మాయ. ప్రభా 5, ఆ. 57: చూ, మలినమగు.
మాఁగువడు, ద్వ. అ. క్రి (మాఁగు + పడు.) —పై.— మార్క. 1, ఆ. 169
మాఁగువాఱు, దే. అ. క్రి (మాగు + పాఱు) —పై.— ఉ, హరి. 6, ఆ. 157.
మాఁటినంగ, దే. వి. (మాఁటిన + నంగ) కాము[illegible]. కాశీ. 3, ఆ. 62; కాశీ. 3. ఆ 171: చూ, స్త్రీ.
మాఁటు, దే. వి. 1. కాంక్ష: చూ, వాంఛ; 2: చూ, మాఁతు; అ. క్రి. 3. తగులముగాను: చూ, మాఁటువడు.
మాఁటునడఁగు, దే. అ. క్రి. జంజాట ముడిగి నిశ్శబ్దమగు. (రూ-మాఁటుమడుఁగు-మాఁటుమణఁగు-మాఁటుమణుఁగు)
మాఁటుమడుఁగు, —పై.—
మాఁటుమణఁగు, —పై.—
మాఁటుమణుఁగు, —పై.—
మాఁటువడు, ద్వ. అ క్రి: చూ, వాంఛించు.
మాఁడించు, దే. ప్రే: మాఁడుచు.
మాఁడు, దే. వి. 1: చూ, దగ్ధిక; 2 ఇంటి యొకభాగపు కప్పు: చూ, సదనము. 1; అ. క్రి. 3: చూ; దగ్ధమగు.
మాఁడుచు, దే. ప్రే. మాడఁజేయు. రామా. 7, ఆ. 242: మాఁడించు.

మాఁడె, వై. వి. 1: చూ, రూ-మండెము; 2: చూ, వాయసోలి*.
మాఁడెము, వై.వి. రూ-మండెము. మండలాధిపతులు భూమండలము. స్వా. 1, ఆ. 37: చూ, రూ-మండెము.
మాఁతు, దే. వి. చతురంగపు ఆటయందు బంటుతోఁగాక తక్కినవానితో రాజునుగట్టుట: మాఁటు.
మాకందము, సం. వి అ. పుం: చూ, మామిడి*. (దీనికి దోహదక్రియ కరస్పర్శము).
మాకిరి, వై. వి.=మాలాకర: చూ, రూ-మాలకరి.
మాకలి, సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ-మాతలి.
మాకొను దే. స క్రి. కాటుచేయు. హరిశ్చ. 5, ఆ. 46. కఱచు, కొఱుకు.
మాక్షికము, సం. వి. అ. న. 1. తైలవర్ణముగల తేనె: చూ, సారఘము; అం. 2: చూ, మధువులు.
మాఖము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-మాఘము.
మాగధి, సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అడవిమొల్ల*: చూ, యూధిక; 2: చూ, పిప్పలి*; 3: చూ, ప్రాకృతభాషా భేదములు; అం. 4: చూ, వ్యాకరణము; 5: చూ, భాషలు.
మాగధుఁడు, సం. వి. అ. పుం: మగధుఁడు, మధుకుఁడు.
మాగాణి, దే. వి. 1: చూ, నంజ; 2: చూ. దేశము.
మాగాని, —వై.—
మాగిలి, దే. వి: చూ, దేశము.
మాగుల్లకట్టు, వా. అ. క్రి. మట్టితో దశసరియెక్కు.
మాఘము, సం. వి. అ. పుం. 1. మాఘమాసము: చూ, మాసము. 1; అం. 2: చూ, కావ్యములు.
మాఘుఁడు, అం. (ఇతఁడు శిశుపాలవధ వ్రాసెను) చూ, కావ్యనాటకములు.
మాఘ్యము, సం. వి. అ న: చూ, మొల్ల*.
మాచి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కాంచి*: చూ, వాయసి. 1; దే. వి. (1): చూ, మాచిపత్రి*.
మాచిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అంబాలిక, అంబష్ఠ*.
మాచిపత్తిరి, ద్వ. వి: చూ, రూ-మాచిపత్రి*.
మాచిపత్రి, ద్వ. వి: చూ, స్థౌణేయము. 2.
మాచెనపక్కె, దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
మాచకమ్మ, ద్వ. వి. (మాచ+అక+అమ్మ). రూ—మాసకమ్మ: చూ, పోట. 1.
మాజుం, వా. వి. గంజాయి, (బెల్లము మొదలగునవి చేర్చి సిద్ధముచేసిన మత్తువస్తువు).
మాట, దే. వి. 1. పలుకు: చూ, శబ్దము. 2; 2. వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, వార్త. 1; 4: చూ, నింద. 1; 5. చూ, నింద.6. ప్రతిజ్ఞా వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 7. పిలుపు: "ఏమండోయి సత్యంగా మామాట"
మాటకాఁడు, దే. విణ. (రూ-మాటకారి-మాటలమారి): చూ, వాచాటుఁడు.
మాటకారి, దే. విణ. 1: చూ. వాగ్మి; 2: చూ, వాచాటుఁడు
మాటతప్పుట, వా. వి వాగ్దత్తము నెఱవేర్పక పోవుట.
మాటతేడా, వా. వి. తేడామాట. (సం.) - ఇ.
మాటదాఁటనివాఁడు, దే. విణ: చూ, విధేయుఁడు.
మాటపట్టింపు, జా. వివాదము. "మాటపట్టింపుఁబట్టి" (రసికజన మనోరంజనము).
మాటయిచ్చుట, జా. కరారుచేయుట. "తమ లంకారాజ్య పట్టాభిషిక్తుని గావింపఁగ మాటయిచ్చి" (రామాభ్యుదయము
మాటలమారి, దే విణ: చూ, వాచాటుఁడు.
మాటలల్లుట, వా. వి: కయిత-కయితము-కైత-కైతము, గుది, గుదికూర్పు. (సం)—కవిత్వము. గద్యము, గుంఫనము — గుంభనము—గుంభము, గ్రంథనము, వచనము. (ఇది చతుర్విధము—౧. ఆశుకవిత్వము, ౨. బంధకవిత్వము, ౩. గర్భకవిత్వము, ౪. చిత్రకవిత్వము). తద్వి —౧. రెండు భాషలు కలిసిన కవిత్వమునకు—(సం.)—మణిప్రవాళము; ౨: (చూ, అవధానములు); ౩. గణపాదరహిత కవిత్వము-(సం.)—గద్యము, చూర్ణకము-చూర్ణి-చూర్ణిక, సక్తువు; ౪. గద్యపద్యాది సందర్భము. (సం.) — గ్రంథనము.
మాటలల్లువాఁడు, వా. వి: కవి. ఆశీకుఁడు.
మాటలు చెవినినాటుట, జా. తెలియునట్లు దృష్టాంతముగాఁ జెప్పుట. "ఏవియో నాలుగుమాటలు నీ చెవినాటఁ బూనుకొన్నాఁడ", (ధర్మజ రాజసూయము).
మాటవరుసకు, జా. సంగతి తెలియుటకు. "నీవు కల్లు త్రాగుదువని మాటవరుసకు అన్నాఁడు.
మాటాడు, దే. అ. క్రి. 1. పలుకు: చూ, పచించు; స. క్రి. 2. అను: చూ, వచించు.
మాటికి, దే. క్రి. 1: చూ, రూ-మాటిమాటికి; 2: చూ, వెండియు.
మాటిమాటికి, దే క్రి. ముహుర్ముహుః. చూ, శశ్వత్తు. 1.
మాటు, దే. వి. 1: చూ, మఱుఁగు 1; 2: చూ, వెండియు; 3. వేఁటకాని దాఁగుడుపల్లము: అనుపు. (సం.)-ఉపశయము: చూ, రంధ్రము. 1; 4: చూ, టంకిపుపొడి; స. క్రి. 5: చూ, మఱుఁగువెట్టు; 6. అతికించు: చూ, సంధించు 3.
మాటువడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, మఱుఁగుపడు.
మాఠరుఁడు, సం. వి. అ పుం. 1: చూ, దండుఁడు; 2: చూ, వ్యాసుఁడు.
మాడ, దే.వి.1.పణదశకము; 2. అరవరా: చూ, సువర్ణము.2.
మాడపట్టు, దే వి: చూ, సోడు.
మాడి, దే. వి. అడవియులవ*: చూ వాయసోలి.
మాడికి, దే. క్రి. రూ-మాడ్కి: చూ, విధము. 1. (ఇది నేఁటిగా ప్రయోగింపఁ బడదు. 'అమ్మాడికి, ఇమ్మాడికి, చెప్పినమాడికి" మొ.); వి. 2. ఉపమా వాచకము. (చూ, ఉపమ. 2.)
మాడు, దే అ. క్రి 1. మెలయు: చూ, వర్తించు; వా. 2. అడుగంటు.
మాడుగు, వై. వి=మాలికా. (రూ మాడుపు). 1. మేడ: చూ, సదనము. 1; 2. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1.
మాడుపు, వై. వి=మాలికా. —వై.— (మేడకు.—మార్క. 2, ఆ. 292).

మాదె, వై. వి. = మండల. (రూ-మాదెము): చూ, మన్నెము.
మాదెము, —వై.—
మాడ్కి, దే. క్రి: రూ-మాదికి.
మాడ్పు, దే. వి. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
మాణవకము, సం. వి. అ. పుం. ఇరువదిపేటల మణిహారము: చూ, భూషణము. 2.
మాణవకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. (మనువుయొక్క అల్పమైన అపత్యకము) బాలకుఁడు: చూ, శిశువు.
మాణవ్యము, సం. వి. అ. న. బాలురగుంపు: చూ, శిశువు.
మాణిక్యము, సం. వి. అ. పుం. 1. = మానిక. కెంపు. (దీనికి సింహళము, కాలపురము, ఆంధ్రము, తుంబురము ఇవి నాలుగు జన్మదేశములు, సింహళమునందు పుట్టిన కెంపు రక్తవర్ణముకలది. అది పద్మరాగము. అది ఉత్తమము; కాలపురమునందు పుట్టినది పసుపుదాళుకలది. అది కురువిందము. అది మధ్యమము; ఆంధ్రమునందు పుట్టినది అశోకపు చిగురుదాళుగలది. అది సౌగంధికము. అదియు మధ్యమము. తుంబురమునఁ బుట్టినది నీలపు దాళుగలది. అది నీలగంధి. అది అధమము): చూ, రత్నములు; (చూ, రత్నము. 1.)
మాణితము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మణితము. 1—2.
మాణిబంధము, సం. వి. అ. న. రూ-మాణిమంధము. సైంధవలవణము: చూ, లవణము. 1.
మాణిమంధము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మాణిబంధము.
మాత, సం. వి. ఋ. స్త్రీ. 1. (గర్భమీమె యందిమిడి యుండును): అంగాలిక, అంబ, అంబిక, అక్క, అత్త, ఆర్య, ఇజ్య, ఇా, జనని, జనయిత్రి, జామ, జ్యా, త్రాయంతి, ధాత్రి, ప్రసువు, మాతృక, సవిత్రి. (తె.)—అప—అప్ప, అమ-అమ్మ, అవ-అవ్వ, కన్నది, తలి-తల్లి, తాయి; తద్వి.- ౧. అసురులతల్లికి—దితి; ౨. ఉపమాతకు, అంకపాలి—అంకపాళి, ఉపమాత, ధన్య, ధాత్రి, మాతృక. (తె.)—దాది-దాదిలి; ౩. దేవతల తల్లికి—అదితి, ఋ, ఋనామ, ఋూ, ఇా. కరవీరి, దేవమాత; ౪. ధృతరాష్ట్రుని తల్లికి—అంబిక; ౫. పినతల్లి (తల్లి చెల్లెలు, పినతండ్రి భార్య)కి. (తె.)—పినతల్లి, పిన్నమ్మ. పిన్ని; ౬. రాక్షసులు తల్లికి.—నికష; ౭. శ్రీకృష్ణుని తల్లికి—దేవకి. (తె.)—దేకి; ౮. వ్యాసుని తల్లికి—సత్యవతి. (మిగతవానికి చూ, సవిత్రి.1.); బ. 2. బ్రాహ్మ్యాది: చూ, మాతృకలు; 3. చూ, లక్ష్మి. 1; 4: చూ, పార్వతి; 5. నేల: చూ, భూమి. 1; 6. ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); పుం. 7: చూ, కొలగాఁడు; అం. బ. 8: చూ, మాతలు.
మాతంగజాతి, అం: చూ, జాతులు.
మాతంగము, సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి. 1.
మాతంగి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, హైమవతి (పార్వతి); 2. వశిష్ఠునిభార్య: చూ, భార్య.
మాతంగుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = మాదిగ: రూ-మతంగుఁడు: చూ, మాదిగ.
మాతగొరక, దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
మాతరపితలు, సం. వి. ఋ. పుం. ద్వి: రూ-మాతాపితలు, పితలు.
మాతరిశ్వుఁడు, సం. వి. న్. పుం. గాలి: చూ, వాయువు. 1.
మాతలి, సం. వి. ఇ. పుం: రూ-మాకరి. ఇంద్రుని సారథి:
మాతలు, అం. 1: చూ, మాతృకలు; 2: రాజుభార్య, అన్నభార్య, గురుభార్య, తనతల్లి, భార్యతల్లి (5) (చూ, పంచకము).
మాతాపితలు, సం. వి. ఋ. పుం. ద్వి: చూ, రూ-మాతరపితలు.
మాతాబి, దే. వి. జలతారు, జరబాజు: చూ, వస్త్రము.
మాతామహుఁడు, సం. వి. అ. పుం: (తె.)—అమ్మయ్య, తల్లితండ్రి. తాత.
మాతామహి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: (తె.)—అమ్మమ్మ. తల్లితల్లి.
మాతుల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మేనమామభార్య, మాతులాని, మాతులి: చూ, భార్య.
మాతులము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము; 2. ముళ్ళుఁబాము: చూ, సర్పము; బ. 3. కుసుమలు: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము).
మాతుల పుత్రకము, సం. వి. అ. పుం: ఉమ్మెత్తకాయ.
మాతుల పుత్రకుఁడు, సం. వి. అ. పుం. మేనమామ కొడుకు: బావ, బావగారు.
మాతులాని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. = మాత్ర. జనము, భంగ, కుసుమలు (అనికొందఱు): చూ, ధాన్యము; 2 మేనమామ భార్య: చూ, మాతుల (చూ, అత్త. 4; 3. లంకలు. (ఇది చింత్యము.)
మాతులాహి, సం. వి. ఇ. పుం. నెత్తురుపెనుపొడ, ముళ్ళుఁబాము: చూ, సర్పము.
మాతులి, సం. వి. ఈ స్త్రీ 1: చూ, మాతులాని. 2; 2: చూ, మాతులాని. 1.
మాతులుంగము, సం. వి. అ. పుం. రూ-మాలుంగము=మాదీఫలము*: చూ, సుపూరము.
మాతులుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మేనమామ.
మాతులేయుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మాతుల పుత్రకుఁడు.
మాతృక, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. తల్లి: చూ, మాత, 1; 2. దాది: చూ. మాత. 1—౨; 3: చూ, పార్వతి; 4: చూ, వర్ణమాల; 5. అసలు గ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3; బ. 6: చూ, మాతృకలు.
మాతృకము, సం. వి. అ. పుం. ఎడమప్రక్క కొమ్ము చెవిలోనగువానిచే కొఱవడిన యేనుఁగు: చూ, హస్తి. (దీనిచే రాజునకు దారిద్ర్యము కలుగును).
మాతృకలు, అం: బ్రాహ్మి, మాహేశ్వరి. కౌమారి, వైష్ణవి, వారాహి, ఇంద్రాణి, చాముండ. (7).
మాతృష్వసేయి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ తల్లితోడఁ బుట్టిన దాని కూఁతురు: చూ, సూన. 1.
మాతృష్వసేయుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-మాతృష్వస్రీయుఁడు. తల్లితోడఁ బుట్టిన దానికొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.
మాతృష్వస్రీయ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తల్లితోడఁ బుట్టిన దాని కూఁతురు: చూ, సూన. 1.
మాతృష్వస్రీయుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-మాతృష్వసేయుఁడు.

మాతృసోదాయకము, అం: చూ, స్త్రీధనములు.
మాత్ర, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. అక్షరావయవము (బాణాకృతి గలది. లఘువు, లఘువేమాత్ర, మాత్రయన నొక చిటికా లము పలుక(బడునది); 2 వృత్తాంశము: చూ, వృత్తము. 5; 3: చూ, స్వల్పము; 4. కొల(ది రూ-మాత్రము: చూ, వాసి. (6) (పరిమితి); 5: చూ, త్రుటి. 1; 6: చూ. సంఘము. 1; 7. తొడవు: చూ, హవణిక (భూషణము.2); 8 ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; అ. న. 9 అవధారణము: చూ, వినుము; 10: చూ, సర్వము; దే. వి (1) చిన్న మందుంట: మందుకుప్పెకు—కతిన, కుహనము, గుడము, గులిక—గుళిక—గుళిగ, గోలము—గోళము, ఘనరసము, ఘుటిక. (తె.)—ఉంట, ఉండ, కొప్పియ-కొప్పె, గుండు, పూ(టె, పూదియ-పూదె, పూస; (2) = మాతులాని. జనపనార సంచి: చూ, సంచి.
మాత్రము, వా. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మాత్ర. 4; అవ్య. 2. ఇతర వ్యవచ్ఛేదము.
మాత్సర్యము, సం వి.అ.న.1.=మచ్చరము: చూ, హంస. 7; అం. 2: చూ, అరివర్గములు.
మాత్సర్యశీలు(డు, సం. విణ: (తె.)—అంకకా(డు, చలపకారి, చలపాది, చలమరి, మచ్చరి, మచ్చరీ(డు.
మాత్స్యన్యాయము న్యా పెద్దచే(ప చిన్నచే(పను దినునసురీతి.
మాత్స్యము, అం. (౧౪ ౦౦౦ కలది): చూ, పురాణములు.
మాద, దే. వి. వా(పురోగము: చూ, వ్రణము.
మాదము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-మదము. (విద్యా ధనాదులవలన వచ్చిన గర్వము)
మాదరోచ్ఛీ, వా వి. దగా, మోసము. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)
మాదవళము, దే. వి. (రూ—మాదళము—మాదావళము మాదావళి) 1. కపిలవర్ణము: చూ. వర్ణము. 6; 2. కపిల వర్ణముగల చీర: చూ, వస్త్రము.
మాదళము, —పై.—
మాదావళము, —పై.—(కపిల వర్ణమునకు-కళా. 8, అ. 139)
మాదావళి, —పై.—
మాదిగ, వై. వి =మాతంగ: అసాది, గూబరి, గొడగరవా(డు, గొడగరి, గొడారి, గొడారివా(డు, గోసంగి—గోస(గి, చచ్చుడి, ముచ్చెవా(డు. (సం.)-కురటు(డు, గోహింసకు(డు, చర్మకారు(డు, చర్మరువు, పాదుకృతు(డు-పాదూకృతు(డు. పాదూవాహు(డు, మతంగు(డు.మాతంగు(డు. తద్వి.—మాదిగజాతికి.—గొడగర, మాదిగ.
మాదిగకత్తి, వై. వి. మాదిగవాని కత్తి: చూ, రిష్టి. 2.
మాదిపలము, వై. వి.= మాతులుంగ. రూ-మాదీపలము: చూ, సుపూరము.
మాదిఫలము, మి వి. —పై.— ఉ, రా. 6, అ. 61; య. 2, అ. 47; య. 1, అ. 36.
మాదిరి, దే. వి. ఏ. రూ-మాద్రి. 1: చూ, సామ్యము; 2: చూ, విధము. 1. 3. ఉపమావాచకము: చూ, సామ్యము; విణ. 4: చూ, సమానము. 2.
మాదీపలము, వై. వి.=చూ, రూ-మాదిపలము.
మాదీఫలము, మి. వి: చూ, రూ-మాదిఫలము.
మాదృశు(డు, సం. విణ. నావంటివా(డు.
మాదెన, దే. వి: చూ, స్థూలపుష్పము*.
మాద్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అతివస *: చూ, విష.
మాద్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పాండురాజుభార్య: చూ, భార్య; దే. వి. ఏ. (1): చూ, రూ-మాదిరి. 1; వి. (2): చూ, రూ-మాదిరి. 2; (3): చూ, రూ-మాదిరి. 3; విణ. (4): చూ, రూ-మాదిరి. 4.
మాద్వీకము, సం. వి, అ. పు: చూ, రూ-మాధవకము.
మాధకబళము, వా. సం వి. అ. పుం. మధుకరసంబంధమైన ముద్ద, భగవంతుని స్మరించుచు అడిగెడి భిక్షన్నపు ముద్ద (అనికొందఱు) మాదాకబళము అనియు వాడుక). చూ, సౌదము (1).
మాధవకము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఇప్పపువ్వు కల్లు: చూ, మధువు 4; 2. కల్లు: చూ, సుర. 2;3 ద్రాక్షకల్లు: చూ,సుర 2.
మాధకరము, వా. సం. వి. అ. న: చూ. మాధుకరము.
మాధవము, సం. వి, అ. పుం. 1. వైశాఖమాసము: చూ, మాసము. 1; 2. వసంతఋతువు: చూ, మాసద్వయము.
మాధవాయస్వాహా, అం. (మాధవః=మాయాః విద్యాయాస్తస్యాః, ధునోతి=కంపయతి; మౌనాద్ధ్యానాచ్చయోగాచ్చ విద్ధిభారత మాధవమ్): చూ, ఓమ్.
మాధవి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పూలగురిగింజ*: 2 చూ, మాదిపలము *: 3: చూ, సదాప *: 4. కల్లు: చూ సుర. 2; 5. తేనె: చూ, సారఘము; 6 చక్కెర: చూ, శర్కర. 1; 7: చూ, లక్ష్మి. 1; 8 గోమహిష్యాది సమృద్ధి: చూ, సమృద్ధి; 9. కుంటెనకత్తె: చూ, శంభళి.
మాధవు(డు, సం. వి. అ. పుం. లచ్చిమగ(డు: చూ,విష్ణువు.1.
మాధుకరము, సం. వి. అ. న. మధుకరవృత్తి భో. 3, అ. 33: మాధవకరము.
మాధురి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1: చూ, మాధుర్యము: 1; 2: కల్లు: చూ, సుర: 2.
మాధుర్యము, సం. వి. అ. న. తీ(పు: (ఇందులవిశేష్య విశేషణంబులకు: "చూ, సురసము. 2"); 2. పక్షులలోనగునవి వచ్చుటకు బోయవేసెడు ఈల: చూ, స్వరము. 2; అం. 3: చూ, కావ్యగుణములు; 4: చూ, గుణములు; 5: చూ, శృంగారచేష్టలు.
మాధ్యందిన బ్రాహ్మణులు, అం: చూ, మహారాష్ట్రులు. (శుక్ల యజుర్వేదమునకు(జేరినవారు, వీరు శతపథ బ్రాహ్మణము కాత్యాయన సూత్రము మాధ్యాహ్నికసంధ్య ప్రధానముగా గలవారు. మాధ్యాహ్నమునకు ముందు వీరిని(జూడ(గూడదని కొందఱందురు. ఇది చింత్యము. కోలాపూరు, నాసికా, దక్షిణమహారాష్ట్ర దేశములందు వీరిని(జూడనగు): చూ, బ్రాహ్మణులు.
మాంధ్యదినము, అం: చూ, కల్పసూత్రములు.

మాధ్యస్థము, సం. వి. అ. న. మధ్యస్థుఁడుచేయు తీర్పు.
మాధ్యాహ్నిక సంధ్యావందనము, అం: చూ, సంధ్యావందనము.
మాధ్వబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, ద్రావిడులు, (వీరు శుద్ధముగ అఱవలు. వీరు ఇతరబ్రాహ్మణులనుండి పడుచులను తీసికొందురు గాని వారిపడుచులను ఇతరుల కియ్యనొల్లరు. వీరు కృష్ణయజుర్వేదులు, ఆపస్తంబ సూత్రులు. వీరినే వీర వైష్ణవులనికూడ చెప్పుదురు. వీరు ద్వైతమతమునకుఁ జెందినవారు. చూ, బ్రాహ్మణులు.)
మాధ్వి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మద్యము: చూ, సుర. 2; 2. మకరందము చూ, సుమనోరజము.
మార్ద్వీకము, సం వి. అ: న. (రూ - మాద్వీకము - మార్ద్వీకము-మాధవకము): చూ, రూ-మాధవకము. 1-2-3.
మాన, వై. వి. = మానమ్. (రూ-మానిక-మానికె) రెండు తవ్వలు, కుడపము-కుడుపము: చూ, సేరు.
మానన, సం. వి. అ. స్త్రీ. = మన్నిక. 1: చూ, మన్నన. 1; 2: చూ, వినయము.
మాననీయము, సం విణ. మన్నింపఁదగినది. క్షమింపఁదగినది: మాన్యము.
మానము, సం. వి అ. న. 1. త్రాసు, మూర, తూములోనగునవి: ధ్రువయము, పాయ్యము, మాయ్యము, పౌతవము: చూ, (తె). — వస్తు. (ఇది త్రివిధము.—తులామానము, అంగుళీమానము, ప్రస్థమానము) 2 కొలఁది: చూ, వాసి (6) (పరిమితి); 3 మానిక: చూ, సేరు; పుం. 4 చిత్తౌన్నత్యము; 5. గర్వము: చూ, హంకారము; 6. స్త్రీలకు పురుషులయెడఁగలుగు కోపము: చూ, రోషము; అం. 7: చూ, హేయగుణములు; 8. (విశంతివిగ్రహము): చూ, విగ్రహములు.
మానములు, అం. 1: ౧ చాంద్రమానాబ్దము, ౨ నాక్షత్రమానాబ్దము, ౩ సౌరమానాబ్దము, ౪ బార్హస్పత్యమానాబ్దము, ౫ సావనమానాబ్దము; 2: చూ, మానము. 1.
మానవతి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మానముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 3: చూ, స్వీయ.
మానవము, అం. 1: చూ, ఉపపురాణములు; 2: చూ, ప్రచారములు.
మానవాస్త్రము, అం: చూ, అస్త్రములు. (బాణము. 1.)
మానవుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మనుష్యుఁడు.
మానసము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, మనసు. 1; 2 మానన సరస్సు; చూ, సరస్సు. 1.
మాననించు, సం. అ. క్రి. తలంచు. ఉ, రా. 5, అ. 181: చూ, యోచించు.
మానసికపూజాకుసుమములు, అం. మనస్సు, బుద్ధి, వాక్కు, శమము, దమము, అక్రోధము, మౌనము, నిరాహారము, నిద్రాత్యాగము, భూతదయ, అభినివేశము, నైర్మల్యము, అచాంచల్యము, వేదాంతవిచారము, బ్రహ్మజ్ఞానము. ఆనందము. (16.)
మానసికము, అం. 1: చూ, స్వాధ్యాయము; 2: చూ, కర్మములు (కర్మలు.)
మానసౌకసము, సం. వి. స్. పుం: చూ, హంస.
మానా, వా. వి. వరపడి, వెలవడి: చూ, మేలుబంతి.
మానావతి, వా. మి. వి. తనలోపములను కప్పిపుచ్చి మాటలాడెడు స్త్రీ.
మానావమానములు, అం: చూ, ప్రకాశింపఁ జేయఁగూడనివి.
మాని, సం. విణ మానము గలవాఁడు.
మానిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మాన.
మానికదారి, వై. వి. = మాణిక్యధారిణీ. (మానికము + దారి). చూ, వేశ్య.
మానికము, వై. వి. = మాణిక్య. కెంపు, వసు. 1, అ. 2: చూ, రత్నములు 1; 2 మణి: చూ, రత్నము. 1.
మానికె, వై. వి. 1. = మాన: చూ, మాన; 2. = మావ. మణి: చూ, రత్నములు. 1.
మానితము, సం విణ. 1. మన్నింపఁబడినది: చూ, సన్మానితము: అం. 2: చూ, తిర్యక్కరణ బంధములు.
మానిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మానవతి. 1—2; అం. 3: చూ, వృత్తము. 1. ("భ, భ, భ భ, భ, భ, భ గురువులు. 13 యతి. 22వ ఛందస్సు).
మానిపసుపు, ద్వ. వి. రూ. మ్రానిపసుపు: చూ, హరిద్రుపు. (ఇదె ఎఱ్ఱికసింద వేరు లేక కాలేయకము).
మానిపుల్కిటి పులుఁగు, దే. వి: చూ, బెబ్బులుఁగు.
మానిపోటు పులుఁగు, — వై.—
మానిని, వై. వి. 1. = మానుష: చూ, మనుష్యుఁడు; 2. = మానుషీ. మనుష్యస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 3: చూ, భటుఁడు పర 5, అ 62.
మానిసిదిండి, ద్వ. వి: చూ, రాక్షసుఁడు ఉ, హరి. 4, అ 262.
మానిసిరౌతు, వై. వి. = మానుషరాహుత్త, నరవాహనుఁడు, కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.
మానిసితేఁడు, ద్వ. వి. మనుజేంద్రుఁడు: చూ, రాజు. 1.
మానిసిసింగము, వై. వి. = మానుషసింహ. అచ్చ. యు, కాం. 466: చూ, సింగఁడు. 1.
మానీఁగ, దే. వి. భృంగవిశేషము: చూ, సారంగము. 3.
మాను, దే. వి. 1. రూ-మ్రాను చెట్టు. వసు. 1 అ. 45: చూ, వృక్షము; 2. బోదె: చూ, రూ-మ్రాను; 3. మనోజ్ఞత: చూ, హృద్యము; 4. విసర్జనము: చూ, విమోచనము; విణ. 5. మనోజ్ఞము: చూ, హృద్యము; స. క్రి. 6 విడుచు: చూ, విసర్జించు; వా. 7. (పుండు) హరించు: చూ, స్రుక్కు (9); 8. (బడికి) రాకుండఁగపోవు.
మానుచు, దే. ప్రే. మానఁజేయు, మానించు: రూ—మాన్పు-మానుపు.
మానుట, దే. అవ్య. నివృత్తి, ఆజ్: చూ, మరలఁబాటు.
మానుపు, దే. ప్రే: చూ, రూ-మానుచు.
మానుపసుపు, ద్వ. వి: చూ, రూ-మానిపసుపు.
మానుపోటువు, దే. వి; చూ, బెబ్బులుఁగు.
మానుషి, సం. వి ఈ. స్త్రీ. = మానిని. మనుష్యస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.
మానుషుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = మానిసి: చూ, రూ-మనుష్యుఁడు.
మానుషక్యము, సం. వి. అ. న. మనుష్యుల సమూహము.
మానెఁడు, ద్వ. వి. కుడపప్రమాణము.

మానెరు, దే. వి. రూ-మానేరు*: చూ, స్వర్ణవల్లి.
మానేజరు, వా. వి. కార్యనిర్వాహకుఁడు: రూ-మేనెజరు.
మానెరు, దే. వి: చూ, రూ-మానెరు*.
మాన్పు, దే. ప్రే: చూ, రూ-మానుచు.
మాసైనవాఁడు, దే. విణ: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.
మానోజ్ఞకము, సం. వి. అ. న, మనోజ్ఞత: చూ, మాను. 8.
మాన్యక్షేత్రములు, అం: చూ, మదములు.
మాన్యము, సం. వి. అ. న.=మన్నియము-మన్నెము. 1. (తె)-ఇనాము-ఈనాము, కట్టుబడి, క్విటిరెంటు, మండెము-మన్నియము-మన్నెము; 2. కొండల నడమను అరణ్యమధ్యమునను గలభూమి, రోగిభూయిష్టమగు భూమి (అని కొందఱు); (తె.) - మండెము - మన్నియము - మన్నెము; విణ. 3: చూ, మాననీయము.
మాపు, దే. వి. 1: చూ, పుంట; 2: చూ, రాత్రి. భాగ. 10. స్కం. పూ. 1050; 3. మైల: చూ, మలినము. 1; ప్రే. 4. మాయఁజేయు, పోఁగొట్టు.
మాపుడు, దే. వి. మైల: చూ, మలినము. 1.
మాపు, వా. వి. మన్నింపు, క్షమింపు.
మాపుచేయు, వా స.క్రి.1.క్షమించు; 2. కనఁబడకుండగఁజేయు
మాబాగు, ద్వ. వి. 1: చూ, సమ్మతి. 1; అవ్య 2. మిగుల మంచిది: చూ, సమ్మతి. 1.
మామ, వై. వి. 1 = మామక. తల్లిసోదరుఁడు : చూ, మేనమామ; 2. ఆఁడుమగల తండ్రి: చూ, శ్వశురుఁడు; 3 తండ్రి తోఁబుట్టువుయొక్క భర్త, మేనత్తమగఁడు. (శూద్రులు కొందఱు తల్లిసోదరుని (మేనమామను) "నాన్న" అని పిలుచుచున్నారు.)
మామకీనము, సం. విణ. నాది, నాయది.
మామకుఁడు, సం. వి. అ. పుం.=మామ. 1: చూ, మామ. 1; విణ. 2. నావాఁడు; వా. 3. పూజ్యుఁడు: చూ, సన్మానితుఁడు.
మామమామ, వై. వి. 1: చూ, విష్ణువు. 1. (లక్ష్మీదేవిని పెండ్లాడుటచే తనకు మామయైన సముద్రునికి పెండ్లామగు గంగాదేవి తనకు కూఁతురు వరుసయగుటచే విష్ణువు సముద్రునకు మామ అయెనని యెఱుంగునది); 2. సముద్రుఁడు: చూ, సముద్రము.
మామమామబావ, వై. వి. చంద్రుఁడు. ఆం. పదా. సు. 23: చూ, హిమాంశువు.
మామా, దే. అవ్య. మానుమాను.
మామాటయే మాట, జా. నిజము. "మాభోగంబులె యాత్మభోగములుగా మామాటయే మాటగా" కళా. 5. ఆ. 215.
మామిడి, దే. వి: 1. రూ-మావిడి-మావి: (సం.)- ఆమ్రము-అమ్రము, కాంతము. కామవల్లభము, కామశరము, కామాంగము, కీరేష్టము, కేశవాయుధము, కోకిలానందము, కోకిలావాసము, గంధబంధువు, చామరపుష్పము, చూతకము—చూతము, మాకందము, రసాలము*; తద్విశేషములు.— ౧. అంటుమామిడి; ౨. అంబాళము, నల్లమామిడి. (సం.)- అంబ, అంబరీషము, ఆమ్రాతకము. అమ్లపాటలము, అమ్లాతకము, కపి. కపిచూడ, కపిచూతము, కపిప్రియము, కపిరసాఢ్యము, కపీతనము, కీరము, గుడబీజకము, టంకము, పీతనకము, పీతము, బృహద్బీజము, స్తనక్షీరము, స్నిగ్ధవృక్షము; ౩. అటకమామిడి—అటికమామిడి. (సం.)— కుండలచ్ఛదము, బస్తాంద్రి, మండలచ్ఛదము, రక్తపుష్పము, విశాలము, శ్వనాడికము: ౪. అడవి మామిడి, (సం.) అంబష్ఠ, ప్రియాలము; ౫ ఎలమావి, తియ్యమామిడి, తేనెమామిడి. (సం.)— అతిసౌరభము; పుండరీకము, సహకారము; ౬. కట్టుమామిడి; ౭ కొండమామిడి, పుల్లమామిడి. (సం.)— కుశ, కుశామ్లిక, కోశామ్రము, క్షుద్రామ్రకము, ఘనస్కంధము, జంతువృక్షము, రక్తకము, లాక్షావృక్షము; ౮. కోఁతిపిఱ్ఱమామిడి, కోఁతిమామిడి; ౯. గుజ్జుమామిడి, రాచమామిడి. (సం.)-కామఫలము, కామాయుధము, కామేష్టము, కోకిలానందము, కోకిలోత్సవము, రాజామ్రము; ౧౦. తుమ్మెదమామిడి. (సం.)-కోశామ్రము, క్రిమిద్రువు; ౧౧. పచ్చిదియ్యపు మామిడి; ౧౨. పోఁకమామిడి. (సం.)— క్షుద్రామము, తూదసస్యకము ; ౧౩. జీడిమామిడి, ముంతమామిడి. (సం.)— అగ్రబీజము; ౧౪. (సం.)—అక్షిబము — అక్షీబము; ౧౫. (సం.)—అర్బుదఫలము. ౧౬. మామిడిపిందె (ఇట్లే పలురకములు అంటు మామిళ్ల, పలురకముల మొక్కమామిళ్లకలవు) ౧౭. చెట్టుపేరు యింటిపేరుగా గలవారు ("మామిడివారు, రావివారు, జామవారు, చింతావారు, వేపావారు)
మామిడిఅల్లము, దే. వి. అల్లములో భేదము. కస్తురిపసుపు (అని కొందఱు) *: చూ, శృంగబేరము.
మామిడిగుత్తులు, ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
మామిడిపిందె, వా. వి. చూ, మామిడి ౧౬.
మామిలీతు, వా. వి. పద్ధతి: మామిలీయతు.
మామిలీయతు, వా. వి.—వై.—
మామూలు, వా. వి. 1. వాడుక, అలవాటు: చూ, స్వభావము; 2. వాడుకగానిచ్చెడు విత్తము; 3. లంచముగానిచ్చెడు విత్తము; 4. బహుమతి.
మామెన, దే. వి: చూ, శారిక *:
మాయ, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: అజ, అజయ, ఉపాదానము, ప్రకృతి, ప్రత్యాహారము, ప్రధానము, (తె)=మాయము;2; =మాయము. ఇంద్రజాలాదివిద్య: చూ, మాయము.1; 3.= మాయము: చూ, వంచన; 4. ఒకపట్టణము. కాశీ 3, ఆ. 87: చూ, దేశములు; 5 బుద్ధి: చూ,హృల్లేఖము. 2;6: చూ, విష్ణువు. 1: అం. 7: చూ, ఉపాయములు. 1; 8: చూ.పుణ్యనగరములు; పా. 9 దీనికి ఉపమానము -రాక్షసులు.
మాయకాఁడు, దే. విణ. (వై =మాయావి అనికొందఱు); 1: చూ, వంచకుఁడు.1.2 ఇంద్రజాలికుఁడు:చూ,వ్యాళగ్రాహి.
మాయదారి, ద్వ. విణ.—వై.—
మాయపోతు, దే. విణ —వై —
మాయము, వై. వి. 1=మాయ: (దేశ్యమని శ. ర.) కనికట్టు - కనుకట్టు, కయిలాటము - కైలాటము, గారడము—గారడి, దందన, బూటకము, బూమియ, మతకము, మాయము, వేడబము (సం).—కుహరము, కూటము,

చింతాయన, చిత్ర, ఇంద్రజాలము, జాలము, మాయ, మాయోపాయము; తద్వి. — కర్కటముఖము, కాలకూటము, కు:..., కృష్ణాంగము, భాగతుండము, జాంగలి, మహేంద్రజాలము, శాంబరి: (చూ, ఐంద్ర జాలికము) ఇత్యాది (మిగతవానికి "చూ, వేదబము"); 2.=మాయ: చూ, మాయ. 1; 3.= మాయ. చూ, వంచన; ష 4. అదృశ్యము. వై. 3, అ. 82: చూ, విచ్చుమొగము; అం. 5; చూ, మాయ. 7.

మాయలమారి, మి విణ (వై. అనికొందఱు = మాయావి): చూ, మాయకాఁడు. 1–2

మాయలాఁడి, మి. విణ. టక్కులాఁడి: చూ, స్త్రీ.

మాయలాఁడు, మి. విణ: చూ, మాయకాఁడు. 1-2. పాండు. 5, ఆ. 206

మాయాంశము, అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

మాయాకారుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మాయకాఁడు1-2.

మాయాదేవీసుతుఁడు, సం. వి. అ. పుం రూ-మాయాసుతుఁడు. శాక్యబుద్ధదేవుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు.

మాయావి. సం. విణ =మాయదారి: చూ, మాయకాఁడు 1-2.

మాయాసుతుఁడు, సం.వి. అ. పుం:చూ,మాయాదేవీసుతుఁడు.

మాయి, సం. విణ. చూ, మాయకాఁడు. 1–2; దే. వి. (1) నలుపు: చూ, వర్ణము. 6;2.మఱుఁగు.చూ, స్థగనము.

మాయికుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మాయకాఁడు. 1–2.

మాయు, దే. అవ్య. 1. రూ - మాయురె: చూ, నేటాసు; అ. క్రి. 2: చూ, మలినమగు; 3: చూ, నశించు.

మాయుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2. అసురుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

మాయుకము, సం. వి. అ. పుం. సేనాపతికిని రాష్ట్రమునకును నాశము కలుగఁజేయు ఏనుఁగు (నల్లని శరీరమును, నల్లని నాలుకయును, కుఱుచ దేహమును, అల్పములైన కర్ణవాలమేహనములును, దీర్ఘమగు తొండమును, కృశమగు గ్రీవమును, దుర్గంధమును గలది): చూ, హస్తి.

మాయురె, దే. అవ్య: చూ. మాయ. 1.

మాయువు, సం. వి. ఉ. స్త్రీ. పిత్తము: చూ, రోగము. 1.

మాయూరము, సం. వి అ. న. 1. నెమిళ్ళగుంపు: చూ, శిఖి. 2; విణ. 2; మయూరసంబంధమైనది; అం. 3: చూ, భావదూషితములు.

మాయోపాయము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మాయము. 1.

మాయ్యము, సం. వి. అ. న: చూ, మానము. 1.

మారకజిత్తు, సం. వి. త్. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

మారకము, సం. వి. అ. న. 1.=మార్కము: చూ, మరణము; వా. 2. (రూ-మారుగడ- మారకము- మార్కము- మార్పు-మాఱుపు.) ఒకటియిచ్చి మఱియొకటి పుచ్చుకొనుట: చూ, వినిమయము; 3. పెద్ద నాణ్యమును యిచ్చి దానికి సరిపడు చిన్ననాణ్యములను కోరువారు ఇచ్చెడు డుసుము. "రూపాయకు పైన మారకము" మొ; వా. 4. బంధకము, తాఁకట్టు: చూ, వారకము. 1.

మారకుఁడు, సం. విణ చంపువాఁడు: చూ, హింసకుఁడు.

మారజిత్తు, సం. వి. త్. పుం: చూ, మారకజిత్తు.

మారణము, సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ, హింస. 1; 2: చూ, మారకము. 1; 3. మారణమనువిద్య; అం. 4.(వీలోత్పలము): చూ, మన్మథబాణములు; 5: చూ, విద్యలు; 6: చూ, కళలు: 7: చూ, అస్త్రములు; 8: చూ, ఉపవిద్యలు.

మారదుఁడు, సం. వి. అ. పుం; 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2;చూ, శివుఁడు: 1; 3: చూ, సంబంధి. 1

మారాకు, వా. వి మొలకకు మొదటపుట్టిన ఆకునకు తరువాత పుట్టినఆకు.

మారాటము, దే.వి రూ—మారాటము.కలహము:చూ,యుద్ధము.

మారాము, వై. వి.=మర్మము. 1. చూ, మర్మము. 1; వా. 2. గారాబము. "మావాఁడు గారాముచే బడికిపోవుటలేదు." చూ, గారము. 3.

మారాముళ్ళు, వా. వి. బ: చూ, పుణ్యాకులు.

మారి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: 1. చూ, మారకము; 2. మసూరిక: చూ, స్ఫోటకము; 3. వర్షము: చూ, వాన. 1; ఈ. స్త్రీ. 4 జన క్షయము; 5: చూ, పార్వతి; అం 6; చూ,నుధ్యమ గ్రామగత మూర్ఛనలు; దే. వి (1) ఒకగ్రామదేవత:చూ, మహాలక్ష్మి. 3; అప. 2. తాచ్ఛీల్యమునందు వచ్చెడి యొకానొక ప్రత్యయము. "కొట్లమారి, మొట్లమారి."

మారిణి, అం: చూ, తంత్రములు.

మారిమసలు, దే. స. క్రి. చంపు: చూ, హింసించు.

మారిష, సం. వి. అ. స్త్రీ. దక్షునితల్లి: చూ, సవిత్రి. 1.

మారిషము, సం. వి. అ పుం: 1 ఆరామశాకము. (తె).— తోఁటకూర. తద్విశేషములు.— ౧:అంబుబాష్పము, ఆకువక్రోష్టి, జలకూర్చిక, (తె).—నీరులోఁటకూర; ౨. ఎఱ్ఱకులతోఁటకూరకు.— తైలపాయిక; తొగిణి; (తె. ఎఱ్ఱకుల తోఁటకూర; 3. కుటుంబము,చిక్కవి-చిక్కిక-చిల్లిక-ఛిల్లిక, జీవంతిః—జీవాంతిక, జీవాంతకము, బాష్పము, రక్తనాశము, రోమశ. (తె.)—కొయుగూర— కోయుగూర— కొయ్యగూర—కొయ్యగూర, కొయ్య తోఁటకూర-కోయు తోఁటకూర, తఱుగాకు; ౪ : మహాబాష్పము, జీవశాకము, శాకిని. (తె.)—చిలుక తోఁట కూర, పెరుఁగాకు-పెరుఁగు తోఁటకూర; ౫ : ముల్లు తోఁటకూర (మిగతవానికి "చూ, శాకిని 2.")

మారిషుఁడు, అం. రూ మూర్ఖుఁడు. 1: చూ, పారిపార్శ్వకుఁడు; 2. ఆర్యుఁడు, పూజ్యుఁడు: చూ, సన్మానితుఁడు.

మారీచము, అం: చూ, ఉపపురాణములు.

మారీపత్తు, వా. వి. రూ-మారీబత్తు. 1 : చూ, వశము. 1; 2. ద్వారా, పరంగా, గుజార్తున.

మారీబత్తు, —పై.—

మారు, దే. వి. 1. రూ-మాఱు. ప్రతి: చూ, సమాసము. 2; 2: చూ, మజ్జిగ; వా. స. క్రి. 3. రూ-మాఱు. (కఱ్ఱతో) కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2.

మారుఁడు, సం. వి.అ.పుం. రూ-మరుఁడు: చూ, మన్మథుఁడు.

మారుగడ, దే. వి: చూ, మారకము. 2.

మారుతము, దే. వి. గాలి: చూ, వాయువు.

మారుతాపహ, సం.వి.ఆ.స్త్రీ. ఉలిమిడి*: చూ, శ్వేతపుష్పము.
మారుతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. స్వాతీనక్షత్రము: చూ, రిక్క: ఇ. పుం. 2: చూ, భీమసేనుఁడు; 3. హనుమంతుఁడు: చూ, వానరము.
మారుతుఁడు, వా. వి: రూ-మార్తుఁడు—మాఱుతుఁడు: చూ, శత్రువు. 1.
మారెడు, వై.వి =మాలూర. రూ-మారేడు*: చూ, శ్రీఫలము.
మారెమ్మ, వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
మారేడు, వై. వి.=మాలూర: చూ, రూ-మారెడు*.
మార్కండేయము, అం. (౯౨,౦౦౦ కలది): చూ, పురాణములు.
మార్కండేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, చిరజీవి. 4.
మార్కటకము, అం: చూ, స్థితకరణబంధములు.
మార్కము, వై. వి.= మారక: చూ, రూ-మారకము.
మార్కవము, సం. వి. అ. పుం. గుంటగలగర*: చూ, భృంగరాజము. 1.
మార్కు, వా. వి. 1 గుఱుతు; బ. 2. బడిపిల్లలు గెలుపునందు పొందెడు గుణములు.
మార్కొను, దే. అ. క్రి. రూ-మాఱుకొను; 1: చూ, ప్రతిఘటించు; స. క్రి. 2: చూ, స్పృశించు.
మార్గక్రియలు, అం: చూ, తాళక్రియలు.
మార్గణ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (రూ—మార్గణము-మృగణ) 1: చూ, వెదకుడు; 2: చూ, యాచన; అ. పుం. 3: చూ, బాణము. 1.
మార్గణము, సం. వి. అ. న, పుం. —పై.—
మార్గణుఁడు, సం. విణ: చూ, యాచకుఁడు.
మార్గదర్శకుఁడు, సం. విణ: చూ, ముందునడచువాఁడు.
మార్గదర్శి, సం. విణ. —పై.—
మార్గప్రాణము, అం: చూ, తాళమార్గములు.
మార్గము, సం.వి.అ.పుం. (దీనిచేతఁ బదార్థమును వెదకుదురు తెరువరుల యడుగులచేత దుడవఁబడునది) 1: అధ్వము, అయనము, ఋతి, నిగమము, కాయస్థ,ఖనకము, ఖుల్లము, గతి, గమము, గృహతటి, గోత్రము, ద్వారము, పంథ, పథము, పదవి, పద్య, పద్ధతి, పథ్య, వర్తని, వర్త్మము, వహము, వాటము, వివధము, విశిఖ, వీధి, వ్రజము, సరణి, సానువు, సృతి. (తె.)—అంగడి, అంగళ్లవాడి, చనువ, చొప్పు, జాడ, డొంక, తెన్ను, తెరఁగు—తెఱవు-తెరువు—తెర్వు, తెరుకువ, త్రోవ దారి, నడవ, నెరవు-నెఱవు, పొంత, వాడ, వాడకట్టు, రస్తా, వీది, వెంట, సడవ, సరవి. (మిగత వానికి "చూ. సృతి 1"); తద్విశేషములు—౧. (తె.)—అంగడి, అక్కవాడ, అక్కలవాడ; ౨. అతిపథము, కల్యాణగోత్రము, సత్పథము, సన్మార్గము, సుపథము. (తె.)—మంచిత్రోవ; ౩. అపథము, ఉన్మార్గము. (తె.)—తప్పుత్రోవ, తప్పుదారి, పెడకంత, పెడదారి, పొరతెరవు, మాఱుదారి; ౪: అశ్వీనము—ఆశ్వినము—అశ్వీనము; ౫: (తె.)—ఇఱుకువీధి, కంత-క్రంత-గంత, గల్లీ, సందు. (చూ, సందు. 5.); ౬: ఉపనిష్కరము-ఉపనిష్క్రరము, గుల్మము. (తె.)—ఉక్కళము; ౭: ఉపరథ్య, దర్శిని, పశుమార్గము. (తె.)—పసులదారి, పసులపుంత, పుంత, వాళి; ౮: ఏకపది. (తె)—కాలిత్రోవ; ౯: కదధ్వము, కాపథము, దురధ్వము, అధ్వము, వ్యధ్వము, విపథ, విపథము. (తె.)-చెడ్డత్రోవ; ౧౦: కరాంగణము, నిగమము, నిర్ఘటము; ౧౧: కాంతారము; ౧౨: క్రయారోహము, గ్రామముఖము, చంగలము, జన్యము, నిగమము, పణ్యవీధి, విపణి, హట్టము (తె.)—బజాఱు-బాజాఱు; ౧౩: గృహాంతరము, త్రికము. (తె.)—ముయ్యేలగుట్ట; ౧౪: గూఢమార్గము; ౧౫: ఘంటాపథము, రథ్య, విశిఖ, సంసరణము. (తె)—తెట్టతెను, తెట్టతెరువు, దండుదారి, దండుబాట. నడువీది, పెందెరువు, పెద్దవీది, బండిబాట, బాట, రచ్చ, రహదారి; ౧౬: ఘర్ఘరము, పర్వతమార్గము. (తె.)—అరప-నరవ, కురవ-కురువ; ౧౭: అధ్వము, చతుష్కము, చతుష్పథము, చత్వరము, జఘాపథము, జలసూచి, పట్టము, ప్రవణము, శృంగాటకము. (తె)—చదుకము; ౧౮: ఛాయాపథము, దేవపథము, నభస్సరిత్తు, సోమధార; ౧౯. (తె)—చుట్టు, చుట్టుదారి; ౨౦: ప్రచారము; ౨౧: ప్రాంతరము; ౨౨: (తె.)—బారి; ౨౩: (తె.)—మడ; ౨౪: మహాపథము; ౨౫: ముఖ్యత్రోవ; ౨౬: (తె.)—వంకదారి; ౨౭: వెలుపలకు పోవ దారిలేని సందునకు. (తె.)-ముట్టుసందు; ౨౮. సవారీమార్గము: ఆసివారు(ఱు)-కనివాఱు; ౨౯. మేకలత్రోవ: అజపథము, అజవీథి; ౩౦. ఆకాశమునందు ఛాయాపథవిశేషము: అజపథము, అజవీథి. (మిగతవానికి "చూ, సృతి. 1."); 2. మృగశీర్షానక్షత్రము: చూ, రిక్క; 3. మార్గశీర్షమాసము: చూ, మాసము. 1; 4: చూ, వెదకుఁడు; 5. కస్తూరి: చూ, మృగమదము; అం. 6. తాళమునకు ప్రాణములు పది. అందిది యొకటి: చూ, తాళప్రాణములు: (చూ, తాళమార్గములు).
మార్గములు, అం; కపిమార్గము, విహంగమార్గము, మార్జాలమార్గము, మీనమార్గము. కూర్మమార్గము (5).
మార్గవము, సం. వి. అ. పుం: చూ. మార్కవము*.
మార్గశీర్షము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ మార్గము. 3.
మార్గితము, సం. విణ. వెదకఁబడినది: చూ, మృగితము.
మార్గ్యము, సం. విణ. 1. వెదకఁదగినది: మృగ్యము; 2. తుడువఁదగినది: మార్జనీయము.
మార్చు, దే. స. క్రి. 1: వర్ధించు: ప్రే. 2. నాశనముచేయు: చూ, సమయు. 3; 3: తొరలుచు-తొరల్చు, బదలాయించు, పిరాయించు ఫిరాయించు.
మార్జన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మురజధ్వని: చూ, స్వరము. 2.
మార్జనము, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. న 1. తోముడు: చూ, శుద్ధి 2; పుం. 2 లొద్దుగు*: చూ, లోధ్రము.
మార్జని, సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1. చీఁపురు కట్ట: చూ, సమ్మార్జని; అం. 2: చూ, శ్రుతులు.
మార్జనీయము, సం. విణ: చూ, మార్గ్యము. 2.

మార్జారకర్ణి, సం వి ఈ స్త్రీ. కర్ణమోటి, చాముండాదేవి: చూ, మాతృకలు.
మార్జారము, సం. వి.అ.పుం. 1. పిల్లి: చూ, రూ-మార్జాలము; అం. 2: చూ, వ్యాకరణ బంధములు.
మార్జారిక, సం. వి. ఆ స్త్రీ. పునుఁగుపిల్లి: చూ, మార్జాలము.
మార్జాలకబళన్యాయము, న్యా. పిల్లి భోజనముచేయువారియొద్దఁ గూర్చుండి వారెత్తు కబళములన్నియుఁ దన నిమిత్తమేయని తలంచుచుండునను రీతి.
మార్జాలకిశోరన్యాయము, న్యా. పిల్లి తననోటితోఁ బండ్లుతగుల కుండ నతిజాగ్రతతోఁ బిల్లను దీసికొను పోవుననురీతి. (స్వప్రయత్నము లేకున్నను భగవంతుఁడే రక్షించును.)
మార్జాలగంధిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ పిల్లిపెసర *: చూ. పెసర.
మార్జాలము, సం. వి. అ. పుం. (మూషక గ్రహణముచేత గృహమును శుద్ధిచేయునది) 1: రూ – మార్జారము, ఆఖుభుక్కు, ఓతువు, కాహళము, కుందమము, క్రందనము, గాత్రసంకోచి, జహరము, త్రిశంకువు, పతంగము. పిశాచము, ప్లుషదంశకము, బిడారకము, బిడాలము, మండలి, మేనాదము, వృషదంశకము, వృషాహారము, సూచకము. (తె).—చీలి, నాని, పిల్లి; తద్విశేషములు.— ౧: కోహకము, హిహకము; ౨: కిళము, కస్తూరి, గంధమృగము, పూతికము, మార్జారిక, మృగపాలిక. (తె) ఒత్తెడుపిల్లి, కమ్మఁగిల్లి, కస్తురిపిల్లి, చట్టపుమెకము, చెట్టపుమెకము, పునుఁగుపిల్లి-పున్గుపిల్లి, బూతపిల్లి; ౩: గంధలేశిక–గంధవేశిక, వేదముఖ్య, సంకువు. (తె) జవాజిపిల్లి, జవాదిపిల్లి—జవ్వాదిపిల్లి: ౪. పిల్లిమొగమునకు.— ఛద్గుపు: ౫. జవ్వాదిపిల్లి; చివుకపిల్లి, చుక్కపిల్లి; ౬: జంగలబిడాలము-జాంగలబిడాలము. (తె) జంగపిల్లి–జంగుపిల్లి; ౭: (తె) పిల్లికూన; ౮. (తె) బావురు - బావువుగాఁడు, బావురుఁబిల్లి: ౯ మానుఁబిల్లి. (మిగతవానికి "చూ, సూచకము. 5."): అం. 2. చూ, గతులు
మార్జించు, సం. స. క్రి. తుడుచు, తొడయు:చూ,సమ్మార్జించు.
మార్జిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మజ్జిగ. 1. చల్ల: చూ, మజ్జిగ: 2. కొన్నిసంబారువులుచేర్చి పక్వముచేసిన పెరుఁగు: చూ, స్తన్యము; వా 3. మెంతిమజ్జిగ పొగుపుపెట్టినది: చూ, మజ్జిగ.
మార్తండుఁడు, సం. వి. అ. పుం. రూ-మార్తాండుఁడు: చూ. సూర్యుఁడు.
మార్తాండుఁడు, సం. వి. అ. పుం.—పై.—
మార్తుఁడు, దే. వి: చూ, రూ-మారుతుఁడు.
మార్తురు, వై. వి. బ. = మారక. శత్రువులు.
మార్దంగికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. మృదంగము వాయించు వాఁడు: మౌరజికుఁడు.
మార్దవము, సం. వి అ. న. మృదుత్వము: చూ,మెత్తన. 1.
మార్దవానుగుఁడు, అం. (మృదుపదములలోనే విరళార్థమును రసమును జూపువాఁడు): చూ, కృతికర్త.
మార్దవేబహవోదోషాః, న్యా. మార్దవమునఁ బెక్కు-దోషములు గలవు. "మెత్తనివానినిఁ జూచిన మొత్తబుద్ధియగు" నని సజాతీయమగు నాంధ్రలోకోక్తి.
మార్ద్వీకము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ - మాధ్వీకము; విణ. 2. ద్రాక్షసంబంధమైనది.
మార్పడు, ద్వ. అ. క్రి. రూ-మాఱుపడు: చూ, వేఱుపడు. నై. 1; ఆ. 62.
మార్పు, దే. వి. రూ-మాఱుపు. 1. ఒకటియిచ్చి మఱియొకటి పుచ్చుకొనుట: చూ, మారకము. 2; వా. 2. బంధకము: చూ, వారకము. (1).
మార్పెట్టు, దే. అ. క్రి. రూ-మాఱుపెట్టు. ఎదిరించు: చూ, ప్రతిఘటించు. (చూ, వచించు.)
మార్మాట, దే. వి. రూ-మాఱుమాట. ప్రతివాక్యము: చూ, సమాధానము. 4.
మార్ష్టి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. రూ-మార్ష్ణి: చూ, మార్జనము. 1.
మార్ష్ణి. —పై.—
మాఱకము, దే. వి: చూ, మార్పు. 1—2.
మాఱట, దే. వి: చూ, మారు. 1. ఉ, హరి. 5, ఆ. 139; భార. ఉద్యో. 3. ఆ 107.
మాఱాకు, దే. వి. ప్రాఁకుడుఁగొయ్య. భాగ. 8, స్కం, 65: ప్రాఁకు. (సం.)—ఉపఘ్నము.
మాఱాట, దే. వి: చూ, రూ-మారాటము.
మాఱాటము, —పై.— భాగ. 8, స్కం. 321.
మాఱాడు, దే.అ.క్రి.1:చూ,మార్పెట్టు:2:చూ, మాఱుమ్రోయు.
మాఱి, వా. వి; చూ, రూ-మారి.
మాఱు, దే. వి (రూ-మఱు) 1; ఈడు, ఉత్తి, బదులు, పెట్టు. (సం.)—ప్రతినిధి; 2. తడవ; చూ, వెండియు; 3. పలుమాఱు: చూ, శశ్వత్తు. 1; 4 రెండవతూరి పెట్టఁదగిన భోజ్యపదార్థము నై. 6, ఆ. 133: చూ, సాదము (1): 5: చూ, శత్రువు. 1; ఏ. 6. ప్రతి: చూ, సమానము. 2; 7. అన్యము: చూ, వేఱు. 3; అ. క్రి. 8; చూ, నశించు; 9 చూ, మార్పడు; 10. వేఱురూపమగు: తొరలు; వా. 11. చూ, రూ-మారు. 3.
మాఱుంచు, దే. స. క్రి; చూ, ఎడపెట్టు 2.
మాఱుఁదల్లి, దే. వి. 1. విమాత: చూ, సవిత్రి. 1: అం. 2: చూ, దూతీచతుష్టయము.
మాఱుకొను, దే. అ. క్రి. స. క్రి: చూ, రూ-మార్కొను.
మాఱుగడ, దే. వి: చూ, మారకము. 1—2
మాఱుచెలఁగు, దే. అ. క్రి: చూ, ప్రతిధ్వనించు.
మాఱుచేఁత, వా. వి: చూ, ప్రతికారము.
మాఱుచు, దే. ప్రే. మాఱఁజేయు.
మాఱుతుఁడు, దే వి: చూ, రూ మారుతుఁడు.
మాఱుదల, దే. వి. మాఱుపాటు: చూ, వ్యత్యయము.
మాఱుదెబ్బ, వా. వి. ప్రతిఘము: చూ, హతి.

మాఱునీళ్లు, ద్వ. వి.బ ముట్టునీళ్ళకుమఱుసటిరా(టిస్నానము; చూ, ముట్టునీళ్ళు
మాఱుపడు, ద్వ. అ. క్రి; చూ, రూ మార్పడు.
మాఱుపలుకు, దే. అ. క్రి ఎదురాడు: చూ, వచించు.
మాఱుపాటు, ద్వ. వి: చూ, మాఱుదల
మాఱుపు, దే, వి: చూ, రూ-మార్పు. 1-2.
మాఱుపెట్టు, దే. అ. క్రి. చూ, రూ-మార్పెట్టు.
మాఱుబేరము, దే. వి. చిల్లరవర్తకము: చూ, వర్తకము. 1
మాఱుమగఁడు, దే వి. ఉపపతి: చూ, సామి 2.
మాఱుమనువు, దే. వి, ఆఁడుదాని ద్వితీయవరణము: చూ, వివాహము.
మాఱుమనువుది, దే.వి.(మాఱుమనువు + అది): చూ, దిధిషువు 1
మాఱుమసలు, దే. అ. క్రి. సమత్వముగా కలహించు: చూ, వాటులాడు.
మాఱుమాట, దే. వి: చూ, రూ-సూర్మాట.
మాఱుమూల, దే. వి. ఎదురుమూల: చూ, మూల (1).
మాఱుమొగము, ద్వ. వి: చూ, పెడము.
మాఱుమొగమువడు, ద్వ. అ. క్రి: పెడమోమువడు.
మాఱుమ్రోఁత, దే. వి: చూ, ప్రతిధ్వానము.
మాఱుమ్రోయు, దే. అ. క్రి: చూ, మాఱుపలుకు.
మాఱురూపు, వా. వి. 1 (సం.) ప్రతికృతి; 2. ప్రతిబింబము; చూ, వికారము. 1.
మాఱుసేఁత, వా. వి. ప్రతివిధానము.
మాఱొడ్డు, దే. వి. 1. ఒడ్డారము. (సం). ప్రతిఘటనము (చూ, ప్రతి. 8); అ. క్రి. 2: చూ, ప్రతిఘటించు.
మాఱొత్తు, దే వి: చూ, ఎదురొత్తు.
మాఱొత్తులు, దే. వి. బః చూ, ఎదురొత్తులు
మాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. = మాలె. పూదండ. చూ, భూషణము. 2; 2. పిక్క *: చూ, రాజార్హము; వై. వి (1) చండాలుఁడు: చూ, సురియాళువు; తద్వి — చండాలస్త్రీకి — మాలెత. (సం). — చండాలి.
మాలంకషము, సం. వి. అ. పుం: చూ, సముద్రము.
మాలఁడు, వై. వి: చూ, మాల. (1).
మాలకము, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేము *; 2 గగ్గర *; చూ, సుగంధికము; 3; తిన్నె, దిబ్బ: చూ. హస్తినఖము.
మాలకరి, వై. వి. 1. = మాలాకార: రూ-మాకరి పూలమ్మువాఁడు. (సం.) మాలకరుఁడు - మాలాకారుఁడు, మాలి, మాలికుఁడు; 2. వనపాలకుఁడు బో. 5, ఆ. 192.
మాలకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం =: చూ, మాలకరి. 1.
మాలకాకి, వై, వి: చూ, బొంతకాకి.
మాలగిఁబోతు, దే వి. రూ-మాలుగఁబోతు: చూ, సోమరి.
మాలగుడు, దే. వి. రూ-మాలుగుడు. అలసత్వము: చూ, తొండుతనము.
మాలతి, సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1; జాజి *: చూ, సుమన; 2. ఒకానొకఆఁడుది: చూ, స్త్రీ;
మాలతీపుష్ప మళ్మనాహంతుమీహతే, న్యా మాలతీపుష్పమును జాతితోనలగఁగొట్టినట్లు కఠినహృదయులు సాధువుల యెడల అట్లే సంచరింతురు.
మాలనూలు, ద్వ.వి. మాలలుసేయుసన్ననూలు చూ, సూత్రము 1.
మాలపల్లె, వై. వి: చూ, పెలివాడ.
మాలము, సం. వి. అ. పుం. 1. చండాలజాతి విశేషము; పుం. న, 2. దిబ్బ: చూ, మాలకము. 3
మాలయము, సం. వి అ. పుం, న. చందనము, ఏకాంగము: చూ, సుగంధము. (హే.)
మాలవము, అం: చూ, రూ-మాళవము.
మాలవీణె, వై. వి కిన్నెర: చూ, వీణె
మాలాకందము, సం. వి. అ.న అడవిదుంప *: చూ, సూరణము.
మాలాకారుఁడు, సం. వి. అ. పుం. = మాలకరి: చూ, రూ-మాలకరుఁడు.
మాలాతృణకము, సం. వి. అ. పుం. (మాలాతృణము) చిప్పకసవు: సా: చూ, తృణము. 1.
మాలాదీపకము, అం: చూ, అలంకారము. 3. (దీపకము ఏకావళి కలిసి యగుచున్నది. "మదనుఁడు దాని మదినుండె. దానిమది నీయందుండె ")
మాలాయము, వా వై. వి. = మహాలయము భాద్రపదబహుళపాడ్యమి మొదలు అమవసవఱకును పితృకర్మల నాచరించెడి పుణ్యకాలము: (సం) మహాలయము.
మాలి, సం. వి. న్. పుం. 1, చూ, మాలకరి 1; 2. సుకేశుఁడను రాక్షసునికొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1; ఏఱ. 3. మాలగలవాఁడు; చూ, హారి. 5; వై. వి. (1) తోఁటకాచువాఁడు; చూ, వనపాలుఁడు; వా. (2) = మహాలక్ష్మి: చూ, మహాలక్ష్మి. 1—2—3.
మాలిక, సం. వి. ఆ, స్త్రీ 1. = మాలియ. రూ-మాలికము దండ, పూదండ, పూదండలగుంపు (అనికొందఱు): చూ, హవణిక. 2 (భూషణము. 2.) 2 మెడఁదీఁగ: చూ, హవణిక: 2 (భూషణము. 2); 3: చూ, విరిజాజి *; 4: చూ, మాడుగు. 1; 5: చూ. మాడుగు. 2; 6, ఒకనది; చూ, హ్రాదిని (నది); 7. కూఁతురు: చూ, సూన. 1; పా. 8. పెక్కుచరణములుంచి చెప్పినదానిని మాలికయందురు. (తఱుచుగ నీమాలికలు గీత, సీస, చంప, కోత్పల, ద్విపద, రగడలయందె కన్పట్టుచున్నవి.)(చూ, మాలికావృత్తములు.)
మాలికాఁడు, ద్వ. వి. జాలరి. అం, భా. ప్ర. 159; చూ, వలతేఁడు; వా. 2. పడవనడపువాఁడు: చూ, సరంగు.
మాలికాగోళము, అం: చూ, రదక్షతములు.
మాలికావృత్తములు, అం. లయగ్రాహి, లయవిభాతి, లయవిహారి. త్రిభంగి, దండకము. (5).
మాలికుఁడు, సం. వి అ. పుం: చూ, మాలకరి.
మాలిగ, వై. వి = మాలికా: చూ రూ-మాళిగ.
మాలిని, అం: చూ, వృత్తము. 1. (౧. — ౧ న, న, మ, య, య, య, 9. యతి ''; ౨, — "ఏడుభగణములు గురువు 13 యతి"); 2: చూ, క్షుద్రప్రబంధము.
మాలినీవిద్య. అం: చూ, తంత్రములు.
మాలిన్యము, సం. వి. అ. న. మలినత : చూ, మలినము. 1.

మాలిమి, దే. వి. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము. 1; 2. చూ, వాత్సల్యము; 3. ఓడనడపు శాస్త్రము; చూ, మాలిమికాఁడు.

మాలిమికాఁడు, దే. వి. మాలిమి శాస్త్రము నెఱిఁగినవాఁడు: చూ, సరంగు.

మాలియ, వై. వి. రూ-మాలె. 1. = మాలికా. దండ: చూ, హావణిక. 2 (భూషణము. 2.); 2. మిద్దెటిల్లు: చూ, సదనము. 1; 3. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1. (బ్రాహ్మణులు.)

మాలియె బ్రాహ్మణులు, అం: చూ, కపూరియె బ్రాహ్మణులు

మాలీషు, వా. వి. గుఱ్ఱమును తోముట: చూ, హయము.

మాలు, వా. వి. 1: చూ, రూ-మహాలు. 2; దే. అ. క్రి. 2. చెడు. భార. విరా. 2, ఆ. 192: చూ, నశించు.

మాలుంగము, సం. వి అ. పుం: చూ; రూ మాతులుంగము.

మాలుగఁబోతు, దే. విణ. రూ-మాలుగుఁబోతు: చూ, సోమరి.

మాలుగు, దే. వి. రూ-మాల్గు. 1: చూ, పాలుమాలిక; 2. బెస్తల బుజముమీఁది తడిమడతలపొత్తులు; అ. క్రి. 3. సోమరితనముఁ బొందు: చూ, రూ-మాల్గు.

మాలుగుఁబోతు, దే. విణ: చూ, రూ-మాలుగఁబోతు.

మాలుగుడు, దే. వి: చూ, రూ-మాలగుడు.

మాలుగులు, దే. వి. బ. రూ-మూలుగులు: చూ, మెత్త. 5.

మాలుచు, దే. ప్రే. మాలఁజేయు: రూ-మాల్చు.

మాలుధానము, సం. వి. అ. పుం: చూ, ముఙ్గుఁబాము.

మాలూరము, సం. వి. అ. పుం: 1. = మారెడు*: చూ, శ్రీఫలము; 2: చూ, వెలఁగ*.

మాలె, వై. వి. =: చూ, రూ-మాలియ.

మాలెత, ద్వ. వి. (మాల + ఎత) మాలది. (సం.) చండాలి: చూ, మాల. (1)

మాల్గు, దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మాలుగు, 1—2—3.

మాల్చు, దే. ప్రే: చూ, రూ-మాలుచు.

మాల్యము, సం. వి. అ. న. 1. (రూ-మాల-మాలి): చూ, హావణిక. 2. (భూషణము. 2); 2: చూ, పుష్పము. 1; అం. 3: చూ, భూషణములు.

మాల్యవంతము, సం. వి. త్. పుం. 1. క్రౌంచపర్వతము (ఇది మేరుపర్వతమునకు పడమట గంధమాదన సమ ప్రయాణమై యుండును): చూ, హిమాలయము (పర్వతము ౧౪); అం. 2: చూ, కులపర్వతములు.

మావంతి, వై. వి. = మావంత. ఏనుగుకాపరి: చూ, మావటి.

మావంతు, —వై.— వా. 2. మాయొక్క భాగము.

మావతుఁడు, వై. విణ. = మావంత. —వై— (రూ—మావుతుఁడు-మావంతు-మావటి-మావటీఁడు. మావటివాఁడు).

మావటము, దే. వి: చూ, మోద. కళా. 7, అ. ౬౫.

మావటి, వై. వి = మావంత. పా. 2, ఆ. 31: చూ, హస్త్యారోహుఁడు.

మావటికాఁడు, ద్వ. వి. —వై.— (వై. అని కొందఱు)

మావటీఁడు, —వై.—మార్క. 3, ఆ. 318 (స్వార్థమున ఈఁడు)

మావలి, దే. వి: (సం.) సుగంధిమూల*.

మావి, దే. వి. 1. చూ, రూ-మామిడి*; 2. గర్భస్థ పిండమునకు రక్షకముగా మీఁద క్రమ్ముకొని యుండు తోలు సంచి: (సం.) అపర-అమర-అవర, ఉల్బము, కలలము, గర్భాశయము, జరాయువు, ధర. తద్వి.—గర్భోత్పత్తిస్థానమునకు—(సం.) గర్భశయ్య, గర్భాశయము; (చూ, భ్రూణము. 1: చూ, వ్రేఁకటి).

మావికొమ్మయిలుపులుఁగు, ద్వ. వి. కోకిలము. సౌంద. తి. 7: చూ, సోఁకుడుపులుఁగు

మావిడి, దే. వి: చూ, రూ-మామిడి *.

మావు, దే. వి. 1. గుఱ్ఱము: చూ, హయము: 2. అశ్వసంగమము: చూ, సంయోగము; 3. చేఁపలవల: చూ, వల. 1.

మావుతుఁడు, వై. విణ. = మావంత: చూ, రూ-మావతుఁడు;

మావుమోమువాఁడు, ద్వ. వి కింపురుషుఁడు, తురంగవదనుఁడు (చూ, దేవతాభేదము.)

మావెలఁగ, ద్వ. వి. ఉలిమిరి *: చూ, శ్వేతపుష్పము.

మాషపర్ణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కారుమినుము *: చూ, మినుము.

మాషము, సం. వి; అ. పుం; 1. మినుములు: చూ, ధాన్యము; 2. అయిదు గురిగింజలయెత్తు; 3. త్వగ్దోషభేదము; 4. మూర్ఖము: చూ, మౌర్ఖ్యము.

మాషీణము, సం. విణ. రూ-మాష్యము. మాషములు పండు నది (పొలము); చూ, హరిప్రియ. 2. (భూమి. 1)

మాష్టి, దే. వి. మాలవాండ్రలోనొక జాతి. "మాలమాష్టివాండ్రు."

మాష్యము, సం. విణ: చూ, రూ - మాషీణము.

మాస, దే. వి: చూ, పక్షి.

మాసకమ్మ, ద్వ, వి: చూ, రూ-మాచకమ్మ.

మాసటి, దే. వి (రూ-మాసటీఁడు-మాస్టీఁడు.) 1. శూరుఁడు; చూ, హంవీరుఁడు. 2; 2. శస్త్రవిద్యాదక్షుఁడు: చూ, సాదనకాఁడు. 2; 3. మల్లుఁడు: చూ, సాదనకాఁడు. 1; విణ. 4: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

·మాసటీఁడు, దే. వి, విణ; — వై.— (మల్లనకు.—స్వా 5ఆ. 47)

మాసద్వయము, అం: (చూ, ఋతువులు) ౧. వసంత (చైత్ర వైశాఖ):— పుష్పసమయము, మధువు, మాధవము, వసంతము, సురభి. (తె.)—ఆమని, ననకారు, పూఁదఱి; ౨. గ్రీష్మ (జ్యేష్ఠఆషాఢ):— ఉష్ణకము, ఉష్ణము, ఉష్ణోపగమము, ఊష్మకము, ఊష్మము, ఊష్మాగమము, ఊష్మోపగమము, గ్రీష్మము, ఘర్మము, తపనము, తపము-తపస్సు, నిదాఘము, శుచి, (తె).—ఆమని, ఎండకారు, విసరి, వెట్ట, వెట్టకారు, వెట్టికారు, వేసఁగి-వేసవి; ౩. వర్ష (శ్రావణ భాద్రపద):— ఘనకాలము, ఘనాకరము, జలార్ణవము, నభము, ప్రావృట్టు—ప్రావృష—ప్రావృషము, వర్షము. (తె).— కారు, చిత్తడి, చిత్తఱి, తొలకరి- తొలుకరి- తొల్కరి, తొలుకారు-తొల్కారు, నీరామని, వాన, వానతఱి; ౪. శరత్తు (ఆశ్వయుజ కార్తీక):—ఘనాత్యయము, శరత్తు. (తె).—వెన్నెలకారు; ౫. హేమంత (మార్గశీర్షపుష్య):— హేమంతము, సహ-సహాము. (తె).—మంచుకాలు, మంచుతఱి; ౬. శిశిర (మాఘఫాల్గుణ).— తపము. తపస్సు, శిశిరము. (తె).— చలికారు, చలితఱి, జలుబుకారు, మలుకారు, సీతు-సీతువు. (మిగతవానికి 'చూ, సంవత్సరము.')

మాసమానము, సం. వి. అ. పుం.ఏఁడాది: చూ, సంవత్సరము.

మాసము, సం. వి. అ. పుం. 1. (చూ, మాసములు): అహర్గణము, కలుషము, వర్షాంగము, వర్షాంశకము, శ్రామము. (తె.)—చందు, నెల. తద్వి.— ౧. అధికమాసమునకు.—అధికమాసము. అధిమాసము, మలమాసము; ౨. బిడ్డల కనునెలకు.—ఉల్బము, వైజననము. (తె) –ప్రొద్దునెల–ప్రొద్దులనెల. (మిగతవానికి "చూ, సంవత్సరము"); 2. మాషపరిమాణము; వై. వి. (1) రెండున్నర చిన్నమెత్తు.

మాసములు, అం. (ఇవిపంద్రెండు ౧ చైత్ర:- చైత్రకము, చైత్రము, చైత్రికము, చైత్రి, సురభి. (తె).—ముత్తెపురిక్కనెల; ౨. వైశాఖ: — మాధవము, రాధము, వైశాఖము (తె) — చేటరిక్కనెల; ౩. జ్యేష్ఠ:— జ్యేష్ఠము, జ్యేష్ఠామూలీయము మిధునమాసము, శుక్రము, శుచి.(తె) తాటిరిక్కనెల, పెద్దనెల; ౪. ఆషాఢ:—ఆషాఢము, శుచి. (తె) నీటిరిక్కనెల; ౫. శ్రావణ:—నభము. శ్రావణము. (తె) తూపురిక్కనెల; ౬. భాద్రపద: —నభస్యము,ప్రోష్ఠపదము- ప్రౌష్ఠపదము, భద్రము- భాద్రము, భద్రపదము- భాద్రపదము; ౭. ఆశ్వయుజ:— ఆశ్వయుజము, ఆశ్వినము, ఇషము. (తె) తొలురిక్కనెల; ౮. కార్తిక:— ఊర్జము, కార్తికము-కార్తికికము, కౌముదము,బాహులము. (తె). కత్తెరనెల; ౯. మార్గశీర్ష :— అగ్రహాయణము, ఆగ్రహాయణికము, మార్గము, మార్గశిరము, మార్గశీర్షము, సహ, సహము, హైమనము. (తె) జింకతల చుక్కనెల' పొంగటినెల; ౧౦. పుష్య: —తిష్యము, తైషము, పౌషము సహస్యము; ౧౧. మాఘ:— కుంభమాసము, కుసుమాకరకరము, గోద్దాలము, తపము-తపస్సు, మాఘము, సమాలి. (తె) చలినెల, జిన్నపురిక్కనెల; ౧౨. ఫాల్గుణ:—తపస్యము, ఫాల్గుణము - ఫాల్గునికము (తె). చలినెల, ప్రొద్దురిక్కనెల, (మిగతవానికి 'చూ, సంవత్సరము.') ("చూ, మాసము. 1.")

మాసరము, సం. వి. అం. పుం. వారుపుడు;చూ, సౌదము (1; విణ. 2: చూ, వ్యాప్తము. 1; 3. దీర్ఘము నై. 1, అ. 75): చూ, సోగ. 3.

మాసారము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-మసారము.

మాసి, వై. వి. 1. = మలిన: చూ, మలినము. 1; వా. 2.= మామష: చూ, రూ - మానిని.

మాసిక, దే. వి. 1. అతుకు: చూ. సంధానవసనఖండము; 2. 2. చిక్కు; చూ, సుక్కు. 3.

మాసికము, సం. వి. అ. న అన్వాహార్యము, అబికమువఱకు నెలనెలకు చేసెడి శ్రాద్ధము: చూ, సాంవత్సరికము. (శ్రాద్ధము. 1); 2. ప్రతిఅమవసయందు చేసెడి శ్రాద్ధము: చూ, సాంవత్సరికము(శ్రాద్ధము 1):విణ. 3 మాససంబంధమైనది.

మాస్టీఁడు, దే. వి. విణ: చూ, రూ, మాసటి. (శూరునకు.— రామా. 8, అ. 91,)

మాహ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మాహేయి.

మాహాత్మ్యము, సం. వి. అ. న. 1. గొప్పతనము: చూ, సామర్థ్యము. 2; అం. 2: చూ, ఐశ్వర్యములు.

మాహిష్మతి, అం. మాహిష్మతీపురము: చూ, దేశములు.

మాహిష్యుఁడు, సం. వి. అ. పుం. అంతఃపుర కావలికి తగినవాఁడు: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.

మాహేంద్రము, అం. దినముయొక్క వదుమూఁడవభాగము: చూ, దినభాగము (వాసరము).

మాహేంద్రుఁడు, సం. విణ మేదరి: చూ. వేణులావకుఁడు.

మాహేయి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: ఆవు: చూ, దేనువు.

మాహేశ్వరి, అం: చూ, మాతృకలు.

మాహేశ్వరీతంత్రము, అం; చూ, తంత్రములు.

మాళవ, అం:చూ,ఉత్కలకైశికిజభాషలు(రెండవదిభిన్నావళిత.)

మాళవకైశికిజభాషలు, అం. 1. బంగాళ, మాంగళ, హర్ష, ప్రేరి, మాళవవేసరి, ఖంజరి, ఘూర్జరి, గౌడి, పౌరవి, అర్ధవేసరి, శుద్ధమాళవి, సైంధవి, ఆభీరిక (13); 2: కాంభోజి, హేవాకవర్థని (2)

మాళవపంచమిజభాషలు, అం: వేదవతి, భావని, విభావని. (3)

మాళవము, అం. (రూ-మాలవము): చూ, దేశములు.

మాళవవేసరి, అం. 1: చూ, టక్కజభాషలు: చూ, హిందోళజభాషలు; 3; చూ, మాళవకైశికిజ భాషలు.

మాళవ, శ్రీ. అం: చూ, రాగాంగములు (అంగము. 9,)

మాళవి, అం, 1: చూ, టక్కజ భాషలు; 2; చూ, భిన్నషడ్జజవిభాషలు.

మాళిగ, వై. వి.= మాలికా. 1: చూ, మాడుగు. 1. ప్రభు. 1, అ. 63; 2: చూ, మాడుగు. 2.

మి

మింగడ, దే. వి. (రూ-మీఁగడ-మీవడ) 1. కాఁగినపాల మీఁది తెట్టె, సంతానిక; చూ, స్తన్యము; 2. పెరుఁగు మీఁది తెట్టె, మస్తువు: చూ, స్తన్యము.

మింగనగొండి, దే. వి: చూ, భక్షకుఁడు.

మించినదానికి త్రవ్వుకొనుట. జా. వెనుకటిగాథలను మఱలఁ దలపోసికొనుట "చెవిం బెట్టక యూరకొంటినిటు మించిన దానిని ద్రవ్వుకొంటి" (రసికజన మనోరంజనము)

మించిలి, దే. వి. చూ, నిశాంకుశ *:

మించు, దే. వి 1. చూ, విద్యుత్తు 1: 2. కిరణము. అం, భా. ప్ర 82: చూ, హాయనము. 2; 3. ప్రకాశము. హరి. ఉ. 7, అ 55: చూ, వెలుతురు. 1; 4. ఆధిక్యము. రామా.7. అ. 192: చూ, హెచ్చు 2; 5. పురుషపాదతర్జన్యాభరణము. మట్టె - మెట్టియ - మెట్టె: చూ, భూషణము. 2; అ. క్రి. 6: చూ, వర్ధిల్లు; 7. అతిక్రమించు: చూ, మట్టుమిగులు; 8. అతిశయించు: చూ, సందడించు.

మించుఁగాలు, దే.వి కుడిపాదము.రామా. 5, అ.19:చూ,హజ్జ.

మించుఁబోఁడి, దే. వి. రూ-మించుఁబోఁడి. 1. మెఱుపువలె మనోజ్ఞారాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2.ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
మించుఁబోఁడి, దే. వి.—పై.—
మించుదల, దే. వి. 1. అతిక్రమణము: చూ, వ్యత్యయము; 2: చూ, మించు. 4.
మింజుమలె, వా. అవ్య. మొత్తములో నొకపాలు.
మింటఁబెట్టిన దీపము, జా. గొప్పతనము, ప్రసిద్ధము "వాఁడు మింటఁబెట్టిన దీపమువలె మిటమిటలాడు చున్నాఁడు." (ధర్మజరాజసూయము.)
మింటముక్కిడివల, దే. వి. ఒకవల: చూ, వల 1.
మింటిఁజెట్టు, దే. వి. కల్పవృక్షము *: చూ, వేలుపుఁజెట్టు.
మింటికిమంటికిసూత్రమువన్నుట,జా.అసందర్భాలోచన సేయుట.
మింటిచూలి, దే. వి: చూ, వాయువు.
మింటితెరువరి, దే. వి. 1: చూ. సూర్యుఁడు; 2.చూ, వేలుపు.
మింపుఁడు, సం. వి. అ. పుం.=మిండఁడు: చూ, విటుఁడు.
మింద, వై. విణ. 1. వృత్తియందు మిండఁడునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. ("మిందతపసి= విటతపస్వి. రామా. 2, అ. 110; మిండతుమ్మెద= మగ తుమ్మెద. పాండు. 2. అ. 11; మిండవడ్డీ=అధికవడ్డీ, పాండు. 3, అ. 16): దే. వి. 2: చూ, నలికండ్లపాము.
మిండఁడు, వై. వి. 1.=మింత. (రూ - మిండగాఁడు-మిండ గీఁడు): చూ, మింతఁడు; 2. పురుషుఁడు: చూ, మనుష్యుఁడు; విణ. 3 అధికుఁడు: చూ, స్వామి 3.
మిండకోర, ద్వ. వి. కులట: చూ, స్వైరిణి.
మిండగాఁడు, ద్వ. వి: చూ, మిండఁడు. 1—2.
మిండగీఁడు, —పై.—
మిండత, ద్వ. వి. (మిండఁడు+త); చూ, రూ-మిండకోర.
మిండతీకము, ద్వ. వి. (మిండఁడు+తీకము) జారత్వము: చూ, అంకు.
మిండలకోర, ద్వ. వి: చూ,రూ - మిండకోర(30ఏండ్లుగలస్త్రీ)
మిండలకోరి, ద్వ. వి.—పై.—
మిక్కటము, దే. విణ. (రూ-ముక్కటము-మిక్కిలి-మిగితి - మిమ్మటము) 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. అధికము: చూ, హేరాళము; 3: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.
మిక్కణ, దే. వి: చూ, పతిపత్ని.
మిక్కిలి, దే. విణ: చూ, మిక్కటము. 1-2-3.
మిక్కిలికంటివేల్పు, దే. వి. ముక్కంటి: చూ, శివుఁడు.
మిక్కిలికను, దే. వి. రూ-మిక్కిలికన్ను. శివునిఫాలనేత్రము: చూ, లోచనము.
మిక్కిలికన్ను, —పై.—
మిక్కిలివాఁడు, దే. విణ అధికుఁడు; చూ, స్వామి. 3.
మిక్కిలు. దే. అ. క్రి. అతిశయించు. ఉ, హరి. 6. అ 106: చూ సందడించు.
మిక్కుటము, దే. వి: చూ, రూ-మిక్కటము.
మిగత, దే. వి. (రూ- మిగితి- మిగులు- మిపులు) 1. ఒడుపు: చూ, లాభము. 1; 2. అధికము: చూ, హేరాళము; 3. మిగులు: చూ, శ్రేష్ఠము. 1.
మిగితి, దే. వి:—పై,—తద్వి-౧ అవ్య - అందంద.
మిగిలినది, దే, విణ. అవశిష్టము: చూ, శేషము. 1.
మిగులు, దే. వి: చూ, రూ-మిగత. 1-2 3; అ. క్రి. 4. అతిశయించు: చూ, సందడించు; 5. అతిక్రమించు. కళా. 6: అ. 265: చూ, మట్టుమిగులు; 5: చూ, శేషించు.
మిగులుచు, దే. ప్రే. మిగులఁజేయు: రూ-మిగుల్చు.
మిగుల్చు, దే. ప్రే. చూ, రూ-మిగులుచు. పర. 1, అ. 149
మిటమిట, దే. వి. 1. కాయుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. కళా. 6, అ. 265: చూ, హూహూ; 2. మండుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
మిటమిటన, దే. వి. క్రిందుమీఁదులఁ గానకుండుట. (విణ మిమిటని.)
మిటాయి, వా. వి రూ - మిఠాయి: చూ, భక్ష్యము.
మిటారము, దే. వి. 1. అతిశయము. అచ్చ. బాల, కాం, 144: చూ, హెచ్చు. 2; 2 నిక్కు. నీలా. 2, అ 24: చూ, విలాసము. 2.
మిటారి, దే. వి. 1. మదముగల యాఁడుది; చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ. స్త్రీ; 3. విలాసవతి, ఎమ్మెలాఁడి: చూ, స్త్రీ. 4. మదముగలది. "మిటారితొత్తు" మొ. ౧. ఉన్నతిగలది. "మిటారిబల్పిఱుఁదు.";6 నిక్కగలది."మిటారిగుబ్బ"మొ:
మిటారించు, దే. అ. క్రి. 1. నిక్కు. కళా. 7, అ. 76: చూ, వీఁగు; 2: చూ, విజృంభించు. య. 1, అ, 112; 3. అతిశయించు. ఉ, రా. 1. అ. 130: చూ, సందడించు.
మిటారింపు, దే. వి: చూ, మిటారము. 2.
మిట్ట, దే. వి. 1. ఉన్నతభూమి. చిన్నకొండ (అనికొండఱు). "మిట్టనేల", చూ, భూమి. 1; విణ. 2: చూ, తీక్ష్ణము, 1. "మిట్టకోల"; 3. ఉన్నతము. "మిట్టపండ్లు": చూ, సోగ.
మిట్టపండ్లవాఁడు, దే. వి. మిడిపండ్లవాఁడు (సం.)-దంతురుఁడు, ఉదగ్రదంతుఁడు, ఉద్దంతురుఁడు, ఉత్కటదంతుఁడు:
మిట్టపండ్లు, దే. వి. బ. ముందఱికి వచ్చినపండ్లు: మిడిపండ్లు.
మిట్టపెత్తనములు, జా. మెరకను గూర్చుండి చేయు పెత్తనము, కఱ్ఱపెత్తనము. "మిమ్మొ మిట్టపెత్తనములకు విడిచిపెట్టుట యిది మాతప్పే" (ధర్మజ రాజసూయము.)
మిట్టమిఱ్ఱు, దే. వి. (మిఱ్ఱు+మిఱ్ఱు)1. అత్యున్నతమగునేల; చూ, భూమి. 1; విణ. 2. అత్యున్నతము.
మిట్టాడు, దే. అ. క్రి. (మిట్టి+అడు): చూ, సంచరించు. కాశీ. 5, అ. 267; స్వా. 4, అ. 68.
మిట్టించు, దే. అ. క్రి. మిట్టు, ఎగురు. కళా. 6, అ. 228: చూ, లంఘించు.
మిట్టిపడు, ద్వ. అ. క్రి. ఎగిరిపడు: చూ, లంఘించు.
మిట్టిపాటు, ద్వ. వి. మిట్టిపడుట, గర్వము: చూ, హంకారము.

మిట్టు, దే. అ. క్రి: చూ, మిట్టించు. కాశీ. 5, ఆ. 23.
మిఠాయి, వా. వి: చూ, రూ-మిటాయి.
మిడసరలగ్గము, వా. వి. 1: చూ, మధ్యాహ్నము. 1; 2. మట్ట మధ్యాహ్నమందుంచినమహూర్తము:చూ,మధ్యాహ్నము.1.
మిడి, దే. వి. 1: చూ, మిట్టిపాటు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 295; విణ. 2. మిడిసిపాటు గలది "మిడిబోను" 3. ఉన్నతము. "మిడిపండ్లు": చూ, మిట్ట. 3; 4. తీక్ష్ణము. "మిడిమధ్యాహ్నము": చూ, వేడిమి.
మిడిగ్రుడ్లవాఁడు, దే. విణ. ఉన్నేత్రుఁడు.
మిడిగ్రుడ్లు, దే. వి. బ. ముందటికిఁ బిటికిన కనుగ్రుడ్లు.
మిడినాగు, ద్వ. వి. రూ-మిడినాగు, ఎగిరిఎగిరిపడు పాము: చూ, సర్పము.
మిడిపండ్లవాఁడు, దే. విణ: చూ, మిట్టపండ్లవాఁడు.
మిడిపండ్లు, దే. వి. బ: చూ, మిట్టపండ్లు.
మిడిబోను, దే. వి: చూ, బోను.
మిడిమాసి, ద్వ. వి: చూ, కూరుఁడు
మిడిమేలము, దే. వి. 1: చూ, దుస్సహము; 2. గర్వము ఉ, రా. 6, ఆ 273: చూ, హంకారము.
మిడియ, దే.వి. వేదవాక్యము. పర. 2, ఆ.113: చూ, వేదము.
మిడియు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, మిట్టించు; 2. వెలికుఱుకు.
మిడివోవు, దే. అ. క్రి. (మిడిసి+పోవు) 1: చూ, రాలఁగఁబాఱు; 2. తక్కు. రాఘ. 4, ఆ. 198: గెంటువడు, చిక్కు, తక్కు, తప్పు, త్రిక్కు, వరియు, బెడియు, బెసుకు.
మిడిసిపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, మిట్టిపడు.
మిడిసిపాటు, ద్వ. వి: చూ, మిట్టిపాటు.
మిడుఁగు, దే. వి. అగ్నికణము: చూ, వహ్ని. 1.
మిడుఁగురుపురువు, దే. వి. ఖద్యోతము: చూ, పురుగు.
మిడుఁగుఱు, 1. —పై.—; 2: చూ, మిడుఁగు.
మిడుఁగుఱుఁ బురువు, దే. వి: చూ, రూ-మిడుఁగురు పురువు.
మిడుఁగుఱుఁ బుర్వు, —పై.—
మిడుకు, దే. వి. 1: చూ, పరిదేవనము; 2 జీవము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 53: చూ, హంసుఁడు 2; అ. క్రి. 3 జీవించు. భాగ. 8, స్కం. 216: చూ, బ్రదుకు; 4. త్రుళ్లు: చూ, లంఘించు; 5: చూ, సలించు. విర్వ. 10, ఆ 28; ఉ, హరి. ఆ 44; 6: చూ,సంచరించు, మార్క. 2,ఆ. 291; 7.పరితపించు:చూ, సంతాపించు; 8. అఱు, ఎండు, క్రల్లవడు, డొంకు, తడితీయు, నీరింకు. (చూ, శోషించు. 2.)
మిడుకుమాలు, దే. అ. క్రి: చూ, మిట్టిపడు.
మిడుగు, దే. వి. కఠినశిల: చూ, రాయి.
మిడుగురాయి, దే. వి. —పై.—
మిడుచు, దే. స. క్రి. 1. అభిఘరించు: చూ, వడ్డించు; 2 నెటికవిఱుచు.
మిడుత, దే. వి: చూ. శలభము.
మిడుతంభొట్లు శకునము, జా. అనుకొనని పని నెఱవేఱుట.
మిడునాగు, ద్వ. వి: చూ, రూ-మిడినాగు.
మిడుమిడుకను, దే. అ. క్రి. (మిడుకు+మిడుకు+అను): చూ, మిడుకు. 7. భాగ. 8, స్కం. 291.
మిణకరము, దే. వి. ఏమియుతోఁచక భ్రమించుట.
మిణకరించు, దే. అ క్రి. నవుడుకొట్టు-నౌడుకొట్టు.
మిణుఁగు, దే. వి: చూ, రూ-మిడుఁగు.
మిణుఁగుఱు, దే. వి: చూ, రూ-మిడుఁగుఱు.
మిణుఁగుఱుఁ బురువు (బుర్వు), దే. వి: చూ, మిడుఁగుఱుఁ బురువు.
మిణుఁగుఱుబూచి, —పై.—
మితంపచుఁడు, సం. విణ: చూ, లోభి.
మితద్రువు, సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సముద్రము.
మితము, సం. విణ. 1. = మట్టు. కొలఁదియిడఁబడినది: ఉచితము, పరిమితము; (తె.)—మట్టు, మప్పితము; 2. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2.
మితాహారము, అం: చూ, యోగయమాంగములు (అంగము.9.)
మితి, సం. వి. ఇ. (స్త్రీ): చూ, పరిమితి. (తె.)—ఎడ, కంతు, గడువు, గుఱి, గుఱితట్టు, మట్టు.
మిత్త, వై. వి =మిత్రమ్: చూ, స్నేహితుఁడు. అచ్చ. యు. కాం. 219.
మిత్తి, వై. వి. 1.=మృత్యుః చూ, యముఁడు; 2: చూ, శంఖపుష్పి*; 3: చూ, మరణము.
మిత్తిక. వై. వి. = మృత్తికా. మన్ను: చూ, భూమి. 1.
మితిమీఱు, వా. స. క్రి: చూ, నుతిమించు.
మిత్తిగొంగ, ద్వ. వి. మృత్యుంజయుఁడు: చూ, శివుఁడు.
మిత్తిచూలు, ద్వ. వి. కేతువు: చూ, సుకేతనము.
మిత్తిమిత్తి, వై. వి: చూ, మిత్తిగొంగ. సాంబ. దే. 3.
మిత్తివేఁటకాఁడు, ద్వ. వి.—పై.—అచ్చ. అ, కాం. 116.
మిత్తిసూఁడు, —పై.—
మిత్రకార్యతంత్రము, అం: చూ, పంచతంత్రము.
మిత్రబలము, అం. (స్వపక్షమువారు): చూ, అహిభయము.
మిత్రభేదము, అం: చూ, తంత్రములు.
మిత్రుఁడు, సం. వి. అ. న. 1.=మిత్త. హితుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు; న. 2. దండెత్తి పోవువాని శత్రుదేశమున కావలి దేశపు రాజు: చూ, రాజు 1; 3: చూ, సూర్యుఁడు; అం. 4: చూ, ఆదిత్యులు; 5. (అరిమిత్రుఁడని కొందఱు): చూ, ద్వాదశ రాజమండలము; 6: చూ, తారలు.
మిత్రమిత్రుఁడు, అం: చూ, ద్వాదశ రాజమండలము.
మిత్రలక్ష్మీప్రయోగము, అం: చూ, తంత్రములు.
మిత్రలాభము, అం: చూ, తంత్రములు.
మిత్రులు నశించుట, అం: చూ, నష్టములు.
మిత్రోత్సంగము, అం: చూ, సంయుత హస్తములు.
మిథము, సం. అవ్య. న. 1: అన్యోన్యము, ఇతరేతరము, పరస్పరము. (తె.)—(సర్వ.)—ఒండొకటి. (ద్ర.)—ఒండొరు-ఒండొరుల. (అవ్య.)—చెరి-చెఱి; 2. ఏకాంతము: చూ, రహస్యము. 1.

మిథిలము, అం.=మిదిల: చూ, దేశములు.

మిథునము, సం. వి. అ. న. 1. ఆలుమగలజత, ద్వంద్వము, దొందము: చూ, సంగడి. 5; 2. ద్వయము: చూ, రెండు. 2; అం. 3. మిథునరాశి: చూ, రాసులు.

మిథ్య, సం. అవ్య అ. మృష, అసత్యము (మిథ్యాదృష్టి = నాస్తికత్వము. మిథ్యామతి = భ్రాంతి) : చూ, వితథము.

మిథ్యాదృష్టి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఇహలోకమే కాని పరలోకము లేదనెడిబుద్ధి: నాస్తికత.

మిథ్యామతి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఒకదానింజూచి మఱొకటియని తలంచుట: చూ, భ్రాంతి. 1.

మిదిల. వై వి =మిథిలా. జనకరాజు పట్టణము: చూ, దేశములు.

మిద్దియ, దే. వి. రూ మిద్దె. 1. మాడువుమీఁద చదునుగా పలకలఁ కప్పి గచ్చుపూసిన కప్పు. (రాయలసీమలో దద్దళము లందురు) అచ్చ. యు, కాం. 280: చూ, సదనము. 1 ; 2. తామరపూవు లోనగువాని లోపలి దిమ్మె శశాం. 2. ఆ. 7: చూ, సహస్రపత్రము; 3 ఉంగరము మీఁద దిమ్మెవలె నేర్పఱచెడి తదవయవ విశేషము.

మిద్దె, దే వి.—వై —(2 వ యర్థమునకు.—శశాం 2,ఆ. 7.

మిథ్యాధ్యవసితి, అం: చూ, అలంకారము. 3.(ఒకఁబద్ధమును స్థాపించుటకింకొక బద్ధముఁ గల్పించుట. "గగనకుసుమము దాల్చినవాఁడు సుమీ వేశ్యను వశపఱచుకొనును.")

మిథ్యాభియోగము, సం.వి అ.న. కల్లజగడము: చూ,యుద్ధము.

మిథ్యాభిశంసనము,సం.వి.అ పుం. అపదూఱు: చూ, నింద1-2.

మిన, దే. వి. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1.

మినమిన, దే. వి. అధికప్రభ: చూ, వెలుతురు. 1.

మినమినవాఁడు, దే. వి:గరగరనివాఁడు.(సం).—మేదురుఁడు

మినమినలాడు, దే. అ. క్రి. మినమినయని మెఱయు: మినుకు - మినుకుమినుకు మను - మినుకు మినుక్కుమను మినుక్కురను-మిను మినుకను, మిలమిలలాడు.

మినహాయింపు, వా వి. తగ్గింపు, తీసివేత. వ్యవకలనము.

మిను, దే. వి. (రూ-మిన్ను, విను-విన్ను) ఆకాశము, చూ, సురవర్త్మము.

మినుకు, దే. వి. రూ-మిన్కు. 1. కిరణము. రామా. 6, ఆ. 42: చూ, హాయనము. 2; 2. తాలిబొట్టు: చూ, భూషణము. 2: 3. చిన్నబంగారునాణెము. పాండు. 4, ఆ. 165: చూ, లోహము, 1: 4. మినుకు మినుక్కుమను కాంతి: చూ, మినుకు. 1. (ఆమ్రేడితమందు మినుకుమినుకు.); అ. క్రి. 5: చూ, మినమినలాడు.

మినుకుఁజేడియ, ద్వ. వి: చూ, సరస్వతి. పాండు 5,ఆ. 171.

మినుకుతెరువరులు, దే. వి. బ: చూ, వేలుపు. (వేం,అం 20.)

మినుకుమినుకుమను, దే. అ. క్రి. చూ, రూ-మినుకు. 5.

మినుకుమినుక్కుమను, —వై.—

మినుకులదరణి, ద్వ. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1.

మినుకులబరణి, ద్వ. వి. త్రయీతనువు. పాండు 5, ఆ.185: చూ, సూర్యుఁడు.

మినుకులయిక్క, దే. వి.—వై,—అచ్చ. కిష్కిం, కాం.31.

మినుకులు, దే. వి. బ. రూ-మిన్కులు. 1: చూ, వేదము; 2. వాక్కు: చూ, శబ్దము, 2.

మినుక్కురను, దే. అ. క్రి: చూ, మినుకు.5.వసు.4 ఆ.128.

మినుఁగులు, దే. వి: చూ, రూ-మిడుఁగులు,

మినుచూలు, దే. వి. నభస్వంతుఁడు: చూ, వాయువు

మినుపపోఁక, ద్వ. వి. (మినుము + పోఁక): చూ, భక్ష్యము.

మినుమినుకను, దే. అ. క్రి:చూ,మినుకు.5.ఉహరిఆ 5 6,16..

మినుము దే. వి. 1. (సం).—కాకాండోలము, కురువిందము, ఘన, మాషము తద్వి.— కారుమినుము-కాఱుమినుము. (సం) — కల్యాణి, కాంభోజి. కుల్మాషము-కుల్మాసము, కృష్ణవృంత, మహాసహ, మాషపర్ణి, యవకము-యావకము, హయపుచ్ఛి. ("చూ, హయపుచ్ఛి"):అం.2 చూ,ధాన్యము.

మినువాఁకతోఁబుట్టువు, ద్వ.వి: చూ, ఖూద్రుఁడు పాంప.మా.3.

మినునికగలాఁడు, ద్వ. వి. వ్యోమకేశుఁడు. అం, భా. ప్ర. 37: చూ, శివుఁడు.

మినునిగవేల్పు, ద్వ. వి: చూ. మినునికగలాఁడు.

మిన్కులచదువరి, దే. వి: చూ: బ్రాహ్మణుఁడు.

మిన్ను, వై. వి. 1. ఒకానొకనగ: చూ, భూషణము. 2; 2.= మణి: చూ, రత్నము. 1: 3 పదోత్తరఘటిత శ్రేష్ఠవాచకము; విణ. 4: చూ. శ్రైష్ఠ్యము.

మిన్నందుట, జా. ఉప్పొంగుట "మిన్నంది వేఁగఁగ్గైకొవి." పారి. 1. ఆ. 77.

మిన్నక, దే. అవ్య. తూష్ణీమర్థకము: ఊరక-ఊరక

మిన్ను, దే. వి. చూ, రూ-మిను.

మిన్నుకొలఁకు, ద్వ. వి.ఆకాశగంగ రామా. 5,ఆ,19:చూ,నది.

మిన్నుమన్ను, ద్వ వి: చూ, ద్యావాపృథువులు.

మిన్నువాఁక, ద్వ వి. రూ-మిన్వాఁక: చూ, మిన్నుకొలఁకు.

మిన్నువాఁకతాలుపు, ద్వ. వి. గంగాధరుఁడు: చూ, శివుఁడు.

మిన్నువిఱిఁగి మీఁదబడుట, జా. ఆపత్తు తటస్థించుట "ఇప్డేమి మిన్నువిఱిగి మీఁదఁబడునవియెన్నుకొనుచు." (ధర్మజ రాజసూయము.)

మిన్నేటితాలుపు, దే. వి: చూ, మిన్నువాఁకతాలుపు.

మిన్నేఱు, దే. వి: చూ, మిన్నుకొలఁకు. పాండు.1,ఆ.148.

మిన్వాఁక, —వై.—వీలా. 2, ఆ. 76.

మిమ్మటము, దే. విణ: చూ, మిక్కటము. పాండు.5,ఆ.275,

మిర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = మేర. మర్యాద, హద్దు:చూ,సీమ1.

మిరాశీ, వా. వి. రూ-మిరాసీ 1. స్వల్పతీరువగల భూమి. "మిరాశీ యీనాములు"; 2. పారంపర్యముగ వచ్చినసొత్తు.

మిరాసీ, —వై.—

మిరిమిడి, దే. వి; చూ, తళతళ. 1.

మిరియము, వై. వి.=మరీచమ్, రూ - మిరెము - మిర్యము: చూ,శ్యామము.2.తద్వి. చలువమిరియము,తోఁకమిరియము.

మిరియాలు, అం: చూ, కటుకములు.

మిరెప, వై. వి. మిరెపచెట్టు; మిర్చి, (ఇదిద్వివిధము.—పొట్టి మిరెప,పొడుగు మిరెప ఎఱ్ఱమిరెప.)

మిరెపకాంౘ్ర, ద్వి. వి. ఒకముండ్లచెట్టు: చూ, వృక్షము.
మిరెపకాయ, ద్వి. వి. బృహన్మరీచము.
మిరెము, వై. వి. =: చూ, రూ-మిరియము.
మిర్చి, వై. వి: చూ, మిరెప.
మిర్మిట్లు, దే. వి బ:చూ, రూ-మిఱుమిట్లు.అచ్చ.యు,కాం.183.
మిర్యము, వై. వి.=చూ, రూ-మిరియము.
మిఱిమిఱి, దే.వి. 1: చూ, మించు. 1: ఆం. పద. సుర. 45; 2: చూ, తళతళ. 1. ఆం, పద. సుర. 22.
మిఱు, దే. విశ. మిఱుమిట్లుగలది. భాగ. 8, స్కం. 722. (ఆమ్రేడితమందు మిఱుమిఱు.)
మిఱుమిట్టులు, దే. వి. బ. (మిట్టు+మిటు) (కన్నులు) మిక్కిలి మిట్టుటలు: రూ-మిర్మిట్లు-మిఱుమిట్లు.
మిఱుమిట్లు, దే. వి. బ. —వై.—
మిఱుమిట్లుగొను, దే. అ. క్రి. కన్నులు మిక్కిలిచెదరు. పు 1, ఆ. 99.చిరుతలుకవియు,చిరుతలుక్రమ్మ,చిరుతలుహాలు.
మిఱు, దే. వి. 1. ఉన్నతభూమి: చూ, భూమి. 1; విశ. 2. ఉన్నతము: చూ, సోగ.
మిఱ్ఱుచూపు, దే. వి. ఊర్ధ్వదృష్టి.
మిఱ్ఱెతు, దే. వి: చూ, శిఖరము,
మిలమిల. దే. వి 1. అధికకాంతి. వసు. 4, ఆ. 23: చూ, వెలుతురు. 1; 2. మెదలుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 3. మెలగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. ఉ, హరి. 3, ఆ 27: చూ, హూహూ.
మిలమిలన, దే. వి. మినమినలాడుట. (విశ మిలమిలని).
మిలమిలలాడు, దే అ. క్రి. (మిలమిలలు+ఆడు): చూ, మినమినలాడు. అచ్చ. సుం. కాం. 22.
మిలాయించు, వా.స.క్రి. కలుపు. (మెలాయించు-మెదాయించు)
మిలు, వై. వి. బ. =మీన. రూ-మీలు. చేపలు. సాం. స్థా. 12: చూ, మత్స్యము. 1.
మిల్లి, దే. వి. రూ-మిళ్ళి. మిక్కిలి చిన్నగరిటె. చూ, పాత్రము. 6—౧౧.
మిల్లు, వా వి. మర, యంత్రము, మిషను.
మివులు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మిగులు. (మట్టుమీఱుటకు— కళా. 7, ఆ. 80.)
మిశ్రకావ్యము, అం: చూ, కావ్యములు.
మిశ్రణము, సం. వి. అ. న. కలుపుట.
మిశ్రదధి, సం. వి. ఇ. న. కలపు: చూ, స్తన్యము.
మిశ్రమగు, మి, అ. క్రి. కలయు: చూ, మేళగించు. 1.
మిశ్రమము, అం. ప్రసిద్ధకథకుఁగొంత కల్పితము చేర్చుట: చూ. వస్తువు. 2.
మిశ్రము, సం. విశ. 1. కలిసినది: చూ, సంసృష్టము 1;అం. 2: చూ, తాళజాతులు (తాళము); 3: చూ, గమకములు; 4: చూ, కకుబభాషలు; 5: చూ, జాతిక్రియలు; 6: చూ, సమాసములు (సాంస్కృతికము, ఆచ్ఛికము, మిశ్రములనిసమాసములు త్రివిధము.)
మిశ్రలక్ష్మీప్రయోగము, అం, చూ, తంత్రములు.
మిశ్రితము, సం. విశ. 1: చూ, మిశ్రము. 1; అం. 2: చూ, ప్రచారములు.
మిశ్రీకరించు, పం. స. క్రి. కలుపు: చూ, సంధించు 3.
మిశ్రీబ్రాహ్మణులు, అం. 1: చూ, కన్యాకుబ్జులు(శుక్లయజుస్సు కాణ్వశాఖ ఋగ్వేదులు ఆశ్వలాయనులోకకొందఱుకలరు.); 2:చూ,ఉత్కళులు.(శుక్లయజుర్వేదులు.మాధ్యందినశాఖవారు)
మిశ్రేయ, సం. వి. అ, స్త్రీ. అడవిసదాప *: చూ, సదాప.
మిశ్రేయము, సం. వి. అ. పుం. —వై—
మిష, సం. వి. అ. న. కపటము: చూ. సూక్ష్మము. 2.
మిషను, వా. వి. మర, యంత్రము, మిల్లు.
మిషి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: జటామాంసీ *; చూ, మాంసి. 1.
మిన, దే. వి. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1. (ఆమ్రేడితమందు మినమిన - కళా. 2, ఆ. 61.)
మినమిన, దే. వి. మెఱుచుటయందగు ధ్వన్యను కరణము; చూ, హూహూ.
మినమినను, దే. అ.క్రి.కాంతిగలదియగు:రూ-మినమినమను.
మినమినమను, —వై.—
మిసి, సం.వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ: 1. చూ, మిషి*; 2 ఓమము: చూ, యవాని.1; 3.మధుర: చూ, సదాప *; ఇ,ఈ. స్త్రీ. ఇ,పుం. 4. అడవిసదాప *: చూ, సదాప; దే. వి (1) మిసికల్లు అను చేప. హంస. 4, ఆ, 187: చూ, మత్స్యము. 1.
మిసికల్లు, దే. వి: చూ, మిసి. (1)
మిసిమి, దే. వి. 1. నూతనకాంతి: చూ, వెలుతురు 1; 2: చూ, నవనీతము. పాండు. 1, ఆ. 213; 3. మృదుత్వము: చూ, సుకుమారము.
మిసిమింతుఁడు, దే. విశ. అలసినవాఁడు. హరి. ఉ. 7, ఆ. 225: చూ, శ్రాంతుఁడు. 3.
మిసిమింతురాలు, దే. విశ. అలసినది, శ్రాంతురాలు. హరిశ్చ. 3, ఆ. 140: చూ, స్త్రీ.
మిసుకు, దే. అ క్రి: చూ, సలించు.
మిహి, దే. విశ. 1: చూ, శ్రైష్ఠ్యము. స్వా 4, ఆ 28: 2: చూ, మిసిమి. 3; 3. నవము. ఆం, భా. తృ. 23: చూ, హాస; 4. నటన, పచరణ: చూ, వర్తనము. 1.
మిహిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ మంచు: చూ, హిమము
మిహిరాణుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.
మిహిరుఁడు, సం: వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
మిళిందము, సం. వి. అ. పుం తుమ్మెద: చూ.షట్పదము.
మిళితము, సం. విశ.=మెలిక. 1, పేనఁబడినది; 2.కలిసినది: చూ, మిశ్రము. 1,
మిళ్ళి, దే. వి. 1: చూ, రూ-మిల్లి: వా. 2. మోసము: చూ, మిళ్ళింతలు.
మిళ్ళింతలు, వా. వి. బ. దగా, మోసము. "మిళ్ళింతలు చేయుచున్నాఁడు": చూ, వంచన.

మీ

మీ, దే. విణ. వృత్తియందు మీఁదుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (దీనికి పరుషములు పరము లగునపుడు నుగాగమంబగు. ఉ. మీఁగడ, మీఁజెయి మొ)
మీఁగండ్లమెకము, ద్వ. వి. (మీఁదు + కన్నులు + మెకము) ఊర్ధ్వలోచనము: చూ, శరభము.
మీఁగడ, ద్వ. వి. (మీఁదు + కడ) చూ, రూ-మింగడ.
మీఁగడపెరుఁగు, ద్వ. వి. మంగళ్యము, శ్రీఘనము; చూ, స్తన్యము.
మీఁగాలు, దే. వి. (మీఁదు + కాలు) 1. పాదోపరిభాగము: చూ, హజ్జ; ఫా. 2. దీనికి ఉపమానములు:—తాఁబేలు.
మీఁజెయి, ద్వ. వి. (మీఁదు + చెయి) కరోపరిభాగము, పెడ చేయి; చూ, హస్తము.
మీఁదికిదువ్వు, దే. స. క్రి: ఎగదువ్వు, పైకిదువ్వు.
మీఁదికిఁబ్రాఁకు, దే. అ క్రి: ఎగఁబ్రాఁకు.
మీఁదికెత్తు, వా. స. క్రి: ఎగనెత్తు, ఎత్తికొను, ఎత్తు, పైకెత్తు. (సం).—అభ్యుద్ధరించు, ఉత్సాదించు, ఉద్ధరించు.
మీఁదిగాలి, దే. వి. కించులికము-కించులకము: చూ, వాయువు.
మీఁదిసాకిరి, ద్వ. వి. (మీఁదు + సాకిరి) ఉత్తరసాక్షి: చూ, సాక్షి.
మీఁదు, దే. వి. 1. పరము: చూ, మోక్షము. 1; 2. ఉపరి భాగము: అగ్రము, అపరము. ఉత్తరము. ఊర్ధ్వము. (అవ్య) ఉపరి, ఉపరిష్టాత్తు. (తె).— ఉప్పరము, ఎగుదల, ఎగువ, వయి - పై; 3. భవిష్యత్కాలము. స్వా. 3, ఆ. 134: చూ, సాంపరాయము. 3, 4: చూ, ముడుపు. 3; 5: చూ, ముడుపు. 1.
మీఁదుచూచూవాఁడు, దే. విణ: (సం).—ఉత్పశ్యుఁడు.
మీఁదుఁబొక్కలి, దే. విణ కిడుమిక్కిలి. విజ. 3, ఆ, 158.
మీట, దే. వి. (ఏతపుమ్రానిక్రిందియరభాగము. (ఏతపుమ్రాని మీఁది యరభాగము మునస.)
మీటెంగు, వా. వి కూటమి, సమావేశము, సభ.
మీటు, దే. వి. 1. ఉద్రేకము: చూ, విజృంభణము; 2. పెంపు. య. 2, ఆ: 10: చూ, హెచ్చు, 2; విణ. 3. అధికము: చూ, హేరాళము, స. క్రి. 4: ఎగఁజిమ్ము, ఉత్తేపించు; వా. 5. చూ, పొడుచు 2; 6: చూ, పొడుచు. 6; 7. (వీణెపిడేలు లోనగువాని తంతులఁగోరుతో) మీటించు; 8. (రూపాయలు లోనగు నాణ్యములను గోరుతో) మీటించు.
మీఢము, సం. విణ. విడువబడిన మూత్రము: మూత్రితము: (చూ, మూత్రము. 1.)
మీర్ద, దే వి. నలికండ్లపాము: చూ, సర్పము.
మీనకేతనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.
మీనడింభము, సం. వి. అ. పుం. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము 1.
మీనము, సం. వి. అ. పుం = మీలు 1. చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; అం. 2: చూ, రాసులు.
మీనరము, సం. వి. అ. న: చూ, మొసలి.
మీనరూపర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = మీనురూపు రిక్క, రేవతి: చూ. రిక్క. 1—౨౮.
మీనవల్లంకి, వై. వి. = మీనవల్లికా. నీటికుటికి మత్స్యములను బట్టెడు ఒకానొకపక్షి. (రూ - మీనుల్లంకి - మీనువల్లంకి) చూ, వర్తిక.
మీనవల్లిక, సం వి. ఆ. స్త్రీ = మీనవల్లంకి—వై.—
మీను, వై. వి. = మీన చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1. (హల్లు పరమగుచో ఇందలి యుత్వమునకు వికల్పంబుగ లోపం బగు. "తనువు మీన్పొలవల్చు." భార. ఆది 3, ఆ. 39.)
మీనురూపురిక్క, వై. వి. = మీనరూపర్క. రేవతీనక్షత్రము: చూ, రిక్క. 1—౨౮.
మీనుమొసలిసిడెంబులమేటి, ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు సాంబ. దేవ. 8.
మీనుల్లంకి, వై. వి = మీనవల్లికా: చూ, వర్తిక. (పురుషోత్తమ కవీయము.)
మీమాంస, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. (విచారణ) కర్మప్రతిపాదక శాస్త్రము: చూ, ఉపవిద్యలు: అం. 2; చూ, విద్యలు: 3: చూ, కళలు; 4; చూ, వేదోపాంగములు.
మీమాంసకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, అపూర్వవాది.
మీమాంసలు, అం: ఉత్తరమీమాంస, పూర్వమీమాంస. (2)
మీరు, దే. స. చేతురు,
మీఱు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, వర్థిల్లు. అం. భా. తృ. 89; 2: చూ, సంపదించు; 3. కడచు: చూ, సను. 3; స. క్రి. 4. అతిక్రమించు: చూ, దాఁటు. 9.
మీఱుట, దే. వి: చూ, పర్యయము.
మీలదొంగ, ద్వ. వి: చూ, మీనవల్లంకి.
మీలనము, సం. వి. అ. న. 1. కనుమూయుట; అం. 2. ఒక యర్థాలంకారము: చూ, అలంకారము. 3. (చూ, మీలితము.)
మీలముచ్చు, ద్వ. వి: చూ, మీనవల్లంకి.
మీలవల్లంకి, ద్వ. వి. = మీనవల్లికా — వై.—
మీలితము, సం. విణ. 1. మూయఁబడినది: చూ, స్థగితము; అం. 2: చూ, అలంకారము. 3. (సామ్యముచేనయైన భేదము దెలియకుంట. "ఉ. సహజశోణములైన పీచరణ ముల లాక్షగానఁబడదు.")
మీలిసేశము, అం: చూ, తంత్రములు.
మీలు, వై. వి. బ: చూ, రూ-మిలు.
మీవడ, ద్వ. వి: చూ, రూ-మీగఁడ. పంచ, వేం. 1, ఆ. 590.
మీస, వై. వి. = శ్మశ్రు. రూ-మీసము: చూ, శ్మశ్రువు.
మీసకట్టు, ద్వా. వి. (మీసము + కట్టు) మీసముయొక్క యేర్పాటు.
మీసము, వై. వి. = శ్మశ్రు: చూ, రూ-మీస. అని. 3, ఆ. 44. (తద్వి.—అరపమీసము.)
మీసర, వై. వి = మృగశీర్ష: జాబిలిరిక్క: చూ. రిక్క.
మీసరము, దే. విణ: చూ, శ్రైష్ఠ్యము. శకాం, 4, ఆ. 119:
మీసాలపైఁదేనియల్. జా. అల్పసుఖము. "మీసాలపైఁదేని యల్." స్వా. 2, ఆ. 65. "మీసాలపైఁదేనియ, లాసల పుంజంబులిట్టి యైశ్వర్యంబుల్" (కుచేలోపాఖ్యానము.)
మీసాలబువ్వ, జా. పైకిబటారము. లోపలలొటారము. (మీసాలకు పెరుగుతోఁగూడిన బువ్వపటించుకొని బయటకువచ్చి మీసములు దువ్వుకొనుచు పెరుగుబిడ్డును వర్ణించుట.)

ము

ము, దే. అవ. 1. అమహత్తులకును, మహన్నపుంసకములకును ప్రథమైక వచనమునందు వచ్చెడు ప్రత్యయము. "దుముపులు" ప్రథమావిభక్తి. "వనము, అపత్యము, కళత్రము" మొ; విణ. 2. వృత్తియందు మూఁడుశబ్దమునకు ఆదేశముగా వచ్చెడి రూపము "ముక్కాఁక, ముజ్జగము." మొ; 3. ముందుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "ముంగడ, ముంజెయి"; 4. నెట్టనాదులు స్త్రీక్లీబ సమంబులు. "ఉదా.— నెట్టన - నెట్టనము, అక్కటిక, అగ్గలిక, ఈరస, అచ్చిక, అటమట, అరమర" మొ. నెట్టనాదులు వీనికి ముపర్ణముతోడ నొక రూపము; ముపర్ణకములేక యొకరూపము; 5. కుళాదులకు (ము) లోపంబు, "కుళ, దర్వ, కుండ, పనస" మొ.

ముంగ, వై. విణ. 1.=మూక.(రూ-మూఁగ-మూవ-మూఁక-మూకు-మూగి.): చూ, మూఁగవాఁడు. 1; దే. వి. 2. ఎన్నులమోపు.

ముంగడ, ద్వ. వి (ముందు+కడ) 1. ముందుచోటు,ఎదురు. పంచ. వేం. 1, ఆ. 765: చూ, ముందర. 1: 2. పూర్వకాలము, ముందు, తొలి: చూ, మొదలు. 4.

ముంగతనము, వా. వి: చూ, మౌర్ఖ్యము.

ముంగమురము, దే. వి. (ముందు+కయి+మురము.) ముంజేత ధరించెడు కటక విశేషము. (రూ - ముంగమురాము- ముంగమురారి-ముంగయిమురారి -ముంగామురము -ముంగామురారి-ముంగామురుగు- ముంగామురువు- ముంగైమురారి) చేతినగ: చూ, భూషణము. 2-౧౨—(౨౩).

ముంగమురాము, —పై.—

ముంగమురారి, దే. వి: చూ, ముంగమురము.

ముంగయిమురారి, —పై.—

ముంగర, దే. వి. రూ-ముక్కర. అడ్డబాస. వసు. 5, ఆ.122: చూ, భూషణము. 2. ౯-(౫) (ముంగెర - ముక్కెర అని కొందఱు.)

ముంగల, ద్వ. వి. (ముందు+కలను) 1: చూ, రూ - ముంగడ. 1—2: దే. క్రి. 3. పురార్థ పురోర్థము:చూ,మొగి.4.

ముంగలి, దే. విణ: 1; ముందునడచునది; 2: చూ, ముందు నడచువాఁడు. నిర్వ. 6, ఆ. 146:3 మీఁదటి.కాశీ.5,ఆ.161.

ముంగలు, దే. అ. క్రి: ముందునడచు.

ముంగాము, దే. వి. 1: పొట్లముగా మడచిన తాటాకుమట్ట: (ముంగముఅని వాడుక.) 2. బెల్లము మొదలగువాని నించిన బరువులో సగము.

ముంగాముచీర, ద్వ. వి. ఆఁడువారు కట్టుకొనెడు ఒకరకము నారచీర: చూ, వస్త్రము.

ముంగామురము, దే. వి: చూ, రూ-ముంగమురము.

ముంగామురారి, —పై.—

ముంగామురుగు, దే. వి. (ముందు+కయి+మురుగు)—పై,—(చూ, భూషణము. 2—౧౨—(౨౩).

ముంగామురువు, —పై —

ముంగాలు, దే: వి (ముందు+కాలు) ప్రపదము: చూ, హజ్జ.

ముంగి, దే. వి: చూ, రూ-ముంగిస.

ముంగి మూసానమ్మ, వా. విణ. మాటలాడనిది: మూఁగి మూసానమ్మ.

ముంగిలి, దే. వి. (ముందల+ఇల్లు) 1. నలుచదరమునకు నడిమిచోటు అని. 1. ఆ. 42; 2. నలుచదరపు చోటు; అంకణము, అంగళ, అంతస్తు, కట్టు, తొట్టికట్టు, లంక, లోవరి, (సం.)-(అవ్య.)-అ; (వి.) అ, అమ్, అంగణము-అంగనము, అజిరము, ఇయాంసము, ఉత్థానము, ఊ, కక్ష్య, కలంబిక, కిలాచిక, చత్వరము, జలగుల్మము, జామ, ప్రకోష్ఠము, ప్రాంగణము. "చూ, సదనము. 1." 3. నడిమి చోటు: చూ, స్థానము. 1.

ముంగిస, దే.వి. రో-ముంగి. (సం.)-అంగూషము. కోటీరము, కౌశికము, నకులము, పింగళము. తద్వి.— ఊరముంగిసకు. (సం.)— వంచకము "చూ, వంచకము. 2."

ముంగిసమ్రాను, దే. వి. ముంగిసరూపుగల మునస చివర: చూ, మునస.

ముంగురులు, ద్వ. వి. (ముందు+కురులు) 1. నొసటిపై గునిసియాడెడు ఉంగరపు వెండ్రుకలు, భ్రమరకము, విజ. 1, ఆ. 106: చూ, వెండ్రుక. 1; పా. 2. వీనికి ఉపమానములు —ఇంద్రనీలములు, తుమ్మెదలు, చీఁకటి, నాచు, నీలమేఘము.

ముంగేలు, దే. వి. (ముందు+కేలు): చూ, ముంజెయి.

ముంగైమురారి, దే వి: చూ రూ-ముంగమురము. స్వా.6,ఆ.114.

ముంగొంగు, దే. వి. (ముందు+కొంగు) చెఱఁగుకొన. అని. 1, ఆ. 42: చూ, రూ-మునిగొంగు.

ముంగొంగుపసిఁడి, జా.(ముంగొంగు బంగారము,కొంగుపసిఁడి) ముంగొంగుననున్న బంగారమువలె సులభముగానభీష్టమును తీర్చునది. "ముంగొంగుపసిఁడి శ్రీరంగశాయి" (కవికర్ణ రసాయనము); "ముంగొంగు బంగారంబవై" (ధర్మజరాజసూయము;) "బుధకోటికిఁ గొంగుపసిండి" (విజయవిలాసము); "ముంగొంగు పసిండి గాదె". (సారంగధరచరిత్ర); "మాట ముంగొంగు బంగారుమూట మాకు". (రసికజనమనోరంజనము).

ముంగొన, ద్వ. వి. (ముంపు+కొన) ముందటికొన. రామా. 2, ఆ. 80.

ముంగోపము, మి. వి. (ముందు+కోపము) రూ-ముక్కోపము, ఓర్పులేకతటాలునవచ్చుకోపము. ఉ.రా.3,ఆ 7:చూ,రోషము.

ముంగోపి, మి.వి. ఓర్పులేక తటాలున కోపించువాఁడు: ముక్కోపి.

ముంగోలు, దే.విణ.(ముందు+కోలు) మొదటిది, ప్రాథమికము.

ముంచు, దే. ప్రే. 1. మునుఁగఁజేయు: రూ-మునుచు; స.క్రి. 2: అద్దించు, అద్దు.

ముంచుకొను, దే. స.క్రి. ఆక్రమించుకొను: చూ, మొగరించు.

ముంజకేశుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

ముంజము, సం. వి. అ. పుం. 1. ముంజగడ్డి*. పౌనిక: చూ, తృణము. 1: అం. 2: చూ, దర్భలు.

ముంజి, వై. వి 1. = మౌంజీ. బ్రహ్మచారి కట్టుకొనెడు ముంజ దర్భ మొలత్రాడు, గడ్డి మొలత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 2: చూ ముంజె.

ముంజికాఁడు, ద్వ. వి: చూ, బ్రహ్మచారి,

ముంజియ, దే వి. లేఁతతాటికాయలోని గిజురు. రూ-ముంజె: చూ రుండ. 2.

ముంజె. —వై.—

ముంజెమొలసూలు, ద్వ. వి: (సం.) అష్ఠీలము, ఆదర్శము.

ముంజెయి, ద్వ వి. (ముందు + చెయి) (రూ—ముంజెయ్యి—ముంజే-ముంజేయి) ముంగేలు, ప్రకోష్ఠము: చూ, హస్తము.

ముంజెయ్యి, —వై.—

ముంజెరము, ద్వ.వి (ముందు + చెరము): చూ, రూ-ముంజెఱము.

ముంజే, ద్వ. వి: చూ, రూ-ముంజెయి.

ముంజేయి, —వై.—

ముంజేయి యాడిన మోచేయి యాడును, లో. "ముంజేయును నాడెనేని మోచేయాడుస్" (కు.చేలోపాఖ్యానము).

ముఁజూరు, దే.వి (ముందు + చూరు) చూరు ముందటిభాగము. కొణిగ: చూ, వాచూరు.

ముంటఁజీల్చు, వా. స. క్రి: పొంజా-పోఁజా ప్రోఁజా.

ముండ, సం. వి. అ. స్త్రీ 1. బోడతరము*: చూ, హపుష; దే.వి. (1): చూ, ముండమోపి; వా.(2): చూ, అంకులాఁడి. "అంకుముండ": చూ, స్వైరిణి; (3). తలవెండ్రుకలు తీయించుకొన్న ఆఁడుది; (4). మగఁడు చనిపోయిన ఆఁడుది; 5: చూ, వేశ్య.

ముండకము, అం· చూ, ఉపనిషత్తులు

ముండనము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, వపనము. 1; 2: చూ, సంరక్షణము.

ముండము, సం వి. అ. పుం. 1. తల: చూ, శిరము. 1; 2.= మొండెము: చూ, మొండెము.

ముండమోపి, దే.వి.(వైధవ్యము నొందినదిముండ): చూ, విధవ.

ముండమోయు, దే. అ. క్రి. 1. వైధవ్యము నొందు; 2: చూ, వ్యర్థమగు.

ముండరి, దే.విణ. (ముండలు + అరి) వేశ్యాసంగమ శీలుఁడు: చూ, వైశికుఁడు. 1.

ముండరిక, సం. వి. అ. స్త్రీ: కదంబ పుష్ప, ముండలిక*.

ముండలిక, —వై.—

ముండలు, దే. వి. బ. వేశ్యలు: చూ, వేశ్య.

ముండి, సం. వి. న్. పుం. 1; చూ, మంగలి. 1; 2: చూ, బోడతరము*.

ముండితము, సం విణ. పరివాపితము. బోడి: చూ, వాపితము.1.

ముండితుఁడు, సం. విణ. (రూ-ముండుఁడు) 1. తల బోడియైన వాఁడు; 2 తలగొఱుఁగఁ బడినవాఁడు.

ముండిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ముండి. 2.

ముండుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: రాహుగ్రహము; చూ. రాహువు; 2. ఒకరక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; విణ, 3: చూ, బోడ. 1; 4. తెగిన కాళ్ళు చేతులు లోనగునవి కలవాఁడు.

ముండ్రెము, దే. వి: చూ, మొండెము.

ముండ్లకంచె, దే. వి. అలవ: చూ, వెలుఁగు.

ముండ్లగుంపు, దే. వి. 1. ముండ్లపొద: చూ, సితాగ్రము; 2. లంజెల సమూహము: చూ, వేశ్య.

ముండ్లదొంక, వా వి: చూ, ముండ్లగుంపు. 1.

ముండ్లపంది, దే. వి. రూ-ముళుపంది. ఏదుపంది, శల్యము: చూ, సూకరము.

ముండ్లమండ, దే. వి: చూ, ముండ్లకంచె.

ముండ్లముస్తె, వా. వి: చూ, శుండ. 5.

ముండ్లయుచ్చిఁత, దే. వి —వై.—

ముంత, దే.వి. 1. జోడ్తవెలవంటి మాసిపాత్రము, నంద: చూ, పాత్రము. 6; 2. మానిక: చూ, సేరు. 1.

ముంతపొగ, దే.వి మూఁతికి కట్టుటకు కాల్చి ముంతలో వేసిన మిరెపకాయల పొగ.

ముంతమామిడి, దే.వి. అగ్రబీజము*: చూ, మామిడి. 1-౧౩.

ముందర, దే. వి. రూ-ముందఱ. 1 పురోభాగము: అగ్గడి, ఎదురు, తల, తిరుగుమొగము, తొడరు, బరివాఁగె, ముఁగట-ముంగల, ముందు, మునుము-మున్ను, మొకము-మొగము-మోము, మొగదల, మ్రోల. (సం.)—అగ్రము, అభితము, అభిముఖము, ఇ, పురోభాగము. (అవ్య.)—అగ్రత, అభి, అ, అజ్; 2. పూర్వకాలము: చూ, మొదలు 4; 3. ఆరంభము: చూ, మొదలు. 1.

ముందరడుగు వెనుకపెట్టు, దే. అ.క్రి: చూ, వెనుదీయు. అం, భా. తృ. 105.

ముందఱ, దే, వి: చూ, రూ—ముందర. 1—2—3 (ఎదురు నకు.—కళా: 3; అ. 119.)

ముందటికాళ్లకు బందములువేయుట, జా: రాఁబోవుదానికి అడ్డు చెప్పుట. "ముందటికాళ్లకు బందాలువేయుట యెందెవరికేని ముందుగా నిన్నుఁజెప్పి చెప్పవలయును." (ధర్మజరాజ సూయము.)

ముందటిమ్రాను, దే; వి: అరిణనిలుపుటకై అడ్డముగా గట్టఁబడినమ్రాను

ముందల, దే. వి: (ముందు + తల.): అవుదల—ౌదల.

ముందిడుకొను, వా: స. క్రి: (సం) పురస్కరించు.

ముందు, దే: వి, ద్ర: చూ, ముంగడ. 1—2.

ముందునడచువాఁడు, వా.వి. ముంగలి.(సం.) అగ్రతస్సరుఁడు, అగ్రసరి — అగ్రసరుఁడు — అగ్రణము —అగ్రిముఁడు, అగ్రగుఁడు అగ్రయాయి, అగ్రేసరుఁడు, అగ్ర్యుఁడు, పురస్సరుఁడు, పురోగముఁడు, పురోగామి, పురోగుఁడు, ప్రష్ఠుఁడు, పాగ్రసరుఁడు, మార్గదర్శకుఁడు, మార్గదర్శి.

ముందుపడు, ద్వ: అ, క్రి; ముందగు:మునుకొను-మున్కొను. మునుచు, మునుపడు.

ముందువెనుకలు, దే అవ్య. ఎడతెగక: చూ, సదా.

ముంపు, దే, వి: 1. ముంచుట రామా. 6, ఆ. 86: మునుగుడు; 2: గుంపు: చూ, సమూహము:

ముంపుగొను, దే: అ, క్రి: దాటుకొట్టు: భాగ: 8, స్కం; 5 3:

ముకద్దమా, వా: వి, గ్రామ్యవ్యవహారము: రూ-మొకద్దమా.

ముకాబిలా, వా. వి: సంప్రతింపు: రూ-మొకాబిలా.

ముకాసా, వా. వి: పన్నులేకుండగ నియ్యబడిన గ్రామము. రూ - మొఖాసా.

ముకు, వై. వి: రూ-ముక్కు. 1. నాసిక: చూ, రూ-ముక్కు. 1; 2. పక్షిముక్కు, చంచువు: చూ, రూ-ముక్కు. 2; 3: చనుమొన: చూ, స్తనము; అ. క్రి. 4: రూ-ముక్కు: శ్వాస బిగబట్టు; దే. అ. క్రి: 5: చూ, నశించు: వా: 6: శ్లేష్మోద్రేకమున ఊపిరాడక శ్వాసించు.

ముకుందము, సం: వి: అ. న. 1. ఎఱ్ఱదామర: చూ, సహస్రపత్రము; 2. రూ - కుందము: పాలంక్య - పాలుక్య, కుందురువు *: చూ, రాజార్హము; 3: చూ, పాదరసము 4 ఒకానొకమణి: చూ, రత్నములు; అం: 5: చూ, నిధులు; 6: చూ, జన్యతాళములు.

ముకుందుడు, సం: వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

ముకుగోళ్ళు, ద్వ. వి: బ: (రూ - ముక్కుగోళ్ళు - ముక్కుగ్రోళ్ళు -ముకుగ్రోళ్ల) నాసాపుటము: చూ, ముక్కుజెఱమ,

ముకుగ్రోళ్ళు, ద్వ, వి. బ.—పై.—కాశీ. 4, ఆ. 272.

ముకుజెఱమ, ద్వ. వి.—పై.—

ముకుద్రాడు, ద్వ. వి. (ముకు + త్రాడు) నాథము: చూ, రూ - ముక్కుద్రాడు;

ముకుటము, సం. వి: అ: న: 1. చూ, రూ - మకుటము; దే. వి; 1) రూ-ముక్కుటము. నారమడి, నారచీర,క్షౌమము: చూ, వస్త్రము.

ముకుదూలము, వై. వి: ముక్కునడిమియెముక, రూ-ముక్కుదూలము, ముక్కుకంబము: చూ, శల్యము. 1.

ముకుదొమ్మ, ద్వ. వి: ఒకచేప: చూ, మత్స్యము. 1:

ముకుబంతి, వై వి. ధేనువులకు శైత్యముచే నాసారంధ్రములందుగలిగెడు కేశావృతపిండరూపవ్యాధి. హరి. పూ 2 ఆ143.

ముకురము, సం: వి: అ; పుం: 1. రూ -మకురము, అద్దము, ఆత్మదర్శకము, ఆత్మదర్శము, ఆదర్శనము, ఆదర్శము, కర్కరము, కర్కము, కర్పరము, కురువిందము.(తె).—అద్దము, 2; పొగడ, మకురము *: చూ, వకుళము; 3: మల్లెపువ్వు, మకురము: చూ, హసంతి: 2: 4: కుమ్మరిలాతము: చూ, మకురము. 4. గ్లాసు.

ముకులి, అం: చూ, సుషిరవాద్యములు.

ముకుష్ఠకము, సం. వి. అ, పుం: చూ, మకుష్ఠకము.

ముకుళము, సం. వి. అ. పుం. న. 1:=మొగడ-మొగ్గ: రూ-మకుళము: చూ, మొగ్గ. 1; పుం: 2: అభినయ హస్తవిశేషము (అయిదు వ్రేళ్ళను కొనలుకూర్చి పట్టినది): చూ వ్యంజకము. 1; అం. 3: చూ, అసంయుత హస్తములు; 4, చూ, సంచారీభావమునం బుట్టిన దృష్టులు.

ముకుళస్వస్తికము, అం. చూ, నృత్తహస్తములు.

ముకుళించు, సం. అ. క్రి.=ముడుగు. 1: చూ, ముడుచు. 1; అం. ప్రే. 2. మొగుడ్చు.

ముకుళితము, సం. విశే. ముకుళించినది: ముద్రితము.

ముకుళీభవించు, సం. అ. క్రి: చూ, ముకుళించు. 1.

ముకూలకము, సం. వి అ. పుం: చూ, మకూలకము *:

ముక్క, దే. వి. తునుక: చూ, శకలము. 4:

ముక్కంటి, దే. వి. (మూడు + కన్ను) త్రిలోచనుడు చూ, శివుడు.

ముక్కంటిచెలి, దే. వి. త్ర్యంబకసఖుడు. కుబేరుడు;చూ, శ్రీదుడు

ముక్కంటిచుక్క, ద్వ. వి. ఉత్తరభద్రపదానక్షత్రము: చూ, రిక్క. 1—౨౬.

ముక్కంటితల, దే. వి: శివునిశిరస్సు: (సం)— ఉ.

ముక్కంటితలపువ్వు. ద్వ. వి. చంద్రుడు: చూ, హిమాంశువు.

ముక్కంటితొలిపట్టి, దే. వి: చూ, వినాయకుడు. 1.

ముక్కంటిపండు, దే వి; కొబ్బరికాయ.

ముక్కంటి పండుల మెక్కెడు దిండీడు, ద్వ వి: చూ. ముక్కంటితొలిపట్టి.

ముక్కంటిమల, ద్వ. వి: కైలాసము: చూ, పర్వతము,

ముక్కంటియావు, దే. వి: అచ్చుబెద్దు: చూ, వృషభము. 1.

ముక్కంటియమ్ములపొది, ద్వ. వి; చూ, సముద్రము.

ముక్కంటియిల్లు, దే వి; చూ, ముక్కంటిమల.

ముక్కంటివెలది, దే. వి; చూ, పార్వతి.

ముక్కంటిసొమ్ము, దే. వి: చూ, సర్పము. వేం, అం. 102.

ముక్కడి, దే. వి. (మూగు + కాడి) 1. అనేకులకు ఒకపెట్టున తగిలెడివ్యాధి. సాంక్రమికామయము: ముంగడి, ముడిచె: 2. దుక్కిచాలించి ఆహారమునకు పోవునపుడు అరకలన్నిటి నొక్కచో ప్రోగుచేసి యొక్క టిగాజేర్చి నిలిపినట్టి యాఅరకలకాండ్ల మొత్తము.

ముక్కద్దము, వై: వి.(ముక్కు + అద్దము): చూ,సులోచనము.

ముక్కన్ను, దే. వి. (మూడు + కన్ను) మూడవకన్ను.

ముక్కపురుగు,ద్వ.వి.తవుటిపురుగు:చూ,సస్యసంహారి(పురుగు)

ముక్కర. ద్వ. వి: చూ, రూ-ముక్కఱ

ముక్కరమాను, దే. వి. పుల్లిరుసు తిరుగుచట్టము.

ముక్కరము,ద్వ.వి. (ముక్కు + కారెము) చూ,ముక్కుగోళ్లు.

ముక్కఱ, ద్వ. వి. (ముక్కు + ఱాయి) రూ-ముక్కర, అడ్డబాస: చూ, భూషణము. 2.

ముక్కలిపీట, ద్వ. వి: చూ, రూ-ముక్కాలిపీట.

ముక్కస, దే. వి. మూడుకుంచములు: రూ—ముక్కుస.

ముక్కాక, ద్వ. వి: మూడుకాకల సమాహారము.

ముక్కాని, ద్వ. వి. (మూడు + కాని) మూడుకానులు.

ముక్కామల, వా. వి: గ్రామనామము. ఇంటిపేరుఅయ్యే.

ముక్కారు, ద్వ. వి. (మూడు + కారు) 1. మూడుకారులు; 2: ముక్కారుపంట, తొలుకారు. (ఇదేమొదటిపంట) చూ, సారువా.

ముక్కారుపంట, వా. వి: చూ, ముక్కారు 2.

ముక్కాలిపీట, ద్వ. వి: (మూఁడు + కాలు + పీఁట) రూ-ముక్కాలిపీఁట. మూఁడు కాళ్ళమర్చిన యెత్తుబల్ల; చూ, సింహాసనము.

ముక్కాలు, దే. వి. (మూఁడు + కాలు) 1. మూఁడుకాళ్లు; 2. మూఁడుపాతికెలు.

ముక్కాలుగడియ, ద్వ. వి. త్రిపాదఘటిక.

ముక్కిఁడి, ద్వ. విణ. (ముక్కు + ఇఁడి) ముక్కుపోయిన వాఁడు: చూ, విగ్రుఁడు.

ముక్కిడి, దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

ముక్కు, వై వి.1: రూ-ముకు. (సం.). గంధనాలి, గంధవహా-గంధవాహ—ఘోరణ, ఘ్రాణము, ఘ్రాతి, ణ, తనుభస్త్ర, నభము, నస, నాసిక. తద్వి.— ౧. ఈఁగముక్కునకు—తొండము; ౨. ఏనుఁగు ముక్కునకు—తొండము. (సం.) తుండము; ౩. గుఱ్ఱపు ముక్కునకు—(సం.) ఘోరణ, ప్రోథము; ౪. చేఁప ముక్కునకు—త్రోటి; ౫. చప్పట ముక్కునకు-చప్పట ముక్కు. (సం.) అపటీట-అవటీటము, అవనాట, అవభ్రట, నతనాసిక; ౬. పంది ముక్కునకు—పందిపీఁట, పందిముక్కు, పందిమూతి, ముట్టియ—ముట్టె; ౭. పక్షి ముక్కునకు—తొండము, త్రోటి. (సం.) చంచువు, తుండము; ౮. బుఱ్ఱ ముక్కునకు—దొఱ్ఱ ముక్కు, బుఱ్ఱ ముక్కు: ("చూ, వదనము.2.")2: చూ, ముకు. 2; బ. 3. చనుమొన: చూ, స్తనము; అ. క్రి. 4: చూ, రూ-ముకు. 4; దే.అ క్రి. 5: చూ, రూ-ముకు. 5; వా.6: చూ, రూ-ముకు. 6. "శిశువు ముక్కుచుండెను"; 7. "ముక్కు" అను ఇంద్రియము. ఇంటిపేరుగగా గల కవి "ముక్కు తిమ్మన కవి". (ఇట్లే ముక్కువారు: చూ, బుఱ్ఱ, నోరు).

ముక్కుఁగమ్మి, వై. వి: చూ, ముక్కుపోఁగు.

ముక్కుఁగ్రోళ్ళు, ద్వ. వి. బ: చూ, రూ-ముకుఁగ్రోళ్లు.

ముక్కుఁజెఱమ, ద్వ. వి: రూ-ముకుఁజెఱమ, ముకుఁగోళ్లు—ముకుఁగ్రోళ్లు—ముక్కుఁగోళ్ళు—ముక్కుఁగ్రోళ్ళు. (సం.) నాసాపుటము.

ముక్కుఁద్రాడు, ద్వ. వి: రూ-ముకుఁద్రాడు. (సం.) నాథము: చూ, సూత్రము. 1.

ముక్కుఁ బట్టుకొని కూర్చుండుట, జా. జపము చేయుచుఁ గూర్చుండుట. "ముక్కుఁ బట్టుకొని కూర్చున్నట్టి" రామా. 8, ఆ. 182.

ముక్కుకంబము, ద్వ. వి: చూ, ముకుదూలము.

ముక్కుకొయ్య, ద్వ. వి. బాధకరుఁడు: చూ, వేసరి.

ముక్కుకొలికి, ద్వ. వి: (సం.)—ఘంటాపథము, చర్చితము.

ముక్కుకోఁతలు, జా. చిక్కులుపెట్టుట. "అనుచున్ రైతులు ముక్కుకోఁతలకు లోనై మ్రొక్కుఁగా దిక్కులేకునికిన్" (ధర్మజ రాజసూయము).

ముక్కుటము, దే. వి: చూ, రూ-ముకుటము (1.)

ముక్కుతెవులు, ద్వ. వి. ముక్కురోగము: చూ. శ్వాసము 1.

ముక్కుదాడిమ, వై. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

ముక్కుదూలము, వై. వి: చూ, రూ-ముకుదూలము.

ముక్కుపూరెడు, ద్వ.వి. ఒకరకము పూరెడు: చూ, శకుంతి (పక్షి)

ముక్కుపై వ్రేలువేసికొనుచు, జా. ఆశ్చర్యపడుచు. "యెంతటి వారును ముక్కుపై వ్రేలువేసికొనరు."(ధర్మజరాజసూయము)

ముక్కుపొడి, వా.వి. పొడుము, ముక్కుపొడుము, (సం.)నస్యము. తద్వి.—అవపీడన, అవపీడనము

ముక్కుపొడుము, —పై.—

ముక్కుపోఁగు, ద్వ.వి. ముక్కుఁగమ్మి: చూ, భూషణము. 2-౯.౬.

ముక్కుముంగర, ద్వ. వి. చూ, భూషణము. 2—౯. ౫.

ముక్కుమొగముఁ జూడక, జా. మొగమోటమి ఆలోచింపక. "ముక్కుమొగంబుఁ జూడ కటుముట్టను బొమ్మ నెదేల" విజ. 3, ఆ. 30.

ముక్కులు, దే. వి. బ. 1. చూచుకములు: చూ, ముక్కు. 3; బ. 2. చీరు, మిక్కిలి చిన్న నూకలు: చూ, కంబుకము; 3: చూ, భక్ష్యము కాశీ. 7, ఆ. 186.

ముక్కువిఱుచుట, జా ఇష్టపడకపోవుట, ఆక్షేపించుట."బాంధవులు ముక్కువిఱువం, బుత్రులు వేసరంగళత్రంబులు వేసరింప." (కవికర్ణ రసాయనము)

ముక్కుస, ద్వ.వి. (మూఁడు + కుంచము) చూ, రూ-ముక్కుస.

ముక్కూరు, దే. అ. క్రి. అజ్ఞానమును పొందు.

ముక్కెర, వా. వి, రూ ముంగర: చూ, భూషణము. 2.

ముక్కోటిక, ద్వ. వి. (మూఁడు + కొటిక) త్రిపురములు.

ముక్కొను, దే. అ. క్రి. (మును + కొను) ముందుకొను.

ముక్కొమ్ము మెకము, ద్వ.వి. (ముందు + కొమ్ము మెకము): బిళ్లదున్న, మను-మన్ను, మనుఁబోతు, మనుబిళ్ళ. (సం.) ఋశ్యము-ఋష్యము. తద్వి.—ఆఁడు ఋశ్యమృగమునకు—(తె.)—మనుపెంటి.

ముక్కోటి కలకంటు, ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. ఆం. వ. 1—10.

ముక్కోణము, మి.వి (మూఁడు + కోణము): చూ, త్రిభుజము.

ముక్కోపము, మి. వి: చూ, రూ-ముంగోపము.

ముక్కోపి, మి. వి: చూ, రూ-ముంగోపి.

ముక్కోల, దే.వి. (మూఁడు + కోల): చూ, త్రిదండము. 1-2.

ముక్త, సం. వి. ఆ. (స్త్రీ) 1 = ముత్తెము. రూ-మౌక్తికము: చూ, రత్నములు. 1: 2. అంకులాఁడి: చూ, స్వైరిణి; విణ. 3. ముక్తినొందినది; 4. విడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

ముక్తకంచుకము, సం. వి. అ. పుం; చూ, నిర్ముక్తము.

ముక్తకము, సం. వి. అ. న. 1: చూ, కరయంత్రము; అం. 2: చూ, మహాకావ్యము.

ముక్తపదగ్రస్తము, అం: చూ, అలంకారము. 3. (విడిచిన పదమే యవ్యవధానముగా మరలమరల వచ్చుట "ఉదా.—మేరుధరాధరధీరా । ధీరాఖ్యానందకర"; "వానికీర్తి లోక మాక్రమించు, మించును, మించుతేజంబు, జంబునదీ జంబాలంబుంబోలుఁ దమకాంతిచే నాతఁడురంజిల్లు, జిల్లున్ఁజేయు మదనుని గర్వంబురూపు, రూపుమాపు శత్రుయ శంబుల నాతనిశక్తి") (చూ, హేతువు 2.)

ముక్తసరి, వా. వి. రూ-ముక్తసరు: చూ, సంగ్రహము. 2.

ముక్తసరు, —పై.—
ముక్తాయింపు, దే వి. 1: చూ, ముగింపు; వా. 2. వాద్యముతోను ఆటతోను గూడిన (ముక్తాయింపు) పాట; 3. పాటవెనుక వాద్యము.
ముక్తావళి, సం. వి. ఇ. ఈ. (స్త్రీ). ముత్యాలదండ: చూ, హావణిక. 2. (భూషణము. 2 ఉ—(౩౯.)
ముక్తాసనము, అం: చూ, ఆసనములు.
ముక్తాస్ఫోటము, సం.వి అ.పుం ముత్తెపుఁజిప్ప: చూ, శుక్తి. 1.
ముక్తాహారము, సం. వి. అ పుం: చూ, ముక్తావళి.
ముక్త్యారు, వా. వి: చూ, స్వతంత్రాధికారమును పొందినవాఁడు.
ముక్తి, సం. వి. ఇ (స్త్రీ) =ముగితి-ముత్తి. 1: చూ, సదాగతి. 2; 2. విడుపు: చూ, విమోచనము.
ముక్తిచతుష్టయము, అం: సామీప్యము, సాలోక్యము, సారూప్యము, సాయుజ్యము. (4).
ముక్తిత్రయము, అం, జీవన్ముక్తి, విదేహముక్తి, క్రమముక్తి(3)
ముక్తులు, అం. 1: చూ, ముక్తిత్రయము; 2: చూ, ముక్తి చతుష్టయము.
ముఖక్రియలు, అం: భుగ్నము, వ్యాభుగ్నము, ఉద్వాహము, విఘుతము, వివృతము, వినివృత్తము, (6)
ముఖచపల, అం: చూ, వృత్తము. 1. (కందపద్యభేదము లాఱింటిలో నొకటి) (చూ, కందము. 3.)
ముఖత్రాణము, సం.వి.అ.న. కవచభేదము: చూ, వారవారణము
ముఖము, సం. వి: అ. న. 1.=మొగము: చూ, వదనము. 2; 2: నోరు: చూ, వదనము. 1; 3. మాట: చూ, శబ్దము. 2; 4: చూ, నిస్సరణము. 1; 5. ఉపాయము: చూ, వెరవు; 6. ప్రయత్నము: చూ, సన్నాహము. 2; అం. 7: చూ, ముఖసంధి; 8. (మొగము): చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషునికి — ముఖము పూర్ణచంద్రసమమయిన దానధర్మశీలుఁడగు. కరాళమయిన దరిద్రుఁడగు. హయవక్త్రమయిన దుఃఖదరిద్రము లనుభవించును; 9. (మొగము). చూ, (స్త్రీ) లక్షణాంగములు. (స్త్రీకి.—నిర్మలమై పూర్ణచంద్రసమమైన రాజపత్నియగు. రక్తిమగల్గిన భాగ్యవతియగు. పద్మసమమై నునుపుగలిగిన సుఖవతియగు. వికృతమయినను ఎండియున్నను విధవయగు. చక్రమువలెనున్నను గుబ్బపుమొగమైనను దుర్గంధము గలిగినను దరిద్రురాలగు. పెద్దపులిమొగమైన దాసియగు. రోమములును మొటిమలును గలిగి నుదురు మొగమును మించియున్నను వ్రేలుచున్నను దుర్లక్షణియగు. నోరుపెద్దదియైన మగనిఁజంపును.)
ముఖములు, అం. ఈశాన, తత్పురుష, వామదేవ, సద్యోజాత, అఘోరములు. (5)
ముఖరజ్జువులు, అం. (వాగె): ఉత్క్షిప్తము, శిథిలము, ఉత్తరవతి, మందము. వైహాయసి, విక్షిప్తైకకరము, అర్ధకంథరము సమము, ఉత్కీర్ణము, విపత్తము, అత్యుత్క్షిప్తతలము, ఉద్ధృతము, వ్యాగూఢము, గోకర్ణిక. (14)
ముఖరము, సం. విశే. 1.=మొగరి. మ్రోఁగునది. ధ్వనితము: చూ, రవణము. 2; 2. అసంబద్ధ వచనములాడునది.
ముఖరుఁడు, సం. విశే: అబద్ధముఖుఁడు, అసత్యుఁడు, అహితుఁడు, దుర్ముఖుఁడు, వంచకుఁడు. (తె).—కల్లరి, కల్లరీఁడు, జల్లికాఁడు, టక్కరి, టవళికాఁడు, తాబోటు, దబ్బఱ-దబ్బఱ-దబ్బఱీ- దబ్బఱకాఁడు, బొంకరి, బొంకులాఁడు, రజులాఁడు. తద్వి.-(తె)—పుట్టుకల్లరి ("చూ, వంచకుఁడు3")
ముఖవాసన, సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). అ. పుం, న. కర్పూరాదివాసన. చూ, వాసన. 1.
ముఖవీణ, సం. వి. స్త్రీ. మొగవీణె: చూ, వీణె.
ముఖశాల, సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). = మొగసాల-మోసల. 1. తలవాకిటిచావడి: చూ, సదనము. 1; వా. 2: చూ, మొగవాకిలి.2.
ముఖసంధి, అం (ఆరంభ బీజములచే ముఖసంధి): చూ, నాటకసంధులు (సంధులు.)
ముఖస్తము, వా. సం. అవ్య: ముఖాముఖి. (తె). ఎట్టయెదురు, చక్కనియెదురు.
ముఖాముఖి, వా. సం. అవ్య (ఇ)—పై.—
ముఖాస్తము, సం. వి. అ. పుం పీత: చూ, హరిలాంఛనము.
ముఖ్యకళాప్రాణము, అం: ౧. సద్యోజాతముఖమునఁ బుట్టిన చంచత్పుటతాళము, ౨. వామదేవముఖమునఁబుట్టిన చర్చపుట తాళము, ౩. అఘోరముఖమునఁబుట్టిన షట్పితాపుత్ర తాళము, ౪. తత్పురుషముఖమునఁ బుట్టిన సంపద్వేష్టక తాళము, ౫ ఈశానముఖమునఁబుట్టిన యుద్ఘట్టతాళము (5) (ఈయైదింటియందే 96 తాళములుఁబుట్టి 101 తాళమయ్యెను): (చూ, జన్యతాళములు.)
ముఖేముఖే సరస్వతి, న్యా. "ప్రతివాని ముఖమందును సరస్వతిగలదు" అనఁగా సరస్వతి యొకరిసొత్తుగాదు. ఆమె బ్రహ్మ ముఖమునమాత్రమే యుండును. ఎల్లరి ముఖము లందును గలదు.
ముఖ్యము, సం. విశే. గామిడి: చూ, శ్రేష్ఠ్యము.
ముఖ్యుఁడు, సం.వి.అ.పుం: చూ. ప్రధానుఁడు.3. (హి. అధిష్ఠాత)
ముగండి, దే. వి: చూ, ముక్కుఁడి. 1.
ముగము, వై. వి.= ముఖమ్. (రూ - మొగ - మొగము - మోము.) మూతి: చూ, వదనము. 1.
ముగతి, దే. వి: చూ, పతిపత్ని.
ముగింపు, దే. వి: చూ, సమాప్తి. 1.
ముగితి, వై. వి.=ముక్తి. య. 2, ఆ. 44: చూ, సదాగతి. 2.
ముగియిక, దే. వి. చూ, ముగింపు.
ముగియు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, మరణించు. అం, భా. తృ. 87; 2. అయిపోవు: చూ, సరిపోవు. 3; ప్రే. 3. ముగించు.
ముగుద, వై. వి.=ముగ్ధా. 1. అఁడుది. రాఘ. 3, ఆ. 85: చూ, (స్త్రీ); 2. పంద్రెండేండ్ల పర్యంతమైన వయసుగల అఁడుది; చూ, స్త్రీ; విశే. 3. తెలివితక్కువది.
ముగురు, దే స. బ. మూఁడుశబ్దమునకు మహన్మహత్త్వార్థక బహువచనాంతాదేశము: రూ-ముగ్గురు-మువురు- ముగులు - మువ్వురు-మూగురు-మూవురు.
ముగులు, వా. స. బ.—పై.—
ముగ్గ, దే. వి. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
ముగ్గవేయు. వా. స. క్రి. పండవేయు.

ముగ్గు, దే. వి. 1. రూ-ముగ్గు. ఇల్లుఅలికినపిమ్మట ముత్య ములు లోనగువానితో లతాద్యాకారముగా చేయు అలంకర ణము: చూ, రంగవల్లి; వా. అ. క్రి. 2. కాయపండు, కాయఫలించు.

ముగ్గుటివి గూర్చెను ముండదయ్యము, లో. (పెండ్లికొమారు నికి నత్తి – పెండ్లికొమారైకు నత్తి – పౌరోహితునకు నత్తి. వీరి సంభాషణలనడుము బాకావాడు బాకాపట్టుట. అనుచిత్ర కథ దీనికి ముడిపెట్టుచుందురు.) "ముగ్గురం, గూర్చెనె ముండదయ్యమని కుందిరి." (రామాభ్యుదయము.5,ఆ.146.)

ముగ్గురు, దే. స. బ. (మూడు+గురు): చూ,రూ-ముగురు.

ముగ్గులు, దే. స. బ —వై—

ముగ్గులు, వా. వి. బ: చూ, చిక్కులు. 1.

ముగ్గొయ్య, దే. వి. (ముందు+కొయ్య) 1. అగ్రదండము; 2: గండు, గడ్డు, గడుసు. (సం.) అసంభావ్యత. అసంభా వ్యము, అసాధ్యత, అసాధ్యము, ప్రచండము.

ముగ్ధ, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1 = ముగుద-ముద్దియ, ముదిత. స్వీయాంతర్భేద విశిష్ట నాయికావిశేషము. (ఉదయించుచున్న యౌవనముగలది. పండ్రెండేండ్ల వయస్సుగలిగి యౌవనో దయ మందుచున్నది: చూ, స్వీయ: (చూ, యౌవనభేద ములు): విణ. 2.= ముద్దు. చక్కనిది: చూ, హృద్యము; 3. తెలివిలేనిది: స్థూలము. 3; 4 క్రొత్తది:చూ,శారదము.5.

ముగ్ధుడు, సం, విణ.=ముద్దుడు, గోల: చూ, ముద్దుడు.

ముచపత్ర, సం. వి. అ. స్త్రీ. ఆదార్వి (తె) జరూక.కోరింద.

ముచిక, ద్వ. వి. రూ-ముచ్చిక. కొబ్బరి తాటి మామిడిలోనగు వాని తొడిమక్రింది బిళ్ల. (కాయపండిన వెంటనే రాలిపోవుట కనువుగ విభాజ్యకణములీ బిల్లనంటియుండును)

ముచికుడికి, వా. వి. చిట్టచివఱకు, అంతమునకు.

ముచికుందుడు, సం. వి. అ. పు: చూ, బ్రహ్మ. 1.

ముచుండ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎఱ్ఱమల్లె *: చూ, హసంతి. 2.

ముచ్చి, దే. వి. 1: అంచులవాడు, జీనిగిరివాడు. (సం).— ఆలేఖ్యకృత్తు, కృణువు, చిత్రకరుడు, చిత్రకారుడు, చిత్ర కుడు, చిత్రకృత్తు, రంగాజీవుడు.("రూ-రంగాజీవుడు."). అం. 2. చూ, శిల్పులు.

ముచ్చిక, ద్వ. వి. (ముందు + సిక): చూ, రూ-ముచిక (సంధి నివర్ణవికారము.)

ముచ్చిచ్చు, ద్వ.వి. (మూడు + చిచ్చు) త్రేతాగ్ని: చూ, వహ్ని 1.

ముచ్చిముమ్మాటికి, జా. తప్పనిసరిగా మూడుమార్లు.

ముచ్చిరి, దే. విణ. 1. కోపి: చూ, రోషణుడు; 2. శోకము నొందినవాడు;3 దుఃఖమునొందినవాడు:చూ,విమనుడు.

ముచ్చిరితనము, దే. వి. మనోవ్యథ: చూ, విపత్తు.

ముచ్చిరు, దే. అ. క్రి: చూ, శోకించు.

ముచ్చిలకా, వా. వి. రూ—ముచ్చిలికా. 1. రయితు భూమిఖా మందునకు వ్రాసియిచ్చెడుసాగు షరతుపత్రము కడపా; 2. ఉభయవాదుల నడుమపు ఖైదు ఒడంబడిక. [చూ అంటువు

ముచ్చిలి, దే. వి. పెదంల యందలిగుంటః ముచ్చిలిగుంట:

ముచ్చిలించు, దే. స: క్రి. రూ - ముచ్చిలించు. దొంగిలించు: చూ, పడపు.

ముచ్చిలిగుంట, దే. వి: చూ, ముచ్చిలి.

ముచ్చిలికా, వా. వి: చూ, రూ-ముచ్చిలకా.

ముచ్చిలిపాటు, ద్వ. వి. కునికిపాటు, ప్రమీల:చూ,స్వప్నము?.

ముచ్చిలు, దే. స. క్రి.రూ-ముచ్చిలు: చూ, రూ-ముచ్చిలించు.

ముచ్చివుక, దే. వి. (మూడు + చివుక): ముద్దుగులము.

ముచ్చె, వై. వి = మోచకా. 1: చూ, పార్ష్ణిత్ర.

ముచ్చెబంగారు, వై. వి: చూ, బేగడ.

ముచ్చెలక, వా. వి. (మూడు+చెలక) దుగులముబేడ.

ముచ్చెవాడు, ద్వ. వి: చూ, మాదిగ.

ముచ్చ, దే. వి. (ముద్ది + పూస) 1: చూ, ముద్దిపూస: (సంధినివర్ణవికారము); 2. తిగ: చూ, మూడు.

ముచ్చంగి, దే.వి ఒక చేప.హంస.4 అ 187: చూ.మత్స్యము1.

ముచ్చట, దే. వి. 1. వృత్తాంతము: చూ, సమాచారము. 2;2. గుసగుస: చూ, సల్లాపము; 3. ప్రేమము. వసు. 4, ఆ.9: చూ, స్నేహము; 4. కోరిక. ఉ, రా. 8, అ 178: చూ, వాంఛ; వా. 5. అల్లికతోఁగూడిన సికముడి, ముచ్చటముడి: చూ, సిక. 2.

ముచ్చటకాడు, దే. విణ కోరికగలవాడు.పంచ. వేం.4,అ442.

ముచ్చటపడు, దే. అ. క్రి. కోరు. కళా. 3, అ. 101: చూ, వాంఛించు.

ముచ్చటముడి, వా. వి. చూ, ముచ్చట. 5.

ముచ్చటలాడు, దే. అ. క్రి: చూ, ముచ్చటించు.

ముచ్చటించు, 1.—వై.—; వా. 2. సమాచారమునుచెప్పు.

ముచ్చట్లు, దే. వి. బ. (మూడు + చోట్లు) 1. మూడుప్రదే శములు: చూ, స్థానము. 1; వా. 2. భార్యాభర్తలుగాని తదిత రులుగాని అనురాగముతో నాడుకొనెడు సంభాషణాదికము. "అచ్చట్లు ముచ్చట్లు చెప్పుకొనుచున్నారు."

ముచ్చముడుగు, వై. అ. క్రి. (ముడుగు + ముడుగు) మిక్కిలిముడుగు. భో. 4, అ. 165; జై. 3, అ. 112.

ముచ్చవలము, దే. వి. (మూడు + చవలము) మూడు చవలములు.

ముచ్చవుక, వా. వి: చూ, రూ-ముచ్చివుక.

ముచ్చు, దే. వి 1: చూ, ముచ్చ. 2: 2. రూ-ముచ్చు. దొంగ: చూ, హారకుడు. 1; 3. అంటిపువ్వులోని కాడ. (ఇదే స్త్రీకేసరము) దొంగ: చూ, రూ-ముచ్చు. 2.

ముచ్చొకము, ద్వ వి: ఇరాఱు ఈరాఱు, నల్తిగ, పండ్రెండు, పదిరెండు, బార-బారా, రెండాఱులు. (సం.)— ద్విగలి, ద్వాదశకము. ("చూ, రెండాఱులు").

ముజ్జిడ్డు, వా. వి. తెలివికానిచిక్కు, ఇబ్బంది.
ముజరా. వా. వి. 1. తిరిగిరావలసిన పైకము లోనగునది ; 2. పెత్తనదారిముదరా.
ముజుముదారు. వా. వి. లెక్కలను పరిశీలించు ఉద్యోగి.
ముజ్జగము, ద్వ. వి. మూఁడుజగములు.
ముఝాలబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, కపూరియె బ్రాహ్మణులు.
ముటము, దే. వి: రూ—మూటము ముద్దపిడుక: చూ, శుష్కగోమయము (పిడుక.)
ముటాలు, వా; వి. బ. వంటకట్టియలు: చూ, సమిధ.
ముట్టఁబడు, ద్వ. అ: క్రి. ఎత్తుపడు, బలహీనమగు. భో. 6, ఆ: 188; నిర్వ. 4, ఆ. 76: చూ, వలియు.
ముట్టడము, వై. వి. = ముద్రణ. (దే. అని శ, ర.) 1.నిర్బంధము, కట్టు: చూ, హఠము. 2; 2. ముట్టడి:చూ,యుద్ధము
ముట్టడి, వై. వి. = ముద్రణ. (దే: అని శ. ర): చూ, ముట్టడము. 2: బ్ర. 3, ఆ. 190.
ముట్టడించు, దే: స. క్రి. (కోటలోనగువాని) ముట్టడివేయు: చూ, సంరోధించు.
ముట్టణము, దే. వి: చూ, రూ - ముట్టడము. (ముట్టడికి.—భాగ. 10, స్కం. పూ. 1533.)
ముట్టనీయకుండును, అం: చూ, చిహ్నములు.
ముట్టించు, దే. ప్రే: 1. ముట్టఁజేయు; 2. కాల్చు: చూ, దహించు; 3. రగుల్చు: చూ, రవులుచు.
ముట్టికాళ్ళవాఁడు, దే. విణ: చూ, సంజ్ఞువు.
ముట్టికాళ్ళు, దే. వి: చూ, ముడికాళ్ళు.
ముట్టికోలు, వా. వి: చూ, రూ-ముట్టుకోలు.
ముట్టియ, దే. వి: చూ, రూ-ముట్టె.
ముట్టు, దే. వి. 1. ఆఁడుదానిరజస్సు, ముట్టునెత్తురు: చూ, రేతస్సు. 1; 2. తాఁకుడు. భార. శల్య. 1, ఆ. 337: చూ, స్పర్శము. 1; 3. కొలుముట్టు: చూ, సాధనము. 2; విణ. 4 ముట్టుది: చూ, రజస్వల; స. క్రి. 5: చూ, స్పృశించు; 6. శత్రువులను దాఁకు. నిర్వ. 7, ఆ. 46: చూ,స్పృశించు; 7. మర్మముదాఁకు; చూ, స్పృశించు; 8:చూ, ముట్టడించు. నిర్వ. 6 ఆ.14;9 కడముట్టు నిర్వ.3,ఆ.39.చూ,సరిపోవు 3.
ముట్టుకట్ట, వా. వి. ముట్టఁగూడనికట్ట: చూ, అంటుకట్ట.
ముట్టుకొను, దే. స. క్రి. 1: చూ, ముట్టడించు. నిర్వ. 3, ఆ. 6; 2. ఆక్రమించు: చూ, మొగరించు:ప్రే.3. ముట్టుకొలుపు.
ముట్టుకోలు, దే. వి: చూ, ముట్టడము. 2.
ముట్టుకోలుగాను, దే. స. క్రి. రూ—ముట్టుకోల్గాను: చూ, ముట్టడించు.
ముట్టుకోలుపట్టు, రూ-ముట్టుకోల్పట్టు.—పై.—(రామా.6, ఆ219)
ముట్టుకోలుపఱచు, —పై.—
ముట్టుకోల్గొను, —పై,—(సా. 3, ఆ. 166)
ముట్టుకోల్పట్టు, —పై.—(సా. 3: ఆ 168)

ముట్టుగోడ, ద్వ. వి అండగోడ,తన్నుగోడ చూ,మట్టుగుగోడ.
ముట్టుత, దే. వి: చూ, ముట్టు. 4.
ముట్టునీళ్లు, ద్వ. వి. బ. బహిష్ఠ యయిన ఆఁడుది నాలవ నాఁడుచేయు స్నానము: చూ, స్నానము. 1; (తద్వి.—మాలునీళ్ళు: చూ, స్నానము. 1.)
ముట్టుపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, సంతాపించు.
ముట్టుపాటు, ద్వ. వి: చూ, సంకటపాటు.
ముట్టుమోఁకాళ్ళవాఁడు, వా. వి: చూ, సంజ్ఞువు.
ముట్టుసందు, దే. వి. వెలుపలకు పోవదారిలేనిసందు: చూ, మార్గము, 1.
ముట్టె, దే. వి. రూ-ముట్టియ. 1. పందిముక్కు:చూ,ముక్కు. 1—౬; 2 పశ్వాదులమూతి
ముట్టెచేఁప, దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
ముట్టెతోఁపు, వా. వి; నిదానములేని తొందర.
ముట్టెమెకము, ద్వ. వి: చూ, పంది.
ముట్టెమోపు, దే. వి. కార్యనిర్వాహక సమయము. (శ. ర.)
ముట్టైనది, వా. వి: చూ, ముట్టుత.
ముట్లచవిక, దే. వి. ముట్టువాండ్రుండెడి యిల్లు (గది): చూ, సదనము. 1. (ముట్లగది.)
ముట్లుడిగినది, వా, విణ నిష్కళస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.
ముఠా, వా. వి. 1. కొన్నిగ్రామములు కలిసిన సంస్థానము; 2. జనులగుంపు: చూ, సమూహము.
ముడత, వా. వి: చూ, మడత. 3.
ముడి, దే. వి. 1. గ్రంథి, చెట్టులోనగువాని ముడి: చూ, ముడుత; 2. దారములోనగువాని ముడి. గంటు. (సం.)—గ్రంథి; 3. వెండ్రుకల ముడి. పా. 1, ఆ. 124. గంటు, దుయుముడి-దూముడి-దూయుముడి. (సం)-కేశకలాపము, గ్రంధి: చూ, సిక. 1; తద్వి -(రాజులముడికి-చూ, సిక. 1 ; 4. రూకలముడి: గంటు; 5: గొంతుముడి. (సం.)కంఠమణి; 6. ఎద్దుమూఁపురము. "ముడిగిబ్బ": చూ, స్కంధము. 1; 7. కలహము: చూ, యుద్ధము; 8. ముడివలెన్రావ్రాసెడి కొన్ని హల్లుల రూపాంతరము. "తాముడి, సాముడి, మాముడి"; 9. సంధి: చూ, సాప్తపదీనము; 10: చూ, రూ-ముడ్డి; విణ. 11. ఖండముకానిది: అఖండము; 12. వికసింపనిది.
ముడికాఁడు, దే. విణ. 1. ధూర్తుఁడు : చూ, వంచకుఁడు; 2. దంభశూరుఁడు: చూ, శూరుఁడు. 3; 3: చూ, సంధాయకుఁడు.
ముడికాళ్లవాఁడు, దే. వి. చూ, ముట్టికాళ్ళవాఁడు.
ముడికాళ్ళు, దే. వి: కంగటికాళ్లు, ముట్టికాళ్లు.
ముడికొక్కు, దే. వి. ఒకానొక పురుగు : చూ, సస్యసంహారి (పురుగు).
ముడిగాలి, దే.వి. రూ-మూడిగాలి, అపానము: చూ, వాయువు
ముడిగిబ్బ, దే. వి. ఆఁబోతు: చూ, వృషభము. 1,
ముడిగొను, దే. స. క్రి: చూ, ముడుచు.
ముడిచె, దే. వి: చూ, ముక్కఁడి. 1.
ముడికట్ట, వా. వి: విత్తనాలకట్ట.
ముడినువ్వులు, వా. వి. బ. పప్పుచేయని నువ్వులు.

ముడిబట్ట, ద్వ. వి. అంచు కమ్ములులేని బట్ట: చూ, వస్త్రము.
ముడిబొమ, దే. వి. ముడివడ్డబొమ.
ముడియ, దే. వి. 1: చూ, మూట. రామా. 6, ఆ. 230; 2: చూ, పందెము. 1.
ముడియవిడుపు, దే. వి. రూ-ముడియవిడ్పు. ముడియవిడుచు దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.
ముడియవిడ్పు, —పై.—
ముడివడు, ద్వ. అ. క్రి. 1. ముడిగలది యగు; 2: చూ, సంధించు. స్వా. 3, ఆ. 34; 3. పెనఁగొను: చూ, వెంటగొను; 4 అతిశయించు: చూ, సందడించు; 5. కలుగు: చూ, సంభవించు.
ముడివాటు, ద్వ. వి. ముడివడుట.
ముడివెట్టు, దే స. క్రి. 1. ముడివేయు. స్వా. 5, ఆ. 94; వా. 2 భార్యాభర్తలకు ముడిపెట్టు; 3. పుస్తెకట్టు; 4. లంకెవేయు.
ముడివేయు, —పై.—
ముడివేయుట, జా. వాదమునకు బట్ట ముడివైచి ప్రతిజ్ఞచేయుట. "ముడియ వైవఁగవచ్చు మొన దారసించిన శూరత్వమున వెన్నుఁజూపఁ దనుచు". (పాండు. 1, ఆ. 63)
ముడుంబ (బా), వా. వి. 1. చిక్కు, తకరరు; 2. ఉమ్మడి. "ముడుంబా వదలలేదు" (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక).
ముడుఁగఁబాఱు, ద్వ.అ.క్రి: చూ, ముడుఁచు. 1 నై.2,ఆ 119.
ముడుఁగు, వై. అ. క్రి. = ముకుళ. (రూ-మునుగు — మున్గు, మొగ్గు.) 1.—పై.— సౌ. 2, ఆ, 30; 2. తగ్గు: చూ, స్రుక్కు. 9; 3: చూ, సంకోచించు. వసు. 2, ఆ. 44; 4. చేష్టలుడుఁగు: చూ, వెలఁగుపడు.
ముడుఁగుఁదామర, ద్వ. వి. (రూ-ముణుఁగుఁదామర-మొగడఁదామర): చూ, పొత్తిదామర.
ముడుఁచు, వై. ప్రే. 1.=ముకుళ. ముడుఁగఁ జేయు. వసు. 3 ఆ. 161: చూ, స్రుక్కు. 8; 2: ముడివెట్టు. (ఈ యర్థమౌపచారికము), గంటువెట్టు ముడిగొను, ముడివేయు.
ముడుకు, దే. వి: చూ, మోఁకాలు. అం, పదా. నర. 74.
ముడుచు, దే. స. క్రి: చూ, స్రుక్కు 8.
ముడుచుకొను, దే. అ. క్రి: చూ, సంక్షేపించు.
ముడుచుట, దే. వి. ముడివేయుట: రూ-ముడ్చుట. (సం.)— ఆకుంచనము.
ముడుత, దే. వి. 1: కంతి, కదింది, కణుపు - కనుపు - కన్ను, కొడుపు, గంటు, గనుపు, గుబ్బ, చిట్టియ-చిట్టె, బుడిపి — బుడ్పి, బొడప, బోటు, ముడి. (సం.)— కాండసంధి, కుటి, ?డుపు, గ్రంథి, పర్వము, పర్వరీణము; 2. వస్త్రపునెఱి: చూ, వళి. 2; 3. కడుపుమీఁది వళి: చూ, వళి. 1.
ముడుతపడు, దే. అ. క్రి: ఉగ్గుపడు.
ముడుపరి, దే. వి. (ముడుపు + అరి) ముడుపుపట్టినవాఁడు.
ముడుపు, దే. వి. 1. (శుభకార్యాదుల ఆరంభమునందు) ధనము ముడిచి మీఁదుకట్టిన మూట: మీఁదు, ముల్లియ — ముల్లె; 2. ధనము: చూ, హిరణ్యము 3; వా. 3 దేవతాదుల నుద్దేశించి చెల్లించెడు ధనాదికము: మీఁదు, ముల్లియ - ముల్లె.
ముడుము, దే. వి: చూ, ముడుకు.
ముడుసు, దే. వి. 1. ఎముక: చూ, శల్యము. 1; 2. గ్రంథిలాస్థి: చూ, శల్యము. 1; 3: చూ, ముడ్డిపూస.
ముడేకము, దే. వి: ఏగాని, అరకాని.
ముడ్చుట, దే వి: చూ, రూ-ముడుచుట.
ముడ్డి. దే. వి. 1. రూ - ముడి-మూడి, కట్టియ-కుట్టె,గాఁడు, పఱ్ఱ పట్టె, పూద (సం).— అపానము, అవస్కరము, ఆధారము, ఉపస్థ, కిల్మిషి, గుదము, గుహ్యము. తనుహృదము, పాయువు, పృష్ఠము.తద్వి.—ంగుదద్వారమునకు —(సం) చుతము, చుతి.
ముణుకరాములు, వా. వి. బ. ఎటుతోఁచనిస్థితి. (విశాఖపట్టణ ప్రాంతమున వాడుక.)
ముణుఁగుఁదామర, ద్వ. వి: చూ, రూ - ముడుఁగుఁదామర.
ముతంగి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తెల్లగిసె *: చూ, శుకనాశము.
ముతరాచ, ద్వ. వి. సవారీకు వాహనములులోనగువాని మోయు నొకశూద్రజాతి: రూ - ముత్తరాచ - ముత్తిరాచ, ముత్తిరాచవాఁడు, ముత్తిరాజులు.
ముతుక, దే. విణ. 1: చూ, రూ - ముదుక. 1; 2: చూ,రూ - ముదుక. 2.
ముత్త, దే. విణ: చూ, ముదుక. 1. పాండు, 3, ఆ. 50.
ముత్తడము, దే వి. ఉత్తరిగ: చూ, భూషణము. 2.
ముత్తనియప్రేలు, దే. వి. జుట్టెనప్రేలు: చూ, వేలు. 2.
ముత్తయిదువ,దే.వి రూ - ముత్తైద -ముత్తైదువ-ముత్తో: చూ,స్త్రీ.
ముత్తర, అం. రూ -ముత్తెర-మెత్తర: చూ, విన్నాణములు. (మల్లశాస్త్రము.)
ముత్తరంగలు, దే. వి. బ. కడుపుమీఁది త్రివళులు:చూ, వళి.1.
ముత్తరము, దే. వి. బ. మూఁడుతరములు.
ముత్తరాచ, ద్వ. వి: చూ, రూ—ముతరాచ.
ముత్తవపులగము, ద్వ. వి. చిట్టాముదపుఁజెట్టు: చూ,సహదేవ.
ముత్తవ, ద్వ. వి. వృద్ధపితామహి.రూ-ముత్తవ్వ:చూ,సవిత.2.
ముత్తవ్వ, ద్వ. వి. (ముత్త + అవ్వ)—పై —
ముత్తాత, దే. వి. (ముత్త + తాత) వృద్ధపితామహుఁడు: చూ, ప్రపితామహుఁడు; [సదాగతి. 2.
ముత్తి, వై. వి. = ముక్తి. మోక్షము. వీలా. 1. ఆ. 118:చూ,
ముత్తిగ, ద్వ.వి (మూఁడు + తిగ)తొమ్మిది:చూ,ముమ్మూఁడు.
ముత్తియము, వై. వి. = మౌక్తిక. రూ—ముత్తెము: చూ, రత్నము. 1.
ముత్తిరాచ, ద్వ. వి: చూ, రూ-ముతరాచ.
ముత్తిరాచవాఁడు, — పై.—
ముత్తిరాజులు, ద్వ. వి. బ.—పై.—

ముత్తుము, ద్వ. వి. (మూఁడు + తూము) మూఁడుతూములు.
ముత్తువ, దే. వి: చూ, ముత్తవపుంగము *.
ముత్తెపుఁజిప్ప, ద్వ. వి. (ముత్తెము + చిప్ప) 1: చూ, ముక్తాస్ఫోటము; 2: చూ, శక్త్యము
ముత్తెపుఁబంట, ద్వ. వి. (ముత్తెము + పంట) చెఱకు *: చూ, రసాలము. 3.
ముత్తెపుఁదీఁగ, ద్వ. వి: రూ-ముత్తెపుతీఁగె. (సం) కటశర్కర, గాంగేష్టి. *.
ముత్తెపుతీఁగె, —పై.—
ముత్తెపురిక్కనెల, అం. చైత్రమాసము: చూ, మాసములు.
ముత్తెపుసవతు, వై. వి. చిత్రానక్షత్రము: చూ, రిక్క. 1-౧-౪
ముత్తెము, వై. వి. = చూ, రూ-ముత్తియము.
ముత్తెర, అం: చూ, రూ-ముత్తర.
ముత్తెరువులాఁడి, దే. వి, ఆకాశగంగ: చూ, నది.
ముత్తెసరము, వై. వి. = ముక్తాహార. రూ-ముత్తెసరి ముత్యాలదండ: చూ, భూషణము. 2.
ముత్తెసరి, 1. = పై —; 2. సస్యవిశేషము: చూ. సస్యము. 1.
ముత్తెసరులు, వై. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
ముత్తైద, దే. వి: చూ, రూ-ముత్తయిదువ.
ముత్తైదువ, —పై.—
ముత్త్రావ, దే. వి: చూ, ముత్తువ *.
ముత్త్రో, దే. వి. (ముత్త + తోయలి): చూ, ముత్తయిదువ.
ముత్యమంతమాట, జా. కొలఁదిమాట. "సత్యమగు నీముత్యమంతమాట." (ధర్మజరాజ)
ముత్యము, వై. వి. = ముక్తా. 1: చూ, రూ-ముత్తియము. పాండు. 2, ఆ. 171; అం. 2: చూ, రత్నములు. వా. 3. ముత్యమనునామముగాగల "ముత్య" అనుఇంటిపేరుగలవారు
ముత్యాలకుచ్చు, ద్వ. వి. పారితథ్యావిశేషము, వాలపాశ్యావిశేషము; చూ, భూషణము. 2—౧౦-౧౬.
ముత్యాలమ్మ, వై. వి. ఒకగ్రామదేవత: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
ముత్త్రోవ, దే. వి. మూఁడుత్రోవలు.
ముత్త్రోవద్రిమ్మరి, దే. వి. (మూఁడు + త్రోవ + త్రిమ్మరి) త్రిపథగ: చూ, నది.
ముదము, సం. వి, న్. స్త్రీ: 1. రూ-ప్రమదము: చూ, సంతోషము; అం. 2. (మోదము): చూ, సంచారిభావములు. "(ఆహాహా. మున్ను నేనొనర్చిన నోములు నేఁటికిఁబండెనిట్టిసమయంబు చేకూరునని తలంచనైతి. రాఘవేంద్రుండు సురవైరిందుని మెనఁట.")
ముదముద, దే వి: కొతుకు: చూ, సంకోచము.
ముదల, దే. వి. 1. ఆజ్ఞ. ప్రభా. 5.ఆ. 203: చూ, సెలవు; 2. గణుతి. ఉ, హరి. 4, ఆ. 209: చూ, లక్ష్యము. 1; 3. గనిమచేరికనేల: చూ, హరిప్రియ. 2. (భూమి 1.)
ముదలకించు, దే. స. క్రి: చూ, మార్కొను 1 రామా 5 ఆ. 198
ముదలపెట్టు, దే. స. క్రి. ఆజ్ఞాపించు. కళా-1, ఆ. 188: చూ, సెలవిచ్చు.
ముదలించు, దే. స. క్రి. 1. ఆదుగు. ఉ, హరి. 3, ఆ 64. చూ, సవాలువేయు; 2 చూ, ముదలకించు. నిర్వ.7, ఆ 78:
ముది, దే. వి. (రూ-ముదిమి-ముదితనము.) 1. వార్ధకము. స్వా. 1. ఆ. 50; చూ, స్థావిరము; విణ. 2. వృద్ధ, వృద్ధుఁడు ఉ. రా. 4. ఆ. 306: చూ, స్థవిరుఁడు.
ముదికాకి, ద్వ వి. ఆశ్మకోశ: చూ, వాయసము. 1.
ముదిగారము, దే. వి: చూ, మౌర్ఖ్యము.
ముదిగొండ, వా. వి. 1-2 ఒకానొకగ్రామము; 2. గ్రామనామము ఇంటిపేరుగాగలవారు. కందికొండవారు, బెల్లపుకొండవారు, ఇత్యాది
ముదిత, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1 = ముద్దియ. పరకీయాభేదము: చూ, ముగ్ధ. 1; దే. వి (1.) అంటుది. య. 2, ఆ. 100: చూ, స్త్రీ:
ముదితము, సం. విణ ఉల్లాఘము, ప్రతీతము, నిర్వృతము: చూ, హ్లాదనము.
ముదితనము, దే. వి: చూ, ముది. 1.
ముదిమి, దే. వి: చూ, ముది. 1.
ముదిమివాఁడు, దే. వి: చూ, ముది. 2
ముదియ, వై. వి. = ముగ్ధా. (రూ- ముద్ద - ముద్దియ - ముద్దుగుమ్మ : చూ, ముగ్ధ 1.
ముదియది, వై. వి ముసలిది, ముద్ది: చూ, వృద్ధ
ముదియనివారిలోఁబెద్ద, ద్వ వి. చూ, బ్రహ్మ. 1.
ముదియనివారు, ద్వ. వి. బ దేవతలు. అం. పద. సుర. 38; చూ, వేలుపు
ముదియు, దే. అ. క్రి: చూ, దొక్కు. 3.
ముదిరము, సం. వి: అ, పు : చూ, మేఘము. 1.
ముదిరుఁడు, సం. వి: అ. పుం: చూ, విటుఁడు.
ముదివాఁడు, దే. విణ: చూ, ముది 2.
ముదిసినవాఁడు —పై.—సాం. మా. 4.
ముదుక, దే. విణ: 1. చూ, ముది. 2. జై. 4. ఆ 44; 2. రూ-ముతుక హరి, పూ. 5, ఆ. 143; చూ, బెరసు 2.
ముదుకఁడు, దే విణ: చూ, ముది. 2.
ముదుకసరులు, దే వి. బ: చూ, ధాన్యము.
ముదుగు, దే. విణ: చూ, ముదుక. 2.
ముదుగునూకలు, దే. వి. బ. గంధ్రనూకలు: చూ, శంబుకము.
ముదుటుంగరము, వై వి. = ముద్రాంగుళీ. (ద్వ. అని శ ర.) రూ-ముద్దుటుంగరము: చూ, భూషణము. 2—౧౨-(౨).
ముదురు, దే. విణ 1: చూ, ముది. 1. పాండు. 2, ఆ 109; 2: చూ, ముది 2; అ. క్రి. 3. (కాయలోనగునది) పరిణమించు: చూ, వికసించు; 4; చూ, వర్ధిల్లు.
ముదురుమొగ్గ, దే. వి. పుష్పించుటకు సిద్ధమైనమొగ్గ; చూ, మొగ్గ. 1.
ముదుసరి, దే విణ: చూ, ముది 2.
ముదుసరితనము, దే. వి: చూ, ముది. 1.
ముదుసలి, దే. విణ: చూ రూ-ముదుసరి.
ముదుసరిది, దే. విణ: చూ, ముదియది.
ముద్గపర్ణి, సం వి, ఈ. స్త్రీ. పిల్లిపెసర *: చూ, పెసర.

ముద్గభుక్కు, సం. వి. జ్. న. గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

ముద్గము, సం. వి: అ. పుం, బ: పెసలు: చూ, పెసర.

ముద్గరము, సం, వి; అ, పుం, 1; అవదారణము, ఉద్ఘాతము, కర్కరము, కుద్దారము - కుద్దాలము - కూద్దాలము, ఖనిత్రము, ఖాత్రము, ఘనము, టంక - టంకము - టంగము. (తె).— గుద్దలి. త్రవుకోల - త్రవ్వకోల, బొరిగ - బొరిగె. తద్విశేషములు.— ౧. అభ్రి (చూ, పీలి. 2.౨.) కాష్ఠకుద్దాలము, రదని. (తె).—కట్టిగుద్దలి; ౨. (తె).—కోఁకుడుపాఱ-గోఁకుడుపాఱ, చెక్కుడుపాఱ, తవుకోల-తవ్వగోల, దోఁకుడుఁబాఱ; ౩. కర్కరము, కలిలము, కుఠారము, గాఢముష్టి, ఛిదిరము, ద్రుఘణము, పరశువు, పరశ్వధము, స్వధితి. (తె).- గండగొడ్డలి - గండ్రగొడ్డలి, గొడ్డలి; ౪, కాష్ఠలోహి, కూటము, ఖనిత్రము, ద్రుఘణము, వాతర్థి. (తె) —ఇనుపగుదియ-ఇనుపదుడ్డు, గుడుప, గుదియ-గుదె గునపము-గునుపము, దుడ్డు; ౫. (సం).— ముసుండము, ముసుండి; ౬. (తె)— క్రుచ్చిక, (చూ, క్రుచ్చిక); ౭. (తె)— చిప్పగుద్దలి, చిప్పగొడ్డలి; ౮; కాఫాలము; ౯. ఖనిత్రము, ఖనిత్రి, విశిఖ, (తె)— గడ్డపాఱ,పార - పాఱ; ౧౦ (తె)—కొండగుద్దలి. (మిగతవానికి "చూ,స్వధితి.") 2: చూ, సమ్మెట. 1; 3. మల్లె *: చూ, హసంతి. 2; 4: చూ, అసనములు; 5: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు (బాణము. 1.)

ముద్గరుఁడు, సం, వి: అ. పుం. జీవాత్మ: చూ, హంసుఁడు. 2.

ముద్ద, వై: వి. 1:=ముగ్ధా: చూ, రూ-ముదియ; దే. వి 2. కబళము: చూ, పిండము. 3; 3. పిడుచ: చూ, పిండము. 4.

ముద్దకట్టు, దే, అ. క్రి: అడకట్టు-అడగట్టు, అడగొను, కరుడుగట్టు, చిముడు, పాయఁబాఱు, పాయు, మెత్తఁబడు.(సం) ఘనీభవించు. [చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

ముద్దకమ్మరి, ద్వ. వి. బాయికరఁగి యినుము చేసెడు కమ్మరి:

ముద్దకవ్వము, దే. వి. మ్రానిబిల్లతగిలించిన కవ్వము: చూ, వైశాఖము. 2 (మంథానము)

ముద్దకొలిమి, దే. వి. బాయి యినుముగా కరఁగెడు కొలిమి (పల్లము): చూ, రంధ్రము. 1.

ముద్దఖర్జూరము, వా. వి: చూ, అశ్వభక్ష్య.

ముద్దతు, వా. వి కాలపరిమితి (ముద్దతుకవులు=కరారునామా; ముద్దతుక్రయము=అవధిక్రయము).

ముద్దపప్పు, దే. వి. వండినపప్పు: చూ, సూపము.

ముద్దబీగము, దే. వి: కప్పతాళము (చూ, బీగము).

ముద్దయ్య, వై. వి కుమారస్వామి: చూ, స్కందుఁడు.

ముద్దర, వై. వి.=ముద్రా 1. అచ్చు, చప్ప, ముద్దు, మొహరు: చూ సికా; తద్వి.—వ్రేళ్లచేత అంకుశాకారముగ పెట్టెడి ముద్ర: సం. అంకుశముద్ర.

ముద్దరాలు, ద్వ. విణ. ముగ్ధ: చూ, ముదియ.

ముద్దాడు, దే. స. క్రి. 1. చుంబనాది పూర్వకముగా లాలనము చేయు హరిశ్చ. 3, ఆ. 136: ముద్దిడు ముద్దుపెట్టుకొను; 2. ఆదరించు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 6: చూ, సంభాళించు.

ముద్దాయి, వా. వి. నేరముమోపఁబడినవాఁడు: ప్రతివాది.

ముద్ది, దే. వి. 1. ఆపద: చూ, విపత్తు; 2: చూ, ముదియది.

ముద్దిడు, దే. స. క్రి: చూ, ముద్దాడు. 1. విజ. 1, ఆ. 137.

ముద్దియ, వై. వి.=ముగ్ధా: చూ, రూ-ముదియ.

ముద్దీఁచె, దే. వి. తోత్రము: చూ, ముల్లుకోల.

ముద్దు, వై. వి. 1. ప్రేమము. ఆం, పదా. చర. 7: చూ, స్నేహము; 2. తామరదుద్దు. ఆం, భా. ప్ర 165: చూ, మిద్దియ. 2; 3: (సం.)-అన్వర్థము, చుంబనము. తద్వి.—దొంతరముద్దు; 4.=ముద్రా: చూ, ముద్దర. "ముద్దుటుంగరము"; విణ. 5. ప్రియమైనది. (ఉ, హరి. 4, 7): అనుఁగు, పాటన, పాటింపు. (సం.)—ఆదరము, ఆదృతి: చూ, సౌందర్యము; 6.= ముగ్ధ. మనోజ్ఞత: చూ, హృద్యము; విణ. 7. మనోజ్ఞము."అలుక మిగుల ముద్దుగానున్నది": చూ, హృద్యము.

ముద్దుఁడు, వై. విణ.=ముగ్ధ. ఉ, హరి. 3, ఆ. 100: చూ, స్తబ్ధుఁడు.

ముద్దుగల కాళ్లపురువు, ద్వ. వి. జింటముక్కాలి: చూ, షట్పదము.

ముద్దుగల తల్లులబిడ్డఁడు, ద్వ. వి: చూ, ముద్దయ్య.

ముద్దుగుమ్మ, ద్వ. వి.(రూ-ముద్దులగుమ్మ) 1. మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

ముద్దుగురియుట, జా. మనోహరముగా నుండుట. "ముత్యాల సరులతో ముద్దుగురిసె" (శృంగార నైషధము); "ముద్దులు గురియరా ముదిపెండ్లికొడుకా అనిన పెండ్లికివచ్చిన స్త్రీలందఱు నా భార్యలే" అన్నట్లు. (లోకోక్తి).

ముద్దుగులము, వా. వి: చూ, ముచ్చివుక.

ముద్దుటుంగరము, వై. వి. =: చూ, రూ-ముదుటుంగరము రామా. 6, ఆ. 186.

ముద్దుటుంగ్రము, వై. వి.=: —పై.—

ముద్దుపెట్టుకొను, ద్వ. స. క్రి: (సం.)—చుంబించు.

ముద్దుప్రాలు, ద్వ. వి: చూ, ధాన్యము

ముద్దుముద్దు, వా. విణ: చూ, జిలిబిలి. 4.

ముద్దురాలు, ద్వ. వి. (ముద్దు+ఆలు): చూ, ముద్దుగుమ్మ.

ముద్దులగుమ్మ, ద్వ. వి: చూ, రూ-ముద్దుగుమ్మ.

ముదులాఁడి, ద్వ.వి.1.–పై.–; విణ 2 మనోజ్ఞురాలు: చూ, స్త్రీ.

ముద్దులాఁడు, ద్వ. విణ: చూ, మనోజ్ఞుఁడు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 1253.

ముద్దులుగుల్కుట, జా: చూ, ముద్దుగురియుట. "ముదులుగుల్కునీ భువనమోహన కుండలరత్న దీధితుల్." (కవికర్ణ రసాయనము); "ముద్దులు గుల్కుచున్న యుగ్మలి."(రసికజన మనోరంజనము).

ముద్దులు మూటఁగట్టుట, జా: చూ, ముద్దుగురియుట. మఱికొన్ని సంగతులు ముద్దులు మూటఁగట్టఁ జాలు", (శ్రీనివాస విలాసము).

ముద్దె, దే. వి: చూ, ముద్దు. 2.

ముద్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = ముద్దు. 1; చూ, ముద్దర: 2.

ఉంగరము లోనగువానియందుఁ గల పంజ్ఞాక్షరములు.(తె.)-అచ్చు; 3. ధాన్యపు రాశిపై ముద్ర: బరగడ: అం. 4: చూ, అలంకారము. 3.(“చెప్పఁదలఁచినది పదములందుఁ జూపుట ఉదా. -నితంబగుర్వీతన్వీ"); 5: చూ, నృత్తహస్తములు.

ముద్రగడ, మి. వి. రాజుదండము.

ముద్రణము, సం. వి. అ. న. 1. ముద్రించుట; 2.=ముట్టడి. ఆక్రమించి నిర్బంధించుట: చూ, ముట్టడి.

ముద్రపత్ర సంపుటము, సం. వి. అ. పుం అచ్చు పొత్తము: చూ, సంపుటము. 3.

ముద్రపలక, వా. మి. వి. (ధాన్యపు రాశిపైన వేయు) ముద్ర బల్ల: చూ, ముద్రబల్ల.

ముద్రబల్ల, వా. మి. వి. —పై.— “ముద్రబల్లవద్ద దెబ్బతిన్నట్లు".

ముద్రలు, అం: ఖేచరి, భూచరి, మధ్యమ, షణ్ముఖి, శాంభవి. (5)

ముద్రాంగుళీయకము, సం. వి. అ. న. =ముద్దుటుంగరము : చూ, ముదుటుంగరము.

ముద్రాక్షరశాల, సం.వి.అ.స్త్రీ ముద్రాశాల, అచ్చుఁగూటము-అచ్చుకూటము: చూ, సదనము. 1.

ముద్రారక్షకము, అం: చూ, కళలు.

ముద్రాశాల, సం వి. అ. స్త్రీ: చూ, ముద్రాక్షరశాల.

ముద్రించు, సం. స. క్రి. 1. ముద్రాకింతము చేయు: చూ, అచ్చుకొట్టు-అచ్చుగుద్దు-అచ్చువేయు: వా. 2. చక్రాంకితము చేయు; 3. ఉత్తరము లోనగువాని మీఁద సీలునునొక్కు (కొట్టు).

ముద్రిక, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, ముదుటుంగరము.

ముద్రికము, అం: చూ, ఆసనములు.

ముద్రితము, సం. విణ. 1. ముద్రింపఁబడినది; 2. ముకుళింపఁబడినది: ముకుళితము; అం. 3: చూ, గమకములు.

ముధ సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, వ్యర్థము.

మున్, దే. అవ్య: చూ, ముంగల. 3.

మునక, దే. వి. రూ-మునుక: చూ, స్నానము. 1.

మునగ, వై. వి. =మురంగి. రూ-మునుగ*: చూ, శిగ్రువు.

మునస, దే. వి. ఏతపు మ్రానిమీఁది యరభాగము. (ఏతపు మ్రానిక్రింది యరభాగము మీట); తద్వి.—ముంగిసమ్రాను.

మునసపు(బు), వా. వి. రూ-మున్సిపు. 1. గ్రామాధికారి: అధ్యక్షుఁడు; 2: న్యాయాధికారి. “డిస్ట్రిక్టు మునసబు."

ముని, సం. వి. ఇ. పుం. 1. ఋషి(వశిష్ఠాది): చూ, సన్న్యాసి; 2: చూ, బుద్ధుఁడు; 3. అగిసియ*: చూ, శుకనాసము; దే. వి. (1) అత్యగ్రము; (2)యత్నము: చూ, సన్నాహము. 2; విణ. (3) వత్తియందు మునుశబ్దము యొక్క అంత్యోకారమునకు ఇకారము వచ్చినరూపము. “మునివ్రేళ్లు. మునిముచ్చు."

మునిఁగించు, దే. స. క్రి. 1. స్నానముచేయించు; వా 2. (కనఁబడకుండునటుల పడవ లోనగునవి) నీటిలోమునుఁగు నట్లుచేయు.

మునిఁగినవాఁడు, దే. విణ. అప్లుతుఁడు: చూ, స్నాతుఁడు.

మునికొంగు, దే. వి: చూ, రూ-ముంగొంగు.

మునికోల, దే. వి. 1: చూ, రూ-ముల్లుకోల; 2: కక్కసము, కమిచీ, కసము, కొరడా. చబుకు, చవుకు-చౌకు, చేరుకోల-చేర్కోల-చేఖుకోల-చేఖులకోల-చేర్లకోల, జాటి, తరటు-తఱటు, సంపెట-సమ్మెట, సాటి. (సం.)— అర్మసి, కశ, క్రకచారకము, తోత్త్రము, తోదనము, ప్రాజనము. (మిగత వానికి “చూ, సమ్మెట. 2.")

మునిచీఁకటి, దే. వి. (మును+చీఁకటి) ప్రొద్దుక్రుంకినతోడనే పర్వెడుపలుచని చీఁకటి, మునిమునిచీఁకటి (అనికొందఱు.) చూ, మేచకము. 1:

మునిబ్రాహ్మణులు, అం: చూ, దశవిధబ్రాహ్మణులు. (కంద మూలాదు లశనముగ గ్రహించి దాంతులై తపోనిష్ఠగలిగి వేదశాస్త్రములను కర్తవ్యా కర్తవ్యములను గుర్తెఱింగివిశేష జ్ఞానముచే సత్యవాక్కుగలవారే బ్రాహ్మణులు. “శ్లో. ఫల మూలాశనోదాంతో తపస్వీ వేదశాస్త్రవిత్, కృత్యాకృత్య విశేషజ్ఞో సత్యవాఙ్మునిరుచ్యతే.".

మునిమనుమఁడు, దే. వి. (మును+మనుమఁడు.) ప్రపౌత్రుఁడు,పరంపదుఁడు రూ-ముమ్మనుమఁడు:చూ,నూనుఁడు 1.

మునిమనుమరాలు, దే. వి. ప్రపౌత్రి. రూ- ముమ్మనుమరాలు: చూ, నూన. 1.

మునిమాపు, దే. వి. (మును+మాపు): చూ, ప్రదోషము. 1. పా. 1, అ. 49.

మునిముంగల, ద్వ వి. (ముంగల+ముంగల) ఎట్టఎదుట: చూ, మొట్టమొదలు.

మునిముచ్చు, దే. వి. (మును+ముచ్చు) 1: చూ, పశ్యతోహరుఁడు. 2. కళా. 3, అ 188: చూ, హో. కుఁడు. 1; 2. పశ్యతోహరురాలు: చూ, హారకుఁడు. 1. (“చూ, స్త్రీ.")

మునియేఁడు, దే. వి. (మును+ఏఁడు) రూ-మున్నేఁడు. విరుటికి తొలియేఁడు: చూ, సంవత్సరములు.

మునిషి, వా.వి.1.తురకచదువుచెప్పువాఁడు;2:చూ, వ్రాతకాఁడు.

మునిసత్వ, అం: చూ, ద్వాదశసత్వలు.

మునీంద్రుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ఋషుఁడు; 2: చూ, సన్యాసి (ఋషి.)

మునీనాంచ మతిభ్రమః,న్యా.మునులకునుమతిభ్రమముగలుగును.

మును, దే. వి. 1. (రూ - మునుపు - మున్ను) పూర్వకాలము. చూ, మొదలు, 4; 2 (రూ-మునుపు-మున్ను) ఆరంభము: చూ, మొదలు 4; 3. అంతము. తుది హరి: పూ. 7, అ. 198: చూ. సుద; అవ్య. 4: చూ, ముంగల.

మునుఁగు, దే. అ. క్రి రూ-మున్గు. 1: చూ, మరణించు. పాం. మా. 36; 2. మునుకవేయు: చూ, ప్నానమాడు: 3. అడఁగు భో. 1. అ. 101: చూ, ముక్కు. 4; 4: చూ, నశించు; 5. మఱుఁగుపడు: చూ, లాఁచు.

మునుఁగువాఁడు, దే విణ. అప్లుతుఁడు: చూ, స్నాతుఁడు.

మునుక, దే. వి రూ-మునక. మునుఁగుట 1: చూ,స్నానము 1: 2, మునుకవేయుట. విజ. 1, అ. 121:చూ,స్నానము1.

మునుకు, దే. అ. క్రి: 1; చూ, సంతాపించు జై. 7, అ.115. 2. మాఱుపలుకు. భో. 5. అ. 66; 3. పలుకు. నై. 3, అ. 44: చూ, వచించు.

మునుకువ, దే. వి. పూనిక. య. 3,అ,16:చూ,సన్నాహము2.

మునుకొను, దే. అ. క్రి. రూ మున్కొను: చూ,ముందుపడు.

మునుకోలు, దే. వి. మునుకొనుట.

మునుగ, వై. వి.=మురంగీ: చూ, రూ-మునగ *:

మునుగట్టు, ద్వ. వి. తూరుపుఁగొండ: చూ, పర్వతము

మునుచీఁకటులవిచ్చుమొగ్గ, ద్వ. వి. చంద్రుఁడు. వేం. ఆం. 11: చూ, హిమాంశువు.

మునుచు, దే. ప్రే: చూ, రూ-ముంచు.

మునుపడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, మునుకొను.

మునుపు, దే వి. రూ-మున్ను: చూ, రూ-మును 1.—2

మునుము, దే. వి. రూ-మున్ము 1. పైరుపండిన పిదపకోయుట కేర్పఱచుకొనిన పరిమితి: పాయ; 2. వరుస, పంక్తి: చూ, శ్రేణి. 1; 3. ఎదురు: చూ, ముందర. 1; 4. ఎదుటిచోటు; 5: చూ, సేనాముఖము; 6: తఱుముఁదనము-తఱుముఁదనము, ఒత్తడి, ఒత్తు, జవరము; విణ. 7. తఱుచు. హరి. ఉ. 9,అ. 46: చూ, మొత్తము; వా. వి. 8. నాఱునాటెడువరుస.

మునుముకొను, దే. అ. క్రి. వరుసపెట్టు.

మునులయిల్లు, వా. వి. ఆకుటిల్లు: చూ, సదనము. 1.

మున్కొను, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మునుకొను.

మున్గు, దే. అ క్రి: చూ, రూ-మునుఁగు. (మునుకవేయుఁ ఉకు- పాండు. 4, అ. 196.)

మున్నడి, దే. అవ్య. క్రి: విణ.(మున్ను+అడుగు)ముఁదుగా: రూ-మున్నాడి.

మున్నరక, దే. వి. 1; తొలిధుక్కి: చూ, లాంగలము. 1; 2: ధైర్యము. విజ. 3. అ. 144; చూ, స్థైర్యము. 1.

మున్నాడి, దే.అవ్య.క్రి.విణ:చూ, రూ-మున్నడి.పా.1:అ.103

మున్నీటిచూలి, ద్వ. వి. క్షీరసాగరకన్యక: చూ, లక్ష్మి. 1:

మున్నీటిపట్టి, ద్వ. వి: చూ, హిమాంశువు. సాం దే. 10:

మున్నీటియగ్గి, ద్వ. వి: చూ, బడబానలము.

మున్నీరు, ద్వ. వి. (మును+నీరు): చూ, సముద్రము. పాండు. 2, అ. 109.

మున్ను, దే. వి: చూ, రూ-మును 1—2.

మున్నూఱు, దే. స. బ. (మూఁడు+నూఱులు) మూఁడు నూఱులు.

మున్నూలు, దే. వి: త్రిసూత్రి: రూ-మూన్నూలు. ముప్పిరి, ముప్పేట: చూ, సూత్రము 1:

మున్నెరిక, దే. వి. పూర్వరాగమువలనఁగలిగినవిరహతాపము.

మున్నేఁడు, దే. వి: చూ, రూ-మునియేఁడు.

మున్పు, దే. వి: చూ, రూ-మునుపు.

మున్ము, దే. వి: చూ, రూ-మునుము.

మున్సిపు, వా. వి: చూ, రూ-మునసపు(బు.)

ముప్పండ్రు, ద్వ; వి. బ: ముప్పదిమంది.

ముప్పటిలు, దే. అ: క్రి.రూ-ముప్పటిల్లు.చల్లారు:చూ,గ్రుక్కు.4·

ముప్పటిల్లు, వా. అ. క్రి.—పై—

ముప్పది, ద్వ. స: (మూఁడు+పది)ముప్పై (30)

ముప్పదియాఱేండ్లది, ద్వ. వి. నిరతము, లోల, మిక్కిలియిచ్చ గలది: చూ, స్త్రీ.

ముప్పదిరెంటిగుంపు, ద్వ. వి. రేవతి: చూ, రిక్క.1—౨౭.

ముప్పదిరెండాయుధములు, అం: (చూ, బాణము. 1. ౬౫) దాణము, ఖడ్గము (కటారి), తోమరము (కోదండము), స్తోమము, చేరి, సృగము, శక్తి, యష్టి, భిండివాలము, పరిఘము, పరశ్వథము, గద, ప్రాసము, ముద్గరము, ముసలము, శూలము, పాశము, చక్రము, ముసుండి, దండము, వజ్రము, అశని, హలము, అరిష్టము, క్రకచము,కుంతము, పరశువు, శంకువు, వేణువు, తోత్రము, కుసూలము, త్రిశూలము. (32). (చూ, ఆయుధనామవిశేషములు 657పొరట.)

ముప్పదిరెండు, ద్వ. వి: (సం.)—ఆకృతి.

ముప్పరువునేల, దే. వి క్రోశత్రయము: రూ - ముప్పర్వునేల.

ముప్పర్జు, వా. వి. చితాఆవర్జాలులేని వరుసపద్దుల పొత్తము.

ముప్పర్వునేల, దే. వి: చూ, రూ-ముప్పర్వునేల.

ముప్పలము, ద్వ. వి.(మూఁడు+పలము)మూఁడుపలములు.

ముప్పాతిక, ద్వ. వి (మూఁడు+పాతిక) మూఁడు పాతికలు

ముప్పావు, ద్వ. వి. (మూఁడు+పావు) మూఁడుపావులు.

ముప్పావులా, ద్వ. వి.(మూఁడు+పావులా)మూఁడుపావులాలు

ముప్పిడి, దే. వి. (మూఁడు+పిడి) చాకు: చూ, రిష్టి. 2.

ముప్పిర, దే. వి (మూఁడు+పిర) మూఁడుపిరలు.

ముప్పిరి, దే. వి. (మూఁడు+పిరి): చూ, మున్నూలు; విణ. 2 మూఁడుపిరులుగలది.

ముప్పిరిగొను, దే. అ. క్రి: 1. మూఁడుపిరులుగా పెనఁగొను; 2. పెనఁగొను. నిర్వ. 10, అ. 140: చూ, వెంటిగొను.

ముప్పు, దే. వి. 1: వార్ధకము: చూ, స్థావిరము; 2: చూ, విపత్తు. రామా. 7, అ. 119.

ముప్పూఁట, దే. వి. (మూఁడు+పూఁట) మూఁడు పూఁటలు.

ముప్పె, వా. వి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

ముప్పేట, దే. వి: చూ, ముప్పిరి.

ముప్పేటపేరు, దే. వి: త్రిసరము: చూ, హావణిక. 2. (చూ, భూషణము. 2.)

ముప్పై, వా. వి: ముప్పది. (30.)

ముప్పొంగు, దే. అ. క్రి. (మూఁడు+పొంగు) మూఁడు పొంగులు పొంగు.

ముప్పొత్తులు, దే. వి: బ. (మూఁడు+పొత్తులు) అసడ్డ: చూ, సయాట.

ముప్పోకలాఁడు, దే. వి. (మూఁడు + పోకలు + అడు.) త్రిగుణాత్మకుఁడు: చూ, వేలుపు.

ముబ్బడి, దే. విణ: చూ, రూ-ముమ్మడుగు.

ముబ్బడించు, దే. అ. క్రి. ముమ్మడియగు: రూ-ముమ్మడించు.

ముబ్బానవాల్గీము, ద్వ వి: చూ, సూర్యుఁడు. అం,పెదా.సుర21.

ముబ్బె, దే. వి. నితంబపార్శ్వము: చూ, మంబె.

ముబ్బేడ, వా. వి, (మూఁడు + బేడ) మూఁడుబేడలు.
ముముక్షుత్వము, అం: చూ, సాధనచతుష్టయము.
ముముక్షువు, సం. విణ. (ఉ) విడువనిచ్చగలవాఁడు.
ముమూర్ష, సం. వి, అ. స్త్రీ: చావనిచ్చ: చూ, వాంఛ.
ముమూర్షువు, సం. విణ. (ఉ) చావనిచ్చగలవాఁడు.
ముమ్మడి, దే. విణ: చూ, రూ-ముమ్మడుగు.
ముమ్మడించు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-ముబ్బడించు.
ముమ్మడుగు, దే. విణ. మూఁడురెట్లు: ముబ్బడి-ముమ్మడి.
ముమ్మనుమఁడు, దే. వి: చూ, రూ-మునిమనుమఁడు.
ముమ్మనుమరాలు, దే. వి: చూ, రూ-మునిమనుమరాలు.
ముమ్మరము, దే. విణ: 1. అధికము. పంచ; నా. 3, ఆ. 84: చూ, హేరాళము. 2: చూ, విజృంభణము.
ముమ్మరించు, దే. అ. క్రి. అతిశయించు: చూ, సందడించు.
ముమ్మూఱు, దే. వి (మూఁడు + మూఱు) మూఁడుమూఱులు.
ముమ్మూఁడు, దే. స. (మూఁడు + మూఁడు.) మూఁడుమూఁళ్లు రూ-ముమ్మూడు. తొమ్మిది. ముత్తిగ. (చూ, ఓమ్.) (సం) అంకము. ఖండము, నవకము.
ముమ్మూడు, దే. స. (మూడు + మూడు)—పై.—
ముమ్మూల, దే. వి. మూఁడుమూలలుగలది.
ముమ్మొన, అం; చూ, మొనలు.
ముమ్మొనవాలు, ద్వి. వి. (మూఁడు + మొనవాలు) త్రిశిఖము, త్రిశూలము: చూ, బాణము. 1—౩౪.
ముమ్మొనవాలుదాలుపు, ద్వి వి. శూలి: చూ, శివుఁడు.
ముమ్మొనవాల్దంట, —పై—
ముమ్మోటు, దే. విణ: (మును + మోటు) మూర్ధశిరోమణి.
ముయ్యంచు, ద్వి. వి: (మూఁడు + అంచు) 1. మూఁడుమూలలు; విణ. 2. మూఁడుమూలలుగలది.
ముయ్యంచుతుంగ, ద్వి. వి. మూఁడంచుల తుంగ *: చూ, తృణము. 1.
ముయ్యగ్గి ద్వి. వి. అగ్నిత్రయము: చూ, వహ్ని. 1.
ముయ్యడ, ద్వి. వి (మూఁడు + అడ) ఆఱు మానికలు, కుడుపషట్కము.
ముయ్యాకుఁబొన్న, ద్వి. వి. (మూఁడు + ఆకు + పొన్న.) ముప్పంచాకు *: చూ, సాలపర్ణి.
ముయ్యాఱు, దే. స. (మూఁడు + ఆఱు) మూఁడుఆఱులు. $3 \times 6 = 18$.
ముయ్యెలగుట్ట, ద్వి. వి. (మూఁడు + ఎల్ల + గుట్ట) 1. మూఁడు ఎల్లలుకలియుచోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. మూఁడుదారులు కలియుచోటు, త్రికము, స్వా. 3. ఆ. 34: చూ-మార్గము. 1.
ముయ్యేఁడు, దే. స (మూఁడు + ఏఁడు) మూఁడేళ్లు. $3 \times 7 = 21$.
ముయ్యేఱు, దే. వి. (మూఁడు + ఏఱు) త్రిపథగ, గంగ: చూ, నది.
ముర, సం. వి. అ. (స్త్రీ): = మరువము వాసనగలమొక్క: చూ, రాజార్హము. (చూ, సల్లకి.)
మురంగి, సం. వి. ఈ: స్త్రీ: = మునగ. కారుమునగ *: చూ, శిగ్రువు.
మురకనాటిబ్రాహ్మణులు, అం; చూ, ఆంధ్రులు. 853 పొరట. (మురకనాడులు, చెన్నూరు మురకనాడులు అని రెండు విధములు. శుక్లయజుర్వేదులు. కాత్యాయనసూత్రమువారు.)
మురజబంధము, అం. (మర్దలబంధము): చూ, శబ్దాలంకారములు. (హేతువు. 2.)
మురజము, సం. వి. అ. పుం: 1; మృదంగము (దీనిమ్రోఁత మూర్జన.): చూ, వీణ; అం: 2 చూ: ఆనద్ధవాద్యములు.
మురటి, దే. వి: చూ, పుచ్ఛము. ఆం. పదా. 5—7.
మురదారుసింగు, వా. వి: కంకుష్ఠము కంకుష్ఠువు.
మురబ్బ, వా. వి: మురబ్బా. 1. పెంకితనము. మురబ్బీ; 2. అల్లపుమురబ్బా అను లేహ్యము.
మురబ్బా, వా. వి —పై—
మురబ్బీ, వా. వి: చూ, మురబ్బ. 1.
మురమర్దనుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, విష్ణువు. 1:
మురము, దే. వి. అందుగు *: చూ, సల్లకి. (చూ, మురు.)
మురమురు, దే. వి: 1. మూల్గుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము; చూ, హూహూ; 2. అణుఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
మురళి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: 1. పిల్లనఁగ్రోవి. పాండు, 1, ఆ. 164: చూ, వీణ; 2, అశ్వధారావిశేషము. పా. 2, ఆ. 101: చూ, హయము.
మురళించు, దే. స. క్రి: తిరస్కరించు: చూ, హేళనముచేయు.
మురళ్యాదులుసుషిరములు, అం: చూ, వాద్యములు.
మురాయింపు, వా, వి. బుకాయింపు: చూ, మొరాయింపు,
మురారి, సం. వి, ఇ. పుం: 1. కృష్ణుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 2: ఒకానొకకవి.
మురారేస్తృతీయః పంథాః, న్యా. మురారి. మూఁడవదారి.
మురాళము, దే. వి: దిగదుడుపు: చూ, సురాళము. 1.
మురాళించు, దే. స. క్రి. దిగఁదుడుచు: చూ, సురాళించు.
మురి, దే. వి. 1: కండకావరము, గర్వము. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 32: చూ, హంకారము; 2. నడకయందలి కులుకు: మురిపము - మురిపెము.
మురించు, దే. ప్రే: 1. అంకించు, త్రిప్పు, త్రిప్పియాడు, మలపు, ముఱకటించు. తద్వి.-౧. కడుపులో త్రిప్పునకు.—గుంగ్రించు గూంగ్రించు.
మురికాఁడు, దే. విణ. గర్విష్ఠుఁడు. అచ్చ. బాల, కాం 199: చూ, హేరంబుఁడు.
మురికి, దే. వి. రూ-ముఱికి. మాలిన్యము: చూ, మలినము. 1.
మురికొను, దే. స. క్రి. (మురియ + కొను.) ఖండించు. ఉ. హరి. 6, ఆ. 10: చూ, వెలగు.
మురిడీగొలుసు, దే. వి: ముంజేతవేసికొనెడి బంగారు మెలికలగొలుసు: చూ, భూషణము. 2-౧౨-(౨౪)
మురిపము, దే. వి; చూ, మురి. 1-2. (గర్వమునకు.—ఉ. హరి. 1, ఆ. 57.)

మురిపెము, దే. వి.—వై.—; 3: చూ, విలాసము. 2; 4. శృంగారగర్వము: చూ, హంకారము.
మురియ, దే. వి. ముక్క: చూ, శకలము. 4.
మురియఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. అతిశయించు. పంచ. నా. 1, ఆ. 282: చూ, సందడించు. 2.
మురియు, దే. అ. క్రి. 1. నడుచునప్పుడు కులుకు; 2. గర్వించు: చూ, హంకరించు; 3. నివర్తిల్లు: చూ, పట్రిల్లు; 4. తెగు. హరి. ఉ. 2, ఆ. 60: చూ, ప్రక్కవాఱు; 5. పాకముచెడు: చూ, విఱుగు. 5.
మురుఁడు, సం. వి. అ. పుం. మురుఁడనురక్కసుఁడు: చూ; రాక్షసుఁడు. 1.
మురుగు, దే. వి. (రూ-ముర్గు-మురువు-ముర్వు.) 1. ముంజేతి నగ: చూ, భూషణము. 2-౧౨-(౨౫); 2. అల్లికవేసిన బంగారు కమ్మి.
మురుము, దే. వి. అందుగు*: చూ, సల్లకి. (రూ-మురము.)
మురువనడ, దే. వి: చూ, మురళి. 2.
మురువు, దే. వి. రూ-ముర్వు. 1. గర్వము. య. 2. ఆ. 52; చూ. హంకారము; 2 : చూ, సౌందర్యము; 3. శృంగార గర్వము: చూ, హంకారము; 4: చూ, రూ-మురుగు. 1; 5: చూ, రూ-మురుగు. 2; 6: చూ, విలాసము. 2; విణ. 7. సుందరము. బ్ర. 5. ఆ. 29: చూ, సౌందర్యము; 8. మంజులము: చూ, హృద్యము.
ముర్గు, దే. వి: చూ, రూ-మురుగు.
ముర్మురము, సం. వి. అ. పుం. 1. ఊమ్మ; 2. సూర్యుని గుఱ్ఱము: చూ, హయము.
ముర్మురుఁడు, సం. వి. అ. పుం; చూ, మన్మథుఁడు.
ముర్వు, దే. వి, విణ: చూ, రూ-మురువు,
ముఱకటము, దే. వి. ముఱకటించుట.
ముఱకటించు, దే. స. క్రి: చూ, మురించు.
ముఱకము, దే. వి. నిక్కు: చూ, హంకారము.
ముఱముఱమను, దే. అ. క్రి. కోపవికారము చూపు: చూ, ముఱముఱలాడు.
ముఱముఱలాఁడు, దే. అ. క్రి: చూ, ముఱముఱమను.
ముఱి, దే. వి: 1: చూ, శౌర్యము; విణ. 2. అల్పము: చూ, స్వల్పము: 3. కుత్సితము: చూ, హీనము. 1.
ముఱికి, దే. వి. 1; నింకిరి: చూ, మలము. 1; 2. కల్మషము చూ, మలినము. 1.
ముఱికికాలువ, వా. వి. ముఱికినీరుపోవుకాలువ. (ఇది పంటకు పనికిరాదు)
ముఱికిగుంట, వా. వి. పీతిరిగుంట; చూ, మఱుఁగుదొడ్డి.
ముఱికిచెమట, దే. వి: కొంచు: చూ, స్వేదము.
ముఱికినాఁడు, దే. వి: ఒకదేశము రూ-ములికినాఁడు—మురికినాఁడు (అనికొందఱు) (చూ, మురకనాటిబ్రాహ్మణులు:)
ముఱిచీఁకటి, దే. వి. గబ్బుచీఁకటి: చూ, మేచకము, 1.
ముఱిముఱి, దే. విణ. కొంచెముకొంచెము: చూ, స్వల్పము.
ముఱిముఱిచీఁకటి, దే. వి: చూ, ముఱిచీఁకటి.
ముఱియు, దే. అ. క్రి: గర్వించు,రూ-మురియు.అచ్చ,కిష్కిం, కాం. 72: చూ, హంకరించు.
ముఱు, దే.వి రూ-ముఱ్ఱు.1:చూ, మురియ;2:చూ,పీయూషము.
ముఱుగు, దే. అ. క్రి. 1: కుళ్ళు—క్రుళ్ళు; 2: చూ, సద మదమగు. మార్క. 2, ఆ. 41.
ముఱుగుడు, దే.విణ:ముఱిగినది.స్వా.4,ఆ,37:చూ.వి.ముంపు.
ముఱుత్రోవ, దే. వి. (ముఱుగు+త్రోవ.) దుర్గంధమగుదారి: చూ, మార్గము. 1.
ముఱ్ఱు, దే. వి: చూ, రూ-ముఱు.
ముఱ్ఱుఁబాము, దే. వి: చూ, మాతులాహి.
ముఱ్ఱుఁబాలు, ద్వ, వి: చూ. రూ-ముఱు. 2.
ముఱ్వు, దే. వి: చూ, రూ-మురువు. 2.
ములక, దే. వి: రూ-ములుక *: చూ. సింహి. 2. (ఇది కప్ర ములక, తెల్లములక, పెద్దములక అని త్రివిధము.)
ములకాలకఱ్ఱ, వా. వి; చూ, ములుకోల (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)
ములికి, దే వి. రూ-ముల్కి. 1. అంప: చూ, బాణము. 1; 2. బాణపుటలుఁగు: చూ, బాణము. 1; 3. బొంగరపుముల్లు; వా. 4. మనసుననాటిన మాట: చూ, శబ్దము. 2.
ములు, దే. వి. రూ-ముల్లు. 1: కంటకము: చూ, సితాగ్రము: 2, నీవారాదిశూకము: చూ, సితాగ్రము; 3 త్రాసుముల్లు, మొల: చూ,సితాగ్రము: 4.మల్లయుద్ధాయుధాగ్రము:(బ)ముళ్లు.
ములుక, దే. వి. చూ, రూ-ములక *.
ములుకత్తి, ద్వ. వి: ముల్లుతీసెడుకత్తి; చూ, రిష్టి. 2.
ములుకోల, దే. వి: 1. (ములకాలకఱ్ఱ): చూ, రూ-ముల్లుకోల: 2. తోత్రము: చూ, రూ-ముల్లుకోల.
ములుగ, వై. దే. వి: దరియ - గరుగు - గలుగు *.
ములుగు, వై. వి. 1.=మూలక. బొక్కసము: చూ, పంట సాల; దే. వి. 2: చూ, రూ-మూలుగు, 1; అ. క్రి: (రూ-మూలుగు - మూల్గు.) 3. నొప్పిచే ధ్వనించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 77: చూ, రూ - మూలుగు 3; 4 అఱచు:చూ.శబ్దించు.
ములుగొలిమిడి, దే. వి. ఇఱురము *: చూ, మొగిబీర.
ములుగోరఁట, ద్వ. వి. ఝింటి *: చూ, సహ. 2.
ములుచిఁత, దే. వి: చూ, రూ-ముల్లుచిఁత *: పర.5, ఆ.185.
ములుచ, దే. విణ 1. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2: చూ, మూఢుఁడు. కళా.6,ఆ. 267; 3.తక్కువ:చూ,వెలితి.2.
ములుచఁదనము, దే. వి, గట్టిదనము: చూ, వృత్తము. 6. (బెదిదము. 5.)
ములుజెముడు, ద్వ. వి: (సం).—అలంబుషము త్రికటము *:
ములుతారు, దే. వి: ఒకవల. హరిశ్చ. 2, ఆ. 15:చూ,వల.1.
ములుతోఁటకూర, దే. వి. ముళ్లతోఁటకూర* చూ,మారిషము.
ములుత్రాసు, దే. వి: చిన్నత్రాసు: చూ, త్రాసు.
ములుదోస, దే. వి: రోమశ *: చూ, హరివాలుకము.
ములుదోసతీఁగె, —వై—

ములుపంది, దే. వి: ఏదు, శల్యము: చూ, సూకరము.
ములుబంతి, ద్వ. వి. ఒకానొకచోరసాధనము, గద్దగోరు-గ్రద్ద గోరు, గరుడిగోరు, తలముళ్ళు, బలసము: చూ, రిష్టి. 2.
ములుము, దే. వి. బావులనీళ్లు పాటించిపండించెడు పొలము : చూ, హరిప్రియ. 2 (భూమి. 1.)
ములుమోదుగు, దే. వి: చూ, రోహి. 2. *:
ములువాలుగ, దే. వి. ఒకచేప: చూ, మత్స్యము. 1.
ములువెంపలి, దే. వి: కంటకపుంఖి *: చూ, వెంపలి.
ములువెలఁగ, దే. వి: పుల్లవెలఁగ. చతురశ్రకము, గ్రంథిలము, కశేరుకము, కంటకకపిత్థము *; చూ, వెలఁగ.
ములువెలమ, దే. వి: చూ, వికంకతము. 1 *:
ములుసూపు, దే. అ. క్రి: 1. అతిశయించు: చూ, సందడించు; వా. 2. త్రాసుముల్లు బరువువైపుఒరగు.
ముల్కి, దే. వి: చూ, రూ-ములికి.
ముల్చు, దే. విణ; 1: చూ, రూ - ములుచ. 2. పర: 3, అ. 198; 2: చూ, ములుచ. 3,
ముల్లంగి, వై. వి. = మూలకిమ్: చూ, హస్తికంద. *:
ముల్లంగిపిట్ట, ద్వ. వి: చూ, పక్షి.
ముల్లపుస్తె, దే. వి: చూ, ముల్లుచింత *:
ముల్లాకుజాయి, దే. వి:ఒకరకముపత్రపరశువు:చూ,వృశ్చినము.
ముల్లియ, వై. వి: 1. = మూత. రూ-ముల్లె: చూ, మూట; 2: చూ, ముడుపు. 1; 3; చూ, ముడుపు. 2;4:చూ ముడుపు.3.
ముల్లియవిప్పు, ద్వ. వి. మూటలదొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.
ముల్లు, దే. వి: చూ, రూ-ములు.
ముల్లుకోల, వా. వి. రూ-ములుకోల: చూ, సిళ్ళు.
ముల్లుచింత, దే. వి. (ముల్లు + ఉచ్చింత) రూ-ములుచింత* : చూ, ఖండ 5.
ముల్లుచూపుట, జా. పక్షపాతము లేకుండుట "వెలయంగ నశ్వమేధంబులు .... ధర్మమువలనన ములసూపు." (భారతము) (చూ, ములుసూపు. 2)
ముల్లుపుచ్చికొట్టుడచు, వా. అ. క్రి. మునుపటికంటె నెక్కువ బాధకలుగు.
ముల్లె, వై. వి. = మూఁత: చూ, రూ-ముల్లియ.
ముల్లెవిప్పువాఁడు, ద్వ. వి: చూ, ముల్లియవిప్పు.
ముప్పురు, దే. స. బ: చూ, రూ-ముగురు.
ముప్వ. ద్వ. వి. (మూఁడు + వా) 1. మొనలో మూఁడు సందులుగల పెద్దగజ్జె, గజ్జియ: చూ. భూషణము. 2-౧౦- (౩); 2. ఒకపట్టణము. రూ-మువ్వ : చూ, సీమ (1) (దేశములు).
మువ్వంచ, ద్వ. వి. (మూఁడు + పంచ) 1: మూఁడు పంచలు; విణ. 2, మూఁడు పంచలుగలది.
మువ్వంచాకు, ద్వ. వి. (మూఁడు + పంచ + ఆకు): చూ, ముయ్యాకుఁబొన్న *.
మువ్వంటు, దే.వి. (మూఁడు + అంటు) నెలకులోపలి మూఁడు పురుడులు. హరి, ఉ. 4, అ. 251.

మువ్వకోడె, దే. వి. మువ్వపసరము, కాఁడికిని గంతకును క్రొత్తగా అలవరించెడి యెద్దు: చూ, వృషభము. 1.
మువ్వగలవన్నెమెకము, ద్వ. వి. పెద్దపులి: చూ, శార్దూలము.1.
మువ్వదోనె, ద్వ, వి. అడుగున ఒంటిపలక గల దోనె: చూ. హోడము.
మువ్వన్నె, ద్వ. విణ. మూఁడు రంగులుగలది.
మువ్వన్నెకాఁడు, ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు.
మువ్వన్నెమెకము, ద్వ. వి. పెద్దపులి: చూ, శార్దూలము. 1.
మువ్వన్నెవిల్లు, ద్వ. వి. ఇంద్రధనుస్సు: చూ, బాణము. 1.
మువ్వపసరము, దే. వి: చూ, మువ్వకోడె.
మువ్వీసము, దే. వి. మూఁడు వీసములు.
మువ్వురు, దే. స. బ: చూ, రూ-మువురు.
మువ్వేలుపులయిక్క, దే. వి: చూ, సూర్యుఁడు.
ముషిణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, విషముష్టి* (వీనిగింజలు చిట్టిపేళ్లరసమున రెండుజాములు వండినశుద్ధి) (చర్మరోగములు హరించును).
ముషితము, సం. విణ. 1. దొంగిలఁబడినది: రూ-మూషితము: చూ, హృతము; 2. నలుకఁబడినది.
ముష్కకము, సం వి.అ.పుం = మొక్కము. (రూ-ముష్కరము-ముష్కశము*): చూ, మొక్కము.
ముష్కము, 1: —పై.—; 2: చూ, వృషణము; 3 : చూ, మొత్తము. 2.
ముష్కరము, సం. వి. అ. పుం. = మొక్కరము*: చూ, మొక్కము.
ముష్కరుఁడు, సం.విణ =మొక్కలుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
ముష్కశము, సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ముష్కరము.
ముష్టి, సం. వి. ఇ. పుం. స్త్రీ. 1. కత్తిపిడి: చూ, రిష్టి. 2. (పిడి. 2); 2. పిడికిలి, సంగ్రాహము : చూ, పిడి. 1; 3: చూ, సమృద్ధి; 4 = ముషిఁడి*: చూ, ముషిణి; పుం. 4. అభినయ హస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1; వా. వి. 5. బిచ్చము: చూ, వేఁడికోలు; అం. 7: చూ, అసంయుత హస్తములు.
ముష్టితాడనము, అం: చూ, తాడనములు.
ముష్టింపచుఁడు, సం. విణ. దరిద్రుఁడు : చూ, లొల్లెగాఁడు (బీదవాఁడ.)
ముష్టిప్రకరణము, అం: చూ, ప్రమేయములు.
ముష్టిబంధము, సం.విణ.1.గట్టిగా పిడికిలించుట, సంగ్రాహము: చూ, హస్తము. 1; 2. పిడికిలి, సంగ్రాహము: చూ, హస్తము. 1.
ముష్టిస్వస్తికము, అం: చూ, నృత్తహస్తములు.
ముసగెస, దే. వి: చూ, గుసగుస.
ముసద్ది, వా. వి. 1: చూ, లెక్కవాఁడు: 2: చూ, లేఖకుఁడు.
ముసద్దీపేచి, వా వి. 1. వ్రాఁతరుసుము ముట్టని విషయములో వ్రాఁతకాఁడు వ్రాఁతయందు చూపెడు లోపము. "ముసద్దీపేచీయుండరాడు"; మధ్యవర్తియొక్క మడత సంభాషణము 3. ఉభయ వాదులయొక్క భావములు విడకపోవుట.

ముసనాబు, దే. వి. అందలము ప్రక్క తెర.
ముసముస, దే. వి. 1. ముసురుట లోనగువాని యందలి ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. కోపమునఁ గలుగు చిఱచిఱ; 3 పంది మూర్కొనుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము భాగ. 3, ఆ 413: చూ, హూహూ.
ముసముసమను, దే. అ. క్రి. రూ-ముసముసయను. 1. ముసముసయని శబ్దించు: చూ, శబ్దించు; 2. చిఱచిఱలాడు, మండు: చూ, వెలుఁగు. 5.
ముసముసయను, దే. అ. క్రి. —పై.—
ముసరు, దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు. భో, 3, ఆ. 176.
ముసలఃకిసలాయతే, న్యా. "రోఁకలి చిగిరించినట్లు".
ముసలము, సం వి. అ. పుం. న. రూ-ముషలము. 1 : చూ, రోఁకలి; అం. 2: చూ, ముప్పది రెండాయుధములు; 3: చూ, అస్త్రములు.
ముసలి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఉడుము : చూ, బిలేశయ; 2. ఎలుకజీడి*: చూ, స్ఫోటకోప; 3: చూ, నేలతాడి*; 4 రూ-ముషలి. ఒల్లి: చూ, హాలాహలము. 2; న్. పుం. 5: చూ, బలరాముఁడు; దే. విశ. (1) వృద్ధు: చూ, స్థావిరము.
ముసలితనము, వా. వి: చూ, ముసలి (1).
ముసలిది దే విశ: చూ, ముదియది.
ముసలివాఁడు, దే. విశ: చూ, స్థవిరుఁడు.
ముసల్మాను, వా. వి. తురక, మ్లేచ్ఛుఁడు.
ముసల్యుఁడు, సం. విశ. రోఁకటిచేతఁ జంపఁదగినవాఁడు.
ముసాంబ్రము, దే.వి. ఒకానొక మందువస్తువు: చూ, రాజార్హము.
ముసాబు, వా. వి: చూ, నానుడు వాన.
ముసాయిదా, వా. వి చిత్తువ్రాత, మకలబు, మసోదా.
ముసి, దే.విశ పొంకు: చూ, వితథము. 1. రామా. 8, ఆ.230.
ముసించు, దే: అ. క్రి: చూ, నశించు.
ముసిఁడి, వై. వి.= ముష్టి: చూ, ముషిణి*.
ముసిణి, —పై.—
ముసినగవు, దే. వి. చిఱునగవు: చూ, హాస్యము. 1.
ముసిముసి నగవు, —పై.—
ముసిముసి నవ్వు, —పై.—
ముసుండము, సం.వి.అ.పుం. కొయ్యగుదియ: చూ, ముద్గరము.
ముసుండి, సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1. —పై.—; అం. 2: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.
ముసుఁగు, దే. వి. కప్పుడు: చూ, వ్యవధానము. 3.
ముసుఁగుడు, —పై.—
ముసుఁగుడువడు, ద్వి. అ. క్రి. కప్పుడువడు : రూ-ముసుఁగువడు. ముసుఁగువాఱు.
ముసుఁగుబొంద, దే. వి. మట్టలుఊడని చిన్నతాడి*: చూ, శ్రీతాళము.
ముసుఁగువడు, ద్వి. అ. క్రి: చూ, రూ-ముసుఁగుడువడు. నిరం. 10, ఆ. 140.
ముసుఁగువాఱు, —పై.— పు. 1, ఆ. 101.
ముసురు, దే. వి. రూ-ముసువు. 1. చూ, నానుడు వాన; 2. వర్షము: చూ, వాన. 1.
ముసురుకవియు, దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు.
ముసురుకొను, —పై.—
ముసురుమూతి, దే. వి: కోపవికారముగల మొగము: చూ, వదనము. 2.
ముసురుమూతివాఁడు, దే. విశ.కోపవికారముగలమూతివాఁడు.
ముసువు, దే. వి: చూ, రూ-ముసురు. 1—2.
ముస్త, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: (రూ - ముస్తకము - ముస్తియ - ముస్తె) 1. నిడుముస్తె *: చూ, ముస్తకము. 2; 2. కైవడి ముస్తె *: చూ, ముస్తకము. 1.
ముస్తకము, సం. వి. అ. పుం: న. 1 = ముస్తా. తుంగముస్తె. (చూ, తృణము 1 లో తుంగముస్తె*) అంత్య, అంత్యము, అంబుధరము, 1: అంబువాహి, అంభోదము అంభోదరము. 1. కుటంనటము—కుటన్నటము, కైవర్తము, కైవర్తముస్తకము-కైవర్తముస్తకము, కైవర్తి-కైవర్తిక, కైవర్తిముస్తకము - కైవర్తీముస్తకము, గోనర్దము, గోపురము,ఘనము, జలదము, దాశపురము, నాగము, నాదేయము, పరిపేలనము, ప్లవము, ముస్త, మేఘనామము, మేఘము, వానేయము (తె).—కయివడి, కైవడి, కయివడిముస్తె-కైవడి ముస్తె, ముస్తియ - ముస్తె.*; 2.నిడుముస్తె (చూ, తృణము 1లో తుంగగడ్డి) *: ముస్త, మేఘనామము, మేఘము, రాజకశేరుక. (తె).—తుంగ, తుంగముస్తె, నిడుముస్తె, ముస్తియ-ముస్తె. తద్వి.—౧.భద్రము భద్రముస్తకము : ౨. ఉచ్చట, చక్రల. (తె.)- వట్రువముస్తె (చూ, తృణము 1లో గుండ్రతుంగ);"(మఱియు పచ్చతుంగముస్తె కోలతుంగ ముస్తె మున్నగునవి.): చూ, హరిత. (తృణము. 1.)
ముస్తాదు, వా. విశ. 1. సిద్ధమైనది: రూ-ముస్తాబు; 2. ఆయుత్తము: చూ, సన్నాహము. 2.
ముస్తాబు, వా. విశ. —పై.— వి. 3. దుస్తులు లోనగునవి ధరించుకొనుట.
ముస్తియ, వై. వి.=ముస్తక: చూ, ముస్తకము. 1—2. *:
ముస్తీదు, దే. విశ: చూ, ముస్తాదు. 2. ఉదా. 4, ఆ. 278.
ముస్తీబు, వా. విశ: చూ, రూ-ముస్తీదు.
ముస్తె, వై. వి,= ముస్తక: చూ, రూ-ముస్తియ. *: (నిడుముస్తెకు.—స్వా. 2, ఆ. 7.)
ముస్తెలమేపరి, ద్వ. వి. పంది: చూ, సూకరము.
ముహుః, సం. అవ్య: చూ, మాటిమాటికి.
ముహూర్తము, సం వి. అ. పుం, న: రూ - ముహూర్తము = మూరతము-మూరుతము-మూర్తము. 1. పండ్రెండు క్షణముల కాలము; 2. రెండుగడియల కాలము.
ముహుర్భాష, సం. వి ఆ. స్త్రీ: అనులాపము: చూ,శబ్దము. 2.
ముహూర్తము, సం వి: అ. పుం: న. చూ,రూ-ముహూర్తము.
ముళ్ళమాటలు, జా. మాయమాటలు. "పలుదెఱఁగు ముళ్ళమాటల, కలహమె కల్యాణమని" పారి. 1, ఆ. 85.

ముళ్లయతి, మి. వి: నారదుఁడు: చూ, సన్న్యాసి.
ముళ్లవంగ, దే. వి. కత్తెరవంగ *; చూ, వంగ.
ముళ్ళు, వా. వి: బ. 1; చూ, ముల్లు. 4; వా. 2. చిక్కులు. "మారాముళ్లు."

మూ

మూ, దే. విణ. వృత్తియందు మూఁడుశబ్దమునకుమీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "మూన్నాళ్లు".
మూఁక, దే. వి. 1: చూ, సమూహము; 2. దండు: చూ, సేన 1; అం. 3: చూ. దూతీచతుష్టయము.
మూఁకవిప్పు, దే. విణ: చెదరఁగొట్టునది. స్వా. 4, ఆ. 108.
మూఁకుడు, ద్వ. వి. (మూఁత + కుడుక) 1. తట్టువంటి మట్టి పాత్రము: చూ, పాత్రము. 6-౪౬; 2. ఇత్తడిమూఁకుడు పాండు 3, ఆ. 201: చూ, పాత్రము. 6-౪౬; 3. మూయుటకుఁదగిన మూఁకుడులోనగునది: మూఁత.
మూఁగ, దే. వి: 1. చూ, దోమ; 2: చూ, పక్షి; వై. విణ. 3. = మూక: నోరుమెంగ, మఱువ, ముంగ, మూఁగవాఁడు మూఁగి, మూత, (సం.)— అభాషణుఁడు, అవాచీనుఁడు, మూకుఁడు. తద్వి —ఁ:పుట్టు మూఁగ;—౨:(సం)కలంబకుఁడు
మూఁగఁబాఱు, దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు.౬,హరి.4,ఆ.92.
మూఁగతీఁట, ద్వ. వి. ఒడలిపై దట్టముగా పేలినతీఁట: చూ, దర్చిక.
మూఁగబోతు, ద్వ వి: తుషసమేతధాన్యములు:మూన,మూస: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.)
మూఁగబిట్టుకోడి, ద్వ. వి: చూ, పుంజు.
మూఁగమొగ్గలు, ద్వ. వి. వికసించనిమొగ్గలు.
మూఁగవాఁడు, ద్వ. వి. నాలుకలేనివాఁడు, కొండనాలుకలేని వాఁడు (అనికొందఱు): చూ, మూఁగ. 3.
మూఁగి, వై. విణ: చూ. మూఁగ. 3.
మూఁగిమూసానమ్మ, వా. వి: చూ,రూ-ముంగిమూసానమ్మ.
మూఁగు, దే. అ. క్రి; చూ, వ్యాపించు. కళా. 3, ఆ, 16.
మూఁడు, దే. స. రూ-మూఁడు: చూ, రెండొకటి; అ. క్రి: 2: కలుగు: చూ, సంభవించు; 3. ముగియు:చూ, సరిపోవు. 3. మూఁడుఅంకములుగలవి, అం: చూ, త్రయము.
మూఁడుచు, దే. ప్రే.మూఁడఁజేయు,కలిగించు:రూ-మూడ్చు.
మూఁడునొకటి, వా, స: చూ, నాలుగు.
మూఁడుపూవులాఱుకాయలు, జా. అభివృద్ధి. ప్రతి పువ్వున కొక్కొకకాయ సహజము. (ఇచ్చటపువ్వునకు రెండు కాయలు చెప్పుట అతిశయకథనము. "మూఁడుపూవులాఱు కాయలుగా నున్నదని" (ధర్మజ రాజసూయము).
మూఁడుమాట లాఱుతప్పులు, జా. ఎక్కువ తప్పులు. (కళా పూర్ణోదయము.
మూఁత, దే. వి. 1. అడ్డపాటు: చూ, స్థగనము; 2: చూ, మూఁకుడు. 3; 3. కనుతెప్ప మూఁత: చూ, పిహితము; వా. 4. (సీసాకువేయు) బిరడ: చూ, బిరడ. 2.
మూఁతబల్ల, దే. వి. వాచూరుపట్టె
మూఁపు, దే. వి. అంసము, భుజశిరము: చూ, స్కంధము. 1.
మూఁపురము, దే. వి. ఎద్దు భుజశిరము: చూ, స్కంధము. 1.
మూకాంబ, అం: చూ, అంబ: 5.
మూకుఁడు, సం. వి. అ, పుం. 1. ఒకరక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు, 1; విణ. 2.=మూఁగ-ముంగ: చూ,మూఁగ.3.
మూగురు, దే. స: చూ, రూ-ముగ్గురు.
మూగేలు, దే. వి. చుంచు: చూ, మూషికము.
మూచూచు, దే. స. క్రి. (మూతి + చూచు): చూ, మూర్కొను.
మూచూచుట, దే. వి: చూ, మూర్కొనుట.
మూజువాని, వా. వి. నోటిమాట.
మూట, వై. వి. = మూఁత: చిప్పము-చిప్పెము, మల్లియ— ముల్లె, బొక్కిసా. (సం.)— మూఁతము.
మూటఁగట్టుకొనుట, జా. సొగసుగానుండుట "ముద్దులమూటఁ గట్టు తనః ట్టి" (ధర్మజ రాజసూయము) "ముద్దులుమూటఁ గట్టి" (రసికజన మనోరంజనము).
మూటికి ముడివేయుట, జా. మొండికెత్తుట "మూటికి ముడి వేసి వారికి సిగ్గేమి, యెగ్గేమి" (ధర్మజ రాజసూయము).
మూటము, దే. వి: చూ. రూ ముటము.
మూటికి, వా. వి. దాహమునకు. "పంతులుగారు! మూటికి వెళ్ళెదము అని బాలబాలికలు మూఁడువ్రేళ్లు చాఁపి చూపెదరు."
మూడమంచు, దే. వి దట్టమైనమంచు, హిమాని: చూ. హిమము.
మూడవకాలము, ద్వ. వి వైశ్యాలము.
మూడవకాలము మనిసి, ద్వ వి; చూ, వైశ్యుఁడు
మూడవమూల, దే. వి: (సం.)— ఆనంత, వాయవ్యము: చూ, హరిత్తు. 1.
మూడి, దే. వి చూ, రూ-ముడ్డి. కళా. 2. ఆ. 79
మూడిగాలి, దే. వి: చూ, రూ-ముడిగాలి.
మూడు. దే.స.(రూ-మూఁడు-మూర్) : చూ, రూ-మూఁడు.
మూడునొకటి, వా. స: చూ, రూ-మూఁడునొకటి.
మూడ్చు, దే ప్రే: చూ, రూ-మూఁడుచు
మూఢం మూఢభాషయైన బోధయేత్, న్యా. మొరటివానిని మొరటిమాటలతోనే బోధపఱచవలెను. దుర్మార్గులకు చెడ్డ గుణములనే బోధపఱచవలెను.
మూఢః పరప్రత్యయనేయ బుద్ధిః, న్యా. మూఢుఁడు పరుల మాటలయందు విశ్వాసము గలవాఁడు. అనఁగా స్వయముగా నాలోచించి నిర్ణయింపఁజాలఁడు
మూఢకము, అం.1: చూ,రదక్షతములు; 2: చూ దంతక్షతములు.
మూఢత్వము, సా: చూ, అశ్వహృదయ పరిజ్ఞానము.
మూఢుఁడు, సం, విణ. = మొండి-మోటు- మొద్దు. 1. తెలివి లేనివాఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.
మూతము, సం. వి. అ.న. 1 రాజులు చేతిక్రింద నుంచుకొను

తలగడ: చూ, లోడు; 2=ముడి, బొక్కిసొ, ముల్లె: చూ, మూట; విణ. 3 కట్టఁబడినది: చూ, సితము. 4.

మూతి, దే. వి. 1. నోటి పైభాగము: చూ, వదనము. 1; 2. ముఖము: చూ, వదనము. 2.

మూత్తదు బ్రాహ్మణులు, అం. వీరు కేరళదేశస్థులు : చూ, కర్ణాటకులు.

మూత్రకృచ్ఛ్రము, సం. వి. అ. న: 1. అశ్మరి. (తె.)—ఉబ్బరము, నీరుకట్టు, నీరుకట్టుతెవులు; తద్వి. — ౧. అనాహము, నిబంధము. రూ-విబంధము. (తె.)— ఇరువాయి కట్టు; ౨. నీరుచులుకు; ౩. నీరుడి; ౪. మధుమేహము.

మూత్రకోశము, సం.వి.అ.న: క్లోమము. (తె,)—ఉచ్చబుడ్డ, నీరుతిత్తి.

మూత్రపిండము, సం.వి.అ:న.ల. (కిడ్నీస్): చూ, వృక్క. 2.

మూత్రఫల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేఁతిదోస*: చూ దోస.

మూత్రము, సం.వి.అ.న: ఉత్సము, ఏకాంగులము, కల్కము, కాయజలము, గుహ్యనిష్యందము, జలము, ప్రస్రావము, మేహము. (తె.)—ఉచ్చ, కాలుమడి-కాల్మడి, నీరు, నీరు ముట్టు తద్వి.—౧. ఆవు ఉచ్చకు —గోంబు, గోజలము, గోద్రవము, గోనిష్యందము, గోమూత్రము, గోవిరేచనము, పంచితము; ౨. విడువఁదగిన మూత్రమునకు —మీఢము, మూత్రితము; అం. 2: చూ, లక్షణాంగములు (ఉచ్చ)— పురుషునకు-విరివిగ దక్షిణావర్తముగ నొకధారయైన రాజగు. రెండుధారలైన ధనియగు. బహుధారలైన దరిద్రుఁడగు. ధ్వనియుక్తమైన సుఖియగు నిశ్శబ్దమైన దరిద్రుఁడగు.)

మూత్రరంధ్రము, అం: చూ, రంధ్రములు.

మూత్రల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మూత్రఫల*.

మూత్రించు, సం. అ. క్రి: చూ, కాలుమడుచు.

మూత్రితము, సం. వి. అ. న: చూ, మూత్రము.

మూత్రితుఁడు, సం. విణ. నీరు (ఉచ్చ) విడిచిన వాఁడు.

మూదల, దే. వి. (మూల+తల) తారకాణ: చూ, రుజువు.

మూదలించు, దే. స. క్రి. 1; చూ, తారకాణించు. హరి. ఉ. 6. ఆ. 236: కళా. ఆ. 197: చూ, హెచ్చరించు. 1.

మూదలిక, దే. వి; చూ, రూ-మూదల.

మూదేవి, వా. వి; చూ: పెద్దమ్మ. 1.

మూన, దే. వి.1. వస్త్రగాలితముచేయఁగా రాలక నిలిచినది: 2. రాగులు, ఆముదాలు,మేలురానికాఁగా మిగిలినపొల్లు: 3; చూ, మూఁగబోతు.

మూను, దే. స. క్రి. వస్త్రగాలితముచేయు.

మూన్నాళ్ళపట్టపగలు, జా. మూఁడురోజుల మధ్యాహ్నము, స్వల్పకాలము. "మూన్నాళ్ళపట్టపగటి సిరికే పట్టభగ్గములు లేవు" (ధర్మజ రాజసూయము.)

మూన్నాళ్లముచ్చట, జా. —వై.—

మూన్నూలు, దే. వి: చూ, రూ-మున్నూలు.

మూయి, దే. వి. అడ్డపాటు: చూ, స్థగనము.

మూయు, దే స. క్రి. కప్పు, మూఁతపెట్టు (అని కొందఱు): చూ, స్థగనముచేయు.

మూయుట, దే. వి. కప్పుట: చూ స్థగనము.

మూర, దే. వి. 1. రెండుజేనల కొలఁది: చూ, హస్తము; విణ. 2. నిడుపైనది: చూ, సోగ. 3.

మూరకోక, దే. వి: చూ, బారుచాఁపు.

మూరకోల, వా. వి. అరగజముబద్ద.

మూరతము, వై. వి.=ముహూర్తము: చూ, ముహూర్తము.

మూరిఁబోవు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, విజృంభించు హరి. ఉ. 4, ఆ. 45; 2: చూ, సందడించు; 3: చూ, వర్థిల్లు మార్క. 6, ఆ 235; 4: చూ, సిద్ధించు. మార్క. 7, ఆ. 185; 5: చూ, నశించు, భాగ. 6, స్కం 135.

మూరు, దే. అ. క్రి: చూ, సందడించు వి పు 7, ఆ. 100.

మూరుకొండ, ద్వ. వి. రూ-మూర్కొండ: చూ, రూపగంధ*.

మూరుకొను, దే. స. క్రి: చూ, రూ-మూర్కొను.

మూరుకొనుట, దే. వి: చూ, రూ-మూర్కొనుట.

మూరుతము, వై.వి.=ముహూర్తము: చూ, ముహూర్తము 1-2.

మూరెఁడు, దే. అప. మూరప్రమాణము.

మూర్కొండ, ద్వ. వి: చూ, రూ-మూరుకొండ*.

మూర్కొను, దే. స. క్రి. (రామా. 4, ఆ. 66: రూ— మూరుకొను, మూచూచు, పట్టు. (సం.)—ఆఘ్రాణించు.

మూర్కొనుట, దే. వి. రూ-మూరుకొనుట—మూచూచుట. (సం.)—ఆఘ్రాణము.

మూర్ఖము, సం. విణ: చూ, మౌర్ఖ్యము.

మూర్ఖు, సం. విణ.=మంకు, మొఱకు-మొఱకుఁడు-మొఱటు: చూ, స్తబ్ధుఁడు.

మూర్ఖుఁడు, సం. విణ —వై.—

మూర్ఛ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రోగాదులచేత స్మృతిఁదప్పుట: చూ, సొమ్ము; అం 2: చూ, దశావస్థలు; 3: చూ, ద్వాదశావస్థలు; 4: చూ, అవస్థలు.

మూర్ఛన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. సంగీతమునందు క్రమముగా సప్తస్వరములయొక్క ఆరోహణావరోహణములు: చూ, స్వరము. 2; అం. 2: చూ, అష్టాదశపదార్థములు.

మూర్ఛనొందుట, అం: చూ, మన్మథావస్థలు.

మూర్ఛాలుఁడు, సం. విణ. మూర్ఛరోగము గలవాఁడు, ప్రయాణపు బడలికలోనగు వానిచే సొమ్మసిలినవాఁడు 'అని కొందఱు): చూ, సొమ్మసిలినవాఁడు.

మూర్ఛితుఁడు, సం. విణ. 1. —వై.—; 2: చూ, మూర్ఖు; 3. వృద్ధిఁబొందినవాఁడు.

మూర్ఛిల్లు, సం. అ. క్రి: చూ, సొమ్మసిల్లు.

మూర్ణము, సం. విణ: చూ, రూ-మూతము. 3.

మూర్తము, సం. విణ. 1. గట్టిది: చూ, బెడిదము. 5; 2. మూర్ఛరోగము గలది; 3. స్వరూపము గలది; వై. వి. రూ-మూరుతము. (1): చూ, ముహూర్తము. 1; (2): చూ, ముహూర్తము. 2.

మూర్తి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, శరీరము; 2. కాఠిన్యము: చూ, బెడిదము. 5; 3. ప్రతిమ: చూ, హరిణి 3 ; వా. బ. 4 బట్టలసంఖ్య. "మూర్తులెన్ని?"; 5. దేవుని స్వరూపము.
మూర్తిమత్తు, సం. వి. త్. న. గట్టిది: చూ, బెడిదము 5.
మూర్తుఁడు, సం. విణ: చూ, మూర్ఛాలుఁడు.
మూర్తులు అం. 1: పృథివి, అప్పు, తేజము, వాయువు, ఆకాశము, సూర్యుఁడు, చంద్రుఁడు, సోమయాజి. (8); 2: బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరుఁడు. (3)
మూర్ధజకరంజము, సం. వి అ. పుం: కేదారశృంగము, (తె.)–బోదారసింగి*.
మూర్ధము, సం. వి. న్. పుం: చూ, మూర్తి. 1.
మూర్ధములు, అం. (మూర్ధన్యములు) ఋ-ౠ-ర-ఱ-ష-ట వర్గములు.
మూర్ధాభిషిక్తుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. క్షత్రియుఁడు: చూ, రాజు. 1; 2. చక్రవర్తి: చూ, రాజు. 1; 3. మంత్రి: చూ, సచివుఁడు. 1; వా. విణ. 4. శిరస్సునందు అభిషేకము చేయఁబడువాఁడు.
మూర్వ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ, చాఁగ*: చూ, స్రవ.
మూల, సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1. మూలానక్షత్రము: చూ, రిక్క; దే. వి. (1) రెండుదిక్కుల నడుమ : చూ, హరిత్తు. 1. తద్వి.— మాఱుమూల. (చూ, ఏంగిలు, కోణము. 1.); (2) గొంది: చూ, హరిత్తు. 1; (3) కొప్పు: చూ, వేనలి.
మూలకము, సం. వి. అ. పుం. న.=ముల్లంగి* : చూ. హిలమోచిక; 2. ములుగు: చూ, బొక్కసము.
మూలకర్మము, సం. వి. న్. న. కార్మణము, చిల్లింగి : చూ, హింసాకర్మము.
మూలక్రిమిన్యాయము, న్యా. వేరులో పురుగుఁబుట్టిన చెట్టంతయు చచ్చుననురీతి.
మూలగ, దే వి. నెనడు: చూ. మజ్జ. 2.
మూలదుంప, మి. వా. వి. (మూలము+దుంప) 1. మొదటి గడ్డ; 2. మొదటి కారణము.
మూలదేవి. సం వి. ఈ. స్త్రీ ఒక గ్రామదేవత : చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
మూలదేవుఁడు, సం. వి. అ పుం: ఉగ్రసేనజుఁడు, కంసుఁడు. కర్ణీసుతుఁడు, కలాంకురుఁడు, మూలభద్రుఁడు.
మూలధనము, సం. వి. అ. న: చూ, సంచిమొదలు.
మూలనున్నవాని ముంగిటఁబెట్టుట. లో. ఎకుటఁబెట్టుట ' మూలనున్నవాని ముంగిటఁ బడవైచి." (కుచేలోపాఖ్యానము)
మూలఫల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (తె.)—కొమ్మన గొలిమిడి*: చూ, మొగలీర.
మూలబంధము, సం. వి. అ. పుం: (తె.)-పుట్ట, పునాది.
మూలబలము, అం. (స్వపక్షమువారు): చూ, అహిభయము.
మూలభద్ర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఒక గ్రామదేవత : చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
మూలభద్రుఁడు, సం. వి. అ, పుం: చూ, మూలదేవుఁడు.
మూలము, సం.వి. అ, న. 1: చూ, వేరు. 1; 2. మెట్టదామర దుంప: చూ, సహస్రపత్రము; 3. ఊఁడ : చూ, శిఫ. 1; 4. మొదలు: చూ, హజ్జ; 5: చూ, సంచిమొదలు; 6: చూ, సమీపము. 1; 7. అడవికంద*: చూ, సూరణము; వా. 8. పద్యకావ్యము: 9. అసలుసంగతి; అం. 10. మూలానక్షత్రము: చూ, రిక్క. 1—౧౯; 11: చూ, బంధనములు.
మూలమట్టము, దే. వి. గోడల మూలలను సరిచూచెడు మూఁడు మూలల మట్టపు పలక: చూ, సపాట.
మూలముట్టు, మి అవ్య.క్రి.విణ అమూలము. స్వా 3.ఆ.134.
మూలయేలు నేర్పరి, దే. వి: చూ, నిరృతి. 2.
మూలరోగి, సం. విణ. మొలురోగము గలవాఁడు: అర్శసుఁడు.
మూలఱా, దే. వి. రూ-మూలఱాయి. వజ్రము. వసు. 2, ఆ, 58: చూ, రత్నములు. 1.
మూలఱాయి, —పై.—
మూలఱేఁడు, దే. వి: చూ, నిరృతి. 2. అప్ప. సుం. కాం. 41.
మూలలు, అం: చూ, హరిత్తు. 1, (చూ, మూల 1.)
మూలవాటు, దే వి. అయిమూల-ఐమూల, (సం.)—అపదిశము, విదిక్కు: చూ, హరిత్తు 1.
మూలసంక, వా. వి. పిలక-పిలుక-పిల్క, మొటిమ, మొలక-మొల్క. (సం.)—అర్శము-అర్శస్సు. గుదకీలకము—గుదకీలము, గుదాంకురము, దుర్నామము, (వా) మూలశంఖ. (చూ, రోగము. 1.)
మూలస్మృతులు, అం. (స్మృతులు) (చూ, ధర్మశాస్త్రము): మను(స్వాయంభువ),బృహస్పతి, వశిష్ఠ, కశ్యప, భారద్వాజ, గౌతమ, యాజ్ఞవల్క్య: భృగు (ఉశన), నారద, కపిల, పరాశర, వ్యాస, కాత్యాయన, ఆపస్తంబ, ఆశ్వలాయన, కణ్వ, అత్రి, హరీత స్మృతులు. (18) (చూ, స్మృతులు).
మూలాధారము, అం. గుదస్థానమునందుండెడు నాడులకాధారమైన చక్రము: చూ, చక్రములు.
మూలిక, సం. వి. ఆ. స్త్రీ.1: చూ, మందాకు*; 2 = మొలక: చూ, మొక్క. 1.
మూలికుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1. వృక్షమూలమునఁ గూర్చుండి తపముచేయుటయే వ్రతముగాఁ గలవాఁడు: చూ, వ్రతి. 2; అం. 2: చూ, గతిభేదములు.
మూలుగు, దే. వి: రూ - మూల్గు. 1. రూ-ములుగు: పీడాధ్వని కుంథనము: చూ, స్వరము. 2; 2: (సం) — అంబుదపలి, అనీలయష్టిక, క్లీబని, ప్రసాదని *: అ. క్రి. 3: చూ, రూ-మూలుగు. 3: 4: చూ, రూ-ములుగు. 4.
మూలుగులు, దే. వి: బ, చూ, మాలుగులు.
మూలేచిన్నే కుత్రశాఖో ప్రరోహః, న్యా. వేరుగొట్టివేయఁగాఁ గొమ్మలెట్లు మొలచును?
మూల్గు, దే. వి: అ. క్రి: చూ, రూ-మూలుగు. 1-2-3-4.
మూల్యము, సం. వి అ పుం. = మొల్లము.విలువ:చూ, వెల1.
మూవ, వై. విణ:=1. మూక: చూ, రూ-మూఁగ. 3; దే. వి. 2.=చూ, రూ-మువ్వ. 1; 3: చూ, రూ-మువ్వ. 2.
మూవురు, దే. స: చూ, రూ-మూగురు.
మూష, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = మూస: చూ, మూస. 1.
మూషకపర్ణి, సం వి. ఇ. స్త్రీ : ఎలుకజీడి *:చూ,సుతశ్రేణి.
మూషకము, సం. వి. అ. పుం:=మూసకము:రూ-మూషికము,

1. అవి, అఖనికము, అఖువు, ఇలి, ఇలికము, ఉందురము-ఉందురువు-ఉదురువు, కర్వము, కొండము, కొచిఘము. ఖనకము, కుహనము, గర్తాటము, చండువు, తుటుమము, దీన, బిలేశయము, రంధ్రబభ్రువు, వృషము (తె).— మూసకము, ఎలక-ఎలికె-ఎలుక, గోడదొల్కులప్రోడ, త్రాళ్ళరాసిగాడు, రాళ్లరాసిగాడు, బొక్కలాడు, లాగడాగుడు. తద్విశేషములు.- ౧. చిట్టెలుకకు.- అంజలిక, గిరిక, బాలమూషిక. (తె).—అరిపె. చిట్టెలుక, చూరెల్క; ౨. పందికొక్కునకు.— రూ-మూషికము, అఖువు, ఉందురము- ఉందురువు- ఉదురువు, ఖనకము - ఖానకము, గర్తాటము, గృహభూదారము, దీర్ఘదేహి, రోమశము. (తె).— కొక్కు, పందికొక్కు, మూసకము; ౩. రాజమూషకమునకు.— రాజమూషకము. (తె).— ఎల్లెలుక - ఎల్లెల్క, గరిమిడి, రాళ్లరాసిగాడు, వెల్లయెలుక-వెల్లెలుక; 4 చుంచునకు. అంజనిక, గంధమూషి, గంధమూషికము, గంధశుండిని, గంధాఖువు, చిక్కము, చుచుందరి - ఛుఛుందరి (తె).— కంపెలుక. కల్లెలుక - కల్లెల్క, చుంచు, చుంచెలుక, చుండు, చుండెలుక, చెంచు, మూగేలు. (మిగతవానికి "చూ, వృషము. 3.")

మూషకాహిమంజూషాన్యాయము, న్యా. ఎలుకపాముగల పెట్టె యందేమో కలదని కొఱికి పాముచేఁ దినఁబడె ననురీతి.

మూషణము, సం. వి. అ. న: చూ, మిరియము.

మూషికము, సం. వి. అ. పుం.=మూసకము. 1 ఎలుక: చూ, రూ-మూషకము; 2. పందికొక్కు: చూ, రూ—మూషకము. ౨.

మూషికాంచనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, వినాయకుఁడు.

మూషితము, సం. విణ రూ-ముషితము: చూ, హృతము.

మూస, వై వి. 1 =మూషా; క్రోవి (సం.)-అంగార కర్పరము. అగ్నిష్టము, తైజసావర్తిని, ష. మూతద్వి -౧. అంధమూష. వా. 2: చూ, మూఁగబోతు.

మూసకము, వై. స.=మూషక: చూ, మూషకము.

మూసనమురికి, దే. విణ: చూ, వ్రాజె.

మూసిక, దే. వి. మంగళసూత్రమునందు తాళిబొట్టునకు ఈవలావల గ్రుచ్చికట్టుకొనెడు నానుక్రోవి. నీలా.1,అ. 102.

మూసిగంతలు, దే. వి. బ. కనుమూసిగంతలు: చూ, బాలక్రీడ.

మూసినముత్తెము, జా. ఎక్కువజాగ్రత్తగా నుండుట. "మూసినముత్తెమై వెలుఁగు ముద్దుకుమారునిమీఁద" సారం.3,అ.53.

మృ

మృగణ, సం. వి. అ, స్త్రీ: చూ, వెదకుడు.

మృగతృష్ణ. సం. వి. అ. స్త్రీ: ఝుం-ఝూలి, మరీచిక.(తె).— ఎండమావులు.

మృగదంశకము, సం. వి. అ. పుం: 1. కుక్క: చూ, శునకము; 2. ఎలుగు: చూ, వెలుగుబంటి.

మృగధూర్తకము, సం. వి. అ. పుం: నక్క: చూ, సృగాలము.

మృగనాభి, సం, వి. ఇ. పుం: చూ, మృగమదము.

మృగపాలిక, సం. వి. అ. స్త్రీ: కమ్మఁబిల్లి: చూ, మార్జాలము.

మృగప్లుతము, అం: చూ, అకాశచారులు.

మృగబంధని, సం. వి: ఈ. స్త్రీ: మృగములఁబట్టువల: చూ: వాగుర.

మృగమదము, సం. వి: అ. పుం:=మెకపుటాము: 1. అండజ, కస్తూరి, కామాంధ, కురంగనాభి, గంధకేలిక, గంధచేలిక, గంధధూళి, గంధవంతము, దర్పము, నాభి, నాభిజము, మదము మదాహ్వము, మృగనాభి, శ్వేతము, శ్వేతమృగాండజము. (తె) — ఇఱ్ఱిగోరజము, కస్తురి, జింకపొక్కిలి, మదము, మెకపుటాము. తద్వి.—౧ (తె).— కస్తురిపీఁజియ; (మిగతవానికి "చూ, శ్వేతమృగాండజము.")

మృగమదవాస, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, కస్తూరిమల్లిక.

మృగము, సం. వి. అ. పుం. 1 =మెకము-మెగము. నాలుగు కాళ్ల జంతువు: గయము, పశువు. (తె).— మెకము—మెగము. తద్వి –౧. పశుకులమునకు.-: (చూ, పసులము) ౨. ప్రాయపుపశువునకు.— బర్కరము; ౩. వ్రేటునకుం జిక్కని పశువునకు.-(తె).—గడిమెకము; ౪. మృగవిశేషములు.- కాశ్యపము, ఖురాకము, పార్వణము.ఇత్యాది ("చూ, సింహము"); 2. జింక: చూ. హరిణము, 1; 3. అడవియందు తిరిగెడి యేనుఁగు: చూ, హస్తి; 4. మృగశీర్షము: చూ, రిక్క; 5: చూ, మృగణ; 6: చూ, మృగయ.1; 7: చూ. వేఁడికోలు; అం. 8: చూ, గజజాతులు.

మృగమోహము, అం. (ఇది అధమము): చూ, మోహచతుష్టయము.

మృగయ, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, వేఁట. 3; 2: చూ, మృగణ.

మృగయుఁడు, సం. వి. అ. పుం; 1. బోయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 1; 2; చూ, బ్రహ్మ. 1; 3: చూ. వేఁటకాఁడు.

మృగరాజ్, వా. సం. వి. న్: పుం; చూ, సింహము. 1.

మృగరిపువు, సం. వి. ఉ. పుం.—పై.—

మృగరోమజము, సం. వి. అ. పుం: మృగరోమములచేతఁ జేయఁబడినశాలువ, రాంకవము; చూ, వస్త్రము.

మృగవధాజీవుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మృగయుఁడు1-3

మృగవాహనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: జింకరౌతు: చూ, వాయువు

మృగవ్యము, సం. వి. అ. న: చూ, మృగయ. 1.

మృగవ్యాధుఁడు, అం: చూ, రుద్రులు.

మృగశిర, సం. వి. అ: స్త్రీ: = మీసర. రూ. మృగశిరము—మృగశీర్షము: చూ, రిక్క. 1—౫.

మృగశిరము, సం. వి. స్: న.=—పై.—

మృగశీర్షకము, అం. అభినయహస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము1

మృగశీర్షము, సం. వి. అ. న.=1: చూ, మృగశిర; అం:2; చూ, అభినయహస్తములు.

మృగస్వామి, సం. వి, ఇ: పుం. = మెకములసామి; చూ, సింహము. 1.

మృగాంకుఁడు, సం. వి. అ. పుం: జింకతాలుపరి, చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు

మృగాజీవము, సం. వి. అ: పుం: చూ, సివంగి. 1.

మృగాజీవుఁడు, సం. వి. అ. పుం. బోయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.
మృగాదనము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మృగాజీవము.
మృగాదనుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, మృగాజీవుఁడు.
మృగితము, సం. విణ. వెదకఁబడినది: అన్విష్టము, అన్వేషితము, గవేషితము, మార్గితము.
మృగీ, అం: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్క పాదమునకు ఒకరగణముగలద్వైతృతీయఛందస్సునందుఁబుట్టినవృత్తము.)
మృగేంద్రము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మృగస్వామి.
మృగేంద్రుఁడు, సం. వి. అ పుం: చూ, మృగేంద్రము.
మృగోర్వారువు, సం. వి. ఉ పుం: చూ, బుడమ. *:
మృగ్యము, సం. విణ వెదకఁదగినది: మార్గ్యము.
మృచ్ఛకటిక, అం. (ఈ గ్రంథమును శూద్రకుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.
మృజ, సం. వి: అ. స్త్రీ : చూ, రూ-మార్జనము. 1.
మృడాని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.
మృడుఁడు, సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. 1.
మృణాలము, సం. వి. అ. న. వట్టివేరు: చూ, సేవ్యము. 1: పుం, న. 2: బిసము: చూ, సహస్రపత్రము. 1.
మృతండుఁడు, సం. వి. అ. పుం: (రూ-మృత్తాండుఁడు-మార్తండుఁడు-మార్తాండుఁడు): చూ, సూర్యుఁడు.
మృతజీవుఁడు, సం. విణ. చచ్చినను కీర్తి వహించినవాఁడు.
మృతము, సం. వి. అ. న, 1; చూ, మృతి. 1; 2. యాచితవృత్తి: చూ, యాచితము; 3. చచ్చినది:చూ,సమాప్తము2:
మృతశయ్య, సం. వి: ఆ. స్త్రీ; అంతశయ్య, అంతశయ్య, ఖకువు, భూశయ్య. (తె.)— సేలపడక.
మృతసంజీవని, అం: చూ, కళలు.
మృతస్నానము, సం: వి. అ: న; అపస్నానము. (తె).— చూ, చావుమునుక.
మృతస్నాతుఁడు, సం విణ: అపస్నాతుఁడు.
మృతాలకము, సం. వి అ. న: చూ, రూ-మృత్తాలకము.
మృతాశౌచము, సం వి. అ. న. 1: అస్పృష్టి, అశౌచము (తె).— చావుమయిల - చావుమైల. తద్వి.—పక్షిణి; అం: 2: చూ, అశౌచములు.
మృతి, సం. వి. ఇ: స్త్రీ: 1; చావు; చూ, సావు; అం. 2: చూ, సంచారిభావములు. (ఇస్పిరో ? యీమేనేల ?నీ వేణీభరంబు కుత్తుకకు హత్తించి చుట్టిరాఁబెట్టి యొక్క పెట్టున బిగియ లాగి యీదొసఁగు టుసుకులుఁ దొలఁగించక నిలుపనేల ?)
మృతుఁడు, సం. విణ: చూ, పరేతుఁడు. 2. మార్క. 3, ఆ. 175: (చూ, స్వర్గస్థుఁడు.)
మృత్కారుఁడు, సం. విణ: కుంభకారుఁడు, కులాలుఁడు, భరటుఁడు. (తె).— కుమ్మరవాఁడు, కుమ్మరి.
మృత్కిర, సం వి.అ.స్త్రీ:పంది; ముండ్లవి: చూ, సూకరము.
మృత్తాలకము, సం. వి: అ. పుం: రూ-మృతాలకము: చూ, సురాష్ట్రజము. 1—2—3.
మృత్తిక, సం. వి: ఆ. స్త్రీ = మట్టి. 1. తొగరిమన్ను: చూ, భూమి. 1—౮౬; 2. మన్ను; చూ, భూమి. 1-౮౭
మృత్తు, సం. వి: ద్. స్త్రీ. = మిత్తిక.—పై—
మృత్యుంజయుఁడు, సం. వి.అ.పుం:మిత్తిగొంగ: చూ, శివుఁడు.1
మృత్యుఫల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: అరఁటి *: చూ, రంభ. 2.
మృత్యుబీజము, సం. వి: అ. న: చూ, వేణువు. 1.
మృత్యువు, సం. వి. ఉ. పుం: న. = మన్న. 1. చావు: చూ, సావు: పుం. 2. మరణాదిదేవత.
మృత్స, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = మన్ను. 1. మంచిమన్ను: చూ, భూమి. 1—౮౮; 2. తొగరిమన్ను: చూ, భూమి.1-౮౬.
మృత్స్న, —పై—
మృథము, సం. వి. అ. న. రూ-మృధము: చూ,యుద్ధము.
మృదంగము, సం. వి. అ. పుం: 1.=మద్దెల: చూ, వీణె; 2. తప్పెట: చూ, వీణె; 3. సద్దు: చూ, స్వరము. 2; 4. వెదురు *: చూ, వేణువు. 1.
మృదుతీక్ష్ణతరం (రూ) మృదుస్సుతీక్ష్ణః, న్యా. మృదువైనది తీక్ష్ణముగానుండును. (మెత్తనిపులి అన్నట్లు.)
మృదుత, అం: చూ, నఖక్షతములు.
మృదుత్వక్కు, సం, వి: చ్. పుం: చూ, బుజపత్తిరి *.
మృదుద్రుమము, సం వి.అ.పుం. 1 గోఁగు*: చూ, వరగోఁగు. అకరోటు 2. అక్రోటు, (అక్రోటుపండు):
మృదులము, సం. విణ. మెత్తనిది: చూ, మృదువు. 1.
మృదువు, సం. విణ. 1.= మెదుకు, మెత్తనిది: చూ, సుకుమారము. 2; 2: చూ, సోమరి.
మృద్ఘటన్యాయము, న్యా. మట్టికుండ తేలికగాబ్రద్దలగుననురీతి.
మృద్వంశము, అం 1: చూ, షష్ట్యంశములు. ౧౯; 2: చూ, షష్ట్యంశములు. ౪౭.
మృద్విక, సం. వి.ఆ.స్త్రీ.రూ-మృద్వీక.ద్రాక్ష *:చూ,స్వాదుఫల
మృద్వీక, —పై—
మృధము, సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మృథము.
మృష, సం. అవ్య. బొంకు: చూ, వితథము.
మృషావాదము, అం: చూ, కళలు.
మృష్టము, సం. విణ. కడుగుటలోనగువానిచేత గరగరికైనది: చూ, శోధితము. "మృష్టాన్నము."

మె

మెంచ. వై. వి. = మ్లేచ్ఛ. తురక, మహమ్మదీయుఁడు: చూ, మ్లేచ్ఛుఁడు.
మెండియము, దే. వి. రూ - మెండెము. చూపుడువ్రేలవేసికొనెడి యుంగరము: చూ, హవణిక. 2 (భూషణము. 2.)
మెండీఁడు, దే. వి. (మెండెము+ఈఁడు.) చూపుడువ్రేలు: చూ, వేలు. 2.
మెండు, దే. వి. 1: ఆధిక్యము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. అతిశయము. స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, హెచ్చు, 2; 3: చూ,మిట్టు 1: విణ. 4. అధికము: చూ, హేరాళము.

మెండుకొను, దే. అ. క్రి. 1. అతిశయించు: శళాం. 2.ఆ.90: చూ, సందడించు; 2. చూ, విజృంభించు; 3. నిండుకొను. ఉ. హరి. 5, ఆ. 84: చూ, సంపూర్ణమగు; ప్రే. 4. మెండుకొలుపు.

మెండెము, దే, వి; చూ, రూ-మెండియము

మెండొడ్డు, దే. అ. క్రి: (మెండు+ఒడ్డు) ఎదిరించు. శళాం. 4. ఆ. 32: చూ, వక్కాణించు.

మెంతి, వై. వి. = మేంథి. కుంచిక *: చూ, మేంథి *:

మెంతిమజ్జిగ, వా. వి. చల్లకిడి, తిమ్మనము, తేమనము,సిగరసిగరి. చూ, మజ్జిగ.

మెంతులు, వై. వి. బ = మేంథి: చూ, మెంతి.

మెంబరు, వా. వి: చూ, సభికుఁడు.

మెకపుటాము, వై. వి. = మృగమదః చూ, మృగమదము. అచ్చ. అ, కాం. 10.

మెకము, వై. వి. = మృగ. 1. రూ-మెగము: చూ,మృగము. 1; 2. జింక, అచ్చ. అర, కాం. 37: చూ, మృగము. 2.

మెకములకొలముసామి, వై. వి: చూ, మెకములతేఁడు.

మెకములతిండి, ద్వ. వి:1 చూ,మృగాజీవము; 2:చూ,పెద్దపులి.

మెకములతేఁడు, ద్వ. వి. మృగేంద్రుఁడు: చూ, సింహము.

మెకములసామి, వై. వి. = మృగస్వామి.-పై—

మెకమెకపడు. ద్వ. అ. క్రి. గర్వించు: చూ, హంకరించు.

మెకమెకపాటు, ద్వ. వి. 1; గర్వము. స్వా. 3, ఆ. 38: చూ, హంకారము; 2. ఆఁకలి యోర్వనట్టి యార్తి.

మెక్కు, దే. స. క్రి: తిను, చూ, భక్షించు.

మెగము, వై. వి. = మృగ: చూ, రూ-మెకము. 1—2.

మెగ్గ, దే వి. ఊట; చూ, సెలయూట.

మెచ్చు, దే వి: 1. శ్లాఘన: చూ, స్తోత్రము; 2. ప్రేమము: చూ, స్నేహము; 3: చూ, బహుమానము; విశ. 4: చూ, శ్లాఘ్యము; స. క్రి. 5: చూ, శ్లాఘించు: 6: గణించు: చూ, లక్ష్యపెట్టు; ప్రే: 7: మెచ్చించు-మెప్పించు.

మెచ్చులచెట్టు, దే. వి: చూ, పెట్టుఁజెట్టు.

మెచ్చులాఁడి, దే. వి. (మెచ్చులు+ఆఁడి) 1. మెచ్చుకొనఁదగిన ఆఁడుది ఉ, రా. 5, ఆ. 248: చూ, స్త్రీ: విశ. 2. మెచ్చుకొనఁదగినది.

మెచ్చులాఁడు, దే. విశ. (మెచ్చులు+ఆఁడు) మెచ్చుకొనఁదగినవాఁడు.

మెటిక, దే. వి: రూ-మెటికె-మెట్టిక.తంతియ:చూ,సోపానము

మెటికకాయ, వా. వి: గోరుచిక్కుడుకాయ. (రాయలసీమలో వాడుక.)

మెటికె, దే. వి: 1. చూ, రూ- మెటిక; 2. కీళ్ళు విఱుగుటచే కలుగుధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 3. పాదము: చూ, హజ్జ.

మెట్ట, దే. వి. 1: చూ, భూమి. 1; 2: చూ, పర్వతము; 3: చూ, మెటికె. 3; 4. నీరాసలేక పండెడుచేను, మెరక పొలము: చూ, భూమి. 1.

మెట్టజీలుగు, దే. వి. ఒకసస్యము: చూ, సస్యము. 1.

మెట్టతమ్మి, ద్వ. వి: చూ, నేలతమ్మి *.

మెట్టదామర, —పై—

మెట్టనాఁగలి, వా. వి. మెరకను దున్నెడు నాఁగలి (చూ, దంపనాఁగలి)

మెట్టపంటలు, దే. వి. బ: చోడి, జొన్న మొదలగునవి.

మెట్టపొంకండములు, జా. నిరుపయోగమగు మాటలు.

మెట్టవంగ, ద్వ. వి. పెద్దవంగ *: చూ, వంగ.

మెట్టవాలుపిట్ట, ద్వ. వి. రూ-మెట్టవాల్పిట్ట. కోడి: చూ, పుంజు.

మెట్టవాల్పిట్ట, —పై— అచ్చ. బాల. కాం. 8.

మెట్టిక, దే. వి: చూ, రూ-మెటిక.

మెట్టినిల్లు, దే. వి: (మెట్టిన+ఇల్లు.) ఆఁడుదాని అత్తవారి యిల్లు: చూ, సదనము 1.

మెట్టియ, దే. వి: రూ- మెట్టె: చూ, మట్టియ. 2.

మెట్టు, దే. వి. 1. వీణాసోపానము: చూ, సోపానము; 2: చూ, సోపానము; 3: పులిఁడుగు, పులిమజ్జిగ:చూ,ఖుక్తము. 1; బ. 4. ఆకుచెప్పులు వసు. 5, ఆ. 77: చూ, సమ్మాళిగలు; 5. సుంకము పుచ్చుకొనెడు ఘట్టము: చూ, స్థానము 1, 6. కొండ: చూ, పర్వతము; 7. చిన్నకొండ: చూ, పర్వతము; 8. త్రొక్కుట. య. 2, ఆ. 56. "వాఁడు కాలితో మెట్టుటనేర్చెను."; 9. అనరు: చూ, సంకటము; 10. అంకెలయొక్క వెరసి: చూ, వెరసి. 1; స. క్రి: 11. మట్టు, ఒత్తు: చూ, త్రొక్కు. 3.

మెట్టుఁద్రాలు, దే. వి. బ. తలఁద్రాలు. స్వా. 5, ఆ. 79. చూ, నేసఁద్రాలు.

మెట్టుకు, దే. ద్ర. 1. తుదకు, చివరకు; 2. మొత్తమునకు.

మెట్టువాలు, దే. వి. గంగః చూ, నది.

మెట్టె, దే. వి. రూ-మెట్టియ: చూ, రూ-మట్టియ. 2.

మెట్లగుంటక, దే.వి.గుంటకభేదము:చూ,హలము(పాపటము).

మెడ, దే. వి: 1. అఱు-అట్టు, కుతిక-కుతుక-కుత్తిక-కుత్తుక కొలికి, గొంతు-గొంతుక, పీక- పీకి- పీకె- పీకియ, బొండు, మెడకాయ. (సం).—ఊ కంఠము, కంధర - కంధరము, కంధి, కంబువు, కుహరము, కృకము, గళము, గాత్రము, గిరి, గ్రీవ, ధమని, విగరణము, ప్రగ్రీవము. తద్విశేషములు —౧: అంగిలి, లోకుత్తుక; ౨: అంటుమెడ, ఇఱుకుమెడ, పొట్టిమెడ; ౩: (సం).—గల్య; ౪: (సం).—కంబుగ్రీవ; ౫: (సం).—గ్రీవ ("చూ, శిరము."); అం. 2:చూ, నఖక్షతస్థానములు.

మెడకాయ, దే. వి. —పై—

మెడకొంకి, దే. వి. మెడముందటియడ్డయెముక:చూ.శల్యము1

మెడఁజుట్టుకొనుట, జా. అఱుముకొనుట. "మెడఁజుట్టుకొనియెనూరక." పాండు. 5, ఆ. 225: "కొమ్మనీమెడఁజుట్టు కొనకున్నె." రామా. 1, ఆ. 147.

మెడనూలు, దే. వి.బంగారుతీఁగెలహారము:చూ,భూషణము.2.

మెడపొంపు, దే. వి. గ్రీవాగ్రభాగము: పొంపు, మెడవంపు.
మెడవంపు.—పై—
మెడపల, దే. వి. ఒకరకమువల: చూ, వల.
మెడవాలు, దే. వి. 1: చాకలత: చూ, రజకి; 2. చాకలవాఁడు: చూ, రజకుఁడు.
మెడిదము, దే. వి: ధ్వని. య. 1: ఆ. 116: చూ, స్వరము.2.
మెడుద, దే. వి: చూ, మెట్టు. 3.
మెణకరి, దే. వి: చూ, బ్రహ్మచారి. ఉ, హరి. 5, ఆ. 26.
మెణత, దే. వి: చూ, మెల్లె.
మెతక, వై. విణ. చూ, రూ-మెతుక. 1-2.
మెతుక, వై. విణ. రూ-మెతక. = మృదు. 1. మృదువైనది. మెత్త: చూ, మెదువు. 1; 2. మందము: చూ, మెదువు. 2.
మెతుకు, దే. వి. 1. అన్నము: చూ, సాదము (1); 2. అన్నముయొక్క కణము, సిక్థము: చూ, సాదము (1.)
మెతువు. వై. విణ. = మృదు: చూ, రూ-మెతుక. 1—2.
మెత్త, వై. వి 1: చూ, శయ్య. 1: 2. గుబ్బిపుపల్లము: చూ, హయము: 3. పఱపు: చూ, శయనము; 4. సాగరము మోసెడియెద్దుగంతక్రిందిపఱపు; ఐ. 5. పల్లకిమోయువారు భుజముపై వేసికొను దూదివేసి కుట్టిన బిళ్ళ: మాలుగులు—మూలుగులు; విణ. 6: చూ, మెతుక. 1.
మెత్తఁబడు, వై. అ క్రి. (మెత్తన + పడు) 1. మృదువగు. భాగ. 7, స్కం. 288; 2. నమ్రమగు. విజ. 3, ఆ. 107; భార. విరా. 2, ఆ. 54: చూ, వంగు: వా. 3. చిముడు: చూ, ముద్దకట్టు,
మెత్తఁబడుట, దే. వి. లొంగిపోవుట. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 199
మెత్తఁబాటు, వై. వి. 1. మృదుత్వము: చూ, సుకుమారము. 2; 2. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1.
మెత్తఁబాఱు, ద్వ. అ, క్రి. (మెత్తన + పాఱు): చూ, మెత్తఁబడు. 1.
మెత్తగిల్లు, వై, అ. క్రి: మెత్తనగు.
మెత్తిడము, దే. వి. మెత్తుట.
మెత్తడి, దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
మెత్తన, వై. వి. 1. = మృదు. మార్దవము: చూ, మెత్తఁబాటు. 1; 2: చూ, శాంతి. 1. హరి పూ. 3, ఆ. 148; విణ. 3. మృదువు: చూ, సుకుమారము. 2: క్రి. విణ, 4: తిన్నగా: చూ, మెల్ల. 3.
మెత్తనిది, వై. విణ: చూ, మెత్తన. 3.
మెత్తపఱచు, ద్వ. అ. క్రి: చూ. ఊను. 5.
మెత్తర, దే. వి: చూ, ముత్తర.
మెత్తినగోడ, ద్వ. వి: బొమికలగోడ. (సం)- ఏడుకము—ఏడూకము.
మెత్తు, దే. వి. 1. మన్నులోనగువాని దళముగాపూసినపూఁత: అలుకుట. (సం)— ఉపలేపనము, గోముఖము; స. క్రి. 2. మన్నులోనగువాని దళముగా పూయు, అలుకు-అల్కు: చూ, లేపనముచేయు.
మెదడు, వై. వి. = మేదస్. తలయందుండు క్రొవ్వు: క్రొవ్వు. (సం).— మస్తిష్కము మేదస్సు. (ఇది చిన్నమెదడు, పెద్దమెదడు అని ద్వివిధము.) (చూ, శిరము. 1.)
మెదలిక, దే. వి, మెదలుట.
మెదలు, దే. అ. క్రి. కొంచెము చలించు: చూ, సలించు; 2: చూ, సంచరించు.
మెదలుచు, దే. ప్రే. మెదలఁజేయు: రూ-మెదల్చు.
మెదల్చు. —పై—
మెదించు, వై. స. క్రి; = మర్దించు. రూ-మేదించు. రుక్మి. 2, ఆ. 26: చూ, సమ్మర్దించు.
మెదికాళ్ళు, దే. వి మానికాళ్ళు.
మెదుక, వై. వి: 1. చూ, పిసక; 2. మందుఁడు. పాండు. 5, ఆ. 61: చూ, సోమరి; 3. మందము: చూ, విలంబము.1
మెదుకగొను, ద్వ. అ. క్రి. పిసకపట్టు. హరి. పూ. 5, ఆ.148.
మెదుకు, వై. వి. = మృదు (దే. అని కొంద): చూ. రూ-మెతుకు.
మెదుగు, దే, అ. క్రి: 1. డంగు-దంగు; 2. నలఁగు: చూ, నదమదమగు.
మెదుగుడు. దే. వి ప్రాఁతబట్ట, పాండు. 2, ఆ. 19: చూ, వస్త్రము.
మెదుచు, వై. స. క్రి = మృద్ మర్ద: చూ, మెదించు. కాశీ, 7, ఆ. 5; ఉ, హరి. 5, ఆ. 56
మెదుపు, దే. ప్రే. మెదుగఁజేయు. పాండు. 5, ఆ. 21.
మెదువు, వై. విణ. 1. = మృదు: చూ, మృదువు. 1; 2. మందము: చూ, మెదుక. 3.
మెనుపు, దే. స. క్రి: కవ్వముతో ఎనుచు.
మెప్పు, దే. వి: 1, చూ, మెచ్చు. 1; 2; చూ, మెచ్చు. 2: 3. వరము. అచ్చ. అర, కాం 21. చూ, వరము. 3,
మెయి, దే. వి. (రూ-మయి-మై-మే-పేను.) 1. దేహము హరి. ఉ. 10, ఆ 78: చూ, శరీరము, 2; చూ, పార్శ్వము. 2. కళా. 1, ఆ. 162; 3: చూ, విధము. 1; 4: చూ, వెంబడి; అప. 5 కొన్నియెడల తృతీయా విభక్తి యందు వచ్చెడు ప్రత్యయము. (ఉదా:-అలుకమెయి, చలముమెయి)
మెయికొను, దే. అ. క్రి. రూ-మయికొను. 1: చూ, సమ్మతించు: 2. కలుగు. భో. 1. ఆ. 103: చూ, సంభవించు; 3 పొందుపడు: చూ, సరిపడు. 1; స. క్రి. 4: చూ, సమ్మతించు. భార. అను. 4, ఆ. 202.
మెయికోలు, దే. వి: చూ, రూ-మయికోలు,
మెయితాలుపు, దే. వి: చూ, రూ-మయితాలుపు.
మెయిపాలు, దే. వి: సమభాగము.
మెయిమఱుపు, దే. వి: చూ, మూర్ఛ. 1.
మెయిమరుగు, దే. వి: కవచము. (రూ-మెయిమరువు—మెయిమర్వు— మెయిమఱువు— మేమరుగు- మేమరువు- మేమర్వు-మేమఱుగు): చూ, వారవారణము.
మెయిమరువు, —పై —
మెయిమర్వు, —పై. —
మెయిమఱపు, దే. వి: చూ, రూ-మయిమఱపు.

మేఁడిచీల, ద్వ. వి. మేఁడి జాఱిరాకుండ వేసిన చీలః చూ, లాంగలము. 1.

మేఁడితోఁక, ద్వ.వి. మేఁడి చివరకొయ్యః చూ, లాంగలము.1.

మేఁడిపాలు, ద్వ. వి. 1. సేద్యగాని భాగము: చూ, సిస్తు 1; 2.నేల యొడయుని భాగము. చూ, సిస్తు.1. (చూ,స గోరు.)

మేఁడిసోగ, ద్వ. వి: చూ, మేఁడితోఁక.

మేఁత, దే వి. పశ్వాద్యాహారము: మేపు. తద్వి.-దొంగ మేఁతకు. తొడుకు.

మేఁతరి దే. వి. (మేఁత+అరి) 1. కొందఱి శిల్పులలో ముఖ్యుఁడు; విణ. 2. తిండిపోతు: చూ, భక్షకుఁడు.

మేఁతలాడు, దే. అ. క్రి. మేఁత మేయు: రూ-మేఁతాడు, మేఁతాడు, —వై.—

మేకము, సం, వి. అ. పుం.=మేఁక. ఛాగము: చూ,మేషము1.

మేకు, దే. వి. చీలః చూ, శూలము.

మేకుతల, దే. వి: (సం.) — కుంభము = గుబ్బ.

మేకొను, దే. అ. క్రి (రూ-మైకొను-మయికొను-మెయికొను) 1: చూ, సమ్మతించు; 2: చూ, సంభవించు, 3: చూ, యత్నించు; స. క్రి 4: చూ, సక్తమగు. ఉ, రా. 7, అ. 167; ప్రే. 5ః మేకొలుపు.

మేకోలు, దే. వి. (రూ-మెయికోలు-మయికోలు-మైకోలు). 1. అంగీకారము: చూ, సమ్మతి. 1; 2. యత్నము: చూ, సన్నాహము.

మేఖల, సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుదాని యెనిమిది పేటల మొలనూలు: చూ, హవణిక. 2. (భూషణము. 2.); 2. కొండనడుము: చూ, హిమాలయము (పర్వతము); 3. ఆయుధము జాఱకుండఁక మణికట్టునఁగట్టు కట్టు, చిలుకడ త్రాడుః చూ, సూత్రము. 1.

మేఖల కన్యక, సం. వి. అ. స్త్రీ. నర్మద: చూ, నది.

మేఖలికా తంత్రము, అం: చూ, తంత్రములు.

మేగలి, దే. వి. యత్నము: చూ, సన్నాహము.

మేఘచాతక న్యాయము, అం. చాతకపక్షి మేఘమిచ్చినదే కాని త్రాగదనురీతి: (చూ, చాతః జీమూత న్యాయము.)

మేఘజ్యోతి, సం. వి. న్. పుం: చూ, ఇరమ్మదము

మేఘద్వారము, సం. వి. అ న. విన్ను: చూ, సురవర్త్మము.

మేఘనాదము, సం. వి. అ.పుం. 1. ఉఱుము: చూ, స్తనితము; 2. చిట్టికూర*: చూ, ఖండీరము. 2 (చూ, వృక్షము)

మేఘనాదానులాసి, సం. వి. న్. పుం: చూ, నెమలి.

మేఘనాథుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1, రావణుని కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1: 2. ఒకానొక రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 3ః చూ, వరుణుఁడు.

మేఘనామము, సం. వి. న్. పుం. 1. నిడుముస్తె*: చూ, ముస్తకము. 2; 2. ముస్త*: చూ, ముస్తకము; 1.

మేఘనిర్ఘోషము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మేఘనాదము. 1.

మేఘపుష్పము, సం. వి. అ. న. 1. నీరు: చూ, సలిలము; 2 తూరః చూ, వాన. 1; పుం. 3. కృష్ణుని తేరిగుఱ్ఱము: చూ, హయము; అం. 4: చూ, రథ్యములు.

మేఘమాల, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మబ్బు: చూ, మేఘము 1; 2. మేఘపంక్తి: చూ, మేఘము. 1.

మేఘము, సం. వి. అ. పుం. (తడుపునది) 1. = మెగులు: అంబదము, అంబుదము. అంబుధరము, అంబుభృత్తు, అంబుముక్కు, అంబుముచము, అంబువాహిక, అంబువాహము, అభోదము, అంభోధరము, అబ్దము, అభ్రము, అగ్నివర్షకము, అంబూకృతము, ఉద్గీథము, ఓ, కందము, కంథము, కంధరము, కజ్జలము, కమలాసనము, కరమాలము, కరము, కేతుభము, క్షరము, ఖచరము, ఖతమాలము, ఖద్యుతము-ఖద్యోతము, గడేరము, గగనధ్వజము, గడయంతము, గదాంబరము-గదాంవరము, గాడబము, ఘ, ఘనము, చరయువు, చషాము, జలకరంకము, జలదము, జలధరము, జలపోటనము, జలమసి, జలముచము, జీమూతము, జీవమూతము, తటిత్పతి, తటిత్వంతము, తరి, తోయదము, దర్దురము, ధారాధరము, ధూమయోని, నభము, నభోగజము, నాగము, నీరదము, పయోధరము,పాదోదకము, పారణ-పారణము, బలాహకము, భేకము, మదయిత్నువు, ముదిరము, వనదము, వర్షము, వలాహకము, వాతరథము, వాయుదారము, వాయుదారువు, వారిమసి, వారివాహము, వ్యోమధూమము, శ్యామము, సేచకము, స్తనయిత్నువు. (తె. ప.)—గాలిసూడు, జాలు దొడుకు, జేజేతేనియరదము, నీటితాలుపు, నీటిమోపరి, నీరుతాలుపు, పయిరులుసుఱు—పైరులుసుఱు, మబ్బు—మ్రొబ్బు, మాఁగుడు, మించుదారి, మొగిలు—మొగులు, మొయిలు-మొయులు. తద్విశేషములు.- మేఘములకు—౧: చూ, మేఘములు; మఱికొన్నింటికి—౨: అగ్నివర్షుకము, ఆవర్తము; ౩: అపవరకము; ౪: ఆనకము; ౫: ఇంద్రచాపము; ౬: ఐరావతము, రాజమేఘము; ౭: కాలి, కాలిక (క్రొత్తమబ్బు); ౮: కాలిక (మబ్బుగుంపు); ౯: కౌశేయము; ౧౦: ఖండాభ్రము; ౧౧: ఘనాఘనము. (తె.) తొలుమొగులు; ౧౨: జలపర్షుకము; ౧౩: పర్జన్యము; ౧౪: (తె)- బడగొండ; ౧౫:. మేఘముల వరుసకు—కాదంబిని, మేఘపంక్తి, మేఖమాల, మేఘశ్రేణి. (తె) అగడపలు,ఆడెపలు-అడెబలు,ఆడెలు-ఆడేలు, మొగిలుదొంతికలు; మోడము ౧౬. మేఘావరణమునకు-(తె.)—మందారము, మోడము; ౧౭. నీటినిచ్చునది: అంభోదము; ౧౮. నీటఁ బుట్టినవాఁడు: అంభోజుఁడు; ౧౯. నీటిని విడుచునది: అంబుముక్షు—అంబుముచము; ౨౦. నీరు మోయునది: అంబువాహము; ౨౧. నీరుగా చేయఁబడినది: అంబూకృతము; ౨౨. నీరు మోయువాఁడు: అంబువాహి. (మిగతవానికి "చూ, స్తనయిత్నువు. 1.") 2. ఏనుఁగు కాలియందలి మదము: చూ, హామిక; 3. ముస్తె*: చూ, ముస్తకము. 1; 4. నిడుముస్తె*: చూ, ముస్తకము. 2; అం. 5: చూ, గజమదములు.

మేఘములు, అం: ఆవర్తము, సంవర్తము, పుష్కలము, ద్రోణము, కాలజము, నీలము, వరుణము, వాయువు, తమము (9) (అవర్తము, సంవర్తము, పుష్కలావర్తము, ద్రోణము, కాళమేఘము, నీలమేఘము (7) అని కొందఱు.)

మేఘల, అం: చూ, ఆగంతుకములు.
మేఘవహుఁడు, సం. వి. అ. పుం. (రూ—మేఘవాహనుఁడు—మేఘవాహుఁడు) చూ, మబ్బు రౌతు.
మేఘవాహనుఁడు, .—పై.—
మేఘవాహుఁడు, .—పై—
మేఘవిలసితము, అం: చూ, వృత్తము. 1. (మ—న—న—నగణములు 6 యతి. 12 వ ఛందస్సు.)
మేఘవిస్ఫూర్జితము, అం: చూ, వృత్తము. 1. (య—మ—న—స—ర—ర గురువులు. 13 యతి 19 వ ఛందస్సు.)
మేఘశ్రేణి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మేఘము. 1—౧౬.
మేఘాస్థి, సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, వడగల్లు.
మేచకము, సం. వి. అ. న. 1.= మసకసన. చీఁకటి. (చీఁకటికిని, ఇందుల విశేషమునకును "చూ, శ్యామిక. 1."); పుం. 2. నెమలిపురికన్ను: చంద్రకము, మేచకము. (తె.) కన్ను, పించియము-పించెము; 3. నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ 4. నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6.
మేచ, దే. వి. పడియ: చూ. పల్వలము.
మేజా, వా. వి. బల్ల: చూ, సింహాసనము.
మేజువాణి, వా, వి. రూ - మేజువాని. 1. భోగమువాండ్రమేళము, నాగవాసము: చూ, వేశ్య: 2. భోగమువాండ్ర ఆటస్థలము: చూ, స్థానము. 1; 3: విందు.
మేజువాని, వా. వి. —పై.—
మేజోడు, వా. వి. పాదరక్షలకు లోపలఁగాలికి వేయుజోడు: చూ, సమ్మాళిగలు.
మేట, దే. వి: చూ, ఎక్కలి. "ఇసుకమేట."
మేటరి, దే. విణ. (మేటి + అరి) మేటి: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.
మేటి, దే వి. 1. ఏలిక. హరి.పూ. 7, ఆ. 206: చూ, స్వామి. 1: 2: రూ-మేటు. కసవుఁ గుప్ప, గడ్డిమేటి, గడ్డివామి. (సం.) —అంశము, గరశము: చూ, వెంటి; విణ. 3: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; 4: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; వా. 5 చిల్లరపనులు చేయుబంటు: చూ, సేవకుఁడు. 1.
మేటినీరుచూలిమెయి దాలుపులసామి, ద్వ. వి: చూ, వరుణుఁడు. అం. సం దే. 21.
మేటిల్లు, దే. అ. క్రి. అతిశయించు. హరి. పూ. 9, ఆ. 13: చూ, సందడించు.
మేటు, వా. వి: చూ, రూ-మేటి.
మేడ, దే. వి సౌధము. కళా. 6, ఆ. 133: చూ, సదనము. 1.
మేడగది, వా. వి. మేళమీఁదిగది
మేడము, వై. వి. 1.= మేళ. కూడిక. ఉ, రా. 3, ఆ. 186: చూ, సంయోగము; 2: చూ, యుద్ధము.
మేడముహొడుచు, ద్వ. అ. క్రి. పెనఁగు: చూ వాటులాడు.
మేడమెట్లు, వా. వి. మేడచీడీ: చూ, సోపానము.
మేడి, దే. వి. 1; అంజూరు, అత్తి, బొడ్డ. (సం).—అంజోశము, అపుష్పము, ఉదుంబరము, కాంచనము, క్రిమికంటకము — క్రమికంటకము — క్రిమికంటకము, క్షీరవృక్షము, క్షేమఫల - క్షేమాఫల, జంతుఫలము, ద్రుమము, పవిత్రకము, యజ్ఞాంగము, హేమదుగ్ధకము. తద్వి.—౧: (సం) కలిమోహనము; ౨: (సం) కుంకుమప్రియము; ౩: (సం) ఆద్యుదంబరి. ౪. మేడిపండు: (సం) అంతఃకృమి, అంతఃక్రిమి (మిగతవానికి 'చూ, హేమదుగ్ధకము."); వై. వి. 2. = మేళ. నాఁగటికిఁజేఁతికిఁగల్పు కొయ్య: చూ, లాంగలము. 1.
మేడియము, దే. వి. చెక్కడపు జామికీయంచు పనితరము: రూ - మేడెము.
మేడు, దే. వి. మిట్టు: చూ, భూమి. 1.
మేడుపడు, ద్వ. అ. క్రి. అజ్ఞతఁబొందు: రూ-మేడ్పడు.
మేడెము, దే. వి: చూ, రూ- మేడియము.
మేడ్పడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ- మేడుపడు.
మేఢ్రము, సం. వి. అ. పుం: చూ, మగగుఱి.
మేతాలుపు, దే. వి: చూ, రూ-మయితాలుపు.
మేదకము, సం. వి. అ. పుం. పెళ్లెము: చూ, సుర. 2.
మేదకుఁడు, దే. విణ. అంబస్తు, దమ్మఁడు. (సం). — అకొటిల్యాఁడు, నిష్కపటి-నిష్కపటుఁడు.
మేదతనము, దే. వి. సాధుత్వము.
మేదర, దే. వి. వెాపలు లోనగువానిని అమ్మి జీవించెడుజాతి.
మేదరవాఁడు, దే. వి. (వై.= మేంద్ర. అనికొందఱు): చూ, మేదరి.
మేదరసాని, ద్వ. వి. మేదరవాని భార్య: చూ, సహధర్మిణి (భార్య.)
మేదరి, వై. వి = మాహేంద్ర. (దేశ్యమని శ. ర.) (మేదర + ఇ): చూ, వేణులావకుఁడు. పర. 1, ఆ. 126.
మేదస్సు, సం. వి. స్. న. = మెదడు—మేదు: చూ, మెదడు.
మేదావి, దే. వి. ఔపాసనాగ్ని మసి, కళా. 4, ఆ. 44: చూ, సిగరి. 1 (భస్మము).
మేదించు, వై. స. క్రి: చూ, రూ—మెదించు కాశీ. 3ఆ.118.
మేదిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, భూమి. 1; అం. 2: చూ, వృత్తము. 1. (న-జ-భ-జ-ర గురువులు. 11 యతి. 16వ ఛందస్సు.)
మేదు, వై. వి. = మేదస్: చూ, మేదస్సు.
మేదురము, సం. విణ. చిక్కనై నునుపైనది.
మేదురుఁడు, సం. విణ. (తె.)—గరగరనివాఁడు, మినమిననివాఁడు.
మేధ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అపలభః చూ, హృల్లేఖము. 2.
మేధము, సం. వి. అ. పుం: చూ, యజ్ఞము.
మేధావి, సం. వి. న్. పుం. 1. చిలుక: చూ, శుకము. 2: విణ. 2. ధారణాశక్తిగలగొప్పబుద్ధిగలవాఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు.
మేధి, సం. వి ఇ. పుం. కట్టుగొట్టు: చూ, స్తంభము.
మేధ్యము, సం. వి. అ. పుం. 1. ముంజికసవు*; చూ, హరిత (తృణము. 1.); విణ. 2 పవిత్రమైనది. (వస్తువు): పవిత్రము, పూతము: చూ: సమీచీనము.

మేన, సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: మేనక; దే. వి. (1) తోడఁబుట్టిన దానియొక్కయు, తండ్రి తోడఁబుట్టిన దానియొక్కయు, తల్లితోడఁబుట్టిన వానియొక్కయు దేహసంబంధము. ఉదా,- మేనఁగోడలు (తోడఁబుట్టిన దానికూఁతురు), మేనత్త (తండ్రి తోడఁబుట్టినది), మేనబావ (తనకంటెపెద్దవాఁడైన మేనత్త మేనమామలకొడుకు), మేనమఱఁదలు (తనకంటె చిన్నదైన మేనత్త మేనమామల కూఁతురు), మేనమఱఁది (తనకంటె చిన్నవాఁడైన మేనత్త మేనమామల కొడుకు), మేనమామ (తల్లితోడఁబుట్టినవాఁడు), మేనల్లుఁడు (తోడఁబుట్టిన దానికొడుకు), మేనవదిన (తనకంటె పెద్దదైన మేనత్త మేనమామలకూఁతురు) (చూ, మేనరికము.)

మేనక, సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, మేన. 1.

మేనకాత్మజ, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

మేనగోడలు: చూ, మేన. (1):

మేనత్త, దే. వి: అత్త అత్తమ్మ, అత్తయ్య. (సం). అంబిక. (చూ, మేన (1).

మేనత్తకొడుకు, వా. వి: చూ, మేనబావ,

మేనత్తమగఁడు. వా. వి: చూ, మామ. 3. (మేనత్తమగఁడు మేనమామకాఁడు. పినతల్లి మగఁడు పినతండ్రి కాఁడు. అభిలోకోక్తి).

మేనబావ, దే. వి: మేనత్తకొడుకు. (సం). — పైతృష్వసేయుఁడు. పైతృష్వసీయుండు (మేన. (1).

మేనమఱఁదలు, వా. వి. (చూ, మేన, (1).

మేనమఱఁది, వా. వి: (చూ, మేన 1.)

మేనమామ. దే. వి. 1. తల్లితోడఁబుట్టినవాఁడు: మామ. (సం) —ఆర్యగపుఁడు, కలాదుఁడు, గురువు, పూజ్యుఁడు, మాతులుఁడు, మామకుఁడు; అం. 2: చూ, స్త్రీరక్షకులు:

మేనయల్లుఁడు, వా. వి: చూ, రూ— మేనల్లుఁడు.

మేనరికము, దే. వి. తోడఁబుట్టినదానియొక్కయు, తండ్రి తోడఁబుట్టిన దానియొక్కయు, తల్లితోడఁ బుట్టినవాని యొక్కయు దేహసంబంధభావము, శరీరసంబంధ బంధుత్వ భావము: చూ, మేన. 1.

మేనల్లుఁడు, దే. వి. రూ-మేనయల్లుఁడు: చూ, స్వస్రీయుఁడు. (చూ, మేన. 1.)

మేనవదిన, దే. వి: చూ, మేన, 1.

మేనా, వా: వి. పల్లకి: చూ, సవారి.

మేనాదము, వా.వి.1. పిల్లి: చూ, మార్జాలము; 2. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1.

మేనాధవము, సం. వి. అ. పుం, హిమాద్రి: చూ, పర్వతము.

మేని, దే.వి. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1.(రూ-మయి-మై-మే)

మేను, దే. వి. (రూ-మయి-మై-మే) 1 : చూ, శరీరము; 2: చూ, సంభవము; 3: చూ, పార్శ్వము. 2.

మేనుతాలుపు. దే వి:చూ, రూ-మెయితాలుపు.ఆచ. దాల.కాం.54

మేనుతాలుపులసామి, ద్వ. వి: చూ, వరుణుఁడు.

మేనేజరు, వా. వి. పైయధికారి.

మేపచ్చన, ద్వ. వి. చిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1.

మేపరి. దే. విశ. (మేపు + అరి): చూ, భక్షకుఁడు.

మేపు, దే. వి. పశు పక్ష్యాద్యాహారము, పొఁడు. 4. అ. 227; మేఁత 2. దోసెపిండి మొదలైనదానికి మూటికూడఁ జేర్చెడు మినుప పప్పులోనగునది; ప్రే. 3. మేయఁజేయు.

మేపుట్టువు, దే. వి. 1. కూఁతురు: చూ, సూన. 1; 2. కొడుకు: చూ, సూనుఁడు.

మేపుమేయు, దే. అ. క్రి: గర్వాడు (భక్షించు).

మేమరుగు, దే. వి. (రూ-మేమరువు-మేమర్వు-మేమఱువు) కవచము: చూ, వారవారణము.

మేమరుపు, దే. వి: చూ, మూర్ఛ.

మేమరువు, దే. వి: చూ, రూ-మేమరుగు.

మేమర్వు, —పై.—

మేమఱువు, —పై.—

మేము, దే. స. బ. అస్మచ్ఛబ్ద ప్రథమాబహువచనము.

మేముదు, దే. వి. మేకోలు: చూ, సమ్మతి 1.

మేమెయి, దే.వి.క్రి.విశ.(రూ-మెయిమెయి-మైమై-మైమయి-మయిమయి): చూ, రూ-మయిమయి:

మేయు, దే. స. క్రి. పశ్వాదులు మేఁతఁదిను. భాగ. 7. స్కం. 61; కాశీ, 6, ఆ. 257; హరిశ్చ. 1, ఆ. 140.

మేర, వై. వి. = మిరా. 1. సీమాస్థలము : చూ, సీమ 1; 2. మర్యాద: చూ, సన్మానము; 3. క్రమము: చూ, విధము. 1; 4. ఏర్పాటు. రాజ, 3, ఆ. 18: చూ, సత్యము. 1.

మేరగట్టు, ద్వ. వి. చక్రవాళాద్రి: చూ, పర్వతము. ౧౫.

మేరతప్పు, వా. స. క్రి. హద్దుమీఱు. అజ్ఞమీఱు.

మేరమీఱు. ద్వ. స. క్రి: చూ, దాఁటు. 9.

మేరు, దే. వి. రూ-మేరువు. 1. ఎక్కుటకును బరువెక్కించుట కును పొడుగుగా కట్టవలెవేయించెడి యిసుకలోనగువాని దిబ్బ: చూ, సారువ. 1; 2. శిఖరమునందుండెడి మణి : చూ, సారువ. 4; 3. హారమధ్యమందు వ్రేలెడుమణి: చూ, సారువ. 5.

మేరువ, దే. వి. వీణాగ్రము: చూ, వీణ.

మేరువు, సం. వి. ఉ. పుం. 1. హేమాద్రి: చూ, పర్వతము; అం. 2. వర్షపర్వతములలో నొకటి: చూ, పర్వతము. ౨౫; దే. వి. (1): చూ, రూ-మేరు. 1. య. 4, ఆ 82; (2): చూ, రూ-మేరు. 2. వసు. 2,ఆ 42;(3): చూ, రూ-మేరు 3.

మేల్, దే. వి. రూ-మేలు. 1. క్షేమము. అం. భా. ప్ర. 98 : చూ, శుభము. 1; అవ్య. 2: చూ, నేబాను

మేలమాడు, దే.స.క్రి. (మేలము + అడు) పరిహాసముచేయు: చూ, హసించు.

మేలము, దే. వి. చూ, పరిహసనము.

మేలిచ్చుపులుఁగు, దే. వి. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.

మేలిమి, దే. వి. 1. అపరంజి: చూ, లోహము. 1; 2. ఆధిక్యము: చూ, హెచ్చు.2;3 గౌరవము: చూ, సన్మానము

మేలిమి మెట్టవిన్నేటి, దే వి: చూ, శిఖరము. 1.

మేలిల్లు, దే. వి. (మేలు + ఇల్లు): చూ, మేడ,

మేలు, దే. వి. 1. క్షేమము; చూ, శుభము. 1; 2. ప్రేమము. అం భా. ప్ర. 186: చూ, స్నేహము; 3. [illegible] 6, ఆ. 66: చూ, పలపు 2; 4.ఉపుపు: చూ, లాభము.1.5.

మదము: చూ, హామిక; 6: చూ, సౌందర్యము; 7. పుణ్యము: చూ, సుకృతము 1; 8. ధర్మము, బాగు; చూ, సుకృతము. 1; 9. విశేషము. కళా. 2: అ. 12: చూ. విశేషము 4; విణ. 10. బాగు: చూ, శ్రైష్ఠ్యము: 11 అధికము. నిర్వ. 3, అ. 61: చూ, హేరాళము; వి. 12. చూ, ఉపకారము, ఉపకృతి, విణ. 12. ఉపరి: చూ, మీఁదు. 2: 14. మంచి: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 15: చూ, మంగళ్యము. 7; అవ్య. 16; చూ, సెబాసు. (ఆమ్రేడితమందు మేలు మేలు.—వను 1: అ. 5.)

మేలుకట్టు, దే. వి. 1: చూ, వితానము; 2. మెట్టు: చూ, సోపానము.

మేలుకను, దే. అ. క్రి. రూ—మేల్కను. నిద్రతెలియు. విక్ర. 4, అ. 74: చూ, లేచు. 2.

మేలుకనుపు, దే. ప్రే రూ - మేల్కనుపు: భో. 1, అ. 20: చూ, మేలుకొలుపు

మేలుకమ్మిచీర, ద్వ. వి. ఓరమూఁడంగుళముల వెడల్పు చాయనూలితో నేసిన అంచులుగల కోక. చూ, వస్త్రము.

మేలుకాంచు, దే. అ. క్రి: చూ, మేలుకను.

మేలుకాంచుట, దే. వి: చూ, మేలుకోలు.

మేలుకాఁడు, దే. వి. చూ, శుభంకరుఁడు.

మేలుకొంచుట, దే, వి: చూ, మేలుకాంచుట.

మేలుకొంట, —పై.—

మేలుకొనియుండువాఁడు. వా. విణ: పదిలుఁడు, మెలఁకువవాఁడు. (సం)— జాగరితుఁడు, జాగరిత, జాగరూకుఁడు, భద్రుఁడు.

మేలుకొను, దే. అ. క్రి. రూ—మేల్కొను. 1: చూ, లేచు. 2; స. క్రి. 2: చూ, మోహించు

మేలుకొలుపు, దే. ప్రే. రూ—మేల్కొలుపు: చూ, శుభోదయము. "మేలుకొలుపులుపాడుచుండెను"

మేలుకొలుపువాఁడు, దే. విణ: (సం). — ఉద్బోధకుఁడు అవబోధకుఁడు.

మేలుకోలు, దే. వి: ఉపవదము-ఉప్పవదము, కనువిప్పు, జతనము: పదిలము, భద్రము మెలఁకువ—మెలకువ మెలపు, మేలుకాంచుట — మేలుకొంచుట—మేలుకొంట—మేల్కంట—మేల్కనుట—మేల్కొనుట,హుసారు (సం)— అవబోధనము అవబోధము. ఉద్బోధము, జాగర—జాగర్య—జాగరణము—జాగరము, జాగ్రత్—జాగ్రత్తు, ప్రబోధము. తద్వి - రాత్రిమేలుకొనుటకు. -జాగారము.(సం.)-జాగరము అవబోధనము అవబోధము: (చూ, హుసారు. 2.")

మేలుగీక్కీళ్లు, వా. వి. బ: మంచిచెడ్డలు. అనుగాములు—అపుగాములు—బొగాములు.

మేలుచేయు, ద్వ. వి. 1 ఆధిక్యము: చూ, హెచ్చు: 1; విణ. 2 హెచ్చైనవాఁడు నై. 1; అ. 28: చూ' సమర్థుండు; 3. హెచ్చైనది: 4 గెలుపుగలది; 5. గెలుపుకాఁడు, విజయి: చూ, సమర్థుఁడు.

మేలుచేయువాఁడు, దే విణ: చూ, మేలుకాండు.

మేలుతరము, దే విణ: చూ, శ్రైష్ఠ్యము

మేలుపడు, ద్వ. అ క్రి. రూ × మేల్పడు. విజ. 3, అ. 31: చూ, వలపుఁగొను.

మేలుబంతి. ద్వ. వి. 1: ఒజ్జబంతి—ఓజబంతి, ఒరవడి; తద్వి—మానా, నెఅవడి—పెఅవడి; 2. చూచియేదేని యొకపని నేర్చుకొనుటకుఁగాని మొదటనేర్పిన మాదిరి: 3; చూ, శ్రైష్ఠ్యము "తోరపుకాతికి మేలుబంతి." (కవికర్ణరసాయనము); విణ. 4: చూ, శ్రైష్ఠ్యము. 5: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

మేలుమచ్చు, దే. వి. 1. మేడ: చూ, సదనము. 1; 2. చంద్రశాల జై. 2, అ. 97: చూ, సదనము. 1.

మేలుమచ్చులు, దే. వి. బ: చూ, బాలికాక్రీడ.

మేలురాసి, ద్వ.వి. తూర్పె త్తినధాన్యము: ప్రోవు: చూ,రాశి.1.

మేలువాఁడు, దే. విణ. 1· చూ, పెఱుగుఁడు; 2: చూ, సుకృతి; 3: చూ, వలపుకాఁడు.

మేలైవచ్చు, వా. అ. క్రి: చూ, అచ్చివచ్చు.

మేల్కంట, దే. వి: చూ, మేలుకోలు.

మేల్కనఁబోవు, దే. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యర్థమగు; వా. 2 మేలుచూడఁబోవు.

మేల్కను, దే. అ, క్రి: చూ, రూ—మేలుకను.

మేల్కనుపు, దే. ప్రే: చూ, రూ — మేలుకనుపు.

మేల్కొను, దే. అ క్రి, స,క్రి:చూ,రూ-మేలుకొను.

మేల్దాపరి, దే. వి: చూ, వేశ్య.

మేల్పడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ; రూ-మేలుపడు ఉ,రా.4 అ.193.

మేల్బంతి, ద్వ. వి విణ: చూ, రూ-మేలుబంతి

మేల్మచ్చు, దే. వి: చూ. రూ మేలుమచ్చు.

మేన, దే. వి. 1: చూ, సూదిద: 3: చేప; చూ, మత్స్యము 1.

మేవడి, దే. వి. 1. నమ్రత అవనతి: చూ, వంగుట; 2. ఉపాయము: చూ, వెరపు; 3: చూ, వినయము; విణ. 4: చూ, యోగ్యము.

మేవడికాఁడు, దే. విణ. 1: చూ, విధేయుఁడు: 2: చూ, సమర్థుఁడు; వా. 3. ఉపాయముగలవాఁడు.

మేవు, దే. స. క్రి: చూ. రూ-మేఁగు. (రూ-మ్రేవు-మ్రేఁగు.)

మేస్తరు, వా. వి. 1. బడిపంతులు: చూ, సురాచార్యుఁడు (పంతులు,); 2. పనిచేయువాండ్రమీఁద పెద్ద, మేస్త్రీ: చూ, యజమానుఁడు. 3.

మేషపుచ్ఛన్యాయము, న్యా. మేఁకతోఁక యెప్పుడును బెత్తెఁడే. ఎదుగును బొదుగును లేనివిధము.

మేషము, సం. వి. అ. పుం. 1.=మేఁక: (హిం. అ. జ్.) అజము, అగ్నివాహనము, అగ్నివాహము, అతిరోమశము, అమిధ, అమీధురము, అల్పాయువు, ఇడిక్కము, ఉరణము, ఉరభ్రము, ఊర్ణము, ఊర్ణాయువు: ఋజ్వాసనము, ఏడకము ఏరకము, కేశటము, ఛగలము. ఛాగము, ఛాగలకము, తగరము, తుభము, దేవానాంప్రియము, నర్కరము,

పరిశ్రమసహము, పర్ణభోజనము, బస్తము, బర్కరము, బాలవాహ్యము, బుక్కము, మేండము, మేనాదము, లంబకర్ణము, లఘుకాయువు, వర్కరము, వల్లుపు, వృష్ణి, శివాప్రియము, (తె. ప) --అగ్గితత్తడి, ఇరుదలతేజి, ఏడిక, చింబోతు, తగరు, నేమము, పొటేలు-పొట్టేలు-పొట్టేలు, మేక, మేకపోతు, వేట. తద్విశేషములు. ౧. ఆడు మేకు.—అవి, అజ, గిలస్తని-గలేస్తని, చులుంప, ఛాగి-ఛాగిక, దేవానాంప్రియము, మేషి, సంజాచులుంప. (తె). ఆడుమేక, చింబు, చుచ్చు; ౨. అజాషము, అజర్య అజకము, అజము, (తె). — మేకలమంద: ౩: (తె).— కంచిమేక; 4: కుల్మాషము—కుల్మాసము; ౫: (తె). కొదమ: ౬: (తె. మరక, మేకపద్ద: ౭: వనచ్ఛాగము. (తె) —అడవిమేక; మజీన్ని:—౮. మగగొర్రెకు,— అగ్నివాహనము, అగ్నివాహము, అజము, పశువు, బహురోగము, మేషము, రోమశము, లోమశము, సంస్ఫాలము, హుడుపు; (తె). ఏట, ౯. ఆండుగొర్రెకు.-అవి, అమలు, అవిల. ఏడక. ఏరక, కురరి, గడ్డర, జాలకిని, ప్లవము. మేషి (తె).—ఆడుగొర్రె ఏడిక, ఏలిక, గొఱియ—గొఱె-గొఱ్ఱియ-గొర్రె; ౧౦. ఔరణము, ఔరభ్రకము, ఔరభ్రము. అవకటము, (తె) –గొర్రెలమంద; ౧౧: (తె). కురుపగొర్రె-కురుపుగొర్రె; ౧౨: కణ్వము, రోహిషము—రౌహిషము, (తె).—కొండగొఱియ-కొండగొఱ్ఱియ — కొండగొర్రె. ౧౩. అవకతోరణము, (మిగతవానికి "చూ, హుడుపు") (మేషము=మగమేక, మగగొర్రెయనియు, మేషి=ఆడుమేక, ఆడుగొర్రెయనియు, రెండువిధములుగ వాడుచున్నారు.); 2= మేకరాశి. మొదటిరాశి. "మీనమేషములు లెక్కించుచున్నాడు." చూ, రాసులు; 3. ఒక మందు: చూ, సంగిరము 6. (చూ, మందు 1.)

మేషయుద్ధన్యాయము న్యా. పొటేళ్ళు దెబ్బలాడుచుండగా మధ్యపు నక్కపడి చచ్చెననురీతి

మేషి, వా. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గొర్రె, ఆడుగొర్రె: చూ, మేషము. 1; 2. మేక, ఆడుమేక: చూ, మేషము. 1

మేస్త్రి, వా వి. పనివాండ్రమీంద పెద్ద: మేస్తరు, యజమానుండు.

మేహనము, సం.వి.అ.న.1: చూ శిశ్నము 2: చూ,మూత్రము.

మేహము, సం.వి.అ.పుం. ఇరువది విధములుగల మేహము: చూ. రోగము. 1,

మేళకము, సం. వి. అ. పుం కూడిక: చూ, సంయోగము.

మేళగాండు, దే. విశ. (మేళము+కాండు) 1. మేళము వాయించువాండు: బజంత్రి; 2. వేశ్యకొంతలవెనుక మేళము వాయించువాండు: ప్రభా. 1. ఆ. 51,

మేళగించు, వై. అ. క్రి = మేలక: రూ-మేళవించు. 1. స్నేహము కలిగియుండు; రూ-మేళవించు, అనంగిపెనంగు, అనంగు. ఒరుము, కదంబించు, కలయు, తగులు-తవులు-తౌలు, తొరు, దొరలు, పెనంకువ, పెనంగు, పెనయు, పొందు. (మి.-మిశ్రమగు. సక్తమగు, 2. పొందు, కలియు: చూ, సక్తమగు. 1; అం. ప్రే. 3. జతిగూర్చు. స్వా. 3. ఆ. 57: రూ-మేళవించు; 4. కలుపు: రూ-మేళవించు; 5. శ్రుతులంగలపు మేళవించు.

మేళనము, సం. వి. అ. న: చూ, మేళకము.

మేళము, సం. వి అ పుం. 1: చూ. మేళకము; 2. రాగాను గుణముగ స్వరస్థానములయందు మెట్లుకుదుర్చుట. వ.సు 2, ఆ 30 చూ, స్వరము. 2; 3 =మేళము నటులగుంపు. "భోగపు మేళము, బజంత్రీ మేళము, సొనాయి మేళము" మొ: చూ, మేళము. (3); దే.వి. (1) నాగసరములోనగు వాద్యముల జత: చూ, వీణె: వా. (2) గుంపు: చూ, సమూహము; 3 = మేళము నటులగుంపు: చూ, మేళము 3; వా. (4) దొంగల జట్టు.

మేళవించు, వై: అ. క్రి. అం ప్రే: చూ, రూ-మేళగించు. (స్నేహముకలిగి యుండుటకు.— వై. 5. ఆ. 111; కలియుటకు-నై. 7. ఆ. 93. కలుపుటకు-నై. 3,ఆ. 102).

మేళ్లు, వా. వి బ. మంచివి. "భూములు కీడు మేళ్లనుగను రెండు సమభాగములుగ పంచుకొనిరి"(చూ, మేలుగీ(కీ)ళ్లు

మై

మై దే. వి. అవ: చూ, రూ-మయి. (దేహమునకు.—ఉ, రా. 4, ఆ. 115)

మైంగనురా, ద్వి. వి. ఇందురుడు. అం, పదా - సుర, 26: చూ, సహస్రాక్షుడు.

మైకము, దే. వి: చూ, రూ - మయికము

మైకొను, దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మయికొను.

మైకోలు, దే. వి: చూ, రూ-మయికోలు.

మైజారు, దే వి: రూ—మయిజారు, అంచు, ఓర, కొంగు, గుటికట్టు, చుంగు—చెంగు, చెరంగు — చెఱంగు, టాకు, పయింట కొంగు—పైంటకొంగు. (సం).—అంచపాలి—అంకపాలిక. అంకపాళి, అంచలము, అంబరాంపము, ఆశ్రి, అణి, కుటము, కోటి, పాళి, యుతకము తద్విశేషములు -- ౧: కమ్మి, చిట్టియ - చిట్టె: ౨. జిసి; ౩. (సం)—పల్లవము; ౪: మడిచేలు; ౫: ఉరుతచారంచు.

మైతాలుపు, దే. వి: చూ, రూ-మయితాలుపు

మైత్రము సం. వి. అ. పుం. దినముయొక్క మూండవ భాగము: చూ, వాసరము.

మైత్రావరుణి, సం. వి. ఇ. పుం అగస్త్యుండు: చూ, సన్యాసి. 1.

మైత్రావరుణుండు, అం; చూ, ఋత్విజుండు. 1.

మైత్రి, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మిత్రభావము. మైత్త్ర్యము: చూ, స్నేహము; 2 మిత్రకర్మము, మైత్త్ర్యము: చూ, స్నేహము; 3. అనూరాధ: చూ, రిక్క; అం 4: చూ, యతి మైత్రి: చూ, యతి. 1

ముచ్చుప్రొద్దు, ద్వ. వి. అర్ధరాత్రము: చూ, రాత్రి
ముచ్చుపోవు, వా. అ. క్రి: కొల్లపోవు, చెడు, చూఱపోవు, దొద్దిపోవు. పఱిపోవు.

మ్రే

మ్రేఁగు, దే. స. క్రి: చూ, రూ—మేఁగు. (ఆవరించుకొనుటకు.—నిర్వ. 3, అ. 7.)
మ్రేవు, దే స. క్రి.—పై.—(రూ—మేవు) (పూయుటకు.-కాశీ. 5, అ. 195.)

మ్రొ

మ్రొక్కు, దే. వి. స. క్రి: చూ, రూ—మొక్కు. 1—3. (అ. క్రి. మొక్కు; స. క్రి. మ్రొక్కు అని. శ. ర.) (నమస్కరించుటకు,— జై. 5, అ. 169.)
మ్రొక్కుడు, దే. వి; చూ, రూ—మొక్కు. 1. మ్రొక్కుబడి. దే. వి: చూ, రూ—మొక్కుబడి. 1—2
మ్రొక్కువాఁడు, వా వి: చూ, వందారువు.
మ్రొగ్గఁబడు, ద్వ. అ. క్రి: చూ, మోఁకరించు.
మ్రొగ్గతిలఁబడు, ద్వ. అ. క్రి. రూ—మ్రొగ్గతిల్లఁబడు: చూ, మోఁకటించు.
మ్రొగ్గతిల్లఁబడు, —పై —
మ్రొగ్గతిలు, దే. అ.క్రి: చూ, మోఁకటించు.(రూ-మ్రొగ్గతిల్లు).
మ్రొగ్గతిల్లు, దే. అ. క్రి—పై.—
మ్రొగ్గు, దే. వి. 1. ఎక్కువ. కళా. 3, అ. 264: చూ, హేరాళము; అ. క్రి. 2: చూ, మోఁకటించు. ఉ, హరి 6, అ. 166; 3, అడఁగారు, డిందు, చూ, స్రుక్కు. 4.

మ్రో

మ్రోఁగు, దే. అ క్రి: చూ, మొరయు. రామా. 8, అ. 117.
మ్రోఁగుడు, దే వి మ్రోఁత: చూ, స్వనము. 2.
మ్రోఁత, దే. వి.—పై—భో. 4, అ. 6.
మ్రోడు, దే. వి. రూ—మొరడు. 1: చూ, మొక్క. 1; 2: చూ, మొద్దు. 1. స్వా 3, అ. 46; 3. మూర్ఖుఁడు. రామా. 8, అ. 149: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 4: చూ, రూ—మోడు. 5.
మ్రోడుపడు, ద్వ అ క్రి: చూ, మొక్కపోవు 1.
మ్రోయు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ — మొరయు.
మ్రోల, దే. వి. 1. ఎదురు. విజ.3,అ. 126: చూ, ముందఱ. 1; క్రి. 2. పురోభాగము: ఎదుట, ఎదురుకట్టల,ఎదురుగట్ల.
మ్రోలు, వా. వి. ఉరుమ. ఊఁదెడువాద్యము; చూ, వీణె.
మ్రోవు, దే. అ. క్రి: చూ, రూ—మ్రోఁగు.

మ్లం

మ్లంఛనము, సం. వి. అ. న. తలయంటు; చూ, స్నానము. 1.

మ్లా

మ్లానము, సం. విణ. వాడినది: మ్లిష్టము.
మ్లాని, సం. వి ఇ. స్త్రీ. (పుష్పాదులు) వాడుట: క్లమథము, క్లమము: చూ, సొగటు.

మ్లి

మ్లిష్టము, సం విణ. 1: చూ, మ్లానము; 2. స్పష్టముకానిది (మాట), అవిస్పష్టము, చూ ,శబ్దము2.

మ్లే

మ్లేచ్ఛదేశము, సం. వి. అ. పుం. భారతవర్షమునకు తుదనుండెడు కామరూపాది ప్రత్యంతదేశము: చూ, సీమ (1) (దేశములు).
మ్లేచ్ఛముఖము, సం. వి. అ. న. రాగి: చూ, లోహము. 1.
మ్లేచ్ఛుఁడు, సం. వి. అ. పుం. 1.= మెంచ. గోమాంసభక్షకుఁడై సమస్తాచారములను వదలి యవ్యక్తముగా మాటలాడుచు వర్తించువాఁడు. తురుష్కుఁడు, మహమ్మదీయుఁడు, అంత్యుఁడు, అజమీ శాఖి (తె.)—తురక, మలక, మెంచ 2. పాపరతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 2.

468

BCI

మనసు ఫౌండేషన్

పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA104B125
పుస్తకం పేరు	ఆంధ్ర వాఙ్మయ [illegible]
తారీఖు	25-10-24
ముందు అట్ట	yes
వెనుక అట్ట	yes
మొత్తం పేజీలు	419
పెద్ద సైజు పేజీలు	నో
ఖాళీ పేజీలు	C1, B, 468, BC1
లేని పేజీలు	123to128 117, 118, 113, 114
తయారు చేసినది	kasimbi
పేజీలు విడదీసినది	kasimbi
స్కాన్ చేసినది	lakshmi
పరీక్ష చేసినది	
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్కాన్ చెయ్యనివి	
తప్పులు	నో
పరిస్థితి	గుడ్